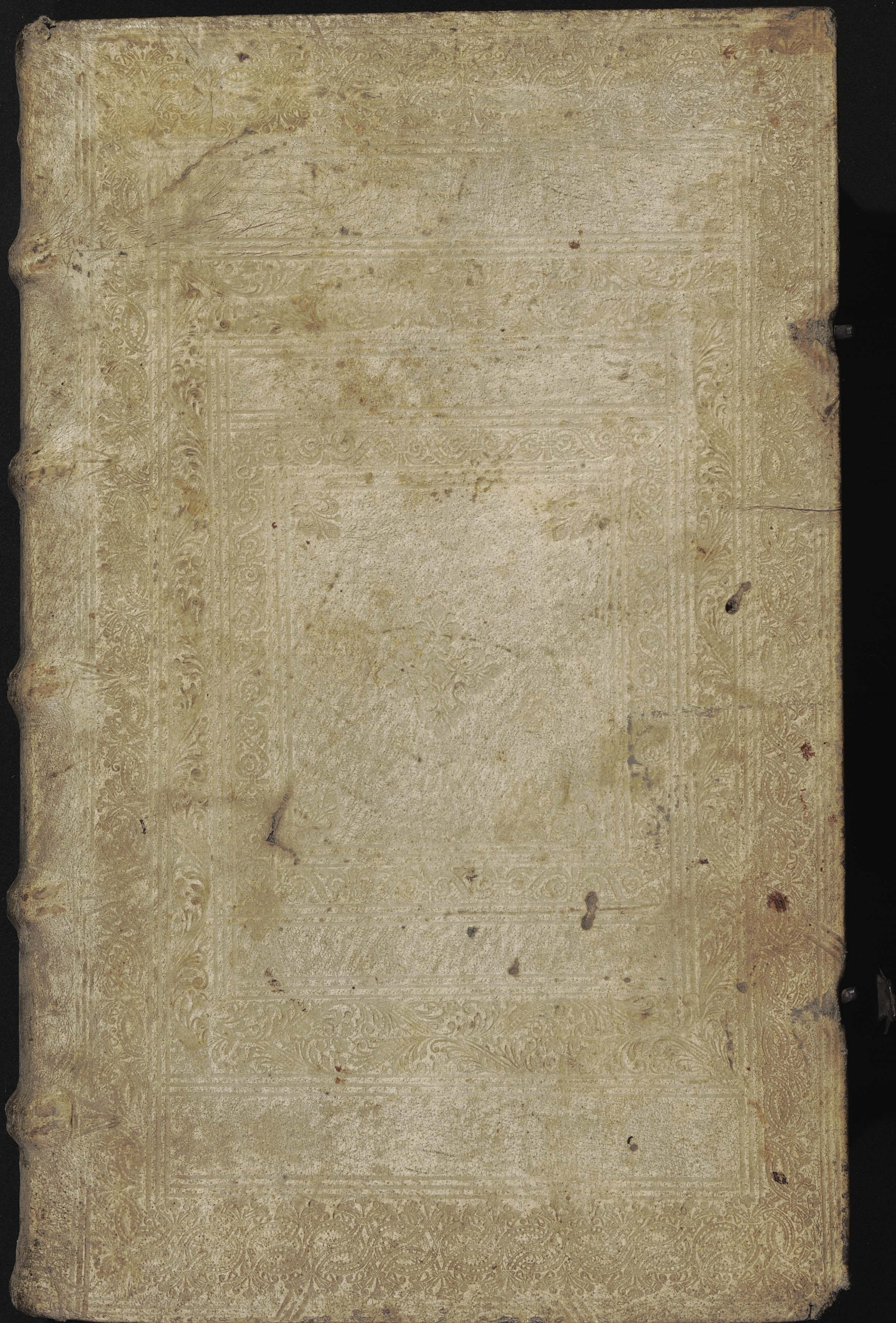
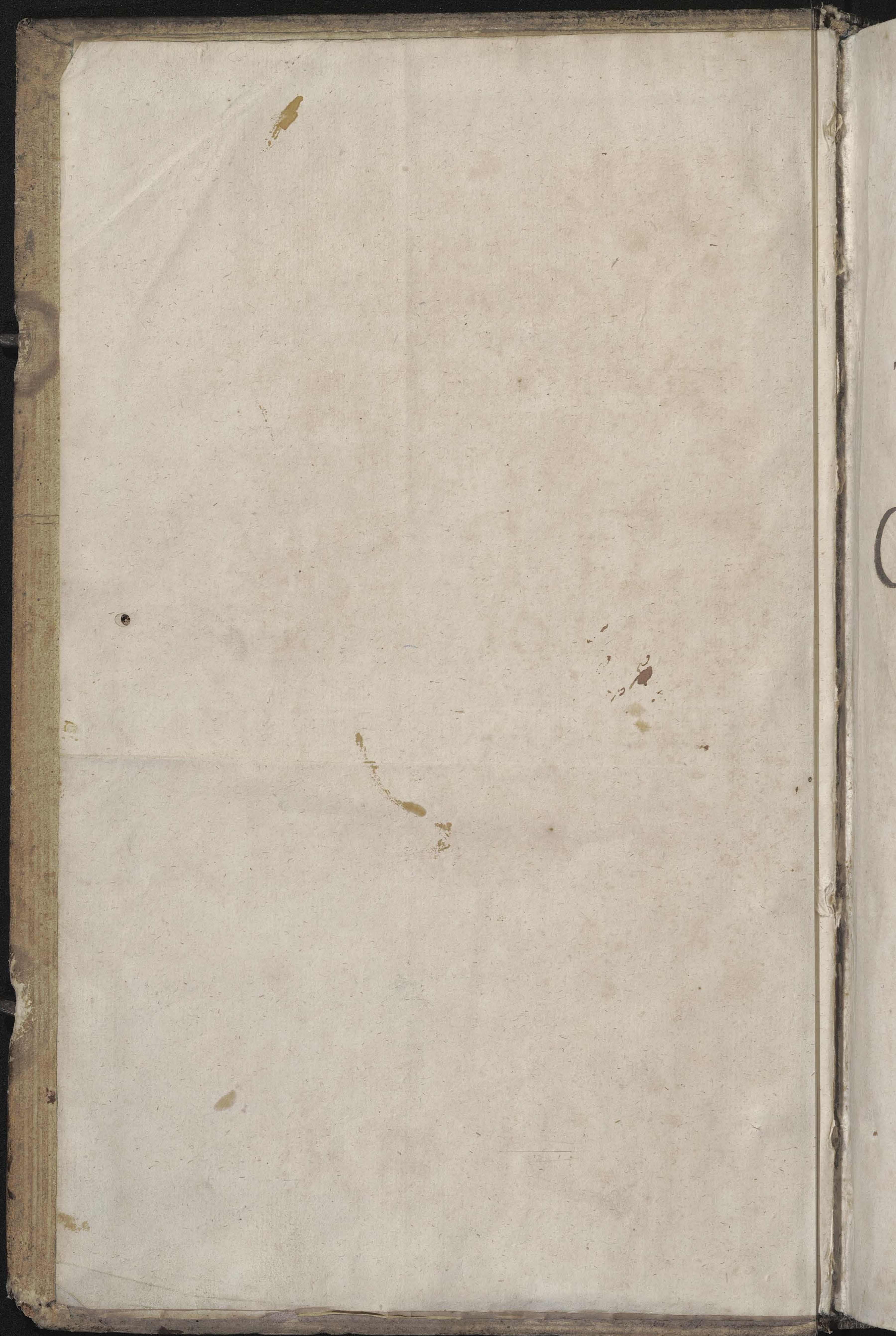

R. P.

THOMÆ MŁODZIANOWSKI,
POLONI, SOCIETATIS JESU,

INTEGER CURSUS THEOLOGICUS ET PHILOSOPHICUS,

QUINQUE TOMIS

COMPREHENSUS.

L. [illegible] M. Martinus Waleszynski, S. T. D. et [illegible]
Canc. Cath. [illegible] ad Bibliothecam Collegij [illegible] legavit

R. P.

THOMÆ MŁODZIANOWSKI,

POLONI, SOCIETATIS JESU,

PRÆLECTIONUM THEOLOGICARUM

TOMUS PRIMUS

DE DEO, ANGELIS ET ACTIBUS HUMANIS,

EDITIO SECUNDA

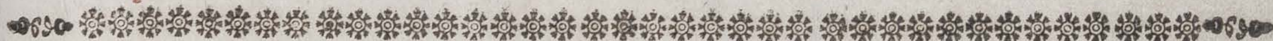
AUCTIOR ET CORRECTIOR.

Cum Gratia & Privilegio S. R. M. Poloniæ speciali ad quindecim annos.

MOGUNTIÆ ET DANTISCI

Apud SIMONES BECKENSTEINIOS.

Anno M DC LXXXII.

PRIVILEGIUM REGIUM.

JOANNES III. DEI GRATIA Rex Poloniæ, Magnus Dux Lithuaniæ, Russiæ, Prussiæ, Massoviæ, Samogitiæ, Kijoviæ, Volhyniæ, Podoliæ, Podlachiæ, Livoniæ, Smolensciæ, Severiæ, Czerniechoviæque. Significamus præsentibus Literis Nostris Quorum interest universis & singulis. Cùm Nobis expositum esset per certos Consiliarios Nostros, Simonem Beckenstein Civem & Bibliopolam Gedanensem, Theologica atque Philosophica Opera Religiosi Thomæ Młodzianowski Societatis Jesu, propriis sumptibus, typo eleganti in lucem secundò edere velle; vereri autem, ne posteaquam hæc Opera in lucem prodierint, æmuli typographi eadem recudendo in recenti, prænominatum Bibliopolam, non solùm sperato fructu, sed etiam sumptuum notabilium compensatione privent: Supplicatumque Nobis ut ejusdem Bibliopolæ Libertati & indemnitati Authoritate Nostrâ Regiâ providere dignaremur: Nos proinde prout laudabili instituto supra Nominati Religiosi Thomæ Młodzianowski Societatis Jesu, ita etiam intercessioni ex parte prædicti Bibliopolæ Gedanensis factæ benignè annuentes, eidem Libertatem & facultatem cudendi seu imprimendi specificata supra Opera ac Libros, ex speciali Gratia Nostra ad annorum Quin-

decim à data præſenti computandorum decurſum, concedendam & tribuendam eſſe duximus, prout concedimus & damus hocce Privilegio Noſtro, ita ut intra decurſum præfixorum annorum, præter dictum Simonem Beckenſteinium, & ejus hæredes Legitimos, nulli Typographorum, Bibliopolarum, ſeu negotiationem Librariam, alio quovis modo in Regno, Provinciis & Civitatibus Regni Noſtri, & Magno Ducatu Lithuaniæ exercentium, licitum ſit nominatos Libros recudere, recuſosvé vendere, tam in toto, quàm in parte, ſub amiſſione exemplarium omnium, & pœna Ducentorum Hungaricalium aureorum Fiſco Noſtro & accuſanti parti per medium applicanda: In cujus rei fidem, præſentes Manu Noſtrâ ſubſcriptas, Sigillo Regni communiri juſſimus. Datum Varſaviæ die XVIII. Menſis Februarii. Anno Domini M.DC.LXXXI. Regni Noſtri Anno VII.

JOANNES REX.

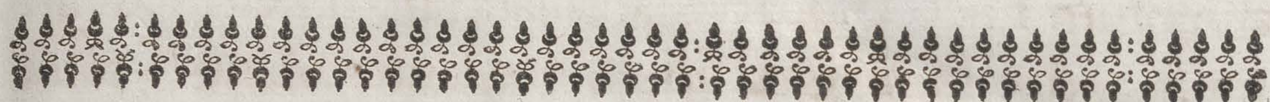
STANISLAUS SZCZUKA, S. R. Mtis.
Secretarius.

FACULTAS.

De facta mihi potestate ab Admodum Reverendo Patre Nostro, Joanne Paulo Oliva Præposito Generali Societatis Jesu, concedo facultatem, ut reimprimantur Opera Theologica & Philosophica Patris Thomæ Młodzianovvski, Societatis Jesu Sacerdotis & Theologi. In cujus rei fidem præsentes subscribo. Cracoviæ 16. Novembris, Anno Domini 1681.

STANISLAUS BRANICKI,
Societatis Jesu per Regnum Poloniæ
Præpositus Provincialis.

APPROBATIO ORDINARII IMPRIMATUR.

Joachimus Pastorius Prot. Apost. Canon. Varmiens.
Decanus Archipresb. Officialis Gedanensis, & per Pomeraniam Generalis, Præpositus apud S. Albert. S. R. M. Secret. Histor. & Commissarius.

Mpr.

PRÆLECTIONES THEOLOGICÆ

DE

DEO

R. P. Thomæ Młodzianovvski, Poloni Societatis JESU.

ACCESSIT

TRACTATVS DE SS. TRINITATE,

Etiam polemicis accommodatus.

APPROBATIO ORDINARII.

PRÆLECTIONES THEOLOGICAS de DEO à R. P. Thoma Młodzianovvski, Societatis JESU, Sacræ Theologiæ Professore, magnâ ingenii fecunditate compositas, ejusdemque Societatis ac aliorum Theologorum judicio approbatas, publicâ dignas luce censeo. In quorum fidem præsentes subscribo. Datum Gedani die 20. Januarii, A. D. 1666.

Stanislaus Hyacinthus Svviecicki, Episcopus Spigacensis, Suffraganeus Samogitiæ, Decanus Vladislaviensis Archidiaconus Collegiatæ S. Joannis & Præpositus S. Georgii Varsaviensis, Vicarius in Spiritualibus, & Officialis Generalis Gedanensis & per Pomeraniam.

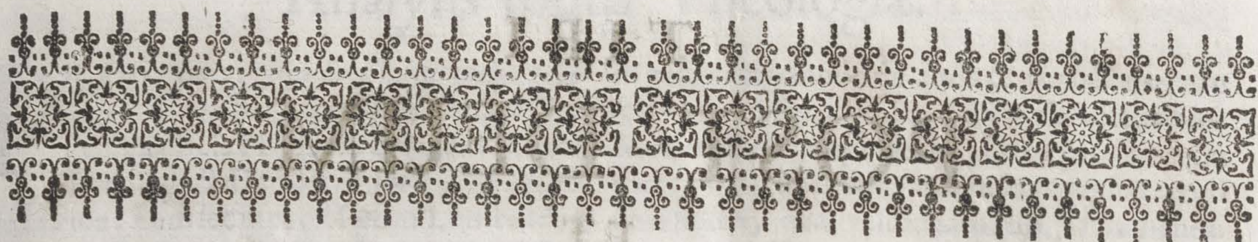
FACULTAS

R. P. Provincialis Societatis JESU per Poloniam.

Ego Martinus Olszevvski Societatis JESV per Poloniam Provincialis potestate mihi ad hoc factâ ab Admodum Reverendo P. N. Ioanne Paulo Oliva Præposito Generali, facultatem concedo, ut PRÆLECTIONES THEOLOGICÆ DE DEO, *à P. Thoma Młodzianovvski Nostræ Societatis, in Collegio Posnaniensi Sacræ Theologiæ Professore compositæ, ejusque Societatis gravium ac doctorum hominum judicio approbatæ, typis mandentur. In quorum fidem has literas manu nostrâ subscriptas, sigilloque nostro munitas dedimus. Cracoviæ 8. Maij 1665.*

Martinus Olszevvski.

L. S.

TIBI

O SUMMA THEOLOGIÆ

ABBREVIATUM COMPLECTENS VERBUM

VIRGO MATER.

TIBI

PURE CREATURARUM

PARS PRIMA,

TIBI

PRIMA SECUNDE, SECUNDA SECUNDE;

CUI

NEC PRIMAM ESSE,

NEC FELICEM

INFELICITAS FUIT.

TIBI

POST DEUM

ET

CHRISTUM

BEATITUDINIS NOSTRÆ

PARS TERTIA

PRÆLECTIONES THEOLOGICAS

Provolvit

Tuum Mancipium

T. M. S. J.

TRACTATUS I.

De Deo secundum se spectato.

PROLOGUS.

SI à fundamentis omnes quæstiones proœmiales Theologicæ discutiendæ essent, multa essent dicenda ex materia de fide, materia de scientia, & habitibus &c. Ne ergo bis idem dicatur, indicabo potius difficultates, quàm de illis disputabo.

Analysis totius Theologiæ.

PRÆMITTO I. *Quæ sit Analysis totius Theologiæ?* Teste Bellarmino de Scriptoribus Ecclesiasticis Primus in ordinem redegit Theolog. S. Damasc. Libris 4. de orthodoxa Fide: Eum secutus est Petrus Lombardus, Doctor & Episcopus Parisiensis; qui ad quæstiones Theologicas, competentes sententias Patrum collegit, eaque propter appellatur Magister sententiarum: Opus illius distinguitur in quatuor libros sententiarum. Magistro successerunt varii interpretes præcipuè S. Thomas & Scotus; Primus quidem postquam scripsisset quæstiones disputatas, & quodlibeta, post Commentaria in Magistrum, & post quatuor libros contra Gentiles aliaque Opuscula, tandem confecit istum librum qui appellatur Summa S. Thomæ, quam Nostri in Scholis Theologicis explicant, appellavit autem Divinum hunc librum, Summam; ut incipientium ingeniis prodesset, sicut Magistri explicantes Ciceronem prius summam brevem captui discipulorum dictant. Nobisque ansam præbuit censendi operam hanc suam, Summam, hoc est excellentissimam esse, cujus hæc est Analysis. Divisus est Liber in tres partes. In primam, secundam & tertiam Partem, secunda autem pars subdividitur in primam partem secundæ partis, appellaturque prima secundæ, & in secundam partem secundæ partis, vocaturque secunda secundæ. In prima parte præmissa quæstione unica de natura Theologiæ, incipit discurrere de Deo, ut est in se, adeoque de Essentia Dei, unitate, Attributis, visione, scientia, voluntate, Trinitate, posteaque in eadem prima parte, à quæst. 44. incipit disputare de Deo, prout est causa creaturarum, tractatque de illis in communi, & postea in particulari incipiens ab Angelis, descendendo ad productionem corporeorum; præcipuè hominis, ubi attingit statum innocentiæ, creaturarum gubernationem, directionem ad finem &c. Quia verò intentio S. Doctoris erat tradere notitiam de Deo, & secundum quod in se est, & secundum quod finis noster est: hinc in prima secundæ agit de motu rationalis Creaturæ in Deum tanquam finem, de mediis intrinsecis ad eundem consequendum, per actus humanos; insuper explicando, quomodo recedatur ab illo fine, & accedatur per gratiam, adeoq; in genere tractando de vitiis & virtutibus. In secunda autem secundæ tractat de Virtutibus, & de vitiis in particulari. Denique in tertia parte tractat de mediis extrinsecis consequendi finis nostri, qualis est Incarnatio, Sacramenta. Denique de fine prout est in executione, quò referri debuissent materiæ de statu Beatorum, Resurrectione corporum, Judicio utroque, quem librum antequam perficeret emortuus infinitum reliquit, scribique maluit in beatitudinis fastos, quam de ea scribere.

De Genere proximo Theologiæ.

PRÆMITTO 2. *Quodnam sit genus ponibile in definitione Theologiæ?* Divisi sunt Auctores. Aliqui enim dicunt, quod pro genere Theologia dicat Fidem, in qua serie est Sylvester & Altisiodorensis, docentque Theologiam esse Fidem, prout extenditur ad Conclusiones, ex revelatis deductas, quam classem etiam sequitur Vasq. hic d. *I*. n. 8. vultque Theologiam esse fidem acquisitam. *Vtraque hæc explicatio.*

NON SATISFACIT. Non prior, quia non explicat, quomodo tunc fides non extendatur ad aliquid extra suum objectum, cum illa non attendat ad vim Conclusionis qua talis, utpote innitentis principio non revelato, & tamen Theologia attendit ad vim Conclusionis. Sententia etiam Vasquez non satisfacit. Quia habitus acquisitus debet proportionari infuso, ut probat inductio; jam autem nulla est proportio inter Fidem & Theologiam: quia illa non respicit Conclusionem quà talem; respicit Theologia.

Communiter pro genere in definitione Theologiæ ponitur scientia, sed restat hæc difficultas: quia scilicet definitivè scientia evidentiam requirit, jam autem Theologia non est habitus evidentium, quia assumit pro principiis, & præmissis propositiones revelatas, quæ obscuritatem involvunt. Quod si Principia sunt obscura, Conclusio clara ex illis nullo modo deduci potest: sicut enim ex incertis non potest deduci Conclusio certa, sic nec ex inevidentibus evidens. Ad hanc difficultatem solvendam, varias vias inierunt Authores.

Explicant I. Aliqui, quod ſcilicet Theologia licèt non habeat evidentiam conſequentis, habet nihilominus evidentiam conſequentiæ. *Hæc Explicatio.*

Non satisfacit I. Quia quæro. An præter ipſam evidentiam illationis & conſequentiæ, attendat etiam habitus Theologiæ ad ipſam evidentiam conſequentis, vel non attendit? ſi non attendit, ergò nihil habebit Theologia, quo diſtinguatur à Logica: quia hæc attendit in omnibus ſcientiis, ad evidentiam conſequentiæ, quæ includitur intra formale & latitudinem Logicæ. Si autem attendit ad evidentiam conſequentis: ergo non ſtas in reſponſione, in qua ſalvabas evidentiam in Theologia, per evidentiam conſequentiæ. Hinc ulterius Inferes Mathematicam quamvis procedat ex ſuppoſitione, attendere nihilominus ad connexionem & evidentiam materialem ipſius conſequentis, quod & reliquæ ſcientiæ faciunt.

Non satisfacit 2. Quia ſi ad rationem ſcientiæ invehendam in habitum, in cujus materia, fit argumentatio, ſufficit ſola evidentia conſequentiæ. Ergo quod non eſt ſcientia, erit ſcientia, quod ipſum Prob. quia Opinio non eſt ſcientia, & tamen ex vi hujus doctrinæ, erit ſcientia: nam etiam in argumento Topico, datur evidentia bonitatis Conſequentiæ.

Non satisfacit 3. Quia oſtenſum eſt in Logica, quòd etiam ad argumenta aliarum ſcientiarum elicitivè concurrat Logica, ergo etiam ad evidentiam conſequentiæ, in alienis materiis attendet: quî enim id eliciet habitus, ad quod non attendit? Quare autem inde non ſequetur ſolam Logicam eſſe ſcientiam, ibidem dictum eſt. In hoc ultimatè reſolvitur doctrina, quod ad bonitatem conſequentiæ formalem, & prout innitentem regulis Logicis attendat Logica; ad materialem autem connexionem, aliæ ſcientiæ.

Explicant 2. Aliqui Thomiſtæ Evidentiam aſſenſuum Theologicorum: quia ſcilicet Principia quæ aſſumit ſunt DEO, & Beatis evidenter nota. *Hæc Explicatio.*

Non satisfacit I. Si ſufficit ad ſcientificandam propoſitionem evidentia, quam de illa propoſitione habet DEUS: ergo etiam fides noſtra erit evidens & ſcientifica; quia articuli obſcurè revelati, Deo & Beatis ſunt evidentes.

Non satisfacit 2. Quia illa evidentia quæ adſtruitur vel fundat reſpectu viatorum evidentiam, ut aliqui dicunt, objectivam? vel fundat evidentiam ſubjectivam? ſi fundat evidentiam objectivam, hæc non oſtendetur major, quàm ſit in ipſis principiis fidei, & cum debeat eſſe in ipſo objecto incluſa, non apparet quî derivetur ab evidentia Dei & Beatorum? Deinde Certitudo & determinatio quam DEUS habet de una ex contradictoriis Contingentibus liberis, non facit, quo minùs nos dicamur habere ſcientiam prædictorum futurorum, ergo neque fiet ut dicatur Theologia habitus evidens, ab evidentia de illis objectis habita à DEO & Beatis. Quodſi ex illa notitia Dei & Beatorum, dicas derivari in Theologicum aſſenſum, etiam evidentiam ſubjectivam. Contra eſt, quia per hoc jam deſeris tuam reſponſionem: nam nullo modo in ipſo aſſenſu, dicebas includi evidentiam, ſed nonniſi in notitia Dei & Beatorum. Deinde nemo redditur noſcens notitiâ alienâ, alias nullus eſſet rudis, ergo neque poteſt dici evidenter noſcens, quia alius evidenter noſcit. Quod ipſum ulterius in hoc fundatur, quia cum notitiæ identificetur evidentia, ſicut non poteſt dici aliquis noſcens notitiâ alienâ, ſic nec poteſt dici evidenter noſcens, evidentiâ aliûs.

Non satisfacit 3. Quia caſu, quo creatura erret circa objectum, quod Deus certò cognoſcit: non dicetur creatura certò cognoſcere propter notitiam certam, quam Deus de illo objecto habet: ergo nec ex eo, quia Deus aliquid evidenter cognoſcit, creatura evidenter cognoſcet.

Dices. In aſſenſibus ſubalternatæ ſcientiæ, nulla eſt evidentia; & tamen ſcientia ſubalternata, eſt verè ſcientia, propter hoc ſolum: quia ſubalternanti, Principia illius, ſunt evidentia. Ergo etiam quamvis Theologiæ noſtræ ſint inevidentes præmiſſæ, ſufficit quòd ſint evidentes Theologiæ DEI & Beatorum.

Responderi potest Neg. Theologiam noſtram eſſe propriè ſubalternatam Theologiæ Beatorum: Pone enim Deum per impoſſibile non habere de aliqua re intuitivam ſcientiam, & decreviſſe quòd nolit dare rationali creaturæ beatitudinem; numquid non poterit jam de ullo objecto verum dicere? ſi autem verum dicet, numquid non merebitur aſſenſum? præcipuè cùm ejus infallibilis veridicitas, mereatur aſſenſum, cur non poterit ex præbito aſſenſu, deduci legitimè Concluſio aliqua Theologica, adeoque ſtare Theologia, quin innitatur intuitivæ ſcientiæ DEI & Beatorum, Theologia, inquam, ſaltem ut ſic ſpectata. Dantur item objecta, quæ Deus & Beati non noſcunt per virtualem diſcurſum, ſed per ſimplicem intuitum: objectum ita cognitum, nonne poterit DEUS revelare? nonne ulteriùs poterit Theologicè cognoſci? & tamen tunc Theologica cognitio non eſſet ſubalternata: quia de ratione ſubalternatæ, eſt accipere pro præmiſſis, Concluſiones ſubalternantis, quæ in dicta ſuppoſitione nullæ erunt, utpote procedentes ſecundùm rationem ſimplicis apprehenſionis, & ne virtualiter quidem diſcurſivæ.

Quando autem S. Thom. agnoſcit ſubalternationem noſtræ Theologiæ ad Theologiam DEI & Beatorum; non agnoſcit ſubalternationem

nationem rigorosam. Multi etiam censent scientiam subalternatam quâ talem, non esse propriè scientiam: quia qua talis non habet evidentiam; & sic Musicus quâ talis, habet artem, non scientiam. Denique dici potest, quòd præmissæ subalternatæ, possint salvare rationem scientiæ in subalternata: quia quamvis non sint evidentissimæ; sunt tamen evidentes. Et ita, hic syllogismus medicinæ, vulnus circulare, seu cujus latera difficilè coëunt difficilè curatur, vulnus A est tale, Ergo. Prima præmissa est evidens, per experientiam saltem aliorum. Minor est evidens, per experientiam sensuum. Unde adhuc & Conclusio poterit esse evidens. Sed non est prima præmissa evidentissima Medicinæ, estque adhuc ulterius probanda à Physica, sed id rationi scientiæ non officit: quia scientiarum, ex naturalibus deducibilium, præmissas, probat adhuc Metaphysica, et tamen etiam aliæ scientiæ, sunt veræ scientiæ.

EXPLICAT 3. Quidam, supponitque inprimis quòd Assensus Theologiæ nostræ sit intrinsecè & essentialiter inevidens, utpote procedens ex inevidentibus. Supponit deinde, quod principia evidentia Logica, de bonitate consequentiæ, non concurrant ad assensus Theologicos per se, & secundum suum esse simpliciter, alioqui, essent clari & evidentes. Sed solùm quòd concurrant prout contrahuntur à præmissa revelata; sicut tibia recta cum curva non perficit, nisi claudicationem. Supponit deniq; principium illud, Conclusio sequitur debiliorem partem, duplicem sensum posse habere, nempe vel positivum, vel negativum; positivum sensum habebit, si dicas: Conclusio ita est certa, sicut est certa præmissa debilior; alium negativum: Conclusio non est ita certa, sicut est certa præmissa certior; & dicebat in hoc solo posteriori sensu axioma illud verificari: consequenter dicebat quòd Conclusio Theologica non sit ita fortis in certitudine, sicut est fortis præmissa de fide; non tamen est ita debilis, sicut est debilis præmissa naturalis. His suppositis. Docebat Theologiam non esse scientiam Aristotelicam, nihilominus esse scientiam absolutè & simpliciter. *Hæc Explicatio.*

NON SATISFACIT. In quantum docet quòd evidentia principiorum regulantium bonitatem consequentiæ, non concurrat ad syllogismum Theologicum secundum suum esse simpliciter: quia alias non ita evidenter concluderet ratione formæ syllogismus Theologicus, ac alii syllogismi; & tamen si negetur syllogismo Theologico consequentia, putatur negans, æqualem errorem committere ratione formæ, ac committit negans consequentiam in aliis syllogismis. Et certè si syllogismus factus in A.B.C. æqualem habet evidentiam Conclusionis, atque syllogismus demonstrativus; cur non idem dicendum de Theologia?

ASSERO I. *Non debere pro genere ad Theologiam assumi quòd sit scientia propriè.* Ratio, quia syllogismus Theologicus debet assumere vel duas, vel unam præmissam de fide; alias esset syllogismus sine principiis sibi debitis. Si assumet utramque præmissam de fide, etiam Conclusio sequetur inevidens: quia extrema non possunt evidentius connecti inter se, quàm fuerint connexa cum medio. Si autem erit una naturalis evidens de fide, adhuc Conclusio erit inevidens: quia debet sequi debiliorem partem. Jam ergo, vi præmissarum, evidentia, non salvatur in Theologia. Aliunde etiam non salvatur: ergo concluditur illam esse inevidentem adeoque neque scientiam: quia hæc per Aristotelem debet esse evidens.

DICES. I. In oppositum esse Auctoritatem S. Thomæ, qui frequenter Theologiam, vocat scientiam sine ulla limitatione.

RESPONDETUR S. Thom. Theologiam appellare scientiam, eò quòd magis sit similis scientiæ, sed non appellare scientiam simpliciter, & rigorosè: quia etiam S. Thom. q. 14. de ver. art. 9. dicit propriè scientiam perfici per evidentiam.

DICES. 2. Habitus discursivus ita firmus & certus, ut eum repugnet esse falsum; potest dici simpliciter, & absolutè scientia: Theologia autem est talis, deducit enim legitimè ex certis: Major Probatur. Omnis habitus discursivus directè, & adæquatè oppositus opinioni, cum sit virtus Intellectus, de cujus essentiali ratione est ex 6. Eth. c. 6. ut per eam anima semper dicat affirmando vel negando, si inquam neque sit ars, neque prudentia, neque intellectus; debet esse scientia vel sapientia. Theologia autem dicit talem oppositionem cum opinione: ergo: Minor Probatur, quia opinio est assensus essentialiter incertus, formidolosus, nec semper attingens verum, ergo assensus ita certus, & firmus, ut repugnet eum esse falsum, est directè & adæquatè oppositus opinioni.

RESPONDETUR. Negando assensum Theologicum, esse adæquatè oppositum opinioni, & sicut fides Divina, quamvis sit opposita opinioni, secundum certitudinem, quia non est opposita secundum evidentiam, cum utraque sit inevidens, est opposita inadæquatè, & non est scientia; ita & Theologia. Et licèt opinio sit assensus incertus & formidolosus, certitudine sua, non est adæquatè opposita Theologia opinioni: quia formidolositas opinionis, stat in inevidentia, cui nihil opponit Theologia.

INSTABIS. Quamvis quælibet de facto opinio sit incerta & inevidens, id tamen quo formaliter constituitur in esse opinionis est incertitudo: si enim per impossibile notitia esset evidens & incerta adhuc esset opinio.

RESPONDETUR. Negando assumptum cum sua probatione: cùm & formidine, & inevidentia definitivè stet opinio: est enim As-

sensus cum formidine, hoc est incertus & inevidens. Et sicut impertinenter aliquis argueret, quod Petrus quamvis non foret animal, vel rationale, adhuc esset homo, quorum utroque constituitur in esse hominis; ita impertinenter dicitur, quòd talis notitia esset opinio, quamvis foret evidens, incerta tamen. Unde eo casu, talis impossibilis notitia constitueret medium quid per impossibile, inter scientiam & opinionem. Quamvis autem Aristoteles divisetit omnes habitus Intellectuales, non sequitur, Theologiam esse rigorosè unam ex illis: quia ipse divisit notitias parabiles ex principiis ordinis naturalis, ex qualibus, non procedit Theologia.

Dices 3. Cum Gillio. Supernaturalia, quorum naturam ignoramus, solemus appellare nominibus rerum illis simillimarum, inter habitus autem naturales, simillima est Theologia scientiæ.

Respond. Simillimam quidem esse, non tamen rigorosè scientiam. Deinde cum demonstrari non possit existentia Angelorum, sed nonnisi ex supposita revelatione certo nosci, certitudo existentiæ illorum in Philosophis Ethnicis non dabatur; habebant tamen certitudinem de brutis & hominibus; & quando ex conjecturis agnoverunt Angelorum existentiam, eos nec revocaverunt, nec revocare potuerunt ad membrum, quod est homo, quamvis sint simillimi hominibus: ita ex similitudine Theologiæ ad scientiam, non sequetur per locum intrinsecum, Theologiam revocari debere ad scientiam.

Instabis. Cum eodem. Aristoteles dum meminit scientiæ, sæpius meminit certitudinis, quàm evidentiæ.

Respondetur. Esse hoc argumentum ab Auctoritate negativa, & sicut dum meminimus hominis, frequentius meminimus rationalis, nec tamen sequitur hominem non stare essentialiter etiam ratione viventis sensitivi; ita & in præsenti.

Assero 2. *Pro genere Theologia importat rationem scientiæ latissimè sumptæ.* Ratio. Tum, quia S. Thom. Theologiam appellat scientiam; Tum, quia ratione definitionis, divisionis, argumentationis maximè accedit ad scientiam; Tum, quia sicut olim nomen scientiæ usus applicuerat ad significandas notitias certas, & evidentes; ita & nunc applicuisse poterat ad notandum id, quod in sua certitudine procedit definiendo, dividendo, syllogisando, licèt cum inevidentia. Cæterum commodiùs assumetur pro genere ly virtus Intellectualis, dixi virtus, non habitus, ut extendatur nomen Theologiæ, etiam ad actus illius. Dixi virtus Intellectualis: quia Theologia est species, dividens virtutem Intellectualem; licèt non agnita ab Aristotele; in membris autem dividentibus definiendis, pro genere assumitur id, quod dividitur. Commodiùs autem assumetur nomen virtutis Intellectualis, quàm nomen scientiæ latiùs sumptæ, si usum vocandi demas: quia definitio scientiæ quam agnovit Aristoteles non patitur hanc attributionem. Et sicut simius non potest dici homo latiùs sumptus: quia id non patitur definitio hominis, sic nec Theologia potest dici scientia latius sumpta (dempto usu vocabuli) quia id non patitur definitio scientiæ, importans evidentiam, quæ non competit Theologiæ.

Assero 3. *Pro genere scientiæ Theologicæ, non debere assumi, quod sit virtus discursiva.* Ratio, quia definitio, divisio, enuntiatio Theologica, sunt actus Theologici; & tamen prædicti actus, quà tales, non sunt discursivi. Et sicut Physica non dicitur esse scientia circa corpus naturale quà tale, discursiva. Item Metaphysica, non dicitur esse scientia circa ens ut ens, syllogisticè procedens, ita nec de Theologia, idem dici debet. Quod si dicas, definitionem Theologicam revocari ad syllogismum Theologicum, id impugnandum est, ut impugnatum est in Logica, quòd solus syllogismus sit objectum adæquatum Logicæ.

Dices. Omnes communiter Theologiam appellant habitum, ex assensibus fidei syllogisticè deductivum.

Respondetur. Appellari Theologiam talem habitum ratione actus maximè necessarii: iste enim actus est, quo principaliter utitur Theologia pro defensione fidei, ad cujus defensionem, dicit illam esse necessariam, S. Thomas. *Unde ulterius.*

Inferes. Definitiones & Divisiones Theologicas prout immediatè innituntur primæ veritati esse actus fidei; licèt sint verè actus Theologiæ, in quantum procedunt in materiis Theologiæ, secundùm præscriptum scientiarum, & in quantum attendit Theologia ad materiale generis, & differentiæ ponibile in definitione.

De Differentia ultima Theologiæ.

Præmitto 3. *Quænam sit differentia ponenda in definitione Theologiæ?* Differentia petitur ex objecto; objectum autem est conflatum ex materiali & formali, circa quod.

Assero 1. *Materiale objectum Theologiæ esse idem, quod fidei.* Ratio. Id quod determinat ratio formalis Theologiæ, est objectum materiale Theologiæ, ut suppono ex Logicis; sed id quod est objectum materiale fidei, id determinat ratio formalis Theologiæ. Quod ipsum probatur, quia nullum est objectum, cui possit conjungi ratio formalis fidei, ut illi non possit conjungi ratio formalis objecti Theologiæ: immo huic soli formalitati conjungi potest, alias hoc ipso non esset actus ille Theologiæ, ergo id quod est objectum materiale

riale fidei, id determinat ratio formalis Theologiæ.

ASSERO 2. *Objectum formale Theologiæ seu ratio formalis propter quam, non est immediatum, Veritas prima, est tamen mediatum formale & ultimum.* Quòd non sit immediatum ratio est. Quia habitus procedentis ex suppositione principiorum, non potest esse immediatum motivum, idem cum principiis; alias nullo haberet, quo distingueretur ab habitu principiorum, utpote eandem habens motivi evidentiam, claritatem, immediationem; sed si Theologia pro immediata ratione propter Quam, respiceret veritatem primam, idem esset objectum habitus procedentis ex suppositione principiorum, cum principiis: nam principia Theologiæ sunt principia fidei, quorum motivum immediatum, est veritas prima. Ne ergo Theologia habens pro principiis revelata, idem habeat objectum cum suis principiis, non potest immediatè respicere veritatem primam.

Quòd autem veritas prima sit ultimum motivum Theologiæ. Ratio est: quia illud est ultimum, ultra quod in illo genere non est procedere ultra, sed in assensu Theologiæ non est procedere ultra veritatem primam: quod ipsum probatur: quia si ponatur hic syllogismus, omnes Apostoli acceperunt spiritum S., Petrus fuit Apostolus, ergo accepit spiritum S., hujus inquam Conclusionis resolutorium est, quia fuit Apostolus, & omnes Apostoli acceperunt spiritum Sanctum. Si ulterius quæras. Cur assentiatur illum esse Apostolum, & Apostolos accepisse spiritum S.? respondet Theologus: quia id veritas prima in scriptura testata est, in hocque quiescit intra seriem interrogationum Theologicarum; quando autem est Conclusio nonnisi ex una revelata, saltem partialiter, in veritate prima sistitur.

ASSERO 3. *Immediatum motivum, & rationem formalem propter Quam, Theologiæ esse articulos fidei, seu conflatum hoc ex assensu, & ex objecto, quod revelatum est quocunque modo scientificè notificent illi articuli verum.* Ratio, tum quia nullus est reperibilis actus Theologiæ scientificus, qui articulum fidei non assumat, ut inductione patebit. Tum quia, objectum revelatum, & assensus illi exhibitus, potest habere rationem principiorum, adeoque subnectere sibi habitum alium, hic autem, nullus est alius propriè, quàm Theologia. Tum quia, Theologia debet aliquid habere pro immediato formali; nullum autem commodius ostendetur.

De Divisione Theologiæ.

PRÆMITTO 4. *Quænam sit divisio Theologiæ?* Dividi potest Theologia in Actualem, & Habitualem: Utraque subdividitur in Naturalem, & Supernaturalem; illa non excedit, naturam, hæc excedit. Rursus tam Theologia naturalis, quàm Supernaturalis dividi adhuc potest, in Theologiam naturalem entitativè & objectivè, & in Theologiam supernaturalem entitativè & objectivè. Theologia naturalis entitativè est, quæ non excedit vires naturæ creabilis: objectivè autem naturalis est, quæ procedit ultimò secundum Deum, in quantum est ille veritas prima non excedens vires naturæ: Theologia autem supernaturalis entitativè, est Theologia excedens ut ajunt vires naturæ creatæ vel creabilis, qualis esset, si cum auxilio, vel habitu excedenti operaremur. Theologia autem supernaturalis objectivè est, quæ procedit secundum Deum, in quantum ille est veritas prima ut ajunt excedens vires naturæ. Rursus Theologia dividi potest, in Theologiam beatam, & viatorum, sive illa sit beata Theologia Dei, sive creaturæ. Theologia autem beata est, quæ procedit, per veritatem primam intuitivè cognitam: Theologia autem viatorum est, quæ ultimò sistit in veritate prima obscurè cognita.

Quod si spectes Theologiam ex parte modi intellectus, eâ utentis, potest dividi in discursivam, sive formaliter, sive virtualiter: non discursiva autem in apprehensivam, & enuntiativam. Denique si spectes Theologiam ratione materiarum vulgariter divisarum, dividi potest in Positivam, moralem, Controversam, Scholasticam, quæ omnes sunt una eademque Theologia, sed variè spectata: nam Theologia prout attendit ad positiones, quarum nomine veniunt apud Aristotelem prima principia, & axiomata, adeoque prout attendit ad prima principia, quæ sunt in Theologia, Verbum DEI scriptum, Traditio, docetque sensum literalem, & quasi ponit fundamenta fidei, dicitur Positiva: in quantùm autem attendit ad Mores, dicitur Moralis: in quantùm discedentium à fide, solvit Objectiones, propriamque stabilit, est controversa: in quantum autem ex suis principiis (qualia sunt Scriptura, Traditio, Authoritas Conciliorum, consensus Theologorum &c.) deducit, proceditq; more aliarum scientiarum, vocatur Theologia Scholastica.

Circa hanc divisionem, & alia membra, quæ formari possent, ut in Theologiam practicam, & speculativam, quæ suppono alibi explicata.

NOTO I. Quòd non dicam Theologiam naturalem objectivè esse illam, quæ posset haberi per demonstrationes viribus naturæ debitas; quia demonstrationes, quæ viribus naturæ possunt de DEO haberi, frequenter non sunt actus Theologiæ: non enim assumunt pro motivo articulos fidei, immo si acciperent pro motivo ad probandam Dei existentiam articulos fidei, hoc ipso nihil probarent: peterent enim principium, & probarent existentiam per hoc: quia dixit se existere, de quo ipso dubitatur: an existat, præcipuè

cipuè cum ad Theologiam quâ talem, & demonstrativè procedentem, non spectent motiva credibilitatis. Potiùs itaque hæc Demonstratio, spectat ad Metaphysicam, vel Theologiam, prout est sapientia quodammodo, de cujus ratione est, etiam sua Principia probare, demonstrareque ipsum subjectum Conclusionum. Cum hoc tamen stat, ut dentur Theologicæ veræ demonstrationes. V. G. Verbum est Deus, secunda Trinitatis Persona est verbum. Ergo secunda Trinitatis persona est Deus. Quod est omnipotens est Deus. Pater est omnipotens. Ergo Pater est Deus. Præmissarumque in rigore, & ostendendo qui tunc moveatur Theologus suo formali; erit iste sensus: Assentior omnipotentiam esse Deitatem, Patrem etiam assentior esse omnipotentiam, quia utrumque hoc fides me docet assentiri itaque debeo Patrem esse Deum.

NOTO 2. Circa eandem divisionem, quòd proportionaliter etiam respectu Dei se cognoscentis, sit aliqua notitia Theologica naturalis, & supernaturalis, non in isto sensu, quod respectu Dei sit aliquid supernaturale: hoc enim refutatum suppono in materia de supernaturalitate, sed in isto sensu, quòd sicut Divina essentia, potest habere rationem speciei, in qua Deus noscat creaturas, habereque etiam rationem speciei impressæ; ita Divina essentia, in quantùm est attingibilis lumine naturæ, estque Deo ratio noscendi seipsum, respectivè ad illam formalitatem, notitia Divina, erit notitia naturalis; in quantum autem Divina essentia, est attingibilis à creatura, nonnisi lumine supernaturali adjuta, estque Deo ratio noscendi seipsum, erit actus Divinus fundans in DEO denominationem Theologiæ supernaturalis.

NOTO 3. Quamvis admitti possit divisio in Theologiam naturalem, & supernaturalem; non tamen admitti potest rigorosè loquendo, in Theologiam Creatam & Increatam: quia hæc divisio non est ratione motivi, objecti, modi aliter & aliter noscendi; sed ratione subjecti alius & alius: divisio autem quæ fit nonnisi ratione subjecti, non est divisio legitima; alias posset dividi albedo in albedinem viventis, & non viventis. Fortè etiam posset dividi Theologia in Creatam & increatam, quando scilicet Deus in Creaturis seipsum cognoscit, & quando cognoscit se in seipso: nam de priori dici posset, quod fundet Theologiam Creatam, de posteriori Increatam. Sed hæc divisio etiam latius sumpta, admitti non potest, in DEO: quia in DEO nihil creati reperitur, & tamen illa notitia reperiretur in DEO: & sicut cognitio Angelica noscens stupidum non potest appellari stupida, ita nec notitia qua se Deus noscit in Creatura, poterit appellari creata.

De Necessitate Theologiæ.

PRÆMITTO 5. *Necessariam esse Theologiam*, Ratio præmissi ex S. Thoma hic quæst. 1. a. 1. hæc datur. Necessaria est fides, ergo & Theologia. Quæ ratio in hoc habet difficultatem, nam sine fide nemo potest salvari, potest sine Theologia. Stat tamen discursus S. Thomæ, si ad mentem ejus, in corpore attendatur, ubi dicit illam requiri ad convenientius & certius. Ex quo loco sic arguitur communiter; necessarium est hominibus ad salutem, ut fides convenientiori, & certiori modo habeatur; quia ipsa illa convenientia, certitudo, est necessitas. Sed fides sine Theologia, non potest convenientiori & certiori modo haberi: quomodo enim illativè Ethnicis probari posset, quomodo convinci, qui negaret connexa cum immediatè revelatis, connexione revelationis, ut vocant, confusâ? Denique convenit ut homo in ordine Supernaturali ita perficiatur ut perficitur in naturali, jam autem in ordine naturali præter habitum principiorum, qui respondet principiis revelatis, datur etiam habitus Conclusionum, definitionum, &c. Hæc autem necessitas est universalis in Ecclesia, non in singulis membris illius, neq; enim singula membra debent alios convincere, disputare, &c. quæ ipsa necessitas, non est simpliciter, sed ad convenientius habendam fidem: posset enim alio modò à DEO suppleri. Cæterum in singulis fidelibus adultis, est necessaria aliqua Theologia: quia nemo credit sine prævio aliquo discursu, convictione sui, solutione qualium qualium objectiuncularum &c. similia. Quæ omnia non spectabunt ad Metaphysicam: quia hæc non ascendit ad formalitatem procedendi ex assensibus revelatis quâ talem, non etiam ad alium habitum: ergo ad Theologiam.

INFERES. Conflatum objectum ex materiali, & formali Theologiæ, esse noscibile, sive illud sit solus DEUS, sive DEUS & Creatura, noscibile inquam, certò, secundùm assensus fidei. Definitivè autem Theologia, erit virtus Intellectualis attingens noscibile secundùm assensus fidei.

Præmitti debuisset An Theologia sit naturalis, an supernaturalis, sed hæc subsumentur in materia de Fide.

DISPUTATIO I.

De DEI Essentia, Existentia, & Unitate.

ORdinariè prius quæritur An sit res? postea quid sit? unde etiam prius quærendum esset. An sit DEUS? & consequenter, Quid sit? Quia tamen in methodo Metaphysica, prius disputatur de Essentia, quàm de Existentia, ideò & nos prius de DEI Essentia disputabimus.

QUÆSTIO I.

Quid DEUS?

QUid nominis DEUS? nec Christianis, nec Atheis explicandum, non illis: norunt enim quid credant; nempe ens supremum. Non his; quia sciunt quid negent, negando DEUM. Quid autem rei sit DEUS? in hoc stat difficultas. Quid veniat in DEO nomine primò essentialis conceptus? Antequam nos disputationi committamus.

PRÆMITTO I. *Quid veniat nomine primò essentialis conceptus? & dico venire formalitatem ratione nostra primò in ente reperibilem, quæ sit radix cæterarum perfectionum.* Debet esse prima: si enim non sit prima, sed detur alia, illâ prior, & erit illa formalitas primo essentialis conceptus, & non erit; erit quidem ut supponitur, non erit autem; quia illâ dabitur prior; cum tamen primo, non detur prius.

Unde Infertur non debere esse illam formalitatem negativam, Ratio est. Quia negatio semper supponit in ente aliquid positivum: debet enim esse id, quod negat aliud. Immo hoc ipso illud ens non esset positivum, sed negatio, si primò essentialiter negatione staret. Per hoc tamen non nego, quòd aliquid positivum explicari possit per terminos negativos, sicut & negatio lucis, explicatur per significationem positivam tenebrarum; sed tantum nego formalitatem objectivè spectatam, si sit negativa, posse primo essentialem esse enti positivo.

Infertur rursus, non debere esse aliquid relativum, quia relativa non sunt prima, ex communi axiomate: absolutum enim, prius est relativo. Quod fusius probatum est in Logica, agendo, An Relationes transcendentales sint de primo essentiali conceptu absolutorum?

Rursus ad inveniendi talem conceptum necesse est invenire formalitatem, quæ sit radix cæterarum perfectionum, earumque quodam modo principium. Primum enim & principium pro eodem sumit Arist. 1. Post. textu 5. *Principium verò illud*, inquit, *esse dicimus, quod non post aliud est, quo posterius aliquid esse, aut fieri natum est.* Unde & illud est axioma, Primum in aliquo genere, est principium reliquorum. Et certè primum condistinctè ab uno acceptum, semper importat, & deposcit post se, secundum. Ergo si non sit secundum re, deposcet secundum post se ratione, quod secundum post se ratione, non apparet, qui aliter fiat, quàm præsupponendo prius se, per modum radicis. Utramque hanc formalitatem videtur innuisse Arist. 7. Metaph. textu 11. Ex his autem duabus formalitatibus sequitur, quòd illa formalitas sit primo distinctiva entis à reliquis: quia enim ipsum esse, est distinctivum, sicut illa formalitate res primo est, ita & primo distinguitur.

DICES I. Non esse de ratione primo essentialis conceptus, ut faciat primo differre: nam si daretur compositum ex materia specie distincta, illa materia esset primo distinctiva, & tamen illa materia, non esset adæquatè natura, sed forma, compleret etiam illam naturam.

RESPOND. Secundùm mox dicenda illam materiam esse quidem primo, sed non adæquatè distinctivam, ita ut ratio primo adæquatè distinguentis in genere physico, debeat desumi ab utraque parte.

DICES 2. Ex Martinon d. 3. n. 60. Licèt id quod aliud præsupponit non possit esse de essentia ejus, quod præsupponit, potest tamen esse de essentia tertii ex utroque compositi: ergò primò essentialis conceptus non debet esse, quid præsuppositum à reliquis.

RESPONDETUR. Si in seipsa illa formalitas non sit prima, non potest etiam in composito esse prima licèt spectet ad essentiam rei.

DICES 3. Quamvis forma materialis substantialis præsupponat materiam, ex illaque educatur, ambæ tamen sunt de essentia compositi, & tamen forma materialis præsupponit materiam.

riam. Ergo de ratione primo essentialis formalitatis, non est ly: non supponere prius se.

Respondetur. Præsupponi quidem à forma materiali materiam in hoc sensu, quia scilicet agens naturale non potest educere formam, nisi ex præsupposita materia; non præsupponitur tamen materia à forma materiali, tanquam id, in quo tanquã radice præcontineatur.

Quid autem sit præcontineri in alio tanquam radice versat ingenia Scholasticorum. Non referendo, nec impugnando aliorum sententias, res ita explicari posset.

Plures sunt modi continentiæ in alio tanquam radice: nam aliqua continentur in alio tanquam radice, hoc est principio effectivo physicè; sic v. g. effectus continetur radicaliter in causa. Rursus continetur unum in alio nonnisi secundum vim quandam emanandi, quæ stat in producendo, vel physicè, vel metaphysicè aliquid tanquam perfectionem sui, cum intentione redigendi seipsum in statum perfectum. Esse ergo in alio tanquam in radice, est esse hoc, ab alio, vel physicè, vel metaphysicè, & sic intellectivum, est radix volitivi: quia scilicet ex se emanat volitivum tanquam perfectionem suam, ut scilicet sibi proponenti objectum amabile, subserviat appetendo: jam autem materia non emanat formam ratione nostra, nec producit, vel emanat physicè. Porrò inter producere & emanare physicè, hæc est differentia: quia ea, quæ producuntur physicè effectivè, censentur non esse bonum producentis, sed bonum producti, nec ad illud procedit connaturaliter principium, nisi jam in suo esse plenè constitutum; jam autem quæ emanantur physicè, vel metaphysicè, producuntur in bonum ipsius emanantis, proceduntque ab illo nondum plenè in suo esse constituto: qua ratione emanat ignis calorem, aqua frigus, &c. quem calorem v.g. antequam emanet ex se ignis, non intelligitur esse in suo esse perfectus, sic etiam intellectivum exigit volitivum, quod antequam intelligatur emanare, non censetur esse constitutum in statu perfecto, versandi circa bonum, quod sibi proponit.

Addo nihilominus quamvis hæc duo contineri in radice, & contineri eminenter confundi soleant, non debent nihilominus confundi: quia ratio eminentiæ quâ talis, non importat vim principiandi, sicut importat ratio radicis, & ita v. g. continentur eminenter duo imperiales in aureo, hoc est habentur excellentiori modo, neque tamen producit ex se aureus, aut emanat binum imperialem. Ea autem quæ urget idem instantiâ ductâ à beatitudine non facessunt nobis difficultatem; quia in materiis Ethicis ostensum est, beatitudinem radicaliter stare, in sola intellectione.

Præmitto 2. *Difficilius esse an nomine primo essentialis conceptus venire debeat sola differentia? an vero etiam ipsum genus, quod ad definitionem essentialem illius rei assumi debet?* & quidem venire solam differentiam communis fert persuasio. Oppositum tamen sentiendum est tum quia si aliquis adferat definitionem rigorosam rei, censetur adferre primo essentialem conceptum, & tamen definitio non stat solâ differentiâ. Tum quia de ratione primo essentialis conceptus est, ut sit radix cæterorum omnium prædicatorum; non apparet autem, quî differentia, sit radix generis.

Neque inde sequetur, quod pro primo essentiali conceptu rerum omnium debeat poni Ens, quia hic attenditur ad primitatem non utcunque, sed ad primitatem, quæ simul sit exigentia reliquarum formalitatum. Ens autem, non dicit talem exigentiam in homine, dicit autem tales exigentias animal. Denique primo essentiale constitutivum hominis v.g. vel exigit nonnisi aliquas perfectiones, vel omnes? si tantum aliquas, cur potius has quàm illas? & si non est radix, quæ illas deposcit, ergo non sunt debitæ homini v.g. poteritque esse sine illis homo, quod si primo essentialis conceptus debet deposcere omnes perfectiones, illa exigentia non est penes differentiam solùm, ut dictum est.

Neque valet si dicas nomine primo essentialis conceptus venire formalitatem distinctivam ab aliis, quod tamen non competit generi: quia homo v. g. magis distinguitur animalitate ab Angelo, quàm rationalitate, unde in suo genere etiam per prædicatum genericum ultimum habetur ratio differendi, licèt diverso modo sit etiam ratio conveniendi. Unde conflatum ex utraque formalitate erit primo essentialis conceptus.

Præmitto 3. *Etiam in DEO posse reperiri talem conceptum.* Tum quia non repugnat id ex parte ipsius objecti, nec repugnat ex parte ipsius potentiæ, alias potentis noscere, primò essentialia. Tum quia, cùm dentur in DEO aliqua prædicata, quorum unum præsupponitur in alio, & sic v. g. ubiquitas DEI supponit illius immensitatem, providentia Intellectum & Voluntatem; cur non etiam poterit ratione nostra inveniri formalitas omnium prima, & radix præsupposita à reliquis omnibus formalitatibus? Tum quia de Divinis discurrendum est seclusis imperfectionibus, proportionatè ad creata; in creatis autem sine ulla imperfectione reperitur primò essentialis conceptus. Neque valet si dicas. Non posse dici, quod aliquod præcontentum formaliter sit in DEO, & tamen radicaliter contentum, non inquam valet, quia radicalis continentia, & exigentia, erit per ordinem ad nostros conceptus, in re autem, formaliter inerunt Deo, illæ perfectiones.

DIFFICULTAS I.

Quid non sit primò essentialis conceptus DEI?

PLures sunt hac in re sententiæ, magis notabiles expedit hic attingere, sit

Punctum Difficultatis 1.

An quidquid DEUS continet, ingrediatur dictum conceptum?

DICENDUM EST. *Conceptum primò essentialem Dei, non esse ipsam essentiam, & omnia ejus attributa.* Est contra Suarez, Valentia, Granado, & post illos Martinon. d. 3. n. 51. & Quiros d 17. n. 35. sed eam tenet Vasquez, Fassolus, Arriaga, & alii.

PROBATUR 1. Quia si de primo essentiali conceptu Dei, prout hic de illo, forent etiam attributa, hoc ipso non forent attributa: quia de ratione attributi est, ut ex vi nominis constat, attribui, sed illa attributa non attribuerentur: quæro enim; An attribuerentur ad seipsa, vel ad aliud à se? Non ad seipsa: quia nihil ad seipsum attribuitur, sicut nec ad seipsum refertur; Si autem ad aliud attribuerentur; Quæro, an attribuerentur ad aliud extra primo essentialem illum conceptum, vel ad aliud intra eundem primo essentialem conceptum? si ad aliud extra illum essentialem conceptum, ergo non est attributum illius Essentiæ, sed alius extra illam Essentiam; si autem ad aliud intra eundem primo essentialem conceptum, ergo dividis illum primo essentialem conceptum, in eam partem ad quam aliquæ attribuuntur, & in illam, quæ attribuitur, ergo illa posterior pars, & erit primo essentialis, & non erit: Erit quidem ut supponitur; non erit autem, tum quia supponet prius se, nempe id ad quod attribuitur. Tum quia, unum respectu alius, habebit se per modum radicis, & exigitivi, radix autem est prior. Tum quia ly ad aliud importatum in relatione dicit prioritatem, unde terminus prior est relatione, ergo & id, ad quod aliud attribuitur, erit prius, quàm id quod attribuitur.

PROBATUR 2. Quia possumus Divinam Essentiam concipere, secundum se non attingendo perfectiones illius, ut suppono ex materia de præcisionibus, quo supposito. Quæro vel in illo objecto sic concepto, potest cum fundamento in re concipi exigentia, secundum quam deposcat sibi illas perfectiones, & ipsa à nullo alio priori deposcatur; vel non potest concipi? Si potest, habetur intentum, nempè aliquam formalitatem esse primam in Deo, non omnes. Si non potest, cur non? & si exigitæ sunt à Deo, nec potest illis carere Deus, quomodo non datur exigentia earundem?

CONFIRMATUR. Ratio Substantiæ in creatura prior est aliis perfectionibus, quamvis illæ concipiantur identificatæ realiter illi Substantiæ, ergo etiam prior erit in Deo primo essentialis conceptus Dei, præ ejus attributis. Probatur Consequentia, quia quòd sit prior in creatura, vel habet illam prioritatem ex natura sua metaphysicè spectata, vel ex prædicato & adjuncto creatæ? Si ex natura sua metaphysicè spectata, ergo hoc illi ubique competet: nam prædicata rei metaphysicè spectata ubique competunt rei itidem metaphysicè spectatæ: Si autem id habet ex adjuncto rationis creatæ, contra erit. Tum, quia in illo conceptu potest adhuc præscindi formalitas creatæ, & tamen adhuc considerari exigentia reliquarum, præcipuè cùm illa radix in Deo possit concipi, tanquam exigitiva omnium omnino perfectionum Divinarum, quæ supponuntur infinitæ. Tum, quia ratio Creatæ non plus importat, quam prædicatum Entis ab alio; non importat autem ullam exigentiam in Objecto, ut concipiatur tanquam prius. Tum, quia redit argumentum, ratio Entis ab alio, non impedit, sed juvat, ut Substantia concipiatur prior aliis perfectionibus, ergo & ratio Entis à se, idem faciet, præcipuè cum illa radix possit esse exigentia immediata, vel mediata omnium perfectionum Divinarum.

RESPONDET MARTINON. Essentiam Divinam non esse concipiendam cum limitatione consimili rebus creatis, sed potius, ut suo ambitu complectentem quidquid est formaliter, aut eminenter in Deo; qui modus concipiendi longè perfectior est, dignificatq; essentiam Divinam; subdit tamen, quod inadæquatè, & confusè concepta Divina Essentia bene possit concipi secundum rationem Entis à se, aut aliam similem.

CONTRA. Quia non concipietur Essentia Divina cum limitatione consimili rebus creatis, si concipiatur tanquam radix omnium perfectionum, præcipuè cum de hoc ipso quæratur; quare cum ista amplitudine secundùm rationē primo essentialem concipi debeat? Tum, quia si dicit, posse concipi inadæquatè Essentiam Divinam, secundùm aliquam rationem priorem, cur illa non erit primò essentialis conceptus? Tum, quia cum ille modus concipiendi omnes simul perfectiones pro primo essentiali, sit difformis exigentiæ Objecti, non reddit digniorem, aut perfectiorem Essentiam Divinam; immo dignior evadet, si ostendatur in Deitate, exigentia totius illius perfectionis.

PROBATUR 3. Quia si de primo essentiali conceptu Deitatis sint æqualiter omnes perfectiones Divinæ, difficilè solutu redditur, quomodo Filius ex vi suæ processionis non habeat æque sibi communicatam intellectionem atque volitionem Divinam, consequenter quod ex vi processionis Filius, sit Filius, & item Filius sit etiam Spiritus Sanctus; Filius quidem ob communicatum ex vi processionis intelligere Divinum, Spiritus autem Sanctus, ob communicatum ex vi processionis velle Divinum.

Neque valet, si dicas: Ad constituendum Spiritum Sanctum non solum requiri, ut habeat rationem voluntatis primò, & per se communicatam, sed etiam requiri, ne habeat communicatum primo, & per se intelligere Divinum, non inquam dicas; Quia ex hoc sequitur utraq; pars contradictionis, nempe Filium ita esse Filium, ut simul non sit Spiritus Sanctus; & simul ita esse Filium, ut sit Spiritus Sanctus: sicut si homo haberet constitutivum leonis, quod est esse rugibile, quantumvis per te non intelligeretur habere negationem rationalitatis, adhuc ille homo verè esset & leo & homo; Ergo etiam Filius verè erit Spiritus Sanctus, & simul Filius, quamvis non dicat per te negationem communicati sibi vi processionis intelligere Divini, si illi communicatur ex vi processionis, etiam velle Divinum.

Objicit 1. Martinon in oppositum Authoritates S. Thomæ hîc q. 13. a. 6. & q. 6. a. 3. Deinde S. Augustini Lib. 15. de Trin. c. 5. lib. de Con. veræ vitæ c. 7. Rursus Anselmi in Monol. c. 5. Damasc. lib. 1. de Fide c. 12.

Respondetur. Pro nobis esse clarè Auth. inter alios Basilii lib. 1. contra Eud. *Ridiculum*, inquit, *est dicere Providentiam, & quamcunq; Dei actionem esse ipsam ejus Essentiam.* Ad Auth. variè responderi potest, inprimis concedendo illas, ut sonant; quia tantùm damnant hanc propositionem, quòd Justitia Dei non sit ejus Essentia, sed non agunt quidquam de primo essentiali conceptu. Deinde illæ Authoritates procedunt de identitate reali omnium perfectionum, de quâ sola, contra errores, erant tum temporis solliciti Patres, relinquendo aliis modos concipiendæ Essentiæ, secundum rationes Metaphysicas. Item dici potest, dicta illa SS. PP. procedere de Essentia adæquatè spectata, non autem de Essentia inadæquatè sumpta.

Adverti debet, quòd plurimis suis locutionibus voluerunt SS. PP. ostendere distinctionem in modo habendi, v. g. Justitiam, conveniente Deo, & quî conveniat nobis: paritas enim in hoc stat, quod & Deus, & homo, sit, & dicatur justus; sed in hoc est diversitas: quia de Deo potest dici Justitia, misericordia &c. in abstracto, de homine non dicitur. Quòd autem de Deo dicatur, id non habetur præcisè ex eo titulo, quòd in re justitia sit Essentia Dei: nam etiam in re animalitas est homo, & tamen de homine in abstracto, dici non potest. Sumitur itaque modus hic dicendi ex eo, quòd prædicatum debeat se accommodare conditioni subjecti, hinc si subjectum sit potentiale, prædicata de illo, per modum actus non possunt significari, & sic quia homo habet se non per modum actus, sed per modum potentialis, fit, ut prædicata de illo, etiam essentialia, in abstracto non dicantur; E contra autem cum subjectum Deus, de quo Justitia prædicari debet, sit actus purus, fit ut de illo essentialia illius, non tantùm in concreto, qui modus significat, v. g. Deum habentem justitiam, sed etiam in abstracto, dicantur, conformando modum prædicati, modo habendi se subjecti.

Sed hîc adhuc restat explicare, quomodo de Deo in quid Justitia dicatur? Porrò dupliciter aliquid potest dici de subjecto in Quid. 1. Accipiendo physicè subjectum & prædicando de illo prædicata secundùm quod physicè illi competunt; ita ut modus prædicandi sit conformis modo essendi. 2. Accipiendo physicè subjectum, & prædicando de illo prædicata, prout subsunt nostris conceptibus, ita ut id quidem prædicetur quod inest, sed non eo modo quo inest. Uterque hic modus prædicandi, ex Logicis colligitur, atque ita quando de Deo, prædicatur justitia in abstracto, vel in concrero, nihilominus tamen in quid, prædicatur de Deo sumpta justitia, prout est à parte rei, si autem prædicetur justitia de Deo, quæ illi inest, non tamen eo modo quo illi inest, sed prout subest nostris conceptibus prædicatur de Deo per modum proprietatis; ad eum modum, quo si prædicetur risibile de homine prout illi inest, prædicabitur in quid: prout enim inest, est ipsa Essentia hominis. Quia tamen hoc prædicatum risibile, non solet prædicari quomodo inest, non solet etiam prædicari in quid. Immo hoc ipso, quia prædicatur tanquam universale, non prædicatur de homine, quo modo inest: Justitia autem de Deo, ut ei competit, seu ut divina, dum prædicatur, non prædicatur ut universalis, consequenter, & eo modo quo inest. Hoc autem ipsum deposcebat excellentia entitatis Divinæ, ut ejus modo essendi, accommodaret sese modus prædicandi; præcipuè respiciendo phrases SS. PP. & conditionem ipsius subjecti prædicationis, quod subjectum est actus purus, ut supra dictum est.

Objicit 2. Idem. Argumentum cujus fundamentum desumit ex S. Bernardo l. 6. h. de Cons. ad Eug. c. 7. Essentia Divina quàm perfectissimè potest, concipienda est, perfectius autem concipitur, si intelligatur includere omnes perfectiones simpliciter simplices formaliter, & reliquas eminenter, ergo tali modo concipienda est.

Respondetur 1. Retorquendo argumentum, quia sequeretur inadæquatè non posse concipi Essentiam Divinam sine attributis, cujus conceptus legitimitatem agnoscit ipsemet Martinon.

Respondetur 2. Essentiam Divinam adæquatè sumptā, & modo, quo est à parte rei, acceptam, includere omnes perfectiones; licèt inadæquatè accepta, & prædicando id quod inest, non eo tamen modo quo inest, possit concipi, sine descripta inclusione perfectionum.

Explicatur distinctio. Quamvis ut vera sit cognitio, debeat concipi res secundum id quod est, non tamen semper debet concipi eo modo, quo est; alias nulla dabitur prædicatio universalis,

salis, si res semper eo modo concipi debet, prout est quia prout est, semper est singularis. Porro, quando res concipitur adæquatè, concipitur & id quod est, & eo modo quo est, atque ita, si concipiatur & rationalitas, & fluens ex illa admirativitas & ex hac fluens risibilitas, concipietur res quæ est, & eo modo quo est, adeoque adæquatè; Quando autem concipitur res inadæquatè, concipitur quidem quod inest, sed non eo modo quo inest; & sic concipitur inadæquatè homo, secundùm quod concipitur, ut animal præcisum à rationalitate, vel rationale præcisum ab admirativitate &c. Ita etiam quando concipitur adæquatè DEUS; concipitur & id quod est, & eo modo quo est, adeoque cum omnibus suis perfectionibus. Cæterum inadæquatè concepta Divinitas non est necesse, ut concipiatur cum omnibus illis perfectionibus, immo si cum illis concipiatur, hoc ipso inadæquatè non concipitur. Jam vero ad formandum primo essentialem conceptum DEI (immo & aliorum Entium) debet concipi Essentia inadæquatè: quia si concipiatur adæquatè, & salvabitur tunc ratio conceptus primo essentialis, & non salvabitur; salvabitur quidem, ut supponitur, non salvabitur autem; quia nō ostendetur formalitas, quæ sit prima, quâ aliæ sint posteriores, adeoque quæ sit primo essentialis conceptus. Quod si ad primo essentialem conceptum requiritur rem inadæquatè concipi, hoc ipso in conceptu primo essentiali Deitatis omnes perfectiones concipi non debent, quia aliàs jam conciperetur Essentia Divina adæquatè.

Respondetur 3. Essentiam Divinam quàm perfectissimè fieri potest, concipiendam esse sub formalitate Essentiæ, & salva formalitate conceptus primò essentialis; non salvaretur autem formalitas primo essentialis conceptus, si etiam attributa essent de primo essentiali conceptu, quæ distinctio sic explicatur: Possumus dupliciter concipere essentiam Divinam; inprimis salva formalitate primo essentialis conceptus; & non salva, non salvatur formalitas primo essentialis conceptus in DEO, quando concipiuntur omnes simul perfectiones: nulla enim tunc habebit rationem secundæ, adeoque nec erit ratio primo essentialis conceptus. 2. Potest concipi Essentia, salva formalitate primo essentialis conceptus, quando scilicet concipitur aliquid per modum radicis & emanantis; & alia ut emanata, & radicata. Quia vero quando concipiuntur omnes perfectiones simplices, concipitur Essentia Divina secundum omnia identificata realiter Deo fit, ut tunc concipiatur Essentia non salva formalitate primo essentialis conceptus, concipienda salva hac formalitate, si aliquid in illa concipiatur per modum radicis, & alia ut debita illi radici, adeoque non concipiendo omnes simul formalitates, ipsa autem radix non debet concipi formaliter ut radix, adeoque respectivè ad attributa, sed nonnisi tanquam radix materialiter. Hac autem distinctione responderi debet ad secundum Argumentum Quiros, quod ipse appellat principale.

Objicit 3. Idem, accipiendo pro argumenti principio, quòd scilicet DEUS sit infinitus in perfectione; & inde sic arguit. Essentia Divina est formaliter Ens infinitum simpliciter, & illimitatum in omni genere perfectionis: talis enim Essentia possibilis est, & non potest ostendi implicare contradictionem; illa autem non potest esse alia quàm Divina, quæ debet esse perfectissima, ergo in suo formali conceptu continet omnes perfectiones simpliciter simplices, & reliquas eminenter.

Responsum est, id verum esse de Essentia Divina adæquatè sumpta, non verò de Essentia inadæquatè. Rursus essentiam Divinam esse formaliter Ens infinitum, sed infinitate quæ salvet primo essentialem conceptum, non verò infinitate, quæ non salvet; salvabitur autem hæc infinitas conceptâ Essentiâ, tanquam radice totius infinitatis, & in quantum in re, Essentia Divina, est infinita.

Instat idem 1. Essentia Divina non solum est simpliciter infinita, & formaliter perfecta, sed etiam per se præcisè est perfectio infinita simpliciter, ergo includere debet intrinsecè, & quidditativè perfectiones attributales.

Responsum jam est, dicta esse vera de Essentia Divina adæquatè sumpta, & quod illa præcisè sumpta sit infinita radicaliter & exigitivè, non alio modo.

Instat 2. Nemo negat, esse Deo essentialia attributa illa, quæ sunt similia attributis essentialibus Substantiarum creatarum, ut esse Ens, esse Substantiam intellectualem &c. hæc autem omnia quæ Deo & creatis substantiis genericè quodammodò communia sunt, debent contrahi per differentiam essentialem, per quâ Divina Essentia integrè constituatur, & distinguatur ab aliis; Hæc autem differentia DEI in hoc stat, quòd cætera sint Entia per participationem, DEUS verò sit Ens per Essentiam, quòd creaturæ sint simpliciter finitæ, & limitatæ ad certum genus Entis; DEUS autem sit substantia infinita in omni genere.

Respondetur. Concedendo, neminem negare attributa esse de Essentia DEI; sed nego, neminem negare illa esse primo essentialia. Concedo item, Deum esse simpliciter infinitum in re, nego primo, essentialiter dicere istam infinitatem, sed quòd illam dicat nonnisi adæquatè conceptus; de cætero autem infinitatem, nonnisi radicaliter dicet.

Solvuntur reliquæ Objectiones.

Objicit 4. Quiros. Perfectio volitionis etiam ratione nostra potest esse de constitutivo formali Essentiæ; at Essentia Dei concludit

etiam ratione nostra, pro constitutivo formali, omnem perfectionem repugnantem intrare in lineam Essentiæ, seu de constitutivo formali illius, ergo perfectio volitionis, est etiam ratione nostra, de Essentia DEI.

Respondetur hoc argumentum non esse categoricè dispositum. Deinde habet propositionem aliquam difficilem, quomodo enim quod repugnat intrare in lineam essentiæ, potest esse de constitutivo essentiæ Divinæ? forte typi error omisit Ly Non: Directè autem ad propositiones ex dictis responderi debet; inprimis concedendo totum: quia non agit de primo Essentiali, & primo constitutivo formaliter; in re enim volitio, quòd sit Essentia DEI, non negatur. Rursus ad illam propositionem Essentia DEI includit omnem perfectionem responsum jam est, Verum id esse de Essentia adæquatè sumpta; cæteroqui, quòd nonnisi radicaliter, includat omnem perfectionem. Quomodo autem cum hoc stet, quòd Essentia Divina sit nihilominus talis, quâ nihil perfectius cogitari potest, dictum est supra.

Instat idem. Non est contra conceptum Essentiæ, quòd comprehendat plures perfectiones, quamvis proprias rei, & distinctivas; & ita Essentia hominis coalescit ex virtute discursiva in rebus abstractissimis, & ex discursiva in minùs abstractis, alia etiam est potentia ad apprehensiones, alia ad præmissas, alia ad actum Conclusionis: habent enim hæc similem primitatem, atque Intellectivum respectu volitivi. Materia cœli est prior forma cœli. Cor & cerebrum reliquis membris viventis. Sol prior est homine; & tamen per primum constituitur homo, per secundum cœlum, per tertium vivens; sol, homo, & reliqua constituunt universum, ergo potest aliquid supponere se prius, & tamen etiam illud posterius, potest complere primo essentialem conceptum. Universaliterque id omne intrat essentiam rei, quod est de principali consideratione illius, qualia possunt esse etiam non prima.

Respondetur. Dupliciter potest aliquid unum, esse posteriùs alio 1. Posterius est quia supponit ante se sui exigitivum radicale; hæc posterioritas facit, ne illud posterius, sit primo essentiale, propter rationes in præmissis adlatas. Alia autem est posterioritas alicujus ratione præsuppositionis, ordinis, situs &c. hæc posterioritas non officit: quia illud prius & posterius simul sumpta, possunt esse radix reliquarum omnium perfectionum. Quia ergo v.g. Omnipotentia supponit in DEO, aliud tanquam radicem, fit ut non sit primo essentialis: è contra quia forma, non supponit materiam tanquam radicem sui, ut dictum supra: rursus quia partes habent inter se solam primitatem ordinis, ideò hæc adhuc possunt intrare, primo essentialem conceptum: illativa, quia supponit enuntiativam, enuntiativa apprehensivam, apprehensiva rationale, fit, ut solum rationale sit primo essentiale. Exemplum illud de universo non concludit, nam hic agitur de primo essentiali conceptu Essentiæ alicujus, non aggregati, ut ita dicam, per accidens, in quo ipsa ratio aggregati, non patitur formalitatem, unius radicis.

Ex quo ulterius inferes. Quale posterius possit esse de principali consideratione alicujus Essentiæ.

Objicit 5. Idem. Quidditas, & conceptus Sapientiæ Divinæ, quia est optima, debet includere non solùm eminenter, sed etiam formaliter omnem scientiam, similiter in Omnipotentia includuntur omnes potentiæ ponendi res, ergo idem dicendum de Essentia, quòd debeat includere omnem perfectionem.

Respondetur. Adæquatè conceptam scientiã Divinam includere formaliter omnem scientiam, secus sentiendum de omniscientia inadæquatè accepta: jam autem primo essentialis conceptus Essentiæ Divinæ, est conceptus Essentiæ inadæquatus. Deinde, cum unus actus scientiæ, respectu alius actus scientiæ, posse item unum producere, respectu, alius posse producere, cùm inquam, non comparentur tanquam attributum; unum non debet habere rationem prioris respectu alius; secus hîc.

Instat. Idem. Significatum formalissimum DEI exprimit pluralitatem perfectionum; sed ubi conceptus rei exprimit pluralitatem perfectionum, nondum intelligitur Essentia ejus completa essentialiter; ut apparet in Essentia universi, quæ non est contenta, una perfectione.

Respondetur. Significatum formalissimum DEI adæquatè acceptum, exprimit pluralitatem; secus inadæquatè acceptum. De universo paritas supra est refutata; ex qua refutatione colligetur: Cur infinitum secundùm numerum exigat pluralitatem infinitam, & non exigat Essentia Divina, secundùm primo essentialem conceptum spectata.

Neque valet si dicas: Hoc ipso quia essentia DEI à parte rei est infinita, debere etiam concipi infinitam; non inquam valet, si id dicas; nam ut suppono ex Philosophia, non est necesse semper rem concipi eò modo quo est, licèt ne falsò concipiatur, debeat ejus conceptus fundamentum haberi. Unde ulterius potest dici ex Essentia & attributis fieri compositum Metaphysicum, non quidem illud Scotisticum, sed compositum per rationem, & ratione diversorum connotatorum.

Punctum Difficultatis 2.

Utrum Aseitas sit primò essentialis conceptus DEI.

Dicen-

DICENDUM est *Aseitatem non esse de primo essentiali conceptu DEI.* Est Conclusio contra Gillium, Esparza, & alios.

PROBATUR 1. Primò essentialis conceptus entis positivi non debet esse aliquid negativum; sed DEUS est ens positivum, & ratio entis à se, est quid negativum, ergo ratio entis à se non potest esse primo essentialis conceptus Dei. Major probata in præmisso. Minoris primam partem, nempe quod DEUS sit ens positivum, nemo negat; secunda autem pars sic probatur. Ratio entis à se, est quid oppositum rationi entis ab alio, nihilque aliud plus importat, quàm non esse ab alio, tanquam à causa, sed hoc est quid negativum: negat enim rationem causæ, ergo; quod ipsum sic ulterius probatur. Hoc quod est esse causatum, estque formalissimè idem, quod est esse ab alio, est quid positivum, ergo hoc quod est non esse causatum, quod est formalissimè esse à se, est quid negativum: non esse enim causatum, est quid negativum.

RESPONDEBIS 1. Non poni pro essentiali conceptu solam aseitatem, sed poni rationem entis à se, quod prædicatum est positivum. CONTRA est: quia ratio entis conjuncta prædicato aseitatis, si ipsius aseitatis positivitas non ostendatur, importabit significatum negativum, quamvis ex modo significandi importet aliquid positivum, quod ipsum probatur: quia cum dico sunt tenebræ vel aër tenebrosus, cum non ostendatur, tenebrarum positivitas, conjunctio tenebrarum cum esse, vel cum aëre, nullam rationem positivam significatam habet, ergo idem dicendum in præsenti.

RESPONDEBIS 2. Ex modo nonnisi significandi rationem entis à se esse negativam. CONTRA. Etiam secundùm rationem significatam illa formalitas, est negativa, quia nihil positivi influxus ex hac formalitate entis à se, in Deitatem profluit, quocunque modo verses istud ly à se; quod si istam positivitatem salves, per solam emanationem attributorum, hocipsum erit in quæstione, & sicut entis positivi primo essentialem conceptum non potes ponere negativum, salvando ejus positivitatem per hoc, quod reliqua ex se emanet; ita & in præsenti.

RESPONDET 3. Esparza ad 7. sicut in rebus creatis insufficientia ex se ad esse est prædicatum propriè negativum; ita necessitas existendi, quæ est aseitas, debet esse aliquid positivum.

CONTRA inprimis, Insufficientiam existentiæ à se fundari in hoc, quod est esse ab alio, quod est quid positivum; hinc opposita illi sufficientia debet etiam fundari in aseitate: & quia aseitas abalietati opponitur, quæ, probatum est, quòd sit quid negativum, nondum ostenditur positiva formalitas in qua illa fundetur ultimò, præcipuè cum insufficientiæ existendi opponatur potiùs sufficientia existendi, quàm aseitas. Deinde cum hic loquamur secundùm conceptus nostros, nego quòd necessitas existendi, sit formalissimè idem quòd aseitas, opponiturque formaliter nonnisi contingentiæ existendi, aseitas autem abalietati. Quando autem idem q. 6. a. 2. cum divisisset varios negationum modos, subdit; in DEO nullam dari puram negationem, secundùm esse objectivum; id etiam non convincit: quia in re id quod est in DEO, est quid positivum, sed non est dubium multa esse in DEO, secundùm modum nostrum concipiendi negativa: & ita negativum est prædicatum quòd DEUS non sit creatura &c. Et quia hoc ipsum esse à se, ex modo nostro concipiendi, est quid negativum, idem enim formalissimè est, ac esse non causatum, fit ut entis positivi DEI, non possit esse illa formalitas constitutiva primo essentialiter.

PROBATUR 2. Quia quamvis ponatur aseitas, esse aliquid positivum, nondum tamen poterit esse primo essentialis conceptus. Pone per impossibile rationem entis ab alio, nulli alteri convenire, nisi soli homini, nihilominus ratio entis ab alio, non foret primo essentialis conceptus hominis; ergo neque aseitas soli Deo conveniens, erit primo essentialis conceptus DEI. Consequentia probatur. Ideò illo casu ratio entis ab alio non foret primo essentialis, quia importaret nonnisi rationem principii à quo. Sed etiam ratio entis à se, concepta per modum positivi, haberet quasi rationem principii *A quo* Deus, ergo utraque non est de primo essentiali conceptu: & sicut in homine esse productum, non est primo essentiale, nec esset etiam in dicto casu, ita & improductum in DEO, non erit primo essentiale. Quanquam legitimè nunquam à nobis concipi potest aseitas tanquam principium à quo DEUS, quia principio respondet principiatum, DEUS autem seu natura Divina à nullo est principio.

CONFIRM. Pone per impossibile sit unus DEUS, qui ab æterno producat aliud ens, æque infinitum in substantia, omnipotentia &c. & quòd illi desit nonnisi hoc prædicatum esse à se, & ne illud ens ponas in categoria creaturarum, pone per impossibile ejusmodi DEUM, ita esse productum in substantia ex substantia Divina, sicut Filius generatur, secundum personam suam, ex substantia Patris; ita ut illum Deus producat non ex nihilo, sed ex sua substantia; quantumvis verò in re illud ens, & esset DEUS & non DEUS, est enim quid impossibile; nihilominus adhuc illud ens, posset à nobis concipi sine aseitate, & tamen cum Deitate, licèt imperfecta; ergo apparet aseitatem, non esse primo essentialem conceptum Dei, sicut non est de primo essentiali conceptu hominis risibile, quia quamvis non esset risibile, & tamen esset animal rationale, esset homo imperfectus. Quod argumentum ut teneat, præ oculis habendum est, quòd illi enti reliqua adessent, excepta asei-

tate, ſicut illi homini omnia adeſſent, excepta riſibilitate. Item, quòd illud ens eſſet productum non ex nihilo, ut explicui.

Probatur 3. Datur aliquid prius aſeitate, ergo illa non eſt primo eſſentialis conceptus. Antecedens probatur quia bona hæc eſt illatio, tanquam ad quid ſuperius, convenit illi aſeitas: ergo eſt eſſentia perfectiſſima in genere eſſentiæ. Si autem aſeitatem confundas cum neceſſitate exiſtendi, colliges ex infra dicendis, non eſſe adhuc illam primo eſſentialem.

Obiicit 1. Eſparza hîc q. 5. ab art. 5. Ratio entis eſt formaliter univerſaliſſima omnium, ideòque prior prioritate conſequentiæ non mutuæ, quàm quodlibet aliud prædicatum, ſaltem in ordine ad noſtram cognitionem, ut excludantur attributa à ratione prima, & ex alia parte aſeitas concipitur ad modum cauſæ, reſpectu cæterorum prædicatorum Dei, ac proinde eſt prior illis, ex modo noſtro concipiendi.

Respondetur. Quamvis in homine reperiatur ratio entis univerſaliſſima, nihilominus primo eſſentialis conceptus hominis, non formatur ſub denominatione entis: ergo ex hoc præcisè, quod ens ſit quid univerſalius, non jam inferri debet illud, eſſe primo eſſentialem conceptum: dictum enim eſt ſupra, quòd primitas illa debeat ſpectari non penes univerſalitatem, ſed penes exigentiam radicalem perfectionum, quæ enti quâ tali, non competit in Deo: ex eo autem quòd concipiatur aſeitas tanquam cauſa ponens, ut ita dicam, Deitatem, non ſequitur eandem eſſe primo eſſentiale quid; ſicut nec in creatis v. g. in homine eſſe productum, vel quod eſt cauſa poſitionis hominis, eſt quid primo eſſentiale homini.

Obiicit 2. Idem. Principium reale æquivocum alicujus, neceſſario illi præeminet formaliter; Aſeitas autem comparatur ut tale principium, cum aliis perfectionibus.

Respondetur inprimis Majorem eſſe falſam, nam Sol eſt cauſa æquivoca ranæ, quâ excellentior non eſt. Sed quidquid ſit de majori, eſt neceſſe diſtinguere rationem principii, aliud enim eſt principium ſpectans, ut ita dicam, ad lineam producentis, eò quòd faciat ne res ſit nihil. 2. Poteſt accipi principium pro radice, exigentia, jure, ut ſibi debeantur hæ vel illæ perfectiones. Prius illud principium, ut dictum ſupra, non eſt de primo eſſentiali conceptu, ſed nonniſi ſecundum; aſeitas autem habet rationem principii, priori modo ſumpti.

Instat. Aſeitas eſt conceptus formaliter oppoſitus ſummæ imperfectioni creaturarum, & quæ eſt origo cæterarum omnium imperfectionum, ea autem perfectio, eſt formaliter major, quæ opponitur formaliter majori imperfectioni.

Respondetur. Ex præciſa oppoſitione ad imperfectionem creaturarum, non poteſt deduci ratio conceptus primo eſſentialis, alias hic, erit ſola infinitas, hæc enim formaliſſimè opponitur omni imperfectioni creaturarum. Deinde ex hoc medio termino, infertur aſeitatem non eſſe primo eſſentialem, quia etiam eſſe imperfectum, cauſatum, &c. non eſt de primo eſſentiali conceptu v. g. hominis. Ut tamen detur aliquid argumento, dici poteſt aſeitatem eſſe quidem conceptum oppoſitum imperfectioni creaturarum, ſed non primo. Quæ adfert ex Scriptura pro noſtra erunt ſententia.

Obiicitur 3. Quò aliqua magis diſtant inter ſe, eò eſt univerſalior ratio cui adjungitur immediatè ratio differentialis, ut patet inter alia in conceptu quidditativo ſubſtantiæ, & accidentis, quæ definiuntur per ens: ergo & conceptus differentialis DEI, debet adjungi rationi univerſaliſſimæ entis.

Responsum ſupra, qualis ratio univerſalis ingrediatur primo eſſentialem conceptum. Inter diſtantia debet pro genere poni univerſale quid, ſed non univerſaliſſimum ſi fieri poſſit, ut ita, ſicut definitio, ita & primo eſſentialis conceptus procedat per genus ultimum. Paritas adlata non tenet: quia non poteſt in definitione ſubſtantiæ & accedentis aliud genus immediatius poni, poteſt in definitione DEI. Denique licet concedatur ens poni debere in primo eſſentiali conceptu DEI, reſtabit adhuc difficultas, An Aſeitas ſit competens differentia?

Obiicit 4. Haunoldus libro 1. num. 58. quòd Ly eſſe *à ſe* non ſit Prædicatum negativum. Quia ſcilicet ſi Ly eſſe *à ſe*, eſſet formaliter Prædicatum negativum, & ſignificans Ly *non eſſe ab alio* tum hoc Prædicatum eſſet inexplicabile, ſine proceſſu in infinitum, in negationibus, quod abſurdum eſt. Seq. probatur eſſe *ab alio* debet ultimo reſolvi, in aliquod Ens improductum ut omnes fatentur contra Atheos, Ergo Ly *non eſſe ab alio*, reſolvendum erit in hoc *non eſſe ab alio* improducto, ſeu non eſſe *ab alio exiſtente à ſe*, atqui per te Ly *eſſe à ſe* eſt Prædicatum negativum hoc modo exprimendum *Non eſt ab alio*. Ergo erit reſolvendum hoc modo: *Non eſſe ab alio quod non ſit ab alio*, *non exiſtente ab alio*, *non exiſtente ab alio*, & ſic in infinitum; Atqui hoc eſt abſurdum Ergo fatendum eſt *eſſe à ſe*, poſſe aliter concipi & exprimi, quam ut formalis negatio.

Respondetur Stando in argumento hoc paritatem involvente, illa potius erit pro nobis: nam ſicut *eſſe ab alio*, licèt reſolvatur in aliquod improductum poſitivum, non eſt tamen neceſſe, dari proceſſum ullum in infinitum, ita & *non eſſe ab alio* licet ſit reſolvendum in aliquid poſitivum, non erit neceſſe dari proceſſum in infinitum.

Deinde aliud eſt, non poſſe dari proceſſum in infinitum, & aliud eſt non poſſe aliquid exprimi per propoſitionem univerſalem; bene autem

poteſt

potest aliquid exprimi per propositionem universalem, sine processu in infinitum: & ita quando dico sunt hîc tenebræ, hæc propositio est ita explicabilis, Nulla est hic lux, nec ex eo sequitur tunc dari processum in infinitum, sed tantum sequitur, explicatio per Descensum, ostendendo quod nec hæc, nec hæc, nec ultra hæc, sit illic lux: ita & in præsenti non ostenditur hanc propositionem *Non est ab alio*, involvere processum in infinitum sed tantum esse explicabilem illam universalem per Descensum in infinitum explicabilem. Porro ostendi potest in quod resolvatur illud non esse ab alio nempe in essentiam perfectissimam in genere essendi. Illa autem Propositio *Non esse ab alio* si non resolvatur in Essentiam perfectissimam in Genere Essentiæ, tunc resolvetur sine processu in infinitum non nisi per Descensum, Non esse ab alio neque hoc, neque hoc &c. &c. Addo immerito supponere objicientem quod Ly *Non esse ab alio* resolvi debeat in Ly Non esse ab alio improducto, cum illa indefinita propositio, æquè excludat Dependentiam sui ab aliquo creato, atque excludit dependentiam ab Improducto se ipsa auferendo pluralitatem Deorum. Cur ergo restringetur illius explicabilitas ad solum improductum.

INSTAT Potius *esse ab alio* est Prædicatum Negativum nam *esse ab alio* formaliter est indigere alterius opera ad existendum, omnis autem Indigentia seu Mendicitas, est Carentia, *Esseque ab alio* est Carentia hujus perfectionis: *sibi ipsi sufficere*.

RESPONDETUR Nullum esse Ens Positivum, quod non involvat aliquas negationes & ita homo involvit negationem bruti &c. &c. Pensandum ergo erit an illud negativum, tandem in illa linea resolvatur in aliquid Positivum: & quia hoc quod est indigere Deo secundum Objectivam formalitatem, dicit esse acceptibile à Deo, cum ipsum *Esse* sit Positivum, Positivum item ipsum *accipere* hinc & illa Indigentia secundum Objectivam formalitatem Positiva erit. E contra quia ipsum *sufficere sibi* licèt secundum ipsos terminos & modum finificandi non importet negationem, quia tamen secundum Objectivam formalitatem non importat, nisi ipsum Ly *non esse ab alio*, ideo adhuc prædicta formalitas negativa erit.

OBIICIT 5. Ly *esse a se* ita exprimi debet *Esse Ens essentialiter existens quocunque alio dublato* vel magis Theologicè *Ens à se* est *à cujus existentis voluntate, pendet, ut quodvis aliud sit, vel non sit.*

RESPONDETUR Ly *Ens à se* explicando modo prædicto, sequitur non formari primo essentialem Dei conceptum, nam formabitur per Ordinem ad Existentiam, Existentia autem, est quid posteriùs Essentia, adeoque primo Essentialem conceptum, comparatè ad essentiam constituere non potest. Illud etiam Ly à cujus existentis voluntate pendet, ut quodvis aliud sit vel non sit, non habet terminos exprimentes rationem primo essentialis conceptus in Deo, nam inprimis Essentia ut dixi, prior est præ Existentia. Deinde de hoc ipso quærere restat quis sit primo essentialis conceptus, ejus, à cujus Existentis voluntate pendent alia: videturque circumscribi hic solùm Prædicatum Omnipotentis, quod certè non est primo Essentialis conceptus Dei. Nec video cur objiciens non potius ita exprimere deberet primo Essentialem conceptum DEI, ut ponat in illo rationem intellectus, tanquam priorem ipsamet voluntate.

OBIICIT 6. Varias Auctoritates, & inprimis numero 54. Auctoritatem Hieronymi in 3. cap. Epist. ad Eph.

RESPONDETUR Inibi ponere Hieronymum, quòd DEUS ipse sui Origo est suæque causa substantiæ, per quod innuitur Rationem *Entis à se*, concipi à nobis per modum ut ita dicam *Principii A quo Deus*; hæc autem formalitas ut dictum supra, non potest esse primo Essentialis DEI conceptus. Explicationes autem quas adfert ex Bernardo & Nazianzeno illius effati Divini *qui est* Exod. 3. vel Rationem primo Essentialis conceptus non important, vel, ostendunt quod primo Essentialis Conceptus Dei sit. Essentia perfectissima in genere Essentiæ, de quo infra.

INTSAT Ex Ly esse *Ens ex se ipso existens* inferuntur cæteræ perfectiones Divinæ, id autem est nota primo essentialis conceptus.

RESPONDETUR Cæteræ perfectiones inferiores Admirativitate, resolvuntur in Admirativitatem, quia tamen illa ipsa resolvitur in Rationalitatem, inde fit, ut non sit illa primo Essentialis conceptus hominis, quia autem illud Ly *ex se ipso existens*, potest resolvi in ipsam Essentiam, & Ly *Ex se* terminus est negativus, ideo primo Essentialem Dei conceptum ingredi non potest.

OBIICIT 7. Illud Prædicatum est in DEO Radix cæterorum, quod immediate & formaliter opponitur illi Prædicato, quod in creaturis est Radix omnium imperfectionum, illud enim Prædicatum est Radix omnium perfectionum quod est Radicale exclusivum omnis imperfectionis, quod autem formaliter opponitur Radici omnis defectus est Radix omnium perfectionum. Et quia Radix omnium imperfectionum in creatura, est *Ens ab alio* dependens, cum ei opponatur *Ens à se* ideo illud erit primo Radicalis DEI conceptus.

RESPONDETUR Concedendo quod Ly Ens à se, sit in genere quasi *Principii à quo* Radix omnium perfectionum, adeoque non in hoc genere de quo hic agitur secundum dicta supra. Deinde primo essentialis conceptus non tantum debet esse Radix cæterorum, sed & ultimum resolutorium non revocabile in aliquid prius, jam autem in Rationem Essentiæ perfe-

ctissimæ in genere Essentiæ, potest resolvi Ratio Entis à se. Ipsam tamen Rationem Essentiæ perfectissimæ, radicaliter accipiendo, ne ex modo hoc significandi, importet aliquid Relativum & cum aliis comparabile, ut importaret ipsa rationalitas in homine, si non sumeretur Radicaliter. Deinde sicut in homine non est primo essentialis conceptus esse ab alio, ita nec erit in DEO, ob paritatem rationis assumptæ ab arguente.

Addo Eandem rem, in una linea posse habere hunc primò essentialem conceptum, & aliam in hoc, & ita homo primò essentialem conceptum habet, quòd sit Animal rationale, concipiendo autem hominem in ratione Creaturæ, primo essentialis conceptus illius erit quod sit Ens ab alio, ita spectando primo essentialem conceptum Dei merè per oppositionem ad Creaturam, ille erit Ens à se: sed indagando conceptum DEI consimilem ei, quod est in homine Animal rationale, alius inveniendus erit.

Instat 3. Idem debet esse cujusque rei distinctivum & constitutivum hinc primo Distinctivum, est primo Constitutivum, jam autem primo Distinctivum DEI à Creatura, est esse à se.

Respondetur Esse hoc primo Distinctivum præcisè in linea opponendi seseCreaturæ, secundùm quod creatura est, ut jam dixi, sed non est primo Distinctivum absolutè, ex rationibus jam adlatis.

Punctum Difficultatis 3.

An Intellectivitas sit primò essentialis Conceptus DEI?

Procedit quæstio & de Intellectivitate in actu primo, quam pro primo essentiali ponit Arriaga d. 6. n. 22. & de Intellectivitate in actu secundo.

Dicendum est. *Intellectionem in actu primo spectatam, non esse primo essentialem conceptum DEI, sub formalitate essentiæ spectati.*

Probatur 1. Quia primo essentialis conceptus DEI sub formalitate Essentiæ spectati, debet esse distinctivus DEI primo, à quibuscunque, quæ non sunt Deus. Sed intellectivum in actu primo non est tale, hoc enim etiam creaturis convenit, quod si addas intellectivo aliud prædicatum, jam hoc ipso primo essentialem conceptum non salvas per intellectivum in actu primo. Dixi tale intellectivum non esse primo essentialem conceptum DEI, sub formalitate Essentiæ: nam dictum est in manuscriptis de Generatione viventium Intellectualium, infraque tangetur, Intellectionem esse de primo essentiali conceptu Deitatis, sub formalitate naturæ.

Probatur 2. Quia ille primo essentialis conceptus hoc ipso non esset primo essentialis conceptus: ex modo enim nostro concipiendi prius est esse, adeoque habere principium essendi, quàm habere principium operandi v. g. intellectivè.

Respondebis 1. Sufficere ad id salvandum, ut dicatur quòd intellectivum radicaliter acceptum, sit quæsitus primo essentialis conceptus.

Contra est, stare posse responsionem si non detur prior conceptus alius ratione nostra, datur autem. Tum quia, entis in omni genere perfectissimi non debet dari restrictus conceptus: esset enim improportionatus, jam autem ratio radicalis intellectivi, dicit rationem restrictam ad intellectivum. Tum quia, Aristoteles 7. Met. a. text. 11. dicit. Quod quid esse entium, primò in se formaliter dici debere, secundùm esse, hoc est non secundùm aliquod posse, quale est intellectivum in actu primo.

Respondebis 2. Per rationale radicaliter acceptum salvatur primo essentialis conceptus hominis; ergo salvabitur etiam per radicaliter intellectivum conceptus DEI.

Contra. Quia in homine nihil rationalitate prius advertimus, secùs in DEO, & sicut ea quæ parva sunt non possunt commodè tangi acie videndi, atque ea, quæ magna sunt; ita parvitas perfectionis humanæ ultra rationalitatem nihil permittit intelligi; permittit pelagus essendi DEUS. Et certè quia minùs est perfectus leo, quàm homo, describimus eum per rugibilitatem radicalem; quæ est manca valde descriptio: est enim nonnisi per ordinem ad actum externum, cum fortassis illius differentia, possit per distinctum sensum communem describi, quæ quia nobis ignota est, ad rugibilitatem recurrimus, quia verò formica adhuc fortè imperfectior est leone. (dixi fortè imperfectior, quia fortassis in œconomica illa, & rempublicam quandam præferente virtute, excellendo, videtur habere potiorem sensum communem ipso leone, immo & robur proportionaliter majus) Sed quidquid sit de hoc, cum in ordine ad nos imperfectior sit leone, nullam hucusque illius descriptionem habemus, & sic de reliquis: quæ omnia monstrant, quod entium magis imperfectorum, & magis limitatorum conditio, effugiat magis vim nostram intellectualem, & quamvis per Aristotelem sicut in minimo noscibili; ita & in maximo oculos habeamus vespertilionis; id tamen procedit de maximo intelligibili, in quantùm nobis non communicat de se notitiam, quam nos ex sacris doctrinis habemus de DEO. Unde de illo & primò essentialem conceptum habemus, & per aliquid prius intellectivo.

Probatur 3. Quia illud intellectivum nonnisi est aliquid potentiale, ergo de conceptu actus

actus primi, & actualissimi entis esse non potest: difformaretur enim objecto; sicut difforme est, ut aliquid potentiale, primo essentialiter, actuali constituatur.

Dixi autem hæc omnia procedere de primo essentiali conceptu DEI, sub formalitate essentiæ: quia sub formalitate naturæ, debet importare aliquid per modum principii, adeoque actus primi ad movendum, seu operandum.

DICENDUM EST 2. *Primo essentialem conceptum Dei non esse etiam intellectionem in actu secundo.*

PROBATUR 1. Quia ut videbimus datur aliquid prius ipsa intellectione actuali, nempe intellectivum in actu primo. Ergo illa formalitas intellectivi, in actu secundo, nec prima, nec primo essentialis est.

RESPONDEBIS. Id verum esse de ente in potentia, sed non de ente, quod est actus purus.

CONTRA est. Concedo actus puri primo essentialem conceptum non debere esse quid potentiale; sed nego etiam ejusdem actûs puri debere talem dari primo essentialem conceptum, qui intra essentiam ejusdem actûs puri ratione nostra præsupponat aliquid prius, ut supponit intellectivum in actu secundo; & sicut ratio actus puri non obstat, quo minus intellectio Divina præcedat volitionem; ita nec obstabit ut actum intelligendi secundum, præcedat actus primus: præcipuè verò quia intellectio illa est actus vitalis immanens, adeòque talis, quæ præsupponit aliud, cui immaneat, & à quo tanquam intrinseco, proficiscatur.

PROBATUR 2. Quia ut supra dicebam, intellectio in actu secundo non est quid distinctivum DEI à reliquis: quia etiam intellectio in actu secundo, ut sic, est essentialiter intellectio. Neque valet, si illam restringas per prædicatum aseitatis: hoc enim jam est super refutatum.

RESPONDEBIS. Intellectionem in communi, esse essentialiter intellectionem, nonnisi per rationem nostram; Deus autem est realissimè Intellectio essentialis.

CONTRA. Quia quamvis communitas & status intellectionis in communi, pendeat à nostro intellectu; nihilominus ipsa Essentia non pendet: essentiam enim rebus, præcisiones nostræ non tribuunt; immo quæcunque nostra intellectio exercita, quæ non est quid commune est intellectio essentialiter.

RESPONDEBIS. Quod nomine intellectionis essentialis veniat, quod illa intellectio sit substantia.

CONTRA est. Tum quia, pone per possibile vel impossibile, quòd detur intellectio creata, quæ sit substantia, numquidne jam hoc ipso formalissimè erit DEUS? Tum quia, non satis apparet, quî intellectio substantialis fundet aseitatem, immensitatem &c. consequenter non apparet, quî sit illa primo essentialis conceptus. Tum quia, de ratione primo essentialis conceptus est, ut directè inferat definitum, v. g. est animal rationale; ergo est homo, non tenet autem directè; Est intellectio, quæ est substantia; ergo est DEUS, fortè enim non tam clarè implicat substantia, quæ sit intellectio in actu secundo, & sicut datur unio in entitate substantialis, & accidentalis, cur non dabitur intellectio accidentalis & substantialis? & quamvis non possit dari unio quæ sit substantia: quia nec potest esse unio res, quia verò intellectio, seu verbum mentis est res, cur non poterit esse res, & substantia? Sed quidquid sit de possibilitate talis substantiæ: agnoscitur enim, & benè, ipsius impossibilitas; saltem tamen non ostenditur directa illatio; Est intellectio, quæ est substantia, ergo est Deus.

PROBATUR 3. Quia posito, quòd intellectio sit dictus conceptus, quæro, intellectio illa vel sumitur per ordinem ad intelligendum objectum creatum, vel increatum, vel utrumque simul? non primo modo sumpta: quia creaturæ sunt nonnisi objectum secundarium, non secundo modo sumpta; quia & esset primo constitutiva DEI, & non esset, esset quidem ut supponitur, non esset autem, quia supponeret aliud se prius, nempe objectum increatum, ad quod terminatur, jam autem cognitio præsupponit suum objectum, quod ipsum sic ulterius proponitur. Pone per impossibile illam notitiam & nondum incepisse Deum, sed incepturum esse, quæro quid intelliget, nisi ipsummet Deum? ergo pro priori, jam supponetur DEUS, ergo intellectione non constituetur.

Idem argumentum sic proponi potest. Intellectio primo essentialiter DEI constitutiva, vel est speculativa, vel practica? si speculativa, præsupponit suum objectum, si practica, ergo ponit DEUM, & producit, ratione que saltem nostra, DEUS condistinguetur ab illa, quod non potest dici.

* *Ex dictis autem*: Colliges nullo modo spectatam intellectionem esse primo essentialem conceptum DEI.

RESPONDETUR. Hanc rationem probare quòd intellectio non possit habere etiam rationem naturæ in Divinis, esseque primum principium motus. CONTRA. quia potest ostendi quodnam sit objectum illius Intellectionis; nempe primo essentialis conceptus Deitatis, sub formalitate Essentiæ.

Neque valet si dicas. Illam intellectionem in actu secundo quodam modo habere formalitatem operationis reflexæ, noscentis seipsam, non inquam valet. Tum quia, universaliter dicitur objectum notitiæ speculativæ esse priùs seipsa, neque enim ideò objectum est, quia noscitur, sed ideò noscitur, quia est; quod autem erit objectum præsentis notitiæ? Tum quia, non est conceptibile quòd aliqua notitia noscat seipsam,

& non intelligatur prius per modum directi actus, & postea per modum reflexi: redit ergo tota difficultas, quid noscatur per illam notitiam directam? Tum quia, ea proportione habet se objectum ad notitiam speculativam, quâ proportione habet se intellectivum ad volitivum, sed intellectio præcedit volitionem ratione nostra, ergo & objectum præcedet notitiam intellectivam. Quod autem est hoc objectum in præsenti?

Objicitur 1. Authoritas S. Tho: agnoscentis inter esse Dei & intelligere identitatem, cui consonat D. Aug. 15. de Trin.

Responderi potest, totum id procedere in sensu reali, & pro statu physico; non autem pro statu abstractionis: vel verificari de Deitate prout natura est, non prout est Essentia. Quod autem dicitur hominem esse imaginem Dei secundum ultimam differentiam; id intelligendum est non ex parte prototypi, quasi ejus ultima differentia sit intellectio, sed ratione imaginati, cujus differentia ultima, saltem in ordine ad nos, est intellectivum simile Divino, vel ad maximum etiam prototypi est hæc ultima differentia, in ratione imitabilis à creatura.

Objicitur 2. Essentialis Dei conceptus debet esse formalitas Deitatis perfectissima; jam autem intellectio est talis formalitas: nam etiam intellectio in creaturis est formalitas perfectissima.

Respondetur. Ex limitatione creati modi essendi, proficiscitur, ut intellectio sit prædicatum perfectissimum in creatis; DEUS autem illimitatissimus potest habere prædicatum perfectius.

Objicitur 3. Nisi ponatur primo essentialis Dei conceptus stare in Intellectione, non poterit salvari, cur Processio verbi sit generatio?

Respondetur. Negando sequelam propter dicenda infra D. 9 N. 219. Succus in hoc est, quia generatio debet esse in similitudinem naturæ, natura autem, ut innui, est intellectio: quia illa in re, est principium primum motus in Divinis adeoque natura. Quia verò persona verbi est etiam intellectio passiva, ut ita dicam; fit, ut illius processio sit in similitudinem naturæ, quæ ut dixi, est intellectio.

Ad hoc etiam salvandum, quòd Deus sit beatus, non est necesse ponere intellectionem pro primo essentiali conceptu; sed tantum quod ille necessario cognoscat primo essentialem suum conceptum & in eodem radicata.

DIFFICULTAS I.

Quis sit primo essentialis Conceptus DEI?

Præmitto 1. *Distincta esse hæc tria; Quidditas, Essentia, Natura; quamvis in re hæc idem sint.* Nam idem dicitur esse quidditas, quia per illud respondetur ad quæstionem, Quid est? dicitur Essentia: quia est ratio essendi, dicitur Natura: quia est primum principium motus & quietis.

Præmitto 2. *Has duas formalitates, præcipuè ad præsens, Naturæ, & Essentiæ, etiam in DEO distingui posse*: cur non enim? si enim dictæ non sunt idem ut sic, & in creatis, cur in Deo, erunt ratione nostra indistinguibilia?

Præmitto 3. *Quid sit natura Divina?* Facilè est respondere, quod sit ipsa intellectio: est enim primum principium motus in Divinis adeoque natura. Sed insuper necesse est explicare, Quis sit primo essentialis conceptus Deitatis sub formalitate Essentiæ?

Neque valet si dicas, hæc duo non discerni consideratione in aliis materiis, non inquam valet, si id dicas. Tum quia, sicut non valet consequentia à negatione primò essentialis conceptus tot & tot creaturarum, ad negandum primo essentialem conceptum Dei; Ita nec valebit à negatione talis modi formandi conceptus creaturæ, ad negationem itidem talis modi formandi primo essentialem conceptum DEI. Tum quia, ipsa amplitudo & illimitatio noscibilitatis Divinæ, ut dixi supra, adjuta doctrinâ sacrâ, dat vires eum investigandi. Tum quia, de facto definitiones aliquæ procedunt per prædicata physica, seu naturæ, ut cum dicitur homo est constans corpore & anima rationali unitis; vel per principia Metaphysica, ut cum dicitur homo est animal rationale, ubi ut vides, duplex formatur primo essentialis conceptus hominis per prædicata naturæ, quæ Physica considerat, & Essentiæ, cur ergo idem in præsenti non faciemus? *His præmissis*

Dicendum est. *Quòd primo essentialis conceptus Dei sub formalitate Essentiæ, adeoque definitivus Dei, sit, quòd Deus sit Esse, seu Essentia perfectissima in genere Essentiæ.* Dixi, quòd Deus sit Essentia non tantum perfecta sed perfectissima: nam nisi addatur ly perfectissima, nullam haberet condistinctionem sui Deus cum creaturis: nam nulla est, quæ non sit perfecta in genere Essentiæ: nihil enim illi deest, ad suum essendi modum. Non dixi; esse perfectissimum in omni genere Entis: quia ratio Entis importat etiam attributa; quæ jam sunt à primo essentiali conceptu exclusa. Non dixi; Ens perfectissimum, sed Essentia perfectissima: quia ex tritiori jam Philosophia, Essentia est genus immediatius quàm Ens. Nec obest, quòd interdum Ens sumatur pro genere ad definiendum Substantiam & Accidens: sæpe enim sumitur & ipsum Esse, quod potest capi pro Essentia, commodumque erat in definitione accidentis ponere potius Ens quam Essentiam, eo quòd Essentia, ut plurimum, supponat pro Substantia, quæ non intrat rationem Accidentis. Immo assumendo non Ens,

Ens, sed esse ad definitionem, accommodamus nos phrasi Divinæ, qui se definivit; Ego sum qui sum. Dixi, Esse perfectissimum in genere Essentiæ, non Existentiæ. Quia apprehendimus Existentiam per modum posterioris, & accidentis Metaphysici, si comparetur Existentia ad Essentiam.

Ex quo etiam inferes, Cur necessitas existendi non sit de primo essentiali conceptu Dei?

PROBATUR 1. Auctoritate Patrum qui fundantes se in prædicta definitione Deitatis, à Deo ipso data, non rarò dicunt Entitatem Divinam complecti omnem perfectionem, quæ verba illorum cum non possint intelligi de complexu etiam attributorum in Essentia; intelligenda erunt de complexu omnis perfectionis Essentiæ. Pro hac sententia citari potest Damascenus lib. 1. de fide c. 12. *Universum enim id, quod est tanquam immensum quoddam & infinitum essentiæ pelagus complexu suo continet* (supple) DEUS. Idem docet S. Dionys. c. 3. de Divinis nom. *Non quoquo pacto Deus est Ens, sed simpliciter incircumscriptè totum in se esse, pariter ambiens & perambiens.* Similia habentur c. 5. *Non quidem hoc est, hoc autem non est, sed omnia est.* Quò etiam spectat aucto. S. Tho. hic, quæst. 3. a. 4. Et 1. contra gen. c. 21. & 28. & de potentia q. 7. a. 2. ubi docet Divinam essentiam consistere in suo esse, quod continet totam virtutem essendi. Imò posito quòd sit possibilis creatura perfectissima, nondum tamen illa esset DEUS: quia non esset Essentia perfectissima in genere Essentiæ, alias non deberet determinari, ad esse Essentiæ creatæ.

PROBATUR 2. Formalitas alicujus Entis, quæ est in illo prima, & radix reliquarum, est primo essentialis conceptus; sed Essentia perfectissima in ratione essendi est talis in DEO formalitas; Quod ipsum prob. Illa formalitas in DEO est prima & radix reliquarum, quæ est ultimum resolutorium omnium interrogationum, de Divinis perfectionibus instituibilium, sicut, quia rationalitas in homine est tale resolutorium, est etiam in illo formalitas illa prima, & radix reliquarum. Et certè ultimum resolutorium, ex eo, quia ultimum est, debet esse in ordine inverso primum; & quia est resolutorium, debet esse radix reliquorum: quia resolutio debet esse in principia, saltem radicem importantia; sed Essentia perfectissima in genere Essentiæ est ultimum resolutorium interrogationum formabilium de DEI perfectionibus: si enim quæratur v. g. quare sit Deus creator? respondebitur, quia est omnipotens, quare est omnipotens? quia est à se, debetque habere omnem plenitudinem potentiæ agendi indeterminatam; quæres, quare debet habere ipsam plenitudinem agendi indeterminatam? Respondebitur, quia illi convenit omnis infinitudo agendi, & omnis excellentiæ: Quæres, hoc ipsum quare illi conveniat? quia scilicet est Essentia perfectissima in genere Essentiæ, cui reliqua vel tanquam potentiæ agendi ad extra, vel tanquam principia agendi ad intra, &c. competere debent.

PROBATUR 3. Quo solo sublato per locum intrinsecum directè & formaliter tollitur Deus, illud est primo essentialis conceptus Dei, ad eum modum quo animal rationale est tale, ut illo sublato, formaliter & directè, tollatur homo, estque illud animal rationale primo essentiale hominis, non autem risibile, non esse productum, &c. Sed tale prædicatum in DEO, est Essentia perfectissima in genere Essentiæ. Quod ipsum sic ulterius declaratur. Si servetur in homine animal rationale, habetur radix, ex qua se restituere possit, ut sit risibilis, ut possit produci, &c. similia: sicut servatâ formâ ferri, & inducto illi calore, servatur radix, per quam se restituere possit ad frigus. Unde & ferro forma illius, & animal rationale homini, est primo essentiale; ita etiam aufer à Deo omnipotentiam, aufer non esse producti, serva illi quod sit Essentia perfectissima in genere Essentiæ, habebit Deus radicem restituendi se in pristinum.

OBJICIES. Quòd per dictam explicationem nihil explicetur. Quod ipsum probatur; Quia illa Essentia perfectissima in genere Essentiæ, vel accipitur pro esse Essentiæ creatæ, vel increatæ. Si dicatur secundum, nihil explicabitur: Erit enim sensus, quod Deus sit Ens perfectissimum in genere Essentiæ Divinæ. Si dicatur primum, ergo adhuc nihil explicabitur de Deo: quia ille non potest constitui per aliquid creatum primo essentialiter.

RESPONDETUR. Quamvis dicatur, quòd ratio Essentiæ perfectissimæ supponat in re, pro Essentia Divina, sufficit quòd non supponat quo ad modum significandi; Sicut ipsa definitio non dicit aliquid ultra ipsum definitum, quamvis ex modo significandi dicat aliter. Dici etiam posset sumi hîc Essentiam abstrahendo à creata, & increata, & quæ quando conjungitur cum ratione perfectissimæ, tum primum importet formalitatem Dei.

INSTABIS. De hoc ipso quæritur; Quisnam sit primo essentialis conceptus Entis perfectissimi in ratione Essentiæ? RESPONDETUR. Idem quæri posse, quis sit primo essentialis conceptus animalis rationalis? Quod si dicas, impertinentem esse ulteriorem quæstionem, eò, quòd responsio fiat per definitionem, cujus illegitimitas aliunde non probatur, nec est adferre in homine aliquam formalitatem priorem; idem in præsenti de dicto conceptu innuetur. Quomodo autem salvari possit processio verbi, dictum supra, & alibi dicetur.

QUÆ-

QUÆSTIO II.

An ſit DEUS?

ADferendæ ſunt hic Demonſtrationes, quæ probent Exiſtentiam Dei; quamvis ſupponam eſſe hoc abundè in Metaphyſica præſtitum ab aliis.

DIFFICULTAS I.

Examinantur noviter propoſitæ Demonſtrationes pro Exiſtentia DEI.

PRIMA DEMONSTRATIO eſt, quam loco ſecundo ponit Martinus Perez Diſp. I. de Deo à Num. 47. Non eſt defectus non perveniſſe aliquid ad hoc, ut ſit Chimæra, ſed eſt defectus non perveniſſe ad hoc, ut ſit optimum habens omnes perfectiones; Ergo habere illas, quod convenit Deo, non eſt Chimæra.

RESPONDETUR. Hanc Demonſtrationem indigere aliquibus: quia non plus habet, quàm quòd non implicet carere omni defectu; ly autem non implicat, nihil demonſtrat.

INSTAT. Vel datur ſingulare quoddam optimum exiſtentium, vel non datur, ex utroque ſequitur exiſtere optimum: Si enim datur, ergo eſt melius quolibet poſſibili non exiſtenti, alioquin ſi ſit poſſibile, aliud melius contineretur in potentia. Si contineretur in potentia, quæ illud cauſet: Ergo illa cauſa potiùs erit optimum: nam cauſa continet totam bonitatem effectus, conſequenter potiùs hæc potentia exiſtens erit illud optimum, quam tu concedis exiſtere. Si autem dicas, non dari ſingulare optimum quoddam exiſtentium: Ex hoc ipſo infero, exiſtere actu tale optimum: Nam ſi non exiſtit, ſequitur evidenter ſingula ſingularia hujus univerſi eſſe defectuoſa, & imperfecta; ac proinde totum ipſum univerſum eſſe melius ſingularibus: Ergo univerſum eſt optimum exiſtentium actu, ac proinde & poſſibilium: Jam enim demonſtratum eſt optimum exiſtentium actu, eſſe optimum poſſibilium. Sed hoc totum non eſt optimum; quod probatur, quia componitur ex partibus defectuoſis, quod ipſum eſt imperfectio: Ergo vel non exiſtit tale optimum, vel eſt quoddam ſingulare; ſed exiſtit tale optimum: Ergo eſt ſingulare tale optimum, de quo non poteſt negari eſſe bonum, adeoque ipſe Deus.

RESPONDERI poteſt; Quòd indigeret demonſtrari, quòd detur ſingulare optimum exiſtentium; Totum autem univerſum eſſe quidem optimum, ſed reſtrictè ex exiſtentibus; & quamvis ſingula, particularia ſunt defectuoſa; totum tamen eſt optimum comparatè ad illa: ſicut ſingula non ſunt decas, decem tamen unitates ſunt decas. Et certè, ſi accipiatur totum hoc univerſum ſine Deo, eſt optimum in ſuo genere, & tamen ex defectibilibus compoſitum.

INSTITUIT aliam Demonſtrationem, à Num. 24. Sed illa ſupponit aliqua ipſi arguenti propria; quòd ſcilicet ex vi perfectionis ſimpliciter ſimplicis, ſequatur eſſe conjunctam cum aliis in ſingulari ſubjecto: Nunquidne non dantur creatæ perfectiones ſimpliciter ſimplices, quæ non adunantur in uno Subjecto, nec hoc provenit ex Eſſentia ipſius perfectionis ſimpliciter ſimplicis: quia alias ſequeretur ubique illas eſſe violentas, quando non ſunt ſimul; & quòd nemo poſſit participare de perfectione Dei ſimpliciter ſimplici, quin hoc ipſo debeat habere reliquas; utpote una exigente ſingulas.

SECUNDA DEMONSTRATIO eſt Num. 61. Vel exiſtit Deus, ſeu Ens ſummè perfectum, vel non exiſtit? ſi exiſtit, habetur intentum, nempe exiſtere Deum: ſi non exiſtit, ex hoc ipſo probatur exiſtere Deum: nam ſi non exiſtit, eſt impoſſibile; Ergo datur neceſſitas non Exiſtentiæ ipſius; Ergo hæc neceſſitas neceſſario exiſtit: At quod neceſſariò exiſtit, nullum habet defectum; Ergo eſt ſummè perfectum; Ergo ex eo ipſo, quod dicatur Deum non exiſtere, infertur exiſtere.

RESPONDETUR. Hoc argumentum præmuniri deberet, ne multum probet: Sic enim argui poſſet; vel exiſtit Chimæra, vel non? Si exiſtit, Ergo habeo intentum; nempe Ens rationis exiſtere: Si non exiſtit, ergo datur neceſſitas non Exiſtentiæ ipſius; ergo hæc neceſſitas neceſſariò exiſtit; ergo nullum habet defectum; ergo illa neceſſitas eſt Deus ex eoque ipſo, quòd dicatur Chimæram non exiſtere, inferetur exiſtere. Sicut enim ex eo quod detur neceſſitas non Exiſtentiæ Chimæræ, non infertur chimæram exiſtere; ita nec ex eo quod detur neceſſitas non-Exiſtentiæ Dei, rectè inferetur, exiſtere Deum. Negatur enim demonſtrari, quòd verificativum objectivum omnium propoſitionum æternæ veritatis, ſit Deus, de quo etiam in Metaphyſicis. Unde ulterius

Inferes. Neceſſitatem non-Exiſtentiæ Divinæ, per Atheos habere neceſſitatem conſiderationis, & ſtatus Metaphyſici, conſequenter nec debere exiſtere phyſicè.

Aſſumit deinde argumentum propoſitionem, quæ apud Atheos indiget nova Demonſtratione; nempe, quòd id quod neceſſariò exiſtit, nullum habeat defectum: Dicent enim ab æterno mundum neceſſariò exſtitiſſe, quamvis habeat ſuos defectus.

Quando autem Num. 73. ex veritate hujus propoſitionis, exiſtens eſt exiſtens, infert Divinam exiſtentiam, id etiam non convincit: Quia dicerent oppoſiti illam verificari, non de aliquo, quod ſit à parte rei, & in ſuppoſitione perſonali, ſed verificari illam de Eſſentia ipſius Exiſtentiæ, & exiſtentis accepti in ſuppoſitione ſimplici, de cujus Eſſentia eſt exiſtere.

TERTIA DEMONSTRATIO eſt. Quâ utitur Eſparza, habetq; fundamentum in Perez Num.

Num. 73. Dantur veritates aliquæ objectivæ simpliciter necessariæ, & essentialiter invariabiles: Ut Quodlibet est, vel non est: Homo est animal rationale: Quæ propositiones, cuicunque differentiæ temporis mentaliter applicentur, necessariò & invariabiliter evadunt veræ; quod fieri non potest, quin dentur à parte rei veritates objectivæ, necessariæ, ac invariabiles: Quia Veritas formalis dependet essentialiter ab objectiva; Objectiva autem indistincta est realiter ab Ente, cujus est passio: Ergo implicat dari à parte rei veritatem, veramque cognoscibilitatem; & tamen nullam existere Entitatem, cum qua identificetur talis veritas.

Confirmatur. Quia quodlibet verum objectivè, vel est cognoscibile immediatè ratione sui, vel mediatè ratione alterius? Quod autem est motivum, & causativum cognitionis veræ, debet habere veram Entitatem & Existentiam: Quia non existens, ad nullum omnino effectum movere potest.

Respondetur. Athei, qui negant Deum, ponunt ab æterno Existentiam mundi, ejusque successionem; Ita etiam verificativum propositionum æternæ veritatis erit ab æterno non ratione Dei, sed ratione mundi, ab æterno existentis. Deinde verificatio objectiva propositionum, non est necesse, ut sit existens physicè, sufficit ut habeat Esse intentionale, existatque in specie impressa, aut aliquo, ejus locum supplente. Quòd verificativum propositionum æternæ veritatis sit Deitas, hoc ipsum demonstrari deberet, & ratio quæ hoc probat, potiùs evincit, objecta propositionum æternæ veritatis debere esse actu in se existentia: Veritas enim objectiva est indistincta realiter ab Ente, cujus est passio: & quia, quando dico homo est animal rationale, objectum hoc non est Deus, sed homo: Ergo potius Entitas, quæ est homo, debet esse existens, cum qua identificetur talis veritas objectiva. Frustraque Suarez in sensu formando propositionum æternæ veritatis ad statum conditionatum confugisset; Si verificativum illarum est absolutum, nempe Deus.

Multis Perez ex formalitate Entis carentis omni defectu, & Entis perfectissimi, probat Dei Existentiam. Sed argumenta in quantum ab illo proponuntur, aut non plus inferunt, quàm hanc propositionem, Deus non implicat; Vel probant multum; Debere scil. dari etiam creaturam perfectissimam. Legens eundem colliget ea quæ dicuntur.

DIFFICULTAS II.

Demonstratur DEI Existentia.

Prima Demonstratio. Omne Ens, aut est à se, aut ab alio; Sed falsum est, omne Ens esse ab alio, & nullum esse à se, ergo est aliquod, quod sit à se, ergo est Deus; Quia ly Deus idem est, ac Ens à se. Major probatur: Quia inter duo contradictoria non datur medium, sed esse, & non esse à se, sed ab alio, & esse, & esse à se, non ab alio, sunt contradictoria; Ergo inter illa non potest dari medium. Minor sic probatur. Accipiamus omnia possibilia. Quæro, An tota illa collectio sit ab alio? Aut an in illa collectione sit aliquid, quod sit à se? Si in illa collectione sit aliquid, quod sit à se, habetur intentum; Nempe in tota illa collectione possibilium, includi etiam Deum: Quia nomine Dei venit Ens à se; Quod si tota illa collectio est ab alio, ergo extra totam collectionem omnium possibilium est aliquid; Nempe illud aliud, à quo est tota collectio; Nam de tota dicis, quòd sit ab alio. Eadem Minor sic aliter probatur; Si omne Ens est ab alio, vel est ab alio mediatè, cui intra collectionem illam dedit esse, vel ab alio, cui intra illam collectionem, non dedit esse: Si primum, quæro: Antequam daret esse, vel erat, vel non erat? Si erat, ergo nec indiget illo esse, nec illud accipit: Si non erat, ergo causavit nihil; Et tamen ex nihilo, vel à nihilo nihil fit. Si autem est ab alio, cui tamen non dedit esse; Accipe totam illam collectionem, ut dixi, quære, An de illa verificetur simul sumpta, est ab alio? Si verificatur, ergo tota illa collectio omnium possibilium, & est tota, & non tota, tota ut supponitur; Non tota: Quia extra illam est illud aliud, à quo illa. Rursus, sicut impossibile est, ut aliqua collectio tota sit talis, de qua verum sit dicere: Est post aliud, nisi detur, ut id, quod est post aliud, sit alio ordine ante aliud, ut fit in circulo; Ergo etiam est impossibile, ut tota collectio possibilium, sit post, seu ab alio; Nisi dicatur esse recausationem adinvicem, quam hîc non posse admitti, probatum supra.

Idem hac methodo proponi potest hæc Universalis; Nullum Ens est ab alio, omne est à se, falsa est apud Atheos: Nam ut excludant Ens à se, dicunt omne esse ab alio: adeoque debent negare hanc; Nullum Ens est ab alio; Cùm etiam Athei pluritheistis condistinguantur, debent ergo negare, omne Ens esse à se: Nam & pluralitatem Deorum admitterent, & aliquid apertè falsum; Omne quod est, esse Deum: Esset enim omne quod est, Deus, si esset Ens à se. Si autem illa Universalis est falsa, vera erit hæc Particularis; Aliquod Ens est ab alio, aliquod non est à se. Concedentque hoc totum Athei. Commutentur contradictoriæ & formentur sic; Omne Ens est ab alio, nullum est à se. Aliquod Ens non est ab alio, aliquod est à se. Qua formatione alius contradictoriæ positâ, infertur; Illa Universalis Omne Ens est ab alio, nullum est à se, est falsa: Ergo illius contradictoria, Aliquod Ens non est ab alio, aliquod est à se, vera erit; adeoque aliquod Ens Deus erit: Quia erit aliquod Ens à se. Quòd autem illa Universalis, Omne Ens est ab alio, nullum est à se, sit falsa, proba-

tur ex dictis jam rationibus; & insuper additur. Si omne Ens est ab alio, ergo & est omne Ens, ut supponitur, & non est omne Ens: Quia extra omne Ens ab alio, est Ens à quo alio, est omne Ens ab alio, cùm hoc ipso non sit à se, cùm sit ab alio, & hoc illud Ens propter quod verificatur per te propositio: Omne Ens est ab alio, est Deus; adeoque dabitur Deus, etiam posito, quòd omne Ens sit ab alio. Si autem ex immediatè dictis falsa est hæc propositio; Omne Ens est ab alio, hoc ipso falsa erit, nullum est à se. Nam utriusque falsitatem allata ratio probat. Quarum Universalium falsitate probata, infertur veritas illius particularis, Aliquod Ens non est ab alio, aliquod est à se.

Secunda Demonstratio desumpta ex S. Tho. hic q. 2. a. 3. *Quarta via*: Quam demonstrationem pluribus primus Perez, & ex illo Esparza urgent, ut jam innui. Ens perfectissimum non implicat contradictionem, Deus est Ens perfectissimum; Ergo &c. Minor probatur notione terminorum: Nihil enim aliud intelligitur nomine Dei. Major probatur, si Ens perfectissimum implicaret, & esset perfectissimum, & non esset, esset quidem ut supponitur, non esset autem: Quia maxima imperfectio est implicare. Et sicut bene dicerem, Ens non involvens contradictionem non implicat, cum hoc quod est non implicare, importet hoc ipsum, quod est non involvere contradictionem; Ita Ens perfectissimum, bene arguitur, non implicare, cum si perfectissimum sit, debeat non involvere contradictionem. Et hoc argumentum huc usque probat Deum non implicare. Quod autem de facto existat, sic probatur. Ens perfectissimum necessariò actu existit; Sed Deus est Ens perfectissimum, ut supposuimus; Ergo. Major probatur, quia si Ens perfectissimum non existeret actu, & esset Ens perfectissimum, adeoque involvens omnes perfectiones possibiles, & non esset Ens perfectissimum; Esset quidem ut supponitur, non esset autem: Quia inter primarias perfectiones Entis est Existentia, immo est prædicatum, ratione cujus competit rebus, ne perfectiones illarum sint in potentia nonnisi objectiva.

Tertia Demonstratio. Vel mundus est ab æterno, vel non? si non est, nisi ponas Deum dari, nunc etiam mundus non esset. Quod ipsum probatur; Ponamus ante sex horas conditum mundum, ergo ante illas sex horas omnia erant in potentia, ergo & nunc sunt in potentia: Quia non esset per quod principium à non esse, ad esse extraherentur; Cum tamen à nihilo, nihil fiat. Si autem daretur aliquod principium, daretur actus antecedens omnem potentiam, qui actus, est formalissimè ipsemet Deus. Quod si mundus est ab æterno, vel omnia Entia habuerunt necessitatem existendi, vel tantùm aliqua? Si tantùm aliqua, ergo illa erant Deus: Erant enim in existendo necessaria. Quòd verò non potuerint esse plura, infra probabitur. Quòd autem non potuerint esse omnia necessaria in existendo ab æterno, inde probatur: Quia ab æterno erant homines, ab æterno muscæ, talesque homines, & tales muscæ, quales de facto sunt: Ergo, si præsentes homines, & muscæ, non habent necessitatem existendi, nec habuerunt illi homines, & illæ muscæ. Si item habuerunt necessitatem existendi ab æterno ex sua Essentia; Cum Essentiæ sint æternæ, ubinam tandem illi homines æterni, & illæ muscæ æternæ? Hoc ipsum sic ulterius proponi potest.

Vel datur Ens necessarium in existendo, vel non? Si datur; Ergo datur Deus. Si autem non datur, ergo adhuc datur Deus. Si enim non datur Ens necessarium in existendo, ergo omne quod est, poterat non esse, ergo si illud posse non esse, vincatur ab actuali esse, quæri adhuc poterit, illud victivum, poteratne non esse? Si poterat, ergo non est victivum. Si non poterat non esse, ergo est Deus. Et certè id quod est à se, non potest esse nisi æternum, & non potest non esse exclusivum posse non esse: Si enim poterat non esse; & tamen incipere à se, quî id fiet? cum nihil causæ, causare non possit, quî fiet ut non idem producat seipsum primo? quod utrumque lumen naturæ horret.

Confirmatur ad hominem. Ponatur tale argumentum Atheo. Quod necessariò existit, actu necessario existit; Ergo Deus actu existit. Hoc argumentum solvet ille, quod Deus hypotheticè necessario existit actu, id est, si datur, actu existit. Ex hoc concesso sic urgetur. De cujus etiam conditionato, & hypothetico conceptu legitimè formando (suppono in suppositione personali) est actu existere, illud necessariò actu existit; Sed de hypothetico Dei conceptu legitimè formando, est actu existere, ut concessit distinguens, ergo Deus actu existit. Major, in qua est difficultas, probatur; Quia si id, de cujus hypothetico conceptu legitimè formando est quòd existat actu, non existeret actu; Hoc ipso non legitimè formaretur ille conceptus. Immo & deberet actu existere, & non deberet, non deberet quidem; Quia non existeret, deberet autem, quia hoc debitum legitimus ille conceptus hypotheticus agnoscit, de cujus legitimitate, est actualis Existentia.

DIFFICULTAS III.

Occurritur Responsionibus.

Ad duo præcipuè argumenta, iis quæ formari possent responsionibus impugnandis, laborandum erit.

Respon-

Responsiones ad I. Argumentum.

RESPONDEBIS I. Quòd collectio omnium possibilium sit ab alio, non quidem reperibili extra illam collectionem, sed ab alio contento intra illam collectionem, seu quòd nihil sit in illa, quod ab alio non sit; licèt tota collectio, non sit ab alio, extra illam collectionem.

CONTRA. Quia singula illius collectionis sunt ab alio extra se, ergo & tota collectio illa est ab alio extra se. Consequentia probatur: Quia si de singulis illius collectionis verum est dicere, Causantur ab alio extra se, necessario etiam idem debet verificari de tota collectione; Quia in tota illa collectione, nihil aliud est, quàm illa singularia; Ergo si de singularibus verificatur, sunt ab alio extra se, etiam de tota collectione verificabitur. Quod ipsum ulterius in hoc fundatur. Quia quamvis prædicata, quæ desumuntur à tota collectione, quà tali, seu ratione suppositionis omnium simul, possint verificari de tota collectione, quamvis non verificentur de singulis collectionis; Et ita de singulis Apostolorum sine fallacia accidentis dici non potest, quòd sint duodecim: Nihilominus prædicata, quæ non desumuntur à tota collectione, quà collectio est, seu sub tali statu, si non verificentur de singulis collectionis, non possunt verificari de tota collectione, & si verificantur de singulis collectionis, & de tota collectione verificantur; Sic si singuli decem Æthiopum sunt nigri, decas Æthiopum est nigra: Ita etiam si verificatur de singulis; Est ab alio extra se, idem prædicatum verificari debebit, etiam de tota collectione: Quia prædicatum quod est esse ab alio extra se, non est ex statu collectionis desumibile: Quia prædicatum ex statu collectionis desumibile, nec verificatur de singulis, & insuper respicit semper numerum, vel quasi numerum, estque de linea computi; Ratio autem Entis positi ab alio extra se, nec est numerus, nec de linea numeri.

NEQUE Valet, si dicas; Quòd doceant Thomistæ non existens posse causare; Sed hoc ad propositum applicari non potest, quia nunquam docuerunt Thomistæ, quòd non existens, & quòd nusquam exstitit, possit causare, præcipuè seipsum, & determinare se ad existendum.

Neque iteratò valet, si dicas, quòd Thomistæ dicant, posse causas esse sibi adinvicem causas: Nam id non docuerunt, si non supponatur existere illa causa.

Nec denique dicas; In partibus proportionalibus non deveniri ad primam; Quia istæ partes proportionales vel non dantur, vel dicetur deveniri ad primam indeterminatè.

NOTO. Sicut si essent 100. homines, de quorum singulis verum esset dicere; Acceperunt librum ab alio, impossibile est, ut extra illos 100. non sit alius, à quo primum unus ex 100. accepit librum: Ita etiam impossibile est in tota collectione possibilium, accepisse omnes esse ab alio, quin sit aliquis extra illam collectionem, qui dederit esse. Mutua autem reacceptio esse, supra est impugnata.

RESPONDEBIS 2. Singula Entia, quæ ab alio sunt, non habent necessitatem existendi; tota tamen collectio necessariò existit; Ad eum modum, quo singuli calami non sunt necessarii ad scribendum, nihilominus tota collectio est necessaria: Nec enim extra totam illam collectionem calamorum habetur, quo aliquid scribatur.

CONTRA EST. Tum quia redit argumentum supra factum, scilicet, quia quod non convenit singulis, non potest prædicari de tota collectione, excepto prædicato desumibili à statu collectionis. Tum quia, quod attinet ad instantiam, de calamis disparitas est: Quia dicta necessitas convenit ratione collectionis, quà collectio est. Quod ipsum probatur: Quia singuli calami habent vim scribendi, & si reliqui calami non haberent illam vim, ille solus haberet, & collectio non haberet illam necessitatem: Insuper dicta propositio facit hunc sensum: Cùm singuli calami habeant vim scribendi, non est ratio cur potiùs unus dicatur, est necessarius, quàm alius: Quia vero extra illam collectionem nihil habet vim scribendi, fit, ut illa collectio sit necessaria, nihilque extra illam habeat vim scribendi. Non potest autem dici, singula Entia habere vim seu necessitatem existendi, & quòd si reliqua non existerent, illud unum haberet necessitatem existendi? consequenter nec dabitur fundamentum verificandæ hujus propositionis. Tota collectio possibilium est necessaria ad existendum; Et tamen ut dixi, de unoquoque calamo verum esset dicere, quòd impossibilibus aliis, necessarius esset ad scribendum. Denique illa propositio collectivè sumpti calami sunt necessarii ad scribendum (si tolerari debet) non aliud importat, quàm quòd aliquis calamus sit necessarius ad scribendum; Nullum autem particulare Ens ab alio est necessarium ad existendum. Deinde explicando propositionem de Existentia, deberet per descensum veniri ad aliquod certum, quod sit necessarium ad existendum, sicut venitur in explicatione hujus propositionis, Aliquis homo est Petrus; sicut de singulis etiam verificatur calamis, quòd habeant vim scribendi, & nisi verificaretur de singulis, deveniretur nonnisi ad unum necessarium ad scribendum. Cum ergo de quibuscunque non verificetur; Est necessarium ad existendum, debebit veniri ad unum certum, & hoc erit Deus.

RESPONDEBIS 3. Quòd collectio omnium possibilium infinita sit, atque adeò in

ipsa primum non dari, aut tale aliquid quo prius non detur. Rursus, quod tota collectio omnium possibilium sit infinita; ab exemplis autem finitis, qualia sunt de accipientibus librum, non datur argumentatio ad infinitum.

CONTRA I. EST. Quia licet per finitas mensuras, nec exhauriri, nec ad primum in infinito deveniri possit, nihilominus mente totum accipi, & de toto illo objecto interrogationes fieri possunt. Quæro ergo, An totum illud contineat aliquod Ens à se vel non? Alterutrum enim contradictoriorum debet illi competere: Si continet, habetur intentum; Si non continet, ergo omnia sunt ab alio, redibitque argumentum principale.

CONTRA 2. Quamvis non liceat argumentari à finito ad infinitum in his, in quibus unum rationem finiti, & aliud rationem infiniti quà talis involvit; unde non valet hæc argumentatio; Singula infiniti habent terminos, quibus includantur, ergo etiam & infinitum includetur terminis. Nihilominus in aliis rationibus, quæ infinitatem quà talem non dicunt, legitima est argumentatio, & ita bene dico, singuli ex infinito sunt albi, ergo & totum infinitum est album. Cum ergo etiam hoc prædicatum esse ab alio extra se, non involvat infinitum; utpote verificabile de singulis, hinc verificari debebit, etiam de tota collectione.

CONTRA 3. Pone per possibile, vel impossibile ab æterno exstitisse hominem, & propagatos reliquos usque ad nos, pone etiam saltem per suppositionem, à Deo illum creatum, vel quocunque alio mavis modo; tunc licet per finitas mensuras non potest deveniri ad illum primum; Nihilominus vera erit hæc propositio, accipiendo mente totam collectionem, unus est à solo Deo immediatè creatus &c. verificationique non oberit infinitudo. Ergo etiam infinitudo non faciet, quo minùs vera sit hæc propositio; Est unum à se, seu debere poni aliquod Ens, quod non sit ab alio. Neque valet si dicas, quòd ly omne, & ly Totum, non possint applicari ad infinitum. Cur enim non possum dicere, quòd infinitum sit id, quod est, adeoque quod totum, sit infinitum? & si possum dicere de ligno bipalmari composito ex partibus proportionalibus infinitis, est totum, cur non etiam dici poterit & de Categorematico infinito?

Responsiones ad 2. Argumentum.

RESPONDEBIS I. Hoc argumentum non esse Demonstrationem, duplici ex capite. Inprimis: Quia resolvitur in hoc principium, NON IMPLICAT, quod principiũ non demonstrat. Deinde, quia simili argumentandi modo posset demonstrari Trinitas, quam, quidquid dixerit Lullus, non posse demonstrari censetur. Demonstraretur autem sic; Mysterium Trinitatis non implicat, & insuper de facto datur: Quia istud mysterium est necessarium, Deo intrinsecum; Quæ autem Deo intrinseca sunt, dantur. Quod si hic demonstrandi modus non tenet in Trinitate, nec alibi tenebit; Sicut si consequentia in hac materia non tenet, nec alibi tenet.

CONTRA EST. Tum quia dispar est ratio de Trinitate: quia ad illam probandam non assumitur medium, vel perfectio inclusa in Trinitate quà Trinitas est, sed quà Deus est; Jam autem in Ente perfectissimo, includitur tanquam proprietas, & una ex perfectionibus, Existentia: Tum quia, si quis probet hoc non esse decem, quia illi desunt tria, demonstraret; Ergo & qui Existentiam infert per Ens perfectissimum, demonstrat: Quia Existentia, est etiam unum de Perfectionibus: Tum quia etiam aliæ Demonstrationes resolvuntur in non implicat, quia tamen immediatos terminos positivos habent, demonstrant, ergo idem dicendum in præsenti. Præcipuè autem: Quia hæc Demonstratio hoc intendit; Non implicat contradictionem, Ens non sub conditione, sed absolutè perfectissimum; Absolutè autem perfectissimum, non sub conditione, sed absolutè existere debet. Per quod restaurari possent Demonstrationes aliquæ ex Perez.

RESPONDEBIS 2. Hoc argumentum multum probare: Probaret enim etiam creaturam perfectissimam de facto existere: Dicam enim perfectissima creatura non implicat: esset enim perfectissima, & non esset, esset ut supponitur; Non esset autem: Quia maxima est imperfectio implicare.

CONTRA EST. Tum quia ipsa implicantia Creaturæ perfectissimæ præsumitur ostendi posse; Hinc cum dictum argumentum probet illam posse existere, & aliud probet, non posse existere, sequitur contradictio. Non potest autem ostendi implicantia Dei. Tum quia ante illam argumentationem poni inprimis debet, creatura perfectissima non implicat, eritque hæc quasi major; Subnectetur illi minor: Hoc Ens A, est perfectissimum; Ergo: in quo argumento & major & minor esset falsa: simile autem quid non potest ostendi in dicto argumento pro Dei Existentia.

Multa alia possent pro Dei Existentia adferri, quale est illud. Quod implicat implicare, non implicat; Deus est talis: hoc enim nomine hoc intelligimus. Ergo. Rursus, quod implicat implicare ne existat, existit; Dei autem nomine tale Ens venit, ergo existit. Sed his difficilioribus omissis, sufficit assumere terminum Naturæ naturantis, & Conditoris mirandorum mundi, tanto ordine, quod persuadet, etiam rudibus Deum.

QUÆSTIO III.

De DEI Unitate.

SUpponimus, poſſe demonſtrari Dei Unitatem, ſed multæ Demonſtrationes non convincunt plenè: Nam quod dicit Mart. d. 6. n. 41. nullam neceſſitatem, & nullam probabilitatem eſſe multiplicandi Deos. Id non convincit: Quia ly nulla eſt neceſſitas, non eſt terminus demonſtrativus, dicique poſſet, eſſe neceſſitatem ex ratione digni: Quia ſcilicet ſine neceſſitate non eſt nobiliſſimis Entibus deneganda Exiſtentia, Entique ſummè colendo non eſſe faciendam injuriam, dejiciendo pluralitatem Deitatis à ſtatu Exiſtentiæ; cum non implicet.

URGERI ſolet pro Unitate Dei hoc. Quia illi Dii, vel forent numero, vel ſpecie diſtincti? Si numero, non eſſet ratio, cur non eſſent plures, & plures, adeoque infiniti. Si autem ſpecie; Ergo non eſſent æquales, nec unus continebit perfectionem alîus.

Sed neque hoc argumentum convincit: Quia poſſet diei, illos Deos fore ſpecie diſtinctos, nec inde ſequetur fore inæquales: Quia non eſt de ratione ſpeciei ut ſic, dicere inæqualitatem: Immo ſpecie diſtinguuntur in Divinis Relationes, & tamen ſunt æqualis imperfectionis: Ex alia parte poteſt ſalvari æqualitas in illis Deitatibus accepto exemplo ex myſterio Trinitatis: Quia v. g. tres perſonæ non ſunt plus dignæ, quam una; & tres intenſivè non ſunt digniores, quam unus, ex eo; Quia tres perſonæ habent ſibi identificatam eandem Deitatem, quæ eſt radix totius dignificationis; Ita etiam illæ Deitates eſſent æquales: Quia continerent Deitatem, licet modo continendi ſpecie diſtincto. Fortè adhuc expeditiùs dicerent Polytheiſtæ, illos Deos ſolo numero diſtinguendos, multiplicationemque illorum oriri, ex duplici immanenti operatione, nempe dictione & ſpiratione; Ita ut vi illarum, & perſonæ, & naturæ producantur; Et ſicut non ſequitur multiplicatio perſonarum in infinitum, ita nec ſequetur multiplicatio naturarum in infinitum. Quid ſi adhuc dicerent, eſſe illos Deos tres talis naturæ, ut nullus illorum intelligere poſſit, quin reliqui intelligant, nihil velle, quin alii velint, eſſeque excepto numero, eandem illorum cogitationem, potentiam, volitionem.

URGENT alii Argumentum S. Thomæ; Quamvis illud, unde Sortes eſt homo, multis communicari poſſit, nihilominus id unde eſt hic homo, non poteſt communicari, niſi uni tantùm; & ſi per id eſſet homo, per quod eſſet hic homo, ſicut non poſſunt eſſe plures Sortes; Ita non poſſent eſſe plures homines; Ergo neque ratio Deitatis poteſt communicari pluribus. Conſ. probatur. Ideò ratio hujus non poteſt communicari alteri homini: Quia ratio hujus hominis eſt id, unde aliquid ſingulare, eſt hoc aliquid; Sed ratio etiam Deitatis eſt id, unde Deus eſt ſingularis: Quia Deus ipſe eſt ſua natura, & hæcceitas, ergo ſecundùm idem eſt Deus, & hic Deus.

RESPONDETUR. Mentem S. Doctoris non ſatis patere: Dicent enim Plurithеiſtæ, quod ſicut datur ratio communis hominis, & ratio hujus Sortis pluribus non communicabilis; ſic etiam dari rationem communem Deitatis, & rationem ſingularem, ſecundum quam hic Deus non poteſt dividi in alios Deos. Quod ſi aſſumatur ipſam rationem Deitatis ſecundùm ſe ſpectatam eſſe immultiplicabilem, ſicut ratio Sortis eſt immultiplicabilis; Hoc ipſum eſt, quod probandum eſſet. Dicent ulterius, verum eſſe in ſenſu reali per idem Deum eſſe, & hunc eſſe, ſed negabunt tam eſſentiale eſſe Deo, ut ſit, quàm ut unus ſit.

Demonſtratio petibilis ex hoc, quòd Deus ſit ſummum bonum, indiget novo labore: dicerent enim oppoſiti, dari ſummum bonum triplex, ſummitatemque ſalvarent non per negationem paris, ſed per negationem ſuperioris; Ordinarieq; hæc Demonſtratio probat, ne quidem dari tres perſonas Divinas. Nihilominus

PROBATUR ſic intentum. Si plures forent Dii, & forent plures, & non forent plures, forent quidem ut ſupponitur, non forent autem, quia non eſſent plures Omnipotentes; Et tamen Deus debet eſſe omnipotens. Sequela probatur, quia vel poſſet producere unus illorum aliquid, quamvis nollet alius eandem rem producere, vel non poſſet? Si poſſet, ille alter nolens produci illud, eſſet victus & minor: Si autem non poſſet producere, nec omnipotens eſſet, nec liber.

RESPONDEBIS 1. Quòd illi Dii conſentirent inter ſe.

CONTRA. Quæro, An unus ex illis poteſt non conſentire alteri, vel non? Si non poteſt non conſentire, liber non eſt, adeoque nec Deus eſt: Si autem unus poteſt non conſentire alteri, redit argumentum, pro quonam ſtaret victoria?

RESPONDEBIS 2. Quòd illi Dii poterunt quidem non conſentire; de facto tamen conſentirent, non ex coactione; Sed quia unus judicaret rationabiliter alium velle, mererique ſuum conſenſum; Pertinet autem ad dignitatem Deitatis, velle ſemper quod rationabile eſt.

CONTRA 1. accipio, ſolum illud poteſt non conſentire, & reſumo argumentum à quonam ſtaret victoria, in illo ſolo ſtatu, in quo ſupponitur poſſe non conſentire? 2. Quia quidquid eſt extra Deum, non neceſſario vult Deus; Ergo poteſt illud velle & non velle rationabiliter, adeoque dicerent ſibi adinvicem, Tu te

 mihi

mihi accommoda; & uterque nihil ageret. 3. Quia perfectior ille esset Deus, qui posset facere quod vellet, & non dependere ab ullius consensu paris: quia magis esset absolutus & independens.

Respondebis 3. Illos tres Deos Patrem, Filium, & Spiritum Sanctum, naturis & personis distinctos, fore talis naturæ; Ut non possit intelligere, velle, facere aliquid unus; Quin intelligant, velint, faciant alii, ex sympathia, ut ita dicam, essentiali. Hinc non esset liberum uni velle aliquid, quin velit alter; Sed tantum liberum esse in nolendo, vel volendo objecta libera; Ita ut quod in præsenti facit identitas naturæ, hoc in illo casu faceret, ut nominavi sympathia essentialis. Addi posset; Cum omnes actiones internæ essent ab æterno in illis, & solo numero distinctæ, non potest unus alteri occultare secretum aliquod, eò quòd, ut repetitum est, solo numero omnia in illis distinguantur; Et sicut cogitans occultare alteri suum secretum, non potest occultare sibi; Ita nec potest occultare alteri, quia & de illa occultatione, & de illo Objecto alia numero cogitatione cogitat.

Contra est. Quia illi dii noscerent se distinctis numericè notitiis. Quæro: Noscerentne se posse oppositum velle, vel non? Si noscerent, redibit argumentum factum, pro quo staret victoria? si non noscerent, ergo noscerent non esse liberos in ordine ad sibi contraveniendum; Ergo non noscerent se Deos esse: Quia non noscerent se Ens perfectissimum, maximè absolutum, sine pari; magis enim Ens est perfectum quod nullum habet parem: Nam summitas illius dejiciet, & negationem superioris, & negationem paris: nec illi tres dii essent optimum possibile: Imaginare enim esse deos, unum qui possit velle; Ita ut nullus sit illi comparandus in velle, alium qui habeat parem in volendo, nonne ille prior perfectior erit?

Neque valet, si dicas: Non officere v. g. libertati Spiritus Sancti, quòd non possit distinctum quid velle à Patre, non inquam valet: quia cum habeat eandem numero voluntatem, idem etiam velle numero habere debet, quòd in præsenti non datur.

DISPU-

DISPUTATIO II.

De Divinis Attributis.

PRÆMITTO I. *Quid veniat nomine Attributorum?* Attributi nomine Quiros disp. 18. num. 1. accipit specialem Dei perfectionem absolutam, & necessariam. Hæc explicatio

NON SATISFACIT. Quia excludit à creatura gradum perfectionis simpliciter simplicis; & tamen Divina & invisibilia per creata cognoscuntur. Deinde non dat explicationem proportionatam ipsi nomini significanti. Commodius ergo nomine Attributorum veniunt, perfectiones Divinæ secundariæ, ex modo nostro concipiendi, emanantes è Divina Essentia. Quando autem dicit Quiros, sequi exinde, quod non relinquatur locus dicendi, quòd Attributa sint de primo essentiali conceptu; concedo bene sequi, adeoque nec debere teneri hanc sententiam.

Porrò, Ratio Præmissi est: Quia nos ex cognitione creaturarum, sublatis imperfectionibus, ad cognitionem Divinorum accedimus: in creatis autem perfectiones secundariæ Entis, ex illo emanantes, vocantur attributa; & sic attributum ignis, est calor: quia est secundaria illius perfectio, ab illo emanata. Quia nihilominus, non tantùm in Divinis attendendum est ad rem, quomodo se habeat; sed etiam quo nomine appellanda sit, ne ipsa ratio nominandi, imperfectionem importet: ideò illas perfectiones secundarias appellant Theologi attributa, & non passiones Dei: quia passiones dicuntur per ordinem ad subjectum, quod illas patitur; hoc autem Deo non competit.

PRÆMITTO 2. *Quid in re sint ista Attributa?* Ad quod respondendum est conformiter ad dicta de Proprietatibus Entis, itemque de Differentiis Metaphysicis, quod scilicet in re nihil aliud sint, nisi ipsamet Deitas cum aliis, & aliis connotatis sumpta; & sic v. g. misericordia nihil aliud est in Deo, nisi ipsa Deitas, prout est principium actuum misericordiæ, nobis per aliquid extrinsecum manifestatæ. Et sic de reliquis.

Ex præmissis autem facilè INFERETUR. Quid sit sentiendum de acceptione Attributi? Qualem aliis rejectis adfert Martinon disp. 3. n. 4. ubi dividit Attributum generaliter acceptum, & specialiter acceptum. Generaliter acceptum Attributum dicit esse quodcunque prædicatum de Deo verè affirmabile, non in sensu identico; specialiter verò acceptum Attributum dicit esse illud prædicatum, quòd tribuitur Essentiæ Divinæ, quasi illi extrinsecum, & adventitium. Utraque hæc acceptio

NON SATISFACIT. Non quidem prima, quia multa sunt prædicata, quæ dicuntur de Deo non identicè; & tamen non potest dici, quod importent rationem Attributi: nam definitio Dei prædicatur de Deo, & quidem non identicè; & tamen definitio Dei non est attributum Dei, idemque dicendum de rationibus communibus genericis, quæ non dicuntur identicè de Deo; & tamen non sunt Attributa. Strictior etiam illa acceptio Attributi non convincit. Ratio: Quia actiones Dei liberæ tribuuntur tanquam aliquid extrinsecum Deo, & adventitium, & nihilominus actiones Dei liberas nemo dicit Attributa.

PRÆMITTO 3. *Quodnam sit genus ponendum in definitione Attributi?* Communiter illud genus dicitur esse Perfectio simpliciter simplex. Sed hoc ipsum quærendum restat: Quid sit Perfectio simpliciter simplex?

EXPLICAT I. Scotus in 1. dist. 6. Q. 1. quòd scilicet sit perfectio, quæ in unaquaque re considerata, sub ratione Entis, est, melior ipsa, quàm opposita & incompossibilis illi; & ita equo sub ratione Entis considerato, meliùs est ratiocinari, quàm hinnire, quamvis equo ut equo, meliùs sit hinnire. *Hæc explicatio*: NON SATISFACIT PLENE: quia ex vi illius sequitur, nullam dari perfectionem simpliciter simplicem exceptâ Divinâ: Quia rei sub nomine Entis spectatæ, meliùs esset esse Deum, quàm creaturam; Jam autem si de creaturis verè dicitur Essentia, Existentia, Entitas, &c. similia; Quamvis hæc in Deo excessivissimè reperiantur, cur non reperietur etiam formalitas perfectionis simpliciter simplicis? Et certè si nulla creata perfectio, est perfectio simpliciter simplex, rectè definiretur, quòd sit perfectio Divina. Rursus dicere, quòd equo sub nomine Entis spectato sit perfectiùs esse

esse intellectualem, quàm hinnibilem, nihil explicat: Nam ut dicatur equo sub nomine Entis spectato, meliorem esse hanc perfectionem præ illâ, debet retineri adhuc in illo subjecto, hoc est equo, ratio equi; Si enim illud subjectum depuretur à ratione equi, non debet dici quòd equo sub nomine Entis sit melior illa perfectio, sed quòd Enti sit melior: & sicut Ens, quod in sententia Scoti est univocum extra genus, non dicit ullas differentias; Ita si illud Ens non retinet rationem equi, non debet dici, quòd equo sub ratione Entis, sed quòd absolutè Enti sit melior. Quod si accipiatur equus sub ratione Entis; Ita tamen ut involvat rationem equi, nullo modo potest dici melius esse illi rationale, cùm non possit dici melius esse illi illud, quo, esse illius destruitur.

Neque valet, si dicas cum Arriaga. Quòd si per impossibile equus maneret equus, & ratiocinaretur, perfectius hoc illi esset, quàm hinnire.

Contra enim redit argumentum factum. Tollitur omnis perfectio simpliciter simplex creata, & fortè ponitur suppositio destruens seipsam.

Explicat 2. Amicus. Quòd nomine perfectionis simpliciter simplicis veniat perfectio, quæ cum nulla alia perfectione majori, vel æquali repugnat.

Non Satisfacit hæc Explicatio, adhuc aliquid inexplicatum relinquit: Quia videtur procedere nonnisi per conceptum secundarium: Debet enim ostendi aliquid prius ex quo emanet, non repugnare cum majori, vel æquali perfectione. Deinde solæ perfectiones increatæ erunt perfectiones simpliciter simplices: Quia quæcunque creatæ excludent majorem perfectionem, hoc est, Divinam.

Explicat 3. S. Anselmus. In Menol. c. 13. quòd sit perfectio, quæ in unoquoque est melior ipsa, quàm non ipsa. *Hæc Explicatio*

Non Satisfacit plenè; quia explicat dictam perfectionem restrictè ad Subjectum, quod etiam indicat illa particula in unoquoque: Ergo non attingit secundùm se spectatam perfectionem simpliciter simplicem: Pone enim impossibile esse Subjectum cujus illa sit, nunquidne definitivus conceptus illius formari non poterit? Et si impossibili materia prima potest definiri forma; Utpote quæ primò essentialiter non dicit respectum ad materiam, cur non poterit definiri perfectio simpliciter simplex?

Nihilominus propter Auctoritatem, S. Doctoris, retinenda videtur prædicta explicatio, dempta particula in unoquoque; Ne restrictè ad Subjectum definiatur, præcipuè cum aliis locis sine addita hac particula definiat eandem perfectionem S. Doctor. c. 5. Prologii apud Quitos q. 14. a. 2. ita ut sensus sit; Perfectio simpliciter simplex est illa, quæ tam excellentem connexionem suorum prædicatorum importat; ut perfectione sua, nullam involverit imperfectionem, in illa quâ tali, superet perfectionem alius non natæ secum consistere perfectionis; Quamvis illa alia formalitas importet adhuc perfectionem. Sic v. g. Omnipotentia est perfectio simpliciter simplex: Quia dicit excellentiam, quâ superat Aliquipotentias, seu determinatas potentias agendi, quæ non possunt consistere cum ipsa Omnipotentia: Omnipotens enim non potest dici Aliquipotens, ipsa connexione excellentium prædicatorum, fundante illam disconsistentiam perfectionum. Ubi ut vides, perfectio simpliciter simplex explicatur per ordinem ad oppositionem non vitio: Quia multæ sunt perfectiones, quæ non habent oppositum sibi, quod sit vitium, qualis est v. g. Immensitas, Ubiquitas, Infinitudo, &c. similia; Sed explicatur per ordinem ad perfectionem minorem, aliquo modo ad idem genus spectantem. Cujus Ratio est: Quia nisi ita spectetur perfectio simpliciter simplex, nullæ erunt perfectiones simpliciter simplices in Deo, vel illæ, quæ sunt sine controversia perfectiones simpliciter simplices, non erunt perfectiones simpliciter simplices: quod ipsum probatur, quia vel sumentur perfectiones Div. simul cum Deitate, & sic nulla erit melior alia: Quia nec Deitas, illas ingrediens, est melior in una, quam in alia. Quod si sumantur præcisæ à Deitate; Si comparentur ad perfectiones etiam disparatas, sola infinitas erit perfectio simpliciter simplex, non verò misericordia, justitia &c. quia hac solâ non datur quidquam inter Attributa melius: Immo si comparetur misericordia, utpote aliquid de linea intentionali, attributaliter accepta, ad immensitatem, immensitas quæ est de linea imperfectiori, non erit perfectio simpliciter simplex. Nec etiam debet sumi perfectio simpliciter simplex per oppositionem ad oppositum; Quasi oppositum illius non debeat esse perfectio: Quia potestas prædestinandi, & potestas reprobandi sunt perfectiones simpliciter simplices; & tamen sunt ad opposita. Nec debet sumi perfectio simpliciter simplex in hoc sensu, quia est melior, quàm ejus negatio; Alias omnis perfectio, quâ Perfectio est, esset simpliciter simplex: Quia omnis est melior, quam ejus negatio. Post quam enumerationem restat id unum dicere, Perfectionem simpliciter simplicem desumi ex excellentia prædicatorum non involventium imperfectionem, comparata ad aliam perfectionem minorem, ejusdem quodammodo rationis.

Inferes 1. Cur prædestinatio, reprobatio, & omnes actiones Dei liberæ non sint perfectio simpliciter simplex: Quia scilicet non sunt meliores ipsæ; Et sic v. g. voluntas inefficax salvandi omnes quæ datur, non est melior voluntate salvandi nonnisi aliquos. Item quod habet rationem Attributi, debet habere rationem emanati, & completivi quodam modo, jam autem

autem actiones, non complent esse, sed supponunt completum. Rursus, quia Divina, & invisibilia noscimus per visibilia & creata, fit, ut cum in creatis motus liberos non concipiamus per modum attributorum, sed per modum motuum, & tendentiarum in objectum, etiam debebimus sic actiones Dei liberas concipere; Et sicut potentiæ perficiuntur suis actibus nonnisi extrinsecè, quæ extrinseca perfectio ad præsens non facit; Ita idem dicendum erit de Deo. Per hoc tamen non negatur ipsa principia actuum liberorum, qualis est misericordia, & justitia, verè esse Attributa.

Inferes 2. Personas in Divinis non esse perfectiones simpliciter simplices, aut quæcunque constitutiva earundem, itemque relationes &c. quia personæ sunt termini substantiales in creatis, in quibus non se habent per modum attributorum, sed supponuntur esse antequam intelligantur attributa, vel si hæc suppositio non concedatur, nunquam habebunt plus, quàm rationem termini; Ergo idem dicendum erit de personis Divinis: quidquid in oppositum dicat Arriaga.

Inferes 3. Existentiam non esse etiam nominandam perfectionem simpliciter simplicem attributalem: Ratio. Quia illud non potest habere rationem Attributi, quod pro illo priori, pro quo supponitur prior esse Essentia Attributis, jam supponitur esse: Nam pro illo priori, sunt nonnisi priora Attributis; Sed pro illo priori, pro quo supponitur Essentia Attributis prior, jam supponitur Existentia: Quomodo enim Essentia, quæ nondum intelligitur extra causas posita, poterit intelligi emanans Attributa?

Præmitto 4. *Quænam sit Differentia ponenda in definitione Attributi?* Commodissimè hæc ponetur, quòd emanet ex Essentia in actu posita: Per hanc enim differentiam distinguetur sufficienter ab omnibus, quæ non sunt Attributa. Unde jam definies Attributum, quòd sit Perfectio simpliciter simplex emanans per modum proprietatis ab Essentia in actu posita.

Præmitto 5. *Divisionem Attributorum, & quia omnis divisio incipit ab Esse, & non Esse, dividi possunt in positiva, & negativa.* Positiva sunt, quorum formalitas objectiva importat aliquid per modum Entis. Negativa è contra. Sed in negativis non est attendendum: An significentur termino positivo: Quia alias etiam tenebræ essent quid positivum, utpote termino positivo significatæ; Sed debet attendi ad ipsam formalitatem objectivam. Ad quod etiam est attendendum in formalitatibus positivis: Quia hæ etiam possunt interdum negativo termino exprimi. Rursus dividuntur in Attributa Divina & Creata, transcendentia, & non transcendentia; Quæ jam suppono explicata in Philosophia &c. &c.

QUÆSTIO I.

An distinguantur Attributa formaliter ex natura rei ab Essentia.

Abhinc dicenda usque ad finem disputationis manca omnia erunt, sine notitia eorum, quæ fusè Tract. de Distinct. dicta sunt in Metaphysica. Ad præsentem quæstionem quod attinet, affirmant Scotistæ, negant Thomistæ: Quia verò aliqui admissa hac distinctione in Creatis, negant eandem in Divinis, libet hîc commemorare doctrinam mei in Theologia Magistri, Prioris Venceslai Daroroski viri omnium talentorum, in Provincia nostra qui eam & in Creatis, & in Divinis tenuit.

DIFFICULTAS I.

Proponitur modus defendendi distinctionem Scotisticam in Divinis.

Docebat 1. Prædictus Magister, quòd distinctionis Divinorum Attributorum detur fundamentum. Tum quia, si Attributa non aliud essent, quàm sola nomina, vel conceptus nostri, quos formamus de illis, verum esset dicere: Attributa Divina non sunt in Deo. Item, Intellectus noster facit Attributa: quod utrumque falsum est. Tum quia nemine cogitante verum est dicere; Deus misericordia miseretur, quod non esset verum nemine cogitante, si misericordia non datur nemine cogitante. Tum quia id docet S. Thomas in 1. d. 22. q. 1. a. 3. ad 4. Sed subnectent Thomistæ ratione nostra non fieri, sed distingui Attributa.

Docebat 2. Inter Attributa quà Divina sunt, sive comparentur inter se, sive cum Essentia, non dari distinctionem nemine cogitante, idque probabat rationibus, quas etiam tangunt Recupitus, Ruiz & Amicus. Dogmatis prima Ratio est ab Auct. & testimonio DD. Primum est D. Aug. in quæst. de Trinit. *Deus*, inquit, *quo est, vivit, & ex eo, quo vivit, intelligit, ex eo, quo intelligit, potest, & ex eo, quo potest, est: Quia simplex Deitatis natura unum habet esse, vivere, & omnia posse.* Ubi particula *Quo*, ut observat Amicus, importat rationem formalem, per quam res est, ergo ulterius nec vivit, nec potest, nec est, per rationem formalem aliam. Similia habet lib. 15. de Trin. c. 5. Secundum testimonium est S. Dion. de Div. Nom. c. 5. ubi inter alia dicit; *Naturam Divinam simplicitate omnem duplicitatem excludere*, ubi *per ly omnem duplicitatem*, videtur excludere omnem omnino distinctionem actualem; Arbitrarieque restringentur dicta verba, ad negandam nonnisi distinctionem realem. Confirmatur ex Conc. Rhem. sub Eugen. 3. ubi definitur, *quòd de Deo non solùm possit dici, quòd sapiens sit, sed etiam, quòd sapientia sit.* Jam verò nulla ratio formalis, actu à

parte

parte rei distincta ab aliquo, potest sic de illo verè prædicari, à quo distinguitur actu.

SECUNDA RATIO est ex illo principio ducta; *Omnia quæcunque in Deo sunt, & non dicunt oppositionem relativam, sunt unum à parte rei.* Quo principio utitur S. Ansel. lib. de Incarn. Christi D. & Epistola de Process. Spiritus S. in quo fundamento ponitur hoc argumentum; Quòd inter absoluta, qualia sunt Attributa in Deo, non solùm est unitas, sed & summa unitas: quælibet enim perfectio in summo Ente, est summa; Non esset autem summa in Deo unitas, nisi esset exclusiva omnis pluralitatis actualis, adeoque etiam distinctionis actualis formalis.

TERTIA RATIO est. Quia essentia Divina debet esse illimitata non solùm in omni genere perfectionis possibilis, verùm etiam in modo eam continendi; Atqui non implicat eas contineri in Essentia Divina actu & formaliter, & hic modus continendi est perfectior, ergo. Hæc eadem ratio sic aliter proponitur. Essentia Dei debet esse in sua ratione formali, illimitata simpliciter: sicut enim de ratione Entis creati est limitatio, ita de ratione Entis increati illimitatio. Et certè si à Deo crearetur calor infinitus, licèt in illo genere esset infinitus, nihilominus esset limitatum quid simpliciter: Ergo apparet, quòd Essentia Divina debeat esse illimitata simpliciter. Sed nisi Attributa Divina continerentur à parte rei formaliter in Essentia Divina, Essentia Divina non esset in sua ratione formali illimitata simpliciter. Ergo. Minor probatur, quia omnia Attributa sunt de conceptu intrinseco illimitationis simpliciter. Ergo si Essentia Divina est illimitata in omni perfectione simpliciter, debet includere essentialiter, seu formaliter Attributa. Antecedens probatur: Quia si infinitas, seu illimitatio simpliciter includit in suo conceptu formaliter omnes perfectiones simpliciter, limitationem diceret, si vel unâ careret. Ergo. Quod autem docebat de Essentia includente Attributa, idem docebat de inclusione Attributorum adinvicem: Quia Sapientia Divina per omnes est illimitata in genere Sapientiæ, adeoque imparticipata, sibique formaliter Divinitatem identificans, consequenter & reliquas perfectiones.

DOCEBAT 3. Quamvis inter Essentiam, & Attributa quà Divina sunt; Itemque Attributa inter se quà Divina, nulla sit distinctio formalis ex natura rei; Esse tamen distinctionem inter illa, quatenus dicunt rationes analogicè cum creaturis communes; Adeoque Sapientiam ex vi Sapientiæ ut sic, non esse Essentiam ut sic, nec Essentiam ex vi Essentiæ, esse Sapientiam ut sic.

RATIO I. hujus dogmatis est. Ratio formalis Sapientiæ Divinæ secundum vim, seu naturam suam spectatæ, non est à parte rei nemine cogitante Essentia Divina &c. Ergo Sapientia ex vi Sapientiæ est distincta nemine cogitante formaliter à parte rei ab Essentia Divina: Hoc enim intelligitur nomine distinctionis ex natura rei in præsenti. Antecedens probatur: Quia si ratio formalis Sapientiæ ex vi & natura Sapientiæ, esset Essentia Divina, ubicunque esset vis, & ratio formalis Sapientiæ, ibi esset Divina Essentia, quod dici non potest; cùm reperiatur in Angelis & hominibus ratio Sapientiæ, sine Essentia Divina. Sequela autem illa probatur: Quia nihil potest sine ratione formali consistere, sed ratio formalis debet semper comitari id, quod constituit, seu cujus est ratio formalis.

SECUNDA RATIO est. Ex Auct. S. Thomæ, qui in Apolog. quam facit pro Petro de Tarantasia, delato ad Magistrum Ordinis, quòd distinctionem entitativam admitteret inter Attributa, sic mentem illius explicat; *Bonitas*, inquit, *Divina, est Sapientia Divina, ex hoc, quod est Divina, non ex hoc, quòd est bonitas, neque ex hoc, quod est Sapientia, est bonitas; Hoc autem pertinet ad rationem bonitatis, & Sapientiæ, scilicet, quòd competit bonitati in quantùm est bonitas, & Sapientiæ in quantùm Sapientia.*

RESPONDEBIS I. cum Recupito. Sapientiam secundùm vim seu rationem formalem Sapientiæ spectatam non dari à parte rei, sed solùm talem ab intellectu concipi.

CONTRA EST. Eodem Magistro arguente: Quia sicut naturæ rerum & Essentiæ; Ita nec rationes formales dependent ab Intellectu nostro, sed independenter ab omni Intellectu quælibet res habet, quod sit talis vel talis naturæ: Neque enim ex eo dicitur esse talis: Quia concipitur esse talis, sed potiùs ideò talis concipitur, quia de se est talis; Intellectus siquidem noster, qui extrinsecè objecta afficit, non habet potestatem ad earum rationes formales intrinsecas, vel constituendas, vel ita immutandas. Addebat, hanc responsionem imaginatione laborare, dum terminum à parte rei pro eodem sumit, quod est entitativè & realiter, cum tamen negationes, privationes & similia, dentur à parte rei, & nemine cogitante; Nec tamen sunt Entitates reales.

RESPONDEBIS 2. Quòd illæ rationes distinguantur nonnisi fundamentaliter, & virtualiter.

CONTRA EST. Tum quia homo à parte rei convenit cum bruto in animalitate, & secundùm rationalitatem actu differt à bruto. Deus item per suam Sapientiam actu convenit cum Sapientia humana, & per Divinitatem actu differt; Jam autem convenire, quod est actu à parte rei, & differre, quod est itidem actu à parte rei, non possunt esse termini iidem formaliter actu à parte rei; Alioqui idem & ratione ejusdem, & esset tale, & non esset tale. Tum quia, si animalitas, & rationalitas, item ratio communis

nis sapientiæ in Deo reperibilis, & Deitas, non essent actu à parte rei distincta, non possent adferre actualem differentiam, vel convenientiam. Tum, quia rationes objectivas diversis definitionibus adæquatis definibiles, sicut non potest intellectus facere intrinsecè diversas; Ita nec poterit facere actu diversas, cum non possint esse actu diversæ, nisi sint intrinsecè diversæ: Quidquid enim est diversum per differentias essentiales, vel per rationes intrinsecas definibiles, est intrinsecè actu diversum, ut patet ex Arist. c. 1. de Subst. & 5. Metaph. c. 9.

Quia verò communiter urgeri solet, quòd ex hac distinctione sequatur compositio in Deo, ita huic difficultati occurrebat.

Distinctio ex natura rei nullam ponit in Deo multiplicitatem, ex qua sequatur aliqua compositio in Deo; Ergo ex distinctione concessa, nulla sequetur compositio in Deo, simplicitati ejusdem repugnans. Cons. clara est: Quia nulla compositio fieri potest ex Unitate, sed fieri debet ex pluralitate; proinde si nulla ponatur dualitas, v. g. simplicitati Divinæ repugnans, sequitur nihil poni, ex quo sequatur compositio. Ant. probatur; Quia ex concessis distinctio asserta solum ponit in Deo multiplicitatem rationum, secundùm vim suam definibilem; Sed ex tali multiplicitate nulla sequi potest cōpositio, quod ipsum probabat. Tum, quia quælibet compositio fit ex multiplicitate Entium, vel Entitatum, rerum vel realitatum, ut advertens videbit. Tum, quia pluralitas rationum definibilium si deberet facere compositionem in Deo, deberent prædictæ rationes inter se esse formaliter indistinctæ: Neque enim una ratio intelligibilis posset aliter componi cum altera, nisi ex duabus rationibus formaliter distinctis, foret una formaliter indistincta. Atqui hoc à parte rei in istis rationibus repugnat: Implicat enim ut aliqua ratio, quæ semel est diversa definitione definibilis ab alia, sit postea eadem definitione definibilis; Cum rerum Essentiæ nullo modo immutari possint. Addebat deinde; Licèt quælibet ratio intelligibilis, in Deo existens, sit realissimè à parte rei ipse Deus, tamen non quælibet ratio intelligibilis in Deo, est à parte rei, ratio intelligibilis Deitatis; Siquidem Deus convenit à parte rei saltem analogicè cum creaturis in multis rationibus intelligibilibus: Non tamen convenit cum creaturis, in Divinitate. Neque valet, si dicas, quòd ratio definibilis, vel intelligibilis ut est ab alia definibili, vel intelligibili distincta, est aliqua Entitas: Ergo multiplicitas talium rationum importabit pluralitatem Entitatum, adeoque compositionem; Non inquam valet, si id dicas: Est enim prædicta consequentia similis huic. Modus ut est distinctus modaliter, à re, cujus est modus, est realiter modus; Ergo modus ut est distinctus modaliter, à re, cujus est modus, est distincta res realiter, à re, cujus est modus.

Hæc & plura attulerat dictus meus Magister in hac materia, *sit*

DIFFICULTAS II.

Examinantur Impugnationes hujus sententiæ.

PLura argumenta, quæ contra hanc sententiam adferri possent, soluta sunt alibi, præcipuè ubi quæsitum est; An præcisiones objectivæ dentur actu nemine cogitante. Insuper veniunt examinandæ aliæ rationes. Martinon hic d. 3. à n. 8. proponit sua argumenta.

I. ARGUMENTUM est ab Auct. Lateran. sub Inno. 3. c. 1. de summa Trinit.

RESPONDERI potest, quòd illo loco, decisio sit tota ordinata ad negandam distinctionem realem: Quia est ordinata ad negandam distinctionem, secundùm quam possit Pater unam partem substantiæ communicare, non communicatâ alterâ; Hoc autem arguit distinctionem realem. Et ex allatis dici posset, negari hanc distinctionem inter Essentiam, & Attributa quà Divina sunt, non verò si sumantur secundum rationes communes: Quamvis autem Lateran: neget esse in Deo quaternitatem, negat nonnisi quaternitatem, distinctorum realiter, idque colligitur ex verbis ejusdem: Quia negat quaternitatem vi cujus Pater, Filius, & Spiritus S. non sint eadem res, hoc est eadem substantia, Essentia, sive natura Divina; Non negatur autem pluralitas rationum definibilium Deo & Creaturis communium. Affirmaturque inibi Divina Essentia esse simplex omnino, scilicet quà Divina est, non verò secundum rationes communes. Et licèt omnis distinctio Entitatum repugnet omnimodæ simplicitati; Sed non repugnat omnimodæ simplicitati, multiplicitas rationum definibilium.

INSTAT idem. Omnis distinctio quæ est verè & à parte rei, est realis simpliciter. Atqui per oppositos distinctio Attributorum Divinorum, est verè & à parte rei: Est enim tota, quanta ante omnem operationem Intellectus.

RESPONDETUR. Hoc argum. ab Hurtado primùm propositum, à Recentioribus impressis usurpatum solvi commodè posse, quòd distinctio ex natura rei sit distinctio realis, in quantum reale opponitur ficto, vel ei quod est per solam rationem, quomodo tenebræ sunt quid reale: Non enim est ficta, vel per solam rationem posita negatio lucis: Sed non est realis simpliciter; Hoc est inter membra, quæ sint res, aut plus quam formalitates, definibilitates, & conceptibilitates objectivæ diversæ.

Hic idem medius terminus sic aliter proponitur. Est contradictio in terminis, dicere illam

lam distinctionem, quæ est actu à parte rei inter duo physicè existentia, non esse physicam: Nam ea quæ sunt physicè, & secundùm id quod sunt, distincta sunt necessariò physicè: Quia esse physicum unius, non est esse physicum alterius.

Sed neque hoc argumentum urget: Imponit enim quòd esse physicum unius Attributi, non sit esse physicum alius Attributi; Cùm dicatur, illas formalitates esse sibi identificatas realiter, ubi ulterius. Advertendum est. Distinctas esse has propositiones, quòd illa distinctio sit inter duo physicè existentia, & alia hæc, quòd sit inter physicè duo, physicè existentia. Hæc posterior involvit distinctionem realem à re, illa prior non involvit, sed solam distinctionem formalitatum, & definibilitatem in una re physica existentium.

Ad probandum, quòd distinctio Scotistica sit ipsissima realis, usurpat idem hunc medium terminum. Omnis distinctio, quæ est immediatè vi alicujus actionis physicæ, est physica, actio enim physica, non potest nisi ad aliquid physicum immediatè terminari; Atqui distinctio inter Essentiam, & Proprietates personales, Filii, & Spiritus S. est immediatè vi alicujus actionis physicæ; Nempe vi generationis, & spirationis activæ, cæteraque omnia Attributa Divina, si distinguuntur in re ab Essentia, debent ab ipsa produci per aliquam realem & physicam actionem: Ergo, si inter illa est distinctio à parte rei, erit illa physica, utpote existens immediatè vi alicujus actionis physicæ.

Sed hic medius terminus in principiis Scotistarum non urget: Quia illi actionem physicam non distinguunt nisi formaliter ex natura rei à causa, & effectu. Negabunt item produci illa Attributa, vel Divina, vel creata, physicè, prout ly physicè importat aliquid reale à re. Nec concludit hoc argumentum in principiis aliorum: Multi enim docent motum esse actionem physicam; Et tamen ubi, quod est terminus, non esse physicè distinctum; Conservatio in aliquorum Sententia est modus; Respondens tamen illi duratio, est mera formalitas. Denique dici posset, quòd id quod est immediatè vi alicujus actionis physicæ, respectu illius actionis debeat etiam, vel possit distingui physicè; Sed non est necesse, ut omnia contenta in illo termino, sint distincta physicè inter se; Ita v. g. in sententia modalium distinguitur anima ab actione creativa; Inde tamen non sequitur, eandem non posse sibi identificare intellectum; sic nec erit necesse physicè distingui proprietates notionales vel absolutas à persona; Quamvis persona sit terminus physicus, actionis generativæ.

2. Argumentum ejusdem est ex Auct. Rhem. ubi definitur contra Gilbertum; Non esse dividendum inter Deum, & Deitatem, inter personam, & naturam; & tamen si ponatur hæc distinctio, sequetur illa divisio.

Respond. S. Thom. 1. p. q. 28. a. 2. *Quòd scilicet Gilbertus distinctionem realem voluerit in Deum invehere*; unde concludens S. Thom. in Corpore, *& sic manifestum est*, inquit, *quòd relatio realiter existens in Deo, est idem Essentiæ, secundùm rem, & non differt nisi secundùm intelligentiæ rationem*: Quæ intelligentiæ ratio non potest commodè accipi pro actu Intellectûs. Sed dicent illi, quòd sit accipienda pro formalitate objectiva. Eodemque modo explicanda sunt reliqua quæ adducuntur ab eodem ex SS. PP.

3. Argumentum ejusdem est. Quia si Attributa distinguerentur inter se, vel essent sine ordine originis, vel alia ab aliis? Si primum; Quænam illorum esset conjunctio? Quomodo per se, aut unde convenient Essentiæ? quomodo non erunt multa Entia à se? Si autem dicatur secundum, ergo contra Catholicam doctrinam admittetur in Deo, realis originatio multiplex præter origines personarum.

Respondetur retorquendo arg. & quærendo: An risibilitas sit sine ordine originis ad rationale vel non? Si primum, unde conveniet Essentiæ? Si secundum; Ergo distinguetur realiter, ergo præter ordinem generationis, vel productionis à Deo & generantur, dabitur adhuc alia originatio. Directè autem dici potest, esse illic ordinē ex natura rei, licèt non sit ordo physicus realis; Omnia autem illa Attributa erunt in re à se, sed non formaliter ex natura rei: Quia definitio aseitatis, non est ut sic definitio v. g. Sapientiæ.

4. Argumentum ejusdem est. Si daretur in Deo prædicta distinctio, sequeretur potentiam, quâ Deus potest producere leonem, à potentia, quâ potest producere hominem, distingui ex natura rei, & sic de reliquis. Seq. prob. Ideò animalitas, & rationalitas distinguuntur ex natura rei: Quia non ubicunque est animalitas, illic est rationalitas; Sed etiam non ubicunque est potentia leonis, est productiva potentia hominis: Est enim in leone productiva leonis, non hominis. Ergo. Non potest autem dici, has potentias in Deo esse distinctas ex natura rei: Quia daretur in illo actu infinitum infinitarum potentiarum, pro diversitate terminorum infinitorum. Ad creata autem sic idem applicari potest. Petrus habet potentiam ad producendum Paulum, & alia individua, se excepto; Joannes autem habet potentiam ad producendum & Petrum, & Paulum, se excepto &c. Ergo in Petro v. g. potentia producendi Paulum distincta est ex natura rei à potentia, quam habet Joannes producendi eundem Paulum: Quia non æquabilem habent conjunctionem: Nam Joannes ita potest producere Paulum, ut non possit se; Petrus autem potest producere & Paulum, & Joannem &c. quis autem diceret illas potentias esse ex natura rei distinctas, quin hoc ipso concedere deberet, infinitum actu?

Respondetur. Non paucos Auctores concedere infinitum formalitatum in relatione diversitatis; Quamvis de cætero realitatum infinitum, negent. Sed manumissa hac sententiâ, dici potest, esse illas infinitas, actu distinctas ex natura rei, sed non actu infinitas: quia proportionantur suis terminis, quos poterunt producere, & secundùm illorum infinitatem infinitantur; & tamen illi termini non sunt actu, sed syncategorematicè infiniti. Et sicut in sententia communiori dicitur, partes in continuo esse actu, quoad Entitatem; non tamen actu distinctas; ita posset dici, illas potentias esse actu distinctas, sed non infinitas actu.

5. Argumentum ex variis rationibus, quas excogitavit Perez. Ratio 1. est. Ponamus, quòd fluat Sapientia ab Essentia, & distinguatur ex natura rei, hoc ipso Essentia Divina non distinguetur ex natura rei à sua Sapientia: Si enim distinguitur ex natura rei, & fluit ex illa Sapientia; Ergo Essentia Divina, quæ est absolutè prima Essentia, dedit totam perfectionem suæ Sapientiæ, & à sola illa fluit. Sed principium adæquatum non dat perfectionem, quam non præhabet, loquendo de perfectione simpliciter simplici; Ergo Essentia Divina includit in se totam perfectionem Sapientiæ Divinæ.

Respondetur. Hoc Argum. probare multum. Accipiamus emanationem physicam caloris ab igne, qui est principium adæquatum caloris, & non dat perfectionem, quam non præhabeat; nunquidne jam simpliciter identificabit sibi ignis calorem? & sic de aliis emanationibus. Quod si dicas emanationem illam in aliis tribui generanti. Hoc non: Quia quamvis tribuatur generanti; de facto tamen perficitur per influxum immediatum solius illius Substantiæ.

Neque dicas. Propositionem assumptam procedere de emanatione perfectionis simpliciter simplicis: Unde enim hoc scitur; immo intelligere, velle, pro potentia sumpta, in sententia identificante potentias animæ, emanant ab anima, quæ in ante non præsupponitur esse formaliter intellectus. Directè responderi potest, quòd principium adæquatum, licet non possit dare perfectionem, quam non habet radicaliter, & in vi emanandi; potest tamen dare, quam non habet formaliter, sive illa emanatio sit ordinis physici, sive metaphysici.

2. Ratio ejusdem est. Non est sapientia formaliter, quæ non est primò, & per se exclusiva defectus insipientiæ; & est formaliter sapientia illa ratio, quæ est ita exclusiva. Sed nulla formalitas supponens Essentiam Divinam, tanquam distinctam ex natura rei, potest esse ratio primò, & per se exclusiva insipientiæ: supponit enim Essentiam, quæ ipsa est exclusiva omnis defectus, atque adeò insipientiæ, ergo Essentia Divina est formaliter Sapientia.

Respond. Esse exclusivum insipientiæ, primo sub formalitate præcisa sapientiæ formalis, seu quà forma est, convenit soli Attributo emanato; primò autem esse exclusivum insipientiæ, sub formalitate radicis, convenit ipsi Essentiæ Divinæ; ad eum planè modum, quo formaliter primò opponitur frigori calor, radicaliter autem primò, ipse ignis.

Urget etiam argumentum, quòd illa distinctio foret realis. Sed hæc ratio supra est soluta, & quidem accommodatè ad principia ipsius Perez: nam etiam ille d. 5. n. 27. dicit, quòd quando prædicatur de peccato, quòd sit à parte rei, affirmat ipse sensum hunc esse, quòd peccato non ficta insit malitia, sed non esse hunc sensum, quasi malitia ipsius, sit reale quid.

3. Ratio ejusdem; Formalitates Divinæ relativæ non distinguuntur ex natura rei, Ergo neque Attributa. Ant. Prob. Formalitas relativa Patris, tantam habet identitatem, simpliciter loquendo, cum Essentia Divina, quantam habet ipsa Essentia secum, quod ipsum prob. Tam est perfecta paternitas per Deitatem sibi communicatam, quàm est perfecta ipsa Essentia: est enim à parte rei ipsemet Deus; esse autem Deum, est esse infinitè perfectum; Ergo cum Essentia non sit magis, quàm infinitè perfecta, etiam paternitas talis erit. Quod si habet eandem perfectionem, etiam habebit tantam unitatem cum Essentia: quantam illa secum: nam impossibile est, per aliquam perfectionem communicatam, aliquid esse tam perfectum, quàm est perfectum ipsum communicatum; nisi habeat perfectissimè sibi conjunctum ipsum communicatum: Si enim non esset illi æque perfectè conjunctum, jam eo ipso careret aliqua ratione, illa perfectione.

Respondetur. Hoc argum. inprimis multum probare; probat enim tam perfectè esse identificatam albedinem parieti, quàm illamet ipsa sibi, idque ideò: Quia tam perfectè albedo disgregat visum, quàm paries albus: Si autem habet eandem perfectionem disgregandi visum, hoc ipso eandem habet Unitatem: Si enim non haberet eandem Unitatem, hoc ipso non tam perfectè disgregaret. Deinde argumentum idem probaret, quòd natura & paternitas ne virtualiter quidem distinguantur: Quia natura à seipsa non distinguitur, ergo & paternitas. Directè autem ad argum. dici posset, paternitatem habere identitatem simpliciter cum natura, hoc est realiter; Sed non habere identitatem simpliciter ex natura rei, quasi verò ex natura rei prædicatum, quòd dicit natura ex natura rei, dicat etiam paternitas. Stando etiam in phrasi supra allatæ doctrinæ, dici posset, paternitatem secundùm quod Divina est, æque esse perfectam, ac Deitas; Sed non paternitatem ex natura rei spectatam.

4. Ratio ejusdem est. Quâ probat Intellectionem non distingui ex natura rei ab Essentia. Principium primum, & radix prima omnium, formaliter includit sapientiam & Intellectionem. Ergo sapientia non potest esse ex natura rei distincta ab Essentia Divina. Conseq. est perspicua: Quia natura Divina est prima omnium radix. Ant. prob. Si prima omnium radix non includeret formaliter sapientiam, totus ordo attributorum à prima sua radice, cæca quadam ratione profflueret; Hoc autem est impossibile: Si enim ordo Creaturarum, & ordinem, & sapientiam in prima sui origine ostendit, multò magis id habebit ordo Attributorum Divinorum.

Respondetur. Hoc argum. non procedere secundùm principia proponentis: Non enim negat ipse aliquem esse illic ordinem, qui **non sit fictus**; Hunc autem ordinem Scotistæ appellant ordinem ex natura rei. Et secundùm allata principia dici posset: Nullum esse ordinem inter Attributa secundùm quòd Divina sunt; Esse tamen si spectentur Attributa ex ratione sua communi, secundùm quam intelligere, præcedit velle. Neque jam inde sequetur, cæco modo unum Attributum fluere ex alio: Nam hic effluxus ne sit cæcus, non debet esse physicus, sed ex natura rei, quem nos appellare solemus, secundùm subsistendi consequentiam.

DIFFICULTAS III.

Impugnatur Distinctio Scotistica.

Aliquot argumentis est impugnata hæc sententia in Philosophia tam in materia Distinctionum, quàm in materia de Unitate universalis; Ubi inter alia urgebatur, hanc sententiam concedere aliquid uni formalitati, quod ne in sensu quidem reali convenit alteri: Nam v. g. ex natura rei convenit naturæ esse aptam existere in multis, quod nec in sensu quidem reali convenit hæcceitati: Hoc autem dici non potest: Tum, quia inductio in aliis materiis oppositum ostendit, nam rationalitas ex natura rei discurrit in homine, quod, in sensu reali, etiam animalitati convenit. Tum, quia si dicatur ex quocunque prætextu unum prædicatum physicum, & reale convenire intrinsecè uni formalitati, & non convenire intrinsecè alteri identificatæ, hoc ipso invehitur mysterium Trinitatis in creata, quod nonnisi in hoc stat: Quia uni formalitati intrinsecè convenit non communicari, vel non produci, & alteri identificatæ convenit intrinsecè communicari, & produci. Hæc nunc manumittimus. Sed insuper

1. Argumentum fit ab Auctoritate, quia sententiæ à gravibus Auctoribus diversarum scholarum & ætatum & post suam plenam enodationem censuratæ, teneri non debent; Talis est distinctio prædicta: Nam Adamus Nominal. in 1. d. 6. q. 1. conc. 3. ait clamare SS. contra Scotistas. Marsilius dicit, SS. Doctores communiter esse contra Scotistas. Dionys. Carthus. vocat hanc opinionem novitatem oppositam tam summis Philosophis, quàm supremis Theologis, esseque contrariam documentis Theologicis, & Philosophicis, quibus adde Greg. in 1. d. 33. q. 1. a. 2. Ex Thomistis Zumel dicit, negare distinctionem Scotisticam, esse consonum Fidei. Molina appellat illam parum, tutam in Fide. Valentia parum Fidei consonam. Arubal non esse in Fide securam. Ruiz temerariam hoc tempore. Granado hoc ævo rejiciendam. Amicus suspectam. Hoc tamen fit non ad censuram scholæ subtilissimæ sed ad eruditionem allatam, dicetque Schola subtilissima, hanc ipsam censuram mereri censuram.

Confirmatur. Quia quamvis Decisiones factæ contra Gilbertum, possint explicari aliquæ, quòd damnent distinctionem realem; Tamen urgeri potest, quod videantur damnasse etiam Scotisticam, idque ex eo loco: Quia inter propositiones Gilberti damnatas erat hæc, quòd inter naturam, & personam non Mathematica abstractione, sed Theologica ratione quoquo modo divideret ratio. Vide Tom. 3. Conciliorum, Rhemensis Concilii p. 2. f. 59. col. 1. lit. C. unde distinctio à Gilberto asserta non erat rationis sola: Hæc enim est formalissimè eadem cum Mathematica abstractione, eò, quòd procedat secundum intentiones, & imaginationes nostras. Neque etiam erat illa distinctio realis: quia in reali non quoquo modo dividit ratio, sed absolutè; & quia realis distinctio non Theologica ratione, sed physicè distinguit. Ergo debet esse illa distinctio actualis ex natura rei. Rursus Albertus 1. p. q. 39. n. 2. a. 1. ita refert sententiam Gilberti: Proprietas nec Essentia est, nec persona, nec est propriè res, sed ratio ex comparatione rei ad rem sumpta. Qui termini coincidunt cum illis, quòd hæc distinctio non sit realis à re, sed quòd sit realiter.

2. Argum. fit. Quòd hîc iteratò (relictis aliis) proponi potest. Essentia à sapientia, & esset nemine cogitante distincta actu ex natura rei, & non esset: esset quidem ut supponitur, non esset autem: Quia Objectum quod fit vi abstractionis non est nemine cogitante, sicut & ipsa abstractio non est nemine cogitante; sed Essentia & sapientia distincta in Deo actu ex natura rei, sunt Objectum, quod fit vi abstractionis. Quod ipsum probatur, quia illa Essentia sic distincta, est Essentia secundùm se spectata; Essentia autem secundùm se spectata est Essentia, quæ est Objectum, quòd fit vi abstractionis. Quod ipsum probatur, quia illimetipsi pro exemplo termini abstracti metaphysici ponunt in Dialectica

ctica animal vel animalitatem ut sic, peręque exemplum aliud termini prædicti, si non est hoc. Tum, quia quodnam aliud Objectum responderet illi abstractioni? Tum, quia ab Essentia secundùm se spectata, vel potest adhuc præscindere Intellectus sapientiam, vel non potest: Si potest, ergo adhuc illud Objectum, quod est Essentia secundùm se spectata, prout secundùm se spectata, dicit adhuc sapientiam: Ergo secundùm se spectata non distinguitur à sapientia; Sed eam involvit, contra quàm assumebas. Quod si non potest à natura secundùm se spectata præscindi sapientia. Ergo sic spectata est Objectum, quod fit vi abstractionis: Quia etiam Objectum illud, quod fit vi abstractionis est tale, ut non possint ab illo abstrahi differentiæ, utpote quæ jam supponuntur abstractæ. Ergo ulterius tollis omnes præcisiones objectivas: debent enim pullulare beneficio actus intellectus præscindentis; Tu autem præcisionem ante omne opus Intellectus admittis. Plures huic argumento responsiones allatas refutari invenies in materia de Distinctione hac. Recentius.

RESPONDET 1. Quidam, quoad usum sui non datur natura animalis ut sic nemine cogitante: Quia in suo usu & exercitio involvit actum rationis, non tamen involvit actum rationis in suo Esse.

CONTRA est, tum quia redit argum. factum. Objectum quod fit vi abstractionis non tantùm in solo usu, sed & in suo Esse, involvit actum rationis; Talis autem est natura, prædicto modo sumpta, ut probatum est. Tum, quia unde de hoc quòd nonnisi in suo usu & exercitio hoc Objectum involvat actum rationis? Tum, quia Universale Logicum & in suo usu, & in suo Esse pendet à ratione, ergo idem in præsenti dicendum.

RESPONDET 2. Alius, Præcisionem esse duplicem, Intrinsecam, & Extrinsecam; Intrinseca in hoc consistit, quòd prædicatū essentiale unum, non includatur in Essentia alterius, & hæc præcisio est nemine cogitante: extrinseca autem est, quæ provenit ab intellectu cognoscente unum sine alio, & hæc non est nemine cogitante.

CONTRA est, tum quia non datur ullum cognitum intrinsecum, & aliud cognitū extrinsecum; Ergo nec dabitur duplex abstractum: cujus enim termini genus non datur nemine cogitante, illius termini etiā species non datur nemine cogitante; Cùm ergo notitia sit genus ad abstractiones: Dividitur enim notitia in Intuitivam, & Abstractivam: Sicut ipsa notitia intrinseca nemine cogitante non datur; Sic nec dabitur nemine cogitante abstractio intrinseca. Tum, quia redit argumentum factum, objectum quod fit vi abstractionis, non est nemine cogitante; Sed abstractum illud intrinsecum, est objectum, quod fit vi abstractionis. Quod ipsum probatum est, rationesque hæ exspectant ulteriorem solutionem. Tum, quia hic expositorius, hæc natura secundùm se spectata, est nemine cogitante; Hæc natura secundùm se spectata non est nemine cogitante. Ergo quod non est nemine cogitante, est nemine cogitante, est similis huic. Hoc animal est leo; Hoc animal non est leo. Ergo quod non est leo, est leo, casu quo daretur Leo-cervus. Qui modus arguendi servatur, quando infertur contradictoria negatæ, & sicut in hoc secundo expositorio non potest recurri, quòd diverso respectu Leo-Cervus sit leo, diverso respectu cervus, cùm hæc in eandem Entitatem incidant; Ita nec potest dici, quòd diverso respectu, illa natura sit nemine cogitante, & non sit nemine cogitante; cùm id in eandem Entitatem incidat: Denique si dabitur abstractum intrinsecum nemine cogitante, qui jam salvabitur dari præcisiones objectivas?

3. ARGUMENTUM sit contra prædictam explicationem immediatius pugnans; & quidem incipiendo ab ultimo, ubi negat sequi, quòd detur in Deo compositio. Pluralitas Entium intra idem totale Ens, arguit compositionem Entitativam; Ergo etiam pluralitas formalitatum intra eandem physicā Entitatem, arguet compositionem formalitatum ex natura rei; Non enim est major ratio de uno, quàm de alio. Quod autem assumit, ad hanc compositionem esse necessarium, ut rationes communes inter se sint formaliter indistinctæ, id non convincit; Nam compositio ex Entitatibus non importat indistinctionem in Entitatibus, immo si illam importaret, hoc ipso destrueretur ratio compositionis, cùm illa pluritatem extremorum petat; Ergo idem in præsenti dicendum: Quòd autem inimaginabile sit, quomodo illæ rationes uniantur, id proficiscitur ex eo: Quia rationes illæ communes, non dantur nemine cogitante.

Sed quidquid sit de his responsionibus; Ex hoc ipso sic infertur compositio; Si daretur compositio in illis formalitatibus, officeret simplicitati Divinæ, unde hæc compositio negatur, ne officiat simplicitati Divinæ; Ergo quia non datur compositio ex illis formalitatibus, officit simplicitati Divinæ, ergo illæ formalitates non dantur, ne officiant simplicitati Divinæ. Illatum primum probatur: Quia si daretur compositio ex formalitatibus, inveheretur in Deum pluralitas repugnans ejus omnimodæ simplicitati; Sed si non datur compositio ex formalitatibus, & tamen illæ ponuntur in Deo, inveheretur in Deum pluralitas, repugnans omnimodæ ejus simplicitati. Quod ipsum probatur, quia major pluralitas magis officit omnimodæ simplicitati; & sicut major esset in homine pluralitas, si in illo essent materia & forma sicut acervus lapidum; Ita major pluralitas erit & repugnantia simplicitati Divinæ, si illæ formalitates nullo modo essent

inter se unitæ. Unde si robur hujus argumenti spectetur, formabitur hæc contradictoria, quòd ex illis formalitatibus & fieret, & non fieret compositio; Non fieret, ne repugnet simplicitati, & fieret compositio, ne itidem repugnet simplicitati Divinæ.

Rursus CONTRA prædictam explicationem hoc etiam facit: Quia dogma tertium destruit secundum; Attributa enim illa quà Divina sunt, vel servant suam definibilitatem diversam, vel non? Si servant, ergo etiam ut Divina sunt, sunt distincta formaliter; Si autem non servant; Ergo Essentiæ rerum mutari possunt, & ex habente hanc Essentiam, potest transire Attributum, in non habens hanc Essentiam.

Quod si DICAS, quòd tunc acquirat Attributum duplicem formalitatem.

CONTRA erit, quia non potest acquirere formalitatem essentialiter aliam ab illa, quam habet: Hoc enim implicantiam involvit, & sicut definibilitas rationalis, non potest unquam affici hinnibilitate; Ita nec definibilitas sapientiæ, definibilitate Deitatis. Neque valet, si dicas, quod ly Divinum hic sumatur adjectivè non substantialiter: Nam quomodo salvare poteris, adjectivè dictam Deitatem de sapientia, facere, ut illa quà Divina est, non sit distincta formaliter à Justitia?

CONTRA eandem explicationem hoc etiam facit: Quia prædictæ Auctoritates, quas adfert pro dogmate secundo possunt bene explicari, quòd negent solam alietatem realem inter attributa. Illa etiam adversio Amici non multum urget: Quia quamvis ly, quo importet rationem propter quam; Tamen hæc ipsa ratio propter quam non est necesse, ut sit indistincta etiam formaliter: Potest enim hunc sensum facere; Deus ex eo quo potest, realiter est: Dicetur item, quòd Divina simplicitas omnem duplicitatem realem excludat, & quòd sicut non excludit duplicitatem rationum communium; Ita nec excludet duplicitatem in ipsis Attributis, quà Divina sunt. Quòd vero assumit, casu, quo v. g. sapientia Divina esset distincta formaliter, quòd non posset prædicari de Deo in abstracto, id non convincit: Nam nasuitas à naso non distinguitur ex natura rei; & tamen de illo non prædicatur in abstracto; Ergo illud posse prædicari sapientiam Dei in abstracto de eodem, proficiscitur aliunde, quàm ab indistinctione formali; Supraque explicatum est, unde hic modus prædicandi in Deo salvetur. Et quamvis Deo concedatur summa unitas realis; Non tamen est necesse concedere summam Unitatem formalitatum, quanquam summitatem in Unitate explicare difficillimum est, & assumere, quia in indivisibili non datur summum. Et sicut Essentia Divina illimitata in sua ratione formali non excludit, quo minùs sapientia ex vi rationum communium distinguatur ex natura rei; Ita nec excludet multiplicitatem formalitatum etiam quà Divinarum. Ex quibus omnibus conficietur hoc argumentum; Non distinguuntur Attributa quà Divina inter se ex natura rei. Ergo neq; ex vi Essentiæ spectata distinguentur.

Solvuntur Argumenta supra allata.

PRoposita sunt supra argumenta quibus probatum est, quòd sapientia ex vi rationum communium ex natura rei, & secundùm se spectata, non sit v. g. Justitia secundùm se, & ex natura rei spectata. Huic argumento adferenda est solutio. Inprimis dicendo, quòd hoc argumentum procedat de subjecto non supponente, & contineat terminos tollentes se ipsos, nimirum nemine cogitante, & tamen ut sic ex vi Essentiæ, secundùm se spectata: Nam prior terminus importat suppositionem personalem, posterior simplicem, prior importat Objectum, quod non fit vi abstractionis, posterior importat Objectum, prout fit vi abstractionis. Rursus distingui potest eadem major distinctionibus, quas usurpavimus in materia de Distinctionibus, quòd scilicet ratio formalis sapientiæ secundùm id, quod dicit in recto, pro subjecto, & prout est à parte rei, independenter à nostris conceptibus sit nemine cogitante Justitia; Licet in obliquo, prout subest nostris intentionibus non sit Justitia. Explicatio hujus distinctionis petatur ex loco citato.

Addendum hîc est, quòd ubicunque est sapientia secundùm se spectata, illic dicat distinctionem à Justitia secundùm se spectata. Sed hoc sic spectari, nego esse nemine cogitante; Sapientia etiam secundùm id, quod dicit in recto spectata, ubicunque est, illic etiam est v. g. & Deitas; Quia in recto illa sapientia est Deitas, prout est principium actuum sapientiæ consimilium creatis. Unde ulterius addes; Quòd id quod convenit v. g. Essentiæ animalis prout illa subest nostris conceptibus rationes communes fabricantibus, id illi in omni statu convenit, prout etiam subest in illis statibus, nostris conceptibus; Sed quod convenit v. g. Essentiæ animalis, prout illa subest nostris conceptibus, non erit necesse, ut conveniat in omni statu, prout ille non subest nostris conceptibus; & è converso, quod convenit Essentiæ independenter à nostris conceptibus, non est necesse, ut conveniat eidem, prout illa subest nostris conceptibus. Unde v. g. Animalitas ex vi Essentiæ prout illa subest nostris conceptibus distinguitur à rationalitate etiam in statu physico, prout ille subest nostris conceptibus; Hoc autem indistingui quod competit animali ex vi Essentiæ spectatæ, non prout subest nostris conceptibus, non est necesse ut conveniat eidem metaphysicè spectatæ, sed secundùm hanc considerationem bene distinguetur.

Quæ

Quæ opposita sunt ad doctrinam Recupiti, solutionem hanc habent. Naturæ rerum & Essentiæ physicè spectatæ non dependent à nostro intellectu, naturæ autem & Essentiæ rerum metaphysicè spectatæ & abstractæ non dependent à nostro intellectu, subdistinguo; Non dependent quoad statum, communitatem, deputationem à differentiis, & ut ita dicam, quoad eductionem ab imbibitione cum aliis formalitatibus; Nego: Non dependent quoad esse fundamentale illarum præcisionum, seu connexionem prædicatorum; Concedo. Quando autem dicit, responsionem hanc imaginatione laborare, quòd ly à parte rei sumat pro eo, quod est entitativè & realiter, id non convincit, neq; enim ex suppositione hujus distinctionis, prædicta argumenta solvimus, sed hoc inculcatum volumus, quod dicta sententia: Ly ex vi Essentiæ ut sic, & tamen nemine cogitante, item ly objectum, quod fit ex vi abstractionis cum eo, quod non est ex vi abstractionis, confundat.

ADDO. Si quis non ex eo deduceret distinctionem Scotisticam, quia datur v. g. conceptus Essentiæ, ex vi suæ Essentiæ, nemine cogitante, actu distinctus, ab altera v. g. Essentia vel prædicato relativo. Si quis item non diceret, nemine cogitante distincta esse Deum & Deitatem &c. admitteretque eam distinctionem non in creatis, non inter prædicata absoluta in divinis inter se comparata, sed inter prædicata absoluta & relativa tueretur que illam, ita ut nos solemus defendere distinctionem virtualem, tantùm insuper ostendendo, ex natura rei, actuale, non virtuale verificativum harum v. g. propositionum. Natura communicatur, Paternitas non communicatur, ægrè convinceretur, de quo infra, ubi de Diversitate Sententiæ nostræ, à Scotistica.

QUÆSTIO II.

An Attributa distinguantur virtualiter in DEO?

AGitatam multis hac tempestate quæstionem, & à nobis in Tractatu de Distinctionibus discussam, iteratò hic stabiliemus.

Dixi in Logica, Distinctionem virtualem non esse Distinctionem aliquam potentialem, nec rectè explicari aut per convenientiam prædicatorum contrariorum, aut per virtutem productivam diversorum effectuum; Sed potiùs explicari debere, per æquivalentiam unius ejusdemque indivisæ Entitatis, ad aliqua plura seorsim reperibilia.

Dixi rursus in processu, duplicem cogitari posse Distinctionem virtualem, quandam in ordine ad prædicata primo intentionalia, & physica, qualia sunt produci, non produci, communicari, non communicari; Aliam autem distinctionem virtualem cogitari posse in ordine ad prædicata secundò intentionalia, ut cognosci, non cognosci, præscindi, non præscindi. Utraque hæc Distinctio reperitur in Deo. Stat autem distinctio virtualis in ordine ad prædicata physica in hoc, ut sint aliqua idem realiter; & tamen unum prædicatum physicum conveniat uni, quod ne in sensu quidem reali & materiali competit alteri; v. g. nemine cogitante realiter producitur filiatio, & non producitur realiter natura, illi identificata. Distinctio autem virtualis in ordine ad prædicata secundò intentionalia stat, in posse unum nosci, non noscendo aliud, illi identificatum realiter.

Dixi utramque hanc distinctionem reperiri in Deo, sed non in omnibus prædicatis: Nam non puto distinctionem virtualem quoad prædicata physica reperiri inter Attributa absoluta, comparata inter se, & Essentiam; Quis enim putet quòd realiter misericordia non sit principium puniendi? & quis articulus fidei, ad hoc tenendum urget? Indubitatè ergo reperitur (propter inferius dicenda) inter naturam & personalitates, illisque annexa: Ratio est. Quia de fide est realiter communicari naturam, identificatam autem illi paternitatem non communicari realiter.

Quod autem attinet ad creata, Distinctio virtualis in ordine ad prædicata physica non datur in illis: Quia alias daretur in illis mysterium Trinitatis: Datur autem in ordine ad prædicata intentionalia: Quia datur æquivalentia unius ejusdemque Entitatis, ad plura seorsim reperibilia; Hoc est v. g. ad Intellectivum Angeli, & ad vivens sensitivum, bruti.

DICES I. Si datur Distinctio virtualis in ordine ad prædicata intentionalia hoc ipso dabitur in ordine ad prædicata physica: Quia si potest cognosci animalitas non cognita rationalitate; Hoc ipso animalitas diceret aptitudinem physicam ad terminandam cognitionem illam, diceret respectum transcendentalem ad talem cognitionem, specificaretque eandem.

RESPONDETUR. Diceret aptitudinem, quam aptitudinem in sensu reali seu materiali non dicat etiam rationalitas. Nego, quam dicat Conc: Jam autem ad Distinctionem virtualem physicam est necesse, ut quod convenit uni ex identificatis, ne in sensu quidem reali, conveniat alteri.

Neque valet, si dicas. Id dicit aptitudinem ad cognosci, quod postea cognoscitur, at cognoscitur animalitas sola; Non inquam valet, si id dicas. Quia id quidem dicit aptitudinem, quod cognoscitur; Sed nego, quòd dicat aptitudinem, quæ in sensu reali non competat etiam alteri formalitati. Deinde hæc aptitudo independenter à nostris conceptibus nihil aliud est, nisi ipsamet Entitas, cùm ergo in ipsa Entitate non probes multiplicitatem; Nec in aptitudine probabis. Denique hæc ipsa aptitudo est quidem physica, sed non ad aliquid physicum, sed ad

ad aliquid intentionale. Cum ergo aptitudo fundans distinctionem virtualem, quoad prædicata primò intentionalia, debeat esse ad aliquid non intentionale, sed physicum, fit, ut illa aptitudo non arguat distinctionem prædictam.

ADDI posset, quod illa aptitudo nihil aliud sit nisi eadem indivisibilis capacitas duorum respectuum; Quæ capacitas non fundat in ipso recto diversitatem, sed in obliquo; & tamen distinctio virtualis quoad prædicata primò intentionalia est distinctio, seu continentia eminentialis distinctionis in recto.

DICES 2. Si concedas verificari de re aliqua creata simplicissima prædicata contradictoria intentionalia debebis concedere & physica: Quia oppositio contradictoriorum non suscipit magis & minùs.

RESPOND. Retorquendo Argumentum quia ita arguens tenet præcisiones objectivas in creatis, beneficio distinctionis ex natura rei, adeoque in ordine ad cognosci, & non cognosci: Cur ergo non tenebit in ordine ad produci, & non produci; Cùm hæc æque contradictoria sint. Rursus concedi posset totum: Nam nos non ponimus simplicissimam entitatem, quæ scilicet excludit etiam multiplicitatem virtualem. Item concedo, quòd cognosci & non cosci respectu ejusdem formalitatis æque sint contradictoria, atque produci & non produci, sed nego respectu unius ejusdemque formalitatis fore verificandum illud cognosci, & illud non cognosci.

Denique per arguentem debent agnosci aliqua prædicata, quæ nec in divinis quidem possint salvari per virtualitatem; & tamen sunt aliqua quæ salvari possint.

DICES 3. Imperceptibile est, quomodo indivisibile punctum tangatur secundùm se totum, & non tangatur: Quomodo ergo indivisibilis Entitas poterit nosci & non nosci?

RESPOND. Retorquendo argumentum ut supra. Item Concedendo totum, ut supra. Denique dici posset, si idem punctum tangeretur & non tangeretur, hoc ipso daretur distinctio virtualis in ordine ad prædicata physica, & primò intentionalia, inveheretur que Mysterium Trinitatis in creatis, quod non sequetur, si eadem Entitas ratione diversarum formalitatum noscatur, & non noscatur; Præcipuè verò, cum multa intellectus possit, ad quæ se non extendit physicum tangere non tangere, produci non produci. Quanquam Oviedo in materia de compositione Continui, dicit unum idemque indivisibile alio latere respicere Orientem, alio Occidentem.

INSTABIS. Dum aliqua indivisibilis Entitas cognoscitur creata, vel cognoscitur tota, vel non? Si tota, implicat illam non cognosci totam; Si non tota, ergo non est indivisibilis.

RESPOND. Retorq. argumentum de præcisionibus objectivis, in Divinis & in Creatis ex beneficio distinctionis Scotisticæ admissis: Sicut ergo tunc inadæquatè illud totum cognoscitur, estque physicè indivisibile, non virtualiter, ita & in præsenti.

Distinctio virtualis à nobis nonnisi in Divinis concessa, à Neotericis appellatur distinctio virtualis intrinseca; Concessa autem in creatis, vocatur virtualis extrinseca. Negata autem in creatis distinctio virtualis intrinseca, debet intelligi quoad prædicata eidem non replicatæ Entitati convenientia in Divinis: Nam non replicatur natura Divina in personis, posita autem replicatione (quæ per nos non potest esse sine reproductione ejusdem Entitatis) possent aliqua contradictoria prædicata convenire eidem in re indivisibili Entitati multiplici reproductè: Nam potest in uno loco frigefieri, vivere &c. in alio loco non frigefieri, non vivere: Sicut in Eucharistia in uno loco desinit esse Christus D. in alio non desinit.

DIFFICULTAS I.

Solutio Objectionum contra allatam explicationem Distinctionis Virtualis.

MAgno paratu argumentorum Quiros impugnat propositam à nobis explicationem; In compendium redigenda erunt. *Sit*

Punctum Difficultatis 1.

Solvitur Objectio primaria.

OBJICIT 1. Quiros d. 15. num. 46. Omnis perfectio distinguitur realiter ab ea, de qua absolutè negatur. Sed admissa hac distinctione virtuali, aliqua perfectio Divina posset actu absolutè ex parte objecti seu independenter ab Intellectu, negari de alia, Ergo distingueretur realiter ab illa. Major probatur: Tum, quia implicat, quòd res realiter sit, de qua verificatur actu absolutè independenter ab Intellectu: Non est. Tum, quia necessariò habet identitatem cum volitione, de quo verificatur: Est volitio v. g. Ergo contra non habet identitatem cum volitione v. g. id, de quo verificatur; Non est volitio. Tum, quia finge separari v. g. volitionem ab Intellectione, destruique utriusque identitatem, quo alio modo id accidet? Quam per ly non est volitio; & tamen idem ly non est, verificatur posita distinctione virtuali. Tum, quia si stat realiter, & in eodem sensu esse volitionem, & non esse volitionem. Ergo stabit etiam, quòd ly idem cum volitione sit affirmabile & negabile; Ita ut verum sit dicere: Intellectio est idem cum Volitione, & intellectio

non

non est idem cum volitione. Tum, quia ex eo solùm colligitur filiationem distingui realiter à paternitate: Quia ex parte Objecti independenter ab Intellectu, filiatio non est paternitas, ergò omnis perfectio distinguitur realiter ab ea, de qua absolutè ex parte objecti negatur. Tum, quia produci à parte rei, & independenter ab Intellectu facit filium realiter productum, & hinc realiter distinctum; Ergo non esse à parte rei faciet realiter negatum, & hinc realiter distinctum? Etenim ex se non requiritur potior distinctio, ad principiandum aliud, quàm ad non essendum aliud. Tum, qui a negatio est distinctio prædicati negati, ergo negatio actu, est distinctio actu; Sed distinctio actu independenter ab Intellectu est distinctio realis; Sicut homo existens independenter ab Intellectu, est homo realis; Neque datur medium inter Ens reale, & rationis; Ergo neque inter distinctionem realem, & rationis. Tum, quia Unum non distinguitur ab Ente; Ergo sicut est realiter Ens, quod independenter ab Intellectu existit; Ita erit realiter unum, quod independenter ab Intellectu unum, seu indivisum est: Ergo è contra, quod independenter ab Intellectu est divisum seu negatum, erit multiplex realiter. Et universaliter, quod evenit independenter ab Intellectu, dicitur realiter evenire.

Minor principalis, nempe, quòd admissa Distinctione virtuali, aliqua perfectio Divina posset actu absolutè ex parte Objecti, seu independenter ab Intellectu negari de alia, sic probatur. Tum, quia id exigit definitio Distinctionis virtualis. Tum, quia non potest v. g. ratio principii de voluntate negari, idque ex parte Objecti, nisi actu & formaliter: Nihil enim est à parte rei, nisi actu & formaliter. Tum, quia sicut affirmatio non solùm est virtualis, sed actualis: Ergo & negatio. Tum, quia si de volitione non potest dici; Non est formaliter, quia est formaliter: Nam à parte rei, Quodlibet est, vel non est. Ergo volitio formaliter & actu, est v. g. principium verbi: Quid ergo deficiet ei, ne sit etiam virtualiter principium.

Punctus totius difficultatis argumenti in hoc est. Cùm actu verificentur illic nemine cogitante duo contradictoria prædicata, quare illa non inferant distinctionem realem actualem.

Responderi posset I. Retorquendo argumentum, quia scilicet posita Distinctione virtuali, ob realem distinctionem in tertio, qualem admittit Quiros, nihil illis formalitatibus deesset, quo minùs inter se distinguerentur realiter simpliciter; Siquidem nemine cogitante daretur verificatio contradictoriorum.

Responderi posset 2. Duplicem esse negationem unius perfectionis de alia, quandam quæ negat ipsum esse secundùm absolutam rationem essendi, & aliam negationem, quæ negat non absolutam rationem essendi, sed talem & restrictam; Negatio quæ tollit ipsum esse absolutum essendi, infert inevitabiliter pro quavis suppositione distinctionem realem; Sed negatio quæ tollit rationem talem, & restrictam essendi universaliter non infert distinctionem realem absolutam. Disparitas est, quia nulla distinctio virtualis datur, etiam explicabilis per distinctionem realem in tertio, in ordine ad esse, & non esse, secundùm absolutam rationem essendi; quæ tamen datur ad salvanda contradictoria procedentia de tali esse. Quod ipsum ulterius in hoc fundatur: quia absoluta ratio essendi, hoc ipso quia talis est, indivisibilitatem dicit formalitatum; Si dicit indivisibilitatem formalitatum, dicit negationem fundamenti, ut diverso respectu verificetur affirmatio, diverso negatio; Si autem diverso respectu verificari non poterit negatio, diverso affirmatio, debet esse nonnisi unum verum, consequenter utraque pars contradictionis non verificabitur; Si autem procedat contradictio de esse jam restricto, poterit inveniri duplex formalitas, una v. g. salvans affirmationem, alia negationem. Quia verò distinctio virtualis à nobis concessa procedit non de esse aliquo absolutè ut sic, sed de tali esse, hinc verificatio contradictoriorum per illam, salvari poterit, secundùm diversas formalitates, & non invehere distinctionem realem actualem. Sed universalius insuper.

Respondetur 3. eidem Argumento, Negando Majorem: Vel stando in principio; Distingui debet, scilicet Omnem Perfectionem distingui realiter ab alia, de qua absolutè negatur, si negatio sit virtualis, & beneficio virtualis alietatis fiat, Nego. Si negatio fiat beneficio actualis alietatis, concedo Majorem; Non implicat autem beneficio virtualis alietatis, unum negari virtualiter de alio. Quid autem illi desit, ne sit distinctio realis? infra dicetur.

Eadem Major cum sua probatione sic aliter distingui debet, quòd scilicet implicet, quòd res sit aliquid aliud, de qua verificatur, quòd non sit illud, de qua inquam verificatur eodem modo, seu proportionaliter quod non sit. Conc. si verificetur diverso modo & non proportionaliter. Nego. Et ita v. g. de natura Divina verificatur, quòd sit realiter paternitas; Nec potest negari, quòd non sit realiter paternitas, alias de illa idem, eodem modo, & ratione ejusdem, negaretur & affirmaretur: Sed posito, quòd sit idem realiter cum paternitate, potest negari, quòd sit idem virtualiter: Ubi affirmatio verificatur ratione realitatis simpliciter, & negatio procedit de virtualitate. Quod autem dicit, deductam esse illic consequentiam à negatione superioris ad inferius, id immeritò dicit; Sed est deducta à negatione unius speciei, ad negationem alius speciei, & est consimilis huic, substantia quæ est lapis, non est rationalis,

tionalis, ergo neque substantia quæ est homo, est rationalis: Sicut enim talitatem substantiæ dicit lapis, & homo; Ita talitatem negationis & affirmationis, sibi debitam, dicit distinctio virtualis, & aliam sibi debitam, distinctio realis.

Secundæ probationi eodem modo distinguitur Consequens; Non habet identitatem realem cum eo voluntas, de quo verificatur non est volitio, negatione negante identitatem physicam. Concedo Conseq. non habet identitatem realem Voluntas cum eo, de quo verificatur: Non est volitio virtualiter. Nego Conseq. Quanquam si spectetur merè mens Patrum, non distinguuntur volitio & intellectio virtualiter intrinsecè, ut infrà dicetur. Cæterum intellectio posset esse & realiter volitio, & simul non esse volitio virtualiter, si quis hæc, distincta teneret. Illa autem quæ adferuntur de filiatione comparata ad paternitatem, non convincunt: Nam concesso Antecedente; Distinguitur, ut ante, Consequens, quòd sc. omnis perfectio distinguatur ab ea, de qua absolutè negatur quoad identitatē realem physicam; Sed non est necesse ut ab ea distinguatur absolutè, de qua negatur, quoad identitatem virtualem. Sequenti probationi conceditur primum Entymema. Subsumptum distinguitur, sed distinctio actu quoad esse physicum, & negatio identitatis physicæ est distinctio realis. Concedo, sed distinctio actu, orta ex negatione virtualis identitatis, est distinctio realis. Nego subsumptum. Quod autem dicit; Non dari medium inter Ens reale & rationis, id proponenti pluribus locis solvendum venit v. g. admittendo modos. Directè autem dici potest, quòd Ens reale physicè idem, & Ens rationis, non sint contradictoria; Unde poterit dari medium inter illa, nempe non idem virtualiter realiter. Ultima etiam probatio non convincit: Quia Unum proportionatum, non distinguitur ab Ente, sed Unum non proportionatum, bene potest distingui ab Ente: Hoc est, potest aliquid non esse unum virtualiter, & esse tamen unum realiter physicè; Licèt non possit esse idem physicè & realiter, & non esse unum physicè & realiter; Consequenter independenter ab intellectu divisum, seu negatum quoad identitatem virtualem, potest bene esse idem realiter physicè, quamvis non sit idem virtualiter.

Breviter loquendo, in hoc stat solutio, quòd quamvis non possit esse aliquid idem realiter physicè, & non esse idem realiter physicè; Hæc enim sunt contradictoria manifestè; possunt tamen aliqua esse idem realiter physicè, & non esse idem realiter virtualiter.

Restat solvendus hic punctus. Quomodo distinctio virtualis realis, non sit distinctio actualis, adeoque physica?

Duplex Actualitas importabilis à distinctione virtuali cogitari posset. I. Actualitas exclusiva potentialitatis ad salvanda contradictoria. Hæc actualitas à nobis conceditur: Certum enim est, quòd non ex beneficio nostri intellectus, sed antè omnem operationem, itemque quòd non in potentia, sed actu, natura communicetur, paternitas non communicetur. 2. Potest cogitari actualitas inferens multitudinem actualem, pluralitatemque nemine cogitante. Hæc à nobis negatur; & sicut v. g. unus grossus non in potentia habet tres solidos; quasi scilicet in potentia sit, ad æquivalendum tribus solidis; Licèt non inferat in se suaque Entitate pluralitatem actualem, multitudinemque actu exercitam; Sic & in præsenti.

Quod si quæras. Quid desit distinctioni illi virtuali, ne inferat multiplicitatem actualem? Ad hoc, stando in principio fidei, dici potest; Quòd verificatio actualis illarum propositionum, ex parte objecti, sufficiat quidem, ut destruat potentialitatem ad verificari, quòd v. g. non communicetur paternitas communicatâ naturâ, sed non est necesse, ut inferat multiplicitatem actualē in Objecto: Quia non implicat, ut ea de quibus verificantur talia prædicata ex parte objecti, adhuc stent cum identitate reali physica, secundùm quod nos docet fides, & oppositum non demonstratur. Unde illi quæsito, quid desit distinctioni virtuali, ne sit actualis realis?

Responderi potest per definitionem, quòd desit multiplicitas & alietas actualis realis, quam ex fide non infert præcisa verificatio hujus, quod est communicari & non communicari, ratione diversæ formalitatis.

Ulterius in hac responsione recurritur, inprimis ad metaphysicum principium; Quæ sunt distincta realiter, non possunt esse idem realiter, communicari & non communicari actu, sunt idem realiter, prout subsumit fides, ad cujus hoc aliud principium recurri debet. Ergo communicari & non communicari in Divinis non sunt distincta realiter. Quod ad Minorem attinet, quæ est de fide, illius defensio sic haberi potest; Assumendo, quòd duplex sit defensio Articulorum Fidei; Prima per viam etiam arguendi demonstrativè, & sic defenditur Articulus Fidei quòd Deus sit: Hoc enim simul demonstratur. Alio modo defenditur Articulus Fidei per solum principium. Non implicat, & ex alia parte cogit me vel mediatè, vel immediatè Fides: Hoc secundo modo defenduntur omnia arcana Trinitatis, & alia, quæ sub lumen naturæ non cadunt: Quæ defensio, hîc etiam assumenda est. Quia ergo arguens non ostendit omnem verificationem contradictoriorum etiam ratione formalitatum diversarum, & secundùm Esse restrictum procedentium & quòd affirmato Esse, negatoque Esse improportionato importetur distinctio realis; Adhuc stabimus in possessione doctrinæ secundùm Articulos Fidei procedentis, quòd verificatio talium prædicatorum, non arguat distinctionem realem.

Dixi

Dixi etiam in materia de Distinctionibus, signum Distinctionis realis non stare in convenientia prædicatorum contradictoriorum; Sed in manifestè distinctis realiter, colligi illam ex separatione entitativa; In aliis autem, ex proportione ad separata; in Divinis autem ex communiori sententia argui illam ex oppositione producentis & producti. Quia autem v.g. natura & paternitas, si inter se comparentur, non habent oppositionem producentis & producti, nec proportionem cum manifestè separatas Entitates habentibus; fit, ut inter paternitatem & naturam ex sola præcisè convenientia illorum prædicatorum non possit colligi Distinctio actualis. Breviterque dici potest, non esse illic distinctionem realem: Quia non est illic vera contradictio, quæ deberet arguere Distinctionem realem: Nam quæ non est vera contradictio, stat cum identitate reali.

INSTAT 1. Applicando ea quæ in simili objicit Quiros. Eo ipso quòd à parte rei actu convenit naturæ id, quod non convenit filiationi: communicari enim convenit naturæ, & non convenit filiationi; Hoc ipso debet habere realiter & verè simpliciter & absolutè natura aliquid diversitatis à filiatione. Quod ipsum probatur: Quia si nihil diversitatis habet natura realiter, ergo realiter verificabitur de natura, quidquid verificatur de filiatione; Et quia de filiatione verificatur, quòd sit virtualiter producibilis, ergo & de natura verificabitur.

RESPONDETUR. Sufficere naturæ, ut habeat aliquid virtualiter aliud à filiatione, & exclusivum identitatis realis virtualis; Licèt non debeat habere aliquid exclusivum identitatis realis physicæ.

INSTAT 2. Non majorem vim habet ad verificanda eadem prædicata identitas, quàm similitudo; Sed implicat quòd duæ res sint realiter omnino similes, quin eadem prædicata, quæ dicuntur de una, sive realiter sive formaliter, dicantur etiam similiter de alia: Necesseque est dissimilitudinem formalem fundari in dissimilitudine reali; Si enim ponas duos Angelos, quorum unus sit formaliter discursivus, alter non, opus est ut habeant realitates ipsas dissimiles. Ergo implicat quòd natura sit idem realiter cum filiatione, & discrepet in aliquo prædicato: & ratio est, quia ipsum esse virtualiter, aliud præsefert, aliquid specialitatis actu & ex parte rei.

RESPOND. Fides ipsa docet, quòd verificentur prædicata contradictoria de eadem identitate reali: Unde ex fide negatur Major, vel claritatis causâ distinguitur, quòd scilicet non majorem vim habeat identitas exclusiva virtualis distinctionis ad verificanda contradictoria, quam similitudo; Majorem tamen habet vim identitas inclusiva virtualis distinctionis, ad salvanda contradictoria præ similitudine. Quæ ipsa similitudo dupliciter spectari potest: Vel enim est similitudo includens virtualem distinctionem, vel excludens? Si includens, etiam hæc verificabit duo contradictoria prædicata: Si autem illam excludat, non verificabit eadem; Posse autem aliquid simile includere distinctionem virtualem, petitur ex ipso mysterio Trinitatis: Quia similitudo in ratione Entis intercedens inter naturam & paternitatem, patitur inter illa distinctionem virtualem.

INSTAT 3. Non sunt duo genera essendi seu existendi, quorum unum sit existere realiter, & aliud existere virtualiter. Tum, quia illud Esse virtualiter additum reali, vel addit Esse per rationem, & est Chimæricum, vel addit Esse reale, consequenter nihil illi deerit ad distinctionem realem simpliciter. Tum, quia realiter & ex parte Objecti Ens, transcendit differentias; Ergo esse formaliter secundùm suum conceptum, ut est à parte rei, nihil aliud est quàm esse realiter. Tum, quia si liceret ex parte Objecti ponere aliquid medium interdistingui realiter, & per rationem, posset quis medias distinctiones fingere sine numero v.g. modaliter quidditativè, eminentialiter & similia.

RESPONDETUR. Illud esse quod additur esse reali physico, esse quidem reale, sed cum addito Reale virtuale; Quid autem illi desit ad esse reale, suprà dictum; Hoc est, deest oppositio producentis & producti, quæ sola in Divinis, arguit Distinctionem realem.

Neque inde sequetur, dari libertatem fingendi distinctiones intermedias: Quia etiam hæ non sunt multiplicandæ sine necessitate, quæ in præsenti urget, ut salvetur mysterium Trinitatis. Per hæc porrò & similia argumenta, videbit reflectens, potiùs impugnari mysterium Trinitatis, quàm explicationem distinctionis virtualis.

Punctum Difficultatis 2.

Solvuntur aliæ Objectiones.

OBICIT 2. Idem. Virtualis Distinctio qualem tenemus, est ipsissima Scotistica: Quia hæc requirit, quòd una formalitas ex parte objecti ex natura rei actu, non sit alia formaliter, licèt sit idem realiter: Hoc autem etiam nos in nostris principiis admittimus; & sicut Scotus incidit in sententiam Porretani, quatenus aliter verificat ex parte rei, propositiones in concreto, aliter in abstracto; Ita idem facit nostra sententia: Nam intellectio per nos est volitio, sed non est volitio in abstracto: & sicut illa propositio Rhemensis, *In nullo sensu Catholico potest negari, quòd Divinitas sit Deus, & Deus Divinitas*, pungit Scotum, ita etiam punget & nos: Nam nos negamus, quòd Deus sit aliqua perfectio, ut cum negatur, quòd intellectio sit principium Spiritus Sancti.

RESPON-

RESPONDETUR. Nostram sententiam differre à Scotistica, inprimis fundamento; Quia illius fundamentum est, ratio v. g. Essentiæ ut sic, non est ratio Sapientiæ ut sic, recurritque Scotistica ad definibilitates rerum ut sic, & tamen nemine cogitante, qui duo termini tollunt se, & non assumuntur à nobis; Sed assumuntur nonnisi propositiones de fide; Nempe quòd natura communicetur, paternitas non communicetur. Rursus distinguitur nostra sententia à Scotistica extensione: Quia illa etiam inter Attributa inter se, & Essentiam admittitur, quâ latitudine à nobis non admittitur distinctio virtualis, ut vocant, intrinseca. Denique distinguitur nostra sententia à Scotistica qualitate distinctionis: Quia illa admittit pluralitatem actualem formalitatum; Nos illam negamus, sed solùm admittimus æquivalentiam ad pluralitatem: Nec negamus, quòd paternitas sit formaliter Deitas nemine cogitante, negant Scotistæ.

OBJICIT 3. Aptando argumentum ejusdem Quiros in simili. Prædicatum incommunicabilitatis magis distinguitur, seu negatur de natura, quàm negetur paternitas; Sed paternitas negatur virtualiter; Ergo incommunicabilitas magis negabitur, adeoque vel realiter, vel Scotisticè. Major probatur. Tum, quia capacitas contradictionis inter formalitates distinctas virtualiter quæ sunt natura & paternitas, non est quoad omnia prædicata; & tamen specialis est inter communicari & non communicari; Alias inutiliter significarentur illa prædicata ut contradictoria specialiter. Tum, quia in hoc expositorio, paternitas non communicatur, paternitas est natura, Ergo natura non communicatur; Specialius inquam, negatur consequentia quàm præmissæ; & sic in aliis similibus.

RESPONDETUR. Quoad modum formandi contradictionem magis negatur non communicari de natura, quàm personalitas; Sed quoad rem non magis negatur. Prioris ratio est; Quia manifestior est contradictio inter communicari, & non communicari, utpote procedens in iisdem terminis secundùm affirmationem & negationem; Quod non est inter terminos, qui sunt natura & paternitas. Posterioris autem ratio est: Quia quoad rem non magis virtualiter distinguitur natura & paternitas; Quàm intra eandem Entitatem, communicari non communicari. Deinde sicut quando dicimus; Corpus & animam Esse distincta realiter, quia sunt separabilia realiter, non sequitur post separationem realem, magis distingui, eò, quòd ipsa separabilitas, sit per modum signi complentis rationem distinctionis; Ita non sequetur magis distingui communicari & non comunicari, quàm natura & persona: Quia naturæ identificatur etiam virtualiter communicari, & personæ non communicari; Adhibenturque nonnisi ut signa contradictionis quoad modum. Quòd autem in illo expositorio Conclusio specialius negetur, non est ex eo, quod imaginatur arguens; Sed ex eo, quia argumentum non est informa; & Præmissarum falsitas, nisi attendatur ad hoc, quòd legitimè non distribuantur, colligi non potest; Sed si apponantur signa distribuentia præmissas, apparebit earundem falsitas, adeoque & negabilitas; Conveniet tamen potior negabilitas Conclusioni: Quia præmissæ negabuntur nonnisi ex eo, quòd sint contra fidem; Proportio autem Conclusionis erit & contra fidem, & contra Dialecticam.

OBJICIT 4. potest ex eodem; Aptando scilicet illius argumentum in simili. In nullo sensu Catholico negari potest, quin Divinitas sit Relatio, & Relatio Divinitas, inquit Rhemense; Sed si natura & persona distinguerentur virtualiter, in sensu aliquo negarentur, ergo hæc sententia erit contra Rhemense.

RESPONDETUR. Rhemensis propositionem vetare nonnisi distinctionem actualem, quam nos non admittimus, & sicut ratione tertii natura non est paternitas, nec per hoc Rhemensi opponunt sese sic explicantes. Ergo neque nos. Quòd autem hoc solum voluerit Rhemense; Colligitur ex eo: Quia intentio illius erat, quàm maximam simplicitatem Dei actu, & à parte rei ostendere; Consequenter excludere actualem multiplicitatem.

OBJICIT 5. Implicat, quòd aliqua res sit actu illud, quod non est, secundùm sensum etiam virtualem; Sed persona non est virtualiter nemine cogitante natura. Ergo nec erit realiter actu natura.

RESPONDETUR. Negando Majorem propter dicta supra.

INSTAT. Negatio quæ tolli nequit nisi per realem mutationem, simpliciter & actu est negatio: Sed negatio ex parte Objecti tolli non potest nisi per mutationem realem. Ergo illa negatio est realiter talis. Major probatur. Tum, quia affirmatio realis non potest tolli nisi per negationem realem. Tum, quia non plus requiritur, ut una forma tollatur, quàm si opposita contradictoriè ponatur. Tum quia, ut res habeat aliquam denominationem, solùm requiritur, ut habeat id quo caret. Ergo si requirit mutationem realem, seu novam Entitatem, signum est, quòd illâ careat.

RESPONDETUR. Si deberet reddi persona communicabilis, deberet realiter mutari Deus; Nihilominùs quòd illa sit incommunicabilis, est quidem simpliciter & actu, prout simpliciter & actu negat aliquid nonnisi in potentia positum; Sed non est simpliciter, & actu, in quantum hic terminus, importat comparatè ad aliud, multiplicitatem, plurificationem, &c. ita ut illud non communicatur, nihil addat ei, quod communicatur, nihil inquam, addat realiter actu;

actu; addat tamen realiter virtualiter. Et hæc dicta sunto circa propositionem, qualis esse debeat mutatio, si persona redderetur communicabilis. Ad Majorem autem respondendo dici potest, negationem quæ tolli nequit, nisi per realem mutationem, simpliciter & actu esse negationem, vel realem, vel virtualem; Sed non esse actu negationem non nisi realem. Unde etiam affirmatio tolli potest, per negationem realem virtualem, licèt non per realiter simpliciter negationem, quæ negatio si verificetur de Objecto non nisi distincto virtualiter, non erit negatio contradictione posita.

Punctum Difficultatis 3.

Quid de aliis Objectionibus.

OBJICIT 6. Summa Spiritualitas Dei repugnat corpori virtualiter tali; Quis enim ponat in Deo, in aliquo vero sensu, & ex parte Objecti corpus, accidens, peccatum? atqui non minus repugnat distinctioni summa simplicitas, quàm repugnet corpori summa spiritualitas: Ergo Deo, titulo summæ simplicitatis, repugnabit distinctio virtualis.

RESPONDETUR; Retorq. Argumentum; cur scilicet in principiis Quiros ratione Tertii, non sit Deus virtualiter corpus, accidens, peccans? Quod attinet ad simplicitatem Divinam, illa ut sit actualis, excludit multiplicitatem actualem; sed nego, quòd excludat multiplicitatem virtualem; alias excluderet unum, quod est communicari, & hoc iteratò, quod est non communicari. Disparitas directè hæc assignari potest, quia non potest Deus hoc esse virtualiter per quod desineret esse Deus: si autem Deus esset virtualiter corpus, accidens, peccans, desineret esse Deus; Non desinit autem esse Deus; si naturâ communicatâ, non communicetur paternitas virtualiter distincta.

Ad ea quæ objicit à num. 140. solvenda.

NOTO. Quoties ponitur communis terminus tam communicabili quam incommunicabili; & non prædicatur nonnisi unum virtualitatis extremum, toties est significatio falsa: quia in modo significandi est exclusiva identificationis cum alia formalitate, quæ tamen identificatio de fide est, quòd detur. Unde si ita prædices. Hæc res est incommunicabilis loquendo de concreto ex natura & paternitate, est prædicatio falsa, quia ly hæc res, est terminus communis communicabili, & incommunicabili? consequenter sine ullo addito nō potest restringi ad incommunicabile. Rursus, Cùm non idem, quod est filius, sit non filius: Nam natura est filius, paternitas non filius, fit, ut tunc hæc contradictio, filius non filius, non sit ratione ejusdem, adeoque nec Contradictorium rigorosè. Denique; quamvis detur in creatis distinctio rationis; Quia tamen in illis non datur distinctio in ordine ad prædicata physica, fit, ut contradictoria similia physica non possint verificari de creatis. *Sed insuper*

OBJICIT 7. Rosmer pag. 13. Distinctio virtualis tollit distinctionem realem personarum; nam posset dici, quòd esse producentem, & esse productum arguant tantùm distinctionem virtualem; Ita ut eadem indivisibilis Entitas, quatenus est producens, sit virtualiter intrinsecè distincta à seipsa, ut est producta. Immo majus erit fundamentum hoc dicendi: quia producere & produci non sunt Contradictoria.

RESPONDETUR. Inprimis, stando in principiis Fidei; quia scilicet docet nos fides, quòd inter communicari & non communicari non sit distinctio realis; inter producens autem & productum etiam fides docet nos, intervenire distinctionem realem. Nec convellimus per hoc doctrinam PP. quia ad illam nostram distinctionem virtualem assumimus propositiones Fidei, nempe naturam communicari, paternitatem non communicari; Articuli autem Fidei non se convellunt. Ex ratione etiam naturali posset adferri hæc disparitas: quia illud quod produceret seipsum, vel produceret seipsum productione prima? & sic repugnat principio demonstrabili: quia nihil producit seipsum primo: ex nihilo enim nihil fit. Si autem procedat de productione sui secundò, secundùm principia physica, concedo, idem sine virtuali in ordine ad prædicata physica distinctione, posse seipsum producere. Sed in Divinis hoc non datur: quia id quod quoad primum Esse, est omnino improducibile, nec secundò potest esse producibile: quia ergo natura & paternitas quoad primum esse, sunt improducibilia, nec secundò, cum quacunque distinctione virtuali, poterunt produci. Alii ideò negant in Divinis dari reproductionem: quia esset essentialiter frustra: creatura enim v. g. replicatione acquirit pluralitatem locorum; quam alias non haberet; Deus autem qui est ubique, nihil replicatione acquireret. Quod autem dicit, produci & producere non esse Contradictoria, verum est, quòd ex modo significandi non sint formaliter Contradictoria; tamen quoad primum Esse, sunt æquivalenter Contradictoria. Ad ea quæ postea urget idem Rosmer solvenda. Tenendum est, distinctos esse hos terminos, productum, & non productum debent esse distincta actu realiter. Item producens & productum debent esse actu realiter distincta. Prior propositio est falsa; quia fides docet esse productam filiationem, non productam naturam; & tamen idem sunt realiter. Secunda propositio est vera: Quia fides docet oppositionem producentis & producti adferre distinctionem realem.

INSTAT

INSTAT Rosmer 1. Quælibet Contradictoria distinguuntur inter se realiter: Quia contradicens debet dicere distinctum realiter; alias aliquid posset sibimet ipsi contradicere; Ergo si produci & non produci arguent distinctionem realem, arguet etiam communicari non communicari. RESPOND. Vera Contradictoria distinguuntur realiter, non autem ea, quæ non procedunt, de eodem, ratione ejusdem, & si ad destruendam Contradictionem sufficit adferre terminum distinctum intentionaliter, multò magis distinctum realiter virtualiter. Quando autem arguit, si non potest idem esse physicè, & non esse, nec poterit idem communicari & non communicari; ad hoc jam supra responsum est.

INSTAT 2. Idem. Si distinguitur virtualiter natura à personalitate, itemque communicari & non communicari; dicam etiam esse & non esse distingui virtualiter; quod non potest dici, alias deberent de iis alia Contradictoria dici, & de his alia, & sic in infinitum.

RESPONDETUR. Argumentum probare multum: quia si distinguetur realiter vivere, & non vivere; distinguetur etiam esse & non esse, nec inde sequetur alia contradictoria de illis verificari debere. Sic etiam in præsenti. Rursus nullum datur inter esse & non esse signum distinctionis virtualis, ut supra dictum est.

INSTAT 3. Haunoldus lib. 1. num. 74. probando hanc propositionem, quod nullum prædicatum possit affirmari de Natura, quin possit affirmari de Relationibus. Si verum est, aliquod prædicatum affirmari posse de natura Divina, quod nullo prorsus modo affirmari possit de Relationibus, tunc evidenter sequitur, dari distinctionem virtualem inter prædicata absoluta & quidem cum processu in infinitum. Sequela probatur. Accipiamus prædicatum communicabile quod est prædicatum absolutum & indistinctum à Natura Divina, quo posito sic urgetur, si ly esse communicabile nullo modo potest affirmari de relatione v. g. paternitatis, tunc de natura Divina & de Communicabilitate ejusdem, verificabuntur Contradictoria Ergo distinguentur virtualiter. Probatur Antecedens, de natura Divina verificatur communicari Relationibus, de Communicabilitate verificatur non communicari. Si enim Communicabilitas communicaretur paternitati, sicut communicatur Omnipotentia, tunc non minus posset paternitas dici communicabilis quam potest dici omnipotens, atque ita negas posse sic dici. Ergo eam admittis verificari Contradictoria de Omnipotentia & Communicabilitate naturæ.

RESPONDETUR. Immeritò arguere Objicientem quasi adstruentes distinctionem virtualem, quæ vocatur intrinseca, per nos autem est in ordine ad prædicata physica & primo intentionalia, quasi inquam non admittant, quod ea prædicata quæ verificantur formaliter de natura Divina, non competant physicè, & quo ad identitatem realem, v. g. paternitati: cum id deposcat ipse Articulus Fidei, docent v. g. naturam Divinam esse physicè paternitatem, identificarique illi, consequenter etiam communicabilitas physicè & quo ad identitatem realem communicatur, hoc est identificatur paternitati: potestque dici, quod non minus paternitati identificetur Communicabilitas quam identificetur physicè Omnipotentia; Cumq; tamen secundùm fidem stare debet, quod Communicabilitas naturæ identificetur realiter paternitati, & tamen realiter non communicatur paternitas, vi distinctionis virtualis. An non tamen sit major aliqua virtualitas interveniens, inter communicabilitatem eique annexam naturam Divinam comparatè ad relationes quam sit inter Omnipotentiam & paternitatem, de hoc alibi dictum.

Idem Argumentum sic proponit Idem aliter. Natura Divina est virtualiter indistincta à se ipsa. Ergo hoc prædicatum esse virtualiter indistinctum à Natura, est prædicatum absolutum. Probo hoc prædicatum per te virtualiter distingui à natura Divina; De natura Divina & virtuali indistinctione ejusdem à se verificantur per te Contradictoria, non minus quàm de natura & paternitate, natura Divina est affirmabilis de paternitate: Virtualis indistincto à natura, non est affirmabilis de paternitate. Ergo de natura Divina & virtuali indistinctione verificantur Contradictoria.

RESPONDETUR. Distinguendo illam propositionem, natura Divina est affirmabilis de paternitate hoc est identificatur physicè paternitati; Concedo propositionē, est aliter affirmabilis, nego propositionem, sed verum simul est, virtualem indistinctionem à natura, esse affirmabilem hoc est physicè identificatam paternitati. Vel certè natura Divina est affirmabilis de paternitate, sed salva sua distinctione virtuali quæ distinctio virtualis, quia dicit non communicari virtualiter, hinc adhuc non aliud competet prædicatum naturæ, quod non competat ipsi illi virtualitati seu indistinctioni à natura.

DIFFICULTAS II.

An Distinctio virtualis sit distinctio realis in tertio?

PRimus Antonius Perez, dictus Theologus admirabilis, incepit explicare Distinctionem virtualem per distinctionem realem in tertio. Eum Magistrum secutus est Esparza, Quiros, qui etiam citat d. 15. num. 110. Gabriel. Occam. Fass. ne videatur aliquid novum invehere. Tota autem explicatio in hoc stat: Quia dicunt, verificationem duorum prædicatorum contra-

dictorio-

dictoriorum esse ratione distinctionis realis in tertio, v. g. non producitur natura, & producitur filiatio, quia non producitur paternitas, quæ est distincta realiter à filiatione; Ita ut illa natura, ut sit improducta, requirat in filio identitatem cum Patre, in rationeque improductæ in filio, constituitur paternitate. Item communicatur v. g. natura, non communicatur paternitas; quia identificatur cum filio, qui distinguitur realiter à Patre; ita ut in ipso Patre non exerceatur ista non distinctio, seu communitas, sed opus est recurrere ad filiationem realiter distinctam, adeoque ad aliquid tertium distinctum realiter.

DICENDUM est. *Non rectè explicari Distinctionem virtualem per Distinctionem realem in tertio. Sit*

Punctum Difficultatis 1.

Impugnatur dicta Explicatio.

ANtequam formem Argumentum, SUPPONO. Saltem ratione nostra aliud esse formalitatem naturæ, & aliud formalitatem v. g. filiationis, quas inter ipsas formalitates possumus cogitare, quòd natura habeat rationem prioris, & personalitas rationem posterioris, cujus ratio est: Quia terminabile prius est terminante, in creatis, consequenter & in Increatis: Quia ex illorum proportione, de his discurrimus: & cum communia accedant ad Universalia; Universalia autem sunt priora, fit, ut concludatur rationem naturæ esse priorem, utpote communem. *Hoc supposito*

PROBATUR 1. Conclusio. Pro illo priori considerata natura in se, vel dicit in se præcisè rationem producibilis, vel non dicit. Si dicit in se spectata rationem producibilis; quî jam poterit habere rationem non producibilis pro posteriori? Sicut si animal in se pro illo priori ante rationalitatem, non dicit rationem viventis in se, quî in se potest habere à posteriori, quod est rationalitas, rationem viventis in se, cum ly in se, in præsenti, pro primis prædicatis supponat. Et certè pro illo priori spectatum ly in se, dicit omnia spectantia ad se constituendum, in se; consequenter si est producibilis in se, debet pro illo priori dicere producibilitatem in se. Quod si de se non dicit rationem producibilis; Ergo non ab aliquo posteriori dicet rationem improducibilis, adeoque non ab adveniente, ut ita dicam, personalitate. Hoc ipsum aliter proponitur.

Natura in se spectata prout condistincta à paternitate, est improducibilis; Ergo quòd sit improducibilis, non salvatur ex eo; Quia paternitas non producitur. Ant. probatur, falsa est hæc causalis: Ideò Deitas produci non potest, quia paternitas produci non potest: nam improducibilitatem Deitatis demonstrat Metaphysica, & non demonstrat paternitatem. Ergo.

RESPONDEBIS. Naturam pro illo priori, neque esse producibilem, neque improducibilem.

CONTRA. Si neque est producibilis, nec improducibilis, quomodo Metaphysica demonstrat, de illa, improducibilitatem? Quamvis autem status ille prioritatis præ personis sit intentionalis; nihilominùs prædicata ei convenientia, non debent esse omnia intentionalia: Quia etiam status, in quo præscindit animal ab omnibus differentiis, est intentionalis, & tamen quòd animal sit vivens sensitivum, non est quid intentionale.

RESPONDERI posset aliter huic argumento; quòd scilicet improducibilitas Naturæ Divinæ, non habeatur ratione paternitatis; sed solùm salvatio, cur sine contradictione idem sit producibile & improducibile.

CONTRA est, quia non liquet an hoc sint responsuri. Sed si hoc responderent præter inferius ponenda, inde urgeri possent: quia hic quæritur conceptus primus distinctionis virtualis; Jam autem per esse distinctum realiter in tertio, non potest tradi dictus primus conceptus: necessariò enim supponit alium priorem: quærere enim restat, unde habeat esse distinguibile ratione tertii? ad quod legitimè tanquam per aliquid prius responderi potest, per æquivalentiam ad distincta realiter: unde si quæras, quare Omnipotentia identificata realiter filiationi non dicatur producta? Item quare Sapientia identificata paternitati non dicatur improducta? rectè respondebitur: Quia non supponitur in illis æquivalentia ad distincta realiter: Ergo apparet non distinctionem in tertio; sed illam æquivalentiam esse primum conceptum distinctionis virtualis. Rursus ante omne distingui præsupponitur esse, ergo præsupponetur & ante distingui in tertio: illud verò Esse præsuppositum necessariò involvet distinctionem virtualem: est enim vis fundans ipsammet distinctionem virtualem, nec potest sine alietate concipi illa vis, de qua etiam prædicata Contradictoria verificantur: Ergo si per distinctionem in tertio explicetur distinctio virtualis, ante distinctionem virtualem, erit distinctio virtualis, in ipso scilicet esse reperibilis, antecedente distingui in tertio. Deinde non ideò aliquid æquivalet pluribus distinctis realiter: quia distinguitur in tertio; sed distinguitur in tertio, quia æquivalet: Ergo æquivalentia, per prius explicat distinctionem virtualem.

PROBATUR 2. Quia si improducibilitas Essentiæ potest salvari ratione tertii, nempe paternitatis, quæ non potest produci; dicam & ego prædicatum producibilitatis naturæ, posse salvari ratione tertii, nempe ratione filiationis, quæ producitur; & tamen fides negat ratione

cujuscunque tandem, posse salvari in natura prædicatum producibilis.

Confirmatur. Tum, quia qua libertate dicunt illi distinctionem virtualem inter ea reperiri, quæ in tertio aliquo realiter distinguuntur, eadem libertate dici potest, quòd distinctio virtualis, reperiatur, inter distincta realiter, identificata tertio. Tum, quia in explicationibus rerum attendendum est quantùm fieri potest, etiam ad significationem vocis, ne dicatur quòd non res hæc, quam hoc nomen significat, sed alia explicetur: Quæ autem est proportio inter hoc, quod est virtualiter distingui, & inter hoc, quod est realiter distingui in tertio? Tum, quia si per impossibile animal ne in sensu quidem reali, ratiocinaretur; & tamen foret identificatum physicè rationali, esset distinctum virtualiter in ordine ad prædicata physica à rationali, sine ulla distinctione reali in tertio: quid enim tunc deesset ad talem distinctionem? Ergo apparet hanc distinctionem, non salvari per distinctionem realem in tertio. Tum, quia Essentia est natura, Filiatio non est natura, accipiendo scilicet naturam sub formalitate communis: Quæro, ratione cujus tertii distincti realiter habeatur hoc prædicatum? dices, quia natura in illis tribus identificatur. De hoc ipso quæritur, ratione cujus distincti realiter, omnibus his identificetur? Tum, quia accipiamus ab una parte omnes simul tres personas: quæro; Ab illis omnibus sic sumptis distinguitur virtualiter natura, vel non? si distinguitur; quæro, quodnam sit illud tertium, ratione cujus distinguitur virtualiter ab omnibus illis tribus personis? Si non distinguitur, explicandum veniet quomodo distinguatur à singulis? Tum, quia natura est communis, persona non est communis; quæro ratione cujus tertii distincti realiter habeat communitatem? cum nullum distinctum realiter sit commune; & sicut rationem improductæ habet ratione distincti realiter improducti, nempe paternitatis; Ita prædicatum communitatis deberet habere ratione distincti realiter communis, quodnam autem est illud?

Dices. Quia identificatur in filio & aliis personis; de hoc ipso quæritur, ratione cujus distincti realiter, idque communis, habeatur illa identificatio?

Probatur 3. Ex iis etiam quorum meminit Quiros. Videtur hæc responsio subruere mysterium Trinitatis; quia nullum prædicatum potest ostendi conveniens naturæ in hac sententia, quod illi conveniat non ratione personarum, consequenter non erit illic natura, sed tantùm tres personæ, adeoque non erit Trinitas: Quia Trinitas præter prædicata personalia & ex personis petibilia, requirit etiam prædicata naturæ, ex vi naturæ petibilia; aliàs non esset Trinitas, nisi tres personæ, adeoque non erit Trinitas. Bene etiam idem opponit sibi ex Gabriele: quia darentur aliqua prædicata in Divinis nemine cogitante convenientia, quorum veritas non potest salvari ratione alicujus distincti realiter: quod ipsum probatur, quia hæc propositio, Deus generat, Essentia non generat, nemine cogitante verificatur, & tamen Essentia neque in se neque in tertio distinguitur realiter à Deo.

Neque valet, si dicas cum Quiros. Quòd licèt Essentia, nec in se, nec in tertio distinguatur à Deo; at in tertio distinguatur à Deo generante: identificatur enim cum filio, qui realiter distinguitur à Deo generante, non inquam valet, si id dicas: Quia aliud est tertium distingui realiter à Deo generante, & aliud est, ipsam Essentiam, distingui realiter in tertio. Et certè ex communi omnium apprehensione, aliud est filium non generare, & aliud quòd natura non generet. Quòd autem illæ propositiones sint distinctæ, vel inde probatur, quia natura etiam prout in filio est, non est distincta realiter à seipsa in Patre; aliàs tres essent naturæ Divinæ. Si autem alia est propositio, aliquid tertium distingui realiter, & aliud ipsam Essentiam distingui realiter in tertio, jam quòd Essentia non generet, id non potest haberi ratione distinctionis realis in tertio; Ergo convenientia prædicatorum contradictoriorum, non rectè salvatur per hoc, quòd est distingui realiter in tertio.

Urgeri potest & illud argumentum, si per impossibile in Divinis foret nonnisi una persona, posset adhuc immediatè uniri sola persona, & non uniri immediatè natura, cur non enim? & tamen convenientia hujus prædicati non salvaretur per distinctionem realem in tertio; quod enim est illud tertium?

Neque valet, si dicas cum Quiros, quòd scilicet unio, quæ nunc datur, sit ejus naturæ, ut nonnisi personam uniat. Sed de hoc ipso quæritur: Si enim persona non posset uniri, nisi simul immediatè uniretur natura, non posset dari unio tantùm personam uniens. Ergo prius hoc explicandum est, cur sit capax talis unionis persona, & non sit capax natura? salvando id per distinctionem realem in tertio. Concessoque quòd distinctio virtualis habeatur, ratione distinctionis realis in tertio, non æque distinguentur virtualiter natura, & paternitas: quia paternitas habet distinctionem realem in tertio; nempe in filiatione; non habet autem natura: quia à nullo tertio distinguitur realiter. Et sicut modus & res, non æqualiter distinguuntur: quia non æqualiter separantur; ita & natura & paternitas non æque distinguentur virtualiter: quia unum distinguitur realiter in tertio, secùs natura, quæ semper personis identificata manet. Hæc Argumenta vide restaurata in Metaphysica Disput. 3, a, num. 184.

Punctum

Punctum Difficultatis 2.

Solvuntur Objectiones.

ITeratò hic solvenda argumenta, quæ jam superius soluta sunt, sed sicut arguens illa repetit, ita repetendæ solutiones.

OBJICIT I. Quiros Num. 112. Prædicata Contradictoria distinguuntur realiter; implicat enim, quòd aliquid non sit illud idem, quod est: impossibile enim est idem esse & non esse; Ergo hæ formalitates, quibus insunt hæc Contradictoria, erunt distincta realiter, non in se, ergo saltem in tertio.

RESPONSUM supra, prædicata Contradictoria universaliter loquendo esse distincta realiter physicè, vel realiter virtualiter; Sed non est necesse semper esse distincta realiter physicè, quæ superius jam sunt declarata.

ADDO. Si cum omnimoda identitate reali tam physica, quàm virtuali, possent verificari Contradictoria de eadem re, periret via investigandi aliqua esse distincta realiter; non peribit tamen, si aliqua nonnisi salventur ratione distinctionis virtualis. Brevis autem regula est, ubinam poni debeat distinctio virtualis, ubi scilicet docet fides eidem Entitati convenire duo prædicata Contradictoria. Supra etiam dictum est, quòd prædicatum realiter negatum de subjecto, realiter distinguatur ab illo, eodem distinctionis modo, quo negatur, vel affirmatur; & ita si negatur secundùm identitatem virtualem, non potest poni secundùm virtualem identitatem. Quamvis autem ponatur distinctio hæc per nos talis, qualis foret realis, id cæteris paribus accipi debet; scilicet quoad alietatem virtualem, non quoad alietatem physicam, faciendo scilicet hoc sine actualitate, & multiplicitate, quod in creatis facit multiplicitas & actualitas. Et licèt quidem absolutè tunc ponatur negatio, hoc est non conditionatè, sed non absolutè, in ordine ad invehendam multiplicitatem actualem.

OBJICIT 2. Idem. Omnis contradictio ex parte Objecti æqualem arguit distinctionem; Sed aliqua Contradictio non potest verificari etiam in Divinis sine Distinctione reali in tertio; Ergo nulla potest. Major probatur, quia omnis assensus & dissensus, forma & privatio & similia æque se excludunt. Major Principalis probatur, quia quod de una formalitate v. g. de filiatione prædicatur, quòd non sit paternitas, non potest salvari sine distinctione reali.

RESPONDETUR inprimis, Retorq. argumentum; sub illa enim Majori subsumo Minorem; Sed aliqua distinctio non potest verificari etiam in Divinis sine reali distinctione absolutè, idque inter ipsa extrema, & non in tertio, quali distinctione absoluta distinguuntur inter se personæ, ergo similis nonnisi distinctio, etiam in aliis arguenda. Rursus illa Major habet suas instantias incontra, quia contradictiones quæ existentiam negant, simpliciter sunt majores, quam quæ negant modum aliquem existendi; & sic major est Contradictio, quæ dicit, est lapis, non est lapis; quàm quæ dicit, lapis non est ruber, lapis est ruber: Relinquit enim, ut ratione diversæ formalitatis possit salvari, quare sit ruber: Si autem non existit, ratione nullius formalitatis salvabitur, quòd existat. Ad eandem majorem dici potest; Omnem contradictionem sed proportionatam (ut explicui) arguere distinctionem realem; in præsenti autem non ostendetur Contradictio proportionata. Denique ad maximum vera est in hoc sensu Major; quia inter vera Contradictoria æque in uno, ac in alio non potest dari medium; Sed non in hoc sensu, quòd æque sint insalvabilia, ut scilicet si aliqua salvari non possint ratione diversarum formalitatum, nec alia possint.

Eidem argumento negari potest Minor, quæ non probatur: quamvis autem omnis contradictio tandem reducatur ad negationem realem alicujus prædicati de aliquo; reducitur tamen ad negationem vel realis virtualis, vel realis physicæ identitatis; sed non est necesse, ut negatio virtualis identitatis, inferat negationem physicæ identitatis.

INSTAT. Si admittatur Contradictio, quæ non fundet negationem absolutam & simpliciter talem, non erit vera contradictio ex parte Objecti, sed solùm secundùm quid & rationis; Ergo vera contradictio fundat negationem simpliciter; Contradictio autem quæ fundat negationem simpliciter realem, necessariò importat distinctionem realem in tertio.

RESPONDETUR. Si admittatur contradictio, quæ non fundet negationem absolutè & simpliciter talem, idque vel virtualem, vel realem physicam, est contradictio solùm secundùm quid Conc. si non fundet negationem absolutè, solùm identitatis physicæ, erit contradictio secundùm quid, Nego. Illud autem secundùm quid subdistingui potest, erit negatio secundùm quid, hoc est, non semper inferens negationem identitatis physicæ Conc. erit secundùm quid, hoc est non vera contradictio, Nego: dico enim Contradictoria verè posse reperiri etiam inter membra virtualitatem inferentia, licèt non inferant negationem identitatis physicæ. Nomine autem Contradictoriorum, intellige Condictoria quoad terminos, non autem Contradictoria proportionata ut jam explicatum. Quanquam absolutè concedi potest, non esse inter membra virtualiter distincta, contradictionem veram.

OBJICIT 3. Idem. Ex oppositione producentis & producti statuitur in Trinitate distinctio realis, ergo cùm oppositio affirmationis & nega-

negationis sit evidentior, utpote cùm affirmatio dicat identitatem, negatio alietatem; etiam hæc dicet distinctionem realem.

Respondetur, retorquendo argumentum, quod probat inter affirmationem & negationem non posse reperiri solam distinctionem realem in tertio; sicut nec reperitur inter producens & productum. Dixi etiam; quidquid sit an sit major oppositio, saltem debere esse tantam, inter affirmationem & negationem proportionatam; quæ hîc non potest ostendi: Vel esse tantam distinctionem inter esse & non esse, sed non esse tantam, inter esse & non esse restrictum, quale est hic. Quæ omnia supra explicata.

Instat; Difficilius esse quòd eadem res identificet secum illud, quod non est, quàm quòd identificet illud cujus principium est; Ergo cùm hoc posterius non admittat fides, jam admittemus difficultatem supra fidem.

Responsum jam est, per distinctionem virtualem non identificari rei quod non est, accipiendo identificationem, vel non identificationem inter membra proportionata; essetque difficultas supra fidem, immo nec revelabilis à fide, quòd aliquid identificetur ei, de quo proportionaliter negatur: esset enim affirmatio & negatio ejusdem de eodem sub ratione ejusdem; quod est impossibile, & non tantùm præter lumen naturæ, ut sunt pleræque res fidei, sed contra dictum lumen.

QUÆSTIO III.

An Attributa distinguantur ratione præscindente objectivè?

SEnsus tituli est; An unum Attributum ab alio, itemque ab Essentia præscindi possit objectivè.

Quid veniat nomine præcisionum objectivarum? quid nomine formalium? dixi in Logica. Breviter, quando attingitur una formalitas, & non attingitur ex parte objecti, alia identificata realiter, tunc est præcisio objectiva. Nomine autem præcisionis formalis venit, quando respondente clarè una formalitate, & alia illi identificata respondet sed confusè, nec discernente intellectu, ad eum modum, quo si se penetrarent vultus Pauli & Andreæ, non posset oculus discernere, inter vultus. Cæterùm in sententia admittente præcisiones objectivas, hi ipsi termini præcisio formalis, & præcisio objectiva, alio sensu sumuntur: Præcisio enim formalis est actus meus præscindens, præcisio autem objectiva tenet se ex parte objecti jam præcisi.

Admisi Tractatu de Distinct. præcisiones objectivas etiam in creatis; Tum, quia allata supra explicatio distinctionis ut sic virtualis, ostendit etiam in creatis dari talem distinctionem, consequenter & præcisiones: hæc enim consequuntur se. Tum, quia nec ex parte potentiæ intellectivæ, nec ex parte objecti id repugnat: Tum, quia non est major identitas physica inter animal & rationale, quàm inter naturam & paternitatem; Ergo si hæc præscindunt objectivè, etiam illa præscindent.

Admisi etiam easdem præcisiones in Divinis, propter dicenda infra. Quod attinet ad creata, admisi illas nonnisi inter rationes communes, & quarum una non est definitio alîus, sed non admisi inter rationes restrictas. Sic v. g. animal si spectetur ex vi Essentiæ suæ præscindit à rationali: ratio enim communis illius, non est ratio communis hujus, nec definitiva illius; sed animal restrictè acceptum non præscindit: animal enim restrictè acceptum est v. g. Petrus, prout est principium actuum sensandi, & rationale est ipse Petrus, prout est principium actuum ratiocinandi; Petrus autem & Petrus, à seipso non præscindit. Idem etiam dicendum est de Attributis, quod scilicet secundùm rationes communes Justitia non sit Misericordia, & è converso; cæterum Justitia Dei restrictè accepta non præscindit ab Essentia: sic enim sumpta, est ipsa Essentia, prout est principium actuum Justitiæ; Essentia autem à seipsa, sub formalitate Essentiæ, non præscindit.

Notionalia quà talia, etiam accipiendo illa non secundùm rationes communes, præscindunt objectivè ab Essentia. Ratio, quia notionalia quà talia, dicunt distinctionem virtualem in ordine ad prædicata etiam physica; Ergò multò magis ad intentionalia; immo si notionalia quà talia, non præscinderent objectivè, hoc ipso essent aliquid commune, adeoque hoc ipso non notionale. Fusius & in Divinis, & in Creatis probavimus ibidem dari præcisiones objectivas. *Insuper sit*

DIFFICULTAS I.

Probatur dari Præcisiones objectivas in Divinis.

IN Logica utebamur hoc etiam argumento ad probandum præcisiones objectivas in Divinis. Quando dicitur, intellectus generat, vel ex parte objecti respondet voluntas, vel non respondet? Si non respondet, dabuntur præcisiones objectivæ; Si respondet, ergo voluntas generat, quod non potest dici.

Respondetur. Hoc argumentum non totaliter convincere: reperiuntur quidem locutiones Patrum, quæ negant voluntatem generare; sed dantur alii Patres, qui dicunt voluntatem generare, quod priores attinet, tale est Tolet: II. *Non est, inquit, credendum, quòd Pater voluntate Filium genuerit, nec quòd voluntas sapientiam produxerit.* Similia habet Smyrnense can. 21. Augu-

stinus

stinus L. 65. quæstionum q. 7. vide Ruiz de Trinitate d. 63. s. 1. &c. Dantur tamen locutiones Patrum, qui dicunt, verbum Divinum esse etiam per voluntatem: ita S. Jacobus apud Clem. Romanum l. 8. c. 12. & 16 *Generasti voluntate* (dicit ad patrem) *virtute & bonitate filium.* Conc. Tolet. 15. in Confess. fidei. *Secundùm Essentiam, voluntas genuit voluntatem: Filius, est voluntas ex voluntate.* Concil. Sardicense in Confess. fidei, inquit; *Quòd neque consilio, neque voluntate Pater genuerit Filium, anathematizat sancta & Catholica Ecclesia.* Similia habet Cyrillus Alex. l. 1. Thes. c. 8. vide Ruiz ibidem d. S. 5. 2. Num. 14. Sect. 4. & 5. & Quiros d. 15. Num. 164. estque Sententia Athanasii, Eusebii, Ephremi, Hilarii, Aug. Dionysii.

Quod ad priores Auct. attinet, dici potest, quòd illæ ut plurimum procedant contra Arrianos, qui docebant, liberum fuisse Deo, ne haberet filium, ex quo ulterius inferebant; Non fuisse nec esse illum filium Dei per naturam. Ut sese huic dogmati opponerent PP. negarunt voluntarium, seu liberum fuisse Patri, habere filium, vel quòd negarint, formaliter procedere filium, per voluntatem. Quod autem attinet ad oppositas Auctoritates, illæ etiam explicari possunt; quòd scilicet voluntate hoc est, non coactus genuerit: inter enim Eunomianorum sophismata fuit, vel voluntate genuit Pater Filium, ergo liberè, ergo poterat non esse, ergo non est Deus. Si non voluntariè; Ergo coactè; Ergo Pater ille non est Deus; in isto ergo sensu dicebant PP. voluntariè genitum, hoc est, non coactè. Ex citatis pro utraque phrasi Auctoritatibus convinci non posset, quî concederet, quòd voluntas generet: defenderet se enim locutionibus PP.

Instabis 1. Debet esse diversitas inter processionem Verbi & Spiritus S. si autem realiter etiam per voluntatem procedit Spiritus S. nulla esset diversitas.

Responderi posset, sufficere diversitatem non virtualem, sed nonnisi formalem cum fundamento in re, vel ratione solius formalis principii ut quo.

Instabis 2. Si non esset major distinctio inter intellectionem per quam Verbum, & volitionem per quam Spiritus S. procedit, si inquam non esset major, quàm formalis cum fundamento in re, sequeretur, nec ipsum verbum, & Spiritum S. fore distinctos: non enim posset ostendi, quomodo magis Verbum esset in similitudinem naturæ, siquidem tunc natura non distingueretur virtualiter à volitione.

Responderi posset, posse adhuc salvari quæsitam distinctionem: quia intellectus noster, & voluntas non sunt distinctæ potentiæ realiter; immo nec virtualiter in ordine ad prædicata physica; & tamen hoc non obstante, termini illorum, hoc est, intellectio & volitio distinguuntur inter se: sic etiam quamvis nulla possit in principio remoto ostendi differentia, potest esse distinctio inter terminos processionum, hoc est Verbum & Amorem: quia scilicet Verbum est de linea intellectuali: est enim expressio objecti, & intellectio, ut ita dicam passiva; consequenter in eo, in quo producitur, est in similitudinem naturæ: quia intellectio est natura in Divinis; jam autem Spiritus S. est de linea appetitus, & amor ut ita dicam passivus; consequenter inter se, illi termini bene distinguentur.

Neque valet si dicas, quòd distincta actione producatur intellectio in creatis, & distincta volitio, ratione cujus distinctæ actionis, ipsi termini distinguentur; quod hic non ostenditur. Non inquam valet: quia non apparet quid habeant illæ distinctæ actiones ut constituant ipsos terminos inter se distinctos? & hunc quidem in ratione intellectionis, illum in ratione volitionis. Deinde per multos verbum mentis & volitio, non producuntur distinctis actionibus. Denique sufficit ostendere diversitatem in principio formali quo processionum. Universaliter autem advertendum est, quòd hæc, quæ adferuntur non ostendant, quòd per Patres illicitum sit dicere, voluntas generat, de quo tamen procedit difficultas; sed tantùm urgetur, quomodo ad communem difficultatem de processionibus Divinis responderi deberet? quam difficultatem evaderet aliquis, dicendo, ideò Verbum esse filium, quia illi communicatur fœcunditas productiva Spiritus S. teneretque nihilominus illius principium virtuale esse voluntatem: Ad multa alia solvenda secundùm hanc Doctrinam.

Addo 1. Aliud esse, An intellectio quæ est in Deo natura, sit distincta virtualiter à volitione; & aliud, An formalitas & denominatio naturæ, proportionaliter ad creata definibilis, sit formalitas & denominatio volitionis? prior illa propositio est falsa; posterior vera: Et sic ut non distinguitur in Petro animalitas & rationalitas; nihilominus competit denominatio animalis Petro ratione actuum sensandi; ita ut denominatio rationalis non sumatur à dictis actibus: Tota nihilominus distinctio illa referenda est in ipsa connotata; sic etiam in præsenti, nulla erit distinctio virtualis inter Intellectionem & volitionem; nihilominus hanc denominationem Naturæ, competere intellectioni, & non competere volitioni: quia intellectio ex modo concipiendi, prior est volitione, cùm tamen Naturâ, nihil sit prius.

Addo 2. Distincta hæc esse: Processio Verbi est in similitudinem formaliter intellectionis, & naturæ, non verò processio Spiritus Sancti & alia: Natura quæ est intellectio, non est virtualiter idem cum volitione; posterior est falsa, prior vera, quia quamvis non sint virtualiter distincta natura, hoc est intellectio, & volitio,

nihilominus ratione connotatorum habent formalitates,& denominationes diversas, rationeque connotatorum nemine cogitante distinctas. Unde similitudo in natura potest convenire filio, nemine cogitante ratione illius formalitatis, & denominationis oriundæ ex connotatis,& non convenire Spiritui S. ut in simili dictum est suprà de animalitate, & rationalitate in Petro; distinguendo illas non ratione formalitatum aliquarum communium, nec in recto, ut faciunt Scotistæ. Et sicut illæ denominationes animalis & rationalis sunt nemine cogitante; neque tamen arguunt virtualem distinctionem in ordine ad prædicata physica; sic nec in præsenti. Item sicut brutum non est simile in rationalitate Petro, licèt sit simile in animalitate; nec tamen id arguit illam distinctionem virtualem in ordine ad prædicata physica inter animalitatem & rationalitatem; sic nec arguet in Divinis, quamvis Filius sit in similitudinem naturæ, seu intellectionis, non sit Spiritus S.

An autem absolutè admittenda sit distinctio virtualis inter intellectionem, & volitionem? de hoc alibi. In præsenti autem pensatur, quid sequatur ex vi phrasium, quibus Patres utuntur: ad particularem enim modum explicandæ generationis Verbi, erit necesse hic etiam ponere distinctionem virtualem, de quo in mat. de Trinit. Si enim quis diceret ideò productionem secundæ personæ esse generationem: quia est communicatio esse, cum vi communicandi esse alteri personæ; jam in hac sententia, non erit necesse ponere intellectionem & volitionem distinctas virtualiter.

Addo denique. Illam propositionem, similitudo requisita ad generationem debet esse in aliquo absoluto; duplicem potest facere sensum, nempe, quòd similitudo ex parte assimilati, debeat esse in aliquo absoluto: & hæc propositio est falsa; quia nullum absolutum datur in Verbo, quod non detur in Spiritu S. & tamen datur specialis similitudo in Verbo; immo non potest esse similitudo, nisi in esse producto; quia in esse filiativo, & tamen esse productum, est esse relativum. Rursus dicta propositio: In generatione debet esse similitudo in aliquo absoluto, potest facere hunc sensum, ex parte ejus, cui sit assimilatio, non debet esse assimilatio in relativo, sed in absoluto: & hæc vera est, si enim esset assimilatio in relativo, deberet esse assimilatio in paternitate, consequenter Filius esset Pater; similitudinem autem in absoluto salvare poterit quispiam etiam tenendo, quòd voluntas generet: quia erit similitudo in Intellectione, quæ est natura Divina, quantumvis virtualiter indistincta à volitione.

Ex hac discussione hujus argumenti colligitur non rectè probari, quòd dentur præcisiones objectivæ ex eo, quòd intellectus generet, voluntas non generet: dicerent enim oppositi, intellectum generantem ex parte objecti & virtualiter, non distingui à voluntate, tuerenturque se præcitatis Auctoritatibus. *Hinc securius*

Probatur. Aliter dari præcisiones objectivas in Divinis. Quando dico, Natura communicatur; Paternitas non communicatur (idem judicium esto de aliis prædicatis naturæ, comparatis ad prædicata personalia, & notionalia) sub illa prima propositione, vel respondet ex parte objecti natura, vel non respondet; Si non respondet, ergo datur præcisio objectiva: si respondet ergo, sicut ex parte objecti natura communicatur? ita ex parte objecti paternitas communicabitur? siquidem ex parte objecti sub termino natura, respondet paternitas, de qua verificatur quòd communicetur. Plures responsiones huic argumento collectas impugnavi in Logica. Contra novas phrases à variis inventas muniendum erit argumentum.

Respondet in simili Avancinus, quòd in his sit necesse condistinguere rem significatam à modo significandi; propositio affirmativa, semper est vera, negativa, quoad rem significatam, semper est falsa, etsi vera sit quoad modum significandi.

Contra est, quæro enim: An quoad rem significatam & ex parte objecti verum sit dicere, Paternitas communicatur? Si verum, ergo id falsò revelavit Deus, qui revelavit paternitatem non communicari, nec Filium esse realiter Patrem: foret autem revera realiter Pater, propter communicatam sibi realiter paternitatem, si autem non communicatur, idque ex parte objecti; habetur intentum.

Neque valet si dicas, Rem paternitatis communicari, non communicari realiter paternitatem; ex hoc enim ipso sequitur dari præcisiones objectivas, siquidem communicata re paternitatis ex parte objecti, non communicatur ex parte objecti realiter paternitas. Tum quia modus significandi est totus pendens à nostris conceptibus & modis concipiendi: Quæro, independenter à modis nostris significandi; An objectum hoc, quod est paternitas, & id, quod hoc nomine paternitas, ex parte objecti significatur, An inquam communicetur, vel non? si communicatur; Ergo falsò oppositum docet Ecclesia; si non communicatur. Ergo falsò dicitur quoad rem significatam paternitatem communicari. Quod si dicas; Rem significatam illo nomine paternitas, inadæquatè acceptam, communicari, hoc ipso ut urgebatur in Logica admittis præcisiones admittendo unum inadæquatè acceptum, non communicari ex parte objecti, & aliud communicari. Et licèt quidem in materia de præcisionibus dictum sit; Nullo posito intellectu inadæquatè con-

concipiente illas propositiones: scilicet paternitas non communicatur, Natura communicatur, non fore veras, id intelligendum est de propositionibus secundùm quod propositiones sunt, quæ intellectum notant; independenter autem à nostris conceptibus verum est dicere, quòd paternitas non communicetur. Tum, quia si Dei revelationes, (ut formalia sunt verba Avancini) & Ecclesiæ definitiones sunt de rebus prout sunt in se, quoad rem significatam. Ergo quoad rem significatam sub hoc nomine paternitas, verum erit illam non communicari: hoc enim definit fides, quòd scilicet paternitas non communicetur. Tum, quia si concedit propositiones affirmativas esse veras, quando dico; Natura communicatur, nonne falsum erit dicere paternitas communicatur? quî autem hæc salvari poterunt, ut urgebatur supra sine distinctione virtuali, adeoque præcisione objectiva?

Respondet 1. Rosmer. Illas propositiones ex quibus urgetur, dari præcisiones objectivas, ita esse formandas: Hæc res quæ est Essentia, communicatur, hæc res quæ est personalitas, non communicatur, manifesteque apparebit in negativa falsitas: quoad rem enim significatam communicatur, licèt non communicetur quoad modum significandi.

Contra. Tum, quia sequetur Filium esse realiter Patrem, siquidem illi quoad rem adeoque realiter, communicatur paternitas, sicut est realiter Deus, propter realiter sibi communicatam Deitatem. Tum, quia uti jam dixi, non respondet ad punctum difficultatis: non enim de hoc quæritur, an id cum quo est realiter & physicè idem persona, communicetur: hoc enim est de fide; sed quæritur de hoc, cùm non possit dici, quòd totum id communicetur, quod est physicè illa Entitas, alias communicaretur & paternitas, contra fidem; cùm inquam id dici non possit; quî id fiet, quin verificentur contradictoria de eodem ratione ejusdem? Quod si intra eandem physicè Entitatem ex parte objecti unum realiter communicatur, & aliud realiter non communicatur; Ergo jam admittis præcisiones objectivas. Tum, quia propono hunc expositorium. Hæc res quæ est persona Patris, non est distincta à Patre. Hæc res quæ est persona Filii, est hæc res quæ est persona Patris; Ergo hæc res quæ est persona Filii, non est distincta à Patre; Ergo neque Filius est distinctus à Patre; nihil enim est Filius præter hanc rem quæ est Filius: Huic expositorio negari debet vel major, vel consequentia: quia non facit hunc sensum; Omne quod est hæc res, quæ est persona Patris, non est distincta à Patre, qua modificatione majoris assumpta inquiri potest; Unde hoc sit, idque ex parte objecti, quòd non omne, quod est hæc res, quæ est persona Patris, non est distincta à Patre? Ergo in ipso adhuc illo, ly hæc res duo distinguere debes, unum distinctum à Patre communicabile, aliud indistinctum incommunicabile; Ergo ulterius ex parte objecti, datur illic præcisio inter communicabile, intra hanc rem quæ utrumque complectitur, tanquam idem realiter physicè. Tum, quia durum videtur dicere, quòd quoad modum tantùm significandi sint tres personæ distinctæ; hoc autem sequeretur, si tantùm quoad modum significandi non communicaretur paternitas filio, nec esset idem cum filio, sed nonnisi quoad modum significandi; consequenter tantùm quoad modum significandi Pater non esset Filius; quoad rem autem significatam esset Filius; & sicut quia quoad modum significandi communicatur illi natura, est Filius & quoad rem & quoad modum significandi Deus; ita cùm illi quoad rem communicetur paternitas, & non communicetur quoad modum significandi, fiet, ut quoad modum significandi Filius non sit Pater, quoad rem autem significatam Filius sit Pater; consequenter non erit quoad rem significatam Trinitas, sed tantùm quoad modum significandi; quod videtur esse Sabellianismus, solis nominibus, seu quoad modum significandi distinguens personas. Tum, quia non est major ratio, cur hæc propositio; Hæc res quæ est paternitas communicatur, verificetur ratione naturæ? & cur hæc propositio; Hæc res quæ est persona, non communicatur, verificari non possit ratione personæ; quo casu communicari, & non communicari debebunt ex parte objecti intra eandem physicam Entitatem non idem importare, alias verificarentur Contradictoria de eodem, ratione ejusdem; Ergo ex parte objecti præscindere dicta debebunt. Tum, quia ad maximum si hæc propositio: Hæc res quæ est paternitas non communicatur, falsa dicatur, id inde argui deberet, quòd hæc propositio sit negativa, adeoque malignantis naturæ, consequenter indicans, quòd scilicet nihil horum, quod est physicè hæc paternitas, communicetur; sed hæc propositio hoc sensu à nobis non conceditur. Sed restat quærere: An posita falsitate dictæ propositionis in illo sensu, verum sit adhuc dicere: Hæc res quæ est paternitas, ratione omnium quæ illi realitati identificantur ex parte objecti communicatur? si non communicatur; Ergo ex parte objecti est illic alietas; Ergo & præcisio objectiva; si communicatur; Ergo propter communicatam paternitatem, Filius est Pater.

Ad solvenda autem aliqua ex iis, quæ adfert ex Florentino Sess. 20. ubi dicit Concilium, *quod Persona Patris nonnisi ratione ab ipsa paternitate substantiaque differat.* Ad hæc inquam solvenda, tenendum erit, quòd scilicet quoad actualem distinctionem, & alietatem, illa non habeatur, sed nonnisi distinguuntur hæc ratione nostra, cùm virtualis distinctio, non adferat ullam multiplicitatem & distinctionem actualem. Porro

ipsa præcisio objectiva, & distinctio virtualis, est nemine cogitante, licèt sine ulla actualitate multiplicitatem importante; præcisio autem objectiva multiplicitatem quidem importat, sed non nemine cogitante. Rursus distinctio virtualis est, quæ supponitur à præcisione objectiva; præcisio autem illi advenit, præscindereque pertinet ad Intellectum, quem præcedit distinctio virtualis.

Respondetur 3. Quòd hæc omnia salvari possint sine ullis præcisionibus objectivis; idque posse probari variis instantiis.

Prima est. Oculus non præscindit; & tamen attingit colorem non attingendo nec discernendo nigredinem à longè positam; Ergo nec intellectus præscindit colorem à nigredine, cùm attingit colorem, non attingendo nigredinem.

Respondetur. Solutum hoc jam esse Tract. de Dist. Nunc addo, præscindere objectivè, est attingere unam formalitatem non attingendo aliam ex parte objecti; quia ergo oculi non est attingere formalitates, fit, ut oculus non præscindat. Rursus, quia non attactio illa nigri ab oculo inde proficiscitur, quòd transmissa species ab objecto, ita sit debilis & variata ratione distantiæ, ut non possit principiare similitudinem expressam proportionatam objecto; hoc autem non est præscindere; sed intellectus verè adhuc tunc præscindit.

Secunda est. Concurrentibus duabus causis v. g. Deo & Intellectu ad intellectionem; uterque totum effectum ponit; & tamen dicuntur illæ causæ partialiter producere effectum, partialitate tenente se ex parte effectus; Ergo etiam possemus dicere, dari præcisiones objectivas, quæ attingant objectum, partialiter partialitate tenente se ex parte actûs, non ex parte objecti.

Respondetur. Tales causas non appellari ullo modo partiales, sed totales in suo ordine. Sed quidquid sit de hoc: Disparitas est; quia si una formalitas produceretur, & alia ipsi identificata non produceretur: hoc ipso daretur distinctio virtualis in ordine ad prædicata primò intentionalia; qualia sunt produci, & non produci; consequenter in creatis daretur aliquid simile mysterio Trinitatis; quod absurdum non sequeretur, si ex parte objecti attingeretur una formalitas, non attingeretur alia; immo esset absurdum, ut probatum est, si ex parte objecti attingeretur.

Tertia est. Quando quæritur, An corpus simplex sit possibile? Item: An continuum Zenonisticum non implicet? Possumus ex una parte apprehendere corpus simplex, v. g. & adhuc ignorare ejus prædicata essentialia. Item possumus apprehendere continuum Zenonisticum, & non apprehendere illius possibilitatem, universaliterque possumus apprehendere definitum, & adhuc ignorare ejus definitionem; & tamen hæc possunt salvari sine præcisione objectiva; Ergo & in aliis materiis.

Respondetur. Non fieri tunc præcisionem objectivam: quia ut dictum in Logicis, non potest illa dari nisi inter formalitates, quarum una sit reperibilis sine alia. Quia ergo definita sine definitionibus, possibilitas continui Zenonistici sine continuo Zenonistico reperiri non potest, &c. fit, ut inter illa non detur præcisio objectiva, interceditque tunc ignorantia, non præcisio: cum hoc tamen non nego, quòd ipse conceptus formalis non discernat tunc diversitatem inter illa, habetque se quasi dicta præscinderent ex parte objecti.

DIFFICULTAS II.

Explicantur reliqua Præcisiones objectivas in Divinis concernentia.

Quæres I. An Attributa in statu præcisionis includant sese?

Assero I. *Quando Attributum præscinditur & ab Essentia, & ab aliis Attributis, non involvit jam illa.* Ratio; quia si involveret, & præscinderet ab illis & non præscinderet; præscinderet quidem ut supponitur, non præscinderet, quia illa involveret, contineretque eodem modo atque continebat ante præcisionem. *Ad sequentia asserta*

Suppono. Dupliciter abstrahi posse v. g. animalitatem 1. v. g. à solo rationali 2. Etiam ab ipsis particularibus animalitatibus; sic etiam Attributa superiora abstrahi possunt, vel à sola Essentia, vel etiam à particularibus Attributis; quæ fortè comparari possent tanquam particulare quid ad universalius: posteriori modo si abstrahant Attributa.

Assero 2. *Non involvi differentias particularium Attributorum, si ab illis abstrahatur ratio communis.*

Probatur. Quia & animal abstractum à particularibus animalitatibus non involvit particulares animalitates; Ergo nec Attributum commune, si abstrahatur à particularibus, involvet eadem. Quod si abstrahatur Attributum ab Essentia, & non à particularibus, v. g. rationibus, non præscindet ab iisdem. Ratio, quia aliqua formalitas in tantum non involvit alias identificatas, in quantùm ab illarum involutione, per actum intellectus depuratur, qui supra objectum propositum revolvens sese, possit dicere; nulla, hæc vel illa, latet hic multiplicitas &c. hæc autem depuratio, tum temporis non fit: quia supponitur, abstractio facta esse non à particularib. rationibus attributalibus, sed à ratione Essentiæ, adhucque tunc erit abstractio inter

inter rationes communes: quia totum fundamentum ex eo sumetur, quòd definitio hujus non sit definitio illius, neque erit necesse plus quàm in actu exercito attendere à quibusnam fiat præcisio; hoc enim solum sufficiet si fiat in actu exercito, & non reflexo.

Cæterum quando concipit intellectus attributum Divinum, idque physicè accipiendo Divinitatem, adhuc tunc indirectè attributum involvet alia Attributa. Ratio, quia sic conceptum Attributum, involvet Essentiam Divinam; hæc autem si physicè sumatur, involvit Attributa. Ad solvendas Objectiones

Noto. Quod scilicet Sapientia Dei pro statu physico, itemque contracta ad esse Dei, sit essentialiter Deus & increatum quid; Sed Sapientia materialiter pro statu metaphysico ut sic accepta, nec est quid creatum, nec increatum, quamvis pro statu physico, sit quid creatum vel increatum. Unde ratio illa pro statu abstractionis erit Divina, ampliativè, vel ad maximum erit Divina, hoc est, etiam Deo debita; sed non erit Divina formaliter.

Quæres 2. An omnia Attributa ut distincta per rationem sint æque perfecta? Censent non pauci Neoterici. Negat Martinon d. 3. Amicus d. 3. S. 8. & ex parte Quiros d. 18. Num. 16.

Assero 1. *Accipiendo unum Attributum præcisè ab aliis, & præcisè à Deitate, potest unum esse perfectius alio.* Ratio, quia sic sumptum importat solam connexionem prædicatorum, quæ in uno Attributo potest esse major, dignior, &c. alia; & sic, ut sic loquendo dignius est esse intellectivum, quàm esse occupativum spatii, quòd competit etiam Deo.

Assero 2. *Accipiendo unum Attributum præcisum ab aliis, non tamen à Deitate; unumquodque est æque intensè perfectum, sed non æque extensè.* Ratio, quia totum principium dignificationis est ipsamet Deitas, quæ supponitur non esse præcisa. Erit ergo illud Attributum, æquè intensè dignum, ac alia Attributa, sed non erit æquè dignum extensè; Quia non involvet alia Attributa, quæ tamen sunt dignitates aliquæ.

Assero 3. *Quamvis accipiatur unum Attributum simul cum Deitate, nihilominus unum in ratione materiali, potest esse dignius alio.* Ratio, quia etiam actiones Christi D. quamvis habeant idem principium dignificationis, hoc est personalitatem Verbi; nihilominus una præ alia in ratione materiali potest esse dignior.

Dices 1. Omnes actiones Christi D. sunt æqualis valoris, personæ item æqualis perfectionis; Ergo & Attributa, etiam præcisa, sunt æque perfecta.

Respondetur. Etiam actiones Christi D. secundùm esse materiale non erant omnes æque perfectæ; personæ item sunt æqualis perfectionis; quia illarum dignificatio sumitur ab eo, quod est à parte rei; à parte autem rei identificantur omnes eidem dignificationi, hoc est Deitati; hic autem sumuntur Attributa prout subsunt rationibus nostris, & secundum rationes communes, communes autem rationes non sunt æque dignæ.

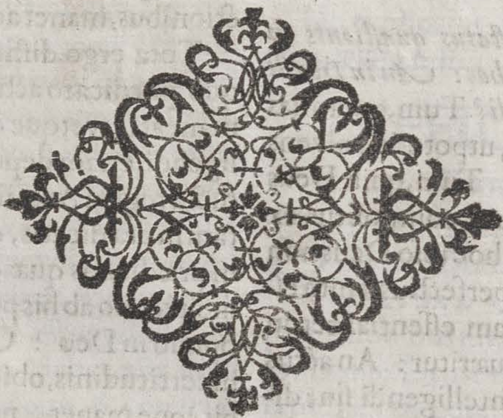
Dices 2. Ergo omnia Attributa non sunt æque adoranda.

Respondetur. Rationes communes non adorari, sed ea quæ sunt à parte rei Attributa.

Dices 3. Omnes perfectiones Divinæ sunt Divinæ intrinsecè. Ergo postulant tractionem secum Essentiæ Divinæ, consequenter omnia trahens secum Attributa.

Respondetur. Quòd ratio Deitatis possit præscindi à perfectionibus: consequenter poterunt illæ cognosci non ut Divinæ.

Vide plura Metaphysicæ D. 3. a. Num. 283.

TRACTA-

TRACTATUS II.
De DEO sciente.

ORdinariè quidem priùs tractatur de visione Dei, quàm de ejus scientia; quia tamen prior est formalitas in Deo scientis, quàm scibilis à nobis intuitivè: formalitas enim scientis perficit Deum in ordine ad se, formalitas scibilis in ordine quodammodo ad aliud; ideò priùs disputabitur de Scientia, quàm de visione; præcipuè quia hic attingenda erunt aliqua, quæ sua amplitudine & difficultate, deposcunt nondum fatigatum Lectorem.

DISPUTATIO III.
De Scientia DEI in Communi.

DAri in Deo Scientiam, docet Scriptura, & demonstrat Metaphysica; docet quidem Scriptura pluribus locis, ut 1. ad Cor. 2. v. 11. ad Rom. 11. & aliis locis. Demonstrat autem Metaph. Tum quia hoc ipso Deus non esset Deus, si non esset sciens; non enim esset Essentia perfectissima: Tum, quia gubernat mundum, creat ex arte, &c. quî id ageret, si inscius foret? Tum, quia beatus non esset, si cognoscitivus non esset. Prima Demonstratio sumitur ex 12. Met. c. 9. Tertia ex 10. Eth. c. 8. Secunda ex principio Aristotelico, qui docet quod operari ex arte, supponat intelligentiam. Ad magis disputabilia accedendo, *sit*

QUÆSTIO I.
An detur Actus primus intelligendi in Deo?

NEgant cum Aureolo plures Recentiorum. Affirmat Suarez, Arriaga. d. 15. à Num. 35. citans Capreolum, Arrubal, & alios. *Sit*

DIFFICULTAS I.
Proponuntur aliqua quæstionem concernentia.

PRÆMITTO 1. *Quis sit status quæstionis in præsenti? Non quæritur de hoc: An in Deo sit actus primus physicus intelligendi?* Tum, quia alias Deus non esset actus purus, utpote involvens physicum posse intelligere: Tum, quia Deus non esset Ens simplex, utpote compositus ex actu & potentia: Tum, quia hoc ipso Deus non esset Essentia perfectissima: perfectius enim esset esse, quod sit esse scientiam essentialiter in actu secundo. Non item quæritur: An actus primus, & actus secundus intelligendi sint distincti actu in Deo? non enim sunt distincti actu ex natura rei; hæc enim distinctio est impugnata: non etiam realiter, propter dicta immediatè de potentia physica: Et certè tota distinctio realis in Divinis, est secundùm processionem physicam, quæ inter actum primum intelligendi, & secundum, non potest ostendi in Divinis. Tota itaque quæstio in hoc stat; An scilicet in Deo ratione nostra reperiri possit aliquod prædicatum, quod sit intellectioni ejus commune, cum actu primo intelligendi creaturarum; ita ut prædicatum illud sit ejusmodi, quod ratione nostra convenire non possit ejus intellectioni in actu secundo, quà tali, & quà subest nostris conceptibus spectatæ.

PRÆMITTO 2. Regulam dignoscendi: *An aliquod prædicatum reperiatur formaliter in Deo, consimile ei, quod reperitur in creaturis.* Hanc regulam tradidit Aug. l. 2. ad Simplicianum q. 2. eam autem explicat Ruiz de scientia d. 2. s. 5. Tota doctrina in hoc stat: Accipi debet prædicatum de quo est quæstio, quonam modo in creaturis reperiatur. Rursus ita acceptum, debet depurari à suis imperfectionibus; illis depuratis, si hoc quod remanet, est tale, ut adhuc servet eam connexionem prædicatorum, quæ salvet conceptum illius proprium, & qui sit sufficiens ad illud distinguendum à reliquis, quæ non sunt ipsum illud; tunc eo casu, tribui illud potest Deo: alias si adhoc non attenderetur omnia quæcunque creaturis conveniunt, possent Deo convenire, immo conveniret illi ipsum esse creatum, siquidem in esse creato, depuratis imperfectionibus, manet adhuc ratio Entis.

Tota ergo difficultas est in ostendendo aliquo prædicato actus primi intelligendi, quod maneat servetque conceptum actus primi intelligendi, etiam depuratis imperfectionibus. Prædicta regula Aug. illustrari potest variis instantiis tam in prædicatis, quæ dicuntur de Deo, quàm in prædicatis quæ de illo negantur; & quidem incipiendo ab his posterioribus, non datur v. g. opinio in Deo: Quia depurata imperfectione incertitudinis, obscuritatis, nihil residuum in opinione manet, nisi formalitas noscendi, quæ non salvat proprium conceptum opinionis, & distinctionem ejus à reliquis notitiis: jam autem v. g. tribuitur Deo ratio scientiæ; quia si depuraveris à Scientia imperfectionem discursus, dependentiam à speciebus, veram causationem &c. manet adhuc prædicatum cognitionis certæ, & evidentis, quod prædicatum, salvat conceptum Scientiæ.

PRÆMITTO 3. *Quænam sint per alios prædicata actus primi intelligendi, quæ depuratis imperfectionibus condistinguunt adhuc sufficienter, & salvant intellectum in actu primo, sive ille sit actus primus remotus, sive proximus intelligendi.* Quod attinet ad Intellectum in actu primo radicali, seu remoto acceptum.

EXPLICAT 1. Arriaga, & numerat quatuor prædicata actus primi intelligendi radicalis. 1. Quòd sit intellectivum ut quod. 2. Quod sit substantia Intellectiva. 3. Substantia personata. 4. Esse substantiam subsistentem intellectualem. *Hæc explicatio*

NON SATISFACIT 1. Quia tota distinctio inter actum primum, & secundum intelligendi desumi debet penes fundamentum, quod habetur in creatis ad hæc duo distinguenda; dicta autem explicatio, non attendit ad hoc fundamentum, quod ipsum probatur; quia actus primus intelligendi remotus in creaturis, saltem ex modo concipiendi, distinguitur à substantia Intellectiva; prædicata autem allata ab Arriaga ostendunt conditionem substantiæ Intellectivæ, & non ostendunt formaliter conditionem actus primi, quod ipsum probatur; nam etiam substantia intellectiva est Intellectivũ ut quod, intellectivum personatum, subsistens & similia.

NON SATISFACIT 2. Quia actus primus radicalis, importat aliquam primitatem, quam nullo modo importat intellectivum ut quod: hoc enim non dicit plus, quàm concretum ex intellectione, & subjecto capaci; Ergo actus primus radicalis, non rectè explicatur per intellectivum ut quod: Tum, quia intellectivum ut quod, est denominatio totius; Ergo non quadrat intellectui radicali seu actui primo, qui non concipitur per modum totius.

NON SATISFACIT 3. Quia investigando; An v. g. scientia competat Deo, malè quis diceret depuratis imperfectionibus manere hoc prædicatum scientiæ, quod sit substantia certò & evidenter noscens: Ergo & in præsenti malè dicetur, quòd depuratis imperfectionibus, remanens conceptus actus primi intelligendi, sit substantia intellectiva; cùm in nobis intellectus, vel sit realiter distinctus, vel ad maximum quod verius est, concipitur per modum potentiæ, seu actus primi, Metaphysicè emanati, ex substantia animæ. Quod si dicas; salvari in Deo actum primum intelligendi per hoc prædicatum, quòd sit substantia intellectiva subsistens, & personata, id etiam non convincet; quia actus primus intelligendi si ponatur in Deo, debet esse quid commune omnibus tribus personis, & conveniens ipsi naturæ Divinæ quà tali: & tamen non competit naturæ quà tali esse substantiam personatam; non enim datur substantia personata, vel subsistens communis omnibus tribus personis. *Ad solvendas Objectiones Arriaga.*

NOTO. Quòd prædicatum intellectivi ut quod, etiam in creato intellectu reperiatur; sed non tanquam distinctivum ejusdem ab omni eo, quod non est formaliter actus primus: convenit enim, ut dixi, etiam ipsi toti intellectuali. Concedi item potest, quòd non solùm personalitas, & suppositalitas inter se distinguantur; sed etiam terminabilia ab iisdem, hoc est, ab illa, natura intellectualis, ab hac, natura etiam irrationalis; sed inde non sequitur, quòd per substantiam personatam, sufficienter salvetur, & distinguatur, actus primus intelligendi, ut jam dictum est. Et quamvis hic actus concipiatur ut actus substantialis; quia tamen per dicta prædicata non condistinguitur à toto, nec ostenditur illius communitas ad omnes tres personas, fit, ut actus ille primus, non rectè explicetur per ly: substantia intellectualis.

ADDO. Quòd in præsenti tractetur quæstio, quæ in utramque partem probabiliter agitari possit, affirmarique, vel negari salva fide; nemo autem fidelis negat quòd Deus sit substantia intellectualis; Ergo apparet, quòd hic responsio fiat per id, de quo non est quæstio.

EXPLICAT 2. Capreolus apud Arriaga dictum prædicatum; quòd scilicet stet in perfectione intellectivitatis fixa, & permamenti, quæ non convenit intellectioni, quæ est transiens.

IMPUGNAT Arriaga. Quia visio beata est intellectio creata; & tamen dicit permanentiam.

RESPONDERI potest, quòd scilicet visio beata dicat permanentiam continuationis, sed non permanentiam per modum radicis, illiusmet ipsius continuationis; qualem radicem assumebat Capreolus. Eodemque modo solvi debet ratio petita à cognitione Angelica, à qua censetur Angelus nunquam abstinere. *Hæc explicatio tamen*

NON SATISFACIT, quia nihil speciale ponit, per quod distinguatur actus primus intelligendi ab ipsa substantia intellectuali: Quia etiam hæc est radix permanens, & fixa intellectualitatis.

Ut explicetur dictum prædicatum actus primi intelligendi. *Sit*

DIFFICULTAS II.

Deciditur Quæstio.

DICENDUM est. *Dari actum primum intelligendi in Deo tam radicalem, quàm proximum.*

PROBATUR 1. Quotiescunque depuratis imperfectionibus manet adhuc conceptus proprius alicujus formalitatis reperibilis in creatura, illa formalitas potest tribui DEO; sed depuratis imperfectionibus ab actu primo intellectus creato, manet adhuc conceptus proprius illius; Ergo. Major probata est supra. Auct. S. Aug. & instantiis, & insuper probatur, quia debent assignari aliqua communia prædicata Deo & creaturæ; alias si nihil comune haberent, vel Deus non esset vel creatura,

creatura, quod utrumque absurdum est. Sequela probatur, quia si ponas Deum esse, pones illum esse Ens; Ergo si nihil habet commune Deus & creatura, nec communem habebunt rationem Entis; Ergo cùm illam Deus habeat, creatura illam non habebit; vel è converso: Sed ea ratio communis non potest cum imperfectionibus convenire Deo, utpote Enti perfectissimo; Ergo debet convenire depuratis imperfectionibus; quod ipsum volebat Major allata. Minor itaque principalis probatur; Quia seclusa potentialitate ab actu primo, quam excludit in Deo, formalitas actus puri, seclusâ indifferentiâ ad hoc, vel illud noscendum, quam excludit omniscientia Divina, seclusis denique aliis, manet adhuc ratio vitalis principii immediati Intellectionis; hoc autem prædicatum servat conditiones requisitas, ut possit Deo tribui; nam primò hæc formalitas competit etiam actibus primis intelligendi creatis, nec convenit ipsi intellectioni actuali: hæc enim non est principium intellectionis, sed motus à principio: importat item formalitatem propriam actus primi; Quia actus primus rectè definiretur per dicta prædicata. Quod autem nulla in dictis prædicatis maneat imperfectio, quæ ulterius mente nostra depurari deberet, antequam probetur.

SUPPONO I. Quòd ratio principii nullam de se importet imperfectionem: nam dicuntur esse in Divinis formalitates principii formalis ut quo processionum, principii item remoti processionum, &c. quæ non dicerentur de Deo, si ratio principii importaret imperfectionem.

SUPPONO 2. Quòd ratio principii in Divinis non tantùm competat ipsis principiis, quæ fundant oppositionem physicam producentis & producti; Sed etiam conveniat & ipsis formalitatibus, seu principiis quæ important à principiato solam distinctionem rationis; & ita natura est principium & radix Attributorum, Immensitas Ubiquitatis, & cætera similia.

SUPPONO 3. Principium intellectionis in Deo, & in nostra sententia identificante potentias animæ, esse quidem ipsam naturam intellectualem; non esse tamen ex modo nostro concipiendi principium immediatum; eò quòd à nobis concipiatur tanquam quid emanatum, ut eo anima utatur, ad formandas intellectiones. Si autem ponatur intellectus in Creatis distingui realiter ab anima, multò minùs dicetur naturam esse principium immediatum intellectionis; Quamvis enim ad illam concurreret anima, simul cum Intellectu distincto realiter, concurreret tamen nonnisi tali immediatione, quali anima mediis forcipibus, extrahit ignitum ferrum. Hic autem ipse actus primus radicalis distinguetur per hoc ab actu proximo; Quia actus proximus dicit completionem, & omnia requisita tenentia se etiam ex parte Objecti ad agendum, quam completionem non dicit, actus primus radicalis. Dix[i] autem, illud principium esse vitale; Quia etian[m] species impressa, & ipsum objectum, est etian[m] principium intellectionis immediatum in su[o] genere, si non effectivum, saltem completivum non tamen vitale. Quod si vitalitatem etian[m] speciei tribuas, restringere poteris, quòd sci[-] licet illud principium, ex parte subjecti se tene[-] at. *His suppositis*

PROBATUR Minor principalis: quia sci[-] licet hoc prædicatum, nec importat ullam im[-] perfectionem, ut dixi Supposito I. Et quamvi[s] intellectionem non principiet, physicè adhu[c] potest habere rationem principii, ut dixi Suppo[-] sito secundo; condistinguitque sufficienter a[-] ctum primum radicalem, tam ab actu prim[o] proximo, quàm à natura intellectuali; Ergo dic[i] potest de Deo, & verè, & secundum modum re[-] quisitum, ad talem affirmationem.

PROBATUR 2. Falsa est hæc negativa Deus non est principium immediatum vital[e] intellectionis: nam hoc prædicatum importa[t] perfectionem dignam Deo; Ergo erit vera hæ[c] affirmativa, Deus est principium immediatu[m] vitale Intellectionis; Ergo & hæc, Deu[s] est actus primus radicalis intelligendi; Hæ[c] enim se habent sicut definitio & definitivum Et sicut stante omni simplicitate, potest intel[-] lectio unius Objecti, non esse formaliter intel[-] lectio alius Objecti, idque ex modo nostro con[-] cipiendi; Ita stante simplicitate inter Intelle[-] ctum & Intellectionem, potest adhuc for[-] mari conceptus actus primi intelligendi i[n] Deo.

PROBATUR 3. Potest Deus dici princi[-] pium suorum Attributorum; Item Immensita[s] principium Ubiquitatis: Ergo etiam potest Deu[s] dici principium suæ intellectionis, immediatum vitale.

PRO hac sententia & prædicato explicato, citari potest Suarez, qui hoc prædicatum dicit esse in Deo vim Intellectivam, & Arrubal qui illud appellat virtualem productionem Intellectionis.

OBJICIT I. Arriaga contra Suarez, quòd scilicet etiam ipsa Intellectio sit vis intellectiva.

RESPONDETUR. In re vim intellectivam esse intellectionem, sed non ex vi modi nostri concipiendi cum fundamento in re.

OBJICIT 2. Idem, contra Arrubal; Quia hæc distinctio virtualis non esset ponenda, sine gravi necessitate; quæ hîc non habetur: Neque enim hîc verificantur prædicata realia Contradictoria.

RESPOND. Poni hîc virtualem distinctionem in ordine ad prædicata non nisi secundò intentio-

intentionalia, ad quæ ponenda sufficit proportio in divinis, ad creata.

Instabis 1. ex eodem: Productio virtualis dicit imperfectionem; Ergo non est admittenda.

Respondetur. Si productio physica, productio item volitionis in divinis, non dicunt imperfectionem, cur prædicta productio dicet? Quanquam per nos non appellatur actus primus productivus, sed principium, quod ad plura extenditur.

Instabis 2. Non est explicabile, in quo sita sit hæc productio virtualis: neque enim potest ita explicari, si per impossibile in Deo distingueretur actus primus ab actu secundo, realiter hic produceretur ab illo, non inquam ita potest explicari; nam ponitur conditio, quæ destruit ipsum illud, quod operari deberet: si enim daretur distinctio hæc realis in Deo, non esset hic Deus; consequenter perirent in illo illa prædicata, quæ habet, consequenter & prædicatum hujus intellectionis, consequenter nec tunc causaretur dicta intellectio.

Respondetur. Inprimis retorquendo argumentum de intellectione, in quantum in principiis Arriaga, & aliorum, dicitur esse virtualiter prior volitione, vel immensitas ubiquitate, vel prioritas originis per intellectum, præ origine per volitionem. Directè autem dici potest; Quòd eo casu, in re quidem mutaretur illud prædicatum intellectionis, sed ex suppositione impossibili, posset non mutari, deque illo ex suppositione non mutando, procedit responsio; ut in simili dicitur in quæstione; An distingueretur Spiritus sanctus, si non procederet à Filio.

Objicitur 3. Dicta explicatio petit principium: De hoc enim ipso quæritur; An in Deo detur principium immediatum vitale intellectionis?

Respondetur. Sine petitione principii, neganti Petrum esse hominem, bene probatur per hoc esse hominem, quia est rationalis: Rectè enim definitum probatur per definitionem, quod & nos facimus in præsenti. Qui autem negat definitionem, quomodo sit convincendus, dictum est in materia de pœnitentia ad initium disp. primæ.

Objicitur 4. Implicat contradictionem ut actualis intellectio habeat prædicatum actûs primi.

Respondetur. Implicare ut actualis intellectio sit actus primus intelligendi physicus; potest tamen dari fundamentum saltem in ipsa intellectione divina actuali, concipiendæ formalitatis, actûs primi.

Objicit 5. Quiros d. 35. Num. 11. Quia vel solum concipitur à nobis dictum prædicatum, vel propriè est in Deo; si primum, non sequitur in Deo dari actum primum intelligendi: quia etiam ratione nostra concipimus Deum Patrem ut senem, nec tamen est senex; quia hoc prædicatum non potest salvari sine productione, respicientia, elicientia & cæteris similibus; quæ omnia ratio nostra, non potest affirmare de Deo; sicut nec actum primum accidentalem, vel esse corporei in Deo; quamvis à nobis concipiatur Deus per connotationem ad potentiam nostram accidentalem; & quamvis æquivaleat ipsi.

Respondetur. Modus noster concipiendi dupliciter se potest habere ad objecta: 1. Sine ullo fundamento in re, per solum usum quarundam specierum, in quantum illæ ad altiora noscibilia accommodari possunt. 2. Cum fundamento in re, eò quòd v. g. de Deo proportionatè ad creata loquendo, sine ulla imperfectione dici possit hoc vel illud prædicatum: Priori modo nos habemus, cùm concipimus Deum Patrem ut senem; posteriori modo; dum ponimus actum primum intelligendi in Deo, quem ex modo nostro concipiendi dico importare respicientiam, elicientiam &c. quæ omnia depuratis imperfectionibus, possunt convenire Deo, sicut convenit & realis ratio producti. Quare autem non detur in Deo actus primus accidentalis, vel esse corporei, id suprà solutum; quia scilicet nullus proprius conceptus accidentis, vel corporis, depuratis imperfectionibus, tribui potest Deo, eò quòd ab illis salvo suo conceptu, depurari non possit.

Instat. In creatis est possibilis juxta plures substantia intellectiva per suam essentiam intelligens actu; ergo Deus per ordinem ad illam, nec ratione nostra habebit actum primum: Si enim per ordinem ad actum nostrum primum, realiter productivum intellectionis Deus sortitur denominationem actûs primi; ergo etiam ex similitudine cum intellectione independenti ab actu primo, negari ei debebit actus primus.

Respondetur. Siquidem illa substantia ratione nostra habebit actum primum, Deus etiam per ordinem ad illam spectatus, habebit actum primum: Nam etiam tunc verum erit dicere; Hæc substantia intelligit, ergo in illa est vis intelligendi. Quod si omnibus substantiis intellectualibus essentialis esset intellectio, tunc verè adhuc in Deo reperiretur ratio actus primi; sed non reperiretur per ordinem ad nos: Quia non haberemus fundamentum, tribuendi illum Deo.

Neque valet si dicas. Non reperitur in Deo ratio speciei impressæ, aut habitûs, ergo neque reperitur formalitas actûs primi intelligendi, non inquam valet; Negari enim potest, dari in Deo æquivalenter habitum; quia præcisis imperfectionibus manet in habitu prædicatum facilitandi, quod non est proprium habitûs;

bitûs: Nam voluntas summum bonum amat cum facilitate sine habitu, itemq; appetitus sensitivus objectum delectabile. De specie impressa posset dubitari; potest enim illi assignari hoc prædicatum proprium, Esse completum ex parte objecti per ordinem ad ponendam notitiam. Et sicut tribuitur Deo ratio substantiæ completæ, nec tamen supponit ullam incompletionem indignam Deo; sic & in præsenti.

QVÆSTIO II.

De Objecto scientiæ divinæ in communi.

OBjectum scientię divinæ est duplex; unum increatum, aliud creatum. De utroque hîc agendum est.

DIFFICULTAS I.

De Objecto scientiæ divinæ increato.

PRÆMITTO I. *Non esse difficultatem in hoc, quòd Deus cognoscat seipsum:* Quia aliàs non esset omniscius; nec foret beatus: Quia non haberet contemplationem summi boni, hoc est, sui. Denique, quia est impossibile noscere aliud, & non posse ex hac notitia devenire in notitiam sui ipsius, quod ipsum probatur: Quia vel noscit illa alia non esse ipsum, quod noscens est; vel noscit, esse ipsum, quod noscens est: si hoc secundum, ergo noscit seipsum; si primum, ergo adhuc noscit seipsum; quî enim dicet: Hoc quod nosco non est ego, si nescit quid sit ego?

PRÆMITTO I. *Neque in hoc esse difficultatem, quòd Deus noscat suam essentiam in illa ipsa immediatè:* Ratio quia est ita cognoscibilis, perfectissimoque intellectivo debet assignari perfectissimum intelligibile immediatum; hoc autem non est aliud, quàm essentia; Attributa autem quà talia, & prout cogitantur à nobis tanquam conceptus secundarii, non sunt ex modo concipiendi primarium objectum, idemque dicendum de personis; quia hanc excellentiam infinitatis non habent, nisi ex identificatione cum natura. Addunt aliqui divinam essentiam esse objectum primarium primitivum, & participatum; jam autem attributa & personalitates sunt objectum primarium participans.

PRÆMITTO 3. *Non esse etiam in hoc tantam difficultatem; An Deus cognoscat sua attributa in sua essentia, tanquam in medio virtuali, idq; quasi à priori:* Quia essentia ex modo nostro concipiendi in re fundato, est principium attribut-rum, adeoque respectu illorum habere pot rationem prioris. Ex attributis etiam à post-riori potest nosci essentia; Attributa enim e eo ipso, quòd attributa sint, petunt cointelli essentiam, cui attribuuntur.

DICES. Deus cognoscit se in se, ergo no cognoscit se in alio; hæc enim tollunt se.

RESPONDETUR, hæc duo tollere se in ho sensu; quia scilicet formalitas & definibilit hujus cognitionis, non potest esse formalit & definitio alîus. Sed non tollunt se quasi s cum in unam realem notitiam, complecter tem æquivalenter reliquas notitias perfecta confluere non possint. His quæ faciliora su præmissis.

DICENDUM I. *Deum cognoscere se in creat ris tanquam in medio connexo.* Ita docet Heriz Franc. de Lugo. de Ribaz, & Arriaga. Nom ne cognitionis in alio, venit cognitio unîus pro pter connexionem cum alio, ita ut unum in re cto noscatur, aliud in obliquo.

PROBATUR I. Noscit Deus hanc proposi tionem: Creatura est essentialiter dependen à me; ergo noscit se in creatura: Noscit enin se ex connexione creaturæ secum, attingend creaturam in recto, seipsum in obliquo, quo est, noscere in creaturis seipsum.

PROBATUR 2. Impossibile est noscere re lativum transcendentale, & non noscere ter minum relationis: quia etiam impossibile es noscere relationem ut sic sine termino; se creatura dicit ordinem transcendentalem a Deum, ut suppono ex Physica, ergo impossibi le est illam nosci, & non nosci Deum; sed tun noscetur Deus in obliquo: quia noscetur tanquam illud aliud, ad quod est Ad, seu Relatio & creaturam noscet tanquam id quod dicit relationem; ergo ut dictum est, cognoscetur tunc Deus in creatura.

Neque dicas, hoc tantùm tunc fieri posse, quando non supponitur objectum aliunde cognitum, supponitur autem Deus cognoscere se in se, non inquam valet, si id dicas; quia hujus ipsius quæritur ratio. Deinde quando aliquis cognovit Petrum, potest dicere transacta cognitione; Ego novi Petrum, aliàs dicens non diceret quod dicit; Dicit enim se novisse Petrum, & tamen non potest dicere, ut tu vis, Ego novi Petrum. Quod si id potest dicere; vel noscit, cujus illa sit cognitio, vel non noscit; si non noscit, ergo non potest dicere, se cognovisse Petrum; si autem noscit; ergo noscit id quod anteà præcognovit. Cur ergo & Deus non noscet objectum, aliud jam cognitum.

PRO-

Probatur 3. ex Arriaga. Non potest Deus cognoscere discrimen inter odium suæ Majestatis, & odium peccati, nisi quia cognoscit illud habere pro objecto Deum, hoc verò peccatum; ergo se Deus potest noscere in creaturis: quia in actibus creatis. *Ad solvendas Objectiones*

Noto, hanc notitiam fore intuitivam; nam etiam in alio tanquam medio potest se Deus noscere, non per modum alius, nunc secundùm rationem illius medii; & quamvis illud medium non repræsentaret Deum adæquatè, adhuc illam ipsam quæ repræsentatur ab illo medio inadæquatam rationem Deitatis, potest Deus intuitivè noscere. Quando autem infertur pari jure ponendam esse in Deo simplicem apprehensionem, posset fortasse concedi illatum; quia seclusis imperfectionibus manet proprius conceptus simplicis apprehensionis, nempe notitia objecti, nec compositiva, nec illativa; & tamen certa: quî enim negari poterit Deum res definitivè noscere? cùm tamen definitio sit simplex apprehensio.

Addo. Bene posse dici, quòd etiam in notitia probabili respiciente Deum possit se noscere Deus: quia etiam hæc notitia taliter versans circa Deum, dicit connexionem cum Deo: Sed inde non sequitur, quòd noscat se tunc Deus probabiliter, licèt videat ex medio probabili non posse sui nisi probabilem notitiam haberi: quia etiam scientia potest demonstrare, quòd ex medio probabili non sequatur nisi probabilis notitia; & tamen hoc illa scientia, non probabiliter, sed demonstrativè attinget. Et sicut scientia, aliud tunc motivum assumit, advertit tamen ad connexionem motivi probabilis, cum objecto; ita & Deus advertit ad connexionem secum illius notitiæ probabilis circa se versantis; licèt habeat altiores rationes sui de se.

Dicendum 2. *Etiam Deum se nosse ex creaturis.* Est conclusio quam docet Ribas, d.3.c.4. & Martinon d.10. s.1. & 4. Num. 21. Sed negat Arriaga d. 18. Num.39. Nomine autem cognitionis Dei ex creaturis venit cognitio, quæ in recto Deum respicit, creaturam accipiendo pro medio noscendi.

Probatur 1. Quia talis notitia nec de se implicat; aliàs etiam creatura ex se notitiam de Deo habere non posset, nec formare demonstrationem de eodem à posteriori. Deinde talis notitia nullam imperfectionem importat, ut infrà videbimus; ergo de facto debet in Deo poni, qui omni perfecto modo, res noscit.

Probatur 2. Cognoscit Deus ex se creaturas; ergo etiam se ex creaturis.

Respondet Arriaga, neg. Cons. disparitatem dat, quia Deus non cognoverat creaturas in seipsis, sed in sua omnipotentia; unde postea oriri debuit cognitio, secundùm quam, illas, in seipsis immediatè & comprehensivè nosceret.

Contra est. Tum quia etiam certo sensu priùs intelligibilitate quàm noscat creaturas Deus in omnipotentia, noscit illas in seipsis; habent enim in seipsis pro statu essentiæ intelligibilitatem priorem; cùm non ideò sint possibiles; quia Deus illas potest producere; sed ideò potest producere; quia possibiles sunt, priùs, ratione nostra. Tum quia sicut potest ejusdem objecti creati dari diversa scientia ratione nostra, idque ratione diversi modi noscendi vel potiùs statûs; ergo etiam & Deus diversas de se poterit notitias habere, adeoque & hanc, cùm nihil obsit.

Probatur 3. per Arriaga. Cognitio Dei in creaturis imperfectè repræsentat Deum, & tamen non repugnat Deo; ergo nec repugnabit cognitio Dei ex creaturis.

Respondet. Disparitatem esse, quia cognitio Dei in creaturis perfectissimè suum objectum primarium cognoscit, nempe creaturas; & in illo medio non potest Deus perfectiùs cognosci; ideò illa cognitio, nullam in Deo cognoscente, imperfectionem involvit: at cognitio de Deo ex creaturis, licèt quasi oriretur ex cognitione perfecta creaturarum; tamen haberet pro objecto primario Deum, quem non perfectè attingeret.

Contra est. Tum quia nulla est ratio, cur non possit objectum primarium imperfectè imperfectione negativa nosci? Tum quia noscit se Deus in creaturis perfectè, quia nosci in illis perfectiùs non potest; ergo & ex creaturis noscet se perfectè, quia ex illis perfectiùs nosci non potest. Tum quia hoc quod assumit, nempe illa notitia est perfecta, quæ ex illo medio, perfectior esse non potest, quod inquam assumit, indiget restrictione; aliàs posset Deus habere probabilem etiam notitiam de se; quia ex illo medio, perfectior notitia, haberi non potest. Denique cùm in notitia ex creaturis habeat se ita Deus, sicut subjectum conclusionis, ægrè persuaderi posset, quòd illud objectum sit magis primarium præ præmissis; nam præmissæ habent rationem potioris considerabilitatis, utpote magis certæ & evidentes. *Ad solvendas Objectiones*

Noto. Illam notitiam fore negativè imperfectam, hoc est, non tam perfectam formaliter, ut notitiam Dei in se; non fore tamen positivè imperfectam; quia nulla in illa potest positiva imperfectio ostendi. Porro bene admitti possunt in Deo notitiæ imperfectæ negativè, talis est notitia in creaturis, notitia æquivalenter præscindens, notitia creaturarum in omniscientia &c.

Quando autem affert illud principium; quia omnis cognitio, quæ suum objectum formale non noscit adæquatè, est positivè imperfecta,

hoc principium procedit eo casu, quo scilicet ex vi medii, quod est noscendi ratio, posset cognosci adæquatè objectum; & tamen non cognosceretur; vel casu, quo sub nulla alia formalitate, posset nosci adæquatè objectum: præsumeretur enim tunc defectus ille venire, ex imbecillitate ingenii noscentis. Et sicut quando Deus non noscit se adæquatè in creaturis, hæc omnia referri debent in medii defectibilitatem; ita & hîc. Quando autem Arriaga ex eo, quòd illud medium sit extrinsecum cognitioni, infert: Quòd non possit adimere imperfectionem intrinsecam illi cognitioni, arguit à non probato; non probavit enim in illa notitia involvi imperfectionem positivam.

Non erit autem illa cognitio otiosa in Deo; quia ne sit aliqua cognitio otiosa, in Deo; non debet arguere aliquod novum objectum cognitum; aliàs non posset se Deus in creaturis, & in se cognoscere; sed sufficit, alietas ratione modi, vel statûs. Hæc autem alietas habebitur, si se Deus etiam ex creaturis noscat.

Per hoc tamen non inferetur dari in Deo etiam notitiam probabilem; quia fallibilitas est imperfectio necessariò innexa judicio probabili quà tali; jam autem nulla potest ostendi positiva imperfectio, innexa essentialiter prædictæ notitiæ.

S. Thomas qui citatur in oppositum hîc: q. 14. a. 6. ad 2. non plùs vult, quàm quòd adæquatè non possit nosci Deus, si ad illum noscendum medium assumatur, quod sit creatura.

DIFFICULTAS II.

De Objecto scientiæ divinæ creato.

Certum est quòd Deus noscat omnia, teste Script. præcipuè ad Hebr. 4. & aliis locis, & ipsa ratio id deposcit, aliàs non esset omniscius, neque Deus. Neq; valet si dicas, Deum non esse necessitatum ad habendum amorem efficacem omnium creaturarum, consequenter neque ad notitiam earundem perfectam: disparitas enim est; quia intellectus ex una parte est potentia necessaria, consequenter noscitiva quantum potest: Ex alia parte, si non esset in Deo noscitiva omnium, non esset divina: jam autem voluntas est potentia libera circa bonum quod non sit summum, vel bonum ut sic, consequenter non adstricta, ad amandum singula, efficaciter. Restant tamen aliqua specialiùs inquirenda. 1. An creaturæ possint videri à Deo in illismet ipsis? Negat Suar. & Mol. cum Thomist. Affirmat post alios Arriaga d. 19. s. 4. & Mart. d. 10. s. 2. secuti Vasq. & Nominales.

DICENDUM est. *Deum cognoscere creaturas in illismet ipsis immediatè.*

PROBATUR Fundamento desumpto ex Metaphysica de propositionibus æternæ veritatis Non ideò creaturæ sunt possibiles; quia illas noscit omniscientia, potest producere omnipotentia, sed potiùs ideo noscit omniscientia, potest producere omnipotentia, quia sunt possibiles; Ergo per prius habent in se possibilitatem absolutam; ergo & intelligibilitatem: quo posito sic urgetur. Vel attingit Deus illam intelligibilitatem ratione nostra priorem, vel non attingit: Si non attingit, ergò omniscius non est, nec cognoscit res secundùm quod indigent cognosci: Si autem attingit? Ergo illas attingit in illismetipsis propter rationem assignatam.

CONFIRMATUR. Falsa est hæc universalis negativa. Nullam creaturam potest Deus noscere in illamet ipsa; Ergo hæc erit vera, omnem creaturam potest noscere in illamet ipsa; quod ipsum probatur; quia hæ duæ propositiones habent se ita sicut hæ duæ; Nullus homo est animal rationale; Omnis homo est animal rationale; Quod ulteriùs in hoc fundatur: Quia in materia necessaria si universalis negativa sit falsa, universalis affirmativa erit vera; Est autem necessarium Deum habere vim noscendi creaturas, si sint in illismet ipsis noscibiles. Quod autem illa negativa sit falsa probatur: Quia particularis illius affirmativa in principiis nostrorum est vera, nempe quòd conditionati effectus liberi in illismet ipsis, seu in suppositione eorundem ad seipsos noscantur. *Ad solvendas Objectiones*

NOTO 1. Quòd S. Thom. agnoverit varios modos quibus noscit Deus creaturas; hinc non erit licitum arguere à positione unius modi, ad negationem alius modi; quòd autem eum modum de quo hîc, agnoverit, vide hîc q. 14. a. 13. in corpore. Citatur etiam in oppositum S. Aug. ex lib. 83. quæstionum. q. 46. sed illo loco non plùs vult, quàm quòd Deus condiderit mundum ex æterna sua idea, nec aliâ externâ indiguerit. Rursus, non sequetur exinde verbum divinum esse verbum creaturarum, sicut nec sequetur, dum per oppositos, noscuntur in divina essentia. Et certè ad hoc, ut dicatur aliquid esse verbum hujus, debet illud respectu ejusdem habere formalitatem dicentis; jam autem creaturæ non habent formalitatem dicentis verbum; quia nec producentis.

NOTO 2. Quòd sicut respectu creaturarum in ipso Deo noscibilium, habet vim speciei essentia divina; nec tamen illa species causatur à creaturis; ita nec in præsenti causabitur, præcipuè cùm etiam concreatæ species in angelis non causentur ab objectis; Quòd autem exigant objecta, ut ea quæ vices specierum habent, nonnisi ita vel ita repræsentent eadem, hoc non erit causari speciem.

Quam-

Quamvis autem determinetur essentia divina, ut sic repræsentet creaturas in illismet ipsis, non inde sequitur, quòd accipiat aliquam perfectionem à creaturis: quia nec omnipotentia accipit perfectionem à creaturis, quæ sunt illius termini. Et sicut formalitas omnipotentiæ, quæ est vis productiva leonis specificatur à leone, sed specificatione extrinseca; ita & essentia divina repræsentans creaturas in illismet ipsis, specificatur extrinsecè ab iisdem.

NOTO 3. Quamvis Deus sit noscitivum perfectissimum, sicut non sequitur, quòd objectum materiale non possit habere nisi perfectissimum: aliàs nullo modo nosceret creaturas; sic nec debet habere objectum perfectissimum quoad entitatem; licèt illud debeat noscere ita, ut sub illa noscibilitatis formalitate, à nullo alio possibili intellectu perfectiùs nosci possit.

Per hoc tamen non nego quòd per prius possint etiam concipi creaturæ nosci in ipsamet essentia divina. Ratio; quia sicut priùs est esse quoad se, quàm esse quoad aliud; ita & priùs est noscere se connexaque secum, quàm noscere extra se alia; licèt in illismet ipsis. Deinde quidquid sit de hoc: An per prius, an per posterius noscantur, sufficit dicere quòd noscantur; hoc enim solum intendebat Conclusio.

Ad omnes autem illas notitias, ut vides, quibus creaturæ noscentur in illismet ipsis, locò speciei concurret ipsa essentia divina vicem supplens speciei; terminativè autem illæmet ipsæ, ad quam terminationem, ut suppono, non est necessaria existentia objecti.

DICENDUM 2. *Deum posse noscere creaturas in seipso, hoc est in essentia, attributis &c.*

PROBATUR 1. Illis rationibus quibus probatum suprà in creaturis videri Deum.

PROBATUR 2. De ipsa v. g. essentia divina, quia scilicet illam Deus attingit, ut participabilem à creaturis; non potest autem ita nosci, quin attingatur correlativum participans. Et certè interrogatus Deus à quo sit participabilis, non responderet ex vi illius notitiæ; Nescio; Ergo noscit à quo sit participabilis, & hoc est nosci creaturas à Deo in sua essentia.

PROBATUR 3. Auct. S. Thomæ hic a. 5. & 6. &c.

Cæterùm qui non teneret, quòd Deus dicat essentialem connexionem cum creaturis, & è converso, non teneretur dicere, quòd in sua omnipotentia illas necessariò noscat. Unde procedit conclusio hæc, & similes, ex suppositione hujus sententiæ, & secundùm illam defendi debet. Ad alias autem Objectiones solvendas.

NOTO. Quòd quamvis hæ omnes notitiæ in re simul sint, nihilominùs ex modo nostro concipiendi, in primo signo rationis noscuntur in essentia tanquā participabili à creaturis; in secundo signo in omniscientia: quia priùs est esse Deum scientem, postea potentem; tertio demùm in omnipotentia, & tunc quidditativè noscuntur: nam in omniscientia non secundùm esse quidditativum, sed intentionale noscuntur, seu formaliter prout cognoscibilia.

Neq; obest quòd essentia divina participabilis dum noscitur, hoc ipso ingerat etiam notitiam creaturarum; Ingerit enim notitiam prout participantium naturam divinam; hoc autem non tantùm non obest, sed prodest ad cognitionem creaturarum in alio.

Quamvis autem supponatur in obliquo nosci Deus in præmissis, quæ assumuntur ad formandam de illo notitiam ab illomet ipso; poterit tamen adhuc quasi in æquivalenti conclusione in recto agnosci: Quando enim dico Petrus est pater, agnosco tunc filium in obliquo; & tamen rectè infero, ergo est filius aliquis.

Quando etiam comparantur inter se Deus & creatura, ut si Deus dicat; Creaturæ me indigent, in ista etiam cognitione noscetur Deus, sed notitia simili, quæ habetur in creaturis: quòd etiam continget, quando Deus noscet creaturas, in suo, ad illas affectu.

QUÆSTIO III.

De Divisione scientiæ divinæ.

PLures Divisiones scientiæ divinæ post alios in compendio exhibet Arriaga d. 18. Mart. d. 12. s. 3. Hæ omnes divisiones procedunt ex modo concipiendi. *Sit*

DIFFICULTAS I.

De Divisione in scientiam simplicis Intelligentiæ, & visionis.

VUlgata est illa divisio scientiæ in scientiam simplicis Intelligentiæ, & Visionis. Sed ejus explicatio habet difficultatem.

EXPLICAT 1. Ruiz. d. 17. s. 4. Quòd scilicet propositiones necessarias attingat scientia simplicis Intelligentiæ, contingentes autem attingit sola scientia visionis. *Hæc explicatio*

NON Satisfacit 1. Quia scientia visionis per omnes attingit existentia; si attingit existentia, affirmat existens existere, affirmatione virtuali: nam omnes hoc habent notitiæ, ut dicant tale objectum esse, quale noscunt: nam v. g. si oculus loqui posset, diceret; Album est quod video album &c. quod si visio affirmat existens existere, & erit visio, & non erit; erit quidem ut supponitur, non erit autem, quia existens existere est propositio necessaria

& æternæ veritatis; jam autem per Ruiz tales Propositiones attingi debent à scientia simplicis intelligentiæ.

Non Satisfacit 2. Quia quis negaret Deum seipsum noscere scientiâ visionis, suaque Attributa; quæ tamen sunt necessaria, scientiâ item visionis videt Deus essentias rerum existentium secundùm prædicata essentialia; & tamen hæc prædicata essentialia non sunt contingentia.

Non Satisfacit 3. Quia non explicat analogiam scientiæ visionis cum oculo: Si enim secundùm contingentiam objecti procedit scientia visionis, quî similis erit visioni oculari? per istam autem Analogiam explicari deberet; quia aliàs non hæc scientia; sed alia explicaretur, utpote difformis illi, quæ ita appellatur.

Explicat 2. Martinon citatus, quòd scilicet illa dicatur scientia visionis, quâ Deus noscit se, & creata existentia, in quacunq; differentia temporis, & secundùm actualem existentiam, Deo præsentia: Scientia autem simplicis intelligentiæ est, quævis alia, sive sit de non existentibus unquam, sive etiam de existentibus quidem, sed ut possibilibus, & secundùm prædicata essentialia. *Hæc explicatio*

Non Satisfacit. Tum quia est conflata ex explicationibus à Martinon refutatis, ut cùm dicit à scientia simplicis Intelligentiæ attingi essentialia, cùm hoc rejecerit in sententia Ruiz. Tum quia non extitura unquam quâ talia revocat ad scientiam simplicis intelligentiæ, cùm revocari potiùs debeant ad scientiam visionis: Nam si in creatis contrariorum eadem est scientia, tunc si scientia visionis existentiam attingit, etiam non existentiam attingere debet, tanquam quid oppositum; aliàs dabitur ansa multiplicandi scientias sine necessitate, invehemusque novam scientiam noscentem præcisè impossibilia, condistinctam à scientia possibilium. Et certè vel noscit scientia visionis id quod cognoscit, non esse hoc quod non est illud, sed esse hoc quod est, vel non noscit: si noscit, ergo etiam noscit non existentia; nam existentia dicit negationem non existentiæ: si autem non noscit, ergo nihil omninò noscit. Et certè sicut ipsum esse negat sui non esse, existentiaq; negat non existentiam, fit, ut notitia, attingens illud esse, & illud existere, attingere debeat saltem revolvens sese & reflectens, etiam illud, quod negat non esse.

Explicant 3. Alii, quòd scientia visionis sit, cui subjungitur divinum beneplacitum; scientiæ autem simplicis intelligentiæ non subjungitur. *Hæc explicatio*

Non Satisfacit. Tum quia ex illa sequitur contra inferiùs dicenda, scientiam simplicis intelligentiæ, non esse causam rerum; non enim potest esse causa, nisi dependenter à beneplacito voluntatis. Tum quia nomine beneplaciti, vel intelligitur decretum de ponendo illo Ente, vel affectus approbationis; Si primum, ergo Deus non noscit seipsum scientiâ visionis: non enim potest habere decretum de se ponendo; Si secundum, ergo non noscit peccata, scientiâ visionis: Quia Deus non vult illa voluntate approbationis. Quod si dicas nomine beneplaciti te accipere proportionatum actum voluntatis,

Contra erit, quia jam recedis à tua phrasi, & ab exigentia objecti, non enim quælibet voluntas rectè appellari potest, voluntas beneplaciti. Tum quia hîc inquiritur diversitas in ratione scientiæ, prædicta autem explicatio non ostendit diversitatem in ratione scientiæ, quod ipsum probatur; quia actus quo cognosco Deum esse bonum, ordinoq; illum ad amorem, in ratione cognitionis non est distinctus ab actu, quem non sequitur ille amor; ergo neq; illæ scientiæ ratione sequentis, vel non sequentis beneplaciti distingui poterunt. Sed insuper

Explicatur. Quid sit scientia simplicis Intelligentiæ, quid scientia Visionis? Scientia Visionis est scientia existentium, quæ simul tanquam contrarium respicit non existentiam quà talem, ut contrariorum eadem sit scientia. Scientia autem simplicis Intelligentiæ est, quæ attingit Objecta sub formalitate possibilium. Dicitur autem illa scientia visionis; quia sicut visio extendit se ad præsentia, ita etiam & illa notitia, extendet se ad præsentia Deo in æternitate, secundùm aliquam differentiam determinatam temporis. Quando autem attingit non existentia, non sequitur jam naturam visionis sensualis, sed rationem scientiæ, quæ est etiam contrariorum. Posterior autem dicitur scientia simplicis Intelligentiæ: quia ad talem præsentialitatem non attendit; jam autem nonnisi intelligentiarum est, etiam circa ea quę simpliciter nihil rei sunt, versari. Utraq; autem scientia in hoc concordat; quia illa secundùm principale attendit ad existentiam, & secundùm minùs principale ad non existentiam; hæc autem secundùm principale attendit ad possibilitatem, secundùm minùs principale ad impossibilia.

Salvandum hîc est, cùm ex una parte scientia simplicis Intelligentiæ, ut mox dicetur, sit causa rerum; ex alia parte cùm non causet nisi noscendo, qui causabit extitura, quæ non noscit? Id ita intelligendum est, quòd scilicet notitia simplicis intelligentiæ attingat existentiam non tantùm sub formalitate possibilitatis; sed etiam sub formalitate existentiæ, sed eam considerat non supponendo, ut aliunde positam vel ponibilem, sed vi suâ ponendam; ita ut se habeat ad existentiam per modum practicæ & architectonicæ scientiæ; sicut enim practica scientia non supponit, sed causat suum Objectum, & se habet ad illud & per modum notitię,

& per

& per modum medii, seu principii; ita & scientia simplicis Intelligentiæ. Et sicut quando Mathematicus considerans mensuram domus, & Architectus considerans mensuram, uterq; habet pro Objecto mensuram; Architectus tamen considerat mensuram ut à se ponendam, & principiandam; ad qualem rationem mensuræ, non attendit Mathematicus; sic etiam est in scientia divina, quòd scilicet scientia visionis & simplicis Intelligentiæ attendat quidem ad existentiam, sed hæc attendit ad existentiam ut à se ponendam, non attendit illa.

Neq; valet, si dicas, quòd manca statuatur inter has scientias differentia petibilis ratione principii: nam scientia simplicis Intelligentiæ respectu Dei, non habet rationem practicæ, & medii: Non inquam valet, si id dicas; Nam aliqui negant Deum posse se noscere ut possibilem; sed etiam hoc concesso nihil concluditur; quia hic ostenditur tantùm differentia circa hoc punctum, quî cùm utraq; noscat existentiam, nihilominus in ratione noscendi distinguantur? Jam autem Deus in sui cognitione non versatur circa se tanquam futurum.

Respectu autem Dei illæ scientiæ per hoc different; quia scientia simplicis Intelligentiæ attendet ad illum secundùm præcisam connexionem prædicatorum Deitatis; scientia autem visionis versabitur circa illum ut jam existentem. Ut hæc ulteriùs divisio intelligatur,

ADDENDUM est. Quòd divisio scientiæ in scientiam simplicis Intelligentiæ, & visionis, non sit facta ratione Objectorum diversorum: nam sicut Entitas, quæ existit, à se possibili, non est diversa; ita & Objectum possibile, non est diversum, à se existenti. Non est item facta hæc divisio attendendo ad modum diversum cognoscendi; tam enim Deus distinctè & inconfusè noscit existentia, quàm possibilia, quòd fundatur in illo loco Scripturæ; *Omnia*, inquit, *nuda sunt & aperta in oculis tuis.*

Ut autem hæc divisio sit in membra contraposita, ly possibile non est accipiendum pro Ente in potentia, adeoq; futuro: aliàs idem esset saltem in parte utriusq; Objectum; sed debet accipi possibile sub ratione possibilis tanquam quid commune, participantibus pro quacunq; differentia temporis existentiam, vel non participantibus.

DIFFICULTAS II.

De Divisione in scientiam Necessariam & Naturalem &c.

AGendum hîc erit de scientia Necessaria, & Naturali ab una parte, ex alia parte de Libera & Contingenti.

EXPLICAT 1. Molina 1. p. q. 14. a: 13. d. 17. Naturalis scientia est, quæ nulla ratione potuit esse aut non esse in Deo, per quam omnia cogoovit ad quæ divina potentia sive immediatè, sive interventu causarum secundarum, sese extendit, tum quoad naturas singulorum, & completiones eorum necessarias, tum etiam quoad contingentes, non quidem quod futuræ essent, vel non essent determinatè, sed quòd esse & non esse possent, quod eis necessariò competit; adeoque sub scientiam Dei naturalem cadunt. Scientia autem Libera per eundem est, quâ Deus post liberum actum suæ voluntatis absq; hypothesi, & conditione aliqua, cognovit absolutè & determinatè, ex complexionibus omnibus contingentibus, quænam re ipsa essent futuræ, quæ non item. *Hæc explicatio*

NON Satisfacit. Tum quia in ipsa exemplificatione objectorum meminit nonnisi objectorum creatorum; scilicet eorum ad quæ se divina potentia extendit, cùm tamen revera noscat Deus scientiâ necessariâ, se & proprietates suas, ad quæ se non extendit illius potentia. Tum quia scientia Dei libera versatur etiam circa actus divinos liberos; cùm tamen ille scientiam Dei liberam dicat esse circa ea, quæ Deus decrevit, saltemq; illi primi actus, qui ex modo nostro concipiendi decernunt, aut complacent sibi in ponendis decretis quasi pro posteriori signo, non intelliguntur poni ex vi positi ratione nostra decreti, & tamen attinguntur à scientia libera. Tum quia non explicat per analogiam ad libertatem, & naturam, dictas scientias.

EXPLICAT 2. Martinon D. 12. sect. 3. Quòd scilicet scientia naturalis, seu ut ille appellat essentialis, sit perfectio simpliciter simplex, qualis est scientia Dei circa rationes suas essentiales, & personales, & circa possibilia ut talia; accidentalis autem est quævis alia. *Hæc explicatio*

NON Satisfacit. Tum quia illâ positâ non apparet, qui condistinguatur scientia essentialis à scientia simplicis Intelligentiæ. Tum quia aliud divisionis membrum, hoc est accidentalem, explicat nonnisi per negationem prioris. Tum quia si ab illa definitione demas factas exemplificationes, manebit hoc solum prædicatum; quòd sit scientia, quæ est perfectio simpliciter simplex. Unde jam non distinguerentur illæ scientiæ in ratione scientiæ, sed in ratione perfectionis simpliciter simplicis, vel non simpliciter simplicis.

Ut enodetur punctum difficultatis;

PRÆMITTO 1. *Confundi ordinariè ab Auctoribus scientiam necessariam cum naturali, & liberam cum contingenti; quantumvis ab aliis ut novissimè à Mart. cit. distinguantur.* Distingui autem debere. Ratio est, quia quamvis naturale & necessarium interdum coincidant, ut cùm dico; Naturale est igni urere, quod idem est, ac necesse est ignem urere; non tamen naturale

& necessarium pro eodem sumuntur semper: Nam rectè dici potest, naturale est Deo benefacere creaturæ; non tamen possum dicere: Necesse est Deum benefacere creaturæ. Rursus, Necessarium, ex primitiva sui impositione, idem est, ac non cessans res, seu determinata ad unum; jam autem notio naturæ, longè alia est. Rursus liberum & contingens non rarò coincidunt; Nam ly: Contingens est Petrum peccare, idem est, ac ly: Liberè peccat; non tamen hæc semper pro eodem sumuntur; nam v.g. verum est dicere; Contingit ut plurimum, ut in Septembri pluat, neque tamen sensus est; Liberum est pluviæ, ut cadat in Septembri. Quod si isti termini non æquivalent semper, ita prædictarum scientiarum tradenda notitia est, ut servetur nominum impositorum illis scientiis proprietas.

PRÆMITTO 2. *Non satis exactam esse hanc oppositionem membrorum dividentium; scientiæ scilicet naturalis, & liberæ; quia liberum propriè non opponitur naturali, aliàs liberum Deo & Intellectualibus conveniens, nonnisi translatitiè esset naturale.* Nec est exacta oppositio inter scientiam naturalem & contingentem; quia contingenti vel non essentiali, potiùs opponitur essentiale quàm naturale.

PRÆMITTO 3. *Vt exacta detur horum membrorum explicatio, formanda sic esse membra, ut scilicet scientiæ necessariæ opponatur libera, & scientiæ essentiali seu naturali contingens seu non-essentialis.* His præmissis

SCIENTIA necessaria erit scientia determinata nonnisi ad unum, sicut noscitur, ita nonnisi noscendum; quâ ratione non noscitur homo, nisi ut animal rationale: Scientia autem libera, erit scientia indifferens ad utramlibet partem, secundùm quam posset Deus noscere sedentem, vel non sedentem Petrum, quæ ipsa explicatio tali discursu proponi posset. Nulla est propositio quæ suam contradictoriam non habeat; cujus ratio inter alias esse potest: Quia omne esse affirmans suum esse, negat suum non esse; & sic affirmatio, quòd sit animal rationale, negat, quòd non sit animal rationale: hinc intellectus attendens ad esse, & ad exclusum non esse, potest formare contradictorias. Quamvis autem nulla sit propositio, quæ suam contradictoriam non habeat, nihilominùs aliqua contradictionis pars ita seipsam roborat, ut nonnisi pro una parte stare verificatio illius possit, nec trahi ad aliam partem: sic non potest trahi non animal rationale ad hominem. E contra hæc propositio, Petrus sedet, talis est, ut verificatio illius, etiam ad aliam partem trahi possit. Ista ergo scientia erit necessaria, quæ attingit veritatem nonnisi uni extremo alligabilem: è contra libera scientia attingit veritatem, etiam alteri extremo alligabilem.

Illa autem divisio scientiæ in scientiam essentialem seu naturalem, & non-essentialem seu contingentem, sic explicari potest, quòd sit scientia essentialis ipsum Dei esse immutabiliter sequens, non-essentialis autem seu contingens est, quæ potuisset à Deo abesse, vel adesse. Ut prædictæ divisiones intelligantur

ADDENDUM est 1. In quo sensu sit libera scientia, vel contingens: non enim hoc ita accipiendum est, quasi Deus dicat: Nolo hoc scire; de necessitate enim Deus est omniscius, & cùm in illo non detur scientia confusa, hoc ipso si quæreretur ex illo quid nolit scire, deberet respondere quid illud sit? Nec item scientia libera in isto sensu est libera, quasi sit in potestate Dei aliquid non scire, vel affirmare aut negare, quod illi libuerit: Si enim sedeat Petrus, non est liberum Deo dicere: Non sedet; sed in isto sensu est libera, quòd scilicet verificatio illius possit ad illud membrum applicari; & quòd sit in potestate Dei, medium, ut verificetur.

ADDENDUM 2. Quando dicitur, scientia Dei esse contingens, contingentia illa non est quoad Entitatem: Nam scientia Dei entitativè est ipse Deus, qui non est contingens; nec contingens est aliis sensibus suprà rejectis; sed in isto sensu, quia sicut contingens potest adesse & abesse; Ita affirmatio uniùs extremi, potuisset à Deo abesse, vel illi adesse, ratione termini vel ratione æquivalentiæ, in materia de pœnitentia disput. 3. a 1205. & mox explicandæ.

ADDENDUM 3. Has scientias distingui ratione aliorum & aliorum connotatorum, quòd scilicet eadem scientia in quantùm attingit possibilia sit scientia simplicis intelligentiæ, in quantum determinata ad unum, quâ determinata, est scientia necessaria, & in quantum non poterat abesse à Deo, vi attingentiæ hujus nonnisi membri, est scientia essentialis seu naturalis.

DIFFICULTAS III.

De Divisione in scientiam, quæ est causa rerum, & quæ non.

ALiquam scientiam esse causam rerum docet Scriptura, quæ agnoscit Deum, omnia in sapientia fecisse, & demonstrat Aristoteles, quòd fabrica mundi ostendat Deum esse supremum intellectivum. Difficultas inter Thomistas, & nostros est, quænam illa scientia est causa rerum.

DICENDUM est; *scientiam simplicis intelligentiæ esse causam rerum.*

PROBATUR 1. Auctoritate. 1. Auctoritas Scripturæ est: *Dixit Deus, fiat lux, & facta est lux, & vidit Deus lucem quod esset bona.* Ex quo loco sic arguitur. Antequam facta esset lux, quando intelligebatur Deus dixisse, *fiat lux*, vel præcessit aliqua scientia, vel non. Si non, ergo nihil est factum; quia agens liberum, & ex præcognitione, nihil agere potest, sine præcognitione; quæ in Ente perfectissimo semper est scien-

scientifica, si præcessit scientia, ergo alia est, quæ est causa rerum, & non scientia visionis: Quia Scriptura visionem illam, quæ certè fuit intellectiva, non corporalis, dicit consecutam esse facta jam luce. Consule Martinon quomodo sit defendenda hæc auctoritas d. 12. à Num. 40.

2. Auctoritas SS. Patrum, aliquas attingo. Hieron. in c. 25. Jerem: *Non ex eo quòd Deus scit futurum aliquid, idcircò futurum est; sed quia futurum est Deus novit, quasi præscius futurorum.* Similia habet Damascenus in Dialogo contra Manich. *Dei*, inquit, *præscientia vera atq; immutabilis est, verùm ipsa haud quaquam causa est, cur omnino fiat quod futurum est; quin potiùs quia hoc vel illud facturi sumus, idcirco prænoscit.* Similia habet Origenes, Justinus, Chrysost. Leo, Beda, Aug. l. 3. de lib. arbitrio cap. 4. quos referunt Nostrates.

3. Auctoritas est, S. Thomæ hîc a. 3. in corpore; ubi scientiam, quæ est causa rerum, dicit esse formam ad opposita se habentem; visio autem non est ad opposita. Item dicit illam non posse producere effectum determinatum, nisi determinatam à voluntate; Visio autem nonnisi determinata respicit; Comparat item illam cognitioni practicæ, quam habet artifex de operando; cognitio autem artificis eundem dirigens, non est ea quam habet jam opere facto, sed cognitio præcedens ante domum faciendam.

Urgeri etiam potest Auct. S. Thom. hîc a. 16. ad 1. ex quo loco sic format argumentum Martinon; Scientia eorum, quæ nunquam fiunt, sed tantùm possunt fieri non est scientia visionis per Thomistas. Scientia Dei quæ est causa rerum, est etiam eorum, quæ nunquam fiunt, & tamen fieri possunt, ut ibidem dicit S. Thom. Ergo scientia quæ est causa rerum, non est scientia visionis.

RESPONDET ANONYMUS. Apud eundem Martinon, S. Thomam loqui de scientia præcisè sumpta à decreto, & à scientia simplicis intelligentiæ.

CONTRA est. Tum quia si de tali loquitur, ergo illa erit causa rerum, & non scientia visionis, ut vult ille: Tum quia scientia præscindens à scientia simplicis intelligentiæ & visionis non est actu in Deo; jam autem scientia de qua loquitur S. Thom. est scientia quæ actu est in Deo. Tum quia hæc ipsa responsio arbitraria est.

PROBATUR 2. Ratione, & ut præscindatur occasio disputandi de voce, suppono ex Scriptura & ex Metaph. scientiam aliquam, esse causam rerum. ex quo postea sic arguitur. Illa scientia quæ est causa rerum, prioritate vel antecedit positionem effectus, vel non antecedit? Si non, ergo non est causa; nam ex Metaph. causa prior est effectu, nec illum effectum antecedit decretum Dei: Quia illi prælucere antecedenter deberet, causa effectûs, scientia; tu autem negas hanc prioritatem; si antecedit; Ergo hæc scientia quæ est causa rerum, non est scientia visionis, quia scientia visionis per S. Thom. supponit effectum, utpote quæ est jam existentium, ut habetur hîc q. 14. a. 9.

CONFIRM. Tum quia scientia divina in sua distinctione, & in exigentia hujus vel illius formalitatis denominatur competenter ad scientias creatas; jam autem in creatis illa scientia, quæ videt opus jam factum, non est causa rerum; talis autem est scientia visionis. Tum quia visio, respectu existentium, ideò non potest habere rationem prioris; quia in scientia prior est formalitas scientiæ, quàm causæ; potest enim pro causali adferri; Ideò causat quia scit, & cùm ratio scientiæ, sit formalitas universalior, quia & aliis scientiis, quæ non sunt causa, competens, hoc ipso prior est; quia universaliora sunt priora: quo posito quæritur; Pro illo priori, quo formalitas scientiæ, prior est formalitate causæ, vel noscit existentiam, vel non noscit? Si non, ergo illa scientia non est visionis; quia hæc per S. Thomam noscit existentia; si autem noscit existentiam, ergo illam noscit ante suas causas; quia pro priori, ante formalitatem causæ, in se reperibilem. Tum quia comparando creaturas ad cognitionem divinam, potest duplex propositio formari, prima hæc: Creaturæ existunt, quia noscuntur à Deo. 2. Noscuntur creaturæ à Deo quia existunt; quòd si illæ propositiones etiamsi per ordinem ad divinum intellectum, (cur non enim) formari possunt, debent illis assignari, distinctæ scientiæ ex modo nostro concipiendi; quia etiam in creatis, priorem partem, alia scientia, nempe Idealis, posteriorem alia, nempe experimentalis attingere debet: Accipiamus ergo illam partem: Noscuntur creaturæ à Deo, quia existunt; hæc propositio non revocatur per oppositos ad scientiam simplicis intelligentiæ, sed ad visionis; ergo illa prior revocabitur ad scientiam simplicis intelligentiæ; nonnisi autem illa prior est causa rerum, utpote causa existentiæ, secundùm ipsos terminos propositionis.

PROBATUR 3. communiter. Tum quia pone per impossibile, deesse Deo visionem operis facti, & pone in illo vim productivam, notitiam de possibilitate, mediisque ponendi effectum, nihil Deo deerit ad ponendas creaturas, ergo apparet causam illarum, non esse visionem. Tum quia scientiæ simplicis intelligentiæ nihil deest ad ponendum effectum, & de cætero prior est scientiâ visionis; attrahet ergo sibi primum prædicatum causæ. Tum quia, si scientia visionis esset causa rerum, non salvaretur libertas creaturarum; quæ toties non salvatur, quoties ponitur suppositio, quæ non est orta ex vi actionis nostræ, & tamen illâ positâ, non potest aliter se habere effectus. Sed si ideò

pec-

pecco, quia Deus novit me peccaturum; ponetur ſuppoſitio ſcientiæ, quæ non eſt orta ex vi actionis noſtræ; & tamen illâ poſitâ utpote certâ, infallibiliter non poteſt oppoſitum fieri.

Per hoc tamen non nego ſcientiam viſionis habere rationem exigitivi à poſteriori poſitionis effectu; quia v. g. ſuppoſito quod Abel ſit Filius Adami, exigit hoc ipſo à poſteriori ut pater illius ſit Adam; nec tamen cauſat paternitatem competentem Adamo: ita & ſcientia viſionis ex eo, quòd ſit vera, exigit à poſteriori, ut ita ſe habeat objectum prout illa dicit.

Ulteriùs per hoc non nego, ſcientiam viſionis poſſe habere rationem cauſæ reſpectu alîus objecti à viſo, reſpectu cujus non habet rationem viſionis. Ratio quia etiam notitia artificis, reſpectu objecti facti, poteſt eſſe ratio faciendi alîus ſimilis, quod illâ notitiâ non videtur.

Objicitur 1. Auctoritas SS. PP. Greg. l. 29. Mor. c. 23. *Quæ ſunt* (inquit) *non ab æternitate ejus ideò videntur quia ſunt, ſed ideò ſunt quia videntur.* Et l. 32. dicit: *Non exiſtentia videndo creari.* Similia habet Aug. c. ult. Confeſſ. de Trin. l. 6. c. 10. c. 15. c. 13.

Respondetur universaliter ad omnes autoritates, ubi habetur hoc nomen *videndi* non debet accipi pro ſcientia viſionis preſſè, ſed pro quacunque cognitione certa & evidenti, quòd competit etiam ſimplici intelligentiæ; ubi autem non habetur hoc nomen *videndi* bene accipi poteſt, pro ſcientia ſimplicis intelligentiæ. Quando autem aliqui PP. univerſaliter negant à Deo res cognoſci quia ſunt, non debent verba illorum accipi ut ſonant, aliàs etiam contra oppoſitos eſſent; nam etiam hi ſcientiam viſionis dari admittunt, quæ tamen eſt ex S. Thom. exiſtentium; ſed accipi debent hoc ſenſu; quia ſcilicet ſcientia Dei eſt ab æterno & non ſunt ab æterno objecta. Item, quòd illa reſpectu ſcientiæ divinæ habeant rationem termini, ſed non cauſalitatis. Denique, quòd independenter à decreto ſcientia non ſit cauſa rerum.

Quod attinet ad mentem S. Thom. ea in oppoſitum citari ſolet hîc: a. 8. in corpore. Item ad 1. & ad 2. & a. 16. *Ad hæc loca explicanda*

Noto, quòd ſcilicet oppoſiti imaginentur à ſcientia ſimplicis intelligentiæ ſola non exiſtentia attingi, quòd ſuprà rejectum eſt. Et ex hoc principio reſpondendum eſt ad locum ex ar. 8. Et certè per S. Thom. ſcientia, quæ eſt cauſa rerum, habet ſe ut ſcientia artificis de opere, idq; non jam poſito, ſed ponendo.

Reſponſio etiam ad primum non eſt contra nos: Nam etiam nos negamus ſcientiam viſionis divinæ cauſari à rebus, licet illis nexus ſit ſubſiſtendi conſequentiæ: Vera enim eſt hæc propoſitio: Sunt res; ergo noſcuntur à Deo.

Reſponſio ad 2. non eſt contra nos: Nam concedimus à poſteriori exigere ſcientiam viſionis, ut ita ſe habeat objectum prout illa dictat.

Quando autem inibi in corpore cenſet, Scientiam illam eſſe cauſam rerum, quæ eſt determinata ad opus, dicimus hanc determinationem peti debere non ex titulo ſcientiæ, ſed ex adjuncto decreti accommodati libertati; immeritò autem imponitur, quòd dixerit S. Thom. ſcientiam ſubſequentem decretum, eſſe cauſam rerum: neq; enim illa verba habentur in S. Thoma.

Quando autem S. Thom. a. 16. negat ſcientiam ſimplicis intelligentiæ eſſe practicam; cùm tamen ſcientia, quæ eſt cauſa rerum ſit practica, non plùs vult quàm quòd illa independenter à decreto non ſit completè practica, ſed non negat eam procedere de objecto operabili præſcribendo regulas ponendi effectûs adeoque practicè.

Objicitur 2. Scientia quæ eſt cauſa rerum, eſt ſcientia libera; ſcientia autem ſimplicis intelligentiæ, non eſt libera.

Respondetur. Scientiam quæ eſt cauſa rerum, non in hoc ſenſu eſſe liberam, quòd poſſit objectum ita ſe habens attingere ita, vel non ita; ſed debet eſſe libera, hoc eſt, non neceſſitas ad ponendum effectum.

Instabis 1. Illa ſcientia vel determina Deum, vel non? Si determinat; ergo non eſ Deus liber; ſi non, ergo Deus extra illam ſcientiam agere poteſt.

Respondetur. Illam ſcientiam determinare Deum ut non poſſit aliter agere, ſi velit niſi ut illa præſcribit; ſed non determinare, u velit.

Instabis 2. Ex reſponſionibus ſequi tam ſcientiam intelligentiæ, quàm viſionis fore ſuo modo liberam; conſequenter ſaltem viſioni ſcientiam, eſſe otioſam.

Respondetur. Non fore otioſam: qui modo, & ut ita dicam, medio, attendit ſibi appropriato, nempe præſentialitati, quâ tali quam habet ad æternitatem objectum, pro aliqua certa differentia temporis.

Objicit 3. Anonymus apud Martinon ſcientia poſſibilium eſt ſcientia eorum, quæ nec fuerunt, nec ſunt, nec erunt; Ergo eſt ſcientia eorum, quorum nec fuit, nec eſt, nec eri Deus cauſa: Ergo non poteſt illa ſcientia, eſſe cauſa rerum.

Respondetur. Falſum eſſe Ant. Diximus enim à ſcientiâ ſimplicis intelligentiæ modo ſibi proportionato etiam exiſtentiam attingi

Objicit 4. idem. Licet ſcientia præciſa à voluntate, ejuſq; directiva in actu primo, ſit ſola ſcientia ſimplicis intelligentiæ; tamen conjuncta voluntati, ejuſq; directiva in actu ſecundò, eſt nonniſi ſcientia viſionis: quia tunc eſt ſcientia eorum, quæ fuerunt, ſunt, erunt: ſicut quando conjungitur cum decreto negativo, hoc

hoc est, cum nolitione producendi mundi, est scientia simplicis intelligentiæ.

RESPONDETUR. Immeritò arguens imaginatur, quòd existentiam nullo modo attingat scientia simplicis intelligentiæ; Item quòd illa circa solam non existentiam versetur. Deniq; immeritò dicit illas scientias solâ conjunctione ad decretum positivum, vel negativum distingui.

OBJICIT 5. Aliquis apud Arriaga d. 18. Num. 18. Si Deus post voluntatem de condendo mundo amitteretur scientiam simplicis intelligentiæ, retentâ omnipotentiâ, & scientiâ visionis: adhuc tunc posset fabricare mundum; ergo scientia visionis admittit formalitatem causæ.

RESPONDETUR. Impossibile esse manere volitionem creandi mundi sine prælucente notitia, quæ non est visio: posito etiam quòd maneret scientia visionis, non posset esse causa ponendi mundi: quia nec antecederet volitionem creandi mundi, quam nata est consequi.

DIFFICULTAS IV.

De Divisione in scientiam mediam, & non mediam.

PRÆMITTO 1. *Distinctos esse hos tres terminos, Scientia conditionalium, Scientia conditionata, Scientia media.* 1. Non plùs importat, quàm notitiam in Deo de objectis, nunquam futuris, sed quæ essent vel non essent, si conditio poneretur. Talium notitiam jam nunc & Thomistæ admittunt. 2. Est scientia, quæ illa conditionata attingit independenter ab omni decreto absoluto ex parte actûs, conditionato ex parte objecti, de illo effectu. Hanc Thomistæ negant, utpote admittentes prædeterminationem. 3. Est scientia media, quæ scilicet ad nullum membrum divisionis revocatur, sed inter illa membra mediat.

PRÆMITTO 2. *Molinam & ante illum Fonsecam, cùm definiisset scientiam necessariam, & scientiam liberam; illam quidem per cognitionem objecti necessarii, hanc per cognitionem objecti decreto divino determinati, admisisse aliam scientiam mediam, quæ nec nosceret objectum necessarium, nec à Deo determinatum, decreto ex parte causæ absoluto.* Occasio autem hujus elucidandæ doctrinæ fuit error Calvini, qui docuit, Deum voluntate suâ & ad bonum, ad malum nos cogere; huic doctrinæ ut obviaret prædictus auctor, docuit actus nostros, nec esse necessarios, nec prædeterminatos à Deo; nosci tamen ab eodem, scientiâ tali, quæ possit illum dirigere, ad formandam prædestinationem, & ad effectus illius habendos.

PRÆMITTO 3. *Quâ ratione aliquid medium inter duo extrema esse possit?* Quantùm ad præsens, inprimis, potest esse aliquid medium inter duo extrema per abnegationem utriusq; extremi; & sic viride, est medium inter album & non album positivè, hoc est inter nigrum. Rursus est aliquid medium inter duo extrema per participationem de utroq; extremo; & sic v.g. fuscum, est medium inter album, & non album positivè. Hoc posteriori modo admitti solet scientia media, hoc est per participationem de utroque extremo, ut videre est apud Mart. d. 12. Num. 16. Fassolum hîc d. 22. Num. 470.

PRÆMITTO 4. *Verba ejusdem Fassoli.* Nullum unquam ex nostris Theologis docuisse (sed de hoc infrà) non esse adæquatam divisionem in scientiam simplicis intelligentiæ & visionis; unde necessariò sequitur, quòd scientia conditionata, vel in altero, vel in utroque membro contineri debeat.

PRÆMITTO 5. *Quæ sit in hac parte varietas sententiarum?* Suarez tenet illam suo modo esse mediam, & post illum Fassolus etiam inter scientiam simplicis intelligentiæ & visionis: Illos sequitur Avancinus. Alii autem docent, esse mediam inter scientiam naturalem & liberam; quibus consentit Fassolus Num. 484. Martinon d. 12. Num. 16. Quamvis autem sentiat citatus Fassolus divisionem in scientiam intelligentiæ & visionis, esse inter membra adæquata, sentit tamen esse mediam, non per abnegationem utriusque extremi, sed per participationem ex utroque.

Quod attinet ad primum modum salvandi scientiam conditionatam, esse scientiam Mediam.

EXPLICAT 1. Suarez opusculo de scientia l. 2. c. 3. Num. 4. eique consentit Fassolus: quia scilicet objectum illius, quod est futurum conditionatum, quod esset & nunquam futurum est, ex eo quòd esset, non sit merè possibile, sed participans existentiam, adeoque referibile ad visionem; quia verò non habet exercitam existentiam, spectat ad scientiam possibilium.

Circa hanc explicationem

NOTO. Si revocanda sit hæc scientia ad unum nonnisi ex illis membris, quòd commodiùs revocari possit ad scientiam simplicis intelligentiæ: Quia magis objectum illius accedit ad possibilia, quà talia, & excludentia exercitam existentiam; præcipuè verò, quia scientia visionis non est nisi exercitæ pro aliqua differentia temporis existentiæ, ut ita accommodet sese oculo corporeo, qui nonnisi actu existentia attingit.

Quod ad secundum modum salvandi formalitatem Mediæ in Scientia conditionalium attinet.

EXPLICAT 2. Martinon. Quòd scilicet sit media inter scientiam naturalem; quia non est necessariorum, & media inter liberam; quia non est objecti absolutè ex parte actûs decreti.

Circa hanc explicationem

NOTO. Largiori modo sumi scientiam liberam,

ram, quando ſumitur pro notitia attingente ob-jecta decretum ſupponentia; quia dantur eti-am in Deo actus liberi, quos debet etiam attin-gere ſcientia libera; nam ſi creatam libertatem attingit, etiam attinget & divinam. Et ſicut pro neceſſariis divinis prædicatis non datur alia ſcientia, quàm quæ noſcit prædicata neceſſa-ria creata; ita nec alia noſcet actus liberos Dei, & alia actus liberos creaturæ. Quod ſi eadem ſcientia noſcet utrumque, non poterit libera ſcientia definiri per notitiam objecti ſup-ponentis decretum: Quia multi ſunt actus Dei liberi, non ſupponentes decretum, ut pri-ma voluntas formandi decreti, ſimplices com-placentiæ liberæ &c.

EXPLICARI poſſet 3. Scientiam conditio-natam non eſſe ullo modo mediam; ſed eſſe membrum ſeparatum, condiſtinctum ab omni-bus aliis membris dividentibus ſcientiam.

PROBATUR 1. Auctoritate eorum, qui il-lam revocant ad ſolam ſcientiam ſimplicis in-telligentiæ; Si autem eam revocant ad illam, hoc ipſo non faciunt illam mediam; quod ſen-tiendum eſt etiam de illis, qui illam revocant ad ſcientiam viſionis. Ad ſcientiam autem ſim-plicis intelligentiæ revocat illam Suarez t.1. de gratia Prol.2.c.6. Num.7. Vasquez d.77.Num. 17. Valencia hîc pun.5. q.2. paragr. Tria ta-men ſunt. Leſſius de gratia c.16.Num.3. & 19. Num.1. Ad ſcientiam autem viſionis revocat etiam Suarez ex mente Auctorum opuſculo de ſcientia lib.2.c.3.Num.5. Faſſolus citatus Num. 483. Quia verò Noſtrates ſcientiam neceſſa-riam ſumunt pro eadem, ac ſcientiam ſimplicis intelligentiæ, hoc ipſo ſi eam revocant ad ſcien-tiam ſimplicis intelligentiæ, revocant ad ſcien-tiam neceſſariam, adeoque non agnoſcunt mediam.

PROBATUR itidem Auct. Vasq. d. 77. cit. ubi cùm dixiſſet, hanc ſcientiam eſſe potiùs ſim-plicis intelligentiæ quàm viſionis, ſubdit; vel *ſi placet*, inquit, *doctrinæ & claritatis gratiâ tertium membrum conſtituere, quid obeſt?* quòd enim an-tiqui Scholaſtici, qui hactenùs ſcripſerunt, tan-tùm meminerint ſcientiæ viſionis, & ſimplicis intelligentiæ, parùm intereſt. Tum quia illi de hac ſcientia ſub conditione, nihil omninò diſ-putarunt, vel meminerunt. Tum quia illi non dixerunt; Omnem ſcientiam in duo illa mem-bra ſolùm dividendam eſſe, &c. Quid igitur obeſt, ſi nos aliam ponamus, cujus ipſi mentio-nem neque fecerunt, neque negarunt? Idem docuit Becanus 1.p.t.1.c.10. q.1.Num.5. ut me-minit expreſsè Faſſolus Num.470. cùm tamen dixerit: Omnes noſtros revocare hanc ſcien-tiam ad aliquod membrum, vel mediam pone-re. Citari etiam ſolet pro noſtro intento Ribas d.9.c.1. & eam ſatis innuit Suarez op. de ſcien-tia lib.2.c.3. Num.4. Non cum magna firmita-te de illa loquens: ſolùm enim dicit; *Non ineptè* (inquit) *vocata eſt ſcientia Media.* Clarè autem illam docuit Terentius, Alciatus olim Roma-nus Profeſſor.

PROBATUR 2. Ratio ſuperior non poteſt eſſe media inter rationes ſe inferiores; & ita ſubſtantia non eſt medium inter rationale, & ir-rationale, nec item non vivens: ſed ratio ſcien-tiæ conditionatę, eſt ratio ſuperior diviſionibus & rationibus ſcientiæ ſimplicis intelligentiæ & viſionis. Ergo. Minor probatur, quia de ſinguli harum eſt prædicabile, quòd ſit ſcientia abſolu-ta; ergo ratio abſolutæ eſt reſpectu illarum tan-quam genus, adeoque ut quid ſuperius; ergo & membrum illi oppoſitum erit ſuperius pra ſcientia ſimplicis intelligentiæ, & viſionis, na-turali & liberâ: Ratio, quia ſi rationale eſt ſupe-rius Petro, etiam irrationale illi oppoſitum, erit ſuperius; quod ipſum probatur; quia contra-riorum eadem eſt ratio, adeoq; eadem ſuperio-ritas & inferioritas. Si ergo unum ſuperius, eſt prius, etiam illi contrarium erit eodem ſuperius; jam autem membrum oppoſitum ſcientiæ abſo-lutæ, eſt ſcientia conditionata.

PROBATUR 3. fundamento Alciati, ad hoc ut aliquid in quapiam diviſione ſit medium in-ter duo dividentia, non ſufficit quòd non conti-neatur ſub membris dividentibus; ſed requiri-tur inſuper, ut contineatur ſub diviſo: planta enim quantumcunque neque ad rationale, ne-que ad irrationale pertineat; tamen media in-ter iſta dici non poteſt, eò quòd ſub animali, quod per rationale, & irrationale dividitur, non contineatur. Genus autem quod dividitur per hæc membra, ſcientia ſimplicis intelligentiæ & viſionis, eſt ſcientia categorica, ſub qua non continetur ſcientia conditionalium; conſe-quenter non erit media inter dicta membra. Quod autem dividatur hîc ſcientia categorica: Ratio eſt. Tum quia hæc ſola meretur abſolu-tè dici ſcientia, utpote quæ ſola eſſe vel non eſſe enuntiat; conditionalis autem quamdiu non tranſit in abſolutam, nihil ponit in eſſe, unde conditionales ſyllogiſmi improprii dicuntur, & nihil concludunt. Tum quia antiquiores Scholaſtici exiguam admodum mentionem fe-cerunt ſcientiæ conditionalium; ergo ſignum eſt in hac diviſione non reſpexiſſe illos ad ſcien-tiam Conditionalium.

DICES 1. S.Thom. locis circiter undecim, quorum meminit Alvarez d.6. Num.5. diviſit ſcientiam nonniſi in ſcientiam ſimplicis intelli-gentiæ & viſionis.

RESPONDETUR. S.Thom. diviſiſſe in hæc membra nonniſi ſcientiam abſolutam. Aliqui dicunt eandem complexum eſſe S. Doct. ſub ſcientia & veritate, quam ipſe appellat dicti.

DICES 2. cum Alvarez. Inter ens & non ens, nullum datur medium; ergo neque inter dictas ſcientias: Quia ſcientia viſionis attingit ens

Ens actu; scientia autem simplicis intelligentiæ attingit non ens, seu quod non existit.

Respondetur. Nos hîc defendere scientiam conditionatam, non mediam; diximus etiam suprà malè assignari hæc objecta, prædictis scientiis. Denique addi potest; Inter ens & non ens non dari medium, sed inter ens absolutè, & non ens dari medium; nempe non absolutè ens, & hoc non absolutè ens, est objectum conditionatè, & ipsum conditionatum.

Dices 3. cum eodem. In nobis non datur ulla media notitia inter intuitivam & abstractivam; ergo & in Deo sufficienter dividitur scientia, in scientiam visionis, & simplicis intelligentiæ.

Respondetur. Prædictas divisiones in humanis esse factas, nonnisi ratione modi cognoscendi, qui nonnisi duplex est: Sed respectu Dei, fit hæc divisio ratione varii status ejusdem objecti.

Quando autem primitùs Nostri usurpabant hunc terminum scientia media, usurpabant secundùm quæstionem tunc cum Thomistis tractatam; quòd scilicet illa notitia neque esset necessaria, neque libera; hoc est decretum absolutum supponens.

An scientia Conditionata sit scientia media? Non erit quæstio de sola voce, sed de re; An scilicet in divisione scientiarum, habeat præ reliquis unà cum scientia absoluta prioritatem? Utemur tamen hac voce scientia media loquendo cum pluribus, supponendo autem pro scientia Conditionata.

Noto. Si quis cominisceretur tam amplam acceptionem scientiæ v.g. visionis, ut se extendat etiam ad effectus, pro alia rerum serie, sub conditione futuros vel non futuros, cum eo esset lis de duobus. Inprimis an rectè amplier scientiam visionis, quæ lis non esset propria præsenti difficultati. Deinde de qualitate decreti, circa quod hic unicè laboratur.

DISPUTATIO IV.
De Scientia Conditionatorum.

SEcundùm praxin communem priùs agi debuisset, de Notitia futurorum liberorum absolutorum; de hac diximus in Logica: Et quia nullum speciale difficultatis punctum habetur, quod non includatur in Conditionatis, de his solis agetur.

QUÆSTIO I.
An detur Scientia Conditionalium liberorum.

DICENDUM est. *Esse de Fide dari scientiam conditionalium liberorum.* Ne autem conclusio offendat; attendendum est, quòd non dicam esse de fide dari scientiam Mediam, nec scientiam conditionatam; hoc est independentem à decreto absoluto ex parte actûs; sed tantùm dico dari scientiam Conditionatorum liberorum. Hanc Nostrates omnes docent, & Thomistæ jam, ex quibus Zumel Thomista hîc d.8. concl. 1. *Non est tutum*, inquit, *negare infallibilem, & veram cognitionem illorum contingentium in Deo.* Vide Fassolum hîc n.211. Paulus Burgensis videtur eam negasse. Antiquiores Thomistæ negabant illam esse infallibilem. Ita Cabrera tom.3. q.62. a. 1. d.12.§.6. in initio tertiæ Conclusionis. *Futura*, inquit, *conditionata, quæ tantùm probabiliter, inferuntur, aut nullo modo connectuntur cum conditione, cognoscuntur à Deo probabiliter tantùm.* Alibi tamen oppositum sensit. Ledesma nomine omnium Thomistarum enuntiat, posse Deum judicare, quid foret verosimilius, & probabilius in tali eventu, non tamen posse definitum judicium ferre, hoc esset, aut erit si illud fiat, aut fieret; fuit inquit sententia omnium Thomistarum. Vide eundem disp. 2. diff. 2. fol. 574. editionis Salmanticensis. Navarette autem censet eam scientiam non dari in Deo formaliter, sed eminenter, quod ipsum eminenter explicat hîc Cont.56.§.2. quia conditionalia formaliter secundùm se, non sunt cognoscibilia, & quia intrinsecè, claudunt dubitationem, Ripa 1. p. q. 14.a.13. Defendit suos in hoc puncto Joannes à S. Thom. hîc d.20.a.1. Conclusionem prout à nobis formatur æquivalenter formavit Molina 1. p. q. 14. a. 12. in quantùm docet, sine scientia hac, hallucinandum esse periculosè in concilianda gratia cum arbitrio. Posset hæc Conclusio quantùm ad hoc punctum, quòd talia noscantur à Deo, probari rationibus naturalibus, sed eas attigi adhuc in Logicis. Hîc argumentabimur merè ex principiis Theologicis.

PROBATUR 1. Conclusio Auct. Script. & Conciliorum, quas fusiùs Nostrates apud Suar. Vasq. Ruiz. Fassolum, & omnes alios prosequuntur. Et quidem quod attinet ad Auct. Scripturæ, sic illa breviter colligi in argumenta potest. Cognoscere Deum conditionata futura libera, nihil aliud est, quàm cognoscere actiones liberas conditionatas creaturæ, ponendas si impleretur conditio; sed secundùm fidem Deus noscit actiones liberas conditionatas creaturæ ponendas, si impleretur conditio. Minor Prob. quia vel novit Deus Ceilitas tradituros Davidem Sauli, vel non novit? Si non novit, ergo dicere non potuit; & tamen dixit: Si autem novit, ergo de fide est, quòd novit actiones conditionatas à creatura liberè ponendas, si impleretur conditio: Nam traditio illa fuisset actio libera, & erat actio conditionata; quia & nunquam posita, & restricta per adventum Saulis, in præsentia Davidis. Item, vel novit Deus Tyrios & Sidonios, convertendos positâ prædicatione pœnitentiæ, & miraculis, vel non novit, si non novit, cur dixit? Si novit, ergo habemus intentum: Quia conversio illa fuisset actio libera, quæ nunquam est posita, deficiente conditione miraculorum. Item, vel novit Deus juvenem, casu quo morte non fuisset præventus, fore mutandum, vel non novit? Si novit, habetur intentum: Si non novit, cur id enuntiat Scriptura? Item, vel cognovit Elisæus Deo revelante, casu quo Joas Rex percussisset quinquies, aut sexies terram jaculo, quòd fuisset debellaturus Syriam, vel non cognovit? Si non cognovit, quare id 4. Reg. 13. revelavit? Si cognovit, ergo & Deus revelans nôrat illa. Similia habentur de mulieribus alienigenis aversuris corda Judæorum. Item, quòd si Judæi novissent, nunquam Dominum gloriæ crucifixissent, &c.

Quod

Quod ad Concilia attinet sufficerit pro nunc auct. Tridentini Sess. 6. c. 23. ex quo sic arguitur; est de fide hæc conditionalis, si alicui non detur speciale privilegium, non potest in tota vita, peccata omnia venialia, vitare; ergo est de fide dictam conditionalem, quæ importat actus liberos, certò à Deo nosci. Ex eodem Concilio Sess. 6. c. 5. habetur intentum, ubi definit Trident. quòd homo inspirationem à Deo immissam abjicere possit, si velit; ex quo sic arguitur; De fide est nosci à Deo, quia si homini detur gratia, potest illam abjicere, si velit; ergo de fide est, nosci à Deo conditionata libera futura; abjectio enim illa, est actio libera; est autem nunquam futura; quia gratia efficax de quâ hîc agitur, nunquam est abjicienda, licèt possit abjici.

PROBATUR 2. Auct. SS. PP. quorum verba recitat Ruiz. d. 65. s. 2. & 3. & aliis, & in compendio Mart. d. 9. Negativa Auctoritas illorum: Quia cum Ethnici inquirerent à Sanctis, si Deus cognovit Angelos peccaturos, cur eos creavit? Non responderunt Sancti, quod obvium fuit, Deum talia non cognovisse, sed responderunt: Creavit ut è malo bonum eliceret, & ad alios, suæ providentiæ fines. Positiva autem auctoritas ex pluribus locis apud eosdem citatos habetur. Suffecerit S. Aug. & S. Thom. Docuit ita Aug. in Psal. 85. *Ego*, inquis, *non inimici mei petebam mortem, sed vitam petebam filii mei, quid mali petebam? Nihil mali petebas, sicut tu sentiebas: Nam quid si ille raptus est, ne malitia mutaret intellectum illius; sed peccator*, inquis, *erat, & ideò volebam illum vivere, ut corrigeretur; tu volebas eum vivere ut melior esset? Quid si Deus noverat, si viveret, pejorem futurum &c. Redi ad cor tuum; dimitte Deo consilium suum.* Ubi ut vides ad notitiam conditionatorum recurrit Aug. & illam notitiam appellat consilium Dei. Epistola 49. q. 2. *Tunc voluisse*, inquit, *hominibus apparare Christum, & apud eos prædicari doctrinam suam, quando sciebat, & ubi sciebat esse, qui in eum erant credituri.* Hæc autem doctrina S. Doct. supponit hanc conditionatam cognitam; hi convertentur si prædicabitur. Similia habet serm. 7. de verbis Domini, ubi agens S. Doctor de adolescente, qui contristatus abiit, dicit: *Quia talis magister erat, qui futurum prævideret, intelligimus fratres istum hominem si sequeretur Christum sua quæsiturum esse, non quæ Iesu Christi.* Similia citari solent de bono perseverantiæ cap. 8. 15. 17. 18. 19. De prædestinatione Sanct. c. 10. & 14. lib. 2. de Genesi contra Manich. c. 28. lib. 11. de Genesi ad literam c. 6. 8. 9. 22. lib. de libero arbitrio c. 5. Et lib. de corrept. & grat. cap. 8. Ubi quærit cur eos, qui peccant non rapiat Deus? *Vtrum hoc*, inquit, *in potestate non habuit, aut eorum mala futura nescivit? Nempe nihil horum, nisi perversissimè, atq; insanissimè dicitur.* Quod attinet ad auct. S. Thomæ, eas commodè collegit Fulgensis, Suavis concordiæ d. 4. citatque inprimis locum ex 1. p. q. 23. a. 5. ad 1. Ubi cùm proposuisset S. Thom. ex locis à se citatis præscientiam meritorum esse causam prædestinationis, subdit: *Dicendum, quod usus gratiæ præscitus, non est ratio collationis gratiæ, nisi secundùm rationem causæ finalis*; hoc ipso autem supponit Deum antequam statuat alicui conferre gratiam, cognoscere, num bene eâ sit usurus. Eò etiam vergunt verba S. Thom. 1. 2. q. 79. a. 1. in corpore. *Deus aliquibus non præbet auxilium ad evitanda peccata, quod si præberet, non peccarent.* Item secunda secundæ q. 165. a. 1. ad 2. 3. p. q. 1. a. 5. & a. 3. ad 4. de veritate. q. 6. a. 2. & q. 24. a. 14.

PROBATUR 3. de fide est, quòd efficax Dei voluntas vel decretum sortiatur suum semper effectum, ergo de fide est quòd prædeterminatio quæ per Thomistas est vel efficax decretum, vel effectus illius sit sortitura suum effectum, ergo ulteriùs est de fide per Thomist. quòd si ponatur prædeterminatio, sortitura sit effectum, ergo ulterius est de fide per illos conditionatum liberum futurum præsciri à Deo, nam in principiis illorum ille consensus est liber, quamvis posita prædeterminatione, & potest non poni, sed poneretur, posita prædeterminatione.

DIFFICULTAS I.

Referuntur responsiones Adversariorum.

AD prædicta Argumenta varias Responsiones invenerunt Thomistæ. Sit

Punctum Difficultatis 1.

Responsiones communiores.

RESPONDET 1. Nazarius q. 14. a. 13. §. *Quæ sit certitudo*, & dicit: Duplicia esse conditionata, quædam in quibus ex antecedenti conditionato, necessariò infertur consequens; & alia ex quibus non infertur: prima illa certò noscuntur; secunda certò non noscuntur: Nam ex vi positionis antecedentis, non sequitur necessariò positio consequentis, sed tantùm significatur dispositio, & præparatio ponendi effectus; sunt tamen materialiter veræ illæ propositiones & necessariæ, quando scilicet ita præfinitum est à Deo; sine autem prædefinitionibus, conditionata, firmam suæ significationis, non haberent certitudinem.

CONTRA 1. est, quia hæc responsio non attendit ad statum quæstionis, & confundit quæstiones; non attendit quidem ad statum: Quia quando dicimus conditionatas esse veras, non loquimur de veritate illarum, quæ sit vi illationis, ad quod attendit respondens; sed quærimus

mus de veritate oriunda præcisè, ex coexistentia hypothetica effectûs, cùm ipsa hypothesi, si impleatur. De qua difficultate inquiritur, quid Nazarius in illa sentiat? Quæ ratio nostra in multis est observanda: Nam statum hunc quæstionis formamus non intendendo, quòd illa conditionata sint vera vi & methodo illationis; sed potiùs, an coexisteret conditionatè, ipsemet effectus, ipsi impletioni, & positioni conditionis. Rursus eadem responsio confundit quæstiones: Quia alia est quæstio; An Deus certò & infallibiliter cognoscat dicta conditionata? & alia, in quo medio, seu an illa noscat ex præsupposito decreto? hinc ad illam priorem quæstionem non rectè respondetur per secundam; ut fecit Nazarius.

Contra 2. Restaurari potest sic argumentum. Tum quia vel præter dispositionem & præparationem causarum, potest certò nosci effectus, vel non! Si potest, ergo non tenet responsio Nazarii, recurrentis ad notitiam effectûs, solùm in dispositione causarum; Si non potest, cur non? Præcipuè cùm de ipsis effectibus possint etiam duæ contradictoriæ formari, sicut formari possunt de ipsis causis dispositis: Si autem formentur contradictoriæ de ipsis effectibus, necessariò una ex contradictoriis debebit esse vera, & altera falsa, ex regula universali, de contradictoriis. Tum quia prænoverat Deus conditionatum casum, & defectionem Angelorum; & tamen non apparet, quæ in illis præcesserit dispositio & præparatio, ad ponendam defectionem. Tum quia hæc responsio videtur favere Semi-Pelagianismo; dicebant enim illi, ex prævisa dispositione, & præparatione puerorum, his quidem negari Baptismum, illis concedi. Tum quia de fide est, divinam prædictionem de secuturo effectu, non posse frustrari, sed de fide est, ex vi dispositionum & præparationum causarum, posse frustrari effectum illum; utpote qui contingit liberè, ergo de fide est, quòd non ex vi dispositionum prædictio illa facta fuerit. Nec valet si recurras ad hoc, aliquæ prædictiones divinæ non habuerunt effectum; nam argumentum procedit, de iis quæ non frustrantur; de aliis autem quid sentiendum, indicat S. Thom. 22. q. 171. a. 6.

Contra 3. Quia hæc interpretatio Nazarii non accipit verba script. ut sonant: Nam non inquisivit David; An cives Ceilæ habuerint præparatum animum tradendi, sed quæsivit de sua traditione, quæ potuisset non sequi etiam dispositis illorum animis, nec locutus est Christus D. de Tyriorum, & Sidoniorum dispositione ad converti; sed de ipsa conversione. Ergo immeritò recurrit Nazarius ad dispositionem & præparationem causarum. Quando autem supponit, nihil esse verum, nisi necessarium, id falsum est; nam de contingentibus dantur veritates; sicut contingens erat ut Deus crearet mundum, & tamen verum. Quod autem dicit veritatem harum propositionum dependere à prædefinitionibus, de hoc infrà.

Quia verò in dictis argumentis contra Nazarium recurrimus ad hoc, quòd ex contradictoriis formatis de ipsa conditionata secuturitione effectûs, una debet esse vera, & altera falsa; juvabit hîc addere modum formandæ dictæ contradictoriæ. Porrò formatio ejus stat in hoc, ut in affirmativa non tantùm affirmetur futuritio, sed & conditio; in negativa autem negari quidem debet effectus, sed non negari conditio: Quia si negetur conditio, non servabitur jam idem status, circa quem debet fieri affirmatio & negatio: hîc enim status, est ipsamet conditio. Unde v. g. sic formari debet, peccabit Petrus si ingressus fuerit atrium. Non peccabit Petrus si fuerit ingressus atrium: Et licèt in conditionata debeat totum negari, quod affirmabatur in alia; ly tamen totum accipiendum est hoc sensu, quòd prædicatum negari debeat; sed non debet negari totum, negando etiam statum; jam enim non erit contradictio de eodem: & sicut cùm dico; Petrus peccabit, in contradictoria non debeo negare Petrum; quia circa illum versatur affirmatio & negatio: Sic nec debeo negare conditionem, quia circa illam versatur tota contradictio.

Respondent 2. Loqui Deum nonnisi conjecturaliter. Contra est. Tum quia ex contradictoriis alterutra non debet esse conjecturaliter vera, præcipuè si objectum spectetur in illomet ipso. Tum quia posset adhuc Deus rogari, nunquid certò & non tantùm conjecturaliter novit? Nunquidne responderet, nescio? Tum quia articuli fidei non sunt conjecturalis scientiæ, est autem articulus fidei, v. g. quòd sine conditione specialis privilegii, nemo possit abstinere ab omnibus peccatis etiam venialibus. Citavi etiam, prædixisse Deum certissimè avertenda corda Israelitarum ab ipso, si duxerint alienigenas; aliàs per hanc sententiam posset non credi Deo revelanti, nisi ponatur Deum talia objecta certò noscere. Fundatur id in Auct. August. supra Joan. 8. v. 19. ubi inquit S. Joan. nomine Christi D. *Si me sciretis, forsitan & Patrem meum sciretis.* Explicat Aug. *Dubitationis verbum est cum dicitur ab homine, ideò dubitante, quia nesciente; quando verò dicitur à Deo, cùm Deum nihil lateat, illa dubitatione arguitur infidelitas, non opinatur Divinitas:* Quod etiam sensit Hieronymus. In Græco etiam pro ly *forsitan*, ponitur ly: *an*, quæ particula, etiam pro ly: *utique* sumitur.

Ad ea quæ adfert Alvarez d. 7. num. 21. solvenda.

Noto. Illum non attendere ad punctum principale; Respondet enim, quòd talia nonnisi in decreto noscantur; hîc autem non est quæstio;

stio; in quo medio talia noscantur. Immeritò etiam supponit hanc conditionatam, si venerit Saul tradent te, æqualem habere illationem cum hac, si lapis est homo, est animal rationale; quia hæc illatio semper tenet, non tenet prior. Deniq; quamvis circa actualem voluntatem Ceilitarum tradendi Davidem potuerit ab æterno Deus scientiam visionis habere; nihilominùs inquiri potest, quid Deus sentiret de sola conditionata, prout antecedente, statum illum absolutum?

Punctum Difficultatis 2.

Examinantur recentiores Responsiones.

AUctor Anonymus lib. de ordine c. 22. & 27. pluribus refutat dictas Auctoritates: Quia verò liber illius ut plurimùm non solet esse ad manum, legatur Matt. d. 9. s. 13. & 14.

PRIMUS Modus refutandi est, quòd sicut in Scriptura continentur multæ enuntiationes, & multi discursus; nec tamen exinde rectè infertur, Deum habere scientiam enuntiativam, vel discursivam; ita ex eo, quòd in Scriptura habeantur multæ propositiones, & revelationes conditionatæ, non bene colligetur ex eo, dari in Deo scientiam conditionatam, licèt omnia hæc perfectissimè nôrit.

CONTRA 1. Quia disputat Anonym. de voce: Pone tantùm conditionata nosci à Deo, voca notitiam ut volueris. Deinde ex aliquibus quæ in Scriptura sunt rectè colligitur illa Deum habere; ex aliquibus non colligitur, ut cùm Deus dicitur, tactus esse dolore cordis, non rectè colligitur in Deo cor, vel dolor: cùm ergo significet Scriptura de notitia conditionatorum in Deo, cur illa ad hanc primam classem non spectabit? quòd scilicet ex verbis Scripturæ inferri debeat, quòd detur in Deo, & tamen nullum est absurdum ponendi illam in Deo.

CONTRA 2. Ex discursibus, qui Deo tribuuntur in Scriptura, rectè inferimus dari in Deo discursum virtualem, licèt non formalem, utpote involventem imperfectiones; ergo etiam bene inferemus ex eadem Scriptura dari in Deo scientiam conditionalium, utpote non involventem imperfectionem.

CONTRA 3. Quia quod ille adfert, talia conditionata vel per scientiam visionis, vel intelligentiæ nosci, parùm ad præsens refert: neque enim in præsenti de hoc quæritur.

SECUNDUS Modus ejusdem est, quòd quando Christus D. dixit: Si in Tyro & Sidone &c. exprobravitque illorum incredulitatem, dicit ille, quòd illic non sit sermo de futuris conditionatis, sed de præteritis, & quòd illo modo non plùs voluerit significare, quàm duritiam cordis eorum per comparationem ad Tyrios, vel quòd id dixerit nonnisi per exaggerationem; ad eum modum, quo amicus dicit alteri sibi quidpiam immeritò neganti; si hoc ab inimicissimo petiissem, concessisset. Addit denique in Christo D. hanc scientiam conditionalium potuisse esse, sed non sequitur fuisse illam in Deo.

CONTRA 1. Quia quòd hæc exprobratio sit de præterito simpliciter, id immeritò assumit, sed fuit potiùs quasi de quodam futuro præterito misto; est enim hæc consimilis locutio, atque cùm dicitur, scio te impetraturum fuisse. Et licèt Scriptura solius præteriti meminerit, sufficit quòd illud deposcat consignificationem futuri: Unde ex illo loco rectè argumentum instituetur ad futura. Deinde quamvis illic esset res de solis præteritis, nihilominùs sic adhuc formari posset argumentum: Antequam Christus D. incepisset prædicare Judæis, norat Deus hanc propositionem, si prædicaretur Tyriis converterentur, vel non norat? Si non norat, ergo de illo præterito dicere non potuit, si prædicatum fuisset, conversi fuissent; quod enim pro futuro falsum est, pro præterito falsum esse debuit in eadem suppositione; si autem norat prædictam conditionatam, habetur intentum.

CONTRA 2. Quia si hoc est dictum nonnisi per exaggerationem, dicam etiam per exaggerationem dictum esse de Deo: Tu Domine qui omnia nosti, & si dicas hæc verba ut sonant, accipienda; dicam & ego, illa, eodem modo accipienda. Deinde quid responderet Deus, si ex illo quæreretur; Dic Domine sine exaggeratione, converterenturne Tyrii, vel non, si illis prædicaretur?

CONTRA 3. Quia cùm Christus D. Spiritu Dei afflatus, secundùm quod homo est dictam propositionem scierit, necesse est agnoscere etiam Deum illam scire, habereq; taliũ notitiam.

TERTIUS Modus ejusdem est, quòd prædictio illi Elisæi de debellanda Syria, si rex percussisset jaculo pluries terram, fuit veritas conditionalis in Propheta, non in Deo: Deus enim revelavit Prophetæ, quòd toties Joas Syriam vastaret, quoties terram jaculo percuteret, ex hac revelatione absoluta, conditionatam fecisse Prophetam, quòd si pluries percussisset absolutè vastasset, intulisseque id probabiliter; & quòd Deus trinam percussionem viderit scientiâ visionis, plures verò percussiones, quæ nunquam futuræ erant, scientiâ simplicis intelligentiæ.

CONTRA 1. Quia non attendit ad statum quæstionis; quia Objectum de quo nos quærimus, non potest esse objectum scientiæ visionis, cùm importet aliquid, ad quod illa non attendit; nec item objectum scientiæ intelligentiæ propter eandem rationem: Nam objectum illud importat aliquam existentiam non exercitam; & tamen non merè possibilem.

Contra 2. Quia nonnisi divinando dicit, illam conditionatam non fuisse formatam à Deo. Deinde vel id certò intulit Propheta, vel non? Si certò, ergo omniscius divinus intellectus debuit etiam illud noscere; Si non certò; quare id nomine Dei dixit? Præcipuè cùm de illa conditionata possit Deus rogari, quidnam de illa sentiat?

Contra 3. Quia hæc responsio non attendit ad statum quæstionis: Non enim est quæstio de istis, quorum conditio ponenda est, & sunt futura: Nam hæc bene possunt nosci per scientiam visionis; nec est quæstio de possibilitate alterutrius partis: Nam hæc nosci potest per scientiam intelligentiæ. Sed est quæstio de eo; quod nunquam futurum est; foret tamen vel non foret, Si

Quartus modus ejusdem est, quòd scilicet David interroganti noluerit respondere Deus, quòd revera Saul venturus esset; nec quòd Ceilitæ actu habuerint voluntatem illum tradendi; sed solùm voluisse illum admonere periculi secundùm circumstantias.

Contra. Tum quia eadem libertate dicetur, quòd quando Deus promisit beatitudinem bonis operibus, non dixerit illam de facto dandam; sed quòd admonuerit rem ita posse fieri, attendendo ad circumstantiam actionum nostrarum, & misericordiæ Dei. Tum quia non dicitur, quòd sint dispositi Ceilitæ ut tradant, sed quòd sint tradituri Si. Tum quia ponamus sic interrogantem Davidem, non quæro de periculo; quia illud video: Nec de dispositione Saulis, quia de illa constat; sed quæro nonnisi de hac conditionata, prout antecedit visionem objecti absoluti, sintne me tradituri Ceilitæ, Si

Quintus Modus ejusdem est, quòd illa præventio juvenis per mortem, non plùs significet quam quòd accelerata mors justo magnum illi sit beneficium; & quòd nos talia per moraliter certam consequentiam inferre possimus; & tamen scientiam conditionatorum non habemus.

Contra 1. est. Quia hæc, quæ adferuntur, non supponunt extremi conditionati possibilitatem solam cognitam; quia tam noscebat Deus possibile esse ut peccaret, quàm noscebat, possibile esse ut non peccaret; Ergo illa prænotio quæ movit ad eum vitâ tollendum non debuit esse possibilitatis solius: Nam possibilitas non peccandi, potuisset eum retrahere, ne infligeret mortem; illa etiam prænotio non poterat esse visionis, quia hæc, objectum habet, quod ponitur, non est autem posita illa perversio; ergo debuit esse prænotio hypothetica.

Contra 2. Quia si nos possumus dicere: Si juvenis vixerit, peccabit, vel id potest noscere Deus certò, vel non? Si potest, habetur intentum; Si non potest. Ergo non potest Deus certò noscere, quòd certò moraliter possunt homines, immo quòd certò noscunt homines: Quia, ut dixi suprà, est nobis de fide sine speciali gratia, neminem omnia venialia, fugere posse.

Contra 3. Quia intentio nostra non est, quærere: Cur non fuerint peccata quæ prævidebantur? Hujus enim causa est, quia raptus est; sed quæ fuerit prænotio Dei, movens eundem, ut raperetur; hæc autem non est nisi hypothetica. Ad alia solvenda

Noto 1. Quamvis non ut plurimùm apud PP. reperiatur hoc nomen scientia simplicis intelligentiæ, nec tamen hoc obest, ut hæc scientia in Deo ponatur: Quia objectum illius agnoverunt PP; ita quia nosci objecta conditionata agnoverunt, poni poterit scientia conditionata, quamvis ejus non ita clarè meminerint PP. Deinde ob ortas hæreses multa nomina imposita sunt, ut nomen Consubstantialis, Transsubstantiationis; ita potest nomen hoc nunc usurpari, ad refutandos præcipuè Calvinianos errores. S. Thomas admisit hanc scientiam sub nomine scientiæ Enuntiabilium, ubi post tractatam divisionem scientiæ intelligentiæ, & visionis. a.14. inquirit: An Deus omne enuntiabile noscat? Affirmatque, & illi notitiæ tribuit veritatem dicti, non rei. Quando autem idem Anonymus dicit propositiones PP. quæ dicunt; Ideò præsciri res liberas, quia futuræ sunt, explicari debere, quòd ly ideò importat solam particulam illationis, id non convincit; nam arbitrariè Patres explicat.

Noto 2. Quamvis omnes possibiles modi salvandi Petrum noscantur à scientia simplicis intelligentiæ; nihilominùs noscuntur etiam modi salvandi liberè, & faciendi beneficium in collatione auxilii opportuni, quòd seclusâ scientiâ conditionatâ (ut infrà dicetur) non apparet, quî fieri possit? Quando autem assumit nullum esse ordinem etiam rationis inter scientias Dei, falsum assumit; nam de facto si prior est ratione intellectio præ volitione, cur non erit prior, una scientia, præ alia?

Noto 3. Si comparetur scientia (quæcunque illa sit) conversionis Petri ad scientiam non conversionis ejusdem, non erit per hoc perfectio simpliciter simplex; quia non est meliùs unum potiùs extremum, quàm aliud noscere; potest tamen salvari in tali scientia formalitas perfectionis simpliciter simplicis. Inprimis, quia si sumatur illa scientia universaliter, & quoad utramque contradictionis partem, erit illa perfectio simpliciter simplex; ad eum modum, quo quamvis potentia creandi leonem, non sit melior præ potentia creandi elephantem; nihilominùs potentia ad illa creabilia extrema se extendens, est perfectio simpliciter simplex. Rursus sicut non obest, ut libertas sit in Deo perfectio simpliciter simplex; & tamen illa extenditur tam ad decretum salutis, quàm damna-

damnationis; ita nec oberit attendentia ad utrumque extremum scientiæ conditionatæ, ne sit illa perfectio simplex, salvando illius necessitatem eo modo, quo salvatur quædam necessitas, in actu Dei libero.

Quòd autem dicta scientia non involvat imperfectionem. Ratio est, quia seclusis imperfectionibus manet illius hic proprius conceptus, noscere objectum si poneretur conditio; hoc autem nullam involvit imperfectionem; aliàs nec nosci possent talia per scientiam intelligentiæ, vel visionis; cujus oppositum censet Anonymus.

Noto 4. Cum per illum quæcunque propositio hypothetica æquivalens absolutæ, habeat determinatam veritatem; sequitur omnem hypotheticam habere determinatam veritatem; quia omnis habet consimilem æquivalentiam; nam ad rationem absolutæ non est necesse, ut de facto ponatur objectum; nam traditio Davidis non est posita; & tamen illa conditionalis habuit determinatam veritatem. Quod autem dicit, in hypothetica, solam ostendi necessitatem connexionis consequentiæ cum antecedente, id suprà refutatum est. Sed quando dicit, talem connexionem etiam falsis objectis convenire, id non satis explicat: Si enim id fiat ex suppositione concessorum, verificari poterit propositio, ut etiam solet contingere, dum concessis falsis præmissis, urgetur aliquis, ad concedendam falsam conclusionem. Sed aliàs non potest ostendi, quòd possit certò nosci aliquis effectus coexistens conditioni, si illi non coexistat.

Noto 5. Sæpe eundem non attendere ad statum quæstionis: Quia non de hoc est quæstio, An Petrus sit convertendus: Hæc enim potest nosci à scientia visionis: Nec procedit quæstio de solo posse converti, vel non converti. Sed de statu conditionato, ut jam suprà dictum est: Et sicut ratione alius & alius statûs objecti, assignatur alia ratione, scientia simplicis intelligentiæ: & alia scientia visionis; ita ratione statûs conditionati, debet assignari aliud membrum, nempe scientia conditionata; certè enim si talia objecta non nosceret Deus, ad multas interrogationes deberet respondere; Nescio, immo non posset respondere etiam ad interrogationes de absolutis objectis cum hæc pro priori conditionalitatem suam præsupponant, adeoque & veritatem conditionatam.

Dices cum eodem. De hoc v.g. Objecto; An rex vincet si pugnet? Potest Deus respondere ad omnes quæstiones sine ulla scientia conditionata; ergo & ad alia. Ant. probatur; vel enim erit illa pugna, vel non erit; si non, respondebit Deus, non futuram victoriam, sciens id scientiâ intelligentiæ; si verò pugna futura est, rex victoriam consequetur, vel non consequetur; si primum, Deus id novit scientiâ visionis; si secundum, prælium attinget scientiâ visionis, & non victoriam, scientiâ simplicis intelligentiæ.

Respondetur. Neg. Ant. cum sua probatione: adhuc enim restat formabilis interrogatio; An si pugnaret, vinceret, quantumvis nunquam sit pugnaturus? Nec enim tunc posset Deus omniscius respondere, nescio: Non etiam posset ad responsionem informari scientiâ visionis; quia illa ad conditionata ut talia non attendit, sed ad existentias exercitas, seu positas in rebus; non etiam ad respondendum informari posset scientiâ intelligentiæ: quia per illam æque novit possibilitatem ut vincat, & possibilitatem ut non vincat. Deinde advertendum est in præsenti, non esse quæstionem quâ scientiâ Deus norit hæc objecta, sed absolutè an norit?

Noto has duas Propositiones: Posset homo operari si: Posset homo non operari si: Spectare ad scientiam simplicis intelligentiæ. Rursus hæ duæ: Si Christus non crucifixus fuerit, non converteretur latro: Si Christus crucifixus fuerit, converteretur latro, hæ inquam duæ propositiones, per multos possent nosci à scientia visionis, idque ex eo: Quia ad eandem scientiam spectat, absolutas propositiones nosse, & conditionatas. Sicut ad eandem scientiam spectat noscere hanc propositionem. Ignis applicatus urit, & ignis si applicaretur, ureret. Sed alietas objecti scientiæ eruditionatæ ab aliis scientiis maximè urgeri debet in exemplis, quorum conditio non est impleta, nam talia objecta jam non spectabunt ad scientiam visionis, & tamen de illis possunt formari contradictoriæ v. g. si non fuisset raptus, peccaretné vel non.

DIFFICULTAS II.

Solvuntur Objectiones ab Auctoritate.

Objicitur 1. Quòd sententia nostra sit doctrina Semi-Pelagianorum. Ad hanc Objectionem ut respondeatur, erit necesse eruditionis causâ referre errorem Pelagianorum, cujus appendix semi-Pelagianismus fuit, & utriusque dogma perstringere, quod ut commodiùs fiat. Sit

Punctum Difficultatis 1.

An hæc sententia, sit sententia Semi-Pelagianorum?

Præmitto 1. *Propositiones aliquas, quas docuerunt Pelagiani, & Pelagius natione Scotus.*

1. Propositio est. *Nulla est necessaria gratia ad bene operandum, sed sufficit solum liberum arbitrium.* Hæc propositio habetur epist. 90. S. August.

2. Propositio est restrictiva prioris. Dicebant stare in hoc gratiam: Quia scilicet hoc ipsum est gratia, posse liberum arbitrium se solo, sine superaddita gratia bene operari. Habetur hoc lib. 1. contra Pelag. scripto à S.Hieron. qui illum primus impugnavit: *Vt enim*, inquiunt inibi, *liberum possideamus arbitrium*, *& vel ad bonam*; *vel ad malam partem declinemus propriâ voluntate*, *ejus est gratiæ*, *qui nos ad imaginem & similitudinem sui tales condidit*. Hæc subtilitas non est absimilis ei, quâ utuntur Thomistæ dum ajunt, prædeterminari nos, ut liberè operemur, quasi dicerent; cum Dei nutu omnia gubernentur, ut liberum possideamus arbitrium, ejus est prædeterminationis, quâ prædeterminamur ut illud habeamus.

3. Propositio est adhuc utriusque restrictiva, admisit enim necessariam gratiam Dei, sed quæ daretur secundùm merita hominum. Hujus propositionis meminit Synodus Dyospolitana, & S. Aug. epist.105. Ex hac propositione pullulavit semi-Pelagianismus, quem sub nomine Pelagianismi interdum impugnant PP.

4. Propositio est, cujus meminit Prosper de lib.arb. ad Rufinum: *Dicebat enim*; *Indigere nos gratiâ ad incipiendum*, *proficiendum*, *perseverandum*. Sed nomine illius gratiæ intelligebat legem divinam, cohortationes, doctrinam Christi D. ejusque exemplum, quæ etiam propositio colligitur ex S. Aug. l.1. de gratia Christi c. 3. & 33. & 38. lib. de spiritu & lit. c. 2.

5. Propositio est, cujus meminit S. Aug. l. de hæresibus, ad quod vult Deum, c. 88. nempe quòd gratia sit necessaria ad faciliùs posse, sine illa autem posse quidem, sed difficulter impleri mandata Deii

6. Propositio, sine ullis antecedentibus meritis dari nobis gratiam, hoc est naturam, hujus meminit Aug. epist. 105.

7. Propositio docuit libertatem arbitrii in admittendi vel abstinendi à peccato possibilitate consistere, & hanc possibilitatem seu potestatem liberi arbitrii in quadam indifferentia ad plura sitam esse: Quam quia etiam Societas tenet, primus Bannez cœpit hanc doctrinam nostram Pelagianismi damnare, ut meminit Ripalda d. 113. num. 53. sed tenuisse Augustin. quòd stet libertas in indifferentia, alibi ostenditur. Proinde hæc propositio, non quia adstruit indifferentiam in libertate, est hæretica, sed quia posse illud ad bonum, solis viribus naturæ tribuit.

8. Propositio est. Docuit per singula momenta necessariam esse nobis gratiam Christi D. sed hanc ipsam propositionem hæretico sensu vitiavit apud D. Aug. l. de gratia Christi c. 12. *Quam*, inquit, *per singulas horas &c. necessariam esse dicat &c. adjuti non aliqua subministratione virtutis*, *sed viribus propriæ voluntatis*. Idem habet c. 37. & 38. & l. de gratia & lib. arb. c. 6. & 13. lib. 3. contra Julianum c. 23. l. de natura & gratia c. 34. Volebat autem ut semper recordemur remissi peccati, & non peccemus.

Quam gratiam remissionis peccati interdum dicebat Pelagius nullis præcedentibus meritis dari; ut videre est epist. 105. S. Aug. sed in aliis locis præcipuè verò in lib. de Hæresibus. Ad quod vult Deum, c. 88. censuit illam dari secundùm merita. Fortè vel inconsequenter locutus, vel cum hac distinctione, de qua Prosper in Epist. de lib. arb. ad Rufin. duplicem scilicet dari gratiam quandam sine meritis, stantem in lege, doctrina &c. quæ omnia gratis unicuique constat, quamvis ut singulis offeratur v. g. ut Paulus incidat in prædicantem Ananiam, meritis Pauli tribui debeat. Cæterùm Joannes a. S. Thom. d. 3. a. 2. num. 10. censet, illum tribuisse remissionem peccati gratiæ supernaturali. Locus quem pro se adfert, est ex lib. 2. Aug. de peccato Originali c. 5. sed iste locus intelligi debet, de gratia regni cœlestis, seu favore in ejus destinatione, non autem de gratia justificante, quæ duo ipse condistinxit, ut infrà videbimus. Libro autem de natura & gratia c. 18. non plùs voluit Aug. quàm quòd senserit Pelagius in remissione peccati intervenire gratiam condonationis, qualis reperitur in omni offensa, licèt illa gratia condonationis cadat sub vires meritorum naturalium.

9. Propositio. Neminem nunc posse salvari nisi per Christum, & ejus notitiam, non quòd ille impetrârit nobis gratiam supernaturalem, sed quia præcepta est nobis fides in illum, quamvis elicienda, secundùm vires naturæ. Expressit id Pelagius in epist. ad Rom. quæ habetur inter Apocrypha Hieronymi.

10. Propositio. Aliqui ex nostris censent illum admisisse gratiam stantem in interiori mentis illuminatione. Habetur hæc propositio in Aug. l. 1. de gratia Christi c. 7. Sed videtur illo loco non plùs significare Aug. quàm institutionem præcisam interiorem, quam affert notitia Evangelii, *quam gratiam*, inquit, *nos non ut tu putas in lege tantummodò*, *sed & in Dei esse adjutorio confitemur*. Sed Bellarm. negat agnitam ab illo gratiam illuminationis internæ.

Joannes à S. Thom. d. 3. a. 2. num. 23. sugillat Suarium & Vasquez, quòd non admiserint, censuisse Pelagium dari ullam illuminationem internam, quam supponit ab illo admissam; sed non admissam gratiam, quæ moveat voluntatem; ex quibus tacitè infert, Nostros talem admittere gratiam, qualem admisit Pelagius: sed non convincit, quia inprimis gratia illuminationis admissa à Pelagio, stabat præcisè ut dixi, in institutione, quam affert notitia Evangelii; non admisit autem interiorem illuminationem, quam appellamus illuminationem excedentem, & entitatis supernaturalis. Quod etiam admisit August. epist. 107. ad Vitalem. *Non ideò*, inquit,

inquit, *præparare Deum voluntatem: Quia legem, atq; doctrinam libero ejus arbitrio adhibet; sed quia vocatione illa sancta atq; secreta, sic ejus agit sensum, ut etiam accommodet assensum.* Deinde quamvis nos non admittamus aliquid prædeterminativum tenens se ex parte voluntatis, admittimus tamen pias affectiones supernaturales, auxilium, vel habitum supernaturalem, elevativum voluntatis, quæ non admittebat Pelagius, ipsamque illam notitiam, quæ habetur ab Evangelio, non admittebat tanquam simpliciter necessariam. Quia ergo tale auxilium nos ex parte voluntatis requirimus, facilè explicamus locum S. Aug. ex lib. de gratia Christi cap. 14. quem contra nos adfert. Quando autem ipse urget; hoc ipso, quòd admiserit Pelagius, legem & doctrinam simpliciter esse necessariam ad salutem, hoc ipso illum admisisse cognitionem sanctam; quia nihil potest esse volitum nisi præcognitum: Nihilominùs id non convincit; quia Pelagius hanc ipsam cognitionem sanctam nolebat esse excedentem, & indebitam viribus naturæ.

11. Propositio. Probabiliùs est, quòd non admiserit concursum immediatum divinum ad actiones nostras, multò magis non admisit concursum supernaturalem, ad Actiones meritorias. Ita sentit ex Nostris Granadus, & Joannes à S. Thom. Oppositum sentiunt alii ut plurimùm Nostrates propter Auct. S. Aug. l. 1. de gratia Christi c. 47. *Si ergo,* inquit, *consenserit nobis non solam possibilitatem &c. sed ipsam quoq; voluntatem & actionem divinitùs adjuvari, ut sine ullo adjutorio nihil boni velimus, & agamus &c. nihil de adjutorio gratiæ Dei quantum arbitror inter nos controversiæ relinquetur.* Et ibidem c. 4. cùm docuisset, à Pelagio distingui possibilitatem, voluntatem, & actionem, dicit docuisse Pelagium illud primum conferri ab auctore naturæ, duo verò, inquit, reliqua id est voluntatem, & actionem nostra esse, asserit; atq; ita nobis tribuit ut nonnisi à nobis esse contendat. Vide plura loca apud Perez de Providentia Dei d. 1. c. 1. Non damnarunt autem Schol. Durandum Pelagianismi idem sentientem; quia hic error Pelagii non erat Antonomasticus ejusdem. Sed in oppositum Joannes à S. Thoma.

ADDUCIT 1. Locum D. Aug. ex l. 1. contra duas Epistolas Pelagianorum c. 18.

RESPONDETUR. Illo loco agere Aug. contra Semi-Pelag. qui nomine Pelagianorum interdum veniunt, ut consentit ipse Joan. à S. Thom. a. 3. num. 21. Semi-Pelagiani autem in processu operis boni admittebant adjutorium divinum, quo etiam modo explicari debet locus ex Enchirid. c. 32.

ADDUCIT 2. Locum ex lib. 2. contra duas epist. Pelagii cap. 5. & 6. *Hæc,* inquit, *verba sunt vestra, Baptisma omnibus esse necessarium ætatibus confitemur, gratiam quoque adjuvare unius cujusque propositum; non tamen reluctanti studium virtutis immittere.*

RESPONDETUR. Hîc etiam agere Aug. contra Semi-Pelagian. qui initium salutis ponebant in nobis naturaliter operantibus; consequenter si quis reluctaretur non ponendo ab initio opera bona, censuerunt neminem salvandum, nec Deum posse utpote non acceptatorem personarum conferre gratiam efficacem, quo modo etiam explicari debet auctoritas ejusdem ex lib. 4. contra easdem epistolas c. 6.

ADDUCIT 3. ex epist. 107. ad Vitalem: *Utrum præcedat,* inquit, *hæc gratia an subsequatur hominis voluntatem, hoc est, ut planiùs id eloquar, utrum ideò nobis detur, quia volumus, an per ipsam etiam Deus efficiat ut velimus?* Sed respondetur etiam hunc locum esse contra Semi-Pelag. qui nobis censuerunt dari gratiam, quia volumus benè naturaliter, vel quòd prævisus consensus etiam supernaturalis conditionatus, sit motivum dandæ gratiæ efficacis.

ADDUCIT 4. ex lib. 2. contra duas epist. Pelagii c. 5. *Si hoc nobis objiciendum putarunt, sub nomine inquiunt gratiæ ita fatum asserunt, ut dicant quòd nisi Deus invito & reluctanti homini inspiraverit boni & ipsius imperfecti cupiditatem, nec à malo declinare, nec bonum possit arripere.* Unde infert Joan. à S. Thom. quòd eo tempore censuerit Aug. & alii, gratiam esse talem, ex qua colligebant Pelagiani à Catholicis admitti gratiam necessitantem, adeoque fatum.

RESPONDETUR. Ut infrà constabit, non admisit Aug. talem gratiam, sed ex eo quòd admiserit necessariam ad omnes actus, & quòd illam habere non sit in nostra potestate, inferebant gratiam necessitantem. Quamvis autem simultaneus concursus non inferat rationem fati, non sequitur ex alio fundamento, non potuisse eum negare simultaneum concursum; quale fundamentum esset, debere hominem esse sibi sufficientem ad bona opera, nec indigentem simultaneo concursu; si enim sibi non esset sufficiens, hoc ipso non esset liber.

Joannes à S. Thoma censet, quòd Pelagius admiserit gratiam sufficientem, citatque Aug. l. de gratia Christi c. 4. 5. 7. 14. Sed Pelagius admisit nonnisi aliquid simile gratiæ sufficienti; quia admisit posse operari, quod eventu non secuto non operatur; sed non admisit gratiam sufficientem; quia non admisit posse supernaturale, nec admisit posse tale, quod posset operari actu, nunquam operabitur actu, in quo stat formalitas sufficientis gratiæ.

12. Propositio. Admittebat gratiam propriam Christianorum stantem in Baptismo. Hæc colligitur ex dictis Juliani, qui ultimus cum Aug. de gratia decertavit, & habetur l. 1. operum imperfect. Aug. c. 92. quamvis diceret parvulos per Baptismum non accipere remissionem alicujus peccati, sed puram sanctificatio-

nem; & nihilominus docebat posse vitam æternam acquiri sine Baptismo, sed non regnum cœlorum.

13. Est Propositio. Admittebat gratiam collativam vitæ æternæ, sed ex meritis. Habetur apud D. Aug. l. de gratia & lib. arb. cap. 6. Unde vitam æternam censebat acquiri viribus naturæ, cœlum Baptismate, ut videre est apud Petavium de hoc errore, c. 5. num. 1.

14. Propositio est. Distinguebat hæc tria, Possibilitatem, quæ est idem cum potentia volitiva; Voluntatem quâ vult esse quis justus; & Actionem quâ justus est, primam soli Deo tribuebat. Verba suprà citantur.

15. Propositio est. Admittebat prædestinationem, ut videre est apud Aug. epist. 105. ad gratiam Baptismi ex meritis; admittebat item prædestinationem ad gratiam Christi stantem in lege Evangelica, communem reprobis & electis, & aliam ad gloriam, quæ est electorum, sed, non quæ esset beneficium speciale, ab aliis condistinctum, ut colligere est ex scopo libri de prædestinatione Sanctorum.

16. Propositio est. Posse hominem sine peccato vivere si velit. Habetur apud Hieronym. epist. ad Ctesiphontem: in aliis locis id negabat, quod scilicet moraliter id non habeamus propter mutabilitatem arbitrii.

Occasio totius erroris fuit, ut se opponeret Manichæis, quorum hæc præcipua quinq; fuerunt dogmata. 1. Corpus & alia ad malum provocantia dicebant esse à Deo malo. 2. Malas esse nuptias, eò quòd cum libidine exerceantur. 3. Vituperabant legem veterem; Quia justificare non poterat. 4. Damnabant liberum arbitrium; eò quòd peccet. 5. Non admittebant SS. veteris legis. Oppositionem hanc Pelagianorum ita exprimit Aug. libr. 4 contra duas epist. Pelag. cap. 7. *Desinant Pelagiani, quinque istarum rerum invidiosissimis laudibus, id est, laude creaturæ, laude nuptiarum, laude legis, laude liberi arbitrii, laude sanctorum, quasi Manichæorum tendiculis, fingere, se homines velle eruere.* Putabant autem se omnibus his obviam ire attollendo vires arbitrii. Unde laudabant SS. veteris legis seu naturæ, putantes naturam sibi sufficere: Nuptias laudabant, eò quòd putârint omnem libidinem propriis viribus superari posse. Recitat alios errores Petavius de hoc errore, inter quos numerat damnatum à Conciliis & Augustino, quòd infantes non baptizati pœnas sensus non patiantur: Pro quâ sententiâ est etiam Pontius in hac materia.

Error Semi-Pelagianorum & Propositiones.

ORtus Semi-Pelagianismi est iste; Quæsierant à S. Aug. Ethnici, si Christus est bonus Deus, cur non omnibus sit revelatus? Retorsit vim argumenti S. Aug. Cur illorum dii si erant boni, non se omnibus revelaverint? Pythagoras etiam, & alii legislatores non ab omnibus sunt auditi, quamvis illis leges promulgarint: Tunc subdit; si habuissent cum illa potestate etiam præscientiam futurorum, futurum fuisse, ut nusquam & nunquam apparerent, nisi ubi, & quando homines sibi credituros præno-scerent; subdit, de Christo D. quòd apud eos voluerit prædicari doctrinam suam, quando sciebat, & ubi sciebat esse, qui in eum erant credituri. Hæc verba arripuerunt Semi-Peligiani ita dicti, quòd partim cum illo, partim contra illum sentirent; quòd scilicet apud August. præscientia operum esset causa discretionis. Fassus est libenter Aug. se confugisse ad illam scientiam, sed dicit Semi-Pelagianos rem malè intellexisse; quia id acceperunt de operibus naturalibus; jam autem dicebat Aug. quòd illâ occasione non quæsierit nec discusserit de-erit; utrum prædicato sibi Christo à seipsis essent habituri fidem? An Deo dante sumpturi? Prosper discipulus Augustini quæsivit ex Magistro; An merita naturalia conditionatè prævisa sint initium salutis? Hæc Annatus de scientia media, & colligitur ex epist. Hilarii, verba incipiunt; *Cum autem dicitur eis*; & recitantur à Fulgense pag. 508. Advertit etiam idem d. 4. s. 3. num. 3. quòd libro de prædestinatione SS. cap. 3. fateatur August. se in aliquibus opusculis ante Episcopatum scriptis docuisse fidem non esse donum Dei, & cap. 4. conqueritur de Semi-Pelag. quòd magis curârint illius libros evolvere, quàm in illis legendis simul cum illo proficere; dicitque quòd in primo libro duorum, quos ad beatæ memoriæ, inquit, Simplicianum scripseram, accuratiùs tractârit, attribuendo etiam initium fidei gratiæ, ubi ut vides, non damnavit Aug. quòd recurrerit ad scientiam conditionalium; sed quòd non expresserit, unde haberetur initium fidei. Petavius autem dicit Semi-Pelagianismi occasionem ex eo fuisse, quòd disputans contra Pelagium totum fermè negotium salutis soli gratiæ tribuerit; & tamen aliàs videbatur docuisse fidem à nobis esse, ut videre est epist. 49. q. 11. contra Porphyrium in expositione ad Rom. propositione 62. Quoad propositiones eorundem.

1. Propositio est. Dari originale, ad illud delendum esse necessariam gratiam Christi, sed ejus collationem in adultis præcedere debere viribus naturæ elicitam fidem, & voluntatem salutis; licèt huic voluntati non tribuerint rationem salutis; ad eum modum, quo voluntas medicinæ, non est medicina. Propositio hæc habetur in libro Petri Diac. de Incarn. c. 6. & apud Aug. l. de prædestinatione SS. in fine. *Initium*, inquit, *Fidei quo in Christum primitùs credimus ab homine ipso esse, necesse Dei donum &c.* Cætera tanquam hoc meritò consequantur

tur Dei dona sunt. Quoad infantes autem dicebant illos eligi, vel ejici à Baptismo ob merita, vel demerita; quæ si vixissent, essent habituri; tribuendo meritis conditionatis effectum absolutum. Unde contra illos arguit Aug. Electos debere damnari ob prævisa conditionatè demerita, & damnatos salvari, ob prævisa conditionatè merita. Ad illud alludit locus ille S. Aug. de Prædestinat. SS. c. 14. *Si judicarentur homines pro meritis suæ vitæ, quæ non habuerunt morte præventi, sed habituri essent si viverent, nihil prodesset ei, qui raptus est, ne malitia mutaret intellectum ejus, nihil prodesset eis, qui lapsi moriuntur, si ante morerentur, quod nullus dicere Christianus audebit.* Circa hanc propositionem tres erant classes Semi-Pelagianorum.

1. Classis eorum, qui censuerunt condistinguenda esse opera à fide, dicebantque nos fide voluntateque credendi ex viribus propriis elicitâ justificari, sed opera bona, esse effectus gratiæ divinæ. Habetur hæc propositio in S. Aug. lib. de Præd. SS. c. 16. & hæc classis enuntiabat, gratiam universaliter ad bona opera esse necessariam exceptâ fide, & voluntate credendi. Unde Aug. initio dicti libri dicit. *Pervenerunt*, inquit, *etiam ut præveniri voluntates hominum Dei gratiâ fateantur, utque ad nullum opus bonum, vel incipiendum, vel perficiendum sibi quenquam sufficere posse consentiant*, exceptâ ut dixi fide.

2. Classis eorum est, qui docebant etiam opera bona exerceri ante gratiam Christi & sine illâ; Talis fuit Cassianus Coll. 13. cap. 9. 11. 12. 13.

3. Classis est eorum, qui etiam heroicas virtutes in vires naturæ referebant, talis est Cassianus c. 14. ubi tractans illa verba ad centurionem: *Non inveni tantam fidem in Israel, nullius*, inquit, *enim esset laudis, ac meriti, si id in eo Christus quod ipse donaverat, prætulisset, alioqui dixisset; Non dedi tantam fidem in Israel.* Omnes tamen consentiebant in hoc, quòd gratia doctrinæ Evang. non tantùm ad facilius posse, ut voluerunt Pelagiani, sed ad simpliciter posse requiratur. Hæc omnia complexus est Prosper. epist. ad Aug. *Voluntatem nostram*, inquit, *ad hanc gratiam, quâ in Christo nascimur, pervenire per naturalem facultatem petendo, quærendo, pulsando; ut ideò incipiat, ideò inveniat, ideò introëat, quia bono naturæ, bene usus est.*

2. Propositio. Gratiam Christi dari omnibus, sed vocanti unumquemque pro arbitrio voluntatis propriæ parere. Habetur apud Prosp. lib. de Ingratis. Apud quem etiam habetur epist. ad Aug. Deum præscire salvandos, quos vidit propriâ voluntate obtemperaturos, consequenter inferebant, non esse determinatum prædestinatorum numerum. Verba sunt Hilarii: *Inde est quòd & illud pariter non accipiant, ut eligendorum, rejiciendorumque esse definitum numerum non accipiant.*

3. Propositio. Quam ita concipit circa prædestinationem Prosper in fine epistolæ ad Aug. *Pæne omnium par invenitur, & una sententia, quâ propositum & prædestinationem Dei secundùm præscientiam receperunt, ut ob hoc Deus alios vasa honoris, alios contumeliæ fecerit; quia finem uniuscujusque prævideret, & sub ipso gratiæ adjutorio, in qua futurus esset voluntate, & actione præsciret.* Sed in hac propositione non fuerunt hæretici: Admittebant enim in illa perseverantiam in gratia ex gratia, sed fuerunt hæretici, quia initium salutis ponebant ex nobis. Et quia aliàs senserunt gratiam prædestinationis non esse gratiam peculiarem, ut videre est ex epistola Hilarii ad Aug. & quia docuerunt gratiam perseverantem fustrari actu, non admittentes donum quo nonnisi perseverantes simus. Hinc August. L. d. Bono persev. cap. 6. *Nolunt*, inquit, *isti fratres ita hanc perseverantiam prædicari, ut non suppliciter emereri, vel admitti contumaciter possit. Ibi* ly *contumaciter possit*, supponit pro actuali ejusdem amissione, ut textus ostendit.

His propositionibus hæreticis opposuit Aug. gratiam, inprimis quæ non tantùm posse sed & voluntatem & actionem nobis tribueret. Habetur hæc propositio l. 1. de gratia Christi c. 14. item 6. 8. 12. 13. 23. 24. 33. 35. 41. Prior ille textus ita se habet: *Per hoc*, inquit, *quando Deus docet, non per legis literam, sed per Spiritus gratiam; ita docet, ut quod quisquis didicerit, non tantùm cognoscendo videat, sed etiam volendo appetat, agendoque perficiat; & isto divino docendi modo etiam ipsa voluntas, & ipsa operatio; non sola volendi, & operandi naturalis possibilitas adjuvatur.* Similia habet l. 1. de peccatorum meritis c. 17. 25. 29. ibid. l. 2. c. 5. & 19. Deinde opposuit gratiam nobis cooperantem, de hoc innuit lib. de gratia & lib. arb. c. 17. & ante 16. 17. ait: *Vt ergo velimus sine nobis operatur, cum autem volumus, & sic volumus ut faciamus nobiscum cooperatur.* Opposuit denique gratiam, ita ut consentire vel non consentire nostræ sit libertatis illâ gratiâ adjutæ: agens enim l. de Spiritu & gratia c. 34. sic loquitur: *Voluntas credendi non ideò tantùm divino muneri tribuenda, quia ex libero arbitrio est, quod nobis naturaliter concreatum est, verùm etiam quòd visorum suasionibus agit Deus, ut velimus, & ut credamus sive extrinsecùs per Evangelicas cohortationes, sive intrinsecùs, ubi nemo habet in potestate, quod ei veniat in mentem, sed consentire vel dissentire propriæ voluntatis est.* His præmissis

Respondetur ad Objectionem. Admisisse S. Aug. admittere nos, admisisse etiam SemiPelag. scientiam conditionatorum, neque in hoc errasse; sed in hoc, quia dicebant, illâ notitiâ pro initio salutis attendi ad merita merè naturalia. Exprimit hoc Aug. l. de gratia & lib. arb.

arb. c.6. *Si merita nostra sic intelligerent, ut etiam ipsa dona Dei esse cognoscerent, non esset reprobanda ipsa sententia: Quoniam verò merita humana sic prædicant, ut ex semetipso habere hominem dicant, prorsus necessario respondet Apostolus; Quis enim te discernit?*

Rectè de hoc argumento philosophatur Perez tribus condistingui nostram sententiam à Semi-Pelagianorum.

1. Objecto; Quia apud nos prævidentur opera ex gratia conditionatè dandâ etiam ad initium salutis, quod illi negarunt. Auctoritas est citata in lib. de grat. & lib.arb. cap.6. *Si merita nostra sic intelligerent, &c.*

2. Usu, quia ipsi pro meritis, vel demeritis conditionatis dicebant præmiari, vel puniri creaturas; quod etiam innuit illis verbis; *Sed unde hoc talibus viris in mentem venerit, nescio? Ut futura, quæ non sunt futura puniantur, aut honorentur merita parvulorum.* De Præd. SS. cap. 12.

3. Scopo & fine; Scopus quem intendebant Semi-Pelagiani erat, ut ostenderent, cur hic potius vocetur quàm ille, recurrebantque ad hanc causalem, ideo vocatur, quia prævidetur (demus etiam sub adjutorio gratiæ) consensurus si, ad quam causalem nos non recurrimus, sed ad Deum ex misericordia vocantem. Scopus autem noster in præsenti est ostendere cur liberè vocemur. Sed Deo ex misericordia vocante. Hæc succinctè, diffusiùs tractata, vide de Gratia Dis.5.Q.3.N.2.

Punctum Difficultatis 2.

Respondetur ad Auctoritates S. Augustini.

OBjicitur 2. S. Augustinum esse nobis oppositum. Ita Alvarez l.2. d.7. Salmanticenses num.3. de Scientia Dei d. 10. principales Auctoritates referendæ sunt.

1. Locus est ex epistola 105. ad Sixtum: *Ne quisquam existimaret*, inquit, *credentes sic ad ejus præscientiam pertinere, quò non credentes, id est, ut non eis fides ipsa desuper daretur, sed tantummodò voluntas eorum prænosceretur, mox adjungit, atque ait; Propterea dixi vobis, quia nemo potest venire ad me, nisi fuerit ei datum à Patre meo.*

Similis est locus lib. de Prædestinatione SS. c.17. & lib. de perseverantia in aliquot locis.

Respondetur. S. Doctorem non negare præscitos credentes, sed negare contra Semi-Pelag. præscitos credentes credulitate de cœlo sibi non datâ. Quando autem S. August. dicit: *Prædestinatione Deum præscire quæ fuerat ipse facturus*, loquitur de præscientia visionis, & absoluta, non de conditionata: Nam conditionatæ prioritatem tribuit cap.10. de Prædest. SS. & de bono persev. cap.17. Ista igitur sua dona quibuscun que Deus negat, procul dubio donaturum se præscivit, & in sua præscientia præparavit, vel per prædestinationem intelligit collationem gratiæ efficaciæ quâ collatione posita, præscit, quid esset facturus per illam gratiam.

2. Locus est. Quia per nos præscientia antecedit decretum voluntatis divinæ & prædestinationem; hæc autem est sententia Massiliensium, ut videre est, in epist. Prosperi.

Respondetur. Error quem refert illa Epist. asserit, quòd ante prædestinationem præscita fuerint opera bona naturalia; quod nos negamus.

3. Locus est ex lib. de Prædestinatione SS. c.14. ubi explicans illa verba Sap. 4. de sublato juvene: *Non perverteretur*, inquit, *id dictum est secundùm pericula vitæ hujus non secundùm præscientiam Dei; quia hoc ait præscivit quod futurum erat, non quod futurum non erat.* Similia habentur lib.1. de Anima & ejus origine cap. 12.

Respondetur. August. dictis locis non negare scientiam Conditionatorum; sed quòd non habeat scientiam futurorum sub conditione, quæ æquivaleat absolutæ, dirigatque Deum ad præmiandum vel puniendum absolutè, quòd voluerunt, ut vidimus suprà, Semi-Pelag. sed præscivit secundùm pericula vitæ, scilicet quod esset casurus, si viveret in hac periculosa vita, quod etiam nos colligimus bene. Immò ipsum illud ly dictum secundùm pericula hujus vitæ, supponit hanc conditionatam; Haberet periculum si viveret; hinc affirmare dictum illud secundùm pericula hujus vitæ, est affirmare dictum illud secundùm præscientiam conditionatam. Unde etiam secundùm nostrum modum noscendi, esset casurus; ad quem nostrum noscendi modum non rarò attendit Aug. pro quo citat Fulgensis suavis Concordiæ, d. 4. s. 1. locum Aug. lib. de Bono persev. c. 15. ubi agens de Monacho, qui è monasterio excesserat, ait, adhuc incertum esse, qualis sit futurus; quod nullo modo intelligi potest, de incertitudine respectu Dei; cùm agatur de re absolutè aliquando futura. Quo etiam modo explicari debet secundus ille locus consentiente ipso Joanne à S.Thom.d.20. a.2.

4. Locus est ex lib. 26. contra Faustum c. 4. ubi ait Augustinus; Futuritionem rerum ex Dei factura pendere; non autem antecedere voluntatem ejus; & lib. de bono persev. c.17. ait: *Si nulla est prædestinatio, quàm defendimus, non præsciuntur à Deo.*

Respondetur. Prioris loci sensus est, quòd nulla res sit futura, ad quam pro sua parte non concurrat Deus, unde existentia voluntatem ejus non antecedit: Secundi sensus est, quòd non præscierit finalem perseverantiam dependentem sub initium, à viribus naturæ, sed quòd ipsa perseverentia oriatur à prædestinatione: Nam ut videre est in epist. Hilarii ad Augustinum, admiserunt quidem Pelagiani gratiam finalem, sine quo dono perseverantes esse

esse non possumus; sed non admiserunt donum, per quod nonnisi perseverantes simus; hoc autem donum quo nonnisi perseverantes simus, admittunt Thomistæ tanquam prædeterminativum. Trident: autem, & Aug. supra citatus, admittunt hoc donum, quo nonnisi perseverantes simus; abjicere tamen illud possemus, licèt non simus unquam abjecturi, seligente Deo auxilium cum quo prævidet nos operaturos. Semi-Pelagiani autem censebant, nullum tale auxilium dari, quod nos faciat nonnisi perseverantes.

5. Locus est ex Prædestinatione SS. c. 9. ubi hæc propositio Præscientia præcedit propositum, seu prædestinationem, censetur esse propositio Semi Pelagiana, hoc est per Salmanticenses ipsissima nostra: Jam autem quòd propositum præcedat præscientiam, est propositio Aug. & cùm allegaretur contra Aug. quòd contra Porphyrium docuerit Christum apparuisse, quando sciebat credituros in se, subdit Aug. *Cernitis me sine præjudicio latentis consilii &c. dicere voluisse, quòd convincendæ Paganorum infidelitati sufficere videbatur: quid enim verius? quam præscisse Christum D. qui, & quando, & quibus in locis in eum fuerunt credituri: Sed utrum prædicato sibi Christo à seipsis habituri essent fidem? an Deo donante sumpturi? id est, utrum tantùm eos præscierit? an etiam prædestinaverit Deus? quærere ac discutere tum necessarium non putavi.*

Respondetur. Cum ipse Aug. se explicet, quòd nomine præscientiæ veniat fides ab illismet ipsis habenda; nomine autem propositi & prædestinationis fides à Deo danda, sequitur, quòd negarit præscientiam bonorum naturalium præcedere prædestinationem, quod & nos negamus. Nomine autem latentis consilii non intellexit decretum prædeterminans Thomisticum, sed intellexit gratiam prædestinationis, contra Semi-Pelagianos. Rursus nomine latentis consilii, veniebat selectio auxiliorum potius efficacium, præ deefficacibus, quæ selectio est admirabile latens consilium Dei, ut colligi potest ex Aug. ex Enchir. c. 95. *Tunc*, inquit, *non latebit quod nunc latet, cur apud quosdam non sunt factæ virtutes, quæ si factæ fuissent, egissent illi homines pœnitentiam.* Unde etiam Aug. non retractavit hoc, quòd præcognoverit Christus, qui in eum essent credituri, ut docuerat ad Porphyrium, sed id repetiit c. 9. l. 1. de Præd. SS. sed tantùm retractavit l. 2. c. 9. Retract. quòd videbatur dixisse nullos homines in Christum fuisse credituros, si venisset alio tempore. Hæc ergo tantùm duo retractavit. Inprimis ideò, hoc tempore prædicatum fuisse Evangelium: quia prævidebantur consensuri, quasi si alio tempore prædicatum fuisset, non fuissent homines consensuri. Deinde retractavit, quòd motivum, cur his prædicatum fuerit Evangelium non illis, fuerit consensus conditionatus prævisus: nam similis consensus prævisus est Tyriorum, & tamen illis non prædicatum, rejicitque hoc in Divinam prædestinationem. Hocque solum vult retractasse Augustinum S. Thomas 3. p. q. 1. a. 5. ad 2.

Ad alias Auctoritates S. Doctoris, & Prosperi quas præcipuè urget Joan. à S. Thoma explicandas notandum est, quòd ut dixi, censuerint illi sub ipso gratiæ adjutorio, ita nos operari, ut ex solis viribus naturæ nostræ propriis, effectum illi gratiæ tribuerent, & non selectioni Divinæ, vel arbitrio gratiâ illâ adjuto. Si autem dicas hæc admisisse Semi-Pelag. in hoc non errant hæretici, sicut citavimus suprà locum, qui incipit; *Si enim merita nostra* &c. cum hoc tamen stat, ut in hoc errarint, quia prævisa merita conditionata, etiam gratiosa, docuerunt esse motivum, cur his potius detur gratia efficax, non illis.

Punctum Difficultatis 3.

Solvuntur aliæ Auctoritates S. Thomæ &c. Scripturæ.

De mente S. Thomæ commodè præfatur Fassolus q. 14. num. 342. non habemus locum expressum, in quo S. Thom. scripserit Deum scire futura conditionata libera ante decretum; sic nec Adversarii habent locum in quo expressè dixerit scire post decretum. Nos pro nobis citavimus suprà Auctor: Faciunt idem & Thomistæ. Ea quæ petitur ex divisione scientiæ alibi est soluta. Insuper

1. Auctoritas est ex 1. p. q. 19. a. 7. ad 2. Respondetur. Illo loco agere S. Thom. de prædictione effectuum necessariorum, qui videri & prædici possunt in dispositione causarum; nam in exemplum adducit mortem Ezechiæ, quæ debebat esse effectus necessarius; effectus autem liberi non videntur in suis causis. Et si locutus est aliquando Deus de futuro spectato in causis, quare non loqueretur de spectato in suppositione sui ad se? Solet etiam adduci Auct. ibid. ex q. 14. a. 13. sed contra nos non facit, quia concedimus futuris conditionatis proportionatam existentiam, hoc est, conditionatam, dicimusque in illa posse præsciri futura.

2. Auctoritas est ex 1. p. q. 14. a. 8. ad 1. Sed Respondetur. Illo loco S. Doctorem non plus velle, quàm quòd scientia non sit causa rerum independenter à voluntate Divina; sed nego hanc, debere esse prædeterminativam.

3. Auctoritas est. Quâ utuntur Salmanticenses ex q. 6. de ver. a. 3. ad 4. ubi S. Thom. docet; Futura quæ pendent à causis secundis liberis nosci à Deo per scientiam absolutam, & absolutum decretum, sine hoc, quòd exspectet ea, quæ fiunt à causis secundis, ut ibi videat effectus

secuturos secundùm certitudinem conditionalem antecedentem. Ita hanc objectionem ex mente eorundem proponit Fulgensis, illique respondet, quòd scilicet illo loco proposuerit sibi argumentum S. Tho. omnem scilicet certitudinem, quæ est cum suppositione alicujus non esse absolutam, sed conditionalem; sicut non est certum absolutè quòd sol causet fructum in planta, si causet sub hac conditione, si virtus generativa in planta fuerit bene disposita, consequenterque certitudinem prædestinationis non esse absolutam, sed conditionalem tantùm, si sit cum præsuppositione causæ secundæ: Respondet autem S. Tho. & concedit, quòd ordo prædestinationis supponat voluntatem humanam; nihilominus habere absolutam certitudinem; eò quòd causa secunda præsupposita, ad inducendum prædestinationis effectum, etiam ordini prædestinationis subjaceat. Quasi diceret, quamvis præsupponatur etiam creata libertas; quia tamen potest illam Deus flectere efficaciter si voluerit, fit, ut habeat de prædestinatione certitudinem absolutam, sicut sol haberet de fructu, si possit plantæ vim generandi indere. Paulo aliâ methodo eadem difficultas solvitur, quòd scilicet prædestinationis certitudo non sit conditionata, esset autem conditionata si penderet ab hac causali, si præparetur. Sed etiam per Nos certitudo prædestinationis est absoluta: quia ex vi prædestinationis non sequitur, hæc certitudo salvabitur, si præparabitur, sed salvabitur quia præparabitur, ipsa prædestinatione, quæ est, præparatio mediorum.

Sequitur Papalis Auctoritas, Clem. VIII. qui apud Fulgen. d. 4. s. 4. n. 4. contra quendam Carmelitanum tuentem nostram sententiam (fuit is Bovius Regens ad S. Mariam trans Tyberim) sic fertur argumentatus: Quæsivit Pontifex quid præsciret per illam scientiam Deus? Respondit Carmelitanus bonum usum liberi arbitrii; Quærit ulterius Pontifex, vel præscivit usum liberi arbitrii, quem natura erat factura, vel quē gratia? Si primum; Ergo est error Cassiani; Si secundùm; Ergo est id contra sententiam Molinæ.

Respondetur. Molinæ doctrina est, bonum illum usum liberi arbitrii conditionatum, esse ex gratia, conditionatè danda.

Auctoritates aliquæ sacræ Scripturæ solent etiam adduci; sed illæ inferius attingentur: nunc urgent Salmant. illud Pauli 1. Cor. 4. *Quis enim te discernit?* nos autem discretionem nostri à reprobis committimus libero arbitrio.

Respondetur. Literalem sensum hunc esse, nacti estis meliores Catechisantes, & quòd nacti sitis meliores, non est opus vestrum. Quid ergo superbitis? Sed quia communiter hic locus accommodatur etiam ad discretionem per gratiam, sic aliter ei satisfit. Discretio per nos nec in statu absoluto nec in conditionato fit contra scripturam. Non in posteriori; quia pro illo nulla fit discretio; æque enim probi ac mali, prævidentur pro illo statu malè & bene operaturi, & pro statu etiam conditionato illam bonam operationem referimus in gratiam conditionatè dandam. Pro statu etiam absoluto, non fit à nobis discretio per vires naturæ, sed per collationem auxilii efficacis, & operationem ex viribus illi elicitam, ita ut non solus Deus, nec solus ego, sed gratia Dei mecum operetur.

DIFFICULTAS III.

Solutio Objectionum pressius Theologicarum.

Objicit 1. Nazarius. Hæc scientia derogat universali & perfectissimæ providentiæ Dei: quia solùm ponitur, ut præordinet Deus ac decernat creationem liberi arbitrii, nihil de consequentibus actibus decernendo; sed quoad illos se merè spectatorem, & approbatorem si boni sint exhibendo.

Respondetur. In Nostris principiis ex præsuppositione scientiæ mediæ format Deus prædefinitiones actionum, ergo apparet, quòd ad illas non habeat se tanquam merè spectator. Idem salvatur in principiis negantium prædefinitiones: quia scilicet Deus tribuit vires ipsa agendi, hoc est auxilia gratiæ, seligit ex auxiliis potiùs efficacia, ratione cujus selectioni habet, ut ponatur actio, quam ipse intendit: E sicut non esset solùm spectator, qui luctatori etiam robur daret, ita & in præsenti. Ad ali solvenda

Noto. Quòd non sit præcipuum in causa libera applicatio ad operationem, si nomine illius veniat prædeterminatio; quomodo enim es præcipuum in causa libera, quod destruit libertatem? concedimus autem applicationem profectam à Deo ratione oblationis auxilii, excitationis per illuminationes, & alias gratias prævenientes, quæ fiunt in nobis sine nobis, selectionemque auxiliorum esse præcipuam applicationem; quæ ipsa auxilia dicunt vim efficacem, licet non prædeterminantem.

Objicit 2. Alvarez d. 7. Positâ ejusmod præscientia antecedente decretum, videtur sequi bonum usum liberi arbitrii à constellatione aliqua cœlesti, vel complexione haberi; multis que inquirit in quid illa determinatio ad bonum reduci possit? si non in gratiam prædeterminantem.

Respondetur. Bonum usum liberi arbitrii & determinationem non haberi à constellatione; sed ab auxilio & à voluntate adjutâ & elevatâ; & quamvis cum tali auxilio maneat indeterminata antecedenter, eò quòd & ipsa voluntas, & auxilium sit indifferens; non manet tamen indeterminata ex consequenti, scilicet quia posito auxilio efficaci, posset quidem non operari, infallibiliter tamen sit operatura. Quod autem

autem dicit Alvarez sequi exinde, quod foret tunc voluntas gratiâ adjutâ determinata per naturam ad unum, si cum gratia seipsam determinaret, est verum hoc sensu, quòd scilicet habeat vires & capacitatem naturalem, quæ adjuta gratiâ possit se determinare ad effectum gratiosum. Sed non hoc sensu, est per naturam determinata ad unum, quòd non liberè, vel quòd solis viribus naturæ, possit illum actum ponere. Assumit etiam duo difficilia Alvarez, nempe, quòd natura voluntatis consistat in facultate ad utrumlibet; & tamen quòd non possit se determinare ad unam nonnisi partem.

OBJICIT 3. Idem. Positâ nostrâ sententiâ videtur dari ex parte nostra ratio prædestinationis, vel saltem conditio sine qua non; quod non est admittendum. Ant. prob. Præscientia conditionata supponitur prædestinationi; Ergo objectum ejusdem non pertinet intrinsecè ad ipsam prædestinationem; nec est pars vel effectus illius; Ergo ante decretum prædestinandi Petrum ad gratiam, & gloriam præsupponitur necessario ex parte ejusdem Petri, quòd ex innata sua libertate sit consensurus Deo vocanti ex hypothesi, quòd constituatur in talibus circumstantiis, & cum talibus auxiliis. Quod ipsum ulteriùs aliter & aliter proponit.

RESPONDETUR. Si Antecedens hoc sensu sumatur, consensus conditionatus præsciri debet ad salvandam libertatem, præsupponique prædestinationi, ut postea ex sua voluntate (si prædestinatio non est post absolutè prævisa merita) hunc potiùs assumat Deus, quàm illum, est vera; Si autem faciat hunc sensum, quòd determinet Deum, ut hunc potiùs quàm illum prædestinet, falsa est; quia pro illo statu tam reprobi quàm electi pares sunt, uterlibet habens conditionata merita, vel demerita; hinc fit ut assumptio à Deo, in aliud principium referri debeat. Probatio Ant. assumit aliquid dubium: Si enim ly ex innata libertate consentit, sensum faciat, quòd in illo consensu, non indigeat gratia influente, elevante, complente, falsa est; Si faciat hunc sensum, quòd gratia hæc, indifferentem illum relinquat, & imprædeterminatum, vera est. Posita autem illa prævisione de futura operatione sub tali hypothesi, nondũ omnia sunt salva & expedita, adhuc est necesse procedere Deum ad amandum huic potiùs gloriam, rursus procedere ad voluntatem de implenda illa hypothesi, in qua prævidebatur operaturus; & in nostris principiis debet procedere ad ipsas prædefinitiones, quarum objectũ non est voluntas hypotheseos; hanc enim omnes Nostrates admittunt; sed est voluntas efficax ipsius actus.

Ad solvendas varias objectiones quas Tom. 1. De scientia Dei adfert Joannes à S. Tho. oppugnans scientiam mediam ab inconvenientibus, cùm pro primo inconvenienti ponat quòd hæc scientia sternat viam ad Semi-Pelagianismum; ad hoc jam suprà responsum est. Et quamvis Semi-Pelag. finalem perseverantiam admiserint; in multis tamen circa illam errabant, ad quæ objiciens reflectere debuit, ut cùm perseverantiam non tribuerunt gratiæ præsenti, in qua aliquis decedebat, sed meritis conditionalibus, ut cùm sine ulla restrictione illam frustrari posse dicebant, ut cùm consensum illi in vires naturæ omnino referebant, ut cum negabant prædestinationem esse speciale beneficium, ab aliis condistinctum, quæ cùm nos negemus, fit ut nostra sententia non sit Semi-Pelag. quæ omnia Auctoritatibus suprà illustrata sunt.

INSTANT aliqui; Qui est causa præscientiæ, erit quoq; causa prædestinationis; noster autem consensus conditionatus est causa præscientiæ, si enim non esset consensus non esset præscientia.

RESPONDETUR. Negando consensum nostrum esse causam præscientiæ; sed solùm terminum determinantem, ut hæc potiùs pars noscatur sine ullo influxu in scientiam. Deinde hic ipse consensus per nos, est effectus gratiæ. Ad alia solvenda

NOTO. Quòd à providentia communi per nos non sola infallibilitate distinguatur prædestinatio; sed inprimis speciali favore, quòd hic potius eligatur, favore item selectionis mediorum efficacium. Unde per nos non reducitur prædestinatio ad solum præscitum usum liberi arbitrii, sed præscientia illa supposita in favorem, ut dixi, & decretum Divinum. Unde etiam circa Electos est specialis Dei providentia per amorem electivum, & per selectionem mediorum. Unde præter præscientiæ infallibilitatem, reperitur illic infallibilitas ex decreto prædestinandi, infallibilitas ex decreto hypothesin ponente, infallibilitas ex auxiliis efficacibus supernaturalibus. Denique per nostra principia ex prædefinitionibus.

Addi ad reliqua posset in Disputationibus ante Papam habitis, non assumpsisse Societatem omnes propositiones Molinæ defendendas; sed solùm quòd attinebat ad salvandam libertatem cum prædestinatione & præscientia.

Ad multas ex his Objectiones aliter responderi deberet in principiis eorum, qui dicunt nos prædestinari post absolutè prævisa merita, à qua tamen quæstione, & principiis illius cæteroquin probabilibus, interim abstinendum. Ad alia solvenda

NOTO ulteriùs, quòd Deus in sua etiam prædestinatione prævideat, quid faciendum sit à nobis? & quòd prædestinatio non solùm serviat ut Deus purificet conditionem, sub qua præsciebatur eventus futurus; sed quòd etiam ipsummet decretum sit specialis favor Divinus, qui ostenditur potius Electis. Unde ut transeat illud futurum conditionatum in absolutum, est necessaria specialis providentia, quæ non habetur circa reprobos; quia per nos format decretum

cretum de conferendâ gloriâ, imò & prædefinitiones; consequenter illic est non tantùm voluntas purificandi conditionem, sed & voluntas illa amativa & electiva Electorum. Quando autem S. Augustinus lib. de prædest. SS. c. 17. dicit, quòd Deus prædestinatione suâ futura sua facta præsciat, promittatque fidem Gentium non de nostræ voluntatis potestate, sed de sua prædestinatione, nec tantùm promittit, quòd potens est præscire; sed quòd potens est facere; ea omnia in Nostris principiis salva sunt: Nam absolutè futura in sua prædestinatione per scientiam visionis noscit Deus, fides item Gentium non est de potestate illarum naturali, sed indiget gratiâ: quam quia Deus potest conferre, non solùm potens est præscire, sed & potens facere.

Noto denique. Quòd ipsa prædestinatio adferat etiam secum sibi propriam infallibilitatem in causando, tam enim decretum Dei efficax, quàm ipsâ præscientia falli non possunt; per quam prædestinationem, facit Deus in statu absoluto id quod eligit, in sententia præcipuè tenente prædestinationem, non fieri ex prævisis absolutè meritis. In sententia autem, quæ nonnisi post prævisa absolutè merita ponit prædestinationem, adhuc facit Deus id quod eligit; quia illa ipsa opera sunt facta Dei, utpote ex gratia illius profecta.

Objiciunt 3. Salmantienses apud Fulg. d. 4. S. 5. Si daretur scientia Conditionata independenter à decreto, nosceret Deus quòd si Petrus talia auxilia haberet perseveraret; ex hoc autem ipso sequeretur, quòd prædestinatio non esset causa mediorum efficaciter conducentium ad vitam æternam.

Respondetur. Respectu auxiliorum sub conditione dandorum & conditionati consensus, non est causa, prædestinatio hæc enim sumpta prædestinatione efficaci ad gloriam non præcedit præscientiam actuum gratiosorum conditionatè futurorum, sed neque illa sunt media efficacia conducentia ad vitam æternam: quia in illis meritis & auxiliis, pares sunt reprobi cum prædestinatis; & tamen in ratione mediorum efficaciter conducentium sunt inæquales; jam autem respectu auxiliorum absolutè futurorum, & efficaciter conducentium, est causa prædestinatio, & ratione sui, & ratione selectionis mediorum. Ad alia solvenda quæ adferunt.

Noto. Quòd ut formetur propositio præsenti difficultati serviens, non debet dici, si Judas creetur, morietur in peccato, sed potius moreretur in peccato; ejus Contradictoria est hæc, si Judas crearetur, non moreretur in peccato: pro statu conditionato potest utraque illa Contradictoria esse vera, ratione diversarum circumstantiarum, diversæ determinationis &c. quia ergo pro variis circumstantiis poterat esse vera illa, si Judas crearetur, non moreretur in peccato, fit, ut Judas in aliis circumstantiis, prædestinari potuerit.

Noto rursus. Quænam scientia dirigat Deum ad collationem auxilii conditionati: quod enim dirigat aliqua, ratio est, quia collatio illius auxilii non est sine voluntate, voluntas autem non est sine cognitione; cognitio autem hæc in Deo, non potest esse opinio, & error. Ergo scientia.

Porro, hæc scientia directiva collationis auxilii conditionati non est scientia visionis; hæc enim est circa exercitam existentiam: non etiam est scientia conditionata; quia ante objectum conditionatum non datur, nisi velis ponere processum in infinitum; jam autem cognitio directiva illius collationis auxilii antecedit statum conditionatum: dirigitur itaque Deus in illa collatione ab ipsa scientia simplicis intelligentiæ, quæ ne cæco modo agat, sufficiet, quòd agat ex notitia virium, potentium ponere ex gratia effectum illum conditionatum. Quare autem hæc sola scientia non sufficit ad dirigendum Deum in collatione auxilii pro statu absoluto, sed ordinariè per Nostros requiritur scientia conditionata, ne Deus cæco modo agat; hoc inde est, quia ante futuritionem absolutam præscibilis est futuritio conditionata, & præsciri debet à prudenti, multò magis omniscio Intellectu, hinc si Deus non præsciret illud conditionatum, quod potest & debet præsciri, cæco modo ageret: quia verò ante statum conditionatum nihil est præscibile prius præter possibilitatem, quam attingit scientia intelligentiæ, fit, ut illâ solâ directus Deus in collatione dicti auxilii non dicatur cæco modo agere.

Objicitur 4. Si daretur illa scientia, vel esset in potestate operantis facere pro statu absoluto, ne Deus habuerit hanc scientiam, vel non est in potestate operantis? si est, contra est, quia quod præfuit ab æterno, non est in mea potestate facere, ne præfuerit; & cùm sit de fide, Antichristus peccabit, quomodo erit in illius potestate, reddere falsum illum articulum? Si autem non est in potestate, contra erit; Tum, quia oppositum sentiunt 29. DD. citati à Quiros d. 47. ad initium, & inter alios S. Thomas. Tum, quia non posset tunc salvari libertas creaturæ.

Respondetur. Esse in potestate pro statu absoluto facere absolutè loquendo ne præfuerit scientia, v. g. peccati; sed non est in potestate ex suppositione; est quidem absolutè in potestate, quia habet potentiam liberam ad ponendum illud objectum, quod si non poneret, non fuisset illius scientia objecti, quæ scientia futuritionem absolutam præcedit duratione, non suppositione; non est tamen in potestate ex suppositione; supposito enim, quòd verum sit ex suppositione pro statu conditionato illum operaturum, nec facturum negationem operationis

ex

ex hac suppositione non potest non operari; necessitas autem ex suppositione, ut infra dicetur, non tollit libertatem.

Objicit sibi 5. Perez, si hypothesis scientiæ mediæ non est prædeterminata ad unum; Ergo posset accidere ut Deus sciret nullum auxilium constitutivum talis hypothesis esse efficax, consequenter Deus ante omne suum decretum experiretur, se impeditum ad prædestinandum hominem salva libertate.

Respondetur. Quamvis objectum scientiæ conditionatæ non sit prædeterminatum ab extrinseco; sufficit ut sit determinatum ex suppositione. Deinde sicut Deus noscit in gratia efficaci posse illam non sortiri effectum; de facto tamen sortituram; ita noscet quòd posset non salvari aliquis cum talibus imò & omnibus auxiliis, quòd tamen sit salvandus. Ad quod alludit Aug. quòd Deo volenti salvare nullum humanum resistat arbitrium, præcipuè cùm nunquam possit ita crescere malitia humana, quin sit superabilis à bonitate Divina. Pro quo citari possunt etiam aliæ Auctoritates Aug. ut in Enchir. cap. 96. ubi adducens illum locum, *In manu tua Domine universa sunt posita*, subdit, *neque enim veraciter ob aliud vocatur omnipotens; nisi quia quidquid vult potest, nec voluntate cujusquam creaturæ voluntatis omnipotentis impeditur effectus.* Similia habet Lib. ad Simpl. q. 2. ubi cùm posuisset etiam Esau potuisse salvari subdit; *Cum enim Deus deserit non sic vocando, quomodo ad fidem moveri potest, quis etiam dicat modum quo ei persuaderetur, ut crederetur etiam omnipotenti Deo defuisse.*

Objicit 6. idem. Duplex potest cogitari scientia media, quædam directa noscens conditionatum objectum; quædam reflexa media, quà Deus antequam habeat ipsam directam scientiam, quà videat, quid sit facturus Petrus; videt quid fortè esset Deus facturus, si habuerit scientiam directam, v.g. affirmantem peccatum. Unde videtur contingere posse, ut Deus videat se illam peccandi libertatem collaturum si viderit Petrum non esse peccaturum, vel videat non se collaturum libertatem, si viderit peccaturum. Porro hæc scientia reflexa non est in potestate Petri; sive enim ipse sit peccaturus, sive non, Deus habebit hanc scientiam mediam reflexam, ergo non potest à Petri libertate pendere existentia ejus scientiæ. Ex quo ulterius sic arguitur. Hæc scientia media reflexa habet connexionem cum negatione peccati Petri; & tamen potest relinquere libertatem peccandi Petro; Ergo ulterius potest dari scientia inevitabilis à nobis, quæ non tollat libertatem, & habeat essentialem connexionem cum eo, quod liberè ponetur à nobis, scilicet cum negatione peccati.

Respondetur. Hanc priorem, quam Perez vocat reflexam non posse talem rigorosè dici; quia reflexa semper præsupponit directam ejusdem rationis; quidquid sit de voce, admittimus talem cognitionem possibilem; negamus tamen illam dari de facto, in quantum dicit; quòd illa scientiâ prævidendo Deus, quòd sit peccaturus Petrus, non det ei libertatem non peccandi; quod dici non potest; alias non liberè peccaret, adeoque nec peccaret. Sed pone etiam peccaturo dari libertatem ut peccet, eritne illa antecedens scientia nobis inevitabilis? Ad quod dici potest, fore inevitabilem, si sumatur secundùm utrumque divisionis membrum; sicut etiam nobis inevitabile est, in hac occasione, vel consentire vel non consentire; illa autem connexio essentialis ejusdem scientiæ cum eo, quod liberè à nobis ponitur; non destruet libertatem: quia illa connexio erit nonnisi ex consequenti, & ex suppositione futuritionis conditionatæ, quæ simpliciter dependet à nostra libertate.

Objicit sibi 7. Haunoldus lib. 1. num. 314. Hæc scientia est inutilis, quia non servit ad eum finem ad quem obtinendum est excogitata, nempe ad dirigendum Deum in suis decretis; Ut enim sic serviret, deberet scientia media, videns v. g. Petrum peccaturum si Deus illi daret Auxilium A deberet inquam posse Deum dirigere ad nollendum dare auxilium A, quia Petrus dissentiret. Ergo posset verificari hæc propositio: si Petrus dissentiret cum auxilio A, Deus illud non daret. Atqui hoc dici non potest: hac enim ratione possent esse simul veræ hæ duæ propositiones, si Petrus haberet auxilium A dissentiret. Si Petrus dissentiret cum auxilio A, Deus illi auxilium A non daret. Non potest autem dici illas propositiones esse veras. Quia hæ duæ propositiones inferunt conclusionem involventem manifestam contradictionem, hoc modo. Si Petrus haberet auxilium A dissentiret, si Petrus dissentiret non haberet auxilium A Ergo si haberet auxilium A non haberet auxilium A quæ est manifesta contradictio.

Respondetur. Servire scientiam conditionatam ad dirigendum Deum in suis decretis, adeoque dirigere Deum ad nollendum dare auxilium A, quia Petrus cum illo dissentiret. Quo posito concedo utramque illam propositionem esse veram, sed nego ex ea sequi conclusionem falsam & Contradictoria involventem. Nego enim illum syllogismum esse in forma, nam deberet esse in prima figura & tamen habet Minorem negativam. Ponendo autem quod iste syllogismus sit Galenicus, ponendoque secundam ejus propositionem pro Minori, advertetur non confici tunc syllogismum primæ figuræ. Non est ergo mirum, si pro arbitrio assuatur non Conclusio; Sed propositio ex ea sequi duo Contradictoria. Aliter hoc argumentum solvit objiciens Num. 316.

Instat. Idem admissa scientia conditionata, sequeretur hominem posse impedire actum

primum proximum requisitum ad ipsum Actum secundum liberum, quod utique tam est impossibile, quam impossibile est, Actum secundum posse esse, sine actu primo proximo, quem essentialiter præsupponit. Seq. autem probatur, nam auxilium pertinet ad Actum primum proximum, tam ipsius consensus quam dissensus, atqui auxilium esset impedibile per dissensum, quia scilicet si Deus videret dissensum sub conditione ponendum, non daret hoc auxilium. Ergo actus proximus esset impedibilis per actum secundum.

RESPONDETUR. Admissa scientia conditionata, posse quidem hominem impedire actum, primum proximum sed ita ut simul sequatur impeditio actus secundi unde auxilium illud esset impedibile per dissensum, nec Deus daret hoc auxilium si videret dissensum, sed nego quod si daret adhuc, tunc fieret consensus.

DIFFICULTAS IV.

Solvuntur Argumenta ex locis magis Philosophicis.

OBJICIT I. Joan. a. S. Thoma quam etiam objectionem pluribus urget Oviedo Phy. Cont. 10. p. 4. Quia non potest explicari scientiæ conditionatæ objectum, nam per illam Deus noscit, quòd v. g. Petrus faceret hoc, si in tali occasione poneretur, & similiter si haberet concursum Dei exhibitum; posito autem concursu ex parte conditionis, objectum reddetur necessarium: si enim ponatur concursus Dei est æternè verum, quòd talis effectus fiat.

RESPONDETUR. Concursum Dei dupliciter nos spectare posse. 1. In actu primo, & sic spectatus est indifferens ad utrumlibet; est enim ipsamet omnipotentia, hîc & nunc, ad utrumque parata, ex iis quæ voluerit creatura: ex tali concursu non sequitur, ut necessariò fiat etiam conditionatè objectum; & talis concursus ingreditur objectum scientiæ conditionatæ, adeoque nec illud reddit necessarium. 2. Potest spectari concursus Dei in actu secundo formalis, exercitus, secundùm sua connotata spectatus, & sic dicit ipsammet operationem creaturæ; sic spectatus concursus est necessarius, sed ex suppositione; sicut est necessaria ex suppositione, ipsamet operatio, sicque spectatus concursus non ingreditur per modum causæ ipsummet objectum scientiæ conditionatæ, utpote cum sit idem cum ipsa operatione, alias objectum illius scientiæ haberet hunc sensum; Erit operatio creata Petri: quia erit operatio creata Petri ex parte Dei. Objectum autem illius scientiæ, directè dicimus, esse ipsam operationem conditionatam liberam; cujus causas, si quæras? dicimus esse, ipsam voluntatem conditionatè operaturam, & ipsum concursum Dei in actu primo indifferentem, quoad esse acturi, eò quòd possit illo non uti creatura. Dixi esse indifferentem quoad esse acturi, non autem quoad esse activi; quia illud primum, dicit exercitium ipsum, quod potest non sequi, posterius dicit vim agendi, ad quam habendam ille concursus non est indifferens. Ad alia solvenda

NOTO I. Indeterminatio, quæ nascitur ex defectu virtutis agendi dicit imperfectionem, & potentialitatem ad activitatem; sed indeterminatio ex contemperatione ad libertatem, non dicit imperfectionem, cum salvare libertatem quod est annexum causæ primæ, non sit imperfectio. Quamvis autem ille concursus non sit magis connexus, v. g. cum dissensu in ordine ad secuturitionem, potest enim non sequi; est tamen magis connexus in ordine ad vim agendi: quia v. g. auxilium concursurum ad amorē Dei, non habet vim concurrendi ad odium Dei; confert autem ille concursus non tantùm ut videatur conditionata operatio sub formalitate liberæ, sed etiam ut videatur sub formalitate determinatæ, eò quòd illa determinatio voluntatis, non fiat sine concursu Divino.

NOTO 2. Immerito imaginari objicientem, quòd concursus pro statu absoluto in actu primo spectatus, non offeratur adhuc indifferens; licèt enim concursus in actu secundo non sit concursus indeterminatus, utpote identificatus operationi per Nostros, cum limitationibus jam additis, nihilominus ipse concursus in actu I. spectatus, potest esse ad utrumlibet; immo etiam hæc propositio pro statu absoluto, concurrit Deus cum Petro ad consensum; Ergo consentit; est propositio nonnisi ex suppositione necessaria, ex qua suppositione etiam in statu conditionato, erit necessaria propositio conditionata, quæ suppositio non tantùm non destruit libertatem; sed est requisita, ut determinatè unum nonnisi tanquam verum, possit attingi extremum.

NOTO 3. Debere necessariò præintelligi, quòd Deus nolit subtrahere concursum, si creatura velit; determinationem plenam relinquendo creaturæ, & quidem si sit ordo supernaturalis gratiâ adjutæ, qui concursus ex suppositione, sit determinatus. Unde ulterius dicimus, quòd ante exhibitionem sui concursus, non videat Deus etiam conditionatam operationem creaturæ; quem tamen ne temerè exhibeat, dirigitur à scientia, ut dixi, simplicis intelligentiæ, nec facit fortuitò: quia facit ex exigentia tituli causæ primæ, nec exponit se periculo frustrandi illius concursus; quia ille nec ex suppositione antecedenti, nec ex consequenti est determinatus ad unum, quomodo ergo dicendus erit frustrari? cùm frustatio sit nonnisi determinati. Tota autem hæc indifferentia & indeterminatio in concursu, non est indeterminatio in ratione Entis, sed in ratione acturi.

Objicit 2. Nazarius; Scientia hæc conditionata est aliquo modo per nos libera; libertas illius salvatur per hoc, quia objectum illius non est necessarium; ita autem libertas scientiæ Divinæ salvari non potest, quia libertas Divina, non dependet à rebus.

Respondetur. Libertatem Divinam entitativè & elicitivè non pendere à rebus, pendere terminativè, qualis nexus habetur etiam in Omnipotentia respectu creaturarum, & in scientia simplicis intelligentiæ, respectu possibiliũ.

Ad alia circa eundem medium terminum solvenda

Noto 1. Quod libertas Divina non tantùm sit causa rerum indifferentium, sed etiam versatur circa objecta indifferentia, licèt ab illis, non pendeat, tanquam à causa, sed tanquam à termino, ut pendet Omnipotentia, scientia simplicis intelligentiæ &c. à suis terminis. Immo quòd Deus sit causa rerum id ad præsens non spectat: sicut enim homo aliqua liberè noscit, si sint objecta non necessaria, licèt illorum causa non sit applicando scilicet se liberè, ad penetrandum contingens objectum; ita posset facere & Deus. Nec inde sequetur Deum non esse primum Ens, & Ens se toto; sicut nec sequitur id ex connexione Omnipotentiæ, & scientiæ simplicis intelligentiæ cum suis terminis, præcipuè cùm hoc ly primum, & ex se Ens, non hoc importet, quòd Deus alia à se noscere non possit; sed quòd à nullo alio, sit positus principio. Et certè si nolimus de verbis disputare, dependere notitiam Divinam, vel potius connecti cum creatura, creaturaque terminari, nihil aliud est, quàm quòd noscat, & attingat creaturam.

Noto 2. Quæ adfert de relatione consequente operationem Divinam, tam immanentem, quàm transeuntem subobscura sunt; clarius loquendo videtur hoc velle, quòd scilicet actualis relatio prædicamentalis, quam habet Omnipotentia ad creaturas, exigat existentiam illarum actualem, quam existentiam actualem non exigit, v. g. Intellectio Divina. Sed universaliter falsum est, quòd nulla intellectio Divina requirat existentiam quandocunque actualem; requirit enim illam scientia visionis; sed hoc probari non potest, quòd possit esse aliqua relatio ad creaturas, qualis est in notitia noscente creaturas, quòd inquam possit esse sine termino, qui v. g. sint creaturæ. Et si per illum potest esse talis dependentia in actibus transeuntibus Divinis, cur non poterit esse in actibus immanentibus? cum nullibi hæc connexio importet dependentiam Dei à creaturis, quæ sit dependentia causalitatis.

Noto 3. Universaliter scientia pendet ita à scibili, tanquam termino, sicut mensura à mensurabili; & sicut positâ cognitione Chimæræ, non est necesse rationem realem referendi, esse in ipso termino non existente, immo impossibili; ita nec id requiretur in aliis relationibus cognitionum ad scibile, quod etiam contingit in omnibus relationibus transcendentalibus, quæ ad suum esse, non deposcunt existentiam termini. Bene etiam dici potest, quòd objectum habeat rationem mensuræ aliquo modo respectu scientiæ, sicut enim si res vel longior vel curtior sit, non est commensurata huic mensuræ, nec mensuratur hac mensurâ; ita si prædicata pauciora vel plura, vel alia, notitia perfectissimè noscens importet, non erit hujus objecti notitia, unde objectum, scientiam illam adstringit, ut nonnisi hæc prædicata in se noscat quæ præhabet in se objectum.

Objicit 3. idem. Omnis actus causæ intellectualis provenit ab ejus potentia, vel ut natura est & ad unum determinata, vel ut libera est; Si primo modo procedat, est scientia necessaria; Si secundo, est libera: quí ergo dabitur locus scientiæ conditionatæ tanquam mediæ?

Respondetur. Quidquid sit de formalitate mediæ, actus scientiæ conditionatæ erit actus causæ intellectualis liber, non quidem liber antonomasticè, hoc est, attingens objectum post decretum; liber tamen, hoc est, attingens objectum, quod poterat non esse.

Urgeri etiam solet, quòd hæc scientia tollat libertatem, eò quòd inferat infallibilitatem, & quòd antecedat nostram operationem. Sed communis responsio est, quòd non tollat libertatem, eò quòd antecedat duratione, sed non suppositione, cùm procedat nonnisi ex suppositione conditionatæ operationis, ad quam conditionatè erat homo liber.

Objici potest 4. Ex iis quæ sibi opponit Esparza q. 18. Cognoscens conditionatè aliquid apprehendit ad modum existentis conditionatè, quod re ipsa non existit: dum enim dicitur ly: si existeret talis vocatio, particula si, ad hoc adhibetur, ut significetur, talem vocationem non existere, seu præscindi ab eo, quod sit verum an existat, vel non existat à parte rei; & tamen apprehenditur ad modum existentis, & sumitur ab intellectu tanquam existens; Ergo in intellectu judicante purè conditionatè, datur necessaria fictio aliqua, saltem secundùm quid, & apprehensiva; repugnat autem Deo fictio, utpote cui competit perfectio, cognoscendi stans in conformitate cum objecto, adeoque excludens fictionem.

Respondetur. Deum cognoscere illam conditionem non per modum existentis absolutè; hoc enim esset illum fingere, cùm de facto absolutè non existat; cognoscit tamen illam conditionem conditionatè existere, dicendo; si existeret, quòd non est fingere, sed conformiter objecto res noscere.

Objicitur 5. apud eundem. Nemo ita desipere potest, ut concipiat judicia & decreta conditionata, simul cum absolutis, circa eandem rem, atque pro iisdem circumstantiis: quis

enim ita desipiat, ut cùm intuetur lucentem Lunam, simul diceret, si luceret Luna, eam intuerer? Deus autem habet simul decreta absoluta circa omnia & singula creata, nihilque est, quod non intueatur ut existens absolutè, vel absolutè non existens.

Respondetur. Inprimis ipsum Antecedens indigere sua moderatione; cùm enim video Lunam, & dico, video Lunam lucentem, cur etiam simul dicere non possem, quòd vera fuerit hæc conditionata, si luceret Luna, illuminaret, vel viderem illam? tunc ergo solum conditionata est stulta, & desipientium, conjuncta actui absoluto, quando conditionata, virtualiter infert negationem status absoluti: quia autem in Divino intellectu conjunctio notitiæ circa futuritionem conditionatam, non infert negationem futuritionis absolutæ; quando illa dari debet; fit, ut actus illi in Deo compati se possint. Rursus adhiberi posset doctrina ipsius Esparza, qui dicit stultum esse adjungere cognitionem conditionatam cognitioni absolutæ jam præexistenti re & ratione; secùs sentiendum si nulla absoluta cognitio præcesserit. Et sicut si præcessisset scientia visionis importunè illi adjungeretur scientia simplicis Intelligentiæ tanquam sequens; benè tamen præcedere potest; ita & in præsenti. Denique dici posset, quòd re quidem sint illæ scientiæ simul in Deo, ratione autem sequuntur, de qua sequela ita discurrendum est, quasi in re non essent secum, quòd in multis aliis contingit.

Plura de scientia hac infra solventur. Aliqua etiam dicta sunt in Logicis. Vide hanc materiam concernentia de Gratia D. 5. q. 3. d. 2.

QUÆSTIO II.

De aliquibus Conditionatis in particulari.

Agemus inprimis de Conditionatis disparatis; deinde conditionatis Actibus voluntatis Div. quos haberet Deus in alia rerum Serie.

DIFFICULTAS I.

De Conditionatis Disparatis.

Præmitto 1. *Esse hæc duo distincta, si hoc esset, illud etiam esset; & quando hoc esset, etiam illud esset*: quòd distincta sint. Ratio est, quia unum inquirit de tempore, nempe posterius, statque in coëxistentia temporali præcisè, illud autem prius, non stat præcisè in coëxistentia temporali, sed attendit ad alia, talisque est connexio, licèt libera cum alio. Consequenter aliud est, esse cum alio temporaneè, & aliud, propter aliud: nam esse propter aliud, quamvis liberè operans, dicit causam; esse autem quando aliud est, nullo modo id importat.

Præmitto 2. *Conditionata connexa attendere ad ly si esset, & ad ly propter illud esset, liberè concurrens; immo ex hoc ipso fundamento dicuntur connexa, distinctaque à disparatis; conditionata autem disparata, attendunt ad Quando aliud, & ad Cùm aliud.* Conditionatorum connexorum exemplum est. Si ingressus fuerit Petrus atrium, negabit, ubi hypothesis ingressus, dicit aliquam occasionem, connexionem cum negatione, potestque illud si explicari per quia; licèt non explicetur per Ergo: quia non habet immutabilem & eandem ubique verificationem. Secundi autem exemplum est, si Turca dormit, Petrus convertetur.

Præmitto 3. *Illud Quando aliud, interdum habet rationem Propter quòd*; ut si Deus faciat decretum, si dormiat Turca, contritionem haberet Petrus, & tunc non quidem præcisè ratione conditionis disparatæ, sed propter circumstantiam decreti, & ex accidenti illud: Quando, & Cùm hoc, transibit in vim Propter quod, eritque jam propositio quæ transibit in connexam, supponendo quòd fiat decretum contemperatum libertati.

Præmitto 4. *Ly Quando aliud, vel Cùm aliud, cum habet rationem merè disparati, nullo scilicet interveniente decreto, adhuc duplicem potest habere sensum*: inprimis copulativum, v. g. & Turca dormiet, & Petrus leget, & tunc alterutrâ parte non posita, falsa erit propositio; nam conjunctæ propositionis verificatio, utrumque membrum requirit. 2. Potest habere sensum non attendentem ad copulationem, sed præcisè ad temporaneam disparatorum coëxistentiam respiciendo. Et de his in præsenti, procedit quæstio. Affirmativam tuentur, Suar. Fons. & post illos Ruiz. d. 78. Arriaga, cum certis limitationibus d. 21. s. 7. Negat Vasquez hîc d. 67. c. 3. & 4. Lessius, Arrubal, Albertinus, probabiliusque reputat Fassolus, q. 14. Num. 252.

Præmitto 5. *Ly: Quando aliud, vel: Cùm aliud, potest apponi duplicis generis propositionibus*: inprimis propositionibus, quæ sunt aliàs objectum scientiæ simplicis intelligentiæ, vel visionis, ut si dicas, si homo erit rationalis, bos erit rugibilis; Vel: Si Turca oscitabit, Petrus sitiet, & tunc de sigillatim acceptis propositionibus non est difficultas, cùm prima noscatur per scientiam intelligentiæ, secunda per scientiam visionis. Si autem copulatim accipiantur propositiones, pendebit resolutio ex dicendis. Rursus dictæ particulæ possunt apponi propositionibus, quæ alias sunt objectum scientiæ mediæ v. g. Si Petrus vocatus fuerit vocatione A convertetur, & Paulus si vocatus fuerit Vocatione B convertetur. Quòd sigillatim acceptæ, sint objectum scientiæ conditionatæ; constat ex dictis suprà; sed an sint objectum si simul sumantur, decidendum venit. *His præmissis*

Dicendum 1. *Propositiones Conditionis disparatæ certò nosci à Deo.* Præter Auctores citatos

tatos docet id etiam Perez d. 6. de Intelligentia Dei. Num. 109.

Probatur 1. Quæ habent determinatam veritatem, noscuntur à Deo utpote omniscio. Tales sunt propositiones conditionis disparatæ, probatur, quia dormiente Turca, vel erit conversio Petri, vel non erit? alterutrum autem habet determinatam veritatem, & si est positio conversionis, non est negatio ejusdem, & è converso.

Probatur 2. Quia si propositiones conditionis disparatæ non noscerentur à Deo, id ideò esset, quia nulla illic invenitur connexio, sed mera coëxistentia, hoc autem ipsum probat illa nosci; quia etiam illa coëxistentia, est vera coëxistentia, adeoque noscibilis, ab omniscio intellectu.

Probatur 3. Noscuntur conditionata connexa à Deo; ergo & disconnexa; & certè si contingat, ut arguit Ruiz, eodem tempore Petrum disputare Romæ, & Franciscum Hispali orare, tunc determinatè verificatur coëxistentia talis orationis cum tali disputatione; cur ergo prius ratione, pro statu conditionato, non verificabitur illa propositio.

Objicit 1. Ex Vasquez Fassolus; In talibus particula si, importat solam concomitantiam, & non importat aliquam causalitatem liberam, nec inter res disparatas præcisè ex se potest reperiri talis connexio. Ergo talia disparata non noscuntur à Deo.

Respondetur. Negando Cons. quia talis connexio non est necessaria ad verificationem omnium propositionum.

Objicit 2. Idem, si Petrus hîc legeret, Paulus Romæ curreret, vel non curreret, non sunt contradictoriæ: quia in utraque affirmatur & negatur consequens, propter dependentiam ab antecedente, quod semper falsum est.

Respondetur. Quòd in his disparatis non affirmetur consequens propter dependentiam ab antecedente; hæc enim nulla est, hinc propter illam nec affirmatio, nec negatio verificatur; sed in illis sola coëxistentia infertur, & tu non probas illam non sufficere, ut attingatur à scientia Dei.

Objicit 3. Multa disparata conditionata prædicuntur à Deo, sed illa non habent veritatem, nisi ex suppositione decreti, quale erat decretum de vincendo Rege Syriæ percussa terra; hæc autem quæ noscuntur post decretum, non spectant ad scientiam conditionatam.

Respondetur. Ad quamnam scientiam notitia talium spectet, de hoc infra; nunc tantùm dicimus, illa certò nosci à Deo. Deinde secundùm præmissum quintum, falsum est, omnia disparata importare decretum absolutum de coëxistentia illorum disparatorum.

Objicitur 4. Si possunt nosci certò conditionata disparata, sequitur dari duas contradictorias simul veras; quia sunt infinitæ circumstantiæ, in quibus Turcâ dormiente Petrus consentiret.

Respondetur. Hoc ipso illas propositiones non fore contradictorias, si ratione diversarum circumstantiarum dormiente Turcâ consentiat Petrus, vel non consentiat.

Objicitur 5. Si noscerentur certò conditionata disparata, noscerentur etiam certò propositiones sub conditione impossibili, v. g. Si equus essentialiter esset avis, Petrus disputaret; videtur autem hoc concedere, esse absurdum.

Respondetur. Duplicia esse conditionata impossibilia, quædam in quibus ponitur suppositio impossibilis tollens seipsam, taliter suas notitias non format Deus: quia etiam intellectus creatus dum eas format, errat; Deus autem in suis notitiis errare non potest. Si autem procedat notitia de impossibili in suppositione non tollente seipsam, adhuc duplicia sunt disparata impossibilia, quædam quæ sunt ad investigandam naturam rei ordinata, quale est v. g. Si per impossibile homo esset rugibilis, rugiret; & alia sunt impossibilia, quæ dum format etiam intellectus creatus, meretur exprobrationem internam, quòd indignè cogitet naturâ intellectuali, v. g. Si esset Chimæra, quot dentes haberet? hujus generis impossibilia non noscit Deus, quia in suis notitiis nullam reprehensionem pati potest; sed prioris generis impossibilia bene noscere potest, & si habeant objectum in materia necessaria, attingentur à scientia simplicis intelligentiæ, si in materia libera, à quânam scientiâ attingantur, infrà decidetur.

Respondet aliter Arriaga, quod non videat disparitatem, sed addit non posse sibi verum apparere in Deo dari eorum scientiam. Tum, quia talis scientia videtur esse planè impertinens: ad quid enim nosceret Deus, quid Chimæra esset factura sub conditione impossibili? cum id neque ad providentiam, neque ad gubernationem creaturarum conducat. Tum, quia multiplicarentur in Deo scientiæ, ita ut infinities plura deberet cognoscere circa impossibilia. Tum, quia sic magis odiosa redditur scientia Conditionalium. *Hæc Responsio*

Non Satisfacit. Tum, quia si rationes æquo militant pro antecedente ac pro consequente, quòd falsum esse supponitur, hoc ipso nec antecedens probant: probant enim multum, adeoque nihil. Tum, quia mensura internoscendi quæ conditionata noscat Deus, non est utilitas ad providendum & gubernandum creaturas: quia licèt notitia Conditionalium postea in statum absolutum deducendorum apprimè conducat, non tamen eorum quæ nusquam omninò futura sunt: non enim pressè dicitur esse Providentia circa possibilia vel non exstitura; & tamen etiam talia conditionata noscuntur. Tum, quia in sciendo non est attendendum; An scientia

entia ad aliquid conducere possit, sed in ea sisti potest, attendendo præcisè, ad solum scire. Tum, quia si infinitum unum non est majus altero, non nosceret Deus plus de impossibilibus, quàm de possibilibus; si autem unum infinitum potest esse majus altero, sicut ipsa impossibilia sunt plura; ita & notitia de illis, erit tanquam de pluribus. Tum, quia per hoc non conciliatur sententiæ conditionatæ invidia, si consequenter procedat.

Dicendum 2. *Conditionata disparata non noscuntur per scientiam, quæ sit formaliter conditionalis.*

Probatur 1. Quod objectum non est formaliter conditionale, non potest nosci per scientiam formaliter conditionalem; quia inter scientiam & objectum debet esse proportio, præcipuè cùm scientia specificetur ab objecto; sed objectum conditionis disparatæ non est objectum formaliter conditionale, ut subsumitur; Probaturque; Objectum formaliter conditionale, non habet particulam Si, supponentem pro solo: Quando, sed supponentem pro aliquo modo, Quia, ut dixi in Præmissis; jam autem in conditionatis disparatis, particula Si, supponit pro Quando, vel pro: Cum alio. Hoc ipsum ulterius sic proponitur. Datur distinctio inter particulam Si supponentem pro: Quando, & inter particulam Si supponentem pro: Quia: Ergo erit etiam distinctio inter objecta, in quibus ly: Si supponit pro: Quando, & in quibus ly Si: supponit pro: Quia: Ergo & scientiæ attendentes ad diversum illud; Si, erunt distinctæ; cum specificentur & distinguantur secundùm objecta.

Probatur 2. In creatis hæ propositiones: Quando faceret hic, faceret & alius. Item, si haberet hoc comprincipium, operaretur, sunt distinctæ specie: Ergo etiam & in Divinis; de quibus proportionatè, cæteris paribus, ad creata discurrimus, saltem formaliter, erunt distinctæ.

Probatur 3. Supponamus per impossibile tolli omnes conditiones habentes vim indifferenter causandi, hoc ipso tolletur etiam scientia conditionata; nam sublato objecto tollitur notitia: & tamen sublatis conditionibus indifferenter causantibus, non tolluntur disparata; consequenter nec tolletur eorum scientia; Ergo apparet non ab eadem formaliter scientiâ, talia attingi.

Respondebis. Eandem scientiam utrumque illud membrum attingere.

Contra. Una quidem re, sed non una formaliter attingit illa objecta scientia, ad eum planè modum, quo eadem in re scientia attingit possibilia, & exercitè aliquando existentia, sed non eadem formaliter, quod ipsum ulterius in hoc fundatur; Quia scientiæ in Deo distinguuntur, non quidem secundùm entitatem objecti, sed secundùm modum aliter & aliter habentis se objecti; alius est autem modus conditionis disparatæ, & alius connexæ.

DIFFICULTAS II.

An Deus noscat conditionatos suæ voluntatis actus?

Sensus quæstionis est: An Dominus Deus noscat in alia mundi serie, quot futuri fuissent homines? omnesne albi, an nigri? In hoc puncto divisi sunt Nostri, aliqui negant, ut Mol. & Vasq. 1. p. d. 67. c. 4. Herize, d. 7. Num. 57. se fermè ex diversis principiis. Affirmat Su. Fons. Ruiz, d. 77. Amicus d. 21. S. 4. Fassolus q. 14. à. num. 447.

Dicendum est. *Deum cognoscere conditionatos suæ voluntatis actus.*

Probatur 1. Vel potuisset Deus non prædestinare S. Petrum, vel non potuisset non prædestinare? Si secundum, ergo non debet illi suam prædestinationem utpote necessitato Deo; Si primum; quæro, vel noscit Deus, quòd potuerit illum non prædestinare, vel non noscit? Si non noscit; Ergo non noscit quid possit; Ergo Deus non est: Si autem noscit; Ergo noscit conditionatum suum actum quem haberet: quia noscere quòd possit non prædestinare, est noscere quod possit habere actum, quo dicat: si foret alia rerum series, non prædestinassem Petrum.

Probatur 2. Cognoscit Deus conditionatos nostræ voluntatis actus; Ergo & suos; Si enim nostri actus habent determinatam scibilitatem, cur non habebunt Divini? immo respectu conditionatorum nunquam futurorum, debet dari decretum conditionatum ex parte actus, ut salvetur libertas; quæ conditionata, quia noscit Deus, hoc ipso debet noscere etiam illa sua decreta conditionata, requisita ad illa futura conditionata.

Probat 3 Ruiz ex absurdo. Quia darentur aliqua, respectu quorum deberet Deus dicere: Nescio; & tamen deberet illa scire: deberet enim dicere se nescire: An esset Abel habiturus filium? hoc ipso enim sciret volitionem conditionatam concurrendi; interrogatus etiam, An ille Filius foret prædestinandus? deberet dicere: Nescio; immo si non novit conditionatos suæ voluntatis actus, qui noverat Tyriorum conversionem? Unde hujus scientiæ utilitas est, nosse omne noscibile. Immo si oppositi ad hoc reflecterent, Deum ex suâ immutabilitate deposcere, ut pro nulla possibili serie, accrescat illi nova notitia, nova volitio, ex parte illius; non facilè negarent illum non noscere conditionatos suæ voluntatis actus, cum noscat quidquid in se est, noscatque se, & ille ipsemet est illa omnia, salvis extrinsecis connotatis.

Ad solvendas Objectiones

Noto 1. Quòd cùm hîc agatur de ipsis conditionis

ditionatis volitionibus Divinis, non erit jam necesse supponere alias volitiones & decreta, in quibus noscantur, ne detur processus in infinitum; per talem autem sciendi actum, non destruitur libertas ad oppositum, cùm illa notitia actus, sit suppositione posterior præ ipsa volitione conditionata, sicut nec in aliis materiis præscientia destruit libertatem.

NOTO 2. Falsum esse universaliter, quòd propositiones conditionatæ, sint posteriores absolutis: nam inprimis possibilitas, & essentialitas rerum, est primum quid, & tamen propositiones æternæ veritatis, possibilitatem importantes, per multos, habent sensum nonnisi conditionatum. Sed quidquid sit de hac propositione, quia ab absolutis datur subsistendi consequentia ad conditionata, hoc ipso conditionata sunt priora: immo cum absolutè non facta fuerit conversio Tyriorum, falsa fuisset illa propositio; Si in Tyro & Sidone &c. si illius veritas præsupponit veritatem absolutæ. Cæterum in ordine ad nos ordinariè priores sunt notitiæ absolutæ præ conditionatis; quia nostræ notitiæ incipiunt ab experientia sensuum, experientia autem sensuum, generat notitias absolutas. Et sic quando prima facta est experientia, quòd affrictu trahatur à succino palea, generata est scientia absoluta per succinum trahi paleas, quam subsecuta est notitia conditionata, de eodem attractu.

NOTO 3. Licèt aliquæ scientiæ sint priores decreto, non tamen omnes, adeoque nec erit prior scientia visionis rebus, vel scientia conditionata, quæ prioritas licèt non sit realis, sufficit ut sit rationis.

NOTO 4. Connotatum ratione cujus illa volitio, debet dici futura conditionatè, ex communiori sententia, debet desumi ex creata aliqua futuritione, quæ haberetur, in alia rerum serie: qui autem per æquivalentiam salvaret libertatem Dei, diceret æquivalere essentiam Divinam actui creato, quo vellet aliquid sub conditione; ita tamen, ut volitiones illæ ab aliis volitionibus nihil dicant plus in recto; cùm omnes in recto dicant Deitatem, respectu omnium eandem, poteritque ulterius bene secundùm rationem dici una volitio posterior alia, & denominari futura, non realiter, sed ex modo concipiendi; omnem futuritionem referendo in connotatum extrinsecum.

NOTO 5. Quòd decreta suæ voluntatis conditionata noscere possit Deus, & ut futura ratione, & ut præsentia in præsentialitate conditionata, quam haberent pro aliâ rerum serie: quod possit utroque hoc modo illa noscere ex infra dicendis constabit. Quamvis autem sit prior volitio præ scientiâ, non sequetur, quòd rationem futuræ respectu scientiæ habere non possit; quia de facto objectum absolutè futurum, est prius scientia visionis, & tamen est futurum: nihilominus futura conditionata respectu conditionatæ scientiæ non habent rationem futuri, ex vi alicujus dependentiæ; non enim illæ volitiones à notitia, sed notitia à volitionibus pendet per modum termini, sed illæ volitiones habebunt rationem futuri, ex conditione objecti; quia scilicet sunt volitiones, quas esset habiturus Deus, in alia rerum serie.

Auctoritates quæ in contra citantur, non plus volunt, quàm quòd si Diabolus præscivisset suum lapsum, & quòd simul tunc illum voluisset, quòd inquam, eo ipso peccaret tunc, quando illum præsciebat.

DICES ex Haunoldo lib. 1. num. 319. Hujusmodi scientia conditionata præjudicaret libertati Divinæ; esset & non esset impedibilis à Deo. Ergo repugnat; Antecedens probatur. Omnis scientia Dei existens independenter ab omni decreto præcedit decretum existens, ut directiva, seu consultiva ad decretum Dei, & essentialiter ac virtualiter præsupponitur à decreto subsequente, sed hac ratione jam præjudicaret illa scientia conditionata libertati ipsius decreti, & esset ac non esset impedibilis à Deo. Ergo

RESPONDETUR. Si libertati creatæ non repugnat, quòd noscat Deus antecedenter ad statum absolutum, quid esset sub conditione voluntas actura, multo minus non repugnabit libertati Divinæ, ut id noscat circa suos actus. Et sicut ex eo, quia formari possunt duæ Contradictoriæ de actibus voluntatis creatæ sub conditione futuris, infertur alterutram debere esse veram: ita quia similes Contradictoriæ possunt formari de actibus Divinæ voluntatis conditionatis, etiam illi nosci poterunt, & salva Dei libertate, & sine ulla contradictione. In forma autem posito ultimo loco syllogismo nego Minorem.

QUÆSTIO III.

De variis Scientiam mediam concernentibus.

DIscutienda hîc sunt aliqua, quæ sibi particulariter proposuit Perez de hac scientia.

DIFFICULTAS I.

An Scientia media sit necessaria ad operationem sub conditione futuram?

AFFIRMAT Perez de Providentia d. 3. num. 9. Ad intelligendum titulum.

PRÆMITTIT 1. Hæc tria esse distincta. Rem esse absolutè futuram, Rem esse absolutè futuram non actu, sed si ponatur conditio; & aliquid esse conditionatè futurum, si ponatur conditio. De primo non est dubium, quòd sit distinctum; Posteriorum in hoc est distinctio, quia in ultimo illo futuro, status conditionatus, habet pro objecto alium statum conditionatum; in priori autem futuro, objectum est quid absolutũ, licèt sub conditione futurum. Exempla horum triũ hæc sunt: primi, si Deus velit absolutè pœnitentiam

tentiam Judæ erit absolutè futura. Secundi, si velit pœnitentiam absolutè futuram, si ponatur conditio. Tertii autem exemplum est, si Deus promisisset Angelis sub conditione pœnitentiæ veniam peccatorum fuissent salvati, ubi & promissio Divina est conditionata, & sequens gloria, est conditionata.

PRÆMITTIT 2. Statum & existentiam conditionatam rei futuræ absolutè si ponatur conditio, esse duplicem: alia enim est existentia nonnisi conditione affecta, & status conditione illa affectus; & hæc est ipsa existentia absolutè futura, si ponatur conditio. Alius autem status conditionatus non tanquam conditione affectus, sed tanquam afficiens conditione, suum objectum. Prioris exemplum est, pœnitentia Judæ futura sub conditione vocationis, estque illic status conditionatus conditione affectus: Status verò conditionatus, conditione afficiens suum objectum est scientia media, seu status futuritionis conditionatæ, qui actu existit, etiamsi non existat vocatio.

PRÆMITTIT 3. Alium esse statum conditionatum activè, alium passivè. Passivè est ille prior, activè, posterior: quia scientia media dat denominationem futuri sub conditione, estque extrinseca rei futuræ, potestque dici futuritio formalis; illa autem prior, est intrinseca, & potest dici objectiva.

Punctum Difficultatis I.

Deciditur Difficultas.

DICENDUM est. *Scientiam non esse necessariam ad operationem sub conditione futuram, seu quod idem est, non esse formalem futuritionem conditionatam, ipsius futuri conditionati.*

PROBAT I. Pro illo priori antecedentiæ, antecedens futurum conditionatum, scientia media, illamque futuritionem in ratione futuritionis conditionatæ constituens, vel noscit jam futurum conditionatum, vel non noscit? Si non noscit, ergo non est scientia media; quid enim nosceret? & sicut non est scientia visionis, si non noscat actu existens, ita nec erit scientia conditionata, si non noscat futurum conditionatum; si noscit, ergo pro illo priori, pro quo nondum est futurum conditionatum jam est futurum conditionatum: quod ipsum ulterius sic proponitur. Pro illo priori, pro quo antecedit scientia media futurum conditionatum non est adhuc futurum conditionatum; Ergo pro quo priori antecedit scientia media futurum conditionatum, est jam futurum conditionatum; Ergo ulterius est antequam sit. Quod totum sic in argumentum compingitur. Pro quo priori est jam scientia media, pro illo priori est jam futurum conditionatum: non enim potest esse scientia sine objecto; sed pro illo priori antequam sit futurum conditionatum jam est scientia media; Ergo pro illo priori antequam sit futurum conditionatum est jam futurum conditionatum.

NEQUE valet, si ex præmisso dicas; Non esse illud formaliter conditionatum ante scientiam conditionatam. Tum, quia si responsionis sensus sit, non nosci illud determinatè ante scientiam conditionatam id verum est; sed nego per hoc constitui illud formaliter conditionatum. Tum, quia eodem jure dicam; Scientiam visionis, in ratione objecti existentis, formaliter constituere suum objectum. Tum, quia infra etiam videbimus, nullas denominationes scientiæ tribuunt objectis, nisi secundo intentionales; Futuritio autem conditionata formalis, est denominatio primo intentionalis.

PROBATUR 2. Quia hæc doctrina multa involvit difficilia, ut quòd objectum scientiæ mediæ sit scientia media: Est enim ejus objectum non tantùm concretum ex objecto, & ex illa futuritione formali; sed etiam futuritio formalis; ad eum modum, quo in Logica objectum non tantùm sunt operationes rectæ, sed etiam rectitudo operationum; consequenter hujus propositionis: Scientia media noscit futuritionem formalē conditionatam pœnitentiæ, esset iste sensus; Scientia media noscit scientiam mediam de pœnitentia. Rursus, si futuritio formalis est ipsa scientia media, possent bene dicere Israelitæ, quare non prævidisti scientiâ mediâ nostram conversionem; ut prævidisti Tyriorum, quam scientiam ponere non erat in nostra potestate? Nec posset illis replicare Deus, quia non posuistis operationem futuram sub conditione prævidendam: Dicerent enim: Hæc operatio constituitur formaliter scientiâ mediâ, quam nos non possumus ponere, quare tu illam non posuisti? Deinde agnoscit ille futuritionem objectivam, quæro quid illi desit, ne illa objectiva, dicatur omnino formalis futuritio? qualem futuritionem habent reliqua objecta, antecedenter ad suam scientiam. Quæro rursus; Futuritio objectiva per quid constituatur? si constituitur scientiâ mediâ; non agnoscit aliam formalem, & aliam objectivam futuritionem, ut videtur illas agnoscere distinctas: Si autem futuritio objectiva non habetur à scientia mediâ. Ergo immeritò supponit aliud constitutivum distinctum objectivæ futuritionis, & aliud futuritionis formalis. Et sicut per idem constituitur objectivè album futurum, & futuritio formalis albi, ita & in præsenti.

PROBATUR 3. Restituendo rationes, quas sibi opposuit Perez.

PRIMA RATIO est. Homines judicare solent de futuri veritate, nulla mentione factâ de scientia Divina, de eadem veritate & futuritione; Ergo futuritio non est scientia Dei.

RESPONDET Perez. Mentionem implicitam scientiæ Divinæ semper fieri non solùm in

judicio

judicio circa futura, sed & in aliis: hujus rationē ut assignet, censet tam honestum quàm verum esse bonum naturæ intellectualis; & quia turpitudo semper est fugienda à qualibet voluntate, & amplectenda honestas; ita veritas semper est amplectenda à quolibet intellectu per assensum, & falsitas fugienda per dissensum: Hinc qui noscit veritatem ut veritatem, necessariò noscit ut bonum cujuslibet intellectûs: Et quia omnis intellectus affirmans aliquid, aut negans cognoscit veritatem, fit, quòd cognoscat ut bonum, quod debet habere omnis intellectus; ergo veritatem cognoscit ut conformem fini, cujuslibet intellectûs, & debito illi, quo intellectus debet dicere verum: at tale debitum est scientia divina; Deus autem nullum habet debitum, nisi regulam suæ sapientiæ.

Contra est, quia aliud est: An apprehendens verum ut verum, debeat illud apprehendere ut conforme, & appetibile intellectui cuicunque, & aliud: An apprehendens verum ut verum, debeat apprehendere ut constitutum in ratione veri, per scientiam divinam, vel cujuscunq; alius intellectûs; primum illud verum est, probaturque allato discursu, secundum est falsum, nec probatur; immò sicut in ratione veri, verum ut sic, non constituitur tanquam à forma constituente se, hoc est, scientiâ divinâ, ita nec futurum conditionatum constituetur tanquam à forma, à scientia conditionata. Et sicut turpitudo non ideò est mala, quia est fugienda à quacunque voluntate etiam divina, sed datur prior ratio ob quam fugienda est; ita & in præsenti. Quod autem dicitur; debitum Dei esse ipsam Dei scientiam, id non convincit; nam licèt debitum ex parte potentiæ, & principii coactivi nullum est in Deo; est tamen ex parte objecti, & termini exigentia, quâ petat ut à Deo, qui regulatur suâ sapientia, nonnisi sic, ut illud deposcit objectum, noscatur.

Secunda Ratio est. Quia est communis Societatis sententia, Deum ideò præscire futura conditionata; quia sunt futura; & non è contra; quæ doctrina secundùm principia Perez esset falsa.

Respondet. Futuritionem conditionatam ex modo concipiendi peculiari quadam ratione, esse priorem scientiâ mediâ.

Contra. Si ly ex modo concipiendi idem significet, quòd fictè sit illic prioritas, nihil valet communis Nostrorum doctrina: Nam ex fictione non potest salvari libertas; si autem ly ex modo concipiendi importet prioritatem non realis antecessionis, sed rationis ratiocinatæ; hanc admittimus; sed simul quærimus, cur ita antecedens prioritas, non habeat omnia requisita, ad futuritionem formalem?

Addit ulteriùs Perez. Existere ab æterno voluntatem liberam S. Petri, seu hypothesin in qua involvitur hæc voluntas, existere inquam, non physice & in se, sed intentionaliter in mente divina; sicut enim antequam Deus liberè velit mundum, existit bonitas mundi in intellectu divino, præsens, ratione scientiæ simplicis intelligentiæ; ita & in præsenti, suo modo, &c. Et sicut bonitate mundi non movetur Deus nisi secundariò; ita & in præsenti non erit nisi futuritio secundaria in objecto. Itaque pro priori antecedenti scientiam mediam, existit in divino intellectu per scientiam simplicis intelligentiæ libera voluntas Petri, cum omnibus prærequisitis ad agendum pœnitentiam, vel non agendum; pro posteriori autem cum futuritione pœnitentiæ, vel negatione futuritionis; jam autem divinus intellectus quasi physicè à seipso determinatur; intentionaliter verò ab ipsa hypothesi, & libero arbitrio S. Petri, incluso in ea hypothesi; dicitur verò tunc liberum arbitrium S. Petri eligere intentionaliter per ipsam futuritionem, seu scientiam mediam; quia ratione illius manet futura conditionata electio S. Petri.

Additum *hoc Perez*.

Non satisfacit. Quia id quod dicit de voluntate S. Petri id nostrum intentum evincit: Quæro enim; Indifferentia voluntatis cognita à scientia simplicis intelligentiæ, per quid determinatur in posteriori signo ad unam partem? Si per aliud à scientia media; ergo ab illa non habetur futuritio formalis conditionata; si autem determinatur à scientia mediâ; ergo ad punctum difficultatis non respondet, quia ostendi debet, quid sit præter scientiam mediam, à quo indifferentia illa determinetur? Ut salvetur illud comune Nostrorum principium in hac materia, quòd non ideò futurum conditionatum liberum sit futurum; quia prævidetur, sed è converso. Deinde concedimus elicitivè determinari divinum intellectum ad hanc potiùs partem noscendam per scientiam conditionatam, sed quærimus per quid objectivè determinetur, cùm sit indifferens ad utramq; partem? Denique tandem videtur sentire idem omnino Perez cum nostra communi, quod objecto conditionato cognito à scientia conditionata adferat etiam determinationem extrinsecam cogniti; nam etiam communis sententia id concedit, concedit item futuritionem, ut futuritio est, esse actum cujusdam causæ attemperantis sibi intellectum divinum, ut videre est à num. 47. usq; ad 53. Docet item futuritionem objectivam & intrinsecam esse existentiam operationis: unde esset tantùm lis de voce, quòd neget illam objectivam & intrinsecam futuritionem, esse futuritionem formalem.

Punctum Difficultatis 2.

Solvuntur Objectiones.

OBjicit 1. Perez. Operatio ſub conditione futura, non poteſt eſſe ſine formali futuritione ſub conditione futura; ergo neque poteſt eſſe operatio ſub conditione futura, ſine ſcientiâ mediâ: quod ipſum probatur. Futuritio formalis conditionata, eſt aliquid ab æterno exiſtens in ſe, ſed nihil ab æterno exiſtens in ſe poteſt eſſe futuritio præter ſcientiam mediam. Major probatur, quia denominatio futuri exiſtit ab æterno, non minùs quàm denominatio poſſibilis; ergo ſicut poſſibilitas non erat poſſibilis tantùm, dum erat res poſſibilis, ſed actu erat exiſtens; ita futuritio non eſt futura dum res eſt futura, ſed præſens; alioqui idem eſſet Antichriſtum eſſe futurum, & futuritionem Antichriſti eſſe futuram; exiſtet ergo futuritio quando exiſtet Antichriſtus, quod eſt evidenter abſurdum: Quia tunc non eſt futurus Antichriſtus. Minor autem probatur, quia omne exiſtens in ſe ab æterno, eſt identificatum cum Deo; futuritio autem identificata cum Deo, non poteſt eſſe ſcientia media, ſi ſit futuritio conditionata; quia ea futuritio includit connexionem Deo intrinſecam cum operatione ut futura; nihil autem eſt aliud ſcientia media, aut viſionis, quàm eſſentia divina, ut includens aliquam connexionem ad futurum ut futurum conditionatè, vel abſolutè.

Respondet: Retorq. inprimis argumentum, quia inprimis, ille admittit aliquam futuritionem in ipſo objecto, & futuritionem intrinſecam, de hac quæro quomodo ſit exiſtens in ſe? Quomodo non identificata Deo? &c. Retorquetur item in materia de aliis ſcientiis, quomodo objectum ſimplicis intelligentiæ, quod eſt poſſibilitas, ſit exiſtens in ſe? item objectum ſcientiæ viſionis, quæ etiam eſt ab æterno. Directè autem ad argumentum dici poteſt, quòd illa futuritio ſit aliquid exiſtens ab æterno in ſe, non actu, ſed fundamentaliter; ut in ſimili dictum eſt de propoſitionibus æternæ veritatis, quarum ab æterno objecta, non exiſtunt actu, ſed fundamentaliter. Dici etiam poteſt, quòd futuritio formalis conditionata ſit aliquid ab æterno exiſtens in ſe, non tamen pro æterno; exiſtens quidem in ſe ab æterno; quia verum erat dicere pro certa differentia temporis, res ita ſe haberet, vel non haberet, ſi; ſed non erat verum pro tota æternitate, & pro ſingulis ejus momentis, ut alibi explicatur.

Objicit 2. Futuritio includit aliquam præſentiam actualem rei futuræ, ut docet S. Auguſt. l.11. Conf. c.17. & 20. ubi etiam docet non tam eſſe tria tempora præſens, præteritum, & futurum; ſed potiùs tria eſſe tempora præſentia, præſens de futuris, præſens de præſentibus, præſens de præteritis; & concludit hæc tria præſentia eſſe in anima, ſeu mente, in qua eſt futurorum ſpectatio, intuitio præſentium, & præteritorum memoria. Cùm igitur ab æterno res ſint futuræ, eſſe futuras ab æterno, nihil eſt aliud quàm eſſe in mente divina ſecundùm aliquam præſentiam, ita ut eſſe aliquid in mente Dei, & ſciri actu, idem ſit.

Respondetur. Loqui S. Doctorem de futuritione prout repræſentata; non autem de futuritione prout terminante notitiam divinam, de qua hîc quæritur.

Objicit 3. Idem. Futuritio conditionata operationis liberæ, eſt prima connexio, ratione cujus, Deus & quodvis aliud, habet connexionem cum re ut futura, id eſt, ut non exiſtente in ſe; ergo eſt cognitio: Nam in ſe phyſicè non coexiſtit: Unde ſi non exiſteret in aliquo ſui, quomodo terminaret illas relationes? Non poteſt autem exiſtere in aliquo ſui, & determinatè, quàm in cognitione; quia ſola cognitio eſt, quæ poteſt tribuere hanc exiſtentiam diminutam iisdem.

Responsum jam eſt, exiſtentiam illam ſecundùm eſſe repræſentatum, haberi à notitia divina, ſed non ſecundùm eſſe terminans, & intrinſecum. Quod ſi quæras, quod ſit ſubjectum denominationis, & terminativum relationum tranſcendentalium? Ad hoc dici poteſt, quòd ſit ipſa præſentialitas conditionata in certa differentia temporis exiſtens conditionatè, quæ præſentialitas non habetur in antecedentibus differentiis temporis, ſed ſola futuritio. Sicut condiſtinguimus in aliis materiis ordinem intentionis, & executionis, dicimusque finem v.g. eſſe priorem mediis ordine intentionis, non ordine executionis, rivulusque indicat fontem; ita & in præſenti, futuritio ordine executionis eſt prior præ præſentialitate conditionatè habendâ, ſed ordine quaſi intentionis, fontalitatis, prius eſt ſemper præſens, idque probat ſuprà cit. Auguſtini dictum.

Citat in oppoſitum Auct. S. Thom. ex 1. de verit. c.5. ad 16. ex 1. p. q.16. a.17. ad 3. Sed illic hoc ſolum vult S. Thom. quòd eſſe rerum nullum haberi poſſit actu, niſi præcontineatur in Deo, tanquam in cauſa efficiente. Quando autem S. Thom. dicit res eſſe veras; quia denominantur veræ à veritate intellectûs, loquitur de veritate in enuntiando, non verò de veritate objectiva.

DIFFICULTAS II.

An ſcientia conditionata tribuat infallibilitatem Objecto?

DUbitari non poteſt quòd ſecundariò, & à poſteriori deſumatur infallibilitas objecti à ſcientia conditionata; Verum enim à poſteriori eſt, futurum aliquid certò & infallibiliter, ſi illud noſcat ſcientia, cæteroqui certa & infallibilis, ipſa infallibilitate ſcientiæ adferente etiam titulum infallibiliſantem. Erit ergo difficultas; An ea ſcientia, infallibiliſet primò?

Dicen-

DICENDUM est, *Ascientia conditionata non tribui primò infallibilitatem objecto.* Est conclusio contra non paucos ex Nostris, nominatim contra Fassolum, Tann. & alios, Fassolum, vide 1. par. q. 14. Ar. 13. num. 520. Tannerum autem disp. 6. de Grat. q. 2. dub. 6.

PROBATUR Conclusio. Si infallibilisaretur primò objectum per scientiam conditionatam, scientia illa vel præsupponeret ante se suum objectum, vel non præsupponeret? Neutrum dici potest, ergo neque potest dici primò infallibilisari Objectum à scientia conditionata. Minor quoad primam partem probatur, si præsupponeret ante se objectum s. consensum conditionatum scientia conditionata; ergo præsupponeret consensum determinatum; nam hoc ipso nondum esset consensus, si non esset determinatus, supponiturque scientia non facere, sed præsupponere consensum; imò si non præsupponeret ante se consensum, non esset illius scientia conditionata: Non enim haberet objectum, quod antecedenter ad suppositionem effectûs conditionati, nosceret. Si autem scientia conditionata noscit illum effectum determinatum, noscit illum infallibilem; quia nomine infallibilitatis venit hîc determinatio ad unum, ergo antequam intelligatur scientia conditionata, jam habet effectus suam determinationem infallibilitatemque, ergo illam non accipit primò à scientia conditionata. Si autem ante scientiam conditionatam non præsupponitur consensus conditionatus; contra erit. Tum quia scientia simplicis intelligentiæ præsupponit possibilia, quæ habet pro Objecto, scientia visionis præsupponit existentiam, quam habet pro Objecto, erga & scientia Conditionata præsupponet suum objectum. Tum quia, si scientia conditionata non præsupponeret ante se consensum conditionatum, auferret nobis libertatem; Nam ut ponatur illa scientia, vel non ponatur non esset in nostra potestate; & tamen illâ positâ, non posset non esse consensus; quia illa scientia falli non potest, quomodo ergo nobis non adferret necessitatem? cùm adferat determinationem in suppositione antecedenti. Tum quia pro illo priori antecessionis, quo scientia conditionata antecederet suum objectum, & esset scientia conditionata ut supponitur, & non esset scientia conditionata pro illo priori; quia pro illo priori, esset sine suo objecto, quod nonnisi pro posteriori signo, intelligitur.

RESPONDEBIS. Esse quidem determinatum hoc objectum & infallibile ante scientiam conditionatam, sed non habere infallibilitatem summam, eò quòd nisi illa accedat, possit adhuc non esse illud objectum.

CONTRA est. Tum quia non apparet, quî scientia visionis addat summam infallibilitatem existentiæ, quam præsupponit, idque primò; Ergo nec scientia conditionata, addet summam infallibilitatem objecto, quod itidem præsupponit. Tum quia, si nomine summæ infallibilitatis intelligatur infallibilitas omnibus titulis habenda, sic concedo de se non habere effectum conditionatum summam infallibilitatem: Potest n. illi advenire infallibilitas extrinseca à scientia, quæ etiam à sua parte, exigit nunquam falli. Si autem nomine summæ infallibilitatis intelligatur infallibilitas metaphysica, illa antecedenter ante scientiam conditionatam habetur, ex suppositione effectûs conditionati: Stante enim illa suppositione, ne divinitùs quidem oppositum fieri potest: Tam enim est impossibile sedentem ex suppositione non sedere, quàm impossibile est hominem non esse animal rationale. Tum quia hîc quæritur de infallibilitate, quæ primò ex aliquo principio desumatur, quam etiam si dicamus debere esse summam, hæc tamen summa, sed primò & ab intrinseco, à nullo alio habetur, quàm suppositione ipsa effectûs. Tum quia quod attinet ad illam propositionem; Posse scilicet aliter se habere effectum conditionatum antequam illum noscat scientia conditionata, non convincit; nam etiam effectus conditionatus ex suppositione sui ad se, non potest jam aliter se habere.

PROBATUR 2. Quia ab illo potest objectum accipere infallibilitatem à quo ipsamet scientia conditionata accipit infallibilitatem, salva libertate; jam autem ab ipsa determinatione sui, seu suppositione sui ad se objecti, accipit scientia infallibilitatem, non quidem Entitativam, sed infallibilitatem formalem, ut ita dicam; quamvis enim non pendeat scientia divina ab objectis tanquam complentibus noscitivam divinam per modum principii, pendet tamen ab illis dependentiâ impropriâ, seu termini. Minor quod punctum principale probatur. Quia non ideò per Nostros est aliquid futurum, quia prævidetur futurum; ergo etiam non ideò erit infallibiliter futurum ut suppono primò, quia prævidetur ab infallibili scientiâ futurum: Sicut enim se habet simpliciter ad simpliciter, ita tale cum addito, hoc est infallibile, ad scientiam infallibilem. Porrò ipsa scientia conditionata per Nos, ideò non aufert libertatem, quia supponit antecedens exercitium conditionatum nostræ libertatis; cur ergo etiam ab eodem principio, & quidem primò tam infallibilitas quàm libertas non salvabitur, nempe à consensu conditionato?

PROBATUR 3. Quia illud primò infallibilisat Objectum, quod pro ratione ultima adferri potest, quare sit futurum; sicut illud primò constituit Petrum in ratione hominis, quod pro ultimo resolutorio adferri potest, quare Petrus sit homo. Sed pro ultimo resolutorio quare infallibiliter sit futurum Objectum, non adferetur aliud, nisi suppositio conditionati consensus, ergo in-

go infallibiliſabit primò objectum. Minor probatur, quia ſi quæratur: Quare infallibiliter ſeu determinatè ſit futurus effectus? Dicetur, quia illum cognoſcit ſcientia infallibilis & determinata; reſtat quærere, ipſa ſcientia ut ſic accepta, licèt non poſſit falſum cognoſcere, & non ſit indifferens ad cognoſcendum verum & falſum, nihilominùs eſt indifferens ad hanc potiùs partem conditionatæ determinationis, vel illam noſcendam, per quid ergo determinatur objectivè ad hanc potiùs noſcendam? & tunc recurri debet ad determinationem conditionatam, illaque erit ultimum reſolutorium, quare ſit futurum Objectum. Quod etiam libertas deſumatur ultimò non à ſcientia conditionata eadem methodo probari poteſt: Quia ſi quæratur quare effectus ſit liber? reſpondebitur: Quia noſcitur à ſcientia quæ non adfert neceſſitatem; Quæretur, quare non adfert neceſſitatem, cum ſit infallibilis? Tandem reſpondebitur, quia non ideò aliquid eſt conditionatè futurum, quia noſcitur conditionatè futurum, ſed è converſo; Ultimoque redibitur ad effectum conditionatum ſalvantem ſuam libertatem, per ſeipſum.

Objicit 1. Conſenſus ille & eſſet infallibiliſativus & non eſſet, eſſet ut ſupponitur, non eſſet autem, quia ipſe infallibilitatem non haberet: Poſſet enim nondum eſſe, & tamen quod infallibile eſt, non debet eſſe tale, quod poſſit non eſſe.

Respondetur inprimis. Quid ſint dicturi oppoſiti; An poſita ſcientia conditionatâ poſſit nondum eſſe effectus abſolutus? Quod enim ipſi dicent, hoc & in præſenti nos uſurpabimus. Deinde cum fuerit indifferens ſcientia conditionata, ut hujus vel illius eſſet extremi notitia, determinari debuit per aliquid extrinſecum, nempe conſenſum conditionatum, qui conſenſus quomodo poteſt determinare ſcientiam conditionatam, ſi ipſe non eſt determinatus, non eſt autem determinatus, cùm poſſit non eſſe. Directè autem ad Objectionem dici poteſt, quòd ille conſenſus ſi ſpectetur in ſuis cauſis, poſſit non eſſe, nec ſic ſpectatus, ſit infallibilis; quantumvis ſi ſpectetur in ſuppoſitione ſui ad ſe, ex ſuppoſitione conſequenti, jam non poſſit non eſſe; ad quam ipſam ſuppoſitionem ut antè dictum devenitur, per ipſummet exercitium conditionatum libertatis, ad quod ipſum devenitur per dominium voluntatis in ſuas actiones, modo habeantur requiſita agendi.

Objicit 2. Faſſolus multis in ante præjactis: Succus rationis in hoc eſt. Quando eſt abſolutus conſenſus, eſt actu infallibilis, & tamen tunc non datur ſtatus conditionatus, qui deberet infallibiliſare; ergo apparet infallibilitatem, non deſumi à ſtatu conditionato.

Respondetur. Non dari tunc ſtatum conditionatum ſolum, & ſub formalitate excluſivi alîus ſtatûs, nec datur ſub formalitate excluſivi, & inferentis, nondum impletam eſſe conditionem; datur tamen ſtatus conditionatus quoad anteceſſionem, quâ antecedit ſtatum abſolutum, & quoad verificationem, ſecundùm quam verum eſt dicere: Poſito hoc pro ſtatu abſoluto, fit hoc, ergo per prius, ſi poneretur, verum erat dicere fieret. Ea quæ poſſent objici, quòd ſcilicet tunc non habeatur ſumma infallibilitas, alibi jam ſoluta ſunt.

Conſimilis retorſio poteſt etiam fieri ad ipſum argumentum propoſitum à Faſſolo Quærendo ſcilicet, an in ſtatu abſoluto maneat ſcientia conditionata vel non maneat? Si non manet, ergo pro ſtatu abſoluto non dabitur infallibiliſativum objecti; ſi manet, quomodo manet ſine ſuo objecto? Dictaque à Faſſolo, noſtris principiis applicaremus.

Objicit 3. Tannerus. Objectum non ſolùm re ipſa debet eſſe futurum, ſed etiam debet eſſe infallibiliter futurum, quam infallibilitatem non habet, ut eſt à libero arbitrio; quia quantùm eſt ex vi liberi arbitrii, cauſæ utique contingentis, poteſt eſſe & non eſſe; ſicut nec ulla contingentia futura, eſto ſint determinatè futura, habent aliquam infallibilitatem futuritionis, præciſè ex vi ipſius cauſæ contingentis, ſed habent eam infallibilitatem, ſolùm ex præſcientia Dei media.

Respondetur. Contingentia ſi ſpectentur in ſuis cauſis, nec eſſe determinatè futura nec infallibiliter futura, ſed habent hanc determinationem & infallibilitatem, ex ſuppoſitione ſui ad ſe.

Objicitur 4. Quia ſi dicatur, quòd non deſumatur infallibilitas à ſcientia conditionata, tunc ratione ejuſdem ſuppoſitionis effectûs conditionati habebitur & libertas & determinatio; hoc dici non poteſt, quia aliàs ratione ejuſdem verificarentur duo contradictoria prædicata, eſſe ſcilicet determinatum & liberum, ſeu non determinatum.

Respondetur. Ratione quidem ejuſdem, verificabitur eſſe determinatum, & non determinatum, ſub diverſa tamen formalitate, & non eodem modo ſumpti, quia infallibilitas deſumetur ex formalitate determinatæ ſuppoſitionis conditionatæ; libertas autem deſumetur ſub formalitate, quia illa ſuppoſitio eſt ipſum exercitium indifferentiæ.

Objicitur 5. Aſſumendo quòd nullo modo infallibilitas deſumi poſſit etiam à ſcientia conditionata. Si infallibilitas deſumitur etiam à ſcientia conditionata, ergo nunquam dari poterit unum numero objectum infallibile; quia nunquam dari poterit cum uno infallibiliſativo, ſed cum duobus, nempe uno petibili à conſenſu conditionato, & alio petibili ab ipſamet ſcientia. Univerſaliter autem multiplicantur concreta ad multiplicationem forma-

rum

rum, & unaquæque res multiplicatur ad multiplicationem constitutivorum.

Respondetur. Negando sequelam: An multiplicentur concreta ad multiplicationem formarum, dictum in materia de Termino concreto in Dialecticis. Quantùm ad præsens, sufficit dicere, quòd tunc solùm ad maximum ad multiplicationem formarum & constitutivorum subjecta multiplicantur, quando formæ sunt vel intrinsecè vel vera unione unitæ: idem dicendum est de constitutivis; secùs sentiendum de formis quæ sunt determinationes, petibiles ab extrinseco connotato: & sic multiplicatis paternitatibus, non multiplicatur ratio patris, in eodem subjecto. Quod ipsum ulteriùs in hoc fundatur, quia cùm Entitas illius constituti vel formati, sit idem realiter inadæquatè cum illo constituente vel formante, fit ut saltem inadæquatè multiplicentur, illis multiplicatis, cum quibus est idem realiter: hoc ipso enim non esset idem realiter cum illis. Cùm autem determinationes extrinsecæ Entitatem rei non constituant, sed in sua multiplicatione pendeant non à subjecto, sed à connotato extrinseco, ut potentiæ, quæ est ad aliud vel ex alio; fit ut multiplicatis connotatis extrinsecis, multiplicentur denominationes, non multiplicato ipso subjecto denominato.

Instabis 1. A scientia docta & spirituali non denominatur etiam extrinsecè & secundariò objectum spirituale & doctum; ergo neque, poterit denominari objectum infallibile à scientia infallibili.

Respondetur. Disparitatem esse, quia priores illæ denominationes sunt denominationes sequentes ipsammet Entitatem rei; hinc nihil est per aliud spirituale: Cùm autem ratio infallibilis in objecto possit peti ab aliquo extrinseco, fit ut quamvis à cognitione spirituali non denominetur objectum spirituale, denominari possit objectum infallibile à scientia infallibili.

Instabis 2. ex Salmanticensibus. Ideò à nobis ponitur infallibilisativum hoc, petibile à scientia, ne Deus cæco modo operetur, sed cum illa etiam scientia cæco modo operabitur; quia adhuc dicimus Deum concurrere per voluntatem quandam indifferentem; voluntas autem indifferens non respicit effectum determinatum; ergo adhuc positâ illa scientiâ concurret Deus ignorando quid sit futurum.

Respondetur. Voluntatem indifferentem non respicere quidquam determinatum à parte illius voluntatis, adeoque à parte causæ; posse tamen respicere aliquid determinatum à parte effectûs secundùm suppositionem illius ad illumet ipsum; quam suppositionem quia considerat scientia conditionata, fit ut Deus secundùm illam operando, non operetur cæco modo.

Instabis 3. ex Joan. à S. Thoma. Magnam esse nostræ sententiæ hallucinationem, quia attendimus ad libertatem salvandam, & non ad infallibilitatem; quia indifferens concursus conducit quidem, ut videatur consensus liber; non tamen ut videatur determinate futurus.

Respondetur. Ex dictis suprà ostendere, Nos etiam infallibilitatem in Objecto, licèt non antecedentem, nec se tenentem à parte causæ; Concursus autem ille non conducit quidem determinativè, ut videatur consensus determinatè factus, conducit tamen coeffectivè unà cum voluntate determinationem illam suppositionis producendo.

Addo universaliter, à quo infallibilisari potest ipsa scientia conditionata, cur ab eodem non poterunt infallibilisari, quæcunque alia, quibus infallibilitas convenit.

DISPUTATIO V.

De iis quæ sunt medium noscendi Conditionata liberè futura.

Conveniunt fermè DD. ut in antè monui, quòd Deus noscat Conditionata; difficultas est in quo medio illa noscat.

QUÆSTIO I.

De medio noscendi futura conditionata, quod est illorum Præsentialitas.

Docent Thomistæ, nosci ex eo conditionata, quòd coexistant ab æterno divinæ æternitati; Nomine autem hujus coexistentiæ, non intelligunt ex parte creaturæ dari existentiam ab æterno: Fides enim illam negat, sed tantùm quòd existant existentiâ, desumpta, ab existentia æternitatis, omnia tempora complectentis, & quæ tota simul habetur. Hanc explicationem dicit Cajet. se primum invenisse hîc a.3. §. Ad has objectiones: Sed ante illum meminit illius Rich. in 1. d. 38. q. 5. remittens se ad dicenda d. 39. a. 1. q. 4. Eandem licèt cum

formidine significat Capreolus in 1. d. 36. q. unica a. 2. quam explicationem passim sequuntur Thomistæ, & ex Nostris post Fons. Granadus t.4.d.3. & Quiros d.48. s.4. *Sit*

DIFFICULTAS I.

An Futura coexistant Æternitati ab æterno.

DICENDUM est. *Futura non coexistere Æternitati ab æterno, existentiâ in se derivatâ ab æternitate.* Ita præter cit. reliqui Nostrates, quorum meminit, quos & sequitur Ruiz. d. 28. Perez de Intel. Dei. d.6. a.13. cap.7. Fassolus q. 14. num. 31. & ex Dominicanis Sylvester, qui coætaneus Cajet. & Magister sacri Palatii, Censorque Pontificius appellat illam erroneam, & quòd ex ea videatur aliquid sequi contra fidem. Videatur in Conflato doctrinæ S. Thom. p.5. q. 14. num. 16. Ex hac autem conclusione facilè est deducere, quòd coexistentia non sit medium proportionatum noscendi ab æterno futura conditionata, si ipsa coexistentia, non datur.

Punctum Difficultatis 1.

Argumenta pro Conclusione.

PROBATUR 1. Si Antichristus ab æterno coexisteret æternitati Dei, coexisteret existentiâ in se derivatâ ab ejus æternitate; sed existentiâ ita derivatâ non coexistit. Quod ipsum probatur, seclusâ Nunc-existentiâ divinâ in seipso, nunc non habet Nunc-existentiam, aliàs jam non esset futurus, sed præsens; ergo etiam accessu Nunc-existentiæ divinæ reddi non poterit nunc existens, adeoque coexistens. Consequentia probatur, quia nihil potest esse Ens per Entitatem alienam; ergo neq; existens per existentiam alienam, adeoque coexistens. Tum quia negatio Nunc-existentiæ intrinseca Antichristi, vel tollitur per illam extrinsecam Nunc-existentiam divinam vel non tollitur? Si non tollitur, ergo vera est negatio Nunc-existentiæ, adeoque excludens coexistentiam; Si autem tollitur illa intrinseca negatio Nunc-existentiæ Antichristi, ergo intrinsecè existit nunc, antequam sit. Tum quia arguendo per imaginariam similitudinem ut vocant, supponamus divinam Nunc-existentiam esse lucem. Supponamus Antichristum esse illuminabile, supponamus non existentiam esse tenebras auferendas, hæc lux Nunc-existentiæ divinæ quomodo illuminare potest Antichristum nunc, si Antichristus nunc non est; & si in illo non tollit tenebras non existentiæ. Tum quia pro illa differentia, quâ Antichristus existet, vel habet plùs illa existentia Antichristi in ordine ad coexistendum Nunc-existentiæ divinæ, vel non habet plùs; si non habet plùs, ergo ita non existet tunc, atque non exstitit ante; si autem habet plùs, quid illud est, nisi tale, cujus negatio nunc, facit de illo verificari propositionem; Non habet Nunc-existentiam, adeoque coexistentiam.

Quod si dicas, duplicem tunc existentiam habiturum Antichristum, & suam, & existentiæ divinæ. Contra erit, quia illa Nunc-existentia orta à Dei æternitate non plùs importabit quàm Deum existere in se, cùm in se non existit creatura, sed existet postea, & si per Nostros humanitas Christi D. non potest existere per existentiam Verbi, quomodo existentiam ab æternitate participabit Antichristus? Tum quia sequeretur aliàs æternitatem Dei non complecti non Entium, non cùm illis, tribuatur ab æternitate coexistentia. Unde illa erunt extra æternitatem, consequenter æternitas non erit æternitas; non enim ambiet omnia. Tum quia etiam per oppositos hæ propositiones Antichristus existit, Antichristus non existit pro diverso tempore habent veritatem; & tamen negativa nunquam haberet veritatem, eò quòd semper Antichristus existat, existentiâ æternitatis.

PROBATUR 2. Restituendo argumenta, quæ sibi objecit Quiros, suntque communia, & quæ solvere conatus est.

1. ARGUMENTUM est. Quia & coexisterent æternitati illa futura & non coexisterent: coexisterent quidem ut supponitur, non coexisterent autem, quia coexistentia est duorum existentia, & tamen non supponitur, v.g. Antichristus existere. *Ad ea quæ huic rationi opponit solvenda,*

NOTO. Nullam esse rationem, quare ad verificandam propositionem tempus importantem, sit necesse, ut affirmans sit in illa differentia temporis; aliàs etiam propositiones de præterito falsæ essent; quia in præterito non existimus. Deinde cùm veritas sit conformitas cum objecto, si in objecto reperitur fundamentum verificandæ propositionis, sive existas in illa differentia, sive non, parùm refert, modo adsit conformitas cum objecto: & quamvis fieri possit, ut uno nonnisi se movente, duo reddantur sibi vicini; non tamen sequitur uno existente, hoc ipso, alium existere: immo sicut ad indistantiam est necesse duos habere intimam præsentiam, nec sufficit unius præsentia; ita ad coexistentiam, est necesse haberi duorum intrinsecam existentiam. Quando autem dico, Petrus currit, licèt possim me reflectere, quòd cursus illius meæ cognitioni coexistat, sed ad veritatem illius propositionis hoc non est necessarium, sed sufficit ut coexistat huic Nunc-temporis, à quo, determinationem ad præsentialitatem, nunc habet.

2. ARGUMENTUM est. Ut existat res in aliena mensura, opus est ut concipiatur priùs in pro-

propria ex Arist. 4. Phys. c. 2. t. 14. Et ita possibilia non dicuntur coexistere æternitati: Quia in nulla mensura propriæ durationis existunt. Sed de præsenti in nulla mensura & duratione propria existit Antichristus; ergo neque æternitati coexistit. In idem recidit, si dicas: Ita modò nihil est de Antichristo, sicut nihil est de re merè possibili; ut totum discrimen sit de futuro, non de præsenti; ergo quemadmodum de præsenti res possibilis non coexistit æternitati, nec futura coexistit. *Ad ea, quæ huic rationi opponit Quiros, solvenda*

Noto. Sicut existentia Dei nullum tribuit esse coexistentiæ possibilibus; quia in se non habent existentiam; sic nec tribuet Antichristo; quia etiam Nunc existentiam non habet nunc: & sicut non est imaginabile, quòd Roma dicatur indistans Deo, solius Dei indistantiâ; ita nec Antichristus reddetur coexistens, sola existente æternitate. Et sicut indistantiâ divinâ Vallisoleti habitâ, non denominatur Roma indistans Vallisoleto, sed tantùm indistans à Deo, qui etiam Vallisoleto non distat; ita neque Nunc-existentia Dei adferet Nunc-existentiam creaturæ, quæ in se dicit negationem existentiæ. Immeritò etiam Quiros negat, quòd res existant in æternitate; sed quòd æternitas in illis existat, cùm potiùs contentum in continente existat, non è contra, apertèq; S. Paulus docet, quòd in Deo moveamur & simus.

3. Argumentum est. Antichristus non habet esse pro omni tempore, sed pro aliquo determinato: Neque enim est ita præsens æternitati, sicut Spiritus S. Ergo solùm in tempore determinato poterit affirmari præsentia, non ante illud tempus, alioqui illimitatæ durationis foret Antichristus: Sicut illimitatæ ubicationis foret res, de qua ubique affirmari posset præsentia immensitati. *Ad defendendam hanc rationem*

Noto. Quòd sicut Antichristus, quia non dat in se fundamentum, ut semper affirmetur præsens à Dei existentia semper præsente; ideò negatur de illo semper præsentia; ita Nunc, cùm non det fundamentum Nunc-existentiæ, non poterit denominari nunc-coexistens; & sicut semper & ubique præsentialitatem non accipit à semper & ubique præsentialitate divina; ita nec accipiet nunc-existentiam, à nunc existentiâ divina. Immeritò etiam assumit, quòd Deus non possit affirmare Antichristus existit nunc; si enim est coexistens nunc, quomodo non erit existens nunc? Et si affirmat irrestrictam existentiam Antichristi, affirmare poterit & creatura, quod negat Quiros.

Probat 3. Ruiz. Tum quia si cunctæ res creatæ ab æterno coexistunt æternitati, etiam coexistent inter se, ex illo principio; Quæ sunt eadem uni tertio; Multa autem non possunt coexistere inter se, ut inter cætera prius & posterius motûs. Tum quia Deus nulli loco est præsens, antequàm locus existat; ergo nec ulli rei coexistens, antequam in se existat. Tum quia licèt nihil possit coexistere æternitati nisi coexistat toti; inde tamen non potest colligi, quòd coexistat æternitati; quia æternitas non habet principium & finem, quomodo enim ex eo, quòd æternitas non habeat principium & finem derivatur coexistentia, in non existens; ergo neque exinde inferri potest, quòd Antichristus nunc coexistat æternitati.

Punctum Difficultatis 2.

Solvuntur Objectiones.

Objicit 1. Alvarez de Auxiliis d. 8. cum aliis Thomistis varias Auctoritates.

1. Auctoritas est S. Thomæ ex 1. contra gentes c. 66. v. 6. & ex 1. p. q. 14. a. 13. in corpore, & in 1. d. 38. q. 1. a. 5.

Respondetur. Primo loco non plùs velle S. Thom. quàm quòd futura cognosci possint in seipsis, ad quod sufficit præsentialitas pro certa differentia; quod solum vult etiam secundo loco & tertio.

2. Auctoritas est S. Script. SS. PP. Sed multæ ex illis solùm asserunt, Res Deo objectivè esse præsentes. D. Aug. etiam Soliloq. c. 26. non plus vult, quàm quòd cognoscat omnia, quæ ordinavit. Libro autem 5. de Trin. c. 16. & ibidem lib. 15. cap. 7. quando dicit futura jam facta esse ante Deum, id intelligendum ratione præsentialitatis, quam habent pro certa differentiâ temporis ante Deum, non verò ratione coexistentiæ; cùm enim illa præsentialitas sit præsentialitas facti, estque ante Deum, videt Deus factum; vel certè: Omnia sunt ante Deum facta ab æterno, quia sicut factum non potest non esse factum; Ita quòd Deus novit futurum, non potest non esse futurum, determinatione sibi proportionata.

3. Auctoritas est eorum PP. qui negant Deum habere præscientiam futurorum, sed solam scientiam, qualis fuit D. Gregor. lib. 20. Mor. cap. 25.

Respondetur. Haberi etiam locutiones SS. PP. immo & ipsius S. Pauli ad Rom. 8. appellantis notitiam divinam præscientiam; Qui autem SS. PP. non utuntur hoc nomine, non id faciunt ut asserant coexistentiam Thomisticam, sed quia Deus noscit illa in formalitate præsentialitatis illorum, quam habent ab æterno pro certa differentiâ, præsentialitas autem scitur potiùs, quàm præscitur. Rursus quia præscire supponit interdum pro Rem imperfectè noscere, hinc solent multa re posita innotescere, quæ antea non præsciebantur; Deus verò noscit res, nonnisi perfectissimè.

Quando autem dicunt Thomistæ; Ideò per S. Thomam Deum certò cognoscere futura; quia cognitio illius mensuratur æternitate, id non convincit: Quia æternitas est indifferens ad hoc potiùs vel illud noscendum; Deus autem determinatè noscit. Unde & ipsi Thomistæ requirunt prædeterminationem, ut determinatè noscat. Vide Fassolum hîc q. 14. à num. 62.

Objicit 2. Idem ex Ferrariensi. Adam & Antichristus vel coexistunt Deo in nunc æternitatis secundùm proprias existentias reales, vel non coexistunt? Si detur primum, habetur intentum; si secundum, sequitur dari in æternitate futurum, ratione existentiæ Antichristi, & præteritum ratione existentiæ Adæ; hoc autem dici non potest; nihil enim dicitur præteritum vel futurum in ordine ad aliquam durationem, nisi illa duratio, habeat in se partes præteritas & futuras; ut patet in nostro tempore: Si enim in illo solum esset unum instans indivisibile, nihil esset præteritum aut futurum in ordine ad illud; jam autem æternitas, est tota simul & indivisibilis.

Respondetur. Hoc argumentum probare multum; Probaret enim quòd Petrus localiter sit ubique; quia coexistit toti immensitati divinæ, quæ est indivisibilis, & quæ est ubique. Directè autem communiter respondetur, quòd Antichristus toti coexistat æternitati, quæ est indivisibilis entitativè, sed quoad terminos extrinsecos, & per æquivalentiam ad partes, habet suam divisibilitatem; quæ æquivalentia partium, explicabilis est in æternitate, per hoc; quia v.g. connotat tempus futurum, cui omni possibili, commensurat sese &c. Unde ex materia de Connotatis est in æternitate præsens, futurum, & præteritum non in ratione Entis, sed ratione connotatorum. Unde etiam ad illam illationem, quòd coexistit æternitati semper illi coexistit: Nam æternitas est tota simul. Communiter respondetur, Æternitatem esse simul quoad suam Entitatem & simultate tenente se ex parte æternitatis, sed non esse totam simultate tenente se ratione terminorum, seu connotatorum, ad eum planè modum, quo anima tota est in digito, totalitate tenente se ex parte animæ; sed non est tota, totalitate, tenente se ex parte aliarum partium & membrorum: Nam in quantùm est in capite, non est in tantùm in pede; sicut & æternitas in quantum coexistit hodierno nunc, non coexistit crastino. Undè ulteriùs concedi potest argumento Navarette, Æternitatem nihil de novo quantùm est ex illa mensurare, licèt mensuret de novo, novitate tenente se ex parte termini. Inde tamen sequitur, quòd etiam de novo coexistat non ex parte sui, sed novitate orta à noviter producto Ente; quod quia antea dicebat negationem existentiæ, hoc ipso æternitas, licèt existens, non transibat ad denominationem coexistentis. Quod autem adfert Navar. res in æternitate esse ad modum ipsius æternitatis, hæc autem est tota simul, consequenter, quòd omnes res respectu æternitatis debeant habere simul suas proprias existentias, id etiam non convincit; nam tempus, est etiam in æternitate; nec tamen est ad modum ipsius æternitatis: habet enim prius & posterius, quo caret æternitas. Falsa itaque est primò assumpta propositio, different nihilominus res in quantum existunt in propria mensura à se, in quantum existunt in æternitate: Quia dum existunt in propria mensura, existunt in mensura, quæ definitivè importat de se rationem prioris & posterioris, quam rationem de se non importat æternitas, quæ tota simul est.

Objiciunt 3. Thomistæ apud Perez de Provid. Dei, d. 6. a. 13. c. 7. n. 92. Deus in hoc instanti A est æternus: Existit enim tota Dei æternitas in hoc instanti, & Deo tribuit effectum suum formalem; ergo nunc est sempiternus, at esse sempiternum, est semper existere; ergo nunc convenit Deo semper existere; at semper existere, est existere heri, cras, & hodie, & sic in omni tempore; ergo Deus nunc coexistit omni tempori, ac proinde Deo nunc coexistit omne tempus.

Respondet Perez; Deum secundùm se in quolibet instanti sempiternum esse, & durare semper absolutè & indivisibiliter, non autem durare semper relativè, (nos dixeramus secundùm terminos & connotata) hoc enim dicit coexistentiam, ad tempus successivum.

Objicitur 4. Rectè dicitur schola hîc distat à templo Parochiali, quamvis hîc non habeatur ubicatio templi & scholæ, & nihilominus utriusque ubicatione stat distantia; ergo etiam rectè dicetur; Futurum est hodie coexistens æternitati; quamvis coexistentia dicat existentiam duorum, & quamvis hodie non sit existentia futuri, sed existentia solius æternitatis divinæ.

Respondetur. Neg. Conf. Disparitas est, quia in casu antecedentis habetur totum, quod requiritur ad denominationem distantis, quia ad illam sufficit haberi hîc distantiam termini unius, & definitivè distantia hîc, nonnisi unius termini præsentiam requirit; ita ut si utriusque termini præsentia haberetur hîc, hoc ipso destrueretur definitio distantiæ, quæ definitur per præsentiam nonnisi unius hîc: Jam autem coexistentia non definitur per existentiam unius, aliàs etiam negationes, possibilia, Entia rationis &c. possent dici coexistentia æternitati, siquidem coexistentia definitivè staret unius existentiâ.

Objicitur 5. Hodie est vera hæc propositio; Antichristus hodie est realiter præsens æternitati, eratque vera heri, & nudius tertius, & sic ab æterno; ergo ab æterno erat præsens æter-

æternitati Antichristus: Quod ipsum sic aliter proponi solet. Illa propositio est ab æterno vera, cujus copula ab æterno copulabat subjectum & prædicatum importatum; talis est autem copula in dicta propositione; quia ly est, non est impositum solùm ad significandam durationem humanam, sed etiam divinam; jam autem Antichristus, licèt non sit existens suâ propria existentiâ, est existens existentiâ æternitatis, quam significat dicta copula.

Respondetur ex dictis Antichristum, hodie esse realiter præsentem æternitati, præsentialitate non hodiernâ, sed habenda in certa differentia temporis, consequenter nec hodie coexistit, sed coexistet postea. Sed ad quid est significandum imposita particula Est? Solet responderi impositam ad significandam durationem humanam, quia ly Est, est oratio significans cum tempore, si significans cum tempore, significans pro certa illius differentia, quæ ipsa differentia debet esse secundùm durationem humanam; quia verba sunt imposita ad placitum; placitum autem impositorum significabat durationem quam noscebant, & secundùm quam apprehendebant durationes alias; jam autem durationem divinam nos apprehendimus ut nostram; ergo apparet quòd ad nostram significandã impositum sit verbum, sum. Independenter ab hoc principio (multa enim nomina imponuntur non ad similitudinem nostrorum, ut cùm imponitur nomen Dei, nomen Entis à se,) independenter inquam ab hoc principio, solvitur illud argumentum per hoc, quòd dicta copula ab æterno quidem copulabat existentiam cum Antichristo, sed habendam, nonnisi in certa differentia temporis, pro qua etiam dicet coexistentiam; & quamvis hoc verbum esset impositum ad significandam durationem divinam; Nego tamen, quòd sit impositum ad significandam durationem, quæ denominare possit, creaturam existentem.

Punctum Difficultatis 3.

Notantur aliqua ad solvendas alias Objectiones.

Ad solvendas Objectiones præcipuè ex Quiros.

Noto 1. Sicut immensitas Dei est admirabilis, nec tamen hæc admirabilitas immensitatis stat in hoc, quod est dare præsentiam localem rei, quæ de se non habet præsentiam localem; ita etiam non stabit in hoc admirabilitas æternitatis, quòd det sua existentiâ existentiam futuris præsentem. Porro hæc admirabilitas, quam agnoverunt PP. in æternitate, dupliciter salvari potest; inprimis in formalitate æternitatis, quâ æternitas est, adeoque quædam perfectio de se non vitalis; est enim de linea durationis, quæ etiam inanimatis competit: Sic sumpta æternitas habet admirabilitatem; quia actu de se & necessariò dicit sui coexistentiam ad actuales, quæ fuerunt, quæ sunt, quæ erunt existentias, quod nulli alteri creaturæ competit, immo nec competere potest, saltem necessariò. Rursus eadem admirabilitas æternitatis salvari potest in vitali æternitate, intentionum scilicet divinarum; quia videlicet cognitio Dei & volitio æternitate mensuratur; ita ut non detur in illo notitia, quæ præteriit, ut tempus præterit, sed se habet, sicut quæ non præteriit æternitas. Datur item notitia futurorum, quæ non habebitur ut habendum est futurum tempus, sed est semper præsens, ut æternitas.

Hinc per nos non conceditur quid simile angelis, ut conceditur Deo; quia de duratione angeli non potest dici, quòd sit necessaria absolutè, quòd æterna à parte ante &c. Rursus duratio intentionalis, quæ in angelis mensuretur æternitate, nulla à nobis conceditur. Unde etiam dicimus, Deum non priùs existere, quantùm est ex illo, in uno quàm in alio instanti; licèt ratione extrinsecorum, priùs priori coexistat; ad eum modum, quo immensitas Dei non priùs existit in hoc, quàm in alio loco; si tamen ultra hunc mundum crearet hodie Deus alium mundum, priùs existeret in hoc nostro, quàm in alio; ita etiam æternitas Dei simul existit, ut jam dixi simultate tenente se ex parte Dei; quia scilicet tota æternitas Dei indivisa, tunc existit; sed non simul, simultate tenente se ex parte connotatorum, & terminorum; hocque solum voluêre PP. qui in oppositum citari possunt; quamvis autem Deus priùs coexistat ratione connotati extrinseci heri, quàm hodie non sequetur quòd ad decreta, quæ heri habuit, hodie habenda, necessitetur; nisi fortè accipias decreta, secundùm id quod dicunt in recto ad quorum rectum habendum, necessitatus est Deus. Ratio allati est; quia quando creaturæ rationales quarũ duratio non est æternitas, conservant sua decreta, non necessitantur ad id, quia faciunt id ex suppositione suæ determinationis, quam ponere vel non ponere erat in illarum potestate; sic etiam de Deo dicendum est.

Addo. Si Deus revelet Antichristum in instanti B. exstiturum, non est ratio, cur fidelis dicere non possit, sicut dicebant in præsenti Prophetæ futurum prævidendo, Antichristus existit in B. cujus propositionis non erit iste sensus; Antichristus & B. actu dantur in hoc nunc A. sed tantùm erit sensus; quòd in hoc nunc A. verum sit dicere Antichristum instanti B. pro illo instanti coexistere, de quo infrà.

Noto 2. Quamvis negetur futura coexistere æternitati, non sequitur exinde necessitatem essendi, immutabilitatem, æternitatem, idem esse formaliter; quamvis in re coincidant; Deitas enim in quantum excludit contingentiam

tiam existendi, vocatur necessitas essendi, & eadem Deitas, in quantum importat perfectionem exclusivam transitûs à posse ad actum, vocatur immutabilitas, ratione autem connotatorum infra ponendorum vocatur Æternitas, spectatque quasi ad lineam temporis. Quamvis autem futurum non accipiat existentiam ab æternitate, ratione cujus dici possit coexistens; nihilominus ratione suæ præsentialitatis, quam habet in æternitate, bene attingi poterit à scientia intuitiva.

Solent etiam aliqua exempla adduci, quæ probant, quòd futura debeant coexistere æternitati existentiâ mutuata ab eadem, sed illa non convincunt & pro nobis sic aptantur. Sicut existens in alta specula, videns unum post alium venientem, videt simul quantùm est ex parte suæ cognitionis, non videt tamen simul esse secum; ita nec futura videbit Deus, coexistentia suæ æternitati, in sensu Thomistico; & sicut cuicunque puncto facto in circumferentia, præsens est centrum; sic Dei cognitio & æternitas omnibus est præsens, hoc est futuris, est præsens, pro illorum præsentialitate, quam sunt habituræ; sed id non infert præsentialitatem coexistentiæ Thomist. Exemplum autem de anima æque primò præsenti, omnibus partibus, jam suprà pro nostro instituto aptatum est. Deinde in dictis exemplis facilè est salvare coexistentiam: Quia utrobique apparet existentia; duorum autem existentia, est coexistentia.

Noto 3. Non debere negari, quòd Deus etiam futura sub ratione futurorum noscere possit. Tum quia hoc esset affingere Deo errorem in cognoscendo; quia esset affingere difformitatem ad cognoscibile; si enim cognoscibile in se non habet existentiam, quomodo Deus noscet illud habere existentiam in se; esseque præsens? Tum quia dicere quod Deus non possit noscere futura, quà talia est Deum spoliare omni scientia, deberetque Deus interrogatus quid sit futurum, respondere; Nescio: Si autem potest noscere, quid sit futurum; quare non poterit noscere rem futuram attingendo futuritionem? Adeoque attingendo ut futuram. Tum quia quod dicitur; Istam cognitionem futuri ut futuri, importare cognitionem imperfectam, quia est cognitio primò & per se ipsius non esse rei; indirectè autem & nonnisi connotativè ipsius esse rei, id non convincit; nam inprimis ex parte objecti non debet esse unaquæque cognitio divina perfectissima, sed debet esse talis entitativè & ex modo tendendi. Deinde si potest Deus noscere non Entia, quocunque tandem modo illa attingat, cur non noscet id quod saltem pro connotato dicit Entitatem? Deniq; indigeret probari, quòd futuritio importet in recto negationem, & non in obliquo. Quando autem SS. PP. dicunt respectu Dei nihil esse futurum, sed omnia præsentia, id non est, ut sonat, accipiendum; aliàs sequeretur difformiter esse res Deo, & nonnisi conformiter sibi; sed dicta propositio non plùs vult, quàm quòd nulla sit in Deo futura cognitio, sed omnes præsentes, & quòd futura habeant etiam præsentialitatem suam respectu Dei, quam nulla creatura attingit, præter Deum.

DIFFICULTAS II.

Explicatur coexistentia futurorum, quæ admitti posset.

Quid sit præsentialitas, commodiùs supponitur, quàm explicatur, formando scilicet conceptum de præsentialitate futurorum, qualem formamus de quocunq; præsenti. Dixi quòd commodiùs id supponatur quàm explicetur; Quia si præsentia dicta explicetur per existentiam actualem, videtur explicari per subjectum, & per ipsum affectum, ipsa affectio; præsentialitas enim concipitur à nobis, tanquam affectio existentiæ actualis, & dicta existentia tanquam subjectum. Deinde præsentialitas quà talis, est de linea temporis, non autem existentia actualis; ergo cùm sit diversi prædicamenti, non rectè per aliud prædicamentum explicabitur.

Rursus si præsentialitatem explices per durationem in Nunc, eadem quæ suprà redibunt argumenta. Insuper hoc addi potest; Quando duo aliqua sunt talia, quorum alterutrum adjectivè acceptum, connectitur cum alio substantivè posito, illa non se ad invicem definiunt; nam per adjectivum rerum talium, non fit definitio; cùm illa debeat esse per intrinseca; jam autem bene dicitur duratio præsens, præsentialitas durans, ubi utrumlibet adjectivè acceptum, dicitur de alio.

Videtur in hoc esse distinctio præsentialitatis, & durationis, quòd duratio sit potiùs relativè ad esse jam positum extra causas; præsentialitas autem est de linea temporis. Fortè posset præsentialitas concipi, quòd sit formalitas Nunc-essendi; & objectiva Nunc-esseitas, quæ bene potest tanquam definitio dici de definito.

Nunc-esseitas autem seu præsentialitas, quædam est intrinseca, quædam extrinseca. Intrinseca est ipsamet Entitas nunc-essentis; extrinseca autem est in ipso tempore nunc-essente. Porrò hìc non erit nobis quæstio; Quid sit præsentialitas extrinseca; hæc enim explicatur in materia de Tempore, sed de sola intrinseca.

Hoc posito, explicandum est, quomodo nunc-esseitari sive præsentialitati creatæ coexistat pro sua parte æternitas Dei, eademq; occasione explicari debet propositio hæc, in hoc nunc, existit tota Dei æternitas. Quod ut fiat

Præmitto 1. *Dupliciter posse spectari æternitatem Dei.* 1. entitativè. 2. secundùm sua con-

connotata. Entitativè accepta indubiè tota existit in quocunque instanti; est enim entitativè spectata ipsum esse Dei, quod cùm indivisibile sit, totum existit. Sed quia entitativè spectata æternitas formalitatem & denominationem æternitatis non intelligitur habere; quia hæc denominatio est connotativa; connotativæ autem denominationes non habentur, nisi in circumstantia eorum, quæ connotantur; hinc in præsenti disceptandum venit; An æternitas secundùm connotata sua accepta, tota existat in hoc Nunc, seu præsentialitate creata?

Præmitto 2. *Æternitatem formaliter, & secundùm sua connotata spectatam, esse adhuc duplicem; à parte ante, & à parte post*; de utraque procedit difficultas; An habeatur tota, in hoc Nunc?

Præmitto 3. *Æternitatem à parte ante, non habere pro connotato rigorosè loquendo, coexistentiam unicuique præterito, præsenti, & futuro tempori, vel cuicunque possibili differentiæ temporis.* Ratio, quia ab æterno verum erat dicere, est æternitas à parte ante; & tamen falsum erat dicere, est coexistens præterito, cum ab æterno nullum fuerit præteritum; aliàs debuisset præteriisse ante æternitatem; consequenter æternitas non foret æternitas; quia haberet aliquid prius se, illud scilicet, quod connotat præteriisse. Rursus non potest connotare æternitas à parte ante coexistentiam cuicunque possibili tempori; quia erat impossibile tempus, ut suppono ex libris de mundo, ab æterno. Quod si dicas, si per impossibile esset ab æterno tempus coexstitisset illi æternitas à parte ante, hoc jam erit explicare rem possibilem per nexum cum impossibili, quòd fugiendum est; ad eum modum, quo infinitudo clementiæ non explicatur per condonationem peccati, quod per impossibile, Deus committeret.

Præmitto 4. *Quòd pro connotato, importet æternitas à parte ante existentiam quam non præcessit non existentia*; vel per terminos temporeitatem importantes, est Nunc-esseitas, quam non præcessit nunc-esseitas. Sic spectata æternitas tota habetur in hoc nunc, quia in hoc nunc existit esse Dei, cujus nunc-esseitatem non præcessit usquam nunc-nonesseitas.

Præmitto. 5. *Quòd æternitas à parte post, pro connotato importet coexistentiam tempori cuicunque possibili post, præterito, præsenti, futuro.* Ratio, communis apprehensio omnium, & conceptus: Sic sumpta Æternitas, non potest haberi unquam tota, in hoc Nunc. Tum quia in hoc Nunc haberi illam secundùm sua connotata, est haberi in hoc Nunc eadem connotata, non possunt autem dicta connotata haberi in hoc Nunc: Quomodo enim in hoc nunc habebitur simul esse futuri, præteriti, præsentis? Tum quia nunquam verum erit dicere; Deus jam est æternus à parte post, consequenter nec verum erit dicere: Nunc existit tota Dei æternitas à parte post. Ratio, quia si hoc aliquando verum esset dicere, ultra hanc propositionem jam non posset durare Deus: Nam duraret post illam propositionem, adeoque post æternitatem à parte post; postquam nihil durat; sicut nec durat ante æternitatem à parte ante. *His præmissis*

Explicatur. Quomodo in hoc nunc existat tota æternitas? Dupliciter spectari potest Æternitas, secundùm suam Entitatem, & secundùm sua connotata, ut dixi præmisso 1. Adhuc autem est alia à parte ante, & alia à parte post, ut dixi præmisso 2. Æternitas à parte ante spectata pro formali & connotato dicit Nunc-esseitatem, quam non præcessit negatio Nunc-esseitatis; sic spectata æternitas tota existit in hoc nunc, ut dixi præmisso 4. Licèt æternitas à parte post spectata non existat tota in hoc nunc, secundùm sua connotata, cùm ipsa illius connotata, non sint in hoc nunc, ut dixi Præm. 5. Importat tamen pro connotato coexistentiam tempori unicuique possibili secuturo. Sed insuper explicandum venit; Quomodo nunc, seu præsentialitas creata, existat, dum existit æternitas, ut ita ex existentia utriusque formetur prædicatum coexistentiæ. Ad hoc explicandum

Præmitto 1. *Æternitatem Dei inter alia connotata importare etiam illud, Nunc-Antichristi.* Ratio, quia aliàs non complecteretur omnia Æternitas.

Præmitto 2. *Distinctas has esse propositiones; Æternitas Dei ab æterno connotat nunc, seu præsentialitatem creatam, & pro æterno: Et aliam hanc; Æternitas Dei ab æterno connotat Nunc, seu præsentialitatem creatam, sed non pro æterno, sed pro illa differentia temporis cui respondet illa præsentialitas*: Distinctas has esse propositiones reflectens advertet; ad eum modum, quo aliud est; Deum habere ab æterno volitionem creandi mundi in tempore; & aliud habere voluntatem ab æterno, creandi mundum, pro æterno.

Præmitto 3. *Distinctas has esse propositiones: Æternitati Dei, nunc Antichristus coexistit pro æterno; & Æternitati Dei, nunc Antichristi, coexistit ab æterno, pro differentia temporis, in quo est.* Prior illa propositio est Thomistica jam refutata; posterior est vera. Ratio, ubi datur existentia duorum pro eodem Nunc, illic datur coexistentia duorum pro eodem Nunc: Coexistentia enim est duorum existentia; sed ab æterno pro certa differentia temporis, datur existentia æternitatis, & illius Nunc; non enim de illo Nunc verum erit dicere, exstitit aut existet; sed tantùm verum erit dicere, existit; de Æternitate verum etiam erit dicere, existit; ergo pro illa differentia datur existentia duorum, adeoque coexistentia. *His præmissis*

Expli-

EXPLICATUR jam, quomodo pro sua parte futuritio existat, quando existit tota Æternitas: Quia sc. æternitas Dei ambit etiam præsentialitatem futurorum; aliàs non ambiret omnia, ut dixi præmisso 1. Ambit autem ab æterno, licèt non pro æterno, ut dixi præmisso. 2. Sed secundùm sua connotata: Pro certa enim differentia temporis habet jam suam præsentialitatem illud futurum, adeoq; existentiam, verumque erat ab æterno, quòd pro illa differentia temporis habeat futurum, non jam rationem futuri, sed præsentis: Quia verò verum erat dicere ab æterno, quòd pro illa differentia habeat existentiam, hoc ipso verum erat dicere ab æterno, quòd pro illa differentia habeat etiam coexistentiam: Nam etiam tunc existit æternitas; duorum autem existentia non potest esse nisi coexistentia.

Differet hæc nostra Explicatio à Thomistica: Quia illi heri, & pro heri, hodie & pro hodie tribuunt futuro existentiam; Nos autem tribuimus illi existentiam heri, non pro heri, hodie, non pro hodie, sed pro differentia certa temporis, & certa determinata præsentialitate; ad eum modum, quo tribuimus Deo ab æterno, decretum de creando mundo non pro æterno, sed pro tempore. Rursus illam existentiam futuri desumunt Thomistæ ab existentia æternitatis, Nos ex ipsamet illius pro certo tempore reductione in actum. Unde per nos verum erat ab æterno, existit Antichristus; ita tamen ut illa propositio fuerit nonnisi materialiter propositio æternæ veritatis; non autem formaliter; materialiter inquam: Quia nullum erat instans, quo non verificabitur, aut non posset verificari; non erat tamen illa propositio æternæ veritatis formaliter; quia non connectebat prædicatum essentiale, & particula, Est, consignificabat certum determinatum tempus, qualis consignificatio non est in propositione, quæ est æternæ veritatis formaliter.

Inde tamen ulteriùs non sequitur: Quòd sicut Deus in sua æternitate indivisibili noscit futura; sic etiam quòd noscant Angeli in suo ævo indivisibili: Rationem disparitatis assignat S. Thom. hîc q. 57. a. 3. ad 2. Quia licèt ævum Angelicum sit totum simul, sitque perfectum, dicatque cum illo futuro coexistentiam pro illa certa differentia temporis; quia tamen cognitio Angelica, non mensuratur ævo, sed tempore discreto; transeunt enim Angeli ab una cognitione ad aliam, saltem quando cognoscunt alia, à seipsis; hinc poterunt bene non simul omnia cognoscere; præcipuè si dicatur non habere illos futurorum speciem, adeoque nec erit necesse adæquari illorum cognitionem cum illorum ævo; consequenter nec videbunt, quòd hoc vel illud futurum coexistentiam habeat cum suo ævo, cognitio autem Dei, æternitate mensuratur.

DIFFICULTAS III.

Deciditur de medio noscendi dicta futura, quod est Præsentialitas.

DICENDUM est. *Effectum conditionatè futurum (idem de futuro absoluto proportionaliter loquendo) nosci in sua conditionata ad æternitatem præsentialitate, seu nosci in sui determinatione, suppositione sui ad se &c.*

PROBATUR unico argumento, huic conclusioni probandæ, aliisque in materiis adhiberi solito. In hoc medio noscuntur effectus conditionati, quod medium primò salvat libertatem, secundò infallibilitatem futuritionis, tertiò quod se habet per modum prioris ad statum absolutum, ipsumque exercitium præsentiæ in quam mutatur futuritio. Sed si cognoscatur effectus conditionatus liber in sua præsentialitate ad æternitatem, in suppositione sui ad se salvantur hæc tria; Ergo. Major probatur quia quocunque ex his deficiente non scietur liber consensus conditionatus; si enim illud medium destruet libertatem, non erit noscere liberum effectum: Si deficiat infallibilitas, quomodo scietur? Scientia enim est infallibilis notitia, & si non est infallibilitas, quomodo objectum non potest non esse, & quomodo non est intra seriem illorum objectorum quæ non sunt, licèt potuerint esse; si autem desit ratio prioris ad effectum absolutum, interrogatus Deus pro priori antequam fiat quid esset futurum, deberet respondere; Nescio. Unde etiam quoties cunque loquitur Aug. de gratia efficaci sempe illam vult antecedenter, & in actu primo talem unde illam dicit dari, ut duritia cordis auferatur; hocque sanxit etiam noster Claudius Aquaviva, accommodando sese menti S. Aug. & ex communi apprehensione ly efficax, pro v. infallibili supponit; vis autem infallibilis, importat actum primum.

MINOR in qua est difficultas PROBARI solet quoad primam partem; Illud non destruit libertatem, quod non habet rationem causæ necessariò inferentis consensum, & quod importat ipsum exercitium libertatis; præsentialitas autem consensus, est ipsummet formale exercitium nostræ libertatis utpote actus à nobis positus: & cùm nihil causet seipsum, ille ipse consensus quamvis antecedens seipsum absolutè ponendum, non causabit se. Secunda pars principalis ejusdem Minoris.

PROBATUR. Tunc salvatur infallibilitas consensus, quando immutabiliter sequitur consensus: Sed in dicto casu immutabiliter sequitur consensus; quia tam immutabile est, si consensus est conditionatus esse illum consensurum conditionatè, atq; imutabile est sedentem sedere. Et etiam imutabile est consensurum pro statu absoluto, si prævidetur consensurus pro statu con-

conditionato; quia hoc ipso non posset prævideri consensurus pro statu conditionato; quomodo enim verum erit dicere, si invitaretur, biberet, quando pro statu absoluto invitatus non bibit?

Eadem Minor quoad tertiam partem probatur, quia futurum conditionatum Logicè antecedit statum absolutum, & à statu absoluto datur consequentia ad statum conditionatum; Ergo apparet, quòd illud medium salvet rationem prioris.

NOTO. Ex hac præsentialitate multa inferri posse efficaciam gratiæ concernentia; sed ea hîc tractari possunt (sicut & infrà dicenda) salva auctoritate aliquot Pontificum, etiam per accidens tractatus de efficacia gratiæ prohibentium. Quia inprimis sunt satis remota à puncto cujus enodatio typo prohibetur, si comparentur ad ea, quæ de efficacia decretorum Divinæ voluntatis, scientiaque media Joannes à S. Thoma & novissimè Hieron. Vives scripsére. Deinde ut ait Borrul in Præf. non refert facilem esse illationem ex affirmatione, aut negatione earum quæstionum ad alteram partem affirmandam, vel negandam in causa Auxiliorum: quia prohibita non sunt principia illa, sed solus ad Conclusiones Auxiliorum progressus. De quo etiam puncto fusius discurrit recentior Suarez in exorsu dicendorum de prædeterminatione. Deinde quia inferiùs instituentur quæstiones de iis, quæ sunt ordinis naturæ; à quo non tenet universaliter consequentia ad ordinem gratiæ. Denique quia nihil hîc tractabitur, tractatumque est, quod ii etiam, qui Romæ imprimunt, qualis fuit Antonius Perez, sub aliis titulis non expenderint; quibus utpote sanctæ Sedi vicinioribus, mens ejusdem evidentiùs patebat.

QVÆSTIO II.

An in Causis Liberis possint nosci Futura Libera?

PRÆMITTO 1. *Nomine causæ liberæ rigorosè venit sola voluntas, ut hîc supponitur, creata; cæterùm etiam venire potest largiùs auxilium exhibitum, & concursus ex parte Dei oblatus, quæ etiam sunt causæ liberæ, hoc est, non necessitantes, quamvis ipsæ non sint potentiæ vitales ex præcognitione dominativæ suis actionibus.*

PRÆMITTO 2. *Nos hîc non disputaturos; An in causis, quæ sunt ideæ, ut voluerunt aliqui Thomistæ, noscantur futura libera. Item: An noscantur in causis supercomprehensis, ut voluit Molina.* Primum illud ex eo rejicitur: Quia tam bene Deus habet ideam futuri, quàm non futuri; quomodo ergo determinatè nosceт hanc potiùs partem & extremum? Rejicitur etiam illud secundum: Quia supercomprehensio non plus importat quàm digniorem, seu à digniori principio profectam intellectionem, quàm sit ipsum Objectum, quod noscitur. Ex hoc autem non sequitur jam, in causa ita cognita, nosci effectum determinatè, si in ipsa causa, non est determinatus effectus. Et sicut comprehendens Deus argentum, non videt in illo aurum; quia esse argenti, non est determinatum ad Esse auri; ita nec in causa libera supercomprehensa videbit Deus determinatè futurum, si illa causa, non est determinata ad hoc futurum.

PRÆMITTO 3. *Punctum difficultatis in hoc esse. An in causis liberis, secundùm quod sunt explicatæ præmisso 1. possit nosci effectus determinatè, idque antecedenter ante operationem.*

PRÆMITTO 4. *Causam liberam dupliciter spectari posse,* 1. Secundùm entitatem suam præcise adeoque remote. 2. Secundùm aliquam restrictionem, connotationem, & formalitatem proximè dispositæ, operaturæ &c. In causa, priori modo sumpta, determinatè non videtur effectus, sed à scientia simplicis intelligentiæ videtur utraque pars. Ratio, quia cùm videat Deus entitatem causæ, videt etiam vim illius productivam, adeoque nexum productivitatis illius, cum producibilitate passiva effectus: & quia effectus illius, est, nexus talis, ut petat procedere à causa, quæ posset illum producere & non producere, fit, ut eadem indifferentia, debeat poni in ipsa causa; In causa autem sic indifferenti ad effectum non apparet, quomodo possit effectus determinatè nosci. Causa autem spectata secundùm aliquam restrictionẽ, connotationem &c. potest per aliquos esse medium sufficiens noscendi determinatè effectus. Et quidem non est difficultas, quòd in gratia prout connotat secuturitionem conditionatam effectus, possit antecedenter ad statum absolutum, nosci illa secuturitio absoluta; id enim convincunt argumenta pro medio, quòd est præsentialitas allata, sed est difficultas de tali restrictione, vi cujus, etiam antecedenter ad statum conditionatum, possit certò nosci secuturitio effectus conditionati.

PRÆMITTO 5. *Quæ fuerit mens S. Thom. in hoc puncto.* Affirmativam videtur tenuisse 1. contra gentes c.67. in tertia ratione. Sed videtur illic agere non de causa contingenti libera, sed de causa contingenti, hoc est, fortuitò operante. Deinde hîc q.14.a.13. ubi dicit S. Thom. *Deus autem cognoscit omnia contingentia non solùm prout sunt in suis causis, sed etiam prout unumquodque eorum est actu in seipso.* Quamvis autem S. Th. dicat, quòd notitia contingentium in causa, sit notitia conjecturalis, quam Deo negat idem, explicat tamen se per particulam in textu positam, *tantùm*, quòd scilicet illa sit conjecturalis scientia de effectu, quæ tantùm illum in causa noscit; & qui admitteret conjecturalem scientiam in Deo ex parte objecti, licèt non conjecturalem formaliter, bene se tueretur Auctoritate S. Th. Ea autem quæ in oppositum citantur, explicari possent, quòd procedant de notitia futurorum

rorum in causa libera, secundùm entitatem spectata. *His præmissis*

DICENDUM est. *In causis liberis prout operaturis, alii loquuntur, prout proximè dispositis, & completis ad operandum antecedenter ad operationem etiam conditionatam, sciri posse consensum conditionatum liberum.* Quòd in causa libera possit nosci securitio effectus, docuit ex Nostris Molina 1. p. q. 14. a. 13. d. 14. Concl. 1. Bellarm. lib. 4. de gratia & lib. arbitr. cap. 15. ad finem. Granadus tr. 3. in hunc art. d. 4. S. 4. Becanus 1. p. cap. 10. q. 7. Valenc. hîc d. 1. q. 14. p. 5. §. 2. Verba ejus sunt; Ex hoc præcise quòd Deus cognoscit certò causam contingentem proximè jam determinari ad efficiendum aliquem effectum, & à nullâ prorsus alia causa impediri, certò etiam cognoscit effectum contingentem futurum. Vasquez hîc d. 65. cap. 4. videtur ambiguè loqui. Sed d. 67. num. 22. consensus cogniti certitudinem refert in ipsam vocationem, dicitque sub illa vocatione nosci arbitrium illi vocatione consensurum: Vide eundem 1. 2. d. 189. cap. 14. à num. 115. ubi cùm asseruisset notitiam eorum in sua præsentialitate, subdit, ut etiam, inquit, concedam ipsa futura in proxima causa ab eo (supple Deo) cognosci. Hanc etiam sententiam videtur sufficienter innuere Fassolus q. 14. à 13. num. 517. Par autem est ratio de futuris absolutis, quàm de conditionatis, si in causa noscuntur.

TOTA difficultas in hoc est. Quid sit, & unde habeatur illa formalitas, causæ prout operaturæ? causæ prout proximè dispositæ ad operandum?

DIFFICULTAS I.

Explicatur primus modus noscendi dicta futura, in causa prout operatura.

DIvinus Intellectus noscendo effectum conditionatum, hoc ipso noscit causam illius; noscere autem causam illius, est noscere illam causam priùs causaturam, quàm quæ causavit; noscere autem priùs causaturam, est noscere causam operaturam: hæc enim synonyma sunt; noscere autem priùs operaturam causam, est noscere causam, quin adhuc in seipso, jam positus attingatur effectus: quia autem est impossibile noscere causam operaturam antecedenter ad notitiam effectus jam positi, quin hoc ipso noscatur effectus jam ponendus, fit ut pro illo priori, in quo attingitur causa operatura, simul etiam pro illo priori attingatur effectus.

Imaginemur v. g. quòd detur Correctio in Divina notitia, noscat Deus effectum conditionatum, primò, non noscendo illius causam; deberet postea Deus dicere: Priùs est causa illius, priùs illam debeo noscere. Rursus priùs est causam esse causaturam, quàm causasse; Ergo priùs debeo noscere illam causaturam; causatura autem pro illo priori non posset nosci, quin attingatur effectus. Ubi ut vides formalitas hæc causæ prout operaturæ est formalitas metaphysica, quam noster Intellectus non format ordinariè nisi revolvendo suam cognitionem, & post præsuppositam cognitionem effectus, ac quam ut jam dixi, revolutionem non tenetur Deus, immo tenetur ad oppositum. Potest etiam dici, illam formalitatem prout operaturæ causæ, oriri ex determinatione ipsius causæ, quæ circumstantionetur negatione alîus determinationis, & quæ determinatio, non quidem præcedit semper re ante ipsam volitionem, præcedit tamen semper formalitate, noscibilitate &c. *Hæc explicatio.*

PROBATUR 1. Priùs est causam esse causaturam sub conditione, quàm effectum causatum sub conditione; Ergo per prius noscitur causa prout causatura, quam effectus causatus universaliter enim causa, prior est suo effectu subsumo, sed pro illo priori, quo cognoscitur causatura causa, ante notitiam effectus in se, cognoscitur effectus: hoc ipso enim non cognosceretur causa ut causatura, si non cognosceretur effectus; Ergo effectus nosci potest in causa etiam conditionatus, priusquam noscatur in se. Idem sic proponitur, vel possum ante securitionem effectus etiam conditionatam, formare conceptum causæ, sub hac formalitate prout operaturæ, vel non possum. Si non possum, cur non? & si ex effectu agnosco causam, cur ex effectu operato, non possum per prius formare formalitatem operaturæ; Si autem possum formare conceptum causæ sub formalitate operaturæ, & quidem antecedenter ante operationem, ergo possum etiam antecedenter ante operationem jam attingere operationem; quia non possum attingere formalitatem ut operaturæ, sine effectu. Quia verò dixi, hanc formalitatem prout operaturæ, desumi ab ipsa etiam determinatione causæ, quæ saltem ratione antecedit ipsam volitionem, fit ut per illam salvetur libertas; Si enim per illam volitionem conditionatam salvatur libertas, quomodo non salvabitur per determinationem, quæ ratione nostra, antecedit ipsam volitionem conditionatam.

PROBATUR 2. Ponamus in re non informatum Deum scientia conditionata, ponamus deinde eundem informari illa scientia, & demum si conditio sit implenda, informari eundem scientia visionis: quod autem dicitur de reali successione, pone illam nonnisi per rationem, secundùm prioritatem, & posterioritatem signorum, pone ergo antecedenter ante scientiam conditionatam Deum enuntiare: Cum hoc auxilio si daretur, viderem illum consensurum conditionatè, vel hanc aliam; Non viderem illum conditionatè consensurum: ex his duabus

propositionibus utpote contradictoriis, alterutra debet esse vera. Pone rursus, pro statu conditionato dari ipsum consensum conditionatum, eo casu illa affirmativa antecedens statum conditionatum esset vera; esset enim conformis objecto, & tamen importaret scientiam effectus, ante prævisam securituritionem ipsius effectus conditionati in se; Ergo antecedenter ante illam securituritionem, jam nosceretur effectus, sed non in se, quia hic cognoscitur in secundo signo; Ergo in causa prout operatura.

Probatur 3. Si aliquid est in causa libera constituta plenè in actu primo, antecedenter ad ipsam operationem, manenteque libera in sensu composito, quo cognito & ex vi cujus cogniti, possit intellectus ferre judicium, & verè affirmare, quòd causa illa non solùm sit inclinata ad operandum, sed etiam actu operabitur, in tali causa noscit Deus effectum liberum etiam quoad eventum; sed ita est in præsenti. Quod ipsum probatur, quia removetur ab illa negatio operaturitatis, ita ut falsum sit dicere, effectus non erit, idque antecedenter ad ipsam futuritionem conditionatam; quod illud ipsum sic probatur; Quo posito in causa libera non progreditur effectus, hoc debet poni ad complementum actus primi, adeoque antecedenter ad operationem conditionatè secuturam; quia antecedenter debet habere omne id, quod est requisitum ut operetur: Sed nisi causa libera determinetur magis ad operandum quam non operandum non progreditur effectus, ergo &c. Tum quia si non rectè explicaretur modus noscendi dicta futura in causa prout operatura; ideò non rectè explicaretur; quia hoc ipsum, quod est illam esse operaturam, desumitur ab ipso conditionato effectu; sed hoc etiam concesso non probatur intentum; quia ratio Relationis Paternitatis desumitur ex suppositione termini, qui est Entitas geniti; & tamen hoc non obstante Paternitas, non quidem sub formalitate Relationis, sub formalitate tamen Patris in quantùm ille est principium & causa, est prior filiatione; eò quòd hanc posterioritatem desumibilem ex Entitate filii, evehat ad prioritatem, ratio causæ. Ergo etiam cùm causa operatura sub formalitate principii, sit causa operationis conditionatæ, sub hac formalitate, habebit rationem prioris. Tum, quia causæ unitæ simul & collectivè sumptæ, non sunt priores ratione ipso toto: sic enim sumptæ non causant jam totum, nec videtur esse ulla prioritas inter animal & rationale simul sumpta, & inter hominem; Ergo etiam cùm causa quà operatura, sit gratia, dicens Entitatem auxilii, & connotans operationem conditionatam; Si hæc simul sumantur, non habebunt rationem prioris præ causa prout operatura; & tamen ad ostendendam, & salvandam formalitatem causæ, est necesse ex hoc titulo prioritatem illi tribuere.

Respondebis 1. Correlativa simul esse natura & cognitione, consequenter non priùs nosci causam causaturam quàm effectum.

Contra. Tum, quia inde sequeretur falsò dicere oppositos, quòd primo v. g. voluntas militandi noscatur in sui suppositione, æque enim primò deberet nosci in causa. Tum, quia quamvis Correlativa sub formalitate Correlativorum, non habent rationem prioris natura, & prioris cognitione, tamen Correlativa materialiter & entitativè spectata, possunt habere rationem prioris; unde tritum illud principium; Causa est prior suo effectu. Tum, quia ad illud dictum, quod assumit responsio verificandum, sufficit, ut hic sit sensus: Impossibile est cognoscere unum, quin cognoscatur aliud, & quòd Correlativa saltem in Creatis quà talia non sint productiva; inde autem nihil sequitur contra nostrum intentum.

Respondebis 2. Prius quidem esse causam causaturam absolute, quàm effectum, sed non priùs causaturam causam liberam infallibiliter determinatè ante effectum etiam conditionatam.

Contra est. Tum, quia supposità illa determinatione circumstantionata præcipuè negatione determinationis in oppositum, & accepta sub formalitate quà operaturæ, importat omnino infallibilitatem causandi salva libertate, ut prædiximus. Tum, quia non minùs necessitas potest determinare sibi effectum, quàm etiam potest libertas ex suppositione dominii, & suæ determinationis, quæ ut dixi, saltem ratione, antecedit ipsam volitionem conditionatam. Tum, quia si potest proficisci in statu absoluto effectus liber à causâ infallibiliter operatura, eò quòd in ipsa potentia ponatur posse operari, & non operari, cur ratione ejusdem tituli inferiùs adhuc explicandi, non poterit idem facere antecedenter ad statum conditionatum?

Objicitur 1. Si ponatur, quòd in ipsâ causâ noscatur securitio consensus etiam conditionati, jam esset inutilis notitia ejusdem in se.

Respond. Sicut potest Deus optimè noscere absoluta in causis necessariis, & in seipsis; sic poterit bene & conditionata; præcipuè verò, quia in se habent aliquam noscibilitatem, quàm noscibilitatem non habent in causis; nam in causis ita noscuntur, ut quamvis noscantur futura, noscantur posse non esse futura; Jam autem in seipsis ita noscuntur, ut non noscantur aliter, quàm ut futura, indeterminatio enim si quà est in effectu illo, derivatur à causis.

Objicitur 2. Esse inexplicabile, quid sit in causa illa antecedenter ad conditionatam operationem, quod sit medium determinatè noscendi ipsam securituritionem conditionatam antecedenter ante eandem.

Responsum jam est, esse ipsam formalitatem metaphysicam causæ ut operaturæ, quæ ratione

tione nostrâ antecedit ipsam operationem conditionatam; esse item ipsam determinationem causæ, quæ saltem ratione nostrâ, antecedit ipsam secuturitionem effectus, ad quas prioritates advertit Deus, cui alias tribuitur vis æquivalenter præscindendi, & ad tales formalitates attendendi.

INSTABIS. Saltem nondum explicatur: An secuturitio conditionata antecedenter ad sui suppositionem in se, cognoscibilis in causa, cognoscatur in voluntate proximè disposita, an in auxilio?

RESPONDETUR. Secundùm hanc explicationem potius in voluntate, ad quam spectat se determinare, licèt cum proportionato sibi adjutorio.

INSTABIS 2. Saltem non explicari; quanta hæc sit infallibilitas? An scilicet sit solùm moralis? qualem videtur innuisse S. Aug. l. 1. ad Simpl. q. 2.

RESPONDETUR. Nos ostendere infallibilitatem metaphysicam: formalitas enim causæ operaturæ, quà talis, quòd sit operatura, importat id infallibilitate metaphysica, qualem infallibilitatem est necesse ostendere, ut ostendatur major efficacia Divinæ voluntatis.

OBJICITUR 3. Positâ illâ determinatione, quæ ratione antecedat, ipsam volitionem conditionatam, adhuc est indifferentia ne fiat. Ergo determinatè non noscetur secuturitio.

RESPONDET. Esse illic indifferentiam, ne fiat secundùm hoc, quia posset fieri, & non fieri; sed non esse indifferentiam quæ neget, ipsam secuturitionem, de quo infrà. Quo etiam modo solvi debet argumentum, quod proponit Amicus hîc d. 12. n. 108.

INSTAT. Fassolus q. 14. n. 113. Implicat ut aliquid sit infallibiliter operaturum, & tamen habeat potentiam ad operari & non operari; operari enim fallibiliter nihil aliud esse potest, quàm operari cum potentia ad non operandum; Ergo à contrario operari infallibiliter est operari sine potentia ad non operandum.

RESPONDETUR. Arg. hoc si in terminis accipiatur, contrariatur communi conceptui de gratia efficaci, de qua dicitur, quòd possit operari & non operari, infallibiliter sit operatura. Directè autem ad argumentum negatur Ant. & probationi ejus consequentia: nam quamvis fallibilitas bene ita explicaretur, certè tamen infallibilitas potest aliunde haberi, & non à negatione potentiæ ad non operandum, sed ab ipsa v. g. determinatione libera, quæ ratione antecedit effectum conditionatum, & à formalitate operaturæ in principio, quòd potest operari & non operari, & tamen quòd in quantùm est operaturum, non sit nisi operaturum.

DIFFICULTAS II.

Proponitur secundus modus noscendi dicta conditionata in excessu supra oppositum.

PRopono hîc modum noscendi futura conditionata libera in causa, ad mentem Magistri meorum Magistrorum, Prioris Laurentii Pikarski viri Aristotelici ingenii, quam etiam sententiam pluribus innuit Vasq. sed inter alia hîc d. 98. cap. 6. & 7. quam etiam docuit Driedo Ruardus, citarique solet etiam Malderus. Sed Driedonem immeritò citari ostendit Suar. lib. 8. de grat. cap. 52.

PRÆMITTI 1. potest, *Animi inductionem v. g. ad militandum stare in illuminatione ex parte intellectus, & suavitate ex parte voluntatis*; *quod etiam licet in dissimili ordine & materia innuit Aug. lib. 1. ad Simpl. q. 2.* Locus incipit. *Tunc solum voluntas movetur ad fidem.* Similia habet Aug. in Psal. explicans illud; *Bonitatem, & disciplinam & scientiam. Nihil ergo* (inquit) *aliud dictum existimo suavitatem fecisti cum servo tuo, nisi fecisti ut me delectaret bonum: quando enim delectat bonum magnum, Dei donum est.* &c. & inferiùs, *Qui jam dixerat, suavitatem fecisti cum servo tuo, quomodo dicit suavitatem doce me? nisi ut et gratia Dei magis magisque abundet, vel innotescat dulcedini bonitatis.* Ubi ut vides, gratiam refert in innotescentiam, & in dulcedinem: Inferius inquit; *Cùm ergo facit Deus suavitatem, id est, cui propitiùs inspirat boni delectationem, atque ut aptius id explicem, cui donatur à Deo Charitas Dei &c. instanter orari debet.* Ubi gratiam conversionis & infusioni charitatis tribuit inspirationi, & delectationi lib 2. de peccator. meritis c. 19. *Cùm autem ab illo illius adjutorium deprecatur, ad faciendum perficiendamque justitiam, quid aliud deprecatur, quàm ut aperiat quod latebat? & suave fiat quod non delectabat.* En omnia relata in latentem notitiam & in suavitatem. Libr. ad Simp. Quæst. 2. Quis autem animo amplectitur aliquid quod eum non delectat? Aut quis habet potestatem ut vel occurrat, quod eum delectare possit, vel delectet cum occurrerit. Cum ergo nos ea delectant quibus proficiamus ad Deum, inspiratur hoc, & probetur gratia Dei. Similia habet c. 12. Lib. de Spiritu & lit. c. 3. ait; *Cùm id quod agendum & quo nitendum est cœperit non latere, nisi etiam delectet & ametur, non agitur, non suscipitur, non benè vivitur*: Et ibidem cap. 35. *Esset autem tanta voluntas, si nihil eorum quæ ad justitiam pertinent, lateret, & ea sic delectarent animam, ut quidquid aliud voluptas seu dolor impedit, delectatio illa superaret.* Et cap. 29. *Per fidem confugiat ad misericordiam Dei, ut det, quod jubet, atque inspirata gratia suavitate per Spiritum S. faciat plus delectare, quod præcipit, quàm delectat quod impedit.* Similia habet Tract. 26. in Joan. *Quomodo voluntate credo, si trahor? ego dico parùm est voluntate, etiam voluptate*

luptate traheris; quid est trahi voluptate? delectari in Domino &c. Si Poëtæ dicere licuit; Trahit sua quemque voluptas; non necessitas, sed voluptas, non obligatio, sed delectatio; quantò fortiùs nos dicere debemus trahi hominem ad Christum qui delectatur veritate, (en notitiam) *delectatur beatitudine* (en suavitatem) Accedit S. Thom. in Joan. 6. Lect. 9. v. 3. q. 5. ubi exponit, *hominem trahi multipliciter, revelatione interna veritatis, persuasione, operatione miraculorum, blanditiis, admirabili delectatione.* Similia rescripserunt Episcopi Africani ad Sosymum Papam, quos refert Rip. d. 104. n. 37. Claudat agmen Arausicanum 2. Can. 7. citatum ab eodem, ubi *gratiam* vocat *illuminationem & inspirationem Spiritus Sancti; Qui dat omnibus suavitatem in consentiendo.*

PRÆMITTI potest 2. *ut sit debita illuminatio, non debet esse propositio objecti quasi in pictura, & tanquam simplex apprehensio, sed sicut affirmatio, & negatio, & tanquam vera compositio talis objecti cum ipso operante.* Ratio, quia tum primùm appetitus fugit aut prosequitur, quando Intellectus affirmat aut negat; quod ipsum non debet leviter fieri, quia leves cognitiones, de bonitate v. g. militiæ, reperiuntur etiam in iis, qui militare nolunt. Et certè requiritur ut sit major, quàm notitia de opposito, quod semel in consultationem venit; debet enim superare contrarium, quod non accidit nisi per excessum; idem autem proportionatè dicendum de motu voluntatis. Ad quod alludit S. Aug. l. de Spiritu & Lit. c. 35. ubi secuturitionem effectus refert in hoc, *ut nihil eorum nos lateat quæ pertinent ad justitiam, & ea sic animam delectet, ut quidquid aliud voluptas sive dolor ingerit, delectatio illa superet.*

PRÆMITT. 3. *Distinctas has esse propositiones, causa est principium futuri effectus infallibiliter, & causa est principium infallibile futuri effectus:* prior illa propositio est vera, quia non importat aliud, quàm ponendam secuturitionem effectus, quæ secuturitio non destruit libertatem; posterior autem est Thomistica. *His præmissis, sit*

Punctum Difficultatis 1.

Adferuntur aliqua concernentia prædictum modum.

AD titulum difficultatis enodandum, attendendum erit, quòd animi inductio ad opus, quod est militatio, per hanc sententiam nosci possit in excessu apprehensionis, & suavitatis ortæ in operante ad capessendam militiam, supra apprehensionem & suavitatem ortam ex objecto operationis oppositæ, vel negationis ejusdem.

RATIO 1. est. Quia videtur tale quid licet in diverso ordine admittere S. Aug.

RATIO 2. Auct. Aristotelis qui non rarò de deliberatione & electione agens, docet, quòd voluntas deliberationem sequatur, semperque prosequatur id, quod per deliberationẽ deprehensum est majus, ut videre est 3. de Anima t. 57.

RATIO 3. Quia destinatio animi ad militiam v. g. dicit ex vi sua contemperationem talem militiæ cum voluntate ut voluntas & actura sit infallibiliter, & præterea liberè actura; hæc enim congruitas dicitur, & per respectum ad effectum futurum, & per respectum ad agens liberum; utrumque autem hoc habet ex dicto excessu: cùm enim sit principium victoriæ, nec eam contingat à defectu vinci, ergo vincet amorem oppositi, & cùm non solus excessus habeat rationem principii ad effectum futurum, sed etiam voluntas, ideò liberè operabitur. Verum quidem est, si excessus conjungatur agenti necessario, jam non modò fiet, sed nec fieri poterit oppositum; sed si cum libero agente jungatur, fiet quidem licèt posset non fore: cui rationi patrocinatur etiam illud dictum commune: quòd gratia efficax posset quidem non habere effectum, infallibiliter tamen sit habitura. Ergo ulteriùs illa destinatio animi conditionata, bene tanquam in causâ, in illo excessu, poterit nosci. Ad hoc ulteriùs declarandum.

DOCEBAT 1. Prædictus Doctor in quo differat hæc sententia à sententia prædeterminantium: quia nimirum in sensu composito cum tali excessu potest voluntas non consentire, quamvis sit consensura, quod prædeterminantes negant, prædeterminantes dicunt inchoationem consensus fieri à sola prædeterminatione; quod non asserit præsens sententia. Denique positâ prædeterminatione in sensu composito, est effectus futurus absolutè & infallibiliter, eo quòd non posset non operari, posito verò excessu est quidem effectus futurus, non absolutè, sed contingenter.

DOCEBAT 2. Causam quæ in uno est excedens, in alio posse non esse excedentem, & è converso.

DOCEBAT 3. In his principiis qui salvari possit, quòd in ordine supernaturali infallibile sit medium prædestinationis gratia efficax?

RATIO dubitandi est. Quia si recurratur ad solam infallibilitatem secuturitionis effectus, stantem cum hoc, quòd posset non sequi, hoc ipso non ostenderetur summa infallibilitas prædestinationis. Huic difficultati sic ille occurrebat. Gratia efficax secundùm quod est causa quædam operationis, sic, non reddit prædestinationem summè infallibilem, sed tantùm reddit illàm infallibilem, prout est effectus Divinæ prædestinationis, quòd ipsum sic explicatur; Deus omnia futura conditionata novit, novitque etiam hoc, quod si Petro daretur talis gratia, operaretur, videtque effectum secuturum, sub conditione præstitæ gratiæ; tum in posteriori signo intendit futuritionem effectus: quem quia videt conjunctum cum illa gratia, ex suppositione

poſitione hujus viſionis, tribuit gratiam; & cùm impoſſibile ſit ſuppoſitâ futuritione effectus, effectum non futurum, impoſſibilitate conſequenti, ideò impoſſibile eſt poſita gratia efficaci, ut eſt effectus prædeſtinationis, non futurum conſenſum. Eſt hîc neceſſe examinare varia argumenta quibus impugnata eſt hæc ſententia.

1. ARGUMENTUM eſt. Non poteſt in hoc exceſſu effectus conditionatus videri ſalvis viribus agendi utrumque: quia dicere poſſent non militantes; non habuimus exceſſum, in quo prævidetur ſecutura militia.

RESPONDET. Non ideo ignavos reprehendi; quia non ſunt operati habendo exceſſum ſuper oppoſitum; ſed quia non cooperati ſunt cauſæ, licèt non excedenti, cum qua operari potuiſſent.

2. ARGUMENT. Secundùm hæc principia non poſſent circa unam pulchritudinem duo æqualiter corpore & animo diſpoſiti, non poſſent, inquam, ſupponi æqualiter diſpoſiti, quorum unus conſentiat, alter diſſentiat; ſiquidem hoc ipſo, quia habebit exceſſum illuminationis, non erit æqualiter animo diſpoſitus; & tamen id docuit Aug. l. 12. de Civit. cap. 6.

RESPONDETUR. Loquitur hîc S. Doctor contra Pelagianos, qui recurrebant non niſi ad externas quaſdam circumſtantias, & vires ingenii & voluntatis; hoc ut refellat S. Aug. dicit, poſſe aliquos eſſe æqualiter diſpoſitos quoad noſcitivas & appetitivas vires, conſentireque unus, alius diſſentire; quod præſens ſententia non aſſerit, nec enim recurrit ad ſolas circumſtantias externas.

ADDIT. Vaſq. S. Doct. in lib. de Civ. ex profeſſo non egiſſe de gratia, ſed in libris de prædeſtinatione SS. de Bono perſeverantiæ; de Correp. & gratia, de peccatorum meritis, & remiſſione, & cùm in libris de Civit. reducat diſcrimen inter eum, qui peccat & non peccat, in ſolam voluntatem; Lib. tamen de peccatorum meritis, & remiſſ. c. 17. & de prædeſt. SS. c. 6. & 8. refert hoc in diverſam voluntatis præparationem. Deinde illo loco non plus vult Aug. quàm quòd voluntas ex ſe, & nihil aliud præter illam, ſi cauſa malitiæ, eo ipſo quòd de nihilo creata ſit; ideoque fieri poſſe, ut cum æquali ratione, unus poſſit conſentire, alter diſſentire.

3. ARGUMENTUM. Ea eſt libertatis noſtræ poteſtas, ut etiam ſuaſione vehementi non moveatur, & leviuſculæ ſuaſioni cedat. Ergo in illa cauſa excedenti, non poteſt videri effectus conditionatus.

RESPONDETUR. Exceſſum apprehenſionis eſſe duplicem, gradualem ſcilicet, & alium, ut ita dicam, ſubſtantialem; prior ille non requiritur; quia potentiſſimæ concupiſcentiæ mali, poteſt reſiſtere, & reſiſtit debilis concupiſcentia boni, habens ut ita dicam ſubſtantialem exceſſum notæ & amatæ appretiabilitatis excedentis ſubſtantialiter. Quod autem attinet ad hoc principium in argumento tactum, de hoc infrà.

4. ARGUMENTUM. Non eſt in poteſtate hominis moti, præciſè motu indeliberato, ut faciat eum motum majorem, nulla alia interveniente cognitione novâ, ad ſe invitante; ſic enim ferretur in incognitum; Ergo neque eſt in poteſtate hominis, facere illum exceſſum. Ergo ille exceſſus, non eſt medium debitum, in quo tanquam cauſa, noſcatur ille effectus.

RESPONDETUR. Concedendo totum Enthymema ſecundam illationem nego, poterit enim facere ut ſine exceſſu notitiæ & affectus ad militandum v. g. actu militet, quod ſolum eſt requiſitum; licet non ſit facturus, ut operetur infallibiliter antecedenter, quod jam ad exceſſum ſpectat. Unde ulteriùs conceditur, quòd ille major exceſſus, debeat eſſe in primo illo motu à Deo infuſo, quem voluit eſſe Ariſt. cogitationem à bona fortuna, vel etiam in excitatione animi ad explicatiùs cogitandum, poſteaque amandum; quæ ipſa excitatio eſt per primum motum, qui eſt & operatur in nobis ſine nobis; conſequenter ille exceſſus, qui eſt cauſa, erit medium in quo noſcendi. Hinc directè concedo, non eſſe in poteſtate hominis, ſaltem immediatè habere illum exceſſum, ſufficit quòd illum Deus offerat, negoque quòd in oblato exceſſu, non poſſit noſci effectus.

5. ARGUMENTUM eſt. Quia in hac ſententia videtur difficile, quomodo qui non habet exceſſum, poſſit operari; habet enim minùs apprehenſionis, & affectus, jam autem tam à defectu, quàm à paritate virium, non ſolùm nunquam ſequitur victoria, ſicut neque actio; ſed ne quidem ſequi poteſt.

RESPONDETUR. Id verum eſſe de ſolis agentibus neceſſariis, ſed non de liberis, quæ viribus ſufficientibus agendi addunt proprium pondus, ſcilicet ſeſe determinando.

INST. Naturalia agentia per ſuam libertatem naturalem, ſicut ne minimùm quidem gratiæ ſupernaturalis poſſunt ponere, vel ſupplere; Ita nec poſſunt ſibi ponere motus primos ad operationes ordinis naturalis, conſequenter propter eandem libertatem præſtare non poterunt, ut vires, quæ alioqui de ſe ad operandum non fuerant ſufficientes, ſint, & reddantur ſufficientes; Ex quo jam ulteriùs ſequitur Impotentia voluntatis ad operandum; erit enim defectus operandi ex aliquo antecedenti, utpote ex defectu principii.

RESPOND. Prius probandum fuiſſe, quòd vires cauſæ non excedentis, ſint vires cauſæ non ſufficientis ad operandum; quod tamen aſſumitur quaſi probatum, conſequenter defectus ille operandi non ſequetur ex aliquo antecedenti; bene enim cum illa cauſa operari potuiſſet.

Punctum Difficultatis 2.

Decernitur de hoc modo.

DICENDUM est. *Quòd in causa ista quæ est excessus, non possit nosci effectus conditionatus liber.*

PROBATUR I. Quia quamvis ordinariè determinationi animi conjungatur excessus à parte rationis, & à parte voluntatis; non est tamen ratio, cur actu voluntas, æqualibus bonis propositis, alterutrum non amplectatur, imò etiam minus. Ergo causa ista excedens non est medium noscendi universale futura conditionata. Ad Auctoritatem Arist. quod attinet, illa explicari bene potest cum Oviedo, quòd voluntas prosequatur majus, scilicet quod majus & universalius sit objectum voluntati propositum ab Intellectu, quàm sit objectum sensuum vel imaginativæ: ibi enim nonnisi has potentias, inter se comparat. Si autem non est ratio, cur voluntas actu non sequatur minus; Ergo in excessu, non potest certo & infallibiliter, videri secuturitio effectus liberi.

PROBATUR 2. Voluntatis objectum vel est bonum, vel nonnisi bonum majus; Si est nonnisi bonum majus, ergo non potest velle minus bonum; utpote non inclusum in latitudine objecti voluntatis, necessitabiturque ad volendum majus, quà tale; cùm non possit velle minus. Rursus, si non potest velle nisi majus, ergo dabilis est appetitus rationalis universalior; qui scilicet prosequi possit bonum secundùm se, potiusque ille appetitus erit voluntas, non verò qualem tu fingis; nomine enim voluntatis intelligitur appetitus rationalis universalissimus; quia proportionatus & commensuratus ipsi intellectui proponenti bonum, qui non proponit bonum, nonnisi majus. Quòd si voluntas respicit bonum & non tantùm bonum majus, ergo & eligit, quia respicere voluntatis est eligere, sicut respicere intellectus est noscere.

RESPONDEBIS. Minus bonum eligi quidem posse, nunquam tamen eligi actu.

CONTRA est. Tum, quia Intellectus necessitatus ad certum & evidens objectum, nihilominùs de facto assentitur, minùs etiam certo & evidenti; aliàs non posset assentiri nisi principiis, deductis autem quæ minùs certa & evidentia sunt, sive sint præmissæ, sive conclusiones assentiri non posset; Ergo idem dicendum de voluntate. Tum, quia de facto voluntas non tantùm appetit finem, sed & media; Ergo de facto non tantùm majus, sed & minus prosequitur; nam media non participant tantam appetibilitatem ut finis; cur ergo & in ipsis mediis, & in ipsis finibus non eliget de facto minus. Tum, quia pro una parte videtur id deposcere libertas nostra, ut possit eligi minus, & de facto videtur experientia probare actualem ejusmodi electionem; ut si quis id consultò vellet probare ad investigandam veritatem sententiæ, seclusa passione inclinante in objectum eligendum.

PROBATUR 3. Hic excessus vel deberet esse gradualis, vel substantialis, ut ita dicam? non gradualis: quia etiam experimur interdum nos resistere malo; cujus in nobis notitia, & inclinatio, gradualiter major est: unde quamvis etiam experiamur, quòd interdum dictum excessum sequamur, evadet lucta duarum experientiarum, ex quo postea sequitur, non infallibiliter sequi effectum, secundùm gradualem excessum. Non etiam excessus aliquis substantialis: in quo enim staret? non in conditione objecti nobilioris propositi; quia aliàs nonnisi Deus amabilis esset: non etiam substantialis hic excessus stabit in conditione propositionis objecti, quæ ipsa propositio sit nobilior; & dignior &c. aliàs nunquam peccaremus: quia propositio boni (ut suppono prout oportet) semper est bona, & supernaturalis, adeoque excedens substantialiter, propositionem objecti mali naturalem; consequenter haberet semper prior illa propositio rationem excellentioris. Deinde quamvis in necessariis sit victoria penes excessum, inde argui non potest, quòd etiam in consensu libero sit victoria penes excessum: non enim valet argumentum à modo operandi necessariò, ad modum operandi liberè; qui aliàs sicut in necessariis à causa oppositâ æquali non potest fieri operatio; ita nec posset fieri in liberis, à causa quæ æqualiter inclinat ad non militandum cum motione & amore v. g. militandi, ipsumque dominium quod habet suæ actionis, voluntas, instructa cæteroqui principiis requisitis ad agendum, est æquivalens superaddito alicui principio, cujus conjunctio faceret excessum. Per hunc modum salvatur quidem Primitas, salvatur Libertas, sed non salvatur Infallibilitas, unde enim illi excessui infallibilis secuturitio effectus, non ex entitate illius ut supponitur, non ex scientia, quia hæc posterior futuritione, unde ergo? quæ ratio suadet sufficienter intentum. Ex quibus colligitur, hunc excessum non esse causam, in qua possit nosci secuturitio effectus conditionati liberi. Per hoc tamen non nego destinationem animi ad militandum importare illuminationem ex parte intellectus, & delectationem ex parte voluntatis. Unde quando S. Augustinus dicit lib. 2. de Peccat. meritis c. 17. *Nolunt* (inquit) *homines, sive quia latet an justum sit, sive quia non delectat*; per hæc verba admittit notitiam, & amorem objecti. Quando autem addit; *Tantò enim quidquam vehementiùs volumus, quantò certiùs quàm bonum sit, novimus*; loquitur ut dixi, de ut plurimùm.

OBJICITUR I. Cum Vasquez, quia ex Scripturâ Augustinus contra duas Epistolas Pelagian.

gian. præcipuè c. 12. infert inæqualitatem inter gratiam efficacem, & sufficientem.

Respondetur. Inæqualitatem illam non stare in excessu propter jam dicta; sed esse inæqualitatem in ratione doni & beneficii, vel inæqualitatem in ratione aliarum formalitatum, suprà explicatarum.

Objicitur 2. Auctoritas Script. *ô altitudo divitiarum*, & illa Matth. 11. *Confiteor tibi Pater*, & illa ad Rom. 9. *Cui vult, miseretur*.

Respondetur. Deum cui vult misereri; sed nego misereri per excessum; Concedo Deum revelare parvulis, nego revelare, viâ excessus. Concedo altitudinem scientiæ, nego illam stare in collatione excellentis notitiæ.

Objicitur 3. Is qui peccat, ex Arist. habet semper defectum in Intellectu; quæ illius sententia non potest commodiùs explicari, quàm quòd leviùs considerentur ea, quæ avocare possent animam à peccato; & nisi dicto sensu accipiantur verba Arist. omnis peccans, deberet fidem admittere, quod falsum est; Ergo apparet excessum noscendi & delectandi infallibilis are hoc medium, quod ipsum argumentũ dilatat Vasq. 1. 2. d. 129. c. 5. S. Thomas hanc doctrinam Aristotelis 1. 2. q. 77. a. 2. in parte admittit & in solutione ad quartum, sic elucidat ex sententia Arist. quòd scilicet syllogismus incontinentis, quatuor constet propositionibus; duabus universalibus, alterâ rationis rectæ, quæ est hujusmodi; Fornicatio non est committenda; Altera passionis quæ talis est; Delectabile est prosequendum; sub unâ autem à ratione rectâ, subsumi unam Minorem, sub altera, alteram Minorem subsumi à passione. Arist. autem de eodem puncto, Eth. 7. c. 3. ita mentem suam aperit inprimis peccare incontinentem ex ignorantia, vel inconsiderantia minoris, retentâ solum notitiâ universali; sed rarò hæc ignorantia contingit, nisi fortè aliquis v. g. concupiisset alienam, putans suam. Absolutè autem doctrina hæc Arist. patitur hanc difficultatem; quia si non novit Minorem, quomodo procedet ad actum, ad quem ex Minori proceditur; immo in actibus internis ipsa subsumpta Minor, ordinariè est peccatum; item si non novit Minorem, quomodo peccabit? Secundo modo contingit effectus ignorantiæ in peccante, cum quis habet scientiam universalem, actu tamen non rectè considerat, sed sicut semi-dormientes, qui licèt sententias proferant, quibus denotant se habere scientiam; eas tamen, inquit Arist. non aliter proferunt, quàm ebrii & temulenti recitant carmina Empedoclis. Itaque cum defectu scientiæ universalis, & inconsiderantiâ particularis accidit peccatum incontinentis. Hæc explicatio præter dicta patitur hanc difficultatem, quia si nulla est notitia particularis, non erit peccatum, sed inconsiderantia naturalis. Tertio modo considerat incontinens utramque universalem, & sub utraque universali subsumitur Minor, sed concludit nonnisi passio, quæ est principium operandi. Sed hic modus patitur difficultates, nam positâ præmissâ duplice rectâ, necessitatur Intellectus ad inferendam ex illis Conclusionem, & cùm peccetur reluctante conscientiâ, quomodo tunc non habetur etiam Conclusio recta? Tandem idem subdit modum, quia scilicet Conclusio per Vasq. quæ proximè movet ad opus, est domina actuum; hanc incontinens aut non habet, propter perturbationem passionis, quod est difficile intellectu, ut suprà visum, aut ita leviter eam considerat, ut illius consideratio sit veluti temulenti; Ergo recurri debebit ad excessum. Sed & iste à Vasq. allatus.

Modus explicandi dicti principii, quòd omnis qui peccat, habeat defectum in Intellectu, quem approbat Vasq. patitur suas difficultates: excludit enim advertentiam plenam, & ponit nonnisi advertentiam temulenti, quæ non sufficit saltem ad mortale.

Auctoritatem Arist. in hac parte posset aliquis non curare; concernit enim res conscientiæ, posset tamen Arist. sic explicari. Ut aliquis apprehendat aliquid ut temulentus, fieri id potest primò in modo apprehendendi leviter, confusè &c. & hic modus admitti non potest; nam cum illo, non potest peccari graviter. 2. Potest aliquis apprehendere aliquid ut temulentus, quoad substantiam, hoc est ita improportionatum ponendo actum ad merita objecti, ac improportionatum ponit temulentus, respectu versuum Empedoclis. Quod ipsum sic ulteriùs declaratur. Unumquodque objectum secundùm rectam rationem, determinat sibi certam seriem actionum, & ita bonum ut sic determinat sibi actus amoris, non odii; quia verò honestas rectæ rationis habet meritum nonnisi consensus, approbationis &c. si illi exhibeatur dissensus, & displicentia, contravenitur merito & exigentiæ objecti. Quia verò etiam temulentus non proportionat dignitati versuum suas cogitationes, nec illos ita appretiat ut merentur; ita etiam peccator, non proportionat objecto suos actus, nec illos ponit, secundùm merita objecti. Alii recurrunt ad hoc; In omni peccante esse defectum privativum notitiæ, scilicet cum qua prævisus est aliàs infallibiliter operaturus. Denique S. Thom. 1. 2. q. 13. a. 1. ad 2. ita discurrit. Ignorantia dicitur esse electionis, non quòd ipsa electio sit ignorantia, sed quia ignoratur quid sit eligendum; hoc autem ignorare quid sit eligendum, dupliciter contingit, vel speculativè, vel ipso facto; Ignoratur speculativè, dum non perpenduntur rationes; Ignoratur autem facto, dum post deliberationem non eligitur, quod erat eligibile, quod est in omni peccato, sicut facto, ignorat temulentus, versus Empedoclis.

QUÆ-

QUÆSTIO III.

De Physica Prædeterminatione Philosophicè, & an illa medium noscendi dicta Conditionata?

NIhil hîc agetur de Prædeterminatione physica attendendo ad locos, & principia merè Theologica; sed stabimus intra cancellos meræ rationis, Theologiæque naturalis. Ut status quæstionis intelligatur,

PRÆMITTO I. *Nomine Physicæ prædeterminationis, intelligi determinationem quandam antecedentem quemcunque effectum liberum, per quam causa prima determinat ad agendum hoc & non aliud.* Hanc prædeterminationem quidam ponunt extrinsecam, quæ sita sit in actuali decreto Deo efficaci de operatione futura, non præconsultâ priùs ipsa causa, quid esset actura, nec desumendo illius efficaciam à suppositione prævisa consensus. Talem extrinsecam prædeterminationem invehunt, eaque solâ sunt contenti Salmanticenses. Alii ponunt præter hanc, aliam prædeterminationem, intrinsecam agenti, sitam in hoc, quòd Deus conferat in tempore aliquid, quo posito necesse est esse operationem, & non posito non potest esse. Porrò hoc intrinsecum, alii censent esse qualitatem præviam realem, ex parte actus primi; alii censent non esse qualitatem, sed actionem: alii dicunt eam requiri nonnisi ad actus creaturæ liberos: alii etiam ad necessarios: alii requirunt nonnisi ad actus bonos: alii etiam ad malos: hîc tamen maximè attendemus ad hanc sententiam, quæ constituit prædeterminationem in ipsa qualitate; quia hac impugnata, reliquæ facilè impugnari poterunt.

PRÆMITTO 2. *De hac qualitate prædeterminativa, & universaliter de prædeterminatione physica docetur ut plurimùm* (particulares enim responsiones non ita promptum est complecti) 1. Quòd illa antecedat nostrum consensum, & quòd ad eum determinet; ita ut illa prædeterminatione posita, impossibile sit ne ponatur consensus, ut videre est apud Alvarez de Auxil. inter alia loca d. 23. n. 22. Verba ejusdem sunt; *Datur motio quædam prævia* &c. & addit, *cùm illa motio prævia sit transiens cum actu ad quem movet, impossibile est, quòd in voluntate ponatur, & voluntas non operetur actum illum.* 2. Quòd illa prædeterminatio non sit in nostra potestate ut ponatur, vel non ponatur; sed illam esse effectum illius decreti efficacis, facti independenter à consulta priùs nostra libertate. 3. Non tantùm illam non esse in nostra potestate ut ponatur, vel non ponatur; ad eum modum quo gratia præveniens est in nobis sine nobis; sed etiam non esse in nostra potestate, ut ei non præbeatur consensus; ut videre est apud eundem ibidem n. 23. Verba ejusdem sunt, Sexta Conclusio. *Hæc duo simul sunt incompossibilia, quòd scilicet hujusmodi auxilium prædeterminans, sit in libero arbitrio, & liberum arbitrium non operetur actum illum.* 4. Stare cum hac prædeterminatione libertatem, ut videre est apud eundem. num. 9. quod punctum hic potissimum agitabitur.

PRÆMITTO 3. *Istam prædeterminationem physicam palmariter doceri à recentioribus Thomistis.* Ejusdem inventor censetur esse Dominicus Bannez 1. p. q. 14. d. 2. Et quia hoc Ripalda noster, & Oviedo typis mandarat, opposuit se illis Prado, citavitque loca plurium, inter alios Capreoli in 2. d. 5. q. 2. sed illic non plùs vult Capreolus, quàm causam secundam operari virtute à Deo acceptâ, cui si Deus concursum denegaret, non posset operari. Sed Capreolum esse pro nobis colligitur ex iis quæ docet in 1. d. 45. q. unica, & in 2. d. 24. q. unica a. 3. *Ipsa*, inquit, *tamen* (supple voluntas) *ratione suæ libertatis se determinat ad id, quod vult & ipsa, non indiget alio determinante.* Citat etiam pro nostra sententia plures ex Dominicana familia Ruiz de scientia Dei. Citat Oviedo cont. 10. phys. n. 3. Albelda d. 58. & d. 6. Antonium Viesma, Laurentium Guttierez. Majori paratu citat Noster Borrul Dominicanos negantes prædeterminationem. Sunt autem hi, Barthol. Ferreyra, qui Molinæ Concord. approbavit. Buchnerus, qui litteris Herbipolensis Academiæ ad Clementem VIII. subscripsit. Soto de nat. & grat. cap. 15. unde ait; *Cùm ex duobus Deus utrumque aspiret, cur iste convertatur, non ille? reddi non potest causa, nisi quia unus præbet assensum, alter minimè.* Franc. Romæus Generalis Prædicatorum lib. de necessitate & libertate arbitrii q. 4. n. 8. Catharinus Opusc. de præscientia par. 1. & 2. Gonzalez de Albelda, qui contra Nostros disputavit Romæ 1. par. disp. 58. S. 3. concl. 2. citans S. Thom. Conradum, Medinam, Cajet. Ferar. Capreol. Magister Lemos qui etiam contra Nostros disputavit Romæ, publicè docuit physicas prædeterminationes esse contra S. Thomam, ut videre est apud Caramuel in Theologia fundamentali pag. 18. Nota 1. Mantius, Joannes Vincent. de quo Basilius Legionensis cùm dixisset illum excitatum à Deo, ut impugnaret prædeterminationes, subdit; *Postea alii ex eadem Familia ab illa propositione cum laude & fructu discesserunt.* Ex Carmelitis Reformatis Daniel à S. Joseph T. 1. disp. 24. *De hominum*, inquit, *salute quæ tota Divinæ gratiæ adjumentis, liberoque arbitrio nititur, malè mereri eos, qui conditionatam à Deo scientiam rejiciunt, pejùs, qui eam agnoscere coacti, absoluto prædefinito decreto subjectam volunt; pessimè, qui apud Theologicarum rerum indoctos, aut certè non satis peritos, maledictis suis in invidiam trahunt.*

PRÆMITTO 4. In hoc esse punctum difficultatis. *An ad agendum requiratur motio Dei, naturâ suâ efficax, quæ causam secundam prædeterminet, adstrin-*

adstringatque ut agat? quæ motio sit ejus naturæ, ut eam habere, vel non habere non sit proximè in potestate creaturæ; & tamen illa posita, non possit non sequi actio. Fundamenta hujus sententiæ infrà adferentur, sed origo illius hæc est. Cum nollent Prædicatores agnoscere scientiam in Deo, per quam effectus liberos conditionatè futuros cognosceret Deus in sola illorum præsentialitate ad æternitatem, seu in suppositione illorum ad se, quæ fundetur in voluntate Dei indifferenti ad utramque partem, ut videlicet fiat, vel non fiat effectus: Ex altera autem parte erat necesse salvare efficaciam gratiæ in actu primo, ostendereque fundamentum, cur antequam gratia operetur, infallibiliter sit operatura; invenerunt ad hæc salvanda prædeterminationem physicam, in qua & futura conditionata dicunt cognosci, & vi cujus solius, scit Deus exhibitionem consensus, infallibiliter secuturi, per voluntatem.

PRÆMITTO 5. *Immeritò dicere Dolam Capucinum in sua quadripartita disputatione, quòd si negetur Deum immediatè concurrere cum creaturis, quòd inquam præcidenda sit radix omnium disputationum inter Thomistas & Nostros*: ponamus hoc Antecedens, Deus non concurrit immediatè cum creaturis, ergo non datur ex parte Dei auxilium de se efficax, & prædeterminativum: negabunt consequentiam Thomistæ, & quidem ad mentem ipsius Dola, qui licet non agnoscat Deum immediatè concurrere cum creaturis; per hoc tamen non negat quòd Deus conferat auxilia supernaturalia, viresque agendi, quæ vires in sententia Thomistarum petunt prædeterminationem. Rursus eodem concesso Antecedente, si inferatur consequens; Ergo Deus potest cognoscere futura conditionata præcipuè libera, & non in decreto prædeterminante; negabunt consequentiam Thomistæ; in quibus duobus punctis, stat cardo doctrinæ illorum. In Nostris etiam principiis concesso Antecedente assumpto à Dolâ, negabitur hæc inprimis consequentia, ergo non poterunt operari creaturæ cum gratia de se indifferenti; itemque hæc alia; Ergo non possunt cognosci futura conditionata libera in suppositione sui ad se. Ex quo apparet, concesso quòd Deus immediatè non concurrat cum creaturis, adhuc manere totam radicem difficultatis, Thomistas inter & Nostras.

Difficultas I.

Quid sentiendum de physica Prædeterminatione?

DICENDUM est I. *Physicam prædeterminationem non esse impossibilem absolutè loquendo.*

PROBATUR. Quia non implicat contradictionem.

CONFIRMATUR. Duplices sunt Causæ Necessariæ, & Liberæ: possibilis est respectu causarum secundarum necessariarum prædeterminatio; quia quamvis ex se essent sufficientes & determinatæ ad agendum; non implicat novo titulo illas determinari, ut reddantur necessariæ, duplici titulo. Respectu etiam causarum liberarum possibilis est prædeterminatio quia possibile est, ut causæ liberæ, non liberè operentur, & sic voluntas creata non liberè elicit amorem beatificum, nec liberè amat bonum in communi; cùm ergo per Nostros prædeterminatio sit destructiva libertatis; bene illa uti poterit Deus ad destruendam libertatem.

DICENDUM 2. *De facto non dari physicam prædeterminationem.*

PROBATUR. Quia vel daretur respectu causarum necessariarum, & hoc non; quia esset otiosa, & ageret quod aliunde de se causæ agere possent. Vel daretur respectu causarum liberarum, & hoc non, quod ut probetur, sit

Punctum Difficultatis I.

Proponitur primum Fundamentum contra Prædeterminationem.

PRIMUM FUNDAMENTUM est petitum à libertate. Tota vis argumenti in eo sita est. Quanto ponitur physica prædeterminatio v.g. ad assensum, non potest poni dissensus, quia implicat etiam de potentia absoluta frustrari prædeterminationem suo effectu; Ergo tunc prædeterminatus non est indifferens ad dissensum; Ergo non liberè consentit: Quia libertas est indifferentia ad utrumlibet. Stat itaque vis in hoc Syllogismo. Qui liberè consentit, habet indifferentiam ad dissensum, ut suppono ex definitione libertatis, physicè prædeterminatus ad assensum non habet indifferentiam ad dissensum, ut docent Thomistæ; Ergo physicè prædeterminatus ad assensum non liberè assentitur. Commune hoc fundamentum

PROPONI POTEST I. sic aliter. Positâ prædeterminatione physica ad assensum, vel ponitur physica prædeterminatio ad dissensum, vel non ponitur. Neutrum dici potest, ergo neque potest dici, dari eandem. Minor prob. Si ponitur, ergo sicut posita prædeterminatione ad assensum non potest non poni assensus, ita posita physica prædeterminatione ad dissensum non poterit non poni dissensus, consequenter omnis amans Deum, simul illum non amabit, merens simul non merebitur &c. Si autem non ponitur, ergo non posset tunc creatura ullo modo dissentiri. Quod ipsum prob. Si non ponatur physica prædeterminatio ad assensum, non potest creatura elicere assensum, ut docent Thomistæ; nam ea complet rationem causæ liberæ;

beræ; ita posita physica prædeterminatione ad assensum, si non ponatur physica prædeterminatio ad dissensum, non poterit dici, quòd liberum illi sit, dum consentit dissentire. Et certè in priori illo negatæ prædeterminationis ad assensum non est illi liberum assentiri; Ergo etiam posita prædeterminatione ad assensum, & non posita prædeterminatione ad dissensum, in illo inquam priori antecedentiæ, quà antecedit positionem determinationis ad dissensum, non liberum est illi dissentiri. Unde ulteriùs colliges, idem argumentum restaurari posse, quòd etiam in sensu diviso à prædeterminatione ad assensum, quòd inquam, non liberè ponatur dissensus; quia tunc non habebitur prædeterminatio ad assensum. Habendum adhuc est præ oculis, quod ut salvetur libertas, debeat salvari tunc cum est libertas, ut tunc etiam sit indifferentia, nec sufficit illam ratione diversorum statuum salvari; Si enim libertas est definitivè indifferentia in hoc statu, & pro hoc, in hoc & pro hoc statu debet esse indifferentia: & sicut ad salvandum quòd animal sit homo, pro hoc & in hoc statu, non sufficit ostendere, quòd in uno statu sit animal, in alio rationale; ita nec sufficit salvando libertatem pro eo statu, pro eo statu unam partem indifferentiæ, & pro alio statu aliam partem indifferentiæ ponere, quòd fortè facere deberet, qui vellet solvere præsens argumentum.

CONFIRMATUR I. Prædeterminatio ad assensum v. g. stat cum libertate & non stat; stat ut supponitur, non stat ut probatur. Prædeterminatio ad assensum infert necessariò assensum; quia ita determinat, ut non possit non fieri assensus docentibus id Thomistis, ergo non stat cum libertate. Prob. Conseq. Posito quòd necessario inferat prædeterminatio assensum, vera erit hæc universalis modalis; impossibile est non fieri assensum; Ergo etiam vera erit hæc æquipollens diversæ appellationis. Necesse est fieri assensum: quòd hæc sit æquipollens, docet Dialectica, ubi dicitur, propositiones modales fieri æquipollentes diversæ appellationis, si modus universalis vertatur in modum universalem diversæ appellationis, salva qualitate. Utrumque hoc servatum est in præsenti, nam modo impossibile opponitur modus necesse; Rursus prior illa erat affirmativa; habebat enim & modum, & dictum negatum: æquipollens etiam est affirmativa: quo posito sic urgetur; Posita prædeterminatione, vera hæc est Universalis; Impossibile est non fieri assensum, ergo etiam vera erit hæc; Necesse est fieri assensum: sed quando est necesse fieri assensum, non est liberum fieri assensum; Ergo si posita prædeterminatione necesse est fieri assensum, non est liberum fieri assensum. Subsumpti Ant. Prob. Tum, quia necessarium opponitur libero. Tum quia si de causis manifestè necessariis verificata hæc propositio, necesse est ut agant, tollit libertatem, ergo tollet & hîc. Tum quia, si quando necesse est fieri assensum, adhuc est libertas ad assensum, nunquam fieri poterit assensus necessarius; quia si semel hæc propositio, necesse est fieri assensum, non tollit libertatem, nunquam tollet.

CONFIRMATUR 2. Posita physica prædeterminatione non potest salvari libertas; quia si salvaretur, vel salvaretur ex eo, quòd illa posita habetur simultas potentiæ ad oppositum, vel ex eo quòd habeatur etiam potentia simultatis ad oppositum? ex nullo horum capite; non ex primo, quia simultas illa prima staret in hoc, quòd creatura haberet potentiam in se liberam, hoc autem non salvat libertatem; quia si prædeterminatio esset qualitas etiam coactiva impressa voluntati, adhuc esset simultas potentiæ ad oppositum; eadem enim tunc entitativè maneret voluntas; & tamen tunc non salvaretur libertas; Ergo præcisa simultas potentiæ non salvat libertatem. Rursus posita prædeterminatione non salvaretur tunc libertas per simultatis potentiam, quia voluntas prædeterminata v. g. ad assensum non posset elicere oppositum; Ergo tunc non daretur potentia simultatis ad oppositum. Minor in qua est difficultas, probatur, quia voluntas non potest facere, ne prædeterminatio sit prædeterminatio; faceret id autem, si posset facere, ne (posita prædeterminatione ad assensum) fiat assensus.

CONFIRMATUR 3. Si prædeterminatio stare posset cum libertate, posset stare etiam respectu eorum actuum, quos voluntas non liberè elicit, qualis est amor boni in communi, amor beatificus &c. Sed respectu horum non potest salvari ratio liberi, ergo neque respectu aliorum actuum prædeterminatorum salvabitur. Seq. prob. paritate rationis, quæ ulteriùs in hoc fundatur. Causa necessaria positis omnibus requisitis in sensu composito, non potest non agere, quamvis in sensu diviso ab illis possit non operari, & tamen hoc non salvat libertatem. Ergo etiam quamvis in sensu diviso à prædeterminatione possit non agere causa, iste sensus divisus non salvabit libertatem, quam supra ostendimus, non posse salvari in sola entitate voluntatis liberæ. Rursus ut dixi; Quamvis maneat eadem voluntas, quæ elicit actum necessarium amoris boni in communi, nihilominus hæc simultas potentiæ non salvat libertatem; Ergo idem in præsenti dicendum; idque ex eo, quia pro principio, quod nullâ instantiâ in oppositum convelli potest, assumendũ est; nempe, Quando aliquo posito principio non potest non fieri actio, si illud ponere non sit in mea potestate, per illud necessario ratio liberi destruetur.

Idem Principium.

PROPONI POTEST 2. sic; Suppositio antecedens, quam ponere non est in mea potestate,

state,& quâ positâ non possum non operari,tollit libertatem; sed prædeterminatio est talis. Quod prob. ex doctrina Oppositorum; cum enim non oriatur ex suppositione meæ actionis, sed causet meam actionem, necessario habet rationem antecedentis: quod autem prædeterminatione posita non possim non operari, consentiunt oppositi, probarique potest argumentis illorum; quia per prædeterminationem causa prima excercet rationem causæ primæ; & subordinat sibi creaturam; illa est quæ tollit indifferentiam voluntatis; & si prædeterminatio non deposceret positionem ejus ad quod prædeterminat,frustraretur Deus suo intento,indigeretque prædeterminatio iterato prædeterminari. Major prob. Tum,quia aliqua suppositio tollit libertatem, nulla autem consequens tollit libertatem,ergo illam tollere spectabit ad suppositionem antecedentem. Tum,quia inductio,ut jam innui,ostendit veram esse majorem. Tum,quia illa desumitur ex Ansel.l.2. Cur Deus homo? c.18. ubi dicit; *Antecedentem suppositionē, & necessitatem præcedentē.esse,quæ causa est ut sit res; sequentem autem necessitatē esse eam quam res facit.*

Confirmatur. Causa libera est quæ positis omnibus prærequisitis potest agere & non agere; sed voluntas posita prædeterminatione non potest agere & non agere, sed tantùm ponere partem prædeterminatam. Ergo. Major prob. Tum, quia hæc est definitio libertatis, nec melior dari potest. Tum, quia Aristoteles in Ethicis libertatem definit per potestatem agendi,& non agendi.

Idem Principium.

Proponi Potest 3. Positâ prædeterminatione ante actionem, vel est homo determinatus nonnisi ad unam partem, vel non est? Si est determinatus ad unam partem ante actionem,ergo non est prædeterminatus; quia prædeterminatio ad unam partem non stat cum libertate; Prædeterminatio per illos stat cum libertate: Ergo prædeterminatio non est determinatio ad unam partem; Si autem prædeterminatus non est determinatus ad unam partem, ergo prædeterminatus non est prædeterminatus. Quod ipsum prob. Indifferens ad partem utramque non est prædeterminatus: nam prædeterminatio est inventa ad tollendam indifferentiam, non determinatus ad unam partem,est indifferens ad utrumque; Ergo non determinatus ad unam partem non est prædeterminatus.

Idem sic aliter proponitur prædeterminatio vel constituit actum primum agendi liberè, vel non constituit actum primum agendi liberè? si constituit,ergo prædeterminat, ergo non prædeterminat, qui est modus argumentandi per mirabilem consequentiam. Illata prob. Prædeterminatio si constituit potentiam indifferentem non prædeterminat, sed si prædeterminatio constituit actum primum agendi liberè, constituit potentiam indifferentem; Ergo si prædeterminatio constituit actum primum agendi liberè, prædeterminatio non prædeterminat. Minor est definitio libertatis. Major prob. Tum, quia prædeterminatio est inventa ad tollendam,& determinandam indifferentiā. Tum, quia si potest esse aliquis determinatus & tamen indifferens,ergo potest esse imprædeterminatus prædeterminatus. Quod prob. possibile est indifferentem, esse actu prædeterminatum,possibile est non prædeterminatum esse indifferentem, ergo possibile est non prædeterminatum actu esse actu prædeterminatum. Si autem prædeterminatio non constituit actum primum agendi liberè, ergo est prædeterminatio,ergo non est prædeterminatio: quod ipsum prob. Prædeterminatio constituit actum primum agendi liberè, prædeterminatio non constituit actum primum agendi liberè, ergo prædeterminatio non est prædeterminatio. Minor est respondentis. Major etiam prob. quod est per modum principii ad agendum requisiti, & salvat libertatem, illud constituit actum primum agendi liberè, sed prædeterminatio est per modum principii ad agendum requisiti, & salvat libertatem; Ergo prædeterminatio constituit actum primum agendi liberè. Ad hoc solvendum argumentum ægrè recurri potest ad sensum compositum, & divisum: quia in sensu composito cum prædeterminatione constituitur actus primus agendi liberè; Ergo in sensu composito cum prædeterminatione deberet posse fieri oppositum prædeterminationi;immo in sensu diviso à prædeterminatione, non potest oppositum fieri prædeterminationi; quia hoc evincit iste Syllogismus. In sensu diviso à potentia in actu primo constituta ad faciendum liberè,non potest fieri oppositum prædeterminationi; fieret enim actus secundus in sensu diviso ab actu primo; sed esse in sensu diviso à prædeterminatione est esse in sensu diviso à potentia in actu primo constituta ad operandum liberè; nam constituitur hic actus primus per prædeterminationem; Ergo esse in sensu diviso à prædeterminatione non potest oppositum prædeterminationi fieri.

Idem Principium.

Proponit 4. PEREZ. Disp. ultima De Providentia n. 15. Qui necessariò caret aliqua forma, necessariò & sine ulla libertate caret conjunctione hujus formæ cum aliquo effectu posteriori; & ita qui non habet,nec potest habere pecunias,non potest donare pecunias;sed homo non prædeterminatus necessario & sine libertate caret prædeterminatione; Ergo caret necessariò & sine libertate v. g. assensu; quod ipsum paulò latiùs ita proponit, supponitque ex lib. prior. c. 8. Quòd scil. Syllogismus qui concludit aliquid inesse vel nō inesse subjecto, concludat

cludat necessariò inesse, si in utraque præmissa addatur modus necessitatis. Exemplum est in hoc syllogismo, omne animal rationale est risibile; Omnis homo est animal rationale; Ergo omnis homo est risibilis: Ut autem inferas, omnem hominem esse necessariò risibilem, sic forma propositiones, omne animal rationale est risibile, & hoc est necessarium, & sequetur omnem hominem esse risibilem, & hoc esse illi necessarium. Quod ad præsens institutum sic aptatur. Nullus homo impræderminatus assentitur, & hoc est illi inevitabile, Petrus est imprædeterminatus, & hoc est inevitabile illi; ergo Petrus non assentitur, & hoc est inevitabile Petro. Neque valet si dicas. Privationem prædeterminationis esse nobis liberam. Contra enim est; quia sequeretur pro priori antecedente prædeterminationem, & imprædeterminationem nos esse liberos ad imprædeterminationem, vel prædeterminationem; quod dici non potest, cùm præcedat omnem nostrum consensum. Hoc ipsum sic aliter proponi potest; vel inest nobis prædeterminatio ante omnem nostrum consensum, vel nonnisi post nostrum consensum? Si ante omnem nostrum consensum, ergo non liberè; nam libertatem consensu, seu exercitio libertatis habemus; si autem nonnisi post nostrum consensum, ergo potest esse consensus sine prædeterminatione, nempe ipse requisitus ad prædeterminationem.

Variæ Responsiones ad idem principium.

Respondent 1. Thomistæ.

QUamvis in sensu composito cum prædeterminatione ad assensum non possit sequi dissensus, sufficit quòd possit sequi in sensu diviso ab illa; & sicut dum sedeo, non possum non sedere; sufficit tamen ad libertatem, quia in sensu diviso à sessione, possum stare; ita idem de prædeterminatione dicendum.

CONTRA I. Restauratur argumentum factum, & quæro, in sensu diviso à prædeterminatione quæ supponitur ad assensum, vel habebit prædeterminationem ad dissensum, vel non habebit? Si habebit, redit de illo difficultas, quomodo sit libera? accipiendoque totum simul, id est & sensum compositum, & divisum, cùm utrobique sit & ratio sensûs divisi, & ratio sensus compositi, quomodo tunc salvabitur libertas? Idem sic aliter proponitur. Si non daretur sensus divisus à prædeterminatione ad assensum, non esset assensus liber, ergo si detur sensus divisus à prædeterminatione ad assensum, non erit etiam assensus liber; quia ipse sensus divisus non importat minùs, quàm importavit sensus compositus: Sicut enim sensus compositus cum prædeterminatione ad assensum, importabat sensum compositum ad assensum; ita sensus divisus à prædeterminatione ad assensum, importat sensum compositum ad dissensum, restabitque de utroq; simul sumpto, quærere quomodo salvari possit libertas? Imaginare quòd habere libertatem sit non habere A, imaginare rursus quòd quicunque habet sensum compositum, in quantum illum habet, falsum est de illo dicere, quòd habeat negationem A, cùm ergo in sensu quocunque diviso, simul sit sensus compositus, non apparet, quî ratione illius salvetur libertas? Sic v. g. actus amoris beati est necessarius; pone in via, hoc est in sensu diviso ab amore beato, elici actum amoris boni in communi, salvabiturne ex hoc præcisè sensu diviso prioris illius amoris libertas? Concedi facilè potest quòd in aliquibus ratione sensus divisi salvetur libertas, sed in principiis Thomistarum difficilè est ostendere, quî ad hanc classem, in qua divisio salvat libertatem, possit spectare prædeterminatio. Suprà etiam probatum est in sensu diviso à prædeterminatione non posse oppositum prædeterminationi fieri, quia fieret actus secundus sine actu primo, ut ibi dictum est.

CONFIRMATUR ex Lessio, & Oviedo. Dissensus divisus à prædeterminatione, est dissensus ab ea separatus, & existens physica prædeterminatione ablata, sed physica prædeterminatio est existens independenter à voluntate, & hæc illam auferre non potest; ergo non potest voluntas ponere dissensum divisum à prædeterminatione. Ubi ulteriùs colligunt diversas has esse propositiones; Justus potest peccare; item, Prædeterminatus ad assensum potest dissentire; prior enim vera est, ratione sensus divisi; est enim in potestate justi peccare, adeoque auferre à se justitiam; non est autem in potestate causæ liberæ auferre prædeterminationem.

CONTRA 2. Communiter urgetur. Tum quia libertas debet esse talis etiam in sensu composito cum prærequisitis ad agendum (modò nondum posita intelligatur ipsa actio) ut possit agere & non agere, ut notum est ex definitione libertatis; ergo si in sensu composito cum prædeterminatione causa libera non potest non agere, liberè non aget. Tum quia eodem jure dici poterit liberè nos amare beatifico amore, item bonum in communi; scilicet ob sensum divisum, qui potest esse ab his amoribus. Tum quia instantia, quam adfert responsio non convincit; quia quòd sedens dum sedet non possit non sedere, id fit ex suppositione consequenti, seu ex suppositione actionis, quam positis omnibus prærequisitis poterat non ponere agens, adeoque liberè illam agebat; jam autem prædeterminatio non ita se habet; est enim prærequisitum agendi, & suppositio antecedens non desumens suam efficaciã ex sup-

ſuppoſitione ipſiusmet uſûs liberi arbitrii. Tum quia allata diſtinctio, vel hunc habet ſenſum, quòd ſcilicet in ſenſu compoſito non poſſit ſalvari libertas, ſed tantùm in ſenſu diviſo? & hoc dici non poteſt, quia cùm in ſenſu compoſito ſequatur actio, & per te in illo non ſit libertas, ſemper ſequetur actio non libera. Quod ſi prædicta diſtinctio faciat hunc ſenſum, in ſenſu compoſito haberi libertatem, ſed nonniſi ratione ſenſus diviſi, tunc explicandum veniret inſuper, quomodo potiùs tunc non dicatur creatura poſſe eſſe tantùm libera, cùm habeat etiam tantùm poſſe ad ſenſum diviſum? Conſequenter ſicut tunc non habet actu ſenſum diviſum; ita nec habebit actu libertatem.

Contra 3. ex iis, quæ adfert Perez d. ult. num. III. Tum quia nulla actio quæ ſequitur rei non exiſtentiam eſt illi non exiſtenti reſiſtentia libera; ſicut quis diceret ſe reſiſtere viribus Alexandri mortui, & tamen vincendum ſe eſſe ſi viveret? Ergo etiam abſurdè dicitur nobis ineſſe vires reſiſtendi prædeterminationi, ſi ſolùm nobis concedatur potentia ad actionem, quæ ſequatur poſt interitum prædeterminationis. Tum quia ſi in ſenſu diviſo, poſſet homo reſiſtere prædeterminationi, poſſet reſiſtere abjectione illius, non exiſtente prædeterminatione; nam abjectio coexiſtens prædeterminationi eſt Chimæra, cùm de eſſentia prædeterminationis ſit, non repelli nec abjici, dum exiſtit. Seq. allata admitti non poteſt; quia ſi homo haberet libertatem ad abjectionem prædeterminationis, vel haberet tunc libertatem quando ſequitur privationem prædeterminationis, eamque ſupponit; & hoc non, ob rationem allatam; vel haberet libertatem ad hanc abjectionem, quæ comitetur, aut præcedat eam privationem; hoc etiam non poteſt dici, quia aliàs eſſet mihi liberum illam abjicere vel non abjicere, ergo quòd non ſit abjecta pendebit à mea libertate, hoc autem dici non poteſt; quia prædeterminatio, quam impugnamus eſt illa, quæ præcedit omnem noſtrum conſenſum, & libertatis exercitium. Ex quo ulteriùs infertur, cùm prædeterminatio præcedat omnem noſtrum conſenſum, illam non recipi in nobis liberè, & quòd ad illam merè paſſivè nos habeamus, quod eſt contra Tridentinum Seſs. 6. c. 5.

Contra 4. ex Cartagena apud Faſſolum q. 4. n. 399. ſequitur ex hac reſponſione voluntatem creatam in nullo inſtanti durationis, vel naturæ, immò in nullo ſignorationis cum fundamento in re, poſſe eſſe, ac dici liberam, quod ipſum prob. quia non eſt libera niſi in ſenſu diviſo à decreto prædeterminante; jam autem per oppoſitos voluntas creata in nullo priori ſigno, neque ut completè potens operari, neq; ut operatura, aut abſolutè, aut conditionatè, dividitur à decreto prædeterminante, & præcedit illud, ſed potiùs illud ſequitur; ergo nunquam à parte rei eſt libera. Addit Faſſolus ſequi, ne in ſenſu quidem diviſo eſſe liberam, quatenùs per intellectum conſideratur præciſa à decreto prædeterminante; quia ut ſic non poteſt ſimpliciter operari tanquam ſine ſubordinatione ad generalem primæ cauſæ concurſum, qui ſecundùm oppoſitos incipit à prædeterminatione.

Contra 5. Tum quia niſi dicatur ſolum illum ſenſum diviſum ſalvare libertatem, qui procedit ſecundùm ſuppoſitionem ipſiusmet conſenſus, adeoque ex ſuppoſitione conſequenti, niſi inquam id dicatur, quidquid eſt neceſſarium, in illo ſalvabitur libertas, ratione ſenſus diviſi, atque ita liberum erit incarcerato non incarcerari, cæco non videre. Tum quia in ſenſu compoſito cum prædeterminatione ad conſenſum poteſt conſentire Petrus; ergo etiam in ſenſu compoſito cum prædeterminatione ad conſenſum debet poſſe non conſentire; quia conſentit in ſenſu illo compoſito liberè, ergo in ſenſu compoſito indifferenter ad utrumque. Hinc jam formatur ulteriùs tale argumentum. In ſenſu compoſito cum prædeterminatione conſentire, & non in ſenſu compoſito cum prædeterminatione conſentire implicat contradictionem per illos, docent enim ſine prędeterminatione impoſſibilem eſſe conſenſum, ſed conſentire liberè in ſenſu compoſito cum prædeterminatione, eſt in ſenſu compoſito cum prædeterminatione conſentire, & non in ſenſu compoſito cum prædeterminatione conſentire, ergo conſentire liberè in ſenſu compoſito cum prædeterminatione implicabit contradictionem. Minoris ſecunda pars in qua eſt difficultas, ſic probatur. Conſentire indifferenter eſt non in ſenſu compoſito cum prædeterminatione conſentire, quia prædeterminatio inventa eſt ad tollendam indifferentiam, ſed conſentire liberè eſt conſentire indifferenter; Ergo. In idem recidit argumentum Borrull. n. 561. poſſe diſſentire in ſenſu diviſo eſt poſſe diſſentire non conſentiendo, ut vult Alvarez de auxil. diſp. 94. à n. 1. Voluntas unà cum prædeterminatione ad conſenſum non poteſt diſſentire non conſentiendo, ergo neque poteſt diſſentire in ſenſu diviſo.

Dices cum Joan. à S. Thom. q. 19. d. 5 à 6. n. 39. Quòd prædeterminatio non ſit in noſtra poteſtate, quaſi effectivè, & originativè, eſt tamen in noſtra poteſtate terminativè, & quoad uſum; quia ad hoc terminatur, ut noſtra voluntas habeat poteſtatem & modum libertatis in actu: Quare licet non oriatur à noſtra poteſtate, oritur tamen à radice & cauſa noſtræ poteſtatis & libertatis, quæ eſt Deus, qui libertati noſtræ non præjudicat, ſed eam cauſat: ſicut enim ſubſtantia animæ, ſi habeat influxum in potentiam voluntatis, non deſtruit ejus liber-

libertatem, sed constituit; quia est radix talis potentiæ, & habet pro effectu ipsummet actum ejus liberum; ita & in præsenti. Docet ulteriùs Idem, nec ipsum actum, nec determinationem ad actum officere libertati, sed solùm defectum potentiæ antecedenter ad actum; rationemque dat; quia determinatione ad actum non impeditur potentia in ratione facultatis in se, sed impeditur, ne simul utrumq; actum habeat, quod impedimentum non est officiens libertati; ad eum modum, quo dum materia habet unam formam, non destruitur aliquid de facultate, & capacitate ejus ad habendum alias, sed impeditur ne habeat utramque simul: & sicut voluntas determinans se ad operandum unum actum pro alio non ponit sibi impedimentum, sed potiùs resolvit, & tollit illud, ita idem facit prædeterminatio.

RESPONDETUR. Si sumantur illa verba, ut sonant, non tolli libertatem prædeterminatione, quia est à fonte nostræ libertatis, sequitur argumento multùm probari: quia quantumvis daretur prædeterminatio coactiva, posset dici eâ non tolli libertatem; quia ponitur à fonte nostræ libertatis. Item si poneretur prædeterminatio necessitans nos, nondum tolletur libertas, quia poneretur à fonte nostræ libertatis. Si autem recurras ad id, quòd voluntas divina sit eminenter nostra, adeoque quòd dici debeamus agere liberè, quia Deus agit liberè in nos, eodem jure dici poterit, quòd nos ipsos liberè produxerimus, eò quòd produxerit nos Deus liberè, in quo eminenter continetur nostra voluntas, & quòd posita prædeterminatione necessitante liberè adhuc ageremus: Quia erat liberum Deo, illam in nobis ponere. Tum quia illa instantia de influxu animæ non valet; nam etiam anima si influeret in voluntatem concursu determinato non nisi ad unum, tolleret libertatem voluntatis. Quod quia fit in præsenti, ideò adhuc tolletur libertas. Tum quia instantia de materia prima non convincit, nam saltem sequitur nonnisi divinitùs posse nos oppositum prædeterminationi operari; sicut nonnisi divinitùs stant secum duæ formæ substantiales. Deinde quando materia habet non nisi hanc formam, non potest nisi hujus formæ operatio fieri, ergo & quando habet prædeterminationem non potest nisi consentire.

QUOD AUTEM DICUNT alii, ex eo in sensu composito non posse componi prædeterminationem ad assensum v.g. quia assensus, non potest stare in sensu composito cum dissensu contra erit. Tum quia si non tantùm ad speciem dicitur, ex eo solùm non posse componi prædeterminationem v.g. ad assensum, quia non potest componi assensus cum dissensu; ostendant oppositi qui differant à sententia, docente, prædefinitionum divinarum infallibilitatem, desumi ex suppositione consensus, verbis enim differt in præsenti ex suppositione consensus, non potest non fieri consensus ab eo quod est dicere, consensus in sensu composito, non potest stare cum dissensu. Tum quia aliud est consensus, aliud prædeterminatio, ergo & alia est infallibilitas prædeterminationis & alia infallibilitas consensus, ergo cum infallibilitas consensus sit ex eo, quia consensus non potest esse dissensus, aut alia phrasi, quia consensus non potest stare cum dissensu, hoc ipso infallibilitas prædeterminationis, non petetur ex eo, quia consensus non potest stare cum dissensu. Tum quia supposito quod ponuntur duo esse actus, consensus & dissensus, saltem divinitus in aliquorū sententia, possunt secum stare; & tamen in nulla sententia, si detur prædeterminatio ad assensum, potest illa stare cum dissensu; Ergo non ex eo prædeterminatio ad assensum non potest stare cum dissensu, quia non possunt secum stare assensus & dissensus. Tum quia prædeterminatio ad assensum, non est ipse assensus, aliàs aliquid esset ad seipsum prædeterminaretq; aliquid ad seipsum adeoque ad nihil. Aliàs consensus noster non esset effectus prædeterminationis, aliàs prædeterminatio illa non salvaret rationem causæ primæ in Deo, aliàs cæco modo Deus ageret, nesciens ante consensum, futurum esse consensum, cum primùm assensu infallibilisetur prædeterminatio, coacervariq; hæc poterunt omnia argumenta Thomistarum, quòd si prędeterminatio ad assensum, non est ipse assensus, quæro, antequam sit assensus cum quo non potest stare dissensus, vel potest non esse assensus, vel non potest non esse, si potest non esse assensus, ergo illud prædeterminare, non erit prædeterminare, potest enim esse prædeterminatio, & non esse assensus, eritque hoc post tot tam varias explicationes prædeterminationis, tandem concedere nostris argumentis, quòd ut salvetur libertas posita prædeterminatione ad assensum, possit non esse assensus, idque in sensu composito prædeterminationis. Si autem posita prædeterminatione ad assensum, non potest non esse assensus, ergo non libere fit, ergo infallibilitas prædeterminationis non ex eo sumetur, quia posito assensu non potest esse simul dissensus, sed quia posita prædeterminatione ad assensum, non potest non esse assensus, qui positus jam, & ex consequenti non potest stare cum dissensu. Tum quia antecedenter ad assensum, cum quo non potest stare dissensus, vel est indifferens voluntas vel non est indifferens, si non est indifferens, ergo non libera, & si non est indifferens, ergo ante consensum est consensus, quia indifferentia illa tollitur infallibiliter operatura prædeterminatione: infallibilitatem autem operaturæ prædeterminatio, sumit per te ab assensu qui non potest stare cum dis-

sensu ergo si antecedenter ad consensum tollitur indifferentia, antecedenter ante assensum erit consensus. Si autem est indifferens ergo indiget determinari, non posset autem determinari ad agendum à prædeterminatione; quia ipsa infallibilitas & determinatio prædeterminationis est à consensu, qui non potest stare cum dissensu; & tamen consensus antecedenter non determinat ad seipsum & oppositi non dicent quòd voluntas seipsam determinet, consequenter ante consensum cum quo non potest stare dissensus, & erit voluntas indifferens, & non erit indifferens, quod implicat.

Quod si dicas, non ex eo in sensu composito non posse stare prędeterminationē ad assensum cum dissensu, quia assensus & dissensus stare secum non possunt sed quia habet id ex natura sua prædeterminatio; hocque quòd non possint secum stare consensus & dissensus, assumitur tanquam instantia illustrans, posse ratione sensus divisi salvari libertatem. Sed id etiam non convincet, estque nonnisi ad speciem ut dixi allatum. Si enim de se habet prædeterminatio ad assensum, ut non possit stare in sensu composito cum dissensu, impugnabitur argumentis propositis contra prædeterminationem. Instantia autem non tenet quia concedimus ratione sensus divisi, si ipse sensus compositus sit ex suppositione usus libertatis vel ratione principii, quod auferre vel ponere situm sit in potestate operantis possit salvari libertas, jam autem prædeterminatio, cum non sit actus creaturæ, non sit usûs libertatis, nec sit in potestate hominis illam ponere, positam auferre, quî salvabit libertatem.

Respondent 2. Thomistæ.

Quamvis posita prædeterminatione non potest non agere voluntas, quia tamen ita prædeterminat actionem, ut simul prædeterminet modum agendi liberè, fit ut sequatur libera actio, adducuntque locum S. Thom. 1. p. q. 18. a. 8. *Cùm igitur, inquit, voluntas divina sit efficacissima, non solùm sequitur quod fiant ea, quæ Deus vult fieri, sed quòd eo modo fiant quo Deus vult fieri.* Hanc responsionem ubique inculcat Joan. à S. Thom.

Contra 1. est. Positâ physica prædeterminatione ad assensum, præscindamus ab hoc, quòd Deus velit illa, quasi in secundo signo rationis, determinare, etiam ad modum agendi liberè, quæro, Illa ipsa physica prædeterminatio independenter ab illa voluntate determinante ad modum liberè agendi, quæro, inquam, An illa physica prædeterminatio in seipsa spectata sit causa necessaria, an libera? Si sic spectata, non erit necessaria, ergo immeritò rejicitur libertas actûs, in voluntatem Dei volentis, ut determinet ad modum agendi liberè, sed rejici id deberet in ipsam prædeterminationem. Rursus si spectata in se prædeterminatio, non erit causa necessaria, ergo poterit agere & non agere, sortiri & non sortiri effectum, quòd est contra principia Thomistica; adveniensque voluntas, quæ vult, ut prædeterminatio determinet ad modum agendi liberè, non constituet prædeterminationem in esse inevitabiliter, adeoque necessariò importantis effectum; cùm tamen Thomistæ censeant prædeterminationem inevitabiliter ponere suum effectum. Quod si illa prædeterminatio est causa necessaria, nisi accedat prædicta voluntas; ergo Deus non potest velle ut determinet ad modum agendi liberè; quia Deus non vult aliquid fieri à creatura, cujus negationem importat essentiale suum prædicatum (non misceo hîc potentiam obedientialem) negationem autem liberi importat causa necessaria; & sicut decretum Dei non potest facere ut formaliter nigrum disgreget visum; quia hanc vim in se negat; sic nec decreto suo faciet, ut prædeterminatio determinet ad modum agendi liberè, si ipsa in se est necessaria.

Confirmatur 1. Quando Deus positâ prædeterminatione ad assensum, vult ab illa determinari voluntatem ad modum agendi liberè, vel vult id fieri ita, ut ipsa prædeterminatio in se evadat principium indifferens, vel vult ut solùm ex causa in se necessaria, liberè tamen producatur effectus; neutrum dici potest; quod prob. quia si Deus vult prædeterminationem esse in se principium indifferens; ergò prædeterminatio non erit illud, quod ultimò tollit indifferentiam voluntatis, adeoque prædeterminatio non erit prædeterminatio; ergo ulteriùs positâ prædeterminatione, quæ est complementum efficacis divini decreti, v. g. de assensu, poterit non fieri assensus, cùm tamen efficax divinum decretum, impossibile sit non impleri. Quod si in casu responsionis vult Deus, ut causa in se necessaria, determinet ad modum producendi liberè effectum, quæro, Productio illius liberi effectus, vel habet principium sui productivum aliud à voluntate, quod non sit necessarium, sed sit in se indifferens & proportionatum libertati, vel non habet? Si habet, illud vel est prædeterminatio, vel non; si non est prædeterminatio, ergo prædeterminatio erit otiosa, utpote quæ excluditur à ratione comprincipii; si autem est prædeterminatio, ergo non est indifferens. Quod si ille actus non habet præter voluntatem principium sui productivum indifferens; ergo ulteriùs nec ipsa liberè agit voluntas; quia comprincipium illud tale est, ut illo posito non possit non produci effectus; & tamen libertas stat in hoc, ut positis omnibus comprincipiis, possit nec dum poni effectus. Et certè assensus petens ab una nonnisi causa produci, non petit, immo nec posset produci ab alia; nam & peteret, &

non

non peteret ab una causa produci; hoc autem contradictorium est; ergo & assensus qui petit à sua causa jam positâ cum præsrequisitis, fieri, & non fieri, non potest produci à causa, quæ posita, non potest non agere: Talis autem esset prædeterminatio, si esset in se causa necessaria. Illustrari hoc posset instantiâ, si ponatur lumen gloriæ in intellectu capaci, quod est in se causa necessaria, non potest dici, quòd habeat in se vim determinandi ad videndum nonnisi v.g. vel liberè, vel noscendi tantùm probabiliter &c. Item si ponatur prædeterminatio coactiva ad actum, non poterit dici posse illi inesse vim, ut cogat ad modum agendi liberè, ergo idem in præsenti dicendum.

Confirmatur 2. Implicat ut Deus velit fieri à prædeterminatione, quod respectu prædeterminationis implicat contradictionem; sed ut prædeterminatio determinet ad modum agendi liberè, respectu prædeterminationis implicat contradictionem: Quod ipsum prob. quia implicat contradictionem, ut determinet prædeterminatio ad modum non agendi determinatè: Hoc ipso enim non esset illa prædeterminatio, sed si prædeterminatio determinaret ad modum agendi liberè, determinaret ad modum non agendi determinatè; quia libertas dicit modum agendi indifferenter, adeoque indeterminatè; ergo determinare ad modum agendi liberè prædeterminationem, implicabit contradictionem.

Confirmatur 3. Si posita prædeterminatione determinaretur voluntas ad modum agendi liberè, & esset ille assensus prædeterminatus, & non esset; esset ut supponitur; non esset autem, quia posset fieri, & non fieri. Idem sic aliter proponi potest, de illo actu verum esset dicere, non potest non fieri; est enim prædeterminatus. Verum etiam esset dicere, potest non fieri, quia esset liber; ergo ille actus prædeterminatus, & tamen cum modo agendi liberè, implicabit contradictionem. Et certè impossibile est, quòd Deus dum vult aliquid indifferenter fieri, vel non fieri, velit nonnisi fieri; hoc ipso enim contradictoria vellet. Sed si prædeterminaret fieri actum liberum, quod vellet indifferenter fieri & non fieri, vellet nonnisi fieri, vellet inquam nonnisi fieri; quia prædeterminaret; vellet autem indifferenter fieri, vel non fieri, quia vellet liberè fieri.

Addo. Non potest Deus facere ut causa necessaria, & ipsa liberè operetur, & determinet ad modum agendi liberè suum comprincipium; præcipuè si sit cum vi indifferentiæ auferendæ alteri comprincipio; hoc ipso enim illa causa non esset necessaria, sublativaque indifferentiæ. Idem applica ad prædeterminationem: Consequenter & determinaret tum Deus ad modum agendi liberè ut supponitur, & non determinaret ad modum agendi liberè: Quia determinaret ad unum.

Contra 2. Communiter & bene prob. Implicat contradictionem, ut posita prædeterminatione velit Deus actum liberè fieri, quod ipsum prob. quia & prædeterminaret ut supponitur, & non prædeterminaret. Et certè velle efficaciter, & prædeterminatè actum liberum, est prædeterminare actum, qui non habeat necessitatem essendi ex causa antecedenti, quæ sit independens à voluntate, respectu cujus dicitur esse liber; Atqui actum esse prædeterminatum, est habere necessitatem ex causa antecedenti, respectu cujus dicitur esse liber, quæ sit independens &c. Ergo velle efficaciter, & prædeterminare actum liberum, est prædeterminare actum qui non sit liber.

Confirmatur. Modus operandi per quem causa libera operetur actum liberum sine libertate, implicat contradictionem; Sed talis modus operandi adstruitur ab hac responsione, quod prob. supponit enim illum fore liberum; quod autem sit futurus liber sine libertate, sic urgetur: Quia ita operari actum, ut eum non possis non operari, & ita, ut non possis oppositum operari, consequenter operari sine dominio actionis, est operari sine libertate; positâ autem illa prædeterminatione ad actum, ex essentia illius prædeterminationis sequitur, ut prædeterminatus non possit non operari actum. Deinde si causis necessariis nonnisi indifferentem concursum Deus præberet, non posset dici quòd faciat illas necessariò operari; Ergo si concursus nonnisi prædeterminatus datur causis liberis, non poterit dici eo casu Deum facere, ut liberè operentur.

Contra 3. Urgetur ex communi itidem modo Nostrorum impugnandi hanc responsionem, qui supponit & bene. Quando quæritur, an aliquid sit possibile? Non esse ad id recurrendum; An divina sapientia possit invenire modum id agendi, sed priùs est necesse pensare, an prædicata illius de quo quæritur, sint compossibilia, solvereque rationes in oppositum, aliàs dici poterit, quòd non implicet ut Deus faciat Leo Hominem, eò quòd Deus ex sua sapientia possit invenire modum. Jam autem rationes Nostræ dicunt prædeterminationem tollere indifferentiam, consequenter & libertatem: Hinc prædeterminatio non poterit determinare ad modum agendi liberè, & quousq; id non solvatur non potest dici, quòd divina sapientia possit invenire modum. Ulteriùs urgeri solet; Implicat ut aliqua causa necessariò producat actum liberum, quin actus liber, necessariò ab ea producatur: Sunt enim hæc correlativa, sed prædeterminatio necessariò producit actum liberum, ut concedunt Thomistæ, ergo actus liber producitur ab illa necessariò; hoc autem dici non potest, quia de ratione actus li-

beri eſt, ut non producatur neceſſariò ulla neceſſitate, quæ non deſcendat, ex ipſa voluntate.

In idem fermè recidit, ſi Deus prædeterminat; intendit terminum *Neceſſe*, ſi autem determinat ad modum, ut res fiat liberè, intendit terminum *contingenter*. Conjungantur hi duo termini cum ſuis definitionibus, formeturque argumentum; Illud eſt neceſſe fieri, quod non poteſt aliter fieri; & illud contingenter, quod poteſt aliter fieri, ergo juxta reſpondentes, quando Deus vult actum prædeterminatum ſequi contingenter, vult illum ita ſequi, ut poſſit aliter fieri, & ſimul etiam ita, ut non poſſit aliter fieri; Ergo Deus vult idem ſimul eſſe, & non eſſe, quod ſi id diſtinguas per ly diverſo reſpectu; idem facies ac ſi diceres eandem Entitatem diverſo reſpectu poſſe eſſe hominem, diverſo reſpectu leonem. Omnes hæ rationes hoc intendunt, & determinaret Deus ad modum agendi liberè ut ſupponitur, & non determinaret ad modum agendi liberè; quia illa determinatio aufert indifferentiam, & tamen agere liberè, eſt agere indifferenter.

Quod autem attinet ad illam Auctorit. S. Thom. concedimus libenter Deum habere in ſua poteſtate, modum agendi liberum creaturæ; ſed negamus poſſe id Deum obtinere media prædeterminatione.

Reſpondent 3. Thomiſtæ.

STante prædeterminatione ſalvari libertatem; quia relinquitur judicii indifferentia, potens proponere utriuſque partis rationes.

CONTRA 1. Quia non implicat contradictionem dari prædeterminationem coactivam, quæ tamen ſtet cum judicii indifferentia; Ergo ſola præciſè judicii indifferentia non ſalvat libertatem; quod enim implicat, cùm indifferenter judico, eundum eſſe vel non eundum ad hunc locum, cogi me, ut eam, qualitate intrinſeca aliqua; ita ut dicam: Indifferens ſum in judicio, & non judico tantùm eſſe eundum, & tamen neſcio unde fiat, ut non poſſim non ire. Et ſicut aliquis conſtrictus vinculis judicare poteſt probabile eſſe, quòd deberet adſtringi, nihilominùs adſtringi vinculis non erit illi liberum. Quod ſi recurras ex eo non ſalvari libertatem, quia ſupponitur aliunde alligatus, duo incumbent tibi oſtendenda, inprimis quî ſalvari poſſit libertas univerſaliter per ſolam judicii indifferentiam? Deinde cur prædeterminatio cùm etiam aliunde ponatur, & non ſalvetur cum ea libertas niſi per judicii indifferentiam, cur inquam, utpote aliunde impoſita ſalvet libertatem?

CONFIRMATUR 1. Poſitâ judicii indifferentiâ circa aſſenſum & poſita prædeterminatione voluntatis ad aſſenſum, vel eſt determinata voluntas nonniſi ad aſſenſum, vel non eſt? Si non eſt, ergo illic non datur prædeterminatio ad aſſenſum ut ſupponimus. Si eſt, ergo illic poſitâ etiam judicii indifferentiâ non eſt libertas; quia hæc non ſtat cum determinatione ad unum.

CONFIRMATUR 2. Quando duæ dantur cauſæ, quarum una trahit, altera retrahit, tunc illam cauſam ſequitur effectus, quæ ſuperat; v. g Agat frigus & calor, ſi calor ſuperet fiet calidum, ſed poſitâ phyſicâ prædeterminatione, & indifferentiâ judicii, ponuntur cauſæ, quarum una ſuperat hoc eſt prædeterminatio, quæ quia in ſe neceſſaria eſt, ſequitur illam effectus neceſſarius.

CONFIRMATUR 3. Ponamus alicui revelatum eſſe, quod habeat prædeterminationem ad amandum Deum, tali quantumvis proponatur indifferenter bonum hoc, quod eſt Deus, non proponetur tamen indifferenter, quòd ſit amaturus, vel non amaturus; nec eo caſu ſtaret libertas ad amaturum fore; Ergo etiam & aliàs ſeclusâ illâ revelatione non ſtabit libertas, quia impertinens eſt ad libertatem ſcire vel non ſcire ſe eſſe prædeterminatum.

CONTRA 2. eſt communiter, libertas non ſolùm includit indifferentiam judicii, ſed etiam indifferentiam in ipſa voluntate, quod ipſum prob. Relinquat Deus indifferentiam judicii proponentis motiva ſive amandi, ſive odiendi; ſi tamen præbeat concurſum nonniſi ad odiendum, jam non poterit voluntas amare; Ergo apparet requiri etiam indifferentiam voluntatis; & cùm prædeterminatio v.g. ad amorem tollat concurſum indifferentem ad non amare, hoc ipſo tollet libertatem.

CONTRA 3. Quia ut rectè advertit Faſſolus q. 14. n. 401. hæc reſponſio in ipſa voluntate non ponit indifferentiam, conſequenter nec illa ipſa ponit intrinſecam Entitatem liberam; & tamen intrinſecè dicitur voluntas libera potentia; inintelligibilis enim eſt libertas intrinſeca in voluntate, ſine intrinſeca indifferentia. Et certè indigeret hæc reſponſio majori explicatione, ne dicant Acatholici, ſe etiam talem admittere libertatem. Reliquæ non ita univerſales reſponſiones ad particularia argumenta reſpondendo ſolventur.

Reſpondet 4. Nazarius.

PRo reſponſione ejuſdem adfero ea, quæ ſupponit & docet q. 22. a. 4. volens cum prædeterminatione ſalvare libertatem.

SUPPOSUIT 1. Applicationem ad liberam operationem non à ſolo Deo fieri, ſed etiam à voluntate, quæ applicatio per illum eſt conatus ſeu ordo ad operationem, ut nunc exercendam, vel potiùs actu exercitam; ut excludatur prioritas temporis inter actum, & illam applicatio-

nem; quem ordinem dicit esse modum realiter metaphysicè distinctum ab ipsa causa secunda absolutè, & secundùm actum primum considerata. Circa quod

DOCET I. Respectu applicationis à Deo factæ, naturam se habere merè passivè, ut etiam docet S.Thom. q. 3. de Potentia. art. 7. ad 7. *Operatione*, inquit, *quâ Deus operatur movendo naturam, non operatur ipsa natura.*

DOCET 2. Hanc applicationem à Deo profectam in instanti naturæ, saltem à quo, præcedere non solùm operationem voluntatis; sed etiam applicationem, quâ se applicat creatura. De hac applicatione loquitur Deus Ezech. 36. & Aug. lib. de gratia & libero arb. c. 16.

DOCET 3. de applicatione ab ipsa creatura factâ, quòd sit realiter metaphysicè distincta, & quòd illa applicatione, tam à Deo, quàm à se positâ incipiat habere ordinem in particulari ad operationem, cùm anteà illum habuerit nonnisi in communi. Hoc Suppositum cum sua doctrina

NON SATISFACIT I. quia de illa applicatione, in quantùm procedit à Deo, & præcedit à quo, applicationem ipsius creaturæ; redit quæstio, cùm illam ponere non sit in nostra potestate, habeatque rationem suppositionis antecedentis, An illâ positâ possit non poni applicatio à creatura? Si potest non poni, ergo in principiis illius indigeret ulteriùs applicari. Si non potest non poni, ergo tollitur libertas, ut hactenus probatum est.

NON SATISFACIT 2. Quia tota hæc doctrina multa inexplicata relinquit: Inexplicatum est, in quo consistat ordo ille ad operationem: Item quid sit illa applicatio posita à creatura. Rursus, quomodo illâ applicatione positâ incipiat habere ordinem voluntas ad operationem in particulari, quæ particularitas seu determinatio stet cum indifferentia agendi, quam requirit libertas. Denique quomodo in gratia efficaci (cujus in talibus habenda ratio) non habeamus nos merè passivè? cùm tamen Tridentinum docuerit in opere conversionis efficacis indubiè, voluntatem nostram non se merè passivè habere.

NON SATISFACIT 3. Quia concessis omnibus, quæ hoc suppositum docet, non infertur prædeterminatio: Nam potest concedi à Deo applicari voluntatem, dum completur per illustrationes, & affectiones, & in ordine supernaturali per selecta auxilia: Posset concedi hanc applicationem elevativam factam à Deo priorem esse, quàm applicationem factam à creatura; quia ne pro statu quidem conditionali potest intelligi effectus gratiosus, & non supponens auxilium divinum. Et post ista omnia ut dixi, non sequitur dari prædeterminationem.

SUPPOSUIT 2. Indifferentiam judicii, & simul etiam, quòd Deus non tantùm determinet ad agendum, sed etiam ad liberè agendum, supposuit inquam, & Auctoritatibus illustravit. Sed totum hoc suprà jam refutatum est.

SUPPOSUIT 3. §. Influxum primæ causæ. Quòd motus primi moventis priùs secundùm intelligentiam nostram modificetur in causa secunda, quàm ad movendum impellat; & quia causa proxima est voluntas, quæ est simpliciter libera, ideò applicatio, & actio voluntatis est simpliciter libera. Et quia Deus est causa efficacissima, idcircò nostræ voluntatis operatio, ut ad Deum refertur dicitur infallibilis; quæ infallibilitas non repugnat libertati: Nam divinus influxus potest dupliciter considerari: Uno modo ut recipitur in voluntate & sic est indifferens; quia recipitur per modum voluntatis, qui modus est indifferenter se habere ad utrumque oppositorum: Alio modo ut est adjuta voluntate efficacissima, & sic determinationem habet infallibilitatis, quæ non repugnat, sed maximè consonat libertati. Circa quod

DOCET I. Quòd creatæ voluntati duplex indifferentia conveniat, prima in ordine ad præviam Dei motionem; quæ ad hoc, vel illud illam determinet, & hæc nuncupatur indifferentia passiva: In hac motione nihil agit voluntas. Altera autem indifferentia convenit voluntati ex ejus activa facultate, quâ liberè seipsam ad hanc, vel illam partem determinat, quæ est indifferentia activa.

DOCET 2. Hanc ipsam indifferentiam potentiæ esse duplicem; quandam quæ opponitur liberæ determinationi naturali, quâ determinatur aliquid ad unum ex necessitate agendum, ut ignis ad urendum. Altera indifferentia est, quæ opponitur liberæ determinationi, ac proinde negationem, seu privationem actûs importat, & convenit eo tempore voluntati, quo non movetur à Deo efficaciter, adeoque nec seipsam movet ad operandum. Et hæc posterior indifferentia non attinet ad essentiam libertatis: Si enim de ratione libertatis esset, consequens esset, tunc non esse illam liberam, cum ad volendum aliquid seipsam determinat.

DOCET 3. Quamvis voluntas in priori instanti naturæ determinetur à Deo; posset tamen seipsam in posteriori instanti determinare; quia voluntas duplicem habet indeterminationem, alteram passivam in ordine ad Deum, alteram activam in ordine ad seipsam; & ideò remotâ primâ indeterminatione per divinæ voluntatis influxum; remanet adhuc secunda, quæ tollitur à voluntate, liberè seipsam ad operandum applicante. *Hoc suppositum*

NON SATISFACIT I. Quia videtur hæc doctrina recedere à communi Thomistarum, qui non tribuunt voluntati facultatem seipsam determinandi, eaque propter invenerunt prædeterminationem, docetque hæc responsio non esse determinatam voluntatem ad unum, col-

latione auxilii efficacis, quod etiam idem Nos docemus. Docet non determinata voluntate ad unum, infallibiliter tamen ſequi effectum, quod docemus & Nos. Docet ad receptionem auxilii determinari voluntatem à Deo, docemus idem & Nos, in quo ergo ſupererit controverſia?

Non satisfacit 2. Quia miſcet aliqua quæ probari non poſſunt; Et ita probari non poteſt, dum ex eo indifferentiam auxilii arguit, quia recipitur in voluntate indifferente ad agendum: Certè enim neceſſitans prædeterminatio poſſet etiam recipi in voluntate, neque tamen per hoc redderetur indifferens.

Non satisfacit 3. Quia hac reſponſione videtur ad propoſita à ſe conſequenter non loqui; nam argumenta allata ab eodem paterentur retorſionem, quî ſcilicet ſalvetur in Deo ratio cauſæ primæ? Ratio primi determinativi? &c.

Reſpondent 5. alii Thomiſtæ.

Quòd neceſſitas, quam adfert prædeterminatio ſit neceſſitas conſequens duplici titulo; Inprimis ex Alvarez diſp. 22. & 25. quia neceſſitas ſubſequens eſt, quæ conſequitur voluntatem cauſæ primæ; ſed hic titulus non convincit: Quia aliàs nunquam Deus poſſet facere neceſſitatem antecedentem; & eſt quidem hæc neceſſitas ſubſequentis, hoc eſt cauſæ ſecundæ, ſed non neceſſitas ſubſequens; alius titulus ponitur; quia neceſſitas antecedens eſt orta ex incompoſſibilitate alicujus principii cum altero extremo, quod eſt liberum, conſequens autem oritur ex incompoſſibilitate actuum inter ſe.

Contra. Tum quia ex hac Reſponſione ſequitur etiam coactivam prędeterminationem ſalvare libertatem; quia hæc etiam eſt componibilis cum voluntate quæ eſt potentia libera. Quod ſi dicas non eſſe componibilem ſalva libertate; idem nos dicemus. Tum quia illa ipſa prædeterminatio ad conſenſum antecedenter ad poſitionem conſenſûs, vel poteſt non ponere conſenſum, & ſic receditur à Thomiſtis eſſentiâque prædeterminationis; vel non poteſt non ponere, & ſic antecedenter ad conſenſum jam habet neceſſitatem, non eritque neceſſitas conſequens. Tum quia per multos poſſibile eſt conjungi ſimul aſſenſum, & diſſenſum; & tamen ex principiis intrinſecis non poteſt prædeterminationi ad aſſenſum conjungi diſſenſus. Univerſaliterque quod ſe habet per modum cauſæ, eſt ſuppoſitio antecedens.

Contra omnes has Reſponſiones tale poteſt formari Argumentum. Prædeterminatio, non eſt Prędeterminatio; Ergo Prędeterminatio non datur. Ant. probatur. Prædeterminatio non deſtruit indifferentiam voluntatis ad utrumlibet: Quia non deſtruit libertatem; quæ definitivè eſt indifferentia; Prædeterminatio deſtruit indifferentiam voluntatis: Quia de eſſentia illius eſt determinare ad unam partem Ergo prædeterminatio non eſt prædeterminatio.

Hoc Argumentum contra diſtinctiones adferri ſolitas reſtaurari ſic poteſt. Prædeterminatio in ſenſu compoſito non deſtruit indifferentiam voluntatis: Quia in ſenſu compoſito non aufert libertatem; prædeterminatio in ſenſu compoſito deſtruit indifferentiam voluntatis: Quia ideò componitur, ut ad unam partem determinet. Ergo prædeterminatio non eſt prædeterminatio. Rurſus, Prædeterminatio determinando etiam ad modum agendi liberè non deſtruit indifferentiam voluntatis: Hoc ipſo enim non determinaret ad modum agendi liberè. Prædeterminatio determinando etiam ad modum agendi liberè, deſtruit indifferentiam voluntatis: Quia ita determinat ad modum agendi liberè, ut determinet ad modum non agendi liberè: Quia determinat ad modum non agendi indifferenter. Ergo prædeterminatio non eſt prædeterminatio. Denique, prædeterminatio quæ compatitur ſecum nonniſi judicium indifferenter proponens, non deſtruit indifferentiam voluntatis: Quia hæc indifferens propoſitio non deſtruit libertatem: Prædeterminatio quæ compatitur ſecum nonniſi judicii indifferentiam, deſtruit indifferentiam voluntatis: Quia dicitur, quòd tota ſit indifferentia in propoſitione objecti; libertas autem tenet ſe à parte voluntatis, adeoque & indifferentia ejuſdem. Ergo prædeterminatio non eſt prædeterminatio.

Variæ Inſtantiæ contra idem principium.

Difficile eſt eas ſolvere, niſi attingantur aliquæ Inſtantiæ etiam Theologicæ.

1. Instantia eſt Alvarez. Revelatio actus liberi futuri eſſentialiter connectitur cum objecto revelato, illudque antecedit, & nihilominùs per catholicam Theologiam, libertatem non deſtruit; Ergo nec prædeterminatio deſtruet.

Respondetur. Negando conſ. quia infallibilitas, adeoque determinatio ad id unum, quod revelatur, deſumitur non præciſè ex ipſa ratione revelationis, ſed deſumitur ab eo, quod erat in poteſtate; nempe ex ipſa futuritione actûs, quem ponere vel non ponere erat in poteſtate noſtra: Non enim ideò res erit tanquam à priori; quia Deus revelat; ſed ideò revelat, quia erit: Ut dicitur in materia de Scientia: Jam autem determinationem ad unum non deſumit prædeterminatio ex ipſa futuritione actûs: Non enim ideò eſt efficax prædeterminatio, quia eſt actus futurus, ſed potiùs ideò eſt

actus futurus à priori, quia prædeterminatio est efficax.

2. INSTANTIA est, quam cum reliquis Thomistis usurpat Joannes à S. Thoma q.19.d.5.a.5. n.1. Christus D. ut homo fuit prædeterminatus à Patre ad opera sibi præcepta, v. g. ad moriendum, & ad præcepta naturalia, idque exigebat titulus ipse unionis hypostaticæ; & tamen liberè obedivit, & passus est: Si enim non liberè, quì virtuosè? Cur ergo etiam nostra libertas non poterit salvari posita consimili prædeterminatione?

RESPONDETUR. Christum D. per observantiam præceptorum naturalium non esse meritum, nec ad illa non servanda suppositâ unione habuisse libertatem, sed meritum esse nonnisi per electionem horum potiùs, quàm illorum minùs objectivè perfectorum actuum. Quod autem attinet ad præceptum moriendi, &c. in nostris principiis salvatur per hoc libertas, quia illud præceptum non est formatum, nisi præconsulta libertate Christi D. per scientiam conditionalium, advertentem, quid esset voliturus Christus D. agere, propositâ sibi indifferenter Patris voluntate; visâque ejus determinatione v.g. ad moriendum, secutam esse prædefinitionem mortis, & præceptum v. g. moriendi. Alii id salvant, quia poterat petere dispensationem, ne v. g. moreretur, quia non erat determinatus quoad tempus &c.

3. INSTANTIA itidem communis est. Confirmati in gratia non possunt peccare, estque in illis ista necessitas antecedens; & tamen liberè non peccant, liberè merentur, &c. ergo & prædeterminatio non destruet libertatem.

RESPONDETUR. Negando confirmationem in gratia esse necessitatem antecedentem; idque ex eo, quia confirmatio in gratia nihil aliud est, quàm præparatio mediorum semper efficacium respectu impletionis præceptorum, vel non faciendæ omissionis graviter peccaminosæ; quidquid sit sive istius præparationis detur aliqua Entitas positiva in anima, quasi obses illius, sive non; cùm autem efficacia mediorum non sit quid antecedens naturâ suâ efficax, sed ut communiùs Nostri docent, est dependens à suppositione conditionata consensûs, hinc & illa confirmatio, non erit simpliciter suppositio antecedens. Quod autem absolutè loquendo confirmati in gratia peccare possint, innuit S. Paulus, qui cum cæteris Apostolis censetur fuisse confirmatus in gratia, inquiebat tamen; *Castigo corpus meum, & in servitutem redigo, ne nefortè reprobus efficiar:* Jam autem confirmatio in gratia, quæ sit non præconsulto arbitrio libero confirmati, à Nostris negatur, posse dari, salva libertate.

4. INSTANTIA. Electio unici medii ad aliquem finem consequendum est necessaria, & non potest non esse, ex suppositione intentionis intendentis finem; & tamē est libera: Imperium item antecedit actum imperatum; & tamen salvâ libertate, quamvis ex suppositione imperii efficacis, non possit non esse actus imperatus; ergo & prædeterminatio, salvâ dabitur libertate.

RESPONDETUR. Quia electio unici medii; imperium item efficax desumitur ex suppositione alicujus pendentis à nostra potestate, fit, ut antecedentia utriusque, sit, salva libertate: Sicut enim ex suppositione, quòd aliquid velimus liberè, non possumus illud non velle; quia tamen hæc determinatio ipsammet determinationem voluntatis dicit, quæ est in potestate determinantis; ideò illa necessitas stat cum libertate. Ex eodem principio electio unici medii, imperiumque efficax salvabit libertatem. Sunt qui negent in his libertatem.

5. INSTANTIA. Obcæcatio, & obduratio est suppositio antecedens; & tamen salvat libertatem; ergo idem dicendum de prædeterminatione.

RESPONDETUR. Obcæcatum, & obduratum etiam in sensu composito posse non peccare: Quia adhuc datur illi titulo divinæ providentiæ auxilium, cum quo posset resistere; licèt in pœnam peccati non detur illi gratia efficax, cum qua de facto resistat; sitque in circumstantiis, in quibus moraliter illi difficillima redditur conversio ad Deum.

Præter Instantias quas ex Thomistis attulimus, possemus adferre Instantiam ex nostris principiis. Impossibile est sine gratia ponere actum impletivum præcepti, qui sit meritivus de condigno: Meritum enim de condigno supponit gratiam. Impossibile item est (saltem viribus naturæ) positâ gratia non ponere actum impletivum præcepti, adeoque meritivum de condigno: hoc enim ipso expelleretur gratia; & tamen illud præceptum expletur liberè; ergo & consensus liberè ponetur cum prædeterminatione; quamvis non possit non poni.

RESPONDETUR. Inprimis disparitatem esse; quia liberum est homini ipsum illud principium auferre, quod est gratia; hinc ejus positio non adfert necessitatem; non est autem homini liberum auferre prædeterminationem ad consensum ante consensum. Deinde etiam dici potest, quòd liberum quidem sit homini ponere impletionem præcepti, sed non est illi liberum suppositâ gratia, ne impletio illa libera, reddatur meritoria de condigno. Et hæc responsio suo modo negat Antecedens.

Duas alias instantias vide de gratia D 5. Q 3. D 2. P 2. sub finem.

Pun-

Punctum Difficultatis 2.

Proponuntur reliqua fundamenta contra Prædeterminationem.

Secundum fundamentum contra prædeterminationem eſt, quòd non ſit neceſſaria, id ſic

PRoponi poteſt. Si prædeterminatio phyſica eſſet neceſſaria, eſſet neceſſaria vel ad tollendam indifferentiam, quam habet libera voluntas ad agendum, aut non agendum, vel eſſet neceſſaria ad ſalvandum concurſum cauſæ primæ; ad nihil horum eſt neceſſaria; Ergo. Minor prob. Cauſa indifferens ex dominio actionis ſine ulla phyſica prædeterminatione, bene ſeipſam determinare poteſt: Quod ipſum prob. quia ut cauſa indifferens ex dominio actionis determinetur ab aliquo à ſe diſtincto, neque depoſcit ex ratione cauſæ ut ſic indifferentis, neq; ex ratione cauſæ indifferentis creatæ; non ex ratione cauſæ indifferentis ut ſic, aliàs Deus qui concipitur eſſe indifferens ad aliquid agendum, vel non agendum, determinari à ſeipſo non poſſet; ſed indigeret aliquo ſuperaddito quòd Chimæricum eſt: Non etiam ex ratione cauſæ creatæ indifferentis; quia non implicat contradictionem, ut cauſa creata determinet ſeipſam præhabito concurſu, & auxilio Dei indifferenti, ad utramq; partem, modo infrà explicando. Non etiam phyſica prædeterminatio eſt neceſſaria ad ſalvandam rationem cauſæ primæ, quia ſine ulla phyſica prædeterminatione ſufficienter Deus intelligitur eſſe cauſa prima, idque ex eo, quia Deus eſt cauſa à nulla alia cauſata, & reliquas, cauſans ſeu producens. Deinde ſi quæratur, quare hoc ſit productum, ſemper ultimò productio reſolvetur in Deum. Si enim quæratur, quare hoc ſit productum? Reſpondebitur, quia eſt poſita actio ejus productiva; quæretur ulteriùs, à quo prodiit actio? Dices, ab agente; hoc ipſum agens à quò? Ab alio agente &c. & tum tandem devenire eſt ad Deum, qui ulteriùs cauſam non habet. Et ſicut, inquit Oviedo, prima principia illa vocamus, in quæ reliqua reſolvuntur, & ipſa in nullum aliud, ita hoc erit cauſa prima, in quam reliquę omnes cauſæ reſolvuntur. Deinde concurſus cauſæ primæ de genere ſuo, eſt prior prioritate Logica præ concurſu cauſæ ſecundæ; Vera enim eſt hæc conſequentia. Cauſa ſecunda agit, ergo agit cauſa prima; Falſa autem hæc eſt, agit cauſa prima, ergo agit cauſa ſecunda. Denique cùm Deus non ſit cauſa ſubordinata; nam ſi velit abſolutè, poteſt cogere ut hoc nonniſi agat creatura; jam autem voluntas creata non poteſt cogere Deum, ut illam volitionem producat; Quæ omnia bene in Phyſicis trutinat Oviedo.

CONFIRMATUR 1. Quia ſi ad ſalvandam conditionem cauſæ primæ, eſſet neceſſe priùs naturâ agere cauſam primam conſenſum noſtrum, quàm agat eundem cauſa ſecunda, vel illi priùs naturâ reſponderet effectus, priusquam cauſæ ſecundæ, vel non reſponderet? Si non reſponderet, ergo neque agit priùs naturâ: quia impoſſibile eſt eſſe actionem, & non reſpondere ei effectum, conſequenter impoſſibile etiam erit cauſam primam priùs naturâ agere, & non reſpondere ei priùs naturâ effectum. Quod ſi priùs naturâ reſpondet effectus cauſæ primæ, quàm reſpondeat cauſæ ſecundæ, in illo poſteriori naturæ, jam inveniret cauſatum effectum, adeoque jam non haberet quod cauſaret: Finge enim duas cauſas totales, vel partiales alicujus effectus, ſi priùs naturâ, una cauſat quàm alia, quid in poſteriori naturæ relinquet cauſandum alteri? ad eum modum, quo ſi priùs tempore cauſaret effectum, nihil poſteriùs tempore relinqueret alteri cauſæ cauſandum. Idem ſic aliter proponitur. Prout priùs naturâ reſpondet effectus cauſæ primæ, quàm cauſæ ſecundæ; quæro ſecundùm prius illud naturæ, vel influit in illum effectum voluntas creata, vel non influit? Si influit, ergo immeritò dixiſti, priùs naturâ influere cauſam primam, præ ſecunda; Si non influit, ergo pro illo priori ſolùm ſe paſſivè habet ad actum illum voluntas, proque illo priori ille actus, non erit actus creaturæ; conſequenter nunquam Deus concurret cum creatura; quia pro illo priori naturæ, quo antecedit concurſum creaturæ, non concurrit cum creatura, concurrere enim eſt utrumque agere, cùm ergo pro illo priori naturæ non agat creatura, non concurret cum illa Deus pro illo priori. Non etiam in poſteriori naturæ concurret, quia tu ſalvas rationem cauſæ primæ per antecedentiam concurſûs; cùm ergo etiam pro poſteriori naturæ concurrat cauſa prima, etiam pro poſteriori naturæ, debes ſalvare concurſus divini antecedentiam, quem; ut ſic, explicas per antecedentiam.

CONFIRMATUR 2. Tum quia per oppoſitos prædeterminatione concurrit Deus tanquam concurſu antecedenti; concurrere autem concurſu antecedenti eſt impoſſibile rigoroſè loquendo; quod ipſum prob. Concurrere, dum aliud non currit, concauſare, dum aliud non cauſat, eſt impoſſibile: hoc enim eſt tantùm currere & cauſare, non verò concurrere & concauſare: Sed concurrere concurſu antecedenti, eſt cauſare dum aliud non cauſat; ergo concurrere concurſu antecedenti, eſt impoſſibile. Minor immediata prob. Si concurrere concurſu antecedenti, non eſſet concurrere dum aliud non cauſat; & eſſet iſte concurſus antecedens, & non eſſet, eſſet ut ſupponitur; non eſſet autem, quia ille concurſus non antecedit, cum quo ſimul eſt alius: Tum quia

quia ex vi causæ primæ oritur solùm concursus primus; non verò concursus prior, non est autem idem esse concursum primum, & priorem; quia aliud est esse primum, aliud priorem rigorosè loquendo: Prior enim dicit antecedentiam aliùs, nec idem respectu ejusdem, adinvicem, potest habere rationem prioris; & tamen aliqua possunt habere rationẽ æque primorum; ut duo initia duarum parallelarum æqualium, quæ sunt æque prima. Tum quia ut docet Lessius de gratia cap. 4. posset concedi Deum influere priùs in effectum, hoc est influxu magis universali: Influxus enim causæ primæ primò tendit ad esse ex S.Thom. in 2. dist. 91. a. 4. Esse autem est universalissimus effectus. Quod si concedatur Deo influxus magis universalis, hoc ipso in eo salvabitur ratio causæ primæ, quia universaliora, sunt priora.

Confirmatur 3. Sine illo salvatur causa prima, quo impossibili etiam reddito, manet causa prima in esse causæ primæ; sed impossibili prædeterminatione, impossibilique concursu, qui antecedat naturâ, concursum causæ secundæ, adhuc manebit conceptus causæ primæ; quod ipsum prob. Posito quòd Deus esset causa à nulla alia causata, & causans reliquas illarumque operationes, non esset creatura; ergo esset causa prima, quia illud, quod est causa, & non est causa creata, est causa prima. Et sicut dicitur materia subjectum primum, quia ipsa in nullo alio subjectatur, & reliqua subjectantur in eadem; ita verè est causa prima, quod est causa à nemine causata, reliquas causans, hoc est illarum Entitates ponens, potentias agendi, & similia.

Tertium fundamentum est ex absurdis, quorum aliqua hîc tanguntur.

Primum absurdum est. Quando Petrus exercet aliquam actionem liberam, & alii illam non exercent, quæro, vel possunt illam exercere, vel non? Si possunt; ergo illam exercent; cùm tamen supponantur non exercere: Quod ipsum prob. non possunt illam exercere sine physica prædeterminatione; ergo si illam possunt exercere, habent physicam prædeterminationem; sed si habent physicam prædeterminationem, exercent actionem: Nam physica prædeterminatione positâ non potest non fieri actio, ergo illam exercent cum non exercent. Si autem Petro exercente aliquam actionem liberam, alii illam non exercent, sequitur non exercentibus cum non exercent actionem, impossibilem esse actionem; quod ipsum sic infertur. Impossibile est, ut qui non habet ad aliquid physicam prædeterminationem, illud nihilominùs exerceat, quia impossibile est sine potentia prodire in actum, & sine actu primo habere secundum, physica autem prædeterminatio habet se tanquam actus primus: Sed qui non exercent eundem actum, quem exercet Petrus, non habent ad illum physicam prædeterminationem; non enim possent supponi carere actione; ergo qui illum non exercent actum, quem exercet Petrus, impossibile erit illis, ut eum exerceant. Qui medius terminus si transferatur ad materias Theologicas ostenderet, à prædeterminantibus tolli gratiam sufficientem, nec odientibus Deum, posse id imputari ad culpam.

Respondebis. Quòd exercente unum actum Petro, alii qui illum non exercent, possint, non quidem proximè, sed tamen remote, nisi aliquid aliud apponatur illum exercere.

Contra. Tum quia posse remotè, est simpliciter hîc & nunc non posse, sicut remotè me posse volare, est simpliciter hîc & nunc non posse me volare. Tum quia tunc solùm remotè posse agere fundat rationem causæ remotæ, quando omnia comprincipia agendi habentur, quantùm ex illis sed desunt conditiones aliquæ, ut applicatio, & indistantia &c. vel aliquid per modum circumstantiæ requisitum; prædeterminatio autem habet se per modum principii. Tum quia non minùs est necessaria ad agendum prædeterminatio potentiæ, quàm ipsa potentia activa, immo per oppositos magis necessaria: Sed si non haberetur potentia agendi, non diceretur posse remotè agere, ita nec potest dici posse remotè agere, destitutus prædeterminatione.

Secundum absurdum est. Quia ipsa prædeterminatio indigeret prædeterminari. Id ita probat Less. c. 3. de gratia efficaci; Omnis causa creata debet determinari ad actionem à prima causa, cur enim quædam determinaretur, quædam non? Physica prædeterminatio est causa; Ergo. Quod si semel concedatur prædeterminationem ab alia prædeterminari, dabitur processus in infinitum. Neque dicas prædeterminationem, quia formaliter prædeterminatio est, non indigere aliâ: Certè enim si hoc dicas falsa erit hæc causalis, ideò prædeterminari debemus, quia sumus causæ secundæ.

Tertium absurdum est. Ponamus, non poni prædeterminationem physicam, sed solum nonnisi concursum Dei: Quæ enim in hoc implicantia? Qui concursus est concedendus condistinctus ab ipsa prædeterminatione, necessariò tunc fieret operatio, aliàs illic non esset concursus; & tamen, ut supponitur, prædeterminatio non est; ergo illa prædeterminatio est inutilis & superflua. Promovendo hoc absurdum, figatur imaginatio in principiis eorum, qui ad causas necessarias, non requirunt prædeterminationem, sed solum concursum divinum; sicut ergo tunc inutilis est prædeterminatio, salvaturq; ratio causæ primæ, sola ratione concurrendi independenter à prædeterminatione; sic & in præsenti.

Quartum Absurdum proponit Lessius. Ista prædeterminatio præcipuè respectu causarum necessariarum, si causa secunda agat in multa subjecta, vel est una, vel multiplex? Si una; contra est, quia illa generalis prædeterminatio, non magis determinat solem ad calefaciendum A, quàm B, quod tamen actuali determinationi repugnat, quâ causa ad effectus individuos determinari debet. Si autem sit multiplex, innumerabiles eruntv.g. in sole, & singulis ferè momentis mutabuntur, eritque in nostra potestate solem alterare, applicando diversa corpora in quæ agat.

Quintum absurdum. Quia prædeterminatio est non absimilis fato, & sic qui furantur, dicere possent, se non posse non furari, eò quòd prædeterminati sint ad furandum.

DIFFICULTAS II.

De Fundamentis Prædeterminantium.

Punctum Difficultatis I.

Proponitur primum Fundamentum, petitum ex ratione causæ primæ.

Objiciunt 1. Deus est causa prima, ergo priùs agit, quàm causa secunda; ergo non tantùm debet concurrere cum causa secunda concursu simultaneo, sed & antecedenti; ergo & prædeterminare.

Respondetur. Neg. omnes illationes factas: dictum enim est, quòd ratio causæ primæ, non requirat priùs agere, sed tantùm ita agere, ut neque in esse, neque in operari dependeat ab illo, cætera autem ab illa dependeant.

Instat 1. Alvarez. Causa secunda habet esse ab alio; ergo & operari.

Respondetur. Etiam per Nos causa secunda habet operari ab alio, duplici ex capite, quia & potentiam agendi habet ab alio, & quia sola sine concursu Dei, operationem non ponit; sed non habet operari eo modo à Deo, quo haber ipsum esse; quia respectu sui esse merè se passivè & acceptivè habet; respectu autem operari, non se habet merè passivè, sed effectivè, & per concursum.

Instat 2. Idem. Causæ creatæ sunt instrumenta; Ergo prædeterminantur à Deo. Ant. Prob. ex S. Thoma, quia causa creata, non potest esse principalis causa; quia esse, est actus universalissimus, in quem tantùm Deus, ut causa principalis influere potest. Conseq. autem prob. quia de ratione instrumenti est, agere ut motum à principali, adeoque prædeterminatè.

Respondetur 1. Neg. Ant. mens autem S. Thom. explicatur. Esse dupliciter spectari potest, vel secundùm rationem suam communem, & sic causa creata, respectu illius esse, in tota lætitudine sumpti, non potest esse causa principalis; multa enim sunt, ad quæ producenda, se extendere creatura, non potest. Rursus Esse potest spectari contractum & determinatè; & sic causa secunda, ponere potest ejusmodi esse, tanquam causa principalis, sicque homo generat hominem, leo leonem.

Respondetur 2. Neg. Cons. probationi ejus satisfieri inprimis potest dicendo, quòd de ratione instrumenti conjuncti, sit, non agere nisi motum, non tamen de ratione instrumenti separati. Aliâ via eidem probationi consequentiæ satisfieri potest; ostendendo, quomodo causa prima moveat secundam, scilicet collatione comprincipii, sive elevativi potentiæ, sive per immissionem cogitationum, quas Aristoteles dicebat immitti, à bona fortuna.

Instat 3. Alvelda apud Oviedo. Operatio causæ secundæ, ut est à causa secunda, est formaliter à Deo; est enim quid creatum. Ergo Deus non concurrit solùm per concursum simultaneum, sed per antecedentem, quia per concursum simultaneum, effectus quatenùs formaliter dependet à causa, non dependet à Deo proximè, sed tantùm remotè, quatenus scilicet pendet à causa secunda, quæ ipsa postea pendet à Deo.

Respondetur. Neg. Cons. Ad prob. dicitur in re ipsa per idem pendere actionem à Deo, & à creatura; quia illa dependentia, est ipsamet rei entitas, quæ & respectu Dei, & respectu creaturæ eadem est, ex modo nostro tamen concipiendi per aliud dependet à Deo, per aliud à creatura, ratione diversorum connotatorum, consequenter non dependet à Deo, illa actio tantùm ex eo, quòd dependeat à creatura, quæ ipsa dependet à Deo; sed etiam dependet in nostris principiis ab ipso Deo influenter in illam actionem; licèt aliud connotatum habeat, in quantùm dependet à Deo, aliud in quantum dependet à creatura, sic v. g. in quantum formaliter est via Athenas Thebis, non est via Thebas, ratione diversi connotati; & tamen non inde sequitur per aliquid aliud, illam viam, esse Thebas; ita nec sequetur effectum, aut actionem per aliquid aliud esse dependentem à Deo; quamvis ex modo nostro concipiendi alia sit dependentia à Deo, alia à creatura, alia inquam dependentia ratione connotatorum; sicut aliud est connotatum Athenæ, aliud Thebæ. Colliges hinc, nec à nobis doceri, nec ex nostris principiis sequi, quòd effectus vel actio nostra in tantùm nonnisi pendeat à Deo, in quantum pendet causa secunda à Deo; cùm & ipsi illi effectus & actio, pendeant à Deo.

Insta-

Instabis 4. Deus est prima causa liberi arbitrii, & effectuum liberorum; ita ut liberum arbitrium, sit illi subordinatum; hic autem ordo aliter salvari non potest, nisi dicatur, Deum priùs naturâ causare consensum.

Respondetur. Ut salvetur hæc subordinatio, sufficere quòd creatura vim agendi accipiat à Deo multoque magis ratione v. g. comprincipiorum elevantium potentiam liberam, vel ratione cogitationum, quas appellat Aristoteles à bonâ fortunâ, quæ etiam complent potentiam in agendo. Hinc concedi potest Deo primitas agendi, stans in collatione dictorum comprincipiorum profecta à Deo, licèt adhuc illa comprincipia sint indifferentia; consequenter non recurrendo ad hoc, quòd Deus priùs naturâ, causet effectum.

Instabis denique cum Alvarez, si voluntas operaretur sine prævia motione, hoc ipso esset primum agens: illud enim est primum agens, quod operatur independenter ab alio, & sine prævia motione.

Respondetur ex jam dictis. Negando quòd voluntas nostra independenter à Deo agat, à quo accipit esse, vim, comprincipia agendi, promoveturque per cogitationes, quæ sunt in nobis sine nobis. Quæ omnia appella si vis præviam motionem. Rursus à negatione partis essentialis, valet consequentia ad negationem compositi; cùm ergo essentialiter ratio causæ primæ stet, & independentiâ entitatis, & negatione præmotionis, cùm primum negetur de creatura, hoc ipso negatur esse illam primum agens. Addo, hanc propositionem primum agens est, quod operatur independenter ab alio, & sine præviâ motione, si sumatur in rigore, negari debet: est enim similis huic; Homo est animal rationale implume, bipes, quæ propositio rigorosè loquendo, negari debet; nam in suppositâ materiâ sensus illius est esse de definitione hominis, esse rationalem, & esse bipedem; cùm tamen ratio bipedis etiam iis, quæ non sunt homo, convenire possit: Cùm autem hoc quod est agere sine prævia motione prædeterminante conveniat etiam iis, quæ non sunt Deus, v. g. causis necessariis, ideò negari debet dicta propositio, cùm contineat etiam definitionem primi agentis.

Punctum Difficultatis 2.

Proponitur secundum Fundamentum, petitum ex indifferentia voluntatis indigentis determinari. Hinc

Objiciunt 2. Causa indifferens non potest determinatum causare effectum, causa libera est causa indifferens. Ergo.

Respondetur. Neg. absolutè Majorem quæ probat, ut profertur, etiam Deum cùm liber, indifferens, & non necessitatus sit ad agendum, non posse, determinatum producere effectum. Vera ergo solum est, quòd causæ indifferentes ex defectu non possint determinatum producere effectum, & ita æquilibrium indifferens ad motum hujus, vel illius, non potest producere motum nonnisi hujus; sed falsa est de causis indifferentibus, propter dominium actionis.

Instabis 1. Causa secunda vel determinatur à Deo, vel seipsam determinat ut agat. Si determinatur à Deo, ergo datur physica prædeterminatio; Si seipsam determinat, ergo non Deus determinat seipsum ad agendum cum causa libera, sed creatura determinat Deum; Ergo ulterius Deus non est primum liberum, aut saltem non solus est primum liberum.

Respondetur. Causam secundam liberam seipsam determinare, sed Deo ad illam ipsam determinationem concurrente. Ad primum illatum dici potest, Deum determinare seipsum determinatione ad intrà, quia scilicet liberè se determinavit, ad salvandam libertatem creaturæ, de præbendo contemperato libertati illius concursu, cùm potuerit non salvare illam libertatem, quæ determinatio est ad intrà, & à nulla creatura causari potest; Determinat item seipsum Deus ad danda comprincipia necessaria, ad dandas cogitationes, quæ sunt in nobis sine nobis. Sed ad extrà creatura determinat concursum Dei ad hanc potiùs partem, quàm ad illam, hoc ipsum Deo volente, & ad hanc determinationem concurrente. Nec ulteriùs inde sequitur, Deum non esse solùm primum liberum: quia de ratione primi liberi est, non supponere ad sui libertatem, actum alterius à se voluntatis, quæ determinet illam libertatem; hoc ipso enim illud primum liberum non esset primum liberum; quia supponeret ante se alius libertatem servantem suam libertatem. Tale autem decretum supponit libertas creata, decernens, indemnem servare libertatem creatam; & quia liberum quod est Deus non præsupponit ante se determinationem suæ libertatis, quæ scilicet determinet Deum ad salvandam indemnem libertatem humanam. Determinat item Deus, seipsam, ad danda comprincipia vel cogitationes, quæ sunt in nobis sine nobis; ideò adhuc Deus, est primum liberum, etiam comparatè ad creatam liberam actionem. Dici etiam posset, creaturam determinari à Deo, determinatione quâ creatura seipsam determinat; sicut potest dici, Deum facere parietem album albedine, quæ illum dealbat, præcipuè quia hanc determinationem quâ seipsam determinat libertas non producit sola, sed cum concursu Divino, determinat item selectione hujus potius auxilii quàm illius.

Ex hoc COLLIGES in ordine ad actus bonos, duplicem determinationem Nos in Deo admittere, inprimis quâ se determinet ad contemperandum ita suum concursum, ut non officiat libertati, adeoque indifferenter concurrendi, quæ determinatio etiam respectu concursus ad actiones peccaminosas, materialiter acceptas, concedi potest. Deinde alia determinatio ad eosdem actus admittitur à Nobis, quæ vocatur prædefinitio actuum bonorum, de quâ infrà. Quod si nolles illam admissam, recurrere posses ad jam dicta, nempe quòd se determinet Deus determinatione, quâ se determinat creatura, & selectione hujus potius auxilii, quàm illius. Et sicut decretum Dei liberum de futuritione mundi, quamvis sit causa mundi, nihilominus sufficienter determinatur illâ futuritione ad volitionem mundi, sic & in præsenti.

INSTABIS 2. Si Deus non determinat voluntatem, sed committit voluntati applicationem sui concursus, Deus cooperaretur voluntati creatæ cæco modo; nesciens quid esset faciendum à creaturâ, quo ad usque faciat.

RESPONDETUR. Ne Deus cæco modo faciat dirigetur à scientia conditionalium antecedente positionem effectus in statu absoluto; in collatione autem concursus pro statu conditionato, dirigetur scientia necessariâ noscente vim operandi in illo conditionatè exhibendo concursu. Nec ita committit voluntati applicationem sui concursus, quin ad ipsam illam applicationem concurrat.

INSTABIS 3. Deus est verè Dominus nostræ voluntatis; Ergo potest illa uti, quando, & quomodo vult; Ergo utitur illâ, & applicat illam ad suas operationes.

RESPONDETUR. Conc. totum; Poterit autem Deus non prædeterminando uti creaturâ, quando, & quomodo voluerit, conferendo vires, & auxilia efficacia, illaque seligendo; quod explicatur alibi.

INSTABIS 4. Si non datur prædeterminatio, Deus erit causa subordinata creaturæ; quia causa subordinata est, quæ in agendo dependet ab aliâ; Sed Deus in operari dependet à causâ secundâ, cùm ad nutum illius operetur, vel non operetur; Ergo

RESPONDETUR. Cùm Nos admittamus subordinationem ex multiplici capite creaturæ ad Deum, argumentum hoc pro nobis erit: Subordinationem autem hanc, ex hoc principio ostendimus soli competere creaturæ; quia subordinatio dicit dependentiam virtutis agendi, accipiendo & mendicando vim agendi, cum plena absolutæ impeditionis, potestate, si nollet aliud principium agere; quod utrumque competit creaturæ, quæ & esse, & vim agendi accipit à Deo; à quo in agendo posset impediri. Non stat autem hæc subordinatio in eo, quòd unum sine alio agere non possit; nam in quorumcunque principiis, verum est, Deum non posse sine potentiâ vitali producere actum vitalem; & tamen Deus, non est nobis subordinatus in agendo vitaliter: Forma item non potest sola constituere compositum, sine materiâ; & tamen non dicitur subordinari materiæ.

INSTABIS 5. Multa sunt indifferentia, quæ indigent ab alio determinari; Ergo idem dicendum de voluntate.

RESPONSUM jam est. Indifferentiam ex defectu debere aliunde determinari; & ita indifferentia ad habendum, vel non habendum auxilium, debet aliunde determinari, à Deo conferente auxilium; sed indifferentia ex dominio actionis, quod stat, in posse agere vel non agere, positis præequisitis, debet non aliunde determinari; sed ab ipsa libertate.

Sed quid fiet in casu quem proponit Vives d. 10. n. 40. Voluntas ad illud potest habere determinationem conditionatam, ad quod habere potest determinationem absolutam in tempore positâ conditione: atqui si per impossibile ponatur simul in duplici ordine ex oppositis, in quorum uno prævideatur consensura, dissensura in altero, non potest habere determinationem absolutam ad unam partem, quam non habeat etiam ad aliam; Ergo si ab æterno consideretur potens poni, aut sub conditione, quòd poneretur in utroque ordine ex oppositis, non potest habere determinationem conditionatam ad unam partem.

RESPONDET Borrull. Si in tempore poneretur per impossibile in duplici ordine, consentiret & dissentiret; sed est impossibile, ut in duplici ordine ponatur, cujus ipsius ratio hæc adferri potest: Quia status absolutus est nonnisi unius ordinis, unius suppositionis, &c. secùs status conditionatus, qui variatur secundùm varietatem conditionum, aut saltem varietatem ordinum, quam admittere potest: cùm iste status non exigat determinationem ordinis.

Punctum Difficultatis 3.

Tertium Fundamentum est, ex actualitate actionis. Hinc

OBJICIUNT 3. Actio habet actualitatem, sine admixtione potentialitatis; Ergo à voluntate, quæ habet mixturam potentialitatis, proficisci non potest; Ergo debet prædeterminari; quia prædeterminatio habet actualitatem.

RESPONDETUR. Pluribus titulis non concludere argumentum. Inprimis, ipsa prædeterminatio in principiis Thomistarum, habet se per modum actus primi; est enim principium productivum actionis liberæ; Ergo jam non habet actualitatem æque perfectam, ac ipsa

actio,

actio,& si esse principium productivum actionis liberæ,non obest prædeterminationi, ut producat actionem, nec officiet ipsi potentiæ, cum prærequisitis agendi acceptæ. Rursus addita prædeterminatio rationem potentiæ non aufert à voluntate, quæ supponitur concurrere ad actionem liberam etiam per Thomistas; Ergo apparet, quòd possit actio proficisci à principio habente admixtionem potentialitatis. Deinde potentialitatem,quam negat actio duplicem possumus imaginari. 1. Potentialitatem, quæ opponitur actui Metaphysico seu existentiæ, negatio hujus potentialitatis utrique convenit, & voluntati, & actioni, extra causas positis. 2. Potentialitatem physicam, quæ consistit in hoc,esse principium,esse causam, determinativam existentiæ,&c. Hæc negatio potentialitatis,non arguit perfectionem in actione, aliàs actio perfectior esset actualitas,quàm Deus;quia etiam Deo tribuitur ratio causæ, ratio potentis producere,&c. Et sicut ratio potentiæ productivæ, ratio item causæ &c. in Deo non arguit imperfectionem; sic etiam ratio potentiæ in voluntate,non arguet imperfectionem, præcipuè cùm identificetur actui Metaphysico ejusdem. Excellentia autem potentiæ præ actu, inde communiter statuitur, quia illud perfectius est,à quo aliud dependet, accipit existentiam,indigetque eodem. Directè dici posset, non esse tantam actualitatem formalem actionis,ac voluntatis; esse tamen tantam effectivè, quia scilicet est in illâ vis ponendæ ipsiusmet illius actionis;quod sequitur ex titulo principii,& potentiæ ad agendum.

Quartum Fundamentum est ex iis, quæ adfert Nazarius, qui

OBJICIT 1. A. q. 22.a.4. §. Ostenditur prædefinitio. Ad illa omnia se extendit Divinæ voluntatis,& Providentiæ decretum, sive prædefinitio; ad quæ se extendit Divina causalitas & efficientia; quia actio Dei, quâ operatur in creaturis,æterna est, & effectus ex ea, sequitur in tempore, secundùm imperium voluntatis,& ordinem sapientiæ Divinæ. Sed causalitas Dei se extendit ad omnes actus liberos; Ergo se extendet & imperium. Hoc verò imperium nihil aliud est, quàm efficax prædefinitio, aut ipsamet actio ut ordinata, & prædefinita,ut docet S. Thom. q. 25. a. 5. ad 1. ubi dicit, *esse non posse, quòd Deus aliquid faciat, quod non præscierit, nec præordinarit se facturum; ideò enim Deus aliquid facit,quia vult.* Hoc ipsum sic aliter proponunt. Providentia est ratio ordinis rerum in finem, quæ perfecta non esset, si Deus non prædefiniret omnes & singulos actus. Et sicut Dux exercitus, si posset prædefinire omnia & singula, quæ fieri possunt in exercitu, haberet perfectiorem rationem ordinis rerum ad finem intentum;Ergo hæc,non debet Deo denegari.

RESPONDETUR. Per Nos concedi prædefinitionem actuum bonorum liberorum; sed non est necesse admittere prædeterminationes Thomisticas. In principiis negantium prædefinitiones dici potest. Licèt ad ea, ad quæ se extendit potentia Divina, ad illa etiam se extendat voluntas; extendit tamen modo rebus proportionato, qui stat,ut probatum est, in indifferentia concursus. Ex alio etiam capite ad quæ se extendit Omnipotentia, ad illa etiam se extendit voluntas: quia cùm posset non facere, fecit Deus decretum, de salvanda libertate creaturarum, adeoque de concurrendo indifferenter: habet item voluntatem dandi prærequisita,& comprincipia; immittendi cogitationes primas, & secundùm suum liberum decretum, habet selectionem comprincipiorum. Salvatur autem in Nostris principiis perfectissimus ordo in ordine ad finem intentum; quia pro una parte salvando libertatem decernit exhibitionem indifferentis concursus, & salvando ex alia parte suam efficaciam confert auxilium, quod ex suppositione consequenti quod sit operaturum, non potest non esse operaturum. Et sicut Dux exercitus, qui vellet suum edictum non esse adactivum, non deberet dicere; Hoc facias absolutè, sed facias si velis; ita etiam Deus cum decreverit indemnem servare nostram libertatem, non debet actiones absolutè, & nullâ factâ suppositione, quæ pendeat à nostrâ voluntate determinare; præcipuè cùm possit selectione auxilii facere,ut hoc velis.

INSTAT. Prædefinitio quæ à Nobis conceditur,pendet ex humanâ voluntate, igitur est imperfecta; nam si Deus prædefiniret ut Petrus sedeat,si ipse voluerit, non habebit efficaciam respectu sessionis Petri, igitur non continebitur sub providentiâ Dei.

RESPONDETUR. Neg. illam providentiam fore imperfectam; perfectum enim illud est, cui nihil deest eorum,quæ illi debentur,tali autem modo volendi Divino, nihil deest debiti; debiti inquam in ordine, ad servandam libertatem creatam. Et sicut est perfectus homo, quamvis non habeat fortitudinem Leonis, eò quòd hæc non sit illi debita; sic est perfecta illa providentia,quamvis non habeat efficaciam antecedentem prædeterminationis, eò quòd hæc sit contra debitum libertatis, quam vult Deus servare in creatura; præcipuè verò, quia seclusâ antecedentiâ, tam efficax est prædefinitio, quàm prædeterminatio; tam enim impossibile est,ut prædeterminatus ad sedendum non sedeat, atque impossibile, ut supposito quòd sedeat non sedeat. Deinde selectio comprincipii, merè est in manu Dei,ratione cujus, facit Deus, ut non tantùm faciat homo si velit, sed &, ut velit.

Addo. Objicientem non rectè imaginari naturam prædefinitionum, quas admittimus; non enim ita procedit, sedeat si voluerit, sed quia ipse voluit sedere, volo etiam & decerno pro meâ parte ut sedeat. Deinde prædefinitio illa non pendet ab homine elicitivè: Deus enim prædefinit solus elicitivè; sed pendet ab homine, unà cum Deo, ponente objectum prærequisitum, ad prædefinitionem, habetque efficaciam respectu sessionis, seligendo comprincipia, cum quibus posset non sedere, infallibiliter tamen est sessurus, in quo nulla imperfectio ostendi potest.

Objicit 2. §. Prædefinitionem actuum liberorum. Prædefinitio actuum liberorum per Nos conceditur, & illa non præexigit scientiam conditionatam; Ergo datur prædeterminatio Thomistica nonnisi. Secunda pars Ant. prob. Si prædefinitio necessariò exigit scientiam conditionatam, sequitur non posse Deum quandocunque voluerit facere cum homine, quòd voluerit; quia seclusâ prædeterminatione, & posito quocunque alio concursu efficaci, poterit etiam in sensu composito resistere creatura, sed erit necesse, multo tempore hominis consensum præstolari, & interdum omnipotentis intentionem frustrari, præcipuè cùm per Nos, semper maneat indifferens voluntas, etiam in sensu composito cum auxilio oblato.

Respondetur. Negando secundam partem Ant. cum sua probatione; nam inprimis multum videtur probare: probat enim contra intentum Tridentini, decernentis auxilio (indubiè efficaci) resisti posse. Item immeritò supponit, quòd Nos admittamus efficaciam nonnisi moralem, cùm admittamus efficaciam ex suppositione, quòd sit creatura actura; quæ efficacia non est moralis, licèt trahens circumstantias moralitatum. Independenter à principiis his, non concludit argumentum, quia per Nos quando voluerit Deus poterit facere, ut agat creatura, quòd ipse voluerit, non quidem prædeterminando, sed seligendo comprincipia, quæ ex suppositione quòd sint operatura, non sunt non operatura: & talia conferuntur, consequenter nunquam frustratur suo effectu voluntas Divina. Per Nos autem gratiæ efficaci secundùm id, quod dicit in recto resisti potest, non verò secundùm id quod dicit in obliquo, seu ex suppositione, quòd ei non resistatur. Unde signanter additur positis selectis viribus, & quæ prævidentur sortituræ eventum, poterit quidem in sensu composito non fieri actio, de facto tamen semper fiet, quæ selectio merè est in manu Dei.

Instat 2. Sequitur non habere Deum perfectam, de actibus hominis, scientiæ certitudinem, sed esse de iis nonnisi moraliter certum; nam ea moraliter sciuntur ex Arist. quæ plerumque eveniunt, cùm possint non evenire, quod ne Deo affingatur, ponenda erit prædeterminatio.

Respondetur. Cùm certitudo Divinæ scientiæ, nitatur suppositione effectus liberi conditionati, sicut illâ ipsa suppositione positâ, sui suppositio non habet certitudinem moralem, sed metaphysicam; tam enim necesse est sedentem sedere, quàm hominem esse hominem; cùm illa suppositione nitatur scientia conditionata, non habebit solam certitudinem moralem. Et certè cùm prædestinatio non tantùm moraliter effectum sit habitura infallibiliter, sed etiam infallibilitate plusquam morali, debent etiam media illi proportionari, adeoque auxilia, quæ sunt hoc medium, debent habere infallibilitatem plusquam moralem, nosque concedimus hanc infallibilitatem plùs, quàm moralem; positoque selecto comprincipio, non ut plurimùm, sed infallibilitate metaphysica sequitur eventus.

Instat 2. Ex vi nostrorum principiorum sequitur, non posse Deum, quod voluerit facere, siquidem, determinatio ad consensum, est quædam Entitas, quam tamen in Nostra sententia sola voluntas efficit; hæc autem sunt absurda, &c.

Responsum jam est, posse Deum quod voluerit, facere cum nostra voluntate, non quidem illam prædeterminando, sed eligendo comprincipia, quæ videntur eventum habitura. Illud autem quod adfert, non posse Deum omne possibile per Nos producere, falsò supponit, quasi non admittamus illam ipsam determinationem, si sit in ordine supernaturali non produci ex viribus gratiæ; si autem sit in ordine naturali, producitur cum concursu Divino.

Instat 3. Fundamentum in ante propositum sic urgendo. Æqualis causa in patiente æqualiter disposito, æqualem producit effectum, si naturaliter, vel quasi naturaliter agat; Si autem non ponatur prædeterminatio, agens & non agens, erunt æquales; Ergo uterque debet non agere, vel uterque agere.

Respondetur. Assumptam propositionem esse veram de causis necessariis, non liberis; quarum in hoc est disparitas, quia causæ necessariæ, si sunt æquales, cùm non habeant dominium effectus, hoc ipso non habent principium, ut hæc potius pars sequatur; quod principium, quia habent causæ liberæ, etiam principio in entitate æquali posito, poterit se una determinare, non determinante altera. Habet etiam aliquid consentiens plus præ non consentiente, adeoque est inæqualis per excessum, eo quòd principium illud à parte Dei oblatum in ratione beneficii sit majus, quamvis non sit majus in ratione Entis; in ratione inquam beneficii, eò quòd seligat Deus principium habiturum effectum, præ principio, quod providetur non habiturum effectum. Unde

etiam

etiam per nos aliqua conceditur inæqualitas, quia operans habet selectum auxilium, quod non habet non operans.

Objicit 3. Urgendo fundamenta alia præjacta. Causa prima influit non tantùm in operationes, & effectus causarum secundarum; sed etiam in ipsas causas, eas promovendo, & ad operationem applicando, quod non fit nisi per prædeterminationem.

Respondetur. Ut promoveat Deus causas secundas, sufficit, quòd tam in ordine naturali, quàm supernaturali causet illuminationes, & affectiones, quibus applicatur voluntas ad agendum, & per selectum comprincipium.

Instat 1. Si Deus non determinaret causas secundas ad operandum hîc & nunc, sequeretur concursum Dei, esse generalem, & confusam quandam applicationem suæ voluntatis, vel potentiæ, ad concurrendum cum voluntate creata; cùm enim ille concursus non sit determinatus, debet esse generalis: neque enim inter hæc duo datur medium, sed hic modus concurrendi est imperfectus; quia hoc modo influere, est imperfecto & cæco modo influere. Deinde indeterminatus influxus, est imperfectior determinato; præcipuè verò quia scientia conditionata, quamvis prævideat, quis sit futurus effectus, nihilominus ipsi concursui determinationem non præbet, quæ omnia absurda vitantur posita prædeterminatione.

Respondetur. Cùm Deus in collatione auxiliorum, tam pro statu naturali, quam supernaturali dirigatur notitia conditionata, hoc ipso non dicetur confuse agere. Quod autem dicit, si ille concursus non sit determinatus fore generalem; id æquivocum est, si enim nomine generalis intelligit concursum quendam abstractum, & in universali, ille concursus non habet talem generalitatem; cùm enim sit aliquid physicum existens, non est quid universale: si autem nomine concursus generalis, intelligat concursum determinatum in entitate, sed indifferentem in operando, talis generalitas est in illo concursu, non tamen fundat ullam imperfectionem, cùm ad tuendam libertatem exigita sit in concursu, talis indifferentia. Et certè sicut causa libera hoc est indifferens, est perfectior in genere moris præ necessaria; ita & ille concursus: quamvis autem scientia conditionata ipsi concursui determinationem, quæ sit determinatio suppositionis antecedentis, non adferat; dirigit tamen Deum, ut conferat principium ex suppositione consequenti determinatum, dirigitque ad seligendum principium, allaturum infallibiliter, concursum determinatum, quem Deus intendit; licèt hæc infallibilitas futura sit ex suppositione consequenti; non autem ex prædeterminatione.

Instat 2. Si prima causa applicat suum concursum indifferentem modo explicato; Ergo prima causa non se determinat ad hunc effectum, sed determinatur à causa secunda; quod est absurdum, quoniam ad causam primam potius spectat determinatio causæ secundæ, quam è converso.

Responsum jam est, determinare Deum causam secundam inprimis ratione sui decreti, quo decrevit indemnem servare libertatem creatam. Deinde determinat circa actus, qui non sunt mali selectione auxilii potius efficacis, quàm inefficacis. Determinat immissione cogitationum quæ sunt in nobis sine nobis. Denique ad omnes determinationes concurrit; cujus oppositum ordinariè imaginantur argumentantes. Quamvis autem causa secunda debeat determinari à prima, id intelligendum est ratione acceptæ potentiæ agendi, ratione virium superaddendarum requisitarum ad agendum &c. Sed non debet esse determinatio, quæ indifferentiam in illa agendi, consequenter libertatem tollat. Quod autem universaliter assumit, causam determinantem esse superiorem determinatâ, id universaliter acceptum falsum est: quia pes curvus determinat rectum ad claudicationem, negativa propositio affirmativam, ad inferendam Conclusionem negativam, hoc est debiliorem; neque tamen sequitur pedem curvum esse digniorem recto, vel ad maximum id verum est de causa determinante viribus, & potestate propriâ; cum tamen omnes vires & potestates creaturæ sint à Deo.

Punctum Difficultatis 4.

Quintum Fundamentum proponitur ex iis, quæ adfert Alvarez cum aliis, d. 7. n. 12.

Objicit 1. Deus ante omne decretum suæ voluntatis, non scit, quot homines, vel Angelos esset producturus, si crearet alium mundum; Ergo similiter ante idem decretum, non scit, quot actus, vel quales esset producturus quilibet homo, si crearetur & constitueretur in tali rerum ordine. Antecedens inquit, conceditur à quibusdam Assertoribus scientiæ mediæ. Cons. probat; Quia sicut omne illud, quod Deus immediatè per seipsum operatur ad extra, dependet intrinsecè ex decreto suæ voluntatis; ita etiam quidquid Deus operatur mediante causa secunda, & quidquid facit ipsa causa secunda dependet intrinsecè ex decreto voluntatis Divinæ, cùm ejus causalitas extendat se ad quodcunque Ens in particulari. Hoc ipsum inferiùs sic aliter proponit. Hæc propositio, Deus crearet tot Angelos, si alium mundum produceret, non habet determinatam veritatem, ante decretum Divinæ vo-

luntatis, determinantis Angelos futuros, ex hypothesi, si vellet creare alium mundum; Ergo similiter hæc propositio, si Petrus ponatur in talibus circumstantiis consentiret, non habet determinatam veritatem, ante decretum Divinæ voluntatis, decernentis consensum illum futurum, ex hypothesi, si Petrus constitueretur in illis circumstantiis.

Huic argumento respondent aliqui per hoc, quòd D. Deus cognoscat conditionatos suæ voluntatis actus de quo præsens objectio non procedit, sed tantùm de creabilibus à Deo: An scilicet nosci possint ante Dei decretum. Hinc aliter

Respondetur. Neg. Cons. quia nullum est principium determinativum existentiæ Angelorum, eorumque numeri, nisi sola & unica voluntas Dei, nec determinationem existentiæ eorum, subdit Deus alteri determinationi, præter suam, consequenter hac determinatione non positâ, utpote causâ existentiæ, non poterit Deus noscere existentiam Angelorum, manente illâ existentia in solo statu possibilitatis, & non extractâ ad statum existentiæ, per aliquam causam determinativam, potentem extrahere: jam autem determinationem actuum liberorum, subdidit Deus determinationi creaturæ, ad quam etiam ille concurrit, nec alligavit soli, & uni, determinationi suæ voluntatis. Quod autem existentiam Angelorum alligarit Deus soli determinationi suæ voluntatis, & non alligârit effectus liberos, soli suæ determinationi, hoc inde est: quia existentia Angelorum, non debet esse effectus liber Angelo aut alicui creaturæ; debuerant autem illi effectus conditionati liberi, esse liberi, quæ libertas in illis destrueretur, si antecedenter determinarentur à Deo, non prævisâ determinatione creatâ. Quæ autem decreta Divinæ voluntatis præcedant consensum creaturæ, jam dictum est & infrà dicetur.

Instat 1. Ex Auctor. Arist. qui docet, propositiones de futuro contingenti, secundùm se, non habere determinatam veritatem, vel falsitatem, aliàs tolleretur contingentia; Ergo ante prædeterminationem non est scibile quid sit factura voluntas.

Respondetur. De mente Aristot. actum est in Log. ad præsens suffecerit dicere, quòd effectus in causæ entitate præcisè spectatus sit contingens, & si in illa determinationem haberet, tolleretur contingentia; non tollitur autem determinatione effectus, ex suppositione illiusmet ipsius, quà ipsa suppositio effectus, facit, ut certo sciri possit.

Instat 2. Nullam esse rationem propter quam voluntas determinetur ad hanc potius partem, ergo debet dari prædeterminatio.

Respondetur. Dominium actionis, esse illud principium determinativum, sicut & in Deo (salva proportione) determinatio, est ex dominio volendi. Quando autem urget, quòd à causâ indifferenti, quà tali, non possit prodire determinatus effectus, responsum jam est suprà. Bene addit Fassolus convincendo oppositum q. 14. num. 422. hoc argumento. Omnis actus determinatus, qui exit à causa libera, exit ab illâ in quantum liberâ; exit enim ab illa in quantùm constituitur in esse tali causæ; & sicut effectus exiens à causa necessaria, exit ab illa, ut à causa necessaria; sic effectus liber exibit à causa libera: sed causa libera est indifferens ad utrumlibet ut supponitur ex Patribus, & definitione libertatis; Ergo à causa indifferenti, ut indifferens, exit determinatus effectus.

Instat 3. Si Deus ante determinationem suæ voluntatis sciret, quot Angelos esset producturus, ex hypothesi, quòd vellet creare alium mundum, non esset liber in eorum productione: quia tunc illa productio esset determinata à natura & secundùm se; Ergo etiam non erit liber, sed necessarius futurus consensus Petri, si ante omne decretum Divinæ & humanæ voluntatis, sciret Deus certo & infallibiliter, quòd sit consensurus ex hypothesi, scilicet in talibus circumstantiis; & tamen supponitur non esse in facultate Petri tollere, vel ponere illam conditionem, quà positâ, dicitur esse infallibile ut consentiat, præcipuè cùm Nos supponamus actum, qui sequitur necessariò ex aliqua suppositione antecedente consensum creatæ voluntatis, esse simpliciter necessarium.

Respondetur. Disparitatem esse: quia in casu Antec. esset jam determinatio à natura, & secundùm se, independenter à decreto, quod respectu existentiæ Angelorum est proportionatum, ut absolutè formetur, ut dixi. Quamvis autem independenter à prædeterminatione prævideatur, quid esset facturus homo, si non fieret adhuc hoc independenter à decreto de dandis sub conditione prærequisitis, de servanda indemni libertate, adeoque non independenter à decreto proportionato libertati quia servante indemnem indifferentiam.

Id autem quod ex Nostrorum doctrinâ assumit, falsò supponit; nam docemus quidem non esse in potestate creaturæ, plures ex illis circumstantiis amovere; non tamen docemus infallibilitatem illam ex circumstantiis sequi, sed tantùm ex suppositione ipsius futuritionis, determinationis liberæ, consensusque exhibendi, vel ex suppositione gratiæ, & voluntatis ut operaturæ, quæ ipsa est infallibilitatem illam adferens, & licèt non sit in potestate creaturæ, plures ex illis circumstantiis, submovendi, sufficit ut sit in potestate creaturæ, etiam in illis circumstantiis consentire vel non consentire.

Objicit 2. Nihil est scibile, nisi aliquâ necessitate sit necessarium; jam autem ante prædeterminationem, non est effectus necessarius, etiam

etiam necessitate consequenti, quod ipsum prob. quia impossibile est, quod aliquis effectus sequatur necessariò necessitate consequentiæ, seu necessitate infallibilitatis, ex causa defectibili, & impedibili per concursum aliarum causarum; nisi causa talis determinetur ad talem effectum, ab alia causa superiori, quæ deficere non possit, nec impediri per alias causas.

Respondetur. Argumentum ex variis principiis solvi posse: inprimis, aliud est sequi aliquem effectum necessariò à causa defectibili, aliud autem etiamsi non sequatur necessariò, sequi tamen infallibiliter ex suppositione consequenti, seu sequi secundùm necessitatem consequentem. Sic ex causa omnino contingenti, non sequitur necessariò effectus; supposito tamen, quòd sequatur, jam ex suppositione habet necessitatem secuturitionis, quod etiam in præsenti est dicendum. Ad idem solvendum hæc alia via teneri potest. Ad hoc ut causa impedibilis sciatur agere, licèt aliæ concausæ possint subtrahere suum concursum, non est necesse, illam prædeterminari à causa superiori, sed sufficit illas à superiore causa ordinari, ut præsto habeantur, & subdi voluntati: ad eum modum, quo ut trahat equus A, pondus B, quod non potest trahere sine equo C, non est necesse determinari equum A, sed tantùm jungi illi equum C, vel ad maximum hæc determinatio erit necessaria in agentibus indifferentibus ex defectu; non autem indifferentibus ex dominio actionis. Addo fieri posse, ut à causa impedibili ab aliis causis, infallibiliter ex suppositione consequenti, sequatur effectus, impedibilitasque illa solùm facit, ut possit non sequi, licèt sequatur infallibiliter. Unde jam directè negatur illa Major, impossibile est effectum sequi necessariò etiam ex suppositione consequenti, si causa potest impediri, & non determinetur à superiori. Et ratio est; quia posse impediri, solùm infert, quòd posset non sequi effectus, sed non infert, quia non est secuturus.

Objicit 3. Impossibile est, quòd aliquis effectus intelligatur futurus, nisi dependenter à sua causa efficiente; sed decretum Divinæ voluntatis, est prima & universalissima causa efficiens, à qua magis dependet effectus, quàm à sua causa proximâ; Ergo ante decretum Divinæ voluntatis, nihil est futurum, adeoque nec scibile futurum.

Responsum est. Decretum Divinæ voluntatis esse primam & universalissimam causam efficientem, sed accommodatè ad exigentias rerum; quod autem sit istud decretum, quamvis non sit prædeterminativum, dictum est suprà.

Instat 1. Ita se habet decretum Dei absolutum in ordine ad futurum absolutè, sicut decretum conditionatum in ordine ad futurum conditionatum; sed implicat, quòd aliquid sit futurum absolutè, nisi præcedat decretum Dei absolutum, quòd illud fiat;

Responsum est. Etiam Nos admittere pro statu conditionato decretum, sed proportionatum libertati, quod esset, de exhibendo indifferenti concursu, sub conditione. Quamvis autem concedamus dari prædefinitiones actuum bonorum pro statu absoluto, non erit necesse illas concedi pro statu conditionato; quia nonnisi eæ causæ debent concedi etiam pro statu conditionato, & non tantùm pro absoluto, quæ sunt simpliciter requisitæ ad operandum; prædefinitiones autem non sunt tales, aliàs peccans careret aliquo per se requisito ad operandum. Deinde quia positis prædefinitionibus antecedenter ad statum absolutum, habebitur unde salvetur libertas, scilicet quia formantur ex suppositione consensus conditionati. Jam autem si prædefiniretur ipse consensus conditionatus, non esset unde salvaretur libertas: ex nullo enim supposito antecedenti usu libertatis formaretur: quia statum conditionatum non antecedit nisi possibilitas; possibilitas autem æque importat usum, ac non usum libertatis: consequenter non potest prædefinitionem infallibilem circumstantionare.

Instat 2. Futurum conditionatum adimpletâ conditione transit in absolutum; Ergo si ante decretum suæ voluntatis cognoscit Deus certo & infallibiliter, quòd si Petrus constituatur in talibus circumstantiis, consentiet, adimpletâ illa conditione, antequam aliquid Deus decernat de actu futuro, cognoscit illum actum ut futurum absolutè.

Respondi jam, quòd futurum conditionatum adimpletâ conditione transeat in absolutum, sed quia negatur, impleri posse conditionem sine decreto Divinæ voluntatis exhibendi omnem hypothesin à parte sua, fit, ut non cognoscatur sine decreto.

Instat 3. Secundùm Nostra principia sequi, veram esse istam causalem; quia voluntas creata vult influere in istum actum in singulari, Deus influit in eundem actum; & ita voluntas, & operatio humana erit prior, voluntas autem Divina posterior, & pedisequa voluntatis creatæ.

Respondetur. Cùm quicunque voluntatis creatæ actus, per Nos, non fiat sine concursu Dei proportionato, quem confert voluntas Dei applicans omnipotentiam, fit, ut non possit operatio humana dici prior operatione Divina, & voluntate ejusdem omni; licèt sit prior aliquâ voluntate, nempe prædefinitivâ; consequenter non subjungetur concursus Dei voluntati humanæ, cùm illa ipsa voluntas facta fuerit Deo concurrente: immo cùm concursus Dei habeat rationem principalis, sine quo nusquam posset agere creatura, non potest dici subjungi; quia principalia non subjunguntur. Consequenter

illud: Quia vult voluntas, non excludit concursum Dei, & influxum, adeoque nec habet rationem prioris ante influxum divinum; ita tamen ut excludat rationem suæ determinationis ad unum, à solo Deo oriundam. Directè ad argumentum dici potest. Falsam esse per nos hanc causalem: ideo Deus influit, quia creatura vult influere, nam hæc ut hic ponitur causalis, supponit priorem esse influxum creaturæ, & pro illo priori, exclusivum influxus Divini.

Punctum Difficultatis 5.

Proponitur sextum Fundamentum ex iis, quæ adfert idem Alvarez.

IMPUGNAT I. L. 3. de Auxiliis d. 23. dicitque Deum motione præcipuâ, prædeterminativâ, applicari debere voluntatem creatam, ut liberè, & infallibiliter operetur, quod ipsum præter Auct. S. Thom. sic probat. Virtus quæ respicit finem, movet & applicat cæteras potentias ad suas operationes, ut videre est, in voluntate intendente finem, aliisque virtutibus imperantibus in suum bonum actus aliarum virtutum: sed Deus respicit finem omnium causarum secundarum; Ergo movet & applicat voluntatem creatam ad suas operationes.

RESPONDETUR. Quærendo, cùm etiam creatura libera respiciat finem, cur etiam non se movebit, nec applicabit ad agendum; Si enim id non habet; falsò inferetur talis applicatio, ex præcisa formalitate intendendi finis: Si autem id habet, concordandæ sunt hæ duæ applicationes, quod non facit arguens. In Nostris autem principiis hoc ita fit; applicat enim Deus creaturam per cogitationes, quæ sunt in nobis sine nobis; creatura etiam intendens finem, unà cum concursu Dei determinat se, Deus seligit principia, quæ prævidentur eventum habitura; creatura ita illis utitur, ut posset non uti, applicatque se usu illorum. Deinde concedi potest totum argumentum; Nam concesso, quòd applicetur à Deo ad agendum voluntas, nego id fieri per prædeterminationem; sed per motus primos indeliberatos, quos Deus immittit, per completionem potentiæ ad agendum, & similia.

INSTAT I. Deus est causa finalis applicationis causarum secundarum; Ergo & efficiens; quia aliàs aliud esset ultimus finis omnium creaturarum, & aliquid aliud præter Deum esset primum efficiens.

RESPONDETUR. Concedendo totum; sed negatur hanc applicationem prædeterminatione fieri. Quando autem urget dominium Dei in ipsam operationem, illud per hoc salvatur; quòd tale habeat, quale habere vult; vult autem habere libertatem, quæ non servaretur, si poneretur prædeterminativa applicatio.

INSTAT 2. Quando agens, præsertim si habeat infinitam virtutem, utitur instrumento ad aliquid efficiendum, tribuit ei, in ipso actuali usu, virtutem intentionalem ad effectum illum producendum; qualis virtus tribuitur etiam sacramentis novæ legis, quæ virtute Divina, gratiam efficiunt, quam significant, sed Deus utitur creatura, &c. tanquam instrumento ad efficiendum, ut nostrum liberum arbitrium actualiter cooperetur Deo excitanti & vocanti; Ergo tribuit illi intentionalem virtutem, ad hujusmodi effectum infallibiliter producendum, hæc autem est prædeterminatio.

RESPONDETUR. Quærendo, cùm Deus utitur prædeterminatione, tanquam instrumento, an superaddat adhuc aliquam intentionalem virtutem, vel non? si non superaddit; Ergo nec auxilio in entitate indifferenti, quod prævidetur ex suppositione infallibiliter operaturum, vel aliquibus aliis, superaddenda erit talis virtus. Deinde si illi prædeterminationi tanquam instrumento, non superadditur ulla intentionalis virtus, jam erit hoc ipso falsa assumpta Major. Quod si dicas, etiam illi imprimi intentionalem virtutem; hoc ipso dicis prædeterminationem ulteriùs prædeterminari, adeoque concedis processum in infinitum. Directè dici posset, quòd Deus tribuat virtutem intentionalem, sed proportionatam instrumento; consequenter si instrumentum sit liberum, debet illi tribuere virtutem intentionalem, non determinatam ad unum; talis autem non est prædeterminatio. Et si concedenda foret virtus ista intentionalis, sufficienter salvaretur ratione selecti auxilii, ratione cogitationum, quæ sunt in nobis sine nobis, &c. Major etiam est absolutè falsa: quia dum elevat Deus sacramenta ad producendum gratiam, nullam illis virtutem imprimit. Denique nec hoc explicatur, quid veniat nomine virtutis intentionalis?

INSTAT 3. d. 8. n. 24. Qui efficit ut liberum arbitrium seipsum determinet ad operandum, prædeterminat; nam prædeterminare, est, prius in signo rationis, determinare vel efficere, ut aliquid se determinet; sed Deus facit, ut se arbitrium determinet, ergo prædeterminat.

RESPONDETUR. Prædeterminationem duplicem posse considerari; primam impropriam, ordinatam ad tollendum indifferentiam habendi, vel non habendi vires, tribuendi auxilium selectum, & concursum specialiorem in ratione beneficii; talem determinationem impropriam Nos etiam admittimus. 2. Potest cogitari prædeterminatio stricta, stans in determinatione antecedenti simpliciter, ad hoc nonnisi agendum, ut nos determinemus, & quâ posita non possit fieri oppositum, & hanc negamus.

IMPUGNAT 2. Idem. Inter potentiam constitutam

stitutam in actu primo, per virtutem activam in ea permanentem, vel per habitum superadditum, & actualem operationem ejusdem potentiæ liberæ, datur motio quædam prævia, per quam ipsa voluntas, completur in suâ virtute activâ; sed hæc motio physica prædeterminat voluntatem; quod ipsum prob. nam cùm illa motio prævia sit transiens cum actu, ad quem movet, impossibile est, quòd in voluntate ponatur, & voluntas non operetur actum illum, ad quem Deus, movet efficaciter, eandem voluntatem.

Respondetur. Negando Minorem cum sua prob. quæ difficile aliquid assumit; nam si detur gratia sufficiens, quam dari fides docet, illa etiam erit quid medium inter potentiam naturalem in actu primo, & inter consensum qui posset esse, estque illa gratia transiens; & tamen de facto posita in voluntate, non operatur actum; Ergo ex solâ illâ mediatione, & formalitate transeuntis, non rectè infertur impossibilitas, secundùm quàm impossibile sit, ut voluntas non operetur actum illum: sed posito etiam, quòd sine ullâ restrictione, verum esset hoc principium assumptum, impossibilitas illa non operandi, posset haberi ex suppositione nonnisi consequenti. Ad Majorem quod attinet, si rectè intelligatur vera est; nam efficax auxilium, non est quid habituale, sed actuale; hinc inter ipsam potentiam, & inter ipsum actum quodam modo mediat in ratione virium, causativi, operativi; & in ordine etiam naturali aliquid simile mediat, saltem cognitiones quas appellat Aristoteles immissas à bonâ fortunâ. Quando autem d. 91. n. 8. assumit, quòd ad singulos actus supernaturales necessariò requiritur auxilium gratiæ efficacis, & quòd hoc auxilium nisi sit prædeterminativum, non sit efficienter & efficaciter facturum ut operemur, utrumque immeritò assumit; primum quidem, quia aliàs qui haberet solam gratiam sufficientem, careret necessario prærequisito ad agendum: secundum etiam immeritò dicit, quia nos agnoscimus à gratia, ipsum etiam actum efficienter produci. Denique auxilium selectum potest appellari motio prævia & transiens, cum quo, quamvis non sit prædeterminativum, infallibiliter est operatura voluntas, licèt posset non operari.

Impugnat 3. Impossibile est, quòd auxilium inhærens libero arbitrio ex sola reali & intrinseca virtute, quam habet ut venit à Deo, exclusâ scientia mediâ, inducat certò & infallibiliter consensum, nisi habeat virtutem physicè prædeterminandi voluntatem ad eundem consensum eliciendum: etenim seclusâ determinatione physicâ, & præscientia futuri consensus ex hypothesi, non est aliquod fundamentum, cui certitudo & infallibilitas futuri consensus, inniti possit.

Respondetur. Quòd assumat argumentum aliquid, quod probandum fuisset, dari auxilium inhærens ex intrinseca virtute infallibiliter inferens consensum; sed hoc transito, etiam per hoc satisfit argumento, quòd fundamentum cui certitudo & infallibilitas futuri conditionatè consensus inniti possit, sit suppositio ipsiusmet consensus. Inquirit etiam aliàs idem d. 87. si non ponatur physica prædeterminatio, quomodo à Deo applicetur ad agendum liberum arbitrium? sed hoc jam solutum est, quòd applicetur collatione virium agendi, illuminatione factâ in nobis sine nobis, selectione comprincipiorum, selecta autem principia, si conferantur, infallibiliter inferunt mentem, & sunt fundamentum, cui certitudo & infallibilitas futuri consensus innituntur &c.

Punctum Difficultatis 6.

Proponitur septimum Fundamentum, petitum ex concursu Dei.

Inexplicabile est, quomodus actus liber, si non datur physica prædeterminatio, pendeat à voluntate Dei, & concursu. Hinc

Impugnat 4. Actus liber creaturæ, non potest fieri independenter à concursu creaturæ, ita ut etiam non possit fieri independenter à voluntate Dei, se determinantis ad concurrendum, quod est formalissimum prædeterminare.

Respondet 1. Oviedo & dicit Deum habere aliud decretum circa bonos actus, aliud circa malos; circa actus bonos habet Deus decretum, quo dicat, volo quantùm est ex me, ut sit actus amoris; ita tamen illum decerno, ut voluntas possit ab illo cessare, dicitque hoc decretum habere in se imbibitum affectum complacentiæ explicabilem istis verbis: Utinam sit iste actus. Circa actus autem malos habet Deus decretum, quo dicat, volo ut quatenus est ex me, non deficiat actus odii, ut jura voluntatis non infringantur, quem actum vellem ego non produci à voluntate, quia malus est. Quod etiam decretum habet in se imbibitum actum displicentiæ exprimibilem istis terminis, utinam non sit talis actus. Hæc responsio

Non Satisfacit 1. Quia decretum, de quo hic quæritur, ostendi debet esse tale, quod sit principium per se requisitum ad operationem liberam, ita ut in quocunque statu reperiatur actio libera, in eodem statu reperiatur etiam decretum principians illam operationem: Sed decretum Oviedi non est tale; quia non est aliud, nisi prædefinitio actus liberi, quæ per se non est requisita ad operationem, aliàs peccans non peccaret; quia committeret actionem non habens prærequisitum, ne peccet; nempe prædefinitionem, nec apparet quomodo salvâ libertate tale decretum posset formari, pro statu conditionato?

NON SATISFACIT 2. Quia non est explicatum ab illo, quomodo velit tunc Deus amorem, ita ut ab illo possit cessare; & tamen quod Deus vult, ab illo nemo cessat, respondebisque, nisi adferatur aliquid novum, nonnisi petendo principium: si enim dicas illam voluntatem Dei esse indifferentem, de hoc ipso quæritur, quomodo stante indifferentiâ in illo actu Divino, salvetur ejusdem efficacia?

NON SATISFACIT 3. Quia universaliter non explicat determinationes Divinas in iis, in quibus ille concipi potest indifferens per ordinem ad operationes creatas: inter cætera enim non explicat, per quid tollatur indifferentia Divina, ut permittat voluntatem liberè, vel non liberè agere. Hinc

RESPONDETUR 2. Et ut id commodiùs fiat, particulatim disponenda est responsio. In primo signo rationis Deus cognoscit in sua potestate esse, ut voluntatem rationalis creaturæ ita sibi subdet, ut infallibiliter, hoc nonnisi velit, quod ille vult; vel certè ita attemperare concursum suum, ut aliqua possit velle liberè; hanc illius cognitionem sequitur decretum, quo dicit Deus, volo ita attemperare meum concursum, ut voluntas creaturæ rationalis, illo uti possit, si velit, vel non uti. In secundo signo rationis cognoscit Deus per scientiam simplicis Intelligentiæ vim, & energiam suorum auxiliorum, secundùm quod dicunt rationem virium ad operandum; cognoscit etiam creaturas non habere in sua potestate positionem illorum auxiliorum; huic cognitioni subnectit Deus suum decretum, quo se alligat ad danda talia auxilia. In tertio signo rationis, cognoscit Deus per scientiam conditionalium, quid in his & in illis circumstantiis cum illo auxilio esset operatura creatura; & quia per illam scientiam videt aliquos abusuros suo consensu, alios bene usuros, procedit ad duplex formandum decretum; primum circa actus bonos, cujus progressus est talis, si hoc auxilium ita circumstantionatum haberet, faceret hunc actum, volo illi exhibere auxilium illud. Ad formandum autem decretum circa actus malos, sic procedit, vellem quantùm est ex me non fieri actus malos; quia tamen volo salvare libertatem creaturæ, nolo impedire & subtrahere meum concursum, & tunc primum voluntas Divina applicat potentiam Dei executivam ad exhibendum auxilium. Ut autem hæc decreta melius penetrentur,

NOTO 1. Decretum primi & secundi signi, esse causam per se requisitam ad agendum, præcipuè cùm secundum, attendat ad auxiliũ, prout habet rationem virium, potentiæ agendi, &c.

NOTO 2. Tertii generis decretum non esse per se requisitum ad operandum, sed ostendere nonnisi specialissimam Dei providentiam circa actus bonos, & ostendere, displicentiam circa malos.

NOTO 3. Absolutum Dei decretum secundi signi rationis non dari, nisi circa ea, quæ de facto exstitura sunt, quomodo enim diceret Deus, faciam exhibendo, quod non est facturus, nec exhibiturus?

NOTO 4. Quòd sicut posito illo decreto omnes homines vult Deus salvos fieri, complacet sibi Deus in illo actu; nec tamen complacet in salvatione peccatorum, cum peccatores actu sunt: ita etiam Deus complacet sibi in illo actu de salvandâ libertate; licèt non complacet sibi in actionibus, ex libertatis abusu, factis.

NOTO 5. Sicut Deus generale illud decretum, quo vult omnes homines salvos facere, particularisat, ut ita dicam, postea particulari electione; ita generale illud decretum de concurrendo, particularisat prædefinitionibus, & promissione; cum hoc tamen inter cætera discrimine; quia hoc decretum primum, est inefficax, decretum autem de quo hîc, est efficax: & sicut inefficaciam illius prioris colligimus à posteriori; quia non omnes salvantur, ita & efficaciam hujus de quo agimus, decreti colligimus, etiam à posteriori, quia nemo necessitatur, & nemo caret prærequisitis agendi. Directè ad argumentum: Nego quòd formalissimum prædeterminare, sit, nolle Deum actionem creaturæ fieri independenter à se, tumque primum prædeterminaret Deus, ut volendo non fieri actionem creaturæ, independenter à se, determinet ita creaturam, ut non possit non agere.

INSTABIS. Causa prima & causa secunda per se conveniunt ad agendum, tunc vel causa secunda excitat primam, ut secum operetur, & sic prior erit naturâ, usus causæ secundæ, quàm primæ; vel causa prima excitat secundam efficaciter, ergo & prædeterminat.

RESPONDETUR, cum Lessio, causam primam per se convenire ad agendum cum creatura, & ex proposito; quia ex vi illorum decretorum, de quibus actum est, & quòd ita teneatur coagere creaturæ, non inducit imperfectionem in Deo; quia hoc proficiscitur ex ipsius libero decreto. Unde ulteriùs negatur creaturam à Deo moveri motione prædeterminativâ, vel à creaturâ Deum excitari, sed ad coagendum trahitur Deus, vi decreti, à se liberè facti. Et sicut quando voluntas producit actum supernaturalem, hoc ipso influit habitus supernaturalis; quem tamen non excitat ad agendum voluntas; & cùm intelligimus, nihil facit intellectus circa excitandam ipsam speciem ab intellectu; ita nec in præsenti est necesse, ut causa secunda excitet Deum. Deinde alia viâ eidem difficultati satisfit concedendo excitationem factam à Deo non per qualitatem prædeterminantem; sed ob motus tales, quales oriri dicebat Aristoteles à bona fortuna, & quos Theologi docent fieri in nobis sine nobis, multoque magis (si phrasis

phrasis placeat) excitat, collatione selecti auxilii.

QUÆRES I. *An voluntas Dei, quam habet de concurrendo cum creatura sit determinata, vel non?* Ratio, quia si est determinata, quomodo non officit libertati? Si autem est indeterminata, quomodo hoc potiùs causat, quam illud? Circa quod

ASSERO I. *Illam voluntatem non esse quid indifferens, & indeterminatum in entitate*; existit enim, nihil autem indeterminatum existit. Quod assertum procedit non tantùm de voluntate illa entitativè sumpta, secundùm quòd illa Deus est; sed etiam de voluntate formaliter, & secundùm sua complementa, & connotata spectata, & secundùm ut vocant, esse formale.

ASSERO 2. *Quòd voluntas concurrendi non destruat posse non agere: nihilominus infert potiùs concursum quam non concursum.* Tum, quia falsum est de illa voluntate, quòd sit voluntas non concurrendi; loquimur enim de voluntate concurrendi, vera ergo erit affirmativa; Est voluntas concurrendi. Tum, quia illa voluntas est principium completivum libertatis creatæ in agendo; Ergo debet esse voluntas agendi; nam principium agendi compleri non potest per suum contradictorium; hoc est per principium non agendi: quomodo autem ratio voluntatis determinatæ ad concurrendũ stare possit cum indifferentiâ ad hoc, vel ad ejus negationem, explicari sic potest; Quotiescunque est determinatio ad universale, toties est determinatio etiam ad particularia, illam rationem universalem participantia: si enim ponatur determinatio quâ Deus dicat; Omnes perseverantes in gratia volo salvare, hoc ipso censetur Deus esse determinatus ad salvandum Petrum, Joannem &c. Si item de universali est verum dicere; Omnis homo est rationalis, etiam, de particularibus est verum: cùm ergo Deus determinatus sit ad præbẽdum concursum cuicunque operationi creatæ, hoc ipso est determinatus ad concursũ dandum huic & illi in particulari operationi. Et quia inter operationes ponibiles à creatura non solùm est v. g. amor, sed etiam nolo amare, hinc Deus qui est determinatus ad cooperandum unicuiq; operationi creaturæ, cùm ut dixi, operatio creaturæ non stet solo amore, sed etiam extendatur ad nolo amoris, hinc fit, ut vi illius universalis ad concurrendum voluntatis, non solùm sit determinatus Deus ad concurrendum ad actum amoris; sed etiam ad nolo amare, si creatura velit. Porro per hanc voluntatem universaliter ad omnes concurrendi operationes, non debet intelligi determinatio Divina ad aliquid mente nostra abstractum, sed ad particularia convenientia inter se, in ratione operationis liberæ.

ASSERO 3. *Gratia v. g. efficax, quando datur & salvat libertatem v. g. in amando, hoc non ita accipiendum est, quasi gratia possit esse principium odiendi, sed quòd non inferat necessariam operationem amandi.* Quis enim dicet, quòd gratia concurrat ad odium Dei? & quòd exhibitio concursus ad liberè sedendum concurrat ad non sedendum; quod ita repugnat, ac potentiam visivam, esse principium non videndi.

NOTO. Posito hoc principio; quòd à concursu indifferenti, non possit determinata prodire actio: Distinguendus erit concursus indifferens, in indifferentem ex defectu ipsius posse, & ex tali concursu, non potest prodire determinata actio, & in indifferentem ex contemperatione ad libertatem, negoque quòd ex concursu ita indifferenti, non possit determinata sequi actio. Rursus, ex concursu indifferenti, sumpto jam in actu secundo, concedo, quòd possit proficisci determinata actio; hoc ipso enim ipsa actio non esset determinata, cum ille concursus sit, in re, illa ipsa actio; Nego tamen, quod ex concursu determinato in actu secundo, indifferenti autem in actu primo, non possit sequi determinata actio, atque ita erit, etiam tunc, determinatio, ex suppositione non antecedenti, sed consequenti. Quæ omnia variis locis hîc sunt illustrata.

QUÆRES 2. *Quomodo creatura determinet se ad hanc potius quàm ad illam partem?* In ore est DD. creaturam se determinare ad speciem actus, hoc est ad amorem & odium, ut verò hoc potiùs actu individuo amoris vel odii amet, creaturam determinari à Deo ordinariè dici solet. Sed in hoc est difficultas. Quia antequam videat Deus determinatam voluntatem ad hunc potiùs actum, cujus determinationem supponimus à Deo fieri, non potest videre determinationem ad speciem actus, quod ipsum prob. Non videt hanc determinationem in ipsamet voluntate, quia hæc non minùs est principium elicitivum hujus, quàm oppositi; neque in alio comprincipio; quia hoc non conceditur: neque etiam in ipsis actibus, ut jam productis; quia non possunt videri ut producti nisi determinati; determinati autem non sunt, nisi post individuationem, quam quomodo Deus confert? si in priori non videt determinationem, quoad speciem actus, factam à libertate creaturæ?

RESPONDET Oviedo ex Suar. quòd non priùs se determinet creatura ad speciem actus, quàm illam determinet Deus quoad individuum, sed priùs determinatur à Deo quoad individuationem non absolutè, sed ex suppositione, quod velit actum talis speciei elicere; quod ipsum facit Deus præparando concursum ad hunc potius v. g. actum amoris, & non alium, Hæc responsio

Non

Non Satisfacit. Quia per illam non priùs creatura se determinat ad speciem actus; quàm determinetur ad individuationem, & priùs naturâ se creatura determinat ad speciem actus, quàm determinetur ad individuationem actus. Prima pars docetur in responsione; secunda elicitur ex doctrina ejusdem sic; Illa determinatio ad individuationem non est absoluta, sed ex suppositione, quod vellet actum talis speciei elicere: Ergo prius est illa suppositio, quòd talem actum elicere vellet; Ergo priùs se determinat creatura, quòd vellet talem actum elicere. Quod si mens sit Oviedi non esse illic determinationem creaturæ pro una parte, sed meram indeterminationem ad utrumque; Deum autem formare determinationem ad individuationem actus, casu quo creatura vellet se determinare ad hanc speciem actus, posset sustineri responsio.

Responderi potest 2. Nec priùs, nec posteriùs determinare se creaturam, quoad speciem actus, quàm determinetur quoad individuationem, sed utramque determinationem simultaneam esse. Ratio est, quia ratio specifica actus, & ratio individualis non admittunt inter se rationem prioris & posterioris, cùm sit una eademque entitas physica, quæ seipsâ nec prior, nec posterior.

Rursus, impossibile est esse determinationem quoad individuationem, & non esse determinationem quoad speciem actus: quia impossibile est esse aliquod individuum, & particulare, & non involvere rationes superiores: è contrà impossibile etiam est, esse priùs determinationem ad speciem actus, quin simul sit determinatio ad individuationem: quia est determinatio ad actum ponendum; actus autem ponendus est individuus: ratio autem sola specifica, non est quid individuum. Unde ulteriùs in hac responsione dici debet, quòd illa determinatio & ad speciem, & ad individuationem actus, tam à Deo, quàm à creaturâ ponatur; à creatura quidem; quia individuus hic specificus actus, est actus creaturæ: Ergo ab illa pendet: quod etiam pendeat à Deo, ratio est, quia Deus ad omnes actiones creaturarum concurrit: quod etiam non à solo Deo ponatur determinatio quoad individuationem actus sic probatur; quia determinatio illa, quoad individuationem actus, nihil in re est, nisi concursus Dei ad hunc potiùs actum; Porro concursus Dei ad hunc potiùs actum, nihil in re est, quàm ipsa actio creaturæ prout dependens à Deo; Actio autem creaturæ non pendet à solo Deo; sed etiam à creaturâ; Ergo & illa determinatio.

Neque obstat, quòd intellectus non attingat rationes individuales actuum; quia tunc tantùm ad determinationem est necessaria propositio objecti, quando fit per actum signatum condistinctum ab ipso actu, qui fit, adeoque strictè electivè. Non est autem necesse fieri, per propositionem objecti, determinationem, quæ fit per actum exercitum, hoc est, per positionem ipsiusmet illius actus. Imaginare hîc, quòd creatura independenter à Deo operetur, tunc vi hujus independentiæ, non solùm se quoad speciem actus, sed etiam quoad individuationem determinaret. Cùm ergo ita Deus alliget suam Omnipotentiam creaturæ, ut quantum est ex illâ, nulli actioni ponat impedimentum, ita coagendo creaturæ, ac si dispositio plena Omnipotentiæ penes creaturam foret. Hinc dici poterit, quòd creatura non præcisè ratione sui, sed ratione omnipotentiæ coagentis, determinet sese, ad individuationem actus. Et sicut non est in nostrâ potestate ponere actum supernaturalem, est tamen in nostrâ potestate Dei gratiâ adjutâ; sic non est in nostrâ potestate simpliciter determinare nos ad individuationem actus; est tamen in nostra potestate cum Dei Omnipotentia coagente. Hinc jam pro Responsione

Ratio adferri potest. Nihil obstat, quo minùs nos determinare dicamur etiam ad individuationem actus, si spectetur voluntas nostra unà cum divinâ Omnipotentiâ coagente, & hoc creaturam constituit in dominio magis pleno suæ actionis, quamvis subordinato Dei dominio; Ergo censendum erit, quod nos determinemus, etiam ad individuationem actus modo explicato. Rursus, in illâ determinatione quoad individuationem actus attributa Deo, vel se habet Deus per modum simultaneè coagentis cum creaturâ, vel non? Si primum, ergo ad illam determinationem quoad individuationem actus, etiam creatura concurret; Ratio enim simultaneè coagentis, requirit actionē duorum. Quod si respectu determinationis quoad individuationem actus non se habet Omnipotentia per modum coagentis; Ergo respectu illius actus individui merè se passivè habebit voluntas; Si autem nihil obstat, non debemus hoc asserere, ut simpliciùs accipiantur verba Concilii, quod nos censet respectu actionum nostrarum meritoriarum (indubiè individuarum) non habere merè passivè; præcipuè cùm illa determinatio sit, ipsum poni actionum. Rursus, si respectu determinationis quoad individuationem actus non se habet Omnipotentia per modum coagentis, ergo actus determinatus quoad individuationem, erit effectus specialis solius omnipotentiæ: tunc quæro; Hæc determinatio estne ante positionem actus, vel in ipsa entitate actus? Si secundùm; Ergo dabitur aliquid in actu creato, quod non productum à creatura: Si primum, hoc est omnino superfluum, & non absimiliter ac prædeterminatio, sublativum libertatis. Denique si hæc determinatio est oblatio concursus determinati, & si concursus determinatus est indentificatus ipsi actioni creaturæ, & si ipsa actio pendet à creaturâ, quomodo determinatio

quoad

quoad individuationem illi identificata, non pendebit? Neque valet, ſi dicas, quòd illum actum determinatum producat quidem voluntas, ſed non quòd ſe ad illum determinet; non inquam valet, quia determinare ſe voluntatem unà cum coagente omnipotentiâ, eſt producere ſui determinationem; nec enim plùs intelligimus per hoc, ſed producit ſui determinationem; quia illius determinatio nihil aliud eſt in ſe, niſi ipſe actus, quem producit; ad eum modum, quo determinatio ad ſpeciem actus, eſt poſitio ſpeciei actûs; Ergo.

Poſſet etiam aliquis bene reſponſionem communem tueri, dicendo quòd ad ſolam ſpeciem actûs determinet ſe creatura vagè quodammodo attendendo ad individuationem, hoc eſt, ad hunc, vel illum actum, ad quem Deus producendum inclinabitur. Planior autem omnibus his ſatisfaciendi modus eſt, quòd determinatio illa, quæ eſt ad individuationem actûs non auferat libertatem; quia ad quæ non ſe extendit notitia, ad illa nec ſe extendit libertas: Cùm ergo ad individuationem non extendatur notitia, nec ſe extendit libertas: Quia autem extendit ſe notitia ad ſpeciem actuum, ad illam extendet ſe & libertas, adeoque indeterminatio, quæ non auferatur, niſi à libera determinatione.

Addo tamen hoc totum Argumentum non tam habere difficultatem petitam ex materia de Prædeterminatione, quàm ex materia, quid concurſus Dei?

Punctum Difficultatis 7.

Proponitur octavum Fundamentum, quod conflatur ex variis rationibus Thomiſt. & aliorum.

PRIMA RATIO Cabreræ apud Faſſolum q. 14. n. 261. qui dicit, noſtros tenere, quòd ſcire infallibiliter futurum, tollat libertatem ad volendum oppoſitum; ex quo ſequitur, quòd ſi Deus antecedenter ad omnem actum ſuæ voluntatis, ſcit quid Petrus faceret in tali occaſione, & ex ſuppoſitione; tunc jam non poſſet velle, ut Petrus faciat oppoſitum; conſequens autē eſt falſum; nam illa ſuppoſitio, quod Deus ſciat, quid Petrus facere debeat non pendet à divina voluntate, cùm antecedat omnem ejus actum.

RESPONDETUR. Noſtros non docere, quòd ſcientia Dei tollat libertatem per ſe loquendo, ſed ratione adjuncti, ut ſi noſceret illa in decreto antecedenti determinationem creaturæ, & ſimilia. Deinde immeritò etiam ſupponit, quòd illa ſuppoſitio cognita à Deo, antecedat omnem actum Dei; nam licèt antecedat omnem voluntatem prædeterminantem, quæ non habetur, ſed non antecedit voluntatem determinatam, nonniſi indifferenti concurſu cum creatura liberè agente, concurrendi, &c. Directè ad argumentum negatur conſequentia, quia in caſu antecedentis, noſceretur illud objectum tanquam determinatè futurum, ſine ullo exercitio libertatis creatæ; In caſu autem conſequentis ſupponeretur uſus libertatis divinæ, de ſervanda indemni libertate creata, de dandis accommodatis libertati creatæ comprincipiis.

INSTAT idem apud Faſſol. n. 438. ſi ſecluſa prædeterminatione noſcuntur futura conditionata libera, ſequitur talium futurorum cognitionem provenire Deo à caſu, & ex aliquo extrinſeco; quod eſt falſum.

RESPONDETUR. Prædicatum omniſcibilitatis non provenire Deo à caſu, ſed ex determinatione ſuæ infinitæ ſcientiæ, vi cujus hoc habet, ut quod ſciri poteſt illud ſciat: Unde jam ex parte ſcientis non eſt caſus, ex parte autem ſciti non eſt etiam caſus; quia ſcitum in ſeipſo dicit infallibilitatem ex ſuppoſitione: Sed tota caſualitas, vel correctiùs contingentia, eſt ratione cauſarum indifferentium ad utrumlibet, & ex uſu libertatis quam indemnem voluit ſervare Deus.

SECUNDA RATIO eſt Gonzalez apud eundem n. 423. Per noſtros futura contingentia conditionata pendent à decreto conditionato, tam ex parte objecti, quàm ex parte actûs; hoc autē non poteſt dici, quia decretum re ipſa non poteſt habere rationem futuri, cùm ſit immanens, & æternum, ergo ſolùm poterit habere rationem futuri, ſecundùm ordinem rationis noſtræ, per reſpectum ad aliquod aliud decretum, quod præſupponatur priùs exiſtens in Deo, ſecundùm ordinem dependentiæ objectorum.

RESPONDETUR. Quòd re ipſâ futuri rationem decretum Dei habere non poſſit, ſed nonniſi ex modo noſtro concipiendi; rationem autem futuri, ex ſententia communiori connotantium, habet ab aliquo connotato extrinſeco futuro. Dici etiam poteſt, quòd illud decretum præſupponat aliud prius, nempe decretum illud abſolutum ex parte actûs, de concurrendo nonniſi indifferenti concurſu, ſalvandaq; indemni libertate. Quomodo autem ſalvari poſſit, quòd cùm futuritio pendeat à decreto Dei, nihilominùs illud circumſtantionet, peti debet ex materia de actu Dei libero.

TERTIA RATIO eſt ejuſdem, quâ etiam utitur Guilhelmus Tuiſſius Calvinianus. Omne quod tranſit ab æterno, de conditione merè poſſibilis, in conditionem futuri, debet ſupponere ab æterno illius tranſitûs cauſam, futurum quod dicitur conditionatum, tranſit ab æterno de conditione merè poſſibilis ad conditionem futuri; Ergo debuit ſupponere tranſitus illius cauſam, ſed hæc nulla alia poteſt eſſe, niſi voluntas divina; Ergo.

RESPONDETUR communiter, quod tranſit (ut dicit Major) debet ſupponere tranſitûs illius cauſam, non quæ verè ſit, & ponatur, ſed quæ eſſet & poneretur: Quâ diſtinctione adhibi-

hibitâ negatur consequentia. Causa autem illius transitûs est determinatio voluntatis creatæ, si poneretur, & decretum Dei conditionatum, tam ex parte objecti quàm ex parte actûs. Hinc etiam transito syllogismo, subsumpti antecedens negari potest, vel distingui, quòd procedat de voluntate non prædeterminante, sed conditionata ex parte actûs & objecti.

INSTAT 1. Gonzalez. Causa prima aliter comparatur ad ipsum futurum, & aliter ad merè possibilia, igitur causa prima præexistit cum aliqua determinatione respectu hujus effectûs, quam non habet, respectu purè possibilium.

RESPONDETUR. Non esse necessarium, ut hoc decretum sit prædeterminativum, sed sufficere, ut sit decretum tam ex parte actûs, quàm ex parte objecti conditionatum, & illud ex parte etiam actûs absolutum, quo dicit se velle indemnem libertatem humanam servare. Diversitas autem habendi se aliter ad possibilia, quàm ad futura conditionata, inde petitur; nam inprimis ad possibilia habet se nonnisi consecutivè, ut dicitur in Metaphysicis; neque enim ideò est aliquid possibile, quia potest illud velle Deus; sed ideò vult, quia est possibile; jam autem ad futura tam conditionata, quàm absoluta, habet se antecedenter, & per modum causæ futuritionis modò illis proportionato. Rursus, inde petitur cum Fassolo diversitas n. 427. sicut condistinguuntur hæc tria, Potest esse, Erit, & Esset, ita condistingui debet, potest velle, vult, vellet; Potest velle, respicit possibilia, vult absoluta; vellet conditionata.

INSTAT 2. idem. Ille effectus habet aliquam determinationem ad fore; ergo aliter respicit causam primam, quàm effectus purè possibilis; sed effectus purè possibilis solùm respiceret illam ut potentem producere si velit; ergo talis effectus respicit illam ut producentem, atque adeo ut volentem producere.

RESPONSUM jam est; quòd effectus conditionatus respiciat Deum volentem producere voluntate conditionatâ tam ex parte objecti, quàm ex parte actûs, possibile autem, solùm, posse velle.

INSTAT 3. Istæ responsiones petunt principium, & contradictionem involvunt: Si enim ille effectus non respicit voluntatem, ut præcisè potentem velle, ergo illam respicit sub aliqua determinatione, & actualitate, sub qua illam, non respiciunt possibilia.

RESPONDETUR. Negando peti principium, vel quòd id involvat contradictionem; jam autem intervenit illic actualitas decreti de servanda libertate creata, item formalitas voluntatis ex parte objecti, & ex parte actûs conditionata, quæ duo non respiciunt possibilia. Deniq; possibilitas nihil ante se prius respicit; jam autem effectus absolutus respicit futuritionem sui conditionatam, consequenter respicit voluntatem sub aliqua determinatione ex suppositione illa consequenti conditionata.

INSTAT 4. Effectus conditionatè futuru respicit causam primam, igitur respicit illam sul determinatione ad esse ejus potiùs quàm a non esse; Ergo respicit illam sub formalitate a ctus liberi existentem, quia aliàs respiceret il lam nonnisi ut potentem velle.

RESPONDETUR. Quòd effectus conditio natus referatur ad causam primam, sub deter minatione indemnis servandæ libertatis, & a ctus, tam ex parte illius, quàm ex parte objecti conditionem involventis, cùm tamen possibili respiciant nonnisi ipsum posse velle; futuritio q conditionata ad seipsam, requirit anteceden tem voluntatē, & decretum divinum in ante ex plicatum, possibilitas autem non requirit ullun Dei decretum antecedens, ut immediatè dixi

INSTAT 5. Decretum divinum, à quo pen det effectus conditionatè futurus, est prius ra tione effectu; Ergo effectus dicet ordinem ad illud decretum, ut jam præexistens.

RESPONDETUR. Decretum de servand indemni libertate, & decretum conditiona tum tam ex parte actûs, quàm ex parte object præexistit effectui, sed non est necesse, ut præ existat determinativum.

INSTAT 6. Decretum divinum non appare unde possit habere rationem futuri.

RESPONDETUR. In re nullum decretum posse esse futurum; Omnia enim identificantu divinæ entitati præsenti; sed habet hanc denominationem à connotatis extrinsecis, vel per æquivalentiam; quanqum effectus futurus sub conditione, præsupponit etiam præexistens Dei decretum, quo vult salvare indemnem libertatem, & subsequens aliud, tam ex parte objecti, quàm ex parte actûs, conditionatum.

INSTAT 7. Volitio Dei absoluta, & efficax concurrendi ad istum actum liberum nostrum in particulari, non se habet concomitanter, cum determinatione liberâ nostræ voluntatis; quia duæ causæ, non possunt simul ad aliquid unum concurrere, nisi sit aliquod agens excitans utrumque; quod autem erit excitativum Dei? Non etiam se habet illa volitio Dei consequenter ad determinationem nostræ voluntatis. Tum quia alias volitio Dei, & concursus, qui ab illa pendet, non esset requisitus, ut nostra voluntas agat; siquidem effectus conditionatus, illi præsupponeretur. Tum quia aliàs necessitaretur Deus ad illam volitionem, siquidem præsupposito concursu nostræ voluntatis, non posset suspendere suum concursum; Ergo volitio Dei absoluta & efficax concurrendi ad istum actum liberum nostrum in particulari, habet se ad illam antecedenter.

RESPONDETUR. Argumentum ex multis principiis non convincere; nam inprimis si agat de effectu libero conditionato, committit falsi-

falsificationem propositionum; supponit enim quòd detur volitio Dei absoluta & efficax ad actum conditionatum liberè factum, quod ipsum probari debuisset. Quod si agat de effectu libero absolutè futuro supposità sententià de prædefinitionibus, habebit se decretum illud ad prævisionem effectûs conditionati, concomitanter, antecedenter autem ad effectum absolutum.

Ex alio etiam principio argumentum non convincit; quia non apparet, cur duæ causæ, sine adventu tertiæ, ex propria libertate, non possint se determinare ad aliquid agendum; præcipuè si alia causa sit altioris ordinis, ponimusq; quòd excitet Deus creaturam cogitationibus, quæ sunt in nobis sine nobis, collatione comprincipiorum, &c. Ex alio etiam principio non concludit hoc argumentum; quia imaginatur sequi ex nostris principiis, quòd detur actio creaturæ sine concursu Dei, & voluntate, & quam nonnisi sequatur voluntas Dei, quod nos non dicimus.

Quarta Ratio est ex Verdu. Ex nostris principiis sequitur scientiam Dei per se quidem esse immutabilem, quatenùs à seipsa variari, & mutari non poterat, & quatenùs non est in ejus libertate, ut oppositum sciat, ei, quod est; deberet tamen per nos dici scientia Dei antecedens, mutabilis & variabilis, quatenus potuit oppositum scire; Ergo admittimus Deum jam fortunatum, jam infelicem, dum volenti omnes homines salvos facere occurrit bonus usus arbitrii in Petro, & non in Juda; consequenter si cecidit sors super Petrum, & non super Judam, non ex vocante id erit, nec dicetur invenisse Petrus gratiam coram oculis Domini, sed potiùs invenit gratiam in usu arbitrii Petri, accidereq; posset, ut magis juvetur Petrus, & tamen nonnisi in Paulo inveniatur thesaurus.

Respondetur. Nec per accidens ratione sui scientia Dei mutatur, inter alias causas ideò, quia scientia consensûs A, & scientia dissensûs B, sunt idem entitativè, sed tota mutatio erit ratione intrinseci & in objecto. Quod autem dicitur, nos facere Deum nunc felicem, nunc infelicem, propositio allata, vel procedit circa objecta conditionata, vel circa absoluta? Si circa conditionata; non est illic locus felicitati vel infelicitati, quia pro statu conditionato, tam prævidetur assensus, quàm dissensus in aliis circumstantiis, si autem sit res de statu absoluto, Deus pro statu absoluto, habet in sua potestate, quod vult agere, seligendo principia efficacia, quæ selectio Deo soli convenit; hinc in Paulo ut inveniatur thesaurus, non est ex Paulo, sed ex Deo seligente. Denique universaliter per hoc Deus non redditur infelix, quia libera determinatio creaturæ fit ex ejus voluntate, volente indemnem servare libertatem humanam, aliàs non servandam si prædeterminaret.

Instat 1. Ideò consensus præscitur, quia est futurus, invenit itaque Deus consensum, invenire autem fortunati est; inops igitur Deus consilii, aut efficaciæ à se, exivit quærens arbitrium, quod adderet efficaciam.

Respondetur. Ideò consensum esse præscitum, quia est futurus, sed non utcunque, sed ex viribus gratiæ si sit supernaturalis. Universaliter autem, ideò præscitur, quia est futurus, non utcunque, sed dependenter à Deo decernente dare vires, & comprincipia decreto proportionato; cùmq; per ordinem ad statum absolutum selectio virium sit penes Deum; hoc ipso non est Deus inops consilii aut efficaciæ, si in illius electione stat, ut res fiat.

Instat 2. Bonus usus arbitrii non est ex prædeterminatione, non ex Deo vocante, ergo ex te.

Respondetur. Tam pro statu absoluto, quàm pro statu conditionato usus arbitrii bonus est ex Deo dante vires, & pro statu absoluto, seligente auxilia; licèt etiam sit ex nobis gratiâ Dei adjutis.

Instat 3. Si vi prædeterminationis talia non noscuntur, scientia liberorum erit scientia acquisita, utpote quam hauriat Deus ex arbitrio nostro per dependentiam ab extraneo, & excundo à se, quod est contra illud Joan. *Opus ei non erat, ut quis testimonium perhiberet de homine; ipse enim sciebat quid esset in homine.*

Respondetur. Scientiam hanc non esse acquisitam; neq; enim ea dicitur scientia esse acquisita, quæ noscit objectum, cujus scibilitas, est independens à decreto, aliàs cùm possibilia ad sui notitiam non indigeant decreto Dei, scientia de illis, deberet dici scientia acquisita. Sed scientia acquisita dicitur ea, quæ noscit objectum ante non cognitum, aut saltem tali modo noscendi non cognitum, qualem Christus D. acquirebat; id autem Deo non competit. Locus etiam ille script. non aptè adfertur; quia ille non plùs vult, quàm quòd Christo D. secreta cordium patuerint; nec est aliquod exire scientiæ, noscere objectum, ex suppositione illius ad se. Addo dari dependentiam impropriam, ab aliquo extraneo scientiæ divinæ, nempe ab objecto extraneo terminante eandem.

Quinta Ratio est Machini, apud Fassolum n. 446. Sumamus hanc conditionalem, si Adam non peccaret, Christus D. non fuisset incarnatus; si hæc est vera antecedenter ad liberam Dei determinationem, ergo posito peccato Adami in esse, non fuit in potestate Dei Christum non incarnari, aliàs sequeretur, quòd incarnatio esset futura; & simul non esset futura.

Respondetur ad præsens institutum parùm conducere allatam instantiam; quia cùm incarnatio tota pendeat à voluntate Dei solius, se de-

se determinantis, ante hanc determinationem videri non potest; jam autem actiones nostræ vel titulo nostrarum, non pendent à sola Dei determinatione, imò à determinatione prædeterminante salva libertate pendere non possunt. Argumentum etiam cum sua probatione spectatum non concludit; quia ex illa potestate Dei ad non incarnandum, non sequitur, ut advertit Fassolus, quòd incarnatio esset futura, & non futura, sed tantùm quòd esset quidem futura, ut simul posset non esse futura.

Punctum Difficultatis 8.

Proponitur nonum fundamentum ex iis, quæ adfert Pontius.

ARGUMENTATUR Pontius d. 5. n. 36. & cùm recensuisset varias acceptiones scientiæ mediæ, secundùm illas dixit dari illam, vel non dari, subdit. Si per scientiam mediam intelligatur ea, quâ Deus cognosceret quid futurum esset positâ conditione, non necessariò connexâ cum effectu, ex eo quòd habeat de facto, vel haberet Deus positâ eâ conditione decretum concurrendi, concursu quodam indifferenti, & non determinato ad utramque partem; subdit inquam, talem scientiam talis objecti non dari: Rationem dat; quia non datur, nec potest explicari, quid sit concursus ille indeterminatus, & videtur omnino implicare.

Prima pars ita ab illo prob. Ideò daretur talis concursus secundùm nos, quia concursus Dei determinatus præjudicaret libertati; sed hoc est falsum, nam esset omnino concomitans concursum ipsiusmet voluntatis, & nullo modo prævius ad ipsam, sed nihil concomitans exercitium libertatis, potest præjudicare ipsi, quia non obstante quocunque concomitante, manet essentia libertatis; consistit enim in hoc, quòd potentia positis omnibus prærequisitis ad agendum, possit agere vel non agere; concomitans autem, non est prærequisitum, ut patet. Quod autem non possit explicari, quid sit concursus indifferens? Prob. non enim est ipsa voluntas divina in actu primo considerata; quamvis enim illa voluntas est omnino indifferens, non est tamen concursus, nec pendet ab ullo decreto, ut pendet concursus. Nec etiam ille concursus est volitio, quâ velit Deus concurrere, si voluntas creata velit concurrere; quia quamvis haberet hujusmodi volitionem, non posset scire quid esset futurum, nisi sciret, quid voluntas creata vellet; non posset autem scire, quid voluntas creata vellet, nisi sciret ad quid ipsemet actu concurreret cum illa, quomodo autem posset scire ad quid concurreret, si ille concursus, non esset aliud, nisi volitio concurrendi, si voluntas velit, præsupponendo quodam modo volitionem creaturæ, quam præsupponere non potest sine suo concursu. Deniq; quòd ille concursus indifferens sit impossibilis, sic prob. nam secundùm nos concursus Dei & creaturæ identificantur, sed concursus voluntatis est determinatus ad volitionem; per illum enim, quo producit volitionem, nequit producere nolitionem; aliàs deberet dari aliquid aliud, quo determinaretur ad volitionem præ nolitione; Ergo & concursus Dei, ipsi identificatus, debet esse determinatus.

RESPONDETUR. Negando omnes tres partes Assumpti: Quod ad primam attinet, impugnata est in Physicis hæc concomitans voluntas concurrendi. Et certè imaginemur ipsam prædeterminationem necessitantem dari concomitanter, quomodo illa non tollet libertatem? Præcipuè quia illud posse operari, vel non operari positis prærequisitis non est materialiter accipiendum, hoc est pro aliquo in ante ponibili, sed debet accipi formaliter, hoc est pro eo, quo posito non potest non fieri operatio; & tamen id non oritur ex ipsa actionis suppositione. Quid sit concursus divinus, petatur etiam ex Physicis, pro nunc suffecerit dicere, quòd importet volitionem quæ applicet omnipotentiam ad coagendum creaturæ, dicit etiam ipsam omnipotentiam applicatam, ut facultatem executricem. Denique ipsam actionem, creaturæ prout illa pendet à Deo. Denique concursus ille creaturæ, quamvis sit in entitate determinatus in actu secundo; per nos tamen non est determinatus in actu primo, sed indifferens in suis causis si spectetur. Concedo ergo directè talem scientiam mediam à nobis admitti. Concedo quòd concursus determinatus præjudicaret libertati: Sed nego quòd concursus concomitans, determinans tamen ad unum, non sit præjudicaturus libertati; dicoq; quòd talis etiam concomitans concursus, haberet rationem prærequisiti formaliter, non enim esset ipse usus libertatis, sed aliquid à quo est usus libertatis, & tamen est determinatus ad unum, consequenter tollens indifferentiam atque adeo libertatem. Ipse vero concursus in actu primo, non est quidem sola voluntas divina; est tamen & illa; unde dicit applicationem omnipotentiæ; quæ ita applicata, supponit jam voluntatem divinam. Non est tamen voluntas divina, quâ velit Deus concurrere, si voluntas creata velit concurrere: Quia jam supponeretur concursus creaturæ ante concursum Dei; quod est absurdum. Negatur item concursum indifferentem esse impossibilem: Qui ipse concursus Dei aliud dicit in recto, aliud in obliquo: In recto dicit omnipotentiam divinam per voluntatem ejusdem ad agendum applicatam; In obliquo autem dicit ipsum actum creaturæ, prout pendentem à Deo; & secundùm hoc obliquum concursus Dei spectatus, est idem realiter cum concursu creaturæ: Qui concursus crea-

turæ,

turæ, ipſumq; illud obliquum importatum ab omnipotentia, eſt quid determinatum, ſi in ſe, & in ſuppoſitione ſui ad ſe ſpectetur. Non eſt tamen quid determinatum, ſi ſpectetur in ſuis cauſis, & antecedenter ad ſuppoſitionem ſui ad ſe. Unde & concurſus ille Dei ex ſuppoſitione ſui ad ſe, ſeu in actu ſecundo ſpectatus, eſt determinatus, ſed non eſt determinatus in actu primo ſpectatus. Omnia hæc fuſiùs tractantur in Phyſicis, ubi de concurſu divino. Vide etiam dicta ſuprà d.4.q.1.diff 4.

Punctum Difficultatis 9.

***Proponitur** 10. Fundamentum ex iis, quæ adfert Joannes à S. Thoma 1. p. ubi impugnat ſcientiam mediam.*

OBjicit 1. Rationem fundatam in Auct. S. Thom. Voluntas & decretum prædeterminativum modò ſit conditionatum ex parte objecti, nullam imperfectionem, aut ſuperfluitatem involvit, ſed potiùs magnam perfectionem; & ita de facto multa à Deo ſub conditione prævisâ, prophetata & ordinata ſunt, pro quo plura loca S. Thomæ adfert.

Respondetur ex iſtis, quæ docentur de ſcientia conditionalium colligi poteſt, concedi à nobis tale decretum circa iſta, quæ ſpectant ſimpliciter Dei gubernationem, ſalvaque libertate creaturarum ordinantur à Deo, idemq; dicimus de iſtis quæ merè & præciſè pendent à ſola ordinatione divina, circa mundi ordinem. Deinde prophetiæ ſæpe formantur à Deo, poſt præconſultam libertatem noſtram ſcientiâ conditionalium, quæ jam Deo relinquit locum decernendi efficaciter, & prædicendi, ſed efficaciâ ſupponente ſuppoſitionem noſtri conſenſus. Si autem formetur hoc decretum reſpectu futurorum liberorum conditionatorum ex dictis colligi debet, quòd ſit læſivum libertatis, improportionatum &c. &c.

Objicit 2. Et ſupponit, non implicare in terminis prædeterminationem, eamque Deum formare ante ſcientiam mediam ſtante libertate. Tum quia divina voluntas ex ſe eſt primum liberum, conſequenter ex ſe, utpote fonte omnis libertatis, erit cauſa omnis libertatis creatæ: Si autem non detur prædefinitio Thomiſtica, Deus per ſcientiam mediam inſpiciet aliquid extra ſe tantùm, nempe id, ad quod ſe voluntas determinabit. Ergo ex tali ſcientia non redditur voluntas libera Dei compoſſibilis cum libertate creata, ſed antecedenter ante eam ſcientiam, habet eam compoſſibilitatem, quantumvis ea ſcientia non daretur. Tum quia omni objecto ſcientiæ mediæ remoto, videt Deus per ſcientiam ſimplicis intelligentiæ non implicare, ſed eſſe poſſibilem actum liberum hîc & nunc, etiam ut liberum; ſed quod Deus videt non implicare, ſed eſſe poſſibile, poteſt facere, nullâ alia creata conditione inſpectâ, nec futuritione conditionatâ exſpectatâ, quia hoc ipſo, quòd non implicat, poteſt facere per omnipotentiam; Ergo & velle ante omnem aliam conditionem; Quia quidquid poteſt facere per omnipotentiam, poteſt velle per voluntatem, nullo alio exſpectato.

Respondetur. Prædeterminatio & tamen ſalvans libertatem implicat in terminis: Quia implicat in terminis prædeterminatio ſalvans indifferentiam; libertas autem eſt indifferentia ad utrumlibet: Non dependenter quidem à ſcientia media, Deus, eſt fons noſtræ libertatis, quia non ex media ſcientia formaliter provenit, quòd Deus ſit ens perfectiſſimum, imò quia eſt ens perfectiſſimum, debet habere ſcientiam mediam: Nihilominus non eſſet fons noſtræ libertatis, ſi prædeterminativo concurſu, vellet nobiscum concurrere; ſed eſt fons libertatis in quantùm nobis exhibet concurſum, & potentiam ad utrumlibet expeditam. Scientia ergo media tantùm ad hoc eſt neceſſaria, ut ſalvâ libertate, efficacem omnino gratiam, & concurſum conferat, præſcius quid ſit futurum ex illo concurſu, ad utrumlibet indifferenti, volendo etiam in illo ſalvare rationem ſpecialis beneficii, ut ſcilicet noſcendo bonum venturum ex oblatione illius, procedat ad dandum auxilium, vi cujus ponetur illud bonum conſenſûs. Ad illam propoſitionem, per ſcientiam mediam inſpiciet nonniſi Deus, ad quod ſe voluntas determinet, ex dictis ſatisfit; quòd non tantùm inſpiciet, ſed ad illam determinationem concurret, quâ ut ſe poſſit determinare creatura ipſe Deus voluit, dum voluit indemnem ſervare libertatem. Habet quidem voluntas Dei libera, compoſſibilitatem cum creata, ſed illam præciſè circa liberos eventus exercere non poteſt, independenter à ſcientia conditionata, ſed caſu ſolo illam exerceret. Omni autem objecto ſcientiæ mediæ remoto, videt Deus poſſibilem actum liberum; ſed vi illius non videt, an ſit exſtiturus, ſed advertit poſſibile eſſe ut exiſtat. Si autem non advertit determinatè, quod eſſet exſtiturus, non poſſet informari illâ ſcientiâ, ut dicatur præſcius agere vel concurrere; & licet quidquid poteſt facere Deus per omnipotentiam, poteſt velle per voluntatem; ſed ſi ipſa voluntas debitè præilluminetur; in ordine autem ad conferendas v. g. gratias efficaces, non præilluminatur debitè ſola ſcientiâ ſimplicis intelligentiæ: Quia hæc non videt unam partem determinatè.

Objicitur 3. Veritas futuri conditionati, de facto eſt veritas quædam determinata, licèt objectum ejus ſub conditione ſit exiſtens, ut pendente exiſtentia à conditione, jam non maneat ſuſpenſa veritas: Quod ſi eſt determinatè vera, ergo talis determinatio pro illo ſtatu conditio-

ditionato, & ut extracta à ratione puræ possibilitatis, ex aliquo principio, & causa oritur; nullum autem hoc principium est, nisi prædeterminatio.

RESPONDETUR. Determinationem illam oriri à libertate voluntatis, si effectus sit gratiosus gratiâ Dei adjutæ, quæ libertas ex dominio actionis tollit illam indifferentiam, etiam pro statu conditionato, & non tollit hanc indifferentiam pro statu possibilitatis, pro quo res potest evenire, potest non evenire.

INSTAT 1. Positâ illa conditione & statu conditionato, vel voluntas habet necessariò illam determinationem, vel liberè? Non necessario, nihil enim datur in tota illa conditione, quod necessitet, aliàs si conditio purificaretur pro statu absoluto, necessariò fieret ille actus: Si autem libere? Ergo causa & principium talis determinationis pro illo statu, est conditionata libera voluntatis creatæ determinatio; Ergo etiam intervenit illic determinatio voluntatis divinæ; quia ubicunque facit sibi locum creata libera determinatio, ibi locum etiam voluntas divina habere debet.

RESPONDETUR. Habere illic locum determinationem divinam, non antecedentem determinationem creaturæ, qualis est prædeterminatio; sed secundùm conditionem liberi agentis cum dominio ad utrumlibet, accommodando sese potestati creaturæ utrumlibet agendi, ad ipsamque illam determinationem etiam conditionatam concurrendo.

INSTAT 2. Impossibile est divinum intellectum videre illammet determinationem voluntatis, sub statu possibili, nisi respiciendo etiam suam omnipotentiam, nec potest cognoscere determinationem illam absolutè futuram, nisi respiciendo ad absolutam voluntatem suam, quæ est causa producendi res in facto esse; Ergo etiam in statu conditionato respiciendo actionem, respicit illam per ordinem ad aliquod attributum suum, à quo status ille, & res sub illo statu participetur.

RESPONDETUR. Res in statu conditionato, participare esse conditionatè ex decreto voluntatis conditionato ex parte actûs, & ex parte objecti, ipsâque omnipotentiâ conditionatè concurrente.

OBJICIT 4. Quando jam prævidit Deus sessionem Petri sub conditione futuram, idque independenter à decreto prædeterminante, vel potest adhuc divina voluntas stante illâ conditione in omnibus illis circumstantiis velle, quod Petrus non sedeat, vel non potest velle? Si potest velle oppositum, ergo adhuc scientia illa non erit infallibilis; quia adhuc restabat consulenda voluntas divina à quâ potest cassari, & evacuari illa veritas, etiam sub statu conditionato; & sic ante divinam voluntatem, & determinationem illius, non potest reddi certa & infallibilis illa præscientia: Si verò positâ illa conditione, & cognitâ illa determinatione, voluntas divina, non potest oppositum velle pro statu illo conditionato; Ergo est illi impossibile objectum illud pro illo statu, quod non potest dici.

RESPONDETUR, quòd Arg. importet aliquid tollens seipsum; nam cùm dicit secundùm nostram doctrinam, quòd res in talibus vel talibus circumstantiis ex suppositione determinationis ita se habeat, hoc ipso supponi etiam voluisse Deum, nec velle impedire, ut reo fiat. Quomodo ergo assumit argum. Deum intelligi debere nolentem hoc fieri, cùm inter prærequisita conditionata, conditionatè agendi, ponatur nolle Deum oppositum fieri, nec impedire, immo velle conditionatè concurrere, ex suppositioneque quòd velit Deus, non potest supponi, quòd nolit. Deinde cùm Deus etiam contra libertatem creatam niti possit, bene concipi potest, esse in potestate ejus, etiam oppositum fieri, & tunc tantùm non futurum oppositum, quando non supponetur oppositum Deum velle. Unde jam directè dici potest, supposito quòd prævidérit Deus sessionem Petri sub conditione futuram, posset nolle sessionem secundùm suppositionem antecedentem; sed non potest nolle secundùm suppositionem consequentem; quia si est suppositio sessionis, etiam est suppositio volitionis divinæ conditionatæ, ut sit sessio.

INSTAT 1. In illo signo rationis, quo intelligitur scientia media, ante omne decretum, utraque pars est possibilis voluntati creatæ, scilicet quòd sederet Petrus, vel non sederet, posset que, si voluntas illius aliter se determinaret, oppositum videri, à scientia media; Ergo etiam illud oppositum erat possibile voluntati divinæ, & ejus omnipotentiæ; Ergo non potest positâ illa conditione & sub statu conditionato reddi impossibile Deo; quod manet possibile voluntati creatæ.

RESPONDETUR ex suppositione, quòd talis facta sit suppositio pro statu conditionato, jam non potest mutari; cujus tamen oppositum supponit illatio; nam si posset mutari, sequeretur illam suppositionem esse & non esse; esse, est enim suppositio; & non esse, quia mutatur: Sic etiam supposito, ut supponi debet, quòd ad illam suppositionem concurrerit voluntas divina, jam non potest non concurrere voluntas divina. Unde in ordine ad istum eventum pariter se habent voluntas divina & creata: Quia sicut ex suppositione non est possibile oppositum voluntati creatæ; ita ex eadem suppositione, ad quam concurrit & voluntas, & omnipotentia divina, non est possibile oppositum.

INSTAT 2. Illud objectum conditionatum, vel proponitur divinæ voluntati, ut velit aliquid, circa illud objectum scientiæ mediæ, idque

que liberè, vel non proponitur ut liberè velit, sed necessariò se gerat circa illud? Si hoc secundum, ergo cum voluntas creata liberè se circa illud gerit, circa illud necessitabitur voluntas divina, quod est absurdum. Si autem liberè ei placet illa determinatio sub illo statu conditionato; Ergo potest non placere Deo, potestque velle oppositam partem sua determinatione, consequenter non scietur certò illud objectum ante prædeterminationem.

RESPONDETUR. Illud objectum conditionatum ita proponi divinæ voluntati, ut simul proponatur etiam illud ipsum voluisse Deum conditionatè, & sicut tunc ex suppositione, quòd voluerit creatura, non potest non velle, licèt liberè voluerit. Ita & Deus ex suppositione quòd illud conditionatum objectum voluerit, non potest illud non velle, licèt liberè velit; hoc enim stat cum libertate, ut suppono ex dictis. In hoc fallitur argumentantis imaginatio, quòd putet præsupponi illud objectum ante omnem omnino volitionem divinam, & post præsuppositionem tum primum illic cogitare Deum, ad quam se partem determinet.

INSTAT 3. Si non ponatur prędeterminatio, faciemus divinam potentiam dependentem à determinatione creata, siquidem non poterit certò, & prudenter providere, nisi priùs exploret per scientiam mediam, quid creatura factura sit? Quod non potest dici; est enim doctrina hæc Fausti.

RESPONDETUR. Non debere dici ullo modo proprie potentiam divinam dependentem à determinatione creaturæ; quia dependentia importat causalitatem, quam creatura, nullam exercet in potentiam divinam; id tamen verum est, quòd Deus propriâ suâ voluntate, & decreto adstrinxerit se non violaturum jura libertatis creatæ; consequenter se concursurum concursu indifferenti, dependentiaq; hæc scientiæ mediæ ab effectu non est ullo modo vera dependentia, sed solius præsuppositionis termini. Faustus quid docuerit, alibi dicitur. Addo non faciemus divinam potentiam dependentem à determinatione creata, cùm ipsa illa potentia ad illam etiam conditionatam determinationem concurrerit; Rationemque prioris habeat respectu illius determinationis potentiæ; quia dat concursum, vires, &c. ad eandem; advertendoque Deus scientiâ conditionatâ ad illam determinationem advertit simul ad suam volitionem, concursumque conditionatum.

OBJICIT 5. Idem q. 19. d. 5. a. 5. n. 1. assumitque universaliter hanc propositionem probandam, quòd non implicet libertatem creatam componi, cum efficacia intrinseca divinæ voluntatis, eamque sic probat: Quia vel Deus est prima radix & principium possibilitatis actûs liberi, vel non? Si non, ergo datur aliqua possibilitas alicujus rei creatæ, non derivata ab omnipotentia divina; quod est absurdum. Si autem Deus est causa prima, & radix nostræ libertatis, possibilitatisque actûs liberi, necesse est quòd ita sit causa possibilitatis unius actûs determinati v.g. consensûs ad amorem, quòd etiam sit causa possibilitatis ad oppositum, scilicet dissensum, aliàs non salvaretur libertas. Hoc posito subsumit, sed efficacia infinita divinæ potentiæ, quæ est radix & principium utriusque possibilitatis in actibus liberis determinatis, per hoc, quòd exequatur in actu determinante unam possibilitatem ex illis, non tollit aliam nec reddit impossibilem; quia executio unius possibilitatis, non contrariatur possibilitati alterius partis, ut patet, cùm voluntas actu unam partem operatur; Ergo nec eam tollet divina prædeterminatio.

RESPONDETUR. Si efficacia infinita divinæ potentiæ exequatur unam determinatè possibilitatem, sed modo proportionato libertati, non tollet aliam possibilitatem; sed tollet si faciat modo improportionato libertati; prædeterminatio autem ex dictis, est modus improportionatus libertati. Quod adfert de voluntate, locum hîc non habet; quia supposito quòd velit, non potest non velle, sed hæc suppositio oritur ex usu libertatis, adeoq; fundat suppositionem consequentem, prædeterminatio autem fundat, uti dictum est, suppositionem antecedentem. Unde concedo, Deum esse primum principium possibilitatis actûs liberi, estque causa possibilitatis consensûs determinati, ut sit causa possibilitatis dissensûs, si non agat prædeterminativè; secùs si agat prædeterminativè, sic enim aufert indifferentiam ad dissensum v.g. adeoque non salvat possibilitatem oppositi, tumque divina potentia, quando exequitur in actu determinatè unam possibilitatem non reddit impossibilem aliam; si id exequatur modo liberis proportionato, adeoque non prædeterminativè.

OBJICIT 6. Idem. Consensus creatæ voluntatis, est impossibile, quòd sit consensus à Deo simul cum voluntate, & non sit priùs à Deo; supponitur enim causatus à Deo; & quidem per prius à Deo; quia causa prima, etiam ad talem influxum, habet formalitatem causæ primæ, adeoque supponi debet à causâ subordinata.

RESPONDETUR pluribus ex capitibus argument. non concludere: Inprimis si sit res de consensu gratioso, fiatque ille modo connaturali, hoc est per principium unitum, ostendetur causalitas prior causæ primæ (quod etiam proportionaliter applicari debet, quamvis non fiat modo connaturali, & si sit actus merè naturalis) ostendetur, inquam, hæc causalitas in ipsa collatione auxilii, & virium. Rursus ratione primarum illustrationum, piarumque affectionum, & in ordine naturali ratione cogitatio-

num,& af. ctionum, quas dicebat Aristoteles oriri à bonâ fortunâ. Vide superius dicta per quid salvetur ratio causæ primæ.

INSTAT I. Idem. Consensus creatæ voluntatis, à quo accipit denominationem efficaciæ, decretum Divinum de se indifferens, est, inquam, ille consensus aliquid creatum, subjectum dominio voluntatis creatæ, & ordinabile in finem ab aliquâ providentia, ergo à fortiori causatur entitativè, & efficienter ab omnipotentia Dei, sine quâ factum est nihil, & dirigitur à providentia Divina in finem efficaciter, efficacitate infallibili in ratione operandi, & non solùm in ratione sciendi, & videndi.

RESPONDETUR. Concedo illum consensum esse aliquid creatum, ordinabile à providentiâ; Concedo causari illum ab omnipotentiâ; Concedo dirigi in finem efficaciter efficacitate infallibili; sed nego illum desumi ab aliquo prædeterminativo; Sed infallibilitas illius providentiæ, connotat suppositionem nostri consensus conditionati, ad quem ipsum concurrit voluntas Dei, ejus omnipotentia, &c. Quamquam hoc argumento non apparet de consensu-ne conditionato, an de absoluto loquatur? Si loquatur de consensu absoluto, falsum est in Nostris principiis, quòd antecedenter ad consensum absolutum non detur efficacia; cùm etiam nos admittamus efficaciam in actu primo, & antecedenter ad consensum absolutum; licet voluntas Dei non habeat denominationem efficaciæ antecedenter ad consensum conditionatum. Si autem loquatur de sensu conditionato, illum antecedenter non dirigit in finem efficaciter providentia Divina, quia hæc efficacia providentiæ Divinæ, penes statum absolutum spectari debet.

INSTAT 2. Idem. Quæcunque realitas creata est dependens à Deo in fieri, & in conservari; sed ille influxus creatæ voluntatis, etiam quà influxus creatæ voluntatis, est aliqua realitas creata; Ergo ut talis, pendet adhuc à causalitate Divinâ; sed quidquid est dependens à causalitate alicujus, respicit illud sub prioritate causæ, & non sub simultate tantùm coëfficientis; Ergo respectu Divinæ causalitatis, debet partialis influxus voluntatis creatæ, esse posterior, & respicere causalitatem Dei: quia nihil causatur ab alio per simultatem, sed per prioritatem.

RESPONDETUR. Prioritatem hanc in dependentia nostri consensus à Deo salvari non per præoperationem in ipsum consensum, sed per productionem ipsius potentiæ, collationem auxiliorum, virium, &c.

INSTAT 3. Illa determinatio voluntatis, & partialis influxus debet causari à voluntate Divinâ, non inefficaci; quia inefficax nihil causat: Ergo debet causari ab efficaci; hæc autem efficacia non potest desumi à determinatione voluntatis & ab ipso effectu, quod ipsum prob. quia ista determinatio non potest supponi à decreto, sed ab ipso causatur; Ergo ante talem determinationem, & non ab ipsa, decretum habet efficaciam; & ratio est; quia causa efficax esse debet dum causat, non postquam aliquid causatum est, quia causato effectu, efficacia ad nihil deservit.

RESPONDETUR. Non satis apparere, de quonam statu procedat hoc argumentum; Si procedit de statu conditionato, supponit aliquid, quod ipsum probandum foret, nempe quòd causetur illa determinatio, pro statu conditionato, à voluntate efficaci quà tali: quod si procedat de statu absoluto, proficiscetur quidem illa determinatio à voluntate efficaci, sed non quà efficaci: quia quà efficax illa voluntas Dei dicit ipsum consensum conditionatum, qui seipsum non causat. Unde deberet dici, quòd proficiscatur à voluntate Divina efficiente. Sed quidquid sit de his rigoribus loquendi; concedo determinationem absolutam voluntatis causari pro statu absoluto à voluntate Divina efficaci, quæ efficacia voluntatis Divinæ non potest quidem desumi à determinatione voluntatis absoluta: quia absoluta determinatio est quid posterius illâ voluntate efficaci Divina; sed cur non posset desumi à determinatione conditionata? quæ prior est subsistendi consequentiâ prædeterminatione absoluta.

OBJICIT 7. Deum allicere per Nos voluntatem propositione tantùm objecti, & non prædeterminando, quod illi commune est cum creaturis, & tamen Deus debet aliquid sibi proprium habere, nempe ut possit etiam voluntates creatas immutare. Punctus itaque difficultatis in hoc est, utrum ipsum motum voluntatis debeat etiam Deus ipse causare, non solùm per objecti propositionem; sed etiam per efficientiam, seu efficaciam intra voluntatem, ut etiam supponit Aug. & S. Thom.

RESPONDETUR. Seclusâ prædeterminatione Deum habere vim immutandæ voluntatis? inprimis ratione selectionis mediorum, quæ prævidet fore efficacia, cujus selectionis non est potestas in ullâ creaturâ. Rursus habet potestatem immutandæ voluntatis ratione collationis auxilii elevantis, si operatio debet esse supernaturalis. Et quamvis S. Thom. dicat intellectum humanum posse adjuvari ab intellectu Angelico ad aliquid cognoscendum; nondum tamen dicetur, posse immutare voluntatem immutatione supernaturali, vel per directam immissionem cogitationum, quas dicebat Arist. oriri à bonâ fortunâ; hoc enim spectat ad solum Deum. Quod autem dicit, in hoc esse punctum difficultatis, utrum ipsum motum voluntatis Deus etiam ipse causare debeat? quod, inquam dicit, id non ita se habet; Non enim inter Nos & Thomistas, in hoc est difficultas; concedimus enim & actum, & ipsam determinationem

ad actum ita causari à Deo, ut etiam simul causetur à creaturâ. Sed in hoc, an determinationem creaturæ ad hanc partem præcedat determinatio Dei determinans creaturam talis, ut illâ positâ, non possit jam non esse illud, idque ex vi determinationis positæ à Deo ad id, ad quod Deus determinat.

INSTAT 1. Voluntas Divina efficax est infallibilis, & talis cui resisti non potest, quod Scriptura probat, quam ille pluribus citat, sed & ratio suadet; Ergo ponenda est intrinseca efficacia in Deo non suppositiva consensus; hoc enim quod fit per oblationem indifferentem, & indeterminatam concursus, per propositionem objecti, & motionem moralem, est tale; quod exspectat consensum nostrum, ut juxta ejus determinationem cooperetur ei, & est insuper tale, cui etiam in sensu composito resisti potest.

RESPONDETUR. Hoc Arg. indigere suis limitationibus: nam Arauf. Trid. & Innocentius contra Jansenistas decernunt interiori gratiæ resisti posse. Ut toti difficultati satisfiat concedimus voluntati Divinæ resisti non posse, sed infallibilitate ortâ ex suppositione consequenti in istis, quæ liberè fiunt, sed negatur alio sensu voluntatem Divinam respectu actuum liberorum esse talem, cui resisti non possit, nisi fortè dicas esse talem, quæ cùm sit accommodata libertati licet per oblationem indifferentis concursus, tamen resistentiam non admittat. Admittimus item infallibilitatem antecedentem ad consensum absolutum ortam ex suppositione ipsiusmet consensus, sed negamus dari infallibilitatem voluntatis Divinæ antecedenter ad consensum conditionatum talem, cui resisti non posset. Quamvis autem oblationi concursus indifferentis, propositioni objecti, &c. secundùm suppositionem antecedentem resisti possit; ex suppositione tamen consequenti non potest resisti: Si enim prævideatur ille concursus eventum nonnisi habiturus ex adjutorio Dei, dominio actionis in hanc partem inclinato, non potest non habere eventum.

INSTAT 2. Voluntas cui non potest resisti, est efficax & infallibilis per locum intrinsecum, & antecedenter ad prævisionem nostri consensus, ergo datur prædeterminatio. Ant. prob. quia si voluntas Divina est talis cui resisti potest secundùm se & per locum intrinsecum, ergo considerata Divina voluntas secundùm se, & ante præscientiam consensus nostri, patitur resistentiam, quæ non oriatur nec derivetur à Deo; Si enim esset cum influxu Dei, jam esset cum voluntate Dei: Si autem illa resistentia esset sine influxu Dei, & ipso non cooperante; Ergo aliquid reale & creatum esset possibile, quod sit independens in esse à Deo; Ergo ulteriùs, si antecedenter ad omnem prævisionem mei consensus est impossibilis resistentia aliqua ad voluntatem Divinam in sensu composito, hoc ipso sequitur ante omnem suppositionem, Divinam voluntatem esse infallibilem, & irresistibilem in eodem sensu composito, adeoque efficacem & prædeterminativam.

RESPONDETUR. Probandum priùs fuisse dari aliquam voluntatem efficacem ante prævisionem etiam conditionati nostri consensus, quæ quia non datur, adhuc salvatur nulli voluntati Dei efficaci resisti posse, eò quòd in liberis, non sit efficax, efficacia non orta ex suppositione consensus conditionati, ut ordinariè dicimus; in necessariis autem intrinsecam efficaciam habet; consequenter etiam per nos nulli efficaci Divinæ voluntati resistitur, præcipuè verò, quia ipse consensus conditionatus, est etiã ex ipso influxu Divino, in quem influit Deus. Neque inde sequetur, humanam potius voluntatem non posse sibi resistere, quàm quòd voluntas humana non possit resistere Divinæ voluntati; quia hoc ipsum dominium actionis habet creatura à voluntate Dei, & quia de absolutâ potentiâ posset illam indemnem non servare, & quia seligit auxilium, quod prævidet operaturum, cujus selectio pendet à solo Deo.

INSTAT 3. Potest Deus promittere aliquid creaturæ, quo casu non apparet quomodo Deus possit offerre nonnisi concursum indifferentem, nec habere decretum indifferens ex parte suâ, & efficax solùm ex præscientia, quâ videt voluntatem creatam determinandam, aliàs promitteret Deus id, quod non esset ipse facturus, & cujus non esset efficiens; determinationem enim creaturæ præscit, non causat, præcipuè cùm Deus illis promissionibus non tantùm promittat concursum suum indifferentem, sed etiam ipsum actum determinatum.

RESPONDETUR. Promissiones illas Divinas, circa actus bonos, fundari ut plurimùm in prædefinitionibus actuum bonorum antecedentibus effectum absolutum, vel esse circa ea, quæ soli Divinæ ordinationi tanquam gubernanti universum subsunt. Multa etiam non tam sunt promissiones Divinæ, quàm meræ prædictiones fundatæ in iis, quæ Deus novit per scientiam Conditionalium. Sed insuper ut Deus dicatur non solum promittere concursum indifferentem, sed ipsam actionem, non est necesse ponere ad hoc physicam prædeterminationem, sed sufficit ponere concursum in entitate indifferentem, ratione tamen selectionis, & ut Nostri dicunt, beneficii determinatum, ex suppositione consequenti, ex quo postea sequitur infallibiliter determinatio voluntatis. Supponit etiam argumentum, quòd doceamus, consensum ipsum, & determinationem non causari ab influxu Divino, quod negatur à Nobis. Deinde involvit se argumentum: non enim apparet si dicatur, quòd Deus sit causa coëfficiens consensus, quomodo inquam sequatur, quòd Deus illum præsciat, non causet?

Punctum

Punctum Difficultatis 10.

Ultimum Fundamentum, petitum ex Nostrorum Principiis.

DAntur prædefinitiones actuum nostrorum salvâ libertate; Ergo & Prædeterminatio physica dari poterit salvâ libertate.

Est hic necesse resolvere ipsum Antecedens: quod ut fiat,

SUPPONO 1. Notionem trium horum terminorum. Prædestinatio, Prædefinitio, & Prædeterminatio. Quid sit Prædestinatio, alibi dicitur; suffecerit pro nunc dicere, quod sit provida destinatio gloriæ pro electis. Prædefinitio est decretum voluntatis Divinæ, intendentis efficaciter aliquid fieri per se, vel per creaturam. Prædeterminatio (loquor hic de illa ex communiori sensu) est qualitas creaturæ impressa, priùs naturâ quàm operetur, intrinsecè determinans ad unum, quâ positâ non possit non fieri id, ad quod determinat.

SUPPONO 2. Prædefinitionem dupliciter posse fieri à Deo. 1. Decernendo, ut aliquid fiat à creaturâ non præconsultâ priùs libertate ipsius. 2. Potest fieri post præconsultam libertatem, ita ut efficacia illius desumatur ex ipsa futuritione conditionata prævisâ: prioris exemplum est, volo ut Petrus convertatur. Secundæ autem exemplum est, si darem hanc gratiam Petro, consentiret illi, volo ergo ut consentiat, destinoque illi hanc gratiam. Priorem illam prædefinitionem nostra Schola negat: coincidit enim cum Thomistica. Secundi generis negant aliqui cum Vasquez, alii affirmant cum Ruiz, Arriaga & aliis.

SUPPONO 3. Bene admitti posse has prædefinitiones salvâ libertate. Tum, quia prædefinitio illa dependet ab eo, quod supponit nostram libertatem. Tum, quia non adfert media determinata ex se, ad unum, & quæ simpliciter habeant rationem suppositionis antecedentis, sed adfert media, quorum ratio infallibilis desumitur ab ipso exercitio libertatis. Tum, quia positâ illâ prædefinitione, quod non possit fieri oppositum in idem refertur; ac cur positâ scientiâ conditionalium non possit fieri oppositum, nempe utrobivis refertur in ipsam suppositionem consensus. Erant autem hæ prædefinitiones distinctæ etiam à morali concomitante determinatione: quia prædefinitiones procedunt simpliciter ex suppositione effectus, quam antecedentiam suppositionis effectus, non dicit determinatio concomitans.

SUPPONO 4. Quòd eadem prædefinitio salvet etiam efficaciam Divinæ voluntatis, idq; ideò, quia non est, cur non sit contenta illa infallibilitate, & infrustrabilitate, quâ contenta est scientia conditionalium, respiciendo scilicet infallibilitatem ortam ex suppositione consensus. Deinde si prædefinitio non salvaret efficacitatem, & infallibilitatem in suis decretis, ex eo non salvaret, quòd Deus volens efficaciter fieri aliquid, deberet jam non offerre media indifferentia; hoc autem non evincit quidquam; nam illa media, licèt secundùm suam entitatem spectata, sint indifferentia; in ratione tamen efficacium, quà efficacium, infallibilitatem habent. Denique in istis prædefinitionibus salvatur efficacia Divinæ voluntatis, quia ille qui habet in suâ manu media apta ad positionem finis, potest ante absolutam executionem illius finis efficaciter intendere eundem. In manu autem Dei sunt apta illa media.

SUPPONO 5. Bene has prædefinitiones admitti de facto posse. Tum, quia ex una parte nihil obstat illas admitti, cùm salvent & libertatem, & efficaciam Divinæ voluntatis, ex altera parte convenit eas habere Divinæ providentiæ vi enim illarum priùs intendet finem, quàm præstet media, vi illarum magis liberalem se ostendet erga electos, vi illarum ostendet propensionem in bonum, præcipuè cùm plura loca sacræ Script. tales prædefinitiones innuant, ut cùm dicit Christus se vadere, sicut est illi prædefinitum à Patre, & similia.

Sed hæ prædefinitiones admitti debent non nisi ratione actuum bonorum; non verò malorum: nam eas non admittendas esse docet Arausicanum Can. 25. dum dicit; *Aliquos ad malum Divina potestate prædestinatos esse, non solùm non credimus, sed & si sunt qui tantum malum credere vellent, cum omni detestatione, illis anathema dicimus.* Ratio etiam idem suadet: quia id quod prædefinit Deus, facit, & quod facit, ut fiat, non prohibet, sed appetit, quod circa peccatum Deo tribui non potest. *His suppositis*

RESPONDETUR ad Arg. Conced. Ant. Neg. Cons. Disparitas est, quia efficacia prædefinitionis oritur ex exercitio ipso nostræ libertatis præviso, consequenter est suppositio merè consequens, adeoque non tollens libertatem, secùs prædeterminatio.

INSTABIS 1. Ex iis, quæ tenens prædefinitiones M. Perez. d. 5. de Prov. à n. 43. sibi opponit; Bona est hæc argumentatio, si Deus est infinitè bonus, caret peccato furti, ita ut propositio huic opposita, non sit Deo libera, sed necessariò falsa, sed Deus habet infinitam bonitatem, ita ut opposita huic propositio non sit Deo libera; Ergo Deus caret peccato furti, ita ut opposita huic propositio non sit Deo libera; At opposita propositio est Deum furari, ergo Deo non est liberum furari. Ergo etiam valebit hæc argumentatio. Si Petrus subjacet decreto de non furando, caret peccato furti, ita ut propositio opposita non sit Petro libera. Sed Petrus subjacet tali decreto, ita ut Petro non sit libera opposita propositio. Ergo Petrus caret furto, ita ut suppo-

suppoſita propoſitio, non ſit Petro libera, ſed oppoſita propoſitio eſt Petrum furari; Ergo Petro non eſt liberum furari.

RESPONDETUR. Neg. tenere illationem ſecundam, eò quòd ſecundæ neceſſitas, procedat ſecundùm ſuppoſitionem conſenſus exhibiti à Petro, quæ autem procedunt ſecundùm talem ſuppoſitionem, non tollunt libertatem, & licèt Petro non ſit liberum decretum Dei elicitivè, formatur enim à Deo; eſt tamen liberum objectivè, ita quòd ſcilicet Deus non potuerit formare hoc decretum, ſi non exhibuiſſet Petrus conſenſum conditionatum, quem illi exhibere liberum fuit. In idem recidit ſi dicas, in priore illatione contineri neceſſitatem antecedentem: nam per eſſentiam bono de ſe, eſt etiam neceſſarium, de ſe, non peccare; ſecunda autem illatio eſt neceſſaria nonniſi neceſſitate ſuppoſitionis conſequentis, jam autem ſuppoſitio antecedens tollit libertatem, non conſequens.

INSTABIS 2. Implicat ut Deus habeat duas voluntates efficaces circa duo objecta contradictoria, ſed ſi Deus haberet decretum prædefinitivum, & ſimul voluntatem dandi ei quem prædefinivit concurſum generalem ad peccandum, haberet &c. Ergo: Minor prob. hæc ſunt contradictoria: neceſſarium eſt exiſtere conſenſum Petri, eſt contingens non exiſtere conſenſum Petri, jam autem vi prædefinitionis neceſſarium eſt exiſtere conſenſum Petri, cùm hoc decretum ſit immutabile, & vi voluntatis efficacis dandi concurſum generalem ad peccandum, eſt contingens non exiſtere conſenſum Petri. Ergo. Hanc inſtantiam proponit Roſmer in 1. p. p. 158.

RESPONDETUR. Neg. ſeq. illæ autem propoſitiones prout hîc ſumuntur, & ſumi debent, non ſunt contradictoriæ: nam ly neceſſarium ex ſuppoſitione conſequenti, & ly ſimpliciter contingens non ſunt contradictoriæ, ly autem neceſſarium in præſenti ſumitur pro neceſſario ex ſuppoſitione conſequenti. Quod autem attinet ad voluntatem tribuendi concurſum indifferentem, illa ex eo cohæret cum prædefinitione; quia quamvis ſuo modo indifferentiam dicat, in ratione tamen determinatæ & infallibilis, infallibilitatem conſequentem dicit, quæ ſufficit. Addo, hæc propoſitio: Neceſſarium eſt exiſtere conſenſum Petri, eſt vera non neceſſitate aliqua antecedenti, ſed conſequenti, ſi autem hoc non eſt neceſſarium neceſſitate antecedenti, verum etiam erit, quòd ſit contingens non exiſtere conſenſum Petri.

INSTAT 3. Oppoſitum ſentiens Martinon. d. 19. n. 74. dicitque talem prædefinitionem antecedentem eſſe impoſſibilem circa multa opera Chriſti & SS. quæ peccatum ſupponunt; eſt enim impoſſibile Deum velle antecedenter abſolutè aliquid ſupponens peccatum. Deinde ſi Deus ex ſe omnia bone opera prædefinivit, cur definivit tam pauca? non eſt item conſentanea doctrinæ PP. qui rationem cur Deus præſciat actus futuros liberos creaturarum docent eſſe, quia futuri ſunt, non eſſe autem futuras, quia Deus præſcivit.

RESPONDETUR. Ante prævisam ſuppoſitionem peccati non eſſe decereta opera abſolutè, ſed nonniſi ex illius ſuppoſitione; Conſequenter jam DEUS non utitur tanquam medio illo peccato, ut ponat prædefinitionem, ſed illo ſuppoſito, & ſine ulla prædefinitione facto, tum primùm format ſuam prædefinitionem, in antè directus ſaltem ſcientiâ conditionata de illo peccato. Quare autem Deus tam pauca opera prædefinierit? altitudini conſilii illius relinquendum eſt. PP. qui dicunt, non ideò actus eſſe futuros, quia illos Deus præſcivit, loquuntur de ſcientia ſpeculativa, non practica, & cùm prædefinitio ad actum voluntatis ſpectet ſæpeque PP. dicant res bonas ideò fieri, quia Deus illas vult fieri, hoc ipſo relinquunt adſtruendæ prædefinitioni locum.

QUÆSTIO IV.

De Phyſica Prædeterminatione Theologicè.

DICENDUM eſt. Quòd phyſica prædeterminatio ſecundùm principia Theologica non detur; adeoque quòd non ſit medium noſcendi effectus liberos, ſive abſolutos, ſive conditionatos. Ita omnes Noſtri DD. & plures aliarum Scholarum Magiſtri, quos noſtri recitant.

DIFFICULTAS I.

Proponuntur Argumenta contra Prædeterminationem.

DUplicia poſſunt formari Argumenta contra prædeterminationem ex locis Theologicis, inprimis ab Auctoritate, deinde à Ratione.

Punctum Difficultatis 1.

Proponuntur Argumenta ab Auctoritate.

PRIMA Auctoritas eſt S. Thomæ. Si prædeterminatio foret medium noſcendi futura libera, noſcerentur illa in ſuâ cauſâ; nam per Thomiſtas prædeterminatio eſt cauſa liberorum; ſed in cauſa Deus per S. Thomam non noſcit futura, ut ſuppono, certò & determinatè.

Docuit id S. Thomas prima p. q. 14. a. 13. in corpore. q. 19. a. 12. ad 3. q. 23. a. 1. ad 1. ubi prædeterminationem cum Damaſceno nominat impoſitionem neceſſitatis. q. 62. a. 3. ad 2. *Inclinatio gratiæ non imponit neceſſitatem, ſed habens gratiam poteſt eâ non uti, & peccare*; quod falſum eſt in principiis prædeterminantium. Item q. 83. a. 1. ad 3.

Eò

Eò ſervit locus ex prima ſecundæ q. 9. a. 6. ad 3. q. 10. a. 4. in corpore, ubi expreſſè docet, voluntatem eſſe activum principium, non determinatum ad unum, ſed indifferenter ſe habens ad multa. Item q. 106. a. 2. ad 2. Item ſecunda ſecundæ q. 171. a. 6. ad 2. Item in 3. p. q. 69. a. 8. ad 2. rationem conſenſus refert non in gratiam ſed in uſum? *quia etiamſi æqualem* inquit *gratiam percipiunt, ſed non æqualiter eâ utuntur, ſed unus ſtudioſius in ea proficit, alius per negligentiam gratiæ Dei deeſt.*

In 1. diſt. 38. q. 1. a. 5. in corpore & ad 2. & ad 3. & ad 5. & ad 7. Et in 1. diſt. 39. q. 2. a. 2. loquens de voluntate, *ex conditione* inquit *ſuâ ſequitur quòd rectum ordinem tenere poſſit tendendo in finem, & etiam deficere; Si autem inevitabiliter in finem tenderet &c. tolleretur ſibi conditio ſuæ naturæ.* Idem repetit ad 3. Et in 2. diſt. 39. q. 1. a. 1. *Ipſa potentia quantum eſt in ſe indifferens eſt ad plura; ſed quòd determinatè exeat in hunc actum, vel illum, non eſt ab alio determinante, ſed ab ipſa voluntate.* Legunt alii *non eſt ab alio determinatè.* Videtur prior illa lectio retinenda, eſt enim conformis phraſi, quæ habetur ibidem Artic. 2. in O ubi dicit, quod voluntas ex ſeipſa determinetur. *Ratio enim* inquit *culpæ in actu deformi eſt ex eo, quòd procedit ab eo qui habet dominium ſui actus, hoc autem eſt in homine ſecundùm illam potentiam, quæ ad plura ſe habet, nec ad aliquod eorum determinatur niſi ex ſeipſa, quod tantùm voluntati convenit.*

In 2. d. 25. q. unicâ a. 1. ad 3. *Deus operatur in omnibus, ita tamen quòd in unoquoque ſecundùm ejus conditionem: unde in rebus naturalibus operatur, ſicut miniſtrans virtutem agendi, & ſicut determinans naturam ad talem actionem: in libero autem arbitrio hoc modo agit, ut virtutem agendi ſibi miniſtret, & ipſo operante, liberum arbitrium agat, ſed tamen determinatio actionis, & finis in poteſtate liberi arbitrii conſtituitur.* Et ibidem d. 28. q. 1. a. 1. in corpore. *Non enim eſſet homo liberi arbitrii, niſi ad eum determinatio ſui operis pertineret. Similia habet in 4. d. 49 q. 1. a. 3. quæſtiun. 2. ad. 1.* Item L. 1. contra Gentes c. 73. & ſecundo contra Gent. c. 99. *Invenitur alius neceſſitatis modus in rerũ natura, ſecundùm quod aliquid dicitur neceſſariũ abſolutè, quæ quidem neceſſitas dependet ex cauſis prioribus in eſſe, ſicut ex principiis eſſentialibus, & ex cauſis efficientibus ſive moventibus,* ſubditq; ; *Ea verò quæ voluntate fiunt, neceſſitatem habere non poſſunt, niſi ex ſola finis ſuppoſitione;* Ergo non ex prædeterminatione.

3. Contra Gent. c. 66. num. 5. *Secunda agentia ſunt quaſi particulantes & determinantes actionem primi agentis,* & ibidem c. 112.

4. Contra Gent. c. 70. explicans illum locum; *Omnis qui in eo manet non peccat,* ait. *Hoc ideò dici, quia bona Spiritus S. quibus homo adoptatur in filium, vel renaſcitur in filium Dei, quantùm eſt de ſe habent tantam virtutem, quod hominem ſine peccato conſervare poſſint; poteſt autem contra ea agere, ve ab eis diſcedendo peccare.*

Item q. 2. de veritate a. 12. ad 2. ubi determinationem cognitionis non refert in prædeterminationem, ſed in illorum poſitionem eſſe ſuppoſitam, & q. 22. a. 5. & 6. dicit; *Ex hoc dicitur aliquid eſſe neceſſarium, quòd eſt inevitabiliter determinatum ad unum.* Item q. 24. a. 1. ad. 5.

De Malo q. 6. *Quantùm ergo,* inquit, *ad exercitium actus: primò quidem manifeſtum eſt quòd voluntas moveatur à ſeipſâ; ſicut enim movet alias potentias, ita & ſeipſam movet.*

De Potentia q. 2. a. 3. in corpore; *Voluntas in quantum voluntas eſt, cùm ſit libera, ad utrumlibet ſe habet; poteſt enim agere & non agere, ſic vel ſic facere.* q. 3. a. 7. ad 12. *Voluntas dicitur habere dominium ſui actus, non per excluſionem cauſæ primæ, ſed quia cauſa prima, non ita agit in voluntatem, ut eam de neceſſitate ad unum determinet; ſicut determinat naturam, & ideò determinatio actus relinquitur in poteſtate rationis & voluntatis.* q. 9. a. 1. ad 3.

Quodlibeto 1. a. 7. ad 7. *Deus movet omnia ſecundùm modum eorum, & ideò Divina motio à quibusdam participatur cum neceſſitate, à natura autem rationali cum libertate, propter hoc, quòd virtus rationalis ſe habeat ad oppoſita; & ideo ſic Deus movet mentem humanam ad bonum, quòd tamen poteſt huic motioni reſiſtere.*

2. Phyſ. Lect. 15. ſub initium. *Quod habet neceſſitatem ex cauſa efficiente, eſt neceſſarium abſolutè;* talem autem indubiè neceſſitatem adfert prædeterminatio.

Respondet Joannes à S. Thom. q. 19. d. 5. a. 6. n. 32. pluribus. Ad ejus principia reſpondendi ſolvenda.

Tenendum eſt, quòd pluribus locis S. Thom. ut vidimus determinationem ad ipſum actum, tribuat voluntati; conſequenter tribuit determinationem ad ipſum exercitium; cujus oppoſitum aſſumit Reſpondens. Deinde concedimus ex communiori noſtrorum, quòd Deus determinat ad individuationem actus, creatura autem ſe determinat ad ſpecificationem actus; inde tamen inferimus, ſi ſalvâ ſubordinatione ad cauſam primam determinat ſe ad ſpeciem actus cauſa ſecunda, cur non ſe determinabit etiam ad exercitium actus. Denique ex eo, quia ex Divina impreſſione habet voluntas, ut non poſſit velle malum, ſed bonum, cur etiam prædeterminatio, quæ ſit ex Dei impreſſione non erit adſtrictiva nonniſi ad unum, adeoque ſublativa libertatis. Porro determinationem, quà dicimus, creaturam ſe determinare, non negamus deſcendere à poteſtate Dei, & ejus adjutorio adjuvantis illud principium ſe determinans.

2. Auctoritas eſt S. Auguſtini inprimis in expoſitione Pſal. 141. *Tentator* inquit *non ceſſat pulſare, ut irrumpat, ſi clauſum invenerit oſtium, tranſit, ideò Apoſtolus quia in noſtrâ poteſtate eſt oſtiũ*

claudere, ostium cordis non parietum: ibi enim & cubiculum, quia ergo in nostra potestate est & ostium claudere, neque detis inquit *locum Diabolo &c.* en Aug. non in prædeterminationem, sed in nostram potestatem refert claudere ostium.

Lib. 1. ad Simplic. q. 2. *Cujus miseretur, sic eum vocat, quomodo scit ei congruere ut vocantem non respuat*, & ibidem. *Deus ut velimus, & suum esse voluit, & nostrum, suum vocando, nostrum sequendo*: in prædeterminatione autem & vocatio, & voluisse illi debetur. Ibidem dicit. *Verum inquam est; Multi vocati, pauci verò electi; illi enim electi, qui congruenter vocati, illi autem qui non congruebant, nec contemperabantur vocationi, non electi; quia non secuti, quamvis vocati.* Item. *Quamvis multi uno modo vocati sint, tamen quia non omnes uno modo affecti sunt, illi soli sequuntur vocationem, qui ei capessendæ reperiuntur idonei: igitur non volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei, qui hoc modo vocavit, quomodo aptum erat eis, qui secuti sunt vocationem.*

De Prædest. SS. cap. 5. *Quid habes quod non accepisti? quisquis audet dicere; Habeo ex me fidem, non ergo accepi, profectò contradicit huic apertissimæ veritati, non quia credere vel non credere non est in arbitrio voluntatis humanæ, sed in electis præparatur voluntas à Domino.* Ibid. c. 6. inquit; *Illi quia voluerunt, crediderunt, illi quia noluerunt, non crediderunt.* Similia habentur c. 8. & ibidem c. 31. *Hoc quisque in potestate habere dicitur, quod si vult, facit, si non vult non facit.* Ex quo inferiùs concludit, esse etiam fidem in nostra potestate, licèt nobis per gratiam detur; Ergo illa non est prædeterminativa: quia non relinquit velle & nolle: Unde inferiùs subdit, cùm ergo fides in potestate sit, quoniam cùm vult quisque credit, & cum credit volens credit.

In Expositione quarundam propositionum sic ait; *Cujus enim miseretur, facit eum bonum operari, & quem obdurat, relinquit eum ut mala operetur &c. Cum tamen homini non auferatur liberum voluntatis arbitrium, sive ad credendum Deo, ut consequatur nos misericordia sive ad impietatem, ut consequatur nos ad supplicium.* Ergo apparet gratiam non prædeterminare ad unam nonnisi partem.

Lib. de duab. Anim. cap. 12. *Illæ animæ quidquid faciunt, si naturâ, non voluntate faciunt, id est, si libero ad faciendum & non faciendum motu animi carent &c. peccato earum teneri non possumus.* Ubi inquit; libertatem non determinari ad unum, & infrà; *si est in sua potestate resistere, & propriâ voluntate consentiunt, cur tanta bona in summo malo?*

Lib. 2. de Actis cum Felice cap. 4. *Habet quisque in voluntate, aut eligere quæ bona sunt, & est arbor bona, aut eligere quæ mala, & est arbor mala.*

Libro 1. de Spiritu & Lit. c. 34. *Visorum suasionibus agit Deus sive extrinsecùs sive intrinsecùs, ubi nemo habet in potestate quid ei veniat in mentem, sed consentire vel dissentire propriæ voluntatis est.*

De Gratia & lib. arb. c. 2. *Nemo ergo Deum causetur in corde suo, sed sibi imputet* (non prædeterminationi) *quisque cùm peccat, neque cùm aliquid secundum Deum operatur, alienet hoc à propriâ voluntate.* Non ergo alienandum hoc ad prædeterminationem.

Lib. 83. Quæstionum q. 68. idem docet.

De Genesi contra Manich. cap. 3. *Illud autem lumen non irrationabilium animarum oculus pascit, sed pura corda &c. quod omnes homines possunt, si velint, quia illud lumen omnem hominem illuminat.*

Item Lib. cit. de Grat. & lib. arb. c. 5. *Convertimini ad me & convertar ad vos, unum horum videtur esse nostræ voluntatis, id est, ut convertamur ad Deum, alterum vero ipsius gratiæ, id est, ut etiam ipse convertatur ad nos.* Ibidem. *Non ego autem sed gratia Dei mecum, ac per hoc nec gratia Dei sola* (hoc est prædeterminatio) *nec ipse solus, sed gratia Dei cum illo.*

Lib. 3. de Lib. arb. c. 18. *Quæcunque est causa voluntatis, si ei non potest resisti, sine peccato ei ceditur.* Et cap. 3. *Non enim possum aliud sentire esse in potestate nostra, nisi quòd cùm volumus, facimus.* Et infrà: *Non enim negare possumus habere nos potestatem, nisi cùm nobis quod volumus, deest &c. nec aliud quicquam in potestate nisi quod volentibus adest &c. non enim est nobis liberum, quod in potestate non habemus.* Lege etiam cap. 13. & 16. ubi dicit; *Ex eo quod non accepit minùs reus est, ex eo verò quòd non facit quod debet justè reus est, debet autem si accepit & voluntatem liberam, & sufficientissimam facultatem.*

Habet emphasin comparatio, quam instituit disp. 2. contra Fortunatum. *Si quis enim verbi causâ ligaretur ab aliquo cæteris membris, & de manu ejus falsum scriberetur sine ejus propriâ voluntate, quæro si hoc Iudici patefieret, possit hunc hominem falsitatis crimine condemnare?* & tamen talis indubiè in sensu divisò à vinculis liberè operatur.

Disp. 2. contra Fortun. Lib. 1. allegatis locis de arbore bona & mala, inquit; *Sed ut intelligas istas duas arbores, sic esse à Domino positas, ut ibi significaretur liberum arbitrium, non naturas*

esse istas arbores; sed voluntates nostras, ipse ait in Evang. aut facite arborem bonam, aut facite arborem malam. Quis est qui possit facere naturam? si ergo imperatum est nobis, ut faciamus arborem, aut bonam aut malam, nostrum est eligere quod velimus. Ergo non prædeterminamur, sed electio est penes nos.

Epist. 142. *Propter liberum arbitrium proprium aliquantulum, & ex illo, non tamen nisi ex illo.* Oppositi autem in prædeterminationem omnia rejiciunt.

Lib. 1. Retract. c. 22. *Nisi quisquam voluntatem mutarit operari non potest, quod in nostra potestate est positum.* Inferiùs. *Sed ea potestas nulla est nisi à Deo detur*, & superiùs cap. 10. *verum est omnes homines omnino hoc posse*, (supple converti) *si velint, sed præparatur voluntas à Domino*, prædeterminatio autem universaliter cùm determinet ad unum, excludatque posse operari oppositum, hæc loca difficillimè salvat. Ibidem Lib. 1. c. 1. ubi cùm posuisset, quòd neminem cogit natura sua ut peccet, subdit, *quæ tandem esse poterit ante voluntatem causa voluntatis; aut enim & ipsa voluntas est, & à radice ista voluntatis non receditur, aut non est voluntas & peccatum nullum habet.* Et tamen per aliquos Thomistas ante voluntatem est causa voluntatis prædeterminatio ad materiale peccati.

Enchiridii ad Laur. cap. 107. *Sic ergo factus est homo rectus, ut & manere in ea rectitudine posset, non sine adjutorio divino, & suo fieri perversus arbitrio.* Cùm tamen per prædeterminantes non fiat perversus nisi abscessu prædeterminationis.

De Fide ad Petrum loquens de Angelo malo, titulo margin. Angeli: *Initium*, inquit, *suæ damnationis in ipsa aversione voluntatis invenit.*

Eruditionis causâ adfero ea breviter, quæ partim ex S. Thom. partim ex Aug. adfert Perez de Provid. d. ult. quale est illud n. 29. Omnis gratia de se efficax est motio illa quâ voluntas movetur à Deo efficaciter ad agendum liberè, tanquam à principio exteriori: Sed hæc motio non est prædeterminatio; non enim nobis libera, motio autem est libera, ut loquitur S. Thom. 1. p. q. 105. a. 4. 1. 2. q. 10. a. 4. in 2. dist. 25. q. 21. a. 1. ad 3. q. 3. de potentia a. 7. ad 13. Item, Gratia efficax est inclinatio, quâ Deus inclinat corda hominum; at hæc inclinatio non est prædeterminatio physica; quia hæc inclinatio, ut docet S. Thom. 1. p. q. 111. a. 2. & ibid. q. 105. a. 4. est ipsum velle; Prædeterminatio autem non est ipsum velle: quod innuit S. Aug. in Psal. 118. Concione 11. *Quid est inclinatum cor ad aliquid habere? nisi hoc velle.* Item, Inceptio bonorum operum, & salutarium, est gratia efficax; sed hæc inceptio involvit nostrum consensum; quem non involvit prædeterminatio: Assumptum docet Aug. l. 2. de bono persev. c. 14. Tum, quia donum, quo discernimur, non est prædeterminatio, cùm gratia efficax sit quo discernimur. Assumptum prob. quia quo discernimur debet nobis esse voluntarium, & liberum, ut habetur apud Aug. L. de spiritu & litera c. 34. & de prædestinatione SS. c. 5. & de Correptione & gratia c. 7. ubi dicit, nos discerni quatenus justificamur gratis; justificatio autem adultorum per Trid. perficitur voluntariâ susceptione gratiæ. Tum, quia trahi est habere gratiam efficacem; sed prædeterminari non est trahi; nam ait S. Aug. l. de Corrept. & gratia c. 13. *Corda*, inquit, *movit eosque voluntatibus eorum, quas ipse in illis operatus est, traxit*, quod etiam habet Tract. 26. in Joan. Tum, quia gratia efficax constituitur ultimò per hoc, quod est discere à Patre, ut docet Aug. l. 1. de prædest. SS. c. 8. verba recitat Perez n. 60. Sed discere à Patre pertinet ad liberum arbitrium, quod non est prædeterminatio, ut expressè docet S. Thom. Lect. 6. in c. 6. Joannis.

Videtur ad hæc omnia respexisse Tridentinum sess. 6. c. 4. ubi anathema dicitur iis, *qui dixerint; Liberum hominis arbitrium non posse dissentire, si velit*, quod etiam ante dixerat cap. 5. *quippe qui illam abjicere potest*; hoc est gratiam; loqui autem Trid. de gratia efficaci satis indicant verba, & intentio Trid. quod volebat se opponere Calvinismo, qui docet, nos ad bonum, & ad malum necessitari, cui doctrinæ non se opposuisset, si non fuisset locutum de gratiâ efficaci; de hoc enim solo poterat esse difficultas.

Quando autem admisit Trid. gratiam quæ nos movet & excitat, non est necesse ut illæ gratiæ sint distinctæ ex vi hujus phraseos; sicuti idem est in Concionatore dicere, pollet talento ad movendos, & excitandos affectus: quanquam bene excitatio illa potest tribui subitaneis illustrationibus, & affectionibus, quæ fiunt in nobis sine nobis; ratio autem moventis potest tribui auxilio elevanti potentiam ad supernaturaliter operandum, quæ sic præventa, non est restituta; sed nego quod id habeat ex prædeterminatione.

Punctum Difficultatis 2.

Proponitur Auctoritas S. Scripturæ.

TERTIA Auctoritas est S. Scripturæ. Accipimus nonnisi unicam, quæ habetur Luc. 10. v. 13. *Væ tibi Corozaim, væ tibi Bethsaida, quia si in Tyro, & Sidone factæ fuissent virtutes, quæ factæ sunt in vobis, olim in cilicio & cinere &c.*

Ex quo loco sic arguitur. Pœnitentia Tyriorum & Sidoniorum conditionata non est prævisa vi decreti prædeterminativi secutura, ergo prædeterminativum decretum non est medium necessarium cognoscendi infallibiliter futuros liberos sub conditione effectus; Ergo neque absolutos. Ant. prob. quia si prævisa fuisset

fuisset secutura ex vi decreti prædeterminativi, evacuassent Corozaitæ totam illam exprobrationem; dicerent enim se non mereri reprehensionem, quia non habuerunt prædeterminationem, sine quâ impossibilis est pœnitentia.

Respondet 1. Alvarez d. 7. n. 23. quòd illa conversio sit prævisa non ex solis miraculis, sed etiam ex auxilio efficaci; oppositum enim est Pelagianismus, consequenter veritas illius conditionati supponit decretum: quod probat ex Aug. l. de bono pers. c. 10. & 14. additque increpari Judæos, quia majora impedimenta præstiterunt gratiæ præ Tyriis, perditio enim Israelis ex illo.

Contra 1. Concedo pœnitentiam illam prævisam fuisse post aliquod decretum, sed accommodatum libertati; unde autem de hoc quod fuerit prævisa post decretum prædeterminans? Augustini cit. Auct. non plus vult, quàm quòd conversio nostra v. g. ultimò referatur in voluntatem Dei, non quidem prædeterminantem, sed seligentem potius auxilia efficacia, & si quærant reprobi, quare pro illis non selegerit? Respondebit Deus, quia volui.

Contra 2. Quia illud quod adfert de impedimentis non convincit; quæro enim, vel erant in suo ordine prædeterminati ad ponendum majora impedimenta, vel non erant prædeterminati? Si non erant prædeterminati, ergo aliquis effectus liber potest poni sine ulla prædeterminatione, quod est contra oppositos: Si autem erant prædeterminati, ergo quòd non habuerint prædeterminationem ad bonum, referendum est ad habitam prædeterminationem de impedimentis, à quo impedimento excusarent se, prædeterminasti nos, non poterat aliter fieri; ad quod impedimentum etiam materialiter sumptum, si prædeterminasses Tyrios æque non fuissent conversi.

Contra 3. Quia hæc responsio non accipit scripturam ut sonat; neque enim Scriptura loquitur de positione impedimentorum, sed negatione conversionis.

Respondet 2. Gonzalez apud Fass. cit. n. 321. retorquendo arg. eò quòd etiam in nostrâ sententiâ, respondere potuissent Judæi, quòd si eis dedisset vocationem congruam, pœnitentiam egissent, sicut & Tyrii.

Contra 1. quia illa excusatio vel procederet pro statu conditionato, vel pro absoluto? Si pro statu conditionato, nihil valuisset excusatio, quia illis respondisset Christus in nostris principiis, pro statu conditionato antecedenter collata gratia non est efficax antecedenter, & quòd pro illo statu non sit efficax vos fecistis; pro statu autem absoluto adhuc exprobrationem Christi D. non evacuarent illa excusatione, quia illis respondisset Christus D. Hæc gratia poterat esse congrua, quòd non sit, vos fecistis? fuisset enim Tyriis congrua; consequenter pro utroque statu stetisset accusatio Christi D. non evacuata illa excusatione. In aliis etiam principiis quæ suprà tetigimus non stetisset illa excusatio; quia respondisset Christus D. Gratia, quam aliis dedi efficacem, non est talis, ut sit omnino necessaria ad operandum, ut sine illa operari non potueritis, dedi aliam, quare ei non estis cooperati?

Contra 2. Quia non in hoc reprehenduntur Judæi, quòd respectu illorum non viderit Deus ullam gratiam, cum qua converterentur; nec ideò laudantur Tyrii, quòd respectu illorum conversionis non viderit Deus gratias de efficaces; sed in hoc laudantur Tyrii, & vituperantur Judæi, quòd respectu horum miraculorum, harum circumstantiarum; horum auxiliorum, convertendi fuissent Tyrii, & non sunt conversi Judæi; non recurrendo ad omnes omnino formalitates auxilii.

Contra 3. Quia in communibus nostrorum principiis negatio conversionis potest ultimò referri in aliquid pendens à voluntate creata, adeoque vituperari poterant justè Judæi; diceret enim Christus Judæis, quare excusatis negationem conversionis? Responderent, quia non dedisti nobis gratiam, quam prævidisti fore efficacem; urgeret Christus D. non dedi gratiam, verum est, quam prævidi fore efficacem, sed ego non feci illam ne foret efficax, quia illius efficacia desumitur à consensu vestro conditionato; Atque ita tota series interrogationum ultimò desineret in culpando voluntatem creatam; in sententia autem Thomistica desineret, in aliquo pendente merè à Deo, & quidem tali sine quo non possumus operari.

Neque valet si dicas, cum eodem. Non oportere auxilia esse æqualia, ut formari possit legitima exprobratio, eò quòd in die judicii exprobranda sit reprobis obedientia Christi D. usque ad mortem; cùm tamen Christus D. majora auxilia habuerit: non inquam valet, si id dicas, quià licet concedatur, non debere esse æqualia auxilia in omnibus, ut formetur exprobratio contra vituperabiles; saltem tamen debet esse æqualitas in hoc prædicato, quòd potuerint etiam vituperati operari bene, & tamen sine prædeterminatione nemo potest operari bene.

Respondet 3. Joannes à S. Thom. & dicit Apostolum simile sibi argumentum proposuisse ad Rom. 9. cùm enim dixisset, *ergo cujus vult, miseretur, & quem vult, indurat*, subdit, *dicis itaque mihi, quid adhuc queritur? subintellige, quid conqueritur Deus, quod non convertamur? respondet, voluntati enim ejus quis resistet?* ubi non conversionem refert Apostolus non in nostram resistentiam, sed in Dei judicia; *O homo, tu quis es, qui respondeas Deo*. In quæ judicia negationẽ conver-

sionis refert etiam Prosper l. 1. de vocatione Gentiũ c. 25. & in responsione ad excerpta Genuensium dub. 8. Item Aug. toto lib. de Corrept. & Gratia, & libro de Bono perseverantiæ c. 14. ubi loquens in prædicto loco de Tyriis, ait; *Nec illis* (supple Tyriis) *profuit, quod poterant credere, quia prædestinati non erant, nec istis obfuisset, quod non poterant credere si prædestinati essent.* Et inferiùs; *Audiunt hæc & faciunt, quibus datum est, non autem faciunt sive audiant, sive non audiant, quibus non datum est.*

Contra est. Et Paulum & Prosperum & Aug. recurrere ad Dei voluntatem, & judicia, non quidem prædeterminantia, sed selectiva auxiliorum, quæ etiam reprobis si fuissent selecta, non fuissent reprobi; cùm tamen selectio plenè ad Deum spectarit; unde etiam in nostrâ sententia dicimus; *O homo tu quis es, qui respondeas Deo?*

Punctum Difficultatis 3.

Argumenta à Ratione.

Primum Argumentum est. Quia si ponatur prædeterminatio Thomistica, tolletur omnis ratio auxilii nonnisi sufficientis: quem medium terminum dicit Suarez frequenter esse inculcandum; eum autem ita sibi proponit Joannes à S. Thom. q. 19. d. 5. a. 6. n. 56. quia si ex suâ naturâ antecedenter ad nostrum consensum datur efficacia, ideò datur, quia requiritur ad hoc, ut voluntas de facto operetur; & quia sine illa non est potentia applicata, & determinata ut eliciat actum: Ergo si Deus denegет illi auxilium efficax, negat aliquid requisitum ad operandum, & sine quo non potest operari actu potentia, & sic non habet sufficiens auxilium, sine illo, ad operandum. Qui ipse medius terminus sic aliter proponitur. Si positâ prædeterminatione adhuc daretur ad oppositum gratia sufficiens, sequitur verificari duas modales oppositissimas, & quidem adhuc in materiâ necessariâ, nam vera esset hæc; Impossibile est operari sine prædeterminatione, eamque probant argumenta Thomistica; & tamen verificabitur etiam hæc altera; Possibile est hominem operari sine prædeterminatione: quia seclusâ prædeterminatione haberet gratiam sufficientem quispiam cum quâ posset operari, consequenter possibile esset impossibile, quod absurdum est.

Respondet 1. Joannes à S. Thom. Si ista efficacia, & applicatio antecedens, quando ponitur prædeterminatio, deficeret in totum, & suspenderetur à Deo, sine dubio aliquid necessarium deesset ad operandum; cæterum si deesset efficacia pro ista operatione, detur tamen pro alia, non deerit quidquam ad operandum; Cum enim voluntas nostra non sit potentia determinata ad unum, natura ejus non postulat, ut sibi detur semper determinatus concursus. Addit posteà n. 59. quòd licèt applicatio ad actum sit prior ipso actu prioritate causalitatis & naturæ; non tamen denegatur applicatio ad oppositum actum ratione ipsiusmet applicationis, sed ratione actus ex illa consecuti, &c. Denique n. 61. docet, quando prima culpa committitur, licèt denegatio auxilii, ne committatur peccatum, non supponat priorem culpam, quæ præcedat, sed solùm comitatur; tamen in aliquo genere causæ saltem materialis præcedit, quod sufficit, ut dicatur homo impedimentum voluntarium ponere, ne sibi detur auxilium efficax.

Contra est. Tum, quia non apparet, quomodo hæc consequenter dicantur, & quomodo datâ efficaciâ, & applicatione ad unum v. g. ad consensum detur efficacia, & applicatio stans in prædeterminatione, pro alia operatione, v. g. pro assensu & dissensu. Item, quomodo detur illa efficax applicatio, si ponitur impedimentum voluntarium concomitans ne detur. Quod si dicat dari illam applicationem ad aliam operationem omnino disparatam, non ostendit, quomodo datâ prædeterminatione ad assensum, detur auxilium sufficiens ad dissensum. Tum, quia non attendit hæc responsio ad punctum principale; concedo quòd voluntas de se sit indeterminata ad unum; concedo item interim illam prioritatem, qualem sibi fingit Joan. à S. Thom. redit tamen Dilemma, voluntati indeterminatæ ad unum, & in qua impedimenta in genere causæ materialis præcedunt negationem prædeterminationis, quæro, vel est necessarium prærequisitum ad agendum prædeterminatio, vel non? Si non; contravenitur Thomistis; Si est necessarium prærequisitum, ergo carens prædeterminatione caret necessario prærequisito, adeoq; non habet sufficientiam, ut possit agere; ad eum modum, quo quia oculus est necessarius ad videndum etiam positâ potentiâ visivâ, & concursu in actu primo, quantum est ex parte Dei præparato, si desit ipsum organum, non habetur sufficientia ad videndum. Tum, quia si ad nullam aliam etiam operationem daretur auxilium efficax, hoc ipso non daretur gratia sufficiens, ut assumit respondens; Ergo cùm data prædeterminatione ad assensum, non detur auxilium efficax ad dissensum, hoc ipso non dabitur gratia sufficiens ad dissensum. Nec obest, quòd voluntas aliud velit; quia hoc ipsum quòd aliud velit, habetur ex prædeterminatione.

Respondetur 2. Gratiam sufficientem dari, ut homo possit facere oppositum, sed non dari, ut sit sufficiens ad ipsum operari.

Contra est. Tum, quia hoc ipsum explicandũ venit, quĩ dari possit gratia, quæ sit sufficiens

ciens ad oppositum, si prædeterminatio est necessarium requisitum ad operationem? Tum, quia non positâ prædeterminatione ad consensum v. g. est impossibile habere completum principium ad operandum consensum; hæc enim prædeterminatio est requisitum ex parte causæ primæ, est sublativum indifferentiæ, est constitutivum in ratione agentis, quod non sit causa prima, &c. sine quibus omnibus impossibile est haberi completum principium ad consensum; sed positâ solâ gratiâ sufficienti non ponitur prædeterminatio ad consensum; Ergo positâ solâ gratiâ sufficienti, non habetur completa potentia ad operandum; Ergo neque sufficientia. Tum, quia implicat ut aliquod auxilium sit sufficiens, ut cum illo homo possit operari; non tamen sit sufficiens, ut cum illo homo actu operetur, quia implicat esse in actu primo ad operandum, & non per ordinem ad posse actus secundi.

Respondetur 3. Esse in hominis potestate habere gratiam efficacem, postquam habuit sufficientem.

Contra est. Quia de hoc ipso quæritur, quomodo dari possit gratia sufficiens efficacisanda? illiusque sufficientia salvari? si impossibile est operari, sine prædeterminatione. Deinde ad hoc ipsum vel indiget prædeterminatione, vel non indiget? Si indiget, respondetur ad difficultatem de prædeterminatione per difficultatem de prædeterminatione; Si non indiget, nec ad alia indigebit, vide Suar. lib. 5. de Grat. cap. 10. n. 25.

Secundum Argumentum est. Si Deus prædeterminaret ad actus bonos, prædeterminaret etiam ad malos, propter paritatem rationis; non potest autem prædeterminare ad actus malos; quia aliàs esset auctor peccati: quod ipsum prob. Tum, quia ut ait Fassolus q. 14. n. 379. Si Deus decerneret præmovere solùm moraliter, rogando, consulendo, præcipiendo ipsam positivam entitatem actus, esset per Thomistas causa indirecta malitiæ; Ergo multò magis si ad illam determinet: moralis enim præmotio, multò minorem habet connexionem, quàm habeat decretum physicè prædeterminans; illi enim priori in sensu composito resisti potest, & de facto resistitur, dũ contravenimus Deo allicienti, & hortanti ad actus bonos; non potest autem resisti decreto prædeterminanti. Tum, quia voluntas concurrit ad malitiam, non illam directè intendendo, sed eliciendo actum malum per solam cooperationem cum determinatione, quàm à Deo recipit, sine proprio actu; Ergo esto Deus non intendat formalem malitiam, tamen non solùm cooperando immediatè ad actum malum, sed etiam ex se liberè ad eundem prædeterminando, debet dici potiori ratione causa malitiæ; multò enim minùs est cooperari propter prædeterminationem, à se ipso liberè factam, quàm cooperari propter prædeterminationem ab alio, sine ejus libero concursu, factam; immo eo casu non peccaret creatura, sed solus Deus; quia tunc non per voluntatem, sed per Deum staret, ne produceretur actus: quod ipsum sic ulteriùs illustrat Fassolus, quando duæ causæ concurrere debent ad aliquem effectum, negatio effectus censetur solùm ab illa causa proficisci, quæ non confert id quod potest, & necessarium est, ad causandum illum effectum; quando autem aliquis prædeterminatus ad malum, non causat rectitudinem in actu, ex eo solùm non causat, quia illum Deus non prædeterminavit ad bonum, sine qua prædeterminatione non potest agere. Ergo quod non agat, in Deum referri debet.

Cæterum Verdu Relectione contra scientiam mediam par. 2. concl. 13. appellat hanc prædeterminationem ad actus malos impium & blasphemum quid. Negant etiam prædeterminationem ad actus malos, Gonz. 1. p. d. 59. S. 2. n. 13. Nazarius, & alii

Respondetur 1. Deum prædeterminare ad materiale peccati.

Contra est. Tum, quia argumenta Fassoli hoc ipsum impugnat. Tum, quia si Deus prædeterminaret Mathematicum ad ducendas sic tres lineas, ut coëant in angulis, hoc ipso determinaretur ille, ad ponendas annexas negationes, & ad formale trianguli; Ergo idem dicendum in præsenti. Tum, quia quàm plurimi sunt, qui non aliter peccant, quàm quia volunt hanc materialem & entitativè delectationem, cum advertentia, ad quam Deus determinat, quid ergò minùs habet Deus, quam creatura ne peccet? Tum, quia si Deus ad hoc determinaret, quod prohibet, esset auctor peccati, Deus autem prohibet ipsum etiam materiale delectationis v. g. cum advertentia: & sicut diceremus homini materiale delectationis appetenti, vis aliquid cum quo ipsum formale peccati inevitabiliter est connexum, adeoque peccas, cur non idem Deo dici poterit?

Respondet 2. Joan. à S. Thom. q. 19. d. 5. n. 66. dicitque hoc argumentum fuisse objectum August. quòd secundùm sua principia sequeretur, Deum esse auctorem peccati, dicitq; Deum nec per accidens esse causam malitiæ, licet sit causa totius entitatis, causa inquam totius entitatis, propter hanc demonstrationem; Omnia quæ quoquo modo sunt & habent esse reale, à Deo sunt; Sed entitas actus peccati, est aliquod esse reale, existens in rerum natura. Ergo à Deo est. Consequentia est in Darii. Minor patet: Major de fide. Dicere autem, quòd entitas habens annexum defectũ, sit tantùm permissa, est verbis ludere, cùm permissio sit pura negatio, quæ non potest dare esse reale, quale habet illa entitas peccati. Ad punctum autem difficultatis ita dicit, quòd

cùm ad actum liberum requiratur motio moralis,& physicus influxus,bonam actionem utroque modo incipit Deus, in malis autem actibus hæc moralis motio non potest esse immediatè à Deo; quia defectuosa est, unde incipit à causâ deficiente, vel Diabolo, vel homine,vel inadvertentiâ: & suppositâ hac motione morali, tum primùm incipit influxus Dei, in id, quod entitatis est, in illo actu; quia Deus sub ratione Entis, non sub ratione deficientis concurrit ad omnia, utpote nusquam deficiens, sed semper Ens.

Contra est. Tum quia Semi-Pelag. dicebant quidem per Aug. Deum fieri auctorem peccati,sed immeritò,quia ex hac Majori, Gratia etiam ad initium salutis est necessaria, inferebant, ergo si ponatur peccatum, referri id debet in Deum non ponentem initium salutis; nos autem id urgemus non ex hoc principio in sententia Thomist. sed quia determinat Deus ad actionem peccaminosam, sine qua determinatione, non fuisset posita actio peccaminosa,& illâ positâ,inevitabiliter sequitur. Tum, quia concedo Deum concurrere ad actiones peccaminosas; sed difficultas est, An concurrat prædeterminando antecedenter; quòd enim concurrat ad peccatum,tenetur ex conditione causæ primæ: nam concurrens potest dicere: Abuteris meo concursu,salvareque totam suam sanctitatem; prædeterminans autem Deus,non potest dicere: Abuteris mea prædeterminatione, cùm sit posita intentione ponendi actus. Tum,quia ipsa propositio objecti defectuosa non est primum quod movet, sed potiùs prædeterminatio ad ipsam propositionem defectuosam. Tum,quia ea quæ dicit, quòd Deus non concurrat tanquam causa defectiva non convincunt; nam ad ostendendum Deum non peccare, non debet assumi, quia non est causa defectiva; dicam enim Deum posse mentiri, nec tamen peccaturum, quia ille non est causa defectiva; immo sequetur & non peccaturum,quia non est causa defectiva, & peccaturum, quia plùs facit, quàm Dæmon suadens peccatum: nec ostendetur ratio, cur hoc ipso decreto prædeterminativo non dejiciatur causa indeficiens ad conditionem causæ deficientis. Insuper, quæro, An sit aliquid, quod si Deus faceret,colligeretur non solùm esse causa efficiens,sed & deficiens? dicamque hoc totum haberi, si prædeterminat Deus ad materiale peccati.

Respondet 3. Idem Retorq. in nos difficultatem. Sententia cujus principium est illud, ad quod reducuntur omnes errores Pelagii,& Calvini est vicina utrique, nostra autem est talis; quod ipsum prob. Principium in quo fundatur nostra sententia est hoc, voluntas Dei efficax movens antecedenter, & libertas creata,non possunt simul stare, sub hoc autem principio subsumit Pelag. sed stare debet hominum libertas, ergo non datur voluntas Dei efficax,&c. Calvinus è contra subsumit, sed datur voluntas Dei antecedenter efficax, ergo non datur libertas.

Contra est. Quia non est hoc accedere ad errorem tenere principium sub quo subsumitur error, nam Catholici, Arriani, Sabelliani tenemus hoc principium,Deus est unus; inferimusque Trinitatem non esse tres Deos; Arriani inferunt esse nonnisi unam personam, & si sunt tres,esse tres Deos; Sabelliani inferunt, esse tria nomina distincta; nec tamen per hoc Ecclesia Catholica est vicina errori; sic nec Nos erimus vicini. Tum, quia illa Major si ut sonat,accipiatur,non admittitur à nobis; nam admittimus voluntatem Dei efficacem præcedentem consensum absolutum salvâ libertate: quod si illic agatur de efficaciâ auferente posse oppositi, hanc negamus; sed in hoc non possumus convinci erroris.

Neque valet si DICAS cum Alvarez, sacerdos in peccato mortali consecrans ponit malam actionem,& mortalem; quamvis ex objecto sit bona, ad quam tamen Deus efficaci decreto movet sacerdotem; Ergo idem dicendum de materiali peccati.

Respondetur enim. Sicut negatur, à Nobis prædeterminatio physica universaliter, ita negatur in ordine ad consecrationem. Sed prædefinietne Deus ad talem actum? Si duplex sit volitio,una consecrandi, & alia volitio peccati, poterit Deus priorem prædefinire; Si autem sit eadem, non prædefinietur: est enim actio vitiata.

DIFFICULTAS II.

De Argumentis Thomisticis Theologicis.

Alia erunt ab Auctoritate, alia magis à ratione. Sit

Punctum Difficultatis I.

Respondetur ad varias Auctoritates.

Eadem methodo quâ superiùs,proponemus Auctoritates, & inprimis sint;

Auctoritates S. Thomæ.

Prima Auctoritas est ex 1. p. q. 14. a. 13. quam proponit Alv. l. 2. d. 10. Deus non tantùm cognoscit futura contingentia, ut sunt in seipsis, sed etiam ut sunt in suis causis,subdit Alvarez. scilicet determinatis.

Respondetur. Illud ly determinatis non haberi in S. Thom. sed ejus contradictorium; nam dicit contingens in sua causa non esse

esse determinatum ad unum. Verba S. Thomæ sic habent: *Alio modo potest considerari contingens, ut est in sua causa, & sic consideratur ut futurum, & ut contingens, nondum determinatum ad unum.* Quando autem ibid. q. 19. a. 3. ad 5. Videtur pro determinatione stare, illo loco non plùs vult, quàm quòd Deus omne, quod illi necessarium est ad agendum, à seipso habeat; causa autem contingens, debet determinari ab aliquo exteriori ad effectum, hoc est ab illuminatione, affectione, &c.

Ad locum ibid. ex a. 8. facilis etiam est responsio, quòd contingens effectus, habeat suam contingentiam ex Deo, præparante scilicet causas contingentes, & conservante, quas absolutè impedire potuisset necessitareque. Ibi enim quærit S. Thom. ut patet ex titulo, An voluntas Dei necessitatem rebus volitis imponat, ostenditque posse imponere, quo etiam modo solvi debet Auctor. ex q. 22. a. 4. & ex Met. vel super Perihermenias, quæ loca adducit Joannes à S. Thom. q. 19. d. 5. a. 4. Quando autem S. Thom. art. 8. cit. ad 3. admittit aliquam necessitatem antecedentem, quæ non destruat libertatem, admittit antecedentem duratione, non suppositione, decretum enim quodcunque, formabile à Deo salvâ libertate, antecedit tempore; quia ab æterno factum, adeoque duratione antecedit; Sed non antecedit suppositione, quasi ante suppositionem consensûs, præcedendo sua voluntate, determinante ad unum, cùm, ut inquit inibi in corpore S. Thom. *contingentibus aptârit contingentes causas,* & in *sed contra* similia habet. Ad locum ex q. 82. a. 1. ad 1. ubi ait S. Thom. *Necessitas naturalis non aufert libertatem voluntatis.* Respondetur docuisse S. Thom. quòd salva libertate potentiæ ipsius, possit adhuc potentia agere aliquos actus necessarios, v. g. amando bonum in communi. Quando autem q. 105. a. 1. ad 3. oppositum videtur sentire, non plùs vult, quàm ipsam determinationem, quâ se determinant causæ secundæ, esse à Deo, ratione scilicet virium collatarum à Deo, ratione primorum motuum immissorum, quod etiam innuit ibidem a. 4. ad 2. q. autem 116. a. 1. in corpore, id solùm docet, quòd ea quæ nobis per accidens facta videntur, facta sint Deo sciente & ordinante, cujus providentiam nihil effugit, sed nego quòd fiant Deo omnia prædeterminante. Rationes explicandi ita S. Thomam sumantur ex iis, quæ allata in Probationibus, & ex oppositis locis S. Thomæ præcitatis.

Secunda Auctoritas est ex 1. 2. q. 1. a. 4. Sed illo loco hoc ipsum docet, quòd docuit 1. p. q. 116. a. 3. in corpore *fatum secundùm considerationem secundarum causarum mobile est, sed secundùm quod subest divinæ providentiæ immobilitatem sortitur, non quidem absolutæ necessitatis, sed conditionatæ, secundùm quod dicimus hanc conditionalem esse veram; si Deus præscivit, hoc futurum erit;* ubi ut vides fatum dicit pendere in efficacia à suppositione effectûs, sicut & ipsa scientia, procedit ex illa suppositione. Ibid. autem q. 9. a. 6. ad 3. ubi se remittit ad q. 109. a. 2. ad 1. hoc solùm vult, quòd ne detur processus in infinitum in deliberationibus, ut incipiant, movere nos Deum motione suâ. Unde etiam inferiùs q. 10. a. 4. in corpore, docet voluntatem ita moveri à Deo, quòd illam non ex necessitate ad unum determinet.

3. Auctoritas est ex 2. 2. q. 24 a. 2. in corpore, ubi agnoscit S. Doctor impossibile esse, ut aliquis efficaciter motus ad actum charitatis, charitatem amittat: Quam impossibilitatem, nos etiam admittimus; sed non ratione prædeterminationis, sed selectionis auxiliorum, quæ sunt habitura effectum; & si sunt habitura, falsum est, quòd sint non habitura effectum.

Ex eadem p. 2. 2. q. 171. a. 6. ad 2. quem locum ita recitat Alv. l. 2. d. 10. quòd Deus dupliciter intueatur effectus contingentes, & futuros: Uno modo ut sunt in seipsis præsentes in æternitate, alio modo ut sunt in suis causis determinatis.

Respondetur, hæc verba non haberi in S. Thom. sed eis contradictoria; verba S. Thomæ sunt: *Et quamvis contingentia futura, prout sunt in seipsis, sint determinata ad unum, tamen prout sunt in suis causis, non sunt determinata, quin possint aliter evenire.*

4. Auctoritas. De veritate q. 22. a. 8. in corpore. Sed illic non plùs vult, quàm quòd Deus conferat, & compleat potentiam, auxiliis agendi. Ibidem autem q. 24. a. 14. hoc ipsum repetit. Deum scilicet determinare per immissionem cogitationum & indeliberatarum volitionum.

5. Auctorit. ex lib. de Potentia q. 3. a. 7. ad 7. Sed illo loco non plùs vult, quàm quòd sine concursu causæ primæ proportionato, non possit poni operatio creata, sicut sine motu artificis, non movet seipsum instrumentum, quæ determinatio in agentibus liberis ordinariè fit per immissionem motuum primò primorum. Unde ulteriùs docet, quòd operatio Dei præcedat operationem creaturæ, non quidem prædeterminando, ut volunt Thomistæ; sed dando vires, quarum collatio, antecedit operationem, & simul à solo Deo pendet.

Quę autem adferuntur ex Lib. 1. contra gent. c. 66. non plùs volunt, quàm quòd futura necessaria, habeant in causa determinationem. Cap. autem 68. admittit influentiam causæ primæ in voluntatem ratione auxiliorum, non verò ratione prædeterminationis.

Per hoc tamen non negamus illud, quod docuit S. Thom. 1. p. q. 23. a. 6. ad 3. quòd scilicet Deus in sensu diviso potuerit non prædestinare, & quòd prædestinatio non tollat libertatem: Certè enim licet aliquid in sensu composito

non possit non esse, si illa suppositio procedat secundùm exercitium nostræ libertatis, quòd supposito, quòd sit, non potest non esse, non aufert libertatem; auferet autem, si illud *non potest non esse* aliunde oriatur.

Auctoritates S. Augustini.

Redigo explicationes illarum ad certa principia, methodi & brevitatis causâ.

1. Principium est. Quòd in multis locis, ubi agit de infallibilitate gratiæ, agit de infallibilitate ex suppositione consequenti, de infallibilitate excludente negationem secuturitionis effectûs; non autem excludente negationem potentiæ ad oppositum, de infallibilitate non prædeterminante, sed seligente auxilium efficax præ deefficaci. Unde

Concedimus cum Aug. l. de corr. & grat. c. 14. quòd Deus magis habeat voluntates hominum in potestate sua, quàm ipsi illas, & quia de hominum voluntatibus, quòd vult cùm vult, facit; sed nego id fieri ratione prædeterminationis, sed ratione immediatè præfatorum; non enim creatura sibi seligit auxilia, sed Deus illi.

Concedimus item cum S. August. Ench. ad Laur. c. 95. quòd voluntas hominis non impediat ne fiat, quod vult omnipotens, sed non ratione prædeterminationis, sed ratione selectionis auxiliorum, prædefinitionum, &c.

Concedimus item cum S. Doctore gratiam efficacem à nullo corde respui; supposito enim, quòd sit operatura, non potest non operari, daturque ut auferat cor lapideum, ut ait Aug. l. de prædest. SS. c. 3. & lib. de gratia & lib. arb. c. 16. Deum facere ut faciamus præbendo vires efficacissimas; sed efficacitate non destruente posse oppositi, efficacitate ratione selectionis. Quando autem ibidem cap. 19. ait: *Non quia credimus, sed ut credamus, vocamur*; refutat Semi-Pelagianismum, qui initium fidei in nobis ponebat, quanquam hic locus spectat ad principium secundum.

Concedimus item cum Aug. ad Simp. L. 1. q. 2. quòd effectus misericordiæ Dei, non sit in hominis potestate, hoc est selectio ipsa auxilii congrui, illoque collato, non est jam in hominis potestate ex suppositione consequenti non consentire. Quando autem inferiùs videtur admittere gratiam, cum qua homo operari non possit, dum agit: *Ad alios autem quidem vocatio pervenit, sed quia talis fuit, quâ moveri non possent, &c. vocati quidem dici possunt, sed non electi.* Hic locus non potest accipi, ut sonat: Quia ex aliis locis Aug. colligitur, quòd si homo non potest tunc consentire, ergo tentationi, ut alibi loquitur Aug. sine peccato cedit. Ly ergo illud *Non potest*, debet accipi liberaliùs, pro non faciet, ad eum modum quo dicimus, non potest venire, hoc est, non veniet. Aut Ly *Non potest* sumi debet moraliter, hoc est, difficulter, & ægrè potest.

Concedimus item cum Aug. l. de gratia & lib. arb. c. 16. nos velle cùm volumus, sed ille facit ut velimus; & ratione selectionis auxilii infallibiliter operaturi, & ratione ipsius entitatis auxilii, complentis nos, ut operemur.

2. Principium est. Deum in collatione non respicere consensum nostrum antecedentem naturalem, Deum item non habere pro motivo, quòd huic det gratiam efficacem, quia prævidit illum sub conditione consensurum, sed pro motivo talis gratiæ dandæ, habet infinitam suam misericordiam &c. Et quia est in manu Dei collatio auxilii efficacis, censemus non dari voluntatem talem, quæ eludat omnia Dei auxilia, ut cum nullo operetur; sic accipimus locum Aug. lib. de gratia & lib. arb. quem recitat Nazarius, quæst. 22. art. 4. *Agit Omnipotens in cordibus hominum etiam motum voluntatis eorum, ut per eos agat, quod per eos agere ipse voluerit*: Quomodo autem inclinabit, quo ipse voluerit? Si non potest voluntates inclinare, nisi priùs illæ voliture sint. Eodem etiam modo accipimus locum de præd. SS. c. 16. ubi dicit: *Ideò aliquem credere, quia vocatur secundùm propositum, non verò vocari, quia credit.* Accipimus item locum eodem sensu ex lib. de prædest. SS. c. 10. quando Deus promisit fidem semini Abrahæ, non de nostræ voluntatis potestate promisisse, quasi deberet præcedere fides naturalis, sed de suæ prædestinationis potestate. Ad quod etiam respexit l. de corrept. & gratia c. 8. Quòd scilicet voluntas humana non libertate consequatur gratiam, sed gratia libertatem. Et lib. 1. contra duas epist. Pelagii c. 19. dum ait; *Facere gratiam ut ex nolentibus volentes fiant, nec præsupponere volitionem* (supple naturalem) *vel antecedentem ipsam collationem gratiæ.* Ex quo etiam principio explicari debet Auct. Arausicani Concilii, quod anathematizat eos, qui docent, voluntatem nostram exspectari, ut à peccato purgetur.

3. Principium est, quòd Deus auxiliis suis elevet potentiam, immissis illuminationibus, & affectionibus primis, nos excitet, & determinet, ut ex varietate objectorum, hoc potiùs occurrat, quod postea liberè prosequamur; & ita sensit Aug. de gratia & lib. arbitrio c. 21. asserens etiam motum voluntatis Deo deberi.

4. Principium est, quòd sæpe loca in quibus agit Aug. de agentibus necessariis accipiant Thomistæ de agentibus liberis; & ita accipiunt illum locum l. 6. de gen. ad lit. c. 15. *Dei voluntas*, inquit, *rerum necessitas est*, ubi loquitur de effectibus necessariis: Tractat enim, cur Adamus in virili ætate fuerit creatus; & de morte Ezechiæ, quæ omnia sunt necessaria.

5. Principium est, quòd etiam per nos rationem principalis habeat in effectu gratioso ipsa

ipsa gratia, sed ista principalitas non stat in prædeterminatione, sed stat inprimis in hoc, quòd sive consensus conditionatus, sive absolutus proficiscatur à gratia tanquam principio pro sua parte, & agente & simul elevante potentiam, recurrique etiam pro statu absoluto potest ad selectionem dictam. Ita debet accipi locus ex c. 3. de gestis Pelagii. Unde ex dato principio in supernaturalibus agimur potiùs quàm agimus. Tum quia natura de se non est principium sufficiens supernaturalium, ergo non agit nisi acta seu adjuta. Tum quia effectus sequitur supernaturalis, ergo sequitur vires aliunde acceptas, & similia. Quo etiam modo accipi debet Concil. Senense celebratum contra Lutherum 1528. ubi etiam principatus tribuitur gratiæ; ad quod alludit locus ille Ench. cap. 32. non est volentis, neque currentis, sed Dei miserentis, ut totum Deo detur, qui hominis voluntatem bonam, & præparat adjuvandam & adjuvat præparatam.

Restat præter loca superiùs allata explicare duas auctoritates Aug. primam ex lib. de Cor. & Grat. c. 10. & 12. ubi tribuit nonnisi Angelis & primo homini perseverare, vel non perseverare fuisse relictum in illorum voluntate, textus sic habet: *Vt ergo &c. perseverare vel non perseverare in ejus relinqueretur arbitrio, tales vires habebat ejus voluntas, &c. &c. Vt ei perseverandi committeretur arbitrium, &c. Nunc verò etiam majoribus donis adjuvanda remansit infirmitas &c. eis non solùm dat adjutorium, quale primo homini dedit, sine quo non possint perseverare si velint, sed in eis etiam operatur, & velle &c. tantùm quippe Spiritu S. accenditur voluntas sua, ut in Dei adjutorio, &c. manerent, si vellent, &c. subventum igitur est infirmitati voluntatis humanæ, ut divina gratia indeclinabiliter & insuperabiliter ageretur.* Ergo apparet positâ gratiâ efficaci non esse in nostra potestate, si velimus.

Respondet Perez de Prov. disp. ult. n. 98. Gratiam quidem, quâ Deus operatur, ut ex nolentibus, vel damur volentes, neque homini in Paradiso, neque Angelis fuisse necessariam; quia primus homo, & Angeli non erant nolentes ante peccatum; consequenter non indiguerunt gratiâ, ut ex nolentibus redderentur volentes, indigemus nos vel post originale, vel post actuale. Rursus, commissum illis fuit perseverandi, vel non perseverandi arbitrium, non quòd ad perseverandum non indiguerint Dei adjutorio, sed quatenus sola illorum voluntas prava, inferebat in Angelis condemnationem, in Adamo ejectionem, ita ut culpa personalis esset illis necessaria, ad non obtinendum perseverantiæ donum; in nobis autem non est culpa personalis necessaria ad non obtinendum perseverantiæ donum: Multi enim infantes sine culpa personali pereunt, & multi adulti acceptâ gratiâ justificante, nullâ ipsis ulteriùs permissâ peccandi potestate moriuntur, consequenter hominibus, pro præsenti statu non est commissum perseverandi, & non perseverandi arbitrium, quasi totum in solidum, stet in culpa personali. Appellatur autem nostra gratia fortior, quia vincit malitiam originalem, aut personalem præcedentem: Quare autem arbitrio Adami & Angelorum promiserit Deus perseverantiam & non nostro; Rationem ibidem reddit Aug. quia nulla ratio exigebat ut tantæ facilitati operandi, non committeret Deus arbitrium perseverandi, sed attendendo ad nostram naturam lapsam, pronitatemque peccandi, aliter debuit subveniri, ut perseveraremus.

Explicatur Locus Augustini de Cor. & Grat. c. 10. & c. 12. In explicatione hujus loci, addo insuper aliqua. Inprimis hunc locum contra doctrinam nostram primi inceperunt urgere Jansenistæ, quos, mirum est, quòd sequantur aliqui Doctores. Certè legit S. Augustinum diligenter S. Thomas, non video tamen, quòd ex hoc loco, eruerit differentiam efficacis Gratiæ, dandæ in natura integra, à Gratia efficaci, quæ datur in natura lapsa.

Deinde tenendum erit, quòd Gratia data Adamo, non fuerit, & secundùm fidem, & secundùm principia, cujuscunque scholæ, efficax. Hinc differentia Gratiæ datæ in natura integra, & quæ datur, in natura lapsa, non erit differentia, adferens diversitatem in ipso efficaciæ modo, sed differentia, quæ est inter Gratiam sufficientem datam Adamo, & Gratiam efficacem, quæ datur nobis. Unde etiam & ipse S. Augustinus inibi prope post medium, appellat illam Gratiam, Gratiam datam primo Adam. Secundam autem appellat, Gratiam datam secundo Adam. Verba Augustini prope post medium, sunt hæc: *Hæc est prima Gratia, quæ data est primo Adam, sed hæc est potentior in secundo Adam.* Et quia hîc apud S. Augustinum, & aliàs, nomine secundi Adam, intelligitur homo obediens Legi Dei, docibilis Dei, ideo nomine hujus Gratiæ, datæ secundo Adam, venit Gratia efficax. Idque ostendent etiam prædicata Gratiæ, datæ primo Adam, mox adferenda, quòd sint prædicata Gratiæ sufficientis. Erit ergo Gratia data primo Adam, Gratia sufficiens: Gratia autem data secundo Adam erit Gratia efficax, quam intendit hîc explicare Augustinus, non autem intendit ostendere diversum efficaciæ modum futurum fuisse (statu excepto) in natura integra, à modo efficaciæ, in natura lapsa. *Hinc*

Denique eruitur distinctio Gratiæ in natura lapsa petibilis è statu, quam sic proponit Augustinus. Inprimis, quia Gratia data Adam, erat data Adam in bonis constituto, seu in statu innocentiæ, nobis autem, datur, constitutis in malis peccati, v. g. Originalis. Verba Augustini sunt; *Ille in bonis erat - - - Sancti verò in hac*

vita

vita, ad quos pertinet liberationis hæc gratia, in malis sunt; ex quibus clamant ad Deum: Libera nos à malo. Unde & hanc gratiam, ut vides, appellat Augustinus, gratiam liberationis.

Alia differentia harum gratiarum, idque è statu petibilis est. Quia ad illam habendam natura integra non indigebat redemptore curativo, indiget natura lapsa. Verba ejusdem sunt: *Ille in illis bonis, Christi morte non eguit, istos à reatu & hæreditario, & proprio, illius agni, sanguis absolvit.*

Est & alia differentia harum gratiarum, petibilis è statu. Quia gratia naturæ integræ, non erat victrix concupiscentiæ rebellis spiritui, est in nobis. Verba textûs sunt: *Ille non opus habebat eo adjutorio, quod implorant isti, cum dicunt; Video aliam legem in membris meis. - - - Ille verò nulla tali rixa adversus seipsum tentatus - - - sua secum pace fruebatur.* Unde & gratiam illam Adami, lætiorem appellat, sed nostram potentiorem, quia victricem. Hinc dicit: *Non interim lætiore nunc, veruntamen potentiore gratia indigent isti.* Huc usque enumeravit S. Augustinus differentiam gratiæ in natura integra, à gratia in natura reparata, petibilem è statu.

Post medium ejusdem capitis, incipit sanctus Augustinus ostendere differentiam inter has gratias, ex eo, quod illa quidem fuerit sufficiens, gratia autem novi Adam, efficax. Unde quidquid nos docemus de gratia sufficienti, totum id agnovit S. Augustinus in gratia data Adamo. Quod autem nos docemus, & inculcamus doceri à nobis, de gratia efficaci, totum id agnovit S. Augustinus, in gratia, data secundo Adam.

Docuit S. Augustinus. *Istam gratiam,* inquit, *non habuit primus homo, qua nunquam vellet esse malus: Sed sanè habuit, in qua si permanere vellet, nunquam malus esset, & sine qua, etiam cum libero arbitrio bonus esse, non posset. Sed eam tamen per liberum arbitrium, deserere posset.* Quasi diceret Augustinus quod non habuerit gratiam efficacem, quòd nunquam esset malus, sed tantum sufficientem, cum qua posset, nunquam esse malus, si vellet. Nihil hîc de differentia efficacium gratiarum. Fortè etiam innuit Augustinus, quòd non habuerit donum perseverantiæ, aut confirmationis in gratia, quo posito, nunquam quisquam vult esse malus. Itidem docet inibi Augustinus, quòd necessaria sic gratia ad salutem, sine qua, cum libero arbitrio, bonus esse homo non potest. Dicimus hæc omnia nos in nostris principiis.

Docuit Augustinus: *Tale quippe erat adjutorium, quod desereret si vellet, & in quo permaneret si vellet; non quo fieret ut vellet.* Quasi diceret sufficiens gratia est, cum qua homo potest operari, si velit, efficax autem cum qua est operaturus, & quæ facit, ut velit homo. Nihil hîc de distinctione gratiarum efficacium. Dicimus nos id totum de distinctione gratiæ efficacis, & sufficientis.

Docuit Augustinus. *Prima est enim* (supple gratia data Adamo) *qua fit ut habeat homo justitiam, si velit. Secunda ergo plus potest, quâ etiam fit, ut velit.* En & hîc repetit Augustinus, distinctionem gratiæ sufficientis, datæ Adamo, cum qua potest homo operari si velit, à gratia efficaci, cum qua etiam homo est operaturus, & qua fit, ut velit. Nihil hîc de distinctione gratiarum efficacium. Quanquam hoc etiam fortè innuit Augustinus, quod perseverantia finalis in gratia alligata fuerit consensui gratioso Adami; cum tamen perseverantia finalis in gratia apud nos, non sit alligata antecedenter, ulli operi bono. Totum nos id dicimus.

Docet Augustinus. *Hæc autem tanto major est* (supple gratia) *ut parum sit homini per illam reparare libertatem perditam, parum sit denique, non posse sine illa vel apprehendere bonum, vel permanere in bono, si velit, nisi etiam efficaciter, ut velit.* Per quod explicat S. Augustinus in gratia efficaci, non tantum reperiri operativitatem, quod sine illa, non possit apprehendi bonum, sed etiam includi operaturitatem, cum illa efficiat, ut velit. Nihil est hîc de distinctione gratiarum efficacium. Dicimus nos id totum.

Docuit Augustinus: *Dederat & adjutorium, sine quo, in ea* (supple justitia originali) *non posset permanere si vellet, ut autem vellet, in ejus libero reliquit arbitrio.* Ubi explicat Augustinus necessarium esse auxilium gratiæ divinæ, ad permanendum in bono, ita tamen, ut hanc gratiam abjicere possit, cum Deus, ipsum velle in ejus libero reliquerit arbitrio. Quanquam innuit etiam hîc Augustinus, de illa ut dixi allegatione, doni perseverantiæ, ad operationem gratiosam, quod etiam innuunt & sequentia verba: *Posset ergo permanere si vellet.* Nihil autem hîc Augustinus, de distinctione gratiarum efficacium naturæ integræ, & lapsæ.

Docet Augustinus: *Si autem hoc adjutorium vel Angelo vel homini cum primùm facti sunt, defuisset, quoniam non talis natura facta erat, ut sine adjutorio, posset, manere si vellet, non utique culpâ suâ cecidissent, adjutorium quippe defuisset, sine quo permanere non possent. Nunc autem quibus deest tale adjutorium jam pœna peccati est.* Et hîc iteratò inculcat Augustinus necessitatem gratiæ ad opera salutis, nam liberum arbitrium, sine divino adjutorio non potest permanere, & si homini gratia sufficiens defuisset, non peccasset consentiendo malo, non enim habuisset gratiam Dei, sine qua, gratiosum opus, perfici non potest. Ad præsentem autem naturæ lapsæ statum attendendo dicit Augustinus, aliquibus in pœnam peccati, sive originalis, (ut contingit in infantibus qui moriuntur, cum non adsit modus illos liberandi ab originali) sive in pœnam peccati etiam personalis (ut cum aliquis in peccato con-

constitutus, cum dormit, mactatur) denegari auxilium proximè sufficient; sed etiam hîc nihil docet Augustinus de distinctione gratiarum efficacium, in natura integra, & lapsa. De quo etiam adjutorio efficaci id dicimus, quod docuit Augustinus, illud esse tantum ac tale donum, ut eo habito velimus, & quod vi ejusdem gratiæ efficacis, non solùm possumus quod volumus, verùm etiam volumus, quòd possumus, seligente Deo gratias, cum quibus nos videt operaturos. Et talem gratiam non habuit Adam. *Quod*, inquit Augustinus, *non fuit in homine primo*. Idque ex eo, quia acceperat gratiam tantùm sufficientem, vi cujus posset operari si vellet, sed non accepit efficacem, vi cujus esset operaturus. Verba Augustini sunt: *Acceperat posse, si vellet, sed non habuit velle, quod posset, nam si habuisset perseverasset.* En & hîc nihil de distinctione gratiarum efficacium inter se.

Denique ostendit Augustinus differentiam naturæ integræ & lapsæ. Quia alligatum erat donum perseverantiæ operationi bonæ gratiosæ, & quidem uni, & quidem de libero arbitrio adjuto descendenti. Jam autem in nobis, nulli liberæ operationi, etiam gratiosæ & supernaturali, alligatum est donum perseverantiæ. Verba Augustini sunt: *Posset enim perseverare, etiamsi vellet, quod ut nollet, de libero descendit arbitrio. Quod tunc ita erat liberum, ut bene posset & malè.* Hinc si voluisset perseverare Adam volitione ex gratia, potuisset perseverare finaliter, nostræ autem antecedenti volitioni, etiam supernaturali, non est alligata perseverantia, quæ est donum & gratia specialis.

Ex recitatis ad amussim verbis Augustini, & expensis, colligi non potest, quòd voluerit differentiam gratiarum efficacium docere in natura lapsa & integra, nisi, ut dixi, petibilem è statu, ad quem statum, etiam hoc spectat, quod bonæ ejus voluntati gratiosæ, fuerit alligatum donum perseverantiæ pro inposterum, quæ alligatio perseverantiæ, in natura lapsa, non datur.

Alter locus est difficilis conflatus ex quibusdam auctoritatibus quæ videntur Deum facere prædeterminantem ad peccata. Talis locus est ex lib. 2. de lib. arb. c. 20. ubi, *Omnis autem defectus ex nihilo est, vide quo pertineat, & ad Deum pertinere ne dubites.* Ita recitat hæc verba Alv. d. 24. sed ostendit Fulgensis d. 3. f. 4. contradictorium reperiri in Aug. nempe *ad Deum non pertinere ne dubites.* Citat & alium locum idem ex l. 5. contra Julianum c. 3. qui locus non habetur nisi lib. de gratia & lib. arb. c. 20. ubi dicit Aug. *Deum & ad bona & ad mala inclinare.* Sed nego quòd id faciat prædeterminando, sed ut loquitur S. Thom. in c. 9. ad Rom. Lect. 3. facit id occasionaliter, in quantum Deus homini aliquid proponit, vel interiùs vel exteriùs, quod quantùm est de se est inductivum ad bonum; sed hic per suam malitiam perversè utitur ad malum. Longè autem difficilior locus est, cujus meminit idem Fulgens. cit. ubi docet Aug. quòd potentia Dei compellamur in peccata, qui locus ut sonat, nec per Thomistas, nec per nos accipi potest. Sed illo loco solùm vult Aug. Deum per suam potentiam peccata peccatis punire subtrahereque abundantiora auxilia, ex quo sumpserat Julianus fundamentum laudandi peccatum. Quod autem debita sit hæc explicatio colligitur ex Aug. lib. 1. ad Simpl. q. 2. Locus habetur q. 3. de Reprobatione, & Tract. 53. in Joan. *Fecerunt peccatum, quod eos non compulit facere, cui peccatum non placet, sed facturos esse præscivit.* Vide Suar. lib. 2. de Auxil. cap. 3. n. 9.

Auctoritas S. Scripturæ.

PLures adferuntur, principaliores perstringentur.

Nazarius q. 22. a. 4. adducit locum ex Luc. 22. ubi Christus D. dicit: *Filium hominis sicut definitum est, vadere.* Et Actorum 4. de judicibus Christi dicitur; *Convenerunt &c. facere, quæ manus tua & consilium tuum decreverunt fieri,* & tamen certum est, passionem, Christum D. liberè tolerasse: adducitque loca in quibus prædestinare, prædefinire, prædeterminare, pro eodem sumuntur.

RESPONDETUR Conc. quòd possint sumi pro eodem prædestinatio &c. sunt enim hæc ut numeri, modo omnia hæc ponantur cum debita explicatione, quæ salvet libertatem &c. Prædefinita fuit mors Christi D. sed, ut alibi explicatur, ex suppositione prævisi consensûs ad moriendum; vel si velis retinere explicationem Lugonis; Liberum Christum D. fuisse dices, quia poterat dispensationem petere, ne moreretur, & non erat prædeterminatus, ne peteret, in præsenti autem nihil simile dici potest.

Joannes à S. Thom. utitur inter alia hoc loco Matth. 26. *An putas, quia non possum rogare Patrem meum, & exhibebit mihi modo plus quam duodecim legiones Angelorum.* Ubi non dicit Christus D. quòd Pater decerneret aut exhiberet, sed exhibebit, si rogavero. Et certè si nondum erat volita à Patre illa exhibitio Angelorum, quo modo affirmare Christus potuit; Exhibebit?

RESPONDETUR. Nos admittere, quòd Deus de suis actibus salvâ sua libertate possit decernere, cùm ipsum decretum sit formale exercitium libertatis; hîc autem de tali decreto est res; sed negamus hoc decretum formari de actibus liberis, determinando ad unum, ponique potest hoc decretum absolutum ex parte actûs, & conditionatum ex parte objecti, volo dare, si Christus petierit exhibitionem Angelorum: Non erit autem otiosum illud decretum, quia connexum cum aliquo de facto ponendo, nempe cum volitione exhibendi Angelos ad quam exhi-

exhibitionem paratus erat de se Pater. Dici etiam posset quòd illud *exhibebit* non grammaticaliter, sed sensu sit conditionatum, ratione antecedentium conditionum. Quæ autem adfert de percussione Syriæ, alibi soluta sunt.

3. Locus est, quia Deus de facto promittit aliqua, quæ pendent à libertate nostra, ut fidem nationum, & tamen promissio, est expressiva voluntatis internæ paciscentis, & promittentis.

RESPONDETUR. Circa actus bonos pręsupponi prædefinitiones, unde etiam & promitti illa bona facta possunt; circa actus malos sufficit præscientia & decretum non impediendi. Ad alias auctoritates explicandas.

NOTO. Quòd plura loca explicari possint per hoc, quòd scilicet indigeamus efficaci Dei gratia, selectione auxilii, sed nego nos indigere prædeterminatione. Rursus, in pluribus locis hoc solùm vult Script. quòd sine gratia nihil possimus operari, sicut homo non potest vivere sine corde carneo, vel cum corde lapideo; sed non sequitur illam gratiam, debere esse prædeterminantem.

Quando autem in ordine ad conversionem dicimur esse lutum in manu figuli, hoc non est accipiendum simpliciter, aliàs in opere justificationis haberemus nos nonnisi passivè, sicut lutum; quod est contra Trident. sed in hoc verificatur quòd sicut in luto, non est principium effectivum formæ, sic nec in viribus nostris naturalibus, est principium sufficiens operandi sicut oportet ad salutem, sicut lutum non seligit sibi formam, sic nec nos auxilia gratiæ.

Punctum Difficultatis 2.

Argumenta à Ratione.

OBJICIT 1. Joan. à S. Thom. habito fundamento in Trid. Sess. 6. c. 5. Exordium justificationis debet sumi à gratia præveniente, & quidem efficaci, ut nos consentimus; sed noster consensus ut liber, & ut à nobis etiam, conducit ad justificationem; quia sine consensu nostro non justificamur; Ergo non à sola gratia, est exordium justificationis, & cùm illud exordium non possit sumi à gratia indifferente, quia quod est indifferens, nihil determinatè exordiri potest; Ergo exordium illud ante consensum, est efficax, consequenter prædeterminativum.

RESPONDETUR. Per nos exordium justificationis, esse à principio, quod tam consensus absoluti, quàm conditionati, est causa. Porro, gratia est exordium justificationis in quantùm dicit rationem virium, operativitatis, auxilii &c. quod non confert sibi creatura, sed accipit à Deo; consensus autem noster non conducit ad justificationem, quasi tribuens vires agendi, à quibus viribus desumitur initium justificationis; sed conducit ad justificationem ut connotatum illius auxilii; jam autem Trid. hoc solo sensu docuit exordium justificationis non esse ex no bis, quia scil. vires agendi supernaturales, à qu bus incipit motus, non tribuimus nobis; sed no docuit, quòd illud principium non dicat con notationem consensus conditionati gratios præcedentis absolutum statum. Consequent tamen dici potest, exordium justificationis i genere efficientis sumi à gratia, in genere aute causæ formalis ab ipso actu ex gratia elicito: n que enim in negotio salutis nostræ merè nos pa sive habemus. Illam autem gratiam non admi timus esse indifferentem in entitate; si enim parte rei existit, determinatè existit; nec ad mittimus indifferentem etiam per exclusione determinationis ad agendum, petibilis ex su positione consequenti; sed admittimus indiff rentem, per exclusionem determinationis præ cedentis, quâ positâ, non possimus non operar Illa propositio: Gratia præveniens si non sit e ficax, non potest dare exordium in justificatio ne, falsa est, cùm etiam gratia sufficiens possit il lam exordiri, licèt non sit exorsura. Fortè etia imaginatur arguens, nos non admittere effica ciam in actu primo ante statum absolutũ, quo falsum est; quidquid sit in quo illa stet: Conce dimus item prævenientem gratiam, non quiden antecedentiâ prædeterminativâ, sed completi vâ in ratione virium, elevativâ potentiæ &c quidquid sit, quomodo distinguatur à gratia ad juvante. Hic autem diligenter annotandu est; nec gratiam quà efficax est, nec prædesti nationem, nec specialem Dei favorem esse o mnino necessaria, ad hoc, ut possimus consenti re, quia positâ gratiâ sufficienti omnia hæc pos sunt non haberi; & tamen cum illa possumu operari bene. Unde ulterius dicitur; Justifica tionis initium non esse à gratia sufficienti, qu sufficiens est, quia hæc gratia importat, quò non sit operatura, in initio autem salutis est operatio: Nec proficiscitur à gratia efficaci, qu efficax est; sed proficiscitur à gratia efficac materialiter, seu efficienti.

INSTARI potest 1. Proficiscitur consensus absolutus à gratia in actu primo operatura; Ergo & consensus conditionatus.

RESPONDETUR. Quia habetur aliquid antecedens consensum absolutum, à quo potest desumi iste actus primus; statum autem conditionatum, nihil antecedit, nisi possibilitas, quæ æque se habet ad utramque partem, adeoque non confert determinatè infallibilitatem.

INSTARI potest 2. Effectus absolutus ab iisdem principiis pendere debet, à quibus & conditionatus.

RESPONDETUR ab iisdem principiis in ratione virium, causæ, operativi, pendet effectus absolutus & conditionatus; sed non ab iisdem ratione formalitatum petibilium à statu, & non ab iisdem sub ratione operaturæ causæ, & quia formalitas causæ prout operaturæ efficacis, pro-

ut infallibilis, non causat consensum, ideo adhuc consensus conditionatus & absolutus, ab iisdem causis pendebit.

INSTAT 3. Joan. à Thom. Id quod postulamus à Deo, ex ejus gratia procedit: Nam, ut inquit, Aug. *Oratio est clarissima gratiæ testificatio*; Oramus autem etiam pro nostræ voluntatis consensu, & Ecclesia petit, ut rebelles etiam nostræ compellantur voluntates; Ergo apparet illum consensum à gratia proficisci.

RESPONDETUR. Concedendo totum, quia asserimus tam conditionatum, quàm absolutum nostrum consensum, produci à gratia; sed cui possimus resistere, ut loquitur Trid. & cui cooperamur; ne in opere justificationis, contra Trident. merè passivè nos habeamus. Unde inprimis in statu conditionato non supponitur, nec exspectatur ponendus sine gratia ille consensus, sed producendus ab eadem; in statu autem absoluto supponitur quidem antecessisse consensus conditionatus; sed quia & hic non exspectatus, sed causatus à gratia, bene adhuc pro gratia danda, supplicamus: Consequenter in nostris principiis non possumus petere, ut tum nonnisi det gratiam, quando præscit in ante nos consensuros, ante infusionem proportionatam gratiæ; sed bene possumus petere, ut seligat gratias, cum quibus videt nos consensuros; petimus autem à Deo nobis dari consensum, quia petimus ejusdem necessariissimam causam, hoc est gratiam. Quod attinet ad hunc terminum: Compellere voluntates, hic compulsus non significat adactionem ad agendum, sed oblationem principii, extrinsecùs advenientis, gratiosi (compellimur enim ab extrinseco) & ut illud nos juvet, & elevet contra rebellionem nostræ voluntatis, contra quam, sine auxilio supernaturali, nihil possumus, ut oportet: Quo auxilio posito præcipuè selecto, facit in nobis Deus consensum absolutum, nec pro ullo statu gratia supponit voluntatem conversam, sed facit, ut dictum est.

OBJICIT 2. Alv. l. 3. d. 73. Auxilium sufficiens est illud, quo potest quis operari si velit; efficax autem est, quo quis actualiter operatur; & in hoc est major virtus; quia majoris virtutis est principium, tribuens actualiter operari, principio solùm tribuente posse operari; actus enim secundus, nobilior est primo.

RESPONDETUR. Agnoscimus majoritatem in gratia efficaci, non in posse agere, nec in ratione virium præsufficienti; sed in ratione doni, stantis in illa explicata selectione. Immeritò etiam supponitur, ut dictum, quòd gratia sufficiens sit ad solum posse operari. Immeritò item supponitur, omnem actum secundum esse nobiliorem primo, aliàs apprehensio A. esset nobilior potentiâ intellectivâ. Concedimus item efficaciam causæ, non pendere à suo effectu, sed è converso: Unde etiam gratia efficax non accipit vires, & posse agere, ab ullo consensu etiam conditionato, quidquid sit, an alias denominnatioes tribuat consensus conditionatus?

INSTAT 1. Duplices sunt per Aristot. artes, quædam demonstrativæ, quæ si adhibeantur media secundùm regulas artis, infallibiliter consequuntur finem intentum, ut formatio globorum plumbeorum, eò quòd omnia prærequisita, ad consecutionem finis, sint in potestate artificis; Artes verò conjecturales non semper consequuntur finem, eò quòd non sint omnia media in potestate artificis, qualis est medicina: Jam autem ars supremi medici Christi D. qui venit salvum facere quod perierat, non est conjecturalis, sed demonstrativa, adeoque infallibiliter consequens finem, quem non apparet, quomodo infallibiliter consequatur, si est indifferens & indeterminata gratia ad operari & non operari.

RESPONDETUR. Etiam per nos gratia efficax non est indifferens, & per hanc Deus infallibiliter consequitur suum finem; licèt sit indifferens hoc sensu, quia illi potest resisti secundùm Tridentinum, quamvis non sit resistendum.

INSTAT 2. Per nos Deus condeterminat ad agendum, non apparet autem quomodo utraque causa conjungat sese ad consensum, & quidem non casu, si non datur prædeterminatio. Unde vel voluntas divina sua gratiâ efficaci determinare nos debet, vel nos illam, quod absurdum est, quia aliàs verum esset dicere, quia voluntas creata operatur, Deus cooperatur.

RESPONDETUR. Concedimus quòd nos à Deo determinemur, hoc est compleamur, ut potentia nostra indifferens ad habendum, vel non habendum auxilium, compleatur auxilio, quod datur à Deo: Concedimus nos determinari cogitationibus & affectionibus quæ sunt in nobis sine nobis: Concedimus item nos determinari, ratione selectionis auxilii, determinati ex suppositione consequenti, ad agendum, licèt non determinemur Thomisticè, h. e. cum ablatione indifferentiæ in sensu composito ad posse oppositi. Unde per nos non ideò Deus agit, quia agit causa secunda; sed potiùs ideo agit causa secunda, quia agit prima conferendo virtutem, elevando, dando auxilium, &c. & pro statu absoluto seligendo, &c. Quando autem nostri dicunt, causam secundam seipsam determinare, non facit hunc sensum, quòd non præsupponantur in ante collatæ à Deo proportionatæ vires, sed facit hunc sensum, quòd non supponatur ab alio principio determinata ante suam determinationem, nemo autem nostrûm dicit, quòd ad hanc ipsam determinationem, non concurrat Deus.

INSTAT 3. Auxilium non subditur, quantùm ad usum

ad usum potestati nostri arbitrii, sed potiùs subjicit sibi ipsum arbitrium.

Respondetur. Quòd Trid. negare videtur id: Dicit enim, quod auxilium illud etiam abjicere possit voluntas. Deinde secundùm toties jam repetita dici potest, quòd auxilium illud ex suppositione consequenti subdit sibi ipsum arbitrium, licèt non prædeterminet physicè: Et sicut supposito, quòd sedeat Petrus, non subditur illi, ut sedens non sedeat; sic etiam ex suppositione, quòd sit consensurus, non subditur illi, ut non consentiat. Pro statu autem absoluto selectio auxilii subdit sibi arbitrium.

Objicit 3. Nazarius q. 24. a. 4. In nostris principiis, sequitur gratiam esse pedisequam nostræ voluntatis, & aliquid præcipuum in ipsa justificatione esse à liberó arbitrio, ut solâ & primâ causa; nequaquam autem à gratia, siquidem positâ quâcunque vehementiâ gratiæ, per nos, liberum arbitrium semper manet indifferens; facere autem pedissequam gratiam, est loqui contra Aug.

Respondetur. Per nos nec pro statu conditionato esse gratiam pedisequam, quia antecedit & præsupponitur positioni conditionati consensûs; nec in statu absoluto, est pedisequa, quia ante illum supponitur infallibilis. Quamvis autem consensum conditionatum præsupponat illa gratia, non potest dici pedisequa, cùm ipsum, ut dixi, statum conditionatum in ratione viriū, productivi, principii, præcedat. Unde secundùm illud tritum; Quod est causa causæ, est etiam causa causati, siquidem ipsum consensum conditionatum antecedit, certè ratione formalitatis alicujus, petibilis à statu conditionato, non debet dici pedisequa, cùm ipsum statum illum causet. Quod attulit de indifferentia, alibi solutum est.

Instat 1. Ponamus tres æquales peccatores, æqualiter vocatos, primus resistat, secundus liberè consentiat, tertius consentiat determinatus: Quo casu secundus aliquid habet præ primo, utpote non consentiente, & præ tertio utpote necessitato, illud autem plus non potest haberi, nisi ratione prædeterminationis.

Respondetur. Habere illum plùs ratione libertatis elevatæ ad agendum, ratione selectionis auxilii, &c.

Instat 2. inquirendo à quanam gratiâ, ab excitanténe, an ab adjuvante consensus ille in nostris principiis oriatur?

Respondetur. Intervenire illic, & gratiam excitantem, quæ stat in primis motibus, qui fiunt in nobis sine nobis: Intervenire & adjuvantem, quæ non supponit, sed causat etiam ipsum consensum conditionatum; nec exspectat illum, sed ponit, idque præviè complendo, elevando, virtutem agendi tribuendo, licèt consensus conditionatus refundat etiam suas denominationes in gratiam. Plura vide de Gratia, D. 5.

DIFFICULTAS III

De Decretis mixtè conditionatis.

Ruiz. d. 71. S. 7. meminit quorundam decretorum mixtè conditionatorum, quæ possent in Societatis principiis admitti; quorum nomine accipit decreta in aliquo universali decreto contenta, & pertinentia ad regimen actualiter exequendum in aliqua differentia temporis. Ex his aliqua continentur in legibus universalibus divinæ gubernationis, & omnes aut plurimos homines comprehendunt v. g. Deus vult omnes homines salvos fieri: Alia continentur in decretis specialibus; dispositioneq; circa particulares personas, quale est illud, si non lavero te, non habebis partem mecum. Docet in talibus decretis posse nosci futura conditionata. Ratio quia per illationis necessitatem colliguntur: Si enim omnes homines vult salvos fieri, subintellige cooperantes, salvabit certè Petrum si fuerit cooperatus. Erit autem hæc notitia distincta à notitia conditionali, quia attendet præcisè, ut dixi, ad illationem, non ad coexistentiam explicatam ante. Circa quod

Assero 1. *Deum formare talia decreta*; Ratio, quia licitum est illi alligare suam libertatem, & cùm potuerit non dare etiam pro meritis supernaturalibus vitam æternam, nihilominus se determinare ut illam det.

Assero 2. *Illis decretis Deum alligare suam voluntatem*: Per hoc enim decretum exercet libertatem, sed non alligare libertatem creatam ad unam partem; nisi fortè ut alibi dicitur, prædefiniendo ad bonum, quia hæc ligatio tolleret libertatem, ut probatum. Posito autem decreto, quo ligat Deus suam libertatem ad unam partem involvuntur aliquæ conditiones, quas Deus pro sua parte ponere debet, has Deus debet implere ex vi illius decreti: Sed sicut illic non determinatur, ut dixi libertas creata, ita nec determinantur hypotheses ponendæ ex parte creaturæ.

Assero 3. *Per illa decreta mixtè conditionata non auferri libertatem*; Inprimis quia ut dixi, non ligatur per illa libertas creata, sed sibi legem ponit sola libertas divina. Deinde, quia ita se habent decreta illa mixtè conditionata, ut non determinent in particulari creaturam ad agendū, & ita hoc decreto, volo omnes homines salvos fieri si perseveraverint; necessitatur quidem Deus ut si Petrus perseveraverit, salvetur; sequiturq; per necessariam illationem, si perseveraverit salvandum; sed non sequitur perseveraturum, unde etiam alia pars vera erit, si non perseveraverit Petrus, non salvabitur.

Addo. Videri quòd priùs naturâ noscat Deus aliquid in mixtè conditionato decreto, & posteriùs naturâ objectum scientiæ conditionalium, quia priùs est naturâ noscere, quod si perseveraverit, Petrus salvabitur, quàm quòd sit perseveratu

TRACTATUS III.

De Deo prout scibili intuitivè.

POst Tractatum de Deo sciente, subnectimus Tractatum de Deo scibili intuitivè; proximè enim se consequuntur sciens & scibile. Sed si non attenderetur ad commoditatem Auditorum posset bene hic Tractatus post Trinitatem etiam rejici, cum esse Deum Trinum, perficiat quodammodo Deum in ordine ad se, noscibilem autem esse intuitivè à creatura, est perfectio relativa ad extra. Sit

DISPUTATIO VI.

De Possibilitate, & Principiis Visionis.

Duas partes habebit disputatio, ut titulus ostendit. Sit

QUÆSTIO I.

An sit possibilis Dei Visio?

ATtingemus inprimis primum Visionis prædicatum possibilitatem. *Sit*

DIFFICULTAS I.

An possit demonstrari impossibilitas, vel possibilitas Visionis?

DICENDUM I. *Quòd visionis impossibilitas demonstrari non possit.*

PROBATUR I. Quia oppositum fidei demonstrari non potest, fides autem docet dari visionem.

PROBATUR 2. Quia nulla talis implicantia adferri potest.

PROBATUR 3. Quia ex genere suo non repugnat cognoscere Deum, aliàs nec demonstrare, nec negare illum possemus; si non est cognoscibilis. Item, non repugnat notitia Dei ex genere suo intuitiva: Aliàs nec Deus seipsum nosceret intuitivè; nec repugnat hæc duo conjungi in creatura; cur enim? Ergo possibilis erit notitia intuitiva Dei in creatura.

OBJICITUR I. Illa visio creata, & esset infinita, & non esset: Non esset quidem, ut omnes concedunt; esset autem infinita; quia visio & notitia, eò est perfectior, quò objectum est perfectius; Ergo si objectum sit infinitè perfectum, visio erit infinitè perfecta: Sed Deus est objectum infinitè perfectum; Ergo ejus visio, erit infinitè perfecta.

In solutione hujus argumenti laborant ingenia, & plurimi recurrunt ad hoc, quòd objecti perfectioris non arithmeticè, sed geometricè notitia sit perfectior. Sed quia hanc responsionem refuto in materia de peccatis circa infinitatem peccati, nec in præsenti illam usurpo. *Hinc*

RESPONDETUR. Quò objectum est perfectius, eò cognitionem esse perfectiorem extrinsecè, & terminativè, sed non esse perfectiorem specificatione intrinseca & entitativa. Explicatur distinctio. In omni actione quædam est specificatio intrinseca, quædam extrinseca: Intrinseca effectivè desumitur à principio productivo; nam cùm specificatio rei sit entitas rei, sicut ipsa entitas rei desumitur à productivo, ita & specificatio desumitur effectivè à productivo; formaliter autem desumitur ab ipsis prædicatis rei, cùm specificatio non distinguatur realiter à specificato. Alia est specificatio extrinseca, & hæc habetur ab objecto: Porro, quò objectum est perfectius, eo extrinsecè & terminativè notitia est perfectior, sed non est necesse, esse perfectiorem intrinsecè: quia aliàs opinio & error de Angelo, esset melior, demonstratione quadraturæ circuli, quia Angelus, est quid perfectius quadraturâ. Quod si quò perfectius est objectum, sufficit ut nonnisi terminativè sit perfectior notitia, sufficiet etiam ut visio Dei præ aliis notitiis, sit infinita terminativè, licèt non

infinita entitativè. Quamvis autem concedendum sit, quòd actus specificentur ab ordine intrinseco sibi ad objecta, quia tamen hic ipse ordo, dicit aliquid extrinsecum, hoc est objectum, & aliquid intrinsecum, nempe ipsa rei prædicata, fiet ut si ipsius actionis prædicata, non involvant infinitatem, nec ordo intrinsecus involvat, nisi fortè infinitatem extrinsecam.

INSTABIS. Positio infiniti, arguit perfectionem infinitam; Ergo & cognitio objecti infiniti, arguet perfectionem infinitam; quia modus tendendi per effectionem non est ita nobilis, quàm modus tendendi per notitiam, & sic perfectiùs est noscere calamum, quàm producere.

RESPONDETUR. Quidquid sit de Ant. Negatur Conseq. quia ad hoc ut ponatur effectus, debet ille in causa, vel formaliter, vel eminenter contineri, consequenter nec excedet perfectione causam; non est autem necesse, ut cognitio contineat entitativè perfectionem objecti; aliàs nec nos possemus cognoscere unquam Deum, nec videre hominem, fidelis canis. Porro producere & noscere, habent se sicut excedens & excessum; nam ordine quidem, noscere, est quid excellentiùs; cæterùm si virtus causandi, & virtus noscendi comparentur ad objecta, non habent æqualitatem; quia effectus nobilitate non superat causam, cùm objectum, nobilitate, superativum possit esse notitiæ.

OBJICITUR 2. Visio illa non potest fieri, nisi creatura rationalis ad id elevetur; non potest autem elevari, quia ad nihil elevari potest potentia, quod est extra illius objectum; Deus autem est extra objectum visivæ nostratis; quia naturaliter Deum videre non possumus.

RESPONDETUR. Quòd nihil elevari potest extra suam sphæram, & objectum potentiæ obedientialis, licèt possit elevari extra suam sphæram, & objectum potentiæ suæ naturalis; toties autem aliquid elevatur non extra sphæram potentiæ suæ obedientialis, quoties elevatur ad actum, qui ordine quidem distinctus est, licèt similes alius ordinis, illa eadem potentia, in suo genere, producat; atque ita quia producit noster intellectus aliquas intuitivas intellectiones, & quia noscit ipsum etiam Deum, bene poterit elevari ad notitiam intuitivam Dei. Ex eo tamen non sequetur Deum esse objectum naturale intellectûs creati, si ly naturale, sumatur pro viribus naturalibus attingibile; licèt sit naturale, hoc est, à principio tali noscibile, quòd similes actiones qualis est visio, in suo ordine producat.

OBJICITUR 3. Oculus corporeus non potest elevari ad videndum Deum, nec creatura quævis ad comprehensionem; Ergo nec ad visionem.

RESPONDEBITUR infrà huic argumento. PP. autem qui oppositum videntur sensisse; ab aliquibus, ut à Vasq. dicuntur fuisse in opposita sententia, sed ante definitionem Ecclesiæ.

Alii dicunt intelligendos de visione comprehensiva, vel de visione corporali, vel de visione in hac vita per ordinem ad potentiam ordinariam.

DICENDUM 2. *Visionis possibilitatem demonstrari non posse, seclusâ revelatione.*

PROBATUR, quia nulla talis demonstratio adferri potest, & cùm sit supernaturalis, non habet ullam sui causam naturalem, nec effectum naturalem, ex quibus duobus, deberet confici demonstratio; causas autem & effectus supernaturales, naturali lumine, non attingimus demonstrando.

OBJICIT 1. Quiros d. 23. Licèt hanc rationem non appellet demonstrationem. Natura rationalis est capax veræ beatitudinis; hæc autem non stat nisi in visione Dei; beatitudo enim talis in nullo bono finito consistit; sed in infinito; seclusa autem visione nostra beatitudo staret nonnisi in cognitione Dei in creaturis, adeoque staret in bono non infinito.

RESPONDETUR. Habitâ sola demonstratione de Deitate, & ejus perfectione consisteret beatitudo nostra in aliquo infinito terminativè; neque enim beatitudo formalis stat in infinita entitate notitiæ. Et licèt notitia Dei in creaturis sit finita ratione medii; non tamen ratione objecti æterni, estque finitâ ratione præmissarum, sed non ratione subjecti conclusionis; & quid si una perfectio Dei, per aliam demonstretur?

OBJICITUR 2. Demonstrabile esse, Deum posse agere supernaturalia, demonstrabile item est, quòd qui potest in aliquo genere circa aliquod objectum inferius, potest & superius; Ergo cùm noscat Deum naturali cognitione creatura rationalis, poterit illum etiam videre.

RESPONDETUR ex multis principiis, hoc Arg. non esse demonstrativum: Nam inprimis, non potest positiva ratione demonstrari, Deum posse agere supernaturalia, sed nonnisi principio negativo. Non implicat; qui medius terminus nihil demonstrat. Rursus, quando potest elici actus imperfectus, potest elici & perfectior, si non implicet; tu autem positivè non probas, quòd non implicet intuitiva Dei visio. Rursus tunc solùm quando possumus imperfectius, potest fieri & perfectius, quando imperfectius, est via ad perfectius. Et ita, qui potest dicere A. & B. potest dicere & BA. Cæterum si portare possit aliquis quinque, non sequitur quòd possit portare centum.

Idem principium aliter proponit Scotus. Perfectio quæ convenit potentiæ inferiori, convenit & superiori intra idem genus; Ergo cùm potentiis inferioribus conveniat intueri, conveniet & intellectui, adeoque conveniet intueri Deum.

RESPON-

Respondetur, Arg. multùm probare; Probaret enim, quòd creatura naturaliter possit videre Deum, cùm idem conveniat potentiis inferioribus. Deinde cur non poterit intellectus esse contentus intuitiva in aliis materiis non excedentibus, modo essendi & modo ordinis; absolutè autem loquendo assumptum principium non convincit, quia habitus fidei est potentia superior intellectu, idque multò magis si intellectus est potentia distincta realiter; & tamen intellectus habet vim noscendi evidenter, non habet autem fides. Intellectus item, est superior potentiâ auditivâ, nec tamen percipit sonum sub ratione soni, sed sub ratione veri; ad maximum ergo vera est illa propositio, si negatâ illâ perfectione in potentia superiori, sequeretur hoc ipso, illam dejici ad statum inferioris.

Objicitur 3. ex S. Thom. hîc q. 12. a. 1. in corpore; cujus discursus, prima pars in hoc stat; *Vltima hominis beatitudo in altissima ejus operatione consistit*; Hæc autem operatio est in visione Dei.

Respondetur S. Thom. assumere hoc principium, ut congruentiam petitam ex fide: Unde concludendo ait, *quod est alienum à fide*. Et certè consistit nostra beatitudo in perfectissima operatione possibili; tu autem non demonstras esse possibilem creaturæ intuitivam Dei.

Secunda pars medii termini in hoc est; Quia scilicet *inest hominis naturale desiderium cognoscendi causam cum intuetur effectum*, consequenter agnoscens creaturas esse effectum Dei, desiderabit videre ipsum Deum.

Respondetur. Inesse homini desiderium noscendi causam notitiâ sibi possibili; tu verò non probas visionem Dei esse possibilem; vel tunc volumus videre causam, quando videmus ipsum effectum in ratione effectûs; nos autem intuitivè effectum productum à Deo, in ratione producti à Deo non noscimus; licèt noscamus per demonstrationem abstractivam, quòd Deus sit causa creaturarum. Denique, tunc viso effectu appetimus videre causam, quando sensus nostri sicut perficiuntur visione effectuum, ita perficerentur visione causæ.

Idem principium sic aliter proponitur. Possumus Deum cognoscere abstractivè: Ergo possumus etiam intuitivè.

Responsum suprà negando Conf. præcipuè si sit impossibilis intuitiva; cujus tu possibilitatem non demonstras: Et sicut ex dicto antecedente, non tenet consequentia ad probandum possibilem esse nobis comprehensionem; ita nec tenebit in præsenti.

Idem principium proponitur ulteriùs. Impossibile est appetitum universalem fraudari; omnes autem homines appetunt visionem Dei.

Respondetur. Schola Epicuri, Mahmetis, idololatrarum, nescientium demonstrationem immortalitatis animæ Philosophorum, id non appetiit. Sed posito etiam quod assumitur, dici posset: Non absoluto & efficaci appetitu, sed nonnisi conditionato id appeti.

Addit bene Arriaga. Quòd appetitus non regatur per objecta prout sunt à parte rei, sed prout proponuntur ab intellectu, vel phantasiâ, ergo ex eo quòd appetitus id appetat, non potest inferri id jam esse possibile; intellectus enim pro sua parte errare potest, ut erravit Jovi deitatem tribuens.

Objicitur 4. Deus continetur sub objecto adæquato intellectûs, hoc est, Ente; Ergo potest intuitivè videri.

Respondetur. Argumento multum probari; probaret enim posse; à nobis etiam comprehendi Deum. Addo nec Angelus potest id demonstrare, quia quamvis comprehendat nostram potentiam obedientialem, & elevabilitatem ad supernaturalia, comprehendit illam secundùm id, quod dicit in recto; hoc est secundùm quod dicit naturam humanam; sed non comprehendit ratione terminorum, & connotatorum elevationis, nisi fortè confusè; aliàs deberet comprehendere ipsummet Deum, qui est terminus, ad quem elevamur.

Objicitur 5. Ex Lugo in manuscriptis apud Quiros. Omne objectum potest terminare cognitionem intuitivam inadæquatam, ergo & Deus: sed Deus se non potest intuitivè inadæquatè noscere; Ergo sola creatura ita illum noscet.

Respondetur. Majorem non demonstrari, sed probari sola inductione, quæ procedit nonnisi de rebus creatis.

Noto ad solvendas alias objectiones. Quamvis ad videndum Deum non requiratur actus infinitus, nihilominùs inde non demonstratur possibilitas visionis? Quia nec demonstratur possibilitas visionis viribus naturæ: Quamvis autem visio sit quid finitum, nihil obest: Nam spoliare materiam quantitate, non requirit vires infinitas; & tamen hoc non competit creaturæ. Quod si recurratur ad elevationem? Recurretur ad principium. Non implicat. Concedi etiam potest, quòd si detur infinita albedo, illa possit videri ab oculo, qui de facto datur; inde tamen non sequitur posse etiam nos intuitivè videre Deum; quia de facto gradus albedinis videmus intuitivè, nullam autem perfectionem Dei videmus intuitivè.

DIFFICULTAS II.

An possibilis sit Visio Dei in entitate materialis?

Universaliter pono titulum, ut procedat de potentia materiali noscitiva, & non de solo oculo corporeo: Quâ in difficultate, certum

tum est, quòd impossibilis sit visio, sive à potentia materiali, quâcunque, sive producta ab oculo corporeo, quæ attingat Deum, & tamen sit sensatio: Et esset enim sensatio, & non esset; esset ut supponitur, non esset autem, quia sensatio, est ejus quod sentitur; Deus autem, utpote incorporeus, non potest esse quid sensibile. Dicere autem quòd non hoc sit, quòd assumitur, sensatio; est non accipere sensationem propriè, ut hîc de illa.

Sed poteritne dari potentia materialis productiva notitiæ in entitate spiritualis, quâ mediante, noscat objectum spirituale? Communiter impossibilitas talis potentiæ materialis agnoscitur; quia effectus & actio non potest esse nobilior suâ causâ; spirituale autem, est quid nobilius materiali. Sed si quis diceret, hunc defectum aliunde suppleri, ægrè convinceretur.

In præsenti de hoc maximè quæretur; An sit possibilis potentia materialis, quæ producat notitiam in entitate materialem, & nihilominùs attingentem spiritualia; ita ut potentiæ illius objectum conflетur ex materiali & spirituali; sicut etiam conflatur in noscitivis spiritualibus, & sicut objectum adæquatum sensûs communis, est conflatum ex objectis sensuum particularium.

Punctum Difficultatis I.

Examinantur Implicantiæ contra possibilitatem notitiæ materialis attactivæ spiritualium.

1. IMPLICANTIA est. Implicat potentiam ferri extra suum objectum; at res spirituales sunt extra objectum potentiæ corporeæ: Ergo.

RESPONDETUR. Negando Minorem.

Idem principium sic proponit amicus d. 9. s. 5. Potentia cognitiva; debet habere formalem proportionem cum actu cognitionis, eoque mediante cum objecto cognoscibili in eodem genere proximo vitæ; sed potentia materialis, non habet formalem proportionem cum actu cognitionis, eoque mediante, cum objecto spirituali; Ergo objectum spirituale, noscere non poterit.

RESPONDETUR. Inter notitiam materialem & objectum spirituale non esse proportionem in ratione entis; sed nego quòd implicet proportio in ratione cognoscitivi & cognoscibilis: Ita inter Deum infinitum, & Angelum finitum non est proportio in ratione entis; est in ratione noscitivi.

INSTAT amicus. Potentia cognitiva non est tantùm productiva, & receptiva cognitionis, sed etiam perceptiva objecti, mediâ notitiâ rei; hoc autem non potest fieri absque formali proportione in eodem genere proximo vita cum ipsa cognitione; imago enim non confe suum effectum formalem repræsentandi imag natum, nisi subjecto idoneo, & proportionat ut patet de visione, quæ posita in lapide, no reddit eum videntem: Sed res spirituales no possunt repræsentari nisi per intellectionem non enim datur sensatio spiritûs.

RESPONDETUR. Non implicare ut res sp ritualis repræsentetur per intellectionem no spiritualem, sed materialem; quam, si vis cu aliquo abusu loqui, voca sensationem ration principii, hoc est procedentem à principio m teriali, licèt non sit sensatio terminativè, cù non attingat sensibile. Quamvis autem co cedamus per actum vegetandi quà talem, no posse quidpiam nosci, quia cùm actus vegetan di non sit de linea noscendi, quomodò noscet Sed cùm ex una parte possit esse cognitio mate rialis de linea noscendi; ex alia parte, non im plicat contradictionem, ut attingat spirituale benè illud attingere poterit.

Idem principium proposuit sic piæ memori meus in Theologia Magister, P. Wenceslau Darovvski. Si potentia sensitiva posset perci pere objectum spirituale, perciperet illud ve principiata à se sensatione, vel principiatâ à intellectione: Neq; enim quidquam mediun cogitari potest: Sed non percipit primo modo alias objectum spirituale sentiretur; quia id cu jus est sensatio tanquam objecti, necessariò sen titur; res autem spiritualis utpote immateria lis, sentiri non potest. Secunda pars prob. Po tentia sensitiva dicit necessariò ordinem ad sen sibile tanquam ad terminum adæquatum, sicu scientia necessariò est ad scibile tanquam ad ter minum adæquatum; & tamen tunc illius po tentiæ, non esset terminus adæquatus sensibile diceret enim ordinem, & ad sensibile, & ad intelligibile. Hanc ipsam partem sic aliter probabat; impossibile est, ut actus vitalis tribuat denominationem cognoscentis, nisi principio connaturaliter effectivo, vel saltem receptivo, ut scitur ex Anim. sed impossibile est potentiam sensitivam esse connaturale effectivum; & susceptivum cognitionis rei spiritualis; hoc ipso enim non esset jam illa potentia sensitiva; quia si brutum connaturaliter efficeret, & reciperet discursum, hoc ipso non esset brutum.

RESPONDERI potest, huic implicantiæ cæteroqui bene propositæ, pluribus modis. Nam inprimis abusivè potest vocari illa notitia sensatio, ut dixi, non ratione termini & objecti, sed ratione principii materialis; distingui autem debere formalitates petibiles ab objecto, à formalitatibus petibilibus ex principio, consentiunt omnes. Et ita aliqui modalitatem quam pro dispositione agnoscunt, dicunt esse entitativè accidentalem, terminativè substantialem. Rursus dici potest, illam notitiam esse intellectio-

ctionem, non quidem in entitate spiritualem, sed materialem, intellectionem tamen. Evitando autem quæstiones de voce posset universaliter negari Major, assignarique notitia media, nempe notitia materialis, quæ non implicat: quæ notitia esset in hoc similis sensationi; quia non haberet esse spirituale, difformis autem sensationi, quia cognosceret spirituale. Rursus in hoc conformis esset cognitioni spirituali; quia cognosceret spiritualia; difformis autem quia esset in entitate materialis.

Addi posset, quòd sicut non rectè, nec adæquatè dividitur substantia in sensitivam, & spiritualem; datur enim medium non sensitivum, qualis est Lapis; Sic nec rectè dividetur cognitio in sensitivam ac spiritualem; non implicat enim illa media; quamvis rectè dividatur in materialem, & spiritualem: sicut & ipsum Ens, rectè dividitur in materiale & spirituale. Tamen pro præsenti ordine, nullæ dantur notitiæ, nisi sensitivæ & spirituales. Quod autem assumit, illam potentiam materialem pro objecto adæquato debere respicere nonnisi materiale, id non convincit; cur enim adæquatum ejus objectum non poterit conflari ex spirituali & materiali? quod suprà explicatum est. Illud autem quod assumitur: Adæquatum objectum scientiæ est scibile, pro præsenti non convincit. Tum quia multùm probat, quia probat sensum communem non posse attingere objecta particularium sensuum: probat etiam, quòd Deus & Angeli non cognoscant simul materiale & spirituale, sicut scientia nonnisi scibile attingit. Tum, quia si ad non scibile extenderetur scientia, hoc ipso non esset scientia, non ostenditur autem quomodò hoc ipso, quòd extenderetur potentia materialis possibilis ad objectum spirituale, sit jam non futura materialis. Tum, quia non tenet consequentia hoc implicat, ergo & illud aliud implicat, nisi adferatur paritatis ratio. Quæ adferuntur de bruto non convincunt nam si potentia sensitiva, quæ de facto datur principiaret talem notitiam, destrueretur illius essentia; cùm enim essentialiter hæc, quæ de facto datur potentia materialis, sit nonnisi sensibilium perceptiva, hoc ipso, si spirituale perciperet, mutaretur illius essentia: idemque dic de brutis præsentibus. Sed si potentia materialis utrumque posset noscere, scilicet & spirituale & materiale, non mutaretur illius essentia; cùm pro essentiali dicat, potentiam attingendi utrumque, cujus tu impossibilitatem non probas. Et sicut mutaretur essentia oculi, si audiret; non mutatur tamen essentia sensus communis, qui utrumque hoc facit, quia hoc est de ratione illius, ita non mutaretur potentia possibilis, si utrumque hoc perciperet, quamvis mutaretur potentia, quæ de facto datur, si perciperet spirituale. An verò talis potentia dicenda esset brutum? est quæstio de voce?

2. Implicantia quâ utitur recentior Suar. in Animasticis. Si aliquis sensus v. g. oculus posset elevari ad videndum Deum, etiam oculus bruti posset elevari; nam oculus bruti est ejusdem perfectionis cum oculo humano, oculi autem humani per PP. non possunt elevari.

Respondetur. In his principiis non concedi, quòd de facto sit aliqua talis potentia, quæ attingat spirituale: imò concesso quòd esset de facto, negat adhuc fore elevabilem Arriaga ad visionem Dei, ob essentialem suam determinationem, nonnisi ad videnda creata: Consequenter nec sequetur posse oculum bruti elevari. Deinde hanc inelevabilitatem probat dictus recentior Suar. per solam auctoritatem, hîc autem quæritur implicantia per rationem. Quando autem infrà inquirit, per quid distingueretur talis potentia à potentia spirituali. Respond. potest non objecto, sed entitate distinguendam; quis autem sit conceptus spiritualitatis: non est hujus loci inquirere, sed is erit, quem tenebit Suar. sufficienter esse distinctivum objecti materialis ab objecto spirituali.

3. Implicantia est, quâ utitur Martinon. d. 7. Ad eam solvendam

Noto 1. Quòd immeritò assumat, quòd quamvis non extraheretur oculus extra suam sphæram, si elevaretur ad videndum indivisibile coloris replicatum, extrahendam tamen potentiam materialem à statu materialis, si attingeret objectum spirituale; de hoc enim quæritur, præcipuè possibilitate purè spectatâ.

Noto 2. Quòd lineamenta colorum, non possint esse expressiva germanè Dei, sed id rejici in id debet, quòd scilicet illi colores affingant id Deo, quod non est in Deo; affingunt enim illi staturam, quantitatem, membra &c. quibus Deus caret. Jam autem illa species expressa materialis, non affingeret Deo quidquam horum. Imaginare v. g. crystallum, aut speculum chalybeum, in quorum utroque resplendet facies humana, quamvis in ratione Entis differant crystallum, & chalybs, totaque differentia erit non in eo quod proponunt, sed in modo Entitatis, quæ proponit. Ita & in præsenti esset distinctio non in objecto, quod proponitur ab illis notitiis, sed in Entitate, ipsius modi proponendi.

Noto 3. Quòd reliqua argumenta Martin. impugnent potiùs potentiam obedientialem, de qua alibi.

Punctum Difficultatis 2.

Proponuntur aliæ Implicantiæ.

Quarta Implicantia est, quâ utitur Perez. Quia si hoc fieri posset, potuisset etiam corpus Christi in triduo elevari ad vi-

dendum Deum, & debuisset; nam Unioni hypostaticæ perfectio hæc deberetur, & corpus illud non fuisset mortuum, sed vivum, fuissetque illi Divinitas loco animæ, quod absurdum est.

RESPONDETUR. In istis principiis non admitti oculos, qui dantur elevari posse, nihil ergo applicari potest ad oculos Christi; sed pone hos etiam elevari potuisse; non sequetur debuisse jam elevari, quia non omnes elevabilitates potentiarum materialium de facto in Christo, sunt elevatæ.

INSTAT idem. Actus vitæ corporeæ non habet in se formam universalem applicabilem omni objecto, & omni subjecto, intellectio habet formam tendendi in objectum universalem, applicabilem omni objecto, & omni subjecto. Ergo nullus actus potentiæ corporeæ, est intellectio. Sed omnis visio Dei est intellectio; quia cùm Deus eminenter sit omnia & per suam essentiam est perfecta intellectio, qui Deum videt, potest omnia cognoscere. Ergo nullus actus potentiæ sensitivæ est visio Dei.

RESPONDERI potest. Concessurum libenter Arriaga, quòd potentia materialis non sit elevabilis ad visionem Dei, eò quod id competat nonnisi intellectioni spirituali. Sed hoc concesso non sequitur quòd implicet contradictionem potentia materialis applicabilis omni objecto, excepta ut prædictum est, visione Dei.

Quando autem dicit ex eo, actum vitæ corporeæ non esse formam universalem applicabilem cuicunque objecto, quia brutum non potest dicere, Ego; & si non potest dicere, Ego, non potest habere formam universalem applicabilem omni objecto & subjecto, idque ex eo, quia dicere Ego, est distinguere se ab omni alio, & qui dicit Ego, potest dicere non Ego, quodlibet autem est Ego, vel non Ego. Hinc qui non potest dicere Ego & non Ego, non potest habere formam applicabilem omni objecto, quia omne objectum, ut dictum est, vel est Ego, vel Non Ego. Porro bruta non possunt dicere Ego, quia Ego significat primam personam; bruta autem non habent personam; quia non sunt naturæ intellectualis individua substantia.

Sed neque id convincit: nam Ego, objectivè acceptum, falsum est, quòd nonnisi personam notet, sed quodcunque uniter subsistens. Et certè quis negaret quòd brutum noscat seipsum experimentaliter, & fame urgente quomodo non dicit canis: Appeto cibum? Venaticus quomodo non dicit, Video feram? quæ omnia objectivum Ego important; & si possum dicere cani, ille, nec ille supponet pro persona, cur supponet semper pro persona Ego? ad alia solvenda.

NOTO. Quamvis potentia visiva noscat coloratum, auditiva sonum per hæcque definiantur, hoc non obstante, potest dari sensus communis, qui attingat objectum reliquorum sensuum, quamvis etiam in definitionem sensus communis, ingrediatur suum objectum: sic etiam cur non poterit dari potentia materialis, noscens idem objectum cum intellectu, quamvis definitionem intellectus ingrediatur adhuc ratio objecti, salva diversitate definitionum ratione diversæ attingentiæ objecti in utroque.

QUINTA IMPLICANTIA est ex istis quæ sparsim adfert Quiros d. 21. *Primum est.* Non potest Deus palpari, vel olefieri. Ergo nec videri oculis corporeis.

RESPONDETUR. Nihil hîc agi de visione Dei, sed de sola notitia materiali, versante circa objectum spirituale. *Secundum* quod adfert est, si semel potentia vitalis posset vagari extra suum objectum, posset etiam intellectus amare, planta sentire, res mortua ut lapis elevari ad videndum Deum; neque enim ista magis repugnant, quàm oculum vivere vitâ intellectivâ.

RESPONDETUR. Esse de non supponenti, quòd tunc vagaretur potentia extra suum objectum; cùm illius objectum inadæquatum, esset etiam Ens spirituale. Quod attinet ad Instantias, prima de intellectu roborat nostrum intentum: in sensu enim reali intellectus amat, licèt non in sensu formali. Possibilis etiam oculus est, qui videat, & audiat, & vegetativum, quod simul sit sensitivum.

Decernitur, quid sit sentiendum.

ASSERO 1. *Non esse adhuc deductam implicantiam, ex principiis intrinsecis, quod sit impossibilis potentia materialis cognitione materiali attactiva objecti spiritualis.* Ratio asserti est: Quia nulla talis implicantia allata est. Hoc assertum docuit etiam in recenti Quiros cit. n. 31. Porro, hoc assertum non ponit possibilitatem talis substantiæ, sed nonnisi examinat rationes, judiciumque de illis format.

ASSERO 2. *Non esse etiam ullum argumentum pro possibilitate talis creaturæ*: Quod enim? Immo retorqueri potest onus ostendendæ implicantiæ, sic. Non implicat contradictionem nexus essentialis inter potentiam materialem, & objectum nonnisi materiale, & cùm adhuc pro opposito nempe pro impossibilitate talis potentiæ stet sententia communis, illa defendi debet.

ASSERO 3. *Per locum Theologicum probari impossibilitatem potentiæ materialis attactivæ spiritualium.* Ratio, quia talis potentia non posset elevari ad videndum Deum: idque ideò, quia sensus communis Ecclesiæ nonnisi spiritibus beatudinem tribuit, cujus sensum convelleremus, si talem elevabilitatem admitteremus. Unde etiam docet Aug. in Psal. 101. *Homo*, inquit, *in honore positus, factus est ad imaginem Dei, &c. accepit animam rationalem &c. præpositus est rationis ipsius vivacitate omnibus bestiis, &c. quid enim horum habet intelligentiæ rationem? &c. Quod enim pecus plangit de peccato? quæ avis timet gehennam*

gehennam ignis æterni? quia nulla ei participatio beatæ vitæ. Ubi Aug. participationem hanc refert in animam rationalem. Ex altera parte talis potentia materialis attactiva spiritualium etiam ad videndum Deum. Posset elevari, quia arbitrarium est ponere, ut posuit Arriaga, illam esse inelevabilem ad videndum Deum, quia arbitrarium est affingere, quòd sit essentialiter inelevabilis, cùm sit potens attingere gradum spiritualitatis: arbitrarium item est dicere, quòd sit determinata nonnisi ad noscenda spiritualia creata, sicut est arbitrarium restringere oculum, ut possit videre nigrum non album. Et certè, ut communi sententiæ obviam eatur, non sufficit solùm hoc dicere, non implicat, præcipuè ubi agitur de aliquo connexo, cum principiis fidei, & persuasione communi.

Ex quibus, talis implicantia Theologici loci eruitur. Quia talis potentia & non posset videre Deum, ut dictum; & posset quia immeritò restringeretur, nec ejus determinatio argumento posito convinci potest.

Addo apud Christianum Theologum plùs debere æstimari argumentum loci Theologici, quàm argumentum procedens per principia intrinseca.

ASSERO 4. *Possibile esse, ut oculus corporeus præsens possit elevari ad producendam visionem Dei mortuo modo.* Ratio, tum quia id non implicat. Tum, quia non magis excedit oculum corporeum visio supernaturalis producenda mortuo modo, quàm gratia aquam, & tamen non implicat in Sacramento Baptismi, elevari aquam, ad producendam gratiam. Tum, quia in genere causæ merè efficientis, ad quidlibet potest Deus elevare quodlibet, exceptâ primâ sui productione, actu vitali &c.

ASSERO 5. *Impossibile esse oculum corporeum præsentem, posito quòd sit determinatus naturaliter nonnisi ad objectum materiale, elevari ad producendam visionem Dei vitali modo.* Ratio, quia, & produceret illam vitali modo, & non produceret: produceret, ut supponitur; non produceret autem, quia non produceret ab intrinseco, quod ipsum probatur: Illud solùm dicitur produci ab intrinseco, cujus vitaliter ponendi, quantumvis in ordine supernaturali, inchoata habetur potentia: quod ipsum & inductio probat, & absurdum ostendit; quia aliàs, omnia divinitùs, vitaliter operari possent, idque & ratio adstruit: quia si ad operandum supernaturaliter ab intrinseco & vitaliter, non esset necesse habere inchoatam, ut vocant potentiam, hoc ipso illam simpliciter ab extrinseco & non ab intrinseco haberet; oculus autem corporeus præsens non habet vim inchoatam ad visionem Dei; quæ inchoatio stat in posse connaturaliter intelligere, secundùm scilicet speciem agendi in illo genere, licèt non debeat esse inchoatio quoad ordinem; hic enim est supernaturalis; nec quoad modum intelligendi, quia intuitiva intellectio Dei, superat vires creaturæ.

DICES 1. Potest elevari ignis ad producendum dolorem in spiritibus &c. Ergo & oculus ad ponendam vitaliter visionem.

RESPONDETUR. Disparitatem esse, quia ille dolor non producitur vitaliter ab igne; visio autem hæc, produci debet vitaliter; non posset autem produci vitaliter, ut probatum est.

DICES 2. Nonne oculus vitaliter principiat visionem; Ergo ratione hujus prædicati elevari poterit ad visionem Dei.

RESPONDETUR. Cùm illa visio sit de specie & lineâ intellectuali, & visio corporalis, non sit de hac specie & lineâ, hoc ipso visio corporalis non est vis inchoata ad elevari in hoc genere; quæ inchoatio, universaliter apprehendenda est, quòd semper & nonnisi ad solos actus vitales requiratur.

DICES 3. In sententia nostra potentia visiva, & intellectiva idem sunt realiter, & realiter loquendo idem utriusque objectum, cur ergo si visiva intellectiva de facto elevatur ad videndum Deum, visiva corporea non elevabitur?

RESPONDETUR. Disparitatem esse, quia visiva intellectiva est in entitate spiritualis, & habens inchoatam vim; quia principiat intellectionem de Deo; hoc autem de oculo & potentia corporea præsenti dici non potest, accipiendo potentiam visivam formaliter, nam in re in quantùm idem est, cum intellectu elevatur. Dum Job dicit, non carne se visurum Deum, sed in carne, hoc ipso non tenet corpus elevari ad videndum Deum, & dum oculis dicit se suis conspecturum, subintellige quod dicat, se mentis oculis conspecturum.

DIFFICULTAS III.

An possibilis sit Notitia comprehensiva Dei?

AGimus hîc non de vulgari comprehensione, prout supponit pro termino vitæ nostræ beatæ; sic enim omnes in cœlo comprehensores sunt. Sed de strictè sumpta. An autem possibile sit à creaturâ strictè comprehendi Deum? Negativa est de fide, ut docet cum aliis Ruiz d. 6. de scientia Dei à sect. 2. sed hoc ipsum est demonstrativè examinandum. Demonstratio autem pendet ab explicatione: Quid sit comprehensio?

EXPLICAT 1. Recentior Suarez, & cum eo Martinon d. 8. quòd scilicet comprehensio sit cognitio rei, quantùm in se cognoscibilis est; tunc verò res cognoscitur, quantùm ex se cognoscibilis est, quando nihil ejus latet cognoscentem; hoc est, quando cognoscitur secundùm omne id, quod habet vel formaliter in se ipsa, vel eminenter in suâ virtute, hoc est, quando cognoscitur quoad omnes causas, effectus, proprie-

proprietates &c. quæ eſſentiam comitantur. *Hæc explicatio*

Non Satisfacit 1. Quia inferiùs videbimus,poſſibilem eſſe cognitionem creatam attingentem omnia in Deo,etiam quoad ſuos terminos &c. & tamen impoſſibilis eſt comprehenſio Dei: Ergo de ratione comprehenſionis, non eſt dicta explicatio.

Neque valet ſi dicas cum eodem; quòd tunc non ſimus comprehenſuri Deitatem, quæ formaliter eſt Deus & omnipotentia: nam concedo quidem tunc non comprehendi Deitatem, ſed infero, cùm in illa notitia creata, nihil lateat ex Deitate,nec ex terminis perfectionum illius; Ergo apparet poſſe dari talem notitiam,& nondum eſſe comprehenſionem.

Minùs autem roboris habet, quod dicit poſita illa notitia creata, qualem concedimus,non attingenda impoſſibilia in eſſe conditionato, ſi non repugnarent,ſed nonniſi ſola poſſibilia.

Contra enim erit, ſi poſſibilis eſt notitia attingens in Deo omnia poſſibilia, quæ digniora ſunt, & non pauciora utpote infinita, cur non poterunt etiam illa impoſſibilia ſub conditione, ſi forent poſſibilia, attingi? & non per notitiam comprehenſivam,utpote creaturæ implicantẽ. Rurſus impertinens eſt ad cognitionem Omnipotentiæ cognoſcere illam ſecundùm quod eſt virtus producendi impoſſibilia ſub conditione ſi non implicarent; hæc enim virtus eſt fictitia in Deo,ut alibi probatur. Quod autem dicit; Ex eo potentiam creatam, quia finita eſt, non poſſe extendi ad notitiam impoſſibilium effectuum; id non convincit,quia etiam poſſibiles effectus ſunt infiniti ſyncategorematicè, ſecundùm quod poſſunt noſci in omnipotentia; & tamen illos poteſt noſcere potentia finita creata.

Non Satisfacit 2. Quia non explicat, quomodo debeant cognoſci cauſæ objecti, ad hoc ut dicatur comprehendi objectum: Si enim cognoſci debent comprehenſivè, fiet, ut nulla creatura poſſit comprehendere aliam, etiam elevata. Ratio, quia nulla elevari poteſt ad comprehendendum Deum, qui eſt cauſa creaturæ,ſi autem ſufficit noſci cauſam in confuſo,& in generali,non ſequitur comprehenſionem debere attingere omnia,ut voluit explicatio.

Non Satisfacit 3. Quia rationes quas huic fundamento ſuperſtruit ad probandum impoſſibilitatem comprehenſionis non convincunt: talis eſt illa.

Comprehenſio attingens omnia in Deo, eſſet æqualis intelligentiæ,& ſapientiæ Divinæ. Reſponderi enim poterit, fore æqualem terminativè & extrinſecè,non verò entitativè & intrinſecè; & ſicut ille agnoſcit poſſe in omnipotentia videri omnes creaturas poſſibiles; nec tamen eo caſu ſequeretur notitiam creatam, fore æqualem notitiæ increatæ in illo genere; ita nec ſequetur in præſenti.

Illud etiam,quod adfert, quòd ſcilicet tali ſpecies expreſſa,eſſet infinita actu, ex eo, quia ſ Deus illam revelaret alicui intellectui creato poſſet hic illam cognoſcere inadæquatè, per æternitatem, ſemper nova ac nova videndo in illa,nec eam exhauriendo. Sed hoc etiam non convincit,quia poſſibilis eſt cognitio quà intellectus creatus comprehendat continuũ ex partibus proportionalibus in infinitum diviſibilibu compoſitum, quæ cognitio eſſet talis, quòd ſ Deus illam revelaret alicui intellectui creato poſſet hic illam inadæquatè cognoſcere per totam æternitatem; & quamvis illæ partes eſſen communicantes? quia tamen cognitiones de illis non eſſent communicantes,deberent eſſe infinitæ,cùm tamen ſupponatur unico actu, comprehendi totum illud continuum.

Explicat 2. Oviedo & dicit,illam notitiam eſſe comprehenſivam,quæ attingit omnia quæ ſunt formaliter & eminenter in objecto, ec modo quo ſunt in objecto; ita ut ſicut objectum eſt talis naturæ, ut abſque ullâ mutatione phyſicâ poſſit habere aliquem actum; ita cognitio ſit talis naturæ, ut ſine ulla variatione intrinſecâ,poſſit eſſe cognitio talis actus,caſu quo in objecto ſit talis actus. Et quia Deus eſt talis, ut invariatus poſſit velle & nolle, fit ut comprehenſio Deum attingens, debeat eſſe talis naturæ, ut eadem invariata poſſit illa omnia cognoſcere. *Hæc explicatio*

Non Satisfacit, antequam formem argumentum.

Suppono inprimis,totam variationem quæ poteſt eſſe in actibus Divinis, non eſſe variationem quæ fit ratione intrinſecorum Dei, ſed totam eſſe ratione extrinſecorum.

Suppono item,non eſſe ullam contradictionem, quòd omnia illa extrinſeca, quin & omnia poſſibilia, attingantur à notitia creata, de quo infrà.

Suppono denique. Unam eandemque cognitionem omnia illa poſſibilia, & omnia extrinſeca actuum Divinorum attingere poſſe: *Quibus ſuppoſitis, ſic*

Formatur Argumentum. Poſſibilis eſt cognitio,quæ caſu quo Deus aliquid liberè velit, quod ante noluerat, ſine ulla ſui mutatione eadem & invariata præcognoſcere poſſit; & tamen impoſſibilis eſt comprehenſio: Ergo apparet comprehenſionẽ non bene dicto modo explicari. Ant. quoad primam partem prob. quia ſupponamus,quod cognitio omnium poſſibiliũ præceſſerit horâ, & poſt horam Deus aliquid velit,quòd antea non voluerit, illa cognitio dicere poteſt:Ego jam hoc præcognovi,quod ipſũ prob. quia illa cognitio poteſt de ſe dicere,& intrinſeca & extrinſeca etiam connotata, intra quæ continentur connotata hujus actus liberi, ego attigi: Ergo illa præcognovi, & quidem eadem invariata; quia poſſibilis eſt una indiviſibilis

bilis notitia attingens illa omnia. Immo cùm Deus sit pelagus volendi, nullamque in tempore novam potest habere volitionem, immeritò recurritur ad hoc, quòd comprehensio invariata deberet attingere novos actus.

Dices, cum Oviedo, explicationem hanc desumi ex S. Greg. l. 18. Moral. c. 29.

Respondetur. S. Gregorium illic non plùs velle, quàm quòd pondere circumscribamur, quòd creatura simus, ne Deum comprehendamus; nihil autem de ista invariabilitate notitiæ dicit. Concedimus item cum S. Th. quòd comprehensio esse non possit, quando cognitum cognitionem excedit: sed hæc non excedentia in aliquo alio prædicato stat, de quo infrà.

Instabis cum Eodem. Eo ipso quòd quis manu comprehendat corpus quantum, omnia accidentia, quæ illi denuo conjunguntur, absque nova locali extensione, ex vi ejusdem comprehensionis, manu comprehenduntur: Ergo eo ipso, quòd quis comprehendat aliquid intentionaliter, quæcunque illi objecto advenient, absque diversitate physica ejus entitatis, necessariò ex vi illius comprehensionis, comprehendi debent.

Respondetur. Concedendo totum, & negando, quòd in hoc formaliter stet comprehensio intentionalis, de qua infrà.

Explicatur 3. communiter per quasdam restrictiones, & requisita.

1. Requisitum est cognoscere quidquid formaliter, & eminenter continetur in objecto. Ratio, quia aliàs non cognoscetur, quantum est cognoscibile, quod tamen requirit S. Thom. hîc in corpore.

Contra est. Quia ut jam suprà dixi, non est necesse in effectu comprehendere causam, aliàs creatura superior non posset comprehendere inferiorem, quod absurdum est, sequela probatur; Quia non potest causam ejus Deum comprehendere, non etiam est necesse comprehendere in causa effectum, quia potest esse ille excedens, & v. g. supernaturalis, nec ulla est necessitas, cur non sufficiat illum attingi in confuso.

2. Requisitum est. Cognoscere objectum cum tanta intensione, quantam de se postulat objectum.

Contra est. Quia nullum est fundamentum, quo asseratur, objecta determinare sibi essentialiter certam intensionem; pone enim v. g. Angelum A determinare sibi intensionem notitiæ ut 5. pone Angelum superiorem elicere de illo cognitionem intensam ut 8. si ad hanc intensionem non ab objecto determinatur, sed à suâ applicatione, cur universaliter dici non poterit, eam determinationem, spectare ad applicationem potentiæ? Rursus, pone Angelum superiorem determinare sibi notitiam ut 6. cur non poterit inferior Angelus, secundùm speciem propriam, quam habet de illo, intendere & reintendere suam notitiam, ut veniat ad illam intensionem? & tamen Angelus inferior, non potest comprehendere superiorem.

Dices 1. Cum Amico. Comprehensio est cognitio adæquans totam cognoscibilitatem objecti, quæ determinat sibi non solùm notitiam simpliciter, sed etiam certum gradum claritatis, & intensionis: & objectum non solùm est adæquabile extensivè, sed etiam intensive; Ergo objectum etiam illam intensivam perfectionem cognitionis exiget.

Respondetur. Objectum esse adæquabile etiam intensivè, sed tanquam per aliquid accidentale, & non per se requisitum. Unde objectum determinat etiam sibi intensionem tanquam aliquid accidentale. Et certè illa exigentia intensionis in claritate oritur in comprehensiva in quantum includit intuitivam: Si enim intuitiva non esset, nec claritatem, nec claritatis intensionem deposceret: Ergo cum intuitiva non determinet sibi certum gradum intensionis, nec comprehensiva determinabit.

Dices 2. cum Eodem. Ita se habet claritas in actu cognitionis, sicut fervor in actu amoris; jam autem objectum determinat sibi certam intensionem amoris; Ergo & determinabit certam intensionem claritatis.

Respondetur. Quòd certum fervorem determinet sibi objectum, non tanquam aliquid essentiale, sed tanquam aliquid accidentale, & non necessariò requisitum.

Dices 3. cum Eodem. Si ad comprehensionem non requireretur certa intensio, Deus qui se intensissimè cognoscit, supercomprehenderet seipsum.

Respondetur inquirendo; An Deus supervideat seipsum cum se intensissimè videat? Directe autem

Respondetur. Quia se Deus intensissimè comprehendit, hoc non exinde procedit, quòd comprehensio ex differentiali sua ratione determinet sibi certam intensionem claritatis, idque non tanquam aliquid accidentale, sed exinde, quia quidquid Deus ad intrà facit, necessariò facit, si necessariò facit, quantùm potest facit, si quantùm potest facit, intensius si potest faciet, adeoque faciet intensissimè.

Deciditur Difficultas.

Commodè sic explicari potest comprehensio, quòd sit notitia attingens objectum, & cognoscens, ut inquit S. Thom. *quantùm cognoscibile est*: tunc autem attingitur quantùm cognoscibile est, quando attingitur notitiâ intuitivâ saltem ita perfectâ, hoc est à principio æque perfecto profectâ, quàm est perfectum ipsum objectum cognoscibile: hoc ulterius, *sic*

Explanatur in præsenti materia; Possibile est, ut Deitas dicat eam excellentiam cognoscibi-

ſcibilitatis, ſecundùm quam à nemine attingi poſſit, niſi à ſolo Deo; quæ enim in hoc implicantia? quod ſi poſſibilis eſt cognoſcibilitas aliqua Dei, ſecundùm quam à nullâ creatura attingi poſſit, talis cognoſcibilitas de facto jam in Deo dabitur; nam cùm Deus ſit Ens neceſſarium, & includens quidquid poſſibile eſt ut includat, fit, ut ſi ſit poſſibilis talis cognoſcibilitas, ſecundùm quam non poſſit cognoſci, niſi à ſeipſo, de facto talis cognoſcibilitas dabitur in Deo.

Cùm autem hæc cognoſcibilitas non ſit abſtractiva, quia nos abſtractivè Deum cognoſcimus, nec illum comprehendimus, & Deus ſe abſtractivè non cognoſcit, comprehendit tamen; fit ut illa cognoſcibilitas, de quâ hîc, non ſit abſtractiva.

Non etiam illa cognoſcibilitas eſt mera attingentia vel attingibilitas per intuitivam notitiam, quia ad hanc elevari poſſumus, non poſſumus autem elevari ad comprehenſionem; reſtat ut illa notitia & noſcibilitas, quæ petat attingi nonniſi à principio, æque perfecto atque eſt objectum, quod eſt Deus, ſit inquam, ut illa noſcibilitas formaliſet comprehenſionem.

Ratio explicationis eſt. Quia quoties SS. PP. meminerunt comprehenſionis, toties recurrerunt ad excellentiam Deitatis, & depreſſam lineam noſtræ noſcitivitatis. Talis eſt Cyrillus l. 1. in Joan. c. 22. *Soli enim conſubſtantiali filio Pater viſibilis eſt & nulli præter eum, viſionem autem in his Deo convenientem ſemper intelligas.* Ubi agnoſcit Cyrillus cognoſcibilitatem ſoli Deo convenientem, quæ cum non ſit merè intuitiva, debet eſſe comprehenſiva. S. Greg. ſuprà cit. referens cauſam cur Deus ſit incomprehenſibilis; refert id in Circumſcriptionem, quæ inde oritur, quòd creatura ſimus. Idem 10. Moral. c. 11. loquendo de Incomprehenſibilitate Dei. *Habet* inquit, *ſublimitatem quâ ipſorum quoque intelligentiam, qui in ſupernam recepti fuerint congregationem, tranſcendit.* Cyrillus Jeroſ. Catech. 6. Cur Deus comprehendi non poſſit? rationem dat; *quia nemo Deum pro dignitate noſcere poteſt:* En impoſſibilitas comprehenſionis refertur in defectum notitiæ, æque dignæ ac eſt noſcibile. *Vident* inquit, *Angeli ſed non capiunt, Throni & Dominationes plusquam illi, ſed minus tamen quàm pro Dei dignitate.* S. Thom. ſupra q. 8. a. 2. in corpore; *Tunc cognitionem* dicit *deficere à comprehenſione Dei quando,* inquit, *cognitum cognitionem excedit.* Et inferius, *quando id quod intelligitur habet modum intelligendi perfectiorem, quam ſit modus quo intellectus intelligit.* Et hîc ita diſcurrit: *Illud comprehenditur quod perfectè cognoſcitur; perfectè autem cognoſcitur, quod tantùm cognoſcitur, quantùm eſt cognoſcibile.* Similia habet eadem quæſt. a. 8. de verit. q. 8. a. 2. ut citat Arriaga. *Reſpondeo* inquit, *Dicendum quòd illud propriè comprehenditur, quod ab eo includitur; quod autem includitur, ab alio eſt minus, vel æquale includenti in perfectione ſubſtantiali.* Et in 4. d. 9. a. 3. ad 4. *Quando aliquis ſe cognoſcit, idem eſt modus cognoſcentis & cogniti, & ideò ſe comprehendit.* Et ibid. d. 49. q. 2. a. 3. in corpore. *Et ideò tunc dicitur aliquid per cognitionem comprehendi, quando cognitum ſtat ſub actu virtutis cognoſcitivæ, & non excedit ipſum.*

Dices 1. cum Aug. quòd res tunc comprehendatur, quando noſcitur, quantum noſcibilis eſt, & quando in ea nihil latet videntem, ita ut fines ejus circumſpici poſſint.

Respondetur. Iſtud ly nihil lateat videntem. Item, ly cujus fines circumſpici poſſunt, ſunt formalitates non comprehenſionis quà comprehenſio eſt, ſed intuitivæ adæquatæ tota autem formalitas comprehenſionis ſtat in illo noſcere, quantum noſci poteſt: hoc eſt noſcere notitiâ æque perfecta, atque noſci poteſt Sed

Instat Martinon d. 8. n. 36. Comprehenſionis natura deducenda eſt ex analogiâ ad corporalem & localem comprehenſionem; jam autem dicitur corpus aliquod comprehendi quod adæquatè includitur, ita nimirum ut nihil illius ſit extra.

Respondetur. Etiam per nos attendi ad analogiam comprehenſionis materialis, in quâ non poteſt eſſe comprehendens, minus comprehenſo; quæ minoritas non debet eſſe in intentionalibus ratione quantitatis, ſed ratione entitativæ æqualitatis.

Abſolutè etiam doctrina illa Martinon, non ſatisfacit; quia quòd ad comprehenſionem corporalem ſufficiat illa incluſio, id inde proficiſcitur, quia nulla alia poteſt inveniri tenentia objecti corporalis, quæ hoc ipſò non ſit comprehenſio, vel in parte, vel in toto; poteſt autem in intentionalibus inveniri tenentia intra ſe objecti, ut fit in omni notitia; & tamen non eſſe comprehenſio, vel partialis, vel totalis. Illud etiam quod adfert, impertinens eſſe ad comprehenſionem corporalem, ut vas comprehendens liquorem, æque ſit perfectum, parumq; intereſt, ſive ſit ſtanneum, ſive vitreum: non convincit, nam non debet eſſe proportio in omnibus; idque ex eo, quia quæcunque tenentia objecti materialis eſt vel totaliter, vel in parte comprehenſio; non autem quæcunque tenentia intentionalis, ut dixi, eſt comprehenſio: & ad ſervandam utriusque comprehenſionis proportionem, ſufficit hoc haberi, quòd comprehendens non debeat eſſe minus comprehenſo. Quòd autem requiratur æqualitas perfectionis, hoc jam petitur ex PP. citatis.

Dices 2. Ex hac explicatione ſequetur etiam ab homine, Angelum comprehendi non poſſe; non enim poteſt elevari ad perfectionem æqualem Angelo.

Respondetur. Poſſe adhuc comprehendi

hendi Angelum, non quidem naturaliter ab homine, sed ab illo ut elevato; quia scilicet Deus potest concurrere cum illo, ut tam perfectam cognitionem eliciat, quàm elicit ipse Angelus de se, vel Angelus perfectior de illo; potest enim crescere per elevationem ad illam usque dignitatem; non potest autem crescere per elevationem ad eam dignitatem, quam habet notitia Dei de Deo. Et quamvis non possit Deus elevare hominem ad tam insignem notitiam de Angelo, quàm nobilem de illo habet Deus ipse, id non obstat; quia tanta dignitas illius notitiæ proficiscitur non ex meritis objecti, ad quæ hîc attenditur.

Dices, cum recentiori Suarez. Visio beata potest haberi, licèt intellectus videntis, non sit æqualis objecto, sed tantùm ut Deus elevans, sit æqualis. Ergo etiam & comprehensio ut detur, non erit necesse intellectum elevatum esse æqualem objecto, sed sufficiet, æqualitas in Deo elevante.

Respondetur. Stando in principio; quia esset absurdum, si in visione requireretur æqualitas videntis cum viso: sequeretur enim esse inelevabilem creaturam ad videndum Deum, quod est contra fidem; nullum autem est absurdum, si dicatur esse inelevabilem ad comprehensionem, immo hoc est secundùm fidem. Hinc

Dicendum est. *Quòd implicet à creaturâ comprehendi Deum*: Ratio, quia & comprehenderet illum, ut supponitur; & non comprehenderet; quia non eliceret cognitionem profectam à principio, æque perfecto, atque est Deus: hæc autem nonnisi cognitio est comprehensio, ut dictum est.

QVÆSTIO II.

De Principiis visionis.

Triplex est visionis principium; quoddam tenens se ex parte objecti, & hoc est species impressa, si detur: aliud ex parte potentiæ, hoc est lumen gloriæ: denique ipsa potentia. Sit

DIFFICULTAS I.

De Principio visionis, quod est species impressa.

Nomine speciei impressæ, venit qualitas loco objecti concurrens. Hæc qualitas vocatur similitudo objecti, non formalis, quia hæc habetur à specie expressâ, sed vocatur similitudo causalis: quia scilicet cum potentia quam complet, principiat speciem expressam, quæ est similitudo formalis objecti. De his in Animasticis. In præsenti duo inquirenda; primò; An sit possibilis hæc species respectu Dei? secundò: An detur de facto?

Punctum Difficultatis I.

Solvuntur Implicantiæ contra Possibilitatem speciei impressæ.

Possibilitatem speciei impressæ agnoscunt non pauci Scotistæ. Ex Nostris Suar. Vas. Mol. Vale. Arriaga. Martinon. Alii impossibilem censent: Ita schola Thomistarum. Ex Nostris Arrubal, Granado, Tannerus, Josephus, Augustinus. Quiros d. 25. a. num. 13.

1. Implicantia est ordinaria Thomist. quam etiam urget Josephus Aug. q. 13. a. 2. num. 26. Per speciem inferioris ordinis, & inferioris materialitatis, non potest cognosci quidditativè Ens superioris ordinis, immaterialitatis &c. Sed quæcunque possibilis species impressa, est inferioris ordinis, & materialitatis, cùm ex eo ipso quod creata sit, hoc ipso determinetur, ne sit actus purus: Ergo.

Respondetur. Inprimis argumento multùm probari, probaret enim, quòd nulla sit possibilis species impressa substantiæ; quia quæcunque detur, erit accidens, adeoque inferioris ordinis præ objecto quod est substantia, tituloque ipso accidentis importabit dependentiam à subjecto, dependentia autem à subjecto, materialitatem importat.

Neque dicas disparitatem in hoc esse, quia illa species etiamsi sit accidens, tamen est in eadem abstractione, & gradu intelligibilitatis, in quo est ipsa substantia Angeli; non inquam valet, si id dicas, quia dicam speciem impressam, esse etiam in eodem gradu non Entis, sed participando ex gradu repræsentativi secundum vicariam rationem, cujus tu impossibilitatem non ostendis.

Sed insuper retorqueri potest sic argumentum: quia intellectus prout elevatus licèt in ratione Entis, & illius gradus materialitatis, sit inferior Deo, nihilominus ratione elevationis acquirit vires attingendi superiorem immaterialitatem, cur idem non poterit concedi speciei impressæ?

Directè autem ad Objectionem dici potest, quòd species inferioris ordinis quoad entitatem, ejusdem tamen ordinis quoad vim vicariam repræsentandi, possit cognosci Ens superius.

Instat Josephus Augustinus, quòd videatur hæc distinctio esse nugatoria; quia facit hunc sensum, quòd per speciem quæ repræsentat rem superioris ordinis, repræsentetur res superioris ordinis.

Respondetur. Neg. Assumptum; Ratio, quia in nostris principiis habetur hîc sensus, potest res inferioris ordinis in entitate, habere vim repræsentandi rem superioris ordinis, adeoque illam repræsentare, qui sensus non est nugatorius;

gatorius; ſicut nec eſt nugatorius, ſi dicam intellectum in ratione Entis inferiorem, habere vim ſi elevetur, ad intelligendum res, ſuperioris ordinis. Et ſicut non eſt nugatoria propoſitio, dicere; quòd hoc vel illud habeat vim cauſandi gratiam, eamque cauſet, nec eſt hæc propoſitio identica; ſic nec erit identica allata diſtinctio.

Quando autem urget, hoc ipſo illam ſpeciem producturam comprehenſivam Dei notitiam, id jam ſupra refutatum eſt.

Si autem quæratur: An illa ſpecies naturaliter, an ſupernaturaliter ſit productura viſionem? ad hoc dici poteſt, ſuppoſitâ ſuâ entitate ſupernaturali connaturaliter cauſare viſionem, Deo ſimul concurrente effectivè, & inſuper per modum terminativi & objecti, ſicut enim movente ſerâ fabro, non ceſſat actio fabri; ita & cauſante ſpecie, non ceſſabit concurſus Divinus.

2. Implicantia eſt, quâ utitur Quiros, repugnat entitas creata, quæ ita concurrat ad viſionem, ut ex vi illius perſiſtere valeat viſio, etiam Deo objectivè non concurrente; Ergo repugnat ſpecies impreſſa, quia ejus nomine venit principium dicto modo concurrens ad viſionem: hinc ſpecies dicitur imago, & ipſum objectum intentionaliter. Ant. probatur, Repugnat creaturam rationalem perfectè beari alio bono, quàm infinito, & ut aliud ſufficiat ad eandem, præter realem præſentiam Dei ut objecti. Unde etiam beatitudo noſtra imbibit aliquid increatum. Sed ſi poſſibilis eſſet qualitas creata, per ſe ſufficiens ſupplere concurſum objectivum ad viſionem, ſtaret per ſe loquendo noſtra beatitudo ſine Deo, ut objecto. Quod ipſum probatur, viſio per ſe non pendet ab objecto præſenti, ubi datur ſpecies, ſeu qualitas vicaria; nam tunc objectum ſolum habet munus terminandi, hoc autem nihil confert viſioni ipſi: & hinc quia creaturæ ſunt purus terminus, reſpectu ſcientiæ Dei, Deus eadem claritate eas intuetur, etiamſi realiter non exiſtant. Et dum manet ſpecies in potentia viſivâ, manet & viſio; licèt objectum viſibile pereat; ad eum modum, quo manet auditio tranſacto ſono.

Respondetur. Negando Conſequentiam: Ratio negandi eſt, poſitâ ſpecie impreſſâ, Deus, qui eſt objectum viſibile, non concurreret tunc objectivè ſe ſolo, hoc eſt per excluſionem cujusvis alius comprincipii, unà cum intellectu concurrentis, ad principiandam notitiam de illo, concurreret tamen etiam ſe ſolo duplici ſenſu.

Inprimis quia nunquam Deus etiam dum concurrit medio aliquo inſtrumento, ſpoliat ſe actuali ſuo concurſu, nec ita ſe habet ſicut objectum creatum, quod aliquando poteſt carere effectivo concurſu.

Deinde hoc etiam ſenſu ſeipſo concurreret, per modum motivi & terminativi, quo concurſu in viſione beata, non poteſt ſe ſpoliare Deu[s] propter rationem in objectione allatam.

Probationi Conſequentiam concedo quò[d] ſpecies ſit principium ita concurrens in viſio[nem], ut præſtet concurſum, qui neceſſarius e[ſt] titulo objecti, non per excluſionem objecti [ut] dixi, ſed per poſitionem etiam alicujus creat[i], quo vellet ſimul ſecum uti objectum increa[tum], ad ponendam ſui viſionem, & hoc ſufficic ut dicatur illa ſpecies intentionaliter objectum.

Quod ſi ad notitiam etiam intuitivam no[n] concurrit objectum aliter præterquam termi[na]nativè, cùm ipſum etiam arguentis intentu[m] admittat poſitâ ſpecie impreſſâ, quòd termina[ti]tivè ſit concurſurum objectum, hoc ipſo admit[ti]tit etiam poſitâ ſpecie impreſſa, nullam varia[ti]tionem fieri in concurſu objecti.

Quod attinet ad alia, quæ tangit hæc obje[ctio], dici poteſt; quòd ſi ſpecies illa haberet vi[m] excludendi concurſum objecti, ita ut ne pe[r] modum termini in illa viſione imbibatur, habe[re]tque vim ſupplendi in hoc genere etiam con[cur]curſum increatum, quâ increatus eſt, tunc ill[a] ſpecies, ſe ſolâ, haberet vim beandi; ſed hoc ne[ga]gamus illi ſpeciei.

Quod autem attinet ad illam proportionem[:] viſio per ſe non pendet ab objecto præſenti, ill[a] verificari poteſt, de objecto creato; ſed non d[e] objecto increato; quia unum creatum, ſalten elevatum, poteſt ſupplere vim alius creati, ni[ſi] interveniat vitalitas; ſed quia nullum creatum poteſt elevari ad hoc, ut habeat vim ſupplend[i] aliquid increatum, per excluſionem ipſius me[re] increati, fit, ut non poſſit excludi præſentialita[s] objecti increati in beando nos, poſſit autem ex[clu]cludi præſentialitas objecti creati in videndo i[n]dem: per quod etiam reſpondetur ad illam In[ſtan]ſtantiam de ſcientiâ Dei. Deinde dici poteſt viſionem duplicem poſſe cogitari; quandam experimentalem, claram notitiam objecti. Secundò poteſt intelligi notitia germana objecti, & non per ſpecies alienas, ut communiter loquuntur Auctores: primo modo ſumpta viſio, indiget præſentiâ objecti etiam in creatis; ita quando video hortum, vel florem repræſentatum in ſpeculo prægrandi, habeo illius floris germanam viſionem, non per alienas ſpecies; idemque fieret ſi Paulus elevetur, ad videndam intuitivè viſionem Dei, quam elicit S. Petrus. Sed tunc nec plena beatitudo, nec plena viſio horti, vel floris habetur, ſed quando me directè converto ad ipſam roſam, vel hortum, experimentaliter habeo longè majorem poſſeſſionem intentionalem horti, floris &c. ſic etiam in præſenti. Et quia viſio Dei debet eſſe experimentalis, ut ita dicam, illius tenentia, fit ut objectum ſemper ad illam concurrere inſupplebiliter debeat.

Instat Quiros. Non minùs bonitatis Divinæ proprium eſt, ut beatificet tanquam objectum,

jectum, ac eſt perfectionis Divinæ, quòd ab ipſa ut à principio univerſali omnia pendeant; ſed implicat communicari alicui creaturæ virtutem principiandi, ita univerſalem; Ergo & beatificandi.

Respondetur. Concedendo totum; diximus enim ſolâ experimentali objecti poſſeſſione beari creaturam rationalem, quæ non poteſt haberi, à ſolâ ſpecie impreſſa.

Deinde ſolvendum reſtaret argumentum proponenti, quomodo cùm Deus non poſſit ſe ſpoliare ne concurrat tanquam principium univerſale, nihilominus det lumini gloriæ, vim concurrendi, quam alias ipſe ſupplere poſſet.

Quod autem dicit inferius Quiros, non minùs nos delectari videndo colores apparentes in iride, quàm ſi veri eſſent, hoc in præſenti paritatem non habet, inprimis quia revolvens ſeſe intellectus poteſt dicere: Fallor in delectatione, quaſi de colore: de facto enim non ſunt hic colores; non poteſt autem in beatitudine revolvens ſe dicere: Non eſt hæc delectatio de vero objecto. Deinde in creatis poteſt ſuppleri defectus aliunde, non poteſt circa objectum increatum. Hos ipſos medios terminos aliter proponit Quiros, ſed ex dictis ſolvi poſſunt.

Punctum Difficultatis 2.

Continuatio Difficultatis.

3. Implicantia eſt, cujus etiam meminerunt impreſſi, & Noſtrates ſic eam formant. Impoſſibilis eſt ſpecies impreſſa cujus impoſſibilis eſt effectus, ad quem eſſentialiter & ex natura ſua ordinatur; nihil enim in ordine cauſæ, concipi poteſt cauſativum, cujus cauſabile, eſt impoſſibile; ſed ſpeciei impreſſæ Dei, effectus eſt impoſſibilis, quod probatur; Effectus, ad quem ex vi ſui eſſe, & eſſentiæ, eſſentialiter ordinatur quæcunque ſpecies impreſſa, eſt facere objectum proportionatum in ratione immaterialitatis potentiæ cognoſcitivæ, cui per ſuam materialitatem, proportionatum non eſt, vel ſaltem facere illud unitum potentiæ cognoſcenti, in eſſe intelligibilis, hoc eſt unitum tanquam cognoſcibile cum cognoſcitivo: his duobus ſublatis, nulla foret neceſſitas ſpecierum, propter quos duos fines à naturâ providentur, vocanturque vicaria inſtrumenta, ſemen objectorum & ſimilia. Sed hos duos effectus impoſſibile eſt præſtari à ſpecie impreſſa Dei, cùm enim Deus in entitate ſit ſpiritualis & immaterialis, & eſſentialiter indiſtans ab intellectu, quomodo per ſpeciem reddetur indiſtans & immaterialis?

Respondetur 1. Neg. Minorem cum ſua probatione, contra quam eſt inprimis hæc inſtantia, quia non eſt major indiſtantia Angeli à ſeipſo, quàm Dei ab intellectu, immo illa prior eſt major, quia eſt indiſtantia per identificationem. Idem Angelus ad ſe comparatus non eſt ſibi materialis, & tamen hoc non obſtante, poteſt illi divinitùs infundi ſpecies ejusdem impreſſa, vel quam de illo habet alter Angelus, transferri; quæ enim in hoc implicantia? Ergo apparet quòd non ſit de ratione ſpeciei impreſſæ, facere indiſtans, aut proportionatum objectum; ſed id convenit ſpeciei ad maximum conditionatè, ſi fortè indigeat tali adjumento objectum, vel ſi ſit objectum impedibile.

Addunt alii, quod in diverſo genere proportionandum ſit objectum per illam ſpeciem, ſicut in diverſo genere unitur humanitas Chriſti D. Verbo per ſanctitatem perſonæ, & in alio per ſanctitatem gratiæ. Item aliter unitur ſibi Gabriel in ratione noſcibilis, & aliter dum ſeipſum in eſſentia Dei, beatificè noſcit. Porro, hæc diverſitas proportionandi in eo ſtabit, quia per ſpeciem nonniſi ſupererogatoriè proportionaretur, hoc eſt ex libera adhibitione Divina. Rurſus, quia proportionatio per meram ſpeciem, non ſufficeret ad experimentalem Dei notitiam.

Respondetur 2. Concedendo Deum eſſe eſſentialiter indiſtantem & immaterialem; negando tamen eſſentiale hoc eſſe Deo, ut nonniſi ſe ſolo concurrat, ad noſcendum ſe, aſſumendo illud non ex indigentiâ, ſed ex libertate. Et ſicut neceſſarium eſt Deo habere vim creandi, nihilominùs liberum illi eſt, vim hanc creandi vel immediatè per ſe, vel aſſumpto etiam alio tanquam inſtrumento creandi exercere; ita & in præſenti.

Respondetur 3. Diſtinguenda hæc eſſe, quòd diſtantia objectorum, eorumque materialitatis fuerit fundamentum adſtruendarum ſpecierum, ſed negatur eſſentiam illarum ſtare in redditione indiſtantis, vel immaterialis objecti; quod enim hujus fundamentum?

Instari ſolet præcipuè contra ſuprà additum. Impoſſibile eſt & abſurdum, ut aliquid habens de ſe quidpiam, idque neceſſariò & eſſentialiter, & tamen hoc ipſum habere poſſit per ſuperadditum; actum enim tunc ageretur. Et ſicut implicat Deum reddi ſapientem vel potentem, per aliquid ſuperadditum, maleque diſtingueremus ſapientiam & potentiam intrinſecam & extrinſecam; ita & in præſenti non poteſt dici, quòd Deus v. g. intrinſecè indiſtans, reddatur extrinſecè indiſtans. Item, quantitas non poteſt reddi quanta per aliquid extrinſecum, nec unita unio, ita & in præſenti.

Respondetur. Concedimus quòd eo caſu, non reddatur Deus indiſtans & immaterialis in ſe, ſed tantùm dicimus aſſumi à Deo medium, ad producendam notitiam intuitivam creatam, quod potuiſſet non aſſumere; negoque eſſentialem eſſe Deo hanc inaſſumibilita-

tem, ipsum autem assumptum, longè alio modo concurreret, quàm concurrat Deus, adeoque longè aliter proportionaret.

Instantiæ allatæ non convincunt, quia aliquæ procedunt de perfectione vitali, qualis est sapientia, quæ non potest haberi ab aliquo non vitali; hoc autem quod est Deum producere cum intellectu sui visionem, non est aliquid vitale; unde poterit ad illud Deus assumere aliquid extrinsecum.

Rursus, si Deus redderetur potens per aliquid extrinsecum, hoc ipso non esset Deus, quia nec intrinsecè omnipotens, quod non sequetur, si Deus adhibeat aliquid tanquam instrumentum, quod posset non adhibere.

Ad quantitatem & unionem quod attinet? disparitas est, quia sicut effectus formalis à nullo potest haberi, vel suppleri, quàm à formâ, sic nec ratio formæ ab alio potest haberi, vel suppleri, consequenter nec quantitas aliâ quantitate quantisari, nec unio uniri potest: quod etiam fieret, si indistantia Divina per aliud indistaret &c. Quia verò hoc, quod est assumi aliquid creatum à Deo in genere efficientis, ut simul comproducat notitiam de Deo, non est velle formare formam jam formatam, fit ut hoc sine absurdo concedi possit.

Neque valet si dicas. Illam qualitatem à nobis admissam non plùs habituram, quàm si de facto assumeret Deus lignum ad comproducendam visionem, non inquam valet; quia cùm illa qualitas possit esse accidens spirituale, & ex naturâ suâ ordinatum adhibitumque ab objecto, ut unà cùm intellectu possit comproducere determinatam notitiam, hoc ipso habebit vim speciei.

4. Implicantia est Aldrete Disp. 64. de Incarn. S. 4. Deus per modum objecti concurrens, fundat dominium immediatè destruendi visionem, per cessationem sui concursus: at id verum non esset, si posset concurrere non immediatè per seipsum, sed per sui speciem: Ergo impossibilis est species impressa. Major prob. quæ sola, inquit, eget probatione. Non est minùs essentialis Deo concursus, quem habet per modum finis ultimi possessi, quàm ille, quem præstat per modum causæ universalis, seu principii omnium rerum: sed quia est principium omnis creaturæ, fundat potestatem immediatam essentialem suspendendi concursum immediatū in effectum, cum potestate destruendi immediatè effectum, per cessationem concursus: Ergo quia concurrit per modum objecti & finis ultimi possessi, in possessionem illam, fundat in vi sui influxus, dominium, cum potestate destruendi immediatè visionem illam.

Respondetur. Argumentum multùm probat: quia probat, ne quidem dari Lumen gloriæ, ut immediatiùs possit Deus destruere visionem. Probat item, quòd nec objecta creata (quæ cæteroqui suppono, posse divinitùs attingi sine specie impressa,) noscantur per species impressas, ut ita immediatiùs possit Deus destruere illas notitias: suadebiturque impossibilitas specierum impressarum, circa objecta creata; quia essent destructivæ domini divini.

Deinde Argumentum assumit aliqua, quæ à tenentibus possibilitatem speciei impressæ ad videndum Deum, non docentur: positâ enim possibilitate hujus speciei, terminativè æquè Deus immediatè concurrit ad visionem ac sine specie; nec est inventa ejus possibilitas ad exclusionem terminativitatis Divinæ; cùm etiam positis speciebus impressis circa objecta creata adhuc illa objecta terminativè immediatè concurrant; hinc visione oculari, non species impressæ videntur, sed objectum ab illis speciebus præsentatum. Quòd si adhuc per nos immediatè terminativè concurreret tunc Deus, hoc ipso debemus censeri, quòd Deus possit per nos immediatè destruere visionem.

Rursus, cùm per nos ad visionem beatam concurrente specie impressa Dei, adhuc ad illam speciem necessarius sit concursus Dei, quem offerre, vel non offerre est in potestate Dei, hoc ipso potest Deus adhuc in nostris principiis immediatè destruere visionem. Hinc jam in forma negatur Minor, quæ non est probata.

5. Implicantia Ejusdem. Ideò nequit suppleri concursus Dei per modum causæ universalis; quia effectus postulat determinatè Deum, ut causam maximè proportionatam, ad immediatè concurrendum, & tanquam principiū in quo solo, potest contineri effectus adæquatè licet quandoque effectus non tam ob perfectionem suam, quàm ob specialem aliquam alligationem, seu imperfectionem non possit produci à solo Deo immediatè; siquidem effectus alter multò excellentior à solo Deo produci potest. Sed similiter visio beatifica, petit Deum per modum causæ objectivæ maximè proportionatæ; igitur nequit per aliam causam concurrentem nomine objecti, suppleri concursus ille.

Respondetur. Major quidem est vera quoad insupplebilitatem concursus Divini, sed causa non videtur convictiva esse; causa enim æquivoca non est causa maximè proportionata; Deus autem est causa æquivoca. Rursus, quàm simillima, maximè sunt proportionata, & indubiè particulari magis est proportionatum particulare, quàm universale; omnis autem effectus est particularis, & Deus est causa universalis.

Hoc etiam non videtur convincere, quòd effectus nonnisi ob suam imperfectionem non possit à Deo produci; cùm id potiùs rejici debeat in conditionem, & exigentiam illius: sicut quamvis Deus possit facere quodlibet, quòd tamen

men non possit facere ut homo sit Leo, non est hoc ex imperfectione effectus, sed ex ejus exigentiâ: videturque quamvis Deus seipso non possit producere actum vitalem, non esse hoc imperfectio, sed potiùs exigentia vitalitatis.

Nec refert, quòd Deus multò excellentiores effectus se solo producat: neque enim exinde proportio causæ ad effectum (quæ hîc intimatur) colligitur: homo enim generat hominem, qui excellentior effectus est, & non generat Leonem. Sed quidquid sit de Majori.

Minor distingui potest. Quòd visio beata petat Deum idque indispensabiliter per modum causæ objectivæ præcisè, adeoque terminativè, se habentis; non tamen per modum causæ objectivæ complentis se solo, aut se solo, ut alii volunt, determinantis, efficientisque visionem. Unde etiam concursus ille terminativus, suppleri non potest.

Instat. Principium non indigens altero comprincipio ad agendum, necessariò est infinitum, quod nullo alio indiget ad sui perfectionem: modus enim agendi absque indigentia alterius comprincipii, arguit modum essendi, non indigentem quovis alio, ad plenam sui perfectionem. Unde etiam inferebat, nullam creaturam etiam ut instrumentum creare posse: quia modus perfectissimus operandi, nequit provenire, nisi à principio habente perfectissimum modum existendi: Creatio autem ex genere suo non indiget adjutorio alterius comprincipii. Inferebat item, quòd si gratia habitualis connaturaliter proveniat à solo Deo, etiam per potentiam obedientialem produci non poterit: quia nulla causa creata potest supplere concursum, quem Deus determinatè præstare tenetur: nulla enim causa creata continet virtutem Divinam, quà Divina est; & ab illis effectibus exigitur determinatè virtus Divina, quà Divina. Ergo nec id habebit species impressa Dei.

Respondetur. Concedo virtutem non indigentem alio comprincipio fore infinitam: quia jam esset sibi prima causa, adeoque quid infinitum.

Sed inde non sequitur, creaturam assumi non posse ad creandum: modus enim perfectissimus operandi, sed per elevationem potentioris, non arguit perfectissimum modum essendi elevati, sed elevantis.

Quamvis autem gratia habitualis à solo Deo principaliter in genere causæ efficientis producatur; non implicat tamen ne à solo sed etiam à causa instrumentali elevata producatur. Sed si esset essentiale Deo ne quidem instrumentum adhibere, non posset jam creatura ad hoc assumi: Sed non est fundamentum id dicendi.

Unde causa instrumentalis non continebit virtutem Divinam quà Divina, sed elevabitur, ut non divino concursu in suo genere concurrat, ad hoc, quod Deus se solo facere potest, si velit.

Directè responderi potest, concursus terminativus est concursus ad visionem, quem Deus se solo præstare tenetur; sed non concursus complentis, determinantis, coëfficientis, idque non ex indigentia objecti, sed ex libertate, quâ utitur ad assumendum instrumentum. Et sicut non excludit Deus coëfficientiam intellectus, ita nec excludit si velit coëfficientiam, complectionem &c. speciei.

6. Implicantia ejusdem. Supponit quòd quamvis per impossibile non influeret Deus in visionem beatam, per modum causæ universalis, adhuc posset efficere vel non efficere visionem. Supponit 2. Casu quo Deus non per seipsum, sed per speciem sui concurreret per modum objecti, non fore concursum objectivum, quà talis est, liberum. Ratio, quoniam species impressa Dei, posito concursu causæ universalis quâ talis est, necessariò concurreret, ad visionem Dei. Ergo Deus per modum objecti, non posset non influere in visionem. Illustratur Instantiâ. Fingatur possibilis qualitas suppletiva concursus Dei ut causæ universalis ad producendum v. g. ignem A. sit alius ignis causativus illius ignis A, passumque habeat applicatum & dispositum, insuper, qualitatem supplentem munus causæ universalis quoad concursum: tunc quæro, potestne non produci ignis A? Respondebis, non posse non produci: quia Deus non poterat negare concursum, positâ illâ qualitate, quæ erat concursus Dei in actu primo ex parte Dei. Ergo similiter positâ specie impressâ, & concursu causæ universalis ad hanc visionem, non posset Deus suspendere concursum suum per modum objecti: nam concursus & applicatio per modum objecti, est ipsa species, denominareturque concursus ille liber, nonnisi quatenus Deus posset producere illam speciem: *Quo supposito*

Formatur Implicantia. Positâ illâ specie, non posset Deus quà objectum est, impedire visionem, sed ad summum posset speciei negare concursum causæ universalis; atqui Deo competit positâ quavis causâ creatâ posse, quà objectum est, suspendere visionem. Ergo repugnabit species impressa.

Respondetur. Non positâ etiam specie impressâ, sed posito lumine gloriæ, & posito concursu universali, vel potest Deus suspendere ne sit visio, ne concurrat ad visionem, vel non potest suspendere? Si potest suspendere, quomodo jam erit concursus ad visionem? dicamque ergo, etiam: Potest suspendere, ne sit visio, etiam positâ specie impressâ, cùm positâ specie impressâ in nostris & Angelicis intellectibus, si potest suspendere Deus, ne sit notitia illorũ objectorum, cur non poterit suspendere, ne sit notitia sui? Si autem posito lumine gloriæ & con-

cursu universali, non potest Deus facere ne sit visio, liber non erit in hoc, ut videatur. Directè autem dici potest positâ specie impressâ Dei, adhuc posse Deum suspendere visionem: quia species illa non datur, nec debet dari, per exclusionem concursus Divini; Sed quòd Deus se solo nolit concurrere ad producendam illam visionem, vel complendam potentiam. Jam autem quia illa qualitas suppletiva concursus causæ primæ, esset ad exclusionem concursus Divini; ideò non posset jam Deus suspendere suum concursum, nisi per ablationem illius qualitatis.

INSTAT. Repugnat qualitas suppletiva concursus causæ primæ. Ergo repugnabit & species impressa.

RESPONDETUR. Repugnare speciem impressam exclusivam specialis concursus Divini, sed non speciem unà cum Deo concurrentem, complentem, &c. in priorique sequeretur independentia creaturæ in agendo, adeoque in linea agere, aseitas quædam; hoc autem ex hoc posteriori non sequitur. *His expensis*

Decernitur de Difficultate.

DICENDUM est; *Quòd non implicet species impressa.* Ratio, quia nulla implicantia ostendi potest. Sed daturne de facto? Aliqui ex istis, qui docent possibilem, negant illam de facto, ut Suar. Moli. contra Vasq. Hurt. & Esparza. *Contra quos*

DICENDUM est cum Suares. Probatur, quia nulla est necessitas & nullum fundamentum in script. vel PP. quod ostendat usurpare Deum istud instrumentum, saltemque hoc sensu accipietur S. Thomas qui dicit, illam esse impossibilem, supple de lege ordinaria: quia ea dicuntur impossibilia de lege ordinariâ, quorum nulla est in rebus naturalibus exigentia; nulla est autem talis exigentia speciei.

DICES 1. Esse illam necessariam ad connaturaliùs habendam visionem.

RESPONDETUR. Sufficere connaturalitatem petibilem à lumine gloriæ, & connaturalitas debet esse ex parte potentiæ, non verò ex parte objecti; connaturaliùs enim est ut objecto, & suo fini, immediatè se uniat Intellectus.

DICES 2. Datur species expressa de facto, ergo dabitur & impressa.

RESPONDETUR. Neg. Conf. quia si non ponatur expressa, hoc ipso non erit visio, ut infrà dicetur; erit autem, etiam non positâ specie impressâ.

DICES 3. Ergo Deus ad visionem necessariò concurret; quia per suam naturam.

RESPONDERI potest; Illum concursum fore ex suppositione necessarium, supposito scilicet, quòd velit Deus beare, cùm absolutè posset non beare. Dicunt alii, quòd essentia concurrat ad visionem, non quâ naturâ est, sed quâ omnipotentia; Ita ut ipsa visio, sit effectus omnipotentiæ.

DICES 4. Ex Quiros, voluntas nullâ præsentiâ reali objecti est contenta, nisi adsit intentionaliter ipsum objectum per cognitionem; Ergo neque intellectus contentus erit reali præsentia objecti, nisi adsit intentionaliter per speciem.

RESPONDETUR. Disparitatem esse, quia nisi voluntati adsit objectum per cognitionem, hoc ipso deberet ferri voluntas in incognitum, quod absurdum est; in consequenti autem nullum est absurdum, præcipuè cùm seipso possit præstare objectum, quod præstaret species.

DICES 5. Objectum materiale etiam præsens, ut proportionetur intellectui Angeli indiget specie; Ergo etiam summa immaterialitas Dei, ut proportionetur intellectui, indigebit specie impressa.

RESPONDETUR. Neg. Conf. quia ut excedens illud objectum attingat, sufficiet illi proportionari non objectum; hoc enim solo se potest præstare omnia, sed ipsam potentiam; quod fit, elevatione ejusdem, quam perficit lumen gloriæ. Addo, quòd objectum illud habeat vim proportionandi sese, quam posset habere species impressa, quam vim proportionandi sese non habet objectum materiale respectu Angeli.

DIFFICULTAS II.

De Lumine gloriæ.

PRÆMITTO 1. *Dari lumen gloriæ*: quia ita definivit Viennense sub Clem. 5. ubi damnata est hæc propositio; *Anima non indiget lumine gloriæ ipsam elevante ad videndum Deum.* Et ratio est, quia intellectus noster est improportionatus ad videndum Deum, utpote objectum excedens, ergo debet ab aliquo proportionari, nomine autem hujus proportionativi, venit lumen gloriæ.

PRÆMITTO 2. *Quid sit lumen gloriæ?* quoad quid rei Nomine hoc venit qualitas specialis supernaturalis, elevativa potentiæ intellectivæ, ad visionem Dei. Quoad quid vocis, appellatur hæc qualitas lumen, quia sicut sine lumine corporali non percipitur objectum, ita nec sine illo adjutorio, saltem connaturaliter loquendo.

PRÆMITTO 3. *Lumen gloriæ non est ipsa visio*: quia citata Clementina, quæ incipit ad nostrum, de hæret: condistinguit visionem à lumine: non item est gratia Dei; quia hæc datur viatoribus, lumen nonnisi comprehensoribus. Nec est actualis Dei concursus, quia hic præter lumen gloriæ est adhuc requisitus. Sed superest quærere de Muniis luminis gloriæ,

Punctum Difficultatis I.

Quodnam ſit munus Luminis gloriæ?

DICENDUM eſt. *Lumen gloriæ non eſſe ſpeciem impreſſam Dei, adeoque nec idem habere munus.* Eſt contra Vaſq. Oviedo & contra Eſp. q. 12. eſt communis reliquorum, quos citat, & ſequitur Quiros d. 28. num. 3.

PROBATUR I. Auctoritate: Quia de fide eſt lumen gloriæ requiri ad viſionem Dei per Viennenſe; & tamen non eſt de fide dari ſpeciem impreſſam Dei. Ergo lumen glorię & ſpecies impreſſa non ſunt idem. Favet S. Thom. hîc. ar. 5. ad 1. ſuggeritque hunc medium terminum. Quia habitus alii ſupernaturales, non ſunt ſpecies impreſſa, nec ſe tenent ex parte objecti; ſed præter ſpecies objecti v. g. fidei, requiritur habitus principians illos actus, ut connaturaliori modo fiant. Ergo & lumen gloriæ non erit ſpecies impreſſa; ſed tenebit ſe ex parte potentiæ dans ipſum poſſe. Deinde lumen externorum ſenſuum non ſe tenet ex parte objecti, nec eſt ſpecies objecti; Ergo neque lumen gloriæ, ſi cætera ſint paria, ut ſunt;

Quando verò S. Thom. lumen gloriæ appellat ſimilitudinem eſſentię divinæ, id dicit eo ſenſu, quòd lumen gloriæ ſit ſimilitudo, hoc eſt, participatio luminis divini; nam etiam virtutem intellectualem, vocat ibidem, ſimilitudinem divinæ eſſentiæ.

PROBATUR 2. Quia hæc ſententia multiplicat entia ſine neceſſitate, nam præter lumen gloriæ quod per illam, eſt ipſiſſima ſpecies impreſſa, dari debebit adhuc principium complens & roborans ipſam potentiam; nam etiam ipſa potentia influit in actum, qui cenſetur eſſe excedens; hoc autem elevativum non erit lumen gloriæ, nam ſe tenebit jam ex parte objecti; hoc autem elevativum deberet ſe tenere ex parte potentiæ. Et ſicut poſitis credendorum ſpeciebus; pone etiam in entitate ſupernaturalibus, requiritur adhuc habitus fidei complens proximè potentiam, ita & in præſenti.

PROBATUR 3. ex iis, quæ affert Quiros. Tum quia potentia noſcitiva non indiget ſpecie, quando præſens eſt objectum, ex ſe ſufficiens ad concurrendum, & tamen indiget lumine gloriæ. Tum quia lumen debet elevare, ſpecies impreſſa non elevat quà talis, quia etiam ad objectum quà tale, non pertinet elevare. Tum quia improportio & incompletio ad eliciendum actum, poteſt & ex parte potentiæ, & ex parte objecti cogitari; hanc ſpecies tollit, illam debet tollere aliud principium, & hoc erit lumen gloriæ.

OBJICITUR 1. cum Vaſq. Duæ cauſæ non poſſunt concurrere ad eundem effectum niſi ſingulis illarum reſpondeant particulares formalitates, ergo cùm intellectui & lumini gloriæ, nulla reſpondeat formalitas, non poterit dici, quòd utrumque concurrat, niſi dicatur, quòd lumen gloriæ, teneat ſe ex parte objecti.

RESPONDET Arriaga Neg. Ant. nam non reſpondent duæ diverſæ formalitates concurſui cauſæ primæ, & concurſui cauſæ ſecundæ: Nec alia formalitas reſpondet concurſui animæ, & alia concurſui intellectûs, diſtincti in ſententia Vaſquez realiter, ab anima. Deinde quam Vaſq. formalitatem, exceptâ denominatione quòd ſit à lumine gloriæ, oſtendet in viſione Dei, eandem nos oſtendemus. Denique oſtendi hæc formalitas poſſet, nempe ipſa actio prout proficiſcens à potentia elevatâ, vel potiùs elevante principio.

OBJICITUR 2. cum Eſp. q. 12. Nulla cauſa efficiens eſt elevabilis divinitùs, præterquam ad effectus ſpecialiter affines effectibus connaturalibus, ergo intellectus ſolâ ſpecie impreſſâ Dei, nullaque aliâ qualitate erit elevabilis.

RESPONDETUR. Ant. negari in materia de potentia obedientiali. Sed & neg. conſeq. quia ſicut præter ſpecies actus fidei, debet elevari potentia per habitum fidei, ita & in præſenti, hæcque elevabilitas, ut dixi, non poteſt tribui ſpeciei impreſſæ.

INSTAT I. Idem. Intellectus eſt naturaliter expers omnis luminis, diſtincti à ſpeciebus impreſſis objectorum, non ſecùs ac potentia materialis viſiva, eſt naturaliter expers, omnis cognitionis circa Deum; Ergo intellectus ita erit inelevabilis per aliud, quàm per ſpecies, ac potentiæ materialis eſt inelevabilis ad viſionem Dei.

RESPONDETUR. Cùm nomine luminis gloriæ veniat ipſum elevativum ſupernaturale, & cùm in ordine naturali non ſit neceſſarium illud elevativum, hoc ipſo in ordine naturali, non debet dari ullum lumen diſtinctum à ſpecie & potentia, quamvis detur in ordine ſupernaturali.

Deinde abſolutè loquendo falſum eſt Ant. quia de facto præter ſpecies & potentiam, dantur aliqua principia tenentia ſe ex parte potentiæ Intellectivæ, quales ſunt habitus; poterit ergo dari & lumen gloriæ, tenens ſe nonniſi ex parte potentiæ, tanquam elevativum.

Inelevabilitas potentiæ materialis ad viſionem loquendo de potentiis, quæ nunc dantur, petitur ex eo, quia non proficiſceretur ille actus ab intrinſeco; & quòd nullas intellectiones producat de facto potentia materialis, quæ rationes non militant, ne à lumine gloriæ, elevetur potentia.

INSTAT 2. Intellectiva eſt effectrix imaginum formalium, circa quæcunque objecta; potentia autem hoc modo aſſimilativa, ſolùm poteſt juvari per comprincipia pariter aſſimilativa;

hoc autem non est aliud, quàm species impressa; hæc enim sola est contentiva specialiter objecti; Ergo cùm hoc habeat lumen gloriæ, illud erit formalissimè species impressa Dei.

Respondetur. Speciem non esse specialiter contentivam objecti, contentivitate principii tenentis se ex parte potentiæ, illamque elevantis.

Instat 3. Species creaturarum in tantùm juvant ad cognitionem abstractivam Dei, quatenus continent intentionaliter ipsas creaturas, quæ sunt similitudines physicæ Dei, ac proinde continent in se intentionaliter Deum, participatum; Ergo neque lumen gloriæ posset quocunque modo conferre ad visionem, si Deum ipsum secundùm se non contineret intentionaliter.

Respondetur. Hanc intentionalem continentiam Dei in lumine stare in vi elevativa intellectus, quæ convenit lumini.

Quando autem dicit idem, si Deus exhiberet concursum illum objectivè & immediatè, tam ut quo, quàm ut quòd: Item, si per impossibile vel possibile poneretur species impressa Dei, non esset jam necessarium lumen, id etiam non convincit; nam ad connaturaliùs agendum esset necessarium lumen elevans, quamvis absolutè loquendo hæc elevatio posset perfici per auxilium extrinsecum, & per concursum Dei, ut quo; posita etiam specie impressa, adhuc esset necessarium lumen tanquam elevativum potentiæ, & à parte illius requisitum.

Objicitur 3. ex Oviedo. Lumen gloriæ concurrit ad visionem, potentiam intellectivam elevat, nec est ad quemcunque effectum, sed ad visionem, terminatam ad naturam divinam: Et cùm sit supernaturale, dat potentiæ supernaturalisationem; Ergo in lumine gloriæ reperiuntur omnia prærequisita ad visionem.

Respondetur. In lumine reperiri omnia prærequisita tenentia se ex parte potentiæ; sicut & in habitu fidei reperiuntur omnia requisita ex parte potentiæ, ut fiat actus fidei; neque tamen habitus fidei, est species impressa.

Quando autem inquirit, quid sit hoc quòd species impressa teneat se ex parte objecti, non ex parte potentiæ? Ad hoc responderi potest, inquirendo, cur habitus fidei teneat se ex parte potentiæ, nec sit species impressa? Directè autẽ dici potest, quòd ad notitiam primitùs requiratur potentiã & objectum, & quia fieri potest, ut utrumque vel velit, vel possit, vel debeat alio comprincipio uti; cùm principia quæ determinavit sibi objectum futura sint ex parte objecti, quales sunt species; principia illa quæ sibi determinavit potentia, tenebunt se ex parte potentiæ, qualis est v.g. habitus.

Ut autem colligatur, quodnam comprincipium determinet sibi potiùs potentia, quàm objectum, id inprimis exinde colligi potest, quia scilicet si ipsum principium habeat se per modum potentiæ, detque vel simpliciter, vel facilè posse, hoc ipso tenebit se illud principium à parte potentiæ, cumque lumen gloriæ det simpliciter posse, hoc ipso tenebit se à parte potentiæ. Rursus colligi id debet ex proportione ab evidentibus ad inevidentia, cùm ergo videamus species productas ab objectis ex parte objecti se tenere, non ex parte potentiæ: Item cùm videamus species, quamvis complentes potentiam ex parte objecti, non tamen tribuere robur & vires agendi potentiæ, fit, ut illa principia, quæ etiam vires & robur agendi tribuant, debeant non se tenere ex parte objecti, sed ex parte potentiæ, tale autem est lumen gloriæ.

Inferes 1. Lumen gloriæ non habere rationem determinantis ad visionem. Ratio quia quamvis lumine gloriæ intellectus informatus, nunquam cesset à visione, nihilominùs hoc officium commodiùs tribuitur ipsi objecto; sicut in aliis intuitivè cognitis; præcipuè cùm non appareat implicantia, cur divinitùs non possit Deus, etiam posito lumine gloriæ, subtrahere suum concursum? Unde apparet, illud lumen non esse essentialiter determinativum, ad visionem, de quo hîc agitur.

Inferes 2. Lumen gloriæ quamvis possit habere rationem objecti formaliter intelligibilis, respectu intellectionis, quâ noscatur ipsum lumen, ut constet ex Anim. non tamen quâ noscatur ipse Deus; Quia lumen illud non esset Deus, consequenter intellectio luminis non esset intellectio Dei, de qua tamen intellectione hîc res est.

Inferes 3. Lumen gloriæ non habere munus illuminandi formale objectum visionis, seu essentiam divinam: Quia inimaginabile est, qui ipsum lumen gloriæ, dicatur illuminare essentiam divinam, & quæ illic tenebræ concipi possint, quas tollat lumen? Et sicut lux materialis non illuminatur alia luce, ite nec lumen increatum, illuminabitur creato.

Inferes 4. Lumen gloriæ non habere formalitatem dispositionis ad recipiendam visionem supernaturalem. Ratio, quia illa ipsa dispositio est supernaturalis, & tamẽ ad eam recipiendam non est necesse habere aliam dispositionem supernaturalem; Ergo neque erit necesse habere eandem ad recipiendam visionem. Aliud est de dispositionibus accidentalibus per ordinem ad formas substantiales, quia illas ratio, & experientia probat; quæ non militat in præsenti.

Inferes 5. Lumen gloriæ posse dici dispositionem ampliori modo; nam instruit intellectum, ut producere possit visionem.

Ex dictis autem vides, quòd definitivè lumen gloriæ sit *Qualitas supernaturalis elevans intellectum creatum ad ponendam visionem Dei.*

Punctum Difficultatis 2.

An sine lumine gloriæ possit Deus videri?

NEgant Thomistæ. Affirmant communiter alii. *Cum quibus*

DICENDUM est. *Sine lumine gloriæ, posse Deum videri, Deo supplente concursum luminis.*

PROBATUR 1. Quia non implicat contradictionem; ita ut sine ullo intrinseco, quamvis transeunte, perficiatur illa visio.

PROBATUR 2. Quia alios actus supernaturales tam intellectûs, quàm voluntatis, de facto exercemus interdum cum solo adjutorio extrinseco, ut cùm ponitur primus actus fidei in adultis quem sequitur infusio habitus; item cùm in mortali, ponimus actum charitatis, quem sequitur infusio habitus: Ergo & in præsenti idem fieri poterit.

PROBATUR 3. Quia una causa juvat aliam per solam assistentiam extrinsecam; causa item prima causam secundam; Ergo & in præsenti idem dici poterit.

OBJICITUR 1. Citata Auctoritas Viennensis.

RESPONDETUR: Viennense loqui de lege ordinaria.

OBJICITUR 2. Quia sine lumine gloriæ & posset anima videre Deum, & non posset; posset quidem ut supponitur; non posset autem; quia sine viribus, non potest elicere actum visionis; jam autem vires agendi, sunt à lumine.

RESPONDETUR. Vires quidem agendi esse à lumine, sed nego quòd à solo.

INSTABIS. Intellectus est intrinsecè impotens ad visionem Dei ponendam: Ergo ut hanc denominationem amittat, debet poni intrinseca mutatio.

RESPONDETUR. Etiam posita elevatione per lumen quod sit qualitas permanens, in intellectu, manet intrinsecè impotens ad videndum Deum, quia intrinseca illius impotentia, est ipsissima potentia naturalis, inferior, objecto excedente; sed solùm illic extrinsecè redditur potens, quamvis per aliquid in se receptum.

OBJICIT 3. P. Laurentius Pikarski, & ad argumentum supponit textum Arist. 3. de An. t. 3. *Sicut sensitivum se habet ad sensibilia, ita intellectus ad intelligibilia*: Subsumit, Lumen materiale eatenus conducit ad visionem corpoream, quatenus est quædam materialis dispositio visivæ ad corpoream visionem; Ergo & lumen gloriæ eatenus conducet ad visionem intellectivam Dei, quatenus est quædam dispositio potentiæ intellectivæ ad intellectivam Dei visionem. Ant. & simul conseq. probatur. Eatenus lumen materiale est dispositio, quatenus visivæ adfert consonantiam ad objectum visibile corporeum, sine qua consonantia non posset esse corporalis visio; lumen autem gloriæ adfert etiam similem consonantiam. *Quod ulterius in hoc fundat discursu.* Sensatio proinde & visio, est quædam consonantia seu similitudo, & proportio sensus & sensibilis, seu visus & visibilis, quâ sublatâ, impossibile est fieri sensationem, siquidem ratio ipsius sensationis, & hæc ipsa consonantia; hinc docet Phil. 2. de An. t. 23. hanc esse causam propter quam excessus seu exuperantiæ corrumpant sensoria, & sensationes, quia si fortiter sensorio incidat motus, solvitur proportio quæ erat ratio sensus, sicut etiam tollitur consonantia nimium extensis vel percussis chordis. Quando etiam visibile ponitur super oculum, non fit visio, quia ut fiat, necesse est inter oculum & colorem fieri consonantiam, ut sibi assimilentur secundùm quòd sunt in actu; hoc quidem visus, hoc verò visibile in actu; cùm enim color non sit in se similis actu potentiæ visivæ, siquidem hæc est diaphana, seu perspicua illa non sit, fit postea talis actu, mediante aëre, vel aqua, vel aliquo simili diaphano, quod illuminatur ad præsentiam coloris, & ipse oculus cùm est in actu, est perspicuus, hoc est diaphanus in actu, illuminatus nimirum ad præsentiam coloris: Quoniam ergo color positus super oculum, neque est per se neque mediante altero similis oculo, secundùm quod est oculus in actu visivi, hoc est perspicuus, ideò positus supra oculum, non facit visionem: Necesse est igitur ut fiat consonus oculo, à lumine materiali: Ita etiam lumen gloriæ, quod est quædam participatio specialis luminis & splendoris divini, adfert beato consonantiam splendoris, & perspicui supernaturalis ad splendorem, & perspicuum divinitatis intelligibile. *Quod totum sic in argumentum colligitur.*

Impossibile est esse visionem sine consonantia, cùm omnis visio consequenter & intellectio sit consonantia quædam; Ergo impossibile est esse visionem Dei sine lumine gloriæ; hoc enim præstat dictam consonantiam.

RESPONDETUR 1. Quòd omnibus istis positis, & dictis, nondum appareat, quid in re sit ista consonantia; si enim ista consonantia est similitudo, quæ habetur per speciem expressam, id quidem verum est, sed nihil est contra nos; nam etiam nos dicimus, quòd visio sine tali similitudine, perfici non possit, cùm visio sit formaliter illa similitudo; & sicut cognitio non potest esse sine cognitione, sic etiam non potest esse sine similitudine; nego tamen quòd hæc similitudo sit lumen gloriæ; cùm potiùs, ut suprà dictum, ad illam ponendam requiratur; & cùm ad lumen gloriæ, nonnisi passivè se habeat intellectus, sicut & oculus ad lumen materiale; è contra cùm ad intellectionem, & visionem, quæ sunt quædam consonantiæ activè se habeat, fit ut non in lumine, dicta consonantia consistat.

RESPONDETUR 2. Assumendo objectionem pro probatione conclusionis, quia positâ

exuperantiâ potest adhuc divinitùs fieri sensatio, itemque potest fieri extensis, vel percussis nimiùm chordis sonus, adeoque sublatâ consonantiâ. Item non implicat digitum positum supra oculum videri, quo casu erit visio, & non consonantia; Ergo etiam possibile erit sine lumine gratiæ videri Deum.

Respondetur 3. Argumentum multum probare, quia etiam intellectio, quæ est primus actus fidei in adultis, est consonantia intelligibilis & intellectivi; illuminationes item quæ fiunt in nobis sine nobis; & tamen omnia hæc habentur sine consonantia, quam faciat qualitas aliqua, antecedenter posita; Ergo idem dicendum de lumine gloriæ.

Instabat 1. Idem ex 3. contra gen. cap. 33. sed

Respondetur. Illo loco non plùs voluisse S. Thom. quàm quòd intellectio divinæ essentiæ, debeat esse similitudo quædam Deitatis, participans eandem pro illo statu.

Instabat 2. Nec seipso, nec per auxilium extrinsecum potest Deus facere ut hic panis, qui seipso non est similis alteri, fiat ei similis nisi per susceptionem novæ qualitatis; hæc autem qualitatis in præsenti non alia est, quàm lumen gloriæ, impossibile item esse fidem sine obscuritate, spem sine arduitate; Ergo & visionem sine lumine gloriæ.

Respondetur. Disparitatem esse, quia relatio similitudinis, in re, nihil aliud est, nisi hoc & hoc album; si ergo non ponatur hoc & hoc album, hoc ipso non ponetur relatio in re; falsum autem est, quòd in re visio Dei, sit, intellectus & lumen.

Deinde non posita obscuritate in fide, arduitate in spe, nec fides, nec spes dabitur, ut suppono ex materia de fide, poterit autem habere totam suam speciem visio sine lumine gloriæ; cùm non diversificetur à lumine gloriæ.

Instabat 3. Impossibile est fieri justificationem peccatoris sine mutatione intrinseca, ergo & fieri visionem sine lumine gloriæ. Responsum est ad Ant. in materia de Pœnitentia.

DIFFICULTAS III.

De principio visionis, quod est intellectus.

Si exactè de hac materia deberet tractari, deberent ea transcribi, quæ habentur in Animasticis de Intellectu, & ex materia de sacramentis circa potentiam obedientialem; hîc nonnisi propria hujus loci, perstringenda.

Assero 1. *Intellectum nostrum ad visionem beatam concurrere effectivè.* Tum quia ita S. Thom. hîc q. 12. a. 5. in corpore. Tum quia visio est actus vitalis; Ergo ad illum effectivè concurrere debet potentia vitalis. Tum quia in aliis habitibus supernaturalibus, potentiæ vitales ad actus concurrunt effectivè. Unde Trid. Sess. 6. c. 4. docet, quòd in opere justificationis merè passivè nos non habeamus; Ergo idem effectivus concursus tribuendus erit, Intellectu etiam ad visionem.

Assero 2. *Intellectum prout condistinctum lumini, esse quidem causam remotam, principalem tamen visionis.*

Quòd sit causa remota. Ratio est, quia non habet omnia complementa, ut expeditè exeat in visionem.

Est nihilominùs causa principalis. Tum quia respectu vitalitatis debet assignari causa aliqua principalis, quæ reperitur etiam in visione; non est autem alia causa, quàm Intellectus. Tum quia incompletio illa, quam habet intellectus ad actum naturalem sine specie impressâ vicariâ objecti, vel sine ipso objecto, non impedit quo minùs dicatur adhuc intellectus causa principalis; ita & in præsenti incompletio illius ad actum supernaturalem, auferibilis à lumine gloriæ, non faciet, ut sit causa, nonnisi instrumentalis. Tum quia nomine causæ principalis, vel venit causa primò & per se requisita ad ponendum effectum, sic causa, quæ est intellectus, erit principalis respectu visionis, in quantum vitalis est; vel nomine causæ principalis venit causa non operans ex proprio impulsu; quis autem impulsus imprimitur intellectui? Vel causa instrumentaria est, quæ non concurrit virtute propriâ: At nonne intellectus ad formalitatem vitalitatis concurrit virtute propriâ? Et hoc ipso si non concurreret virtute propriâ, non esset ille effectus vitalis. Denique si accipias nomen causæ instrumentalis pro ea causa, quæ ponendo effectum, non ponit actionem, sibi suæque virtuti proportionatam, adhuc Intellectus erit causa principalis respectu vitalitatis proportionatæ illi principio.

Assero 3. *Immediatè concurrere intellectum ad visionem.* Tum quia quâcunque positâ mediatione non poterit ostendi, quî actus ille vitalis sit? Tum quia si non concurreret immediatè, ex eo non concurreret, quia concurreret ut elevatus, & completus à lumine, hoc immediationi non obstat, quia completur etiam intellectus à specie impressâ, objecto, habitu, & tamen his non obstantibus, concurrit immediatè, ergo idem dicendum in præsenti.

Sed quænam est operatio intellectûs visio Dei? Commodè dicitur esse æquivalentem omnibus tribus, nam dum apprehendit Deitatem, est prima operatio; in quantum judicat Deitatem his attributis ornatam, erit secunda operatio; & in quantum agnoscit Deitatem esse causam creaturarum, est quasi tertia operatio.

DISPU-

DISPUTATIO VII.

De ipsa visione Dei.

QUid sit visio? An sit ipsamet species expressa creata? Est materia juris Philosophici: Diximus autem universaliter, quòd omnis intellectio sit similitudo, seu species expressa objecti, quod etiam per experientiam quisque suam probat; Ergo idem dicendum de visione Dei: Quæ ipsa visio non beabit nos, ut quod; hoc enim spectat ad aliquid increatum, sed ut quo, tanquam ratio applicans nobis beatificativum. Consulantur Animastici, & Philosophi morales, in hac parte: Pergendum est ad purè Theologica.

QUÆSTIO I.

De supernaturalitate Visionis.

QUid sit supernaturale tracto alibi. Nomine supernaturalis breviter intelligitur omne illud, quod superat quamcunque actualem, vel possibilem creatam Naturam: Quæritur ergo in præsenti; An omni possibibili Intellectui creato sit supernaturalis visio?

DIFFICULTAS I.

An omni Intellectui, & creato, & creabili supernaturalis Visio?

POsse esse alicui intellectui creato visionem connaturalem, & viribus ejus naturæ debitam, affirmant Major. & non negat Mol. Valentia. Rip. inclinante Arriaga d. 5. n. 39. Oppositum sentiunt alii gravissimi Auctores. Sit

Punctum Difficultatis I.

Proponuntur Implicantiæ, quæ stant pro impossibilitate visionis Dei viribus creatis.

I. IMPLICANTIA est: Implicat creatura naturâ suâ impeccabilis: Sed si daretur creatura cui connaturalis foret Dei visio, hæc creatura esset connaturaliter impeccabilis: Ergo dari non potest: Major probatur Auct. SS. PP. quia omnis creatura ex eo, quòd sit ex nihilo, defectibilis est; si defectibilis, desinere potest; si desinere potest, amittere esse potest; si amittere esse potest, etiam illo malè uti potest, adeoque peccare. Rursus, si desinere potest, alterari potest, adeoque peccare; quia peccare est alterari: Jam autem certum est creaturam videntem Deum, esse impeccabilem naturaliter.

RESPONDETUR. Ex multis principiis hoc argumentum non esse demonstrativum: Nam inprimis non demonstratur apud multos esse impossibilem creaturam, quæ naturâ suâ sit indefectibilis, idque ex suppositione, quòd eam Deus creare velit, quæ suppositio utpote consequens, non minuit per illos Deo libertatem & dominium, quidquid sit de veritate hujus sententiæ; de qua in materia de Angelis.

Rursus pone creaturam illam esse defectibilem physicè, unde de hoc quòd malè possit uti suo esse in ordine morali, alterarique moraliter? Item, Minor non probatur, nec aliunde probari potest, quàm quòd cum assensu dissensus, cum amore odium stare non possint, quorum utrumque non demonstratur, ut vidimus alias; minusque adhuc demonstratur, si ponatur, quòd positâ visione, possit necdum sequi amor beatificus.

Rursus si tanti æstimandum est argumentum Majoris, quod infrà ponetur, illud proportionaliter hîc applicari posset, quòd scilicet complexum ex lumine gloriæ & intellectu sit tale, ut ei incompossibile sit peccatum; & tamen illud complexum est finitum; Ergo positione alicujus substantiæ creatæ poterit æquari.

Denique cùm libertas sit duplex, quædam contrarietatis, quædam contradictionis, cur non erit possibilis creatura seipsâ essentialiter determinata nonnisi ad alterutrum è bonis eligendum? licèt nunquam possit eligere malum, qualem libertatem agnoscimus in Deo, & in Christo D.

2. IMPLICANTIA est, quam sic proponit Cardinalis Palavicinus apud Avancinum. Omnis creatura rationalis suapte conditione est serva Dei, atq; adeò non potest esse amica & filia Dei adoptiva ex proprio jure; sed tantùm per elevationem & favorem: Quis enim dicat eum servum qui habet jus adversus Dominum, ut tractetur ab eo tanquam amicus & filius? Si autem creaturæ debetur gratia, aut visio absq; elevatione, esset ex proprio jure amica, & filia adoptiva Dei.

RESPONDERI potest, quòd quamvis habeatur gratia supernaturalis & visio beata, nec dum adhuc creatura desinit esse creatura, atq; adeò habere rationem servi. Quod inde sequitur, quia jus illud ad tractari per modum amici, & filii, est jus subditum quoad esse actuale divinę ordinationi, sine qua non posset actu esse, ita idem fieret in præsenti: Et sicut Deus non potest facere, ne Petrus sit animal rationale, nihilominùs in hoc quod est animal rationale est servus Dei, quia dependet essentialiter titulo creaturæ à Deo: Et sicut Grandes in Hispania, qui habent jus loquendi cum Rege tecto capite, non hoc ipso desinunt esse subditi; quia hoc ipsum jus habent collatum à Rege, ita & in præsenti.

Dein-

Deinde respectu talis creaturæ haberet adhuc Deus jus subtrahendi sui concursus, etiam servato jure illius creaturæ; ad eum modum, quo est naturale homini præsentem socium de die videre; & tamen Deus ad hanc visionem potest subtrahere suum concursum.

Addit & bene Arriaga, sicut servus in moralibus potest bene intueri Dominum, nec desineret esse servus; sic & creatura intueri potest naturaliter Deum, nec tamen rationem servi amittere. Deinde datur naturalis capacitas amicitiæ naturalis cum Deo, fundata in ipsa conditione naturæ; neque enim amicitia definitur per similitudinem, sed per mutuum amorem personarum rationalium; nec tamen illa amicitia eximit creaturam à ratione servi; ita nec eximeret in præsenti.

Idem medius terminus sic proponitur à Martinon ex Ripalda, tribuente eum Ludovico de Torrez. Oportet omnes beatos esse Dei filios; Ergo vel adoptione, vel naturâ; jam autem creatura, quæ connaturaliter posset videre Deum, nec esset Filius Dei naturalis; quia non esset ejusdem naturæ cum Deo, nec esset filius adoptivus, quia ex intrinsecis principiis illud haberet; & tamen adoptatio est ex beneficentia & indulgentia acceptantis, & jus ad hæreditatem conferentis.

Respondetur. Quòd ratio visionis, & ratio filii Dei per gratiam, non necessariò connectantur, de quo etiam actum in materia de Pœnitentia.

Deinde posito quòd necessariò secum connectantur visio & gratia, dici posset illum naturâ suâ esse beatum, & naturâ suâ esse filium Dei, non quia ejusdem substantiæ & naturæ foret cum Deo; sed quia natura illius condistincta à Deo, identificat sibi exigentiam qualitatis supernaturalis constituentis in esse filii Dei: Esset autem adoptivus filius; quia non esset ejusdem naturæ cum Deo, & per miraculum posset Deus impedire positionem illius qualitatis. Deinde esset filius adoptivus ratione liberæ ex nihilo productionis, & adoptionis in statum existentialem.

Rursus posito quòd visio traheret secum necessariò titulum filiationis, negari posset Major, quòd scilicet omnis filius sit, vel naturalis, vel adoptivus, eò quòd divisio procedat nonnisi de filiis, qui de facto dantur; de facto enim datur Christus D. filius per naturam, & fideles filii per gratiam: Sed non procedit Major de filio possibili, qualis esset hic, cui connaturalis foret visio & gratia.

Idem sic aliter proponitur apud Rip. & Mart. Implicat substantia creata continens propriâ, & principali virtute gratiam justificantem. Tum quia Scriptura dicit solum Deum esse bonum. Tum quia SS. PP. probant Spiritum S. non esse creaturam, quia ut sit bonus, benefactore non indiget. Tum quia gratia justificans, est participatio naturæ divinæ; Participatio autem naturæ divinæ continetur in sola natura divina ut causâ principali; nam natura inferior non potest principaliter continere participationem superioris. Tum quia aliàs etiam alios justificare posset, quia eâdem virtute, quâ ignis producit in se calorem, producit etiam in aliis: Si autem creatura posset justificare alias, hoc ipso Deus esset ex Aug. l. 1. de Pecc. Mer. cap. 14. *Quisquis ausus fuerit dicere: Justifico te, consequens est, ut dicat etiam: Crede in me.* Sed si daretur creatura, quæ naturaliter posset videre Deum, hoc ipso contineret propriâ & principali virtute gratiam; Ergo.

Respondetur. Inprimis Minorem non demonstrari: Et sicut in Physicis aliud est videre Patrem, & aliud esse filium; ita & in præsenti, & cùm alia esset forma visio, & alia forma gratia. possent inter se separari. De facto etiam stat in nobis filiatio sine visione: Ergo apparet, non esse necessariam sequelam, si cui creaturæ sit connaturalis visio, fore connaturalem gratiam & filiationem Dei.

Sed insuper Major etiam non demonstratur. Scriptura dicit, solum Deum esse bonum bonitate per essentiam: Et sicut bonitas divina naturalis, non exigit, ne creaturæ dicantur bonæ naturaliter; sic nec bonitas illa, hoc est sanctitas, exiget, ne creaturæ dicantur sanctæ ex exigentia suæ naturæ: Distingueretur nihilominùs illa bonitas & sanctitas à bonitate Dei, & Spiritus S. quia esset bonitas quæ pro statu existentiæ suæ, pendet à libertate Dei, dicitque abalietatem in natura, quam non dicit Deus.

Porro illa participatio non deberetur naturæ tanquam causæ principali, quia non magis illi deberetur illa sanctitas, quàm deberetur ipsum esse, & tamen ipsum esse debetur Deo, tanquam causæ principali.

Denique quamvis natura inferior, non possit continere participationem naturæ superioris principaliter, hoc est excellentiori modo, secundùm quam phrasin, principale analogatum dicitur esse præcipuum, & excellentius in illo genere; potest tamen continere principaliter in isto sensu, hoc est ex vi suæ naturæ & principiorum intrinsecorum.

Nec inde sequetur quòd alios justificare posset illa creatura; nam omnes perfectiones nostras quas physicè emanativè producimus in nobis, non possumus producere in aliis. Quando autem ignis producit calorem etiam in alio, id inde proficiscitur; quia habet à natura sua, ordinatâ accidentia ad inductionem suę formæ, & vim disponendi sibi materiam; talis autem imaginationis nullum esset fundamentum, in dicta substantia. Et sicut malum argumentum est: Ignis generat alium ignem; Ergo & Adamas generabit alium Adamantem; sic etiam in

præ-

ræſenti. Porro, quòd hæc ſubſtantia generet, : alia non generet, colligi id poteſt nonniſi à oſteriori; ex quo inferimus, talem eſſe condi- ionem illius naturæ: tale autem quidquam à oſteriori non haberetur de illa natura, præci- uè cùm dicat Auguſtinus, Juſtificationem ad Deum ſpectare ſolùm. Quod autem Juſtifica- io per modum ſatisfactionis illi ſubſtantiæ con- enire non poſſet, ſuppono ex materia de In- arnatione.

Idem. Sic proponitur. Naturalibus viribus on poteſt quiſquam diſponere ſe ad viſionem, t definierunt Pontifices contra Bajum, & rid. Seſſ. 6. c. 16. Ergo nec naturalibus viribus oterit videri Deus; nam minùs eſt ſe diſpone- e ad viſionem, quàm videre.

Respondetur. Antecedens verum eſſe e præſenti rerum ordine, & de præſentibus ubſtantiis, ad quod ſolum attendebant PP. & Concilia; hìc autem quæritur demonſtratio, on auctoritas. Conſequentia etiam non eſt a manifeſta; quia laborioſior eſt productio aloris in ligno, quàm inductio formæ ignis in gnum diſpoſitum.

3. Implicantia eſt. Quia Deus nulli te- etur ſpeciem ſui infundere. Rurſus, quia mul- a ſunt, quæ videntur in Deo, quorum ſpecies ſt ſimpliciter ſupernaturalis v. g. futurorum a- tuum Dei liberorum, quos ſolus Spiritus Dei crutatur.

Responderi poteſt, quòd Deus pro præ- enti rerum ordine nemini teneatur infundere ui ſpeciem, vel per ſeipſum concurrere ad ſui iſionem; non implicat autem teneri ad hoc in lio rerum ordine ex ſuppoſitione, quòd talem reaturam velit ponere.

Immo ut ante etiam dictum eſt, multa nobis unt connaturalia ad quæ Deus non tenetur no- is præſtare ſuum concurſum, præcipuè verò irca actus Dei liberos & futura ab illis penden- a; ſi enim aliæ creaturæ rationales habent jus ecreti, quod eſt bonum naturæ intellectualis; nultò magis competit iſtud jus Deo, ut illo in- ito, nemo noſcat eoſdem.

4. Implicantia eſt, quâ utitur Esparza. . 10. Humanæ naturæ ex ſe præciſè non debe- ur cognitio ulla perfectior, quàm comprehen- o ſui, ſed viſio Dei immediata, eſt cognitio erfectior, quàm comprehenſio naturæ huma- æ; nam per illam plures perfectiones attin- untur, quæ nullo modo ſunt communes homi- i cum Deo, redditque illa viſio hominem im- eccabilem, perfectè felicem, quod non con- enit comprehenſioni ſui.

Respondetur. Comprehenſionem ſe- undùm ſpeciem cognitionis dividentem hoc enus, quod eſt cognitio, eſſe perfectiorem, uàm quæcunque alia notitia; ſed nego, quòd omprehenſio ſecundùm terminos notitiæ ſpe- tata, ſit cognitio perfectiſſima.

Quando autem dicit, quòd habenti viſionem Dei debeatur perfecta amicitia cum Deo, de hoc ſuprà dictum eſt: Et ſicut in ordine natu- rali non eſt homo ita contemptibilis creatura, ne ſit dignus in ordine naturæ, amicitiâ Dei; ſic nec erit indignus amicitiâ in ordine ſupernatu- rali, ſi hoc aliunde non probatur: Quæ amici- tia non orietur ex aliqua indigentia, quam ha- beret Deus reſpectu hominis, nec ex ſimilitudi- no in entitate, ſed ex amore mutuo: Et ſicut in- finita diſtantia in ordine naturali, itemque in or- dine ſupernaturali etiam poſitâ elevatione non obſtat amicitiæ; ſic nec in præſenti: Et licèt Deus non poſſit odiſſe ea, quæ fecit, licèt ea poſ- ſit odiſſe creatura, quæ non ſemper in ſuo amo- re vel odio dictamen rectæ rationis ſequitur; ita & in præſenti; quod autem de facto non do- leamus de negata nobis hìc & nunc beatitudi- ne, hoc inde provenit; quia nobis non eſt con- naturalis.

Punctum Difficultatis 2.

Proponitur Implicantia ex principiis Tho- miſticis.

Verba ſunt S. Thom. hìc a. 4. in corpore; *Cognitio contingit ſecundùm quod cognitum eſt in cognoſcente; cognitum autem eſt in cognoſcen- te ſecundum modum cognoſcentis: Vnde cujuslibet cognoſcentis cognitio, eſt ſecundùm modum ſuæ na- turæ: Si igitur modus eſſendi alicujus rei cognitæ ex- cedat modum naturæ cognoſcentis, oportet quòd co- gnitio illius rei, ſit ſupra naturam illius cognoſcen- tis.* Huc uſque S. Doctor, ex quo loco ante- quam formetur argumentum. P. Laurentius Pillarski, & P. Venceſlaus Darowski

Supponunt 1. Quòd de ratione cogno- ſcitivi, ſit, quòd cognoſcens poſſit fieri alia, ut loquitur Ariſt. 3. de An. t. 37. fit autem alia re- motè per ſuſceptionem ſpeciei impreſſæ, quæ cauſat cognitionem objecti, & fit alia proximè, per efformationem ſpeciei expreſſæ, quæ eſt ſi- militudo formalis objecti, hoc eſt, intentiona- liter continens ea prædicata, quæ objectum in quantum attactum mente, phyſicè in ſe habet: Ad eum modum quo expreſſio ſigilli, ſeu ſigil- lum expreſſum, continet in ſe ea lineamenta, quæ habet ipſum ſigillum, quod eſt prototypon illius expreſſionis factæ; quia verò hæc expreſ- ſio non ſolùm in ſui productione, pendet ab ani- ma noſcente, ſed etiam in ſui receptione, fit ut inter ipſam potentiam cognoſcentem, & ipſum objectum, prout ſtat in eſſe repræſentato, de- beret intercedere proportio: Quare objectum ſpirituale receptum in potentia immerſa mate- riæ, debet induere modum eſſendi materialem, adeoque & objectum quod eſt actus purus rece- ptum in ſubjecto immerſo potentialitati, ut ſe con- formet naturali modo eſſendi intellectûs creati,

induit subesse repræsentato, rationem objecti potentialis, & debet relucere potentiæ sub modo potentiali, ut se conformet naturali modo essendi intellectus creati. Illustrant hoc suppositum instantiâ deductâ à potentia visiva, cui quando applicatur objectum sub perspicilio viridi, repræsentat illud ut viride.

Hoc Suppositum in quantum explicat, quòd & proximè & remotè fiat intellectus alia, verum est. *Sed de cætero*

Non Satisfacit. Tum quia si inter noscentem & noscibile deberet esse proportio talis secundùm quam noscatur noscibile ad modum noscentis, intellectus intelligendo non fieret alia, sed semper idem, nempe potentiale.

Tum quia ex eo, quòd quidquid recipitur per modum recipientis recipitur, item ex eo quòd inter recipiens & receptum, debet intercedere proportio, malè arguitur non posse repræsentari ab intellectu actum purum, nisi sub formalitate potentialis; quod ipsum probatur, quia ut inter recipiens & receptum sit proportio, sufficit ut ipsa cognitio in sua entitate sit potentialis, hoc est, quæ potuit non esse, sed non est necesse, ut ipsum objectum sit repræsentatum, per modum potentialis. Tum quia si objectum prout repræsentatum deberet esse conforme potentiæ repræsentanti, & illud cognosceretur, quod cognoscitur ut suppono, & non illud cognosceretur quod cognoscitur, ut probatur: Quia non ea prædicata, quæ objectum in se continet repræsentarentur sed alia: Cùm enim v.g. objectum nulla prædicata potentialia contineat, non poterunt repræsentari sub formalitate potentialium; & cùm notitia debeat repræsentare prædicata objecti non autem noscentis, quamvis noscens prædicata potentialitatis contineat, si objectum illa non continet, non poterunt præsentari. Tum quia inter noscentem & noscibile non debet esse proportio in ratione entis, sed in ratione noscibilis; consequenter non erit necesse in eodem genere entis esse noscitivum, & noscibile.

Illa ipsa instantia de perspiciliis in præsenti non suffragatur, quia si duplex appareat nasus, corrigit intellectus, nonnisi unum esse, ita etiam quamvis Deus repræsentaretur per modum potentialis, corrigeret sese intellectus. Deinde cum oculus non possit aliter rem noscere nisi secundùm qualitatem medii, fit ut si perspicilia sint viridia, etiam objectum apparea viride; è contra intellectus non est determinatus, ut ita judicet de aliis, qualis est ipse, hinc non enuntiat Deum esse creaturam, quamvis ipse sit creatura: Et sicut parum refert ceræ, quod sigillum sit aureum, vel lapideum, sed utriusque lineamenta exprimit, licet expressa illa imago sit semper cerea; ita & intellectus poterit exprimere actum purum & actum potentialem, licet ipsa expressio sit in entitate potentialis.

His etiam omnibus manumissis, est adhuc instantia contra dictum suppositum, quia Angelus noscit materialia, nos saltem abstractivè noscimus spiritualia: Ergo non oportet esse talem proportionem inter noscens & noscibile, qualem ponit suppositum. *Hinc*

Supponunt 2. Quòd proportio quæ intercedit inter potentiam & objectum, similis debeat esse proportioni, quæ est inter causam & effectum; causa autem ita debet proportionari effectui, ut causa quidem excedere possit effectum, non tamen excedi ab effectu; sic & potentia potest excedere objectum, non è converso. Unde fit ut Angelus utpote perfectior itemque Deus, possit noscere materialia, cum tamen homo non possit noscere entia se superiora intuitivè. *Hoc suppositum*

Non Satisfacit. Tum quia non dat rationem, cur proportio quæ debet esse inter potentiam & objectum, debeat esse talis, qualis est inter causam & effectum. Tum quia quamvis cognitio sit per modum effectus, qui ponitur a intellectu; non tamen debet hæc haberi proportio ad objectum, quod non est effectus potentiæ. Tum quia Angelus inferior noscit superiorem intuitivè; Ergo non debet proportio servari inter objectum & potentiam, qualis est inter causam & effectum. *Hinc ulteriùs*

Supponunt 3. Proportionem, quæ est inter noscens & noscibile in ratione cognitionis consimilem quam habet causa & effectus, proportionem in quam illam attendi debere non penes excellentiam specificam entis: Unde Angelus inferior potest noscere intuitivè superiorem, sed debet attendi penes gradum genericum entis, ut scilicet objectum non habeat gradum genericum entis nobiliorem noscitivo; hos autem gradus tres numerat S. Thom. cit.

1. Gradus genericus seu modus genericus essendi est, *quorum*, ut inquit S. Thom. *natura non habet esse nisi in hac materia individuali, sed quod idem* est, entium ordo, quæ sunt materia vel sunt essentialiter ordinata ad materiam qualia sunt omnia inferiora Angelis, & ipse etiam homo constans materia & forma, essentialiter, ad materiam ordinata.

2. Modus genericus rerum est, *quarum naturæ sunt*, inquit, *per se subsistentes non in materia aliqua, quæ tamen non sunt suum esse, sed sunt esse habentes.* Hoc est, secundus gradus genericus rerum est, quæ nec sunt materiales, nec ad materiam essentialiter ordinatæ. Sed sunt substantiæ completæ quamvis non sint à se, adeoque dicunt potentialitatem metaphysicam, licet non physicam, talesque sunt Angeli.

3. Modus essendi est entis, *quod est suum esse subsistens*, hoc est, actus purus potentialitatem etiam metaphysicam excludens.

Com-

Comparantur hi gradus ordinariè sicut sphæræ inter se, sicut enim orbis Lunæ non includit superiorem, sed includitur ab illo, hic autem ipse includens orbem Lunæ includitur adhuc ab alio, sic procedendo usque ad supremum; ita secundus modus essendi excellit primo, & secundum superat tertius; cognoscitiva etiam secundi ordinis attingit intuitivè primum ordinem, & alias substantias inclusas in ordine, licèt non attingat intuitivè etiam tertii ordinis, hoc est Deum. *His suppositis, sic*

Argumentum formatur. Quandocunq; modus essendi cogniti, seu objecti, excedit modum essendi cognoscitivi, objectum illud, non potest connaturaliter secundùm se cognosci à cognoscente; sed Deus quamcunque substantiam creabilem excedit modo essendi, ut ratio demonstrat; Ergo secundùm se connaturaliter à nulla creabili substantiâ cognosci potest. Major probatur inductione, nam anima sensitiva, non potest cognoscere res spirituales; cujus non alia ratio reddi potest, quàm quòd habeat modum essendi, infimi ordinis; anima autem nostra, partim potest noscere intuitivè spiritualia, partim non; nam in corpore noscere non potest, potest extra corpus, quando jam acquirit consimilem modum essendi, secundo ordini. Angeli autem omnes, se intuitivè noscunt; quia omnes sunt ejusdem ordinis generici. Denique Deus, qui est actus purissimus, & omnis potentialitatis expers seipsum naturaliter intelligit per modum actus puri. *Totum hoc suppositum*

Non Satisfacit. Argumentoque, ex supposito fundamento facto responderi potest, inprimis, quòd multùm probet, quia probat nec divinitùs entia secundi ordinis posse, v. g. elevari ad videndum Deum, cùm entia sensitiva primi ordinis v. g. bruta, non possint ad id elevari. Deinde idem suppositum, & argumentum non probat intentum; quia non est demonstratum, quòd aliqua potentia materialis, hoc est primi ordinis non possit noscere entia spiritualia. Inductio nihil probat, quia procedit de entibus, nonnisi pro præsenti rerum statu.

Instabis 1. Si modus cognoscendi intuitivè, non sequitur modum essendi genericum explicatum, sequeretur modum essendi ipsius objecti seu cogniti; cognitionem enim sequi modum essendi cogniti, est esse cognitionem talem, quæ faciat cognitum esse in cognoscente, secundùm quod ipsum, seu secundùm modum essendi ipsius cogniti; quod etiam tunc in illa notitia utpote intuitivâ contingeret; non potest autem dici, quòd cognitio sequatur conditionem objecti, & non cognoscentis.

Responderi potest; Quòd eo casu cognitio in formali repræsentationis sequeretur objectum: Nam objectum repræsentaret; licèt non sequeretur modum essendi ipsius objecti quoad entitatem, quia entitas illius cognitionis, esset creata, potentialis &c. quibus omnibus assimilatur suo principio; hoc autem sufficit, ut dicatur cognitio, sequi modum essendi cognoscentis.

Instat 2. Amicus. Non potest intellectus elicere visionem actus puri, nisi in se præhabeat objectum, vel speciem actus puri, ut scitur ex Animasticis: sed neutrum istorum potest naturaliter habere aliquis intellectus creatus, vel creabilis: quod ipsum probatur; Quia nulla potentia potest naturaliter exigere objectum, aut speciem in modo operandi se perfectiorem, qualis est modus operandi actus puri. Assumptum probatur: Quia potentia præexigit objectum, vel speciem ejus tanquam complementum sui ad producendum actum sibi proportionatum, ad talem autem actum, nulla potentia potest naturaliter præexigere speciem altioris ordinis, quia cùm tam species, quàm potentia sit connaturale instrumentum substantiæ ad eliciendam vitalem operationem, naturaliter perfectivam ejusdem substantiæ; sicut nulla substantia creata, potest exigere potentiam se altiorem, alioqui posset causa principalis exigere naturaliter suum naturale instrumentum se nobilius, quod implicat; ita neque poterit naturaliter exigere altiorem seu superiorem speciem, vel objectum, quàm sit ipsa.

Responderi potest, inprimis argumentum multùm probare, probaret enim, quòd nec cognitione abstractivâ demonstrativâ, possit à nobis attingi Deus; diceremenim etiam illam speciem esse excedentem. Rursus probat hoc argumentum, divinum concursum in ordine naturæ, non posse naturaliter deposci à creatura, quia concursus ille est concursus actus puri, adeoq; ratione principii, perfectior creaturâ.

Directè autem respondendo distinguitur illa propositio; Nulla potentia potest naturaliter exigere objectum, aut speciem objecti in modo operandi se perfectiorem, si perfectius sit objectum nonnisi entitativè, non potest inquam illius objecti speciem exigere. Nego Majorem: Non potest exigere speciem objecti, aut ipsum objectum perfectius, hoc est non connexum cum suis naturalibus principiis in ordine repræsentandi. Concedo Majorem: Hinc illa species repræsentaret objectum perfectius entitativè, sed non perfectius, hoc est, excedens vim repræsentandi naturalem.

Quod autem dicit de substantia, instrumentum se nobilius non deposcente concedatur interim; Deus enim concurrens ad sui visionem, non est instrumentum, sed potiùs comprincipium nobilius, potest autem aliquod ens ignobilius exigere aliud tanquam comprincipium, licèt illud comprincipium sit nobilius in Entitate, ut corpus humanum exigit animam rationalem. Ad maximum vera est illa propositio de instru-

instrumentis emanativè debitis, & producibilibus; non autem de instrumentis aliunde quæsitis.

Punctum Difficultatis 3.

Recentiores Implicantiæ.

PRIMA IMPLICANTIA est. Quâ utitur Perez num. 17. Essentia Dei includit visionem, quâ Deus se videt; Ergo videre Deum per essentiam erit videre visionem, quâ Deus se videt, & quidem non aliter, quàm Deo manifestante liberè: Ergo Deus loquitur cuilibet rationali creaturæ videnti ipsum Deum: Nam omnis manifestatio libera, quæ vel sit immediata manifestatio proprii conceptus, vel exhibitio signorum manifestativorum, est libera locutio.

Unde ulteriùs sic formatur argumentum: Omnis manifestatio immediata facta cuilibet creaturæ à Deo de visione, quâ Deus se videt, est revelatio, vel locutio divina de re, quæ non potest esse manifesta, nisi per revelationem, & locutionem divinam: Sed omnis talis revelatio est supernaturalis; Ergo & illa visio.

RESPONDERI potest inprimis, non esse demonstrabile, quòd non possit videri divina Essentia, & non videri personæ, vel attributa: Consequenter dici posset, Non esse demonstrabile, quòd non possit videri divina essentia, & non videri saltem clarè, quoad hoc, in quantum Deus, est visio sui ipsius.

Deinde, hoc quod est videre visionem Dei, Deo se manifestante liberè; dupliciter accipi potest, nempe quòd se Deus manifestet liberè antecedenter, id est, habendo potestatem ponendi vel non ponendi creaturam, quæ illum ita videat; & sic nego possibilem esse creaturam, cui eo modo se manifestet non liberè Deus, quia creatura eo ipso, quod creatura sit, antecedenter non est exigitiva essentialiter, ut existat. Deinde potest Deus manifestare se liberè creaturæ in hoc sensu, quòd scilicet quæcunq; posita, non habeat jus & exigentiam naturalem videndi Deum, videndique visionem quâ se videt, & hoc probandum fuisset, de hoc enim est quæstio, & hujus implicantia quæritur.

Quanquam etiam ex hoc posset implicantia dicta solvi salvarique, quomodo tunc libere videatur Deus, quia sicut positâ creaturâ rationali, quæ naturaliter noscit Deum abstractivè, liber est adhuc Deus, ut concurrat ad illam notitiam; ita & in præsenti.

Vel si mavis, dicere poteris, quòd liberum sit quidem Deo se revelare, sed positâ illâ revelatione non indigebit creaturâ, elevante principio, ad illud revelatum intuitivè noscendum.

Cur item non poterunt dari revelationes, quæ non sint extra vires naturæ? Et sicut quamvis Angelus A. videt naturaliter substantiam Angeli B. & tamen non videt actus illius liberos, ut ita servetur bonum naturæ rationalis quod stat in jure secreti, ita etiam in præsenti.

Rursus assumptio illius principii; Locutio propria est manifestatio interni conceptus absolutè loquendo falsa est, quia, si Dominus Deus revelaret mihi, quid cogitet Paulus, reverà tunc haberem manifestationem interni conceptus Pauli, & tamen nunc non loqueretur mihi Paulus. Deus item noscit omnes nostras cogitationes, nunquidné omnibus illis Deo loquimur

Quando autem adducit locum S. Pauli, quòd nemo sciat secreta Dei, nisi Spiritus Dei, locus ut sonat non est accipiendus, aliàs probaret etiam abstractivè non posse Deum nosci naturaliter, imò nec ab ipsa visione supernaturali quia nec ipsa est Spiritus Dei: Procedit ergo locus vel de actibus Dei liberis, vel de præsenti serie creaturarum.

ADDO etiam quòd concessâ hac propositione, quòd de ratione beatitudinis sit ultimum incrementum, quod potest haberi in vita intellectuali, in qua crescimus nostris intentionibus non sequitur tamen intentum Perez; quare enim tale incrementum non posset adhuc esse debitum secundùm vim naturæ? Imò hoc incrementum, non esset summum in ordine, quia naturaliter abstractivè noscimus Deum, crescimusque per hanc notitiam, in vita intellectuali & tamen illud incrementum non est summum ratione ordinis; possemus enim adhuc elevari ad habendam de Deo notitiam abstractivam supernaturalem; ita & in præsenti posset illa creatura naturaliter videns Deum elevari ad illius visionis actum supernaturalem producendum cum casu quo non elevetur sit productura actum visionis Dei in entitate naturalem digniorq; erit ille actus supernaturalis, sicut dignior est abstractiva Dei cognitio, si supernaturalis foret. Possemus etiam crescere per attingentiam actuum Dei liberorum, ut crescunt Angeli, qui connaturaliter vident suas substantias, & per manifestationem actuum liberorum acquirunt incrementum vitæ intellectualis.

Cæterum illa Propositio, esse amabile summè in suo genere, & non propter indigentiam allativam doloris, aut corruptivam, vel impeditivam existentiæ, est boni præstantia & nobilitas: Hæc, inquam, propositio instantiam habet in Deo, quia Deus de facto amat se, & noscit se tali necessitate, ut desineret illius existentia, si se non nosceret; Ergo potest esse bonum summè amabile, quamvis negatio amoris existentiam illius solveret.

INSTAT primo. Deus est talis, qui possessus quolibet gradu beatitudinis supernaturalis animum satiat; est enim Deus bonum, absque defectu; Ergo implicabit possideri illud, & non habere possessionem quâ possidens posset esse con-

contentus: Sed ſi eſſet poſſibilis natura, cui eſſet connaturalis viſio Dei per eſſentiam, poſſet accidere ut in minori gradu Deum videret, quàm poſſet naturaliter, imò ita accideret; quia impetus charitatis nullum habet finem & modum. Deinde una natura ſupernaturalis foret melior, quàm alia; id eſt una ferretur naturali impetu ad majorem beatitudinem, quàm alia; Ergo minor beatitudine non eſſet contenta, imò poſſet eſſe pœna æterna videre Deum in minori gradu, quàm poſſet naturaliter videri.

Ex quibus omnibus formatur argumentum in Cameſtres, Deus viſus cuilibet naturæ creatæ eſt bonum ſufficiens: Nullum bonum naturaliter debitum eſt ſufficiens; Ergo nullum bonum naturaliter debitum alicui creaturæ, eſt Deus viſus in ſe.

RESPONDERI poteſt argumentum habere retorſionem in ſupernaturali viſione; nam etiam in illa dantur gradus & impetus charitatis, etiam in illa non habet finem: & ſi dicas in ſupernaturali beatitudine contentari videntem menſurâ, quam illi præfigit liberalitas Dei per lumen gloriæ, vel quam præfigit ipſum ſpeculum voluntarium Deus ita & in præſenti contentatio illa dicetur oriri ex conditione naturæ, ex voluntario ſpeculo Deo, licèt naturaliter attingibili.

Ad argumentum in Cameſtres diſting. Minor; Nullum bonum naturaliter debitum tanquam terminus, & objectum actûs, eſt bonum ſufficiens. Neg. Min. Nullum bonum naturaliter debitum tanquam paſſio, vel proprietas &c. eſt ſufficiens. Conced. Minor. Diſtinctoq; Conſequenti, nego conſequentiam; Deus autem eſt bonum debitum, tanquam objectum.

INSTAT 2. ex Ariſtot. 14. Metaph. cap. 4. ubi dicit, Eſſentiam Dei conſiſtere in bonitate ſufficienti; Ergo videre illam eſſentiam, erit beatitudo; cùm autem Deus ſit etiam Trinus, videre naturaliter Trinitatem, erit aliquid ſuperabundans, bonum autem ſuperabundans non debetur naturæ.

RESPONDERI poteſt, Bonum ſuperabundans naturæ, ſeu excedens vires naturæ cognoſcitivas & appetitivas eſt bonum ſuperabundans; ſed non bonum quod eſt ſuperabundans ex fœcunditate naturæ, & identificatum realiter ſufficienti.

INSTAT 3. ex Nazianz. Orat. 2. de Pace ubi dicit; Conditionem cujuslibet naturæ intellectualis creatæ eſſe ſervilem; videre autem Trinitatem ſuperat conditionem ſervilem.

Reſponſum huic argumento ſuprà in ſimili. Deinde hîc non quæritur Auctoritas, ſed ratio.

SECUNDA IMPLICANTIA. Si perſona purè creata, eſſet per ſuam naturam capax videndi naturaliter Deum, & eſſet per ſuam eſſentiam digna viſione Dei, & non eſſet; eſſet quidem, quia quælibet perſona per ſuam naturam, eſt digna beatitudine, aut certè ei debetur facultas libera, eam obtinendi, neque poteſt eâ privari naturaliter, niſi in pœnam peccati; non eſſet autem digna, quia ſi ſpectemus ipſum bonum beatitudinis conſiſtentis in viſione Dei, per eſſentiam, illud eſt bonum plusquàm ſufficiens ad bonum, cujus aliquis eſt dignus ex ſua natura, eſt bonum juſtum, & æquale non ultra dignitatis ſpem, & confidentiam. Ergo.

RESPONDERI poteſt, dignitatem ſumi poſſe pro ſola proportione & æqualitate geometricâ; & talis non repugnat creaturæ, in ordine ad videndum Deum, daturque etiam in ipſa viſione ſupernaturali, & naturali beatitudine, fundaturque hæc proportio in proportione noſcibilis & noſcitivi. Secundò poteſt accipi dignitas proportione & æqualitate Arithmetica, & hæc impoſſibilis eſt creaturæ, ſed non requiritur ad viſionem; quia nec in naturali beatitudine habetur.

Deinde Juſtitia illa & æqualitas dupliciter ſpectari poteſt, vel reſpectu actionis, quæ eſt beatificativa ut quo, & inter hanc & beatificandum, intercedere debet quæſita illa æqualitas, & juſtitia; non enim poteſt eſſe ratio agendi ut quo, excellentior, principio activo. Secundò poteſt ſpectari illa æqualitas & juſtitia reſpectu objecti circa quod, & cum hoc beandus non debet habere æqualitatem, ut patet in naturali beatitudine & ipſamet ſupernaturali.

Falſa etiam eſt hæc propoſitio; Beatitudine debita ſecundùm vires naturæ non poteſt creatura rationalis niſi in pœnam privari; nunquidnè jam deſineret tunc Deus habere rationem ſpeculi voluntarii? Nunquidnè titulo ſolius exercitii ſuæ libertatis, non poſſet ſubtrahere concurſum? Et ſicut in moribus Regi non addicti non admittuntur ad videndam faciem Regis, idque in pœnam; & nihilominus aliqui etiam ex fidelibus ſubditis non admittuntur non in pœnam, ſed ad ſervandam Majeſtatem: vel ex ordine Principis; ita & in præſenti. *Ad alia ſolvenda*

NOTO 1. de hoc ipſo quæri: Cur non poſſit dari creatura, naturaliter omnia, ut ait Paulus, credens, ſperans, etiam independenter ab unione hypoſtatica. Illa Propoſitio; Nemo poteſt videre Deum, qui non poſſit eum ſummè amare, ſi ly ſummè accipiatur pro neceſſario vera eſt, nam Deus clarè viſus neceſſitat ad amorem; ſed falſa hoc ſenſu, quòd debeat intenſiſſimè, & excludendo amorem majorem, amare; de facto enim hoc non habetur, etiam in beatitudine ſupernaturali. Nec tamen illa charitas eſſet ſubſtantialis, ſed diſtincta realiter, eò quòd non detur creatura, ſuū actum ſibi identificans.

NOTO 2. Fidem naturalem, itemque actum quemcunq; non diſtingui objecto à ſupernaturali; hinc poſſibilis eſt creatura naturaliter credens exiſtentiam incarnationis, ſaltem ex ſuppoſi-

posita revelatione, poteritque dari creatura naturali actu subdens humanitatem Deificatam Deo: Nam & Catholici hoc non semper actu supernaturali faciunt. Quando dicitur, Christum habere radicem nostræ fidei, id verum est de præsenti rerum ordine; maximè quoad fidem supernaturalem: Per quod etiam explicari debent aliæ Auctoritates S. Pauli.

NOTO 3. Ad cognitionem illam naturalem, quà videretur Deus, posset absolutè loquendo, concurrere etiam species impressa; cujus infusionem & comproductionem, posset deposcere illa creatura, vel saltem exigere, ut à suo intellectu agente producatur. Sed posset etiam dici, quòd sine specie impressâ, sed per immediatum concursum videret Deum. Concessa autem illa specie, sicut in aliis materiis, est necesse poni ejusdem excitationem, concursum divinum, &c. sic & in præsenti.

TERTIA IMPLICANTIA. Si possibilis esset talis natura, Deus esset objectum formale motivum illius per solum concursum generalem, quod multis probat; hoc autem est impossibile; quia quando effectus fit à causa secunda, per solum concursum generalem, tunc determinatio quantitatis effectus, fit à causa secunda; intellectus autem non potest determinare quantitatem visionis: Hæc enim potest esse major & major, & intellectus ad hunc effectum, sunt æquales. Non etiam poterit fieri ab objecto determinatio visionis; quia hoc supponitur esse infinitum, adeoque quantum de se potens facere majorem & majorem intensionem; Ergo hoc referri debet ad Dei volitionem, adeoque ad concursum specialem.

RESPONDERI potest, specialitatem concursus duplicem cogitari posse; Primam, quæ sit ordinis supernaturalis, qualis de facto datur ad visionem beatam: Et alia specialitas, intra ordinem naturalem, qualis esset ad inveniendam quadraturam circuli, talisque specialitas ad illam visionem naturalem admitti posset.

Deinde istud principium quòd quando effectus fit à causa secunda per concursum generalem, quòd determinatio pendeat à causa secunda, universaliter falsa est, quia per concursum generalem posset venire canis ad bivium, manereque indeterminatus à circumstantiis ad unam potiùs viam: Quo casu determinatio illius spectaret ad causam primam.

Denique dici posset, quòd jus videndi Deum secundùm vires naturæ supponat hanc conditionalem, si Deus voluerit; ad eum modum, quo potestas in Angelo A. videndi secreta, Angeli B. est naturalis, illiusque exercitium naturale, supposita revelatione Angeli, cujus est secretum: Sic & in præsenti.

DIFFICULTAS II

Deciditur de titulo quæstionis.

DICENDUM est. *Non esse possibilem creaturam, cui sit connaturalis Dei visio.*

Vidimus suprà non posse hanc conclusionem à priori, & demonstratione Metaphysica probari; potest tamen demonstrari à posteriori, & demonstratione Theologica assumente principium fidei, sic. Quia & esset naturalis illa visio illi possibili creaturæ, & non esset; esset quidem ut supponitur; non esset autem, ut probatur: Quia si illi possibili creaturæ esset naturalis Dei visio, tunc visio, quæ de facto datur, non esset supernaturalis, quam tamen docet fides esse supernaturalem. Seq. prob. quia quod est supernaturale, debet esse tale (secundùm statum quæstionis in materia de Ente supernaturali) ut sit excedens & supernaturale cuicunque creabili substantiæ; Ergo si visio esset alicui creabili substantiæ naturalis, hoc ipso visio quæ datur, non esset supernaturalis.

Respicit hoc argumentum inprimis principium negativum; quia scilicet quodcunque est fundamentum ex vi supernaturalitatis petibile probans aliquid esse supernaturale omni substantiæ creatæ, idem probabit de visione.

Neque dicas illam visionem fore distinctam specie à præsenti quæ datur; dicam enim unionem hypostaticam, vel quæcunque alia entia indubiè respectu quarumcunq; creabilium naturarum supernaturalia, posse esse alicui creaturæ naturalia, modo distinguantur specie.

Respicit deinde idem argumentum varias Auctoritates, quas post alios adducit Martinon d. 8. n. 63. quæ probant visionem, esse omninò supernaturalem, & vitam æternam, esse gratiam Dei; inter quas Auctoritates est Augustini auctoritas ex Epist. 114. c. 15. *Si quæris*, inquit, *quomodo Deus sit invisibilis, si videri potest? Respondeo, invisibilem esse naturâ; videri autem cùm vult, sicut vult.* Et inferius: *Est naturâ suâ invisibilis & incorruptibilis, quæ contentim posuit Apostolus dicens: Regi seculorum invisibili & incorruptibili, quia sicut nunc incorruptibilis, nec postea corruptibilis; ita non solùm nunc, sed semper invisibilis.*

OBJICIT Major, Mol. Arriaga, & alii. Conjunctum ex intellectu, & lumine gloriæ, non est infinitæ perfectionis: Ergo potest æquari positione finitæ perfectionis substantiæ, eousq; augeatæ; ut accedat ad æquandum, conjunctum illud, ex intellectu & lumine gloriæ; Ergo & quæ naturaliter noscat divinam essentiam; quia illud conflatum naturaliter noscit eandem: Quod ulteriùs in hoc fundatur: Quia unum finitum potest æquari ab alio finito, si crescat in perfectione.

RESPONDERI potest 1. Retorq. arg. Conflatum ex potentia creata, & concursu divino gene-

generali, est finitæ perfectionis; & tamen illi sine ullo alio addito, connaturale est agere; Ergo poterit illud conflatum æquari ab aliqua possibili substantia, quæ scilicet se sola sit sufficiens ad agendum. Item, conflatum ex potentia noscente & ipsa notitia, est finitum, & connaturaliter attingit objectum; Ergo illud conflatum à creabili substantiâ æquari poterit, quæ scilicet sit substantialis objectorum notitia, & in intelligendo actus purus, ut Deus. Item conflatum ex ipsa præcisâ ratione unionis hypostaticæ, cum naturâ creatâ, est finitum; nam unio de se est modalitas, seu formalitas finita, & nonnisi extremum illius est infinitum, nempe persona Divina; Ergo poterit dari substantia, quæ adæquet illud conflatum, consequenter quæ sit connaturaliter substantia, & unio hypostatica.

Neque valet, si dicas cum Martinon. Nulli creaturæ esse connaturale, ut privetur propriâ & naturali subsistentiâ; quia conflatum illud ex unione hypostatica & natura humana est finitæ perfectionis, estque illi connaturale, ut careat subsistentiâ humanâ; Ergo dari etiam poterit substantia, quæ æquet illud conflatum, & cui etiam connaturale sit carere propriâ subsistentiâ.

Respondetur 2. Quòd ratio finitudinis non importet semper rationem æquandi; nam finita est perfectio quadranguli, & tamen multiplicatis in infinitum triangulis, æquari non potest: finita est perfectio cujuscunque hominis, & tamen æquari non potest, in infinitum multiplicata perfectione bruti: finita item perfectio cognitionis v.g. Angelicæ, & tamen æquari non potest multiplicata in infinitum perfectione sensationis, & similia. Sed tunc nonnisi unum finitum potest æquari ab alio finito, quando augetur illius perfectio in eodem genere. Et sic v.g. calor ut tria potest æquari à colore ut unũ, si bis insuper, repetatur unitas caloris. Et certè hoc ipso, quia aliqua entia sunt diversæ rationis, non dicentur æqualia; hoc enim ipso quia sunt diversæ rationis, disparata sunt, consequenter absolvunt ab æqualitate, vel inæqualitate.

Imaginabile quidem est, quomodo entia diversi ordinis possint aliquo modo se æquare; Si sit æquatio in genere moris, vel in prædicato utrique communi, & ita sex floreni æreorum solidorum æquant moraliter unum aureum, & tripalmare quantum per quantitatem ordinis naturalis, posset æquari à quantitate supernaturalis ordinis, si daretur, modo illa quantitas augeatur: quia datur æquatio in eodem prædicato formali, hoc est extensione; non potest autem ostendi, quòd aucta quæcunque substantia intellectualis creata, aucta, inquam, secundùm perfectionem, esset habitura aliquod commune prædicatum, cum conflato ex intellectu humano, & lumine gloriæ, ratione cujus conveniat illi naturalis Dei visio.

Deinde etiam hoc posito, quòd illo conflato detur aliquid perfectius, non ex eo jam sequitur quòd vel formaliter, vel eminenter debeat continere inferiùs; sed sufficit ut vel unâ perfectione superet illud: & ita superat Angelus hominem, licèt non habeat potentiam generandi quà talem nec formaliter, nec eminenter.

Tota itaque finitas illius conflati v.g. ex intellectu humano & lumine gloriæ in hoc stabit; quia potest dari perfectior intellectus, & perfectius lumen; non autem in coæquatione à substantiâ naturali, qualem ponit argumentum.

Addi potest contra Martinon d. 7. n. 27. Quòd sicut intellectus Luciferi, est perfectior virtute intellectivâ sancti Petri; & tamen hujus virtus intellectiva posito lumine elevante, fit ordinis Divini; ita posito intellectu perfectiori præ intellectu S. Petri, modò elevetur intellectus S. Petri lumine gloriæ, erit ordinis Divini, non autem ille prior.

Responderi potest 3. Negando quòd conflatum ex intellectu & lumine Gloriæ naturaliter videat Deum, sensu quem assumit argumentum; vel potiùs distinguendo illam propositionem claritatis causa. Conflatum illud ex intellectu & lumine gloriæ videt Deum naturaliter, hoc est non indiget ullo principio de novo elevante. Concedo: videt naturaliter, hoc est non involvit ullum principium elevans & supernaturalisans. Nego. Quod si illud conflatum involvit tale principium, etiam substantiam creabilis, deberet illud involvere.

Instat 1. Arriaga. Conflatum illud ex intellectu & lumine gloriæ si dicatur esse altius, seu altioris ordinis, petitur principium; non enim potest ostendi is altior ordo, nisi supponatur lumen esse supernaturale omni creaturæ, de quo tamen est tota quæstio.

Respondetur. Hoc dicendo non peti principium; quia supponitur aliunde notum, omnia supernaturalia, esse altioris ordinis naturalibus; Supponitur item quòd lumen sit supernaturale omni possibili creaturæ, secundùm jam dicta; & quia in hac quæstione non attenditur, quid demonstrari possit, sed attenditur ad principia fidei; hinc bene huic argumento, secundùm eadem principia, respondetur.

Instari potest 2. Quidquid Deus potest per superadditam qualitatem, potest hoc ipsum per essentiam conferre intellectui; Ergo hic potest esse per essentiam visivus Dei.

Respondetur. Falsum Antecedens, quia non potest Deus facere, ut aqua sit essentialiter calefactiva, potest idem per qualitatem, vel per potentiam obedientialem; potest item facere ut creatura intellectualis per superadditam notitiam à se productam noscat res, nec tamen potest facere substantiam creatam, seipsa intellectivam. Ant. itaque est certum, si res non implicet.

Instari potest 3. Proponendo idem aliter. Ordo substantiarum creabilium, non est inferior ordine accidentium; neque enim Deus est minùs potens in creandis substantiis, quàm in creandis accidentibus, neque est minùs participabilis per substantias, quàm per accidentia; Ergo potest creare substantiam, quæ sit ejusdem ordinis cum lumine gloriæ.

Respondetur. Inprimis concedendo totum, ut probetur una contradictionis pars, talem scilicet substantiam esse possibilem, & deinde opponendo argumentum propositum suprà, ut ostendatur alia contradictionis pars, nempe quòd sit talis substantia impossibilis.

Directè dici potest, quòd ordo substantiarum non sit inferior ordine accidentium, secundùm entitativam perfectionem, quòd scilicet sicut accidentia possunt magis & magis perfici, ita & substantiæ: non esse tamen æqualis habitudinis, ut scilicet possit hoc connaturaliter aliqua substantia, quod potest cum accidente præcipuè elevante.

QVÆSTIO II.

De Objecto visionis.

Indubiè objectum visionis est Deus, ne ergo inutilis sit quæstio, sensus tituli erit: Quænam objecta attingat visio in Deo? Divisio objecti visionis est in primarium, quod est ipsemet Deus; & in secundarium, quod sunt creaturæ; ut quæstio absolvatur commodiùs;

Præmitto 1. *De facto videri à Beatis clarè essentiam Divinam*: quia hoc est articulus fidei, fundatus in illo 1. ad Cor. 13. videmus nunc per speculum & in ænigmate; tunc autem facie ad faciem; credimus autem Divinam essentiam. Definivit id etiam Florent: in decreto de Purg. ubi ait. *Animas jam purgatas mox intueri Deum trinum & unum, sicuti est.*

Præmitto 2. *De facto etiam videri à Beatis Trinitatem.* Ratio est, Tum quia id docuit cit. Florent. Tum quia fide credimus etiam Trinitatem, ergo videbimus, ut salvetur locus Pauli. Tum, quia videtur Deitas etiam sub formalitate substantiæ, hinc connaturaliter loquendo videri debet etiam terminus illius, hic autem est triplex personalitas.

Præmitto 3. *Videri in Deo omnes perfectiones primarias, & attributa primaria; non tamen videri omnes secundarias.* Nomine primariarum veniunt perfectiones simpliciter simplices, nomine secundariarum, aliæ, ut aliqui potentia, aliquis scientia. Prima pars prob. Tum, quia ita sentit Ecclesia. Tum, quia credimus perfectiones primarias; Ergo & videbimus, ut voluit Paulus. Tum, quia dicta verba S. Pauli derivat Aug. in soliloquiis c. 26. ad visionem attributorum primariorum. Secunda pars prob. Tum, quia expressè Scriptura multorum talium notitiam negat Beatis, ut videre est, Matth. 14. Isaiæ 63. Dan. 3. Tum, quia aliàs noscerent omnia possibilia, quorum omnium positio, est perfectio secundaria. Tum, quia alias careret Deus bono naturæ intellectualis, quod est jus secreti.

Neque valet si dicas; quòd illæ perfectiones secundariæ sint essentia Dei; nam in recto sunt essentia Dei, & secundùm hoc rectum noscuntur: Sed est difficultas; An noscantur formaliter acceptæ, & secundùm sua obliqua.

Nec obest, quòd illæ perfectiones primariæ dicantur infinitæ; non sunt enim fortè numero & extensione infinitæ sed dignitate; & si noscitur de facto attributalis infinitas Dei, poterunt bene nosci & primaria attributa infinita dignitate. His facilioribus præmissis. Sit

DIFFICULTAS I.

De Objecto visionis primario.

Sub hoc titulo, maximè discutiendum est: An notitiâ intuitivâ attingi possit v. g. essentia Divina; & non attingi personalitates & similia. Non posse id fieri post Thomistas docet Suar. Vasq. Mol. Amicus d. 9. à sect. 18. Quiros d. 31. à sect. 2. Posse autem id fieri, docent Scotistæ, Salas, Arriaga, d. 9. Mart. d. 8. s. 9. Sit

Punctum Difficultatis 1.

An sit possibilis inadæquata Dei notitia, & tamen intuitiva?

Quæres 1. *Quid sit sentiendum de possibilitate inadæquatæ notitiæ, & tamen intuitivæ?*

Assero 1. *Implicare contradictionem ut visio sit formaliter præcisio.* Ratio, quia implicat contradictionem, unam formalitatem esse formaliter aliam; implicat enim unam definitionem esse formaliter aliam; Ergo etiam implicabit visionem, esse formaliter præcisionem; quia etiam hæc definitionibus differunt.

Assero 2. *Præcisum potest esse visum*: Sensus asserti est, quòd scilicet, si primò antecedat præcisio, & sequatur intuitio, fieri possit, ut illud quod erat præcisum possit esse visum, & non abstractivè cognitum. Dixi, si præcedat præcisio, ut scilicet salvetur, quòd in uno eodemque statu remanens objectum videatur; quia si post visionem accederet præcisio, mutaretur status, ut ita dicam, objecti.

Ratio 1. asserti est, quia id non implicat contradictionem, ut videbimus solvendo argumenta.

Ratio 2. quia inprimis pro suâ parte non implicat intellectui præscindere objectivè, ut dictum alibi; ex alia parte, objectum præcisum, quòd possit videri, sic probatur, vel objectum præci-

præcisum,& inadæquatum,est in illa ratione inadæquati,& præcisi,sicuti est in ratione illa inadæquati,& præcisi ; vel non est ? si non est ; Ergo quod est,non est ; est enim in ratione inadæquati,& non est,sicut est in ratione inadæquati : Si autem est in illa ratione inadæquati, sicuti est in illa ratione inadæquati ; Ergo in illa ratione inadæquati,sicuti est in illa ratione inadæquati, potest etiam cognosci ; omne enim quod est, est cognoscibile,vel noscitur : Ergo & videri intuitivè ; quia videri intuitivè nihil aliud est,nisi videri sicuti est,ita,ut Ititas cognitionis mensuretur Ititate objecti. *Hoc ipsum sic aliter proponitur.*

Objectum adæquatè acceptum est adæquatè sicuti est adæquatè ; Ergo etiam inadæquatè acceptum, est, sicuti est inadæquatè ; Ergo quemadmodum dum cognoscitur adæquatè, sicuti est adæquatè,dicitur videri adæquatè ; ita dum cognoscitur inadæquatè, sicuti est inadæquatè,essentia videbitur inadæquatè ; quia visio definitivè, est noscere sicuti est. Fallitur autem imaginatio oppositorum, dum hunc terminum sicuti est,sumunt pro eodem , ac pro esse physico reali.

RATIO 3. ejusdem est. Quia ponamus, quòd Petrus præscindat rationem communem animalis; Quæro: An illum conceptum objectivum Petri,attingat Deus,vel non ? Si non attingit, ergo omni scientia non scit omnia, nec noscit, quæ noscit homo, interrogatusque Deus quid cognoscat Petrus,deberet dicere : Nescio; interrogatusq;ad quid concurrerit noscendum, deberet repetitò dicere ; Nescio : quod si attingit ; quæro : An cognoscat illud notitia intuitiva,vel non ? Si cognoscit intuitiva,ergo potest præcisum cognosci intuitivè ; Si autem non cognoscit intuitivè , ergo Deus abstrahit,quod est contra defendentes : & si dicas, quòd Deus intuitivè cognoscat conceptum formalem, non tamen intuitivè conceptum objectivum repræsentatum ab illo formali ; Ergo similiter contra Oppositos sequetur, quòd possit intuitivè nosci Pater,non nosci autem Filius ; quia non est major connexio inter Patrem & Filium, quam inter conceptum repræsentantem quà repræsentantem,& repræsentatum.

Neque valet,si dicas, quòd Deus intuitivè cognoscat illud animal ; quia cognoscit & hoc, & illud animal.

Contra,quia conceptus ille formalis non repræsentat hoc & illud ; sed rationem communem ; Ergo saltem unâ formalitate notitiæ , debet attingi,illa ratio communis. Dixi unâ formalitate notitiæ, ut ita ostendatur Deum non præscindere formaliter,sed æquivalenter : Si enim illa notitia etiã particularia non attingeret, præscinderet formaliter, abstraheretq; ut nos.

DICES. Non est major ratio, cur repugnet ne visio sit formaliter præcisio; & non repugnet præcisum videri.

RESPONDETUR. Rationem hanc esse, quia in illo priori sequeretur formalitatum confusio, & definitionum ; quæ in asserto secundo non sequitur, ad eum modum, quo album potest esse dulce, licèt dulcedo, non sit formaliter albedo.

QUÆRES 2. *Quid sentiendum sit de visione Essentiæ,& Personarum?*

ASSERO I. *Essentiam Divinam præcisam à personalitatibus posse videri.*

RATIO I. est,quia id non implicat,ut videbimus solvendo argumenta.

RATIO 2. Quia non implicat formalitatem aliquam præcisam,nihilominùs intuitivè nosci, ut dictum sup. Asserto 2. Ergo etiam poterit nosci ratio essentiæ,sine personis ; non enim est, cur,si alia præcisa, intuitivè noscibilia sint,non sit intuitivè noscibilis,essentia præcisa.

RATIO 3. à pari. Prima paritas , potest communicari natura, & non communicari paternitas ; Ergo & videri. Secunda Paritas, potest uniri immediatè persona Verbi & non uniri immediatè natura,ergo & videri ; quia si aliqua distinctio est sufficiens ad salvanda prædicata hæc : Communicari,& non communicari, quæ sunt prædicata physica , quare sufficiens non erit ad salvanda hæc prædicata : Intuitivè nosci,non intuitivè nosci ? Tertia Paritas,quia non minùs identificantur realiter perfectiones secundariæ Dei Deo, quàm personalitates. Ergo si potest per omnes videri essentia Divina ; & non videri perfectiones secundariæ, poterit etiam videri essentia non visis personis.

ASSERO 2. *Non est possibile videri unam personam in ratione talis personæ , & non nosci aliquo modo aliam personam , correlativè respondentem, qualis est correlatio personæ Patris, ad personam filii.*

RATIO est, quia & videretur tunc illa persona in ratione talis,& non videretur ; videretur quidem ut supponitur ; non videretur autem, quia est impossibile nosci relativum, & non nosci ad aliud: cùm definitivè sit ad aliud : sed tunc non nosceretur ad aliud ; quia illud aliud,dicis, nullo modo attingi.

ASSERO 3. *Non esse possibile unam personam correlativam videri visione adæquata , & non videri aliam personam correlativam.*

RATIO est, quia & videretur adæquatè illud correlativum, & non videretur adæquatè ; videretur quidem adæquatè ut supponitur; non videretur autem adæquate , quia non videretur id quod inadæquata suâ ratione importat, nempe terminum.

ASSERO 4. *Esse possibile videri unam personam correlativam visione inadæquata , & non videri aliam personam . sed tantummodò nosci utcunque.*

RATIO I. est ex jam dictis , quia scilicet id non implicat : deinde major est identitas inter naturam v. g. & paternitatem , quàm inter paternitatem & filiationem;& tamen potest communicari essentia,non communicari paternitas;

Ergo

Ergo & multò magis videri paternitas non visâ filiatione. Item non magis essentialiter in ratione etiam respectivi importat omnipotentia v. g. N. equum possibilem, quàm importat v. g. paternitas filiationem; quia sicut ad aliud, paternitas est, hoc est ad filiationem; ita ad aliud est, etiam omnipotentia; & tamen potest nosci omnipotentia intuitivè, & non nosci N equus possibilis; Ergo etiam poterit nosci intuitivè paternitas, & non nosci intuitivè filiatio.

Neque valet si dicas, quia omnipotentia est ad plura, & paternitas non est nisi ad unum, redit enim argumentum factum. Relativum ad omnia, potest nosci intuitive, non cognitis intuitive omnibus, sed tantùm aliquo modo; Ergo & relativum ad unum, nosci poterit, non cognito intuitive illo ad aliud, uno.

Ratio 2. est, quia potest dari lumen gloriæ, quod intuitivè repræsentat omnipotentiam, & non terminos illius; Ergo etiam poterit dari lumen intuitivè repræsentans paternitatem, & non repræsentans intuitivè filiationem. Neque valet si dicas, quòd termini omnipotentiæ, non sint ejusdem rationis cum omnipotentia; sunt enim creaturæ; jam autem paternitas & filiatio sunt termini ejusdem rationis in ratione Divini: non inquam valet, quia etiam creaturæ in ratione creaturæ sunt termini ejusdem rationis, & tamen potest in Omnipotentia repræsentari una creatura, quin repræsentetur alia. Deinde in intuitiva non est necesse attingi terminos connexos essentialiter, si sint diversæ rationis salvâ formalitate intuitivæ; Ergo eadem salva, non erit necesse nosci terminos ejusdem rationis.

Ratio 3. est. Non est necesse ut ex vi comprehensionis unius correlativi, sequatur comprehensio alius correlativi, & ita quando Angelus comprehendit creaturam, non est necesse, ut comprehendat creatorem; Ergo etiam non est necesse, ut ex vi visionis unius correlativi, sequatur visio alius correlativi.

Respondet 1. Suar. Majorem esse connexionem inter relativa in ordine ad cognosci, quàm in ordine ad uniri, nam v. g. scientia non potest nosci sine scibili; in omni tamen intellectu unitur noscenti sine scibili.

Contra est. Tum, quia vidimus suprà, quòd relativa omnipotentia intuitivè nota, non exigit intuitivè nosci terminos omnes. Tum, quia nego hoc ipsum non posse scilicet scientiam pro qualitate, ut supponimus, acceptam, vel habitu, nosci intuitivè, non cognito intuitivè scibili. Tum, quia quamvis concedamus, quòd correlativa magis sint connexa ad cognosci, saltem quomodolibet quàm ad uniri; nego tamen ex dictis, magis esse connexa, in ordine ad nosci intuitivè.

Responderi potest. Ex eo personam Verbi posse terminare unionem; quia hæc terminatio cùm sit personalis, & singulæ persona habeant suas distinctas personalitates, poterit una terminare, quin terminet alia: at verò visio est communis toti Trinitati.

Contra est. Tum, quia concedo communem esse toti Trinitati visionem hoc sensu quia unaquæque persona videri potest; sed nego esse communem toti Trinitati hoc sensu quòd si una videatur, debeat videri alia. Tum quia sicut unaquæque persona habet propriam suam personalitatem, ita habet suam cognoscibilitatem; quomodo enim possem dicere, quòd habeat propriam personalitatem, si non est cognoscibile, quod habeat propriam personalitatem: Ergo & visibilitatem & intuibilitatem.

Assero 5. *Posse videri unam personam, non attactâ aliâ ullo modo, si disparatè se habeat*, v. g. posse videri paternitatem, non visâ spiratione passiva. Ratio, quia sunt & distincta realiter, & nullo modo connexa.

Quæres 3. *Quid sentiendum de visione Attributorum.*

Assero 1. *In sententia illorum, qui de conceptu essentiæ dicunt esse Attributa, non posse videri essentiam sine attributis.* Ratio, quia impossibile est videri hominem, & non animal rationale. Ergo etiam &c. siquidem illa sunt de definitione essentiæ.

Assero 2. *In sententia de primo essentiali conceptu Deitatis Attributa non ponente, inprimis videri possunt Attributa secundùm rationes communes, non attingendo ullo modo Deitatem.* Ratio quia sic sumptæ rationes communes præscindunt à Deitate, ex alia parte rationes præcisæ possunt intuitivè nosci.

Rursus accipiendo Attributa secundùm quod sunt à parte rei, non potest videri rectum unius, quin videatur rectum alius. Ratio, quia idem habent rectum nempe Deitatem; Sed possunt non videri secundùm sua connotata: quæ enim in hoc implicantia? atque ita potest videri Deitas sine connotato, quod est sublevatio miseriæ, adeoque sine misericordia.

Assero 3. *Accipiendo Attributa pro formalitatibus, seu formis quibusdam metaphysicis Divinis, potest concipi unum, quin concipiatur aliud, adeoque & videri.* Quod possit concipi suppono ex materia de Præcisionibus: quòd possit videri, Probatum est in quæsito 1. Asserto 2.

Punctum Difficultatis 2.

Solvuntur Objectiones.

Suppono quid sit cognitio intuitiva, & quidem pono quòd rigorosè loquendo non sit idem, quod scientia visionis, quamvis passim hæc duo confundantur; Ratio est, quia cognitio, quæ habetur à Deo de possibilibus, non est cognitio visionis, ut scitur, & nihilominùs falsum

sum est dicere: quòd Deus abstrahat, & abstractivè noscat; certeque utendo phrasi communi, non noscit illa possibilia per alienas species, aut per modum alius. Per hoc autem inter se distinguentur, quia visio respicit existentiam quà talem, intuitiva autem, formatur formalitate sibi propriâ: jam verò hæc formalitas stat in hoc, quòd est noscere objectum secundùm quod ipsum, & sicut est; ita ut modus seu ita cognitionis, respondeat modo ita & sicuti objecti. Porro hoc ipsum quod est noscere ita, sicut est objectum, dupliciter potest accipi; vel noscere conformiter ad objectum, & hoc, commune est omni notitiæ veræ; vel noscere eo modo, ut ita & modus notitiæ, proportionetur ita & modo objecti, & hoc spectabit ad intuitivam. Ita v. g. quando nos demonstramus existentiam Dei, demonstramus conformiter ad objectum, cùm ipsum objectum existat; quia tamen modus, & ita illius notitiæ, non est proportionatus, modo & ita objecti; nam concipimus Deum, vel per modum personæ venerabilis corporeæ, vel per modum lucis, fit ut illa demonstratio, non sit notitia intuitiva.

Probatur bonitas explicationis 1. Auct. S. Pauli, qui intuitivam Dei per hoc definit, *videbimus eum sicuti est*, quasi diceret; Ita notitiæ, respondebit ita objecti.

Deinde, quia communes explicationes non satisfaciunt: nam si dicas quod intuitiva noscat objectum non per modum alius; rem positivam explicabis per conceptum negativum, ac si intuitivam albi, explicares, per intuitivam non per modum nigri.

Item si dicas, quòd intuitiva habeatur per proprias species, vel per concursum immediatum objecti; Econtra quia sine utroque potest Deus determinare intellectum ad producendam notitiam intuitivam. Quod si recurras, debere illam notitiam proficisci ab aliquo defectum objecti supplente; contra, quia malè quis describeret albedinem, quòd sit dealbativa, nisi ad dealbandum assumatur in genere efficientis nigredo.

Denique, quia hoc quod est noscere non per modum alius, potest revocari ad dictam explicationem tanquam conceptus negativus; hoc quod est procedere per proprias species revocari potest tanquam id quod ordinariè contingit. *Hoc posito*

Objicitur 1. Auctoritas 1. est S. Script. ubi Christus D. alloquens Philippum Joan. 14. *Philippe qui videt me, videt & Patrem meum.*

Respondetur 1. Quòd alia sit hæc propositio: viso filio videri & Patrem, & alia hæc viso Filio, videri debere indispensabiliter Patrem; Prius illud dicit Christus D. non posterius, beneque illum locum accipere possumus de visione ordinaria, vel de visione sumpta pro qualicunque notitia, quo etiam modo explicandus est Aug. in Psal. 85.

Deinde, Christus D. loquitur illic non de visione corporali: Pater enim non habet corpus, non etiam de intuitiva, de quâ hîc; quia illa, in via, Apostolis non competebat; Ergo debuit loqui vel de visione per fidem, vel de visione lato modo, hoc est, notitia abstractiva; inde autem non sequitur, viso rigorosè filio, debere rigorosè videri & Patrem.

Denique hunc locum non debere intelligi de visione Essentiæ Divinæ docet Salaz, Toletus, Vasq. Granadus autem adfert hanc explicationem; quia Christi D. etiam quà hominis tanta fuerit cum Patre consensio, & connexio, ut qui eum fide, quâ deberet, cognosceret, scire consequenter posset, eum esse filium æterni Patris connaturalem.

2. Auctor. est S. Thom. ex 2. 2. q. 2. a. 4. ad 3. Sed illic loquitur de solâ lege ordinariâ.

3. Auctoritas est ex 3. p. q. 3. a. 3. Sed illo loco tantùm loquitur S. Thom. de abstractione negativa, quæ negat personas de Deo, quæ quia falsa est, non potest esse objectum veræ visionis Dei; sed non loquitur de abstractione ablegativa, quæ nec affirmat, nec negat.

Objicitur 2. Est impossibile existere aliquid à parte rei, & tamen inadæquatè; Ergo etiam est impossibile videri inadæquatè; quia visio, est ad rem, sicuti est.

Respondetur. Neg. Cons. disparitas est, quia si aliquid inadæquate existeret, idem unumque distingueretur hoc ipso realiter à seipso, ut distinguuntur Ens, & non Ens: Si autem videatur una formalitas non visâ aliâ, non sequetur distinctio realis. Probationi Cons. mox respondebitur.

Objicitur 3. Illa notitia & esset intuitiva, & non esset; esset quidem ut supponitur; non esset autem, quia ad rationem intuitivæ spectat, ut non aliter sit in mente noscentis, quàm sit in seipsa; nam intuitiva est circa rem sicuti est, ergo cùm v. g. Divina Essentia, non sit sine personis; non potest nosci sine personis.

Responsio 1. Communis est, quòd de ratione intuitivæ non sit, omnes formalitates objecti attingere. Illustratur hoc 1. visione corporeâ; oculus enim cognoscit intuitivè albedinem, nec tamen videt, an sit modus, an qualitas realis?

Neque valet si dicas, quòd illa prædicata non cadant in sensum, nam si stare potest intuitiva omnibus non visis, si non sint visibilia corporaliter, quare intuitiva stare non poterit, si non videantur omnia, quamvis sint visibilia? ex eo, quia vel deficit lumen, vel denegatur concursus Divinus ad reliqua videnda.

Rursus, videndo albedinem intellectio conjuncta illi visioni est intuitiva, & tamen non habet vim discernendi omnes formalitates; & ex quocun-

quocunque principio fieri poteſt, ut tunc non omnes formalitates intuitivâ attingantur, idem fieri poterit ex defectu luminis, concurſus Divini &c. ne omnia intuitivè attingantur. Et ſicut ſi daretur oculus eſſentialiter determinatus, nonniſi ad videndum album, hoc ipſo connaturale eſſet illi non videre nigrum: ita & ſi detur concurſus determinatus nonniſi ad intuendam certam formalitatem, connaturale illi erit, nonniſi unam formalitatem videri.

Neque valet, ſi dicas, quòd ſicut non poſſit dari concurſus ad videndam albedinem, qui non videat albedinem, ita non poterit dari concurſus ad videndam eſſentiam, & non perſonas, cùm ipſæ ſint realiter eſſentia, non valet inquam: nam primò albedo non diſtinguitur virtualiter à ſeipſa. Deinde unum idemque & ratione ejuſdem videretur tunc, & non videretur: quod non ſequeretur, ſi viſâ eſſentiâ, non viderentur perſonæ: de quo in materia de præciſionibus.

Respondetur 2. ſecundùm communia principia. Ad rationem intuitivæ adæquatæ ſpectare, ut res non aliter appareat in mente noſcentis, quàm ſit in ſeipſa, ſed non ſpectare id ad rationem intuitivæ, inadæquatæ.

Respondetur 3. De ratione intuitivæ eſſe, ut videatur res ſicuti eſt, non hoc ſenſu, ſicut exiſtit phyſicè; ſed hoc ſenſu, ut ita objecti, & ita cognitionis inter ſe commenſurentur, quod jam explicatum eſt.

Instabis. Si per impoſſibile in Deo foret nonniſi una perſona, non poſſet tunc videri natura non viſâ perſonâ; Ergo cùm non minùs identificet ſibi natura Divina tres perſonas planè atque una eſſet, non poterit videri ſine illis.

Respondetur inprimis etiam Ant. eſſe falſum, ſuppoſito ſi formari poſſet diſtinctio inter naturam & perſonam ratione connotatorum: ſed miſſo Antecedenti, negatur conſequentia; Diſparitas eſt, quia fortè tunc non haberetur fundamentum præſcindendi illas duas formalitates, adeoque nec videndi unam ſine alia.

Concedimus quidem quod ſublatâ per impoſſibile unâ perſonâ, tolleretur natura Divina; quia niſi tolleretur, ſequeretur diſtingui realiter naturam & perſonam; ſed hoc abſurdum non ſequeretur, ſi videatur una perſona, vel una perfectio, non viſa alia.

Ad multas objectiones, quæ deſumi poſſent ex Quiros negante præciſiones objectivas, quales admittimus, ſolvendas.

Noto 1. Quòd illa viſione videnda ſit natura, non ſicuti eſt in ratione adæquata, & phyſicè; ſed tamen ſicuti eſt in ratione inadæquata, per ita cognitionis, proportionatum, ad ita objecti. Et quamvis connexa non poſſint attingi, quin attingatur utrumque, poteſt tamen aliud attingi intuitivè, & non aliud.

Quod autem dicit, Intuitivam debere eſſ per proprias ſpecies, id jam negatum eſt: ſed etiam hoc conceſſo, nego quòd ratio aliqua præciſa, & inadæquata, non poſſit habere propriam ſpeciem, inadæquati ſui eſſe.

Caſu quo res ſupponatur indiſtincta virtualiter, habens tamen diverſam definibilitatem & connotata, poterit bene videri una, quin videatur alia, ſecùs ſi etiam non habeat diverſa connotata; nego enim cognitionem abſtractivam illam eſſe, quæ rem noſcit ſecundùm ordinem ad connotata extrinſeca; nam omnipotentia pro ut dicit connexionem cum creaturis, intuitivè noſcibilis eſt; & tamen noſcitur ſecundùm ordinem ad extrinſeca.

Concedo Deum non poſſe videri adæquatè quin attingatur quòd ſit potens; ſed nego; ſive in intuitiva, ſive in abſtractiva id fieri non poſſe ſi ſint inadæquatæ: nec tunc intuitiva confundet Deum cum creaturâ; intuitivè enim videbit, illum, non eſſe creaturam. Caſu autem quo attingerentur ſolæ rationes communes, quid fieret? dicetur infra. Reliqua ejus Argumenta à n. 25. impugnant potiùs præciſiones objectivas.

Noto 2. Quòd negari realiter de paternitate non poſſit Sapientia; quia aliàs daretur diſtinctio realis inter ſapientiam & paternitatem ſed ſi negetur prædicatum viſi, non ſequetu hæc diſtinctio realis.

Quando enuntiatur hæc propoſitio: Paternitas exiſtit, ſi ponantur tres exiſtentiæ relativæ nullo modo attingetur eſſentia; ſecus ſi negentur, quia hoc ipſo, quòd importatur illic exiſtentia, importabitur exiſtentia naturæ; cum hoc tamèn ſtabit, ut poſſit non attingi ſub puro prædicato paternitatis; ad eum modum, quo in ho termino natura Divina terminatur paternitate eſt neceſſe attingi, naturam & paternitatem ſed non eſt neceſſe ſi attingatur natura, ſub conceptu naturæ.

An autem ſub hoc termino: Paternitas generat, reſpondeat natura, vel non? dictum in materia de præciſionibus.

Quamvis realiter paternitas ſit eſſentia, quòd ex hoc ſi videatur paternitas non viſa eſſentiâ inferri non poſſit alietas realis, dictum ſuprà Cæterum ſi natura Divina quæ eſt à parte rei phyſicè, & prout eſt à parte rei phyſicè attingatur, attingentur & perſonæ.

Deinde videtur Quiros aliquid aſſumere difficile; nam ex una parte ponit quòd in intuitiva non ſit neceſſe clare omnia prædicata exprimi, ut habetur num. 29. Ex altera parte docet, non poſſe videri unam perſonam, quin videatur alia; & tamen ſecundum priorem propoſitionem poſſet clarè non exprimi, adeoque nec videri.

Quod autem dicit, Intuitivam in hoc ſtare, ut quamvis clarè non exprimatur objectum, tal tamen ſit in cognitione, ut nullo diſſimile ſit objecto

objecto reali, id verum est, de sola adæquata notitia.

Nego ex dictis suprà, quòd Paternitas visa secundùm conceptum objectivum, sit essentia identificans filiationem; nego concepto colore concipi inclusionem formalem, vis v. g. productivæ specierum, eritque tunc imago coloris inadæquata.

Concedo quidem quòd videns paternitatem non possit reddere rationem de filiatione, sed insuper addo, quòd nec sit opus filiationem ex parte objecti necessariò secundum intuitivam respondere: & licèt non possit respondere in cognitione intuitivâ nisi eâ ratione, quâ potest physicè existere, si intuitiva sit adæquata, secùs si inadæquata.

Noto 3. Ad solvendas objectiones Amici. Quando videntur perfectiones Divinæ omnes, non esse illam infinitam visionem; nam inprimis terminus ipse, non est infinitus numero; nam non sunt fortè numero infinitæ, perfectiones primariæ: posito quòd sint intensivè infinitæ, nihil sequitur, quia circa infinitum intensivè, potest versari finita notitia.

Si autem comparentur inter se visio totam Deitatem, & alia eandem, sed inadæquatè attingens, prior illa erit infinita terminativè, non verò posterior, si infinitatis prædicatum non attingat.

Concedimus ulterius visa Deitate, connaturalem esse exigentiam ut videantur & personalitates, tanquam termini itemque attributa, sed negamus id necessariò fieri.

Concedo intelligibilitatem, objecti fundari in tota entitate, hoc sensu, quòd nihil sit in illo, quod non sit intelligibile; sed non fundatur in tota entitate, hoc sensu, ut non possit nosci quin noscatur & aliud. Unde potest aliquid immediatè in seipso videri, sed in seipso inadæquatè sumpto, adeoque cum præcisione.

Noto 4. Illam visionem fore distinctam specie à visione quæ de facto datur. Ratio, quia aliud esset specie objectum hujus, & aliud specie objectum alius: immo nec esset illa præcisiva visio completè formaliter beatificativa; quia nondum intelligeret & possideret optimum intelligibile; immo si attingeret illa notitia solas rationes communes, eæ nullo modo sunt beatificativæ. Ratio est, quia beatificativum, nihil potest esse nisi intuitio, & amor summi boni; rationes autem communes, non sunt summum bonum.

Noto 5. Visio attingens in Deo essentiam illius Divinam, seu Deitatem; quamvis non attingeret personas, esset æquivalenter, licet ut dixi, non completè formaliter beatificata. Ratio, quia ipsa essentia æquivalet perfectione, tribus personis; immo est ratio primaria excellentiæ illarum: Ergo & cognitio illius æquivalenter erit beatificativa, & æquivalebit cognitioni personarum. Si autem non attingeret Deitatem, non esset beatificativa; quia non videret summum bonum.

DIFFICULTAS II.

De Objecto visionis secundario.

Præmitto 1. *Videri in Deo creaturas.* Docuit hoc Aug. in l. 4. ad literam de Gen. c. 21. usque ad 31. ubi cap. 23. inquit; *Multùm quippe interest inter cognitionem rei cujuscunque in verbo Dei, & cognitionem in natura illius, ut illud, meritò ad diem pertineat, hoc ad vesperam.* Unde Theologi notitiam creaturarum in illismet ipsis appellant vespertinam, priorem matutinam. Ratio etiam præmissi potest haberi, ex dictis suprà; si enim Deus potest in se videre, & noscere creaturas, cur etiam id creaturis non concedetur, ut seipsas in Deo videant.

Præmitto 2. *Non posse scholasticè disputari, quasnam creaturas videant Beati in Deo?* Consentiunt Auctores, quòd non ignorent ea, quæ in hac vita conabantur scire; id enim pertinet ad cumulum beatitudinis: Noscent etiam architecturam mundi, pars enim appetit, sui totius, perfectionem nosse; noscunt item spectantia ad suum officium; & ita Patriarchæ Ordinis noscunt facta sui Ordinis. Vide Less. L. 2. de sum. Bono c. 9.

Præmitto 3. *Hoc esse in præsenti maximè disputabile; An omnes possibiles creaturæ possint videri in Deo?* Thomistæ negant, licèt concedant, quòd Christus D. de facto futura per totam æternitatem noscat. Sed id possibile esse docent Scotistæ, Meracius, Herize, Quiros d. 32. n. 10. Jos. Aug. q. 12. a. 8. n. 40.

Dicendum est; *Non implicare contradictionem, ut videantur in Deo omnes possibiles creaturæ:* Quæ enim implicantia? Tota probatio stat in solutione argumentorum.

Objicitur 1. Talis visio & esset finita; quia infinitum repugnat; & non esset finita, quia visio plurium & plurium, est perfectior præ visione pauciorum; Ergo visio infinitorum, erit infinita. *Idem sic proponitur.* Talis cognitio attingeret omnia possibilia, ergo esset inter omnes cognitiones suprema, nec posset excedi, ergo esset infinita.

Respondetur 1. Retorq. arg. de Christo D. noscente futura tota æternitate, quæ sunt infinita. Rursus de cognitione, quæ non implicat, omnium partium proportionalium.

Respondetur 2. Secundùm dicta suprà; illam notitiam terminativè fore infinitam, non verò entitativè.

Respondetur 3. Cognitionem plurium & plurium, non esse hoc ipso intensivè vel entitativè perfectiorem; nec bene infertur ex pluralitate objecti, major excellentia cognitionis, quod videre est in cognitionibus diversi ordinis;

quia perfectior est notitia, quâ Angelus noscit unitatem, quàm quâ bos, videt totam sylvam. Id etiam est in cognitionibus ejusdem ordinis. nam una demonstratio de uno objecto potior est mille opinionibus de centenariis objectis. Rursus non est major infinitas Divinæ essentiæ secundùm se spectatæ, quàm omnium possibilium; & tamen prior illa notitia, non trahit secum infinitatem; Ergo nec trahet posterior. Immo nec in lumine concurrente ad talem notitiam ponenda erit entitativa infinitudo; sicut nec in lumine gloriæ præsentante Deum, nec in lumine, quod habet Christus D. ad noscenda futura tota æternitate.

Objicitur 2. Si possibilis esset visio omnium possibilium, videret etiam seipsam perpetuò duraturam; si videret seipsam perpetuò duraturam, videret se nunquam etiam divinitus desituram, quod falsum est. Seq. probatur, quia inter alia possibilia, videret possibilem actum scientiæ, vel fidei supernaturalis, qui dicat; Hæc visio erit æterna, qui actus, quia erit supernaturalis falsus esse non poterit; falsificaretur autem si objectum illius desineret. Hoc argumento utitur Lugo d. 19. de Incarn. S. 1. eique respondet tota Disp. 33. Quiros: Quibus missis

Respondetur, quòd actus ille supernaturalis, qui diceret duraturam esse visionem æternùm, diceret illam duraturam æternum eo modo, quo est duratura, aliàs falsò diceret; modus autem quo esset duratura est, si Deus velit, consequenter non ligabit Deo manus, ne oppositum velit: unde nonnisi ex suppositione illius decreti, durationem habebit. Quamvis autem concedatur, quòd visio naturâ suâ sit incorruptibilis non sequitur, quòd essentialiter petat durare in æternum; sicut nec idem sequitur ex incorruptibilitate Angelorum. Habet quidem proportionem & exigentiam, ne formetur decretum de illius corruptione, sed non habet exigentiam indispensabilem, & cui Deus contravenire non possit. Ad ea quæ opponit huic responsioni Quiros: solvenda

Addo. Quòd Creatura essentialiter immortalis requireret quidem decretum Divinum in ordine ad primam sui productionem, sed non requireret ad sui conservationem; visio autem, de quâ hîc, requireret etiam hoc posterius decretum.

Objicitur 3. Si possibilis foret visio omnium possibilium, illa visio videret seipsam, & non videret; non videret quidem; quia nulla cognitio potest videre seipsam; videret autem, quia esset inter possibilia.

Respondetur ex Anim. eandem in re cognitionem, licèt sub diversa formalitate, posse seipsam videre.

Objicitur 4. Non potest communicari cuiquam, ut eosdem terminos habeat suæ potentiæ quos omnipotentia; Ergo nec communicari scientia, quæ extendatur ad eosdem cum Deo terminos.

Respondetur. Neg. Conf. disparitas quia nihil potest producere seipsum primò, & tamen illud ipsum, potest producere omnipotentia; Ergo jam non idem erunt utriusque termini; non est autem absurdum, ut aliquis seipsum sciat.

Objicitur 5. Omnia possibilia sunt indeterminata; Ergo per determinatam visionem videri non possunt.

Respondetur inprimis retorq. arg. de notitia futurorum in Christo D. Deinde omnia possibilia falsum est, quòd sint indeterminata quoad entitatem; hinc & nosci poterunt licèt sint indeterminata, hoc est, non exhauribilia per finitas mensuras, & non tot, quin plura.

QVÆSTIO III.

De Inæqualitate, & Æqualitate visionis.

Præmitto 1. *Inæqualitas, vel æqualitas visionis potest attendi, primò circa inæqualitatem, vel æqualitatem visionis intensivam, vel circa æqualitatem, vel inæqualitatem extensivam.* Intensiva est, quando unum idemque objectum, æquali, vel inæquali intensione attingitur. Extensiva est, quando plura vel pauciora objecta attinguntur. Secundo æqualitas & inæqualitas potest attendi circa objecta tam increata, quàm creata in Deo visa. Supponit hoc præmissum, quòd unum idemque objectum possit majori, & minori claritate percipi, ut meliùs percipiunt exercitati demonstrationem, quàm incipientes.

Præmitto 2. *Inæqualitatem visionis non posse præcisè haberi respectu Dei visi*; hîc enim ab omnibus videtur, sed debet haberi ratione intensionis, vel extensionis.

Præmitto 3. *De facto dari inæqualitatem visionis beatæ.* Ita S. Paulus 1. Cor. 13. & 15. & 16. & 2. Cor. 9. Item Flor. in literis unionis. Nec in oppositum est parabola de denario diurno, æque primis ac novissimis dato; quia non est necesse, ut in omnibus similitudo teneat: tenet in hoc, quòd omnibus detur beatitudo essentialis, sicut denarius. Difficultas stat in hoc, unde desumatur hæc Inæqualitas?

Dicendum 1. *Actus visionis à perfectiori potentia elicitos, esse perfectiores entitativè, præ actibus imperfectioris potentiæ.* Potest pro hac sententia citari Scotus, Duran. Palud. Lessius, Mo. apud Mart. d. 8. n. 61.

Probatur 1. quia si intellectus perfectior non produceret perfectiorem entitativè actum visionis, & haberet vim inchoatam ad eandem,

andem, ut supponitur; & non haberet, quia secundùm illam vim non concurreret, planeque is illa esset, ac si non esset; siquidem secundùm lam non operaretur: quod ipsum prob. Si enim oncurreret cum dicta vi inchoata, concurreret um vi dandi speciem proportionatam actui; & cut cùm concurrit plenâ vi dat plenè, & solus erfectiorem entitatem suo actui, ita cùm concurrit cum vi inchoata, concurrit cum vi inhoatè dandi speciem proportionatam. Deinle, quando intellectus concurrit secundùm vim ıchoatam non ad materialem, sed ad spiritualem notitiam concurrit; Ergo etiam cùm concurrat ad visionem secundùm inchoatam potentiam, producet perfectiorem, & proportioatum sibi actum quoad dignitatem Entis. Et anè si nihil obsit, id asseri debet, ut intellectus ervata sua conditione agendi, producat actum, it ita meliùs ostendatur, perfici à supernaturalibus, naturalia.

Respondebis. Per vim inchoatam non debet intelligi aliud, quàm quòd similes suo modo ponat actus naturales.

Contra est, si similes suo modo ponit actus naturales, ergo cùm ponat in ordine naturali entitativè perfectiores, etiam in ordine supernaturali, ponet entitativè, intra ordinem supernaturalem, perfectiores.

Probatur 2. Actus naturales potentiæ perfectioris sunt perfectiores entitativè; Ergo & actus visionis positus à potentia perfectiori, erit perfectior quoad entitatem. Ant. prob. Tum, quia id ostendit inductio, nam intellectio Angelica præ humana, hæc præ materiali &c. est perfectior. Tum, quia potentia saltem secundò essentialiter est ad actus, ergo potentia perfectior saltem secundò essentialiter, est ad actus entitativè perfectiores; sicut enim se habet simpliciter ad simpliciter, ita tale ad tale. Tum, quia perfectionem potentiæ arguimus ex perfectione entitativa actuum. Conf. prob. Tum, quia illa elevatio quamvis perficiat intellectum, tamen non destruit naturam illius, & vim inchoatam; Ergo si natura illius potentiæ nata est talem in specie entitativa actum producere, etiam elevata produceret. Tum, quia Elevatio non obest, quo minùs adhuc ille actus sit vitalis vitalitate, quam aliàs haberet, quæ trahit secum perfectiorem illum gradum Entis &c.

Probatur 3. à pari. Actus fidei Divinæ, elicitus ab Angelis viatoribus, fuit perfectior entitativè, ab actu fidei elicito ab homine, ut concedunt oppositi; Ergo idem dicendum de visione.

Respondebis 1. cum Lugo. Intellectus quicunque elevatur ad visionem quâ formaliter intellectus est, adeoque non ut humanus, vel ut Angelicus: at verò species naturalis, elevatur ad assensum fidei, quâ hujus, vel illius species, adeoque quâ perfectior, vel imperfectior est: sic v. g. si Deus elevaret duos calamos aureos, unum bene, alterum malè aptatum, utrumque tamen ad formandos characteres aureos, tunc melior formaret perfectiores, alter rudes, uterque aureos; idque ideò, quia sunt elevati secundùm quod apti fuerunt; idemque contingit dum elevantur species ad actum fidei: jam autem si aqua & vinum eleventur ad producendam gratiam, utrumque æqualiter producet, quia elevata sunt, quâ formaliter Ens, non quà tale, vel tale Ens: & hoc modo elevatur intellectus humanus & Angelicus ad visionem; quia visio non postulat esse modo Angelico, vel humano, sed supernaturali fieri.

Contra est. Tum, quia non fit elevatio speciei, & intellectus ad actum fidei, nisi secundum quod est talis intellectus; Ergo & ad visionem eodem modo fiet. Non exigit fides Theologica ut humano vel Angelico modo fiat, sed supernaturaliter, & tamen perfectior intellectus elicit perfectiorem actum fidei, ergo idem in præsenti. Tum, quia non datur in creatis distinctio virtualis intrinseca; Ergo si intellectus elevatur, elevatur ut talis. Tum, quia redit quæstio: Cur intellectus in ordine ad visionem non ita elevantur, ut elevantur duo calami inæqualiter aptati? De elevatione vini & aquæ disparitas est, quia neutrum illorum habet vim inchoatam productionis gratiæ, hinc ratione illius vis inchoatæ, utpote quâ carent, non habent titulum determinandi sibi speciem entitativam; Intellectus autem elevatur secundum vim inchoatam.

Respondet 2. Arriaga. Non tenet à particulari ad universale consequentia; Particulare autem est à causâ perfectiori perfectiorem produci effectum, nec est necesse aliam disparitatem reddere, quàm reducere id in propriam naturam speciei impressæ, quæ si sit perfectior, & elevetur, perfectiorem actum producit. Directè etiam disparitatem dat, quia Deus non elevat intellectum ad actum fidei, nisi ad similitudinem actus naturalis fidei, qui tunc haberetur, & supponitur futurus perfectior; intellectus autem noster non elevatur ad visionem Dei, dependenter ab actu naturali, sed dependenter à meritis.

Contra est. Tum, quia non ostendit rationem, cur dicta consequentia non sit una ex istis, Petrus est animal rationale, ergo & omnis homo. Tum, quia nego hoc esse particulare in actu fidei, sed est universale in omni actu vitali. Tum, quia dicam etiam esse de natura intellectus, ut perfectior perfectiorem entitativè producat visionem. Tum, quia elevat Deus ad actum fidei proportionatè ad actum naturalem; Ergo eodem modo elevabit ad visionem proportionatè ad perfectionem in-

tellectus. Tum, quia quamvis intellectus elevetur secundùm proportionem meritorum ad dignitatem formalem intensivam, extensivam &c. visionis, non tamen dependenter à meritis, elevatur, ad dandam hanc speciem vitalitatis actui.

DICENDUM est 2. *Diversas esse specie extrinseca visiones ratione diversorum objectorum.* Ratio, ab objectis enim, etiam alii actus specificantur.

OBJICITUR 1. ex Arriaga, Sol est multò perfectior quàm ignis, & tamen producit calorem ejusdem speciei cum calore ignis; Ergo idem dicendum de visione.

RESPONDETUR. Ant. fortè esse dubium. Sed & disparitas est; quia cùm calor non determinet sibi certum principium, nec deposcet ut secundùm perfectionem principii perfectior ponatur; jam autem visio Dei profecta ab intellectu Angeli, deposcit nonnisi intellectum Angelicum; quod negat quidem Arriaga, sed immeritò, præcipuè cùm in nostris principiis intellectio, consequenter & visio, non producatur actione intermedia. Deinde posset etiam in principiis Arriaga actus fidei elicitus ab hac specie, produci ab alia, & tamen perfectior producitur à perfectiori specie; Ergo idem dicendum de visione.

OBJICITUR 2. Intellectus concurrit ad visionem per potentiam obedientialem; hæc autem est æqualis, in omnibus Intellectibus.

RESPONDETUR. Retorq. arg. de fide, de actu prudentiæ supernaturalis digniori, præ actibus supernaturalibus voluntatis: directè autem distinguitur Major. Intellectus concurrit ad visionem per potentiam obedientialem; hoc est non habet vim completam nisi adjuvetur principio elevante, Conc. Major. concurrit per potentiam obedientialem, hoc est non concurrendo secundùm vim suam inchoatam. Nego Majorem. Unde ulterius dico; Formalem inæqualitatem sequi merita, sed non inæqualitatem in ratione specifica Entis.

OBJICIT 3. Petrus à S. Joseph hîc c. 9. Gloria respondet gratiæ: at hæc est ejusdem speciei in omnibus Beatis.

RESPONDI jam immediatè: Gloriam no[n] nisi formaliter acceptam respondere gratiæ; quamvis omnes intellectus eleventur per l[u]men ejusdem speciei, quia tamen id quod el[e]vatur secundùm vim suam inchoatam non e[st] ejusdem speciei, nec actus erunt æquales; co[n]sequenter dico visionem perfectam, secundù[m] conditionem materialem, & entitativam ab al[io] æquari non posse, sicut nec Intellectio Angeli[ca] ab humana, licèt possit æquari quoad esse fo[r]male, claritatem &c.

DICENDUM 3. *Quòd principium effectivu[m] inæqualis intensionis debeat referri in lumen glori[æ]*; non enim potest referri in ipsum intellectum, a[]liàs infimus Angelus intensiùs videret præ Be[a]tissima; non in ipsum objectum, quia hoc non i[n]tendit, sed terminat; Ergo in lumen gloriæ; quid enim aliud? sed extensiva inæqualitas, de[]bet referri in Deitatem; hoc enim innuit, il[la] phrasis dum appellatur Deitas speculum vo[]luntarium: & si hoc referretur in lumen gloria quoties de novo vellet Deus aliquid in se mani[]festare Beato, deberet mutare lumen, vel no[]vum addere, quod est multiplicare Entia. *A[d] solvendas Objectiones*

NOTO. Sicut intellectus, quamvis sit potentia necessaria, non omnia noscit; sic nec lume[n] gloriæ; hoc autem complementum, est, appli[]cans sese illi objectum, quod est Deitas; quæ omnes quidem res æqualiter repræsentat, se[d] nonnisi, si velit. Ut autem transeat ad esse volentis, intervenit vel æquivalentia actus in Divina voluntate, vel mutatio extrinseca in creatis, hoc est apparentia creaturæ. Quando autem S. Thom. negat diversitatem visionum su[m]mi ex objecto gloriæ, loquitur de diversitate secundùm intensionem.

Quæri solet. *An de facto in hac vita visus fuerit Deus à creaturâ?* Negat Mol. Suar. Vasq. Gran. Amicus propter illum locum, *Deum nem[o] vidit unquam.* Suar. & Vasq. excipiunt Beatissimam, dicuntque illam vidisse essentiam Dei, sed non ante Incarnationem Verbi. Moysi, & S. Paulo tribuit illam Duran. Sotus, Scotus, S. Thomas, & Aug. Alii tribuunt aliis SS. posset tribui & nostro S. Patri in visione Manresanâ.

TRACTA-

TRACTATUS IV.

De Deo prout volente.

Hic Tractatus continebit duo nonnisi difficiliora. 1. *Quid sit actus Dei liber? quam uæstionem censet Arriaga difficiliorem esse præ mysterio Trinitatis.* 2. *De Prædestinatione, & Reprobatione. Ut autem procedamus magis ordinatè*

PRÆMITTO 1. *Dari in Deo voluntatem.* Ratio ordinaria, quòd omne intellectivum debeat esse volitivum: cujus rationis efficaciam ibi examinavimus.

PRÆMITTO 2. *Divisionem voluntatis Divi-æ, vel explicatiùs actuum illius.* 1. Alia est Libera, alia Necessaria. Necessaria est, quâ vult a, ut non possit nolle. Libera, quæ positis omnibus præerequisitis potuisset esse, vel non esse. . Alia est voluntas signi, per Metonymiam accipiendo signum pro re signatâ, & hæc voluntas st voluntas signo aliquo significata. Beneplaciti alia, quæ est actus, quo Deus bonum aliuod creatum prosequitur. 3. Alia est Antecedens, quæ definitivè per Damasc. est voluntas quâ Deus aliquid vult nullâ occasione ex aliquâ creaturâ acceptâ. Consequens est, quæ equitur ad occasionem alicujus creati, ut cum vult infernum ex suppositione pecati. 4. Dividitur in Absolutam, & Conditionatam, illâ bsolutè, hac conditionatè aliquid Deus vult. . Alia est efficax, cui semper respondet effectus ntentus; alia inefficax quæ est simplex complacentia sine productione effectus.

PRÆMITTO 3. *Quodnam sit Objectum voluntatis Divinæ?* Et quidem ut sic objectum est volibile: Primarium Deus: Secundarium Creaturæ. Se, & actus suos necessario amore amat Deus: actus tamen suos liberos amat liberè. Cæterum etiam creaturas secundùm essentiam spectatas, earumque possibilitatem, necessariò Deus amat. Ratio, quia amativum perfectissimum, debet proportionare objecto amorem, aliàs disordinatè amaret, dareturque amativum illo perfectius, nempe dicto modo proportionans objectis amorem; sed si res possibiles non amaret amore necessario Deus, non proportionaret objecto amorem; quia bonum necessariò, & immutabiliter bonum, deposcit necessariò & immutabili amore amari: sicut bonum contingens, deposcit amari amore libero: essentiæ autem rerum & possibilitates, sunt necessariò & immutabiliter bonæ. Est doctrina Scoti, Aureoli, Vasq. Amici D. 14. n. 27. contra Suar. Capr. Bonav. & alios. Quamvis autem amentur possibilia amore necessario, non amantur amore summo, cùm in se non sint bonum perfectissimum: sed uterque amor in hoc convenit; quia non potest subtrahi objecto; differet autem ille amor à libero, connotatis.

DISPUTATIO VIII.

De Libertate Dei, Prædestinatione, & Reprobatione.

Præcedit prædestinationis quæstionem quæstio de actu Dei libero, cùm ipsa prædestinatio sit actus Dei saltem completivè liber.

QUÆSTIO I.

De Libertate voluntatis Divinæ.

NUmerat Amicus d. 14. à n. 46. octo varias explicationes, meminit aliarum Arriaga. d. 28. Mart. d. 14. Fassolus q. 19. n. 21. Joannes à S. Thom. q. 19. d. 4. a. 5. plures itidem explicationes adfert. Seligemus aliquas ex illis.

Totus punctus difficultatis in hoc est. Quidquid est in Deo, Deus est; si Deus est, immu-

immutabile eſt: ſi immutabile eſt, non poteſt adeſſe & abeſſe; & tamen actus Dei liber, in Deo eſt, Deus eſt, & cum iſtis omnibus poterat eſſe, & non eſſe; poterat enim Deus habuiſſe nolitionem creandi mundi, cùm habeat volitionem ejusdem creandi.

DIFFICULTAS I.

Proponitur primus modus explicandi Actus Dei liberos.

IN materia de Pœnitentia poſueramus explicationem actuum Dei liberorum per æquivalentiam ad novos actus in creatura, vel in Deo, ſi illorum capax foret: pro quâ ſententia, citaveramus Rip. & nunc addo Joſephum Aug. hîc q. 12. a. 5. n. 62. Quiros etiam illam licet à ſe refutandam proponit. d. 59. Quali diſcurſu ſit explicanda hæc æquivalentia, illibi propoſitum eſt; conſulantur dicta. Sed inſuper, proponi poteſt tali diſcurſu.

Ens quo perfectius eſt, eò magis adunat in ſe perfectiones; & ita videmus perfectiorem eſſe ſenſum communem, ſenſibus particularibus, ſimulque adunare in ſe perfectiones particularium ſenſuum; una eademque anima rationalis perfectior eſt aliis animabus, adunatque in ſe earundem perfectiones &c. ex quo principio perfectioribus Angelis magis uniſatæ, quia magis univerſales conceduntur ſpecies. Cùm ergo Deus ſit Ens infinitum, omnes perfectiones ſibi poſſibiles debet in ſe adunare & complecti: Quia ergo in creatis datur pluralitas actuum, datur ſucceſſio, datur novitas; quidquid ea prædicata ſecluſis imperfectionibus, proprium dicunt, debet in ſe involvere, & circumplecti, uniſareque infinita perfectio Divina: & hanc perfectionem appellamus æquivalentiam Divinæ voluntatis ad actus novos, & plures: ſicut ergo una anima v. g. ſine multiplicitate præſtat id quod plures præſtant in pluribus animæ, propter ſuam æquivalentiam ad illas; ita & unus actus, unaque voluntas Divina, propter ſimilem æquivalentiam, præſtabit id, quod præſtant in creatis plures actus novi &c. faciendo id ſine pluralitate, & novitate.

Probatur 1. Explicatio, argumento negativo; quia hæc perfectio eſt poſſibilis, & nullam involvit imperfectionem, ergo Deo erit tribuenda.

Probatur 2. Tunc rectè explicatur actus Dei liber, quando ſalvatur libertas, & immutabilitas Dei: hoc in præſenti ſalvatur; immutabilitas quidem, quia dicitur ille actus in re eſſe ipſemet Deus; contingentia autem non per formalem rationem contingentiæ, ſed per æquivalentiam, faciendo id quod præſtat in creatis actus contingens.

Probatur 3. Poteſt reperiri in anima æquivalentia ad diverſas realiter formas, iter[um] que in Deo æquivalentia ad prædicata phyſic[a]; Ergo etiam poterit dari æquivalentia facien[s] id ſine mutatione, quod in creatis præſtat m[u]tatio.

Porrò, hanc æquivalentiam & virtualitate[m] quæ hîc admittitur, non eſt neceſſe explica[re] per hoc, quod unus actus ne in ſenſu quide[m] reali faciat hoc quod alius; ſicut ne in ſenſu qu[i]dem reali communicatur paternitas, commu[ni]catâ naturâ; quia talis virtualitatis hîc ponen[dæ] nullum eſt fundamentum; ſed admittitur æqu[i]valentia conſimilis ei, quam habet v. g. una a[ni]ma rationalis, ad plures formas. Solven[dæ] ſunt objectiones, quæ ut plurimùm ſunt ex c[l.] Quiros.

Objicitur 1. Velle Deum creare mu[n]dum, eſt ſeparabile ab entitate Dei: ſed qu[od] poteſt ſeparari ab aliquo non identificatur ad[æ]quatè; ſed diſtinguitur ab illo; Ergo velle crea[re] mundum non identificatur adæquatè cum ip[ſo] Deo. Prob. Major, quia de definitione vol[i]tionis liberæ, eſt poſſe non eſſe: Entitas aute[m] Dei, non poteſt non eſſe.

Respondetur. Velle creare mundu[m] eſt ſeparabile, non quoad id quod dicit in rect[o], ſeu ut paſſim loquuntur DD. non quoad entit[a]tem; ſed eſt ſeparabile, ratione æquivalenti[æ] non quocunque modo, ſed præſtando id ſine ſ[e]paratione, quod in creatis præſtat ſeparatio.

Instari poteſt 1. Eſt inintelligibile, qu[o] modo ſine novitate præſtare id poſſit Deu[s] quod præſtaret ſi haberet novum actum; hab[e]retur enim tunc effectus formalis ſine forma; [&] ſicut non poteſt haberi eſſe albi ſine albidin[e] vel ut ita ſe res habeat, ac ſi eſſet alba, cùm no[n] ſit alba; ita & in præſenti.

Respondetur. Inprimis, retorq. arg[.] quomodo indiſtincta realiter natura, & pater[]nitas, habeat ſe ac ſi eſſet diſtincta realiter? quo[]modo item una anima rationalis habeat ſe ita a[d] plures diſtinctæ realiter formæ inferiores?

Deinde directè reſpondetur, ſi ſine novitat[e] formali, haberetur aliquid novum formaliter haberetur effectus formalis ſine forma; ſed cùn ſine novitate formali, ſed tantùm æquivalent[er] habetur aliquid novum nonniſi æquivalenter nego quòd habeatur effectus formalis ſine forma. Inſtantia de albedine non concludit, qui[a] procedit de habere ſe formaliter ſine albedine ac cum albedine formaliter.

Instabis 2. Quando Deus deſinit iraſci, deſinit aliquid; Ergo non deſinenti identificari non poteſt; quia nullum eſt majus diſtinctionis ſignum, quàm ſeparabilitas: & ſicut non poteſt deſinere anima, & habere æquivalentiam vegetantis, quia identificatur realiter rationalitati; ſic nec debet deſinere æquivalenter volitio iraſcendi, ſi eſt identificata realiter nolitioni iraſcendi.

Respon-

Respondetur. Quando desinit Deus irasci, & similia, desinit aliquid non quoad entitatem, sed propter æquivalentiam, faciendo id per non desinentiam, quòd facit aliud desinendo. Et licèt entitativa separabilitas, sit signum distinctionis realis, non tamen separabilitas alius rationis. Quod adfertur de anima disparitatem habet; quia æquivalentia illa est necessaria, & si illâ careat, cùm sit determinata, ut non possit carere æquivalentiâ ad vegetantem formam, non potest carere illâ æquivalentiâ: Deus autem non est determinatus, ut æquivaleat v. g. nonnisi actui irascendi: Et sicut anima non est determinata ut exeat semper in actum secundum vegetandi; non enim eum præstat extra corpus; ita & in præsenti, non semper Deus æquivalet actui irascendi. Et licèt æquivalentia ad nolle creare mundum sit realiter æquivalentia ad velle creare mundum, non sunt tamen idem formaliter, quasi æquivalentia unius inferat formaliter, æquivalentiam alius.

Noto, ad multa solvenda. Aliam esse hanc propositionem, (si rigorosè loqui velimus, licèt hoc ordinariè non observetur) Deus tantùm æquivalenter vult mundum, & aliam hanc, voluntas creandi v. g. mundum æquivalenter nonnisi est alia à noluntate creandi mundum: Prior illa propositio est falsa, rigorosè loquendo; quia sicut Deus formaliter habet actum liberum, ita & formaliter habet voluntatem creandi mundum: Secunda propositio est vera: Comparando semper æquivalentiam ad alium actum, ad separari, ad de novo esse, non ad libertatem: Immò quando dicitur, quòd æquivalenter faciat hoc sine desinentia, quod facit in creatis actus desinens, non habetur hic sensus, quasi æquivaleat desinenti; hoc enim est omnino imperfectio; sed illud facere quod facit illud desinens non involvit imperfectionem.

Objicitur 2. Nec realiter, & identicè dici potest liberam esse existentiam Dei, sed illa æquivalentia est existentia Dei: Ergo illa non est libera.

Respondetur. Hunc medium terminum, qui aliter & aliter proponi potest, non impugnare æquivalentiam; sed articulum fidei, quod est Deum esse liberum; & tamen esse liberum importat ex definitione, posse aliter se habere.

Directe dici potest, quòd æquivalentia quoad entitatem, ut vocant, non sit libera; identificatio autem illius cum existentia Dei, est quoad entitatem; identificationes enim sunt nonnisi in ratione entis.

Quod si quæras: An formalissimè sumpta æquivalentia identificetur Deo? Redit responsio, illam formalissimè acceptam, non tamen acceptam quasi esset nihil, sed quoad entitatem, esse ipsummet Deum. Cæterum non est imperfectio ut faciat illa æquivalentia quoad entitatem identificata Deo, hoc, quod facit in creatis actus creaturæ non identificatus.

Objicitur 3. Velle alium mundum verè & propriè non datur in rerum natura; Ergo Deus actu & propriè non est velle alium modum; si enim Deus identificatur cum illo velle, sicut datur Deus, ita daretur illud velle.

Respondetur. Velle alium mundum quoad entitatem, ut loquuntur Auctores, esse idem, & dari in rerum natura, cum voluntate, hujus nonnisi unius mundi; licet titulo æquivalentiæ habeatur id, quod haberet creatura, distincto actu dicens, nolo alium mundum.

Instabis 1. Non potest dari in Deo æquivalentia ad entia rationis, non entia; Ergo neque potest dari æquivalentia ad desinendum.

Responsum suprà, non dari æquivalentiam ad desinendum formaliter, sed ad faciendum id, quod in creatis, salva perfectione, facit desinentia unius actûs. Deinde disparitas est, quia in priori illo nulla datur perfectio, secùs in posteriori.

Instabis 2. ex Quiros in simili. Denominatio nolentis mundum est modò nihil, quomodo ergo Deus potest identificari nihilo?

Respondetur. Nolitionem mundi quoad entitatem non esse nihil, & illam entitatem facere id quod salva perfectione facit in creatis actus desinens; quo modo, alia similia, solvenda sunt.

Objicit 4. Idem. Sequitur ex nostra sententia Deum non esse liberum simpliciter, sed solùm secundùm quid; quod ipsum Prob. Non minùs est de essentia actûs liberi contingentia, quàm de essentia hominis rationalitas: sed id de quo verificaretur virtualis rationalitas, virtualiter solùm esset homo, haberetque se ac si esset homo; realiter tamen homo non esset: Ergo idem in præsenti dicendum.

Respondetur 1. Retorq. arg. si aliquid nonnisi ratione connotati esset homo, non esset homo; Ergo cùm ratione connotati extrinseci conveniat Deo liberè agere, non erit liberè agens. Directè ad arg.

Respondetur ex dictis, quòd scilicet de essentia actus liberi non sit contingentia entitativa; sed vel entitativa, vel faciens id, quòd faceret entitativa contingentia: Unde jam hoc quod est esse formaliter liberum, à duobus petitur, à contingentia entitativa actûs, vel æquivalentia: Sicut esse discursivum formaliter pendet vel à principio dependenter à phantasmatibus noscitivo spiritualium, vel noscitivo independenter, & tamen ab utroque hoc principio, habetur formaliter discursivum. Porro, quod adfertur de rationalitate virtuali, disparitatem habet, quia de definitione hominis est, esse formaliter rationale; non est autem de definitione libertatis contingentia entitativa.

Instat 1. Non minùs repugnat Deo contingentia, & defectus physicus quàm moralis, sed implicat æquivalentia Deo ad defectum moralem; Ergo & ad physicum.

Respondetur. Repugnare Deo æquivalentiam ad entitativam contingentiam, & defectum; sed non ad faciendum id, quod facit aliquid perfecti, ipsamet contingentia. Disparitas est. Quia æquivalentia ad defectum moralem inveheret in Deum æquivalentiam peccandi; æquivalentia autem quam admittimus, non invehit ullam imperfectionem, sed potiùs salvat libertatem Dei.

Instat 2. Implicat in terminis volitionem verè non deficere, & tamen ita se habere, ac si realiter deficeret; sic enim verificarentur duo contradictoria; ac si diceres, tenebras ita se habere in ordine ad essendum lucem, ac si essent ipsa lux. Potest quidem una res habere se sicut alia in ordine ad aliquem effectum, vel munus extrinsecum; non tamen ad aliquid intrinsecum & formale.

Respondetur. Implicare quidem, ut volitio non deficiat entitativè, & tamen se habeat quoad entitatem quasi entitativè deficeret; hæc enim esset contradictio, ejusdem, de codẽ, ratione ejusdem; semper contradictione inter entitatem & entitatem versante; sed potest bene non deficere quoad entitatem, præstare tamen hoc, quod in creatis præstat actus deficiens; jam enim tunc contradictio non versabitur inter eosdem terminos. Quod adfertur de tenebris non convincit: Quia tenebræ sunt negatio lucis; æquivalentia autem ad nolendum mundum, non est negatio entitatis, quam dicit volitio mundi. Quod dicit, non dari æquivalentiam ad aliquid intrinsecum, & formale habet instantiam de formali æquivalentia animæ rationalis, ad animam plantæ.

Instat 3. Sine absurdo non potest Deo deficere denominatio volentis ab æterno; Ergo nec deficere in tempore.

Respondetur. Concedo totum, & sicut non deficit ab æterno quoad entitatem, ita nec in tempore quoad eandem deficit; æquivalentia autem ut dictum alibi, habetur etiam ab æterno, sed non pro æterno.

Objicitur 5. Ita verè & propriè dicitur de Deo; Non est nolens creare mundum, sicut propriè dicitur esse volens; Ergo sicut est, indicat existentiam volentis, ita & ly non est, indicat non existentium nolentis.

Respondetur. Sicut ly non est liberalis ad dandas eleemosynas dictum v. g. de Petro non significat non existere Petrum, sed tantum significat carere eum prædicato liberalis, ita & ly non est volens mundum alterum dictum de Deo non significat non existentiam Dei, sed quod careat denominatione alium mundum volentis. Diu deinde potest admittere nos in multis actibus etiam extrinseca connotata, v. g. positionem mundi, quam connotet illa volitio: Sic etiam admittimus, etiam illius nolitionis connotatum extrinsecum negationem mundi: Sed inde non sequitur tolli jam dictam æquivalentiam; & quòd illa nolitio, non sit secundùm rectum quid positivum.

Instat idem. Implicat aliquid simul esse, & non esse: Exercitium autem liberum potest non esse propriè, quomodo ergo identificabitur Deo? Responsum jam est suprà.

Objicitur 6. Odium Dei contra peccatorem non est æternum; Ergo amare in tempore debet accedere Deo non quoad intrinsecum, ut docet fides; Ergo quoad extrinsecum.

Respondetur. Odium contra peccatorem, secundùm, ut vocant, entitatem, esse æternum; sed ratione æquivalentiæ, non esse pro æterno, ratione cujus æquivalentiæ, non eodem se modo habet Deus ac se habebat, quando erat homo in peccato: Nec debet dici manere tunc altâ mente repostum; nam entitas odii est eadem cum entitate amoris & æquivalentiâ providetur, ne dicatur manere altâ mente repostum.

Objicitur 7. Actus condonationis in Deo est laude dignus; Ergo fundatur in absoluta existentia ejus, quod potuit non poni.

Respondetur. In divinis non fundari in hoc laudem, ut actus quoad entitatem potuerit non poni, sed sufficit explicata æquivalentia.

Est necesse hîc ad multa solvenda ponere Deum ab æterno omnes omninò suas volitiones habere, aliàs mutaretur Deus; & sicut de novo nihil novit, ita de novo nihil vult: Quo posito prædicta æquivalentia alietatem illorum actúum, libertatem &c. salvat.

DIFFICULTAS II

Proponitur alius modus explicandi actus Dei liberos.

Usitatus est hic explicandi modus, proque eo stat Connotantium schola, quòd scilicet actus Dei, unum dicat pro subjecto, & aliud pro formali, seu connotato. Pro subjecto denominationis liberi, ipsum actum Dei necessarium, & pro connotato, dicit ipsum aliquid extra Deum contingens, quod potuit se aliter habere.

Probatur hujus explicationis bonitas quia hæc explicatio & salvat immutabilitatem Dei, in recto identificans actum liberum ipsi Deitati; & ostendit quomodo ille actus poterat esse & non esse ratione extrinsecorum, per quod salvatur libertas, seu non alligatio ad unum nonnisi extremum volendi. Solent hoc quidam variis instantiis explicare, per denominationem Domini, Creatoris &c. in Deo. Sed explicatio nihil novi adfert, sed difficultatem per

per hoc ipsum, in quo difficultas est, vult enodare. Solvenda sunt argumenta.

Punctum Difficultatis I.

Occurritur Argumentis.

OBJICIT I. Arriaga cit. n. 7. Ex hac explicatione sequitur, Deum ab æterno non voluisse creare mundum; quia libera volitio de creando mundo, dicit ut partem essentialem mundi existentiam quæ non fuit ab æterno: sicut quia denominatio albi dicit tanquam partem essentialem albedinem, non possum esse hodie albus, crastinâ albedine.

RESPONDETUR inprimis. Negando quòd existentia illa mundi sit pars volitionis mundi; de albedine disparitas est, quia albedo non constituit album nisi per informationem; nihil autem informat nisi unitum; nihil autem est unitum nisi existens. Sed id quod terminat, per informationem non terminat, consequenter nec ad terminandum, existentiam deposcet. Et sicut est Deus ab æterno physicè omnipotens, quamvis ab æterno non sint physicè creaturæ, quæ sunt connotatum omnipotentiæ; ita & in præsenti.

INSTAT I. Nihil plùs Deus nunc habet de volitione Antichristi futuri, quàm haberet in alio rerum ordine, quo non esset futurus, & quàm habuit pro priori naturæ, quo Deum concipimus liberum ad se determinandum, ut producat Antichristum: sed in illo priori ordine non voluit, neque in alio voluisset; Ergo neque nunc dicendus velle.

RESPONDETUR. Quòd actus Dei liber de existentia Antichristi, secundùm id quod dicit in recto, nihil plùs dicat pro illo priori, vel pro statu, quo noluisset existere Antichristum; dicit tamen plùs aliquid, secundùm id, quod dicit pro formali & connotato, nempe varietatem, in ipsa existentia Antichristi.

INSTAT 2. cum aliis hæreticis, Viclefus, negans Deo scientiam futurorum, non negavit ullo modo Deum habuisse scientiam suam necessariam, & in tempore rem existere; & tamen meritò damnantur, ut negantes re ipsâ Deo scientiam futurorum; Ergo & nos negamus Deo libertatem, cùm illam ponimus in actu necessario, & in connotatis effectus liberi, in tempore futuri.

RESPONDETUR. Disparitatem esse, quia Viclefus ponendo in Deo scientiam necessariam, negabat illam esse imaginem, seu similitudinem futurorum, seu quod fuerint in Deo sicut in cognoscente, indeque urgebatur, quòd negarit scientiam futurorum: Jam autem nos ipsum actum necessarium dicimus esse, etiam actum liberum, ponimusque illum actum; licet sub hac formalitate, quòd potuerit abfuisse, non salvemus id in entitate actus, sed in connotatis illius.

INSTAT 3. Si in nobis pars cognoscentis, esset Petrus ipse, repugnaret in terminis me hodie cognoscere actu Petrum, illo non existente, licet hodie possim de illo dicere: Erit Petrus; Ergo repugnabit etiam in Deo: Quomodo enim totum illud concretum ex homine & creatura, quale est scientia, erit sine suis partibus?

RESPONDETUR. Neg. creaturam esse partem actus liberi: Sed etiam hoc posito concretum illud actus liberi, ex actu necessario, & ex creatura, posset adhuc haberi non existente creatura; quia concretum illud cùm non exigat unionem physicam, poterit constare ex eo, quod actu non existit, sed nonnisi intentionalem, hîc & nunc, sui, habet præsentiam.

INSTAT 4. Sine existentia Petri non potest salvari productio Petri: Ergo nec volitio salvari poterit sine existentia Petri; nam futuritio eadem utrumq; circumstantionare debet.

RESPONDETUR. Eadem quidem, sed non eodem modo; disparitas est, quia per locum intrinsecum sequitur non esse productionem, si non sit effectus; nihil enim produceret: Per locum autem intrinsecum non sequitur, ne possit esse volitio nisi existentium.

OBJICIT 2. idem. Dantur actus liberi in Deo, nullam mutationem realem ad extra supponentes; Ergo actus liberi in ratione talium, non formalisantur per extrinsecum.

I. EXEMPLUM est. Scientia conditionata non est necessaria, & tamen de facto non est ulla mutatio in ipso v. g. Petro major, quàm esset si contrarium futurum fuisset: Ergo potest de facto esse diversitas actuum liberorum in Deo, nullâ factâ mutatione in creatura.

RESPONDETUR. Non esse quidem illic mutationem, quæ sit absolutè, esse tamen conditionatam mutationem, ratione conditionati assensus, vel dissensus.

INSTABIS. Consensus Petri futurus constituit Deum scientem liberè, & constituit etiam consentientem Petrum; sed per futuritionem conditionatam Petrus non est actu consentiens, sed esset; Ergo nec Deus erit actu sciens, sed esset.

RESPONDETUR. Disparitatem esse, quia denominatio actu consentientis est per actu exercitum consensum; cùm ipsum consentire sit habere consensum: Nulla autem est implicantia si existat scientia actu, non existente objecto. Immo si actualis scientia deberet formalisari actuali existentiâ objecti, futurum quà tale, nunquam posset nosci, quia hoc ipso quòd futurum sit, non potest esse hîc & nunc. Et certè aliquid reale potest Chimæram respicere tanquam terminum & connotatum; cur ergo non poterit respicere præsens notitia objectum futurum? Quod ipsum futurum erit illud connotatum,

ratio-

ratione cujus salvari deberet libertas in notitia divina libera.

2. Exemplum est. Dantur prædefinitiones actuum bonorum; & tamen sine ulla mutatione creaturarum: Ergo sine etiam ulla mutatione creaturarum, potest dari in Deo actus liber.

Respondetur. Illas prædefinitiones non formari independenter à præconsulta libertate per notitiam conditionatam. Unde illic interveniret mutatio in præsupposita conditionata determinatione creaturæ.

3. Exemplum est. Liberè Deus condonat veniale, sine ulla mutatione physica in creaturis, immo & mortale.

Respondetur. In his principiis recurri ad infusionem gratiæ; ad actum retractativum; ad revelationem passivam, quâ Deus revelaret se sic dimissurum &c.

Instat. Potest contingere ut aliquis commiserit heri mortale, ejus oblitus conteratur generaliter, ista contritio poterat omnino eadem esse, licet illud mortale non commisisset; Ergo tunc ex parte contritionis nulla est varietas.

Respondetur. Esse illic varietatem ratione præsuppositi peccati moraliter durantis.

4. Exemplum est. Idem effectus creatus potest dari à Deo ob diversos fines, vel causas morales, consequenter per diversos actus liberos, licet in effectu nulla sit mutatio.

Respondent non pauci cum Arrubal, docentes intervenire tunc diversam actionem, vel cum Herize diversum modum. *Hæc responsio*

Non Satisfacit. Tum quia ut advertit Arriaga, incredibile videtur diversam esse speciei actionem, quando Deus immittit pluviam ad petitionem S. Petri, à pluvia data ad orationem S. Pauli. Tum quia dantur aliqui effectus, qui non producuntur mediâ actione modali, ut id quod creatur, verbum mentis &c. nunquidne in talibus diversitas motivorum locum non habebit? Tum quia quamvis debeat variari actio ex variatione principii productivi physici, & ita aliâ visione homo, aliâ bos videt; sed ex vi principii motivi, inductivi &c. non est necesse mutari actionem. Immò cum eadem actio voluntatis, vel intellectûs potest fieri ex pluribus motivis, cur non & effectus?

Respondetur itaque aliter, quòd scilicet eo casu, cùm effectus ponitur à Deo ex diversis motivis, respondeat quidem mutatio; sed non distincta ab aliis, eò quòd una sufficiat ad plures actus: Et, ut dixi, illustrari hoc potest exinde, quia etiam unus idemque actus potest fieri ex pluribus motivis: Et sicut hîc sufficit mutatio referibilis in unum actum; ita & in præsenti in unum effectum. Quamvis autem præcisè potuerit esse illa mutatio, & non esse illa denominatio plurificati actus, si accipiatur diminutè concretum illud, secundùm præcisè connotatum; sed si accipiatur completè, adeoque cum divinæ voluntatis motu, sufficiet illa mutatio ad dictam denominationem, sic v. g. potest esse paries albus, & non esse similis, si incompletè accipiatur illud esse relationis; sed si apponatur etiam circumstantia termini, habebitur formalitas relationis. Et certè ex eo quòd Deus non admittat pluralitatem actuum, non debemus jam concipere desidem divinam voluntatem, & non exercentem suos actus; licet libertas illorum per connotata extrinseca salvetur: Quod unum, potest sufficere ad varias denominationes actuum liberorum; sicut una entitas potest sufficere ad varias formalitates relationum: Sique id potest præstare unum connotatum, ad quid inquirentur plura? quæ non est necesse multiplicare, sicut nec entia.

5. Exemplum est. Quia scilicet Deus potest sine ulla mutatione physica in creaturis, dispensare in lege, voto, &c.

Respondetur. Intervenire tunc mutationem moralem, quæ est desitio moralis permanentiæ in obligando: Sufficeret etiam, ut volunt alii, mutatio in revelatione passivâ, quâ Deus tunc uteretur. Porro, dispensatio duo dicit, unum in recto, hoc est actum in entitate necessarium, & secundùm hoc supponitur dispensatio ante promulgationem; & aliud pro connotato, & complemento, ratione cujus dicatur potuisse esse, & non esse illa dispensatio; & hæc formalitas non habetur ante promulgationem: Quæ ipsa significatio dispensationis, quòd non sit pars actus liberi, dictum suprà. Ipsa autem verba, quibus tunc uteretur Deus in circumstantia præsuppositi actus voluntatis divinæ, & in circumstantia placiti humani determinantis hæc verba ad dispensationem significandam, & illam sufficienter significabunt, & erunt connexa cum dispensatione, eritque hæc connexio verborum cum voluntate dispensandi, tanquam signi, cum signato. Licet autem omnia intrinseca Deo potuerint eodem modo se habere, quoad sua intrinseca, sed tota erit diversitas ratione extrinsecorum.

Objicit 3. idem. Ex nostris principiis sequitur, circa ea, quæ Deus non creavit, non dari in Deo volitionem ullam positivam, sed puram omissionem, quod negari solet. Seq. prob. nam circa ea objecta non datur quidquam quo compleatur volitio positiva.

Respondetur. Volitionem positivam non creandi, positivitatem suam sumere ex eo, quod dicit in recto: Et sicut quando dico: Nolo mortem, actus meus positivus est, nec sumit positivitatem ab objecto, quam sumit volitio dandi centum; ita & in præsenti; eritque ille actus entitativè positivus, non objectivè.

Instat. Creatura constituebat volitionem positi-

sitivam creandi; Ergo per ablationem præcè ejus creaturæ, formaliter loquendo, non poteſt alius effectus formalis reſultare, quàm ablatio ejus volitionis. Et ſicut calor conſtituit calidum, repugnatque in terminis, ut ſola ablatione caloris, ſine poſitione alicujus termini poſitivi, reſultet frigidum poſitivum; ita per ablationem creaturæ præciſè, reſultabit aliquid negativum, non poſitivum.

Responsum jam, Poſitivitatem hanc deſumi ex ipſo, quod dicit actus liber in recto, non verò ratione objecti. Quod adfertur de calido, id non obſtat; quia ſi ſine forma v. g. frigoris haberetur frigidum per ſolam negationem caloris, haberetur effectus formalis frigidi, ſine ſuâ formâ, hoc eſt frigore, cum ſola negatio caloris, non ſit frigus; tale autem abſurdum in præſenti non ſequeretur; habebitur enim unde deſumatur, ratio poſitivitatis in illo actu, nempe ab ipſa entitate; licèt non deſumatur à connotato & objecto.

Addo ex ablatione creaturæ, quæ circumſtantionabat volitionem Dei, quâ volebat illam creaturam, ex ablatione inquam creaturæ illius, ſequitur ablatio volitionis divinæ, non ſecundum id, quod dicit volitio in recto, pro ſubjecto, intrinſeco intrinſecè requiſito, ſed ſequitur ablatio volitionis divinæ, ſecundùm id quod dicit in obliquo, pro aliquo extrinſeco intrinſecè requiſito.

Punctum Difficultatis 2.

Solvuntur reliquæ Objectiones.

Objicit 4. idem. Per nos fit valdè ridicula efficacia actuum Dei; quia Deum velle, nihil aliud eſſet formaliſſimè, quàm Deum eam creaturam efficere, conſequenter dicere: Deum, omnia quæ vult, efficere, in re ipſa explicatis terminis, nihil aliud eſſe, quàm quòd omnia, quæ facit, facit; & ſicut nulla eſt prærogativa muſcæ, quæ omnia facit quæcunq; facit, sic nec erit prærogativa efficaciæ divinæ.

Respondetur. Falſum eſſe quòd per nos Deum velle, ſit formaliſſimè Deum creaturam efficere; nam inprimis in ipſo formaliter velle, potentia Dei executiva, quæ eſt omnipotentia, non importatur; importatur autem in efficere. Rurſus, efficere importat exiſtentiam actu exercitam; velle autem divinum importat exercendam; ſolùm ergo velle & facere Dei actium, erunt idem entitativè.

Nec inde ſequetur hujus propoſitionis; Deus omnia quæ vult, efficit, ſenſum hunc fore; Omnia facit quæcunque facit: Quia connotare factum, vel factibile non eſt facere; cùm ergo voluntas ſolùm connotet factum vel factibile, non ſupponet pro facere; conſequenter nec prædictum ſenſum faciet. In hoc ergo ſtabit efficaciæ divinæ prærogativa, quia ipſi ejus velle, ſubeſt poſſe.

Instat 1. Sicut ego per amorem à me productum ſine altero prævio conſtituor amans; ita & Deus ſine ullo actu prævio, dum producit creaturam, conſtituitur liberè eam volens; Ergo Deum velle idem formaliſſimè, eſt ac producere.

Respondetur. Pro priori non tantùm rationis ſigno, ſed etiam æternitatis duratione, præceſſit volitio faciendæ creaturæ, ipſum facere creaturæ. Quod ſi accipitur præciſè futura factio creaturæ, præſupponitur illi volitio, tanquam cauſa omnipotentiam applicans, & in ſuo genere concurrens. Falſum ergo eſt, non eſſe in Deo ullum actum prævium, ante poſitionem creaturæ.

Instat 2. Mart. d. 14. n. 14. Per hanc ſententiam evaneſcit inſuperabilis efficacitas divina, quæ ſemper impletur, niſi ponatur increata, & immanens determinatio.

Respondetur. Etiam nos determinationem hanc in Deo admittimus, licèt quoad ſuam immanentiam, & ſuum elici, ſit neceſſaria quoad Entitatem.

Instat 3. idem. Non apparet in noſtris principiis, quæ ſit laus præſcientiæ divinæ? Quia nihil aliud eſſet, quàm ſimplex intelligentia poſſibilium additâ connotatione; ita ut infallibilitas illius ſit tantùm exinde, quòd connotatio non poſſet eſſe alia, nec daretur repræſentatio futuritionis in Deo, quæ non poſſit à futuritione diſcordare; ſed ſola connotatio à futuritione reſultans, non poſſet à futuritione diſcordare.

Respondetur. Etiam ipſam notitiam non poſſe diſcordare à futuritione, idque neceſſariò: Quia Deus etiam à parte ſua non poteſt res difformiter noſcere; licèt quòd ita repræſentet, ut potuerit non repræſentare, adeoque liberè, id referri debeat in connotatum extrinſecum. Erit autem in hoc laus præſcientiæ divinæ: Quia nihil eam latet ab æterno; & licèt illa entitativè ſit idem cum intelligentia poſſibilium, non tamen eſt idem formaliter & quoad denominationem.

Objicit 5. idem. Impoſſibile eſt omnino intelligere, quomodo actus liber poſſit per extrinſecam creaturam compleri; nam amare eſt prædicatum adæquatè intrinſecum; quod ipſum multis urget.

Respondetur in hoc, quod eſt amare, duo ſpectari poſſunt. 1. Tendentia vitalis in amabile, & hæc eſt adæquatè intrinſeca Deo. 2. Tendentia, quæ potuit non eſſe, & hæc in recto importat Deum, in obliquo aliquid creatum. Idem dic de ſcientia, quòd ſcilicet vitalis experſſio objecti ſit intrinſeca Deo; ſed expreſſio quæ poterat non eſſe, non eſt adæquatè intrin-

trinseca. Et licèt Deus si consideretur secundùm prædicata essentialia, non plùs connectatur cum existentia lapidis, quàm cum ejus non existentia extra circumstantiam suppositæ v. g. existentiæ lapidis, secùs in dicta circumstantia; essentiale enim est Deo, si supponatur circumstantia existentiæ lapidis, ut dicat illum existere, aliàs non esset omniscius. Unde ulteriùs dicitur, non minùs Deo esse intrinsecum cognoscere, quàm nobis; sed non æquè intrinsecum Deo liberè cognoscere; quia liberè cognoscere dicit posse non cognoscere; in Deo autem nihil est, quod in illo potuerit non esse; secùs in nobis. *Ad alias objectiones solvendas*

Noto 1. Hos actus, volo mundum, non volo mundum: Item, Cognosco existere mundum, non cognosco existere mundum, aliosque similes, posse se compati in divina voluntate, vel intellectu; quia hi actus nec re, nec ratione sunt contradictorii; quia re non sunt contradictoria, quæ re non sunt duo; contradictio enim duorum est: nec ratione, quia non erunt respectu ejusdem, & ratione ejusdem circumstantiæ, ordinis, &c.

Noto 2. Actus liber est quidem causa rerum, sed non quà liber. Ratio, quia quà liber importat creaturam; quæ seipsam causare non potest: Proficiscitur tamen à causa libera, quia non necessitatur Deus ad agendum.

Unde ulteriùs non proficiscitur creatura, à causa libera antecedenter, sed à causa libera concomitanter; quia in eodem instanti reali, quo liberè aut vult, aut quo præscit libere, aut causat, respondet effectus, circumstantionando, salvandoque libertatem. Unde ulteriùs, quando dico; Ideò est mundus, quia Deus vult illum liberè, & ideò vult liberè, quia est, non est circulus vitiosus; quia in priori sumitur actus liber tanquam causa, creatura tanquam effectus; In posteriori autem creatura non sumitur ut causa actus Dei liberi, sed ut connotatum. Et sicut si dicam; Ideò est calefactio, quia est calefaciens, & ideò calefaciens, quia est calefactio, non est circulus vitiosus; Sic & in præsenti,

Noto 3. Non posse dici in his principiis, quòd Deus amet peccatum. Ratio, quia ipsum objectum extrinsecum non est amabile, & si per impossibile illud Deus amaret, deberet priùs in objecto, quod est peccatum malitia mutari. Deinde existentia peccati per nos salvat quidem libertatem, ut scilicet dicatur liberè permitti; sed sicut in aliis materiis, ita in præsenti, connotatum non ponet actum in Deo, sed eum circumstantionabit. Unde etiam per nos non aufertur à Deo displicentia in peccato, licèt libertas displicentiæ etiam permissionem illius impedientis, salvetur ratione extrinseci. Habet autem Deus necessariam displicentiam in peccato, sicut & in unione hypostatica necessariam complacentiam; carentia tamen unionis potest circumstantionare nolitionem uni nis, quia ipsa nolitio unionis imperfectione non ponit in Deo: Sed Deus si haberet voliti nem peccati, poneretur in illo imperfectio co traria ejus sanctitati.

Concedimus etiam carentiam peccati, & peccatum esse formas contradictorias; sed n go eosdem actus, & eodem modo circumsta tionare; quia peccatum circumstantionat v. actum liberum permissionis titulo causæ prim carentia autem peccati circumstantionat actu efficacem displicentiæ, omnino excluden peccatum, qui actus non sunt idem formalite

Quare autem cùm rectum nolitionis mun habetur in Deo, non denominet Deum nole tem, referendum est in defectum circumsta tiæ, hoc est, non existentiam mundi. Et sic formæ absolutæ subjecto inepto non tribuu denominationem, ita formæ connotativæ, i dependenter à connotatis, non denominant.

Noto 4. Non priùs re noscere aliqu Deum, faciendum à se, quàm velle; priùs t men ratione; & cùm prior sit formalitas m dum ponendi objecti repræsentans, posteri volitio adhibendi illius modi; ita semper pri erit scientia, posterior volitio.

Noto 5. Cùm liberè Deus produxerit t tum, poterat decrevisse liberè nihil producer illudque decretum pro connotato dixisset, n gationes existentiæ cujuscunq; rei creatæ. U teriùs potest aliquid Deus velle unum idemqu ex motivis contradictoriis in alio ordine, ci cumstantiâ, ne contradictoria velit. Cæterum ut rectè advertit Rosmer, potest Deus face decretum de nihil omnino producendo ex - mnibus omnino motivis, exceptis his, quæ i volvunt virtualiter productionem mundi. Un de si dicat Deus; Nolo producere ex omnib aliis motivis mundum, ut illum producam hoc uno solo; tunc ex vi ita circumscripti m tivi non potest progredi Deus ad decernen dum, quòd nihil sit omnino producturus; ho enim motivum est virtualiter volitio produce di mundum; volitio autem producendi mund non potest esse motivum nolitionis producen mundi.

Punctum Difficultatis 3.

Continuatur solutio.

EXpendenda adhuc sunt Argumenta, qu desumuntur ex iis, quæ adfert Haunold contra sententiam Aureoli in quantum illa fa cere possent contra hunc secundum explican di modum.

Objicit 1. num. 335. Hæc sententia no concordat cum principiis receptis Philosophi cis. Cuivis à natura principium insitum est, co gnoscere & velle non esse extra cognoscentem

sec

ed adæquatè ineſſe. Cognitionem & volitio-
iem ex toto genere ſuo, differre adæquatè ab
ɔmnibus illis, quæ inſunt ſubſtantiis non intel-
ectivis. Item volitionem eſſe quo ad omnia
ıa conſtitutiva aliquid poſitivum, exiſtens ad-
equatè tunc, quando tribuit effectum forma-
em volentis. Item, quando voluntas ex ſe
ndifferens ad volendum alterutrum ex oppo-
itis, ſe ad unum præ alio determinat, illa deter-
ninatio exiſtit tunc, quando eſt verum dice-
e, *Nunc voluntas eſt determinata.* Item cau-
a exiſtens nunc, non denominatur tunc ope-
ans, ab operatione futura, ſed tantum deno-
ninatur operatura. Sicut ergo Deus non di-
itur ab æterno creans à creatione futura, ita
licendum eſſet, Deum non velle ab æterno li-
ere id, quod futurum eſt in tempore, ſed di-
endum eſſet eſſe voliturum, ſi ipſa libera de-
erminatio & electio, formaliter quà talis, non
ſſet ab æterno, ſed futura in tempore. Atqui
ɔmnia hæc invertuntur in præſenti.

Respondetur. Cognoſcere & velle ſe-
undum quod ſunt Tendentia in objectum &
notus ab intrinſeco, non ſunt extra cognoſcen-
em; Cognoſcere tamen & velle, ſecundùm
uòd dicunt contingentiam terminationem-
ue mutabilitatis, poſſunt eſſe extra cogno-
centem & volentem, ſi cognoſcens & volens,
it Ens immutabile. Unde etiam cognitio &
olitio, ſecundùm quod ſunt motus ab intrin-
eco, differunt adæquatè ab omnibus illis, quæ
unt in ſubſtantiis non intellectivis, ſicque ſunt
uid poſitivum, ſed quoad rationem contingen-
is, terminationemque mutabilitatis, poſſunt
ec eſſe diſtincta, nec aliquid poſitivum. In
dem recidet, ſi dicas; Cognoſcere & velle non
ſſe extra cognoſcentem & volentem, differ-
e item ab omnibus, quæ inſunt ſubſtantiis non
ntellectivis, eſſe item aliquid poſitivum, ſe-
undùm id, quod dicit, cognitio & volitio in Re-
to ſeu pro Subjecto, non autem ſecundùm id,
uod dicunt in Obliquo & pro Connotato.

Concedo, quòd determinatio exiſtat tunc,
uando eſt verum dicere; nunc voluntas eſt de-
erminata: Sed hæc determinatio habetur in
oſtris principiis, quia habetur ab æterno &
pſa Tendentia motusque ab intrinſeco, habe-
ur etiam ab æterno connotatio, licet ipſum
uod connotatur, non ſit ab æterno, non enim
niverſaliter connotationes debent exigere ex-
ſtentiam ipſius quòd connotatur; & quia ipſa
ɔperatio in operante actu, ipſa creatio Deo
reante, exigit exiſtentiam effectus, hinc ſine
ali exiſtentia tantum denominatur cauſa ope-
atura, non autem operans. Quia autem ab
eterno habetur illa connotatio, licet connota-
i ab illa connotatione non habeatur exiſtentia,
deo habetur determinatio, quando eſt verum
dicere; Nunc voluntas eſt determinata. Et
ſi illa connotatio æquè non haberetur, ut non
habetur exiſtentia connotati, tunc non eſſet
voluntas determinata, ſed tantum eſſet ſe de-
terminatura. In hoc ergo ſtabit diſparitas,
quia niſi adſit præſens actio, non habetur deter-
minativum agentis actu; habetur autem deter-
minatio in Deo, quando voluntas ejus eſt de-
terminata, nempe motus ejus ab intrinſeco &
connotatio, terminatioque ad aliquid mu-
tabile.

Instat 1. Non poteſt in hac ſententia in
ſenſu proprio verificari, quòd Deus decreverit
ab æterno, ea, quæ ſunt futura in tempore,
quod tamen Scriptura ſæpius affirmat, & ex-
plicat Auguſtinus de Prædeſtinatione & gra-
tia cap. 5. & Gregorius lib. 12. Moralium cap. 2.
Quomodo autem eſt perceptibile, quod ea-
dem forma denominet Deum eligentem v. g.
& producentem poſt mundi productionem.

Respondetur. In ſenſu proprio elegit
nos Deus ante mundi conſtitutionem, quia vo-
litio illius ſecundum quod dicit tendentiam &
motum ab intrinſeco, itemque connotationem
actualem alicujus temporalis, eſt verè ab æ-
terno.

Instat 2. Hac ratione poſſet aliquis dice-
re; Petrum hodie peccare, quando incipit ten-
tari ad peccatum, quod primum cras ponetur:
Videturque hæc noſtra doctrina opponi do-
ctrinæ ſancti Thomæ quæſtione 6. de Veritate
Articulo 3.

Respondetur. Non poſſe dici, quòd ho-
die tentatus, peccet peccato cras ponendo,
quia non habet hodie motum ab intrinſeco &
tendentiam in peccatum, cum tamen ab æter-
no habeat Deus motum ab intrinſeco, conno-
tationemque debitam Electi.

Auctoritati ſancti Thomæ concedo, quòd
prædeſtinatio non importet productionem ali-
cujus effectus temporalis, ut importat v. g.
creatio, adeoque quod poſſit eſſe prædeſtina-
tio ab æterno, non exiſtente prædeſtinato, li-
cet non poſſit eſſe creatio ab æterno, ſi non ex-
iſtat creatum ab æterno: Poteritque Prædeſti-
natio æterna dicere ordinem, ut loquitur ſan-
ctus Thomas, hoc eſt connotationem, ad ali-
quid temporale.

Instat 3. Imperceptibile videtur, quod
ſcientia & affirmatio in ratione affirmationis,
compleatur per aliquid, quod non ſolum non
exiſtit, ſed nec unquam exſtiturum eſt in rerum
natura, ut non ſunt exſtitura objecta rigoroſa,
ſcientiæ conditionatæ.

Respondetur. Affirmationem ſecun-
dum quod dicit motum ab intrinſeco non poſ-
ſe compleri per aliquid, quod non exiſtit in af-
firmante, ſecus ſi ſumatur affirmatio, pro termi-
natione mutabilitatis, ut dictum ſupra.

Objicit 2. Hæc ſententia non concordat
cum principiis Theologicis. Eſt principium

Theologicum certum posse Deum ea quæ facit, facere ob fines immediatos diversos, quod hic non potest explicari. Est item principium Theologicum, Deum omnes effectus quos facit, facere cum præscientia conditionata eorum, quæ ex tali effectu sunt eventura.

Respondetur. Sicut fines sunt diversi, ita Deus uno indivisibili actu, connotando diversos illos fines, potest illis moveri, unoque actu scientiæ connotare diversos effectus.

Objicit 3. In hac sententia non magis esset vera hæc causalis, ideo mundus est futurus, quia Deus illum vult, ac ideo Deus vult mundum, quia est futurus.

Respondetur. Negando in his principiis à priori esse responsionem & inferendo rationem principii, quasi ideo Deus velit mundum, quia est futurus, volitioque mundi non in ratione motus ab intrinseco & principii, quod applicet omnipotentiam ad producendum mundum, exigit futuritionem mundi, sed ad salvandam illius volitionis contingentiam terminationemque mutabilitatis.

DIFFICULTAS III.

Examinatur tertius modus, explicandi actum Dei liberum.

ANtonius Perez, & eum secutus Esparza q. 20. D. 21. proponunt modum quendam explicandi actus Dei liberos veteribus non incognitum, sed novâ methodo illustratum.

Supponit 1. Perez, hanc propositionem hîc n.9. Quòd formalitas actus divini liberi, ratione sui, non dicat perfectionem. Ratio, quia omnis perfectio præponderat suo contradictorio, nihilque valeret, si non præponderaret; ad eum modum, quo nihil valet medicamentum, si ejus sumptio in ordine ad sanitatem, non præponderat, ejus non sumptioni: At nulla terminatio divini actus ita præponderat suo contradictorio; æquale enim fuisset Deo nolle ac velle mundum &c.

Supponit 2. Terminationem divinam liberam nullam dicere imperfectionem: Quia imperfectio entis est privatio perfectionis, quæ neque eminenter continetur; hoc autem non convenit terminationi liberæ divinæ: Est enim illa terminatio idē realiter cum essentia divina; quæ formaliter, aut eminenter, est omnis perfectio &c. unde præscindit actus liber à perfectione & imperfectione.

Supponit 3. Terminationem liberam divinam, quantumvis adæquatè intrinsecam Deo, posse deficere diminutè, non verò simpliciter: Ad quod intelligendum, ponit, duplicem esse existentiam, aliam rei formaliter & virtualiter intrinsecè existentis in se, & hæc nullo modo distinguitur, ne virtualiter quidem intrinsecè à re existente; alia existentia est, quà res formalite non est in se, sed in alio realiter, aut virtualite intrinsecè distincto, & ita dicuntur res exister in causâ primâ &c. Ulteriùs adhuc ponit existentiam duplicem, primam existentiam diminutam, & secundùm quid, & aliam existentian simpliciter; Existentia simpliciter est illa, ratione cujus existit in se formaliter tota perfecti entitativa alicujus rei; existentia autem diminuta est, quà existit aliquo modo, sed non ut ratione ipsius existat in se formaliter tota perfecti entitativa rei, quæ hoc modo existit; & ita cùn homo existit in se, existit simpliciter; quand autem existit in suâ causâ, formâ, cognitione existit diminutè, immo ita existens, potest nullam partem suæ perfectionis habere existenten in se. His &c. aliis præmissis

Explicant actum Dei liberum, quòd si adæquatè intrinsecus Deo; ita tamen ut diminutè deficere possit, ratione diminutæ existentiæ; quamvis illa terminatio libera Divina, ratione Divinæ essentiæ, neque possit deficere defectu opposito existentiæ simpliciter. Qui ulteriùs ipse actus liber, seu ut ipsi loquuntur, terminatio libera Divina, distinguitur virtualite intrinsecè ab actu Dei necessario; quia quo potest esse & non esse, & illud quod non potes non esse, & quidem nemine cogitante; salten virtualiter intrinsecè distinguentur.

Dicendum est. Prædicto modo non rect explicari actum Dei liberum.

Probatur 1. Tum, quia si terminati Divina libera est adæquatè intrinseca Deo, ve dicit talem nonnisi intrinsecitatem, qualiter dicitur relationem stare intrinsecè in fundamento, nec componi intrinsecè termino; & sic hæ sententia coincidet cum explicatione actus liberi Divini per connotata; & tamen non deberet coincidere, utpote singulare inventum: ve dicit talem intrinsecitatem, qualem dicit v. g ratio animalis in homine, ratio boni in Ente, vel Deo &c. & sic inexplicabile erit, quî identificari possit Deo, realiter potens non existere, vel diminutè deficere. Quod sic aliter proponitur, quia & posset deficere diminutè illa terminatio Divina libera, ut supponitur; & non posset, quia ut est adhuc diminutè existens, est quid intrinsecum Deo; omne autem intrinsecum Deo, Deus est, consequenter defectibile non est. Unde valebit hic expositorius; Hæc Deitas deficere non potest ullo modo; Hæc terminatio libera secundùm diminutam suam existentiam est hæc Deitas; Ergo hæc terminatio secundùm diminutam existentiam, deficere non potest. Tum, quia quòd diminutè deficere possit actus liber, nullibi probatur. Tum, quia non est explicabile, ratione cujus competat diminuta existentia alicui, quod est Deus; quod enim diminutè existat homo in causâ, formâ &c. capere possumus, sed unde terminationi liberæ dimi-

liminuta existentia? Tum quia si illa diminuta existentia est ab æterno, quî non durat per æternum post? Si est in tempore, cur Deus illius adventu non mutatur? Quamvis illa nullam perfectionem supponatur adferre Deo: Nam si Deus reciperet in se albedinem, non perficeretur illâ albedine; & tamen illâ mutaretur, cur non idem facit diminuta illa existentia terminationis liberæ, in tempore adveniens Deo? Tum quia videtur lumine naturæ notum; contradictorium non posse identificari contradictorio, ideoque id quod potest non esse ei, quod non potest non esse. Tum quia à se hoc habet Deus, ut non possit abesse, sed illud virtualiter diminutè defectivum, à se hoc habet ut possit abesse; Ergo à se hoc habet, ut non sit Deus. Tum quia hæc explicatio vi suæ solius doctrinæ reddit hoc mysterium imperceptibiliùs mysterio Trinitatis; quis enim cogitet identificari realiter in linea existentiæ duo contradictoria? Particularium autem Doctorum principia non debent esse difficiliora mysterio Trinitatis, nec via hæc iniri, si ad eam ineundam non cogat fides.

Neque valet, si recurras ad id, quòd illud virtualiter distinctum, nullam condistinctam entitatem adferat; si enim id verum est, quî vel diminutè deficere potest, transireque in non ens, quod jam ante fuit?

Respondet Haunoldus, quod Essentia divina non distinguatur realiter à nolitione mundi, si Essentia divina consideretur præcisâ à volitione mundi; Sic enim considerata, præscindit ab identitate nolitionis æque ac volitionis: Licèt si consideretur, ut habens volitionem, distinguatur realiter, & hoc aliud non est, quàm distingui realiter in tertio.

Contra. Quia de facto Essentia divina non est præcisa à volitione mundi; Ergo distinguitur de facto realiter, si distinguitur realiter de facto, qui aliquid identificari realiter poterit cum eo, à quo distinguitur realiter. Rursus, volitio mundi distinguitur realiter à nolitione mundi, cumque illa volitio sit ipsa Essentia divina, sequitur etiam Essentiam divinam distingui realiter, sic enim formatur argumentum. Volitio mundi distinguitur realiter à nolitione mundi, Essentia divina est volitio mundi; Ergo Essentia divina distinguitur realiter à nolitione mundi; Denique hæc distinctio volitionis mundi non est distinctio realis in tertio, sed distinctio simpliciter, nam est distinctio existentis à non existente, nec nolitio est identificata realiter ipsi naturæ divinæ, ut v. g. identificatur paternitas.

Probatur 2. Tum quia diversitas hæc prædicatorum, quæ est inter actum necessarium & liberum bene salvari potest sine distinctione virtuali, per sola, ut dicebatur, connotata extrinseca; dicendo Terminationem divinam liberam ratione connotatorum extrinsecorum deficere posse. Tum quia si accipiamus explicationem distinctionis virtualis, vel secundùm principia nostra, vel secundùm illius, in nulla explicatione ostendi potest, quî virtualiter actus liber distinguatur ab essentia? Non in nostris, quia nullum fundamentum est volitioné creandi mundi ne in sensu quidem reali, & materialiter esse volitionem, quâ Deus amat, ut suppono, necessariò omnia possibilia: Non in principiis eorundem salvari potest hæc distinctio; quia non potest ostendi, in quo tertio distinguatur realiter terminatio libera? Quod enim Perez n. 96. adfert, ostendit distinctionem in tertio, sed extrinseco connotato; Id non satisfacit, idque ex duplici capite: Inprimis, quia jam fieret recursus ad aliquid extrinsecum, ac cum facit sententia connotatistarum. Deinde si ad virtualem intrinsecam distinctionem, sufficit distinctio realis in connotato extrinseco, tunc inter risibilitatem & rationalitatem erit distinctio virtualis intrinseca, ratione actuum distinctorum realiter ridendi; & ratiocinandi; & in omni causa producente effectus distinctos re & specie, erit distinctio virtualis in illa met ipsa, ratione effectuum distinctorum realiter. Tum quia quod dicit Esparza. q. 22. Terminationes liberas incompossibiles, qualis est volitio, & nolitio mundi, esse distinctas realiter; sicut paternitatem & filiationem: Contra erit, quia possibilis est nolitio mundi, ergo & identificatio cum Deo, ergo possibilis est identificatio cum Deo, ejus, quod non est idem realiter cum Deo. Et certè distinguitur realiter illa nolitio à volitione; volitio autem est idem realiter cum eo, ergo distinguitur realiter à Deo, quomodo ergo potuisset Deo identificari? Illæ autem volitiones per nos quoad connotata sunt incompossibiles, non quoad entitatem.

Respondet Haunoldus num. 361. Ostendi posse, in quo tertio Essentia divina & volitio ejus libera realiter distinguantur, nempe quia volitio mundi realiter distinguitur à nolitione mundi, tanquam conceptus objectivus existens, à non existente, sibi opposito & secum incompossibili, quæ est major oppositio, quam oppositio relativa.

Contra. Tum quia ea quæ distinguuntur realiter in tertio in divinis, debent nihilominus supponere illud tertium esse identificatum realiter naturæ & tamen nolitio mundi, non est de facto identificata realiter Deo, non enim existit sed potuisset existere, ut dicit Respondens. Tum quia si volitio mundi realiter distinguitur à nolitione mundi; Ergo realiter distinguitur Deus à se ipso, existente. Existentia volitionis mundi, à se ipso non existente, eò quòd non existat nolitio divina mundi, sequeturque Deum posse esse & non esse, sicut potest esse volitio mundi & ejus nolitio redibitque argumentum,

quomodo poſſit identificari Deo, id quod de facto non identificatur. Tum quia quærere reſtat, ſi volitio mundi realiter diſtinguitur à nolitione mundi, quomodo plusquam realiter in tertio non diſtinguantur, cum exiſtens à non exiſtente ſimpliciter diſtinguantur realiter. Quærere reſtat, cur diſcurrendo de virtuali diſtinctione in divinis, ſignum illius ponatur diſtinctio realis in tertio, nunc autem ponitur ſignum comparans exiſtens ad non exiſtens. Quærere item reſtat cum nemine cogitante ſit volitio mundi, & nemine cogitante non ſit nolitio mundi, ut quid recurritur ad aliquid intentionale, qualis videtur eſſe conceptus ille objectivus.

Probatur 3. Reſtaurando duas rationes, quas ſibi oppoſuit Perez, ex quarum reſponſionibus impugnatis etiam aliæ reſtaurari poterunt. Nihil quod eſt Deus poteſt deficere, omnis actus liber poteſt deficere; Ergo nullus actus Dei liber, eſt Deus.

Respondetur. Nihil quod eſt Deus poteſt deficere, ſecundùm perfectionem ipſius, ſed poteſt deficere ſecundùm terminationem, quæ non dicit perfectionem.

Contra est. Tum quia non plùs videtur dicere hæc reſponſio, quàm quòd ſecundùm connotatum deſinat. Tum quia illa terminatio, quam tamen dicis perire, vel identificatur Deo, vel non? Si non identificatur, quomodo terminationes liberæ divinæ ſunt adæquatè intrinſecæ Deo? Si identificatur, ergo Deus perit. Ad quod frequenter recurrendum eſt: An illud ſecundùm quid deficiens, non deficiens autem ſimpliciter ſecundùm id quod deficiens eſt, ſit Deus? Reſtaurandoque argumentum

Respondet 2. Haunoldus num. 358. quod poſſe non eſſe Deum ſit defectus, ſi poſſit eſſe & non eſſe Deus, non vero ſi ſecus.

Contra eſt. Nolitio mundi, eſt per te talis, ut poſſit eſſe & non eſſe Deus, poteſt eſſe Deus, quia potuit Deus nolitione, quæ eſt ille ipſe nolle mundum, poteſt etiam non eſſe Deus illa nolitio, quia de facto non eſt.

Respondet 3. idem. Quando dicitur, quòd volitio mundi v.g. potuerit eſſe nihil aliud non ſignificatur, quàm quòd potuerit exiſtere negatio volitionis, quæ eſſet formaliſſimè ipſa nolitio mundi, exiſtens & identificata cum Deo.

Contra. In iſtis principiis de facto non exiſtit nolitio mundi, ut non exiſtit in Deo ſcientia de negatione mundi, quamvis potuiſſet exiſtere, ut loquitur n. 350. De hac non exiſtente nolitione mundi redit argumentum, quòd illa potuerit eſſe Deus ſi exiſteret, potuerit non eſſe Deus, cum de facto non exiſtat.

2. Ratio est. Omnia inter quæ intercedit ſeparabilitas, ſunt diſtincta ex natura rei; inter actum Dei liberum, & Deitatem intercedit ſeparabilitas; Ergo &c. quæ diſtinctio apud illum idem ſignificat, atque realiter.

Respondet. Omnia inter quæ intercedit ſeparabilitas ſecundùm entitates & perfectiones ſuas, aut ſine infinita communicatione, eſt diſtincta ex natura rei; Secùs ea inter quæ eſt infinita communicatio.

Contra. Tum quia etiam inter ea, quæ aſſumit reſponſio, non poteſt dari communicatio, vel identificatio infinita, quia contradictoria non poſſunt inter ſe communicare infinitè. Tum quia quamvis contradictoria ſalvari poſſint in divinis, non tamen omnia, & præcipuè quæ involvunt propoſitiones ſecundi adjacentis, ſeu de exiſtentia. Tum quia accipio has contradictorias; Eſt ens, non eſt ens, quæro cùm de facto exercetur libera terminatio, an poſſit de illa dici, quòd ſit ens? Si eſt ens, & poteſt perire, ergo diſtinguitur realiter ab ente quod non poteſt perire? Si autem non eſt ens, ergo ut ſuprà urgebatur, dum perit non perit, quia nihil perit &c.

Ea quæ adfert Eſparza q. 21. ut quòd aliquid æternum non poſſit etiam particulariter conſtitui per aliquid temporale; Item, ideò creaturæ exiſtunt, quia Deus vult; Item, velle eſt quid intrinſecum; hæc jam ſuprà ſoluta ſunt, ubi etiam dictum, Nolitionem mundi conſtitui negatione exiſtentiæ mundi, adeoque aliò quàm conſtituatur, vel potiùs circumſtantionetur volitio mundi, quam circumſtantionat exiſtentia mundi.

Quod autem infert, per nos Deum non poſſe ſe ſolo eſſe Deum, eò, quòd ut ſit Deus, debet eſſe ſciens & volens liberè; non poteſt autem eſſe ſciens & volens liberè ſine creatura; id etiam non convincit, quia quoad elicere poteſt eſſe volens & ſciens ſine creatura, licèt pro termino illam requirat, ſicut in principiis Perez non poteſt eſſe omnipotens, ſine creaturis, tanquam termino. Quod autem objicit Perez, omnes PP. dicere Deum conſilio ſuæ voluntatis feciſſe omnia, ſicut omnia fecit per verbum; ex quo infert, ſicut verbum non eſt aliquid creatum nec aliquid involvit creatum, ſic nec involvere voluntas per quam fecit omnia; id etiam non convincit: Quia hoc totum, quod ſpectat ad rationem verbi eſt neceſſarium, adeoque reperibile adæquatè in Deo; jam autem actus liber dicit aliquid, quod poterat non eſſe; hoc autem in ente neceſſario Deo, quî reperietur? Immo in ſententia aſſerente, quòd verbum procedat etiam ex cognitione libera, ipſa productio verbi involvet tanquam terminum aliquid creatum.

Argumenta quæ format Haunoldus præcipue ab auctoritate ſancti Thomæ potius oſtendunt aut per æquivalentiam, aut per connotata explicari debere actum Dei liberum.

QVÆ-

QUÆSTIO II.

De Prædeſtinatione.

PRÆMITTO 1. *Explicationem terminorum hujus materiæ, & quidem*

Explicatur inprimis; Quid ſit Prædeſtinatio? ...vis vocis ſpectetur, Prædeſtinatio dicit ante-...edentem deſtinationem ad eum modum, quo ...ræire ſignificat antecedenter præire; ſed ...heologicè variè accipitur.

1. Pro Præſcientiâ, & ita Aug. l. 2. de Perſe-...er. c. 15. *Prædeſtinatio eſt eorum præſcientia, quæ ...eus ipſe facere diſpoſuit.*

2. Pro divinæ voluntatis actu, in quantum ...ommunis eſt ad prædeſtinationem Electorum, ...reprobationem præſcitorum, & ita Aug. lo-...uitur in Pſal. 14. *Non eſt qui faciat bonum. Hoc ...go bonum*, inquit, *quod eſt requirere Deum, non ...at qui faceret, non erat uſq; ad unum, ſed in eo gene-... hominum, quod prædeſtinatum eſt ad interitum.*

3. Accipitur reſtringendo vocem nonniſi ad ...ona; & eo ſenſu reprobi dicuntur præſciti, ...oni prædeſtinati. Habetur fundamentum in ...ug. de Præd. SS. c. 10. *Prædeſtinatio eſt, quæ ſine ...ræſcientia non poteſt eſſe, poteſt autem eſſe, ſine præ-...eſtinatione præſcientia, prædeſtinatione quippe ...eus ea præſcivit, quæ fuerat ipſe facturus &c. præ-...ire autem potens eſt, etiam, quæ ipſe non facit, ſic-...t quæcunque peccata.*

4. Accipitur reſtrictiùs, hoc eſt ad bona non-...iſi ſupernaturalia. Ita loquitur Aug. de bono ...erſev. c. 14. *Prædeſtinato SS. nihil eſt aliud, quàm ...ræſcientia, ſcilicet & præparatio beneficiorum Dei, ...uibus certiſſimè liberantur, quicunque liberantur.* ...d quod reſpexit Fulgentius l. 3. de veritate ...rædeſtinationis; *Prædeſtinavit ergo Deus Sanctos ...os, & ad gratiam vitæ bonæ, & ad gratiam vitæ ...ternæ.*

5. Accipitur pro deſtinatione gratiæ, & me-...iorum; Nomine autem electionis deſtinatio ...d gloriam, hanc acceptionem tuetur Vasqez, ...ed eſt contra cit. Fulgentium, & contra Aug. ...2. de bono perſeverantiæ c. 21. ubi ait: *Perſe-...erantiam nonniſi ab eo donari, qui nos prædeſtina-...it in ſuum regnum & gloriam.*

6. Accipitur reſtrictiſſimè pro gratuita ele-...tione, nonniſi excellentiſſimorum SS. in qua ...cceptione multi etiam non prædeſtinati ſal-...antur, hæc reſtrictio eſt Catharini l. de præ-...deſt. c. ultimo, de quibus & aliis vide Petavium. ...ed cùm dixerit Aug. Prædeſtinationem ex-...endi ad omnes quicunq; liberantur, ejus men-...iſtandum eſt.

7. Accipitur nec laxè, nec ſtrictè, eſtque de-...tinatio creaturæ rationalis ad gloriam effica-...cibus auxiliis infallibiliter obtinendam: Et in ...hac acceptione hic de illa diſcurremus.

EXPLICATUR 2. Quid ſit dilectio? Quid ele-...ctio? Quod attinet ad phraſin Script. illa non videtur diſtinguere inter electionem & dile-ctionem: Nam indifferenter prædeſtinatos appellat electos, & dilectos: *Jam non dicam vos*, inquit, *ſervos ſed amicos*; & *Ego vos elegi.* S. Thom. tamen hîc q. 23. a. 4. condiſtinguit inter electionem, & dilectionem in corpore. Ad mentem S. Thom. dici poſſet, quòd electio, & dilectio diſtinguantur penes connotata; ut illa eadem volitio, in quantum amat nobis bonum ſit dilectio; in quantum autem non amat aliis, ſit electio: tamen dilectio prior eſt electione; quia prior eſt amor alicujus in ſe, quàm amor per ordinem ad alios; qualis eſt electio non eligens alios.

EXPLICATUR 3. Quid ſit electio? Quid prædeſtinatio? Nomine prædeſtinationis, venit ipſa voluntas ſalvandi, vel deſtinatio ad gloriam. Dixi deſtinatio ad gloriam, non verò gloriæ alicui; quia non tam gloria dicitur prædeſtinari homini, quàm homo ad gloriam. Nomine autem electionis, quæ eſt inter plura, venit ſecretio à reprobis.

PRÆMITTO 2. *Prædeſtinatio an ſit actus intellectûs? An voluntatis?* Diviſi ſunt Auctores: Aliqui enim dicunt eſſe illam actum intellectûs, ut poſt alias docet Antonius Perez d. 1. de prædeſtinatione cap. 1. & 2. Alii actum voluntatis. Alii conflatum ex utroque. *Circa quod*

ASSERO 1. *A prædeſtinatione importari actum intellectûs.* Ratio, tum quia ita Aug. l. de bono perſev. c. 18. ubi prædeſtinare accipit pro præſcire, quod fuerat ipſe Deus facturus. Tum quia ita S. Thom. q. 23. a. 2. in corpore. Tum quia prędeſtinatio eſt ſpecies providentiæ; Providentia, ſpecies prudentiæ; prudentia autem ex l. 6. Eth. eſt virtus intellectualis.

ASSERO 2. *A prædeſtinatione importari etiam actum voluntatis.* Ratio, tum quia PP. revocant prædeſtinationem etiam ad voluntatem. Ita Damaſcenus l. 2. de fide c. 29. dicit; quòd *Providentia ſit, voluntas Dei per quam res aptè congruenterque gubernantur.* Tum quia id etiam docuit S. Thom. in 1. d. 41. q. 1. a. 2. ad 1. *Electio non eſt actus voluntatis abſolutè, ſed in ordine ad intellectum ordinantem, prædeſtinatio autem dicit actum voluntatis abſolutè, qui conſequitur ordinem iſtum.* Et ibidem diſt. 40. q. 1. a. 2. *Providentia quæ eſt ars gubernationis rerum poteſt ſalvari in ſpeculatione tantùm, ſed prædeſtinatio importat providentiam, ſecundùm quod eſt ordinata, ad executionem operis per voluntatem.* Similia habet q. 5. de ver. a. 1. Tum quia nomine prædeſtinationis venit maximum Dei beneficium; ratio autem beneficii, penes voluntatem eſt, non penes intellectum.

Quod autem dicit Perez ſufficere, ut intellectus ille ſit practicus: Non ſufficit; nam ſubtrahe illi dictamini practico voluntatem exequendi & appetitum implendi, quî judicium illud practicum habebit formalitatem beneficii?

Reſtat hic quærendum: An voluntatis actus ſpectans ad prædeſtinationem, ſit antecedens

notitiam divinam? An consequens? Joan. à S. Thom. ponit antecedentem, sed immeritò. Tum quia in oppositum est Auctor. S. Thom. citat in 1. dist. 41. &c. Tum quia quamvis præcedat voluntas inefficax actum illum intellectûs; non tamen præcedit efficax. Ratio, quia esset suppositio tollens nostram libertatem. Ea quæ adducit ex S. Thom. hic q. 22. a. 1. ad 3. non convincunt: Quia intelligi possunt de voluntate inefficaci, præcedente notitiam. Quæ autem adfert, quòd videri debeat & colligi, ad quamnam potentiam pertineat aliquis actus, si attendatur, ubi consummetur talis actus intra lineam sui objecti; non autem ubi consummetur quantùm ad alios effectus; jam autem consummatio providentiæ stat in attingentia objecti; objectum autem providentiæ & prudentiæ, est aliquid ut ordinabile, & cognoscibile in quantum agendum. Ea etiam non convincunt: quia S. Thom. q. c. de verit. & scientiam & voluntatem requirit ad prædestinationem. Sed concedendo etiam principium, quod assumit, pro nobis est; quia prædestinatio ultimò consummatur in bono; quia consummatur in voluntate boni, nimirum salutis; objectum autem providentiæ, est aliquid ordinabile ad agendum, non tamen hoc solùm, sed cum ratione & formalitate beneficii, quæ formalitas spectat ad voluntatem. Est quidem verum artem & prudentiam stare in intellectu; quia hæc quà talia, non habent rationem beneficii, secùs prædestinatio.

Assero 3. *In recto à prædestinatione importari actum intellectûs.* Ratio, quia pro genere in illius definitione ponitur providentia, ratio, præparatio: Quæ omnia important actum intellectûs & ponuntur in recto: Actus autem intellectûs requisiti ad prædestinationem sunt actus scientiæ simplicis Intelligentiæ noscentis possibilitatem, finis, vim & naturam mediorum: Item ex sententia societatis scientia conditionata saltem ut Deus præviè, certò, & infallibiliter informetur, de secuturitione libera effectûs.

Præmitto 3. *Quid definitivè Prædestinatio?* Colligitur definitio ex S. Thom. hîc q. 23. in corpore. *Prædestinatio est ratio transmissionis rationalis creaturæ in ultimum finem in Deo præexistens.* Ly *transmissio*, est genus: Accipitur activè non passivè, quod indicant illa verba in Deo præexistens; passiva enim transmissio est in creatura, & sic sumpta non est prædestinatio, sed effectus prædestinationis. Rursus nomine transmissionis non debet intelligi transmissibilitas, quia etiam de reprobis habet Deus rationem in mente existentem, quomodo essent transmissibiles? Sed debet accipi pro transmissione efficaci.

Præmitto 4. *In quo sit difficultas cum aliis scholis Catholicis in materia de Prædestinatione?* Contra Thomistas in hoc difficultas. Quia illi sicut admittunt prædeterminationem; ita etiam admittunt prædestinationem, quæ sit d[...] stinatio Dei efficax, independenter à præco[...] sulta nostra libertate, quâ tamen positâ, n[...] possit non salvari homo. Talem prædestinati[...] nem non dari, aliàs repetitum convincit arg[...] mentum. Quia talis prædestinatio tolleret [...] bertatem; Quod ipsum prob. suppositio ant[...] cedens, quæ non est in nostra potestate, & q[...] positâ non potest non operari voluntas, est su[...] positio destruens libertatem, ut scitur ex al[...] dictis. Talis prædestinatio, est suppositio ant[...] cedens; est enim principium perseverandi, [...] est voluntas Dei, sine quâ nihil sit in mundo, [...] non est in nostra potestate; nullus enim se pr[...] destinat, sed prædestinatur à Deo, & illâ po[...] tâ prædestinatione non potest non salvari h[...] mo, quia illud decretum est efficax: Quod a[...] tem est efficax non potest non impleri. Ergo

Dices 1. ex Joan. à S. Thom. in oppositu[...] esse Auctoritates S. Thom. quibus vult ante [...] mnem prævisionem conditionatam, absolu[...] Deum velle nostram salutem. 1. Auct. est [...] q. 3. de verit. a. 7. ubi ait: Omnes effectus secu[...] di ex ejus definitione proveniunt: Ergo & co[...] sensus conditionatus.

Respondetur. Id intelligendum esse [...] effectibus secundis talibus sine addito, hoc e[...] absolutis; nam illorum si sunt boni, prædefi[...] tiones admisimus. Vel potiùs proveniunt [...] prædefinitione sed proportionatâ rebus, qua[...] est prædefinitio salvandæ libertatis creat[...] 2. Auct. est ex 3. contra gentes. c. 94. Sed i[...] loco non plùs vult, quàm non impediri Deu[...] per defectum alicujus agentis, seligente Deo a[...] xilia, quæ prævidet effectum habitura. Qua[...] do autem ibid. c. 76. dicit; *Omnia operari virtu[...] divina*, id verum per nos est ratione virium [...] Deo acceptarum, sed non ratione prædeterm[...] nationis. 3. Auct. est hîc q. 19. a. 8. Sed illo l[...] co dicit S. Thom. quòd aliquid contingen[...] fiat, referri in voluntatem Dei, non prædet[...] minantem, ut volunt Thomistæ, sed decerne[...] tem salvare nostram libertatem seligentem a[...] xilia &c. Ea quæ adfert ex q. 6. de verit. a[...] non plùs volunt, nisi quòd prædeterminati[...] nem antecedat volitio inefficax finis, quam [...] quitur intellectûs directio, hanc nos admit[...] mus, cui subnectitur dilectio, & electio.

Dices 2. cum eodem. In oppositum e[...] Auctoritates S. Aug. ex lib. de Prædestinatio[...] SS. c. 10. Sed illo loco, non plùs vult Aug. n[...] Deum præscire, quæ fuerat ipse facturus, q[...] & absolutum & conditionatum consensum [...] nobis causat. Locus ex l. de Corr. & gratia c.[...] hoc tantùm intendit, quòd permanentia in fi[...] tribuatur præparationi voluntatis, idque ex co[...] latione auxilii selecti, licèt non prædeterm[...] nantis.

Præmitto 5. *In quo sit difficultas inter n[...] stros DD.* Non est de hoc, quod potuerit an[...]

pra-

ante prævisa merita absoluta, post directionem tamen scientiæ conditionatæ velle Deus efficaciter salutem æternam, de absolutâ potentiâ; quia si potuit dare salutem sine ullis meritis, cur non posset velle eandem ante merita? & si potest Deus sine ulla injustitia, dare illam sine meritis, cur idem non poterit ante illa? non etiam est de hoc difficultas, quòd potuerit Deus nonnisi post prævisa absolutè merita velle dare gloriam; quæ enim in hoc implicantia? Tota ergo difficultas est, aut saltem maxima, quomodo de facto sit à Deo volita?

DIFFICULTAS I.

Ex quonam motivo de facto formata sit Prædestinatio?

Divisi sunt Auctores: quòd ante prævisa absolutè merita sit facta prædestinatio, docet Suarez, hîc l. 1. de Præd. c. 8. Ruiz to. de prædest. d. 8. usque ad 12. Arriaga d. 35. & 36. Fasolus q. 23. à n. 26. Petavius to. 1. l. 9. c. 6. quamvis lib. 10. etiam oppositam probabilem dicat. Granado hîc d. 3. quibus adde Tol. Bell. Arrub. Thomistas, Scotistas, licet ex diversis principiis. Oppositum sentit Vásq. d. 89. Less. de prædest. S. 2. Herize, Amicus hîc d. 15. n. 60. & Martinon d. 19. S. 3. Fortè media via tentari posset. *Hinc*

Dicendum est. *Ex duplici motivo totali, nempe Divinæ bonitatis, & simul etiam meritorum absolutè prævisorum, decrevisse Deum gloriam.*

Probatur 1. Quia pro utroque hoc motivo sunt & Auctoritates sacræ Scripturæ; & Auctoritas Augustini. Quòd ante prævisa merita facta sit prædestinatio; Colligitur ex Script. 1. ad Eph. 4. *Elegit nos in ipso ante mundi constitutionem, ut essemus sancti & immaculati in conspectu ejus in charitate*, ubi inprimis ly *ante mundi constitutionem*, ostendit prædestinationem ante absolutè prævisa merita; hæc enim absolutè prævisa sunt, in mundo constituto. Favet & illud *ut essemus sancti*, non dicit enim nos electos, quia fuimus sancti, quo etiam sensu S. Thom. lect. 1. in c. 1. ad Eph. accipit dicta verba. In oppositum autem, quòd scilicet nonnisi post prævisa merita formatum sit decretum de prædestinatione colligitur ex illo Matth. 25. *Venite benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum à constitutione mundi.* Sed cur? *Esurivi enim &c.*

Respondet quidem Ruiz, quod dicta causalis, *enim*, non sit copulanda, cum parato regno, sed cum præcedentibus verbis, ut sensus sit venite possidete, quoniam esurivi & dedistis mihi manducare; ubi judex reddit rationem tradendæ possessionis regni, non verò rationem, quæ impulit Patrem, ut his potiùs, quàm aliis pararet regnum: ad eum modum, quo non ideò dicitur Diabolo & Angelis ejus paratus ignis, quia sciebantur homines reprobi omissuri opera misericordiæ, sed illa causalis propositio reddit rationem infligendæ pœnæ.

Contra cur illud, *Enim*, referri non poterit ad paratum regnum, cùm nullum in hoc sit absurdum, quod reperitur, si fieret reprobatio, ante absolutè prævisa merita.

Numerantur & multæ aliæ pro utraque parte Auct. Script. & singulæ habent pro se etiam explicationes SS. PP. cur ergo cum utrisque sentire, & loqui non poterimus? concordando sententias pro hoc, quod ex duplici dicto motivo formatum sit illud decretum; præcipuè cùm ita docendo pro utraque parte simpliciùs sint accipienda Script. & PP. verba, quod semper præ oculis in similibus habendum erit.

Quod post prævisa absolute merita formata sit prædestinatio, pluribus locis docuit Aug. qualis est locus ex l. 1. ad Simpl. q. 12. ubi docet dependenter à nostris operibus factam electionem ad gloriam; *Non ergo* (inquit) *secundùm electionem propositum Dei manet, sed ex proposito electio*, id est, non quia invenit Deus opera bona in hominibus quæ eligat, ideò manet propositum justificationis ipsius, sed quia illud manet, ut justificet credentes, ideò invenit opera, quæ jam eligat ad regna Cœlorum, & inferius. *Non tamen electio præcedit justificationem, sed electionem justificatio.* Huic loco non habent ordinariè quod opponant Auctores, nisi quia hoc scripsit, cùm esset juvenis Episcopus.

Alius etiam locus est commodus ex Serm. 233. de Tempore, ubi rationem reddens, cur hic eligatur, ille non, dicit, *hunc dignum habet, pro bonis operibus suis, illum habet indignum, pro suis operibus malis, &c.* quæ omnia cur simpliciter accipi non poterunt?

Lib. 1. ad Simpl. q. 2. *Non electi quia non secuti.*

Quod autem simus electi ante absolute prævisa merita, significat clare L. de Prædest. SS. c. 18. & 19. ubi explicans illa verba; *Elegit nos ante mundi constitutionem*, subdit, *non ergo, quia futuri eramus, sed ut essemus; nempe certum est, nempe manifestum est, ideò quippe tales eramus futuri, quia elegit ipse prædestinans, ut tales per gratiam ejus essemus.* In Ench. etiam ad Laur. c. 98. explicans electionem Jacobi non ex operibus; *Qua in re, inquit, si futura opera vel bona hujus, vel mala illius, quæ Deus utique prævidebat, vellet intelligi, nequaquam diceret, non ex operibus; sed diceret: Ex futuris operibus, eoque solveret istam quæstionem: Sed qui dixit, Miserebor cui misericors ero, & misericordiam præstabo cui misertus fuero, Iacob dilexit per misericordiam gratuitam, Esau autem odio habuit per judicium debitum.* Similia habet Ep. 105. 106. lib. de Corrept. & gratia c. 1. l. 2. contra duas Epist. Pel. c. 7. In Psal. 30. ad illa verba; *In manibus tuis sortes meæ.* Tract. 86. in Joan. l. 5. contra Jul. c. 3. &c. quæ omnia quomodo defendenda, immediatè dictum.

Probatur 2. Quia dantur Auctoritates quæ utrumque hoc motivum simul exprimunt. Ita innuit Aug. c. 7. de verbis Domini. *In hoc,* inquit, *capitulo discimus, quòd jam quos voluit Dominus, hos elegit; elegit autem sicut dicit Apostolus, & secundùm suam gratiam, & secundùm illorum justitiam*; en electio & gratiæ & justitiæ tribuitur.

Favet huic Conclusioni Auctoritas Tridentini Sess. 6. de Just. c. 16. ubi ait; *Bene operantibus usque in finem, & in Deo sperantibus, proponenda est vita æterna, & tanquam gratia filii Dei per Christum Iesum misericorditer promissa, & tanquam merces, ex ipsius Dei promissione, bonis ipsorum operibus & meritis infallibiliter reddenda.* Ex quo loco sic posset argui; Duplicem formalitatem habet beatitudo & gratiæ, & mercedis; Ergo & duplex motivum; sed hoc non est aliud nisi misericordia, & merita absoluta; Ergo.

Probatur 3. Nec ex ratione voluntatis, nec ex ratione increatæ, repugnat Deum pluribus motivis moveri etiam totalibus: non ex ratione voluntatis, quia voluntas creata pluribus motivis movetur: & si intellectus qui est magis necessarius & determinatus ad objectum, potest moveri tali pluralitate, cur non & voluntas? quæ utpote libera, pluribus adstringi nata est: non etiam ex ratione voluntatis increatæ, quia hæc repugnantia ostendi non potest: de facto Incarnatio secundùm dicta de hac materia, est decreta ex triplici motivo, immo hoc videtur decere excellentiam Divinam, ut sicut intellectus illius ex omni scibilitate compatibili, assentitur; ita & voluntas, si nihil obsit. Quod autem hæc motiva compatiantur sese, duplici viâ declarari potest.

1. Via est. Non repugnat talis ordo signorum rationis, ut in primo signo proponatur Deo possibilitas volendæ gloriæ creaturæ rationali, & ex motivo misericordiæ, & ex motivo justitiæ, & ex motivo impetrationis, &c. &c. quod signum subsequitur complacentia inefficax in Deo, & in hoc objecto, & in talibus motivis. In secundo signo rationis præinformetur Deus scientiâ conditionalium: in tertio de dandis mediis, quorum prævidit efficaciam, faciat decretum; & in subsequenti videat absolutam cooperationem, quam pro motivo assumere possit. Denique cur in ultimo signo ex utroque hoc motivo non decernat gloriam?

2. Via est; Cùm beatitudo possit habere & formalitatem gratiæ, & formalitatem mercedis, cur utramque hanc formalitatem secundùm diversa motiva non poterit decernere Deus?

Ut autem hoc, quod est eligere propter merita, & non eligere propter merita concordari possit; dici potest inprimis, quòd sicut duplex est motivum, ita & duplex sit ratione nostra volitio; quædam secundùm misericordiam, quædam secundùm retributionem, utraque adæquans totum prædestinationis decretum. Sed non recurrendo etiam ad illam duplicem formalitatem gratiæ, & mercedis ostendi potest, quomodo concordent inter se hæ volitiones eligere propter merita, & non eligere propter merita, scilicet quòd velle non propter merita non excludat merita in aliâ ratione motivâ, sed tantùm ostendat totalitatem motivi in suo genere: quod contingit in omnibus aliis, quando ex duplici totali motivo idem pendet effectus. Verum quidem est, quòd in contractu oneroso quem refugit, & quo minoratur contrahens non possit idem conferri & titulo liberalitatis & titulo solutionis; quia tamen illis meritis in ordine supernaturali non gravatur, nec minoratur Deus, bene potest ex utroque hoc motivo decernere salutem: ita Rex potest velle gratiose & efficaciter dare aliquam dignitatem; licèt ad effugiendas invidias nolit illam dare, nisi dependenter à meritis aliquibus; sic facit & Deus sed id infrà etiam illustrabitur. *Ad solvendas objectiones*

Noto 1. Cùm nos dicamus formari prædestinationem, & ex titulo adæquato bonitatis & ex titulo adæquato meritorum absolutè prævisorum; sententia, quæ dicit solùm ex meritis factam esse prædestinationem non est suavior præ nostra; sed independenter etiam ab hoc principio, non convincit, quia inprimis, quantùm ad bonos, certum est, nullum ex illis reprobandum; quantùm autem ad malos, nulla illis spes salutis reposita, quam consequi possent intuitu misericordiæ Dei.

Deinde quidquid ponitur in sinu misericordiæ suavius est, quàm quod ponitur in tribunali justitiæ Divinæ: nam misericordia superexaltat judicium, hoc expressit Aug. de prædest. SS. *Miror*, inquit, *homines infirmitati suæ male se committere, quàm firmitati promissionis Dei; sed incerta est, inquis, de me ipso voluntas Dei? quid ergo tuané de te ipso voluntas certa est? neque times? Cùm igitur, utraque sit voluntas, cur non homo firmiori quàm infirmiori fidem suam, spem, charitatemque committit?* Quia verò admittimus pro motivo adæquato totali in suo genere etiam merita absoluta, bene ostenditur, quomodo non immeritò Deus adjungat suis promissis comminationes.

Sed independenter ab hac sententia idem aliter solvitur, quòd quamvis ipsa voluntas dandi, sit gratiosa; collatio tamen, seu ipsum voluntatis objectum potest esse onerosum, & requirere merita; ad eum modum, quo Cajus selectum equum gratiosè, & favendo, vult huic potiùs, quàm illi vendere, licèt traditio ipsa equi sit onerosa, & secundùm quotam pecuniæ.

Aliter alii eidem difficultati satisfaciunt, quòd scilicet Deus ordine intentionis independenter à meritis velit gloriam, secùs ordine executionis. Quod autem dicitur in humanis, quando

uando ſit promiſſio tantùm conditionata; Da-
o ſi feceris, & quòd ante opus exhibitum non
abeatur, niſi voluntas conditionata, ad præ-
ens applicari non poteſt; non concedetur enim
ecretum prædeſtinationis, eſſe conditiona-
um, nec concedetur præcedere hunc actum:
hoc fecerit, prædeſtinabo illum; ſed condi-
onata illa notitia tantùm oſtendit, quid eſſet
acturus, ut Deus ex ſua libertate decernat illi
alutem, non violando ſimul ejuſdem liberta-
em, ad quam non violandam ſervit illa præ-
cientia.

Unde ulterius hujus propoſitionis, ſi perſe-
eraveris, ſalvaberis, non eſt iſte ſenſus, ſi ego
rædefiniero, ſalvaberis: ſed attenditur ad me-
ita, ſine quibus ſalus non eſt conferenda: nam
t dictum eſt, objectum illius voluntatis, ſeu ſa-
us, non eſt conferenda gratioſè.

Ad comminationes etiam Dei ſalvandas ne
anæ ſint, non eſt neceſſe ponere, quod actu
mittenda aliquando ſit à prædeſtinato ſalus;
ed tantùm quòd poſſet amitti, ſi non interve-
iret ſuppoſitio conſequens; ſicut etiam efficax
gratia poſſet non habere effectum, niſi interve-
iret ſuppoſitio conſequens.

Noto 2. Cùm per nos Deus ex duplici illo
notivo prædeſtinationem formet, non poteſt
lici, quòd pro illo ſigno formatæ prædeſtina-
ionis reprobet poſitivè reprobos ante prævisa
bſolutè demerita; cùm ipſos etiam probos præ-
deſtinet ex alio motivo poſt abſolutè prævisa
nerita.

Sed independenter à noſtra ſententia ſolvi
dem commodè poteſt, quia poteſt aliquis velle
liquod totum, quoad aliquas partes in indivi-
duo; nec tamen per hoc alias rejicere poſitivè,
ed ſolùm ſe habere negativè; præcipuè quia
voluntatem habere ſe negativè, nihil aliud eſt,
quàm hoc vel illud poſitivè appetere, poſitivè
non excludendo hoc, quod non appetitur. Sic
v. g. Paterfamilias dupliciter ſe habere poteſt
invitando ad convivium. 1. Ita ut ſimul poſiti-
vè dicat, non alios velle ſe habere; vel tantùm
dicat, volo hos habere: Si primo modo ſe ha-
beat, non habet ſe ſicut Deus in prædeſtinando,
ubi cogitans de prædeſtinatis, nihil poſitivè de-
cernit de reprobis pro illo ſigno: Si habeat ſe
ſecundo modo, habebit ſe ſicut Deus in præde-
ſtinando; immo ſi haberet voluntatem antece-
denter ad illam deſtinationem, omnes quan-
tùm eſt ex illo invitandi, & ſi quantùm eſt ex
illo, præpararet omnibus prandium ſufficiens,
quantumvis cum ſelecto favore non omnes in-
vitaret, dicendus eſſet omnes velle tractare; ſic
facit & Deus.

Unde ulteriùs dicitur, quòd ex vi illius præ-
deſtinativi decreti, & pro illo ſigno rationis, ha-
beat quidem Deus certitudinem infallibilem,
quòd illi quos prædeſtinat ſint ſalvandi; ſed non
habet, quòd alii non ſint ſalvandi; quia pro alio
ſigno rationis ex alio motivo, poſſet adhuc illos
velle ſalvare; & quia infallibilitas non ſalvandi
pendet à decreto, quod pro illo ſigno rationis
non formavit Deus.

Ulteriùs negatur eſſe abſurdum, quòd Deus
independenter à demeritis abſolutis, negativè
ſe habeat circa reprobos; quamvis enim S. Pau-
lus dicit, Deum ex ſe habere poſitivam volunta-
tem ſalvandi omnes, ea tamen voluntas habetur
pro ſigno antecedenti, etiam prædeſtinatio-
nem: Unde has duas voluntates non eſt neceſſe
confundere.

Cæterum, in quo ſigno Deus negativè exclu-
dit reprobos; vult hoc ipſum, quod eſt negativè
ſe habere actu poſitivo; ſed non vult poſitivè.
Unde non dicit, volo ut non ſalventur, quod eſt
poſitivè illos excludere; ſed dicit, nec volo ut
ſalventur pro hoc ſigno, nec nolo; ſed decernam
in alio ſigno, quod eſt negativè ſe habere,
per actum nihilominus poſitivum. Connota-
tum autem illud, quod reſpondet illi actui, eſt
aliud à connotato quod reſpondet complacen-
tiæ inefficaci, quia huic complacentiæ reſpon-
det nonniſi ſalus, ſed inefficaciter appetita; illi
autem negativo, reſponderet non determinata
ſalus, non determinata damnatio. Quan-
quam quantumvis nullum novum connotatum
reſponderet, ſalvari poſſet diverſitas horum a-
ctuum, ex dictis ſuprà.

Ne autem dicatur, Deus ſimulatè curare ſa-
lutem reproborum, communis eſt cum oppoſi-
tis difficultas; Nam etiam nos dicimus: Ante
abſolutè prævisa demerita eoſdem poſitivè non
reprobari; ne autem dicatur aliquis ſimulatè a-
gere, cùm curat ne aliquid fiat, cùm tamen id
futurum prænoverit, eſt neceſſe, ut quantùm
eſt ex illo velit oppoſitum: deinde ut ſuppoſito
quòd etiam prænovit futurum, tribuat modos
cum quibus poſſet non fieri. Utrumque hoc
præſtat Deus.

Ut autem reſpondeatur illi quæſito, quod
Deus conſultò ſeligat pro reprobis gratias inef-
ficaces; attendendum ad hoc erit, ſi ly ſeligit
non plus importat, niſi quòd Deus auxilia con-
ferat cum ſcientia non ſecuturitionis effectus,
id verum; ſed nullam in Deum invehit imper-
fectionem: ſed ſi ly ſeligit ſignificet, quod fa-
ciat ipſe incongrua, quòd prævidendo incon-
grua offerat illa, ex hoc appetitu ne fiat conſen-
ſus, hoc ſenſu, Deus non ſeligit conſultò auxilia
deefficacia pro reprobis. Exemplo res illu-
ſtrari poteſt, ſicut parti B. egenorum poteſt dari
nonniſi bona moneta, ita electis datur gratia
perſeverantiæ, nonniſi efficax; & parti A. datur
moneta adulterina, & reprobis gratia inefficax;
ſed in hoc eſt diſparitas, quia pars A. ipſa adul-
terat monetam, ita reprobi ex ſua parte ultimò
faciunt gratiam deefficacem: Unde ſi queran-
tur reprobi, bene pro parte Dei reſponderi illis
poteſt, veſtra manus deſtruxit hanc cœleſtem
mone-

monetam. Fundatur hoc in Auctoritate Aug. *Sicut prævaricatoribus Angelis Deus non intendit illam, quâ in veritate non steterunt, voluntatem; ita nec hominibus hunc affectum, quo diabolum imitantur, inseruit.* Ita Auguſt. ad articulos ſibi falsò impoſitos, art. 6.

Ex quo ulterius colligitur, quid ſit reſpondendum illi Dilemmati, vel ſum incluſus in eorum numero, quos Deus antecedenter efficaciterque ſelegit, vel non ſum? ſi primum, ſalvabor infallibiliter; Si ſecundum, damnabor infallibiliter: in noſtris principiis locum non habet, quia nos pro alio adæquato motivo ponimus merita abſolutè prævisa.

Rurſus antecedenter quidem independenter à meritis habuit voluntatem gratioſam ſalvandi, ſed collatio ipſa ſalutis requirit merita.

Alii dicunt, ordine intentionis non requiſita merita; ſecus ordine executionis; cura ergo ut prædeſtineris? ut ſolet citari Auguſtinus; licèt plerique cenſeant id non eſſe Auguſtini.

DIFFICULTAS II.

Notantur alia ad ſolvendas Objectiones.

NOTO 3. Cùm nos ex duplici motivo totali dicamus formari prædeſtinationem, oſtendimus quomodo conſentaneè ad naturam eligendorum, exſpectetur liber illorum conſenſus; ſed independenter ab hoc principio, ad ſalvandam conditionem libertatis prædeſtinatorum, ſufficit conſenſus illorum in ſtatu conditionato prævisus, intendendo finem nonniſi ex illa ſuppoſitione: & ſicut efficacia gratiæ ex ſimili ſuppoſitione deſumpta, ſalvat libertatem; ita ſalvabit & prædeſtinatio.

Et quamvis jam illam prædeſtinationem non poſſit reddere electus, ne ſit prædeſtinatio; hoc non poſſe reddere, eſt ex ſuppoſitione conſequenti; quia ex ſuppoſitione conſenſus: quæ ſuppoſitio eſt antecedens duratione, non præcedentiâ ſuppoſitionis.

Immeritò etiam aſſumitur, quòd in illa electione æterna ſcientia conditionata, perinde ſe habeat ad ſalvandam noſtram libertatem, ac ſi nihil Deus ſub conditione cognoviſſet; hoc enim negatur, patiturque inſtantiam in materiâ de efficaciâ gratiæ; ipſum autem objectum conditionatum, licèt non ſit motivum, ut olim dictum, ad prædeſtinationem, eſt tamen requiſitum ut liberè prædeſtinemur.

Unde ulteriùs concedimus, eundem ordinem debere ſervari in ſtatu abſoluto, qui ſervatur in conditionato, quoad cauſas neceſſarias ad operandum, vires, operativitatem &c. ſed non eundem ordinem, quoad deſumibilia ex ſuppoſitione ipſius ſtatus conditionati. Quia verò prædeſtinatio ſupponit ſtatum conditionatum, licèt præcedat ſalutem in abſoluto ſtatu, no[n] debebit præcedere in conditionato.

Sed hæc prædeſtinatio non oberit, quo minu[s] adhuc Deus det media nonniſi indifferenti[a]; nec enim illa dabit hoc intuitu, ut fruſtretur e[f]fectus, ſed dabit ut tueatur libertatem conf[e]rendo medium ſelectum, adeoque cum indiffe[]rentia, infallibiliter, ex ſuppoſitione conſenſ[us] conditionati, operaturum.

Concordabunt autem voluntas Dei, ut[i] virtute & perfectione creſcamus, cum volunt[a]te gloriæ in certo gradu, & perfectione; na[m] quòd velit nos magis & magis creſcere, refert[ur] in complacentiam inefficacem; prævidenc[] autem uſum noſtræ libertatis gratiâ adjutæ, [] his & illis circumſtantiis præſentis ordinis, d[e]terminat certum gradum gloriæ.

NOTO 4. Beneficio duplicis illius moti[vi] facilè oſtenditur, quomodo decretum præd[e]ſtinationis nec dignitati humanitatis deroge[t], nec decretis de Incarnatione; ſed independe[n]ter ab hoc principio, inprimis ſalvatur primu[m] quia quòd plures homines non ſint electi, ſ[] plures Angeli, qui in natura cum Chriſto [] non participant, id non derogat dignitati hum[a]nitatis; quia placitum hoc erat Chriſto D. [] non paciſceretur de pluralitate ſalutis hom[i]num, præcipuè cùm non magis Chriſtus [] glorificetur gloriâ hominum, quàm Angel[o]rum; quia utriſque ex meritis Chriſti decre[ta] gloria.

Dici etiam poteſt, quòd prædeſtinatio ſit f[a]cta ante prævisa merita noſtra abſoluta, ſed n[on] ante abſoluta merita Chriſti D. ejus enim præ[]deſtinatio erat exemplar noſtræ prædeſtin[a]tionis; & cùm decreta fuerit Incarnatio [e]tiam ex motivo capitis, de cujus ratione [e]ſt influere in ſua membra, qui influxus per[fi]citur per gratias; hinc ſub hac formalitate pri[or] fuit intentio finis, hoc eſt, Chriſti D. quàm no[]ſtra merita.

Cæterum, ſicut datur varietas finium, [] quod uno reſpectu habet rationem finis ade[o]que prioris, alio reſpectu habet rationem m[e]dii, adeoque rationem poſterioris; ita & in præ[]ſenti.

Quod autem ad illud ſecundum attinet, A[] ante prævisum originale ſimus prædeſtinat[i] ad hoc etiam ex variis principiis reſponderi po[]teſt, inprimis ſtando in diſtinctione duplicis o[r]dinis Intentionis, & Executionis, dici poſſet a[n]te prævisum originale decretam eſſe illis glo[]riam, licet ordine executionis præſuppoſuer[it] originale. Independenter ab hoc principi[o] dici poſſet, quòd ſint prædeſtinati ante præv[i]ſum quidem originale pro ſtatu abſoluto; no[n] tamen ante prævisum pro ſtatu conditionato; & ſic ſub conditione naſcendi ex concubitu ill[i]cito, potuiſſet abſolutè decerni ſalvandus. D[i]ci etiam poſſet, quòd ſicut humanitas Chriſ[ti]

eſt de

ſt decreta non decernendo in particulari, ex ua matre naſceretur determinate; ita poſſet dem fieri de illis prædeſtinatis, ut ſcilicet non eterminetur, ex qua matre aliquis Prædeſti- atorum ſit naſciturus.

Noto 5. Licèt ad defendendam noſtram Conclusionem non ſit neceſſarium (de quo e- iam infrà) duplicem ordinem intentionis, & xecutionis admittere; quantùm tamen ad anc materiam ſpectat, etiam hic commodè de- endi poteſt. Poteſt enim in ordine executio- is dari merces, intendi autem ſub præciſa for- nalitate gloriæ.

Et licèt executio operis manifeſtet intentio- em agentis, quoad ſubſtantiam finis, ſed non nanifeſtat quoad motivum Intentionis: At- que ita emptio equi pecuniâ manifeſtat inten- ionem vendentis, ſed non manifeſtat moti- um propter quod, huic potiùs, quàm illi ven- atur.

Salvabiturque hîc adhuc major Dei gloria, quia major eſt Deo gloria ipſa noſtra gloria quà alis, quàm quà merces; quia quà talis magis ex- ltat miſericordiam Dei, & ejus libertatem. Rurſus, major eſt Dei gloria id, in quod Deus pſe ſe ipſo influit; & ita maxima eſt Deo gloria nio hypoſtatica, quia in illam influit ſubſtan- ialiter terminativè perſona Verbi: quod etiam eperitur in viſione, quà tali, quæ completur pſomet objecto increato, ſeipſo concurrente erminativè, principiando experimentalem ſui otitiam: jam autem in merita noſtra non ita nfluit: hinc illa non ſunt tanta Dei gloria, adeo- ue nec beatitudo collata ſub formalitate mer- edis, eſt tanta Dei gloria, quanta eſt Dei gloria, um confertur præciſè ut gloria, ex Dei libe- alitate.

Nec obeſt, quòd merita ſint libera, nam in or- ine ad dignitatem taxandam, non accipitur ro regula, ut aliquid ſit liberum; nam amor in atriâ eſt neceſſarius, & tamen illo magis glori- catur Deus, præ amore viæ.

Unde jam ſolvitur illud argumentum: Eo nodo Deus confert gloriam in tempore, quo andem deſtinat in intentione; atqui in tempo- e confert illam nonniſi propter merita; Ergo c deſtinat propter eadem: Dici enim poteſt, quòd Deus conferat gloriam tanquam obje- tum collationis & voluntatis conferendi non- iſi propter merita; ſed ſi ſpectetur voluntas onferendi, nec in tempore, nec ab æterno eſt ropter merita in ſententia, quæ non admittit uplex illud motivum.

Dicerent alii, quòd eodem modo, quo ad or- inem executionis in tempore conferat Deus loriam, quo, quoad ordinem executionis, vo- uit etiam eandem ab æterno conferre: ſed non odem modo, quoad intentionem & executio- em, & in tempore, & in æternitate ſe habet; am & in tempore, & ab æterno intendit illam ſine meritis in aliâ ſententia. In tempore au- tem & in æternitate vult & voluit exequi illam, dependenter à meritis.

Noto 6. Quòd reprobatio malorum facta ſit nonniſi ex prævifis abſolutè demeritis, licèt defendi poſſet gloriam eſſe decretam antece- denter ad bona merita. Ratio, quia Aug. qui eſt Magiſter in his materiis, Eccleſiæ, cùm ſæ- pius tribuiſſet prædeſtinationem noſtram, ſoli gratiæ, & miſericordiæ; reprobationem ſemper revocat ad juſtitiam Dei. Ita Ench. c. 99. in- quit; *Miſeretur Deus magna bonitate, obdurat nul- la iniquitate, ut nec liberatus de ſuis meritis glorie- tur, nec damnatus, niſi de ſuis meritis conqueratur*; ubi quòd reprobi non poſſint de Deo queri ju- ſtè, reducit in ipſorum demerita, quòd autem Electi non poſſint gloriari, ex eo eſt: quia præ- deſtinationem ſuam debent referre in Dei bo- nitatem.

Eo etiam ſervit Auct. ejusdem Aug. ejusdem Ench. c. 98. *Iacob dilexit per miſericordiam gra- tuitam; Eſau autem odio habuit, per judicium debi- tum*, quomodo autem eſt debitum, ante demeri- ta abſoluta?

Similia habet ep. 109. & l. de Præd. SS. c. 6. *Gratis ergo conſtitutum eſt, quòd conſecuta eſt electio, non præceſſit eorum aliquid, quod priores darent, & retribueretur illis; pro nihilo enim ſalvos fecit eos; Cæteris autem qui excæcati ſunt, in retributione fa- ctum eſt.*

Docuit idem Concil. Valentinum ſub Lo- thario An. 855. celebratum; *Fidenter fatemur*, inquit, *Prædeſtinationem Electorum ad vitam eſſe, prædeſtinationem impiorum ad mortem; in electione tamen ſalvandorum, miſericordiam Dei, præcedere meritum bonum, in damnatione protervorum, meri- tum malum, præcedere juſtitiæ judicium.*

Deinde alia diſparitas eſt, quia id non repu- gnat ex una parte miſericordiæ Dei, eamque ſu- perexaltat; nec repugnat juſtitiæ, quia nulli me- renti denegat ſalutem: Si autem aliquis damna- retur independenter à demeritis abſolutis; mi- ſericordiæ, & bonitati Divinæ non congrueret, nec hoc depoſcit juſtitia; quia illa reddit unicui- que quod ſuum eſt; pœna autem non eſt ante demerita. An autem abſolutè loquendo ſub alia formalitate id potuerit facere Deus? de hoc dictum eſt in materia de Pœnitentia.

Noto 7. Quòd voluntas Dei inefficax ſal- vandi omnes, habeat diſtinctionem à voluntate efficaci verſante circa Electos: diverſitas peti debet vel ex æquivalentiâ, vel ex diverſitate connotatorum; de quibus ſuprà jam eſt di- ctum.

Concedimus etiam, quòd quem ordinem habent objecta inter ſe, eundem habeant etiam in mente Dei: Sed quia nulla eſt neceſſitas di- cendi, quòd formalitas gloriæ, non ſit prior for- malitate mercedis, ideò per priùs, ſub illâ for- malitate intendi poterit.

Ex

Ex vi autem hujus decreti,& intentionis ſpectat ad Deum tanquam cauſam primam apponere tales circumſtantias,ut impleantur omnia illa merita, ratione quorum prævidetur ipſum objectum in ordine executionis conferendum, ne ſit neceſſe ad miracula recurrere pro illorum conſervatione, ut incidant tandem in circumſtantias illas.

Et hîc notanda differentia inter voluntatem illam prædeſtinativam ex duplici motivo procedentem, & inter has duas: Accipio te abſolutè in maritum, & non accipio te in maritum, ſi pater meus non conſenſerit. Item, volo abſolutè & efficaciter producere Petrum,& ſimul volo conditionatè non producere. Item, non poteſt abſolutè Deus prædefinire actum bonum, & ſimul conditionatè illum non velle. Ratio, quia hæ propoſitiones in una ſui parte objectum affirmant,in poſteriori negant. Rurſus poſterior conditionata, ex vi conditionatæ reſtringit priorem, dejicitque à ſtatu abſoluto: quod non fit, dum ex duplici motivo formatur decretum prædeſtinativum; immo quamvis dicatur,in ordine executionis attendi ad merita ſtabunt adhuc illi ordines ſecum, ſicut ſtant & in aliis materiis.

Cæterum,quod attinet ad volitiones illas accipiendi mariti, eæ etiam ſecum hoc ſenſu ſtare poſſent. Accipio te abſolutè,quantùm eſt ex me,in maritum, nec ullum alium volo,ſed quia ſum adſtricta obedientiæ parentum, ſi pater meus non conſenſerit,non accipio: ubi volitio matrimonii erit gratioſa, ipſum objectum executioni mandandum oneroſum.

Unde ulteriùs dicitur,illam voluntatem eſſe voluntatem remunerandi ex adjuncto,quod eſt ratione alîus motivi, ordinis, executionis objecti oneroſè conferendi, motivoque gloriæ reſpondet tanquam effectus beatitudo ſub formalitate gloriæ; ſicut meritis,reſpondet tanquam effectus,ipſa gloria,per modum præmii. Ipſum autem decretum intentionis eſt radicaliter efficax;ordini enim executionis proximè efficacia competit,ut etiam fit in humanis.

Conceſſo autem quòd prior ratione ſit intentio finis etiam in Deo; poſterior autem electio mediorum, ſufficit quòd inter motiva prioritatem habeat intentio gloriæ,quà talis,ob Dei bonitatem; ad eum modum,quo ex pluribus motivis decreta eſt Incarnatio; licèt excellentia myſterii, primitatem habeat intelligibilitatis. Deinde,quamvis intentio finis ſit prior mediis, non tamen præcedit motiva; jam autem merita dicuntur eſſe motivum.

DIFFICULTAS III.

Defenditur Ordo Intentionis, & Executionis in Divinis.

QUamvis ad defendendam Concluſionem poſitam, non ſit opus aſſumere, quòd in mente Divina alius ſit ordo intentionis, ali executionis, ut aliquoties dictum eſt. Cæt rum,abſolutè loquendo defendi poteſt, que ordinem duplicem etiam tenentes prædeſtin tionem fieri poſt abſolutè prævisa merita, n pauci rejiciunt,inter quos eſt etiam Ruiz.

Quod autem hic ordo defendi poſſit, ra eſt. Tum,quia illum ſufficienter innuit Au de Prædeſt. SS. c. 17. *Electi ſunt itaque an mundi conſtitutionem*, en intentio! *ea prædeſtin tione* pergit Aug. *in qua Deus ſua futura facta pr ſcivit; Electi autem ſunt de mundo ea vocatione, q Deus id, quod prædeſtinavit, implevit*: en ordo ex cutionis! Tum, quia de facto in nobis dat duplex hic ordo;quod ipſum apud nos contin dupliciter; nam aliquando diſtincto actu ver mur circa finem,& diſtincto circa media; rur eodem actu verſamur circa utrumque; cęteru relinquitur locus,ut ſub alia formalitate, ide realiter actus,ſit intentio, & ſub alia formalit te,executio: nihil autem vetat ſecluſis impe fectionibus, ſimile quid Deo attribui. Tu quia prius Deus per nos intelligit,poſterius vu idque nonniſi ratione: cur ergo ſimile quid iſtis ordinibus non tribuetur Deo?

Ad ſolvendas Objectiones

NOTO I. Quòd ordo executionis pende ab ordine intentionis præſuppoſitivè, ſ non per influxum veræ cauſalitatis:& ſi conte das debere eſſe illos actus duos ratione, conce id poterit; & tamen ſtare duplex ille ordo.

Unde ulterius radicaliter quidem res accip exiſtentiam ab ordine intentionis, & ſic radic liter determinat ad executionem; non tam proximè; ſicut & noſtra volitio,ratione exec tivæ,immediatè ponit ſuum objectum.

Dici etiam poteſt, quòd Deus & creatu prudenter poſſint velle finem non volendo d terminatè,ſed ſub diviſione media, quando fin non eſt ita connexus,ut nonniſi per hæc med obtineri debeat: & ſic Deus vel creatura p teſt velle ignitionem non determinando, ut a hoc in individuo procedat igne. Quando au tem finis eſt determinatè connexus cum me diis, prudenter appeti non poteſt appetitu ef ficaci,quin appetatur medium; ſed tunc datu adhuc locus intra eundem ratione actum diſtin guendæ duplicis formalitatis, hoc eſt, inten tionis, & executionis. S. Thom. qui citatu ex I. 2. q. 8. a. 3. ad 2. non plus vult, quàm quò ſanitas exiſtens, amari poſſit, & non per ordinem ad media; Jam autem media amantur pe ordinem ad finem; ſed inde nihil ſequitur contra nos.

NOTO 2. Ut radicaliter perducat ad executionem intentio finis,nihil illi deeſſe; deeſſe tamen ut perducat proximè; quia id ſpectat ad formalitatem executivæ; immo & artifex retinens

tinens efficacem voluntatem construendi domum, potest alio ratione actu, velle executionem. Arbitrariè etiam assumeretur, Deum cum vult rem, velle cum omnibus circumstantiis; nam passibilitatem in Christo noluit, nisi in posteriori signo.

Noto 3. Aliam esse quæstionem: An ordo intentionis ante prævisa merita sit necessarius ad salutem, & alia. An ordo intentionis sive ante prævisa; sive post prævisa merita sit distinctus saltem ratione ab ordine executionis? prius illud non dicimus, quia absolutè ante prævisa merita potuissemus salvari, & sine illis: secundum autem, hîc defenditur.

Concedimus, quòd non tantum gratiæ sufficientes, sed etiam efficaces dari possint ex simplici complacentiâ in salute humanâ, & ita dantur etiam reprobis; sed negamus dari cuiquam finalem gratiam, vel dari posse. Ratio, quia voluntas talis dandæ gratiæ, hoc ipso est prædestinativa, prædestinatio autem non sequitur ex simplici complacentia in salute.

Unde ulteriùs post simplicem complacentiam non superfluit efficax desiderium salvandi; nam de illo meminerunt PP. & Scriptura, communisque persuasio fidelium, qui censent voluntatem prædestinandi, infallibiliter ponere salutem.

Porro connexio gratiæ finalis cum gloria, est connexio medii cum fine, qui prius intenditur mediis per Arist. unde illa connexio est connexio cum antecedenti; jam autem connexio finis cum medio, est connexio cum aliquo consequenti. Hinc quamvis gratia finalis habeat connexionem necessariam cum executione gloriæ, non erit necesse, ut prior sit voluntas exequendi, posterior gratia finalis.

In illa voluntate antecedenti, quâ vult Deus homines omnes salvos fieri, conditio illa: Si finaliter perseveraverint, potest habere se, vel per modum motivi; & sic ante prævisa absolutè merita, non posset fieri prædestinatio: vel se potest habere per modum medii, & tunc antecedenter potest haberi efficax voluntas finis, eaque prædestinativa, ante impletionem illius conditionis, cùm amor finis debeat antecedere amorem mediorum.

Alii dicerent, quòd voluntas salvandi per modum præmii, pendeat ab illa conditione tanquam motivo, sed non voluntas salvandi, accipiendo salvationem pro ipsa gloria, cujus amatæ & destinatæ, sit effectus perseverantia finalis.

In principiis horum, qui admisso duplici hoc fine, secundùm illos defendunt suas de prædestinatione conclusiones, diceretur, quòd in ordine executionis pendeat beatitudo ab illa conditione, non in ordine intentionis: secundùm autem nostra principia diceretur, quòd ratione alius motivi pendeat salus ab illa conditione, vel quòd pendeat, quoad objectum dandum, sed non quoad voluntatē dandi. *Ex quo ulterius*

Colliges, quid sit dicendum ad illas instantias, quòd Rex non possit absolutè velle dare arcem alicui, & tamen sub conditione futuræ generosæ pugnæ; item quòd non possit aliquis dicere: Dono tibi absolutè hunc librum, & dono tibi si bene oraveris; hæc enim ex dictis soluta manent.

QVÆSTIO III.

De Reprobatione, &c.

Nihil hîc addendum restat, quòd in antecedentibus tactum non sit. Reprobatio est duplex, quædam negativa, & est ante prævisa absolutè demerita; alia positiva, quâ Deus dicit; Nolo hos salvare, hæc supponit demerita absoluta, ut visum suprà.

Disputant alii: An reprobatio sit facta propter peccatum originale, tam in parvulis sine Baptismo decedentibus, quàm de adultis? quod ad priores attinet, etiam hos voluntate inefficaci voluit Deus salvare, propter illum locum, *omnes homines vult, &c.* Quòd autem illos non præservaverit ab Originali cùm potuerit, referri id debet in solam voluntatem Dei. Rationem dat Rosmer, quia nulla est causa antecedens in parvulis, propter quam illos possit præservare.

Cæterum, quòd illorum etiam reprobatio sit facta nonnisi post absolutè prævisum Originale, consequenter dici debet ad reprobationem adultorum.

Quod ad adultos attinet, Petavius to. 1. l. 9. c. 9. censet omnes adultos ob solum Originale reprobatos, pœnas verò majores & minores decretas post prævisa Actualia. Cæterum oppositum sentiendum. Ratio, quia PP. non meminerunt istius distinctionis. Deinde quia multi damnantur post deletum Originale; quomodo ergo illud deletum, est motivum reprobationis?

Quòd autem nomine reprobationis vel obdurationis non veniat aliud, quàm denegatio selecti auxilii, & non positiva aliqua obduratio, ita loquitur Aug. Lib. 1. simp. q. 2. *Neque enim quomodo dictum est, non est volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei; sic etiam dictum est, non volentis, neque currentis, sed obdurantis est Dei: Unde datur intelligi, quòd infrà utrumque ponit, ergo cujus vult, miseretur, & quem vult, indurat, ita superiori sententiæ congruere, ut obduratio Dei sit nolle misereri,* & addit, *ut non ab illo irrogetur aliquid quò sit homo deterior; sed tantùm, quò sit melior, non erogetur.* Et Lib. de Præd. & Grat. c. 4. *Quem vult indurat, non ita intelligendum est, quasi Deus in homine, ipsam, quæ non esset, duritiam cordis operetur: quid enim aliud est duritia? quàm Dei obviare mandatis.* Et infrà, *Indurare Deus dicitur, cùm quem mollire noluerit.*

De Effectibus Prædestinationis nihil occurrit scholasticè disputandum. Illud pro regula assumatur, quòd prædestinatio sit præparatio beneficiorum Dei, quibus certissimè liberantur quicunque liberantur: hinc liberativa, sunt primarius effectus prædestinationis; jam autem bona ordinis naturalis, saltem reductivè; ut sanitas, vel ægritudo &c. Sed est difficultas: An ipsa permissio peccati sit effectus prædestinationis; indubie enim ipsa peccata, non sunt talis effectus; quia illis nemo liberatur; & quidem contra Vasq. affirmat Suar. & Arriaga, quòd dicta permissio sit effectus prædestinationis, quia solet esse ansa majoris humilitatis, ferventioris amoris Dei &c. ad quod respexit S. Aug. l. de Natura & Gratia c. 28. *Deserit aliquantùm Deus, unde superbis: ut scias non tuum, sed ejus esse, & discas superbus non esse.* Commodiùs dicetur, quòd ea quæ fiunt ex suppositione peccati, qualis est illa humiliatio, sint effectus Prædestinationis; non tamen ipsa permissio; quia sicut Deus non potest velle permissionem peccati ex amore pœnitentiæ, eò, quòd & non vellet peccatum, quia vetat ejus sanctitas; & vellet, quia intendens efficaciter finem debet velle & media; & tamen medium tunc esset nonnisi peccatum, ita & in præsenti.

TRACTATUS V.

De Deo ut Trino.

Tractatus hic duas partes habebit; Primam de quæstionibus selectioribus Scholastici merè usus; Secundam controversæ materiæ.

DISPUTATIO IX.

De Quæstionibus Scholasticis hujus materiæ.

Personæ, & Processiones maximam difficultatem habent, & ex illis facilè reliqua inferuntur.

QUÆSTIO I.

De Personis.

QUid sit Persona, explicatum in Metaphysica, suffecerit scire illam Boëtii definitio-em, quod persona, sit naturæ intellectualis, in-ividua substantia.

DIFFICULTAS I.

Quodnam sit Constitutivum personarum?

APpellat hanc præcipuam in tota quæstione difficultatem Vasq. hîc d. 158. Divisi unt hac in parte Auctores Catholici. Aliqui icunt constitui personas absolutis proprietabus, qualis fuit Guilhelmus Parisien. apud uiz d. 83. n. 1. Joannes de Ripa. Favet etiam cotus in 1. d. 26. p. 1. §. tertia opinio. Aliqui tiam citant pro ea Lichetum, & Linconienm. Alii dicunt constitui personas aliquo retivo, quod ipsum variè explicatur, ut videere t post alios apud Amicum d. 20. à n. 42. & aud Vasq. cit.

Punctum Difficultatis 1.

An Proprietates absolutæ constituant personas?

DICENDUM est. *Proprietatibus absolutis non constitui personas.* Est communis, & opposita graviter censuratur, ut videre est apud Ruiz, qui nostram Conclusionem docet cum Suar. l. 7. c. 5. Vasq. cit. c. 3. Amico cit. n. 32. Arriaga d. 51. n. 17. Joanne à S. Thom. hîc d. 16. & aliis.

PROBATUR 1. Auctoritate. 1. Auctoritas sit PP. August. l. 5. de Trin. c. 2. *Quæcunque ergo ad se* (intellige secundùm Aristotelem absolutè) *dicuntur, non dicitur alterum sine altero*; hoc est, est commune, adeoque personam non constituens. Damascenus 1. de Fide c. 11. *Nos unum agnoscimus Deum, in solis quidem proprietatibus paternitatis, filiationis, & processionis differentiam intelligentes*; jam autem non in his tantùm proprietatibus differentia intelligeretur, si aliquo absoluto personæ constituerentur. Boëtius lib. 1. de Trin. *Sola*, inquit, *Relatio, multiplicat Trinitatem.*

2. AUCTORITAS Conciliorum Lateran. *Firmiter*, docet, Trinitatem esse discretam per proprietates personales. Floren. Sess. 18. *Relatio apud omnes tam Græcos, quàm Latinos PP. personas multiplicat.* Tolet. 11. in Confess. fidei. *Ergo hoc solo numerum insinuant, quòd ad invicem sunt, & in hoc numero, carent, quod in se sunt.*

RESPONDEBIS ex Vasq. his Auct. probari, quòd distinctiones inter Divinas personas ex proprietatibus absolutis non oriantur: sed non probari, quòd relationibus constituantur, præcipuè cùm non sit idem principium constituens, & distinguens.

Contra eſt. Tum quia, quidquid ſit, an idem ſit conſtituens principium & diſtinguens; nihilominus Locutiones PP. allatæ, oſtendunt, quòd conſtitutiva, non poſſint eſſe niſi relativa; ſequeretur enim, quòd non ſola relatio multiplicat Trinitatem, ſi eam conſtituentia, ſunt abſoluta. Tum, quia aliqui PP. expreſſè docent; Relativo conſtitui perſonas. Cyrillus Alex. Dial. de Trin. l. 2. col. 5. *de Forma Baptiſmi, In nomine Patris, &c. Collegit*, inquit; *& præ aliis præpoſuit nomina diſtinctiſſimè nobis conſtituentia uniuscujusque ſignificati propriam exiſtentiam.* Beſſarion. de unione c. 6. cùm præmiſiſſet realem identitatem relationis, & originis, inquit; *utroque quidem modo diſtinguuntur Divinæ perſonæ; priùs tamen & principaliter ſecundum modum intelligendi per relationes, per quas etiam conſtituuntur Divinæ perſonæ*, Joannes Theol. in Concil. Flor. Seſſ. 19. dicit; *Perſonas relativis proprietatibus, & eſſentiâ conſtare*, quod idem eſt ac illis conſtitui.

Probatur 2. ratione ſumpta ex Vaſq. cit. c. 5. Principium quod conſtituit aliquid, non poteſt eſſe id, quod ipſi commune eſt cum aliis, ſed id quod ſibi proprium eſt; hoc enim determinat, id quod eſt commune, ad eſſe talis; ac proinde in ratione talis, conſtitui dicitur: & ita etiam ſpiratio Activa non conſtituit perſonam; quia eſt communis Patri, & Filio; ſed quidquid eſt abſolutum, eſt commûne omnibus perſonis, & ſi quid eſt peculiare alicui perſonæ, eſt relatio: Ergo. Pro Minori ſtat axioma ſumptum ex Anſelmo. *In Divinis omnia ſunt unum, ubi non obviat relationis oppoſitio.* Et ex Damaſceno. 1. de Fide c. 10. & ex Aug. 5. de Trin. ajente; *Quidquid ad ſe & non ad aliud dicitur, ad eſſentiam pertinet.* Unde ulterius Ruiz cit. ſect. 4. ſic urget, ſi dicas formalitate abſolutâ conſtitui v. g. Patrem, jam hæc formalitas conſtitutiva patris non poterit convenire filio, paterque non erit per omnia prorſus idem cum filio, præter eſſe patrem, ſiquidem præter eſſe patrem, reſtat illa formalitas abſoluta. Pergit Vaſq. ſi Divinæ perſonæ habeant proprietates abſolutas per quas conſtituantur, vel cum illis habent etiam relativas, vel non? Si non habent, ergo Patres illas immeritò ponunt in Divinis; Si habent, ergo non ſunt neceſſariæ ad conſtitutionem myſterii; ſed tantùm ſe habent ſicut inter patrem & filium creatos, exceptâ ad ſummum differentiâ accidentis, & ſubſtantiæ; ponere etiam in ſingulis perſonis duplicem proprietatem eſſet novitas.

Probatur 3. Illa proprietas & eſſet abſoluta, & non eſſet; eſſet quidem, ut ſupponitur; non eſſet autem, quia iſta proprietas v. g. in patre eſſet origo activa, in filio origo paſſiva, vel quid ſimile; hæc autem non ſunt abſoluta; quia in ſuo genere ita ſe habent, ac ſe habent in ſuo, cauſa & cauſatum, principium & principiatum &c. ſed hæc ſunt relativa; Ergo.

Deinde illa abſoluta vel eſſent virtualiter diſtincta ab eſſentia, vel non? Si non, ergo communicatâ eſſentiâ communicarentur, jamque unaquæque perſona haberet conſtitutiva trium perſonarum, eſſetque unaquæque tres perſonæ; ſicut habendo aliquis conſtitutiva hominis, eſt homo: Si autem illa conſtitutiva eſſent virtualiter condiſtincta à natura; quæro, adhucné ab ipſis relationibus eſſent virtualiter condiſtincta, vel non? Si virtualiter condiſtincta, ergo non multiplicabunt perſonas, quia illa Relationes multiplicant per PP. ſi autem non ſunt virtualiter diſtincta à relatione; hoc ipſo ſenſu materiali etiam relationis formalitas conſtituet perſonas: Cur ergo etiam in ordine ad noſtras intentiones ratio referibilis non conſtituet eaſdem?

Deinde pro illo priori, pro quo intelliguntur eſſe illa conſtitutiva, & nondum advenire formalitates relativæ, jam ſufficienter diſtinguerentur inter ſe perſonæ, ſuperfluaque eſſet diſtinctio ratione formalitatum relativarum, quod eſt contra phraſes Patrum.

Denique ſuppono eſſe de fide, quod tres ſint Trinitatis perſonæ, Pater, Filius, & Spiritus Sanctus; tunc quæro, Hæ perſonæ, vel ſunt relativæ, vel abſolutæ? Si relativæ, ergo abſoluta non poſſunt eſſe de primo earundem conceptu, adeoque nec illarum conſtitutiva, ut ſuppono ex Logicis: Si autem non ſunt illæ perſonæ relativæ; Ergo ratio Filii, ratio Spirati non ſunt rationes relativæ: quod ſi aſſeras, nulla erunt verè relativa.

Objicit 1. Scotus apud Vaſq. Id quod refertur, eſt prius relatione: Atqui in Deo eſſentia non refertur. Ergo perſona, quæ debet referri, prius eſt; quàm relatio: Ergo relatione non conſtituitur, ſed aliquo abſoluto.

Respondet 1. Vaſq. Majorem eſſe veram, de relationibus creatis; non autem increatis. Ratio, quia cùm Relationes Divinæ ſint ſubſtantiales & ſubſiſtentes, ipſis ita ſubſtantialiter completur eſſentia, & determinatur ad rationem perſonæ, ut per eam ſubſtantialiter conſtituatur perſona, ſimulque ſubſtantialiter ad aliam referatur. *Hæc Reſponſio*

Non Satisfacit. Tum, quia videtur petere principium; aſſumit enim quod per relationes ſubſtantialiter conſtituatur perſona; & ſimul referatur, de quo ipſo quæritur, quomodo per illam ſubſtantialiter conſtituatur perſona? Tum, quia conceſſo, quòd Relationes Divinæ ſint ſubſtantiales & ſubſiſtentes; quærere reſtat, cur in illis, id quod refertur, non ſit prius relatione? Tum, quia ut infrà videbitur, rationes probant, quòd Relatio, etiam in Divinis, non terminetur ad Relationem.

Respo-

Respondetur aliter; Concedendo, quòd elationes non constituant personas: Concedendo, quòd non constituantur absoluto, & adrendo medium, nempe quòd constituantur feribili, & respectivo.

Objicit 2. Idem. Omne compositum pponit partes componentes & unionem ipsaum; E. Relatum supponit rem, quæ refert retionem, & unionem utriusque; id autem quod fertur in Divinis est persona; Ergo priùs est ersona quàm referatur.

Responsum jam est. Priùs esse persoam, quàm referatur actu, sed non esse priùs, uàm sit referibilis.

Objicitur 3. Omnis relatio realis suppoit extrema realiter distincta, & constituta; ac roinde ipsa non constituit, neque distinguit ersonam.

Respondetur. Omnis relatio realis, supponit extrema realiter distincta, si ipsa relatio onsit, quæ & ut quo, & ut quod referatur; Conc. si sit talis, Neg. Imaginare hoc, quod neatum est in Logicis, quòd una relatio fundet liam, tunc relationes inter se relatæ, quà tales on supponent extrema absoluta, quæ referanur; sed ipsæmet referentur; licèt non compeat hoc illi relationi, ut jam dictum est, quà fornaliter relatio est, sed quà virtualiter non distinguitur à ratione referibili.

Conformiter ad dicta suprà, concedo, quòd elatio supponat personam constitutam, nec eam constituat; inde tamen non sequitur constitui eam absoluto, cùm possit constitui reeribili.

Objicitur 4. Relatio ut relatio, est ad aliud; Ergo paternitas est ad aliud, ergo est ad aliud vel filiatione distinctâ, vel aliquo alio? Si paternitas est ad aliud solâ filiatione distinctâ; Ergo si aliquis vellet probare in Deo non esse relationem realem, hoc modo deberet probare: Hæc Relatio non est ad aliud reale, ergo non est realis; esset autem manifesta petitio principii; quia perinde esset dicere, non est ad aliud reale, atque dicere; Hæc relatio non habet aliam relationem realem oppositam: Inde autem non rectè quis inferret, ergo non est realis.

Respondetur. Relatio est ut quo, non ut quod ad aliud; consequenter non debet per aliud referri; hoc autem, quod, ut quod refertur, non est relatio, sed referibile. Sed quidquid sit de hoc; Id quod principaliter assumit, nempe dicto arguendi modo peti principium, id non convincit; quia assumptus medius terminus faceret hunc sensum; Hæc relatio non habet aliam realem relationem oppositam, ad quam referatur; cùm ad nihil aliud referri possit: ratione cujus additi non petitur jam principium, rectèque procederet argumentatio.

Objicit 5. Idem. Relatio est veluti forma personæ Divinæ, quatenus persona est; omnis autem forma prius intelligitur, quàm res cujus est forma, & quam constituit; Ergo prius intelligitur paternitas, quàm persona patris; atqui paternitas nequit intelligi sine filiatione: Ergo filiatio intelligitur ante personam patris: quomodo ergo filiatio resultat ex generatione, quæ provenit à patre? siquidem ante personam patris intelligitur.

Respondetur. Neg. In nostris principiis constitui personam Relatione ut forma, quod supponit objectio; consequenter non sequitur filiationem intelligi, ante personam patris.

Sed reliqua etiam argumenti non concludunt; quia quamvis paternitas prius intelligatur quàm persona patris, & licèt paternitas pro illo priori non intelligatur sine filiatione, sed cum illa; licèt item verum sit, quòd filiatio resultet ex generatione; hoc tamen quod additur; Generatio provenit à patre, non hoc sensu est verum; quasi scilicet præsupponatur priùs esse pater quàm genuerit, vel ideò generare, quia est pater; sed provenit à patre, quia ultima completio denominationum principii illius habetur, quando habetur denominatio patris; sicut etiam in creatis filiatio resultat ex generatione, quæ provenit à patre; non quòd esse patris supponatur ante generationem, sed quòd tota illa ratio denominationum, ultimò compleatur, per esse patris: erit ergo generatio à patre non formaliter, sed completè accepto.

Ad alias objectiones solvendas.

Noto 1. Quòd principio constituenti speciem, non repugnet dividi per plures species, & communicari, hoc sensu, quia scilicet potest dari ratio communis abstrahibilis ab illis constitutivis; nam hoc competit etiam ultimis differentiis individualibus, & competeret, quamvis absoluta constituerent personas, sed ita constitutivis non competit communicari per identitatem: Implicat enim sicut unam personam in ratione personæ esse idem cum alia, ita implicabit constitutivum unius personæ, esse constitutivum alîus personæ. Unde ulteriùs negatur, quòd constitutiva personarum per rationem, debeant esse simplicia per rationem; hæc enim simplicitas repugnat formalitati constitutivæ: Ratio, quia illa constitutiva necessariò debent involvere rationem communem Entis, & rationem talis; consequenter illud constitutivum non erit simplex etiam per rationem: hoc tamen concedi posset, quòd sicut ultimæ differentiæ reduplicativè acceptæ non habent rationem communem, sed nonnisi materialiter acceptæ; ita & illæ differentiæ.

Noto 2. Quamvis omne producens priùs sit, quàm productum, & quamvis priusquam intelligatur actu producens, jam sit persona, quæ non potest esse constituta relatione; hæc enim consurgit ex productione; non sequetur illas constitui absoluto, datur enim medium nempe referibile.

Unde ulteriùs, nihil aliud erit in re, & virtualiter patri producere, quàm habere filium; quia tamen habetur aliquid ex modo concipiendi fundato in re, vi cujus habetur aliquid in origine, quod non habetur formaliter in relatione; nam originatio præsupponitur ante relationem, ideò non frustrà ponentur origines; licèt ipsa etiam relatio, utpote secunda in Deo, & indistincta virtualiter ab origine, sit etiam originativa.

Hinc concedimus priùs produci in creatis absolutum, quàm consurgat relatio: nam ad relationem non est per se motus ex 5. Phys. t. 10. negatur tamen, quòd persona quæ producitur, priùs sit absoluta, quàm referibilis; & quòd ad referibilem, non possit per se dari motus, præcipuè cùm illud referibile, sit per se subsistens, & per se Ens.

Noto 3. Omne suppositum quod est principium operationis, seu productionis, intelligitur ante operationem, quia priùs convenit rei esse, quàm operari: unde priusquam intelligatur sub relatione producentis, intelligitur constitutum non relatione, non absoluto, &c. sed referibili.

Punctum Difficultatis 2.

Relatio apud alios, sub qua formalitate constituat personam?

Maximè laboratur circa personam Patris ex rationibus dubitandi à Scoto allatis, & infrà tangendis. De aliis personis non est tanta difficultas, quia productio passiva, potest dici constitutivum proportionale aliarum personarum, ad quam postea consequitur relatio, quæ ipsa productio passiva, non est relatio formaliter, sed referibile ut quod, unde ad illam potest per se dari motus & productio. *Hoc punctum*

Explicat 1. Cajet. in Comment. hujus quæst. a. 4. dicitque relationem dupliciter spectari posse.

1. Ut exercet officium referendi, & sic jam non constituit personam patris, quia sic sumpta supponit jam terminum, qui est filius; unde jam cùm suppositione filii constitueret patrem, neque jam pater origine esset prior filio, siquidem illius constitutivum jam diceret filium.

2. Potest concipi sub expresso conceptu paternitatis, non ut exercet munus relationis, sed ut habet formalitatem conceptæ: hoc posteriori modo sumpta constituit paternitatem, non verò priori modo. *Hæc Explicatio*

Non Satisfacit. Tum, quia videtur petere principium; quæritur enim de constitutiva forma patris, adeoque de conceptu formando paternitatis, quomodo formatus, constituat personam? non ergo responderi debet per conceptum paternitatis; quia de hoc ipso quæritur, quis sit? Tum, quia ratio ut quo, in illo genere non potest concipi sine ratione ut quo illius generis, aliàs conciperetur sine ipsa; jam autem relatio est ratio referendi ut quo; Ergo sine hac concipi non potest; Ergo non potest concipi, quin exerceat munus relationis: quia hoc munus non aliud est; quam ipsa ratio referendi, ut quo. Deinde sicut impossibile est, concipi par, & non concipi unum, & unum; ita impossibile est concipere relationem, & non exercentem munus relationis: quia sicut par definitur per unum, & unum; ita & relatio, per rationem referendi, seu per exercitum munus relationis. Tum, quia constitutivum personæ debet priùs intelligi, quàm generatio, vel generare; Si enim posterius est, hoc ipso non jam persona generabit, utpote nondum constitutiva, sed generabit natura; quod absurdum est: quia ergo paternitas non est talis, quæ priùs intelligatur, quàm generare; non enim ideò aliquis generat, quia est pater; sed ideò est pater, quia generat, fit, ut paternitas etiam ut concepta, seu prout intelligitur, non possit esse constitutiva personæ. Denique ipsa paternitas vel ut concepta, vel ut exercita, est constitutiva personæ patris? si ut exercita; Ergo etiam relatio ut exercita constituet personam patris; Si autem ut concepta, deberet ostendi, quid desit, ne ut exercita idem præstet: & si relatio ut concepta, explicatur per aliud, nempe per formalitatem paternitatis, ut ita condistinguatur sibi ut exercitæ; etiam paternitas per aliquid explicari debet ut concepta, ut ita condistinguatur sibi ut exercitæ; de qua ipsa formalitate, quærendum restabit, an ut concepta, an ut exercita constituat patrem? redibitque argumentum, & quodammodo processus in infinitum.

Explicat 2. Suarèz cit. cap. 7. Ruiz cit à sect. 2. Amicus cit. n. 59. & alii, qui docent relationibus secundùm propriam rationem relationis constitui Divinas personas. *Hæc Explicatio*

Non Satisfacit. Quia ut mox dicetur in naturale aliquid invehit, ut scilicet non ideò aliquis sit pater, quia generat; sed ideò generet, quia est pater; cùm ante generationem præintelligatur constituta persona, quæ dicitur constitui paternitate; ex alia etiam parte hæc doctrina non fulcitur Auctor. PP. aut

valida ratione; Ut utrumque constet, solvendæ sunt rationes.

Dices 1. cum Suar. in S. Scriptura nunquàm personæ divinæ nominantur nisi per voces, quæ relationem, vel originem important.

Respondetur. Hoc ipsum nobis favere, quia cùm significentur nominibus originem significantibus bene his originibus constitui poterunt: Nec debet id ad solas relationes adstringi. Ant. etiam patitur suam difficultatem, nam Ingenerabilitas, & Improducibilitas patris, sunt etiam nomina deducta ex Scriptura, & tamen nec relationem, nec originem important.

Concilia quæ adducit, legitimè explicari possunt; nam quamvis Trinitas sit discreta, ut loquitur Later. per proprietates personales, negabitur has proprietates, esse solas relationes; & quidem primò constituentes personas.

Concilium Vormatiense, quamvis dicat, quòd pater est non ad se, sed ad filium, indicat nonnisi relationem illic intercedere, quæ sit ad aliud; sed non indicat, primam personam, constitui primò Paternitate.

Florentinum, quando dicit, quòd Relatio personas multiplicet, & Tolet. quòd dicit in Relatione numerum cerni, loquuntur non de primo constitutivo; sed de constitutivo materialiter, vulgò notiori, & prout opponitur absoluto, quod potest non esse formaliter relatio, sed ratio respectiva, tribuique potest relationi vis multiplicandi personas inter alia propter hoc, quia non distinguitur virtualiter à primo constitutivo, tuncque prædicatum unius, convenit alteri, in sensu reali & identico.

Immo pluribus locis non volebant plùs PP. quàm quòd aliquo absoluto non constituantur personæ. Unde illa Boëtii propositio, sola relatio multiplicat Trinitatem, facit hunc sensum negativum; Nullum absolutum, multiplicat Trinitatem, sed non significat sola relatione primò & prout condistinguitur à referibili: constitui personas: Non eruntque relationes necessariæ ad constitutionem tanti mysterii, tanquam primò constitutivæ personarum; erunt tamen necessariæ, ob identitatem virtualem, & quasi completivè; nam respectiva ultimò complentur Relatione.

Bessarion in Oratione pro unione, quæ habetur Florentini cap. 6. agnitâ differentiâ inter relationem, & originem, quæ non sit realis, & agnito quod ex vi utriusque formalitatis distinguantur relationes, subdit; *Priùs tamen & principaliter secundùm modum intelligendi, per quas etiam constituuntur divinæ personæ.* Sed Auctoritati Bessarionis opponi potest Auct. Bonaventuræ, qui docuit, Originibus constitui personas, præcipuè cùm Florentinum referat illius orationem, non tanquam articulum fidei tenendam, sed notificando, quid dixerit. Fortè etiam ait, de origine sumpta pro ipso actu, viâ, & fluxu: sic autem sumpta non constituit personam; sed non ait de origine pro ipso principio ipsius illius fluxûs acceptâ. Vel certè nomine Relationis non intelligit relationem formaliter, sed aliquid respectivum; unde dicit personas distingui principaliùs relatione, sive proprietatibus; nomine autem proprietatis, bene venire potest fœcunditas à se; per prius autem tali proprietate, quæ idem est apud Bessarionem cum relatione, constituitur personâ, quàm origine pro motu, viâ, & fluxu acceptâ.

Instat Suarez c. 6. Si relationibus personæ non constituerentur, nec aliquo absoluto, constituerentur originibus: Sed his constitui non possunt; quia vel constituerentur origine passiva, vel activa? Non passiva, quia illa supponitur ante personam constitutam; nam priùs est generari, quàm esse genitum: non etiam origine activa; quia forma constituens personam, debet concipi ut aliquid fixum, & permanens; origo autem activa, concipitur, ut via, & fluxus, qui ipse supponit personam influentem.

Respondetur. Generationem passivam v. g. non constituere personam patris, quia cùm sit in alio, quomodo erit constitutiva? Cùm constitutivum debeat esse in constituto. Rursùs hîc quæritur, de primo constitutivo; passiva autem generatio, non potest respectu personæ producentis habere rationem primi; quia passiva formalitas nunquam habet rationem primi, sed supponit aliam ante se; sed inde non sequitur, quòd passiva generatio non possit esse primo constitutiva personæ filii. Ad rationem autem allatam proportionatè ex dicendis de origine activa, quid sit dicendum, colligetur.

Porrò, persona prima constituetur origine activâ; quæ ipsa origo activa dupliciter spectari potest.

1. Tanquam ratio formalis, vocata: Ut quo, generandi, & sic est via, & fluxus ad terminum; nec ex modo nostro concipiendi potest personam, quæ est quid permanens, constituere.

2. Potest accipi Origo activa pro ipsa vi & potestate ponendi illam viam, & fluxum ad terminum; & sic est quid permanens: aliunde autem non probatur illius ineptitudo, ad constituendam personam. Ut autem illud constitutivum habeat fundamentum in re ipsa, sufficit, ut determinet, vel aliquid addat, ipsi essentiæ, quod non debet esse relatio, quà talis; sed referibile, hoc est, v.g. fœcunditas à se in persona v.g. Patris, cui fœcunditati à se, ratio incommunicabilis convenit: Non enim communis est aliis personis. Unde etiam in re ipsa, particulari modo, ut inquiunt, subsistit.

Dices 2. Origine activâ Spiritûs Sancti non constituitur persona; Ergo nec origine activâ Filii, debet constitui.

Reſpondetur. Retorquendo inprimis argum. nam in ſententia Suarez relatio conſtituit perſonam; & tamen relatio ad Spiritum Sanctum, eandem non conſtituit.

Diſparitas autem hæc aſſignari poteſt; Quia origo conſtituens perſonas, debet eſſe incommunicabilis, ſicut & ipſa perſona: Quia ergo origo ſpirativa communicabilis eſt, conſequenter nec erit conſtitutiva perſonæ.

Alia etiam diſparitas non incommodè aſſignari poſſet, quòd ratio fœcundi, ſeu originativi à ſe, ſit conſtitutiva primæ perſonæ, quæ complectitur & generationem, & ſpirationem activam, & cùm hæc formalitas ſit una, unitatem etiam perſonæ primæ inferet, conſtituetque perſonam primam, nec ſub formalitate fœcundi à ſe paternè; nec ſub formalitate fœcundi à ſe ſpirativè; ſed ſub formalitate fœcundi à ſe ſimpliciter, quæ formalitas, quia eſt una, non multiplicabit primam perſonam, ſed uniſabit: Quia verò formalitas præciſa fœcundi à ſe, non videtur, quomodo denominet Patrem, licèt conſtituat primam perſonam, recurrendum eſt ad poſterius intelligibilitatis ſignum; nam ex exercitio generandi activo, accipiet denominationem patris; quia verò ipſa formalitas originativi paternè, prior eſt formalitate fœcundi ſpirativè, & à priori formalitate deſumitur ratio patris; à poſteriori ratio ſpirantis; ſit, ut priùs ſit formalitas patris, quàm formalitas ſpirantis.

Quod ſi dicas, in filio dari originem activam ſpirantis; nec tamen conſtituere in illo perſonam, conſequenter nec alias conſtituere, id non convincet; quia ut dictum eſt; Conſtitutivum illud debet eſſe incommunicabile; eſt autem communis utrique ſpiratio.

Sed ut ſecunda hæc diſparitas non communicet cum priori, ad aliud principium recurri poteſt, quòd ſcilicet conſtitutivum perſonæ, ſemper debeat eſſe primum: Quia ergo ratio ſpirantis, non eſt quid primum in filio, nec conſtituet perſonam ſecundam. Cæterum, ſi per impoſſibile ſecunda perſona non eſſet filius; competeret tamen illi ratio ſpirantis: hæc ipſa origo ſufficiens eſſet ad conſtituendam ejusdem perſonam, ut in ſimili dici ſolet, quòd diſtingueretur Spiritus Sanctus à filio, quamvis ab illo non procederet.

Dices 3. cum Ruiz. Quando intelligimus alicui rei convenire ſuum conſtitutivum; tunc & non antea, nec aliter intelligimus illam rem eſſe conſtitutam; ſed quando intelligimus filium ut genitum, ineſſe fixo & permanenti, tunc intelligimus filio convenire ſuum conſtitutivum; non autem quando intelligimus generari filium; Ergo filiatio quaſi in facto eſſe concepta, eſt conſtitutiva filii; non verò generari quaſi in fieri conceptum.

Reſpondetur; Concedendo totum, & generatio in fieri, eſt conſtitutiva in fieri; generatio autem in facto eſſe, eſt conſtitutiva in fact[o] eſſe; quæ ipſa generatio activa ſumpta pro vi generandi & pro principio generationis ut quo, eſ[t] conſtitutiva perſonæ patris; paſſiva autem ge[ne]ratio, accepta non pro formalitate ut quo ſed pro eo quod generatur, ad quod poſtea conſequitur ratio filii, conſtituet filium. *Ex dictis*

Colliges. Quòd ſecunda perſona conſti[tu]atur origine paſſivâ in eſſe permanenti acce[p]ta, & tertia perſona ſpiratione paſſivâ itiden[m] in eſſe permanenti acceptâ. Ratio, quia no[n] conſtituuntur aliquo abſoluto, non relatione ut utrumque probatum eſt: Ergo dicto referi[bi]bili, ſeu dictâ origine, ut mox probabitur.

Punctum Difficultatis 3.

Deciditur de conſtitutivo perſonarum.

Præmitto 1. *Eſſe hîc rem de conſtitutiv[o] perſonarum ſecundùm modum noſtrum conci[pi]endi, de conſtitutivo, inquam, ſimili ei, dum ſpe[ci]cies ex genere & differentia conſtituitur.* Rati[o] præmiſſi, quia cùm ex una parte nihil conſtitua[t] ſeipſum, ex alia parte, cùm nulla ſit diſtincti[o] realis inter perſonam, & naturam in divinis, de[be]bet conſtitutum illud eſſe, nonniſi per ra[ti]tionem. Cæterum, quamvis exemplifica[tum] tum ſit hoc conſtitutum in conſtituto, quo[d] eſt ex genere & differentia, quod eſt ſpecie[s,] non eſt exemplificatio rigoroſa; quia quamv[is] æqualis ſit identitas realis inter perſonam, & pa[ter]ternitatem, ſicut inter animal & rationale, i[n] ſpecie, quæ eſt homo; major tamen eſt ident[i]tas virtualis in hoc poſteriori, quàm in prior[i;] quia animal & rationale non diſtinguuntur vi[r]tualiter intrinſecè, ſecùs Natura & Paternita[s.] Unde rigoroſè loquendo hæc conſtitutio debe[re]ret appellari media inter realem rigoroſam, [&] inter eam, quæ fit per ſolam rationem, mem[bra]braq; alietatem nonniſi rationis importante[m;] nam inter naturam v. g. & paternitatem datu[r] alietas virtualis.

Præmitto 2. *Quamvis detur identitas re[a]lis inter perſonam & naturam divinam; non pote[ſt] tamen dici, quòd in ſenſu reali, v. g. paternitate[m] conſtituat natura divina:* Quia aliàs ration[e] ipſius naturæ divinæ, realiter diſtingueretur pa[ter] à filio, quia diſtingueretur paternitate, qu[æ] conſtituitur naturâ divinâ, hocque exigit diſtin[c]ctio virtualis aliàs explicata. Nihilominùs for[]malitates hæ, quæ identificantur ita paternita[]ti, ut ab eadem virtualiter non diſtinguantu[r,] conſtituent etiam perſonam. Ratio, quia ſi il[]lam non conſtituerent, hoc ipſo diſtingueren[]tur virtualiter intrinſecè, quod eſt contra ſup[]poſitum; conſequenter Innaſcibilitas, Pater[]nitas, Relatio, & ſimilia, in ſenſu reali conſti[]tuent perſonam patris.

Præmitto 3. *Totam esse difficultatem.* Cùm æc omnia in re constituant personam v. g. patris, quæ formalitas sit in hoc extremo, virtualiter distincto à natura, quæ primò constituat ersonam, ex modo nostro concipiendi? Quæ ɔsa difficultas, ut examinetur, sub istis terminis roponi debet: Quidnam sit primò constitutium, primæ personæ Trinitatis? Nam si sub ais terminis quæstio ponatur, non habebit tanam difficultatem; nam si ponatur, quid primò onstituat personam sub formalitate personæ? facilè est respondere cum Arriaga. d. 5. quòd onstituatur personalitate: Si quæratur, per uid constituatur pater in ratione patris?. Respondebitur, quòd constituatur paternitate: Si uæratur, per quid constituatur in ratione primò relati? Constituitur relatione. Immo hæc psa quæstio, quid primò constituat primam personam; deposcit ut ly prima, & ly persona materialiter accipiatur; quia formaliter eam accipiendo, & pro prima persona, quà primâ personâ, deberet dici constitui eam primâ personalitate.

Ratio horum omnium est, quia illud est constitutivum alicujus constituti, quod significatur per modum formæ ad concretum suum; & ita albedo est forma primò constitutiva albi, risibilitas est forma primò constitutiva risibilis: Ergo cùm personalitas, significetur per modum formæ ad hoc concretum, persona, relatio, ad hoc concretum relatum, &c. omnia hæc in suo genere, primò constituent, *His præmissis*

Dicendum est. *Constitui primò, Personam Primam in ordine ad nostros conceptus, vi originandi à se, vel ratione fœcundi à se, ad producendum relativè.* Hæc sententia est S. Bonav. in 1. dist. 26. q. 2. & d. 27. Pro ea citari potest S. Thom. ut agnoscit Suarez cit. c. 6. n. 6. ubi loca illius indicat hîc q. 34. 35. 36. ubi docet; *Originibus personas distingui, & multiplicari.* Eò etiam servit locus ille ex q. 40. a. 4. ubi docet, quòd *Relatio non constituat personam, secundùm quod relatio est*, & de potentia q. 10. a. 2. *Solus ordo processionum, qui attenditur secundùm originem, processiones multiplicat.* Eandem docuit Vasq. d. 159. c. 5. ass. 3. Favet Antonius Perez de Trin. d. 4. c. 7.

Probatur 1. Quia sæpe PP. loquuntur; Ideò primam personam esse patrem, quia genuit; Ergo per prius supponitur ly genuit, quàm ly pater, siquidem pro causali, quod sit pater, ponitur: Quia genuit: sed genuit non est naturæ, sed personæ: Ergo supponitur persona constituta, dum verificatur ly genuit, idq; ante formalitatem paternitatis; Ergo paternitate non constituitur; Ergo nec constituitur relatione: Non etiam constituitur aliquo absoluto; Ergo constituetur prædictâ illâ vi originandi; neque enim aliquid aliud reperibile est.

Quod attinet ad Auctoritates PP. Hæ sunt: Athanasius Dial. 1. de Sanctissima Trin. contra Anomæos, *Nihil differt Pater à Filio respectu Dei, sive in Deum esse, sed in Patrem esse, & Filium esse; quoniam ille quidem genuit, hic verò genitus est:* Ubi pro ratione, quòd Pater sit, adfertur, quia genuit.

Et in quæstionibus de natura Dei, q. 5. *Proprium enim*, inquit, *Patris ingenitum esse, Filii verò genitum*; & ibidem lib. 1. *Solitariè & verè Pater significatur, dum intelligitur quod genuit.*

Cyrillus de constitutivo personarum loquens, quod constitutivum appellat *modum existentiæ singulorum nominatorum.* Subdit Dial. de Trin. l. 7. propè medium: *Nam Pater*, inquit, *ostendit quòd genuerit, & quòd genitus sit, declaravit Filius.* Lib 2. Col. 5. dicit, *Pater quidem, quia genuit*, & lib. 1. Thesauri c. 5. *Generare patris notio est.*

Nazianzenus Orat. 37. *Ex his verbis*, ait, *quòd genitus non sit, & quòd genitus, & quod procedat, effectum est, ut alius Pater, alius Filius, alius Spiritus S. appelletur.*

Damascenus l. 1. Fidei c. 2. circa medium similia habet.

Greg. Niss. in epist. ad Ablativum, *Nos, qui divinam naturam differentiæ expertem confitemur, non negamus eam quæ secundùm originans, & originatum consideratur differentiam, in quo solo, alterum ab altero discerni censemus.*

Basilius L. 1. contra Eunomium, *Patris nomen nihil aliud ostendit quàm causam & originem ejus, qui ex se natus est.*

Ex Latinis Hilarius l. 4. de Trin. *Utroq; unus & solus est, proprietate videlicet in unoquoque, & innascibilitatis & originis.*

Ambrosius l. de Incarn. myster. c. 9. *Cùm Filium dico generatum significo, cum Patrem quoque dico, generasse declaro*, ubi pro ratione esse Patris, ly *quia genuit* adfertur.

Richardus de S. Victore l. 1. de Trin. c. 13. *Secundùm solam originem est illa varietas existentiæ, quando pluribus personis est unum idemque indifferens esse; inveniuntur tamen secundùm originem, mutuam ad invicem differentiam habere.*

Aug. ep. 66. rationē reddens, cur hic pater, hic filius appelletur; & tamen sint ejusdem naturæ? Subdit; *Quis enim non videat, ista vocabula, non in seipsis demonstrare naturas, sed alterius ad alterum, significare personas?* Et infrà: *Hic enim non indicatur substantia, sed origo*; ubi ut vides, in originem rejicit Aug. denominationem Patris & Filii.

Probatur 2. Ratione. Denominationem Patris antecedit intelligibilitate fœcunditas à se, vel vis generandi: Quod ipsum prob. quia quæcunque est regula discernendi, quòd in divinis sit prius intelligibilitate aliquid præ alio, ex eadem colligetur, priùs esse intelligibilitate vim generandi, denominatione patris; si enim spectetur proportio ad creata, ad quæ in similibus respici solet, hæc militat pro nostra sententia; quia non ideò aliquis generat, quia est Pater; sed ideò est Pater, quia generat. Hoc ipsum ulte-

ulteriùs in hoc fundatur. Si ideò in divinis pater generat, quia eſt pater; Ergo intelligibilitate priùs eſt eſſe patrem, quàm habere vim generandi, ſiquidem vis generandi ſequitur ad paternitatem; & ſiquidem ideò generat, qui eſt pater: ſed hoc non poteſt dici, quòd prius ſit eſſe patrem, quàm habere vim generandi; quia pro illo priori intelligibilitatis, ſi non intelligitur habere vim generandi; Ergo pro illo priori eſt pater, ſine poſſe generare, quod de ſe videtur abſurdum. Deinde, pone per impoſſibile poſſe iſtud generare, eſſe in Deo prædicatum diſtinctum realiter, pone illud non advenire; abſurdum eſſet dicere, eſſe illum patrem, & non habere illum vim generandi; Ergo etiam abſurdum erit intelligere illum patrem, qui pro illo ſigno rationis, non intelligitur habere vim generandi. Sic ſtatutâ hâc propoſitione, quòd formalitatem patris antecedat intelligibilitate fœcunditas à ſe, vel vis gerandi; quæro, in illo priori intelligibilitatis, vel intelligitur natura generare, eſſe à ſe fœcunda &c. vel intelligitur perſona generare? Si natura, opponis te patribus docentibus, quòd natura non generet, admittisque ratione naturæ, quòd competat etiam filio, ſe generare. Si in illo priori intelligibilitatis perſona generat; Ergo intelligitur conſtituta perſona; ſed non paternitate, ut probatum eſt; non etiam aliquo abſoluto, ergo vi originandi.

RESPONDEBIS. Sufficere quòd pro poſteriori rationis ſigno, intelligatur pater habere vim generandi. Sed hoc jam ſuprà impugnatum eſt. Neque valet ſi dicas cum Suar. Relationes & perſonalitates creatas cùm non ſint ſubſtantiales, & per ſe ſtantes, exigere ante ſe priores alias formalitates; ſecus autem relationes increatæ; non inquam valet ſi id dicas; nam redit argumentum factum, quia ſi nihil obſit relationes & perſonalitates per ſe ſtantes divinæ, debent proportionari creatis; excepto hoc, quòd relationes increatæ, ſint per ſe ſtantes; Cur ergo in hoc non proportionabuntur, quòd ſicut in creatis, non ideò aliquis genuit; quia eſt pater, ſed è converſo; ita idem dicatur de divinis? Redit etiam argumentum, quòd ſi relatio paternitatis per ſe ſtans, ſit conſtitutiva perſonæ, quòd deberet intelligi pater, ſine vi generandi.

CONFIRMATUR ſpecialiter contra principia Suarez. Perſona Filii & perſona Spiritus S. priùs concipiuntur, ut conſtitutæ, quàm ut relatæ, ut docet Suarez c. 7. n. 12. Ergo & perſona prima priùs concipitur ut conſtituta, quàm ut relata. Conſ. prob. ex eodem, ideò antecedens eſt verum, quia in humanis priùs concipio perſonam Petri productam à Paulo quàm ut relatam ad ipſum; ſed etiam priùs concipio fœcunditatem, & vim generandi, quàm paternitatem; Ergo.

PROBATUR 3. Perſona producens priùs debet habere intelligibilitatis ſignum præ producto, ergo & conſtitutiva producentis debent eſſe prius intelligibilitatis ſigno, & non dependentia à producto; Ergo ulteriùs perſona producens, non poteſt conſtitui relatione, quæ ſupponit productum; ergo debet conſtitui ipſa origine: Non enim conſtitui poteſt abſoluto, vel aliquo alio. Ant. prob. Quia productum præſupponit producens, non è converſo. Quod autem relatio præſupponat productum, reſolvitur in illud principium, quia eſt ad aliud, ſi autem non præſupponeret terminum, in illo antecedentiæ ad terminum ſigno, non eſſet ad aliud; quia pro illo ſigno nondum intelligitur illud aliud. Neque valet, ſi dicas, quòd in prioritate originis tantùm involvatur, ut hoc ſit a[nte] hoc; non tamen ut intelligatur unum ſine alio vel ante illud; non inquam valet, ſi id dicas; quia quamvis non debeat intelligi ante aliud tempore, vel inſtanti; tamen intelligi debet priùs; Ergo & habere conſtitutiva in ratione prioris; Ergo non deſumibilia, ab aliquo poſteriori.

CONFIRMATUR. Si relatione conſtitueretur perſona, hoc quod intelligeretur relatum, vel eſſet natura, vel aliquid aliud diſtinctum à natura? Si natura, ergo verum erit, natura refertur, & à paritate rationis, natura generat; ſi autem refertur diſtinctum à natura, ergo præter relationem eſt illud, quod refertur; Ergo præter relationem eſt illud, quod conſtituit illud quod refertur; Quomodo autem præter relationem eſſet illud, quod refertur, ſi præter relationem non eſſet conſtitutivum illius? Ergo ulteriùs ſi conſtitutivum illius, quod refertur, non eſt relatio, nec aliquid abſolutum, debebit eſſe origo.

Neque valet, ſi dicas; Illam relationem & ut quo, & ut quod referri (quod etiam in ſuperioribus innuimus, quantùm ſufficiebat ad vim argumenti infringendam) quia licet id verum ſit in ſenſu reali, non tamen in formali: Hinc etiam in creatis, ſi una relatio fundaret aliam, relatio & ut quo, & ut quod referretur, nihilominùs ſub alia formalitate, & ſub alio conſtitutivo ex modo concipiendi, de quo conſtitutivo, hîc etiam quæritur.

DIFFICULTAS II.

An Formalitas perſonæ, & relationis, perfectionem importet in divinis?

PRocedit titulus de Formalitate perſonæ, prout virtualiter diſtinctâ ab eſſentiâ, & ſecundùm quòd in ſe ſpectatur. In qua quæſtione diviſi ſunt Auctores. Quòd addat perfectionem aliquam, docet Suar. hîc l. 3. c. 9. Vasq. d. 123. c. 2. Arriaga d. 49. n. 10. Amicus. d. 19. S. 8. Martinon d. 25. S. 7. Ruiz tota diſp. 29.

Oppo-

pppositum sentiunt post Scotistas etiam aliqui e nostris cum variis distinctionibus. Perez de Trinitate d. 3. c. 5. Esparza q. 40. Bona pace in suis Assertionibus de Trinitate Senis editis.

Punctum Difficultatis 1.

Deciditur Difficultas.

DICENDUM est. *Formalitatem personæ, & relationis, importare perfectionem.*

PROBAT 1. Suar. Tum quia datur in Deo re-io vera & realis, quæ necessariò debet esse ve-m ens reale; tale autem convertitur cum bo-. Tum quia incredibile videtur mysterium Trinitatis, ut tale, nullam perfectionem adfer-: Cur enim daretur illa multiplicatio, si nul-esset in illa perfectio? Tum quia relationes nt subsistentes, subsistentia autem perfectio-m importat. Tum quia divina essentia, ex infinitate, communicabilis est realiter mul-suppositis. Ergo illa communicabilitas est agna perfectio; Ergo & ipsa supposita, quibus mmunicatur, dicent perfectionem entitati-m: Nam communicari suppositis, nullam ad-entibus perfectionem, non videtur ad perfe-onem pertinere. Tum quia improbabile est, trem sub formalitate præcisa Patris, non es-amabilem, & quòd persona Verbi non sit ma-num bonum humanitatis.

PROBAT 2. Vasquez. Tum quia alia attribu-t sunt perfectiones; Ergo & relationes divinæ unt perfectiones: Sicut enim postulat Deus e sapiens: Ita postulat esse fœcundus: Et sic-meliùs est Deo esse sapientem, quàm non sa-entem; ita meliùs est Deo esse Patrem, Fi-um, & Spiritum S. quàm non esse: Illud au-m quod meliùs est alicui rei, quàm negatio il-s, non potest non esse perfectio rei; immo si mparentur tres personæ ad Deitatem, sunt nta illius perfectio, ut si illâ careret, desineret se: Et sicut si volitio creandi mundi esset ta-, ut nisi illam Deus haberet, desineret esse vo-io, illa deberet dici perfectio; ita & in presenti. t certè perfecto Enti quomodo id non est per-ctio, sine quo, desineret esse perfectum? Tum uia in principiis Scoti ideò attributum miseri-ordiæ differt ab attributo justitiæ, quamvis u-umquodq; illorum sit infinitum; quia infinitas ujusque non trahit illud extra suum genus, sed suo genere reddit infinitum; ita ut justitia, on contineat misericordiam; Ergo etiam pot-t esse paternitas infinita perfectio in genere aternitatis, absque hoc, quod in se contineat finitam perfectionem filiationis.

PROBATUR 3. Relationes, itemq; personæ istinguuntur virtualiter à natura; quo posito, c quæritur; illud aliud membrum distinctio-is, & illud superadditum virtualiter naturæ, el est nihil, vel aliquid? Si nihil; Ergo & sunt illic extrema virtualiter distincta, & non sunt: sunt ut supponitur; non sunt autem, quia illud aliud, nihil est; & si illud aliud nihil est, quomodo fundare potest tam prædicata positiva producentis, spirantis, &c. quàm prædicata negativa, quæ intelliguntur fundari in positivis? Qualis est innascentia, improducibilitas, & similia. Si autem illud aliud extremum est aliquid, ergo est perfectum: Nec in illa ratione deerit illi aliquid; si enim deesset illi aliquid in illa ratione, non esset illud, quod est; & saltem in illo quod habet, & in illo quod illi adest, non deest illi in illo quidquam; Ergo in illo est perfectum: Ita enim definitur perfectum.

CONFIRMATUR 1. Personæ & Relationes vel differunt inter se, vel non differunt? Si non differunt, ergo aufers mysterium Trinitatis: Si differunt, vel differunt nihilo, vel aliquo? Si differunt nihilo; Ergo adhuc aufers mysterium Trinitatis, Deusque erit essentia cum tribus nihil: Si autem differunt aliquo, ergo differunt perfecto; quia mysterio Trinitatis nihil deest ad mysterium Trinitatis; Perfectum autem est, cui nihil deest eorum, quæ illi debentur.

CONFIRMATUR 2. Quia id exigunt locutiones PP. Damascenus de decretis primæ Instit. c. 1. *Vnusquisque eorum perfecta est hypostasis, & perfecta persona*: Et 1. de Fide cap. 11. *Vnum quippe Deum agnoscimus; in solis autem proprietatibus, nimirum paternitatis, filiationis, & processionis, atque quantum ad causam* (causa hîc accipitur pro principio) *& ea quæ à causa proficiscuntur, ac personæ perfectionem, hoc est existendi modum, discrimen animadvertimus.*

Cyrillus Lib. 1. Thesauri cap. 6. *Perfectus est, non solùm quia Deus, sed etiam quia Pater est.* Favet etiam sexta Synodus generalis, & alia apud Suar. cit. n. 9.

RESPONDET 1. Esparza. Totam perfectionem propriam personarum indistinctam virtualiter ab iisdem præintelligi formaliter in essentia divina; quia Divinitas per se ipsam formaliter, est necessitas quasi activa, ut dentur tres personalitates expertes omnis imperfectionis, & consequenter amabiles necessariò ac infinitè, licèt non sint amabiles, & diligibiles ex triplici motivo; ita ut ratione ejusdem Divinitatis sicut omnes tres personæ sunt Deus, ita & sint amabiles.

CONTRA est. Tum quia concedimus dari dictam exigentiam in natura, sed unde de hoc, quòd ipsæ personæ ita exigitę, non debeant dicere perfectionem? Tum quia illæ personalitates sunt expertes omnino imperfectionis; Ergo nihil illis deest debitum, adeoque unaquæque est perfecta.

RESPONDETUR 2. Non est quæstio inter Theologos de realitate, veritate, & bonitate transcendentali personarum communi cum creaturis; sed de bonitate, & perfectione per se æsti-

ſe æſtimabili, non ſolùm terminativa, ſed etiam motiva amoris.

Contra. Competit perſonis perfectio terminativa amoris, ergo & motiva. Tum quia, aliæ perfectiones ſunt motivæ amoris, ergo idem dicendum de Relativis. Tum quia in perſonis dicit Eccleſia proprietatem adorandam eſſe æqualiter, ac in eſſentia unitatem, ad quod alludit illud Athanaſii docentis unitatem in Trinitate, & Trinitatem in unitate venerandam eſſe.

Per hoc tamen non aſſerimus, quòd perſonalitas prout diſtincta à natura, importansque perfectionem, dicat vel infinitam perfectionem determinatè, vel finitam: Non finitam, quia infinito identificari non poſſet; oppoſita enim oppoſitis non identificantur; non infinitam: Quia ſi miſericordia ex genere ſuo non eſt quid infinitum, aliàs non eſſet commune quid creaturæ; cur erit de ſe infinita perfectio perſonalitatis, & relationis?

Concedimus etiam, perſonalitates eſſe quodam modo ſpecie diſtinctas; quodam modo, inquam, quia nulla datur in Deo differentia vel genus rigoroſum. In ſtatu tamen reali, omnes illæ perſonalitates ſunt infinitæ, & omnes æqualis perfectionis; ſi enim in creatis non implicat duas ſpecies eſſe æqualis perfectionis, cur id divinis non tribuetur?

Adverti etiam communiter ſolet, quòd non hoc ſit imperfectio non habere aliquam perfectionem; & ita non eſt ex eo imperfectus homo, quia non habet pernicitatem aquilæ; ſed imperfectio, ex non habere aliquam perfectionem, tunc oritur, quando perfectio poſſet & deberet haberi: Jam autem una perſona, nec poteſt, nec debet, habere aliam. Quamvis autem in creatis eſt perfectius dare, quàm accipere ratione dependentiæ, cauſalitatis, indigentiæ & ſimilia; ſecùs in Divinis, ubi non datur talis imperfectio; præcipuè cum tanta neceſſitate una perſona det eſſe alteri, ut non ſit magis propter ſe, quàm propter terminum, quem producit, ut inquit Martinon.

Punctum Difficultatis 2.

Solvuntur Objectiones.

Objicit 1. Eſparza. In Divinis omnia ſunt idem, ubi non obviat relationis oppoſitio, nulla autem obviat relationis oppoſitio, penes ullam perfectionem.

Respondetur retorq. Ponenda eſt multiplicatio, ubi obviat relationis oppoſitio, inter perfectiones autem relativas obviat relationis oppoſitio.

Directè dici poteſt, quòd penes perfectionem abſolutam nulla detur relationis oppoſitio, ſecùs penes perfectiones relativas, quas non dari tu aliunde non probas.

Deinde diceret aliquis, perfectiones il[...] non multiplicari, ſicut nec multiplicatur D[...]tas; unamquamque tamen in ſe eſſe perfecta[...] ſicut unaquæque eſt Deus.

Instat 1. Communis eſt omnibus per[...]nis Divinitas, ergo & perfectio.

Respondetur, veram eſſe conſequ[...]tiam de perfectione abſoluta, non de relati[...] quam non dari, tu non probas. Et ſicut non [...] abſurdum dicere dari tres perſonas; ita dice[...] aliquis, non eſſe abſurdum dari tres perfect[...]nes. Sed de hoc infrà.

Instat 2. Diſtinguuntur virtualiter di[...]næ perſonalitates à Deitate; Ergo etiam [...]bent diſtingui ab ipſa perfectione.

Respondetur neg. Conſ. quia pro [...]tecedenti ſunt rationes, de quibus in mate[...] de præciſionibus, quæ non militant pro Con[...]quenti; immò Conſequens probatur immed[...]tè allatis rationibus.

Objicit 2. Auguſtinus l. 1. de doctr. Chr[...] c. 5. cùm conceſſiſſet in Deo tres res, & una[...] ſubdit, quòd *eadem tribus æternitas*, ad quod [...]tiam alludit S. Thom. cum *unam* dicit, *omni[...] eſſe dignitatem, bonitatem &c.*

Respondetur. An ipſæ perfectio[...] multiplicentur? De hoc infrà. Quantùm [...] præſens, dici poſſet utrumque Doctorem ag[...] de unitate in iis, quæ abſoluta ſunt.

Instat. Una eſt ſpiratio in Patre & Fi[...] diſtincta virtualiter intrinſecè ab utroque, & [...]trique communis, eò quòd quoad ſpirand[...] nullam habeant oppoſitionem inter ſe; Er[...] idem dicendum de perfectione.

Respondetur, quod poſſit ſuſtineri, d[...] oppoſitionem in perfectione relativa.

Objicit 3. Aſeitas, omnipotentia, &c. n[...] multiplicantur in perſonis, erge neq; perfect[...]

Respondetur. Transeat totum, quia h[...] non quæritur de multiplicatione, ſed tantu[...] An unaquæque dicat perfectionem? Diſpa[...]tas etiam eſt, quòd illa prædicata ſint abſolut[...] perfectiones autem relativæ ſi dentur, non ſi[...] abſolutæ.

Instat. Non poteſt nominari ulla perf[...]ctio relativa, quæ non ſit præintellecta in Div[...]nitate, quæ melioret objectum.

Respondetur. Eas perfectiones eſſe ipſamet relationes, quæ non præintelliguntur [...] ipſa Deitate præciſè, cùm illi condiſtinguantu[...] virtualiter, adferuntque meliorationem no[...] abſolutam, ſed perſonalem.

Objicit 4. Bona pace noſter Profeſſo[...] Theologiæ apprimè ingenioſus. Omne quo[...] ratione ſui eſt ens, vel eſt abſolutum ut ſubſtantia, vel inhærens abſoluto, ut accidens? Quare, quod eſt merus reſpectus ad alterum, ratione ſui neque erit ſubſtantia, neque accidens Ergo neq; ratione ſui erit ens, adeoque nullan[...] dicet perfectionem ratione ſui.

Respon-

Respondetur. Quòd persona, & illi indistincta virtualiter relatio, ex allatis argumentis, sit ens. Quantùm attinet ad vim argumenti, illud supponit aliquid difficile; nam cùm decem prædicamenta ita sint divisa, ut reliqua novem sint dividentia accidens, inter quæ reponitur relatio, non apparet, quare respectum ad alterum, dicat non esse accidens, adeoque ens? Deinde arbitrariè supponit adæquatè esse hæc membra divisiva entis; nempe ens absolutum & inhærens absolutis: Cur enim non poterit dari membrum, quod sit terminans absolutum, vel substantialiter, vel accidentaliter?

Deniq; admittit quod Relationes dicant purum *esse ad*; cur ergo non debent dici *Ens ad?* Hæc enim æquivalent.

Objicit 5. Idem. Perfectum est illud, cui nihil deest eorum, quæ requiruntur ad hoc ut sit; Ergo quod est perfectum debet esse intrinsecum requisitum; jam autem requisitum intrinsecè, ad hoc, ut aliquid sit, est tale, ut ante ipsum non intelligatur existentia rei: Atqui relationes divinæ, non sunt intrinsecè requisitæ ad hoc, ut Deus sit; quia existentia Dei pro priori virtuali ad ipsas intelligitur; neque ad hoc ut Trinitas sit, quia existentia Trinitatis, est ipsamet absoluta existentia Dei; neque ad hoc ut ipsæmet sint, quia earum existentia est existentia Dei; Ergo ratione sui, non sunt perfectio.

Respondetur. Arg. stare pro conclusione, perfectum enim est, quod requiritur intrinsecè ad hoc, ut aliquid sit; personæ autem tres, prout condistinctæ virtualiter à natura, sunt requisitæ intrinsecè, ad hoc, ut sit Trinitas; erunt ergo perfectæ: Et sicut tria sunt requisita intrinsecè ad ternarium, ita tres personæ ad Trinitatem, quæ illis stat.

Directè ad arg. dici potest: Quòd Relationes non sint necessariæ ad hoc, ut sit Deus absolutè, esse tamen necessarias ut sit trinus; & licèt existentia Trinitatis sit ipsamet absolutè existentia Dei; nego tamen quòd sola, dicat constitutiva distinctionis realis personarum. Unde illæ relationes non tantùm sunt necessariæ, ut Deus denominetur trinus, sed etiam ad hoc, ut sit trinus, ly sit non accipiendo pro existentia, sed pro inclusione constituentium distinctionem realem in divinis, quam non constituit, sola existentia absoluta.

Transeat interim quòd assumit personas esse requisitas ex necessitate suppositionis, tanquam quid consequens ad existentiam, eò quòd natura divina sit principium virtuale relationum: Sed quærendum restat, cur adhuc illæ personæ requisitæ nonnisi ex necessitate suppositionis, nihilominùs in se perfectæ non sunt? Nam anima est etiam principium virtuale indistincti intellectûs; & tamen intellectus est quid perfectum.

Arbitrarium etiam videtur esse, quòd illud nonnisi perfectum sit, quod requiritur ad hoc, ut aliquid sit, hoc est existat; certè enim gloriæ lumen, species, potentiæ si dantur distinctæ, sunt quid perfectum; & tamen non sunt ad existentiam omninò requisita.

Objicit 6. Idem. Omnis perfectio de conceptu suo dicit bonitatem aliquam; Omnis autem bonitas per se, & ratione sui, est amabilis; atqui relationes divinæ, secundùm se, non sunt per se, & ratione sui amabiles: Alioqui essent omninò idem, & non essent omnino idem, cum bonitate absoluta Dei; & essent tria principia prima ad extra, quia respectu voluntatis creatæ, ratio amandi paternitatem, esset distincta realiter, à ratione amandi filiationem, adeoque operationes ad extra, non essent toti Trinitati communes, quod est absurdissimum.

Respondetur. Neg. Min. cum sua probatione, quæ non ostendit, quomodo non esset idem realiter perfectio relativa cum perfectione absoluta. Ad ostendendum autem quomodo opera Trinitatis sint comunia ad extrà, sufficit dicere, unamquamque perfectionem concurrere ad sui amorem ponendum à creatura, per communem omnibus omnipotentiam. Unde unaquæque, specialiter concurret ad sui amorem in vi terminandi, sed non concurret specialiter in vi efficiendi.

Instat 1. Relationes divinæ non sunt ratione sui entitas positiva; quia talis entitas, fundat primò & per se nominationem sui, & nominationem contradictoriorum, adeoque est intelligibilis ratione sui.

Respondetur. Relationes divinas habere nominationem paternitatis, Filiationis, Spirationis, ex quibus possunt formari contradictoria, non Paternitas, non Filiatio, & cùm de singulis instituamus quæstiones, cur non habebunt intelligibilitates suas, peculiares?

Instat 2. Distinctio positiva inter ea, quæ ratione sui sunt entitas, habet hanc proprietatem, ut quando distinctio actu ponitur, afferat primò & per se aliquod augmentum: Sic quando ponitur creatura de novo, fit multiplicatio; quia Deus & creatura faciunt duplicitatem: Quo posito sic arguitur. Omne primò & per se faciens numerum, est unitas, essentialiter distincta ab alia unitate, cum qua facit numerum, estque per se primo intelligibilis à mente; nulla relatio est essentialiter distincta ab alia; quia nulla est primò & per se habens intelligibilitatem propriam; Ergo.

Respondetur. An debeant dici tres illic perfectiones, adeoque adferentes augmentum, de hoc infrà. Independenter ab hoc principio, Major distingui potest, si enim ly essentialiter sumatur pro ly secundùm substantiam, falsa est Major; Si autem ly essentialiter sumatur pro realiter, vera est Major; sed Minor erit falsa:

Objicit 7. Idem. Relationes divinæ ſunt realiter, & identicè ens neceſſarium abſolutè & ſimpliciter; ſed non ratione ſui; neceſſarium enim ſimpliciter, ut ait D. Thom. eſt quod ex natura ſua, eſt determinatum ad eſſe: Sic Deus eſt ens neceſſarium ſimpliciter, natura enim divina eſt illa duntaxat, de cujus ratione eſt eſſe, hoc eſt, de cujus ratione eſt, cur cognitio ipſius propria, ſit ejusdem cognitio intuitiva apud omnem intellectum; implicat enim cognoſcere Deum per cognitionem propriam, quæ ſimul & ſemel realiter & virtualiter non ſit viſio, & intuitio: Cætera omnia quæ non ſunt Deus, poſſunt cognoſci ab aliquo intellectu per cognitionem propriam abſtractivam; ſic eſſentiæ rerum creatarum cognitæ à Deo per ſcientiam ſimplicis intelligentiæ, quæ ratione ſui non denominant Deum intuentem, ſeu ſcientem ſcientiâ viſionis &c. Cùm autem relationes divinæ ſecundùm ſe & ratione ſui, nec habeant, nec habere poſſint intelligibilitatem propriam, ſed ſolùm communem & intrinſecam, nempe eſſentiam divinam; ſequitur quòd neq; ratione ſui ſint exiſtentes, neque ratione ſui ens ſimpliciter, ſed ſolùm ratione eſſentiæ.

Respondetur ex pluribus principiis huic argum. inprimis, nomine entis ſimpliciter venit appropriatè ipſa Deitas formaliſſimè. Transeat ergo quòd perſonalitates non ſint formaliſſimè ens ſimpliciter, cur adhuc non erunt ens? Deinde hæc formalitas, quòd de ratione naturæ divinæ ſit eſſe, non rectè per hoc explicatur; quia cognitio illius propria, eſt ejusdem cognitio intuitiva apud omnem intellectum; nam eſſe, per ſolum modum noſcendi ſui, non rectè explicatur. Inſuper confundit notitiam viſionis cum notitia intuitiva, de quarum diſtinctione alibi actum. Sed omnibus his manumiſſis, negatur, quòd relationes divinæ non habeant propriam intelligentiam; cum etiam divinitùs videri poſſint ſine eſſentia. Quòd autem nos in præſenti vita differentiam illarum exactè non attingamus, non oritur id ex defectu objecti; ſed ex defectu noſtri intellectûs.

Punctum Difficultatis 3.

Suntne in Trinitate tres perfectiones relativæ?

Ultima Objectio contra dictam concluſionem, hæc eſt; Si unaquæque perſona diceret perfectionem, darentur tres perfectiones relativæ, adeoque & tres perfecti relativè, conſequenter darentur etiam tres omnipotentes relativè &c. Hæ ipſæ tres perfectiones relativæ eſſent exiſtentes; Ergo darentur & tres exiſtentiæ relativæ; Si dabuntur tres exiſtentiæ relativæ, dabuntur tres eſſentiæ relativæ; conſequenter tres deitates relativæ, adeoque tres dii relativi. Quod ſi concedas unamquamq; perſonam eſſe perfectam relativè, & non eſſe tre perfectiones relativas, quî unum, & unum, & unum perfectum, non faciet tres perfectos, & tres perfectiones? Ex reſolutione hujus diffi cultatis ſatisfiet inprimis titulo, ſintne in Tri nitate tres perfectiones relativæ? Itemque d aliis perfectionibus divinis, quid ſit dicendun colligetur.

Respondent 1. aliqui. Dari tres deo relativos, eò quòd eſſentia & exiſtentia non di ſtinguantur, nec eſſentia à Deitate, conſequen ter datis tribus exiſtentiis relativis, dari tres e ſſentias, & his conceſſis, tres deitates, ut dixi re lativas.

Contra eſt. Tum quia id ſatis inſuetun & inuſitatum eſt dicere, idque in re fidem co cernente, exceptisque fortè nonniſi duobu nullus in terminis hanc propoſitionem admi tit. Meminit quidem Eccleſia in ſuis hymni trinæ Deitatis, ſed ly *trina*, ſupponit pro perſon non pro Deitate; & ob metrum nonniſi ponitu

Quod autem dicitur ſecluſo ſcandalo id di poſſe, nemo minùs ſcandalizatur viris doctis; tamen paſſim hanc phraſin averſantur. Doct erat Greg. Nazianz. ſolus inter Doctores Theo logus dictus, qui Tract. de Fide, ſic ait; *Patre & Filium catholicè nominamus; duos autem de dicere nec poſſumus, nec debemus:* Poſſemus aute per oppoſitos, ſecluſo ſcandalo. Et cum diffic libus argumentis Arianorum reſponderent P obviumque fuiſſet ad illos contentandos, tr deitates relativas admittere; non ſunt id au uſquam PP. Et hoc eſt Arg. ab Auctoritat Tum quia ſi dantur tres deitates relativæ, da buntur tres aſſeitates relativæ, tres eſſentiæ in finitæ in genere eſſentiæ relativæ; hoc aute dici non poteſt, quia ſi eſt abſurdum conceder tres eſſentias abſolutas, ſed ita connexas, ut no poſſit intelligere, velle, facere una, quin faci alia, etiam abſurdum erit tres deitates relativ admittere: Et quid tandem iſta vox, *Abſolutun* plùs habet, ut ſi concedantur tres deitates, u deſcribuntur, abſolutæ, hoc ipſo incidatur i Polytheiſmum, & non incidatur ſi ſint deitate relativæ? Quid diminuit iſte terminus relati væ, ſolvendum reſtabit; cùm nihil minus ſit in hac conceſſione prærer hujus termini *abſolu tum* negationem. Tum quia ſi dantur tres dei tates relativæ, videtur concedi totum, quod in tendunt Ariani; quia ipſi inprimis nihil diſputa bant de triplicitate deorum abſolutorum; ſe urgebant, ſi Pater, Filius, Spiritus S. ſunt Deus in ratione Patris, in ratione Filii, in ratione Spi ritus, quæ formalitates ſunt relativæ, fore deo quodammodo relativos tres. Tum quia ſi con cedantur tres deitates relativæ, non poteri demonſtrari unitas Dei abſoluta, ut tentant apparebit; recurreturque ad hoc in ſolutione quod ſi non repugnet triplicitas, Deitatis re lativæ, nec ſit repugnatura triplicitas, Deitati abſo-

absolutæ. Tum quia dantur aliqui termini, quibus non potest aptari ratio respectivi, qualis est terminus ipse absolutum, terminus item homo, &c. non apparet enim qui dici possit, homo relativè; Ergo possibile est inveniri similem formalitatem in Deo irrestringibilem per formalitatem relativi; hæc autem non alia erit commodior, quàm ipsa Deitas.

RESPONDET 2. Vasq. suprà cit. c. 4. qui cùm concessisset, quòd Relatio perfectionem importet, negat dici posse quòd dentur tres perfectiones: cui accessit Ruiz d. 30. à Sect. 2. Pro eius responsione

RATIO inprimis est, quia si darentur tres perfectiones relativæ, darentur etiam, ut concedunt oppositi, tres perfecti relativè, adeoque & tres omnipotentes relativè, tres æterni relativè &c. quod est inprimis contra Athan. qui universaliter dicit, *non tres esse omnipotentes, sed unum*, & Damasc. l. 1. Fidei c. 11. *una bonitas, una virtus, non tres ad invicem similes.* Notabilis est & Aug. locus 5. de Trin. c. 8. *Bonus Pater, bonus Filius, bonus Spiritus Sanctus, nec tres boni, sed unus est bonus:* Quæ Auctoritates inprimis pro loco urgentur, quia ita simpliciùs verba PP. accipiuntur, quæ Oppositi nonnisi restrictè accipiunt, nempe quòd non sint tres omnipotentes absolutè, sed relativè. Deinde quia August. videtur excludere tres bonos etiam relativè, quia si voluisset excludere tres bonos absolutè, vel bonitates absolutas, dixisset nec tria bona, sed unum est bonum: Dixit autem adjectivè, adeoque ut illi volunt, relativè, non tres sunt boni, sed unus est bonus.

RATIO 2. pro eadem responsione est: Quia non datur plurificatio in Divinis, in quibus non datur oppositio producentis & producti, ut constat ex cit. auctor. sed in præciso conceptu perfecti, quà perfectum est, non datur oppositio producentis & producti; in illo enim præcisè conceptu, non datur oppositio producentis & producti, quod ex vi sua significandi, & ex objectiva sua ratione, non dicit productivitatem, nec producibilitatem; nihil autem horum dicit ex sua objectiva ratione perfectum.

RATIO deniq; est, quia vel distinguitur persona in sua virtualitate ab omnibus prædicatis naturæ, vel non distinguitur? Si non distinguitur ab omnibus, nulla potest regula melior ostendi, à quibus non distinguatur, nisi hac una, quòd ea non distinguantur, quæ non inferunt ex suo conceptu notionalitatem productionis, quam ut dixi, ratio perfecti non importat; consequenter in sua virtualitate dicet quidem perfectionem persona, sed perfectionem immultiplicabilem, in ipsa Deitate imbibitam, adeoque immultiplicabilem, ut est imultiplicabilis Deitas: Si autem distinguitur virtualiter personalitas ab omnibus prædicatis naturæ: contra erit. Tum quia nulla est necessitas ponendæ talis virtualis distinctionis. Tum quia si distinguitur virtualiter paternitas ab omnibus prædicatis in natura inclusis, distinguetur etiam à prędicato v. g. increati; tunc quæro, paternitas prout condistincta virtualiter à natura, estné increata? Si increata, dabuntur tres increati, immo & quatuor, propter quartum increatum absolutum. Quod si dicas, esse increatum in ratione naturæ, idem ego dicam de perfectione personæ; quòd sit perfecta perfectione naturæ: Si autem non est increata; Ergo creata, quod est absurdum; licet enim aliquid in statu abstractionis, & per pręcisiones nostras possit esse, neq; creatum, neque increatum; non tamen pro statu suæ virtualitatis consideratum: Hîc autem accipimus paternitatem non prout subest nostris conceptibus, sed pro statu suæ virtualitatis. Quod autem dicitur de paternitate, annotaturq; de illa quomodo sumi debeat? Idem dicitur de paternitate perfectionis: Quantumvis faciliùs sit præscindere rationem creati, & increati, à paternitate; quàm rationem perfecti; quia ratio perfecti, est ipsa formalissima ratio Entis, à qua restrictè acceptâ, nihil præscindit.

INSTABIS 1. contra hanc responsionem. Paternitas, ut condistinguitur à natura, adhuc est perfectio.

RESPONDETUR. Esse perfectionem, sed indistinctam virtualiter à perfectione Deitatis, quia etiam paternitas prout condistinguitur virtualiter à natura, adhuc est, & non creatum quid, & tamen est non creatum, seu à se, asseitate naturæ.

INSTABIS 2. Si paternitas in sua virtualitate spectata, est perfecta, perfectione nonnisi naturæ, in eo in quo distinguitur, vel est adhuc ens entitate non naturæ, vel est ens entitate nonnisi naturæ? Si secundum, Trinitas quà talis nihil erit, quia illud quo distingui deberet, nihil est: Si autem primum dicatur, ergo habetur intentum; quia erit paternitas perfecta perfectione propriâ relativa.

RESPONDETUR. Quòd in eo in quo distinguitur paternitas, sit ens entitate nonnisi naturæ (loquor hîc de entitate prout est à parte rei, & non subest nostris conceptibus.) Neq; inde sequetur, quod Trinitas quà talis nihil sit; erit n. ens entitate divina, & illud quo distingui deberet, non erit nihil, sed ens entitate naturæ; sicut & est à se asseitate naturæ; distingueturq; realiter ratione prędicati identificati realiter naturę, non quomodocunque, sed simul ratione prædicati distincti virtualiter à natura, licèt indistincti virtualiter, ab omnibus prædicatis naturæ.

Nec hæc responsio aliam difficultatem habet, quàm habeat ipsum Trinitatis mysterium; sicut enim in illa aliqua distinguuntur inter se naturaliter, quæ identificantur in essentia, ita distinguentur relationes; & tamen sibi in ratione perfecti identificabuntur: Et sicut natura divina pro-

na prout terminata personalitate Patris non terminatur persona Filii, nec, quâ terminata paternitate, communicatur; inde tamen non sequitur dari tres naturas divinas, unam prout terminatam personâ Patris, aliam prout terminatam personâ Filii, tertiam prout terminatam personâ Spiritûs Sancti; licèt unicuique competat habere naturam; sic nec dabuntur tres perfectiones relativæ.

INSTABIS 3. In creatis perfectio Petri, Pauli, Andreæ faciunt tres perfectiones; Ergo & in divinis; quia non minùs distinguuntur inter se illi homines, quàm personæ divinæ.

RESPONDETUR. Quòd non minùs distinguantur inter se personæ divinæ in ratione relati, personæ producentis, & producti; quàm dicta individua; minùs tamen distinguuntur in prædicatis, quæ desumuntur ab essentia, quale prædicatum est, perfectio.

Sed videtur, quamvis defendi possit, hæc responsio, quòd nihilominùs difficilia aliqua adferat: Hinc planiori methodo

RESPONDERI POSSET 3. Quòd dentur tres perfectiones & tres perfecti; non tamen tres omnipotentes, immensi &c.

RATIO 1. Quia bene admittimus, dari tres personas, tres relationes, quantumvis non dentur tres omnipotentes; Ergo etiam dari poterunt tres perfectiones relationum; & non dari tres omnipotentes, quod ipsum in hoc fundatur: Quia ad salvandum quòd sint tres personæ, est necesse admittere, quòd sint tres nonnihil, adeoque quòd sint tres entitates, consequenter tres perfectiones; Jam autem ad hoc ut salventur, quòd sint tres personæ, quæ non sunt nihil; non est necesse admittere, tres esse omnipotentes.

RATIO 2. Quia eorum nonnisi prædicatorum multiplicatio ponenda est in divinis, quæ innectitur necessariò ipsis formalitatibus producentis & producti, quæ multiplicant personas in divinis, faciuntq; illas differre: Sed omnipotentia, æternitas, &c. non faciunt differre, nec innectuntur formalitatibus producentis, & producti; nec requiruntur, ne illæ formalitates sunt nihil; Jam autem ratio perfecti, innectitur necessariò ex rationibus allatis, ipsis formalitatibus producentis & producti; producitur enim perfectum; hinc multiplicabuntur formalitates, sub ratione perfectionis.

RATIO 3. Quia ne dentur perfectiones relativæ in divinis, id maximè urget, quia deberent dari tres existentiæ, consequenter essentiæ, ac denique deitates relativæ: Sed hæc ratio non convincit, quia essentia, & existentia, non distinguuntur inter se; si proportionatè ad se accipiantur, & multiplicatio proportionatę existentiæ, infert proportionatæ essentiæ multiplicationem: Certè enim præexistente Paulo, si fiat multiplicatio existentiæ, per existentiam Petri non multiplicatur Paulus, quoad suam individuam essentiam; quia illa essentia, & illa existentia, non est proportionata. Ut autem advertatur, qualis existentiæ multiplicatio adferat essentiæ multiplicationem, adeoq; & Deitatis consequenter quæ sit proportionata existentia huic essentiæ, videndum erit nomen essentię dupliciter accipi; inprimis pro essentia, ut importat ipsius suppositi & personæ quidditatem, definibilitatem objectivam, & similia. Hæc essentia sic sumpta, multiplicatur in personis, sed inde non apparet, quî sequatur multiplicatio Deitatis. 2. Potest sumi essentia pro natura, in quantum dicit rationem supponendæ ipsi subsistentiæ, personalitati, terminationi substantiali, & in hoc sensu si darentur tres essentiæ relativæ, darentur tres deitates relativæ, adeoq; & Dei tres relativi; sed negamus sic sumptam essentiam multiplicari, multiplicatâ existentiâ relationis.

INSTABIS 1. ex Vasq. PP. nunquam ausi sunt multiplicare nomen *Perfectio* in Divinis.

RESPONDETUR locuti sunt PP. de perfectione & bonitate, à qua distinguitur virtualiter personalitas; ea autem quam hæc responsio multiplicat, non est jam distincta virtualiter, a ipsa persona.

INSTABIS 2. Ergo conveniet uni personæ perfectio, quæ non convenit alteri, propter hunc expositorium; Paternitas non convenit Filio, Paternitas est perfectio; Ergo aliqua divina perfectio non convenit Filio.

RESPONDETUR. Convenit quidem uni perfectio relativa uni, quæ non convenit alteri, sed conveniunt nonnisi in absolutis; & ipsis etiam relativis, ad æquivalentiam, se æquant; quia non minùs est bonum esse Patrem, quàm sit bonum esse Filium, & è converso. Deinde retorquetur argum. quare scilicet sint tres relationes? Tres personæ? Nec sit absurdum, ut conveniat uni illius persona, & non conveniat alteri? Quando autem urget, ex eo Patrem non fore perfectum, quia aliquid illi deesset, nempe Filiatio, id non convincit; quia perfectum est, cui nihil deest ex debitis, Filiatio autem Paternitati non est debita.

INSTAT 3. Ruiz, ergo saltem omnes tres perfectiones simul sumptæ dicent aliquod majus & perfectius, quàm una.

RESPONDETUR. Sicut ipsæ tres personæ in ratione personæ dicunt aliquid majus extensivè; ita & in præsenti: Æquatio tota, erit penes identificationem in ipsa essentia, fonte perfectionis. Concessâ autem majoritate extensivâ, non est necesse concedere majoritatem in merito cultûs; præcipuè, quia cùm unaquæque involvat ęquivalentiam perfectionis ad reliquas duas; hinc omnes tres non dicent plùs quàm una; ad eum modum, quo si unus Imperialis æquivalet tribus florenis Polonicis; non plùs habebunt tres illi, quàm unus Imperialis.

Adfert

Adfert adhuc Ruiz auctoritatem Aristoteli, qui 3. Phys. c. 6. textu 63. totum & perfectum pro eodem sumit; consequenter si sunt tres relationes, simul tres perfectiones, eo ipso debent esse tres entitates integræ, consequenter extra illam entitatem, nihil esset accipere pertinens ad esse, & complementum ejusdem entitatis; tresq; illæ relationes essent tres essentiæ adæquatè diversæ; quod absurdum est, aliàs contra Athan. essent tres plenitudines Deitatis.

Respondetur esse in Deo tres entitates non pro essentia, & natura suppositabili acceptas, adeoque tres Deitates inferente: Sed esse tres entitates, hoc est tres personas, quæ non sunt nihil: Explicata est suprà distinctio.

DIFFICULTAS III.

An detur Subsistentia absoluta.

DAri tres relativas subsistentias & personas, est principium Theologicum, utpote Articulus fidei: cæterum est controversia inter DD. Catholicos: An præter subsistentias relativas detur etiam subsistentia absoluta, communis omnibus tribus personis? Dari illam docent antiquiores cum Scoto, simul etiam Recentiores, licèt hanc sententiam variè explicent. Admittit Cajet. in Deo semisuppositam & incompletam personam. Suar. hîc l. 4. c. 11. in 3. p. d. 11. s. 3. admittit cum hac distinctione, quòd scilicet accipiendo subsistentiam pro eo, quod facit rem existere in se & per se, sic detur subsistentia absoluta; licèt non detur subsistentia, accipiendo eam pro termino substantialiter reddente incommunicabilem naturam. Docet idem Guevara, Mol. & alii. Oppositum sentit Vasq. D. 125. Ruiz d. 34. Arriaga d. 51. S. 2. Martinon. d. 26. n. 19. Petavius de Trin. l. 4. c. 12.

Dicendum est. *Non dari in Deitate subsistentiam absolutam.*

Probatur 1. Auctoritate.

1. Auctoritas sit negativa, quia ut advertit Petavius, unum esse subsistens in Trinitate, nemo unquam Patrum dixit.

2. Auctoritas est, ex locis quæ favent. Primus locus est Damasceni in epistola de Trisagio: *Non est ipsarum communis una hypostasis, Deitas autem communis est trium hypostasium, una existens.* Secundus locus est, Sophronii Patriarchæ in epistola Professionis receptâ à sexta Synodo: *Neque est sentiendum, quòd Trinitas unus Deus cognoscitur, & subsistentiæ tres, & res personæ, Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus dicitur contractus, vel compositus, vel confusus, & in unam seipsum colligens subsistentiam, in unamque coiens non numerabilem personam, Sabellianorum ista est pravitas:* Ubi ut vides negat tres subsistentias colligi in unam.

3. Auctoritas est, quia PP. postquam agnoverunt subsistentiam seu hypostasin à substantia, seu usiâ differre, semper agnoverunt hypostasin seu subsistentiam idem esse cum persona, consequenter si detur communis subsistentia, dari etiam communem personam; quod negant oppositi. Assumptum prob. Damascenus L. de Decretis primæ Institutionis c. 1. & 2. *Hypostasis, id est, quod per se cohæret, & prosopon, id est persona, figura, proprium & individuum idem efficiunt.*

Theodoretus. *Subsistentia & persona, in nullo significatorum differunt nisi nomine.* Similia habet Justinus in edicto Fidei.

Mascentius in prima professione fidei docet, apud Synodum Chalcedonensem, id *ipsum esse, subsistentiam, quod & personam.*

Boëtius l. de duabus naturis: *Peritior*, inquit, *Græcia sermonum, hypostasin vocat individuam subsistentiam.* Et infra. *Persona est rationalis naturæ individua subsistentia.*

Sexta Synodus Actione 17. definit *unam personam & subsistentiam Christi Domini*; Ergo apparet hæc pro eodem sumi. Vide Ruiz sect. 3.

Respondebis. Hîc damnari errorem Sabellianorum, qui Patris, & Filii, & Spiritus Sancti docebant unam esse nonnisi subsistentiam & personam.

Contra est. Quia principale quidem intentum, hoc erat Patrum; nihilominùs verba allata, favent nobis, quia à nobis simpliciter accipiuntur; per Oppositos cum explicatione, de relativa subsistentia. Deinde, quia nullibi meminerunt PP. quòd subsistentia sub aliqua formalitate non idem supponat quod persona.

Probatur 2. ratione, quia & haberetur effectus formalis illius subsistentiæ, & non haberetur. Haberetur quidem, quia implicat esse formam in subjecto apto, & non habere effectum formalem: Non haberetur autem, quia hic effectus, non esset idem cum effectu personæ; aliàs redderet naturam incommunicabilem, sicut reddit persona: Non etiam præstaret aliquem alium effectum; Ergo: Quod autem non præstet ullum alium, ratio est; quia si præstaret aliquem, præstaret hunc, quem assignat Suar. nempe facere rem existere per se & in se: sed hunc non præstat, quod prob. quia independenter ab omni subsistentia, ex hoc ipso, quòd natura substantialis sit, hoc ipso inquam per se existit; neque enim à subsistentia accipit quòd sit substantia, adeoque quòd sit per se: Neque item à subsistentia accipit existentiam, cùm illi supponatur; prout enim condistinguitur natura illi subsistentiæ non est adhuc nihil; Ergo habet existentiam.

Neque dicas, quod est per se existere, hoc est, non esse accidens, id de se habere subsistentiam, sed non habere per se existentiam in quantùm per se existere, dicit complementum existentiæ

substantialis: Non inquam valet; natura enim creata, in ratione naturæ, dicit complementum suæ existentiæ substantialis, in ratione existentiæ substantialis, ergo &c. in divina natura independenter ab illa subsistentia, dicendum erit haberi complementum existentiæ substantialis, quod ipsum ulteriùs in hoc fundatur, quia existentia naturæ divinæ integra & indivisibilis in ratione naturæ, habetur antecedenter ad subsistentiam absolutam: Ergo antecedenter ad illam habetur etiam illud complementum; integritas enim & complementum verbis differunt. Denique per se existentia substantiæ importat aliquid prius, quàm sit hoc, quod sit non accidens; nam negativa ratio præsupponit positivam. Porro illa formalitas est per se stantia, quæ habetur à natura, cui ipsi quid deest? Ne dicatur esse habens complementum suum substantiale.

PROBATUR 3. argumento Theologico, quia scilicet si concedatur subsistentia absoluta, evanida reddentur argumenta SS. contra Eutychen, qui ex eo quod facta sit illa unio in subsistentia verbi, concludunt, non esse factam cum natura; cùm tamen detur medium, si scilicet fieret cum subsistentia illa communi.

Attendendo ad explicationem subsistentiæ, quæ per nos est: Ipsa natura in quantùm habet rationem totius, ad quod sequitur non habere rationem partis; non potest dici de natura in sua virtualitate spectatâ, quòd habeat rationem partis; quia de facto identificat sibi ipsas subsistentias; per ordinem autem ad nostros conceptus independenter à personalitate, non habet rationem totius; sed non habet etiam rationem partis: Quia hujus imperfectionis tribuendæ nullum est fundamentum, immo est fundamentum non tribuendæ, sed potiùs concipietur à nobis ut totalisanda accessu (qui sit ex modo nostro concipiendi) ipsius personalitatis.

OBJICIT 1. Suarez loco cit. de Inc. Illud esse divinum, ut sic conceptum, est simpliciter & in genere entis infinitè perfectum; Ergo includit in suo esse formali, & essentiali conceptu non solùm existere, sed etiam modum in se & per se existendi. Ant. prob. quia ex vi illius esse, habet tota SS. Trinitas, ut quælibet persona, sit ens simpliciter ac infinitè perfectum in tota latitudine entis; nam relationes ut sic, non addunt perfectionem simpliciter.

RESPONDETUR. Concedo quòd illud esse divinum, includat in se per se existentiam, sed nego hanc esse aliquid aliud, præter constitutiva naturæ divinæ in esse naturæ substantialis, proportionatè ac humanitas Christi, habet etiam in se per se stantiam substantiæ humanæ in ratione substantiæ, non personæ.

OBJICITUR 2. Infinitas essendi competens naturæ divinæ independenter à personalitatibus, vel est infinitas simpliciter in tota latitudine & perfectione entis, vel non? Si hoc secun
dum est, convelletur infinitas Dei; nam ex il
lo infinito secundùm quid & relatione non fie
ret infinitum simpliciter: Relatio enim vel no
addit perfectionem, vel non perfectionem sim
pliciter, consequenter nulla persona esset infi
nita, quòd si illa natura est infinita simpliciter i
tota latitudine, & perfectione entis, etiam in ra
tione substantiæ, non poterit jam concipi, ut a
liquid incompletum.

RESPONDETUR. Independenter à perso
nalitatibus naturam divinam esse infinitam i
ratione substantiæ, dicitq; perseitatem, ex qu
sequitur oppositio accidentalitati, sed hæc pe
se stantia, habetur ab ipsa formalissimè sub
stantiâ.

Retorqueri item potest argumentum; A
substantia antecedenter ad subsistentiam abso
lutam sit quid incompletum, an completum? S
completum, ad quid indigebit subsistentiâ ab
solutâ: Si incompletum, cur eadem incomple
tio, non potest illi tribui, in priori rationis, ant
personalitates? Quando autem Concilia do
cent tres personas esse substantiam completan
non intelligunt de completione per subsisten
tiam aliquam absolutam, sed intelligunt forma
litatem infinitatis essendi, cui nihil desit in ge
nere essentiæ.

Ad alias autem autoritates solvendas

NOTO 1. quòd res subsistant ex eo, quò
per se existant, non quomodocunque, quia sub
stantia ex conceptu substantiæ perseſtantiam e
tiam importat, ut dictum est: Sed quia per s
existunt, non in alio supposito: Hoc autem ha
betur non à subsistentia absoluta, sed à persona
Quando autem dicunt, naturam divinam se
cundùm se esse subsistentem, hoc volunt signi
ficare, quòd de essentia illius sit, & non ex acci
denti terminatio per personam. Quando au
tem Hilarius dicit, quòd à subsistentia habeatu
perfecta unitas, nomine unitatis non intelligi
unitatem transcendentalem, sed unitatem pe
incommunicationem alteri tanquam supposito
hæc autem incommunicabilitas, non habetur a
subsistentia absoluta.

NOTO 2. Frequenter etiam nomine subsistentiæ unius, attributæ Deitati, intelligunt PP lite de voce nondum tunc sopita, substantiam. Quamvis autem dicat Gregor. Nissenus præter supremam essentiam nihil verè subsistere, id interpretari possumus non de subsistentia absoluta, sed de relativis: vel fortè per ly subsistere intelligit solùm titulum, & jus existendi in rerum natura quam etiã explicationem innuit Amicus.

NOTO 3. Quando ex Græcis Conciliis citantur auctoritates, recurrendum esse ad fontes; nam etiam impressi citarunt nomen subsistentiæ, loco nominis: substantia.

OBJICIT 3. Idem. Hujusmodi per se existentia, pertinet ad summam perfectionem in-

ten-

ensivam Entis, est perfectio simpliciter; Ergo ncluditur in conceptu Divinitatis, adeoque est uid absolutum.

RESPONDETUR. Hæc per se existentia, ut m dictum est, habetur titulo solius substantiæ, z illius formalitatis, quæ fundat ne illud Ens, sit ccidens, estque perfectio simpliciter & absolu-a, sed non acquisibilis ab aliqua subsistentia.

OBJICITUR 4. ex Amico. Hic Deus est ommunis Patri, Filio, & Spiritui S. sed hic De-s includit subsistentiam; Ergo Deus secundùm ommunem rationem Deitatis, includit subsi-tentiam. Major. prob. quia ly *hic Deus* præ-icatur de omnibus & singulis personis. Mi-or autem prob. quia ly *hic Deus* importat Dei-atem in habente; Deitas autem nequit haberi isi à subsistente.

RESPONDETUR. Ly *hic Deus* alio sensu di-itur de personis, alio de tota Trinitate, de sin-ulis personis facit propositionem, ut ita dicam, ormalem identicam; quia ex ipso subjecto ac-ipit vim significandi & supponendi pro perso-a: atque ita cùm dico; Pater est hic Deus, sen-us est; Pater est persona Deitatis, seu terminat Deitatem: Quando autem prædicatur de tota Trinitate, non significatur per ly *hic Deus*, unitas ersonæ; sed significatur singularitas & unitas aturæ, ponendo rationem abstractam perso-æ, à particularibus tribus personis: immò dici impliciter potest, quòd illic agatur, (& ex ac-eptione humana supponatur) natura singula-is Divina.

INSTABIS. Datur unus Deus, ergo & una umero subsistentia, quia ly *Deus* includit sub istentiam.

RESPONSUM jam est, nomine Dei venire il-ic ipsam naturam singularem Divinam, vel ad naximum naturam, quæ sit concretum cum ersonalitate abstracta. Immo si ly *Deus* sup-onit pro natura terminata subsistentia com-nuni, absolutè loquendo falsa esset hæc propo-itio: Deus generat; non enim talis natura ita erminata generat; quod advertit Arriaga.

OBJICITUR 5. Subsistentiæ relativæ perso-arum non sunt ex se sufficientes, ut per eas Di-vina natura completè subsistat; Ergo debet da-ti alia absoluta. Ant. prob. quia subsistentiæ relativæ immediatè fundantur in actionibus no-tionalibus, ergo non possunt reddere immedia-tè subsistentes, nisi solos actus intelligendi & volendi.

RESPONDETUR. Secundùm præjacta prin-cipia; Non in actibus notionalibus primò fun-datur subsistentia relativa; sed in priori prædi-cato; qualis est in patre ratio fœcundi à se, quam sequitur actio notionalis. Ad vim autem me-dii termini attendendo, ratio terminabilis, & ratio terminantis ostendunt naturam ipsam ter-minari; fœcunditatem autem à se, terminare, ita tamen ut ipsa origo per prius terminet natu-ram, ut supposita terminatione, procedatur ad ipsas actiones notionales.

INSTABIS. Priùs debet concipi natura per-sonata, quàm agat; sed ante operationes notio-nales non supponitur persona relativa. Ergo de-bet supponi absoluta.

RESPONDETUR. Neg. quòd ante opera-tiones notionales non supponatur persona rela-tiva: nam supponitur terminata per formalita-tem Originis, quæ est quid prius & relativum.

OBJICITUR 6. Auctor. Rhem. Conc. in quo negatur Catholico sensu posse negari, quin Divinitas sit Deus; posset autem negari, si non haberetur communis subsistentia.

RESPONDETUR. Concilium illic excludere contra Porretanum vel distinctionem realem, vel alietatem ex natura rei, nec plùs intendere.

QUÆSTIO II.

De Processionibus Divinis.

PRÆMITTO 1. *Dari in Divinis veras, & rea-les processiones.* Tum, quia id habetur in Evangelio; dicit enim Christus D. de se Joan. 8. *Ego ex Deo processi.* Et Joan. 15. *Spiritum verita-tis, qui à Patre procedit.* Tum, quia si non datur processio, non datur procedens, & à quo proce-ditur: Si autem hoc non datur, tolletur Trini-tas; quia illa ex ratione producentis, & produ-cti consurgit; & si non datur Trinitas, ergo sum-mum bonum non est sui communicativum o-mni possibili modo; nam talis modus commu-nicandi est possibilis; & tamen per te non datur. Tum, quia datur in Divinis pater, & filius, ergo debet dari & generatio: Si enim non generat, quî pater est? & si non generatur, quî est filius? Si autem datur in Divinis generatio, ergo datur processio: impossibile enim est dari inferius, & non dari superius; sicut impossibile est dari spe-ciem, & non dari genus, generatio autem, est quid inferius processione. Et hæc suadent pro-cessionem in Divinis supposità fide: nam illâ non supposità, nulla datur demonstratio de Tri-nitate: nam vel esset à priori, & hoc non; quia nulla datur causa Trinitatis, nec habetur ulla superior ratio, quæ nobis extra lumen fidei ap-pareat; à posteriori non etiam ulla datur de-monstratio, quia nullus est effectus, qui pendeat à Trinitate sub formalitate Trinitatis.

PRÆMITTO 2. *Has Processiones debere esse immanentes:* Ratio, quia supposità fide hæ Pro-cessiones pro termino habent Deum; verus autem Deus non potest esse extra Deum; aliàs tolleretur consubstantialitas, & unitas Deita-tis: unde rectè monet S. Thom. hanc processio-nem non esse accipiendam secundùm modum infimarum creaturarum, quæ in exterius agen-ti, agunt.

PRÆMITTO 3. *Duas esse tantùm has Proces-siones in Divinis.* Ratio, quia illas impossibile est

 multi-

multiplicare non multiplicatis terminis; jam autem termini harum processionum in Divinis non sunt nisi duo Filius,& Spiritus S.

Præmitto 4. *Hunc terminum Processio duplicem sensum facere, ad eum modum, quo distinxit Scotus, Actionem agentem, & Actionem actam*; ita ut etiam Processio alia sit à quâ proceditur, adeoque processio Activa, & alia quæ procedit, adeoque Processio Passiva.

Præmitto 5. *An Processio Activa à Processione passivâ distinguatur realiter?* Tenent communiter Auctores cum Suar. l. 6. c. 2. n. 7. quòd distinguatur.

Sed in oppositum hæc est ratio, quia in creatis idem formalissimè in quantum est ab agente, vocatur Actio; in quantum est in Passo vocatur Passio; Ergo etiam eadem processio, in quantùm est à principio, erit processio activa, & in quantum est in producto, erit processio passiva. Et sicut idem est, quòd Petrus videat albedinem,& quòd à Petro videatur albedo, solique termini actionem significantes in verbum passivum mutantur sine ulla distinctione; Ergo idem in præsenti dicendum esset, idque procedit in creatis, non solùm supposito quòd Actio sit modus entitativus; sed supposito etiam quòd sit formalitas, cur non enim quid simile in creatione etiam concipi potest, posito quòd illa non sit modus? immo Scotus non admisit modos entitativos, & tamen admisit actionem actam, & agentem.

Circa hanc difficultatem cum distinctione commodiùs discurritur: Si enim processio Activa,& passiva prout in re est, spectetur, distinguitur realiter: Ratio, quia nihil aliud est nisi principium v. g. generans, & genitum; non enim processio est quid reale præter illa duo: Si ergo illa duo distinguuntur inter se realiter, etiam activa & passiva productio distinguentur realiter. Si autem accipiatur processio secundùm quod subest nostris conceptibus, non distinguentur inter se realiter, quia eadem productio in quantum est à Patre, habet formalitatem Activæ,& in quantum est in Filio, habet formalitatem Passivæ. His præmissis, sit

DIFFICULTAS I.

Quodnam sit Principium formale ut quo Processionum Divinarum?

NOn est difficultas de Principio formali Quòd: hoc enim est persona, juxta illud; *Actiones sunt suppositorum*: sed tota est difficultas de principio formali Quo; Porro nomine Principii formalis Quo, venit ipsa ratio producendi ut Quo, quæ intervenit suo modo, ut productum ponatur; & ita si Petrus sit filius Pauli, principium quod generat, est Paulus; principium autem formale ut Quo, est ipsa actio generandi. Circa hanc difficultatem divisi sunt Auctores: seligemus specialiores explicatione easque examinabimus. Sit

Punctum Difficultatis 1.

Adferuntur aliorum Explicationes.

EXplicat 1. Dur. in 1. d. 6. q. 2. & d. 27 q. 3. quòd Processiones in Divinis, sin operationes naturæ, antecedenter ratione no stra ad operationes intellectus & voluntatis, it ut si per impossibile Deus non esset intelligen & volens, adhuc esset productivus ad intr Idem sentit Greg. in 1. d. 10. 13. q. 2. Sed vind cat eum Vasq. d. 111. quia illius sententia fui quòd nec ratione distinguatur principium Qu ab ipsa persona, quam solam vult esse princip um Quo.

Hanc suam explicationem ita proponit Du randus, quia censet per quandam appropriati nem processionem filii tribui intellectui, & pr cessionem Spiritus S. voluntati; nam cùm pri processio, ut ex ejus mente loquitur Vasq. sit p intellectum, posterior per voluntatem, similit dine quadam, processio filii in Divinis, quæ pri est, dicitur per intellectum. Illustrat hoc ide apud Suar. l. 1. de Trin. c. 5. n. 2. Si lux Solis e set intelligens, & produceret lumen, eo mo quo nunc producit, non produceret illud qu intelligens est, sed solùm ut est talis forma, foecunda; ita etiam & Deus Pater non produc Filium quà intelligens est. *Hæc explicatio*

Non Satisfacit 1. Tum, quia in Scrip & PP. appellatur secunda persona Verbum, S pientia Patris. Imago &c. quæ omnes den minationes illi non competerent, nisi ponat processio illius, per aliquid lineæ intellection Idem dicendum conformiter de nominib Spiritus S. ut sunt; quòd sit Amor, Charitas, D num, quæ notant seriem voluntatis. Quod dicas non esse propriè verbum, sed per accon modationem, incides in hæresin Alogorum, c jus meminit citatus Suar. Et certè si secun persona est per accommodationem verbum, tiam per accommodationem erit Filius: eade enim ratione dicitur Verbum, & Filius, immo per accommodationem Deus; quia dicitur *De erat Verbum*, & opponit se Durando Cyrillus l. Thesauri c. 1. *Verbum Ioannes appellat Filium*, *hoc nomen quasi proprium, & ipsius esse filii, maxim significativum, elegisse videatur.* Tum, quia u urget Suar. nulla ratio reddi poterit; Cur pr cessio Filii sit generatio? cur prior, cur duæ & Tum, quia ut instat idem, in omni rerum gen re productio vel communicatio naturæ, fit p operationem accommodatam tali naturæ, in autem purè spirituali, propria operatio, est actu intellectus & voluntatis.

Respon

RESPONDET Dur. apud Am. Ideò proces-sio filii est generatio quia filius procedit ab uno, & non à pluribus ejusdem ordinis, quorum quilibet per se esset sufficiens ad totum perfectè producendum: Spiritus autem S. procedit à Patre, & Filio, quorum quilibet est per se sufficiens ad totum perfectè producendum, suntque ejusdem ordinis.

CONTRA. Quia nego hoc, esse rationem formalem constitutivam filii procedere ab uno ejusdem ordinis, & non à pluribus per se sufficientibus ad totum perfectè producendum: & si daretur mulier in alio rerum ordine, potens de se concipere, nunquidnè proles illa non posset eo casu dici filius? Non item quòd in solo præcisè Patre insit sufficiens ratio principii productivi Spiritus S. nam hoc dicitur esse Amor ad invicem. Nam quòd non perfectiùs producant ambo, quàm alteruter, id notat per modum unius fieri illam productionem; sed non notat, unicuique de se, inesse sufficientem vim producendi. Denique ut advertit Amicus, per Durandum solùm assignatur discrimen ex unitate, vel diversitate principii; id autem peti debet ex hoc principio, quòd procedatur à vivente in similitudinem naturæ, idque à vivente non materialiter se habente in ratione concurrendi, ut concurrit Adam ad productionẽ Evæ.

NON SATISFACIT 2. Quia & esset tunc generatio ut supponitur, & non esset, quia non posset ostendi, quòd illa processio sit processio viventis à vivente in similitudinem naturæ: quod ipsum prob. quia antecedenter ad operationes ad intra Entis spiritualis, quales sunt intellectio & volitio, nullæ aliæ dantur. Quod ipsum prob. quia pro illo priori vel operatur Deus tanquam noscitivus, vel non operatur tanquam noscitivus: Si operatur tanquam noscitivus, jam recedis à sententia, quâ ponebat generationem in Divinis esse antecedenter ad operationem quâ sit intellectio in Divinis; Si autem non est tanquam à noscitivo, formaliter non poterit etiam esse tanquam à vivente: nam inimaginabile est vivens nisi vel vegetabile, vel sensibile, vel noscitivum: quam ergo ex his vitam vivet Deus?

NON SATISFACIT 3. Quia pro illo priori, quo intelliguntur ab operationibus naturæ produci operationes intellectus & voluntatis, vel jam intelligitur Deus in actu secundo intellectivus, vel non intelligitur? Si non intelligitur, ergo non intelligitur habens nuturam: quod ipsum probatur. Quia natura ex Aristot. debet esse principium motus, in Deo autem non potest esse principium motus nisi intellectio; quid enim aliud? nam inter operationes spirituales intellectivi principii prima est intellectio: nec recurras ad ipsam fœcunditatem; quia ipsa illa fœcunditas, est fœcunditas intellectivi spiritualis, & de illa ipsa fœcunditate, in quantum antecedit operationes intellectus; quærere restat, quomodo ei conveniat ratio naturæ? Si autem intelligitur in illo & pro illo priori Deus in actu secundo intellectivus; Ergo non præcedit illa naturæ operatio operationem intellectus, cùm pro illo priori jam intelligatur Deus in actu secundo intellectivus. Impugnari etiam potest hæc explicatio per retorsionem argumenti propositi à Durando, de quo infrà.

RESPONDERI potest ex Arriaga. In creatura spirituali dantur operationes immanentes, qualis esset emanatio distinctarum potentiarum, personalitatis &c. cur ergo simile quid in Deo non concedatur?

CONTRA. Non de hoc quæritur: An possint dari operationes aliquæ Entis spiritualis, quæ non sint intellectio, & volitio? sed an possit dari, Operatio vitalis? Illæ enim emanationes adductæ, non sunt vitales; generatio autem v.g. in Divinis, est quid vitale. Deinde in creatis potest talis operatio concedi propter multas incomplebilitates in ratione agentis proximè &c. quia verò Deitas est de se completa, non potetunt illi tribui tales operationes.

DICES 1. Cum Dur. PP. non rarò dicunt Filium procedere à Patre, natura, non voluntate.

RESPONDETUR. Nomine naturæ intelligunt PP. determinationem ad unum, quòd scilicet determinatus fuerit ad producendum filium, nec per actum liberum applicuerit sese ad producendum filium, & quòd sit filius naturalis, non adoptivus, quodque procedat in similitudinem naturæ.

DICES 2. Si verbum Divinum procederet per intellectionem, vel procederet per illam tanquam per principium formale quod; & hoc non, quia per Arist. 9. Met. actus immanentes non sunt productivi saltem ut quod: non etiam procederet verbum per intellectionem tanquam per principium formale quo; Ratio, quia intelligere est quid commune omnibus tribus personis; producere autem verbum non est quid commune.

RESPONDETUR retorq. Si principium formale ut quo, est operatio naturæ, esset quid commune omnibus tribus: quia ipsa natura, est quid commune.

Quomodo autem in forma sit solvendum, & qualiter sumpta intellectio sit principium formale ut quo, de hoc infrà.

Secunda etiam pars, nempe quòd intellectio non possit esse principium formale ut quod, convictivè non probatur à Durando; quia licet verum sit, quòd actus immanentes creati, & quibus non competit esse personam, non sint productivi; secùs sentiendum de actibus Divinis. Bene etiam advertit Arriaga; A creatis in præsenti non valere Consequentiam, aliàs ex eo quòd nec Angelus, nec anima rationalis producat

ducat sibi simile, inferre liceret, quòd Pater non producat Filium, sibi similem.

Dices 3. Cum eodem. Aliorum entium generatio fit per naturam, & non per aliquem actum immanentem; Ergo idem in Divinis.

Respondetur. Vel procedit Antecedens de entibus Spiritualibus, vel de materialibus? Si procedat de entibus materialibus, disparitas erit: quia generatio materialis, debet esse per alterationes extranei: jam autem generatio filii in Divinis tales alterationes & inductionem formæ in materiam non requirit. Si autem Antecedens procedat de entibus spiritualibus, argumentum erit de subjecto non supponente; nam spirituales substantiæ non generantur, sed creantur.

Quamvis autem processio in Divinis sit ex naturæ fœcunditate, ly ex fœcunditate naturæ non supponet pro operatione naturæ; quæ sit distincta ab intellectione & volitione; sed ex fœcunditate naturæ præsupposità, quòd scilicet exigat esse communicabilis, licet communicatio hæc non exerceatur nisi intellectione & volitione.

Quòd autem essentia per Patres spectet ad generationem, docet Ruiz d. 100. s. 2. ubi inter alia recitat verba Joannis Theologi in Concilio Flor. Sess. 18. *Patris persona suppositum est, atque generans, Divina verò natura generativum principium quo Pater Filium generat*: Sed istud dictum cum restrictione est accipiendum; nempe, quòd exigat tres personas.

Antequam secunda explicatio proponatur,

Suppono explicationem hujus termini *intellectio notionalis*. Et si faciat hunc sensum, quòd detur intellectio appropriata ipsi Patri, quæ non importet solam terminationem per personam Patris; sed aliquid intra seriem & lineam intellectionis, talis notionalis intellectio ab omnibus Theologis, merito rejicitur. Deinde ly *intellectio notionalis* potest facere hunc sensum, intellectio communis, prout tamen terminata personalitate Patris, & hanc admittunt Theologi. Quod autem illa prior rejicienda sit; Ratio est, quia vi illius vel ponitur notitia aliqua in Patre, quam non habeat Filius, & sic deberet poni quòd attingat objectum aliquod Pater, quòd non attingat Filius, infereturque Filium & Spiritum S. non esse omniscios. Si autem dicas illam intellectionem notionalem importare modum aliquem noscendi, si hic ipse modus sit de serie, & linea noscendi, deberet Pater, vel clariùs, vel confusius, vel universalius, vel particularius, vel divisive vel compositivè &c. noscere objectum, quo modo non noscat Filius, & Spiritus S. & hoc dici non potest; quia in alterutram partem deberet in modo noscendi invehi imperfectio in personas Divinas, aut in personam etiam ita noscentem. *Hoc supposito*

Explicant 2. alii. Quòd intellectio si principium formale quo, processionis Filii, & amor Spiritus S. restringendo intellectionem & amorem, per personalitates; ita ut principiun formale quo generationis Filii, sit ipsa comuni intellectio, prout affecta paternitate: quâ in sen tentia adhuc divisi sunt Auctores: Aliqui enin dicunt quòd personalitates habeant nonnisi ra tionem Conditionis sine quâ non, qualis est Ar riaga d. 45. à n. 15. & quòd in recto non impor tetur, docuit Ruiz d. 100. S. 4. n. 8. Alii dicun quòd ingrediatur paternitas ipsam rationer formalem principii, qualis est valentia. Alii di cunt, quòd intellectio sit nonnisi remotum prir cipium, immediatum autem ipsa paternitas: It Lugo ut fertur in m. s. Alii dicunt cum Amic quòd intellectio & amor sint principium foi male quo communicationis; Personalitas au tem, est principium formale quo, productionis

Non Satisfacit 1. Hæc explicatio un versaliter in quantum quomodocunque princi pium formale tribuit paternitati; quod prob Ratio formalis quo principii prior est, intellig bilitate, quàm sit Filium esse productum, quia o mnes rationes formales, habent se quasi vi quasi medium, quasi actio in creatis; quasi u nio &c. quæ omnia sunt priora, ergo paternita ratio principii formalis quo, annecti non debe quia paternitas, ut dictum suprà, pullulat ex sup positione productionis filii: non enim ut repet to dictum: Ideò generat prima persona, quia e Pater, sed ideò est Pater, quia generat.

Non Satisfacit 2. In quantum ratio nem principii formalis ut quo, tribuit intelle ctioni communi. Tum, quia illa intellecti communis, esset ad minimum inadæquatu principium filii, ergo & Filius esset inadæquat principium sui ipsius; nam quantumvis illa inte lectio nonnisi prout affecta paternitate sit prin cipium ut quo, non excludit tamen intellectio nem: hinc ex parte intellectionis, producet se ipsum Filius; ad eum modum, quo puer prou ducente pædagogo format bonos charactere nihilominus & ipse illos format: item ad eu modum, quo intellectus prout elevatus concu rit ad visionem, nihilominus tamen & ipse, illa producit. Tum, quia si aliquis diceret natur prout terminata paternitate producit filium meritò rejiceretur; sequereturque quòd filius parte naturæ, producat seipsum inadæquatè Ergo idem dicetur, si ponatur intellectio com munis prout affecta paternitate, esse principiun formale ut quo. Tum, quia producens u quod, debet esse realiter adæquatè in ration producentis distinctum à producto, v. g. filio ergo idem dicendum de principio formali u quo productionis, quod non esset adæquatè distinctum à Filio, si importaret intellectionem essentialem, quæ ratio infrà etiam attingetur.

Non Satisfacit 3. Tum, quia *si ponatur paternitatem esse nonnisi conditionem*, modus hic explicandi in hoc deficiet, quia conditioni sine quâ non, non tribuitur ratio producendi; neq; enim applicatio ignis urit, & tamen determinatio intellectionis communis, tribuitur ratio producendi: quod ipsum prob. quia si determinatio intellectionis communis, non tribueretur ratio producendi, non salvaretur distinctio realis inter producens quà tale, & productum, si quidem illud restrictivum, quod solum distinguitur realiter, non produceret; ipsa autem intellectio, non distinguitur realiter à producto. Tum quia, quòd dicitur Principium formale quo in obliquo importare paternitatem id non convincit, quia rectum & obliquum non spectant ad quæstionem de re, ante autem omne opus intellectus, debet dari dictio. Alias rationes solvit Arriaga propositas à Ruiz. *Non potest etiam dici, quòd principium formale quo sit ipsa formaliter paternitas*; nam hæc ut dictum suprà, non potest habere rationem prioris. Rursus, non salvat commodè phrases PP. qui dicunt, filium esse de sapientia Patris, cujus dicti non potest esse sensus; Filius est de paternitate Patris: & in hac sententia ægrè ostendetur, quomodo productio Filii, sit generatio; nam in generatione productum, quà productum est, debet esse simile producenti, quâ producens est; quomodo autem filius est similis, si non est similis in paternitate; unde etiam in creatis paternitas non est principium producendi. Deinde advertit ene Arriaga, quod in humanis ad denominationem filii sufficiat hoc solum, ut sit ex semine, sive illud concurrat efficienter, sive non: unde in sententia semini materno negante concursum effectivum, dicitur nihilominus proles esse filius v. g. quod sine dubio in Divinis falsum est, quî enim diceretur filius esse ex substantia Patris? Si non se haberet productivè Pater respectu filii.

Quod paternitas habeat se nonnisi per modum conditionis sine quâ non, adfert aliqua argumenta Arriaga; cum quo

Dices 1. Aug. docet, quòd Verbum sit ex sapientia Patris, & ex memoria fœcunda; Ergo sapientia, seu memoria fœcunda erit principium filii.

Respondetur. Independenter à principiis mox ponendis, concedendo totum; sed inde non sequitur, paternitatem non esse principium formale quo unà cum memoriâ fœcundâ, cum non sola memoria fœcunda, sed memoria Patris dicatur esse hoc principium.

Dices 2. Joan. Theologus Sess. 18. in Florentino ait. Principium quo persona generat, est solum id, quod communicabile est.

Responderi potest in oppositum esse axioma commune, *essentia non generat*, adeoque nec generat id quod communicabile est, ipse Joannes Sess. 19. consentit dicto axiomati; propterea tamen non sequitur, ut ex substantiâ secundùm suum esse commune, & absolutum principium sit *per quod &c.* Citatis ergo, ab Arriaga verbis, id solùm vult significare: quòd ex præsupposita naturæ fœcunditate, jureque communicabilitatis, persona Patris generet, quam explicationem, aut similem omnes adhibere debent, qui contra Durandum tenent essentiam non generare. Addit Martinon d. 24. n. 56. quòd Joannes Theologus fuerit quidem vir doctus, erravit tamen in multis: dixit enim Sess. 18. processionem in Deo esse viam ab uno ad aliud; & tamen in Trinitate non est aliud. Dicit item essentiam non generare; esse tamen principium quo generatio fit; quod perinde est ac dicere Colorem non calefacere, esse tamen principium quo calefactio fit. Usurpat etiam hunc terminum, quòd generatio divina fiat, quod meretur trutinam, quia si verba procedant de activa generatione, falsa est propositio, quia illa non fit, sed est principium generandi; Si autem procedat de passiva generatione, falsa itidem erit, quia dicimus genitum non factum: ponuntur ergo verba Joannis Theol. ut sciretur quid locutus fuerit in Florentino, non autem quasi omnia hæc senserit Florentinum.

Deinde doctrina Florentini videtur respicere hoc principium PP. quòd scilicet Consubstantialitas, nonnisi ratione ejus datur, quia una persona, ab alia procedit, hinc Basilius Epist. 300. negat Fratres posse dici Consubstantiales, quia à se non procedunt: non esset autem consubstantialis Spiritus S. utrique, quod idem est naturâ non procederet, si ab utroque non produceretur.

Punctum Difficultatis 2.

Explicatur ratio principii formalis Quo in Divinis.

Præmitto 1. *Non posse rationem principii formalis quo poni in Divinis rationem aliquam irrestrictam, & simpliciter absolutam.* Ratio, Quia si inter producens & productum debet esse distinctio realis; nihil enim producit seipsum; multò magis debet esse distinctio inter rationem formalem quo proximam, & inter productum; tota enim ratio distinctionis inter producens & productum, quà tale petitur ex ratione formali quo producendi, tanquam forma proximâ constituente producens: quod si debet esse talis distinctio inter rationem formalem quo & productum, sequitur quòd illa ratio non possit esse quid absolutum; nam absoluta sunt communia. Vide Ruiz d. 100. s. 3.

Præmitto 2. *Rationes, quæ restringunt formalitates absolutas, sunt, quæ ad hæc quatuor denominandi capita revocantur*, Notio, Relatio, Proprietas,

prietas, & Proprietas perſonalis, quæ denominationes inter ſe intra eandem perſonam nec realiter nec virtualiter phyſicè diſtinguuntur, ſed conveniunt ratione diverſarum formalitatum: notio enim dicitur, id, quod eſt ratio noſcendi unam perſonam ab alia, quia diſtinctam. Relatio eſt ratio referendi unam perſonam ad aliam. Proprietas eſt aliquid uni perſonæ nonniſi excluſivè ad alias conveniens. Denique perſonalitas eſt ratio conſtitutiva perſonæ, in ratione perſonæ.

PRÆMITTO 3. *Quamvis hæ formalitates inter ſe non diſtinguantur virtualiter, nihilominus diſtinguuntur virtualiter ab ipſa natura.* Unde fieri poterit, ut quod convenit in ſenſu formali illi formalitati, id ne materialiter quidem conveniat ipſi prædicato naturæ: & de hac tali formalitate in præſenti diſcurrendum eſt, aſſignando talem formalitatem quæ habeat hæc requiſita, inprimis ut ſalvet diſtinctionem realem inter principium formale quo, & inter productum. Secundò, ut oſtendat habere illud principium quo, rationem prioris præ producto. Tertiò, ut ſalvet rationem proximi, & quidem ut ita ſit ratio proxima, ut ſimul ſit propria principii originativi.

DICENDUM eſt. *Principium formale quo proceſſionis Filii eſt Dictio; & principium formale quo proceſſionis Spiritus S. eſſe Spirationem activam.* Eſt Concluſio in ſubſtantia Scoti in 1. diſt. 2. q. 7. & d. 27. q. 1. & 2. hanc ſententiam appellat Suar. hîc l. 1. c. 7. n. 4. ſententiam S. Aug. Anſelmi, Fulgentii, D. Thom. Pro ea facit Ruiz d. 60. ſ. 1. n. 3.

PROBATUR 1. Auctoritate.

1. Auctoritas eſt ſacræ Script. nam æterna Sapientia dicit de ſe; *Ego ex ore Altiſſimi prodii.* Ubi certum eſt loqui æternam Sapientiã de ſua proceſſione, quam proportionat prolationi, ſeu dictioni factæ, ab ore paterno. Eò ſervit locus ille Pſal. *Dominus dixit ad me; Filius meus es tu, ego hodie genui te:* quaſi innuens, quodnam ſit illius principium proceſſionis, nempe dictio; *Dixit ad me; Filius meus es tu,* quo ſenſu hunc locum accipi debere, ſupponit Cyrillus l. 1. in Joan. c. 4. Gregorius l. 32. Moral. c. 6. *Ipſe vox, quia eum Pater gignendo dixit; Filius meus es tu, ego hodie genui te.* Eò ſervit locus ille Pſal. 61. *Semel locutus eſt Deus,* quam locutionem accipit Aug. pro generatione, adeoque pro proceſſione formali quo Verbi, dum ait; *Semel locutus eſt Deus,* quia unum Verbum genuit, & Greg. l. 23. moral. cap. 11. explicans dictum locum; *Loqui Dei, eſt Verbum genuiſſe, ſemel autem loqui, eſt Verbum aliud, præter unigenitum, non habere.*

2. Auctoritas eſt PP. Primus locus eſt Auguſt. qui l. 15. de Trin. c. 14. ait; *Patrem dicendo ſe, producere ſibi Verbum æquale,* & lib. de Cognitione veræ vitæ, qui habetur tom. 9. operum Aug. c. 17. cùm numeraſſet triplicem acceptionem Verbi, ſubdit; *Hoc tertio modo Deus Verbum ſuum genuit, cùm ſeipſum cogitando dixit.* Vide Petavium l. 6. c. 4. à n. 6. Ruiz citatum &c.

Secundus Locus eſt Athanaſii Ep. de Decretis Nicenæ Synodi. *Si conceſſerint Deum non niſi ſemel Verbum proferre, fieri non poteſt, quin cognoſcant, eum ita loquentem, Verbi ſui Patrem eſſe.*

Tertius Locus Richardi de S. Victore. l. 6. de Trin. c. 13. *Interna locutio agitur auctore Patre ſolo; nam ſolus Pater dicit.*

PROBARI poteſt ſecundo ex Ruiz. Secunda perſona eſt propriè Verbum; Ergo principium illius productivum eſt propriè Dictio; non enim aliter inter ſe proportionarentur principiatum, & principium formale quo; & ſicut dictio in creatis eſt formale principium Verbi, ita & in Divinis.

PROBATUR 3. Illud eſt principium formale quo, quod ſalvat illa, de quibus actum præmiſſo tertio: Sed dictio eſt talis; nam inprimis illa dictio eſt virtualiter diſtincta à natura & intellectione communi: & eſt virtualiter indiſtincta à ipſâ paternitate, & conſtitutivo primæ perſonæ. Ergo & poterit diſtingui realiter à producto ſicut diſtinguitur Pater, & oſtendere, quo modo natura non generet, nec intellectio communis, adeoque quòd filius non producat ſe ipſum. Rurſus, dictio habet rationem prioris; non enim ideò eſt dictio, quia eſt Verbum, ſeu ſecunda perſona, ſed ideò eſt Verbum, quia eſt dictio. Eſt quid proximiſſimum: Quid enim inter Dictionem & Verbum mediat? eſt enim appropriata ipſi Patri, ut innuit Richardus, & infrà dicetur.

OBJICITUR 1. Auctoritas PP. Athan. dial. de Trin. ait; *Patrem hypoſtaſi ſuâ gignere.*

RESPONDETUR. Hypoſtaſi gignere Patrem, non tanquam Ratione formali gignendi, ſed tanquam, Principio quod, immediato. Phraſis illa PP. quòd Filius ſit de Sapientia Patris, contra nos non facit, quia dictio ſpectat etiam ad lineam intellectualitatis, adeoque ad ſapientiam, licèt ipſa paternitas non ſit (niſi fortè materialiter) ratio formalis generandi. Aug. l. 5. de Trin. c. 5. dum ait; *Eo ipſo dici Patrem & eſſe Patrem, quod ei ſit Filius:* id contra nos non facit: Concedimus enim locum ut ſonat; nam etiam in creatis ideò eſt aliquis Pater, quia habet filium, eò quòd hæc denominatio, ſit relativa ad filium; & tamen non ſequitur, quòd in creatis Principium formale quo generationis, ſit paternitas.

OBJICITUR 2. Indubiè præter intellectionem, & volitionem prærequiritur adhuc perſona producens; quia ſi generare eſt proprium Patris, debet hoc illi convenire ratione alicujus, quod ſit proprium Patris: in Patre autem præter eſſentiam nihil eſt proprium, præter relationem paternitatis; Ergo ad generare requiretur paternitas.

RESPON-

Responsum suprà Relatione non constitui primò personam primam; & licet Pater præter essentiam non habeat quidquam virtualiter sibi condistinctum; habet tamen aliquid condistinctum formaliter, & priùs ratione in ordine ad nostros conceptus, cum fundamento in re.

Objicitur 3. Nec dum hac explicatione salvari, quomodo filius non se producat saltem inadæquatè?

Respondet Arriaga. Unam rem posse esse causam sui ipsius, dummodo supponatur existens per actionem adæquatè ab alio procedentem; unde si una res existens jam per unam actionem potest esse causa etiam sui ipsius, multò magis intellectio Divina, existens priùs cum paternitate, poterit esse principium filiationis. Hæc responsio

Non Satisfacit. Tum, quia etiam in Creatis, dum aliquid producit seipsum secundò, nullo modo distinguitur realiter à seipso; & tamen in Divinis inter producens & productum supponitur esse distinctio realis. Tum, quia non apparet, quî aliquid nescio quomodo circumsceptum, sit causa sui ipsius? Si ab illo illa actio non procedit: ut procedere non potest; cùm paternitas per illum habeat. Tum, quia exemplum ex Physicis impertinens est; nam reproductio in Divinis, vel replicatio locum non habet. Tum, quia secundum hanc responsionem posset actio ordinata ad filiationem producendam, eadem ordinari ad producendam paternitatem. Nec recurrat ad fidem oppositum docentem; quia illa oppositum docet ex titulo productionis & producti, quos tu in Divinis posse identificari dicis. Itaque aliter

Respondetur 2. Ne inadæquatè quidem Filius producet seipsum, quia illa dictio distinguitur virtualiter intrinsecè ab intellectione communi, & est ita propria Patris, à quo virtualiter indistinguitur, sicut ipsa paternitas: sicut ergo si poneremus solam paternitatem, esse principium formale quo productionis, non posset inferri, quòd Filius inadæquatè producat seipsum; ita nec inferetur in præsenti; cùm illa, ut dixi, Dictio, sit indistincta virtualiter à paternitate, distincta virtualiter à naturâ & intellectione communi.

Ad solvendas alias Objectiones.

Noto 1. Dictionem posse sumi & strictè & amplè: Amplè sumitur, pro intellectione, quæ est communis toti Trinitati; & ita loquitur frequenter Anselmus in Menologio. Inter alia cap. 34. *Idem ait esse summo Spiritui scire, quod intelligere, seu dicere.* Et c. 61. quærens; *num Pater, & Filius, & Spiritus S. unusquisque seipsum, & alios ambos dicat, an sint tres dicentes? respondetque, non esse tres dicentes, quamvis singulus quisque sit dicens,* ubi ut vides, omnibus dicere adscribitur.

Secundò sumitur dictio pressè pro Locutione, cui respondet Verbum tanquam quid productum, & hæc locutio est solius Patris.

Noto 2. An dicere prout condistinguitur ipsi naturæ, ita sit appropriatum Patri, ut etiam condistinguatur ab intellectione? Circa hoc punctum Scotus in 1. d. 2. q. 7. & d. 27. q. 1. & 2. ita discurrit, ponit intellectum Patris in actu primo ad intelligendum, & dicendum, quem juxta phrasin Aug. appellat, Memoriam fœcundam: dicit deinde ab ipso intellectu, duos promanare actus, nempe Intellectionem & Dictionem, quorum neuter sit ab altero, nec ratione alterius; sed è memoriâ fœcundâ Patris: & utrumque est veluti concomitanter ab intellectu fœcundo: Dicit rursus, Dicere, & Intelligere, esse aliquo modo inter se distincta, tribuitq; illis distinctionem ex natura rei nemine cogitante. Sed hæc distinctio aliàs est impugnata. Ut circa notatum plenior resolutio ponatur.

Assero 1. *In re non dari Intellectum Patris, qui sit in actu primo physico ad intelligere & dicere.* Ratio, quia in Deo qui est actus purus, nulla datur potentia: Nihilominus ex modo concipiendi, ut alibi dictum, ponimus in Deo actum primum intelligendi.

Assero 2. *Huic actui primo, potiùs debet tribui ly: dicere, quàm intellectioni, prout concipitur à nobis ipsa intellectio producta ab intellectu.* Ratio, quia etiam in Creatis unus actus intellectus, non producit alium.

Assero 3. *Ipsum dicere esse idem realiter cum intellectione.* Ratio, quia non habet majorem distinctionem præ ipsa paternitate, quæ identificatur realiter intellectioni.

Assero 4. *Formalissimè etiam acceptum dicere, est de genere & linea ipsius intelligere.* Ratio, quia verbum hoc proportionatur Verbo mentis nostræ; hoc autem est ipsissima intellectio, & Dictio interna, est intellectio. Deinde ut advertit Suar. si dicere non pertineret ad lineam intelligendi, cur diceretur Actio intellectus? & cur appellaretur nomine Dictionis? quæ enim non habent intellectum, non dicuntur loqui, sed garrire.

Assero 5. *Formalissimè acceptum dicere, quamvis sit de genere & linea ipsius intelligere, distinguitur tamen virtualiter ab ipsa intellectione communi.* Ratio, quia dicere est proprium Patris, intelligere commune.

Sed quid importat ipsum dicere in illa sua specialitate?

Suppono. Aliud esse intellectionem, aliud dicere activum, aliud verbum, & dicere passivum. Intellectio, & Dictio quomodo distinguantur, pensandum est ex proportione ad intelligere & dicere vocale seu externum. Concipimus itaque intellectionem quasi quid antecedens

cedens & priùs; non enim ideò aliquis intelligit, quia loquitur, sed ideò loquitur, quia intelligit: ipsum etiam dicere activum, quod alii appellant Intellefactionem, vel Verbi factionem, concipimus ut viam, ad ipsum dicere passivum, & ad Verbum; quæ via appellatur, ratio principii formalis Quo. Quæ omnia ad præsens institutum sic accommodantur. Intellectio supponit pro notitia prædicatorum objecti. Dictio supponit pro activa manifestatione illorum prædicatorum, vel pro productivitate manifestationis: & Verbum supponit pro ipsa manifestatione in actum deducta. *His suppositis.*

Dictio in sua specialitate importat ipsum exercitium fœcunditatis paternæ & locutivitatis, quod se habet per modum principii ut quo ad productionem Verbi. Quomodo autem productio hæc Verbi sit generatio, infrà est ostendendum.

NOTO 3. Quid sentiendum sit: An scilicet in Divinis detur Verbum essentiale, seu commune omnibus tribus personis? Concedit illud Martinon d. 24. s. 1. n. 5. Citatur pro hac sententiâ S. Thom. in 1. dist. 27. q. 2. a. 2. Capreolus, Ferrariensis apud Suarez negantem, l. 9. de Trin. c. 3. Sed negat idem S. Thom. 1. p. q. 34. a. 1. Cajetanus, Bonavent. Scotus, Gabriel, quibus accessit Ruiz hîc d. 60. s. 3. etsi cum aliqua limitatione.

Hæc sententia Suarii longè est expeditior, sunt quidem locutiones PP. aliquorum, qui nomen Verbi etiam ad Spiritum S. transferunt, dicuntque illum esse Verbum Filii. Ita Basil. 5. contra Eunom. Marius Victiorinus adversus Arium. Idacius lib. adversus Varimundum vocat Spiritum S. *verbum Dei*, quæ loca citat Petav. de Trin. l. 7. c. 7. n. 5. sed hæ locutiones PP. explicatione indigent. Hinc S. Thom. Basil. locum ita interpretatur, ut Spiritus S. dicatur esse verbum filii effectivè, in quantum Sancti ab eo inspirati de Filio sunt locuti. Sed hæc explicatio indiget alia explicatione, quia eodem jure Filius Spiritus S. verbum appellari deberet, quia Spiritum S. ita nuntiat. Potius itaque id ita intelligendum est, quia scilicet communicat Filius essentiam Spiritui S. producitque ejus personam, quæ productio manifestat illius fœcunditatem, nec tamen hæ locutiones trahi possunt, ut ostendant dari aliquod verbum essentiale & commune.

Rursus, quamvis omnes tres personæ Verbo hoc est secunda persona dicant; nam Pater dicit Verbo quasi proferens verbum, & producens; Filius dicit Verbo tanquam seipso dicens; Spiritus S. loquitur Verbo quia ut ait Ruiz d. 60. s. 6. n. 5. in suo intellectu essentiali habet verbum manens; exinde tamen non sequitur, dari Verbum respondens essentiali intellectioni. Ratio est. Tum, quia nullibi PP. meminerunt Verbi essentialis. Tum, quia aliquæ locutiones eorundem illud excludunt. Unde Anselmu[s] *Impossibile tamen est in summa essentia, esse Verbu[m] aliud, præter illud, de quo jam constat.* Et Cyrill[us] l. 7. Thes. c. 1. ait; *Verbum esse nomen propriu[m] filii.* Similia habet Aug. 5. de Trin. c. 13. & l. 6. c. [...] l. 7. c. 1. & 2. Tum, quia de ratione Verbi prop[...] est, ut sit verè & realiter productum, ut const[at] ex doctrina PP. & Scripturæ; præter autem d[u]as personas: nihil est productum in Divinis.

NOTO 4. Quoniam de volitione & inte[l]lectione Divina repetitò incidit mentio hoc tr[a]ctatu, quænam sint de illis in principiis nost[r]i dicenda; Inprimis non esse necesse distingui vi[r]tualiter à naturâ intellectionem & volitione[m] communem; circa quam agebat Aldrete ubi d[e] distinctione virtuali: Ratio, quia nulla hujus n[e]cessitas. Deinde etiam intellectio & voliti[o] prout est principium quo in Divinis, si spectet[ur] phrasis PP. potest non distingui virtualiter, [...] de hoc agebamus discutiendo argumentum p[ro] Præcisionibus. Denique si attendatur, ad m[o]dum hunc defendendi, postea ponendum, c[um] processio Verbi sit generatio? necesse erit a[d] commodius salvandum ponere hanc distinctio[ne]nem.

DIFFICULTAS II.

Ex quorumnam objectorum notitia, vel amo[re] sit processio in Divinis?

OBjecta possunt cogitari duplicia, principa[li] divisione; nempe Increata, & Creata. D[e] utrisque agendum erit.

Punctum Difficultatis 1.

Quid sentiendum de objectis Increatis?

QUæ dicuntur hîc de verbo, eadem pro portionaliter dicenda erunt de Spiritu S[.] Et quidem non est difficultas Verbum procedere ex notitia essentiæ Divinæ, itemque Spiritum S. ex ejusdem amore. Ratio, quia id non implicat; Ergo est: nam in Divinis de his, qua[e] sunt ad intra, rectè procedit argumentum, e[x] possibili ad actum: & si ex alicujus objecti notitia, vel amore procedit persona Divina, multò magis ex notitiâ, vel amore essentiæ procedet, quia hæc indubiè est primarium intellectus & voluntatis Divinæ objectum.

Nec est difficultas, quòd verbum procedat ex cognitione attributorum; quia si procedit ex cognitione essentiæ intuitivâ, & perfectissimâ, hoc ipso procedit ex cognitione attributorum; quorum essentia radix est; præcipuè cùm ipsa attributa nihil aliud sint, quàm ipsa essentia cum aliis & aliis connotatis.

Difficultas itaque eſt de perſonis: An ex co- nitione paternitatis, filiationis, ſpirationis paſ- ſivæ procedat v. g. Verbum? Aliqui cum Scoto negant, cujus mentem explicat Suar. de Trin. l. 9. c. 4. Alii cum Vaſq. q. 142. c. 4. cenſent ex notitia Spiritus S. non procedere Verbum. Alii aſſerunt, ſed dicunt illam notitiam eſſe abſtra- ctivam, qualis fuit Zumel favente Cajet. Alii dicunt procedere ex notitiâ intuitivâ, & etiam ignore omnium perſonarum, talis eſt Suar. cit. n. 4. Amicus d. 26. n. 87. Ruiz d. 61. S. 2. Ar- raga d. 52. n. 21. Martinon d. 24. n. 76.

Dicendum eſt. *Ex omnium trium perſona- rum notitiâ procedere Verbum. Idem dicendum proportionaliter de Spiritu S.*

Probatur I. Ex Ruiz. Propter forma- lem & explicitam rationem producendi Ver- bum requiritur intellectio cujuscunq; veritatis, quæ dicitur & exprimitur per illud Verbũ; quia hîc Verbum tale quæritur, quod ſua quiddita- te, habeat eſſe expreſſivum cujuscunq; verita- tis: inter veritates autem Divinas ſunt iſtæ pro- poſitiones; Pater æternus exiſtit, Filius exiſtit, Spiritus S. exiſtit &c. Igitur iſtæ veritates expri- muntur per Verbum. Deinde quidquid eſt in Patre, totum id per Verbum dicitur; at in Patre formaliter eſt non modo Deitas, & paternitas, ſed etiam ſuo modo eſt Filius & Spiritus S. tan- quam indiſſolubiliter cohærens non modò cum ejus eſſentiâ, ſed etiam cum ejus perſonâ. Ergo.

Probatur 2. In illo ſigno originis quo ap- prehenditur communiter, quòd origo v. g. filii præcedit originem Spiritus S. vel exiſtit jam prô ſtatu exiſtentiæ Spiritus S. vel non exiſtit? idem- que dic de filio ipſo: Si non exiſtit, ergo non eſt ab æterno, ergo nec eſt Deus: Si exiſtit, ergo il- lum Pater exiſtentem novit: Ergo ex illa noti- tia, poterit adhuc originari filius, quid enim oberit? præcipuè cùm hîc attendatur ad noti- tias prout in re habentur.

Deinde non datur in Divinis alia prioritas ni- ſi Originis, quæ in hoc ſtat, ut in quo ſigno ſup- ponitur exiſtere originans, in eodem ſigno ſup- ponatur exiſtere originatum; quamvis nonniſi ab originante procedens: ſed ſi non procederet ex notitia viſionis perſonarum, ipſum v. g. Ver- bum, daretur prioritas alia, quàm originis in Divinis. Ergo. Minor prob. Quia ex una parte non poſſet dici id non noſcere Deum, quod exi- ſtit, aliàs eſſet non omniſcius, ergo cùm exiſtant tunc perſonæ, noſci debent. Ex alia parte ſi ex illorum notâ exiſtentiâ, non procederet Ver- bum, non poſſet aliud oſtendi fundamentum, niſi ponendo præter originis prioritatem etiam aliquam aliam.

Deniq; in ſigno originis Filii, vel attinguntur perſonæ, ut nonniſi poſſibiles? & hoc non, quia tunc de facto exiſtunt: vel ut exiſtentes, quid er- go deerit, ne intuitive noſcantur? conſequenter ne ex notitia illarum originetur v. g. Verbum.

Probatur 3. Quia tota ratio aſſerendi op- poſitum eſt, quia eſt poſterior origine Spiritus S. & quia eſt prioritas ipſius originis præ origina- to; & tamen ſeipſo Filius v. g. non eſt prior: ſed neutrum horum probat, quòd Filius non proce- dat ex notitia Spiritus S. & ſui: quod prob. Tum, quia prioritas originis non excludit ſimulta- tem durationis: hîc autem attenditur ad ſimul- tatem durationis, præcipuè verò, quia prioritas Filii præ origine Spiritus S. eſt prioritas conce- ptibilitatis; hîc autem agitur de notitiâ, quam debeat ſupponi de facto habens tunc Pater, ex quâ aliàs non repugnet poni, dictas originatio- nes. Tum, quia ſi rigoroſiſſimè loqui velimus, quamvis Filius ſit origine poſterior Patre; non tamen origo Spiritus S. eſt poſterior origine Filii. Ratio, quia illa dicuntur eſſe poſteriora origi- ne, quorum unum reſpectu alius eſt ut produ- ctum, ut originatum, ut habens eſſe à: ſed una origo reſpectu alius non ſe habet ut origina- tum, quia una origo non producit aliam origi- nem, ſed producit ſuum terminum. Quod ſi non eſt poſterior, cur ex illius notitia procedere non poterit Filius? Et agendo directius contra Vaſq. ſi poteſt ex notitia ſui originari Verbum, nec tamen eſſe quid poſterius ſe & prius, cur idem non dicetur de notitia originis Spiritus S. Tum, quia dum Pater noſcit ſe, & ſuam eſſen- tiam ſeipſe & ſuâ eſſentiâ non eſt prior: Ergo etiam cùm ex notitiâ ſui originabitur Filius, vel ex notitiâ Spiritus S. non ſequetur hæc quæ vi- tatur in præſenti prioritas.

Objicit I. Vaſq. ſi ex cognitione Spiritus S. procederet Verbum, ſequeretur Verbum eſ- ſe imaginem Spiritus S. ſiquidem ab illo tan- quam objecto procederet: & ſicut pictura eſt imago Cæſaris, licèt ab illo non procedat ſe- cundùm eſſe phyſicum Cæſaris, ſed tantùm ſe- cundùm eſſe cognitum, quod Cæſar habet in mente pictoris; ita & Verbum ut ſit imago Spi- ritus S. non erit opus, Verbum, realiter proce- dere à Spiritu S. ſed ſufficit procedere illud per cognitionem Spiritus S.

Respondetur. Ad rationem imaginis non ſufficere ſimilitudinem, ſed præterea re- quiſitam eſſe originem, vel mediatam, vel im- mediatam, adeoque vim producendi. Funda- tur hoc in auctoritate Anſelmi Menol. cap. 60. quam recitat Ruiz, ubi dicit de Spiritu S. *Illum verò* (ſupple Filius) *non imitatur, nec ad ejus ſimi- litudinem exiſtit, quia iſte, non habet ab illo eſſe.* Similia habet Aug. citatus apud Amic. n. 189. & ratio eſt, quia quando exemplar format antecedenter artifex ædificii futuri, illud exem- plar non appellatur imago, ſed potiùs exem- plar, modellus, & alia ſimilia, idque ſolùm ex eo, quia nec mediatè ædificium concurrit ad illud exemplar. Cùm ergo ſolus Pater ſit ita objectum cognitum, ut ſimul ſit principium productivum ſimilitudinis, nonniſi illius ſolius

imago erit Filius. Quod allatum est de Cæsare, pro responsione facit, quia ipse Cæsar visus olim, & sui speciem relinquens, causat mediatè illam suam imaginem.

INSTAT Vasq. Quia quamvis concedatur Patrem intelligere Verbum & Spiritum S. restat quæstio, quid nostro modo intelligendi concipiatur, ut principium, etiam per modum objecti necessarium ad productionem Verbi? non autem quid sub eandem cognitionem notionalem, cadat comitanter? Illa verò intelligitur ut sola, & sufficiens ratio, quæ si non esset, quàcunque aliâ hypothesi impossibili posita, non posset esse filius; jam autem hypothesi impossibili positâ, quòd non esset Spiritus S. Filius, nihilominus ex vi sui principii posset intelligi.

RESPONDETUR. Omnium trium personarum notitiam, esse objectum necessarium ad productionem Verbi, aliàs verbum non esset adæquatè expressivum notitiæ Patris. Quod autem concomitanter se tunc non habeat notitia Spiritus S. præter allatas pro Conclusione rationes hæc etiam facit; quia possibile esset aliud perfectius verbum magis universale & adæquatum, nempe expressivum etiam notitiæ v.g. Spiritus S. Per impossibile autem si non esset Spiritus S. procedere quidem adhuc potest Verbum, sed non esset idem, neque æque perfectum; ad eum planè modum, quo in omnium sententia si Spiritus S. non procederet etiam à Filio, non esset idem Spiritus S. & sicut tunc non esset eadem notitia in Patre, quam nunc habet, ita nec esset idem verbum.

OBJICITUR 2. Mens S. Thom. qui 1.p.q.35. a. 2. docet; *Rationem imaginis in Divinis non attendi penes notionalia, sed penes essentialia.*

RESPONDETUR. S. Thom. esse pro nobis expresse hic q. 34. art. 1. ad 3. *Pater intelligendo se & Filium & Spiritum S. concipit verbum, ut sic tota Trinitas verbo dicatur*: locus autem citatus intelligi debet ut illum explicat Amicus, intelligibiliter exprimere notionalia, non est perfectio notionalis, sed essentialis.

OBJICITUR 3. Ex Scotistis. Quòd sic proponit Amicus. Ex illa notitia per se procedit verbum, cujus objectum, per se, est principium productionis Verbi; quia omne objectum, est comprincipium intellectus ad verbi productionem: hoc autem non potest esse nisi essentia in sola paternitate existens; quia Filius, & Spiritus S. cùm sint origine posteriores, nequeunt esse principium productionis verbi; cùm nullum posterius, possit esse principium sui prioris.

RESPOND. Alia est hæc propositio, ex cujusnam objecti notitia procedat Verbum? & alia, objectum, quod illa notitia exprimit, est principium productionis verbi; prima est vera etiam de Spiritu S. sed etiam de ipsa essentia, posterior falsa; cujus contrarium assumit Major; neque enim essentia, est principium productionis Verbi, de quo hîc; cùm essentia non generet, licèt notitia essentiæ, sit requisita, ad productionem verbi. Probatio illius est vera de objectis, quæ mediâ specie impressa producunt sui notitiam, quam speciem fabricat intellectus, tribuendo illi effectivè vim (ut ordinariè loquuntur Auctores) coëfficiendæ intellectionis; quâ mediante, objectum, producit verbum de se, quod præter vim quam habet producendi illud verbum, habet etiam distinctionem realem à verbo. Quia verò non habet vim producendi verbum Divinum Spiritus S. & quia à verbo Divino non distinguitur realiter essentia, caretque vi producendi, fit, ut objectum quod est essentia, vel quod est Spiritus S. non sit principium productionis verbi, quamvis utriusque notitia ad productionē illam requiratur, ut sint prænotum, quod adæquato illo verbo exprimatur.

INSTABIS. Si Pater produceret Filium ex notitia illius, præsupponeretur Filius ante se.

RESPONDETUR. Non præsupponitur realiter, quia in æternitate unum alteri non præsupponitur realiter: an autem sit supponendus ex modo nostro concipiendi; divisi sunt Auctores, Amicus cit. n. 111. docet notitiam verbi, sub ratione originis, esse priorem verbo. Suar. c. 5. n. 9. dici tamen, inquit, posset à nobis, tunc apprehendi filium per modum futuri; quia imperfectè cognoscimus, & apprehendimus illa signa ac si in uno signo esset cognitio, in quo nondum est existentia objecti, quod revera ita non est quia prioritas originis non est prioritas, in quo, sed à quo. Posset etiam dici, quòd tunc non præsupponitur ante se etiam ex modo concipiendi Filius, quia hoc esset necessarium ad salvandam prioritatem originis; stat autem prioritas originis cum simultate rationis: & sicut in creatis Relativa sunt simul cognitione, & tamen unum illorum est ab alio; sic & in præsenti possunt esse simul notitia filii, & filius; licet ex notitia filii, seu sui originetur.

Est necesse hic imaginari, quid sit prioritas originis.

Et inprimis illa non importat prioritatem aliquam naturæ; in Divinis enim est una natura; unde nulla prioritas naturæ; & tamen datur prioritas originis. Admittunt tamen aliqui in Divinis prioritatem naturæ, quorum meminit Ruiz de Trin. d. 61. s. 5. n. 13. Scotus simile quid habet apud Vasq. d. 143. c. 3.

Non etiam prioritas originis dicit prioritatem aliquam durationis; quia in iis, quæ æterna sunt, unum non est prius alio duratione, vocaturque hæc prioritas in Quo.

Nec item prioritas Originis quà talis dicit intelligibilitatem unius sine alio; quia hanc etiam relativa in creatis non admittunt.

Stat itaque illa in hoc præcisè, quia hæc persona est ab hac, seu producit hanc.

NOTO ad solvenda alia argumenta, quòd aliæ probationes, falso fundamento innitun-

tntur, ut cùm aſſumunt à ſolo objecto prima- ro ſpecificari notitiam Patris. Rurſus, cùm ipſæ etiam perſonæ ſuo modo beatificent, cur non illarum notitia poterit requiri, ut Pater producat Verbum? Quando autem Cyrillus l. 1. Theſ. c. 8. negat per prius Patrem doctum fuiſſe quàm ſibi Filius naſceretur; locum hunc interpretatur Ruiz, quòd S. Doctor negare voluerit id, quod Eunomius intendebat, nempe conſilium præceſſiſſe dirigens voluntatem ad operandum; vel negat prioritatem temporis, ut ex contextu colligitur.

Punctum Difficultatis 2.

De Creatis Objectis.

AGetur inprimis de Poſſibilibus, poſtea de futuris.

DICENDUM I. *Verbum procedere ex cognitione poſſibilium creaturarum.* Eſt Suar. Ruiz d.63. ſ.1. Amici d.26. n. 127. Arriaga d. 53. n. 28. Martinon d. 24. n. 75. Sed contra Vaſq. tota diſp. 43. & contra Scotum, Occamum.

PROBATUR I. Concluſio. Tum, quia Pater cognoſcit intuitivè ſuam eſſentiam; Ergo & omnipotentiam, quæ ſine creaturis poſſibilibus, ut neceſſariis terminis attingi non poteſt; non eſt autem ratio, cur ex illorum notitiâ non procedat verbum? aliàs verbum illud non eſſet adæquatum; nec eſſet expreſſivum totius notitiæ paternæ. Tum, quia ut urget Ruiz, & Amicus, de ratione Verbi ut ſic, eſt procedere ut declarativum, & manifeſtativum dicentis; Ergo de ratione Verbi increati, eſt procedere, ut declarativum, & manifeſtativum dicentis Patris; ſicut enim ſe habet ſimpliciter ad ſimpliciter; ita tale ad tale: jam autem Pater utpote omniſcius & omnidicus, habet etiam notitiam creaturarum poſſibilium. Tum, quia ita docuit Aug. l.15. de Trin. c.14. & 15. Verbum Divinum eſt de omnibus, quæ ſunt in Scientia Dei; nam ſi aliquid eſſet minus in Verbo, quàm in ſcientiâ, non eſſet Verbum adæquatum: ad quod alludit S. Thom. hîc q. 34. a. 1. ad 3. *Pater intelligendo ſe, & Filium, & Spiritum S. & omnia alia, quæ in ejus ſcientia continentur, concipit Verbum ut ſic tota Trinitas Verbo dicatur, & etiam omnis creatura.*

PROBATUR 2. Vel præinformatur Pater ante paſſivam productionem filii notitia poſſibilium, vel non? ſi non; Ergo non ex fœcunditate intelligendi, ſed ex neceſſitate, debet producere Verbum, ut ita reddatur intelligens poſſibilium; Ergo ulteriùs habet aliquam notitiam Filius, quam vel non accipit à Patre, utpote intelligens Filius poſſibilia, quorum notitia in ſui productione, non erat præinformatus Pater, vel accepit illam poſtquam jam originatus eſt; unde jam erit duplex Verbum: vel dabitur aliqua compoſitio in eſſe manifeſtativi, repræſentativi, ratione ſcilicet advenientis illius expreſſionis, poſtquam jam originatus eſt filius: Si autem eſt præinformatus intellectus Patris illâ notitia poſſibilium; Ergo illam exprimit etiam filius perſonaliter: aliàs non totum exprimeret quod eſt in intellectu Patris. Quod aſſerere, eſſet contra ſenſum Doctorum, eſſetque Verbum Divinum poſſibile perfectius; nempe quòd illa, etiam poſſibilia exprimeret, nec poſſet dicere filius, *omnia mihi tradita ſunt à Patre*, intellige exceptâ paternitate; ſiquidem hæc traditio, ſtat in hoc, quòd eſt exprimere perſonaliter, ſuppoſitâ identitate in eſſentiâ; non exprimeret autem perſonaliter poſſibilia, ſiquidem illorum cognitio non ſpectaret ad originem illius.

PROBATUR 3. Argum. Neg. de quo ſuprà. Non implicat id contradictionem: Ergo de facto eſt. Ad ſolvendas objectiones.

NOTO I. Anſelmus in Menol. c. 29. qui videtur eſſe oppoſitus, ita explicari debet, quòd ſcilicet à temporali exiſtentia creaturarum, non pendeat productio Verbi, nec illam exſpectet: unde etiam pro fundamento ponit id Anſelmus, quòd ſummus ille Spiritus ſicut eſt æternus, ita æternè ſui memor eſt. Legatur Anſelmus pro noſtra ſententia à cap. 28. ad 44. ubi repetit; *Deum unico verbo ſuo dicere omnia*: item, *eſſe perfectiſſimum & veriſſimum reſpectu omnium creaturarum.*

NOTO 2. Ex ſuprà dictis colligi, inprimis, quomodo verbum non ſit imago creaturarum? Item quomodo illarum notitia non ſe habeat concomitanter? Addi poteſt quia non eſt ratio unde deſumatur, quòd nonniſi concomitanter ſe habeat illa notitia ad productionem Verbi; Si enim id ex eo deſumatur; quia non eſt principale & primarium objectum; eodem jure dicam etiam ex attributorum notitia non originari verbum; quia etiam illa habent rationem poſterioris in Deitate.

NOTO 3. Conformiter ad dicta Phyſica loquendo. Si per impoſſibile una creatura redderetur impoſſibilis, etiam verbum Divinum non originandum. Qui autem talem nexum negaret, diceret, non jam ita perfectum Vercum proceſſurum. Erit autem quæſtio de voce: An per locum intrinſecum, reddenda ſit impoſſibilis productio verbi eo caſu; ita enim redderetur impoſſibilis, ſicut ſublato termino redditur impoſſibilis relatio. Unde ſi per locum intrinſecum intelligas, quòd ſcilicet per directam & immediatam conſequentiam, & non arguitivè reddatur impoſſibilis productio Verbi, eo ſenſu non redditur impoſſibilis illa productio: Si autem nomine loci intrinſeci intelligatur, quòd indiſpenſabiliter & neceſſariò reddatur impoſſibilis; id verum eſt.

Denique falsum etiam est, quòd principium intelligibile, seu potiùs id ex cujus notitia procedit aliquid, debeat esse æquali necessitate necessarium cum eo, quod ab eo procedit; sed sufficit id verificari de principio productivo. Et sicut non producit substantiam, nisi substantia; & tamen prærequisita ad substantiam, non sunt semper substantia; ita licet debeat in Divinis æque esse necessarium producens ac productum, non tamen objecta cognita debent esse singula, æque necessaria; licet ipsi notitiæ, possit tanta tribui necessitas, quanta ipsi verbo.

Noto 4. Quamvis cognoscat creaturas possibiles Deus, quamvis item cognoscat, se esse completum principium earundem, adeoque cognoscat se esse Trinum, quia completum principium creaturarum, est tota Trinitas; inde tamen non sequitur ex notitia possibilium, non procedere Verbum, & si Verbum procedit ex notitia sui & Spiritus S. cur non procedere poterit ex notitia possibilium, ad quæ se extendit causalitas Verbi & Spiritus S.

Rursus in creaturis duplex possibilitas potest agnosci, Intrinseca & Extrinseca: Intrinseca ex modo nostro concipiendi non est omnipotentiæ subjecta stat in prædicatis intrinsecus, & illorum nexu, etiam à Divina omnipotentia immutabili: Extrinseca autem possibilitas est omnipotentia, utraque ergo possibilitas dicet necessitatem, si necessitatem, cur ea non sufficiet, ut ex notitia possibilium verbum originetur. Denique ad hoc dici potest, quòd cùm ab æterno sit & cognitio possibilium, & verbum, nihil illic prius est in re, prioritas autem signorum, originis ne quidem prioritatem rationis fundat, sub præcisa ratione originis.

Noto 5. Quamvis essentia sit objectum primarium, & secundarium creaturæ; licèt illa prior sit nobilitate objecti, non tamen notitia; & sicut in correlativis utrumque extremum æque primò noscitur, sic & in præsenti.

Unde admittimus, quòd ratio formalis Quo sit prior intelligibilitate; non tamen id admittimus in præcisa formalitate originis, ad eum modum, quo causæ & effectus in linea causandi admittunt prioritatem, & posterioritatem; non tamen in linea relationis.

Concedimus, quòd absoluta sint priora relativis, & quòd notitia possibilium sit notitia quodammodo relativa, & quòd illa noscere sit noscere aliquid quasi ad extra: quia tamen ipsum verbum est etiam respectivum ad extra; hinc non habet jam jus prævertendi, ut ita dicam, notitiam creaturarum. Quod autem verbum sit respectivum ad extra: Ratio est, quia per nos est manifestativum personaliter etiam creaturarum.

Hoc autem, quod assumitur, Interiora esse priora, adeoque quòd à notitiâ essentiæ debeat præcedit notitia possibilium, id bene modificat Amicus, si cætera sint paria; nam cognitio omnipotentiæ est prior productione Verbi; & tamen dicit respectum ad extra. Et sicut tunc non est ulla disordinatio in notitiis, ita & in præsenti. Et sicut producere Verbum dicit intrinsecam perfectionem; ita eandem dicit notitia possibilium, quæ notitia adfert perfectionem omniscientiæ Divinæ, quæ completur ex omniscientia Increatorum, & Creatorum.

Unde etiam dici potest, quòd notitia creaturarum beatificet patrem ratione medii, in quo noscuntur illæ creaturæ, nempe in omnipotentia. Et quòd illa beatitudo pendeat à creaturâ terminativè & completivè, licet non primariò; hinc & nos completè beamur visione creaturarum in Verbo. *Quod ad cognitionem futurorum attinet.*

Dicendum 2. *Verbum procedere etiam ex cognitione futurorum.* Est Conclusio Ruiz, Valentia, Arriaga, d. 52. n. 33. contra Suar. Vasq. Amicum, & Martinon d. 24. s. 6.

Probatur 1. Auctoritate 1. sit August. ex l. 11. Confess. c. 7. & ex Tract. 21. in Joan. & ex l. 14. de Trin. cap. 13. & 14. *Verbum Divinum est de omnibus,* inquit, *quæ sunt in scientia Dei,* indubiè autem in illa sunt futura. Et ibidem. *Quidquid est in scientia Dei, de quâ natum est, Verbum in ipso est; Quod autem in ea non est, neque in ipso est.* Similia habet l. 83. quæst. q. 63.

2. Auctoritas. Ansel. in Monol. c. 30. *Uno igitur eodemque Verbo, dicit seipsum, & quæcunque facit, & c. 33. Idcircò cum ipse Summus Spiritus dicit seipsum, dicit omnia quæ facta sunt.*

3. Auctoritas S. Thom. hîc q. 33. a. 1. ad 3. *Pater intelligendo se & Filium & Spiritum S. & omnia alia, quæ ejus scientiâ continentur, concipit Verbum, ut sic totâ Trinitas verbo dicatur, & etiam omnis creatura.*

Respondet Martinon. Sufficit Verbum omnia noscere, quamvis non ex omnium scientiâ originetur, quod dicet omnia Verbo, seu sci quia creat per potentiam sibi communicatam.

Contra est. Tum, quia expressè Aug. contraponit Verbum, ipsimet scientiæ Dei, dicitque illud esse de omnibus, de quibus est scientia. Tum, quia nulla est necessitas refugiendi, ut ubi agitur de Verbo, illic intelligatur potentia Verbo communicata; phrases autem PP. debent accipi ut sonant. Tum, quia etiam in simili, Auctoritates, quæ adferri possent de notitia possibilium, possent explicari, quod agant de potentia ad possibilia, quæ communicatur filio, & non de personali eorum expressione.

Probatur 2. Restituendo rationes communes.

1. Ratio est. Verbum procedit ex perfectissimâ comprehensione essentiæ, voluntatis omnipotentiæque Divinæ; Ergo procedit etiam ex notitia futurorum; quia essentia est apta illa præ-

præsentare, & quia futura, sunt objecta voluntatis, omnipotentiæque Divinæ.

Respondet Amicus. Scientiâ comprehensionis ea nosci, quæ spectant ad rem comprehensam naturaliter, & necessariò, qualem connexionem non habent futura, alioqui nulla daretur creata comprehensio; quia nulla creatura agnoscit libera decreta alîus.

Contra est. Tum, quia si quis comprehenderet Deum per impossibile, prout est principium necessariorum, & non comprehenderet prout est principium liberorum, non comprehenderet adæquatè; Ergo Pater si comprehendit seipsum adæquatè, comprehendit etiam se ut principium liberorum, & cur non ex illa notitia principiabit Verbum? Tum, quia arbitraria est restrictio, quòd ad comprehensionem requiratur notitia nonnisi necessariorum. Tum, quia quod adfert de creaturis; non convincit: nego enim ullam creaturam comprehendere adæquatè aliam; neque enim ulla comprehendit potentiam alîus obedientialem, quæ est ipsa entitas creaturæ. Sed hoc etiam concesso nihil evincitur, quia comprehensio debet attingere omnia, si cætera sint paria; quæ hîc non sunt: Nam jus & bonum secreti, quod habet unaquæque creatura rationalis respectu alîus, deposcit, ne à Deo offeratur concursus ad sua noscenda secreta; tale autem jus non datur, ne Pater noscat futura.

2. Ratio est. Pater supponitur habere ante originem filii notitiam etiam contingentium; non enim habet illam communicatam ab alio. Deinde Verbum est expressivum non solùm necessariorum; sed etiam contingentium: non enim solùm necessariorum, sed & contingentium notitiam accipit à Patre.

Respondebis ex Amico. Filium accipere notitiam à Patre omnium, sed non æqualiter, scilicet necessariorum formaliter, contingentium radicaliter, quia scilicet communicatur illi proximum fundamentum veritatum contingentium, quæ est ipsa scientia intelligentiæ.

Contra. Tum, quia Pater non solùm radicaliter, sed etiam formaliter cognoscit contingentia; quia illorum notitiam non accipit ab alio, & ut dictum suprà, omnem notitiam in ante habet; Ergo & Verbo illam communicat non radicaliter, sed formaliter. Tum, quia non sufficit communicatio radicalis scientiæ possibilium inclusa in scientia, & communicatione essentiæ; Ergo nec sufficiet radicalis communicatio notitiæ contingentium. Tum, quia hoc ipso Verbum non esset, ut debet, adæquatum. Quod autem dicit, etiam originem activam Spiritus Sancti non accipere Filium formaliter, sed tantùm radicaliter, id non convincit; quia origo formalis, est ipsa spiratio, profecta ab origine radicali, hoc est, vi spirandi, quàm solam originem ipsummet Verbum ponit, & ponere debet; Simile autem nihil ostenditur, si dicatur Verbo communicari notitia formalis contingentium.

Ratio 3. est à pari, quæ valebit ad retorquenda argumenta: Verbum procedit ex notitia possibilium; Ergo procedet etiam ex notitia futurorum.

Probatur 3. quia nihil obest; non enim obest, quia futura non habent tantam necessitatem, quantam Verbum ipsum; quia non est tanta necessitas possibilium, quanta essentiæ Divinæ; & tamen ex notitia possibilium procedit Verbum. Rursus, si futura in suppositione sui ad se spectentur, habent summam & indispensabilem necessitatem. Nec obest, quia necessaria priora sunt liberis, quia etiam notitia essentiæ, prior est præ notitia attributorum, possibilium, &c. & tamen es his originatur Verbum. Nec obest, si dicas, quòd verbum sit quidem etiam de contingentibus; non tamen quòd sit ortum ex illorum notitia: dicerem enim Verbum quidem procedere de possibilibus, non tamen esse ortum ex notitiâ eorundem; inimaginabileque est, quomodo verbum sit de futuris; non tamen ortum ex notitia eorundem? sequereturque quòd plura nosceret verbum, quàm personaliter exprimeret, adeoque quod non esset adæquatum verbum, quod absurdum est.

Ad solvendas Objectiones

Noto 1. Quòd sicut concessit Suar. Quando verbum originatur ex notitia sui, habere illud rationem futuri; ita dicendo, quòd ex notitia futurorum originetur verbum, posset illis tribui, ut ita dicam, futura futuritio, pendens à verbo, ut ita dicam, futuro. Sed qui negaret & futuris & verbo rationem futuri, bene recurreret ad simultatem præsentialitatis eorundem ad æternitatem, ad quam simultatem, ut repetitò dictum est, semper est attendendum.

Propositio illa: quæ pertinent ad personarum Divinarum constitutionem sunt absolutè necessaria, si faciat hunc sensum: Ex nullius notitia originatur verbum, nisi quod in se ipso est absolutè necessarium; falsa est & petens principium: Si autem faciat hunc sensum: Absolutè est necessarium, ut ex omni, quod est notum Deo, sive sit in se, sive ex suppositione necessarium, originetur verbum, sic propositio est vera, & nihil contra nos. Et sicut est absolutè necessarium, ut Deus noscat tam necessaria in se, quàm ex suppositione; ita & in præsenti. Concedemusque absolutè loquendo, potuisse non originari verbum ex notitia futurorum; negabimus tamen suppositâ illorum futuritione, posse ex illis non originari.

Si autem nulla futura fuissent futura, processisset verbum ex cognitione non futuræ futuritionis futurorum. Nec inde invehetur ulla mutabilitas in verbum; quia non est magis immutabile verbum, quàm sit immutabilis scientia

divina. Sed contingentia futurorum non invehit ullam mutabilitatem in scientiam Dei, sed tota mutatio stabit in extrinseco connotato; ita & in præsenti;

Nec inde sequetur, admittere nos aliquid superfluum in processione verbi; sicut nec admittitur aliquid superfluum in divina cognitione; quamvis liberorum cognitio, potuerit abesse à Deo.

Noto 2. Quòd notitia futurorum, quæ habetur à scientia visionis, prioritatem quandam virtualem habeat: Quia priùs origine Filii, supponitur esse omniscius Pater, adeoque noscitivus futurorum. Habet etiam & alio titulo prioritatem, quia communicat verbo, ut sit personaliter expressivum futurorum. Quanquam ut repetitò dictum est, sufficit sine ulla prioritate, simultas durationis & coëxistentiæ in illa notitia. Porro sicut omniscientiæ divinæ ipsa visionis scientia adfert formalem expressionem, & repræsentationem futuritionis exercitæ, quam exercitam scientia simplicis intelligentiæ non attingit; ita adferet verbo ut sit personaliter expressivum formalis, & exercitæ futuritionis.

Et sicut quamvis omnipotentia supra essentiam non addat nisi connotationem creaturarum, sicut & scientia simplicis intelligentiæ addit connotationem possibilium; nec tamen obest quo minùs ex notitia utriusq; procedat verbum; ita nec oberit, quo minùs procedat ex scientia visionis, quamvis illa supra notitiam simplicis intelligentiæ, non addat, nisi connotationem futuritionis.

Unde negatur talem connotationem nullam intrinsecam perfectionem communicare verbo per modum termini; licèt non communicet productivè, communicare, inquam, dicto modo; quia vi illius habet verbum, ut sit personaliter expressivum omniscibilitatis.

Et quamvis accidat verbo, quòd connotet creaturas, independenter ab earundem suppositione, non tamen accidit supposita illa suppositione, carereque potuisset illa perfectione verbum non supposita futuritione; licèt carere non possit supposita futuritione, quod in simili de scientia dicendum esset.

Noto 3. Quòd hîc dictum est de notitia visionis, idem conformiter dici debere de notitia conditionata.

DIFFICULTAS III.

Quænam Processio in Divinis sit Generatio?

ORdinariè sic titulum proponunt Auctores. Quare nam processio Verbi, & non processio Spiritus S. sit generatio? Sed utrumque in idem recidit. Est difficultas quam graves Auctores censent non esse hujus vitæ, sed sola fide resolvi. Ponit 9. diversas responsiones Amicus d. 18. à n. 7. Non paucas Arriaga d. 4[illegible]. Tota ratio difficultatis in hoc stat. Generat[io] est processio viventis à vivente, in similitud[i]nem naturæ, productio Spiritus S. est processi[o] à Deo viventis personæ in similitudinem naturæ, quia eadem est ejus cum Patre & Filio natura, cur ergo hæc processio non erit generatio? Præter hanc definitionem generationis præ c[æ]culis est habenda definitio ipsius naturæ, quæ scilicet per Aristotelem, sit principium mot[us] & quietis. Interim explicationem difficultatis proponamus. *Sit*

Punctum Difficultatis I.

Respondetur ad quæsitum.

SAnctus Thomas 1. p. q. 27. a. 2. in corpore, rationem hujus hanc reddit. *In Deo idem est*, inquit, *intelligere & esse*, *unde processio Verbi Divinus dicitur generatio*, *& ipsum Verbum procedens dicitur Filius*; quasi diceret S. Thom. Ipsum verbum procedit per intellectionem, quæ intellectio est Dei natura spectata physicè, consequenter solum verbum vi suæ processionis est in similitudinem naturæ. Fundatur hæc ratio inprimis in definitione Generationis, quæ definitur esse processio. Hinc S. Thom. ideò dicit intendi generationem à natura, ut producatur per illam simile in natura, ut videre est apud eundem 1. p. q. 41. a. 5. in corpore. *Omne procedens aliquid*, ait, *per suam actionem producit sibi simile, quantùm ad formam quâ agit, sicut homo genitus est similis generanti in natura humana, cujus virtute agit homo.* Fundatur rursus hæc ratio in eo, quòd scilicet formalitas naturæ competit intellectioni, cùm ergo respectu verbi, forma quâ Pater generat, ut docet S. Thom. sit natura divina, hæc autem est intellectio, fit ut in illa intendat sibi assimilare verbum, consequenter illud ex vi suæ formaliter processionis erit genitum. E contra verò quia forma quâ producitur Spiritus S. non est natura, sed volitio, ideò Spiritus S. ex vi suæ formalis processionis non procedit ut formaliter similis in natura; consequenter Spiritus S. productio non erit generatio. *Hoc ipsum*

Explicatur inprimis tali discursu. Ad hoc ut aliquid dicatur esse, filius debet esse in similitudinem naturæ, ut constat ex definitione generationis. Rursus ad hoc ut aliquid dicatur esse in similitudinem naturæ, debet esse in similitudinem primi principii operandi; natura enim definitivè est primum principium motûs, ly *motus* non pro mutatione accipiendo; quæ Deo mutari non competit; & tamen competit habere naturam; sed ly *motûs* accipiendo, pro operatione: Et quia principium primum operandi in cognoscitivo ente, est intellectio; quod enim aliud? Præcipuè cùm non ideò intell[i]ga

gat ens aliquod intellectivum, quia vult; ſed ideò vult, quia intelligit; fit ut in cognoſcitivo generante, debeat eſſe generatio, in ratione intellectionis: & quia ratio intellectionis formaliter competit verbo, & non Spiritui S. fit ut per egreſſum, ſolum verbum ſit in ſimilitudinem primi principii operandi, quod eſt intellectio: ſi eſt in ſimilitudinem primi principii operandi, fit ut ſit in ſimilitudinem naturæ, ſi eſt in ſimilitudinem naturæ, fit ut ſit Filius. Idem

Explicatur deinde ſic, Spiritus S. vel procedit in ſimilitudinem principii à quo producitur, vel non procedit? Si non procedit, ergo non eſt Filius vi ſuæ proceſſionis: Nam hæc eſt in ſimilitudinem naturæ, cum principio producente: Si procedit in ſimilitudinem cum principio producente, ergo non eſt filius; quia procedit in ſimilitudinem ad volitionem; quæ eſt principium ipſius: Si procedit in ſimilitudinem ad volitionem, ergo procedit in ſimilitudinem ad id, quod non eſt primum principium operandi: Nam volitio, eſt quid ſequens ad intellectionem, adeoq; non eſt quid primum; Si non procedit in ſimilitudinem ad id, quod non eſt primum principium operandi, non procedit in ſimilitudinem naturæ: Si non procedit in ſimilitudinem naturæ, non eſt Filius. Addo, quòd hæc ſimilitudo fundativa rationis Filii, debeat eſſe ex vi proceſſionis: Nam homo qui aſſumeretur ad creandum alium hominem, non diceretur genuiſſe illum, eſſeque Pater ipſius: Quia non ex vi proceſſionis, viventibus debitæ, ſimilis illi eſſet in natura. Duo item fratres, ſunt ſimiles in natura, unus tamen non eſt Filius reſpectu alterius; quia non ex vi proceſſionis ab illo, formaliter habet illam ſimilitudinem. *Hoc ipſum*

Explicatur 3. Omnis generatio ex definitione ſua debet eſſe in ſimilitudinem naturæ, ergo & aliqua; quia in omni materia verificata univerſali verificari debent & particulares; conſequenter & divina generatio, debet eſſe in ſimilitudinem naturæ. Porro hæc ſimilitudo triplex in præſenti cogitari poteſt. 1. Similitudo ratione identitatis in natura, & hanc ſimilitudinem habet etiam Spiritus Sanctus, utpote ejusdem cum reliquis perſonis naturæ. Rurſus accipi poteſt ſimilitudo in natura, deducta ex hoc ipſo, quia ſecunda perſona, eſt Verbum; omne autem verbum ex ratione ſua, dicit ſimilitudinem cum objecto: Hæc ſimilitudo, eſt quidem propria Filio, & non ita communis cum Spiritu Sancto, ſicut prior; non eſt tamen ſufficiens ad rationem Filii, inprimis quia generatio iſta debet eſſe generatio phyſica; Ergo & ſimilitudo phyſica; non autem purè intentionalis, qualis eſt ſimilitudo petibilis, à formalitate verbi. Deinde, pone per poſſibile vel impoſſibile creaturam, quæ eliciat actum, qui in entitate ſit ſubſtantia, pone illam creaturam noſcere ſeipſam, & quidem intuitivè, illa notitia erit ſubſtantia, ut ſupponitur, & erit ſimilis intentionaliter, nunquidné jam illa notitia erit homo? Nunquidné jam habebit corpus, & animam? Nunquid notitia Angelica, ſi eſſet ſubſtantia, terminareturque ad ſuam noſcendam ſubſtantiam, hoc ipſo eſſet filius. Ergo apparet ſimilitudinem intentionalem, non eſſe ſimilitudinem fundantem ſimilitudinem quæſitam phyſicam, & ſufficientem ad eſſe Filii.

Tertia ſimilitudo eſt, quâ eſt aliquid ſimile producenti, in eo ipſo in quo producitur; & hæc eſt requiſita ad generationem, cujus ratio eſt, petibilis ex ipſa definitione generationis, quæ dicitur eſſe, Proceſſio in ſimilitudinem; ſeu in eo in quo procedit, vel producitur ſimilis. Quia verò ſola ſecunda perſona in eo, in quo producitur, eſt ſimilis naturæ, fit ut ſola ſecunda perſona, ſit Filius. Quod verò ſola ſecunda perſona in eo, in quo producitur, ſit ſimilis naturæ divinæ, hoc inde probatur, quia natura divina eſt de linea intellectionis, & ſecunda perſona in eo in quo producitur, hoc eſt in ratione Verbi, eſt etiam de linea intellectionis: Hinc fit, ut ſola ſecunda perſona, ſit Filius. Quia verò Spiritus S. in eo, in quo producitur, eſt de linea volitionis, utpote amor perſonatus, natura autem divina non eſt de linea volitionis, fit ut non ſit ſimilis Spiritus S. in eo, in quo producitur, adeoque nec Filius.

Dices 1. cum amico. Conſtitutivum Dei, non eſſe intellectionem.

Respondetur. Quòd natura ſub formalitate naturæ, ſit in Deo intellectio, non eſt articulus fidei, ſed ſola doctrina Theologica, fundata ut dixi in auctoritate Ariſt. hinc ratio etiam quam aſſumpſimus non eſt de fide, ſed probabilitatis Theologicæ.

Dices 2. cum eodem, ſequi ex hac doctrina Spiritum S. vi ſuæ proceſſionis non eſſe æque Deum, ac Filium, immo vi ſuæ proceſſionis non eſſe formaliter Deum, ſed tantum proprietatem Dei, proinde vi ſuæ formalis conſtitutionis perſonalis, non eſſe æquè Deum ac Filium, nec univocè perſonam divinam, nec proceſſionem ejus poſſe dici proceſſionem Dei; quia non tendit formaliter ad communicandam Deitatem. Idem arg. ſic ulteriùs proponi poteſt; Spiritus S. ex vi ſuæ proceſſionis, eſſentialiter eſt Deus; Ergo ex vi ſuæ proceſſionis eſt ſimilis in natura; conſequenter proceſſio illius, erit generatio.

Responderi ſolet. Spiritum S. licèt ex vi ſuæ proceſſionis ſecundariò, indirectè, & ſolùm identicè ac materialiter, eſſentialiter ſit Deus; non tamen primariò & formaliter; ad eum modum, quo vi verborum ponitur directè v.g. corpus, concomitanter autem ſanguis; & ad eum modum, quo forma habet in ſe plures gradus entis, & tamen nonniſi ſecundùm gradum

dum specificum primò & per se determinat & specificat, quamvis ad illam specificationem etiam reliqui gradus requirantur: Sic primò & per se processio Spiritus S. communicat amorem, quamvis identicè & materialiter communicet etiam Deitatem. *Hæc responsio*

Non satisfacit. Tum quia decus adhuc formæ est, quòd nonnisi secundùm rationem ultimam specificet, dedecus autem Spiritus S. esset nonnisi materialiter & identicè esse Deum, difformitasque esset in sensu verborum, præcipuè attendendo ad placitum Christi D. si vi consecrationis corporis poneretur etiam sanguis directè, tale autem nihil in præsenti, ostendi potest. Tum quia si fieri potest debet salvari, ut Spiritus S. primò & per se sit Deus, & simul non sit Filius, ne ex hac inæqualitate materialiter & formaliter communicatæ Deitatis, detur cavillationibus locus. Tum quia satis videtur ad deserendam hanc responsionem, quòd concedat Spiritum S. vi processionis primò & per se non esse Deum.

Respondetur 2. Negando sequelam; licèt enim in eo, in quo producitur, non sit similis in natura, sufficit ut vi productionis, in formalitate amoris personati, competat illi primò habere formaliter communicatam Deitatem, & licèt Spiritus S. ex vi suæ processionis sit essentialiter Deus; quia tamen in eo in quo producitur, non est similis in natura, fit ut non sit Spiritus S. Filius.

Respondetur 3. Fundamento habito in S. Thom. hîc p. 1. q. 36. a. 2. in corpore, scilicet Spiritum S. habere Deitatem vi processionis divinæ; non autem vi processionis suæ, seu processionis per voluntatem. Nec inde sequetur, Filium Dei præ Spiritu S. perfectiori modo esse Deum; cùm enim radix omnis perfectionis sit Deitas, quæ eadem in utroque est, fit ut eandem perfectionem utrique conferat.

Addo. Condistinguendas esse has propositiones; ex vi processionis, habet formaliter communicatam, naturam divinam, Spiritus S. & aliam hanc: Ex vi processionis formaliter, habet communicatam, naturam divinam Spiritus S. Prior est vera; neque enim materialiter & identicè est Deus; aliàs non esset ita Deus, sicut Pater, & Filius, qui formaliter est Deus. Nec ex hac concessa sequitur illum esse Filium, quia ex eo, quòd aliquis formaliter sit homo, non sequitur esse Filium, sed tantùm quòd sit homo formaliter, ex vi processionis, seu in eo in quo producitur similis naturæ humanæ. Secunda autem propositio est falsa; reddit enim hunc sensum, ex ipso processionis modo, procedit Spiritus S. in similitudinem naturæ. Et si hæc esset vera, tum primùm argueretur Spiritum S. esse Filium. Illustrari id potest tali instantiâ, si creetur homo ab alio homine, divinitùs ad id elevato, vera erit ista propositio, ex vi productionis, est formaliter homo; falsa autem hæc, ex vi productionis formaliter, est homo; quia reddit hunc sensum; Ex vi processionis formaliter, est illic similitudo in natura, adeoque generatio.

Instat 1. Ad hoc, ut dicatur, Petrus esse filius Pauli, sufficit, quia ex vi processionis est homo: Ergo etiam ad hoc, ut dicatur Spiritus S. esse Filius, sufficit, quia ex vi processionis communicatur illi Deitas.

Respondetur. Præter jam dicta, ex dictis hoc in particulari applicando, disparitatem esse, quia homo in eo, in quo producitur, est jam in similitudinem naturæ, adeoque Filius; jam autem in Divinis, non omne quod producitur, in eo in quo producitur, est de linea intellectionis, seu in similitudinem naturæ divinæ.

Instat 2. Spiritus S. habet naturam divinam; Ergo est in similitudinem naturæ, habet etiam communicatam ab alio, ergo ex vi processionis.

Responsum est jam, ex vi quidem processionis, sed non in eo, in quo producitur habendo similitudinem quæsitam.

Instat 3. Amicus, Spiritus S. ex vi suæ processionis formaliter producitur, ut hypostasis divina; nam quidquid est terminus per se productionis, per se procedit vi productionis. Hypostasis Spiritus Sancti, est per se terminus spirationis passivæ; Ergo per se vi suæ processionis, procedit, ut subsistens in natura divina. Quod ipsum ulteriùs in hoc fundatur, quia hypostasis immediatiùs ordinatur ad naturam, quàm ad proprietates naturæ: Sed per nos volitio non est natura, sed Proprietas naturæ; Ergo hypostasis Spiritus S. vi suæ processionis, formaliter non procedit, ut immediatè subsistens in volitione, sed in natura divina.

Responderi potest. Spiritum S. ex vi processionis formaliter non procedere ut hypostasin divinam; sed ut amorem subsistentem. Ratio, quia id primò formaliter & per se est terminus productionis, quod primò & per se respondet principio productivo; principium autem productivum Spiritus S. est volitio, cui primò & per se respondet amor. Et quia hic amor productus, non distinguitur virtualiter à subsistentia, fit ut procedat tertia persona tanquam amor subsistens. Idemque proportionaliter dicendum de verbo, quod procedit tanquam intellectio personata. Quod si ulteriùs quæras, quæ sit distinctio inter amorem, v. g. subsistentem, & inter hypostasin divinam? Hæc assignari poterit, quia in amore subsistente est concretum, quod immediatè non dicit naturam, sed de linea volitionis, terminum subsistentem; jam autem hypostasis divina, dicit concretum ex natura & subsistentia. Hinc illa propositio; Hypostasis immediatiùs ordinatur

ur ad naturam diſtinguenda eſt; quòd vera ſit e creatis, quia in creatis nihil producitur ſub-antialiter & terminabiliter à ſubſiſtentia, niſi atura. Nec inde ſequetur, quòd verbum im-nediatè non procedat in ſimilitudinem naturæ, ò quòd verbum ſit intellectio perſonata; ſuf-cit enim quòd in quo producitur, & quo pri-nò terminatur, ſit in ſimilitudinem naturæ; uia eſt de linea intellectionis.

Solet hîc urgeri auctoritas Joannis Theolo-i ex Flor. Seſs. 18. & 19. ſed illic non plùs vult oannes Theologus, quàm quòd natura exigi-va etiam ſubſiſtentiæ Spiritûs S. concurrat t principium communicativum, hoc eſt exi-ens communicari.

Ad inſtantiam hanc tertiam, etiam fultam ac auctoritate ſic aliter, reſponderi poteſt. ranſeat quòd producatur Spiritus S. ut hypo-aſis divina, tranſeat quòd hypoſtaſis imme-iatiùs ordinetur ad naturam; inde non ſeque-ur fore jam Spiritum S. Filium: Quia in eo, in uo producitur, non eſt in ſimilitudinem natu-æ, quæ eſt intellectio.

Punctum Difficulta-tatis 2.

olvitur principalis Objectio, & proponuntur aliorum Explicationes.

DICES 3. Natura divina non minùs eſt in-tellectio, quàm volitio: Ergo cùm Filius n eo, in quo producitur ſit de linea nonniſi in-ellectionis, non erit in ſimilitudinem naturæ; uia ipſa natura, eſt etiam volitio.

Hæc objectio ut ſolvatur, decidenda venit uæſtio. *An intellectio & volitio diſtinguantur ealiter virtualiter:* Si enim non diſtinguantur irtualiter; æque etiam volitioni atque intel-ctioni competet eſſe naturam: Attigimus hoc unctum diſcurrendo de hac propoſitione, in-ellectus generat, diximusque attendendo ad hraſes PP. ex quibus illic argum. procedebat, quas examinare unicum erat intentum, quòd d non ita clarè colligatur. Sed nunc de ipſo ob-ecto, quantùm quidem conformiter ad tuen-am præſentem rationem dicendum ſit, diſcu-enda venit.

RATIO I. eſt ponendæ talis diſtinctionis: Quia non poteſt meliùs oſtendi; cur proceſſio ilii ſit generatio, quàm hæc, quia Filius in eo n quo producitur, eſt de linea intellectionis, pſa autem natura divina, eſt intellectio: Sed on poſita diſtinctione virtuali inter intellectio-nem, & volitionem, non poterit hæc, defendi atio: Quod ipſum prob. quia illa natura nemi-ne cogitante, non minùs erit intellectio, quàm olitio; Ergo ſi Filius eſt in ſimilitudinem na-uræ, deberet eſſe in eo, in quo producitur, & de linea intellectionis, & de linea volitionis, quod falſum eſt. Hoc ipſum ſic aliter declara-tur, quia duo tantùm eſſent modi defendendi hanc rationem. Primus, quo utitur Quiros d. 15. à n. 163. Quia Filius, ut realiter diſtinctus à ſuo principio producente, eſt ſimilitudo produ-cta illius ſpeciali ratione: Sed hoc non ſubſiſtit; quia ſimilitudo dicit convenientiam ab utrinq; quæ autem hîc convenientia, ſi Filius dicit non-niſi intellectionem productam; natura autem etiam volitionem? Secundus modus eſt, quem etiam, ſuprà adhibuimus ad evitandas phraſes PP. quia ſcilicet ſimile eſt brutum homini ra-tione animalitatis, & non ratione rationalitatis, quamvis hæc duo ſint indiſtincta virtualiter; ita etiam quòd poſſit eſſe Filius in ſimilitudinem intellectionis, & non volitionis; licèt hæc in-ter ſe virtualiter non diſtinguantur: ſed ad de-fenſionem præſentis rationis, id non conducit; Si enim natura eſt ſimul etiam volitio, & Filius eſt in ſimilitudinem naturæ, deberet etiam eſſe in ſimilitudinem volitionis; ad eum modum, quo ſi brutum in natura eſſet ſimile homini, de-beret eſſe ſimile, etiam rationalitati. Deinde brutum eſt ſimile homini ratione connotato-rum extrinſecorum; neque enim ratione recti, eſt ſimile; Filius autem debet dicere ſimilitudi-nem in ipſo recto, in ipſa natura; rectum autem diceret & intellectionem & volitionem. Et ſic-ut ad Filiationem creatam non ſufficit ſimilitu-do præciſè ratione connotatorum; ita nec ſuffi-cit ad filiationem increatam.

RATIO 2. eſt, quia ubi reperiuntur ſimilia prædicata, his: Natura communicatur, Pater-nitas non communicatur, illic reperitur diſtin-ctio virtualis; ſed in præſenti talia prædicata re-periuntur, quia producta intellectione paſſiva, ſeu verbo, hoc ipſo eſt proceſſio in ſimilitudi-nem naturæ, & producto amore paſſivo, ſeu Spi-ritu S. non eſt proceſſio in ſimilitudinem natu-ræ; Item Filius hoc ipſo quia eſt in ſimilitudi-nem intellectionis, eſt in ſimilitudinem naturæ, & Spiritus S. hoc ipſo, quia eſt in ſimilitudinem amoris, non eſt in ſimilitudinem naturæ, &c. Ergo habentur prædicata ſimilia huic, natu-ra communicatur, Paternitas non communi-catur.

RATIO 3. eſt, quia argum. in oppoſitum non convincunt; ex alia parte ad defenſionem al-latæ rationis, eſt hoc neceſſarium. *Ad ſolven-das rationes*

NOTO I. Quòd ad ſalvandas locutiones PP. ſufficiat ut volitio, & intellectio ſit idem reali-ter, ſufficitque ut natura divina ſit idem realiter cùm eo, quod ſibi complacet in ſuo cultu, &c. ſitque radix volitionis.

NOTO 2. Quamvis natura ſit perfectio ſim-pliciter ſimplex, non eſt neceſſe, ut omnem per-fectionem formaliter contineat; neque enim

id

id deposcit illius definitio. Deinde cum perfectum sit id, quod est debitum, cùm intellectioni non sit debitum spirare, quamvis non spiret, adhuc poterit intellectio, esse perfectio simpliciter simplex.

Noto 3. Quomodo salvandum sit: Quòd Intellectio sit primum principium motus in Divinis? Alii dicunt, quomodo sit radix volitionis? de quo discurrentem consule Arriaga à n. 65. Hoc breviter teneri potest, Primitatem hanc in hoc stare, quòd licet intellectio & volitio sint idem realiter, & utraque ab æterno, nihilominùs quòd non ideò se Deus intelligat, quia amat, sed quòd ideò amet, quia intelligit. Et licèt radix physica, debeat distingui realiter à radicato physico, non tamen radix virtualis: Si autem quæras quæ sit ista radix? & quæ illi conveniant prædicata contradictoria? recurrendum erit ad rationem secundam. Licèt item radix virtualis, debeat id facere, quod & realis, non sequitur quòd realiter debeat producere, & principiare volitionem; quia id quidem debet præstare radix virtualis, quod & realis, sed salva indistinctione reali, quæ indistinctio non salvaretur, si realiter intellectio, volitionem præcederet, vel produceret; nam hoc utrumque arguit distinctionem realem.

Et sicut inter naturam & paternitatem datur distinctio virtualis in ordine ad communicari & non communicari; non tamen ad omnia prædicata; ita & in præsenti dabitur in ordine ad hæc prædicata, quæ requiruntur ad salvandam processionem verbi, non tamen ad alia.

Ex quo colliges, neque illam dandam in aliis prædicatis absolutis, quia ad nullum defendendum mysterium, id est necessarium.

Neque verò si ponatur hæc distinctio, dabitur major identitas in creatis, quàm in increatis; nam nusquam in creatis intellectio & volitio identificantur realiter; quanquam sicut negata distinctione virtuali inter animalitatem, & rationalitatem, ad defensionem mysterii conceditur illa, inter naturam & paternitatem; ita & in præsenti.

Explicationes aliorum.

Explicat 1. Bonav. &c. Verbum dici genitum, quia procedit per modum naturæ, non autem Spiritum Sanctum, quia hic procedit per modum voluntatis. Hæc explicatio nisi cum nostra coincidat.

Non Satisfacit. Tum, quia de hoc ipso quæritur, cur Filius procedat per naturam? Tum, quia illa ipsa volitio est natura Divina, cur ergo procedere per illam, non erit procedere per naturam? Tum, quia ly *procedere per naturam* quid est? Si importat procedere per determinationem ad unum, etiam datur determinatio ad producendum Spiritum Sanctum; Si importet procedere ex inclinatione & fœcunditate naturæ; competit id etiam Spiritui S. Si ly *per modum naturæ* importat procedere non supposita alia operatione substantiali, unde de hoc, quòd tale procedere importet filiationem?

Explicat 2. Cajet. &c. Ideò secundam personam esse Filium; quia procedit per intellectum, adeoque est Verbum; Omne autem Verbum dicit similitudinem. Addit Perez de Trin. d. 3. n. 69. Intentionalem similitudinem solam non sufficere ad Filiationem, sed sufficere cum identitate in natura. *Hæc explicatio*

Non Satisfacit, quia jam est impugnata. Deinde sola identitas in natura, non sufficit ad filiationem, similitudo intentionalis non est etiam differentialiter Filiatio, quomodo ergo utrumque conjunctum constituet Filiationem? ad eum modum, quo si animalitas differentialiter non constituit hominem, nec etiam rationalitas, quomodo juncta constituent?

Explicat 3. Vasquez cum Rosmer. Ideò secundam personam esse Filium, quia est imago Patris ad præsentandum expressa. *Hæc explicatio*

Non Satisfacit. Tum, quia nomine imaginis in re ipsa, & seclusa vi vocis, vel venit identitas in natura? & hæc competit etiam Spiritui S. vel nomine imaginis venit expressio intentionalis? & hæc jam impugnata: quæ autem est tertia? Tum, quia in creatis, quòd Filius sit imago Patris, non aliunde habetur, quàm quòd sit ab illo productus, & habeat similem naturam; hoc autem totum competit etiam Spiritui S. unde semper restabit inquirere, (nisi velis recurrere ad nostram sententiam) quid sit illa proprietas nata repræsentare, & quidem constituendo in ratione Filii? Tum, quia concedimus quidem esse Filium imaginem Patris, sed non nisi secundùm explicationem à nobis positam.

Explicat 4. Zuniga, & Hurt. apud Perez; Ideò secundam personam esse Filium, quia accipit naturam fœcundam, cum virtute illam communicandi alteri, hoc est Spiritui Sancto.

Non Satisfacit. Tum, quia præter formalitatem spirantis, habet etiam formalitatem Filii, Verbum, & quidem condistinctam; quia illa prior est communis; ratio Filii non est communis; Ergo apparet quòd in ratione Filii, non constituatur vi illa producendi, utpote condistincta. Tum, quia priùs est esse in ordine ad se, quàm in ordine ad aliud; Esse autem Filium, est esse in ordine ad se; Ergo in hoc ordine, non constituetur per esse ad aliud. Tum, quia nunquam communis apprehensio, ideò Paulum dicit esse filium Petri, quia potest generare alium. Tum, quia quamvis concedant DD. quòd si Spiritus S. non procederet à Filio,

nec

on diſtingueretur ab illo; tamen non dicunt, am tunc ſecundam perſonam non fore Filium; rgo apparet quòd filiatio, non ſit deſumenda x vi proceſſionis. Tum quia vel ad rationem ilii ſpectat accipere naturam cum vi commu-icandi eo modo, quo eam habet Pater vel di-erſo modo? Si eodem, ergo ſecunda perſona on eſt Filius: Non enim habet vim generan-li: Si diverſo modo, quid ille faciet ad hoc, ut licatur generari? Tum quia quamvis de ratio-e naturæ, ſit eſſe principium operandi, id ve-um eſt de operatione, quæ ſit vitæ exercitium; uod convenit etiam Spiritui S. ſed non de ope-ratione productiva perſonaliter, convenietque n modo eſſendi, & operandi vitaliter, ſed non n modo producendi perſonaliter.

DIFFICULTAS IV.

De Connexione inter procedere, & diſtingui.

PArticulariùs titulum ſic alii proponunt: An ſi per impoſſibile Spiritus S. non procederet à Filio, diſtingueretur à Filio?

PRÆMITTO 1. *Quis ſit ſenſus Auctorum in hac materia?* Negant diſtinguendum, S. Thom. ut putatur, Thomiſtæ, Suar. Vaſq. Valen. Ruiz, Granado, Amicus d. 27. Arria. d. 53. ſ. 4. Oppoſitum ſentit Scotus, Aureolus, Henricus, Bacconius, Lichetus, Rubio, Greg. Gabriel, Palatios, Faventius, & Pontius d. 10. n. 24.

PRÆMITTO 2. *Quòd ſit ſuppoſitio impoſſibilis, ut non procedat Spiritus S. à Filio*; Eſt enim hoc per fidem noſtram eſſentiale Filio.

PRÆMITTO 3. *Quomodo ſit formanda hæc ſuppoſitio, ut non tollat ſeipſam?* Gotfredus quod l. 7. q. 4. apud Scotum in 1. d. 11. q. 2. ſub initium, putat, iſtam ſuppoſitionem eſſe impoſſibilem tollentem ſeipſam; ut hoc evadatur; non eſt ſtandum in hoc ſolo, quòd Spiritus S. non procedat à Filio; niſi enim ponatur aliquod illius eſſe, merum non procedere ſine ullo addito, fundare non poteſt realem poſitivam, de qua hîc quæritur, diſtinctionem; nec ſufficit ponere, quòd ſi eſſet Spiritus S. & non eſſet Filius à quo procederet, diſtingueretur ne realiter à Filio, ſic enim etiam præſcinderetur, filum diſcurrendi. Rurſus, non debet poni manens perſona filii cum omnibus, quæ nunc habet; quia Suppoſitio tolleret ſeipſam: Supponeretur enim omnia habens, quæ nunc, & tamen non habens vim ſpirandi.

Itaque ſic formari ſuppoſitio debet, ut eam etiam oppoſiti formant cum Ruiz hîc ſ. 3. n. 3. ſi per impoſſibile Spiritus S. non ſecundum integram rationem Spiritus S. ſed ſecundùm hanc præciſè rationem formalem, quæ eſt procedere à Patre per voluntatem, exiſteret, ſimiliterque ſupponatur exiſtere filius, ſecundùm præciſam rationem filii abſtractam à ratione ſpirantis, diſtinguerenturne?

DICENDUM 1. *Secundùm dictam hypotheſin diſtinguendo realiter.* Cenſuratur quidem hæc ſententia à Ruiz, & ab aliis non nominatis apud Vaſq. & Zumel. ſed Vaſq. c. 3. docet, non eſſe cenſurandam, cui acceſſit Arriaga, & poſt illum Amicus n. 60. dicitque contra illam nullum eſſe apertum Eccleſiæ, aut Concilii teſtimonium, & alioqui inquit ille, habet graves auctores.

PROBATUR 1. Auctoritate Anſelmi, qui de proceſſione Spiritûs S. c. 2. *Quomodo, inquit, Filius exiſtit de Deo naſcendo, & Spiritus S. procedendo, ipſa diverſitate nativitatis, & proceſſionis referuntur ad invicem, ut diverſi, & alii ab invicem.* Ubi ut vides diſtinctionem non in oppoſitionem producentis & producti; ſed in diverſitatem nativitatis & proceſſionis refert. Deinde in fine ait; *Filius autem ut interim aliam cauſam dicam, quoniam nondum conſtat, quòd Spiritus Sanctus de illo ſit, & procedat, ideò non eſt Spiritus Sanctus, nec Spiritus Sanctus eſt Filius, quia Filius naſcendo habet eſſe de Patre, Spiritus verò S. non naſcendo ſed procedendo.* Et certè nunquid ante definitam proceſſionem etiam à Filio, indiſtinctas illas perſonas imaginabatur Eccleſia?

PROBATUR 2. Tum quia implicat contradictionem, duas perſonas eſſe, & non eſſe diſtinctas realiter; eſſent enim duæ, & non eſſent: ſed adhuc tunc eſſent duæ perſonæ, quod prob. quia vel ponis in illa ſuppoſitione perſonam filii, licèt jam aliam & aliter ſe habentem, vel non ponis? Si non ponis, facis contra debitum ſuppoſitionis, ut dictum eſt, & ſaltem adſtruis diſtinctionem realem negativam inter perſonam & negationem alîus perſonæ; ſi autem ponis etiam filii perſonam, ergo ponis duas. Tum quia vel ſupponitur manere, eadem formaliter, licèt non realiter filiatio prout illa condiſtinguitur ſpirationi activæ, vel non ſupponitur manere eadem? Si ſupponitur manere, ut voluit Vaſq. d. 147. n. 2. Ergo ſicut nunc diſtinguitur realiter etiam filiatione, etiam tunc diſtingueretur: Si autem non ponis, deſtrues ſuppoſitionem. Tum quia ſi per impoſſibile eſſent diſtincti duo filii in Divinis, diſtinguerentur adhuc realiter; Ergo etiam diſtingueretur tunc Spiritus Sanctus ab illo filio. Tum quia illa tertia perſona, vel eſſet filius replicatus, vel pater replicatus, vel tertium ab utreque diſtinctum? Non ſupponitur eſſe filius replicatus; hoc enim non vult ſuppoſitio; & quis dubitat replicatum à ſeipſo, non diſtingui realiter? Si autem eſt Pater replicatus, quomodo ſupponis procedere illum realiter à Patre? Si autem ſit aliquid tertium, illud erit diſtinctum realiter, quod ſic prob. Quotieſcunque aliqua duo ſunt diſtincta realiter à tertio, etiam inter ſe diſtincta ſunt realiter, ſed illæ duæ perſonæ eſſent diſtinctæ realiter à patre, quia pro-

productæ; Ergo etiam inter se essent distinctæ realiter. Major prob. Inductione, neque ei opponas, quia animalitas & rationalitas distinguuntur realiter à Gabrielitate; & tamen non distinguuntur realiter inter se; nam hæc sunt nonnisi formalitates, & conceptibilitates, tunc autem verbum comparatum ad Spiritum S. non esset formalitas illius. Tum quia vel adhuc tunc produceret Filium, & Spiritum Sanctum Pater, vel non produceret? Si non produceret, aufers statum quæstionis; supponitur enim à Patre procedere; si producitur, quæro an tunc dum producitur filius, etiam ex parte Patris, producitur realiter Spiritus S. vel non? Si non producitur, ergo aufers statum quæstionis, quia jam non ponis ullam personam Spiritus S. etiam per ordinem ad Patrem, nisi unum filium, qui indubiè à seipso non distinguitur realiter; si producitur realiter, tunc etiam Spiritus S. ergo illa producta sunt distincta realiter inter se, quia etiam secundùm illam suppositionem, respectu patris, hæc quidem persona esset filius, illa non filius, orieturque hæc distinctio ex modo procedendi à patre.

Probatur 3. Ratione, quam sibi etiam oppositi proponunt, de facto Paternitas & Filiatio distinguuntur realiter à Spiritu S. & tamen non opponuntur illi relativè: Nam illi solùm opponitur relativè spiratio activa, vel in concreto spirans; Ergo & tunc sub formalitate Filii posset distingui. Ant. ita prob. apud amicum, si quà Filius non distingueretur, esset idem cum Spiritu S. sicut Pater quia quà spirans non distinguitur à Filio, est idem cum filio.

Respondet 1. Arriaga cum Suar. Filiationem & Paternitatem opponi Spiritui S. tanquam principium constitutivum Quod: Oppositio enim propriè reperitur, inter principium Quod, & inter terminum productum: Ergo Filius ut principium Quod, Spiritûs S. debet ab illo distingui, sed non per essentiam, quia hæc est communis: Non per spirationem activam, quia hæc non constituit principium Quod; Ergo per filiationem.

Contra est. Quia hæc responsio concedit argumento, quod intendit, scilicet Filiationem & Paternitatem opponi Spiritui S. tanquam principium constitutum Quod; Ergo & tunc opponerentur.

Respondent 2. Thomistæ Neg. Filium distingui filiatione, eò quòd in Divinis non sit idem principium distinctivum & constitutivum; nec tamen per eosdem Thom. Filius, est idem filiatione cum Spiritu S. quia licèt filiatio non sit formalis ratio distinguendi personam Filii; Est tamen ratio formalis constituendi; formale autem constitutivum personæ unius, non est idem cum constitutivo alius.

Conra est. Tum quia quòd in Divinis alio constituantur, alio distinguantur personæ, probatur per hoc ipsum, quod est in quæstione, hoc est per præsentem difficultatem. Tum quia non est ratio, cur ipsum etiam constitutivum, non distinguat realiter. Tum quia distinctio realis nihil aliud est, quàm alietas realis unius ab alio: Sed in ipsis constitutivis personarum, datur alietas realis unius constitutivi ab alio; Ergo dabitur in ipsis constitutivis distinctio realis: Suppono autem mansura tunc constitutiva personarum.

Respondent 3. Alii. Opponi filiationem Spiritui S. vel quia est radix spirationis activæ, eamque includit, vel quia est subsistentia personæ, quæ producit Spiritum S. vel quia Filiatio licèt non sit spiratio activa; est tamen receptio actualis illius.

Contra est. Tum quia filiatio in illa formalitate, in qua non includit spirationem activam, in qua non est radix ejusdem, sed consideratur sub sola formalitate producti filiativi, adhuc distinguitur à Spiritu S. nec est idem in hoc genere cum illo; adhuc enim in hoc genere est persona, & non quid commune Spiritui Sancto; Ergo cùm hoc suo modo mansurum sit in suppositione illa impossibili, adhuc distinguet. Tum quia, quamvis filiatio sit subsistentia personæ producentis, tamen etiam sub formalitate præcisa subsistentiæ, non est idem cum Spiritu S. Ergo adhuc distinguetur. Tum quia non solum id, quod recipitur, sed & id quod recipit, non est idem realiter cum Spiritu S. Ergo adhuc distinguit; hoc autem tunc suo modo maneret.

Dicendum est 2. *Casu quo filius esset intellectio & volitio passiva, nihilominùs aliâ productione poneretur filius, aliâ Spiritus S. adhuc distinguerentur realiter.*

Probatur iisdem Rationibus, quibus suprà.

Dicendum est 3. *Casu, quo Filius esset intellectio passiva, & volitio; neque tamen jam produceretur Spiritus S. ab ipsomet Patre, aliâ productione, non distingueretur tunc ab alio.*

Ratio quia idem à seipso non potest distingui realiter. Ergo nec Filius, si simul esset volitio passiva, distingueretur à Spiritu Sancto, qui est volitio passiva. Sed nego ita formari debere suppositionem. Tum quia ita debet formari, ut det quæstioni locum; hîc autem non datur. Tum quia non videtur esse ulla connexio inter hoc, quod est procedere nonnisi per modum intellectionis passivæ, & inter hoc, quod est procedere tanquam volitionem passivam; nec enim hæc habent se sicut definitio & definitum, nec ita se habent, ut uno formaliter affirmato hoc ipso aliud negetur formaliter; Ergo separatio illa potest supponi non per suppositionem tollentem seipsam. Ergo potest supponi adhuc Pater producens Spiritum S. quamvis ipse Filius supponatur esse intellectio & volitio passiva.

Tum

um quia formalitas generationis est soli filio ebita, spiratio autem activa, est quid commu- e: Cur ergo mutatâ spiratione activâ, debet ipponi formaliter de toto mutari generatio? um quia potest supponi animalitas Petri sine ationalitate, ergo & generatio sine spiratione ctiva, quæ sit à Filio, sed quæ sit solum à Patre. d solvendas Objectiones

Noto 1. Auctoritatem S. Thom. hîc q. 36. .2. in corpore non esse contra nos, ait enim ita: *piritus S. ita necessariò procedit à Filio, quòd si non rocederet, non distingueretur ab eo personaliter*, bi nihil agit de suppositione impossibili, & uidem tali ut à nobis formatur. Titulus tiam articuli procedit de eo, quod de fa- to est, idemque ostendit corpus articuli. Le- atur textus. Adduci solet auctoritas Flor. sed dvertit Vasq. illam falsificari contra nostram ententiam. Ad alios PP. quid sit dicendum

Noto 2. Quòd secundùm præsentem ordi- em, secundùm articulum fidei, Scripturâ & Patribus roboratum, & secundùm aliquid no- is notius, sola oppositio producentis & produ- ti arguat distinctionem realem: sed nihil agunt le suppositione impossibili. Et sicut fides & uctoritas non ponit aliam filiationem, quàm quæ sit productiva Spiritus S. nec tamen vetat, suppositione ponere per impossibile alium fi- lium, sic nec vetat ponere, aliam distinguibi- litatem.

Noto 3. Posse nos concedere, quod tunc distinguerentur relationibus disparatis Filius & Spiritus S. quamvis autem relatio spirationis a- ctivæ, & paternitatis, non distinguant realiter, hoc inde est, quia relatio illa est quid commune ut fides docet, communia autem non distin- guunt realiter; jam autem in casu suppositio- nis, productio utriusque, non esset communis, & comparatè ad Patrem utraque persona ex- isteret, produceretur, &c. Hæc autem distin- guunt sufficienter realiter. Unde productio Filii esset per modum naturæ; sed personaliter, & productio Spiritus per modum voluntatis personaliter, adeoque sufficienter addistingiu.

Sed quomodo Spiritus S. haberet tunc ratio- nem tertiæ personæ?

Respondetur. Haberet rationem ter- tiæ, non ratione productionis à filio, sed numeri- cè, quia scilicet ubi est præter duo unum, illic est tertium, undecunque numerum inceperis. Immo posita distinctione virtuali intellectionis à volitione, ostendetur etiam illo casu, prioritas Filii, præ Spiritu Sancto.

DISPUTATIO ULTIMA.

De Sanctissima Trinitate controversè.

PRæmisimus initio hujus Tractatûs, duas eum debere habere partes: Absolutis proinde iis, quæ magis speculativa sunt, accedendum ad ea, quæ sunt Controversa. Quamvis verò ordinariè hoc loco hæc materia non tractetur; placuit tamen ejus tractationem hîc annectere; præsertim, cùm pleraque quæ nobis Adversarii de hoc mysterio opponunt, ex principiis merè Theologicis sint refellenda. Porrò; Duplicia erunt argumenta Arianorum, quædam merè Scholastica, adeoque solubilia scholasticè hinc quæ hîc, & in Metaphysica, dicta sunt de distinctione virtuali, & toto tractatu, de Sanctissima Trinitate, scholastico, erunt objicientibus prænoscenda; Alia autem objiciuntur ex sacra Scriptura, & hæc explicanda erunt, per loca alia sacræ Scripturæ, per explicationes à sanctis Patribus traditas, &c.

ARianismi nomine veniunt duo; imprimis errores Ario proprii, quos non quidem primus orbi intrusit, sed notabiliùs defendit, de quibus infrà. Deinde veniunt errores quocunque modo consubstantialitatem Personarum agnitarum negantes. Ex quo fundamento, Racovianæ scholæ, sive Magistri, sive Discipuli apud nos Ariani vocantur. Quos non immeritò Petavius in Procemio Lib. 3. de Trinitate appellat Ebionitas; Ebion enim quidam negavit consubstantialitatem Trinitatis, & Verbum quod in carnem delapsum est, docuit non aliud esse, præter sonum vocis; Omne initium Filii Dei ex Maria concedens: appellantur iidem Photiniani à Polonis Scriptoribus, quia Photinianorum error negabat etiam consubstantialitatem personarum distinctarum trium, negabatque æternam generationem Filii, stando in temporali illius generatione.

Claſſes variæ Errorum.

PRima Classis eorum eſt. Qui admiſſâ conſubſtantialitate, duas vel tres perſonas in unam confuderunt: Tales fuerunt quos Cyprian. Epiſt. 73. Patropaſſianos appellat, quorum intentum fuit dicere, Patrem eſſe paſſum pro nobis. Hanc hæreſin novo conatu Anno 245. propugnavit Noëtus Epheſinus. Sed Theodoretus L. 3. de Hæreticis, Smyrnenſem vocat. Eandem hæreſin docuit Epigonas quidam, habuit diſcipulum Cleomenem, qui Magiſter fuit Noëti. Succeſſit Noëto Sabellius eundem errorem docens, ut ſentit Auguſt. L. de hæreſib. Ad quod vult Deum, hæreſi 41. vide Euſeb. Hiſtor. Eccleſiaſticæ l. 7. c. 4. Sabellianorum errorem ſic deſcribit Epiph. Hæreſ. 62. *Horum hæc opinio eſt, eundem eſſe Patrem, & Filium, & Spiritum S. ut ad eandem hypoſtaſin tres appellationes conveniant.* Error illius audiri cœpit 257. Poſterior Sabellio fuit Paulus Samoſatenus in hoc differens, quòd Divinitatem Chriſti ſpecialiùs impugnandam acceperit. Contra quem Anno 265. Synodus Antiochiæ celebrata, ſed ab eodem eluſa: Damnatus in altera Synodo Anno 270. Conſule Euſeb. lib. 9. cap. 22.

Secunda Classis eſt, quam ducit Arius, qui prædicanti Alexandro Epiſcopo Alexandriæ, Petri qui illum excommunicârat ſucceſſori, reſtitit, dum ſubtiliùs aliquid de Trinitate diſſereret, ut teſtatur Socrates l. 1. c. 5. Immò Sozomenus l. 1. c. 25. cenſet, quòd Alexander vehementer inſtanti Ario ceſſerit, ſed poſtea reſipuerit. Errorem cœpit diſſeminare teſte Oroſio l. 7. c. 28. ſub inaugurationem Criſpi & Conſtantini Junioris, qui facti ſunt Cæſares, ut in feſtis Idacii habetur Anno 317. Conſtantinus Magnus, poſtquam jam damnatus fuiſſet Arius, miſit ad eum Hoſium Cordubæ Epiſcopum, ſcripſitque illi epiſtolam, ut habetur apud Euſeb. l. 2. de vita Conſtantini, tandem Nicææ in Bythinia damnatus. An etiam perſona illius damnata? An pœnæ corporales ſint inflictæ? Variant Auctores.

Propoſitiones ejus hæ fuerunt.

DOcuit, ſolum Patrem eſſe bonum, immortalem, immutabilem, æternum, ita Epiph. Hæreſi 69. n. 17. Unde etiam dicebat, Deum non ab æterno fuiſſe Patrem, ſed cùm Filium produxit, qui è nihilo, & non exſtantibus creatus eſt, ut eſſet inſtrumentum creandi cætera, ut refert Athan. Oratione I. eſſeque Deum, ſed per participationem, licèt præſtantiori modo; potuiſſeque malum fieri, ſed per Dei ſcientiam, & prædeſtinationem exemptum, quòd eum in bono conſtantem fore præviderit Deus, ut meminit Athan. Orat. 2. Docuit etiam quòd Trinitas ſit ſubſtantiis diſtincta, ut habetur apud Athan. Orat. 2. Hanc hæreſin juſſit appellari Conſtantinus apud Socratem L. 1. c. 9. Porphyrianorum. Athanaſius appellat Judaicam Hæreſin. De diverſitate autem aliorum ſequentium Arium vide Petavium de hoc errore c. 9.

Inter hos Arianos triplex fuit Secta. Quidam apertè Chriſtum creaturam eſſe dicebant, appellabanturque Anomæi. Alii erant Semi-Ariani, qui conſubſtantialitatem negabant, ſimilitudinem tamen etiam in ſubſtantia concedebant. Tertia media inter utramque, quæ nec conſubſtantialem, neque ſubſtantiâ ſimilem, ſimilem tamen dicebat Filium Patri, quæ omnia colliguntur ex Athan. & Epiphanio.

Inter ipſos ſemi-Arianos duplex adhuc erat Secta. Alii dicebant ante tempora omnia genitum Filium, non tamen ex æterno: Alii autem dicebant ab æterno quidem productum, ſed non conſubſtantialem. Hæc ſemi-Arianorum Hæreſis multos decepit, & Athan. in lib. de Synod. fratres illos appellat.

Tertia Classis eſt Hæreticorum noſtri temporis, quos primus excitavit Michael Servetus Hiſpanus: Illius dogma vergit potius ad Sabellianiſmum, ut habet Calvinus lib. 1. inſtit. c. 13. n. 22. & idem apud eundem lib. 2. inſtit. c. 14. n. 5. non alia ratione Chriſtum Dei Filium eſſe dicit, niſi quatenus ex utero Virginis genitus eſt ex Spiritu S. Idem Anabaptiſtarum Hæreſin complexus baptiſtari parvulos vetuit. Genevæ comprehenſus & auctore Calvino combuſtus eſt.

Succeſſit poſt aliquot annos Valentinus Gentilis, natione Italus, patriâ Conſentinus, qui ad Arium declinavit, protheſi 9. ait; Qui unum Deum in tres proprietates, ſive perſonas diſtinguit, vel ſibi præſtigias facit, vel neceſſariò unius Dei ſubſtantiam dividit, atque diſcerpit. Captus Genevæ in carcere Hæreſin abjuravit, manumiſſus plures Regiones pervagatus, tandem Bremæ captus capite luit.

Antiquitas Catholicæ Doctrinæ.

ANtiquitatem Doctrinæ Catholicæ declarat illud, quia quando damnabatur ante Synodum Nicænam ab Alexandrinis Patribus Paul. Samoſatenus, ut habetur Tom. 1. Concil. p. 192. Decrevimus dicunt PP. fidem ſcripto edere & exponere, quę à principio accepimus, & habemus tradita & ſervata in Catholica & ſancta Eccleſia, ſubditurque eſſe unum Deum ingenitum, & Filium unigenitum, Sapientiam, Verbum ac virtutem Dei ante ſecula, &c. ſubſtantiam & hypoſtaſin, Deum Dei Filium.

Primo Seculo præter Evangeliſtas & Apoſtolos, docet idem liber Paſtoris, qui attribuitur Hermæ, quem Clemens Alexand. & Hieron. proximum fuiſſe Apoſtolis dicunt, quem hæc ſcripſiſſe Iren. lib. 4. c. 37. apud Euſeb. l. 5. c. 8. refert; *Bene ergo pronuntiavit Scriptura, quæ dicit, primò omnium crede, quoniam unus eſt*

eſt Deus, qui omnia conſtituit, & conſummavit, & fecit ex eo quod non erat, & tamen hæc omnia, ut ſcitur ex Evangelio Joannis, Verbo incarnato tribuuntur, idem Hermas lib. 3. ſimilitudine 5. ſic habet. *Filius quidem Dei omni creatura antiquior eſt, ita ut in Conſilio Patri ſuo adfuerit, ad condendam creaturam.* Appellat etiam lib. 3. c. 3. apud Iren. Chriſtum ſceptrum Majeſtatis Dei, majorem Angelis, & Dominum cum articulo.

Ignatius Martyr Epiſt. ad Polycarpum, teſte Hier. lib. de Scriptoribus c. 26. dicit, ſe vidiſſe Chriſtum: Hic Epiſt. ad Epheſ. cujus meminit Athan. lib. de Syn. appellat Chriſtum creatum, & increatum, factum propter carnem, increatum verò, quoniam non eſt ex operum, & creaturarum numero, ſed Filius ex Patre. Simile habet Epiſt. ad Magneſios.

Ariſtides Athenienſis ſub Adriano paſſus, obtulit eidem librum, quòd Chriſtus Jeſus, ſolus eſſet Deus.

Polycarpus Oratione prope mortem, appellat Chriſtum Filium Dei, ſubditque per quem tibi cum ipſo in Spiritu Sancto, gloria, nunc & in futura ſecula ſeculorum. En æqualitatem gloriæ omnium.

Secundo Seculo Juſtinus Philoſ. Apol. 1. Chriſtum Filium Dei Patris confitetur, qui ſolus propriè Filius dicitur, eſſeque verbum, quòd ſimul cum illo ante creaturas, & exſtitit, & gignitur, quando primitùs per ipſum omnia creavit, & Dial. cum Triphone demonſtrat ea quæ de ſummo Deo in Pſalmis dicuntur ſummo Deo Chriſto convenire. Ibidem pag. 281. ſic ait: *Virtutem illum eſſe Dei, ac Deum à Propheta nuncupari, non ita ut ſolis lux, ſolo vocabulo numeratur, ſed numero alterum quiddam eſſe, non tamen reciſione, tanquam Patris ſubſtantia ſecetur*, idque declarat exemplo ignis, qui ſine imminutione alios accendit.

Irenæus lib. 4. c. 8. appellat, *Chriſtum menſuram Patris, quoniam & capit eum.* C. 14. dicit, *Chriſtum ab initio adſtitiſſe ſuo plaſmati.* Similia habet lib. 3. c. 19. & ibidem c. 6. ait, *Patrem eſſe verum Dominum, & Filium verum Dominum*, deque illis interpretatur locum Gen. 19. v. 24.

Athenagoras in Legatione pro Chriſtianis pag. 10. ait, *Eſt Filius Dei Verbum Patris in idea & operatione: ab ipſo enim & per ipſum, omnia facta ſunt, cùm ſit unum Pater & Filius.*

Theophilus Antiochenus lib. 2. ad Autolycum dicit, Deum ſuum λόγον, dicit per ipſum, Deum, omnia molitum eſſe, &c. ſimilia.

Tertio Seculo Hyppolitus Portuenſis Epiſcopus, cujus verba ſunt apud Theodor. dial. 1. *Verbum etiam Dei nulla re mutatum eſſe*, (ſupple per incarnationem) *nec in ullo prorſus, in quo, idem eſt, cum Patre.* Eundem, ibidem, eſſe Deum infinitum, ſimul & circumſcriptum hominem, ait.

Clemens Alexand. in Protreptico appellat, *Chriſtum revera Deum & æqualem, univerſorum Dominum*, ſimilia habet pædag. l. 1. c. 8.

Tertullianus contra Praxeam c. 2. Dicit, *tres perſonas eſſe unius ſubſtantiæ* & c. 4. appellat, *Filium de ſubſtantia Patris.*

Simile habet Cyprianus lib. 2. adverſus Judæos c. 6. 7. 8. & de Chriſto accipit illud Iſaiæ c. 45. v. 14.

Idem aſſerit Lactant. L. 4. c. 12. ubi Filium Dei ita deſcribit, *In prima nativitate ſpirituali* ἀμήτωρ *fuit ergo ſine officio matris, à ſolo Deo Patre generatus eſt, in ſecunda verò carnali* ἀπάτωρ *fuit, interim & Deum & hominem fuiſſe.*

Sed quid ad teſtimonia in oppoſitum reſpondendum: Afferimus locum S. Hieronymi Apolog. 2. contra Rufinum. Fieri poteſt, ut vel ſimpliciter errarint, vel alio ſenſu ſcripſerint, vel à librariis imperitis, eorum paulatim ſcripta corrupta ſint, vel certe antequam in Alexandria, quaſi dæmonium meridianum Arius naſceretur, innocenter quædam & minus cautè locuti ſunt.

QUÆSTIO I.

De ipſomet myſterio SS. Trinitatis.

IMmutabimus hîc aliquantùm methodum Scholaſticam: Nam nonniſi ſola theſi poſitâ, accedemus ad ſolutiones objectionum, poſteà indicabimus breviter fundamenta aliqua ex ſacra Scriptura. Cujus methodi hæc ratio eſt, quia Oppoſiti Affirmantium partes tenent, aguntque contra poſſeſſionem noſtræ doctrinæ, tot ſeculis roboratam, hinc eis onus probandi incumbit, illudque ſibi ordinariè offerri cupiunt: hinc ut eorum deſiderio ſatisfiat, oſtendaturque quo robore id agant, à ſolvendis ſemper incipiemus difficultatibus.

Dicendum eſt. *Credere nos ſecundùm doctrinam Eccleſiæ, quòd Deus ſit unus in eſſentia, cui identificatæ ſunt tres perſonæ, nimirum Patris, Filii, & Spiritus Sancti diſtinctæ inter ſe realiter.* Quid contra objiciant Adverſarii, videamus.

DIFFICULTAS I.

Solvuntur Objectiones à ratione petitæ.

NOn tam rationes, quàm ſophiſmata ſunt, quæ ut diſcutiantur.

Punctum Difficultatis I.

Objectiones Crellii.

OBjicit 1. Crellius aliquos expoſitorios, urgendo Argumentum ex 1. ad Corinth. 8. de quo infrà.

Primus expoſitorius eſt, Deus ille unus eſt tota Trinitas, ſeu Pater, Filius, & Spiritus S.

ſimul juncti, atqui Pater eſt Deus ille unus, ergo Pater eſt tota Trinitas.

Secundus. Deus ille unus eſt tota Trinitas. Pater non eſt tota Trinitas, ergo non eſt ille unus Deus.

Tertius. Deus ille unus eſt Pater, Deus ille unus eſt Filius, & Spiritus Sanctus, ergo Filius & Spiritus Sanctus ſunt Pater.

Quartus. Deus ille unus eſt Pater, Filius, & Spiritus Sanctus non eſt Pater. Ergo Filius & Spiritus Sanctus non eſt Deus ille unus.

Respondetur. Negando conſequentiam omnibus illis argumentis. Primi vitium eſt, quia ly Deus aliter in Majori, aliter in Minori ſumitur; nam ly Deus in Majori ſumitur ſecundùm collectionem eorum , quibus eſſe Deum competit, & in Minori non ſumitur ita, conſequenter in argumento ſunt quatuor termini. Aliud eſt ejusdem expoſitorii vitium, quià non eſt Syllogiſmus ille expoſitorius, ſed conſtat nonniſi ex particularibus, quod mox explicabitur.

Idem dicendum de ſecundo expoſitorio, qui adhuc hoc vitio laborat, quia ly Deus non diſtributum accommodatè in Majori, diſtribuitur accommodatè in Concluſione, quæ eſt negativa.

Tertius autem Expoſitorius hoc etiam laborat; quia in illo non diſtribuitur accommodatè hic terminus, Deus.

Quarti autem fallacia eadem eſt cum ſecundo; cujus etiam falſitas in hoc ſyllogiſmo cognoſcitur. Rex eſt Vladislaus, Ericus non eſt Vladislaus, ergo Ericus non eſt Rex.

Univerſaliter autem dictorum Syllogiſmorum vitium explicatur. Docent univerſaliter ſummuliſtæ cum Ariſtotele Syllogiſmum ex ſingularibus, qualis eſt Expoſitorius, concludere, non concludere autem Syllogiſmum ex particularibus, unde illud Axioma, *ex particularibus nihil ſequitur*, conſequenter ſyllogiſmus ex particularibus debet eſſe non innitens regulis ſyllogiſticis, innitens autem ſyllogiſmus expoſitorius. Porro regulæ ſyllogiſmorum ſecundùm principia Logica ſunt *dici de omni*, *dici de nullo*, licet illa ipſa ultimò reſolvantur in principium Metaphyſicum. *Quæ ſunt eadem uni tertio, &c.* quia tamen ex una parte in ſyllogiſmo expoſitorio non debent eſſe propoſitiones univerſales, hoc ipſo enim ille expoſitorius non eſſet expoſitorius; & ex alia parte, quia ille ſyllogiſmus debet eſſe innitens regulis dictis ſyllogiſticis, hoc ita concordandum eſt, ut interveniat in omni expoſitorio accommodata quædam diſtributio, ut ita dicam, hoc eſt, ut ſubjectum & prædicatum ita inter ſe coæquentur, ſecundùm quod in illa propoſitione ponuntur, ut prædicatum omni illi, ut ita dicam, competat, cui competit eſſe ſubjectum, & è converſo. Et hoc jam erit accommodata illa diſtributio & æquivalens innitentia dici de Omni. In quamcunque aliam excogitaverint regula[m] oppoſiti, condiſtinguendi ſyllogiſmum ex pa[r]ticularibus, à ſyllogiſmo ex ſingularibus, ea[m] vera erit, ad dictam explicationem revocabit[ur], ſimulque oſtendet formatos à Crellio ſyllog[iſ]mos, eſſe ſyllogiſmos ex particularibus.

Quorum omnium Ratio eſt. Tum quia [ni]ſi prædicta regula ſtet, non poterit oſtendi qua[re] ex particularibus non concludat ſyllogiſmu[s], concludat ex ſingularibus? Nec poterit oſte[n]di, quomodo expoſitorius, ſit ſyllogiſmus, ſi n[on] innititur ſyllogiſticis regulis? Tum quia [ni]ſi ponatur dicta coæquatio prædicati & ſubje[cti], nec erit coæquatio univerſalis, cum ſuis infer[io]ribus, & ſi hæc coæquatio datur (niſi velim[us] etiam aliorum ſyllogiſmorum regulas ſubve[r]tere) etiam illa prior dabitur. Quam coæqu[a]tionem ſubjecti cum prædicato in ſyllogiſ[m]o expoſitorio hoc etiam probat; quia niſi hæc c[o]æquatio detur, poterit facilè committi falla[ci]a accidentis, ex eo in quo conveniunt, facien[d]o argumentationem, ad id, in quo non conve[ni]unt, v.g. à convenientia in eſſentia, ad conve[ni]entiam in perſonis. Tum quia in quibuscu[n]que manifeſtis particularibus, oſtendetur n[on] haberi iſtam accommodatam diſtributionem, nec coæquationem deſumptam; haberi aut[em] in quibuscunque manifeſtè Expoſitoriis; qu[od] ipſum oſtenditur, Rex eſt Vladislaus, Eric[us] non eſt Vladislaus; ergo Ericus non eſt R[ex]. Adde adhuc, ſi velis, terminum Hic. En ſyl[lo]giſmum ex particularibus? Non enim ſumit[ur] ita; Omnis ille, cui competit eſſe Regem, co[m]petit eſſe Vladislaum, nec eſt coæquatio in[ter] hoc ſubjectum, quod eſt Rex, & inter prædi[ca]tum Vladislaus: Manifeſtè autem expoſitor[ius] eſt iſte; Jeſus eſt Filius Mariæ, Meſſias eſt Jeſ[us], ergo Meſſias eſt Filius Mariæ. En ſyllogiſmu[m] expoſitorium? Cujus prima propoſitio di[cit] coæquationem ſubjecti cum prædicato, fac[it]que hunc ſenſum; Omne cui competit eſſe J[e]ſum, de quo hîc, illi competit eſſe filium Mari[æ].

Applicemus dicta. In primo Expoſitorio n[on] eſt accommodata, ut dixi, diſtributio: Quia [il]lius propoſitionis; Deus ille unus eſt tota Trinitas, non eſt iſte ſenſus; Omne cui compe[ti]t eſſe Deum illum unum, eſt tota Trinitas: [i]n Minori etiam utpote affirmativa, non pote[ſt] jam diſtribui, ly Deus. In ſecundo Expoſitori[o] illa eadem recurrit proportio prima, ſine a[c]commodata diſtributione. In tertio Expoſit[o]rio; Deus ille unus eſt Pater, non accipitur it[a], ut faciat hunc ſenſum: Omne cui competit e[ſ]ſe Deum illum unum, eſt Pater. In quarto ſy[l]logiſmo recurrit eadem propoſitio, quæ in te[r]tio, eodem vitio laborans.

Quod ſi dicant arguentes, quòd illius propo[ſi]tionis Deus ille unus eſt tota Trinitas, ſit iſ[te] ſenſus; Omne cui competit eſſe Deum, eſt to[ta]

Trin-

rinitas, falsa erit Major, hoc sensu, quòd cui ompetit esse Deum, competat illi esse Trinitatem.

OBJICIT 2. Idem. Si datur Trinitas, sequitur unum & tres deos fore, unum quidem expressè, tres verò si vim sententiæ spectes, quia res essent personæ, quarum quælibet est Deus.

RESPONDETUR. Negando sequelam; & licèt tres sint personæ quarum quælibet est Deus, uia tamen est Deus Deitate eadem, non tres runt dii, sed unus Deus, nisi velis unum per tria umerare.

INSTAT 1. Ex hac Doctrina sequitur, Patrem esse Filium, valet enim hoc argumentum; Inus ille Deus est Pater. At Filius est unus ille Deus. Ergo Filius est Pater.

RESPONDETUR. Negando Consequentiam: est enim syllogismus ex particularibus; neque enim illa Major habet hunc sensum, omne ui competit Deum unum esse, est Pater.

INSTAT 2. Rectè ita argumentor, Pater est persona Divina, Filius est persona Divina, Spiritus Sanctus est persona Divina, ergo tres sunt Divinæ personæ, non una; Ergo etiam bene argumentor, Pater est Deus summus, Filius est Deus summus, Spiritus Sanctus est Deus summus, ergo tres sunt Dii summi, non unus.

RESPONDETUR. Utrumque hoc nonnisi Entymema esse, ponendo unum argumentum n Antecedenti, aliud in Consequenti. Paritas utem consequentiæ negatur, quia ad hoc ut aliquid sit tria est necesse triplicari unitatem in illo genere, cum ergo in se multiplicentur personalitates, & non multiplicentur Deitates, erunt tres personalitates, & non tres Deitates.

INSTAT 3. Deus in essentia unus, est persona Divina, adeoque una. Primam partem assumpti sic probat, deducendo ad impossibile, Deus ille unus non est persona, Pater est persona Divina; Ergo Pater non est Deus ille unus.

RESPONDETUR. Negando Consequentiam, est enim syllogismus ex particularibus: neque enim prima propositio facit hunc sensum, nulli horum cui competit esse Deum, vel essentiam Dei habere, competit esse personam Divinam.

INSTAT 4. Ubi re ipsa multiplicantur subjecta, multiplicantur etiam illa quæ de singulis distinctè dicuntur, & multiplicantur quidem pro numero suorum subjectorum; & ita quot sunt homines, tot sunt animalia, quot lineæ tot quantitates; Ergo cùm de personis tanquam subjectis prædicetur Deitas, & ipsa multiplicari debebit.

RESPONDETUR. Illam inductionem veram esse de creatis, in quibus impossibile est unum identificatum realiter multiplicari non multiplicato alio, quia in creatis non datur distinctio virtualis in ordine ad prædicata primò intentionalia, secùs in Divinis.

INSTAT 5. Vox Dei est nomen Personæ, ergo cùm Deus unus sit, una erit persona. Antecedens probatur, quia Deo tribuitur nomen regentis, mundum creantis, &c. quæ omnia indicant personam.

RESPONDETUR. Rigorosè loquendo ly Deus est nomen significans concretum ex natura & personalitate; non tamen formalissimè importat personam, hinc quamvis supponatur quod ly Deus sit concretum ex natura & personalitate, nondum sequetur quod sit persona una, eò quòd illud concretum possit haberi ratione alius & alius personæ. Diceret etiam Suarez, & qui illum sequuntur quòd nomen Deus non sit quidem nomen personæ, sit tamen nomen subsistentis subsistentia absoluta. In nostris principiis dici potest, quòd nomen Deus sit nomen personæ abstractè, & communiter ad tres personas sumptæ, licèt non sit nomen personæ determinatè sumptæ.

OBJICIT 3. Idem. Ex nostrâ Doctrina sequitur quamlibet Divinitatis personã, trinã in personis, esse; quod probat: Deus ille unus, est trinus in personis, quælibet persona Divina est Deus ille unus, ergo quælibet est trina in personis;

RESPONDETUR. Negando sequelam, & probationis consequentiam, est enim ex particularibus: quia Major non facit hunc sensum; Omne cui competit esse hunc Deum illum unum, est trinum in personis. Quando autem in defensione argumenti dicit non posse Deum sumi essentialiter & personaliter ex eo, quia quælibet persona Divina est Deus essentialiter sumptus, quia totam Dei essentiam habet; id immeritò dicitur, quia unaquæque persona est Deus essentialiter sumptus, per identitatem realem, sed cum alietate & distinctione virtuali. Aliunde etiam non concludit Doctrina, quia etiam Petrus totam habet essentiam humanam; hoc est non partem illius; nec tamen excludit quo minùs alia individua sint homo, & sicut individuationes alias non debet habere Petrus; ita nec una persona, alias personalitates.

INSTAT. Cui inest essentia Divina, ei inest totum id, quidquid in illa essentia est, unicuique autem Personæ, inest essentia Divina. E.

RESPONDETUR. Cui inest essentia Divina per identificationem realem secum, non tamen per identificationem omnium, quæ illi ipsi essentiæ Divinæ identificantur, & omnium illius, ita ut dicam, virtualitatum, illi inest essentia secundùm totum id, quidquid in illa essentiæ Divinæ identificantur, & omnium illius, ut ita dicam, virtualitatum, illi inest essentia secundùm totum id quidquid in illâ essentia est. Nego Propositionem. Si insit essentia cum identificatione omnium illius virtualitatum, illi inest essentia secundùm totum id, quidquid in illa essentia est, Conc. Horum explicatio ex dictis alibi petenda est. Personæ enim identificantur

ipsi naturæ, distinguuntur tamen virtualiter ab eadem, in ordine ad prædicata primò intentionalia; hinc communicari poterit natura, non communicatis illis, quæ ab illa virtualiter distinguuntur; sed si communicaretur etiam secundùm illa quæ virtualiter distinguuntur, tum primum cui inesset essentia, inesset totum id, quidquid in illa essentia est: nullum autem argumentum adhuc evicit, evincereque potest, quòd communicatâ essentia, necessariò communicari debeant etiam ea, quæ virtualiter ab ea distinguuntur.

Brevius diceret aliquis, cui inest essentia Divina, eidem inesse per circuminsessionem totum id quidquid in illa essentia est; non inesse tamen per identitatem. Una autem persona est in alia, per circuminsessionem.

Objicit 4. Idem. Si personæ distinguerentur realiter inter se, & forent idem in natura, tunc idem simul, & una res foret, & plures, realiterque à se differret, & non differret: quod ipsum probatur, nam quæ sunt realiter eadem uni alicui rei, etiam inter se, realiter sunt eadem, atqui tres illæ personæ Divinæ realiter inter se distinctæ, realiter sunt idem, uni cuipiam rei, nempe essentiæ Divinæ, ergo personæ illæ tres realiter inter se distinctæ, realiter inter se sunt eædem.

Respondetur. Negando sequelam: Probatio ejus distinguitur. Quæ sunt realiter eadem uni alicui rei, sunt eadem inter se, in eo genere, in quo sunt idem. Concedo: in diverso, Nego. Quia ergo sunt idem non in ratione personæ, sed in ratione naturæ, non in ratione personæ, sed in ratione naturæ erunt idem. Retinendo etiam phrasin communioris Doctrinæ, dici potest, quòd ea quæ sunt eadem uni tertio incommunicabili sint idem inter se, non quæ sunt idem uni tertio communicabili; Jam autem natura tribus personis, est communicabilis.

Instat 1. Nulla instantia adferri potest, quâ Axioma illud convellatur, præter id, de quo controvertitur.

Respondetur per nos non convelli hoc Axioma, sed admitti: clarum etiam est, quòd si aliquod tertium sit communicabile, fieri potest ut in illo conveniatur, utpote communicabili, stante distinctione communicantium. Quod attinet ad vim argumenti; quòd scilicet nullum aliud sit exemplum talis communicabilitatis; ad hoc dupliciter responderi potest, primò ostendendo exemplum in possibili, si enim eadem numero albedo, poneretur in tribus distinctis subjectis, etiam ratione albedinis ejusdem, convenirent omnia eadem subjecta inter se, & tamen ratione subjecti, distinguerentur realiter. Deinde dici potest, multa esse, quæ alio exemplo roborari non possunt, & tamen tenent: nam non datur animal rationale præter hominem, nec alius Dei Filius talis, etiam per oppositos, qualis est Christus, & tamen non impedit, quo minu hæc dentur: sic & in præsenti.

Instat 2. Hac responsione peti princ pium.

Respondetur, non peti principium, s stari in eodem, quorum distinctio alibi exp cata.

Instat 3. tale communicabile quale ass mit objectio, implicat contradictionem; qu illud communicabile & esset singulare, & no esset: Singulare enim esset, quia unum numer non singulare autem, quia in plura ejusdem n minis ita dividi potest, ut tamen sit totum in si gulis.

Respondetur. Negando naturam D vel dividi, vel multiplicari in personis; sed com municari, non per unionem, sed per identit tem, sine ulla multiplicitate, in eo, quod com municatur. Hinc nego implicare, ut aliquid si gulare communicetur pluribus per identit tem, non autem per sui plurificationem & mu tiplicationem.

Instat 4. personæ illæ tres, realiter inter distinctæ sunt; Ergo sunt tres res distinctæ: I enim realiter est, & ly res est, pro eodem sumu tur; quo posito sic ulterius urget, essentia e realiter idem cum tribus personis, realiter int se distinctis; Ergo est idem realiter cum trib rebus distinctis. Subsumit, sed quod est ide cum tribus rebus distinctis, id tres res esse est n cesse, ergo essentia Divina simul & una res er & tres res: quod implicat.

Respondetur. An sint in Divinis tres r relativæ? de hoc cum oppositis nolo disputar, alibi id tractatum est; nec est disputatio de a ticulo fidei, de quibus hîc solis agimus: & qu subsumpta continent articulum fidei, sic distin guo, essentia est realiter physicè cum person idem, ita ut includat distinctionem virtuale intrinsecam, seu in ordine ad prædicata prim intentionalia. Concedo; Est idem realiter pe exclusionem dictæ distinctionis. Nego; simil terque distinguitur consequens: quod si distin guitur essentia à personis virtualiter stante iden titate physica, bene poterunt multiplicari per sonæ, non multiplicatâ essentiâ, quæ in illis e idem realiter, non per sui multiplicationem, se per communicationem. Deinde alia est hæ phrasis rigorosè loquendo: Personæ sunt tre realiter &: Personæ sunt tres res, nam illud: realiter cum ponatur adverbiali significatione, accipi poterit salva fide, pro personis; nominalite autem positum tres res supponit pro substantia. Hinc nego hanc controversã majorẽ: Non possunt esse tres personæ quin sint tres substantiæ.

Instat 5. per modum Corollarii; Quòd in nostris principiis sequatur personas Divinas fore unum per se, & unum tantùm per accidens: Erunt quidem unum per se, quia quæ sunt idem ratione essentiæ, & quidem ejusdem numero,

maximè

maximè sunt unum per se, quæ autem sunt plura actu, ultimaque perfectione, ea non sunt per se unum, sed unum tantùm per accidens.

Respondetur. Personas Divinas esse unum per se ratione naturæ, ratione autem personarum non debent dici etiam per accidens unum, quia in ratione personarum quà talium nullam omnino unitatem habent, suntque in ratione personæ distinctissimæ realiter.

Continuatur Solutio.

Objicit 5. Idem ex nostris principiis sequitur tres fore substantias Dei, & unam; unam ut supponitur, tres autem, quia essent tres personæ; quod ipsum probatur, quia persona nihil aliud est quàm substantia prima intelligens, ergo ubi sunt plures personæ ibi sunt plures substantiæ primæ intelligentes, quia multiplicato definito multiplicantur etiam definitiones.

Respondetur. Negando dictam definitionem, quam nec Auctoritas, nec ratio probat, & si corrigi deberet illa definitio, Persona, esset substantialis terminus, substantiæ intellectivæ non dico intelligentis, quia ly intelligens supponit jam pro persona, & tamen in divinis pro alio supponit natura pro alio persona, nec probatur pro eodem sumi debere.

Instat 1. Idem, si quælibet persona est substantia, ubi plures sunt personæ, plures etiam sunt substantiæ; multiplicatis enim individuis, multiplicatur in iisdem id quod generis locum obtinet, uti & id quod speciei: individua autem sunt personæ, quarum genus est substantia.

Respondetur. Negando ut suprà, personam definitivè, esse substantiam primam intelligentem. Independenter ab hoc principio adhuc argumentum non convincit; retorqueri enim inprimis potest, paternitas est in re, ut suppono, natura v. g. Petri, multiplicatis filiis multiplicatur paternitas, ut scitur ex materia Prædicamenti ad aliquid, nunquidnè tunc multiplicatur natura Petri? Ex alio etiam principio non concludit idem argumentum; quia scilicet persona cum substantia est quidem realiter idem, sed non virtualiter, hinc poterit non multiplicata substantia, multiplicari personalitas.

Instat 2. Mutatâ jam definitione personæ, assumendo hanc, quòd persona seu suppositum sit substantia prima completa, unde urget, Quælibet persona est suppositum, omne autem suppositum substantia est, ergo & quælibet persona substantia erit, ergo ubi plures personæ illic plures substantiæ.

Respondetur. Demus Crellio quòd persona sit substantia prima completa, hoc est rationem habens totius, excludendo rationem partis; necdum tamen evincit intentum; quia quamvis demus omne suppositum esse realiter physicè substantiam; non tamen virtualiter, consequenter plurificatis personis non est necesse plurificari substantias. Multis postea discurrit Crellius cum iis, qui Patrem & Filium dicunt esse, non entia, quod nos non dicimus.

Instat 3. In nostris principiis dicitur persona, non esse substantia, sed modus substantiæ, & modus entis: quomodo ergo imperat? agit, à nobis invocatur? cùm actiones non sint subsistentiæ, sed rei subsistentis; & dum Deum invocamus, non censemur invocare modum aliquem Divinæ substantiæ, nullusque Divinas personas credet, suâ subtilitate aciem mentis effugientes.

Respondetur. Propter identitatem realem substantiarum cum naturâ Divina salvari bene, quòd non modus aliquis imperet; agat, invocetur &c. in nobis autem, si subsistentia distinguitur modaliter, tribuuntur actiones non illi abstractè sumptæ, sed in concreto. Subtilitas autem definitionis personarum facit, ut tanta penetratione terminorum rudes non credant Trinitatem personarum, licèt ipsum objectum confusè credant: nam illis æque difficile est intelligere substantiam sub formalitate substantiæ, formalitatemque etiam unius personæ sub formalitate personæ; & tamen hæc etiam per oppositos, credere debent. Disputat interim Crellius de persona & subsistentia, sed ad præsens id parum facit: in hoc tamen discursus ejus deficit, quia personam comparat cum subsistentia abstractè sumptâ: & tamen ipsum ly persona, importat Concretum ex personalitate & natura. Unde apparet quid sit respondendum ad hoc argumentum, omnis persona est subsistentia. Christus non est subsistentia. Ergo nec persona. Certè enim omnis persona abstractè sumpta est subsistentia; Ly autem Christus supponit pro concreto ex persona & natura.

Objicit 6. Impossibile est unius numero substantiæ, plures esse subsistentias, quia unius rei non possunt esse plures formæ ejusdem rationis sive substantiales, sive accidentales, etiam modos entis includendo; & ita non possunt esse plures existentiæ, rationalitates &c. in eodē &c. & ratio est, quia non potest eadē res bis aut plures esse, id, quod est; sed semel tantùm; intellige eodem tempore, respectu, (qui in relativis tantùm observandus) & secundùm easdem partes, alioqui daretur processus in infinitum.

Respondetur. Negando subsistentias esse, formas ejusdem rationis; nam forma, liceat ita loqui, paternitatis à forma filiationis in ratione personæ non minùs distinguuntur, quàm formæ distinctæ realiter. Rursus, cum nulla substantia creata, exigat plures formas vel subsistentias, nulla etiam pluribus subsistentiis terminatur. Divina autem natura, est exigitiva trium personalitatum, ut fides docet, nec id implicat.

Instat Idem. Si illæ subsistentiæ non essent ejusdē rationis, specie differrent, quod fieri

non

non poteſt, quia compoſitio ex genere & differentia non datur in Deo, & impoſſibile eſt, ut quorum una eſt numero eſſentia, ea ſpecie ac definitione diſcrepent; quæ enim definitione diſcrepant, ea etiam eſſentiâ diſcrepant.

Respondetur in Divinis dari quaſi ſpecificam diſtinctionem, non in prædicatis abſolutis, ſed in relativis. Et licèt compoſitio ex genere & differentia actu diſtinctis nemine cogitante non detur in Deo, poteſt dari compoſitio per rationem, & quamvis quæ ſunt idem eſſentiâ, non poſſint definitione eſſentiæ diſcrepare, poſſunt tamen aliis definitionibus, verbi gratia definitionibus perſonalitatum, diſtingui, ita verbi gratiâ in Paulo, aliâ definitione definitur paternitas, aliâ filiatio; & tamen una eſt eſſentia Pauli.

Addit in proceſſu ſuorum Diſcurſuum Crellius, ſubſiſtentiâ reddi incommunicabilem naturam, quod verum eſt etiam de Divinis; nam natura prout eſt terminata verbi gratia paternitate, non eſt communicabilis Filio.

Diceret etiam aliquis ſubſiſtentiam abſolutam reddere incommunicabilem, omni modo alteri naturam, ſecus ſubſiſtentiam reſpectivam: hoc enim ipſo quà reſpectiva ſubſiſtentia eſt, depoſcit aliam ſubſiſtentiam: unde ſubſiſtentia Petri, exigens identificatum ſuæ eſſentiæ, Filium, hoc ipſo depoſcet ſubſiſtentiam Filii.

Objicit 7. Ex noſtris principiis ſequi, & fore perſonas Divinas incommunicabiles, ut ſupponitur, & fore communicabiles, quorum enim eſſentia & quidem tota communicabilis eſt pluribus ſuppoſitis, illa ipſa ſunt communicabilia pluribus ſuppoſitis, ſi ergo Divinarum perſonarum eſſentia tota eſt communicabilis, & ipſæ perſonæ erunt communicabiles.

Respondetur. Quorum eſſentia & quidem tota ſub ratione & virtualitate nonniſi eſſentiæ eſt communicabilis, & illa ipſa ſunt communicabilia, nego Majorem. Quorum eſſentia & quidem tota, etiam ratione virtualitatis diſtinctæ, & in ratione ſuorum complementorum, terminorum, eſt communicabilis pluribus ſuppoſitis, illa ipſa ſunt communicabilia, concedo Majorem. Diſtinctaque Minore nego Conſequentiam.

Quando autem inferius urget, quòd in creatis unius Subſtantiæ nonniſi una ſit ſubſiſtentia, id ad Divina deduci non poteſt, quanquam etiam de creatis negant aliqui, modò illæ ſubſiſtentiæ non ſint identificatæ tertio.

Quare autem id ad Divina transferri non poſſit? ratio eſt, quia in hoc nulla eſt implicantia in Divinis, & hoc de facto dari Doctrina Eccleſiæ aſſerit. Nec valet Conſequentia, in creatis hoc vel illud non datur, ergo nec dabitur in Divinis. Alia etiam diſparitas eſt, quia perſonæ Divinæ ſunt relativæ, & termini ſui, depoſcentes identificationem, in eadem natura. Si enim non depoſcerent termini ſui identificationem in natura, hoc ipſo daretur pluralitas Deorum: e[...] eo autem quia ſunt relativæ illæ ſubſiſtentia[...] non poſſunt eſſe ſolitariæ; nam unius ad unu[...] non eſt relatio, conſequenter depoſcent pluralitatem terminorum; ſed non pluralitatem i[...] natura, ergo pluralitatem in perſonis: nihil au[...]tem ſimile de creaturis ſaltem actualibus, di[...] poteſt. Quare autem non ſequatur debe[...] dari infinitudinem perſonarum? de hoc infr[...] Quod autem adfert in contextu Crellius, nem[...]pe quòd non partem ſibi decerpat ſubſiſtent[...] terminandæ naturæ; id non convincit, quia ſ[...]quitur non quòd relinquat partem eſſentiæ a[...]teri terminandam, ſed quòd non relinquat to[...]tam terminandam, ſi ſimul ſecum ſumatur; ſ[...]cus ſe ſecluſâ; interveniente præcipuè diſti[...]ctione virtuali, vi cujus ita ſe habet ad termina[...] à ſecundâ perſonâ eſſentia Divina, quaſi non fu[...]iſſet terminata à prima.

Punctum Difficultatis 2.

Solvuntur Objectiones Goslavii.

Edidit Keckermannus Gedanenſis Præd[...]cans librum, contra ut vocamus Arian[...] ſolvereque conatus eſt eorundem objection[...] Contra ſolutiones inſtitit Goslavius, qui inſ[...]per edidit ſpecialem diſputationem de perſo[...] contra Jacobum Martini, Wittenbergæ D[...]ctorem, ex utroque libello deſumendæ ſunt o[...]jectiones.

Objicit 1. Ubi eſt eſſentia & perſona, i[...] eſt compoſitio; In Deo eſt eſſentia & perſon[...] Ergo in Deo eſt compoſitio.

Respondetur, ubi eſt eſſentia & perſo[...] diſtincta realiter, & phyſicè, illic eſt compoſitio; ſed non ubi perſona & eſſentia ſunt indiſtincta realiter, niſi velis loqui, de compoſitione p[...] rationem.

Instat 1. Ubi eſt eſſentia & perſona, ibi e[...] unum per alia, at compoſitio eſt unum per ali[...] cùm ſimplex ſit unum per ſe, reſolutio enim, arguit compoſitionem.

Respondetur, quòd ubi eſt unum per al[...] diſtincta realiter, illic ſit compoſitio, ut ſuppoſino, realis: Jam autem eſſentia & relatio, ſunt indiſtincta realiter.

Instat 2. Subſtantia & Accidens faciu[...] compoſitionem, eſſentia Dei eſt ſubſtantia, relationes ſunt accidentia.

Respondetur. Negando univerſalit[...] relationes eſſe accidentia, ut videre eſt in relationibus tranſcendentalibus, etiam in creati[...] & ad maximum Minor vera eſt de relationibu[...] quæ non ſunt termini, & complementa, ut vo[...]cant ſubſtantiarum, ſeu quæ in perſonalitatib[...] quà talibus non imbibuntur; imbibuntur au[...]tem Divinæ relationes.

Obj-

Objicit 2. Ubi sunt unum & tria, illic sunt quatuor realiter distincta. In Deo est una essentia & tres personæ. Ergo in Deo sunt quatuor realiter distincta.

Respondetur. Veram esse Majorem si unum sit realiter distinctum à tribus; quod in præsenti non est: nam essentia à personis non distinguitur realiter.

Objicit 3. Doctrinam de Trinitate contrariari principiis lumine naturæ notis.

Primum principium est, omne est vel non est, cui principio contrariatur Trinitas, quod sic probatur. Paternitas est idem realiter cum essentia. Essentia est idem realiter cum filiatione. Ergo paternitas est idem realiter cum filiatione, & tamen per nos non est idem realiter cum filiatione.

Respondetur. Hoc argumentum esse Galenicum, hinc ejus secunda propositio Major est, negaturque illi Consequentia. Constat etiam ex Particularibus: nec enim Majoris illius est iste sensus: Omne quod est essentia, est idem realiter cum filiatione, quod jam suprà explicatum est.

Neque valet si dicas: Paternitas & filiatio est Deus, ergo paternitas & filiatio est Dei essentia: nam quid est Deus quàm essentia per quam est Deus? Ridiculum est esse Deum & non esse Dei essentiam, & si paternitas non est ipse Deus; Ergo non quidquid in Deo est, Deus est. Resp. Paternitatem & filiationem esse Deum, hoc est identificari Deitati tanquam alicui communicabili, & distincto à se virtualiter; sed paternitas & filiatio non est Deus, hoc sensu quasi essentia, stet indivisibiliter his duobus, paternitate & filiatione, & quasi ab illis non distinguatur virtualiter. Directè autem ad principium dici potest, quodlibet est vel non est, in eo in quo est vel non est; & ita in genere essentiæ sunt idem Pater & Filius; sed non in genere personalitatis.

Secundum Principium dicit convelli, quòd ille ita concipit, quæ duo sunt idem quid tertium, ea inter se sunt eadem, & tamen paternitas & filiatio sunt eadem res cum essentia, & non sunt idem inter se.

Responsum est suprà in argumentis Crellii.

Tertium principium à nobis ajunt destrui, vim scilicet syllogismi Expositorii; quia nolumus concedere hunc syllogismum, qui tamen bonus est & Expositorius. Essentia est Pater. Essentia est Filius. Ergo est Filius Pater.

Respondetur. Negando sequelam & negando hunc syllogismum esse expositorium secundùm dicta suprà, sed ex particularibus.

Objicit 4. Persona in Deo, aut est finita aut infinita; si finita, ergo non est Deus. Si infinita, ergo tria sunt infinita: quia tres personæ.

Respondetur. Negamus Catholici, illic esse tria infinita, quia iste modus dicendi importat diversitatem etiam in essentia. Concedunt aliqui nostrũ esse illic tres infinitos relativè. Sed alio etiam ex fundamento non convincit Argumentum, quia vel accipit personam prout subest nostris conceptibus, vel prout est à parte rei, si prout subest nostris conceptibus, neque est finita, neque infinita, sed sola sua prædicata essentialia importabit; Si autem sumatur prout est à parte rei, est infinita propter identitatem cum natura.

Objicit 5. Eadem res non potest distinctas personas constituere, intellectus etiam & voluntas in Deo sunt idem, ergo ex intellectu & voluntate non possunt distinctæ personæ profluere.

Respondetur. Argumentum non laudari à Goslavio, habetque in creatis instantiam; nam ab eadem potentia possunt distincti specie poni termini. Deinde immeritò supponit, quòd voluntas & intellectus, quæ sunt quid absolutum, constituant personas.

Objicit 6. Subsistentia vel est de intrinseca ratione essentiæ, vel non est? Si est, ergo essentia est incommunicabilis, sicut & ipsa subsistentia; Si non est, ergo sunt quatuor subsistentiæ.

Respondetur. De intrinseca ratione essentiæ est subsistentia, ita ut suo modo non sit, non est de intrinseca ratione, quia distinguitur virtualiter ab eadem; est de intrinseca ratione, quia essentia deposcit subsistentiam tanquam suum terminum & complementum, & quia identificatur realiter essentiæ Divinæ, vi cujus identificationis reddit illam naturam, quâ terminatam incommunicabilem, licèt communicetur ratione explicatæ distinctionis virtualis, quæ, aut similis distinctio, facit, ut quamvis subsistentia sit incommunicabilis, sit communicabilis essentia.

Instat Idem. Effectus, qui participat suæ naturæ causam, talis est, qualis est causa; quomodo autem effectus id est subsistentia, erit incommunicabilis, essentiâ à qua illa est, communicabili existente.

Respondetur. Ponere argumentum in Divinis rationem causæ & effectus, quæ falsa sunt. Item supponit, quòd ab essentia sit personalitas, & tamen tritum est, in nostra Theologia, quod natura non generet, adeoque, quod non producat subsistentias. Denique nego, quòd subsistentia non habeat rationem talis in omnibus, rationem qualis habet natura, salva alietate virtuali.

Objicit 7. Quando Filius genitus est, verat, vel non erat? Si erat, quare est genitus? Si non erat, ergo aliquando non fuit, & per consequens non est verus Deus, loco ly verus ponit Goslavius ly unus, eò quòd non possit esse is verus Deus, qui aliquando non fuit, tales sunt dii de quibus sæpe Scriptura.

Respon-

Respondetur. Correctio non eſt bona, quia negatur poſſe eſſe verum Deum, qui aliquando non fuit. Ad argumentum quod attinet, illud non tam Trinitatem, quàm Generationem Filii Dei impugnat; ad illud autem reſpondetur, negando Majorem propter ly quando; ly autem quando ſupponit determinationem in tempore, in nullo autem determinato tempore genitus eſt Filius, ſed ab æterno: Ne autem effugiamus difficultatem, ponemus terminum ab æterno: Filius ab æterno vel erat, vel non erat? Si erat quare eſt genitus? reſpondetur non eſt genitus, quaſi ipſius *erat* ſucceſſerit generatio, ſed quia ut verum eſſet, de illo, ab æterno *erat*, habuit hoc ex eo, quia ab æterno eſt genitus. In hoc ergo fallitur imaginatio argumentantis, quod putet ipſi *erat* ſuccedere generationem, quod in æternis & Divinis non eſt; Quod etiam eſſet, ſi aliquid ab æterno per poſſibile vel impoſſibile crearetur, ut reflectens advertet.

Hæc argumenta habentur in refutationis parte ſecunda, reliqua quæ ſecundam perſonam concernunt, infrà ponentur. Nunc ad alia argumenta ex libello de perſona accedamus.

Objicit 1. Perſona Trinitatis per ſe ſubſiſtit, ſed quidquid ita ſubſiſtit, ſubſtantia eſt, Ergo.

Respondetur. Negando Minorem: Per ſe enim ſubſiſtentia per modum termini, qualis eſt ſubſiſtentia perſonæ, non eſt ſubſtantia, quo ad virtualem identitatem; ſed terminus ſubſtantiæ; licèt ſit ſubſtantia per identitatem phyſicam.

Objicit 2. Perſona Divina non eſt accidens; Ergo eſt ſubſtantia.

Respondetur. Negando Conſequentiam; nam ne ſit accidens, ſufficit quòd ſit aliquid ſubſtantiale, hoc eſt terminus ſubſtantiæ; licèt non ſit ſubſtantia, ſeu natura. Et ſicut unio in ſententia Modaliſtarum non eſt accidens, neque tamen eſt ſubſtantia, ſed aliquid ſubſtantiale; ita & in præſenti. Oſtendit etiam Ruiz Diſp. 23. Sect. 4. Patres dicere tres eſſe ſubſtantias in Divinis, accipiendo ly ſubſtantiam pro perſona, vel præſcindendo rationem ſubſtantiæ ab abſoluto & reſpectivo.

Objicit 3. Omnia prædicata neceſſaria cum ſuis ſubjectis naturam communicant, hinc dicuntur eſſentialia, quia de eſſentia ſunt ſubjecti, ut Pater, Filius, & Spiritus Sanctus dicuntur eſſe Deus; cum itaque Deus ſit ſubſtantia, etiam illæ perſonæ erunt ſubſtantia.

Respondetur, illas perſonas eſſe ſubſtantias, quia identificantur naturæ, quæ eſt ſubſtantia, ſed non eſſe in ſe ſubſtantias, nec adferre ſingulas prædicata naturæ, accepta, pro terminabili à ſubſiſtentiâ; qualiter hic ſumimus terminum naturæ. Ex quo ulterius concluditur, quid ſit dicendum ad illud argumentum, quod fermè ita proponit. Perſona Trinitatis, eſt eſſentia Dei individua intelligens, ſed non ſunt tres eſſentiæ Divinæ individuæ intelligentes: Ergo nec ſunt tres perſonæ.

Respondetur. In principiis communibus falſam eſſe Majorem. Diſtingui etiam poteſt ſic Argumentum, perſona Trinitatis eſt eſſentia Dei individua, ita ut perſona ipſa ſit eſſentia formaliſſimè & indiſtinctè virtualiter. Nego Majorem; ita ut ratione individui, hoc eſt, non dividui ſeu communicabilis alteri ut ſuppoſito formaliſetur. Concedo Major: Sed non ſunt tres eſſentiæ ſub formalitate eſſentiæ. Concedo Minorem, non ſunt tres eſſentiæ ſub formalitate individuationis, incommunicabilitatis alteri, ut ſuppoſito. Nego Minorem & Conſequentiam. Hoc argumentum etiam in aliis materiis fallit, nam v. g. Cæna in recto eſt comeſtio, & tamen multiplicata comeſtione, non eſt neceſſe multiplicari cænam.

Objicit 4. Ponitque perſonas non eſſe relationem, perſona enim eſt in genere ſubſtantiæ, relatio in genere accidentis, item quidquid per ſe ſubſiſtit, eſt in categoria ſubſtantiæ, omnis autem perſona per ſe ſubſiſtit.

Respondetur. Perſonam quidem ut ſic non eſſe relationem, nec perſonam Divinam conſtitui primò relatione, ſed hæc Scholaſtic[illegible] merè ſunt. Argumentum etiam non convincit, ut proponitur; quia licèt perſona ſit in genere ſubſtantiæ, non eſt tamen ſpecies ejuſdem, ſed tanquam terminus & complementum. Quòd omnis relatio ſit accidens non eſt verum, etiam in creatis relationibus tranſcendentalibus. Unde ultima illa propoſitio: quidquid ſubſiſtit in categoria ſubſtantiæ eſt, diſtingui debet eſt in categoria ſubſtantiæ, vel tanquam ſpecies, vel tanquam terminus ſubſtantiæ. Concedo; ſolùm tanquam ſpecies. Nego. Subſiſtentia autem eſt per modum termini.

Objicit 5. Omnis relatio requirit fundamentum, ſeu relatum & terminum ad quem, ut vocatur, correlatum; quid autem horum in Deo? & ſi nihil horum in Deo, quomodo dabitur Trinitas?

Respondetur. Inprimis cùm dentur relationes non mutuæ per Ariſtotelem, & cùm terminus poſſit non eſſe correlatum, immeritò ſupponit terminum eſſe univerſaliter, quid correlatum. Sed quidquid ſit de hoc, fundamentum proximum relationum in Divinis eſt ipſa perſona generans, paſſivè autem genita, eſt terminus. Neque putarem eſſentiam eſſe fundamentum proximum, non propter rationes quas Goslavius adfert: ſed propter hanc rationem; quia eſſentia eſt prior quàm perſona (ſuppono intelligibilitate) hinc illa prioritas dejicit naturam, ne ſit fundamentum proximum relationis. Deinde ideò potius non eſt fundamentum proximum natura, quia inter fundamentum & terminum relationis realis, intercedit diſtinctio realis orta ex oppoſitione relativa reali, quæ

ratio-

ratione naturæ non habetur; & quia illud proximè refertur quod generat, essentia autem non generat.

Punctum Difficultatis 3.

Solvuntur aliæ Objectiones.

OBjicit 1. Blandrata, apud Penaloza. Verus & unus Deus, est Pater Christi. Trinitas non est Pater Christi. Ergo Trinitas non est verus Deus.

Respondetur. Negando Consequentiam, quia est syllogismus ex Particularibus, ut suprà explicatum est. Rectè etiam Penaloza offert consimilem paralogismum, verus & unus in specie homo fuit Adamus, sed nos ejus filii non sumus Adamus, ergo non sumus homines.

Objiciunt 2. Aliqui Transsylvani, Pater & Filius & Spiritus Sanctus sunt alius & alius, & alius; sed Pater est Deus, Filius est Deus, Spiritus Sanctus est Deus. Ergo sunt alius, & alius, & alius Deus.

Respondetur. Argumentum non esse categoricum, sed ut sit, poni debere hanc Majorem. Quod est alius & alius, & alius, est alius & alius, & alius Deus, in qua Majori est fallacia accidentis quia ex eo, quòd conveniant in Deitate, argumentatur etiam quòd conveniant etiam in alietate personali, in quâ non sunt idem, & ab alietate in qua disconveniunt, ad Deitatem in qua conveniunt, competitque personis ly: Alius in ratione personæ, non in ratione naturæ.

Objiciunt 3. Alii apud Valen. lib. 1. de Trinitate cap. 27. præter Patrem & Filium & Spiritum Sanctum nullus est Deus, sed neque Pater solus, nec Filius, nec Spiritus Sanctus sunt tres personæ; Ergo nullus est Deus, qui sit trinus in personis.

Respondetur. Hoc Argumentum non esse Categoricum. Deinde distingui potest prima propositio, præter Patrem & Filium & Spiritum Sanctum nullus est Deus exceptivè, hoc est his exceptis, nullus est de quo prædicetur hoc prædicatum Deus. Conc. præter Patrem, Filium, & Spiritum Sanctum nullus est Deus, ita ut collectivè hæc omnia in uno habeantur; Nego propositionem: Committiturque hic fallacia arguendo ex statu collectivo quà tali, ad statum non collectivum. Valentia rectè retorquet, præter hunc, & hunc, & hunc, &c. hominem, nullus est populus in mundo, sed neque hic homo solus, neque hic, neque hic, &c. est populus. Ergo nullus populus in mundo datur. Unde est hîc fallacia accidentis, à negatione collectionis, quæ singulis serviat, procedens ad negationem collectionis, quæ simul omnibus conveniat.

Objicit 4. Si plures essent personæ Divinæ, essent plures habentes Deitatem, sed esse habentem Deitatem est esse Deum, & plures habentes Deitatem, est esse deos; Ergo existerent plures dii, quod ipsum illustratur: Quia ubi sunt plura habentia albedinem, sunt plura alba, & si eandem humanitatem tres personæ terminarent, essent plures homines: quod ipsum ulteriùs in hoc fundatur, quia ut significato alicujus nominis, numerale nomen addi possit, satis est, si rectum illius nominis, sit multiplex.

Respondetur, quòd quamvis esse habentem Deitatem, sit esse Deum; non tamen plures habentes Deitatem, est, esse plures deos. Ratio, quia usus communis hominum utentium ad placitum verbis, non multiplicat Deitates, nisi supponantur ipsæ Deitates in se multiplicari; nec usurpat terminum dii, nisi quando supponit ipsam naturam Divinam multiplicari. Quia autem quando dicitur de personis Divinis sunt plures habentes Deitatem, non supponit eandem multiplicari, fit ut non possint tunc dici tres vel plures dii; quod absurdum non sequitur, si habens Deitatem dicatur esse Deus.

Objicit 5. Posito Mysterio Trinitatis uni eidemque simplici entitati convenirent prædicata contradictoria; quod est absurdum, quia impossibile est idem esse & non esse.

Respondetur. Recurrendo ad virtualem distinctionem, ejusque defensionem alias factam. Plures aliorum Responsiones adducit Perez cit. à n. 13.

DIFFICULTAS II.

Solvuntur Objectiones ex Scriptura.

NOn habentur quidem Objectiones, quæ directè pugnent contra Trinitatem, quà Trinitas est; nisi fortè adducantur Auctoritates, quæ Dei unitatem probant; sunt tamen non paucæ, quæ apparenter dicunt, quod uni Patri, competat Deitas; ex quibus infertur non dari Trinitatem. *His ut satisfiat, sit*

Punctum Difficultatis 1.

Solvitur Objectio ex Evangelio S. Joannis 17. & Matth. 24.

OBjicit 1. Crellius ex illo Joannis 17. v. 3. *Hæc est vita æterna, ut cognoscant Te* (Pater) *solum verum Deum*, hic nemo dubitat, Dei veri nomine, Deum summum intelligi, quare cum Christus Patrem suum ita describat, ut eum solum verum Deum dicat, intelligitur solum Patrem Christi, esse solum Deum summum.

Respondetur 1. Explicando Scripturam, quòd ly solum, quamvis sit particula exclusiva, debet tamen sumi secundùm accommodatam acceptionem, sic v. g. si quæratur; Estné solus paterfamilias in cubiculo, respondeatur=

deaturque ſolus, ly ſolus non excludit ab eodem cubiculo Deum, aërem, præſentiam domeſticorum, ſed ſolum excludit Hoſpites, & ſimilia; ſecundùm ergo accommodatam acceptionem nos dicimus, per ly ſolum, excludi illos Deos, qui ſunt Idola, & non ſunt veri dii; ſed non excludi perſonam Filii & Spiritus Sancti, quam ſi dicat arguens excludi, hoc ipſum aliunde probari debet: Eſt Reſponſio Epiph. l.1.c.4. Athan. & aliorum. Inter quos Chryſoſt. Homil. 72. in Matth. Quamvis quando inſcriptum ſive veteri ſive nova eſſe dicitur unum eſſe Deum & præter eum alium non eſſe, non ad diſtinctionem Filii ſed excluſionem dictum ſit idolorum.

Instat 1. Idem contra Reſp. Ea eſt vis vocis ſolius, ut omnes alios excludat, à communione prædicati, præter eum, cui apponitur: is autem cui vocula ſolus, ſi ſententia ſpectetur, apponitur eſt Pater; prædicatum autem eſt verus Deus: Ergo vox ſolus, à communione hujus prædicati, omnes excludit, præter Patrem.

Responsum jam eſt ly ſolus eſſe particulam excluſivam, ſed ſecundùm accommodatam acceptionem.

Instat 2. Vel ideò Gentium dii à vera Deitate, vi horum Chriſti verborum, excludi intelliguntur: quia cenſet eos à Patre quem ſolum verum Deum Chriſtus, appellat eſſe diverſos, vel quia jam conſtat eos falſos deos eſſe; non poſteriorem ob cauſam; nam aliàs à vera Deitate jam excludi cenſerentur, antequam horum Chriſti verborum vi excludi intelligerentur, nec opus foret ad eam rem verba iſta adhibere; Si autem priorem ob cauſam, neceſſe eſt omnes quos à Patre Jeſu Chriſti diverſos eſſe conſtat, à vera ſupremaque Deitate excludi; nam aliàs argumentum quod ex his verbis duceretur ad Idola Gentium à vera Deitate excludenda, foret invalidum; tale enim eſſet ſi categoricè ponatur. Quidam à Patre Jeſu Chriſti diverſi, non ſunt veri dii. Gentium dii ſunt à Patre Jeſu Chriſti diverſi. Ergo Gentium dii non ſunt veri dii. Major autem in prima figura, eſſet particularis, adeoque non concluderet.

Respondetur. Disjunctivam illam falſam eſſe, eò quòd utrumque membrum illius, ut verum defendi poſſit. Inprimis, poſterius membrum defendi poteſt, neque enim inania ſunt verba Chriſti excluſiva falſorũ deorum, quamvis ſupponerentur aliunde eſſe falſi dii, ſicut ante promulgatã Legem verum erat dicere: quòd Deus ſit Deus, & tamen dicit Deus; Ego ſum qui ſum. Ego ſum Dominus Deus tuus &c. non per novitatem dicendi, ſed per aſſumptionem ad intentum, aliàs noti. Immo ſi verum eſt, quod dicit Crellius, ſequeretur nunquam eſſe debitam argumentationem à notioribus, quod falſum eſt, ſiquidem illa noſcuntur evidenter, antequam proponantur. Primum etiam membrum, ſic defendi poteſt, quod per particulam ſolus excludantur non aliqui, ſed omnes alii, ſecundùm accommodatam acceptionem.

Quando autem dicit inferiùs per hanc reſponſionem peti principium, eò quòd aſſumatur non excludi per hoc alias perſonas, quæ unitatem habent eſſentiæ; ad hoc dicimus, quòd nos ſtemus in principio, ſed arguens incidit in hoc vitium, dum ſupponit extendi hoc ly ſolus etiam ad excluſionem aliarum perſonarum.

Ut autem legitimum argumentum ex illis verbis confici poſſit, concedimus Majorem non debere eſſe particularem, ſed poſita hac univerſali; Omnes à Patre Jeſu Chriſti diverſi, non ſunt veri dii, nihil contra nos ſequetur, duplici ex capite, inprimis quia Minor hæc, Filius & Spiritus Sanctus ſunt à Patre diverſi, falſa eſt; nam ly diverſi ſupponit pro alietate eſſentiæ. Quæ reſponſio fundatur in notitia ſenſus horum verborum diverſitas, differentia, diſtinctio, ad quod etiam advertit Ariſtot. 10. Metaph. cap. 5. t. 11. 12. legatur Ruiz d. 39. à ſect. 9. Ex alio capite non concludit hoc argumentum, quia ly diverſi cum ſit terminus reſpectivus, id quo eſt diverſus, reſpiciet naturam, eſſentiam, Deitatem, & ſic verificata adhuc Majori, Minor erit falſa, falſum enim eſt Filium & Spiritum Sanctum eſſe diverſos Deitate.

Addo. De his terminis eſt controverſia: An Pater, Filius, & Spiritus S. ſint idem in natura, diſtincti realiter in perſonis. Ad quos terminos controverſiæ attendendo ex verbis Sancti Joannis hoc contra Idola formabitur argumentum; Hallus diſtinctus à Patre Jeſu Chriſti natura, & perſona, eſt verus Deus. Hæc eſt enim vita æterna ut cognoſcant te ſolum verum Deum, & quem miſiſti Jeſum Chriſtum non natura, ſed perſona à Patre diſtinctum. Omnes Dii gentium ſunt ita diſtincti. Ergo nulli dii Gentium ſunt verus Deus.

Instat 3. Quantumvis concedatur, Chriſtum prædicta verba protuliſſe occaſione excludendi à Deitate idola gentium, non ſequitur, hæc verba non excludere à Deitate Petrum & Paulum; Ergo etiam extendi poterunt ad negandam Deitatem Filio, & Spiritui Sancto.

Respondetur. Negando Conſequentiam, quia nullum fundamentum eſt excludendi à Deitate Filium & Spiritum Sanctum; eſt autem fundamentum poſitivum, quo probari poſſit & ſupponi Petrum & Paulum eſſe creaturas.

Instat 4. Idem. Prædictis verbis excludi non minùs eos à vera Deitate, qui eſſent naturæ diverſæ, ſed & qui perſonæ eſſent à Patre aliæ; populari etiam genere loquendi utitur Chriſtus, & Diſcipulorum ſuorum captui ſe accomodat: jam vero populo, immo & univerſis, ſolus Pater, non minùs ſolã Patris perſonam denotat, quàm ſubſtantiam, immò vulgus cum

perſo-

personam Divinam cogitat, etiam substantiam diversam cogitat.

RESPONDETUR. Negando Antecedens, cujus probatio contradicit Evangelio; cùm sæpe Christus difficilia locutus sit, & quæ erant abscondita ab oculis Apostolorum; quamvis autem etiam nunc vulgus cum subtilitate noscendi non attingat alietatem personæ ab essentia; in simplicitate tamen discernit, cùm dicit esse tres personas, unum Deum.

INSTAT 5. Si nemo vi horum Christi verborum à vera illa Deitate excluditur, etiamsi à Patre, persona manifesta differat; nisi præterea constet eum essentia ab eo diversum esse, sequetur eum his verbis refutari non posse, qui dixerit Jovem v. g. vel Neptunum veros esse deos; personis quidem à Patre distinctos, sed ejusdem tamen cum illo essentiæ.

RESPONDETUR. His verbis refutandum esse, quia Jupiter non est hic Pater de quo Christus, neque est genitus ab hoc Patre ut supponitur, hinc vi horum verborum refutabitur. Rursus posita hac propositione, Pater est solus unus Deus, subsumi potest, sed Jupiter nec secundùm personam, nec secundùm naturam habet identitatem cum Patre; Ergo non est solus ille verus Deus. Denique quamvis ex hoc loco id probari non posset, sufficit quòd aliunde probetur. Addo probabilem esse responsionem Petavii, quòd hoc loco non utatur Christus argumentatione ad alios deos excludendos, sed Christus est in hoc, ut dicat sempiternā vitam positā esse in notitia solius veræ Deitatis, quæ est in Patre.

RESPONDETUR 2. Ad eundem locum Scripturæ, quòd scilicet, ly solus, non sit construendum cum Patre, sed cum ly Deus: ex modo autem constructionis evanescit intentum oppositorum; quia ly solus constructum cum ly Pater excludit alium à Deitate; ly autem solus, constructum cum ly Deus, excludit omnes, qui non sunt Deus. Illustrari potest hoc tali exemplo, Petrus est animal, quod solum est rationale, solus Petrus est animal, quod est rationale, prima illa propositio non excludit Paulum, quo minùs sit rationalis; secunda excludit: ita si ly solus construatur cùm ly Pater excludet Filium à Deitate, secùs si construatur cum ly Deus, ita construunt August. Tract. 105. Ambr. l. 5. de Fide c. 1. Nazian. Oratione 63. Socinus epist. 2. ad Matth. Radecium, qui fuit unus ex Crellii Magistris. Græcus etiam textus construit cum ly Deus, ita enim habet τὸν μόνον ἀληθινὸν Θεόν.

INSTAT 1. Crellius contra Responsionem ly solus quoties adhibetur ad alia subjecta à conjunctione prædicati excludenda, subjecto non prædicato adjicitur; hoc autem loco vocem *Solus* ad alia subjecta, nempe Idola, à conjunctione prædicati, quod est verus Deus, excludenda, adhiberi contendimus.

RESPONDETUR 2. Falsum esse quòd semper subjecto & non prædicato addi debeat ly solus, ut excludantur alia subjecta: quid enim ad hanc collocationem necessariò urget. Deinde vi hujus secundæ responsionis non sumus solliciti, an excludantur Idola à vera Deitate.

INSTAT 2. Si principia ejusdem Crellii teneantur, facilè ex dictis Christi, inferri Idola, non esse veros deos, non sunt enim Pater Christi, quod non infertur ex nostris principiis; quia nec infertur, Filium non esse Deum.

RESPONDETUR. Quòd non sit articulus fidei apud nos, quod hîc sit Christi argumentatio contra Idola. Deinde similem difficultatem habiturus est Crellius, si quis Jovem dicat Patrem Domini nostri, nec inde inferri poterit illum, non esse Deum. Denique posset adhuc ex hoc loco contra Idola argui, quia non habent identitatem cum Patre, nec ratione naturæ, nec ratione personæ.

INSTARI potest 3. ex eodem. Quamvis ly solus, construatur cum ly Deus, non cum ly Pater; id tamen perinde est ac si dicatur; solus Pater est verus Deus: quod ipsum probatur, quia idem redditur sensus, sive dicant: solus Christus est ex Virgine natus, sive dicant: solus ex Virgine Christus est natus.

RESPONDETUR. Diversitatem harum propositionum jam suprà ostensam. Negatur etiam paritas, quia secundùm circumstantias, nullus subest ambiguitati locus, quod & solus Christus, & solus ex Virgine natus sit, hinc usus parum curat constructionem illius propositionis, & ex diversitate collocationis solus, non metitur diversitatem sensus; sed quia quæstio ex una parte est, an aliæ personæ sint Deus? & ex alia parte, diversa collocatio, ly solus, in rigore, potest diversitatem sensus parere, non immeritò ad hanc constructionem attenditur, idque ex fundamentis allatis. Quando autem diversitatem sensuum à nobis allatam, quam facit diversa constructio, vult sibi probari vel ex Scriptura, vel profano aliquo exemplo, actum agit, cùm diversitas hæc ipsi utpote viro Latinè scribenti, nota sit, nec est necesse in scribendo, semper ordinem Grammaticum servare.

RESPONDETUR 3. ad eandem Objectionem. Hunc ipsum locum æqualiter probare Christi Divinitatem, nam ibidem additur, & quem misisti Jesum Christum, unde ex hoc loco sic arguitur. De quo dicitur, quòd Pater & simul ab illo missus, sit verus Deus, ille est verus Deus; sed de Patre & de misso ab illo dicitur, quòd sit verus Deus, ut textus loquitur: Ergo & Pater, & missus est verus Deus.

INSTAT 1. Crellius contra Responsionem, cum vox *solus* ad plura subjecta refertur, vel omnib⁹ postponi solet, vel omnib⁹ præponi solet.

RESPONDETUR. Quamvis ly solus non jungatur cum ly Pater, eique postponatur; sufficit quòd ponatur ante ly Deus, apponaturq; parti-

cula, *Et*, id enim non variat sensum: & ita eadem erit propositio, sive dicas, Solus ego cum meo amico N. utar hoc bono, sive dicas solus ego utar hoc bono & meus amicus: hinc & in præsenti simile quid verificabitur. Nec Græca locutio obstat ut ostendit Maldonatus.

INSTAT 2. Saltem sequi ex hoc loco, quòd Spiritus Sanctus non sit Deus.

RESPONDETUR. Exinde directè & clarè non colligi illum esse Deum; deduci tamen legitimè, quia cum aliunde constet originari illum per modum unius ab utraque persona, si utraque originativa persona est Deus, deducetur etiam illum esse Deum; quia illa origine debet illi communicari, natura Divina. Si autem quispiam priores duas responsiones teneret, hac instantiâ non premeretur. Quia verò non additur illo loco, quòd in hoc solo stet vita æterna, quod est noscere Patrem & missum ab illo, datur adhuc locus, ut requirantur & alia credenda, itemque opera bona.

INSTAT 3. Quia nec Christus nec Apostoli inculcarunt, quòd unà cum Patre, sit ille solus verus Deus, sed solùm appellabant illum Christum, aut Dei filium, & si hic fuisset sensus Christi, qualem posuit tertia responsio, dixisset phrasi suâ scripturâ ut cognoscant, quòd vel quia tu es solus verus Deus, sicut aliàs dicit, quia tu es Christus Filius Dei: item cognoverunt Principes, quia hic est Christus.

RESPONDETUR. Retinendo tertiam explicationem dici potest sufficienter hoc loco id inculcari, quòd Patrem & illum, noscere verum solum Deum, sit vita æterna. Negamus etiam Christum & Apostolos non inculcasse Divinitatem Filii Dei. Quando autem præscribit phrasin Crellius, quâ Evangelista describere debuisset, hic & nunc Divinitatem Filii Dei, arbitrariè id facit; & sicut liberum est Scripturæ nunc activâ, nunc passiva uti constructione, item liberum fuit nunc Nominativo *Tu es*, nunc obliquo (*Te*) uti casu.

OBJICIT 2. Ex illo Matt. 24. v. 36. ubi Christus dicit se non nosse diem judicii.

RESPONDETUR. Dixisse hoc Christum secundùm naturam humanam: quod ipsum subdistinguitur, scilicet dixisse illa secundùm quod est Legatus secreti jure ligatus, cujus distinctionis scholastica explicatio adfertur in Materia de Fide, an scilicet Deus amphilogicè loqui possit?

Punctum Difficultatis 2.

Solvuntur Objectiones ex S. Paulo.

OBJICIT 1. Ex 1. ad Cor. 8. v. 5. 6. *Nam etsi sunt qui vocantur Dii, &c. nobis tamen unus Deus Pater, ex quo omnia, & nos in illum, & unus Dominus Iesus Christus per quem omnia, & nos pe ipsum.* Ubi Paulus explicans quis sit ille unu Deus, simpliciter dicit esse Patrem, non Patre & Filium & Spiritum Sanctum.

RESPONDETUR 1. Explicando locum S Pauli, quòd scilicet dicat non per exclusione Filii à verâ Divinitate, sed excludendo nonni multitudinem Deorum: hoc enim erat intentum Apostoli, ut textus ostendit: & quòd no excluserit Filium indicat ipse ille titulus *Domin* & sicut per titulum *Domini* applicatum Christ non excluditur Pater, quo minùs sit Dominu ita nec excluditur Filius, quamvis ly Deus, s applicatum Patri: sic docuit Irenæus l. 3. c. Chrysost. Hom. 5. de incomprehensibili, &c.

INSTAT 1. Contra Responsionem Crellius, præter similia, quæ supra attulit, quibus ja responsum est; quòd scilicet Apostolus explicare hîc voluerit, quis sit ille unus Deus; recte verò is rem explicat, qui non modò tantundem, sed etiam plus omittit, quod ad rem explicandam attinet, quam exprimit? & si nos Catholici explicantes quis sit ille unus Deus, nominamus Patrem & Filium & Spiritum Sanctum, etiam Paulus Christum nominare debuisset; præcipuè ne per hoc convincatur Apostolus, occasionem præbere statuendi, quòd Deu sit unus essentiâ & personâ.

RESPONDETUR. Primarium intentum fuisse Apostoli, ut videre est in contextu, distinguere Ethnicos à Christianis, per unum Deu in essentia; sed non fuit intentum, essentiæ terminationes seu personalitates explicare: hin non debuit numerare personas. Nunc aute in præsenti Ecclesiæ statu, cùm non agamu contra Ethnicos, sed non nisi contra paucos Adversarios, nominando unitatem essentiæ, etia personas explicamus.

Deinde æquivalenter dicit Apostolus Christum Deum, appellando illum Dominum, quo nomen nihilo inferius est, quàm nomen Dei e usu Scripturarum, ut probat illud psalmi: *Quoniam tu Dominus altissimus super omnem terram*, advertitque Græcè & Hebraicè doctus Petavius lib. 3. c. 1. Nomen Tetragrammaton redd ὁ κύριος, quod Dominum significat, consequenter nec dedit ansam opinioni Adversariorum & si quæ sit loci perplexitas, ea superatur Doctorum explicationi inhærendo. Sequuntu hic illi expositorii de quibus suprà.

INSTAT 2. Per hoc solum, quòd additu Christo & unus Dominus manifestè distinguitur ab illo uno Deo: quia ille unus Dominus ve idem est cum illo uno Deo, vel aliqua ratione e Deo inferior: idem non est, aliàs nulla distinctionis foret ratio, nec ulla esset causa cur unus ill Deus Pater, unus verò ille Dominus Christu diceretur? Ergo restat ut significet Deum, qu Deo uno, est aliqua ratione inferior.

RESPON-

Respondetur. Negando ejus Assumptum, ejus probatio non convincit: nam reverà idem est cum uno illo Deo; cur autem hic Deus ille Dominus appelletur? de hoc infrà. Denique dici potest, sufficere æquivalentiam titulorum ad significandam Deitatem, licèt sit diversitas in modo significandi.

Instat 3. Quia descriptiones personarum, quæ fiunt à sacra Scriptura non sunt otiosæ, sed ad rem explicandam comparatæ: hoc autem loco siquidem ad rem faciunt illæ descriptiones, quòd Pater sit is ex quo omnia, & nos in illum; Christus est is, per quem omnia, & nos per illum; ostendunt distinctionem, ita ut ly ex quo omnia significet illum, qui est prima causa efficiens omnium, & ly nos in illũ, significet, quòd sit causa finalis, cui omnis honor conferendus sit; ly autem per eum, dictum de Christo significat, quia ipse est media causa omnium, quæ ad nostram salutem spectant, & quòd per eum gubernentur omnia: unde consequitur nos per illum, vicissim, Deum colere debere, scopum ac finem, hoc est eum medium esse honoris, qui à nobis Deo exhiberi debet. Est autem unicus Dominus, quia si plures essent, alia per hunc, alia per alium administrarentur.

Respondetur. Non esse has descriptiones otiosas: quia utraque Deitatem persuadet, & in Patre ut supponitur, & in Christo, qui appellatur Dominus: immo quia appellatur per quem omnia, & nos per illum, ostenditur ejusdem Deitas: nam de Deo ad Rom. 11. dicitur *ex quo omnia, per quem omnia, in quo omnia.* Rursus si vis, fiat in hac particula *ex*, quòd illa denotet Deitatem, non verò particula *per*, hujus ipsius reddenda est ratio; nam in phrasi Aristotelica, ly *per* accedit ad causam efficientem, ly *ex* ad causam subjectivam: cur ergo potiori jure, aut saltem æquali particula *per* non ostendet, Christum esse causam omnium, adeoque Deum esse? Denique stando in terminis disputationis præsentis dici posset, ly *ex quo* applicari Patri, quia Filius & Spiritus Sanctus non sunt ex non existantibus, sed ex substantia Patris, ex quo tanquam origine non originata, procedunt reliqua. Christo autem appropriatur creatio mundi, tanquam sapientiæ personali, ideoque dicitur per illum esse omnia. Videtur hîc Apostolus per Antitheta loqui, & ut multitudini Deorum opposuit unum Deum, ita multitudini Dominorum opponit unum Dominum; inde autem non sequitur Christum non esse Deum.

Respondetur 2. Eidem Auctoritati, quòd Apostolus scripserit Corinthiis recenter ad fidem conversis, quibus ne daret ansam per literas sine præsenti scriptore mittendas, cogitandæ pluralitatis Deorum, non posuit simul cum Patre Filium; imò ipse Paulus ab ignoto Deo, orsus est dicta sua; & Philippus ex occasione lectionis, non omnia simul perstringendo; æquivalenter tamen ut dixi, Deitatem expressit, Christum appellando illum Dominum sine addito.

Respondetur 3. Ex eodem loco arguendo pro Divinitate Christi. Qui est per quem omnia, & qui est sine addito Dominus, opponibilis dominio Deorum, qui non sunt veri Domini, ille est Deus, nam ly per quem omnia, ad Rom. ut dixi, pro Deo supponit, ly item Dominus, ut indicat ille locus Psal. citatus: sed Christus est per quem sunt omnia, & est Dominus, opponiturque illius dominium dominio Deorum, qui non sunt Dii, ut colligitur ex contextu; Ergo ille est verus Deus.

Ex eadem Epistola c. 12. v. 4. 5. 6. solet urgeri, ubi ajens Apostolus de divisione gratiarum, subdit, *idem autem Spiritus, idem autem Dominus, idem autem Deus.*

Respondetur. Quamvis multi ex nostris DD. interpretentur hunc locum de Trinitate personarum; commodè tamen accipi potest de unitate essentiæ: imò ex illo loco probari potest Divinitas Christi, quia in verbis antecedentibus non fit mentio Patris, sed conversio ab Idololatria ad Jesum.

Objicit 2. Ex Epistola ad Ephes. 4. v. 5. & 6. *Vnus Dominus, una Fides, unum Baptisma, unus Deus & Pater omnium, qui est super omnes, & per omnia, & in omnibus vobis.* Ubi Deus ille qui unus esse dicitur, & Pater, unum idemque subjectum significant, ac proinde alterum altero latiùs non patet, nec quisquam alius est Deus ille unus, nisi Pater Domini nostri Jesu Christi, præcipuè quia particula *Et*, non ostendit aliam rem, sicut nec cùm dicitur, Christum aliquando traditurum regnum Deo & Patri; imò præsenti loco particula *Et*, significat unum eundemque esse Deum & Patrem; nam significans unitatem Christianam loquitur, & non dicit unus Deus, unus Pater omnium; sed unus Deus & unus Pater: præcipuè cùm hîc expressè distinxerit unum Deum à Domino uno, & Spiritu uno, interjectis etiam aliis orationis membris, ut tantò luculentiùs appareret eos à se invicem discerni: & cùm per unum Dominum Christus intelligatur, quis ergo per unum Deum, tam ab uno Spiritu, quàm ab uno Domino distinctus intelligetur, quàm Pater Christi?

Respondetur 1. Explicando dictum locum, quòd scilicet Ly *unus Deus*, & Ly *Pater omnium* pro eodem realiter supponant, sed non pro eodem etiam virtualiter, & quòd Ly *unus Deus* excludat suâ unitate non pluralitatem personarũ, sed pluralitatem essentiarũ; ita ut essentia in ratione unius essentiæ, non latiùs pateat quàm paternitas; tam enim essentia est non nisi una, quàm Pater non nisi unus; licet essentia virtualiter à paternitate distincta, in ratione terminabilis latiùs pateat, quàm paternitas: eò quòd insuper binâ sit personalitate terminabilis.

Supponat interim objiciens per suppositionem, quam ille putat impossibilem, quòd Filius sit consubstantialis Patri, nonne sicut de Patre dicitur unus Deus, & Pater, sic poterit dici de Filio unus Deus & Filius? Illa varietas loquendi sine conjunctione in antecedenti membro non facit contra nos, quia ex hoc potius inferri deberet, quòd non pro eodem adæquatè supponat ly *Deus* & ly *Pater omnium*.

Arbitrarium etiam est dicere, quòd ly Dominus supponat illic non nisi pro Christo, aliàs excluderetur à ratione Domini Pater.

RESPONDETUR 2. Explicando eundem locum ex mente S. Athan. ut docet Petavius, nempe quòd appelletur unus Deus, & Pater omnium, propter originis, ac principii prærogativam, quia est caput omnis processionis.

RESPONDETUR 3. Explicando hunc locum eo modo, quo sibi opposuit ipse Crellius, quòd hîc nomine Dei Patris veniat tota SS. Trinitas; non autem prima Trinitatis persona, sed contra hanc responsionem.

INSTAT 1. Quia non potest ullo exemplo probari quod Ly *Pater* supponat pro tribus Trinitatis personis.

RESPONDETUR. Dicitur Christus Regnum traditurus Deo & Patri, dicitur item in Christo Deus mundum sibi reconcilians: & universaliter ubi externum aliquod opus attribuitur Patri, ly Pater supponit pro tota Trinitate; omnia enim opera ad extra sunt communia; utiturq; Scriptura & PP. nomine illo tanquam notiori, & tanquam personæ, quæ est fontalis origo reliquarum. Est & aliud fundamentum nomine Patris venire totam interdum Trinitatem, quia nomine Patris, significabat Deum Christus, conformiter ad fidem Judæorũ, cum quibus tractabat, qui non colebant Patrem sub formalitate habentis filium; licèt interdum hanc etiam illis doctrinam inculcaverit.

INSTAT 2. Ly Pater sumptum pro tota Trinitate vel est persona, vel non est; Si persona est, cur illum Patrem esse Christi non finimus? Item si persona est, vel est persona una, vel plures? Si una, quævis etiam alia, erit Pater Christi: Si plures, non Pater, sed Patres dicendi erunt. Si verò persona non est, Pater non est; Pater enim omnis etiam metaphoricè dictus, persona est, modò intellectu sit præditus.

RESPONDETUR. Ly Pater quando accipitur pro tota Trinitate, supponit pro subsistenti, sed pro subsistenti subsistentiâ indeterminatâ, & quasi abstractè ab omnibus sumpta: unde ulterius dicitur Ly Pater sumptum pro tota Trinitate, persona est, non tamẽ Pater Christi, quia Pater Christi, non supponit pro persona indeterminata & vel exinde Trinitas, non est Pater Christi: quia aliàs etiam ipse sibi esset Pater, quod est non præter, sed contra lumen rationis. Quamvis autem ly Pater sumptum pro Trinitate plures personas significet in re & in objecto, non debebant dici Patres; quia nec ex objecto sunt plures Patres. Plurificatioque ipsa ostenderet, sumi jam determinatè personas, cum tamen Pater dictam de tota Trinitate, supponat pro persona indeterminatè accepta.

INSTAT 3. Quia si nomine Patris hîc venit tota Trinitas quæ esset causa, cur ter potiùs eandem rem repetere maluerit Apostolus, quàm tria inter se distincta?

RESPONDETUR. Immeritò supponi, quòd nomine Domini veniat illic Christus nonnisi, & nomine Spiritus tertia Trinitatis persona; cùm potiùs nomine Spiritus veniat anima, quam opponit uni corpori, cujus illic mentionem facit.

Quod autem quærit, cur hîc condistinctim ponatur unus Dominus, & unus Deus? quærimus etiam nos, cur condistinctim ponatur unus Deus & unus Pater, cum hæc per Crellium pro eodem supponant? Directè autem

RESPONDETUR. Non esse novum in Scriptura eidem Deitati, & subjecto, plures titulos dare, unde parùm etiam intererit, sive adhibeantur particulæ copulativæ, sive non, possuntque individuis illis epithetis, diversæ formalitates Deitatis agnosci, ut formalitas Domini, formalitas infiniti in ratione essentiæ sub termino Deitatis, formalitas excellentiæ sub termino super omnes; & sicut non potest reddi ratio, quare non sit priùs positum Deus unus, sed priùs Dominus? cur sit posteriùs positum Baptisma, & prius Fides? nisi id referendo in placitum Scriptoris inspirati, ita referri debet, quòd priora membra sine copulativa posuerit, secùs posteriora.

Continuatur Solutio.

OBJICIT 3. Ex 1. Timoth. 2. v. 5. *Unus enim Deus, unus & Mediator Dei & hominum homo Christus Iesus*, ex quo Fundamento sic arguit Crellius; si solus Pater unius Dei nomine istic intelligitur, solus Pater est summus ille Deus; nam si quispiam alius præter Patrem esset Deus summus, unius Dei nomine comprehendi debuisset Christus: Sed solus Pater unius Dei nomine illic intelligi debet: quod ipsum probat; Is tantùm eo nomine intelligitur, inter quem & homines Christum Jesum mediatorem esse dicit Apostolus, uti ex connexione Verborum apparet. At is est solus Jesu Christi Pater.

RESPONDETUR. Concessa illa conditionali propter suam veritatem, quia nihil ponit in rebus; non autem propter illius probationem, quia posset differri promulgatio aliarum personarum ad alia loca, quæ tamen personæ essent Deus. Directè Negatur Minor; Nego etiam solum Patrem esse inter quem & homines Christus sit mediator, nomineque Patris venit tota Trinitas, ut dictum suprà.

INSTAT 1. Crellius, si Christus est totius Trinitatis Mediator, ergo etiam sui ipsius est medi-

mediator, ſeu inter ſeipſum intervenit medius; quod ſeipſum evertit.

Respondetur. Quia materialem interventionem & mediationem imaginatur Crellius, bene dicit, quòd aliquid inter ſe intervenire, mediare, evertat ſeſe. Sed id non apparet in interventione morali, quid enim in hoc absurdi? Quòd poſſit natura aliqua creata dignificata per perſonam increatam, obire actiones, quæ ſatisfaciant, & aliis perſonis & ipſi perſonæ ſignificanti?

Nec obſtat quòd hæc duo diſtinguantur, ad quem mediatio fit, & mediator; diſtinguitur enim ſecundùm naturam humanam, & principium elicitivum actionum Chriſtus, à ſua perſona quæ reconciliatur: Et ſicut in humanis fisco Regis poteſt aliquis aliquid debere, & ſolvere pecuniâ, cujus pretium habetur ab ipſa voluntate, & impoſitione Regis; ſic & in præſenti: Et ſicut principes non tantùm particulatim ſibi, ſed & commune pluribus poſſunt acquirere regnum, ita & Chriſtus nobis.

Instat 2. Sequitur ex reſponſione, Chriſtum etiam ſecundùm naturam divinam eſſe mediatorem; quia perſona divina à natura divina ſe ipſa non differt; Subſiſtentia etiam per ſe vim agendi nullam habet, ſed natura. Et quidquid perſona divina Chriſti agit, natura divina ipſius agit.

Respondetur. Quamvis ſe ipſa perſona à natura divina non diſtinguatur, ſufficit quòd diſtinguatur virtualiter, ut alibi dictum. Hinc aliquid poterit tribui perſonæ, quod non tribuitur naturæ. Deinde quamvis in creatis non dicantur ſubſiſtentiæ activæ, ſecùs eſt in Divinis: Unde per nos falſa eſt propoſitio; natura generat, vera autem pater generat. Denique non ponimus nos, perſonam divinam eſſe principium ſpecialiùs ab aliis perſonis, elicitivum operationum Chriſti, quia hæc elicientia ſpectat ad naturam creatam cum concurſu divino, ſed illas tribuimus perſonalitati divinæ, tanquam principio dignificanti & complenti ſubſtantiam, per modum termini, hoc eſt ipſam naturam humanam, quæ illas elicit.

Instat 3. Ea ſimpliciter à ſe diſtinguuntur, de quibus ſimpliciter aſſeri poteſt, eorum unum non eſſe alterum; hoc autem habet Deus & Chriſtus, qui illius mediator eſſe dicitur, ergo ſimpliciter à ſe diſtinguuntur: Ergo nec Deus ille Chriſtus, nec Chriſtus Deus ille eſt.

Respondetur. Veram eſſe Minorem cum reſtrictione poſita à ſancto Paulo, ſecundùm ſcilicet naturam humanam diſtingui Deum à Chriſto.

Instat 4. Chriſtus ex eorum hominum numero nequaquam eſt, quorum mediator fuit, nec ſub illis in illo loco Pauli comprehenditur; Ergo Chriſtus nec Deus ille eſt, aut Dei illius nomine comprehenditur, cujus mediator dicitur.

Respondetur. Ex eodem fundamento pro nobis arguendo: Non vetat Chriſtum eandem ſpecie naturam habere cum hominibus, quorum mediator eſt, nec vetabit quidpiam habere eandem naturam cum iis, ad quos mediat, habereque ab illis perſonam diſtinctam.

Instat 5. Nullibi haberi, quòd Chriſtus mediator fuerit inter ſe & Spiritum Sanctum.

Respondetur. Quoad verba & voces id non haberi, re tamen & æquivalenter haberi; quia peccatum eſt offenſa Dei, adeoq; omnium perſonarum; hinc & placatio, debet eſſe omnium perſonarum. Duplici tamen ex capite mediatio notabiliùs attribuitur inter patrem & homines, quia ipſe eſt origo fontalis perſonarum. Deinde, quia ipſi miſſio Filii æterna competit, cui ſeſe proportionat miſſio in mundum, in ordine ad redimendum facta.

Objicit 4. Locum ex Epiſtola ad Rom. 16. v.27. ubi nomine *ſolius Dei*, *ſolius ſapientis*, *ſolius Domini*, &c. venit Pater: Ex quo loco ſic arguit Crellius, ſi per ſolum Deum, ſolum ſapientem, per ſolum Dominum ſolus Pater intelligitur, neceſſe ſolum Patrem eſſe Deum; ſi enim hæc eſt vera, ſolus Deus eſt Pater, etiam hæc vera erit, Pater eſt ſolus Deus; & ſi priorem aſſumas, non poteſt dici ſolus Deus eſt Pater, ſi latiùs patet nomen ſolius Dei, quàm Pater; neque enim anguſtiùs, de latiori, ſimpliciter enuntiatur. Si poſteriorem aſſumas, perinde id erit, ac ſi dicas ſolus Pater eſt Deus; nam idem eſt dicere Deus Spiritus ſolus æternus, ac dicere ſolus Deus eſt Spiritus æternus. Sed per ſolum Deum, ſolum Dominum, ſolum ſapientem, intelligitur Pater, dicitur enim citato loco; *Soli ſapienti Deo per Ieſum Chriſtum, cui honor & gloria in ſæcula ſæculorum.*

Respondetur. Concedere nos Majorem illam conditionatam, quia nihil ponit in rebus, ſed ea quæ in probatione affert, indigent examine, nam præpoſitio vel poſtpoſitio particulæ *Solus*, reddit etiam diverſitatem ſenſuum, ad quod non videtur attendere diſcurſus Crellii: Alia enim hæc eſt propoſitio, Petrus eſt animal, quod eſt ſolum rationale, & alia, ſolus Petrus, eſt animal rationale: ita etiam alia erit hæc propoſitio, ſolus Pater eſt Deus; & alia, Pater eſt ſolus Deus.

Rurſus, quod dicit, ſi Ly *ſolus Deus* latiùs patet, quàm Pater, non poterit prædicari Pater de ſolo Deo, id contra ſe adfert; nam ſequitur, quoties aſſumit hanc propoſitionem; Deus eſt Pater, quòd petat principium; nam in noſtris principiis ly *Deus* ſecundùm eſſe ſuum virtuale proprium, latiùs patet, præ Patre, quæ principia non expugnat.

Denique hujus propoſitionis: Solus Deus eſt Pater, hunc ſenſum facimus, ſolitudo natu-

ræ divinæ terminatur paternitate; vel: Aliqua ex his personis, cui competit esse solum Deum, est etiam Pater, quibus duobus sensibus positis, non est locus illis argumentis allatis. Dici etiam potest nomine Patris venire hîc Trinitatem, quod supra defensum est. Quod autem condistinctè fiat mentio Christi, id non obest: Est etiam illius mentio non distincti divinitate, sed mediatoris dignificantis actiones; quibus honor, etiam illi exhibetur. Diximus etiam suprà, Patri soli tribui sapientiam, tanquam fontali Deitatis origini, sed non tanquam personæ soli sapienti.

INSTAT Idem. Mediatoris officium, non nisi personæ quà talis est, convenit; quare vel humana Christi natura persona est, & Jesu Christi nomine intelligenda, vel statuendum Christum, etiam secundùm divinam naturam, hîc considerari. Restat ergo ut nomine solius sapientis, persona Christo superior intelligatur, dignior enim est is, cui tanquam ultimo scopo gloria tribuitur, causa mediâ, per quam ei cultus exhibetur.

RESPONDETUR. Mediatoris officium non nisi personæ convenit, tanquam subjecto denominationis, & tanquam principio terminativo, sed non convenit personæ, tanquam principio immediatè elicitivo actionis. Hinc habet natura humana rationem mediantis in quantum est principium elicitivum actuum mediantium, licèt non habeat rationem mediantis sine addito; quia hæc supponit pro principio dignificante & complente substantialiter naturam, quæ est elicitivum operationum. Consequenter intelligitur hîc persona Christo superior, secundùm quod est principium elicitivum actuum mediantium; licèt non intelligatur superior Christo, secundùm quod Christus dicit principium dignificativum.

Punctum Difficultatis 3.

Solvuntur reliquæ Objectiones ex Scriptura.

NOn commemoro hîc locum sumptum ex Joan.5.v.44. quia ille eandem omninò solutionem habet, cum immediatè citato loco ad Romanos. Ad alia accedendum

OBJICIT I. Locum epist. Judæ v. 4. ubi dicitur: *Subintroisse falsos doctores, qui solum Herum Deum, & Dominum nostrum Jesum Christum negant.*

RESPONDETUR. Inprimis omnia hæc verba & titulos posse ad eundem Christum revocari, & quamvis non revocentur, ipse titulus Domini, suadet Divinitatem, nec illam negat, sicut nec abnegat Patri. Unde ex hoc loco adhuc elicitur nostrum intentum; vel enim per ly Herum idem intelligitur quod per ly Dom num, vel non idem? Si primum, sequitur Ch stum esse verum Deum, siquidem dominium li tribuitur idem, quod Deo; si autem disti ctum hîc dominium intelligitur, ergo non p tuisset poni indistinctim & eodem planè mo significando. Denique licèt nomine Heri stingueretur Deus à Christo, distingueret quà homo est, non tamen quà Deus. Dici e am potest nomine Dei, intelligi totam Trinit tem, specialiùs tamen fit mentio Christi, qu specialiùs contra illum falsi illi doctores deba chabantur.

OBJICIT 2. Visionem Daniel. c. 7. v. 9. u dicitur: *Antiquus dierum sedisse*, is autem qui s det omnium confessione divina persona est, q una est; sed non Filii, nec Spiritûs Sancti, qu solus Pater cæterarum fons est; & quia dicitu quasi Filium hominis ad eum accessisse, & eo potestatem & Regnum accepisse: Quo e am reduci debet visio Apoc. 4. & 5. de Agn accipiente librum, accedente ad thronum s dentis, &c.

RESPONDETUR universaliter, quòd De olim visus sit, notificando se in unitate essenti non sub trinitate personæ, exceptis sanctiorib aliquibus. Nihilominùs non fuisse cultam abstracto Deitatem, sed Deum in concreto, cr ditionique illi aptatas visiones; ne sic rudi p pulo Judaico daretur ansa polytheismi. N mine etiam agni venit Christus secundùm qu est homo.

INSTAT I. Imago sedentis in throno reve est persona.

RESPONDETUR. Esse personam imaginen & quidem unius, accepto nomine personæ con muniter ad omnes tres, non est autem neces visionem, quoad omnia objectum exprimer alias illa persona deberet etiam esse electrum capillata, &c.

INSTAT 2. Multa testimonia scripturarun cum his collata, ostendunt Patrem Jesu Chri in throno sedisse.

RESPONDETUR. Etiam hoc concesso s qui præcellentiam Patris præ Christo, ration naturæ humanæ.

INSTAT 3. Christo prout condistincto à se dente in throno, tribuuntur actiones compe tentes personæ, ergo quà persona est, à seden te in throno distinguitur; Persona autem Chri sti est illa ipsa quæ est Trinitatis secunda, qu est ipsa natura divina subsistentiam suam ha bens; Ergo hæc etiam à sedente in throno con distincta esse debet.

RESPONDETUR. Ratione personæ distin gui Christum à Patre, sed non ratione naturæ, & quia persona est virtualiter distincta à natura, fi ut quamvis distinguatur ratione personæ, nor distinguatur ratione naturæ.

OBJI-

Objicit 3. Nomine Jehova nonniſi appel-
[l]atur Pater.

Respondetur. Quamvis concedatur
[d]ivinitatem Filii non ita diſtinctè traditam, in
[v]eteri Teſtamento, parum id referret; ſed ne-
[g]atur etiam Filium non appellari Jehova, ut ad-
[v]ertit Petavius lib. 3. Primus locus eſt Iſaiæ 6.
[u]bi dicit Propheta: *Regem Dominum exercituum
[v]idi oculis meis*; ubi ponitur nomen Jehova, &
[ta]men dicitur Joan. 12. v. 40. quòd illic viderit
[C]hriſtum, dixit enim illa verba, excæca cor
[p]opuli, quando vidit gloriam Chriſti. Idem
40. v. 3. *Parate*, inquit, *viam Domini*, ubi etiam
[es]t nomen Jehova, & tamen Zacharias in ſuo
[c]antico intellexit hunc locum de Chriſto. Iſaias
45. v. 21. *Nunquid non ego Dominus, & non eſt
[ul]tra Deus absque me*, pro ly Dominus, ponit Je-
[h]ova, quem locum accepit Paulus de Chriſto,
[ag]ens de ejus reverentia ad Romanos 14. v. 11.

Objicit 4. Solus Jeſu Chriſti Pater à ſe
[ip]ſo eſt; nec à quopiam alio, vel naturæ, vel Di-
[vi]ni quidquam accepit.

Respondetur. Solum Patrem eſſe à ſe,
[ſe]cundùm lineam originandi; quia à nullo alio
[o]riginatur; ſed non ſolum eſſe à ſe aſeitate in-
[cr]eationis, incauſalitatis, quia etiam aliæ perſo-
[n]æ ſunt increatæ, &c.

Objicit 5. Multa alia loca, ubi appellatur
[P]ater *prior Filio*, *Caput ejusdem*, *Deus Chriſti*,
[M]andans eidem, &c.

Respondetur. Hæc omnia intelligi de
[h]umanitate Chriſti. Orationes Eccleſiæ clau-
[d]untur hac Oratione, *Per Dominum, &c.* quia
[i]pſe eſt mediator; & ratione illius meritorum,
[o]mnia volumus impetrare: Imitamurque Chri-
[ſt]um, qui ſuas orationes ad Patrem dirigebat:
[Q]uanquam ſunt Orationes, quæ clauduntur
[h]is verbis, *Qui vivis & regnas*. Quando autem
[u]rget, quòd ſolus Deus Pater ſit Deus Abra-
[h]am, illud explicari poteſt de appropriatione
[t]ituli; & quia eſt ipſa fontalis Origo Deitatis.

Moskorovius in hoc ſe fundat, quia nulla eſt
[m]entio in Scriptura Trinitatis.

Respondetur. In Scriptura etiam hos
[t]erminos non haberi, Deus eſt una ſubſiſtentia,
[u]na perſona; Si recurras haberi id æquivalen-
[t]er, idem dicemus de Trinitate.

Quando autem inſtat Socinus, nomen Dei
[q]uoties pro ſubjecto ponitur, toties poni ſub-
[ſ]tantivè; quando autem ponitur pro prædica-
[t]o poni adjectivè, & ſic nonniſi ponitur de Filio,
[p]riori autem modo de Patre.

Respondetur. 3. Reg. 18. Nomen Dei
[v]erè ponitur pro prædicato: Dicitur enim, *Si
Dominus eſt Deus ſequimini illum*. De Chriſto
[e]tiam ponitur Deitas pro ſubjecto, quia Acto-
[r]um 20. dicitur: *Deus acquiſiviſſe Eccleſiam ſan-
[g]uine ſuo*, ad Timoth. 3. *Deus apparuiſſe in carne*,
Iſaiæ 35. *Deus ipſe veniet & ſalvabit nos.*

DIFFICULTAS III.

Probatur myſterium Trinitatis.

UNa & irrefragabilis ratio hujus eſt; quia me ita docet fides, tradita per Eccleſiam Romanam, quæ in ſuis dogmatibus, errare non poteſt: Quæ ipſa ratio non proponitur à nobis per ſyllogiſmum; quia ſyllogiſmus hoc ipſo, quia eſt ſyllogiſmus, ex ſuo genere non eſt tantæ infallibilitatis, quanta eſt ſimplex allatio articuli fidei; quia ſyllogiſmus innititur veritati creatæ, adeoque non participanti ſummam infallibilitatem. Jam autem articulus fidei innititur veritati primæ, adeoq; de ſe ſummam poſſibilem infallibilitatem habenti. Unde vel vis tibi probari Trinitatem argumento ſummè infallibili, vel argumento non ſummè infallibili, vel argumento non ſummè infallibili, & de genere ſuo fallibili? Si priori, ſis contentus articulo fidei; ſi poſteriori, ne hoc quidem recuſamus. Quod ut fiat indicanda ſunt loca Scripturæ, ex quibus innixa traditioni, docet id Eccleſia; quæ loca non ſunt quidem talia, quæ ingenium humanum pro ſua perverſitate torquere non poſſit; ſunt tamen accedente doctrina Eccleſiæ, intellectum bene diſpoſitum, convincentia.

Quod attinet ad Vetus Teſtamentum.

Primus Locus eſt ex illo Geneſ. 1. v. 16. *Faciamus hominem &c.* Ex quo loco ſic formatur argumentum. Sic loquens Deus, ut ex contextu liquet, vel alloquitur ſe unam nonniſi perſonam, vel alloquitur Angelos, vel alloquitur Filium, & Spiritum Sanctum diſtinctas à ſe perſonas? Si primum, ergone Deus ſit trinus, debet fieri Phantaſticus, ut dicimus de iis, quorum eſt ſecum muſſitare ſolitarios. Si ſecundum, ergo Scriptura aliquid non cohærens dicit, nam alloquendo Angelos ut faciant, ſubdit: *Creavit Deus hominem ad imaginem & ſimilitudinem ſuam*. Ergo apparet quod ei dicat, *faciamus*, de quo dixit, *creavit*. In Scriptura enim ſacra nunquam introducitur Deus loquens ad Angelos, niſi fiat illorum mentio, ut cum de Achabi Regis internecione cum Angelis ſuis tractat Deus 3. Reg. 22. v. 19. Item Eſaia 6. ubi deliberatur de mittendo Propheta, deſcribuntur Seraphim. Denique non eſt homo creatus ad ſimilitudinem Angelorum, & creans dicitur non Angelus, ſed Deus: *Creavit Deus hominem*; Ergo apparet quòd non illis dicat, *Faciamus*. Quod ſi dicas tertium, ſequitur Trinitas, ſequitur etiam diſtinctio perſonarum, ut ſtet illud plurale, *Faciamus*, & ſequitur unitas Eſſentiæ, quia Deus eſt neceſſariò unus, ponitur que in ſingulari; *Creavit Deus hominem*.

Hoc argumento ex Antiquis uſi ſunt Tertull. l. de carne Chriſti cap. 5. Theophilus Antioch. in 2. ad Autol. Ignatius ep. 9. ad Antioch. Iren.

Iren. l. 4. c. 3. 7. Post illos Basil. Epiph. Cyrill. uterque, & alii, quos vide apud Petavium L. 2.

Neque valet, si dicas, loqui hic Patrem cum Filio ab æterno creato; quod infra impugnabitur; & interim: Contra est, quia sequitur. Filium fecisse hunc hominem: Dicitur enim illi *faciamus*, sequitur illum esse in essentia Deum, quia de quo dicitur, *Creavit Deus hominem*, est unus in essentia Deus, sed ille cui dicebatur, *Faciamus*, de illo dicitur, *Creavit Deus hominem*; hoc enim contextus loquitur; Ergo ille cui dicebatur *faciamus*, est unus in essentia Deus.

Hoc ipsum argumentum methodo negativa sic proponitur. Hunc locum nihil vetat accipi de Trinitate, ut vidimus solvendo objectiones, ex alia parte & distinctionem personarum in ly *Faciamus*, & unitatem essentiæ in ly, *Creavit Deus*, ostendit. Ergo datur Trinitas. Concedimus quidem quòd interdum pluralis pro singulari ponatur, ut cum Majestatis causâ Principes duali utuntur, sed nego, quòd usquam in Scriptura persona singularis loquatur secum in duali, se ipsam ad opus excitando. Et cùm tales locutiones positæ in plurali, simpliciter loquendo, supponant pro pluralitate, ad quod significandum impositum est ly, *Faciamus*, ergo & in præsenti ly *Faciamus* pro eodem plurali supponit, si simpliciter accipiatur. Ostende ergo absurdũ, cur simpliciter in plurali possit hîc accipi?

Secundus Locus est Isaiæ 45. n. 14. *Hæc dicit Dominus; Labor Ægypti, & negotiatio Æthiopiæ & sabbaim, Viri sublimes, ad te transibunt, & tui erunt, post te ambulabunt vincti manicis, pergent, & te adorabunt, teque deprecabuntur, in te Deus est, & non est absque te Deus, verè tu es Deus absconditus, Deus Israel Salvator.* Ex quo loco sic arguitur. Certum est inprimis hic Deum loqui propter illa verba, *Hæc dicit Dominus*, quo posito; Quæro vel loquitur hic Deus secum, vel cum alio? Si secum, quomodo simpliciter accipiendo ly *Tu*, non secundam, seu aliam significabit personam? Si cum alio, ergo ille alius est etiam Deus; dicitur enim esse solus Deus in illis verbis: *Non est absque te Deus*, dicitur, *Deus absconditus*; quod alibi Scriptura explicat, *lucem habitans inaccessibilem*; si autem ille alius est Deus, ergo cùm non possit esse distinctus naturâ, debet esse distinctus personâ. Et licèt exinde non inferatur quidquam de Spiritu Sancto, sufficit aliunde inferri.

Tertius Locus est ex Psalmo 109. *Dixit Dominus Domino meo*, qui saltem dualitatem personarum infert: Hîc non loquitur Deus ad seipsum; quia aliàs prædicti loci sensus esset; Ego Dominus mihi Domino David loquor; ut sedeam à dextris meis; si autem loquitur Deus ad distinctum à se, ergo loquitur ad distinctam personam divinam; nam in Deitate, non potest esse distinctio. Quod autem loquitur ad personam Divinam: Ratio est, quia loquitur indicans sessionem à dextris, quæ sessio est æqualitas potentiæ; æqualitas autem potentiæ non habetur nisi in Deo; æqualiter item utrumque appellat Dominum sine ulla distinctione, & similia. Favet illud Psal. 32. *Verbo Domini cæli firmati sunt; & Spiritu oris ejus omnis virtus eorum*, ubi cœlorum productio Verbo & ejus Spiritui tribuitur, & Psal. 2. *Filius meus es tu, &c.* Vide Penaloza Disp. 7.

Quod ad Novum Testamentum attinet, præter particulares probationes, de quibus infra

Prima Auctoritas est ex Evangelio Matth. 28. v. 19. *Baptizantes eos in nomine Patris & Filii & Spiritus Sancti*, ex quo loco sic formatur argumentum. Ubi significatur pluralitas divinarum personarum trium, cum unitate essentiæ divinæ, illic significatur Trinitas; dicto loco significatur; Ergo. Minor probatur, illic significatur pluralitas divina, sed non pluralitas essentiarum; quia hæc implicat; Ergo pluralitas personarum. Quod significetur pluralitas divina; probatur; quia sub nomine Patris respondet aliquid Divinum, ergo & sub aliis nominibus; æqualiter enim de omnibus Scriptura procedit.

Deinde cujus potestas, supponit pro potestate eadem cum divina, illa persona est divina, sed illorum potestas eadem est, quia ly illud *in nomine* supponit pro potestate ex sensu Ecclesiæ & DD. habente fundamentum, 1. Reg. c. 17. v. 45. & c. 20. v. 42. & 3. Reg. c. 22. v. 16. & 4. Reg. 8. 24. & 2. Paral. 33. v. 18. Psal. 19. v. 6. & 8. Et certe sive non datur peccatum originale, ut non datur per oppositos, sive detur, ut datur per Catholicos, certum nihilominus est, Baptismo remitti peccata; expressè enim habetur, Acto. 2. v. 28. *Pœnitentiam agite, & baptizetur unusquisque vestrûm, in remissionem peccatorum*: Si autem omnes illæ tres personæ non sunt divinæ, quomodo nomine illarum, fit remissio peccatorum? Nunquid non sequetur item absurdum, quod detestatus est Paulus 1. ad Corinth. 1. v. 13. *Nunquid in nomine Pauli baptizati estis.*

Supponit hoc argumentum, quòd quamvis possit esse idem effectus Dei, & creaturæ, nihilominus quòd non possit esse eadem potestas quæ hîc significatur per ly *nomine*.

Quando autem illud afferunt de gladio Dei & Gedeonis: Item illud, *Commendo vos Deo & verbo gratiæ ejus*, & similia alia, quorum meminit Moskorovius in refutatione cap. 2. responsi Patris Skarga; ea omnia non convincunt, quia non dicimus, non posse tribui eundem effectum Deo & creaturæ; sed negamus tribui eandem potestatem, nomen, &c. Usi sunt hoc argumento Athan. Hilarius, Nazianz. Ambr. Didymus, Theodor. Fulgen. & alii.

Secunda Auctoritas est ex illo 1. Joannis 5. *Quoniam tres sunt qui testimonium dant in cœlo, Pater, Verbum, & Spiritus Sanctus, & hi tres*

s unum ſunt. Ex quo loco ſic formatur argu-mentum. Hi tres teſtimonium perhibentes, vel ſunt unum in perſona? Et ſic tres non ſunt vel ſunt unum eſſentiâ, in Trinitate perſonarum? Et ſic datur jam, quæ negatur Trinitas, vel ſunt unum conſenſione in teſtimonio, quod dici non poteſt: Vel enim ſunt unum conſenſione in teſtimonio cum æqualitate auctoritatis in teſtando, vel cum inæqualitate? Si cum æqualitate, ergo unaquæque ex illis perſonis eſt Deus: Si autem eſt illic inæqualitas auctoritatis? Ergo Scriptura immeritò de illis indiſtinctim loquitur; arguendusque erit S. Joannes, quòd non ſatisfecerit debito exprimendæ inæqualitatis.

Rurſus ſequeretur, hunc locum non accipi conformiter ad illum alium locum, qui ſequitur, tres ſunt qui teſtimonium dant ſpiritus, aqua, & ſanguis: Quia hæc habent æqualitatem teſtandi. Denique ſi illic eſt inæqualitas auctoritatis in teſtando, & ſtante hoc poſſunt appellari unum; bene poſſet dici, quòd Deus & diabolus, dum uterque dicit Jobum vallatum eſſe Dei protectione, quòd hi duo unum ſint, & quòd Chriſtus & Joannes dicens quòd ſit Filius Dei Jeſus, dici poterit, hi duo unum ſunt. Imò in Græco textu non dicitur de aqua, & ſpiritu, quod hi tres unum ſint, ſed & hi tres in unum ſunt, καὶ οἱ τρεῖς εἰς τὸ ἕν εἰσι.

Quod ſi dicas hunc locum in Evangelio Syriaco, & Germanico non haberi, id parùm refert, quia hæc ſunt recentiora exemplaria, loci autem hujus meminerunt PP. antiqui Hieron. Auguſt. Idatius. Quem etiam ponit expreſſè Eraſmus Roterod. edit. Argentorat.

Tertia Auctoritas eſt ex iis, quæ adferentur infrà de Divinitate Chriſti & Spiritus Sancti.

QUÆSTIO II.

De perſona Filii.

POſtularet quidem doctrinæ ordo, ut inprimis tractaremus de perſona Patris; ſed de illa nihil controvertendum venit: De perſona autem Filii non eſt difficultas, an ſit perſona; tribuuntur enim illi actiones perſonarum, imò & Sabelliani id non negarunt, quamvis non dicerent illum diſtinctam perſonam à Patre. Sed eſt tota difficultas, an ſit perſona divina? Quod ut probetur ſupponendum eſt, quòd ſit habens eſſe Divinum, quod infrà probabitur; ſed non diſtinctum naturâ; Ergo diſtinctum perſonâ. Methodo jam inchoata ſolvendæ ſunt primùm Objectiones.

DIFFICULTAS I.

Solvuntur Objectiones à ratione petitæ.

NOn paucas jam ſolvimus ſuprà agendo de Trinitate in communi, reſtant aliæ.

Punctum Difficultatis I.

Rationes ex Goslavio.

OBjicit 1. Aut Filius ſemper gignitur, aut aliquando deſiſtit gigni? Si ſemper gignitur, ergo nunquam perfectionem aſſequitur, quia quod adhuc generatur, id nondum generationis terminum eſt conſecutum, & per conſequens nondum eſt: Si autem deſinit gigni, erit mutatio aliqua in Deo, à non eſſe ad eſſe tranſeuntis.

Respondetur. Ly ſemper gignitur, ſi ſumatur pro via ad terminum nondum productum, & habitum non ſemper gignitur; ſi ſumatur pro æterna quiete non tranſacta, nec quæ dicatur præteriiſſe, ſemper gignitur. Quod in eo fundatur, quia in Deo, qui eſt actus ſecundus nec inchoatio actionum immanentium, nec deſinentia datur, hinc & termini productionum divinarum, qui etiam ſunt actus ſecundi, nec inchoationem nec deſinentiam patiuntur. Et ſicut ſi concipiamus conſervationem in creatis nonniſi per modum viæ, nondum intelligitur haberi terminus, ſecùs ſi concipiatur per modum termini; ita cùm generatio ſit unà cum ſuo termino, eoque æterno, non debet aliter concipi, quàm cum illa æterna quiete.

Objicit 2. Idem. Si Deus gignit, & quidem ex eſſentia ſua, vel communicat totam eſſentiam Filio, vel ejus partem, aut eſſentia Dei multiplicatur? Nihil horum trium dici poteſt; Non communicatur tota eſſentia, quia eſt ſingularis & individua; quæ autem ſunt talia pluribus non conveniunt, hinc eſt, ut de multis non dicantur, ſeu prædicentur: Non communicat etiam partem, quia non eſt diviſibilis; non etiam multiplicatur eſſentia, quia Deus non eſſet unus, ſed quot eſſentiæ, tot dii.

Respondetur. Totam eſſentiam communicari, & licèt quod ſingulare eſt, pluribus non conveniat per multiplicationem; convenit tamen pluribus per identitatem, ipſa pluralitate in ratione perſonæ, non in ratione naturæ conſideratâ.

Objicit 3. Generatio eſt neceſſaria conſervandæ ſpeciei cauſa; Ergo res quæ non intereunt vel interire non poſſunt, nec generant, nec generantur.

Respondetur. Quæ generatio eſt ex corruptione alterius, eſt neceſſaria conſervandę ſpeciei cauſa, ſecùs quæ non eſt ex corruptione, ſed quæ eſt ex fœcunditate naturæ.

Objicit 4. Quidquid æternum eſt, ſemper eſt, ſemper fuit, ergo debet eſſe talis & generatio in divinis, ſi datur, ſed quidquid generatur, ſemper non fuit, ſed aliquando eſſe cœpit; quorſum enim generaretur, ſi fuiſſet antequam eſſet? Ergo, &c.

Respon-

Respondetur. Negando subsumpti Antecedens, nec tum generabitur, quando supponetur fuisse, sed generabitur ab æterno ut sit ab æterno, eratque ab æterno; quia ab æterno generatum est. Retorqueri idem argumentum potest interrogando, quomodo aliqua creatura sive per possibile, sive per impossibile possit produci ab æterno? Quomodoque produceretur sine hoc, quòd fuisset, antequam esset?

Objicit 5. Quidquid generatur est posterius eo, à quo & ex quo generatur, ut etiam causa efficiens, est prior effectu.

Respondetur. Verum esse antecedens de generatione temporanea. Vel ad maximum id verum esse de prioritate Originis, non durationis.

Objicit 6. Quidquid generatur est corruptibile: Pendent enim ab externo principio, & ex arbitrio causæ efficientis.

Respondetur. Negando antecedens cum sua probatione.

Objicit 7. Si Deus Filium generat, & Filius est ex essentia ejus genitus, & Deus potuit gignere, & Filius gigni; quia omnis actus potentiam præsupponit, ut docet Philos: Ergo ulteriùs Deus non potuit gignere, & Filius non potuit gigni ex Arist. 9. Met. c. 8. eò quòd contradictionis, sit eadem potentia.

Respondetur. Negando sequelam cum sua probatione, quæ fallit etiam in creatis, de iis, quæ nessaria sunt. Et ita, duæ albedines fundare possunt relationem, nunquidné possunt non fundare cùm sunt? Verum ergo illud enuntiatum Arist. est de causis & principiis liberis. Immeritò etiam in Divinis, supponit, secundùm Latinam phrasin, nomen causæ.

Adferendæ sunt hic etiam Objectiones Incarnationem concernentes.

OBjicit 1. Idem. Deus verus invocatur per mediatorem, Filius non invocatur per mediatorem, idemque dicendum de Spiritu S. ergo non est verus Deus.

Respondetur. Negando minorem, quæ etiam suprà Crellio negata est.

Instat idem. Pars lædens & læsa non potest esse mediatrix, Christus quà Deus, est pars læsa, quà homo est lædens. Ergo, &c. Quod idem sic aliter proponi potest, vel cessit suâ offensa secunda Trinitatis persona, vel non? Si cessit, ergo non potest dici pars læsa; si non cessit, quomodo manente offensione adhuc erat mediator? Et deinde si Patris & Filii, & Spiritus Sancti eadem est voluntas, quomodo Filius Patrem & Spiritum S. placat generi humano? An eadem voluntas potest simul velle & non velle.

Respondetur. Negando Christum quà hominem individuum, esse partem lædentem, quia in eo nulla macula. Rursus pars læsa, non potest esse quidem principium elicitivum act num mediandi; potest tamen esse principi dignificativum & terminativum principii e citivi.

Illud autem quod infert; Ergo erit pars sin læsa & non læsa, id diverso respectu verum e Deinde ante prævisam dignificationem illar actionum non cessit offensæ jure, secunda p sona; sed fuit pars læsa; post illarum tam prævisionem non fuit pars læsa, sicut nec fu runt aliæ personæ. Denique malè supponit, quòd hac voluntate, quæ est communis t Trinitati placetur Filius, sed elicitivè placat v luntas humana, dignificativè & terminati persona divina.

Objicit 2. Crellius. Si secunda persona incarnata, sequitur etiam tres reliquas perso assumpsisse humanam naturam: Etenim is sumpsit naturam humanam, cujus propria n tura seu substantia eam assumpsit, cumque a est personaliter unita; Ergo si Christi D. nat ra assumplit humanam naturam, etiam Pat & Spiritus S. natura eandem assumpsit.

Respondetur. Negare nos quòd natu divina assumpserit humanam, cum assumere t personæ, quę est distincta realiter ab aliis, con quenter potens terminare naturam humana, non terminantibus aliis. Imò docemus, non p tuisse assumi à divina natura humanã natura; quia assumptio notat unionem substantiale; unio autem substantialis, supponit comple vum & complebile substantiale; jam autem d vina natura respectu humanæ, non habet rati nem completivæ; ut docetur in materia de I carnatione: Quomodo autem mediatè sit i unita natura? non est materia controversa, s scholastica; de qua alibi. Quando autem ide objicit Sabellianismum, fallitur; nam dicimu illas personas distingui inter se, non nominib solis, sed essentialiter; Cujus contradictoria docuit Sabellius.

Instat 1. ea, quæ partes habent, bene uniri possunt secundùm unum & non uniri secundùm aliud. In rebus autem incorporeis nu sunt termini. Unde si natura humana uni fuit Divinæ, est unita toti, & quia una subsiste tia non magis ab essentia differt, quàm alia, ne magis erit uni subsistentiæ unita natura humana quam alteri.

Respondetur. Inprimis, non esse naturam humanam unione, de qua hîc, unitam naturæ divinæ, sed personæ; licèt mediatè sit unita. Quid autem sit mediatè uniri? Docetu in materia de Incarnatione: Ex eo autem quò unita sit natura humana immediatè person Verbi, non sequitur, illam esse unitam immediatè personæ Patris; quia quamvis æqualite omnes identificentur naturæ; quia tamen inte se distinguuntur realiter, hinc potest immedia tè uniri una, non unitâ aliâ.

Insta

INSTAT 2. Adhuc potiùs deberet illa natura humana subsistentiâ Patris subsistere, quàm subsistentiâ Filii, utpote quæ in natura divina prima est. Et sicut corpus primariò unitur animæ, & secundariò modis ejusdem; ita primariò uniri deberet personæ Patris.

RESPONDETUR. Si unio per impossibile substantialis, intercederet inter naturam divinam, & humanam, ita deberet fieri; sed hæc unio non est facta in natura.

INSTAT 3. Totâ essentiâ Trinitatis incarnata, debet tota Trinitas incarnari, & cùm subsistentiæ illæ extra essentiam non existant, necesse est etiam illas subsistentias esse incarnatas.

RESPONSUM jam est. Naturam non esse incarnatam: & quia ex unitate in natura arguit incarnatas reliquas personas, id non convincit; quia ob distinctionem realem personarum, potest una terminare naturam humanam, non alia.

OBJICIT 3. Si secunda persona est incarnata, sequitur, alteram divinitatis personam devenisse; nam evasit pars Christi, ex humana & divina natura constituti; est autem de essentia personæ, ne sit pars alterius. Quod autem illa persona evaserit tunc pars; probatur: Quia natura humana est tunc pars; Ergo etiam pars est, divina natura suam subsistentiam habens, hoc est, personam divinam, quæ humanitatem assumpsit.

RESPONDETUR. Inprimis, argumento non probari intentum, quia quamvis natura divina haberet rationem partis, nondum sequeretur, quòd ipsa persona, quæ naturam humanam assumpsit, haberet rationem partis, utpote ab illa virtualiter distincta.

Sed neque sequitur etiam naturam divinam habere rationem partis; quia ea quæ requiruntur ad conditionem partis ei non competunt, ut docetur in materia de subsistentia; sed tantùm habet rationem alterius extremi, licèt extremum aliud, ex suis prædicatis possit appellari, & sit etiam pars.

OBJICIT 4. Unum idemque subjectum disparata esse non possunt, nec disparata de uno eodemque dici possunt in Quid. Deus & homo disparata sint. Ergo &c.

RESPONDETUR. Unum idemque subjectum, disparata non potest esse per identitatem disparatorum, vel si sint disparata non tantum in ratione entis, sed simul etiam se non habeant tanquam completivum & complebile Concedo. Unum idemque subjectum disparata esse non potest per unionem, si unum extremorum sit complebile, & aliud completivum Nego. Et hoc secundum est in nostro casu; nam natura humana disparata in ratione entis, habet rationem complebilis per personalitatem divinam. Quando autem censet, quod homo & Deus ita secum differant, sicut homo & non homo, id immeritò dicitur; quia inter hominem & Deum non est oppositio contradictoria; secùs inter hominem & non hominem: Aut ad maximum talis est oppositio in ratione entis inter Deum & hominem; sicut inter hominem & non hominem; sed non est talis in ratione complebilis & completivi.

Quare autem bene prædicari possit, Homo est Deus, id inter alia rejici debet, quia ly homo non supponit pro sola natura, sed pro natura personata personâ Verbi; de persona autem Verbi in Quid potest prædicari Deus. Hæc autem propositio natura humana est Deus, simpliciter est falsa; sed hoc sensu vera, natura humana est terminata personâ divina, quæ prædicatio spectat potius ad prædicationem quasi differentiæ. Quando autem probat ex eo in Christo fore duas personas; quia persona est substantia prima intelligens, hæc definitio jam est suprà negata.

OBJICIT 5. Illa ipsa natura humana in se præcisè spectata, est homo, ergo persona: si enim non esset homo, liceret ita argumentari; Filius ille hominis non est persona. Filius Dei est Filius ille hominis. Ergo Filius Dei non est persona.

RESPONDETUR. Negando assumptum. Probatio non convincit: Quia Filius ille hominis præcisè secundùm naturam humanam non est persona Concedo, sumptus cum sua personalitate, quam habet à Verbo, Nego.

INSTAT 1. Illi naturæ humanæ, competit definitio hominis.

RESPONDETUR. Ut illi competat definitio in concreto, habetur id à personalitate, ut competat in abstracto, competit illi de se. Quando autem urget inexplicabile esse, quid sit illa animalitas rationalis in abstracto? Non est enim natura universalis abstracta: Quia hæc nihil ad præsens facit; non etiam est forma hominis, sed aliquid formâ præditum. Non etiam est pars essentię humanæ; quid ergo erit? Quando inquam, id urget, non convincit; quia animalitas rationalis est complebile complemento personali, ut docetur, in materia de subsistentia, licèt illud complebile sit in entitate individuum.

INSTAT 2. Existentia singularia non solent vocari abstracta; talis autem est illa natura humana.

RESPONDETUR. De facto illam naturam, esse unitam personalitati divinæ, adeoque abstracta non est. Casu autem quo spoliaretur persona divina, an hoc ipso redderetur subsistens? Est quæstio Philosophica, non Theologiæ controversæ; in omnium tamen principiis non vocaretur illa natura abstracta, sed potiùs existens sine personalitate; sicut anima rationalis post separationem non dicitur quid abstractum: Hoc enim importat nostras intentiones secundas.

INSTAT 3. Subsistentia quâ caret natura humana, vel ad naturam hominis constituendam pertinet, vel non? Si non pertinet, ergo sine illa natura humana dicitur homo: Si pertinet, ergo natura humana non erit integra.

RESPONDETUR. Pertinere illam per modum termini personantis, non aliâ pertinentiâ. Unde caret illa natura sua integritate termini, non naturæ. Actiones etiam illa natura exercet, quæ sunt suppositorum, sed exercet terminata personalitate Verbi; ita ut illæ actiones exerceantur elicitivè à natura humana, terminativè & suppositaliter ab homine, in ratione hominis personati, constituto per personalitatem Verbi: Beneque potest in hoc sensu dici; Humanam naturam per se non subsistere, quia habet rationem partis, nec per se stantiam habet sibi debitam, sed est in Verbo tanquam in supposito. Quare autem non evadat persona ipsa habens rationem partis? Alibi dictum.

Quando autem ex eo, quòd natura humana maneat tota, infert, non posse habere rationem partis, id in materia de subsistentia refutatum est: Nam gutta est tota, & nihil illius entitatis perit post unionem cum altera gutta, & tamen post unionem habet rationem partis. Ad quid autem fuerit necessaria illa unio? non est explicare hujus loci, spectat ad materiam scholasticam. Breviter dico necessariam fuisse ex suppositione ponendæ dignificationis Dei per Theandricas actiones Dei, & ex suppositione, quòd vellet sibi Deus ad æqualitatem satisfieri pro mortali offensa.

Punctum Difficultatis 2.

Solvuntur Objectiones Crellii & Eunomianorum.

OBJICIT I. Quia si Christus esset summus ille Deus, & tamen Filius, id ex eo esset, quia esset ex essentia Patris genitus; quod ipsum est impossibile; quia sequitur, Filium esse suiipsius Filium; etenim ex cujus essentia quispiam generatur, cujus est & Filius, sed Filius ex sui ipsius essentia generatur, quæ est illi communis cum Patre. Ergo, &c. Quod ipsum argumentum sic aliter proponit. Nemo ex se generatur; esset enim antequam esset; esset, quia esset causa suæ generationis; non esset? Quia generaretur. Deinde relata sunt generans & genitum, non possunt autem relata eidem, respectu eodem, eodemque tempore inesse, sunt enim opposita; oppositorum autem natura est, ut se invicem perimant, dicto modo.

RESPONDETUR. Docemus nos Catholici, essentiam non generare; sed quòd Pater generet; Si ergo essentia non generat, quî est Filius essentiæ Verbum adeoque suiipsius? *H autem quod dicimus produci à Patre ex sua essen Filium, triplicem ferme sensum habere potest.*

IMPRIMIS ne dicatur creatura esse Filius, quòd sit productus sine concursu materiæ, s ex nihilo subjecti; dicitur esse genitus ex esse tia, quasi (abusivissimè loquendo) ipsa essen habeat rationem principii materialis; ex h autem principio non sequitur, Filium genera seipsum, quia principio materiali non tribuit generatio.

SECUNDUS sensus est, Filius est ex essen Patris genitus: hoc est ex essentialibus prin piis habet Pater, ut generet Filium, deposcen essentia triplicem personalitatem, ratione su capacitatis, quam habet ad terminari à trib personis: Et ex hoc, nullo modo sequitur, F lium esse Filium suiipsius, sed tantùm sequitu Filium habere essentiam, quæ exigit termin bilitatem à sua persona, & ab aliis duabus. E esset Filius essentiæ divinæ, vel hoc sensu es ex sua essentia, quia illa diceret influxum po tivum, & realem producentem filiationem, tum primum inferretur intentum Crellii; I des autem negat hunc influxum; sine autem u li influxu, quî potest dici generare? vel hoc illo esse genitum?

TERTIUS SENSUS potest esse, quòd Filius sit genitus ex essentia Patris, hoc est, habet si communicatam essentiam à Patre, ex quo n sequitur, Filium esse suiipsius Filium, quia cù non essentia sit principium communication sed ipse Pater, fit ut non possit dici, quòd sit F lius essentiæ. Addi posset, ex essentia divi genitum esse Filium, sed terminatà personalitate Patris & secundùm virtualitatem diction quod dicere, & quod Patrem esse, non prob tur quòd conveniat Filio.

OBJICIT 2. Et hoc argumentum pluribus locis urget. Ex nostris principiis sequitur da infinitudinem personarum in Divinis; quia t ta ratio generandi & spirandi stat in hoc; qu Pater seipsum intelligendo generat Filium, uterque se amando Spiritum Sanctum spiran hoc autem probat ulterius dari processum generatione & spiratione: Quia ex una par quævis persona & seipsam & alias intelligit; alia parte diversam atque adeò distinctam es oportet imaginem Patris, quà Pater est, & Fi quà Filius est, & Spiritus S. quà Spiritus S. es sunt enim relata; relata autem omnia sunt op posita; oppositorum autem oppositas esse oportet imagines; pro imaginum autem diversita ac multitudine orietur dicta diversitas, proc demusque semper in his imaginibus, productionibus, adeoque in personis.

RESPONDETUR. Negando sequelam, cujus probatio ut solvatur.

ADVERTENDUM est, quod in materiis speculativis istius mysterii dicitur, Verbum proce

dere ex cognitione omnium personarum, consequenter esse expressionem omnium personarum; ex quo principio sequitur non indigere Spiritum S. aliâ sui expressione; cùm illa habeatur in secunda persona: Sed hæc expressio, quâ Verbum exprimit tertiam personam, non habet rationem imaginis respectu Spiritus S. consequenter nec dicetur Filius imago Spiritus Sancti, quia de ratione imaginis est (ut videmus in imaginibus creatis) ut producatur, quam vim producendi, quia non probat Crellius haberi in Spiritu S. respectu Filii, fit ut respectu Spiritus Sancti, non sit ejus imago Filius, quamvis eundem exprimat.

Rursus, omnes tres Personæ intelligunt se intellectione communi & essentiali, cui nullum respondet verbum, ex sententia communi. Principium etiam quod assumit, Oppositorum debere esse imagines oppositas, etiam in naturalibus non convincit; quia una entitativè notitia, quæ est simplex qualitas, utrumque exprimit, ut cùm dico, Pater non est Filius, item Ens non est nihil. Denique videtur, argumentum esse de subjecto non supponente; supponit enim in Divinis posse dari imaginem respectu Spiritus S. quod non probat. Quare autem Filius non indigeat sui imagine, infrà specialiter dicetur.

Neque valet quòd dicit Crellius. In Deo quidquid est, Deus est; Ergo cùm in Deo sint imagines rerum singularium, earumque infinitarum, variorumque voluntatis actuum, hæc omnia Deus erunt; Personis tamen different ab illo, vel illis à quibus sunt producta: Non inquam valet; non enim in Filio, sed potiùs Filius ipse, est imago rerum singularium, neq; in Deo sunt imagines rigorosè loquendo, sed solus Filius, est imago Patris, quia præter Patrem, nihil habet vim producendi suam imaginem; quod tamen ad imaginem requisitum est, ut dictum aliquoties. Per hoc tamen non nego, esse in Deo ideam seu similitudinem expressivam rerum singularium; hæ tamen similitudines ut sunt Deus, non sunt distinctæ personæ; quia sunt ipsa intellectio in actu secundo, quæ est ipsissima natura Divina. Filius etiam pro sua parte est similitudo expressiva singularium, nec tamen hæ similitudines multiplicant personas; quia illa similitudo, quæ est persona secunda Trinitatis, est & debet esse adæquatum expressivum noscibilium omnium, consequenter non relinquet quidquam particularibus similitudinibus, quæ inter se differunt, exprimendum.

Deinde cùm notitia una seu similitudo unius objecti, respectu alius similitudinis, seu notitiæ objecti, nihil habeat tale, quod se habeat per modum producentis & producti, quæ sola oppositio arguit de facto multiplicitatem personarum, fit ut illæ similitudines, non multiplicent personas.

Instat. Non est causa, cur non Filius v. g. producat alium Filium, & cur Filius ad salvandum hoc, quòd sit Deus, non possit etiam esse Pater?

Respondetur. Cur Filius non generet, tres possunt assignari rationes, quæ proportionate ad Spiritum S. applicari debent. Imprimis quia quando, sufficienter aliquid ab uno præstatur hoc ipso non jam id præstatur ab alio, nisi adsit altius aliquod principium, pro sua libertate, novo titulo illud ponens, & ita v. g. album in albedine, & animatum unâ animâ rationali, non dealbatur aliâ albedine, nec animatur aliâ animâ rationali. Et universaliter effectus non potest produci, & pendere à duabus causis totalibus ejusdem rationis, nisi Deus illas pro sua libertate assumat, imò Vasq. censet, id ne quidem divinitùs fieri posse. Quia ergo ita generat Pater Filium, & Filius ita generatur à Patre, ut quidquid habeat vis generandi, totum per dogma Fidei (cujus contradictorium non ostenditur) intra Patrem contineatur. Item cùm totum id quod deberet habere alius filius, in hoc Filio contineatur, nullumque dari possit principium altius, quod alio titulo idem ponat, fit ut jam non possit dari Filius Filii; qui quamvis non sit Pater, erit adhuc Deus; quia per fidem stante alietate in persona ponitur identitas in natura. Deinde, quia cùm Verbum non ita sit Verbum, ut sit Patris Verbum, sed etiam sibi ipsi, est Verbum, & ita unio non tantùm composito, sed & sibi ipsi est unio: Et universaliter omne formale, est etiam sibi ipsi tale, fit, ut jam Verbum non debeat habere aliud verbum; Et sicut albedo non indiget alia albedine dealbari, sed & subjecto, & sibi est albedo; ita illud Verbum, non indiget alio verbo loqui, sed sibi ipsi est Verbum. Denique quia & esset terminus adæquatus totius generationis Filius, & non esset terminus adæquatus; non esset terminus adæquatus generationis; quia adhuc relinqueret locum alteri filio; esset autem terminus adæquatus, quia ex una parte non implicat dari terminum adæquatum generationis in Divinis, consequenter actu jam dabitur: ex alia parte, quia fides nos docet, totius generationis in Divinis adæquatum terminum, esse, secundam personam.

Objicit 3. Idem. Sequeretur Christum esse ab æterno, & non esse, esse quidem, quia summus Deus debet esse æternus; non esse autem, quia generatus est.

Respondetur. Negando generationem non posse esse ab æterno.

Instat 1. Generatio propriè dicta, est mutatio ex non ente in ens. Ergo non poterat esse æterna.

Respondetur. Negatur Antec. nam Arist. putavit generationes fuisse ab æterno, & tamen non poterat supponere, quòd ex præce-

dente non ente fuerint, convinceretur que Aristoteles, quòd id non potuerit supponere; aliàs, eo, quod est ab æterno, daretur aliquid prius, nempe illud non ens; & tamen æterno à parte ante nihil datur prius. Rursus pone per impossibile Solem ab æterno, genita fuisset ex illo lux æterna, nunquidne ex non ente lucis præsupposito? Potiùs ergo generatio, si sumatur filiativa, erit origo in similitudinem naturæ.

Instat 2. Si id, quod generatur ante non exstitit, poterit etiam generari, quando jam re ipsa existit.

Respondetur. Negando sequelam; generabitur autem ab æterno illam generationem accipiendo, ut sit ab æterno sine ulla præcedentia negationis esse; non erit autem illa generatio æterna conservatio; quia cùm sit æterna, & æterno nihil sit prius, & conservatione sit aliquid prius, fit ut illa generatio non sit conservatio, rigorosè, seu nisi sumas conservationem pro permanentia, sicut verbum Domini, ita & ejus generatio manet in æternum.

Addo, in æterna generatione qualis esset, si per impossibile sol ab æterno productus emanasset lucem, verum erit etiam per Crellium in illa suppositione, generari id, de quo falsum est dicere, ante non extitit, quomodo enim ab æterno generaretur, si ante non extitit, quo autem sensu dici possit generari quod jam existit, superiùs dictum in simili, nempè non hoc sensu, ut intelligatur generatio per modum viæ, tendentiæ, cum jam habeatur terminus genitus, sed hoc sensu, quòd jam re ipsa existat, sed vi generationis ab æterno completæ & permanentis; ut ab æterno sit & generatio, & ab æterno esse geniti.

Instat 3. Generatio Filii Dei est generatio propriè dicta; jam autem generatio lucis ex sole non est propriè dicta; quia hæc est quid accidentale; generatio autem est substantialium.

Respondetur. Per multos est lux substantia, pone per suppositionem, quod sit substantia, adhuc manebit totum instantiæ robur. Denique generatio accidentium & substantiæ conveniunt in hoc, quòd utraque sit generatio; si ergo accidentium generatio, non debet esse ex non entibus, apparet quod de ratione generationis ut sic, non sit esse ex non entibus. Quando autem ratione partium successivarum in continuata generatione lucis, vult salvare, quòd illius etiam generatio sit ex non entibus, id non convincit; quia imprimis lux per meliorem Philosophiam producitur instantaneè. Deinde quia ipsa lux ab æterno producta, quo non haberet ante se priorem, essetque lux generata, non fuisset ex non Entibus? Urget adhuc argumentum, an huc usq; adhuc Filius generetur? Sed ad hoc suprà responsum.

Objicit 4. Persona nihil aliud est quàm substantia prima intelligens; Ergo si persona Deitatis secunda ex substantia prima generat est, duæ erunt in Deo substantiæ.

Responsum jam est aliquoties suprà, ne gando hanc definitionem subsistentiæ, ad ma ximum concretum ex natura & personalitate hoc est substantia prima intelligens.

Objiciunt 5. Eunomiani apud Gregor Nazianz. Orat. 35. Vel volens Pater Filium ge nuit, vel nolens? Si nolens, ergo illi facta e violentia; si volens, ergo Filius voluntatis e Filius, novaque erit mater voluntas loco Patr comminiscenda.

Respondet. Nazianzenus; *Vel ex nolen Patre genitus es, quis ergo ei violentiam intulit vel ex volente? Ergo Pater tibi* (inquit ille) *pr pter paucas syllabas periit; voluntatis siquidem F lius es.* Idemque retorquet de creatione mun di. Directè autem dici potest, quòd Filius ill sit quidem volentis, sed non voluntatis; præc puè cùm *Deo generatio fortassè sit ipsa gignendi v luntas*, inquit idem. Aliâ viâ eidem argumen to satisfieri potest, quòd Pater genuerit Filiu volens, hoc est, ex inclinatione naturæ fœcun dæ; sed non volens, hoc est ex libera electione.

Objiciunt 6. Idem apud eundem. V existentem vel non existentem Filium genu Pater; si existentem frustrà generatur; si no existentem, ergo non ab æterno est.

Respondet Nazianz. retorquendo argu mentum, an ipse Pater sit ab æterno ex entibu vel non ex entibus? Retorquet item, an tem pus sit in tempore, an non? Si in tempore, qu tandem? Si non in tempore; quæ sapient tempus temporis expers inducere? Retorqu item, casu quo aliquis dicat; Ego nunc mentic vel enim mentiens verum dicit, vel mentiet verum dicens? Retorquet item, vel aderas t bi dum gignereris, vel non? Si aderas, quisna & cui? Si non aderas, quomodo à te ipso di jungeris? Quod si dicas, neutrum horum e tremorum verificari; dicemus idem de Dilen mate proposito. Quomodo autem directè r spondendum, suprà dictum.

DIFFICULTAS I

Solutio Objectionum ab Auctoritate.

Objicit plura Crellius ex sacra Scriptur, secernemus hos locos per titulos.

Punctum Difficultatis I.

Solutio Objectionum ex sancto Ioanne.

Objicit 1. Crellius. Quia S. Joannes ap pellat Christum Dei verbum in principi apud Deum fuisse, à Deo missum. Et frequen tissi-

ſſimè etiam ab aliis Scriptoribus Chriſtus con-ſtinguitur Deo, ut cùm vocatur Dei Filius, Dei imago, à Deo Domino, & Chriſtus factus Judex conſtitutus & ſimilia, quomodo ergo Chriſtus poteſt eſſe Deus ille ſummus?

Respondetur. Hanc varietatem ſignifi-candi oriri ex diſtinctione perſonarum inter ſe, non ex diſtinctione in naturis. Reliqua etiam competunt Chriſto, ſecundum naturam hu-manam.

Instat 1. Crellius, ex hac reſponſione ſe-quitur, vel plures eſſe deos? Quod abſurdum eſt; vel illos perſonis diſtinctos, unum Deum conſtituere? Quod poſteriùs conſiſtere non poteſt, quia Dei nomen, perſonæ nomen eſt; ſi-gnificat enim eum, qui cæteris imperat, quod oppoſitum eſt.

Responsum jam ſuprà eſt, quòd nomen Deus ſit nomen perſonæ communiter ad tres perſonas ſumptæ; ad eum modum, quo nomen homo, eſt nomen perſonæ communiter ad ſin-gularia ſumptæ, & non importantis unam ſin-gularem perſonam.

Instat 2. Si nomen Dei, pro ſummo Deo acceptum, Chriſto cum Patre commune eſſet, nulla eſſet ratio cur pro Patre peculiariter ſuma-tur, & ſic Chriſtus à Deo diſtinguatur; quomo-do enim cùm Patri & Filio commune ſit, unum ab altero diſtinguet: Non rectè loqui cenſere-tur, qui Patrem à Deo ſimpliciter poſito diſtin-gueret, quis unquam legit, Pater Dei miſit Deum, Pater dedit Deum, Deus exivit à Pa-tre; ſi in Patrem creditis, etiam in Deum cre-dite?

Respondetur. Quæ ſit ratio cur nomen Dei peculiariter pro Patre ſumatur, dictum ſu-prà: Quia ipſe eſt fontalis origo Deitatis. Quod attinet ad locutiones ab eodem collectas, id pro nobis facit, quia hæc omnia oſtendunt Dei-tatem Filii Dei; ſi enim Patrem ſuum vocabat Deum, ex quo ſcandaliſati ſunt Judæi, quòd ſe Deum faceret, hoc ipſo æquivalenter ponitur prima perſona Pater Dei, correlativa enim ſunt Filius Dei, Pater Dei, & cum miſerit Filium qui Deus eſt, hoc ipſo miſit Deum, & ſi dando Fi-lium hoc ipſo nobis omnia cum eo dedit, quo-modo non dedit Deum? Et ſic dicitur, creditis in Deum, & in me credite, æquivalenter dici-tur, in Patrem creditis etiam in me, qui Deus ſum, credite: Hæc enim parilitas objecti cre-dendi, parilitatem Deitatis oſtendit. Et ſi di-citur Deus eſſe Verbum, & hoc Verbum eſſe a-pud Deum, rectè colligitur Deus eſſe apud Deum. Miſſio quæ illic adfertur, vel eſt ſigni-ficatio miſſionis æternæ per generationem, vel temporaneæ per unionem naturæ hujus huma-næ cum perſona Verbi? Poterit cenſeri Judex conſtitutus ratione humanitatis.

Instat 3. Quando Chriſtus dicitur æqua-lis Patri, qui à Deo diſtinguitur, diſtinguitur totus quantus, non verò unius tantùm naturæ humanæ cauſâ.

Respondetur. Attendendum eſſe ad phraſin Scripturæ, quomodo procedit; nam in-æqualitatem quotiescunque ſignificat, loquitur de natura humana, quando autem ſignificat æ-qualitatem, attendit ad perſonam identificatam realiter naturæ divinæ. Nec obeſt ne dicatur æqualis quamvis dicat inæqualitatem ratione naturæ humanæ; quia illic attenditur ad æqua-litatem nonniſi in illo ordine divino, in quo non dicit naturam humanam. Poſſunt autem ali-qua ſine addito dici æqualia; licèt in alio gene-re dicant inæqualitatem; & ita unus homo eſt æqualis alteri in ſpecie humana, in eſſe nobiliter nati, etiamſi ſint inæquales ratione virtutis, di-vitiarum, &c.

Objicit 2. Frequenter S. Joannes, imò & alii Evangeliſtæ appellant Chriſtum Filium Dei; Filius autem Dei ſupremus eſſe non pot-eſt; nam ex hoc ipſo quia Pater eſt, eſt Filio ex-cellentior: Deo autem ſupremo nihil eſt excel-lentius, abeſtque à Filio excellentia, quæ eſt eſ-ſe à ſeipſo, quia Pater habet eſſentiam à ſeipſo, non Filius. Unde etiam frequentiùs appella-tur Chriſtus Filius Dei, quàm Deus: Quia ly Filius diſcernit eum à ſuprema atque indepen-denti Divinitate, quod vox Deus non præſtat.

Respondetur. Eſſe quidem non paucos ex noſtris DD. qui locum illum, Pater major me eſt, ita interpretantur, ut id verum ſit non tantùm de natura humana, ſed etiam ſecundùm eſſe Divinum, intellige ſub præciſa denomina-tione, & appellatione Patris. Communiorem tamen ſequendo reſponſionem, quando dicit, Chriſtus Patrem eſſe majorem, non agnoſcit majoritatem in natura; nam in generatione u-nivoca debet eſſe ſimilitudo naturæ; talis au-tem eſt in Divinis, nec oppoſitum probat Crel-lius. Non dicit etiam majorem eſſe in ratione perſonæ Patris, quâ perſona eſt, quia cùm tam perſona Filii quàm perſona Patris eſſentialiter petat identificari naturæ divinæ, quæ eſt omnis perfectionis fons, fit ut etiam in ratione perſo-næ, non ſit perfectior. Dicit itaque & agnoſcit majoritatem in ratione naturæ divinæ & perſo-næ comparatæ ad ſuam naturam humanam. Quomodo autem in Filio ſalvetur aſeitas ad eſ-ſe Dei requiſita, ſupra dictum, quomodo item non ſit melius in Divinis dare? Eſt ſupra etiam expeditum. Quod autem ſecunda perſona fre-quentiùs appellatur Filius Dei, quàm Deus ad computum attinet, ſed non probat intentum; quia hoc ipſo quod ſine addito appellatur Filius Dei; hoc ipſo appellatur Deus: Sicut hoc ipſo, quod Petrus appellatur filius hominis, hoc ipſo appellatur homo. Fortè etiam ad hoc atten-debat Chriſtus & Evangeliſtæ, ut myſterium Trinitatis commodiùs innoteſceret repetendo denominationem Filii.

Instat 1. Crellius. Deus ſupremus etiam ratione perſonæ ab alio eſſe non debet, quidquid enim ab alio eſt id à cauſa efficiente pendet; Deus autem ſupremus non habet cauſam efficientem.

Responsum ſuprà, eſſe ab alio tanquam à principio non repugnare perſonæ divinæ, quod principium ita producat, ut etiam eandem communicet naturam. Cæterum ab alio tanquam à Creatore eſſe non poteſt.

Instat 2. Perſona divina nihil aliud eſt, niſi natura divina, ergo ſi à Patre eſt producta perſona, etiam erit producta natura.

Responsum ſuprà, perſonam quidem eſſe realiter phyſicè idem cum natura, ſed non idem virtualiter, ratione cujus virtualis alietatis, improductâ naturâ, poteſt produci perſonalitas.

Instat 3. Si Chriſtus naturam non accepit à Patre, non fuit proprie generatus; quisquis enim ab altero generatur, naturam ſuam ab illo accipit.

Responsum ſupra. Chriſtum accepiſſe naturam à Patre, per communicationem, ſed non per productionem, eſtque ſecunda perſona in ſimilitudinem naturæ, quantumvis non productæ, de quo in materia ſcholaſtica.

Objicit 3. Crellius. Chriſtus à ſeipſo nihil poteſt facere, ut dicitur Joannis 5. v. 19. & 30. Deus autem ſummus à ſeipſo omnia facere poteſt; ergo Chriſtus non eſt ſummus Deus.

Respondetur. Cùm Chriſtus communicatam à Patre habeat naturam, & cùm perſona illius verè ſit producta, rectè dicit Chriſtus, etiam ſecundùm quòd Deus eſt, quòd à ſeipſo nihil facere poſſit. Multi etiam ex noſtris Doctoribus intelligunt hunc locum de Chriſto ſecundùm naturam humanam ſpectato.

Instat 1. Idem. Ex vi reſponſionis ſequitur, & eſſe Chriſtum ſupremum Dominum ut ſupponitur, & non eſſe, quatenùs cum potentia ab illo accepta, & non aliter, omnia facere poteſt.

Respondetur. Chriſtum facere omnia, potentiâ ab alio acceptâ per communicationem, ſed non potentia accepta per creationem, dependentiam. Quando autem urget & fore Chriſtum æternum & non æternum, ad hoc facilius reſpondetur, quòd ſit æternus ratione naturæ & perſonæ divinæ, non ratione humanæ.

Instat 2. Crellius. Hanc reſponſionem textui repugnare; quia v. 20. reddens rationem Chriſtus, quòd non faciat quidquam Filius, niſi videat Patrem facientem, hanc dat, Pater enim diligit Filium, & omnia demonſtrat ei, quæ ipſe facit, & majora his demonſtrabit opera, ut vos miremini: Quem locum ita ponderat, opponuntur inter ſe facere aliquid ex ſeipſo, & aliquid facere ſi Patrem viderit facientem, conſequenter aliquid facere ſi Patrem facientem viderit, eſt non propria, ſed à Patre accepta potentiâ & auctoritate id facere.

Respondetur. Quòd attinet ad hun locum quem urget, multi ex SS. Patribus acci piunt eum de humanitate Chriſti, cui acceptio ni favent etiam allata verba. Sed ſtando in ha prima reſponſione adhuc dici poteſt, quod l dilectio, non ſignificet quòd ex vi amoris & be nevolentiæ gratuitæ, communicet illi notitiar eſſentialem, ſed ſignificat quòd non coactus ſed ex inclinatione naturæ id præſtet, ad quo alludit celebris illa aliàs alligata auctoritas, Pa trem genuiſſe Filium voluntate, non neceſſita te. Per ly autem & majora his demonſtrabit, u & vos credatis; non loquitur jam de commu nicatione notitiæ, noviter, per ordinem ad ſe cundam perſonam tribuendæ, ſed de commu nicatione æterna quidem, manifeſtanda tame in tempore, ut & ipſi Apoſtoli mirentur; a eum modum, quo petimus à Deo ut nobis vel remittere peccata, & tamen non petimus poſ tionem novi in entitate actûs. Quòd auter addit hîc, eo loco comparari hîc à Chriſto Pa trem artifici cuipiam, qui Filio ſuo præeat exen plo, & fideliſſimè oſtendat, quid ſit faciendum id non convincit, in quantum defendimus hæ verba intelligi de Divinitate Chriſti, ſed com parari iis, qui nihil agunt, quin agat ſuo conſer ſu alius; vel comparari ſpeculo quod repræſer tat omne illud, cujus eſt imago, cum hac dive ſitate; quod repræſentatio illa in Divinis ſ ſubſtantialis perſonata, & ejusdem cum e quod repræſentat, naturæ.

Instat 3. Ex dictis ſequeretur, Chriſto o mnia abſolutè, nullâ re exceptâ ab æterno jar fuiſſe demonſtrata, nec quidquam ei demon ſtrari ampliùs, nedum aliquid majus potuiſſe utpote cui communicata natura cum attributi quibus nihil eſt majus, & tamen Chriſtus ape tè aſſerit Patrem ſibi adhuc majora illis demon ſtraturum.

Respondetur. Promittit ſe Pater majo ra his demonſtraturum per communicatio nem, non majoris intrinſecè potentiæ vel ſcien tiæ, ſed per demonſtrationem & manifeſtatio nem majorem, communicatæ ab æterno po tentiæ & ſcientiæ. Quod autem addit inferiù Chriſtum pro ratione reddere, cur hæc ſibi ſin à Patre demonſtranda, quod Filius hominis ſit id non convincit; nam non facit propoſiti hunc ſenſum; quia ſecundùm naturam huma nam inferior illo ſum, ſed facit hunc ſenſum, de monſtrabitur magis mihi communicata poten tia & ſapientia; ut advertant homines ad Deun incarnatum & factum hominem

Instat 4. Si Pater per æternam illam e eſſentia ſua generationem iſtam operandi facul tatem Filio dediſſet non ex libera voluntate ſed neceſſario dediſſet; nam neceſſaria ſunt æterna; quod à libera Dei voluntate pendet, id æter-

ternum esse non potest; quia liber voluntatis ctus tempore rem illam præcedit: Jam verò Christus ex libera voluntate, non necessariò, di it Patrem istam facultatem sibi dedisse; ait e- im Pater diligit Filium, & omnia demonstrat i quæ ipse facit.

Respondetur. Hoc argumentum mul- is omnino ex capitibus non convincere; nam mprimis dici potest, communicationem qui- em intrinsecam notitiæ, & potentiam, necessa- iam esse, sed manifestationem illius potentiæ uisse liberam; sicut & ipsum incarnationis de- retum. Deinde quod assumit id quod à libe- a Dei voluntate pendet æternum esse non po- est, si dicat de actu Dei, secundùm immanen- iam in Deo spectato, & secundùm id quod di- it in re, & in recto, falsa est propositio; ut nosci- ur ex materia de Actu Dei libero, demonstra- urque exinde, quia Deus est actus purus nulli otentialitati subjectus, nec componibilis ex otentia noscitiva & actu; Si autem dicta pro- ositio, id quod à libera Dei voluntate pendet æternum esse non potest, sumatur secundùm id quod dicit Actus liber in obliquo, & pro conno- ato, & quæstio philosophica, an sc. sit aliquid reatum (quod suppono esse connotatum actus Divini liberi) quod tamen possit esse ab æterno? Denique malè infert, quod ex dilectione ex qua Pater demonstrat hoc Filio, sequitur liberè hoc llum facere: nam præter interpretationem hu- us dilectionis suprà factam, hoc addi posset; Dari in Deo dilectionem, quâ Deus non liberè ed necessariò amat, ut amat se ipsum & in pro- babili Theologia etiam possibilia.

Continuatur Solutio.

POtest etiam sustineri bene, ut etiam suprà innui, quòd hîc agatur de humanitate Chri- ti secundùm quam facit omnia, quæ viderit Pa- rem facientem, &c. Videnda sunt argumenta Crellii, quomodo hanc solutionem impugnet.

Instat enim 1. Nullum est fundamentum n Script. affirmandi hanc distinctionem dupli- cis naturæ, & loca quæ afferimus ex Actor. 2. v. 30. Ubi Deus dicitur jurasse Davidi de fructu umbi ejus secundùm carnem suscitaturum esse Christum. Item quæ adferuntur ex Epist. ad Rom. 1. v. 3. & ibidem c. 9. v. 5. hæc omnia non unt ita accipienda, ut opponantur natura hu- mana, & natura Divina in Christo; sed ut oppo- nantur Spiritui, quòd scilicet non secundùm Spiritū, sit Filius Davidis Christus: quod ipsum probat, quia similes loci in Script. dicunt oppo- sitionem ad Spiritum: Ut cum dicitur ad Rom. 4. v. 1. Quid ergo dicemus invenisse Patrem no- strum secundùm carnem. Ubi ly secundum car- nem opponitur Spiritui: quod scilicet hic non consideratur, ut Pater spiritualis Judæorum.

Respondetur. Inprimis non esse princi- palia hæc fundamenta, ex quibus arguamus di- stinctionem naturæ humanæ in Christo à Divi- nâ; hoc enim est potissimùm, quia scilicet Chri- stus est Deus, quod nos Scriptura per Ecclesiam docet, sed etiam verus est homo, ex quo sequitur duas esse in Christo naturas. Sed etiam loca allata bene defendi possunt: Concedo enim in- terdum carnem opponi Spiritui, sed non probat Crellius in dicto loco opponi nonnisi Spiritui: & certe quando supponitur non esse in aliquo nisi Caro & Spiritus, semper Caro opponetur Spi- ritui; sed nego supponi posse in hoc toto, quod est Christus non fuisse etiam personam Divi- nam. Denique etiam Caro sæpe non opponi- tur Spiritui, sed includendo Spiritum opponi- tur Deitati; sic v. g. dicitur omnis Caro corru- pisse viam suam, ubi non significatur oppositio ad Spiritum: hic enim potius corrupit sese, sed de oppositione ad Deum. Quando autem pre- mit illum locum; Qui factus est ei ex semine Da- vid secundùm carnem, qui prædestinatus est Fi- lius Dei in virtute secundùm Spiritum Sancti- ficationis ex resurrectione mortuorum, ubi oppo- nitur Ly secundùm carnem, ad Ly secundùm Sanctificationem Spiritus: id etiam non convin- cit; quia concedo hîc carnem opponi Spiritui; sed nego opponi allegatis à nobis locis. Addit bene Petavius l. 3. c. 3. n. 9. In hoc loco esse an- tithesin ad naturam Divinam, ita ut sensus sit, Christus homo prædestinatus ut esset Filius Dei non secundùm carnem præcisè, sed in vir- tute, hoc est secundùm excellentiorem potio- remque conditionem, quæ in eo declarata est, nempe Deitatem, Ly enim virtus seu potentia sumitur interdum pro natura, ut cum 1. ad Cor. 1. v. 24. appellatur Christus Dei virtus, & 2. ad Corinth. 13. v. 4. *Nam etsi crucifixus est ex infirmitate, sed vivit ex virtute Dei: Nam & nos infirmi sumus in illo, sed vivemus cum illo, ex vir- tute Dei, &c.* Et 2. ad Thessal. 1. v. 7. prosequi- tur ulterius Petavius. Quoniam scilicet Divi- nitatem Christi maximè prodidit communica- tio Spiritus S. qui est fructus resurrectionis Do- mini; ideò subjecit, secundùm Spiritum Sancti- ficationis. Denique addi posset, quamvis al- latis suprà locis Scripturæ non ostendatur oppo- sitio illius carnis ad esse Divinum in Christo, sufficit quòd hoc esse Divinum ex aliis locis col- ligatur.

Instat 2. Etiam posita distinctione dupli- cis naturæ, per eam præsens argum. desum- ptum ex S. Joanne explicari non potest: quia quod de toto aliquo simpliciter, dici potest, hoc de eodem simpliciter non negatur, etiamsi ea res toti illi secundùm unam tantùm partem in- sit, secundùm alteram non insit; quis enim v. g. hominem simpliciter neget carnem esse; quia a- nima ejus caro non est, nec comedit? At si Chri- stus Dominus ille supremus est, de eo simplici- ter asserendum est, cum à se ipso omnia facere posse, perindeque ista se habent, atque si ali-

quis negaret poſſe hominem intelligere, quia id ſecundùm corpus,non poteſt. Advertit Crellius ſuum argum. procedere de iis prædicatis, quæ inſint toti ſubjecto ſimpliciter,ac ſine limitatione, licèt uni parti primò inſint; toti autem non niſi conſequenter, quale prædicatum eſt v. g. mortale; tale autem prædicatum non eſt immortale,quod non effertur de toto homine ſimpliciter, quia totum hominis corpus moritur, utut Spiritus ſuperſtes maneat.

Respondetur. Quamvis conſuetudo loquendi non ferret hoc in aliis, ut quod de toto ſimpliciter dicitur, de eodem ſimpliciter negetur, id in præſenti locum non habet, quia cum nullum ſit tale totum,quod conſtet duabus naturis completis & perfectis; hinc poteſt etiam de hoc toto aliquid dici, & eo modo dici, quo, de aliis non dicitur: nam in aliis, aliud extremum,non eſt natura perfecta: Unde ratione illius non poteſt aliquid ſimpliciter dici, & ratione alius ſimpliciter negari, ſecùs in Chriſto. Deinde iſtud ly ſimpliciter in præſenti æquivocum eſt; Si enim ly ſimpliciter ſumatur pro dicto ſine reſtrictione, & addito, verum eſt de Chriſto ſine addito dici, *à me ipſo non,poſſum facere quidquam.* Si autem Ly ſimpliciter ſupponit, pro eo quòd eſt in nullo ſenſu id dici poteſt, Falſum eſt de Chriſto dici in nullo ſenſu poſſe,Ly: A me illud etiam non valdè placet,quòd utatur utut ad ſignificandam durationem animæ poſt mortem, quaſi dubitans de illius immortalitate.

Notandum hîc etiam eſt,duplicia eſſe prædicata, quædam affirmativa, quædam negativa, idemque dicendum de veritatibus: ut aliquid de alio negetur,ſufficit aliam partem dare fundamentum negationis; & ſic poteſt negari de homine,immortalitas, quia ejus negandæ, dat fundamentum, corruptibilitas unionis. Aliæ autem ſunt veritates affirmativæ, eæque perfectionem importantes,& hæ deſumuntur à toto: & ita quia non eſt totum quod eſt in homine immortale, non dicitur etiam homo immortalis, ſed inde non ſequitur, quod de aliquo extremo, vel parte non poſſit idem prædicatum verificari:nam verificatur immortalitas de anima, incorruptibilitas de materia.

Rurſus prædicata etiam affirmativa, veritateſque affirmativæ interdum attendunt ad hoc, quòd primariò & principaliter importatur; ita ut reliqua gaudeant conditione principalis, illamque ſequuntur; & ita quia principale eſt in homine eſſe rationale, quamvis corpus non ratiocinetur, verè adhuc de homine dicitur, eſt rationalis. Quia ergo etiam in Chriſto rationem principalis habet eſſe Divinum, hinc meritò dicit Chriſtus, *Ego & Pater unum ſumus*: quia nihilominùs habet aliud extremum, quòd eſt natura humana, fit ut extremum illud fundet, ut etiam Chriſtus dicat, *à me ipſo non facio quidquam*, quia ſcilicet natura humana à ſeipſa non fac quidquam. Quando autem Chriſtus in ſuis e nuntiationibus, attendit ad hoc, quod eſt in ill principale quod eſt eſſe Divinum, quando a hoc,quod eſt minus principale, quod eſt natur humana? ex contextu,qualitate prædicatorun Doctorum,& Eccleſiæ ſenſu penſandum eſt.

Instat 3. Si id quod de toto abſolutè aſſe poteſt de eodem toto ſimpliciter,& abſque ul limitatione negari poteſt, eò quòd id ei ſecun dùm aliquam partem utut inferiorem,non inſi licebit de Chriſto ſimpliciter dicere; eum no eſſe Deum altiſſimum,non exſtitiſſe ab æterno poteritque etiam de homine negari,quod ſit ra tionalis, eò quòd ſecundum corpus non ratio cinetur.

Respondetur. Quia hoc prædicatum quod eſt eſſe Deum,eſt principale & primarium ad quod attenditur, non poteſt de Chriſto ne gari, cùm id illi primò conveniat, ſicut nec d homine rationalitas. Deinde hæc propoſitio Chriſtus non eſt Deus,ſi implicite vel explicit ſupponeretur, ſecundùm naturam humanam non eſt Deus, vera eſſet; ſed quia id nec expli citè ſubintelligunt Ariani, nec uſus etiam Do ctorum,fit ut illa propoſitio ſimpliciter nega da ſit. Ita Chriſtus propter implicitam ſup poſitionem naturæ humanæ enuntiavit, *Pat major me eſt*,negando ſuam æqualitatem, & ta men etiam ſine addito per implicitam ſuppo ſitionem naturæ Divinæ ait; *Ego & Pater unu ſumus.*

Instat 4. Idem. Vel de natura Chriſti Domini ſimpliciter & ſine ulla addita limitatio ne dici poteſt, eam à ſe ipſo nihil facere poſſ, vel non poteſt dici? Si poteſt dici, ad quid erg recurritur ad naturam humanam? Si autem no poteſt dici, ergo concedis noſtram de perſona Chriſti ſententiam; etenim ſi Filius Dei,eſt per ſona,ſupremam Divinitatem habens, neceſſ eſt,ut quidquid de ipſo ſimpliciter vel negatu, vel affirmatur, idem quoque de Divina ipſiu natura ſimpliciter vel negari vel affirmari que at: quandoquidem perſona, ſupremam Deita tem habens, nihil eſt aliud, quàm ipſa Divin natura ſubſiſtens.

Respondetur. Secundùm aliam jam a latam explicationem,poſſe dicta verba verifica ri de ſecunda perſona Divina quà tali. Cæte rum dicta verba poſſent etiam de natura huma na verificari,& ratione illius,idque ex eo; qu rationes Crellii non probant ratione natura humanæ, non poſſe dicta prædicata verificar, ex alia etiam parte ſunt DD. qui ea verba verifi cari velint ratione naturæ humanæ. Quod au tem dicit id quod de ipſius Divina natura ſimpli citer vel negatur vel affirmatur, debere negai vel affirmari de perſona,id falſum eſt:Intercedi enim inibi diſtinctio virtualis ſalvans prædica ta talia, ut dictum alibi. Addi poteſt, quand

dic

co convenit Christo, quà homini non facere
e quidquam, quòd tunc non accipiatur tan-
m in abstracto ipsa natura humana, sed accipi-
r in concreto & subsistens, quia Ly Homo
bsistentiam importat, licèt hoc illi non com-
etat quà subsistentiam ipsam præcisè impor-
t, sed ratione naturæ humanæ.

Instat 5. Si Verba Christi restringenda
sent per hoc quòd Christus non possit à seipso
erari quidquam ratione naturæ humanæ;
hristus ad rem locutus non fuisset: quod ipsum
obat, quia dixerat Christus Patrem suum &
huc usque operari, quòd ita interpretati sunt
idæi, scilicet à Christo suum Patrem propri-
n nominari Deum, & quod seipsum æqualem
ceret Deo; ita enim ratiocinabantur, qui se æ-
ualem Deo facit, is morte piandum admittit
elus: At Christus seipsum æqualem Deo fa-
t, Ergo, &c. in qua argumentatione de Chri-
o toto agitur non de una ejus natura, nec
hristus de una sui parte locutus est, eaque in-
igniore cùm dixit, Pater operatur, & ego
peror.

Responderi potest prioribus verbis, ubi
hristus loquebatur de sua operatione conti-
uata cum continuata operatione Patris, ait
nc de Divinitate; attulit autem Christus in a-
is verbis responsum per prædicata importantia
aturam humanam, & ratione ejus verificabi-
a, ut emolliret illorum animos, qui non erant
apaces portare illam veritatem; licèt etiam in-
uerit ex consequenti etiam suam Divinitatem,
e videretur, eam absolutè negare.

Hanc ipsam objectionem sic ulterius enodat
Crellius. Objicitur Christo, Æqualem te fa-
is Deo? respondet per nos Christus Filius se-
undùm naturam humanam nihil potest à sei-
so facere, quid hoc ad rem? Esset autem ad rem
i neges Christum habere naturam Divinam &
ersonam: sensus enim erit quòd non simpliciter
e æqualem faciat Deo, etiamsi ratione opera-
ionis se Deo comparet; quia facit ea tantùm
quorum faciendorum facultatem sibi Pater de-
derit. Sed neque id convincit, quia dici posset
ntentum Christi fuisse explicare, ut dictum est,
duplicem illam naturam, unde dicere quod ni-
hil à seipso possit facere, esset maximè ad rem,
quia secundùm intentum Christi. Sed ex alio
etiam principio ostenditur fuisse ad rem illam
responsionem Christi: sensus enim illorum
Christi dictorum poterat esse hic; Vos ratione
humanæ naturæ censetis me asserere, quod sim
æqualis Deo (dicebant enim alibi tu cum sis ho-
mo æqualem facis te Deo) & ego dico hoc non
esse verum, sed ratione ejus nihil à me ipso ope-
ror, consequenter ratione illius non sum æqua-
lis Patri.

Instat 6. Si Christus de se tantum ratio-
ne humanæ naturæ dixisset, se nihil à seipso fa-
cere posse, & interim intelligi voluisset se ratio-
ne naturæ Divinæ omnia à seipso facere, non Pa-
trem præstare suum sibi in ea re opposuisset, sed
seipsum secundùm naturam Divinam conside-
ratum.

Respondetur. Potuisse quidem, sed non
fecisse pro placito, congruebatque ut recurre-
ret ad Patrem, tanquam fontalem originem to-
tius Deitatis.

Instat 7. Ex hac ipsa responsione sequi-
tur Christum Dominum non esse personam su-
premæ Divinitatis: quod ipsum probat, quia
hæc responsio ostendit naturam humanam esse
personæ Christi partem; humana autem natura
personæ supremam Divinitatem habentis pars
esse nequit, nec ad eam constituendam concur-
rere potest: Nam nec naturæ Divinæ pars est
humana natura, nec subsistentiæ, cùm neutra sit
ex partibus diversis constituta, & utraque ab
omni æternitate extiterit integra.

Respondetur Aliam hanc esse proposi-
tionem; Personæ Christi, quà talis, pars est, na-
tura humana, & alia est hæc propositio: In toto
quod est Christus rationem unius extremi ha-
bet etiam natura humana: priorem negamus,
posteriorem concedimus; sed ex ea non sequi-
tur intentum arguentis. Addo cum per nos na-
tura humana, non constituat personam verbi,
non potest dici esse pars personæ, sed potius sub-
jectum, vel complebile, quod terminatur &
completur à persona verbi. Nego ergo directè
quod nostra responsio, ostendat naturam hu-
manam, esse partem personæ Christi.

Secundum allata explicandum erit, quo-
modo Christus dicat; doctrinam suam non esse
suam, & quamvis non addat distinctè Christus
id verificari secundùm naturam humanam, suf-
ficit quod aliunde & ex contextu id supponat.
Quod autem supponit esse legatum à Deo Chri-
stum secundùm naturam Divinam id falsum est;
est enim legatus secundùm naturam humanam,
licèt terminatam persona Verbi. Verba illa
ex Joannis c. 7. v. 28. & 29. Ubi Christus dicit
quod non à seipso venerit, explicari debent, vel
de æterna processione, vel de adventu visibili in
carne, quod ipse poterat bene tam sibi quàm
Spiritui S. adscribere: Opera etiam Trinitatis ad
extra sunt communia, sed adscripsit Patri tan-
quam fontali origini totius Deitatis, volens si-
mul innuere suppressè sub termino Pater pro-
cessiones Divinas. Similiter explicantur illa
verba Joannis 5. v. 30. *Non quæro voluntatem me-
am.* Et ex c. 6. v. 30. *Descendi de cœlo non ut fa-
ciam voluntatem meam.* Dicit etiam *se non quæ-
rere gloriam suam*, hoc est sibi propriam sed com-
munem cum Patre, licèt hoc de non quæsitio-
ne gloriæ, possit bene accipi, relatè ad naturam
humanam.

Objicit 5. Verba illa Joan. 12. v. 44. *Qui
credit in me non credit in me sed in eum qui misit
me.* Ex quo loco sic argumentatur; Deus sum-
mus

mus est ultimus fidei scopus. Christus non est ultimus fidei scopus ex illis verbis. Ergo &c.

Respondetur. Explicando illum locum, quòd scilicet non neget Christus in se esse credendum; dicit enim qui credit in me: sed quod identitas naturæ faciat, quòd credere in illum, sit, credere in Patrem.

Punctum Difficultatis 2.

Explicantur aliæ Auctoritates.

Restant adhuc alia loca S. Joannis, quæ adducit Crellius; sed quia ea his reliquis non adjunxit, sequendo Methodum illius in tractu non nisi refutabuntur. Itaque

Objicit 6. Quod Christus Marc. 13. v. 32. neget se nosse diem judicii, & tamen Deus supremus nihil ignorat.

Respondetur. Quòd hoc dixerit Christus tanquam legatus jure secreti ligatus, de quo alibi; addit autem scire de hoc non nisi Patrem non excludendo alias personas, sed ad excludendos, qui non habent esse Divinum, attribuendo id Patri tanquam fontali origini totius Deitatis.

Objicit 7. Illud Matth. 20. v. 23. Ubi Christus negat esse in sua potestate dare sessionem ad dextram, vel sinistram.

Respondetur. Hunc locum non aliud velle, nisi quod contra Patris voluntatem sibi cum illo communem non possit dare sessionem quòd etiam Græcus textus innuit. Et certè si petentibus in nomine suo omnia facere potest, si judicium illi traditum est à Patre, quomodo non habebit jus etiam illud dandi loci?

Objicit 3. ex Matth. 19. v. 17. Ubi Christus appellatus bonus, corrigit appellantem; *Nemo bonus nisi unus Deus.*

Respondetur. Hoc loco revocasse Christum se ad altius noscendum, & non sistendo in eo quod videbant doctrinæ titulo, sed ut se agnoscerent etiam Deum. Quod autem affert Christum nullibi dixisse se esse Deum, sed Filium Dei, id se involvit, quia hoc ipso quod dixerit se esse Filium Dei, & quidem sine addito, & quidem exigendo in hoc fidem, ut fecit cum cæco nato, hoc ipso æquivalenter dixit se esse Deum, sicut Filius hominis, est homo. Non obstat quòd istam rem breviter semper expedierit Christus, quia mysterii difficultas posterioribus seculis propaganda, id non patiebatur. Unde ulterius falsum est confecisse Christum hoc argumentum; *Nemo est bonus nisi summus Deus, ego non sum Deus, &c.* Nego enim hoc argumentum à Christo fuisse factum, nec id probat Crellius; imò dubium est, an non hæc argumentatio esset ex puris negativis.

Objicit 9. Ex illo Lucæ 22. v. 42. *Veru tamen non mea voluntas, sed tua fiat*, si auter Christus esset Deus, esset una illius cum Pati voluntas

Respondetur. Id Christum dixisse, secu dum quod est homo, idque secundùm inferi rem partem.

Instat 1. præter superius allata. Impo sibile est ut in Christo eodem tempore contr riæ de eadem re forent voluntates.

Respondetur. Unam efficacem qualis fu moriendi, & aliam inefficacem qualis fuit exc sandi se à morte voluntatem quid vetat secu stare?

Instat 2. Exinde sequi; in Christo dupl cem esse etiam personam, quia necesse est Chr stum hæc dixisse prout persona est. Unde n cesse est id dixisse Christum vel secundùm qu est una ex Trinitate persona, vel est neces agnoscere humanam illius naturam secu dùm quam habebat illam voluntatem, pers nam esse.

Respondetur. Christum hæc dixisse pr ut persona est, non tanquam principium elicit vum illius, sed terminando naturam humana elicientem illam volitionem: non enim Acti nes sunt suppositorum elicitivè. Unde dicit quidem Christus, prout est una ex Trinita persona, non quomodocunque, sed termina naturam humanam, quæ eliciebat illum actu Unde jam non erit necesse agnoscere persona humanam in Christo, sed naturam humana terminatam illâ personalitate.

Instat 3. Hic Filius non se revocat ad v luntatem Dei, sed ad voluntatem Patris.

Respondetur. Id fieri ideò; quia Pater fontalis origo Deitatis. Unde non est hic o positio inter voluntates personarum quà pers næ sunt, sed quà voluntates sunt, elicitæ à du bus naturis.

Objicit 10. Ex illo ad Hebr. 5. v. 5. U dicitur Christus seipsum non clarificasse.

Respondetur. Id intelligi de natura hu mana, vel de clarificatione per communicatio nem essentiæ, quam à Patre habet, non à se.

Instat Idem. Probatque hunc locum ac cipi debere de Christo prout Filius Dei est; qu illa verba Psal. 2. non ideò citat Paulus, ut de scribat glorificantem, sed ut doceat, à De Christum factum esse Pontificē, & ut ostenda etiam priorem illum locum, qui de generation ejus agit, de eodem sacerdotio loqui.

Respondetur. Duplex fuisse intentur Christi, imprimis probare quòd sit Filius De qui glorificationem non à se, sed per communi cationem essentiæ accepit, & ad hoc proban dum usurpavit locum; *Filius meus es tu.* Deind probare voluit se assumpsisse naturā humanan quæ à se terminata coleret Patrem, & ad ho

pro

robandum assumitur ille locus; *Tu es Sacerdos.* lia quæ adfert, jam sunt refutata.

Objicit 11. Ex illo Joannis 14. *Pater major me est*, Deo autem vero nemo major.

Respondent aliqui ex nostris Patribus, uos recitat Maldonatus hìc & Petavius L. 2. c. à n. 2. Patrem esse majorem Filio in ratione rincipii, seu ut Græci loquuntur causæ Filii; alis est. Athan. Hilar. Epiph. Gregor. Naan. Cæsarius, Cyrill. Damasc. Leont. Chryst. Theoph. Euthym. imò & August. Lib. de ide & Symb. c. 9. dicit hoc esse verum, *Partim*, quit, *propter admirationem suscepti hominis, parm propterea quia Filius Patri debet quod est, Pater tem nulli debet quidquid est.* In defensionem ujus responsionis recidet, si dicas Patrem marem esse Filio in ratione denominationis Pais, non in ratione entitatis naturæ, &c. pro quo tari potest Epist. Synodica Concil. Sardicen-, quam integram descripsit Theodoretus aud citatum Petavium. *Nemo negat Patrem lio majorem esse non ob aliam hypostasin, nec ob am differentiam, sed quia nomen Patris, ipsum mas est, nomine Filii.* Neque valet quod dicit rellius, hoc non posse ita accipi, quia eo loco hristus reddit responsionem, cur deberent udere Apostoli quòd ille ascendat ad Paem, quibus etiam verbis significat exinde sibi iquid accessurum boni, ubi ad Patrem abivet: quid verò id ad rem facit, quòd Pater eateis sit major Christo, quatenus est Deitatis ons? non inquam valet quod dicit, quia signifindo Christus excellentiam Patris commentlocum ad quem præcedit, tanquam locum bi Pater manifestat suam gloriam, cujus tanta t majestas, ut etiam sibi præcellat in ratione ntalis Deitatis, & in denominatione Patris: m ire domum Patris, & quidem tam excelntis appetibile est, licèt ille abitus secundùm se Divinum, nonnisi figuratè accipi possit, iod non infrequens est in Scripturis. Cærum.

Respondetur. Ex communiori sentena DD. hæc verba accipienda esse de humanite Christi.

Instat Crellius. Multa ex dictis jam supra petendo, ad quæ jam responsum est. Repet etiam illud principium. Quod de toto alio affirmari potest ratione alicujus, non potest e eodem simpliciter negari & è converso. Sed m dictum est id quod simpliciter de aliquo afrmari potest, de eodem negari potest si sit tom, illud hypostaticum constans duabus cometis naturis; quia utraque habet jus fundandi rædicationes simpliciter, tam affirmativas, uam negativas, cur enim unà natura alteri præperet vim fundandi tales prædicationes? Deide ut jam etiam dictum est, non negat id simliciter Christus, quòd sit inæqualis Patri, sed cum non explicito, implicito tamen addito, secundùm naturam humanam.

Objicit 12. Ex illo ad Rom. 8. v. 3. Ubi Christus dicitur esse missus, & ad Galat. 4. v. 4. Dei autem supremi est mittere non mitti.

Respondetur. Missionem in Divinis esse duplicem, quandam per communicationem naturæ, unà cum productione personæ, qua ratione emittit, ex se radix florem, fons rivulum. Alia est Missio temporanea, quæ est obire officium Legati, Prædicatoris, &c. Prior illa missio convenit vero Deo, etiam sub formalitate Divina, posterior autem non potest convenire nisi ratione naturæ Creatæ, elicientis illas actiones. Et quamvis mitti etiam secundo modo nonnisi est personæ, id verum est, non ratione personæ, sed ratione naturæ, quantumvis terminatæ personâ, complente principium illud, eliciens actiones Legati, prædicatoris, &c. Et licèt missio illa temporanea à tota Trinitate fiat, tribuitur tamen specialiter Patri, tanquam fontali origini totius Deitatis.

Instat 1. Si par à pari mitti potest, nihil prohibebit quo minùs etiam Pater à Filio, & Spiritu S. mittatur, quod non concedetur.

Respondetur. Missione æterna mitti non potest; quia hoc ipso non esset fontalis origo Deitatis, bene tamen ex communi decreto totius Trinitatis posset persona Patris terminare naturam creatam, nec mittetur tunc rigorosè loquendo persona, per missionem intelligendo productionem, sed mittetur si per missionem intelligatur unio substantialis, communicatioque idiomatum, facta ex vi decreti Trinitatis.

Instat 2. Absurdum est dicere, ut Deus ab Angelis dicatur mitti, precibus eorum adductus, ergo etiam Christus Patri per omnia æqualis, non potest dici ab eodem missus.

Respondetur. Missionem æternam per communicationem essentiæ non posse facere Angelum; Missio etiam temporanea non potest ab illis fieri, qui non possunt delegare potestatem, quam quî delegant Angeli Deo, vel potiùs naturæ terminatæ persona Divina.

Objicit 13. Ex Joannis 10. v. 18. Ex ejusdem cap. 12. v. 49. & c. 14. v. 31. Ubi Christus agnoscit mandati sibi aliquid à Patre; cùm tamen Deo summo nihil mandari possit.

Responsum suprà hæc omnia de natura humana intelligi; quo etiam modo explicatur, quî Christus oraverit ad Patrem? cur autem potiùs ad illum direxerit orationem? Ratio est, quia ille est fontalis origo Deitatis.

Objicit 14. Loca in quibus agnoscit Filius sibi aliquid datum à Patre, qualia etiam habentur in Apoc. sub initium & c. 2. Circa finem. & c. 3. v. 21. Ergo Christus non est summus Deus, quia Deo summo nemo quidquam largiri potest.

Respon-

Respondetur. Hanc dationem eſſe duplicem, quandam æternam, quæ eſt per communicationem eſſentiæ, & aliam temporaneam, ratione collatorum donorum humanitati. In pleriſque etiam locis ſignificatur, quòd ex gratia, huic humanitati, data ſit unio hypoſtatica.

Instat 1. Omiſſis aliis, quæ noſtrum reſponſum non concernunt, Deo ſupremo nemo quidquam tradere poteſt; aliàs poſſet etiam Pater dicere; *Ego diſpono vobis regnum, quemadmodum mihi diſpoſuit Filius.*

Respondetur. Miſſionem æternam Patris à Filio nullam poſſe eſſe. Unde non poteſt dicere quòd à Filio acceperit Pater, ut haberet vitam in ſemetipſo, licèt poſſet bene Pater incarnatus ſecundùm naturam humanam agnoſcere excellentiam Filii, præ ſe; non tamen poterat eaſdem omnes uſurpare locutiones, quia ipſe eſt fontalis origo Deitatis. Suſtineri etiam poteſt aliorum reſponſio, quòd dederit Pater Filio ſolam manifeſtationem dignitatis ab æterno communicatam.

Instat 2. Urgendo illum locum; *Clarifica me Pater apud temetipſum*, ubi opponit hanc clarificationem clarificationi apud homines.

Respondetur. Non plùs Chriſtum velle, quàm ut ſua humanitas gloriæ illius & quietis communicationem habeat, quam meretur ſua perſona ab æterno producta.

Instat 3. Ex illo Actor. 2. Ubi Deus dicitur, Jeſum feciſſe Dominum & Chriſtum.

Respondetur. Hæc verba bene explicari poſſe de gratia unionis hypoſtaticæ, gratioſè humanitati collatæ. Unde illam poteſtatem eo ſenſu non habuit ſemper Chriſtus. Porro ipſa poteſtas judicandi, poteſt dupliciter in Chriſto conſiderari; Inprimis quà communicata eſt cum eſſentia, & iſta non excludit poteſtatem judicandi; cum eadem realiſſimè ſit cum poteſtate Patris. Deinde poteſt conſiderari in humanitate Chriſti hæc poteſtas communicata per aſſumptionem, quæ non excludit quidem Dei tanquam principalis Judicis poteſtatem, ſed includit etiam humanitati collatam, non quomodocunque ſpectatæ, ſed terminatæ à Verbo. Illud etiam quod urget inferius, æquo jure debere dici, quod etiam Filius id ſibi dederit, & tamen inter dantem perſonam, & eam cui datur, debet eſſe diſtinctio. Et certè quis dicat Filium Dei Chriſtum glorificaſſe? id enim Neſtorianiſmum redolet. Ad quod facilè in principiis Catholicis reſpondetur, inter dantem, & eum cui datur, ſufficere diſtinctionem naturarum, licèt utriuſque eadem ſit perſona; ita ut & dans, & accipiens ſit perſona, licet non ratione præciſè perſonæ accipiat.

Instat 4. Ex illo Actor. 2. Qui ab alio Dominus eſt factus, is etiam Deus eſt ab illo factus eſt: quod pluribus probat. Atqui Jeſus eſt à Deo factus Dominus, propter locum citatum, Ergo, &c.

Respondetur. Hunc locum ita eſſe intelligendum, ut dicat humanitatem Chriſti habere ſibi collatum dominium titulo unionis.

Instat 5. Cui datum eſt, ut Divino cultu afficiatur, ei etiam Deitas ipſa data eſt; Chriſto autem donatum eſt nomen ſuper omne nomen.

Respondetur. Ratio nominis per communicationem eſſentiæ non officiet Deitati datio autem nominis per modum liberalis collationis non niſi humanitati convenit.

Objicit 15. Ex illo Joannis 8. v. 16. *Judicium meum verum eſt; quia ſolus non ſum, ſed ego & qui miſit me Pater*, quibus verbis indicat Chriſtus, ſi ipſe eſſet ſolus nec Pater illi adeſſet, fieri poſſet, ut in judicio erraret, & tamen ſi Chriſtu ille ſummus Deus eſſet, non minùs ejus judicium verum fuiſſet, quàm ſi ſolus judicaret: a ii quibuscum loquebatur Chriſtus, ita erant ſtupidi ut ſi intellexiſſent Chriſtum eſſe ſummum Deum, non ſtatim fuiſſent faſſuri ejus judicium eſſe veriſſimum?

Respondetur. Inprimis negando ſequi ex dictâ ſententiâ intentum Crellii; nam cùm dico; Ego & Paulus idem ſentimus non ſequitur me agnoſcere, quòd mea ſententia ſit falſa, ſed oſtenditur concordia judicandi. Deinde hic ipſe locus bene de humanitate Chriſti accipi poteſt, præferente judicium Patris, ſuo, quod Pater approbat. Quòd autem Judæi non ſint faſſi Chriſti judicium fuiſſe veriſſimum, non ſtupiditas effecit, ſed malitia; quia illum Deum agnoſcere nolebant.

Objicit 16. Ex illo Joan. 8. v. 14. *Verum eſt teſtimonium meum quia ſcio unde veni, & quo vado.* Si autem Chriſtus fuiſſet ille Deus ſummus, non hanc rationem attuliſſet, ſed quia eſt ipſe Deus ſummus.

Respondetur. Etiam in communi uſurpatione humana, dici ſolet; Scio quis ſim ego non nominando quis ſit; & tamen hoc non præjudicat, quo minùs cenſeat ſe eſſe talem vel talem: ita nec in præſenti Chriſtus negat ſe eſſe ſummum Deum, ſed tantùm affirmat ex eo quod ſciat quis ſit, præbendum eſſe ſibi aſſenſum fidei, quod ipſum Divinitatem notat. F poſſumusne præſcribere certas leges loquendi Chriſto, ſi illæ ſupponantur eſſe Chriſti locutiones. Quando autem Chriſtus dicit ſe egreſſum de cœlo, & rediturum in cœlum, id figuratè accipiendum eſt de perſona, ſicut figuratè dicitur deſcendiſſe Deus ut videret, &c. Poteſt etiam id rectè accipi de humanitate Chriſti cenſentis ſibi credendum, eò quòd noſcat dignitatem perſonæ, ſuam naturam terminantis. Loca illa in quibus Pater appellatur Deus Chriſti, ut etiam habetur ad Epheſ. 1. v. 17. accipienda ſunt de humanitate Chriſti; vel ſub hoc titulo, quia Pater eſt fons ſeu origo Deitatis.

Punctum Difficultatis 2.

Continuatur explicatio aliorum Locorum.

OBJICIT 17. ex 1. ad Cor. 11. v. 3. Ubi appellatur *Caput Christus Deus* & quidem hac omparatione, quòd caput mulieris sit vir, caut verò Christi Deus, & tamen verus & sum-us Deus, nullum supra se potest habere caput.

RESPONDETUR. In hoc est emphasis, sicut usdem substantiæ sunt mulier & vir, caput & embra; ita consubstantialem esse Patrem Fi-o. Rursus sicut principium corporis est ca-ut, ita est fontalis origo Deitatis Pater. Po-st etiam hic locus intelligi de humanitate hristi, supra quam excellit Deitas. Quando item dicit, Christum spectari hic secundùm ersonam, id non convincit, quia supra naturam uæ personata est convenit illi excellentia; sed on ratione personæ, sed ratione naturæ; ad m modum, quo Petrus uritur, comedit; licèt ersonalitas non uratur, nec comedat. Ille e-am locus, quando Christus dicitur esse Dei & cundùm naturam humanam accipi debet, & cundùm hoc, quia ipse est Filius Patris.

OBJICIT 18. ex 1. ad Cor. 15. 24. 28. Ubi icitur Filius traditurus esse regnum Deo Patri, jus subjectus futurus, & tamen Deus summus ulli potest tradere regnum, nec subjici.

RESPONDETUR. Sicut Pater judicium Fi-o tradit, ipse tamen judicio se non spoliat; sic liquo sensu tradere potest Filius regnum Patri, ec tamen se eo spoliare. Illud quod additur, Christum fore subjectum Patri, enodatione in-liget. Ambros. l. 5. de Fide c. 2. apud Petavium .3. c. 8. n. 2. id ita accipit, quod scilicet sit fu-urus subjectus Christus Deo, non in se, sed in uis membris, quæ plenè nonnisi post diem ju-licii, & in die æternitatis subjiciuntur Deo: *Nondum ergo subjectus est Christus*, inquit Am-brof. *cujus adhuc membra non sunt subjecta.* Du-plicem aliam viam hujus loci explicandi osten-dit P. Cichovius in suo Credo, desumptam ex PP. quorum sensus summam dicit esse hanc, loquitur ibi Apostolus tunc mundi finem fo-re, cùm omnia obsequentur simpliciter Chri-sto. Deinde ne aliquis erraret existimando Christum tunc, quando ei etiam secundùm hu-manitatem sumpto Deus omnia subjiciet non fore Deo subjectum, docet S. Paulus Christi hu-manitatem etiam tunc (hoc enim notat textus Græcus) subjectam fore Deo, ut Deus sit omnia in omnibus. Secundum hunc modum sugge-rit. Christus quà homo, qui nunc habet spe-cialem modum homines & Angelos regendi eorum ministerio utendo, ad perficiendum hominum salutem, & varia dona influendo, post diem judicii ab eo regimine, aliisque functionibus quibus nunc utitur in regenda Ecclesia, desistet; ad eum modum, quo Prorex deposito Magistratu dicitur esse subjectus Regi, vel aliquis superior Religiosus functus officio; non quod antea subditus non fuerit, sed quod qui antea erat subjectus cum aliquo sibi commisso regimine, postea est sine ullo regimine, subjectus. Deinde hoc argumentum solvendum restat ipsi Crellio ne falsificentur verba Angeli, *Et regni ejus non erit finis.* Quæ adfert de mediatore, suprà sunt soluta. Quæ adfert de sacerdotio Christi, pondus non habent, quia Christus est sacerdos secundùm humanam naturam, non quomodocunque sumptam, sed terminatam persona Verbi.

OBJICIT 19. Si Christus esset Deus summus resuscitatio ejus illimetipsi tribueretur, sed non tribuitur, ad Galat. 1. ad Ephes. 1. v. 19. & 20. &c.

RESPONDETUR. Falsum esse quòd saltem aliis locis non tribuat Christus sibi sui resuscitationem; *Solvite inquit, templum hoc, & in tribus diebus excitabo illud*, quod dicebat de templo corporis sui: Et, *potestatem habeo iterum sumendi animam.* Quare autem Paulus id non commemorarit in placitum illius, attendens ad circumstantias, an potuerint audientes portare hanc veritatem? referri debet.

INSTAT 1. Infirma erit argumentatio Pauli 1. ad Cor. 15. Ubi Paulus ostendit, nos resurrecturos quia Christus resurrexit: non enim tenet, ipse se virtute propria excitavit. Ergo & nos propria virtute resurgemus.

RESPONDETUR. Non esse hanc illationem, sed hanc; Si seipsum potuit excitare, poterit & nos.

INSTAT 2. Deus Christum resuscitans à Christo condistinguitur, indicatque personam unam resuscitantem, utpote numero singulari significatam, nec Nestorianismum evaderet, qui Dei voce Christum ipsum nominatim intelligens diceret eum resuscitasse Christum.

RESPONDETUR. Deus Christum resuscitans condistinguitur à Christo secundùm naturam humanam, non secundùm personam, nam secundùm personam etiam seipsum resuscitavit. Deinde nomine Deus importatur quidem persona una non individualiter, sed communiter ad plures, ut dictum suprà. Qui autem dicit, Deum resuscitasse Christum, intelligendo secundùm naturam humanam, Nestorianismi notam non incurret, sed evadet Eutychianismum, agnoscendo diversitatem naturarum.

INSTAT 3. Per nos Christus est resuscitationis nostræ causa, eaque in illius mente, ut ita dicam, posita. Ex quo infert, non habuisse illum potestatem supremam Divinam, sicut ex

eò quod habeamus poteſtatem, ut Filii Dei ſimus, non infertur in nobis poteſtas Divina.

Respondetur. Arbitrariè hoc Crellium aſſerere, & licèt collatio poteſtatis per liberalem donationem non arguat Deitatem; arguit tamen ſi ſit per communicationem eſſentiæ, qualem non reperiri in Chriſto nondum probavit Crellius.

Objicit 20. Ex illo ad Coloſſ. 1. v. 15. Ubi appellatur Chriſtus imago Dei inviſibilis, Figura ſubſtantiæ Patris, &c. nulla autem imago eſt ejuſdem numero eſſentiæ cum eo, cujus eſt imago, alioqui ſui ipſius imago foret.

Respondetur. Nulla imago creata eſt ejuſdem eſſentiæ cum eo cujus eſt imago; ſecùs ſentiendum de imagine increata; eſtque Filius propriè reſpectu Patris, qui illic intelligitur nomine Dei, imago; à quo diſtinguitur in ratione perſonæ realiter.

Instat 1. Si Chriſtus inviſibilis Dei imago eſt, deberet eſſe ipſe viſibilis, adeoque non Deus: Sequelam probat; Ideò enim eſt imago Dei Chriſtus, quia cùm Deum, utpote inviſibilem per ſeipſum cognoſcere non poſſimus, dari debuit Chriſtus, in quo tanquam in imagine viſibili cerneretur.

Respondetur. Negando ſequelam cum ſua probatione, Chriſtus ideò dicitur eſſe Dei inviſibilis imago, quia ab illo procedit in ſimilitudinem. Totus etiam diſcurſus in multis ſe involvit, vel enim hæc imago, quæ eſt Chriſtus eſt corporea? quomodo ergo in illa ſpirituale videtur? Si incorporea, erit æque inviſibilis atque Deus? Si autem per viſibilitatem intelligit notitiam intuitivam Dei, non apparet quomodo in creato poſſit intuitivè videri Deitas?

Instat 2. Filius ratione eſſentiæ eſt Patri ſimillimus, ergò ratione eſſentiæ diſtinctus numerò, quia imago numero differt ab eo cujus eſt imago, & ſimile à ſimili, ſunt enim hæc inter ſe relata ac oppoſita.

Respondetur. Filium ratione eſſentiæ eſſe ſimillimum per identitatem; non per multiplicationem; nec ratione eſſentiæ eſt imago, ſed ratione perſonæ: nam de ratione imaginis eſt, eſſe productam, ratione autem eſſentiæ Filius, non eſt productus. Unde ulterius adverti debet, ſimilitudinem eſſe duplicem: unam per identitatem, & aliam per expreſſionem, aut per multiplicationem ejuſdem naturæ, vel qualitatis; prior illa non fundat relationem; nullius enim relatio eſt ad ſeipſum, fundat ſecunda.

Objicit 21. Si Jeſus, Deus ille ſummus eſſet, ex eo eſſet, quia Dei Filius eſt: ex hoc autem colligitur ipſum non eſſe ſummum Deum: quod præter rationes refutatas, ita probat. Cum aliquot cauſæ in ſacris literis exprimuntur, ob quas Jeſus Dei Filius ſit, nulla earum eſt talis, ut eum Deum illum ſummum conſtituat, utpote qu Chriſto ſecundùm naturam humanam conv niunt; quod ipſum probatur, quia Angelus v lens rationem reddere Virgini, quare ſit voca dus Filius Dei id affert, quia obumbrante virt te Altiſſimi, ſine miſtione viri conceptura era quo poſito ſequitur, *Ideoque & quod naſcetur ex Sanctum, vocabitur Filius Dei.*

Respondetur. Conſentit Crellius *vocabitur*, accipi pro *erit*: ſed interim hoc qu eſt eſſe Filium Dei adhuc, dupliciter ſumitu vel ratione unionis perſonæ Divinæ cum nat ra humana, hoc eſt, quare evaſerit hæc natu humana Filius Dei; & hujus ratio hic affert nempe facta obumbratio: vel ſumitur Filia Dei pro ipſo formali filiationis, & conſtitutivi eſſe Filii; hujus rationem in præſenti non red Angelus. Dici etiam poſſet quod oſtendat hîc à poſteriori Divinitas, quia ſcilicet ex ſupp ſitione legis Divinæ, ordiniſque naturæ, un quiſque purus homo, generari debuit ab utr que ſexu; conſequenter ſi naſcitur ſolum Virgine, nec erit purus homo, ſed Theanthr pos. Quando autem urget, cur Angelus n ita ſit locutus, ut appareret eandem illam per nam jam inde ab æternitate fuiſſe genitam, hoc, reſponderi poteſt, quia erat expeditus tractandam incarnationem; non ad explica dam æternam generationem.

Instat 1. Chriſtus rationem reddens, qu immeritò illi iraſcerentur Judæi quòd ſe app larit Filium Dei, probat hoc exinde, quem ter ſanctificavit & miſit in mundum, vos di tis, quia blaſphemat, quia dixi Filius Dei ſum.

Respondetur. Eo loco ſignificari, cur vaſerit illa humanitas Filius Dei, quia ſcilic ſanctificata ipſius Verbi interveniente unio hypoſtatica. Notat & bene Petavius, l. 3. c quod cùm videret Chriſtus illos verè apprehe dere, quòd ille ſit Deus, debuiſſet ſimplicit deducendo illos ab errore, dicere; Ego non ſu Deus, quod non facit, ſed probavit adhuc ſua Divinitatem, & cum fuiſſent ſcandalizati J dæi ex illo verbo; Ego & Pater unum ſumus, t men ſubintulit æquivalentia & probativa D tatis, in Me Pater, & Ego in Patre.

Instat 2. Frequenter pro ratione redditu Cur Chriſtus ſit Filius Dei, quia ſcilicet eſt reſ ſcitatus à mortuis, ut habetur Actor. 13. v. 32. 33. ad Rom. 1. v. 4.

Respondetur. Hîc non reddi rationem Cur ſit Filius Dei ſecundùm ſubſtantiam, ſe quod tanta gloria illuminatus ſit poſt tanta paſſionem, quaſi ſecundò fuerit genitus, v quòd reſuſcitatio illius ſit cauſa, ob quam ei cr dere debent, illum eſſe Filium Dei; nam ide occiſus, quòd ſe Filium Dei fecerit, nihilomin miraculo ſurrexit, quod non fuiſſet factum, verè non fuiſſet Filius Dei.

Insta

Instat 3. Quia cùm dixisset S. Petrus nomine omnium Apostolorum Matt. 16. v. 16. *Tu Christus, Filius Dei vivi* Marcus tantum habet *es Christus.* Lucas *Christus Dei*, qui posteriores duo, potissimam confessionis partem non misissent, si aliud esset esse Filium Dei, aliud esse Christum: Jam verò Christum esse seu unctum esse à Deo Deum illum summum nequaquam constituit.

Respondetur. Esse Christum seu unctum utcunque Deum non constituit, sed esse unctum unctione, quâ Messias ungi debuit, est esse Deum, quæ unctio est unio hypostatica, Divinæ personæ; quam unctionem, quod hîc non intellexerint Evangelistæ probandum restabit Crellio. Immò si per illud Christus, non intellexissent Evangelistæ Filium Dei vivi, alteruter falsum dixisset aut hic qui dicit à Petro appellatum esse Christum Filium Dei, aut hic, qui dicit appellatum fuisse nonnisi Christum.

Objicit 22. Christus secundùm eam naturam secundùm quam est Filius Dei, & quidem unigenitus ac proprius, pro nobis est mortuus, ergo non est Deus summus, Antec. probat. quia summi Dei amor erga nos ex eo ostenditur, quia ipse Filium suum unigenitū proprium pro nobis in mortem tradidit, sed si Christus non secundùm eam naturam secundùm quam Dei Filius fuit, sed secundùm aliam, quæ Filii unigeniti Dei personæ accesserit, mortuus fuerit, nec simpliciter de Filio Dei unigenito, eum esse mortuum, aut pro nobis datum, dici potest summus ille Dei Amor non poterit exinde colligi, quid enim adeò mirum aliquam unigeniti Filii Dei accessionem, seu naturam ei adjunctam, pro nobis fuisse mortuam, si interim unigenitus Dei Filius integer mansit, nec dolorem sensit?

Respondetur. Quamvis non mortua sit pro nobis natura Filii, imò nec potuerit mori, sufficit quòd natura humana, quæ personaliter fuerat Deus fuerit mortua: salvatur autem amor Dei erga nos; quia illa natura, non erat qualiscunque, sed subsistens in Verbo, ita ut ratione communicationis idiomatum, verum sit dicere, Deus mortuus.

Objicit 23. Incarnatio est creditu difficillima, & tamen non inculcatur à Scriptura.

Respondetur. Inculcari illam à Scriptura, sed bene intellectâ, & explicationibus importunis non distractâ; inculcant illam illa verba, Deus erat Verbum, & Verbum Caro factum est. Inculcarunt illā Apostoli inculcantes Christum esse Filium Dei, & simul verum hominem.

Objicit 24. Deo summo nihil est opus Spiritu Sancto, & tamen opus erat Christo, quia per illum dicitur dæmonia vicisse, eo repletus fuisse, &c.

Respondetur. Hæc omnia intelligi de humanitate; in contra quæ adfert jam sunt soluta.

Instat. Hæc quæ patravit Spiritus Sanctus respectu humanitatis si tribui deberent personæ Trinitatis, maximè tribui deberent Filio, tum ratione arctissimæ unionis cum natura humana; Tum, quia Filius est Virtus Dei naturalis, per quam Pater effecit omnia.

Respondetur. Potuisse quidem tribui Filio, sed potuisse etiam tribui Spiritui Sancto, quia illi attribuitur opus sanctificationis vel maximè. Quod autem dicit secundam personam per nos esse virtutem Dei naturalem, id indiget limitatione; quia nos admittimus omnipotentiam communem omnibus tribus personis, quæ operatur ad extra.

Objicit 25. Tentationem Diaboli quà tentavit Christum. Sed hæc refertur ad naturam humanam. Ea quæ ulterius adfert facilè exinde solvi possunt, quòd ipse nescierit verè Christum esse Filium Dei, licet addubitarit. Hoc difficile adfert Crellius nempe Diabolum ob contemptum Majestatis Divinæ clarissimè olim conspectæ cœlo exclusum; nunquam enim ille habuit visionem Dei, vel decretorum illius. Imò etiamsi Christus concedatur esse purus homo, non potuit tamen ex sententia Crellii superari à Diabolo. Cur ergo tentatus? In hoc est admiranda exinanitio Christi ab Apostolo laudata. Quando autem ex eo loco, quod Christus sit primogenitus omnis Creaturæ, arguit Christum esse Creaturam, id de Humanitate Christi accipi posset; posset accipi & de Divinitate, primogenitum non ex creaturis, sed ante creaturas genitum, accipiendo: quod genitivus ille Latinus Ly omnis creaturæ, paritur; Denique quod dicit ex eo, quòd appellatur æqualis Deo Christus, inferri non possit esse ejusdem essentiæ cum Patre, aliàs sibi ipsi æqualis esset, id non convincit: nam hæc æqualitas in essentia non est relativa, sed identitatis; & æqualitas relativa, est nonnisi ratione distinctarum realiter personarum.

Punctum Difficultatis 4.

Quæsita quædam proponuntur.

PEr Constitutionem Regni cum fuissent extra fines Poloniæ omnes Ariani relegati erat inter illos M. D. Elias Slichting, Burgravius Districtus Costensis, venit ille ad Illustrissimum & Reverendissimum Dominum Albertum Tolibowski Episcopum Posnaniensem disputaturus, de Fide fultus non tam sua doctrina, quàm manuscriptis M. Domini Jonæ Slichting viri literati, germani sui. Evocatus ego sum ad hanc disputationem, postea prædictus Dominus renuit disputare, quia tamen malè eum habebant, mea Theologica dicta in familiari colloquio,

loquio, proposuit mihi quæ subjicio, quædam scripto quæsita, ad quæ scripto respondi: Anno circiter intercurrente, misit ad Illustrissimum eundem, impugnationes meorum responsorum, intra spatium brevissimum refutavi illas. Subjicio hic omnia exclusivè ad difficultatem tertiam. Eventus hic fuit, ut tandem postea Catholicæ fidei accesserit.

Quæsitum 1. Deum esse & Dei esse, relata sunt; relata sunt opposita; opposita non sunt eadem. Ergo Christus Dei sive Filius Dei, non potest idem esse Deus qui Pater est.

Respondetur 1. Ly Dei esse, dupliciter sumi posse, primò si ipsum esse Dei sumatur pro essentia Dei, ut cùm dicitur Patri æterno competere Dei esse; & sic Deum esse & Dei esse, relata non sunt. Ratio, quia relatio semper est ad aliud, adeoque inter plura; esse autem Dei seu essentia, una est. Et sicut si dicatur de Patre quòd illi competat Dei esse, non significatur ulla relatio in ipsomet Patre; ita nec Deum esse, & esse Dei hoc sensu relata sunt. Secundò, Deum esse, & Dei esse sumi potest cum exclusione essentiæ Divinæ, sed significando aliquid quod sit possessio Dei tanquam ejus creatura; & sic Deum esse & Dei esse sunt relata, relatione diversitatis; sed negamus eo sensu secundo competere Christo secundùm naturam & personam Divinam. Hujus duplicis acceptionis habetur exemplum: nam aliud est esse Petri sumptum pro ejus essentia, & aliud esse Petri dictum v. g. de libro Petri. Planiùs & breviùs dici potest, Deum esse & Dei esse in aliqua conceptibilitate relata sunt, sed non in omni; Et ita Verbum seu Filius Dei in esse naturæ ad Deum Patrem non refertur, refertur in ratione personæ, in qua etiam cum Patre idem esse non potest. Secundo relata sunt opposita in quo sunt relata: Sed negamus Filium secundùm naturam dicere relationem ad Patrem; sed secundùm personam, secundùm quam solam dicit ad illum oppositionem; & secundùm naturam humanam, secundùm quam dicit relationem diversitatis. Tertio. Illatio illa non tenet. Nam Christus Dei sive Filius Dei non potest esse idem Deus, quoad personam quæ Pater est; potest esse idem Deus quoad naturam, in quo non dicunt relationem.

Quæsitum 2. Quomodo relata possunt non esse opposita?

Respondetur. Relata in quo sunt relata, non possunt non esse opposita: quia ex Aristot. cap. Ad aliquid. Relativa definitivè sunt ad aliud; aliud autem semper est oppositum. Cæterum relata in quo non sunt relata, possunt non esse opposita. Unde supponit etiam communis Philosophia rationem IN competentem accidentibus non esse relativam, sed rationem AD: & id quod pro subjecto dicit, relatio est aliquid absolutum, adeoque non relatum. Unde etiam illud axioma; Absoluta priora esse r[elativis].

Quæsitum III. Christus Filius Dei secundùm Divinam naturam dicitur; Ergo Deo etiam secundùm Divinitatem suam Christus relativè opponitur, & per consequens idem De[o] cujus filius est, etiam secundùm Divinam naturam esse non potest.

Respondetur. Christus Filius Dei secundùm Divinam naturam dicitur hoc sensu, qu[ia] scilicet habet naturam Divinam sibi communicatam, & non est filius per adoptionem mer[è]; sed non hoc sensu Filius Dei secundùm naturam dicitur, quasi ipsa ejus natura generetur: [si] enim secundùm naturam generaretur, hoc ip[so] esset alius in natura Deus: genitum enim & generans in eo in quo est genitum & generans, u[t]pote relata, distingui debent realiter: Est autem Thesis Catholica, natura non generatur, [sed] filius. Non ergò sequitur, in ipsamet Divinitate Christum relativè opponi Patri.

Quæsitum IV. Natura pro essentia né [su]mitur?

Respondetur. Naturam sumi pro eadem, ita ut utraque hæc formalitas sit idem realiter, & simul communicabiliter tribus personis.

Quæsitum V. Quomodo essentia com[pa]ratè ad personam se habeat?

Respondetur. Essentia comparatè [ad] personas, & personæ comparatè ad essentiam sunt idem realiter; licet comparatæ inter se sint distinctæ realiter: Quia comparatæ inter se habent oppositionem producentis & producti comparatæ autem ad naturam non habent hanc oppositionem. Propositio illa quæ assumitur, quod per essentiam apud nos tripersonatus Deus dicitur, propositio, inquam, illa hoc sensu est vera; quia non per accidens est Deo ut exigat tres personas: Sed non hoc sensu, quasi ipsa essentia sit ratio ipsius multiplicitatis ternariæ constitutiva: Hanc enim constituunt personæ, à naturâ quidem realiter indistinctæ; distinctæ inter se.

Punctum Difficultatis 5.

Instantiæ pro Quæsitis & aliæ Objectiones solvuntur.

Quoad Responsiones Quæsiti primi.

Instabis 1. Quis tam vesanus est, ut esse Dei, in priori sensu acceptum, &, esse Deum relata dicat? extra dubium est, quòd vox esse non materialiter seu pro nomine, sed pro verbo accipiatur substantivo, secundùm quod sumitur, Joan. 10. v. 36. *Ego sum Filius Dei.* Et

Matth. 16. v. 16. *Tu es Filius Dei viventis*. Et 1. ad Cor. 3. v. 23. Igitur ſupervacanea eſt hujus acceptionis ly *Dei eſſe* mentio.

Respondetur. Si nullus tam veſanus eſt, qui eſſe Dei in priori acceptum ſenſu, & eſſe Deum, dicat eſſe relata; cùm hoc eſſe Dei competat Chriſto ſecundùm naturam Divinam (nec oppoſitum evincant argumenta) fit ut eſſe Dei competens eidem ſecundùm Divinam naturam, & eſſe Deum non ſint relata. Deinde cùm aſſumatur inſtantia, quòd ly eſſe Dei, ſupra quod cadebat diſtinctio accipiatur ſubſtantivè, dicaturque hoc eſſe ſignificari verbis illis, *Filius Dei ſum*, hoc ipſo Filius Dei ſum, & eſſe Deum non erunt relativè, quia ut aſſumit inſtantia, eſſe Dei ſubſtantivè acceptum, & eſſe Deum non ſunt relativa, in ly autem Filius Dei ſum, ſumitur, ut etiam aſſumit inſtantia, ſubſtantivè; nam pro exemplo accepti ſubſtantivè eſſe Dei, ponitur ille locus.

Instabis 2. Quando ponitur ille ſecundus ſenſus diſtinctionis, vel convenit hoc ſenſu Chriſto relato ad Deum, an non? Si convenit, cur negamus? Si non convenit, cur non ſimpliciter Chriſto Dei eſſe competere negamus? quid enim opus erat diſtinctione inter ſenſum & ſenſum, ſi neutro ſenſu Chriſtum Dei eſſe concedere volumus? Si autem tertia, aut quarta acceptio aliqua, quâ Chriſto competat Dei eſſe latet in iſta phraſi, cur reticetur, ubi maximè dicenda erat?

Respondetur. Jam dictum eſt à nobis, Chriſto ſecundùm humanitatem competere eſſe creaturam, eſſeque id in quod poſſeſſio Dei, & dominium extenditur, & quòd ſecundùm naturam humanam dicat relationem diverſitatis ad eſſe Deum; ſecundùm autem quod Deus eſt, competit illi eſſe Dei ſubſtantialiter acceptum, conſequenter non erit neceſſe tertiam aut quartam acceptionem ly eſſe Dei ponere.

Instabis 3. Ex hoc ipſo quòd Chriſtus in ſacris literis Dei eſſe dicitur, fortiter concluditur, talem in ipſo ſive perſonam, ſive naturam eſſe, ſecundùm quam idem ipſe Deus, cujus eſſe dicitur, non ſit nec dici poſſit.

Respondetur. Negando id fortiter concludi, neque hæc fortis concluſio probatur.

Instabis 4. Quid vult ſibi hæc limitatio, quòd Chriſto ſecundùm naturam & perſonam Divinam ſpectato non competat eſſe Dei, hoc ſecundo modo ſumptum? Eſtne jam inter nos extra dubium aliam eſſe perſonam & naturam in Chriſto ſecundùm quam Dei eſſe dicitur, aliam ſecundùm quam Dei eſſe ipſi non competit? Si verò de eo unicè inter nos controvertitur, cur ejuſmodi limitationem ſummo arguentium præjudicio ponimus pro conceſſo?

Respondetur. Non poni à nobis membra illa diſtinctionis tanquam conceſſa, ſed opponi, quòd in argumento facto ad diſtinctionem duplicis naturæ attendi debeat, vel illa ipſa diſtinctio expugnari, quod non eſt factum. Et ſicut ex perſuaſione ſua arguens ly Dei eſſe (ſine eo quod dicamus per hoc nobis ſummum præjudicium fieri) ſumit ad excluſionem naturæ & perſonæ Divinæ, quam non agnoſcit in Chriſto; ita & nos ly Dei eſſe ad ſalvandum duplicem naturam in Chriſto, utroq; illo ſenſu ſumimus, nec poſſe utroque ſenſu ſumi evincunt argumenta.

Instabis 5. Suntné nobis duæ naturæ, & perſonæ in Chriſto? at duas perſonas in Chriſto ſtatuere hæreticorum fuit ab antiquo, an verò naturas tantùm ſtatuimus in Chriſto duas, non perſonas, cur utrumque una voce limitamus? at ſi tantùm Divina Chriſtus eſt perſona, perſona humana non eſt; hæc enim contradictoriè inter ſe opponuntur; Si non eſt perſona humana, quomodo erit verus homo? fortè per naturam humanam ſeu humanitatem? at hæc extra perſonam humanam conſiderata, ſeu ab illa extracta, nihil niſi conceptus mentis eſt. Et licèt hæc diſtinctio duarum naturarum concedatur, nihilominus falsò negaretur Chriſto competere Dei eſſe ſecundùm Divinam naturam & perſonam; cùm nobis ipſis fatentibus & Filius Dei & mediator Dei ſit, ſecundùm Divinam etiam naturam. Ex quibus apparet, quàm ritè ex eo quòd Chriſtus ſit & dicatur Filius Dei, iſtam alteram naturam ſecundùm quam ſit idem numero Deus cum eo cujus eſt Filius, concludamus; nullibi enim magis Deo opponitur, idque ex vi relationum, quàm ubi Filius ejus dicitur.

Respondetur. Statuit fides noſtra eſſe in Chriſto duas naturas unam perſonam, cui perſonæ & cui naturæ Divinæ, quia non competit ratio creaturæ, ideò utrumque hoc una voce limitamus. Quamvis autem Chriſtus non ſit perſona humana, erit adhuc verus homo, quia habebit veram naturam humanam, hoc eſt corpus & animam rationalem unita, terminata tamen ſubſiſtentia increata Verbi.

Negamus naturam humanam à perſonâ humana diſtingui ſolo conceptu mentis, multi illam diſtinguunt (nam de modo diſtinctionis nullum articulum fidei habemus) realiter ſimpliciter, multi realiter modaliter, multi per connotationes, quæ ipſæ non dicuntur eſſe niſi aliquo cogitante, ad eum modum, quo licet connotativum ſit ens, Relatio, nihilominus Petrum eſſe ſimilem Andreæ, non eſt merus conceptus.

Quod ad illam propoſitionem: Chriſtus eſt Filius Dei ſecundùm Divinam naturam, jam ſuprà dixi, hoc ſenſu eſt vera, quòd non ſit Filius per adoptionem, ſed non hoc ſenſu quaſi id quod filiatur ſeu gignitur, ſit natura Divina, hæc enim illi communicatur eadem numero, non

verò in illo producitur, sed quod producitur, est ipsa persona, licèt identificata realiter naturæ, distincta tamen realiter persona, à persona producentis. Quia autem Filius Dei dicitur ratione productæ personæ & non naturæ, fit ut ratione naturæ illius Divinæ non opponatur Patri, quia in illa non producitur, sed eandem substantialiter habet, si eandem substantialiter habet naturam cum Patre, ritè deducemus non opponi eum Patri, secundùm naturam Divinam.

De Mediatore hæc est doctrina Catholica, mediare Christum ratione actionum elicitivè profectarum à natura humana, dignificativè autem à personâ Verbi, quæ principium illud elicitivum terminat. Falsa ergo hæc est propositio, quòd Christus secundùm naturam Divinam sit Mediator, quia mediatio spectatur vel ratione principii elicitivi actionum mediantium, quod principium est sola natura humana, vel ratione dignificativi, quod dignificativum immediatè tribuitur personæ; Actiones enim sunt suppositorum.

Hoc sensu dicta propositio admitti posset, nempe totum illud quod includit Mediator importat etiam naturam Divinam, sed inde quid elici contra nos possit, argumentum prout ponitur non ostendit.

Instabis 6. Dicere, Deum esse, & Dei esse, in aliqua conceptibilitate esse relata, sed non in omni, est planiùs petere principium, hactenus enim planè nihil dictum est, quo sensu Christo competat Dei esse, sed tantùm quo sensu non competat.

Respondetur. Statur à nobis in principio in quo stari debet, ne arguamur inconsequentiæ, sed non petitur principium, quia id unde orta disputatio, erat, an esse Deum, & esse Dei, sint relata, per quod ipsum hîc non respondetur, sed per principium quòd sint in aliquo sensu relata, in aliquo non relata, quomodo ergo hîc petitur principium? Quod autem dicitur, nihil esse planè dictum quo sensu Christo competat Dei esse, nonne repetito in toto quæsito primo dictum est, Dei esse in prima acceptione competere Christo secundùm Divinam naturam, secundùm autem naturam humanam secundo modo acceptum?

Instabis 7. Hoc modo respondere est pro concesso sumere, quod maximè disputatur. Quod si respondenti licet vocem, vel phrasin aliquam pro libitu & in sensu controverso accipere, & ex ista acceptione distinguere, per istamque distinctionem respondendo argumenta adversarii solvere, quid quæso tam absurdum & impossibile erit, quod hac ratione asseri & defendi nequeat? Si quæstio esset v. g. de Petro quid sit? dicerem ego esse lapidem, Spiritum, hominem, & quidquid liberet; arguenti autem Spiritus non habet carnem & ossa. Petrus habet. Ergo non est Spiritus. Responderer Petrus habet carnem & ossa in omni acceptione nego, in aliqua concedo, habet quoad humanitatem, non habet quoad spiritualitatem.

Respondetur. Nostra distinctio non accipit illa membra pro concessis, sed opponit arguenti quid debeat supponere sibi concedi à defendente? quid negari? Universaliter autem quando est aliquid duarum realitatum, formalitatum, si arguens ex positione unius arguat exclusionem alterius, obviam illi procedi potest vel negatione consequentiæ, eò quòd committat fallaciam accidentis, vel recurri poterit ad distinctionem, quòd id competat ratione hujus realitatis, hujus formalitatis, sed non rationis omnis. Exemplum adductum etiam nobis servit: Neget aliquis Petrum habere animam rationalem spiritualem, quia est corporeus, bene illi obviam ibitur, non in omni realitate quam continet est corporeus; ita etiam in præsenti, cùm non probetur quòd Christus secundùm quòd Deus est, non in omni sua formalitate sit quid relativum ad Patrem, bene recurretur ad hoc, quòd secundùm naturam Divinam non sit quid relativum, licèt secundùm personam, quam etiam importat, sit aliquid relativum. Quod etiam faciunt Philosophi in Materiâ de relationibus transcendentalibus dum talia Entia dicunt esse non purè absoluta nec purè relativa.

Instabis 8. Quamvis Christus non in omni acceptione dicat relationem ad Patrem cùm tamen dicat, cur ante Dei esse negabatur quod est contradictio, an alia est persona in Christo secundùm quam Dei esse dicitur, & alia secundùm quam non dicitur? quod hæresis est.

Respondetur. In quo sensu negabatur ante esse Dei, nempe secundùm naturam Divinam, in hoc sensu & nunc negatur. Deinde (ut semel explicem id quod sequentibus deserviet, & ad quod in præsenti attendi debet) ex duplici principio formatæ sunt duæ responsiones, prima attendebat ad principium de duplici natura in Christo, de hacque sola agebat, & secundùm naturam humanam dicebatur esse Dei Christus, tanquam ejus creatura secundùm naturam humanam, dicereque ad Deum relationem diversitatis. Secunda autem responsio attendit ad principium, quod considerat Verbum secundùm quod est ab æterno, & in illo sic sumpto condistinguit naturam Divinam, & ejus personalitatem, diciturque quòd secundùm naturam Divinam competat illi Deum esse, non autem Dei esse, sed Dei esse competit ei secundùm personam secundùm quam solam relativè opponitur Patri, in quo quæ sit contradictio, non ostēdit instantia, imò non discernit responsiones secundum principia & theses plures, de eodem tamen objecto procedentes.

tes. Unam porro personam in Christo agnoscimus, eamque relativè oppositam Patri.

INSTABIS 9. Aliudné quiddam est personalitas, aliud persona divina in Christo, ita ut secundùm personalitatem Christus Dei sit, secundùm personam non sit? At verò secundùm personam est Dei Filius, & Dei mediator, & Dei simpliciter, non secundùm personalitatem, quæ nihil est aliud nisi mentalis abstractio & Ens rationis, certè Filius Dei non Ens rationis est.

RESPONDETUR. Idem est in Christo personalitas illius & persona, & secundùm utrumque hoc Dei esse relativè ad Patrem ei competit, consequenter esse illum Filium Dei, non erit Ens rationis. Immerito etiam supponit, quod personalitas seu persona, sit mentalis abstractio.

INSTABIS 10. Christus estné ejusdem naturæ divinæ cum Patre, quæ sit eadem vel numero, vel specie, vel genere? Primum est impossibile, unum enim numero pluribus communicabile vel commune non est, aliàs esset unum & non unum, idem & non idem, natura divina juxta nos est pluribus communis. Ergo una eademque esse nequit; specie verò & genere unum, mentis humanæ tantùm conceptus est, non ens reale. Si ergo Dei essentia, seu natura, Ens tantùm est nobis rationis, quomodo Atheismum effugimus? Si est Ens reale & pluribus communicabile, quomodo nos Polytheitas esse negabimus?

RESPONDETUR. Christum esse ejusdem numero naturæ cum Patre; unum non est pluribus communicabile per multiplicationem, hoc ipso enim si multiplicatur, unum non est; est tamen pluribus communicabile per identitatem; Ergo salvâ sua unitate, idem enim sibi ipsi unum est; jam autem natura divina communicatur Filio à Patre per identitatem, non per sui multiplicationem. Quod assumitur de specie & genere, nec nobis, nec oppositis est articulus fidei, quòd esse ita unum non sit Ens reale; nam Scotistæ admittunt universalem unitatem à parte rei, omnes etiam concedimus unitatem convenientiæ specificæ & genericæ à parte rei, quæ suo modo est universalis, & si non dicatur à parte rei esse, tunc vel Petrus comparatus ad Paulum non erit homo, quia non dicent unitatem convenientiæ in specie, quæ est homo, vel uterque non erit animal, quia non habebunt unitatem convenientiæ in esse animalis, quod est genus.

INSTABIS 11. Nonne Dei esse secundùm divinam personam Christo competere suprà negatum est, ergo hic in secunda responsione oppositum dicitur. Rursus, an datur in Christo aliqua persona secundùm quam relationem & oppositionem dicit ad Deum, Dei verò esse non dicatur, aut contra; at si relationem & hinc oppositionem ad Deum propterea dicit, quia & Christus Dei, & Filius Dei, & mediator Dei est, quâ ratione Dei esse ipsi secundùm eandem personam divinam non competet, ut nunc de distinctione inter naturam & personam nihil dicatur, quam tam confidenter in auxilium vocamus, quasi jam apud utramque litigantium partem eam revera dari in confesso esset, cum id unicè inter nos quæratur, & principia tam ab arguente quàm à respondente non debeant adhiberi nisi communia.

RESPONDETUR. Negavimus & negamus Dei esse in quantum supponit pro esse creaturæ, possessionis, dicentis relationem diversitatis competere Christo secundùm personam divinam, quià diversa sunt quorum diversa natura; Personæ autem Verbi, non est diversa natura à Patre, quæ ipsa persona nec est creatura, nec id in quod exercetur dominium Dei.

Damus tamen sensum, quo salvari possit, Christum etiam ab æterno esse quoad suam personam divinam, idque independenter à natura creata, ad quam attendebatur in prima responsione, damus inquam, sensum esse illum Dei quoad personam; quia est quid productum à Deo Patre, quæ duo optimè secum stant. Persona in Christo est una, & secundùm hanc dicit oppositionem ad Patrem, secundùm hanc dicit esse Dei, ly esse Dei non explicando per esse creaturæ, possessionis, diversi, sed explicando per esse producti ab æterno ex substantia Patris.

Principia ab arguente & respondente adhiberi debent communia, sed non tunc cùm est distinguendum; quomodo enim salvaretur, nego distinctivum? Immeritò etiam opponitur nobis, quòd distinctionem duplicis naturæ accipiamus tanquam concessam, sed opponimus illam tanquam id, ad quod adverti debet, ne ab eo quod convenit uni, transeatur ad id, quod convenit alteri, ut ne disputando de homine, transeatur ab ejus spiritualitate, ad ejus corporeitatem.

INSTABIS 12. Sufficit arguenti relatio Christi ad Deum in secundo membro primæ distinctionis, altera relatio posita in membro secundæ distinctionis intacta relinquitur, quia certum est, locum in Christo illam non habere, nec quærit, an adhuc tertia vel quarta tangatur, sed an non Filius Dei, Deo, ex vi relationum oppositus sit? Si ergo secundùm personalitatem, vel personam oppositus erit Christus Deo, habetur quod vult arguens, Christum nimirum secundùm personam suam eundem numero Deum, qui Pater est, esse non posse.

RESPONDETUR. Concessisse concedereque Catholicos, quòd Christus secundùm naturam humanam sit Dei tanquam creatura, tanquam ejus possessio, tanquam dicens relationem diversitatis, nec esse de hoc disputationem; sed hoc negamus oppositis, quòd insuper non competat illi esse Dei substantialiter, quod idem est ac esse Deum. Negamus item, quòd licèt

ratione naturæ divinæ non sit Dei, sed Deus, quòd ratione personæ non sit Dei tanquam productus à Patre in ratione personæ, & qui de hoc non vult disputare ex oppositis, non disputat de hoc, in quo est controversia. Negatur item arguenti certum illi esse, quod in Christo locum non habeat secunda illa distinctio, quia nullum pro hoc adduxit argumentum. Haberet autem arguens intentum, si evinceret Christum non esse eundem Deum cum Patre secundùm naturam, quam in illo credimus Divinam. Convenimus autem uterque licet ex diversis principiis, quòd non sit idem cum Patre quoad personam: Unde cum arguente non disputamus, an sint tres personæ distinctæ Pater, Filius, Spiritus Sanctus, hinc si id illi concedatur, non habet id, quod debet evincere, sed de hoc disputamus, an sint ejusdem naturæ divinæ; nullibi autem concedimus Filium esse Deum quoad naturam distinctum à Patre.

Instabis 13. Expressè posuimus Filius Dei non potest esse idem Deus, nec absolvit distinctio inter naturam & personam; quia præsupponi in controversia non debet; quia non est utrique parti disputantium communis, non enim sibi sed adversario loqui respondens tenetur. Deinde etiam hac distinctione posita pluralitatem deorum non effugiemus; nam Christus si secundùm personam Patris idem Deus, qui pater est, non est, nec esse potest, erit secundum personam suam Deus à Deo Patre diversus, & quotquot erunt personæ divinæ, tot erunt secundùm personas dii; ergo nobis fatentibus tres habebimus diversos secundùm personam deos, quod arguenti satis est; an autem hi tres diversi secundùm personas dii possint esse unus numero, & essentiâ Deus, nos viderimus cùm id arguens ad summum cum ratione neget?

Respondetur. Expressè posuimus quòd Filius Dei non possit esse idem cum Patre quoad personam quæ Pater est, sed quid inde infertur? Neminem puto concedere, quòd distinctio stans in Concedo & Nego, debeat esse utrique parti communis, nec disputatio erit si omnia communia, sufficit ut in præjactis communibus, qualia sunt in præsenti principia lumine naturæ nota, quod illa salvari debeant & sacra Scriptura. Et Pater est Deus, & Filius est Deus; non erunt tamen quoad personam plures dii, quia ly Deus, est nomen concretum, necessariò inferens, in materia de qua loquimur, etiam naturam, quæ quia non plurificatur non possunt dici quoad personam plures dii. Quia autem in unaquaque persona tam Patris quàm Filii importatur natura Dei, unaquæq; dici potest Deus; cujus naturæ pluralitas, quia non habetur hinc fit ut sit falsum, esse plures deos. Quod autem hæ tres personæ, quas credimus divinæ, non sint unus numero Deus, nego arguentem cum ulla ratione negare quæ solvi non possit, quæ eni[m] illa?

Quoad Responsiones ad Quæsitum 2.

Instabis. Falsum est, relata posse non e[sse] opposita, quia licèt non sint relativè opposi[ta] in quo non sunt relata, erunt tamen semper a[ut] contrariè aut contradictoriè opposita, quod [sa]tis est ad probandam suam sententiam. Qua[m]quam enim Christus Deo non in omnibus re[la]tivè opponatur, si modò aliqua ratione re[la]tionem ad Deum dicat, jam nulla ratione id[em] Deus esse potest, nec opus erat dicere, relata [in] quo non sunt relata, opposita scilicet relat[ivè] non esse, quis enim est, qui hoc nesciat? Id[em] enim valet ac si diceretur; Relata in quo n[on] sunt relata, relata non esse, vel relativè opposi[ta] in quo non sunt relativè opposita, relativè o[p]posita non esse.

Respondetur. Negamus relata, in q[uo] non sunt opposita, habere rationem contra[di]ctoriorum, aut contrariorum, cùm hoc ip[so] quòd contraria sint, ad alterum sint, adeoq; h[oc] ipso non absolutè sed relativè spectata, con[se]quenter nunquam in ratione absoluti, quà ta[lia] dicent oppositionem; & quia ratio naturæ [in] verbo habet rationem absoluti, hinc fit ut v[erbum] ex isto capite non dicat oppositionem ad Pa[trem]. Si Christus aliqua ratione dicit relati[o]nem ad Deum in ratione naturæ divinæ, n[on] posset esse idem Deus in ratione naturæ, sed n[e]gamus quòd in ratione suæ divinæ naturæ, d[i]cat hanc relationem, quamvis illam dicat in r[a]tione personæ, potest autē dicendo relation[em] in uno non dicere in alio. Si autem nemo [est], qui neget relata, in quo non sunt relata opp[osita] non esse, non erat quærendum, quali mod[o id] fieri possit, sed supponendum quòd in rel[atio] possint esse formalitates non respectivæ, ad[eo]que nec dicentes oppositionem: sub qua [do]ctrina subsumimus Catholici, posse Verbum [in] ratione personæ dicere oppositionem ad Pa[trem], non in ratione Naturæ.

Quoad Responsiones ad Quæsitum 3.

Instabis 1. Quocunq; sensu dicatur, Christus esse Filius Dei secundum naturam, sequitur inter Deum & Christum non tantùm secundùm personam, sed etiam secundùm natura[m] communicatam, esse oppositionem: sive en[im] generetur, sive adoptetur, sive communicet[ur] natura, non desinit esse relatio, & per consequens oppositio: Ex quo arguitur, Christu[m], nec secundùm personam, nec secundùm naturam, eundem Deum numero esse, qui Pater e[st].

Respondetur. Negando sequela[m]. Communicatio naturæ duplex potest esse, quædam per multiplicationem, & hæc arguit oppositionem relativam, quia & pluralitatem qua[m] exigit *ad aliud.* Alia communicatio per identatem,

tiem, hæc non arguet oppoſitionem, quia nec ſupponit multiplicitatem, conſequenter nec aliud.

Instabis 2. Æque eſt oppoſitio inter communicatam & communicantem naturam, atq; inter generatam, & genitam, adoptantem & adoptatam, ergo ſi in Chriſto eſt communicata in Patre communicans natura, quomodo non erunt ſibi ſecundùm naturam relativè oppoſiti? Si verò natura Patris non conſideratur communicans, ſed ut incommunicata, non quidem relativè, ſed quòd majus eſt contradictoriè opponentur, & ſic unam naturam numero in utroque eſſe impoſſibile erit.

Respondetur. Articulus fidei apud nos eſt: Natura non gignit, conſequenter nec ſe communicat, quod aſſumit arguens, adeoque nec erit diſtinctio inter naturam communicantem & communicatam. Deinde æquè eſt oppoſitio inter communicatam per multiplicationem & communicantem naturam, ut inter generantem & genitam, ſed non æquè inter communicatam per identitatem & communicantem naturam; Verbo autem competit natura communicata per identitatem; ſi autem eſt aliquid à communicante coṁunicatum per identitatem, hoc ipſo cum communicante oppoſitionem non habet. Supponit autem reſponſio, illud principium lumine naturæ notum: Idem non poteſt ſeipſum producere, conſequenter nec generare; non ſupponitur autem, nec evincitur ullum tale principium, quod idem non poſſit eſſe commune pluribus, quæ ſint plura, non in eo, quòd illis commune eſt, ſed in aliis; ſic ita Patri & Filio communis eſt per identitatem natura, pluralitate ex ſolis perſonis oriunda.

Instabis 3. Filium generari & non generari naturam Filii, æquè contradicit atque Filium eſſe & Filium non eſſe, generari & non generari; Omne enim quidquid eſt, per naturam ſuam eſt; ſi ergo per ingenitam naturam Chriſtus Filius eſt, ingenitus Filius eſt, id eſt, Filius & non Filius.

Respondetur. Filium generari & non generari naturam Filii, ſi debeat actio generantis ad ipſam naturam terminari, & non præciſe ad terminum ſubſtantialem naturæ, qui perſona eſt, contradicit ſibi, idemque eſt ac dicere: Eſt Filius, non eſt Filius; nam ſecundùm idem generabitur, & non generabitur; nulla tamen erit contradictio, ſi generatio terminetur ad illum præciſè terminum ſubſtantialem naturæ, qui generabitur: Nec inferri poteſt, quòd non generetur, adeoque nec inferri poterit, quòd ſit filius & non filius. Diſtinxi etiam ſuprà, quo ſenſu Verbum ſit per naturam filius, negamus etiam per hoc Verbum conſtitui Filium quà Filium, quia ingenitam habet naturam, ſed quia generatur ſua perſonalitas terminans ingenitam etiam in Verbo naturam.

Quoad Reſponſiones ad Quæſitum 4.

Instabis 1. Si natura pro eſſentia ſumitur, ergo ubi duæ naturæ ibidem duæ eſſentiæ, & ita tres perſonas ponemus in una eſſentia, & iterum in Chriſto duas eſſentias in una perſona.

Respondetur. Concedendo hoc totum, ſed cum hoc diſcrimine, quòd tres perſonæ in Trinitate ſint in una eſſentia, cui identificantur; In Chriſto autem ſunt duæ naturæ in una perſona, ita ut perſonæ divinæ identificetur natura divina, non tamen natura humana.

Instabis 2. Quando dicitur, natura divina eſſe idem realiter & ſimul communicabiliter tribus perſonis, vel realiter eſt illis tribus communicabilis, & ſic tres erunt neceſſariò per naturam dii; ſi mentaliter, nullus erit Deus, conceptus enim mentis in re nihil eſt: Quamdiu natura humana pluribus communicabilis mente concipitur, nullum conſtituit re ipſa hominem, quatenus verò re ipſa communicatur plures reddit numero naturas ſeu eſſentias humanas; quotquot enim perſonæ erunt, quibus humana natura communis eſt, tot erunt numero homines & eſſentiæ.

Respondetur. Naturam divinam realiter communicari per identitatem, nec erunt neceſſariò tres per naturam dii, quia ad Trinitatem, per naturam deorum, requiritur Trinitas naturarum, quam non ponimus in Deo. Non eſt apud nos articulus fidei, ſed quæſtio ſcholaſtica, an natura humana una poſſit pluribus ſubſiſtentiis ſeu perſonis terminari? Qui affirmativam partem tenent, negabunt tot eſſe eſſentias humanas quot perſonæ, quibus illa communicaretur; poteſt enim una eſſentia terminari pluribus perſonis, licèt illis (quod eſt in Trinitate) non poſſit identificari.

Quoad Reſponſiones ad Quæſitum 5.

Instabis 1. Si natura comparata ad perſonas, nonniſi una numero eſt, ergo etiam perſona non niſi una ſit neceſſe eſt, aut ſi tres perſonæ, & tres debebunt eſſe eſſentiæ; nam quæ realiter idem ſunt, etiam numero idem ſunt.

Respondetur. Negando illatum, quæ autem realiter idem ſunt, licèt unum ſit communicabile, & aliud incommunicabile, poterunt idem numero non eſſe, erunt autem idem numero, ſi utrumque ſit incommunicabile; natura autem divina eſt communicabilis tribus perſonis, perſonæ non communicabiles.

Instabis 2. Quæ uni tertio realiter eadem ſunt, inter ſe realiter eadem & non diſtincta ſunt.

Respondetur. Principium eſſe verum, quæ uni tertio incommunicabili realiter eadem ſunt,

ſunt, inter ſe realiter eadem eſſe, ſecùs de unitertio communicabili, poterunt enim in eo, in quo communicant identitatem realem habere, in aliis non habere; Et ita perſonæ Trinitatis in natura dicunt identitatem realem, non in perſonis. Deinde in Ariſtotele non habetur ly realiter. Denique ex hoc principio ſumitur argumentum pro nobis, nempe, quæ ſunt eadem unitertio, ſunt eadem inter ſe in illo uno tertio, quod tertium unum, quia eſt natura, non perſona, in natura erunt idem, non in perſona.

Instabis 3. hoc ipſo, quia unius eſt communicata alterius incommunicata natura, nonne inter ſe perſonæ erunt realiter diſtinctæ etiam quoad naturam ſeu eſſentiam?

Respondetur. Cùm illa communicatio naturæ ſit per identitatem, non per multiplicationem ſui, fit ut in natura non ſit diſtinctio realis.

Instabis 4. Eſſentia eſt multiplicitatis ratio; cùm enim in una perſona ſit communicata, in altera incommunicans vel incommunicata, quomodo eſſentia non erit cauſa multiplicitatis, ſi eſt cauſa perſonarum? Quidquid enim eſt cauſa cauſæ, eſt & cauſa perſonarum.

Respondetur. Cum illa eſſentia ſit communicata per identitatem nonniſi, cauſa multiplicitatis eſſe non poterit: Nunquam docemus eſſentiam eſſe cauſam perſonarum, quia ly cauſa (quidquid ſit de Græca voce) importat imperfectionem, quæ in Divinis nulla; cumq; eſſentia nec generet, nec ſpiret, fit ut non ſit tantùm cauſa, ſed nec principium perſonarum. Immo ut dixi, nec natura eſt communicans, ſed perſona.

Instabis 5. Si nihil eſt in Chriſto, ſecundùm quod non ſit oppoſitus Deo, nihil in ipſo erit ſecundùm quod ſit idem numero cum ipſo Deus, atqui verum eſt antecedens, quia in Chriſto non niſi duæ ſunt naturæ, quæ perſonam ejus conſtituunt humana & divina; ſecundùm perſonam oppoſitum eſſe Deo conceſſum eſt, unde ſequitur, Chriſtum ſecundùm utramque naturam Deo eſſe oppoſitum cùm perſona ejus ex utraque natura conſtet; imò non humana ſed divina ejus natura conſtituit perſonam Chriſti, principaliter ergo ſecundùm divinam naturam magis erit oppoſitus Deo, dum ſecundùm perſonam ipſi oppoſitus, de natura humana nullum eſt dubium, de Divina verò manifeſtum eſt; dicitur enim communicata, cùm Dei ſit incommunicata.

Respondetur. Negando verum eſſe Antecedens: Hæc propoſitio eſt falſa, & non probatur, quòd duæ naturæ humana & divina conſtituant perſonam Chriſti; perſona enim Chriſti eſt increata, quod conſtitui aliquo creato impoſſibile eſt, & non abſimile hæreſi Eutychianorum: Eadem perſona divina habet quidem identificatam ſibi naturam divinam, ſed naturâ divina non conſtituitur, quia catholica Theol gia conſtitutiva perſonarum docet non eſſe a ſoluta; jam autem natura abſolutum quid e Cùm autem communicetur eadem natura p identitatem non per ſui multiplicationem, fit illa natura non dicat oppoſitionem Deo Pat Caſu autem quo in toto hoc tractu objicien arguens ſub ly Deus non ſupponat pro Pat ſed pro natura divina, ſic nec quoad perſona Filius dicet oppoſitionem ad Deum, quia n dicit relationem ad ſuam naturam ſibi identi catam.

Addo ſicut jam dixi, per nos, falſa eſt prop ſitio: Natura generat, ita & hæc falſa erit: N tura eſt ſe communicans, ſed reſpectu v. g. F communicans naturam eſt Pater, conſequent ſi non eſt natura ſe communicans, non erit ſtincta à natura communicata, ſed quid ſentie dum erit de hac propoſitione: Pater habet n turam non communicatam; Filius habet nat ram cõmunicatam. Prima propoſitio non h ſenſu eſt vera, quaſi alietas importetur in præ cato naturæ, cum de fide ſit, eandem eſſe utri que naturam, ſed hoc ſolo ſenſu vera eſt: Q Pater eſt perſona, à nulla alia perſona produc ratione cujus improductionis perſonæ, veru etiam eſt dicere, quod habeat naturam n communicatam, quia ſcilicet comparatè ad P trem, nulla eſt perſona, communicans illi, D tatem conſequenter illud prædicatum: Non communicata natura in Patre, verificatur n ratione ſui, ſed quia nulla alia perſona comm nicavit illi Deitatem. Si autem non ratione verificatur ly natura non cõmunicata, hoc ip non habebit diſtinctionem, à ſe communicata

Objectiones aliæ ſolvuntur.

Objicitur 1. Auctoritas Calvini & L theri.

Respondetur. Hanc apud nos nihil v lere.

2. Eſt Auctoritas S. Auguſtini lib. 6. ca 8. lib. 7. cap. 6. de Trinitate.

Respondetur. Illis locis ſolùm eſſe qu ſtionem de voce, an Græcum ὑσία æquivale Latino natura & eſſentia, quo etiam modo i telligi debet S. Hieron. Locus S. Auguſtini lib. 7. cap. 1. in quo dicitur apertè eum affirm re, quòd Deus Pater genuerit eſſentiam, n convincit; quia hæc verba ponit S. Auguſtinu per modum objectionis, quod debeat genera eſſentia: Et ſub finem ejusdem cap. 1. ut oſte dat, non eſſe eſſentiam generantem in Patre, aliam eſſentiam genitam in Filio, poſt plures d ſcurſus concludit, *Pater igitur, inquit, & Filius* *na eſſentia.* Certè autem non eſſet una eſſenti ſi eſſet una generans, & alia genita, cum gen rans & genitum in illo genere, non poſſint n diſtingui realiter. Repetit idem c. 2. ſub in tium. *Quia una eſſentia, una ſapientia,* quand auter

ıtem mox ſubdit, quod ſit *eſſentia de eſſentia*, ſo-
ım oſtendit ex ſubſtantia Patris, non ex nihilo
enitum. Lege illis capitibus Auguſtinum, ubi
ıſè oſtendit, non debere accipi eſſentiam divi-
am relativè; relativè autem acciperetur, ſi eſ-
t generans & genita.

3. AUCTORITAS eſt S. Cyrilli lib. 3. de Tri-
itate.

RESPONDETUR. Illo loco ſolùm dicere Cy-
illum, quòd nullo modo dilatet, hoc eſt clarè
 explicitè docuerit myſterium Trinitatis, V.
Teſtam. ſed id doceri novâ Scripturâ, h. e. ab
vangelio.

4. AUCTORITAS eſt S. Ignatii ad Tarſen-
es, Ep. 7. *Agnovi enim, quoniam quidam ex mini-
ris Satanæ voluerunt vos conturbare, quoniam
uidam dicunt, quia Jeſus putatitiè eſt natus &c.
llii autem, quia ipſe eſt ille, qui eſt ſuper omnia Deus.*

RESPONDETUR. Volo hunc locum penſi-
culatiùs explicare: Primo enim intuitu appri-
nè favet arguenti; quomodo enim dicendum
rit, Chriſtum eſſe verum Deum? Si S. Ignatius
pronuntiat Satanæ miniſtrorum inventum eſſe
licere, quia ipſe eſt ille, qui eſt ſuper omnia
Deus. Huic auctoritati S. Ignatii opponitur in-
primis auctoritas S. Pauli Epiſt. ad Rom. cap. 9.
v. 5. *Ex quibus eſt Chriſtus ſecundùm carnem, qui
eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſecula.* Potior
autem eſt auctoritas S. Pauli. Sed neque ipſe S.
Ignatius quicquam hîc derogat divinitati Filii
Dei, ſed ſolùm dicit eſſe Satanæ inventum dice-
re quòd Filius ſit Pater, quem ſignificat ly, *qui
eſt ſuper omnia Deus.* Quòd autem ea mens ſit
S. Ignatii, non deductio oſtendet, ſed verba
ejuſdem: Sic enim numerando ibidem errores
circa Chriſtum, habet; *Quidam dicunt, quia Ieſus
putativè natus eſt, & putativè crucifixus* (en pri-
mam hæreſin?) *Quidam verò, quia non eſt Filius
ejus, qui fecit mundum:* (En alia hæreſis negans
Filium eſſe per naturam; nemo enim negabat
eſſe filium per adoptionem?) *quidam autem, quia
ipſe eſt ille, qui eſt ſuper omnia Deus:* (En hæreſin
quod Filius ſit Pater?) Quod ipſum habetur in
eadem Epiſt. *Non eſt ipſe ille*, inquit, *qui eſt ſuper
omnia Deus, ſed Filius ipſius.* Et infra: *Alius eſt il-
le, qui Filio ſubjecit omnia, & qui eſt omnia in omni-
bus, & alius Filius ejus.* Hoc ipſum legitur in E-
piſt. ejus 5. ad Trallianos: *Alii autem ipſum*, in-
quit, *Patrem eſſe dicunt ipſum Filium.* Ex quibus
locis collige, indubiè Satanæ inventum eſſe, di-
cere quòd Chriſtus ſit Pater, qui eſt Deus ſuper
omnia, & de hoc loquitur S. Ignatius. Quòd
autem non officiat vocari Patrem, Deum ſuper
omnia, ne Filius ſit Deus ſuper omnia, colligitur
ex S. Paulo, & ex his, quæ in ſimili ſuprà contra
Crellium dicta: Ipſeq; ille titulus, quòd Pater
ſit fontalis origo aliarum perſonarum, accom-
modationem hanc vocis fundat, non excluſio-
nem aliarum perſonarum à Deitate, ut dictum
ſuprà.

Eſſe autem S. Ignatium pro nobis contra ob-
jicientem, habetur ex cit. Epiſt. 5. ubi inter erro-
res enumeratos: *Quidam verò eorum*, inquit,
Filium hominem purum eſſe dicunt. Repetit idem
Epiſt. 7. *Alii quoque* (ſupple miniſtri Satanæ di-
cunt) *quia homo eſt purus.* Inferiùs hæc habet:
*Non eſt homo purus ille, per quem & in quo facta
ſunt omnia:* Quòd probans Sanctus, *Quomodo
autem*, inquit, *homo purus, &c. diceret, Antequam
Abraham fieret ego ſum?* Et infra: *Quomodo ergo
hujuſmodi homo eſt purus ex Maria demum habens
initium, ut eſſet? Et non potiùs Deus VERBUM, &
Filius unigenitus, de quo dictum. In principio erat
Verbum, & verbum erat apud Deum, & Deus erat
Verbum, omnia per ipſum facta ſunt, & ſine ipſo fa-
ctum eſt nihil.*

De his autem erroribus loquens cit. Epiſt. 5.
ponit verba non immeritò legenda objicienti.
*Cavete ergo à talibus, ne ſumatis laqueos animabus
veſtris.*

Reliqua quæ aliàs objiciuntur ex aliis SS. Pa-
tribus cùm habeantur & alia plura in Petavio
tomo de Trinitate, conſulatur ille. Quod at-
tinet ad Auctoritatem ex S. Script. conſulantur
oppoſita à Penaloza & in compendio in Cen-
turia argumentorum P. Cichovii; Ea quæ di-
cuntur circa Credo, ſolutionem habent in Tra-
ctatu ejuſdem P. Cichovii dicto Credo Aria-
norum.

OBJICITUR 2. Si tota eſſentia eſt in quali-
bet perſona, ergo non ſolus Filius aſſumſit natu-
ram humanam, ſed tota Trinitas, quod olim a-
nimadvertit Athanaſius in libello de unitate Fi-
dei, metuens ne divideretur Filius à Patre &
Spiritu Sancto, coactus eſt fateri Trinitatem aſ-
ſumere corpus, eò quod unita ſemper ſit Tri-
nitas.

RESPONDETUR. Negando ſequelam, quæ
non probatur, jam autem licèt perſonæ ſint
idem realiter cum eſſentia, cùm non ſint idem
inter ſe, poterit terminare una perſona naturam
humanam, & non terminare altera diſtincta re-
aliter. Athanaſius deberet aliter citari, quia li-
bellus Athanaſii de unitate Fidei ſub hoc titulo
nullus habetur, ut videre eſt in editione illius
quam ad manum habeo, Baſileæ M. D. LXIV.
Addo Incarnationem toti Trinitati tribui in ge-
nere cauſæ efficientis, quia opera Trinitatis ad
extra omnia ſunt communia, ſed non tribui toti
Trinitati in ratione terminantis; ſola enim per-
ſona Verbi terminat humanitatem Chriſti, eſt-
que illic tota Trinitas, per Circuminſeſſionem,
non per Unionem; de quo Scholæ. Debuiſſet
etiam Objiciens verba Auctoritatis citaſſe, non
citavit, quia in Athanaſio non exſtant.

OBJICITUR 3. Si Pater Filius & Spiritus S.
ſunt tres vivi & intelligentes, certè ut ſint unus
Deus vivens & intelligens nec Scriptura, nec
ratio permittit.

RESPON-

Respondetur. Ex phrasi S. Athanasii Pater est vivus & intelligens, Filius est vivus & intelligens, Spiritus Sanctus est vivus & intelligens, non tamen tres vivi & intelligentes, sed unus vivens & intelligens, hoc autem nec Scripturam nec ullam rationem permittere probandum fuit. Dicerent alii, esse tres vivos & intelligentes adjectivè, sed non tres vivos & intelligentes substantivè, sed unum vivum & intelligentem substantivè, adeoque adhuc unum Deum.

Objicitur 4. Si quælibet persona per se Deus & Dominus est, certè sunt tres substantiæ, & ita tres dii erunt totidemque domini, qui in una Deitate coluntur, si verò quælibet persona per se Deus & Dominus non est, ergo non tres simul collectæ verum Deum & Dominum constituent.

Respondetur. Cum unaquæque persona sit per se Deus, per communicationem ejusdem in individuo & sine multiplicitate Deitatis, non erunt tres substantiæ.

Objicitur 5. Si essentia non est persona, neque item persona est essentia, ergo Pater, qui persona dicitur, non est Deus essentia, sed neque Christus Filius Dei poterit esse Deus, cùm & ipse sit persona, imo verò neque tres personæ simul poterunt esse Deus essentiâ, quia essentia est una, personæ verò sunt tres.

Respondetur. Negando secundum dicta superiùs, quòd essentia non sit realiter persona, licèt una persona comparata ad aliam sit ab illa distincta realiter.

Objicitur 6. Si Deus trinus est, Essentia autem trina non est, non erit ergo ista Essentia trinus Deus, cùm & ipse trinus dicatur unus & persona non est una, sed tres; Ergo unus Deus persona esse non potest, ut neque trinus Essentiâ, quod si unus non est Deus personâ, quot ergo erunt dii personâ?

Respondetur. Potest illa Essentia dici trinus Deus, quia terminatur tribus personis divinis, & simul unus Deus ratione ejusdem Essentiæ, unus Deus in essentia, non est unus in persona; non erunt tamen plures dii persona, sed plures unius Deitatis personæ, nec probatur in nostris principiis debere dici plures esse deos personâ.

Objicitur 7. Trinitas ad personas, unitas ad Essentiam, quæ Deus est, refertur; potiùs ergo Deus dicendus esset Unitas, quàm Deus Trinitas.

Respondetur. Cùm tam Unitas quàm Trinitas identificentur eidem naturæ divinæ, tam bene potest dici Deus Unitas quàm Trinitas.

Objicitur 8. Unitas, trinitas, quaternitas, abstracta sunt vocabula, nullius substantiæ, vel rei significativa; sed numeri conjunctivi seu numeralis collectionis denominativa, unde ergo magis Trinitas Deum significat, quàm quaternitas aliquem Evangelistam?

Respondetur. Sicut sapientia, bonitas dicta de Deo sunt significativa substantiæ in Deo, qui est actus purus, ita Unitas & Trinitas erunt substantiæ significativa in eodem Deo; cùmq; Trinitas tota identificetur eidem substantiæ divinæ, bene de illa dici poterit; quaternitas autem cùm non identificetur uni Evangelistæ, de uno dici non poterit.

Objicitur 9. Si Trinitas est solus verus Deus, certè Pater non erit solus verus Deus, sed unus ex veris deis.

Respondetur. Argumentum si ponatur in forma, ut suprà refutando Crellium in fine li, negabitur argumento consequentia; constabit enim ex particularibus non ex singularibus.

Objicitur 10. Essentiâ Deus in tribus personis unus, est Prophetis & Apostolis planè ignotus, & ad morem Dialecticorum obtrusus, qui omnium specierum genus & universale faciuunt ut bovis, equi, asini, genus volunt esse animal; sed ut hoc genus animal, per se nihil est reale vel vivens, ita & ista essentia tribus communis est idea Platonis, nihil per se subsistens vel substantiale.

Respondetur. Probandum fuisse Deum trinum & unum fuisse Prophetis & Apostolis planè ignotum, solvique deberent argumenta Povodovii, nostrorum Patrum, & recentius Centuria P. Cichovii. Communitas autem est duplex, una per universalitatem, hæc transeat sive detur sive non detur à parte rei, concedamus philosophicè illam non dari; alia communitas per identitatem, hæc est à parte rei, utterque est communis tribus personis natura divina, adeoque nemine cogitante.

Objicitur 11. Pater, ut Athanasius dicit, est Deus, Filius est Deus, Spiritus S. est Deus, non tamen tres dii, sed unus Deus, ergo si vox Deus ut solet & debet, in his personaliter sumitur, æquipollent ista verba, his, Pater est persona divina, Filius est persona divina, Spiritus S. est persona divina, dicendum erit non sunt tres personæ divinæ, sed una persona divina, qui si licet ita dicere de diis, cur non licebit de personis?

Respondetur. Ideò id non licere, quia cùm illæ personæ sint distinctæ realiter, sintque tres, nihil deest ut dicantur tres personæ, deestque quare dicantur una; cùm illæ personæ non identificentur in una persona; ne autem postquàm enuntiatum fuerit, Pater est Deus, Filius est Deus, Spiritus S. est Deus, ne inquam dicantur tres dii, deest multiplicitas realis naturarum trium. Porro ly Deus non semper supponit pro persona divina, sed supponit etiam pro natura divina, ut cum dico unus Deus, accipi id debet secundùm accommodatam significationem.

Obji-

Objicitur 12. Ut aboleatur unum il-
m Deum solum verum, esse Deum Patrem
hristi, una Deitas vel essentia, nihil reale in se
ontinens, non vivens, aut substantiale aliquid
enotans, pro uno soloque vero omnium crea-
re Deo Christi Patre, à nobis supponitur.

Respondetur. Stat in catholica senten-
a, ut quamvis unus ille Deus solus verus, sit
eus Pater Christi, adhuc Filius sit unus ille
eus solus verus, non ergo ut aboleatur illud
ius quicquam à nobis docetur. Negatur item
uòd una Deitas sit per nos aliquid nihil reale
enotans; denotat enim Dei essentiam, quæ
t quid reale nemine cogitante, vivens, &c.

Objicitur 13. Si essentia & Deitas, est na-
ra divina (ut quoque humanitas fieret natura
umana) quæ nec vivit per se, nec reale quid vel
bstantivum sive substantiam denotat, sunt e-
im ista abstracta à Deo & homine, qui sunt vi-
entes & reales substantiæ, sequitur quod quem-
dmodum humanitas non est homo, ita nec
eitas est Deus, sed abstractum aliquid à Deo,
roprietatem vel naturam Dei denotans.

Respondetur. Argumentum probare
ultùm, quòd Deus non sit vita, sapientia, bo-
itas; hæc enim per arguentem sunt nonnisi ab-
racta, & tamen metaphysicè demonstrabile
st Deum esse actum purum nemine cogitante;
onsequenter nemine cogitante esse illum Dei-
atem, bonitatem, &c. & quia homo non est a-
tus purus, non potest dici esse humanitas. Ly
utem ut quoq; humanitas fieret natura huma-
a, non apparet quid velit.

DIFFICULTAS III.

Ostenduntur loca Scripturæ pro Divinitate FILII DEI.

P Nicolaus Cichonius vir apprimè eruditus inter alia opera edidit etiam centuriam argumentorum pro Divinitate Filii Dei, legantur argumenta ejusdem: cujus etiam & alia opuscula, docta & solida instituent bene ad disputandum. Penaloza integrum tomum argumentorum pro Trinitate adfert. Breviùs Ruiz & Petavius uterque tamen satis fusè. Aliqua argumenta indicanda sunt.

Probatur 1. ex Veteri Testamento.

Prima Auctoritas est ex illo Isaiæ 45. Ex quo sic formatur argumentum. Deus, præter quem nullus alius est Deus, est verus Deus, Christus est talis; quia de illo dicitur dicto loco. *Non est Deus absque te*; & infra; *Mihi curvabitur omne genu*; quem locum Paul. ad Rom. 14. de Christo intelligit. Consonat locus ex Baruch. 3. *Hic est Deus noster, & non æstimabitur alius ad eum &c.* subdit, *post hæc in terris visus est, & cum hominibus conversatus est.* Item Esaiæ 43. *Ego sum Dominus, & non est absque me Salvator.* Et tamen dicitur *Matth.1.2. Ipse enim salvum faciet populum suum.*

Secunda Auctoritas est. Quia Christus appellatur sine addito Deus; ita habetur Isaiæ 45. *Ego Dominus, qui voco nomen tuum Deus Israel.* Isaiæ 9. *Deus fortis.*

Tertia Auctoritas est. Quia appellatur Dominus sine addito 1. ad Corinth. 8. *Nobis unus est Dominus Jesus Christus.* Psal. 109. *Dixit Dominus Domino meo.* Jerem. c. 23. De germine David loquens ait: *Hoc est nomen quod vocabunt eum Dominus justus noster*, in Hebræo est nomen Domini Tetragrammaton; Talia autem nomina nunquam dicuntur de pura creatura.

Probatur 2. ex Evangelio.

Prima Auctoritas est. *Verbum caro factum est; Deus est Verbum.* Ergo Deus caro factum est. Subsumitur, caro factum est Deus. Caro factum est Deus; Ergo Christus est Deus.

Secunda Auctoritas est. *Per quem omnia facta sunt*, est Deus, Christus est, per quem omnia facta sunt, ut dicit Evangelium Joannis; Ergo Christus est Deus. Major prob. quia illud ipsum, ut arguit August. per quem omnia sunt facta, si non est Deus, vel est factum vel non factum? si non factum & tamen est; Ergo est quid increatum; Ergo Deus; si factum, ergo non omnia per ipsum facta sunt, nihil enim seipsum facit.

Respondent 1. Adversarii nomine Dei veri poni in Græco cum appositione articuli; de Christo autem non ponitur cum articulo.

Contra nomen veri Dei ponitur interdum sine articulo, ut in illo loco: *Fuit homo missus à Deo; & Deum nemo vidit.* Deinde appellatur Christus Deus cum articulo 1. Joan. 5. ubi dicitur: *Hic est verus Deus*; Et ad Rom. 9. *Qui est super omnia Deus benedictus.* Et Joannis 20. *Dominus meus & Deus meus.*

Respondent 2. Quòd particula *Per* sit signum causæ instrumentalis, consequenter quòd omnia sint per Christum facta, non ostenditur ejus Divinitas.

Contra. Ad Rom. 11. v. 23. ut advertit Penaloza d. 9. c. 10. dicitur: *Quoniam ex ipso & per ipsum & in ipso.* Ad Galat. 4. *Quod si Filius & hæres per Deum* Ad Tim. 1. *Fidelis Deus, per quem vocati estis.* Genes. 4. *Possedi hominem per Deum.* En vero Deo, aptatur particula *Per.* De Christo etiam dicitur non tantùm, quòd per ipsum sint omnia, sed & ex ipso: nam dicitur ad Ephes. 4. *Christus, ex quo totum corpus compactum.* Joan. 1. *De plenitudine ejus nos omnes accepimus.* Joan. 6. *De meo accipiet &c.*

Tertia Auctoritas est. *Ego & Pater unum sumus.* Item, *Omnia quæcunque habet Pater, mea sunt* Quorum omnium locorum defensio ex aliis facilè petitur, jamq; de facto supra etiam illorum defensione n innuimus.

PROBATUR 3. ex aliis Canonicis Scripturis.

PRIMA AUCTORITAS est Pauli, qui ad Rom. 9. v. 5. appellat illum: *Deum super omnia benedictum.* Formatur sic argumentum; Nulla creatura est Deus, super omnia benedictus, Christus est per Paulum Deus super omnia benedictus; Ergo Christus non est creatura. Major probatur. Deus verus est Deus super omnia benedictus; Ergo, quod non est Deus verus, non est Deus super omnia benedictus; nam in necessariis si affirmativa sit vera, falsa est negativa universalis. Eadem Major sic ulteriùs probatur. Si aliqua creatura esset Deus super omnia benedictus, esset Deus etiam super Deum summum, benedictus; si enim supra ipsum non esset benedictus, super omnia non esset benedictus.

Quod si dicas; esse super omnia benedictum, est, se inferiora creasse, item, omnia se excepto; jam non accipis Scripturam, ut sonat, & hactenus non ostendisti absurdum, cur simpliciter pro vera Divinitate Christi accipi non possit?

SECUNDA AUCTORITAS est ejusdem Pauli ad Philip. 2. v. 6. Ex quo loco sic arguitur; Cui naturam Dei habenti esse æqualem Deo est proprium & non alienum; ille est verus Deus: nam habere æqualitatem cum Deo, est illi esse propriam & non alienam Deitatem, hocque Deo nonnisi convenit; sed Christo habenti naturam Dei, est proprium & non alienum esse æqualem Deo; Ergo Christus est Deus. Minor probatur, cui dicitur, quòd *cùm in forma Dei esset, non est rapinam arbitratus esse se æqualem* Deo, illi naturam Dei habenti esse æqualem Deo est proprium & non alienum, sed de Christo id dicitur. Ergo &c. Major probatur. Quia forma Dei est natura Dei; accepit enim nomen formæ pro natura Arist. 5. Metaph. c. 8. text. 15. Et Græca locutio pro forma habet natura. Et certe ipse ille terminus æqualitatis cum Deo arguit Divinitatem: quæ enim creatura potest esse æqualis Deo?

TERTIA AUCTORITAS est ex 1. Joan. 5. v. 20. *Scimus, quoniam Filius Dei venit, & dedit nobis sensum, ut cognoscamus verum Deum, & simus in vero Filio ejus, hic est verus* Deus, *& vita æterna*, ex quo sic formatur argumentum; Hic verus Deus & vita æterna est summus Deus, tum quia hîc apponitur articulus, qui per adversarios est nota Deitatis, tum, quia si per Ly *verus Deus* non intelligitur summus Deus, etiam per summum Deum non intelligeretur Deus; sed dicerem esse summum ex similitudine maxima: Christus vocatur hîc verus Deus & vita æterna; Ergo &c. Immeritò autem & sine fundamento diceres hæc verba ad Patrem referri, & particula *Hic* in aliis similibus ostendit dictionem referri ad immediatè anteposita; immediatè autem anteactum est de Christo.

His omnibus argumentis & quibuscunqu aliis non nego ingenia humana perversam re sponsionem comminisci posse, sed armantur hæ doctrinâ sensu Ecclesiæ, ut suprà dictum est.

QUÆSTIO III.

De Spiritu Sancto.

CRellius & ex ratione & ex auctoritate pro bat Spiritum Sanctum non esse Deun Quod ad rationes attinet, in hoc maximè ins stit, quòd Spiritus S. deberet esse Filius, sed hc in materiis Scholasticis tractatur. Quod ad au ctoritates attinet Scripturæ, hæ sunt exam nandæ.

DIFFICULTAS I

Explicantur Auctoritates in oppositum.

OBJICIT 1. Crellius. Nullum posse profe ri locum, in quo Spiritus Sanctus appella tur Deus summus.

RESPONDETUR. Adferenda esse inferiu testimonia.

OBJICIT 2. Crellius. Nullibi exstare Scri pturam, quæ dicat Spiritum S. esse adorandun

RESPONDETUR. Exstare hoc æquivalen ter eum esse adorandum. Quando autem d cit ex sententia Erasmi, quòd Hilar. in Libris d Trinitate nullibi dicat, Spiritum S. esse Deu vel adorandum, sed tantùm promerendur Item quòd in Missali Cracoviensi antiquo quod appellabatur Rationale divinorum offi ciorum, pro ratione redditur, cur nulla orati dirigatur ad Spiritum Sanctum; quia donun non petitur à dono, sed à largitore doni, id no evincit. Non primum, quia Hilar. Lib. 12. d Trinitate in fine dicit, genitum tamen Spiritun Sanctum non dicturus, dicam unquam creatu ram? quod ipsum est dicere, quod Deus si Antiquiores longè Patres Hilario, adducit Pe tavius lib. 3. c. 7. à n. 9. Quod attinet ad Missal Cracoviense illud vidisse non contigit explica sic potest illud Ly donum, quia scil. ly donum potest supponere pro dono increato adeoqu pro Deo. Est autem quædam doni & Spiritu Sancti proportio, cujus etiam meminit Ruiz nimirum, quia liberalis & gratuitæ donationi prima radix est Amor, ideò namque donamu gratis, quia volumus donum accipienti perso næ, quapropter Amor habet rationem prim doni per quòd omnia gratuitè donantur: qui ergo Spiritus S. vi suæ processionis formalite procedit ut amor, fit ut illi ratione suæ proprie tatis personalis, conveniat peculiariter doni fo malitas. Ex eo etiam quòd Pater sit fontalis o rigo totius Deitatis, & Filius habet rationem me diatoris, hinc communiter ad hos dirigitur oratio dirigitur tamen & ad Spiritum S. in illo hymno

Ven

ni Creator Spiritus; & in terminationibus tionum fit ejusdem mentio.

Objicit 3. Quia sæpe mentio Spiritus S. n est facta quando est facta mentio Patris, & ii, si autem Deus supremus esset, ubiq; men- illius fieri debuisset.

Respondetur. Nemo potest vel debet æscribere leges loquendi Christo, locutus est illi placuit, & quia ejus verbum semel dictum m ponderosum est, quàm si sæpe repeteretur, ficiebat Spiritus Sancti Divinitatem vel se- el proponi. Et sicut licèt interdum positum nomen Patris, & non positum nomen Filii, on derogat quo minus Pater ille censeatur ha- re Filium. Ita, posito nomine Patris, qui est ntalis origo totius Deitatis personalis, & po- o nomine Filii à quo etiam procedit Spiritus nctus, hoc ipso ex consequenti & arguitivè fertur persona Spiritus S. Neque enim pos- nt esse duæ personæ spirantes per modum u- us principii, & non esse ipsa spirata persona. Quomodo sint explicandæ particulæ illæ: *Nisi lus &c.* quæ videntur esse exclusivæ Spiritus anctus à Divinitate, suprà explicatum est.

Objicit 4. Scriptura testatur: *Nemo novit ilium nisi Pater, neq; Patrem quis novit nisi Filius,* c tamen illos noscere deberet etiam Spiritus S. i sit summus Deus.

Respondetur. Expressè habetur 1. Cor. .11. Quod *Spiritus Dei omnia scrutetur etiam pro- unda Dei.* Item: *Quæ* Dei *sunt, nemo cognovit isi Spiritus* Dei; quæ si ut sonant accipiantur, le Spiritu S. procedent. Et sicut his locis non excluditur Pater & Filius; ita nec prioribus Spi- itus Sanctus. Potest etiam hic locus explicari, quòd nemo noverit Filium per productionem verbi nisi ipse Pater, nec quisquam Patrem per modum Verbi exprimit nisi solus Filius. Hanc explicationem innuunt etiam illa verba: *Et cui voluerit Filius revelare.* Quæ non debent acci- pi, de revelatione aliqua libera, sed de revela- tione ex vi communicationis naturæ, quam unà cum Patre communicat Filius Spiritui Sancto. Non negamus quidem, frequenter Spiritum S. condistingui à Deo, sed hæc condistinctio o- stendit alietatem in Persona, non in natura.

Objicit 5. Quia Spiritus S. appellatur Vir- tus Altissimi; Ergo non est Spiritus S. Deus.

Respondetur. Inprimis negando Con- sequentiam, quâ non probatur. Imo locus hic posset pro nostro intento facere, quia si quid- quid in Deo est, Deus est, cùm in Deo etiam sit virtus Dei, dicetur etiam esse Deus; Et, quia hæc virtus condistinguitur Deo, hoc ipso, quia non condistinguitur in ratione naturæ, debet condistingui in ratione personæ. Deinde quan- do fit mentio virtutis Altissimi, non venit illo nomine ipsa persona Spiritus Sancti, sed efficacia Spiritui Sancto appropriata.

Nec inde sequetur, quòd Spiritus S. sit Pater Filii, quia secundùm æternam generationem in illum non influit; productio autem tempo- ranea, non erat in similitudinem naturæ.

Multoque minùs Spiritus S. significatur illis verbis, in quibus dicitur de Joanne: Ille præce- det in virtute & spiritu Eliæ. Non inficior no- mine tamē hujus virtutis venire posse interdum Spiritum S. quamvis enim communis sit omni- bus tribus virtus sumpta pro omnipotentia: per accommodationem tamen & approbationem, poterit attribui Spiritui Sancto; non est enim novum opera communia toti Trinitati, uni per- sonæ accommodare.

Et congruit ut appelletur Spiritus S. virtus: quia illi justificatio & fructus prædicationis Ev- angelii, quod virtutis est, attribuitur. Immo cum ipsa Justificatio perficiatur amoris infusio- ne, commodè tribuetur Spiritui Sancto, qui est in Divinis personalis amor.

Quando autem immediatè post objicit Spiri- tus Sancti fore Filium Christum; quia Filius il- le Dei dicitur, ex eo, quod sine Patre conceptus sit; de hoc actum est alibi.

Objicit 6. Spiritus S. hominibus à Deo donatur, precibus impetratur; Deus autem summus à nemine cuiquam datur; donum enim omne, & quod precibus impetratur, est in po- testate donantis: Possidetur item ab eo cui da- tur; Deus autem summus, in nullius est pote- state & possessione. Et sicut cùm Pater aliquem donis suis implet, nō est necesse ut ipsemet ei do- netur; sic & de Spiritu S. dicendum, si est Deus.

Respondetur. Quo sensu Spiritus S. sit donum, suprà explicatum est. Et sicut cùm Fi- lius dicitur datus mundo, non probatur illum non esse Deum, sic nec in præsenti. Unde ul- teriùs colligitur, quomodo donetur Spiritus S. sine ulla potestate in eundem, sed sola origine. Imeritò etiam assumit universaliter quod Deus possideri non possit; cùm nostra beatitudo sit in possessione summi boni. Deinde hæc omnia figuratè intelligi possunt, pro effectibus specia- liter illi attributis. Congruentia hujus jam su- prà allata est; hoc insuper addi potest, quia cùm bona, quæ à Deo accepimus sint bona, non in- tuitu retribuendi, collata, adeoque dona; & cùm ex alia parte rationem doni habeat Spiri- tus S. in Divinis, fit ut illa dona, eidem speciali- ter attribuantur.

Instat 1. Crellius. Non effectus tantùm Spiritus S. sed & ipse Spiritus S. datur; quia da- tur vis quædam à Deo magna, quæ hominibus veluti inspiretur, Judæiq; ad quos fiebat, prædi- catio talem vim nomine Spiritus S. intellige- bant. Nunquid enim quid ignotum dicebat Joannes, quando dicebat Christum baptizatu- rum in Spiritu Sancto.

Respondetur. Ipsa etiam vis illa à Deo manans, est effectus nonnisi specialiter attribu- tus Spiritui Sancto, idque congruè; quia illa in-

spiratio dicit aliquam similitudinem, cùm ipsa tertiæ personæ appellatione. Per Ly spiritus, poterant etiam Judæi habere notum nomen Spiritus Sancti, & non habere nota omnia objecta illo nomine significata; sufficiebatque ut quamvis non in omnibus locis, saltem in aliquibus, sub illo nomine Spiritus Sancti objectum, quæ est tertia persona Trinitatis, significaretur. Quod si quæratur: unde probemus denominationem Spiritus pro inspiratione illa, & Spiritus pro persona divina accepti? Recurrendum erit ad inferiùs adferendas Auctoritates.

INSTAT 2. Spiritus S. promissus est Apostolis, & tamen sub illo nomine venit virtus emanans à Deo.

RESPONDETUR. Spiritum quidem Sanctum promissum esse Apostolis, sed venturum ratione suorum donorum, & effectuum illi appropriatorum, & licèt missio ejus à Patre, in qua dicitur esse etiam Spiritus veritatis, licèt inquam, originem illius indicet, tamen illius in linguis & aliàs in columbæ specie descensus, figuratus est.

INSTAT 3. Si Spiritus S. Deus summus esset ne figuratè quidem diceretur ab alio dari.

RESPONDETUR. Inclusis imperfectionibus in dando ne figuratè quidem debet dici dari; datur tamen seclusis imperfectionibus; immeritò etiam assumit, quòd Spiritui Sancto non tribuatur Justificatio; quamvis enim omnia sint ex Patre, & omnia per Christum, tamen etiam suis locis attribuuntur similia Spiritui Sancto, qui datus est nobis. Et licèt opera ad extra sint in re communia toti Trinitati, per accommodationem ex quadam congruentia, possunt tribui uni personæ.

INSTAT 4. Sequeretur non magis Spiritum Sanctum quàm Patrem & Filium nobis dari, siquidem illa dona, respectu quorum dicitur Spiritus S. dari, non magis à Spiritu S. quàm ab aliis personis dantur.

RESPONDETUR. Ne dicantur aliæ personæ nobis dari obest; quia non habent in se formalitatem doni suprà explicatam.

INSTAT 5. Si Deus esset Spiritus Sanctus, non ab alia persona daretur, sed daret seipsam.

RESPONDETUR. Quod det seipsum, exprimit Ecclesia illo hymno; *Veni Sancte Spiritus &c.* Datur tamen etiam à Patre & Filio, quia ab illis per modum doni procedit. Multa congerit postea, itemque ex eo, quia Spiritus S. vocatur pignus, infert illum non esse Deum summum: sed hæc non convincunt; quia appellatur pignus ratione donorum & effectuum illi appropriatorum; hoc est ratione gratiæ, quam qui conservat habet pignus vitæ æternæ. Eodem etiam modo interpretari possumus dum dicimur in Spiritu Sancto obsignati; dum dicitur effundi in nos Spiritum Sanctum. Quod autem objicit, similes locutiones de Personis non usurpari, id inprimis falsum est; quia personæ possunt appellari Aqua, ut cum dicitu *Effusus es ut aqua*; Item Ventus, ut cùm dici Job; *Ventus est vita mea*; ita bene potest appel lari signaculum. Deinde cùm hîc non signifi cetur aliquid aliud quàm dona, quorum colla tio tribuitur Spiritui Sancto, quæ habent pro portionem cum signaculis & re effusa, exind non inferetur quidquam contra Divinitaten Spiritus Sancti, Christus quando dicitur de Sp ritu suo nobis dedisse, intelligi debet, non quo dederit nobis potestatem aliquam summi De sed donorum, summo Deo appropriatorun Quando vetatur, ne exstinguamus Spiritum non agitur de tertia Persona, sed de charitat intima. Denique quando arguit ex eo, non e se Deum Spiritum Sanctum, quia de illo ne au dierunt quidem Ephesii; id non convinci quia poterant Ephesii non statim de omnibu mysteriis doceri, vel negabant se scire, si sit Sp ritus Sanctus hoc sensu, quòd nescirent Christum credentibus dari Spiritum Sanctun hoc est vim patrandi miracula, loquendi li guis &c.

OBJICIT 7. ex illo Joan. 7. v. 39. *Nondu enim erat Spiritus Sanctus, quia Jesus nondum er glorificatus.*

RESPONDETUR. Ly *Erat* non debet acc pi pro existentia, sed pro missione illius appr missa. Addo etiam in Latina antiquissima ve sione habetur Ly *datus Spiritus*, quomodo etia legit Didymus l. 2. de Spiritu Sancto, Ambr de Incarn. c. 6. August. & alii. Quando aute ex eo, quòd procedat Spiritus à Patre & Fili urget, illum Deum summum non esse itemq ex eo, quia mittitur, id jam in superioribus r futatum.

OBJICIT 8. Non loquetur à semetips sed quæcunque audiet loquetur, verba su Christi de Spiritu Sancto ex Joan. 16. v. 3. S Deus summus quidquid loquitur à seipso loqu tur, nec audit quid loqui debeat: Legatus eni est qui instituitur in dicendo.

RESPONDENT Athan. Chrysost. Basi. Cyrill. Ambros. August. dicti loci hanc esse ex plicationem, quòd ratione communication naturæ & productionis suæ personæ, quæ est Patre & Filio, non loquitur à seipso, nominequ auditionis venit personæ ejus productio, quc ostendit Petav. l. 3. c. 8. Quod Maldon. adfe in oppositum parùm refert, consule dictum P tavium.

OBJICIT 9. ex 1. ad Corinth. 2. v. 10. ubi d citur: Deus nobis per Spiritum S. revelasse: L autem per, importat causam instrumentalen Deus autem summus non potest esse causa i strumentalis.

RESPONDETUR. Quòd particula Per n semper significat causam instrumentalem, quod etiam tribuatur Deo summo, ut suprà pr batu

btum est. Potest etiam Deus scrutari profunda Dei, quia Ly scrutari non notat velle incognitum scrutari, & nosse: nam etiam Deus dicitur corda scrutari cui nihil incognitum: sed scrutari hîc accipitur, pro penitius noscere, quæ locutio magis salvatur accedente reali personali distinctione, tertiæ personæ à reliquis. Ex hoc autem loco, quæ Dei sunt nemo cognovit nisi Spiritus Dei, inferre debuisset Crellius Divinitatem illius, quod ne faciat hoc oggerit; nempe illud *Nemo potest* excludere alias personas, non enim creaturas intellectuales, quia ridicula foret locutio, nemo hominum aut creaturarum, ea scit quæ sunt Dei nisi Deus Pater, numquid Pater est in hominum aut creaturarum numero? sed id etiam non convincit; bene enim dici potest, Spiritum S. esse in numero spirituum; unde Ly *Nemo* supponit pro nullus spirituum, imò ex hoc ipso, ut innui loco stabilitur Divinitas Spiritus Sancti. Et sicut non est ridicula dictio, nemo id novit nisi Deus, hujusq; locutionis sensus est, nulla creatura id novit, sed solus Deus, ita & in præsenti, dicta locutio non erit ridicula.

Objicit 10. ex apparitione Patris, Filii, & Columbæ ad Jordanem colligitur, aliam Spiritus S. essentiam, aliam Patris, & Filii esse: Etenim essentia Patris de cœlo non descendit, nec formam illam corpoream assumpsit; essentia autem Spiritus Sancti utrumq; fecit.

Respondetur. Non fuisse unitam hypostaticè personam Spiritus S. naturæ columbæ; sed hoc fuisse nonnisi imaginem, & similitudinem; potest autem in symbolis esse varietas, non in essentia; & ita symbolum erat Dei & nubes, & columna præcedens.

Instat 1. Deus summus non movetur, è cœlo autem illa columba descendit.

Respondetur. Figuratè dici Spiritum S. descendisse, sicut dicitur de Deo, quòd descenderit, ut videret malitiam Sodomæ.

Instat 2. Quî ergo ex hac apparitione inferetur Trinitas.

Respondetur. Inferri; fit enim mentio Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.

Instat 3. Quæ fuerit singularis hic adumbrata operatio Spiritus Sancti per hoc symbolum columbæ?

Respondetur. Adumbratum fuisse vel gemitum, quo nos facit gemere, vel bonitatem, quâ dicitur felle carere; Ratio autem boni personalis amori appropriatur.

DIFFICULTAS II.

Adferuntur loca pro Divinitate Spiritûs Sancti.

Libet præfari cum Gregorio Nanzianzeno Orat. 37. *Vetus Testamentum Patrem apertè prædicat, Filium obscuriùs, Novum Testamentum Filium nobis perspicuè ostendit, & Spiritus Divinitatem nobis subobscurè quodam modo indicavit, nunc Spiritus ipse nobiscum verè versatur, seque nobis apertiùs declarat.*

Ex Veteri Testamento.

Prima Auctoritas pro Divinitate Spiritus S. Isaiæ 6. *Deus summus & Dominus exercituum dicit; Audite audientes & nolite intelligere.* Ex quo loco sic arguitur. Is qui locutus est prædicta verba, erat Deus, appellatur enim Dominus exercituum, & quo fundamento supponitur alibi, Deum loqui, ex eodem debet supponi, etiam hîc loqui, & si Prophetis, & in particulari hîc, isti, non est Deus locutus, non ergo verba illa revelavit Deus: Revelatio enim est locutio divina, sed is qui dicta verba locutus est erat Spiritus Sanctus: expresse enim Apostolus Actor. ult. v. 15. dicit: *Quia bene Spiritus Sanctus locutus est per Isaiam Prophetam ad Patres nostros dicens; Vade ad populum istum, & dic ad eos, aure audietis & non intelligetis.* Quo argumento utitur Nissen. Basil. Cyrill. & alii.

In idem recidit si dicas, is qui revelabat in Veteri Testamento ea quæ revelata sunt, est Deus; hoc enim tot illæ locutiones Veteris Testamenti significant, *Hæc dicit Dominus*, & significat id Canticum Deiparæ illis verbis: *Sicut locutus est ad Patres nostros.* Canticumque Zachar. sed hic revelans erat Spiritus S. quia secundùm illa Petri 1. expressè dicitur, *Spiritu S. inspirati locuti sunt sancti Dei homines.*

Respondet 1. Quòd Spiritus Sanctus sit causa nonnisi instrumentalis illius locutionis, &c.

Contra, quia æqualiter loquitur Deipara de Deo & Spiritu Sancto, itemque ipse S. Petrus & S. Paulus. Deinde arbitrariè dicitur, Spiritum Sanctum esse causam non nisi instrumentariam.

Respondet 2. Crellius. Per Spiritum Sanctum Isaiæ Davidi & aliis locutum esse Deum, quatenus Spiritu, atque efficaciâ suâ, faciebat eos scire, quæ dicere debebant, & ad illa proferenda illos impellebat. Et sicut ex loco Apoc. c. 2. & 3. ubi dicitur: *Qui habet aurem audiendi, audiat, quid Deus dicat, quid Spiritus dicat Ecclesiis.* Non rectè infertur, Spiritum Sanctum esse Filium Dei, cùm illic perpetuò loquatur Christus. Ita nec inferetur, ex dictis locis Spiritum Sanctum esse Deum. Rursus ex eo, quòd Jehova dicat, se appariturum Prophetis n. 12. v. 6. non licèt inferre quod Angeli sint Deus, quamvis illi apparuerint, hinc nec in præsenti rectè inferetur Divinitas Spiritus Sancti; *Quia locutus est Deus & Spiritus Sanctus.*

Contra est. Tum, quia quæro, an Spiritus illa efficacia ipsemet sit Deus, vel non? si est, habetur intentum; nam ejus in persona distinctio aliunde probatur: si autem non est Deus; ergo contradicis Scripturæ, quæ illum Spiritum loquentem, & revelantem sine addito appellat Deum. Tum, quia cùm aliunde constet Angelos non esse Deum, hinc quando nominatur Deus aliquid per illos fecisse non potest inferri, Angelos esse Deum. Jam autem aliunde non constat, Spiritum S. non esse Deum, & cùm absolutè appelletur Deus, quare exinde non inferetur ejus Deitas? Unde cùm constet in Apoc. Christum perpetuò loqui, & aliunde nobis Catholicis constat Spiritum S. esse distinctum à Christo, male inferetur, Christum esse Spiritum Dei, eò quod ibi Spiritus Dei dicatur loqui; in præsenti autem nihil simile ostendi potest. Tum quia, quando dicitur Deus dedisse legem, & Angeli, longè alia phrasi id describit Scriptura, ut ostendit textus.

Secunda Auctoritas est. Quia, qui Creator est hominis & cœlorum est Deus summus, ut colligitur ex initio Genes. Spiritus S. est creator hominis & cœlorum, ex illis verbis Eliu Job. 33. v. 4. *Spiritus Dei fecit me, & spiraculum Omnipotentis vivificavit me.* Job etiam ipse cap. 26. v. 4. *Spiritus Dei ornavit cœlos.* Et Psal. 13. *Verbo Domini cœli &c.* Et Psal. 103. *Emitte Spiritum tuum & creabuntur.* Quod si dicas, hîc nomine Spiritus intelligi illud spiraculum quod inspiravit Deus, contravenies Scripturæ, quia illud spiraculum non fecit cœlos, & quia ille Spiritus non posset dici facere hominem, sed facto homini infundi. Ad quod advertit etiam Iren. l. 1. c. 5. citatus à Petavio. L. 3. c. 7.

Tertia Auctoritas est ex 2. Reg. 23. *Spiritus Domini locutus est per me & sermo ejus per linguam meam. Dixit Deus Israel mihi, locutus est fortis Israel, dominator hominum.* Ex quo loco sic arguitur. Ille qui prædicto locutus est, est Deus; expressè enim Deus dicitur à Davide, sed illi qui locutus est, erat Spiritus, ut expressè nominatur: Ergo, &c. Et certè quamvis Angelus ista omnia fuisset locutus, quia non aptantur hæc verba ipsi Angelo, sed Deo; nec dicitur Angelus loqui, sed Deus; Ergo cùm dicatur loqui Spiritus S. bene inferetur esse Deum.

Ex Evangelio.

Prima est Auctoritas ex illo Joan. 20. *Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiseritis peccata, &c.*

Secunda Auctoritas. Quia si bene arguitur ex illo loco, *Ego ex Deo processi*, Divinitas Christi, etiam ex hoc loco, *qui appellatur Spiritus Veritatis, qui à Patre procedit*, rectè inferetur Divinitas Spiritus Sancti.

Tertia Auctoritas ex illo Joan. 14. v. 16. ubi dicitur, quòd *Spiritum S. mundus accipere non potest*, quòd *illum mundus non videat*, quo conforme est illi. *Deum nemo unquam vidit:*

Ex aliis Canonicis Scripturis.

Prima Auctoritas est ex Actor. 3. *Cu tentavit Satanas cor tuum, ut falleres Spiritum S* subditque *non es mentitus hominibus sed Deo*, unde sic arguitur; Commissum mendacium contra Spiritum S. quem dicitur voluisse fallere Ananias, est comissum mendacium contra Deum Dicit enim Petrus, quod mentitus sit Deo. Ergo, &c.

Respondet 1. Crellius: Quòd Scriptur aliter loquatur de Deo, aliter de Spiritu S. Nan de Spiritu S. dicit mentiri seu fallere, ac ludificari Spiritum S. de Deo dicit mentiri Deo, ita u illud primum denotet simpliciter objectum circa quod fraus, ac ludificatio versatur, hoc ver secundum ostendit scopum ultimum, in quen injuria, ac contumelia redundet, & si supponitur Spiritus S. esse Deus, ad quid cùm fuisset dictum, quod fallere voluerit Spiritum Sanctum additur insuper, mentitus es Deo.

Contra est. Tum, quia in communi usurpatione non dicitur, quòd mentiamur aliquem sed quod mentiamur alicui. Unde erit faller aliquem falsum dicendo ludificari; loquend scil. non vera pro veris, ac mentiri; Ergo iden erit dicere, mentiri Spiritui S. ac fallere vel ludificari Spiritum S. Tum, quia Objectum circ quod sermo versatur, si non sit id, quod aliqui negat, est ipsa persona, contra quam fit mendacium, si enim aliquis non loquitur, de object distincto ab audiente, loquitur de Audiente Tum quia, quamvis constaret ex doctrina Apostoli Spiritum S. esse Deum, poterant adhuc Divinitatis ejus meminisse: nam constat priman personam, & esse Deum & esse Patrem, & nihilominùs hoc utrumque in Scriptura pon solet.

Respondet 2. Uno eodemque actu potes quis duobus mentiri, & uni quidem per alterum seu uni immediatè, ut hic Spiritui Sancto in Apostolis habitanti, alteri ut Deo; sic qui fideles persequitur, persequitur Christum; qui Apostolos audit, Christum audit, nec inde quisquam concluserit Apostolos vel Fideles esse Christum.

Contra est. Quia nullum est fundamentum loqui hîc Scripturam de Spiritu S. & Deo, tanquam de duobus, omninò distinctis. Tum quia, quando loquitur Christus de se & Apostolis, de se & Fidelibus, condistinctim tanquam de duobus loquitur, quod in præsenti non fit. Tum quia, quando dicitur, Deus & Pater non est distinctio duorum; Ergo in præsenti idem dicendum: immo cum dicat, quòd non sint mentiti hominibus, videtur secerni, quòd mendacium non sit factum contra creaturam; Ergo factum contra Deum.

Respondet 3. Si licet ita argumentari, [A]nanias mentitus est Deo. Ananias mentitus [e]st Spiritui Sancto; Ergo Spiritus S. est Deus. Li[c]ebit etiam ita argumentari; Paulus persecutus [C]hristum. Paulus persecutus est fideles. Ergo [fi]deles sunt Christus. En hîc concluditur non[n]isi particulariter, particulariter enim aliquis [p]ersecutus Fideles, persecutus est Christum, [c]onsequenter inferetur particulariter. Ergo [a]liquis qui mentitus est Spiritui S. mentitus [e]st Deo.

Contra est. Quia in illa retorsione ne[g]atur Consequentia, quia medius terminus non [d]istribuitur, ut dictum suprà: non enim illius [M]ajoris est iste sensus; Omne cui competit [q]uod illum Paulus persequatur, competit esse [C]hristum: nos autem admittimus; Cui Ananias [m]entitus est, omnino illi competit esse Deum.

Secunda Auctoritas est 1. ad Cor. [3].v.6. *Nescitis quia templum Dei estis, & Spiritus [D]ei habitat in vobis*, similia habentur c. 6. v. 19. [E]x quibus locis sic arguitur. Cujus templum, [e]st templum Dei, ille est Deus. Sed templum [S]piritus S. est templum Dei; nam dicitur; *Ne[s]citis, quoniam membra vestra templum sint Spiri[t]us Sancti.* Et aliàs; *Nescitis, quia templum Dei [e]stis, &c.* Ergo.

Respondet Crellius pluribus viis huic [a]rgumento; scilicet templum esse non tantum [s]ummi Dei, sed etiam ejus qui sit illi in imperio [c]ultuque Divino subordinatus, vel saltem tem[p]lum non est non nisi ipsius Dei, quatenus tem[p]lum à nulla alia persona diviniori quodam jure [p]ossidetur, quàm à Deo: Cæterum etiam ab An[g]elis tanquam Dei ministris incoluntur: unde [q]ui vellet hoc loco uti, deberet ostendere Spiri[t]um S. esse personam, cujus ab honore corpus [n]ostrum est dicatum, & quod diviniori jure pos[s]idetur ab eodem.

Contra est. Tum quia hujus ipsius red[d]enda fuisset ratio, cur templum possit esse Dei [s]ubordinati? Item quomodo possit aliquis esse Deus sine addito, & tamen subordinatus: hîc autem est mentio Dei sine addito, & si ponantur Dei subordinati tales subordinatos Schola nonnisi admisit Plurihcistarum. Tum, quia nunquam dicitur templum esse alicujus Angeli; Ergo Templum sine addito alicujus per Scripturam indicabit divinitatem sine addito. Tum quia probatio quòd Spiritus Sanctus sit persona, ex hoc loco non sumitur; sumi tamen posset, quia debet esse non accidens, sed substantia, & quidem intellectualis personata, nam templum non est nisi personæ. Quare autem præter appellationem templi Spiritus Sancti additur, quòd sit templum Dei, id fit vel ad ostendendam distinctionem personæ, vel ad ostendendam illius distinctè Divinitatem.

Tertia Auctoritas est ex 1. ad Corinth. 12. v. 4. *Et divisiones operum sunt, idem verò Deus qui operatur omnia in omnibus.* Subditur; *Hæc autem omnia operatur unus atque idem Spiritus.* Ex quo loco sic arguitur; *Qui operatur omnia, Deus est*, ex prioribus verbis, qui operatur omnia Spiritus S. est, ex posterioribus verbis. Ergo Spiritus Deus est.

Respondetur. Aliud esse; Spiritum S. esse illum unum Deum, & aliud; eum illum unum Deum appellari, quâ de re hîc agitur. Deinde, argumentum multum probaret, quia concluderet etiam alias personas esse Spiritum Sanctum.

Contra est. Concedamus, interest distinctionem illarum propositionum, cur ex allato textu, prima propositio non verificabitur, cum appelletur expressè Deus, Spiritus Sanctus, si conjunctim utraque propositio, sumatur. Quod autem adducit illum Spiritum S. fore totam Trinitatem, jam alibi solutum est.

Possent alia plura loca adferri, ut ex 2. ad Corint. 3. v. 16. Ubi appellatur Spiritus S. Dominus ad quem debet fieri conversio; tribuitur illi justificatio 1. ad Cor. 6. v. 11. Ad Rom. 8. *Spiritu Dei, aut Filii, Dei dicuntur.* Resurrectio Christi, quæ attribuitur Patri, si verba ut sonant accipiantur, attribuitur etiam Spiritui Sancto, ad Rom. 4. &c.

Et hæc de Divinis satis non Divinè; quia te decet silentium Deus etiam in Schola.

A. M. D. G. Bq;. V. H.

b. M.

INDEX
Titulorum in hoc Opere contentorum.

TRACTATUS I.

DE Deo secundùm se spectato. pag. 5
Prologus. ib.
Analysis totius Theologiæ. ib.
De Genere proximo Theologiæ, ib.
De Differentia ultima Theologiæ. 8
De Divisione Theologiæ. 9
De Necessitate Theologiæ. 10

DISPUTATIO I.

De Dei Essentia, Existentia, & Vnitate. 11
QUÆSTIO I. *Quid sit Deus?* ib.
Difficultas I. Quid non sit primò essentialis conceptus Dei? 13
Punctum Diff. 1. An quidquid Deus continet, ingrediatur dictum conceptum? ib.
Punctum Diff. 2. Utrum Aseitas sit primò essentialis conceptus Dei? 16
Punct. Diff. 3. An Intellectivitas sit primò essentialis conceptus Dei? 20
Difficultas II. Quis sit primò essentialis conceptus Dei. 22
QUÆSTIO II. *An sit Deus?* 24
Difficultas I. Examinantur noviter propositæ Demonstrationes pro Existentia Dei. ib.
Difficultas II. Demonstratur Dei Existentia. 25
Difficultas III. Occurritur Responsionibus. 26
QUÆSTIO III. *De Dei Vnitate.* 29

DISPUTATIO II.

De Divinis Attributis. 31
QUÆSTIO I. *An distinguantur Attributa formaliter ex natura rei ab Essentia?* 33
Difficultas I. Proponitur modus defendendi distinctionem Scotisticam in Divinis. ib.
Difficultas II. Examinantur Impugnationes hujus sententiæ. 35
Difficultas III. Impugnatur distinctio Scotistica. 38
QUÆSTIO II. *An Attributa virtualiter distinguantur in Deo?* 41
Difficultas I. Solutio Objectionum contra allatam explicationem Distinctionis virtualis. 42
Punctum Diff. 1. Solvitur Objectio primaria. ib.
Punctum Diff. 2. Solvuntur aliæ Objectiones. 45
Punctum Diff. 3. Quid de aliis Objectionibus. 47
Difficultas II. An Distinctio virtualis sit Distinctio realis in tertio? 48
Punctum Diff. 1. Impugnatur dicta Explicatio. 49
Punctum Diff. 2. Solvuntur Objectiones. 51
QUÆSTIO III. *An Attributa distinguantur ratione præscindente objectivè?* 52
Difficultas I. Probatur dari Præcisiones Objectivas in Divinis. ib.
Difficultas II. Explicantur reliqua Præcisiones Objectivas in Divinis concernentia. 56

TRACTATUS II.

De Deo Sciente. 58

DISPUTATIO III.

De Scientia Dei in Communi. ib.
QUÆSTIO I. *An detur Actus primus intelligendi in Deo?* ib.
Diff. I. Proponuntur aliqua quæstionem concernentia. pag. 8
Diff. II. Deciditur quæstio 55
QUÆSTIO II. *De Objecto Scientiæ Divinæ in communi.* 61
Diff. I. De Objecto Scientiæ Divinæ increato. ib.
Diff. II. De Objecto Scientiæ Divinæ creato. 64
QUÆSTIO III. *De Divisione Scientiæ Divinæ.* 65
Diff. I. De Divisione in Scientiam simplicis Intelligentiæ & Visionis. ib.
Diff. II. De Divisione in Scientiam necessariam & naturalem, &c. 67
Diff. III. De Divisione in Scientiam, quæ est causa rerum, & quæ non. 68
Diff. IV. De Divisione in Scientiam mediam & non mediam. 71

DISPUTATIO IV.

De Scientia Conditionatorum. 74
QUÆSTIO I. *An detur Scientia conditionalium liberorum?* ib.
Difficultas I. Referuntur Responsiones Adversariorum. 75
Punctum Diff. 1. Responsiones Communiores. ib.
Punctum Diff. 2. Examinantur recentiores Responsiones. 77
Diff. II. Solvuntur Object. ab Auctoritate. 79
Punctum Diff. 1. An hæc sententia sit sententia Semi-Pelagianorum? ib.
Punctum Diff. 2. Respondetur ad Auctoritates S. Augustini. 84
Punctum Diff. 3. Solvuntur aliæ Auctoritates S. Thomæ & Scripturæ. 85
Diff. III. Solutio Objectionum pressius Theologicarum. 86
Diff. IV. Solvuntur Argumenta ex locis magis Philosophicis. 90
QUÆSTIO II. *De aliquibus Conditionatis in particulari.* 92
Diff. I. De Conditionatis disparatis. ib.
Diff. II. An Deus noscat conditionatos suæ voluntatis actus? 94
QUÆSTIO III. *De variis Scientiam mediam concernentibus.* 95
Diff. I. An Scientia media sit necessaria ad operationem sub conditione futuram. ib.
Punctum Diff. 1. Deciditur Difficultas. 96
Punctum Diff. 2. Solvuntur Objectiones. 97
Diff. II. An Scientia Conditionata tribuat infallibilitatem objecto?! 98

DISPUTATIO V.

De iis quæ sunt medium noscendi Conditionata futura libera. 101
QUÆSTIO I. *De medio noscendi futura Conditionata quod est illorum Præsentialitas.* ib.
Diff. I. An futura coëxistant Æternitati ab æterno? 102
Punctum Diff. 1. Argumenta pro Conclusione. ib.
Punctum Diff. 2. Solvuntur Objectiones. 103
Punctum Diff. 3. Notantur aliqua ad solvendas alias Objectiones. 105
Diff. II. Explicatur coëxistentia futurorum quæ admitti posset. 106

Difficul.

Difficultas III. Deciditur de medio noscendi dicta futura, quod est præsentialitas. pag. 108
QUÆSTIO II. *An in Causis Liberis possint nosci futura Libera?* 109
Diff. I. Explicatur primus Modus noscendi dicta futura in causa prout operatura 110
Diff. II. Proponitur secundus Modus noscendi dicta conditionata in excessu supra oppositum 112
Punctum Diff. 1. Adferuntur aliqua concernentia prædictum modum 113
Punctum Diff. 2. Decernitur de hoc modo 115
QUÆSTIO III. *De Physica prædeterminatione Philosophicè, an illa sit medium noscendi dicta Conditionata?* 117
Diff. I. Quid sentiendum de physica prædeterminatione 118
Punctum Diff. 1. Proponitur primum fundamentum contra prædeterminationem ib.
Variæ Responsiones ad idem principium 121
Variæ Instantiæ contra idem principium 128
Punctum Diff. 2. Proponuntur reliqua fundamenta contra prædeterminationem 130
Diff. II. De Fundamentis prædeterminantium 132
Punctum Diff. 1. Proponitur 1. Fundamentum petitum ex ratione causæ primæ ib.
Punctum Diff. 2. Proponitur 2. fundamentum petitum ex indifferentia voluntatis indigentis determinari 133
Punctum Diff. 3. Tertium fundamentum est ex actualitate actionis 134
Quartum fundamentũ est ex iis quæ adfert Nazarius 135
Punctum Diff. 4. Quintum fundamentum ex iis quæ adfert Alvarez cum aliis d. 7. n. 12. 137
Punctum Diff. 5. Proponitur sextum fundamentum ex iis quæ adfert idem Alvarez 140
Punctum Diff. 6. Proponitur septimum fundamentum petitum ex concursu Dei 141
Punctum Diff. 7. Proponitur octavum fundamentum, quod conflatur ex variis Rationibus Thomist. & aliorum 145
Punctum Diff. 8. Proponitur nonum fundamentum ex iis quæ adfert Pont. 148
Punctum Diff. 9. Proponitur decimum fundamentum ex iis quæ adfert Joan. S. Thoma 149
Punct. Diff. 10. Ultimum fundamentum petitum ex nostrorum principiis 154
QUÆSTIO IV. *De Physica prædeterminatione Theologicè* 155
Diff. I. Proponuntur Argumenta contra prædeterminationem ib.
Punctum Diff. 1. Proponuntur Argumenta ab Auctoritate ib.
Punctum Diff. 2. Proponitur Auctoritas S. Script. 158
Punctum Diff. 3. Argumenta à Ratione 160
Diff. II. De Argumentis Thomisticis Theologicis 162
Punctum Diff. 1. Respondetur ad varias Auctorit. ib.
Punctum Diff. 2. Argumenta à Ratione 168
Diff. III. De Decretis mixtè conditionatis 170

TRACTATUS III.

De Deo prout scibili intuitivè 171

DISPUTATIO VI.

De Possibilitate & Principiis Visionis ib.
QUÆSTIO I. *An sit possibilis Dei Visio?* ib.
Diff. I. An possit demonstrari impossibilitas, vel possibilitas Visionis? ib.
Diff. II. An possibilis sit Visio Dei in entitate materialis? 173
Punctum Diff. 1. Examinantur Implicantiæ contra possibilitatem notitiæ materialis attactivæ spiritualium pag. 174
Punctum Diff. 2. Proponuntur aliæ implicantiæ, & decernitur quid sit sentiendum 175
Diff. III. An possibilis sit Notitia comprehensiva Dei? 177
QUÆSTIO II. *De Principiis Visionis* 181
Diff. I. De Principio Visionis quod est species impressa ibid.
Punctum Diff. 1. Solvuntur implicantiæ contra possibilitatem speciei impressæ ib.
Punctum Diff. 2. Continuatio Difficultatis 183
Decernitur de Difficultate 186
Diff. II. De Lumine Gloriæ ib.
Punctum Diff. 1. Quodnam sit munus Luminis Gloriæ? 187
Punctum Diff. 2. An sine Lumine Gloriæ possit videri Deus? 189
Diff. III. De Principio Visionis, quod est intellectus 190

DISPUTATIO VII.

De ipsa Visione Dei 191
QUÆSTIO I. *De supernaturalitate Visionis* ib.
Diff. I. An omni Intellectui creato & creabili supernaturalis Visio? ib.
Punctum Diff. 1. Proponuntur Implicantiæ, quæ stant pro impossibilitate Visionis Dei viribus creatis ib.
Punctum Diff. 2. Proponitur implicantia ex principiis Thomisticis 191
Punctum Diff. 3. Recentiores Implicantiæ 194
Diff. II. Deciditur de Titulo quæstionis 196
QUÆSTIO II. *De Objecto Visionis* 198
Diff. I. De Objecto Visionis primario ib.
Punctum Diff. 1. An sit possibilis inadæquata Dei Notitia & tamen intuitiva? ib.
Punctum Diff. 2. Solvuntur Objectiones 200
Diff. II. De Objecto Visionis secundario 203
QUÆSTIO III. *De Inæqualitate & Æqualitate Visionis* 204

TRACTATUS IV.

De Deo prout volente 207

DISPUTATIO VIII.

De Libertate Dei Prædestinatione & Reprobatione ib.
QUÆSTIO I. *De Libertate voluntatis Divinæ* ib.
Diff. I. Proponitur primus Modus explicandi Actus Dei liberos 208
Diff. II. Proponitur alius modus 210
Punctum Diff. 1. Occurritur Argumentis 211
Punctum Diff. 2. Solvuntur reliquæ Objectiones 213
Punctum Diff. 3. Continuatur Solutio 214
Diff. III. Examinatus tertius Modus 216
QUÆSTIO II. *De Prædestinatione* 219
Diff. I. Ex quonam Motivo de facto facta sit prædestinatio? 221
Diff. II. Notantur alia ad solvendas Objectiones 224
Diff. III. Defenditur Ordo Intentionis & Executionis in Divinis 226
QUÆSTIO III. *De Reprobatione, &c.* 227

TRACTATUS V.

De Deo ut Trino 229

DISPUTATIO IX.

De Quæstionibus Scholasticis hujus materiæ ib.
QUÆSTIO I. *De Personis* ib.

Diff. I.

Difficultas I. Quodnam sit Constitutivum Personarum pag. 229
Punctum Diff. 1. An Proprietates absolutæ constituant Personas? ib.
Punctum Diff. 2. Relatio apud alios sub qua formalitate constituat personam? 232
Punctum Diff. 3. Deciditur de Constitutivo Personarum 234
Diff. II. An Formalitas Personæ & Relationis perfectionem importet in Divinis? 236
Punctum Diff. 1. Deciditur Difficultas 237
Punctum Diff. 2. Solvuntur Objectiones 238
Punctum Diff. 3. Suntné in Trinitate tres perfectiones Relativæ? 240
Diff. III. An detur Subsistentia Absoluta? 243
QUÆSTIO II. *De Processionibus Divinis* 245
Diff. I. Quodnam sit Principium formale ut Quo Processionum Divinarum? 246
Punctum Diff. 1. Adferuntur aliorum Explicationes ib.
Punctum Diff. 2. Explicatur ratio principii formalis ut Quo in Divinis 249
Diff. II. Ex quorumnam objectorum Notitia, velamore sit Processio in Divinis? 254
Punctum Diff. 1. Quid sentiendum de Objectis Increatis? ib.
Punctum Diff. 2. De Creatis Objectis 255
Diff. III. Quænam Processio in Divinis sit Generatio? 258
Punctum Diff. 1. Respondetur ad quæsitum ib.
Punctum Diff. 2. Solvitur principalis Objectio & proponuntur aliorum Explicationes 263
Diff. IV. De Connexione inter procedere & distingui 265

DISPUTATIO ULTIMA.

De SS. Trinitate controversè. 267
Classes variæ Errorum 268
Antiquitas doctrinæ Catholicæ ib
QUÆSTIO I. *De ipsomet Mysterio SS. Trinitatis* 269
Diff. I. Solvuntur Objectiones à Ratione petitæ ib
Punctum Diff. 1. Objectiones Crellii ib
Punctum Diff. 2. Objectiones Goslavii 274
Punctum Diff. 3. Solvuntur aliæ Objectiones 277
Diff. II. Solvuntur Object. ex Scriptura ib
Punctum Diff. 1. Solvuntur Object. ex Evang. *Ioann & Matth.* ib
Punctum Diff. 2. Solvuntur Object. ex S. Paulo 280
Punctum Diff. 3. Solvuntur reliquæ Objectiones ex Scriptura 28
Diff. III. Probatur Mysterium SS. Trinitatis 28
QUÆSTIO II. *De Persona Filii* 28
Diff. I. Solvuntur Object. à Ratione petitæ ib
Punctum Diff. 1. Rationes ex Goslavio ib
Punctum Diff. 2. Solvuntur Object. Crellii & Eunomianorum 29
Diff. II. Solutio Objectionum ab Auctoritate 29
Punctum Diff. 1. Solutio Objectionum ex S. Joan. ib
Punctum Diff. 2. Explicantur aliæ Auctoritates 29
Punctum Diff. 3. Continuatur Explicatio aliorum locorum 30
Punctum Diff. 4. Quæsita quædam proponuntur 30
Punctum Diff. 5. Instantiæ pro Quæsitis & aliæ Objectiones solvuntur. 30
Diff. III. Ostenduntur loca Scripturæ pro Divinitat Filii Dei 31
QUÆSTIO III. *De Spiritu Sancto* 31
Diff. I. Explicantur Auctoritates in oppositum ib
Diff. II. Adferuntur loca pro Divinitate Spir. S. 31

INDEX II.
CONCLUSIONUM.

Ex Prologo.

GEnus in definitione Theologiæ ponendum est, quod sit virtus intellectus, vel Scientia latissimè, Tract. 1. Differentia Theologiæ habetur ratione Objecti, quod quidem formale, sunt Articuli Fidei, scientificè (latissimè licèt) notificantes verum; Tract. 1. Ex quo infertur necessitas Theologiæ ad convenientius habendam fidem, Tract. 1.

Ex Disputatione 1.

De Deo secundùm se.

DEum existere, & esse unum, Disp. 1. etiam Demonstratio ostendit, Primo essentialis conceptus illius, non est ipsa Essentia cum Attributis, d. 1. nec Aseitas, d. 1. nec item Intellectivitas è se, d. 1. sed potiùs Esse, seu Essentia perfectissima, in genere Essentiæ, disp. 1.

Ex Disputatione 2.

De Attributis.

DAtur in Divinis, immò & in creatis, Distinctio Virtualis, d. 2. sed non illa ex natura rei nemine cogitante, d. 2. Inter Naturam & Personalitates, etiam i ordine ad prædicata primo-intentionalia, inter Attribut autem, & in Creatis non nisi in ordine ad prædicata se cundo intentionalia, d. 2. Hæc distinctio, non est di stinctio realis in tertio, d. 2. nec vis producendi diversa, d 2. sed æquivalentia indivisibilis entitatis, ad reperibili seorsim, disp. 2.

NOn tantùm inter Naturam & Personalitates, dantu Præcisiones objectivæ, sed & inter Attributa com parata inter se, & ad essentiam, d. 2. immò & inter forma litates creatas, d. 2. si Attributa & creatæ formalitates, se cundum rationes communes spectentur, d. 2.

PRo statu præcisionis objectivæ, non involvunt se At tributa, d. 2. nec ut distincta per rationem, sunt omni æque perfecta; d. 2. & licèt sumantur simul cum Deitate unum potest esse perfectius alio materialiter, d. 2.

Ex Disputatione 3.

De Deo Sciente.

PRior est formalitas in Deo Scientis, quàm scibilis nobis intuitivè, d. 3. Actus primus Metaphysicus intelligen-

elligendi in Deo datur, d. 3. Scientiæ Divinæ objectum rimarium est Deus: d. 3. secundarium creaturæ. Noscit se Deus in creaturis, d. 3. & ex Creaturis. Noscit reaturas in illismet ipsis, & in seipso, ibid.

SCientia Necessaria & Naturalis, item Contingens & Libera, rigorose loquendo, non sunt idem, sed distinuuntur penes varias formalitates & Connotata, d. 3. Ut ectè dividantur, sic collocari debent, ut Necessariæ Libea. & Naturali Contingens potius opponantur, d. 3. Scintia simplicis intelligentiæ, est causa rerum, d. 3.

AN detur divisio in Scientiam Mediam, & non Mediam, controvertunt Auctores. Si placet, doctriæ & claritatis ergo, tertium membrum constituere, uid obest! inquit Vasquez, d. 3.

Ex Disputatione 4.

De Scientia Conditionalium Liberorum.

DAri in Deo Scientiam Conditionalium Liberorum, de Fide est, d. 4. Scientiam vero Conditionaam, auctoritas & ratio probat. Scientia conditionata on est formalis futuritio conditionati futuri, d. 4. nec dfert primo infallibilitatem objecto, ibid.

Ex Disputatione 5.

De Medio noscendi conditionata Libera.

MEdium noscendi futura Conditionata Libera, non est coëxistentia eorundem Conditionata, quæ lerivetur ab æternitate, d. 5. potest tamen illis tribui aliqua coëxistentia: d. 5. sed hoc medium est, ipsamet præentialitas eorundem, quam haberent pro certa differenia temporis, d. 5. Possunt quoque dicta futura nosci n Causa Libera, prout operatura. d. 5.

PRædeterminatio Physica absolutè loquendo est possibilis, d. 5. v. g. ad impediendum libertatem, sed non tanquam medium noscendi Libera d. 5. Excessus vocationis supra oppositum, non est infallibile semper medium ea noscendi. d. 5.

Ex Disputatione 6.

De Possibilitate & Principiis visionis.

NEc impossibilitas visionis beatæ disp. 6. nec possibilitas d. 6. demonstrari potest; unde etiam hæ propositiones; Demonstrabile est visionem Dei esse possibilem, & Demonstrabile est visionem impossibilem, contradictoriæ non sunt.

NOn est adhuc deducta implicantia ex principiis intrinsecis, quod sit impossibilis potentia materialis cognitione materiali attactiva spiritualium, d. 6. Non est etiam ullum argumentum pro possibilitate talis creaturæ, d. 6. Per locum Theologicum probatur impossibilitas potentiæ materialis attactiva spiritualium, d. 6. Potest tamen præsens oculus elevari ad producendam visionem Dei mortuo modo, d. 6.

COmprehensio Dei creata absolutè implicat, d. 6. Rectè describitur Comprehensio ut sic: Quòd sit notitia intuitiva, profecta à principio, æque ad minimum perfecto, ac est Objectum noscibile, d. 6. Possibilis est species Dei impressa: d. 6. de facto non datur, d. 6. Datur lumen gloriæ, d. 6. Illud non est species impressa, d. 6. sine quo de absoluta potentia posset videri Deus, d. 6. Intellectus noster ad visionem beatam concurrit effectivè d. 6. cujus est ille principalis quidem, sed remota causa, ib. concurritque ad illam immediatè, d. 6.

Ex Disputatione 7.

De ipsa Visione Dei.

VIsio Dei est omni intellectui supernaturalis, d. 7. Implicat ut visio sit formaliter præcisio, d. 7. præcisum tamē potest esse visum, unde & essentia præcisa à Personalitatibus, & è converso, videri potest, d. 7. Nihilominus non est possibile videri unam personam Correlativam, quin noscatur aliquo modo alia, d. 7. Est possibile videri unam personam correlativam visione inadæquata, & non videri aliam personam, ibid. Potest attingi perfectio disparata non attingendo aliam disparatam, d. 7. In sententia ponente Attributa de primo essentiali Dei conceptu, non potest videri essentia non visis attributis, d. 7. Secus in sententia opposita, ibid. Accipiendo item Attributa pro formis metaphysicis potest videri unum non visis aliis, d. 7.

OMnes possibiles creaturæ, possunt videri in Deo, d. 7. Perfectior intellectus cum Lumine gloriæ perfectiorem materialiter ponit visionem, d. 7.

Ex Disputatione 8.

De Deo volente.

DAtur in Deo voluntas, d. 8. Hujus divisiones sunt variæ, ibid. Possibilia necessario amat Deus non tamen summè, ibid. Actus Dei Liber explicari potest imprimis per æquivalentiam unius ejusdemque actus Divini, ad actus novos vel creatos vel increatos, si per impossibile darentur, faciendo id sine mutatione, quod faceret in creatis mutatio, d. 8.

EXplicari etiam rectè per hoc potest, quòd Actus Dei liber, sit ipsemet actus necessarius, prout connotat aliquid, quod potest esse & non esse, d. 8. Non explicamus tamen illum per hoc, quòd cum sit adæquate identificatus Deo, possit diminutè desinere, & quod virtualiter intrinsecè distinguatur ab Actu necessario, d. 8.

PRædestinatio diversimodè accipitur, d. 8. in illa dilectio & electio aliud sunt, ibid. Distinguitur prædestinatio ab electione, d. 8. illa definitivè, est ratio transmissionis rationalis creaturæ in ultimum finem, in Deo præexistens, d. 8. importatque non modo actum intellectus, d. 8. sed & voluntatis, ibid. Prædestinativum decretum non formatur à Deo non præconsulta nostra libertate per scientiam conditionatam, d. 8.

FOrmatum autem est à Deo decretum prædestinativum, ex duplici motivo totali, nempe Divinæ bonitatis, & simul etiam meritorum absolutè prævisorum, d. 8. Ad quod defendendum non est necesse ponere ordinem intentionis in Divinis, distinctum ab ordine executionis, licet defendi potest, d. 8.

REprobatio est duplex; Negativa, & hæc habetur in eodem signo, quo Prædestinatio d. 8. Et Positiva, quæ non est facta ante absolute prævisa demerita, d. 8. Hæc propositio: Deus seligit pro reprobis gratias deefficaces, si faciat hunc sensum, confert Deus auxilia, præinformatus notitia non secuturitionis effectus, vera est. Si autem faciat hunc sensum; Deus facit auxilia incongrua

& ex

& ex appetitu non secuturitionis effectus illa confert, est falsa, d. 8. Etiam parvuli non sunt reprobati ante prævisum absolute originale peccatum, d. 8. Non tenemus reprobationem positivam adultorum factam ob solum Originale, d. 8. Nomine reprobationis non venit aliud quam denegatio selecti auxilii, d. 8.

Ex Disputatione 9.

De Sanctissima Trinitate.

QUamvis detur identitas realis inter Personam & naturam Divinam, non potest tamen dici, quod in sensu materiali Paternitas constituatur natura Divina, constituitur tamen Formalitatibus indistinctis virtualiter à primo constitutivo, d. 9.

QUod attinet ad primo constitutivum Personatum Divinarum sub formalitate v. g. Patris, primò constituitur Paternitate, sub Formalitate primæ Personæ formaliter acceptæ, constituitur Formalitate primæ Personalitatis, idem proportionatè dicendum de aliis Personis, d. 9.

CÆterum proprietatibus absolutis non constituuntur Divinæ Personæ, d. 9. nec relatione, prout habet rationem conceptæ, d. 9. nec per propriam rationem relationis, d. 9. sed, constituuntur referibili hoc est Originibus, d. 9.

FOrmalitas Personæ & Relationis, importat perfectionem, d. 9. sed secundùm nostros conceptus, neque infinitam, d. 9.

COmmodiùs dicitur dari tres perfectiones Relativas, d. 9. nullo autem modo admitti debent tres Deitates Relativæ, d. 9.

NOn datur in Deitate subsistentia aliqua absoluta, d. 9.

DAntur in Divinis veræ & reales Processiones, d. 9. sunt immanentes, d. 9. tantùm duæ, ibid. Processio Activa & Passiva, aliquo sensu distinguuntur realiter, secus si sumantur ita, prout accipiuntur in creatis actio agens & acta, d. 9.

PRincipium formale Quo Processionum, non sunt Operationes naturæ, quæ antecedunt ratione, ipsas operationes Intellectus & voluntatis, d. 9.

NOn item hoc Principium respectu Filii est Intell[ectio] communis, restricta Paternitate: vel respectu Spiritus Sancti volitio communis, terminata Personalitate Patris & Filii, d. 9.

SEd hoc Principium est respectu Filii Dictio, respect[u] Spiritus Sancti Spiratio, d. 9. utraque virtualiter d[i]stincta ab intellectione & Volitione communi, ita ut in[]tellectio v. g. communis, ne in sensu quidem materiali [] Principium Formale Quo Productionis Verbi, d. 9.

IN re non datur intellectus Patris, qui sit in actu prim[o] physico ad intelligere & dicere, d. 9. potest poni [] modo nostro concipiendi, ibid. huic actui primo tribu[] debet potius dicere quàm ipsi Intellectioni, d. 9. Dice[re] tamen hoc est idem realiter cum Intellectione, ibid. for[]malissimè sumptum dicere est de linea ipsius intelliger[e] ibid. licet ab ipso intelligere communi distinguatur vi[r]tualiter, d. 9. In sua specialitate Dictio importat exerci[]tium fœcunditatis paternæ, & locutivitatis, cui per mo[]dum termini, respondet Dictio passiva, seu Verbum, d. 9.

NOn datur ullum Verbum essentiale, seu commun[e] omnibus tribus Personis, d. 9.

EX notitia essentiæ, d. 9. & attributorum, ibid. ex no[]titia item omnium trium Personarum procedit Ver[]bum, d. 9. ex notitia item possibilium, d. 9. & futurorum d. 9. & ex eorundem objectorum amore, spiratus Spiri[]tus Sanctus, d. 9.

SOla processio Verbi in Divinis est Generatio disp. 9.

DAtur hypothesis, in qua si non procederet Spiritu[s] Sanctus à Filio, nullo modo distingueretur positiv[è] ab eodem, d. 9. & alia, in qua positivè à Filio distingue[]retur, quamvis ab illo non procederet, d. 9.

Ex Disputatione ultima.

CRedimus Deum esse Unum in Essentia, Trinum in personis.

SEcunda Trinitatis persona est verè Deus, itemque tertia.

PRÆLECTIONES THEOLOGICÆ

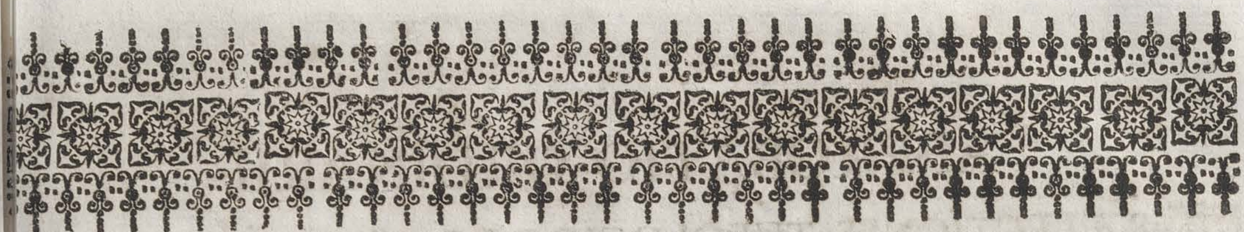
DE

ANGELIS

ET

ACTIBUS HU-MANIS

R. P. Thomæ Młodzianovvski, Poloni,
SOCIETATIS JESU.

VIRGINI
DE ANGELIS,
DEI-HOMINIS
MATRI

DE

ACTIBUS HUMANIS,

PER CASUM ADÆ CHRISTO RESERVATUM NUNQUAM DECLINATÆ,

DE CASIBUS CONSCIENTIÆ,

PRÆLECTIONES THEOLOGICAS

inclinat

Mancipium Ejusdem

T. M. S. J.

APPROBATIO ORDINARII.

PRÆLECTIONES THEOLOGICÆ DE ANGELIS ET ACTIBUS HUMANIS à R. P. Thoma Młodzianovvski, Societatis JESU, S. Theologiæ Professore, non minùs subtiliter, quàm solidè conscriptæ, ejusdemque Societatis Theologorum, ac aliorum Doctorum judicio approbatæ, ut typis divulgentur censeo ac subscribo. Gedani die 20. Maji, A. D. 1666.

Stanislaus Hyacinthus Svviecicki, Episcopus Spigacensis, Suffraganeus Samogitiæ, Decanus Vladislaviensis, Archidiaconus Collegiatæ S. Joannis & Præpositus S. Georgii Varsaviensis, Vicarius in Spiritualibus, & Officialis Generalis Gedanensis & per Pomeraniam.

FACULTAS.

R. P. Provincialis Societatis JESU per Poloniam.

PETRUS PAPIESKI, Provinciæ Polonæ S. J. Præpositus Provincialis.

CUm PRÆLECTIONES THEOLOGICAS DE ANGELIS ET ACTIBUS HUMANIS P. Thomæ Młodzianovvski nostræ Societatis in Collegio Posnaniensi S. Theologiæ Professore aliquot ejusdem Societatis Theologi recognoverint, & in lucem edi posse probaverint; potestate nobis factâ ab Admodum Reverendo P. N. Ioanne Paulo Olivâ, præfatæ Societatis Generali Præposito, facultatem concedimus, ut typis mandentur, si iis ad quos pertinet, ita videbitur. In cujus rei Testimonium has literas manu nostrâ firmatas, Sigilloque nostro munitas damus. Posnaniæ 10. Aprilis 1666.

Petrus Papieski.

L. S.

TRACTA-

TRACTATUS I.

De Angelis secundùm se.

Quæstiones de Angelis, sunt Appendix primæ Partis[1], in qua sub finem tractat S. Thomas de Deo prout Creatore, incipitque discurrere de Creatione, duratione, depositione creaturarum, de causa materiali, &c. Tum primum in quæst. 60. incipit tractare de Angelis. Sed quia priores illæ quæstiones sunt Philosophicæ, accingemus nos examinandis Difficultatibus de Angelis, tanquam de nobilissimis creaturarum speciebus. Sit

DISPUTATIO I.

De Substantia, & quasi substantialibus Angelorum Prædicatis.

DE hoc puncto; Quid nominis Angelus? ita discurrit Arriaga hîc Disp. 1. n. 1. Angelorum nomine intelligimus quædam Entia à nostris sensibus aliena, à Deo distincta & producta; hoc solùm in communi supponendo: nam magis in particulari, An illa sint incorporea? An Intellectiva? Disputatio disquiret.

Cæterum hæc Doctrina

NON SATISFACIT: Nam nomine Angelorum non veniunt animæ separatæ, & tamen illæ sunt entia à nostris sensibus aliena, à Deo distincta, & producta. Item non veniunt nomine Angelorum accidentia spiritualia, quale est gratia habitualis, lumen gloriæ, &c. quæ tamen entia sunt à Deo distincta, producta, à sensibus aliena. Quod autem dicit non venire nomine Angeli e. g. Ens Intellectivum, eò quòd supponeretur tunc id quod maximè discutiendum esset, id non convincit: nam cum disputamus contra Atheos, nomine Dei, dicimus id venire, quod est summum & perfectissimum Ens, & tamen id in Controversia versatur. Licitum itaque erit pro explicatione quid nominis, id ipsum adferre, quod insuper prolaturus es, quando non adsunt alia prædicata explicativa illius nominis.

Potiùs itaque nomine Angelorum venit hoc quod Philosophi appellarunt Intelligentias superiores homine, inferiores Deo, id est Substantias completas, spirituales, creatas. *Dixi Substantias*: ad distinctionem ab accidentibus. *Completas*, ad distinctionem ab animabus. *Spirituales* ad condistinctionem à materialibus. *Creatas*, ad condistinctionem à Deo. Quanquam si, quid nominis Angelus primitivè significet quæratur? significat idem quod missus, quo fundamento dicit Gregor. hom. 34. in Evang. *Nomen hoc esse officii, non naturæ*. Hoc posito. *Sit*

QUÆSTIO I.

De Existentia Angelorum.

QUi negarint Angelos recenset Bagot. tom. 2. disp. 1. c. 1. Eos de facto existere est de Fide. Ratio. Tum quia Ps. 103. v. 4. dicitur. *Qui facis Angelos tuos Spiritus*. Qui locus non facit hunc sensum: quòd Spiritibus utatur Deus ad mittendum & nuntiandum, sed ly facit supponit pro creat, producit, ut colligitur ex Græco. Unde etiam S. Paulus ad Hebr. 1. v. 7. accipit ly facit pro creat: Unde illud facere opponit generationi VERBI. Tum, quia in Script. multa tribuuntur Intelligentiis, quæ supponunt existentiam. Ut Matth. 18. *Videre faciem Patris*. Et 2. Petri 2. dicitur; *Deus Angelis peccantibus non pepercisse*. Difficultas in hoc est: An hæc existentia, naturali ratione, demonstretur? quod hîc expendendum venit.

PRIMA DEMONSTRATIO est, quæ solet desumi ex 12. Metaph. meminitque illius Rainaudus

naudus Theol. Natur. diſt. 3. n. 3. Omne quod movetur aut motum à ſe habet, aut aliunde, ſed omne quod motum à ſe habet, eſt inſenſibile ut anima; quod aliunde, ſenſibile, ut corpus.: quia autem Sol, Luna, Stellæ moventur, debent miniſterio Angelorum moveri: à quo enim alio?

Respondetur. Hoc argumentum non eſſe Demonſtrationem: quia ut ex aliquo effectu bene colligatur aliqua cauſa determinata, debet eſſe talis connexio inter effectum & cauſam, ut impoſſibile ſit illum effectũ ab alia cauſa pendere, vel ſaltem pendere connaturaliter; & ita ex poſſibilitate omnium omnino creaturarum, rectè infertur Dei exiſtentia: quia impoſſibile eſt totam illam collectionem ab alio pendere, quàm ab increato. Ex luce etiam colligimus Solem: quia naturaliter lux pendet à Sole; jam autem motus cœlorum nullam talem connexionem dicit cum intelligentiis: nam inprimis non implicat, ut Deus immediatè per ſe ſolum hunc motum efficiat; non implicat item hunc motum perfici per virtutem aliquam impreſſam quæ ſit diſtincta ſpecie à noſtrate; nam noſtras non habet æquabilitatem. Motus autem contrarios poſſemus ſalvare, per determinatã qualitatem ad motum contrarium. Deinde non agnoverunt Philoſophi impoſſibilitatem motus perpetui artificialis, cur ergo id non faceret ſupremus artifex Deus? & ſi ſphæras aliquas vidimus, quarum motus per multos omnino annos volvitur, una in ordine repoſitione; cur perfectius quid in cœlorũ motu non imaginabimur? Denique nonne hic motus poſſet cauſari à ſubſtantiis ſpiritualibus incompletis h. e. animabus, quas non implicabat contradictionem ab initio mundi poni. Addo, in ipſa propoſitione argumenti, aliquid eſſe difficile: nam quod dicit, omne quod motum à ſe habet, eſſe inſenſibile, ut anima, eſt falſum: quia etiam ſenſibilis anima datur, & tamen habet motum à ſe; Si autem dicas, ut communius dicitur; omne quod motum habet à ſe eſſe ſenſibile ut anima, falſum etiam erit: nam ipſe Angelus, Deus, anima noſtra non ſunt quid ſenſibile; & tamen habent motum à ſe.

Eundem medium terminum ſic aliter proponit Bagot. cit. n. 10. Cœlum non poteſt motum habere ab interiori; Ergo ab aliquo motore diſtincto; hic autem non eſt alius niſi intelligentiæ. Ant. prob. Tum, quia corpus quod per ſe immediatè movetur vivens eſt: & ſicut planta quâ talis, non poteſt ſentire; ita nec ſe movere id poteſt ab interiori, quod vivens non eſt; cœli autem non vivunt. Tum quia, ſi corpus non organicum ſe movet, in eo non eſt pars alia movens primò, & alia primò mota, ſed totum ſe per ſe primò movet, atque ita longè nobilius erit in ratione moventis, quàm ſit vivens: quia ipſum animal movet unam ſuam partem per alteram partem: dicere autem corpus aliquod non vivens eſſe nobilius motivum, motu locali præ vivent repugnat, & eſt contrarium Philoſophoru ſenſui, præcipuè cùm Ariſt. l. 1. de Anima c. 6. omnium Philoſophorum ſenſu dicat; anima eſſe unicum principium motus.

Respondetur. Hoc quod eſt moveri, d pliciter accipitur. 1. Moveri à principio intri ſeco totum illud in ratione totius ſubſtantialit complente: tale moveri, eſt vitale & indebitu cœlis. Aliud eſt moveri ab intrinſeco, ratio alicujus ſuperadditi ipſi toti; jam conſtitut quamvis illud ſuperadditũ ſit unitum intrinſ cè, & tale ſuperadditum non arguit vitalitate conveniréq; poterit illi qualitati impreſſæ, q mediâ conceſſimus poſſe moveri cœlos. Qu attinet ad ſecundam probationem Anteceden tis; Illa multũ probat: quia de facto alicui ſpha ræ à nobis imprimitur motus, tunc quæro: An lic ſit pars alia primò movens, & alia primò m ta, vel non ſit? Si non eſt, movebitur ſphæra m tu perfectiori, quàm animal: Si autem eſt. Erg motus ille non primò convenit toti ſphæræ, deoq; non eſt ſphæricus. Quando autẽ arguen ulterius ſubſumit; Talis motus principium no poſſe eſſe niſi intelligentiam; id negatum, c enim non poterunt eſſe animæ ſeparatæ?

Instat Idem. Cùm probatum ſit, ſpir tus creatos eſſe poſſibiles, & aliqua opera ill exigere ut cauſas connaturales, ſi quis eos neg exiſtere, negare poterit ſolem exiſtere: quia lu iſta ſine ullo creaturæ miniſterio à ſolo Deo pen dere poſſet. Conſtat etiam Deum ſe ſolo no facere, quod per creaturas facere poteſt.

Respondetur. Non probari quòd ſin aliqua opera, quæ connaturaliter nonniſi Ange los exigant tanquam cauſas; ſed ad ſummu probatur quòd motus cœlorum exigat cauſa intelligentem, qualis poterit eſſe Deus, vel ani ma ſeparata. Quòd adfertur de Sole non con vincit: Quia quando videmus poſito aliquo po ni aliud, non poſito non poni, & eſt proporti hujus ad illud, in ratione dependentiæ, bene in ferimus, hoc quidem effectum, illud autem eſſ cauſam, & quia id habetur in luce reſpectu Solis, bene inferimus ſolem eſſe cauſam; lucem autem effectum: quem ipſum ſolem, cùm ſenſu percipiamus, immerito negaremus exiſtentiam illius. Sed motus cœlorum, non eſt major connexio cum Angelis, quàm cum Deo, animabus ſeparatis &c. poſitisque Angelis, non hoc ipſo ponitur motus cœleſtis &c. ideò non habemus fundamentum inferendi ex motu cœlorum, Angelorum exiſtentiam. Quod autem aſſumitur, Deum non facere per ſe, quod facere poteſt per cauſas ſecundas: ad hoc rectè reſpondet Arriaga d. 1. n. 2. quia ſcil. de hoc eſt difficultas: An detur de facto talis cauſa ſecunda, à qua de facto, fiat ille motus? vel ad maximum verum eſt axioma de cauſa ſecunda habente ſpecialem proportionem cum illo effectu; non habet autem

tem talem proportionem Angelus cum illo motu, ut excludat Deum, animas, à tali ratione cauſæ.

INSTAT 2. idem. Artificialis motus eſt à principio intelligente, at per Ariſt. omnis motus artificialis pro principio cauſæ habet circulum; omnis autem hujuſmodi motus fit per vectem; vectis ſpectat ad libram; quæ verò circa libram fiunt, referuntur ad circulum, niſi ergo confundere velis motum artificialem cum naturali, neceſſe eſt, ut nullum omninò circularem motum, quàm merè artificialem, & à principio intellectivo productum agnoſcas.

RESPONDETUR. Bene dici poteſt, eſſe hunc motum & à principio intellectivo mediatè, ratione ſcil. talis & talis qualitatis impreſſæ productæ à Deo. Deinde quamvis de facto motus circularis ſit motus artificialis, cur implicabit de poſſibili qualitas impreſſa, determinata ad motum nonniſi circularem, & æqualiter præſtandum?

INSTAT 3. Nulla facultas niſi intellectiva per Ariſt. in c.1. quæſt. mechan. eſt primò contrariorum effectuum productiva: Solus enim intellectus, utrumque complectens, poteſt eorum cognitionem dirigere; at in motu circulari, mirum in modum reperiuntur contrarietates motuum, eodem enim & unico motu corporis continui, dum una pars antrorſum fertur, altera retrò fertur, idem motus circa axes tardiſſimus, in extima parte ſphæræ velociſſimus eſt, nec locum totalem mutans, dum movetur quieſcere videtur.

RESPONDETUR. Tranſeat quòd motum circularem non poſſit dirigere niſi natura intellectualis, cur eum non diriget anima ſeparata? Deinde argum. multum probat; probat enim non eſſe poſſibilem qualitatem impreſſam gyrativam ſphæræ; hæc enim qualitas deberet facere motus duos contrarios, ut vult Objectio, cùm illos facere non poſſit, ut aſſumitur. Probat etiam non poſſe dari motum rectum, niſi à facultate intellectiva: Quia hic ſemper ſi ſit ſurſum habet rationem acclivis & declivis, antrorſum & retrorſum &c.

2. DEMONSTRATIO eſt petita ab Energumenis, dum tot idiomatibus loquuntur, tantum robur oſtendunt, & loquuntur etiam, faciuntque mala, quæ in Deum ut cauſam principalem referri non poſſunt.

RESPONDETUR. Varietas idiomatis poſſet referri in ſpecies impreſſas conſimiles eis, quas habuerunt Apoſtoli; cùm eas Energumenis poſſet Deus ex altis conſiliis infundere; poſſet item referri in plures animas ſubintrantes: Poſſet referri quod anima ſeparata, videns ſpecies linguarum in aliis animabus, ſimiles ſibi formet. Et Ariſt. Univerſaliter enuntiat in problematis ſ.30. q.1. talia opera energumenorum poſſe à melancholia cauſari. Quod attinet ad robur, cur non poſſet Deus augere illorum vires? Rurſus cur non poſſet hoc referri in animas Gigantum ſubintrantes? Deinde vel ſunt animæ ejuſdem ſpeciei, vel diverſæ? Aut ſaltem majoris perfectionis ſubſtantialis? Pone de poſſibili alias animas ſpecie vel ſubſtantialiter, ut voluit Scotus diſtinctas, ſubintrare, mirandaq; illa facere. Si autem ſunt ejuſdem rationis hoc præſtabunt in robore, quod præſtant animæ Gigantum. Quod attinet ad præciſam portationem ponderum, puto animam non minus poſſe portare, quàm diabolum aliquem; nam uterq; eſt ſpiritus, nec gravatur corporalibus. Quare autem illæ animæ ſeparatæ, plus facere poſſint, ſi ſubintrent energumenum, quàm potuerint conjunctæ? In id principium referri debet: quia conjunctæ ſubſtantialiter, dependent in operando à corpore, hinc robur illarum reſtringitur qualitate corporis. Quia verò animæ illæ ſubintrantes non unirentur ſubſtantialiter, nec producerent illa opera vitali modo, fit ut non ſit principium reſtrictivum roboris animarum, adeoque plus facere poterunt. Opera mala & dicta energumenorum, quòd non poſſint referri in Deum; Concedimus interim: Nam ſi poteſt Deus habitum vitii & erroris producere, cur non & cauſare illa opera? Cùm careant malitiâ, carendo libertate? Sed poterunt illa opera referri in animas ſeparatas malas, in turbationem phantaſmatum, & humorum, cùm conſtet in talibus circumſtantiis, interdum etiam probos viros, ineptire.

PROBANT aliqui exiſtentiam Angelorum ex eo, quòd ſerpens locutus ſit Evæ; Id autem non poſſe referri in aliud, quàm in angelum malum. Sed id non convincit. Fide enim novimus, non demonſtramus illam locutionem, hîc autem agitur de demonſtratione. Quid ſi feciſſet id Deus extraordinario concurſu conſimili ei, quem exhibuit maleficis in Ægypto, antagoniſtis Moyſis? Quid ſi retuliſſet id Eva in animam ſub initium mundi creatam? Quid ſi retuliſſet in animam ſeparatam, præcipuè cùm demonſtraret ſibi Eva, non implicare contradictionem mortem, & cum non habuerit demonſtrationem, extra Paradiſum nullos eſſe homines.

3. DEMONSTRATIO eſt petita ex complemento univerſi. Sed de hac aliàs. Demonſtratio petita exinde. Quòd Deus creavit mundum, ut ea propter laudetur, laude, ex actu comprehenſivo mundi projecta non convincit. Tum quia liberum fuit Deo, creato mundo, creare creaturas intellectuales vel non, & quod crearit, non eſt argumentum, niſi ab experientia, quæ, nulla de exiſtentia Angelorum. Tum quia anima ſeparata poteſt comprehendere univerſum, ut noſcitur ex materia de comprehenſione. Dicere autem quòd anima ſeparata, vix plus aliquid intelligat, quod non intellexerit

conjuncta, eſt dictum contra communem perſuaſionem, nec erit ex eo anima unita in ſtatu violento: Non eſt enim ſtatus violentus, ad quem eſſentialiter ordinatur anima, ordinatur autem ut uniatur corpori & in corpore eliciat operationes dependentes à corpore, adeoque impedientes comprehenſionem univerſi. Denique cur non ſufficiet ſaltem, elevari animam ad iſtam comprehenſionem. Tum quia allata ratio potiùs eſt congruentia, nec enim apparet, quòd ſit demonſtratio, ut inquit Ariſtoteles Propter quid, vel Quia. Vide infra. Quæ ſolent adferri ad probandum, quòd de facto non exiſtant Angeli, non convincunt: Nam quamvis dicatur homo formatus ad imaginem Dei, non ſequitur per hoc negari, quòd in ſuo ordine etiam Angeli ſint imago Dei. Creatio illorum licet clarè non ſit in Geneſi expreſſa: Nam rudi populo & ad idololatriam propenſo fortaſſis id non expediebat propalari. Per multos tamen PP. ſignificatur implicitè in generatione cœlorum, cum ſint incolæ cœli. Et quamvis homo ex ordine ſenſibilium ſit quid perfectiſſimum, non excludit entia perfectiora ſpiritualia.

Quamvis autem exiſtentia Angelorum demonſtrari non poſſit, non ſequitur ex hoc jam illos non exiſtere: Multa enim non demonſtramus quæ exiſtunt: Ut videre eſt in qualitatibus occultis, virtutibus corporum, compoſitione continui &c. Et quamvis quod intelligi non poteſt, exiſtere non poſſit, ſufficit ut à perfectiſſimo intellectu intelligatur, à nobis in ſtatu ſeparationis, & nunc ſaltem per ſpecies alienas.

QUÆSTIO II.

An Angeli ſunt corporei?

OLim etiam Catholici DD. cenſuerunt, Angelos eſſe corporeos. Simpliciter corporeos docuit Hilarius, Elias in or. 1. Nazian. Caſſianus, Macarius Senior. Joan. Theſſalon. Fauſtus & alii, quos refert Franc. Lugo hîc d. 1. c. 1. n. 3. Suar. l. 1. c. 5. à n. 4. Alii tenuerunt illos eſſe ſpiritus cum tenuiſſimis corporibus, ut Origenes, Baſil. Aug. l. 83. quæſt. q. 47. Et 3. de Trin. c. 10. nec id retractavit. Rupertus & Bern. L. 1. De Conſid. c. 4. non audet decidere pro illorum incorporeitate, quibus acceſſit Cajet. in c. 2. ep. ad Eph. Adde illi Caranzam, Canum, Sixtum Senenſem. Unde Suar. hoc docentes, non damnat erroris contra fidem. Sed cum communi

DICENDUM eſt. *Angelos non eſſe corporeos.* Ratio. Tum quia appellantur à S. Script. Spiritus. Tum quia attribuuntur illis actiones, quæ non ſunt propriè corporum: Ut viſio faciei Patris, peccare, & ſimilia. Quod autem abſolutè careant corpore. Ratio, quia in S. Script. conſtanter & ſine addito ſemper appellantur ſpiritus, non appellarentur autem, ſi eſſent compoſiti ex corpore, unde & homines quamvis habeant animam ſpiritualem propter compoſitionem cum corpore, non appellantur conſtanter ſpiritus. Vide Apoc. c. 1. v. 4. c. 5. v. 6. Matth. 10 Vocantur *ſpiritus immundi.* Lucæ 10. *Spiritus ſubjiciuntur nobis. Adminiſtratorii Spiritus*, ad Hebr. 1. Tum quia ſi Angeli conſtarent corporibus quibuſcunque non rectè opponerentur corporibus, opponuntur autem, nam Paul. ait *Non eſt nobis colluctatio adverſus carnem ſed adverſus ſpiritualia nequitiæ.* Idem etiam docet Later. ſub Innoc. III. Quod etiam refertur in capite *Firmiter* de ſumma Trin. *ſimul ab initio temporis utramq; de nihilo condidit creaturam ſpiritualem & corporalem, Angelicam videl. & mundanam, & deinde humanam quaſi communem ex ſpiritu & corpore conſtitutam.* Ubi ly *ſpirituale* reſtringitur ad Angelicum. Locus iſte ex hoc urgetur: Quia ab initio illius dicitur, *Firmiter credimus.* Unde debet ad omnia contenta referri; aliàs daretur hæreticis anſa dicendi, quòd poſt definitiones hoc quidem ſit Articulus fidei, non illud: Et ſi voluiſſet Concil. nonniſi hoc definire, quòd in tempore ſint omnia producta, clariùs dixiſſet omnes creaturas ab initio temporis fuiſſe creatas: Et ſi hic locus ſimpliciter accipi poſſit etiam accipi debebit. Patres qui in oppoſitum citantur, dicit Martinon, locutos non ex traditione Majorum, ſed ex Platonica Philoſophia.

DICES 1. In 7. Syn. Act. 5. refertur de Jean. Epiſc. Theſſal. quod probarit per Epiſtolam, Angelos eſſe pingendos, non Deum, ſunt enim corporei, acclamavit Concil. *Etiam Domine.*

RESPONDETUR ex Joan. à S. Thoma Diſp. 19. art. 1. n. 19. ly: *Etiam Domine*, non referri ad Epiſt. lectam longiuſculam, ſed ad compendium illius, quod fecit Taraſſius Patriarcha his verbis, oſtendit Pater quod & Angelos pingi oporteat, quando circumſcribi poſſunt, & ſicut homines apparuerint, quæ verba nihil ſiniſtri continent, acclamatumque eſt illis; *Etiam Domine.*

DICES 2. cum Cajet. Datur in rerum natura vegetativum ſine ſenſitivo, ſenſitivum ſine motu progreſſivo, intellectivum abſque motivo ſecundùm locum; Ergo etiam debet dari intellectivum ſine ſenſu, cum ſolo motu progreſſivo, quales eſſent mali dæmones, præditi corporibus aëreis.

RESPONDETUR. Inprimis Martinon dicit, non eſſe neceſſe dari omnes gradus poſſibiles. Rainaudus dicit, probare multum argumentum, nempe quòd dari debeat ſenſitivum ſine vegetativo. Catharinus etiam docet apud eundem n. 60. Falſum eſſe dari intellectivum ſine motivo ſecundum locum. Sed de hoc Argum. mox inferiùs.

DIFFI-

DIFFICULTAS I.

An incorporeitas Angelorum demonstrata sit?

PRocedit titulus non de Demonstratione Theologica, hoc est ex principiis Fidei, nec de Morali petita ex congruentia ne universum careat tam excellenti gradu, sed procedit de Demonstratione si non Metaphysica, saltem Physica.

Punctum Difficultatis I.

Demonstreturné intentum per Complementum universi.

PRIMA DEMONSTRATIO desumi solet ex indigentia complementi universi. Eam proposuit magno apparatu P. Laurentius Pikarski meorum Magistrorum Magister, & ante illum Suar. Disp. 36. Met. S. 6. Desumiturque ex S. Thoma pluribus locis, sed & hîc quæst. 50. a. 1. in Corp. & 2. contra Gentes à cap. 46. Angeli sunt substantiæ quæ complent perfectionem universi creati, perfectissima etiam sunt completiva, sicut & forma complet materiam, & animarum omnium ordinem, quoad perfectionem, complet anima rationalis, quæ est perfectissima. Angeli autem sunt creaturæ perfectissimæ: Sed hoc complementum est incorporeum; Ergo & Angeli erunt incorporei. Min. prob. Complementum universi est, per quod universum maximè assimilatur suo principio producenti, quantùm illi assimilari potest effectus, ab ipso productus, atqui hoc debet esse omnino incorporeum. E. Maj. prob. Quia cum universum sit productum in ordine effectûs, & omnis effectus per hoc accipit complementum, quòd quantùm fieri potest, accedat quàm vicinissimè, & assimiletur suo principio: Omne enim agens ideò agit ut assimilet sibi passum, & quò perfectius est, eò perfectius assimilat: Hinc etiam universum, per hoc accipiet complementum ultimum, per quod est maximè simile suo principio producenti, hoc est Deo. Quod autem hoc complementum debeat esse incorporeum, adeoque illud, in quo debet fieri assimilatio, ita prob. Quia tunc maximè attenditur perfecta assimilatio effectûs ad causam, quando effectus quantùm fieri potest accedit ad causam in eo, per quod causa producit effectum: Sicut calidum imitatur calidum in calore, & homo Filius, imitatur perfectè Patrem hominem, in esse hominis; quia fit ab eo per id, quo Pater constituitur, in esse hominis; unde si fortè Architectus fuerit, imitatur eundem effectus secundùm id, per quod, constituit domum. Hinc nullus unquam Architectus potuit facere hominem domum, quia nemo constituitur in esse hominis pro totypo, quo tanquam virtute proxima, efficit domum: Atqui id per quod Deus hominem produxit est omnino incorporeum; Ergo id per quod universum perfectè quantùm fieri potest assimilatur suo principio incorporeo, debet esse incorporeum. Min. immediata prob. Quia Deus produxit universum per intellectum & voluntatem, ergo ut universum assimiletur, quantùm potest perfectè virtuti sui principii, debet intellectui & voluntati illius assimilari; sed quod est perfectum intellectuale, debet esse omnino spirituale, neque ejusmodi intellectuale, dari implicat; Ergo id per quod universum assimilatur Deo, secundùm quod illud produxit, debet esse omnino incorporeum.

Subsumptum hoc, quòd scilicet intellectuale debeat esse incorporeum probat ibidem, devolviturque ad hoc quòd intellectuale completum non implicet; sicque id probat; Quando in aliquo genere invenitur imperfectum, oportet existere in illo genere perfectum: Cùm ergo in ordine universi, reperiatur intellectus imperfectus, nimirum anima rationalis, debebit etiam reperiri intellectivum perfectum, hoc est Angelus. Porrò existente imperfectiori, necesse est præexistere tunc perfectum in illo genere, quando imperfectum non est via ad perfectum, ut productio partis, est via ad productionem totius: Vel quando perfectum existit in imperfectiori, tuncque præsupponitur imperfectum perfecto, ut ordo naturæ ordini gratiæ, quæ ponitur in natura. Cæterùm perfectius semper præexistit, & sic prius animatur cor, quàm pedes. Cùm ergo Angeli sint digniores quàm animæ, existentibus animabus, erit necesse præexistere Angelos.

RESPONDETUR. PRIMUSQUE MODUS hic potest haberi. Negando scil. Maj. Prob. ejus non ostendit de facto dari tale complementum; imò cum Deus liber fuerit in producendo, cum tanta, vel tanta perfectione mundum, non datur demonstrativa ratio, quòd Deus hac sua libertate usus sit ad ponendum perfectum gradum intellectivi. Unde illud complementum poterat esse aliud, & non Angeli, complementumque illud debet stare in creaturis perfectissimis, quas Deus esse voluerit, sed non perfectissimis in ipsa rei natura. Et S. Th. ut docet Cajet. & Ferrar. ponit hanc rationem pro congruentia, ut solet in explicatione aliorum, ad fidem revocabilium.

SECUNDUS MODUS est, qui magis petit intentum objicientis. Negando Min. cum sua probatione idque ex eo. Duplicia sunt agentia, quædam univoca, alia æquivoca: Univoca volunt sibi assimilare passum, hocque probant ibi adducta; hæc autem quæ æquivoca sunt, non debent sibi assimilare passum; sed si sint intellectualia, sunt agentia per ideam. Porrò assimi-

assimilatio hæc, quæ habetur ad ideam, non debet esse assimilatio in ratione entis & intellectivi, sed in ratione exprimentis hoc, quod ideatum est; & ita Architectus est causa æquivoca domus; unde & assimilatio domus non debet esse in ratione intellectivi, sed in ratione habentis talem compositionem, qualis fuit ideata. Cùm ergo Deus universum hoc operatus sit tanquam causa æquivoca, similitudo etiam complementi hujus universi potuisset esse non in similitudine ad intellectivum, sed in similitudine ad ideam, quam Deus liberè habuit de hoc mundo: Nunquid enim implicasset contradictionem fieri mundum sine ulla creatura intellectuali? Et sicut leo assimilatus est illi ideæ, quæ habita de illo à Deo sine assimilatione in ratione intellectivi; ita idem potuisset evenire toti universo.

Tertius Modus occurrendi eidem argumento est, in quantum videtur velle demonstrare, quod omne incorporeum sit intellectivum; de quo aliàs.

Quartus Modus occurrendi difficultati est. Negando quod universaliter existente imperfectiori, sit necesse existere perfectius: Nisi utrumque ad idem necessariò ordinetur, & ita existente unâ longitudine, non est necesse existere perfectissimam longitudinem, positaque unione corruptibili inter bruta, & quæcunque viventia, non est necesse poni unionem incorruptibilem, &c. Licet positis imperfectioribus membris præsupponatur cor & cerebrum, quæ sunt quid perfectius, eo quòd hæc omnia ordinentur ad idem animal: Quanquàm Recentiores dicunt simul hæc omnia poni.

Quintus Modus est Retorsio. Probat enim argum. nihil, quia multum: Probat autem dari omnes possibiles rerum species quamvis sint infinitæ; id enim deposcit vis argumenti: Nam universum quà tale non est completum saltem sine omnibus speciebus. Probat item debere dari intellectum, qui sit sibi species aliquorum objectorum, quæ enim implicantia in tali intellectu? Probare deberet dari speciem mediam inter hominem & brutum, &c. Quod si dicas cum Cajet. & Suar. cit. n. 7. quòd sufficiat ad perfectionem universi nonnisi habere gradus rerum. Contra erit; Quia argumentum tuum probat dari etiam species rerum. Deinde cur hic gradus sufficienter non salvabitur in solis animabus, quæ sub formalitate spiritualis diversum gradum ingrediuntur à gradu nonnisi materialium.

Neque valet si dicas, inde inferri quod dentur Angeli eo quod non debuerit tam perfectus ordo intellectivi in tam infimo statu relinqui, non inquam valet: Quia, si ly non debuit, significat non congruebat Conc. si ly non debuit significet demonstratur, vel infertur saltem per causam physicè necessariam; Nego Ulteriùs non decuit universum esse sine tal complemento, concedo si ly non decuit impor tet congruentiam, sed nego si importet demon strationem. Quamvis autem sit mira varie tas specierum in sensitivo, non est necesse dar similem in intellectivo: Quia illa varietas non nisi congruit, sed non adfert necessitatem, & sicut inter ipsas animas rationales non datur di stinctio specifica, quamvis illa detur in sensiti vis, ita poterat illa non dari distinctio, in intel lectivo.

Punctum Difficultatis 2.

Examinatur ulterius hæc ratio, & adferuntur aliæ.

HUnc eundem medium terminum de com plemento universi proponit Esparza quæs 1. a. 17. Finis primarius rerum omnium creatu rarum est laus Creatoris ex Prov. 16. v. 4. Hi autem finis haberi non potest nisi inductis in u niversum substantiis intellectualibus comple tis: Nam animæ nostræ dependentes in co gnoscendo à sensibus præstantissimas veritat nonnisi ænigmaticè cognoscere possunt; qu verò laus Dei derivabilis ex creaturis commen suratur necessariò perfectioni cognitionis circ ipsas, fit ut nisi dentur creaturæ purè intelle ctuales, non habeatur prædictus finis.

Respondetur. Finem primarium es quidem laudem Dei, sed talem qualem Deu habere voluerit, non demonstratur autem vo luisse Deum laudem à puris creaturis intelle ctualibus petibilem.

Instat 1. idem. Non datis hujusmodi sub stantiis non posset reduci in actum secundum v motiva, quæ inest reliquis creaturis ad cogn tionem comprehensivam, tam uniuscujusqu rei quàm omnium collectivè: Hoc autem no possunt facere nisi Angeli, quibus non positi ita se gessisset Deus ac pictor, qui cæcis propo neret pulcherrimas imagines.

Respondetur. Animas separas cæter paribus, h. e. si illis infundantur species vel i las sibi parent, posse comprehendere reliqua o mnia. Quod adfertur de imagine, non convin cit; quia imago primo per se ordinatur ut v deatur, ideoque cæcis proponi non debet, pr marius autem usus existentiæ universi non es ut pro omni circumstantia à creatura intelle ctuali comprehendatur.

Instat 2. Inanimata ex una parte retinen quantum est de se uniformem semper operan di modum, ex alia parte omnia existunt imme diatè propter hominem, qui non est semper un

fo

rmiter dispositus, sed varietatem subit, indi-
tque ut proportionali varietate, subveniant
i omnia quæ sunt infra ipsum, tum ad tuen-
m salutem corporalem, tum maximè ad cor-
ctionem pravorum morum, ad quod facien-
m non est idonea, nisi causa prædita intellectu
voluntate; nec sufficit homo exactè conferre
er se singulas mundi partes, destituiturque
tivitate ad inducendam tantam varietatem
uviarum, serenitatum, &c.

Respondetur. Non demonstrari quòd
ec omnia non fiant immediate à Deo, imò
iòd non possint fieri ab anima separata, modo
beat tales species gubernationis quales An-
lus, præsertim cum agendo talia, non esset de-
iganda. Ex istis etiam eventis multa refer-
debent non in Angelos, sed in causas natura-
, ut pluvia, &c.

Instat 3. supponitque pro principio, ea
nvenire in genere, quorum ratio communis
æeminet quibuscunque rationibus differen-
libus eorundem: & ita plantæ conveniunt in
tione generica viventis, continenturque sub
o, & eodem gradu perfectionis: quia ratio vi-
ntis, quæ est illis communis, est majoris perfe-
ionis, quàm alia differentialis ratio plantæ.
uta verò & plantæ non sunt ejusdem generis,
oad perfectionem & æstimabilitatem: quia
hil est utrisque commune, quod præemineat
ædicatis omnibus, per quæ differunt inter se.
pponit rursus quòd substantiæ Intellectuali
eatæ insit genus perfectionis longè diversum
perfectione non intellectualium. Ex quibus
fert; Cùm ergo necesse sit ex ipsa natura rei,
detur in universo omne genus entis, ac perfe-
ionis, debebit etiam dari substantia intelle-
ualis: quod ipsum ab art. 15. sic probat, univer-
m istud & quælibet alia collectio rerum crea-
lis à Deo, est undequaque perfecta: quia uni-
ersum est essentialiter opus Dei, Dei autem
rfecta sunt opera: Jam autem de conceptu
rfecti est, ut illi nihil desit eorum, sine quibus
t ineptum ad suum finem, ad perfectionem au-
m universi spectat, ut in eo emineat omne ge-
us perfectionum absolutè possibilium, ut ita
pareat omnis perfectio præexistens in causa;
fectus enim, naturaliter est ostensivus, perfe-
ionis præexistentis in causa.

Respondetur. Non satis liquet primum
uppos. nam omnia bruta & homines conve-
iunt in ratione animalis, & tamen rationalitas
ominis melior est animalitate. Nos quidem,
uia ignoramus differentias specificas planta-
um, fit ut in illis maximè æstimemus rationem
egetativi. Sed inde non sequitur in objecto
pso differentias illarum specificas non esse me-
iores. Directè ad Argum. Respondetur.
Quòd universum sit perfectum perfectione es-
entiali, & extra essentiali, tali, qualem Deus
voluit, non autem esse perfectum tali extraes-
sentiali perfectione qualem posset habere: Ne-
gatur autem esse de essentiali perfectione uni-
versi, existentiam Angelorum. Dei omnia
perfecta sunt opera excludendo imperfectio-
nem positivam, & dissimilitudinem ad ideam
Divinam: Sed non excludendo imperfectiones
negativas. Effectus ostendit nobilitatem cau-
sæ, si velit causa illum existere, quod demonstra-
tivè non ostenditur de Angelis.

Idem medium sic proponit P. Adrianus Pi-
karski innotescat mihi hodie fide Divina, vel a-
liunde esse productum mundum corporalem,
generationibus obnoxium in spatiis imaginariis,
constet mihi de terra, aquâ, aëre, non de igne;
bene inferam dari illic ignem. Ergo etiam be-
ne inferam supposito quòd sit mundus, dari An-
gelos, quia non minus mundus corporalis qua-
tuor elementis quàm mundus absolutè omni-
bus gradibus entium constat.

Respondetur. Negando Cons. Dispa-
ritas est. Quia cùm supponatur futurum illic
mistum ejusdem rationis cum nostro, bene in-
fertur per locum intrinsecum, dari etiam inibi
ignem: hoc ipso enim non esset mistum ejusdem
rationis, inferreturque existentia ignis ex con-
versione & necessitate physica ad mistum.
Nulla autem necessitas physica, & connexio,
est existentiæ Angelorum, cum reliquis. Est
quidem verum omne id, quod intendit efficaci-
ter Deus, existere: Sed Nego quòd intenderit
existentiam Angelorum. Nego voluisse assi-
milationem sui in gradu intellectivo.

Instat Idem 1. Deus intendit primò pro-
ducere universum. Ergo cum integritate exigi-
ta ab universo, secundùm quod est formaliter
universum.

Respondetur. Quòd non demonstretur
Deum intendisse producere universum, secun-
dùm grammaticam acceptionem universi, h. e.
ut nihil desit illi quoad gradus entis, sed inten-
dit producere universum, h. e. cœlum, plantas,
homines &c.

Instat 2. Licèt liberè Deus producat
creaturas, debet tamen illas producere cum
omni integritate debita.

Respondetur. Concedendo quòd Deus
producat creaturas cum Metaphysica & Phy-
sica illarum integritate. Sed Nego quòd ad
Metaphysicam vel Physicam integritatem cu-
juscunque producibilis universi, spectant An-
geli. Concedo quidem operari Deum omnia
secundùm suam inclinationem, quam habere
voluerit: sed nego illum habuisse inclinationem
ad existentiam Angelorum.

Instat 3. Id quod est imperfectius, datur
extra hominem per se & completum scil. cor-
pus. Ergo multò æquiùs datur extra homi-
nem

nem per se & completum, id quod est incompletum in homine scil. rationale.

Respondetur. Anteced. est difficile, quod enim extra hominem corpus completum; Cùm omne sit incompletum & pars compositi. Sed interim distinguitur Cons. Multò æquiùs datur completum intellectivum, h. e. debet dari. Nego. Multò æquius datur, h. e. congruit quamvis sine ulla necessitate, physicæ connexionis Conc. præcipuè quia per experientiam & sensum, noscimus corpora præter hominem, & hæc fundant demonstrationem physicam; non novimus autem per demonstrationem ullam, Angelos.

Instat 4. Nulla imperfectio moralis potest placere primo Legislatori; Ergo nec ulla imperfectio physica naturæ auctori.

Respondetur. Nullam imperfectionem physicam positivam placere Auctori naturæ: Posse tamen placere imperfectionem physicam negativam, qualis esset defectus existentiæ Angelorum.

Instat 5. Vitiaretur corpus, si careret capite; Ergo vitiaretur universum, si careret Angelis.

Respondetur. Neg. Cons. Disp. quia illud prius dicit necessitatem physicam propter influxum, legitimam receptionem sensuum. Nulla autem talis connexio, inter Angelos & alia entia. Cæterum si homo non haberet caput, excogitaretque Deus aliam symmetriam, non esset occasio arguendi vitii.

2. Demonstratio. Quâ utitur Suar. n. 24. Si Angeli constarent corpore, illud ordinaretur ad spiritum ut ad formam, sicut materia ad formam; hoc non potest dici; quia spiritus non unitur corpori propter bonum corporis, sed ut illo tanquam organo utatur, & non est forma propter materiam, sed potius materia propter formam; quia semper ignobile, est propter nobilius. At corpus non potest servire Angelo ad operationem: Servit enim per sensus, quos non haberent Angeli, sed haberent corpus simplex non mistum; quia esset futurum immortale & incorruptibile.

Respondetur. Demonstrari debere, quòd non possimus Angelis sensus proportionatos, & deservientes ad varias notitias tribuere; licèt non essent ejus rationis cum nostris sensibus, & si distinguuntur non quidem objecto, sed specie entitativa sensus brutorum, cur etiam sensus Angelorum non possent distingui specie entitativa è nostris sensibus? Et hoc esset fundamentum ponendæ hujus distinctionis, insuper fundatum in ly *non implicat*; quod fundamentum non ostenditur, quòd in præsenti non sit sufficiens. Deinde illegitimè infertur, haberent corpora Angeli immortalia; Ergo non mista, nunquidné nostra post resurrectionem non erunt immortalia ratione ind[i]solubilis unionis, & tamen mista?

Instat Suarez. Talis corporalis cogni[tio] potiùs imperfectionem Angelis adferret.

Respondetur. Etiam animæ adfert, [&] tamen inde non arguitur animam non uniri co[r]pori; Ergo nec rectè arguetur exinde præc[isè] deesse Angelis corpora.

DIFFICULTAS I[I].

Quid est incorporeitas Angelorum?

Spiritualitas noscitur ex oppositione ad co[r]pus. Hinc indagando quid sit incorpore[i]tas seu spiritualitas angelica, indagandum e[rit] quid sit corpus.

Explicant 1. Aliqui quòd spiritualit[as con]stet in negatione partium; quâ explicatione [u]titur Vasq. Hurt. Suar. recent. Sed posse re[m] spiritualem habere partes, docuit Suarez. A[r]riaga. Oviedo in Philosophia.

Expendendæ sunt rationes utriusque pa[r]tis.

1. Argumentum format Arriaga pro su[a] doctrina. Quia in homine datur unio spiritu[a]lis, hæc autem est divisibilis; Ergo ratio spir[i]tûs stare potest cum inclusione partium. Quo[d] sit divisibilis, probatur, quia si esset indivisib[i]lis quoties homo vel nutritur, vel amitteret a[li]quam partem materiæ, toties unio mutare[tur]: Nam, eadem unio non est indifferens u[t] jam has, jam illas partes uniat, utpote essentia[li]ter determinata ad hanc nonnisi partem materiæ. Non potest autem dici toties unionem mutari; quia unio est de essentia compositi quod non dicetur essentialiter mutari per nutritionem. Deinde nutritio procedit ab anima conjuncta, si autem deperderetur unio i[n] nutritione, procederet ab anima non unita.

Responderi potest. Quòd ille modu[s] non sit spiritualis, sed si esset, tunc posset dici tot esse modalitates quot minima unibilia: Esset autem adhuc totum illud unum per se, quia esset inter partes essentialiter ordinatas ad se id autem constituit unum per se; illæ autem uniones non haberent rationem partium, sed essent plures in suo genere totales, ad eum modum; quo si se penetrarent Petrus & Paulus; modalitates illorum non haberent rationem partium, sed plurium totorum.

2. Argumentum illius est. Angelus movendo sese in ictu oculi acquirit successivè infinitas præsentias totales; in quacunque enim parte habet præsentiam totalem: Cùm ergo illæ partes sint infinitæ, etiam præsentiæ erunt, & tamen infinitæ, spirituales.

Respondetur. Cùm præsentiæ illæ connumerentur partibus, sicut partes non sunt infini-

finitæ, ita nec præsentiæ. Deinde falso supponitur, ubi esse modalitatem, sed hoc etiam concesso, illæ præsentiæ non haberent rationem partium, sed rationem plurium totorum.

3. ARGUMENTUM ejusdem est. Quando video longum terræ spatium, non solùm visio externa, sed etiam interna quæ est spiritualis, habet partes integrantes; quod ipsum probatur. Quia partes remotiores non ita clarè videntur, ergo non est eadem visio indivisibilis de utroque; si enim esset eadem, quomodo esset magis & minùs clara, intensa, &c.

RESPONDETUR. In probabilissima sententia secunda operatio est simplex ac indivisibilis qualitas, & tamen potest unum terminum clarius, alium non item exprimere: Et ita, cùm aliquis dicit actù reflexo: Habeo cogitationem de essentia Dei, ly habeo cogitationem, cognoscitur per actum intuitivum, attactâ essentiâ Dei, nonnisi abstractivè. Rursùs, si quis haberet intuitivam cognitionem visionis beatæ, clariùs videret visionem, quàm Deum præsentatum ab illa; unde talis cognitio docetur non fore beatifica: Ex quibus eruitur quòd una eademque indivisibilis cognitio æquivalenter multiplex possit objectum clariùs, aut obscuriùs repræsentare, diversitate orta ex ratione terminorum. Unde per Recent. Suar. illa cognitio respectu objecti clari, tota erit clara, & respectu objecti obscuri tota obscura.

Quando autem urget Arriaga. Quod si detur de toto mari indivisibilis cognitio, quod inquam ablatâ unicâ guttâ mutanda sit cognitio. Hoc etiam non obstat; quia vel cognosco mutationem factam, vel non? Si cognosco, formabo aliam cognitionem, quæ repræsentet ablationem; Si autem non cognosco mutationem, eadem cognitio perseverare poterit, cujus veritas respectu maris includentis illam guttam vera fuit, & ablatâ guttâ per ordinem ad idem mare, prout includens illam guttam semper vera erit.

4. ARGUMENTUM est Oviedo & aliorum; Gratia habitualis constat partibus integrantibus intensivis; Ergo enti spirituali non repugnat esse partium. Et certè intensio & extensio in qualitate tantùm differunt per ordinem ad subjectum: Gradus enim qui uniti eidem subjecto, & indivisibiliter intenso, intensi dicuntur, iidem per diversas subjecti partes distributi, dicuntur extensi.

RESPONDETUR. Negando hoc ipso illos gradus, quia distribuerentur per diversas partes subjecti fore extensos formaliter, sed fore extensos materialiter & similitudinariè. Illustratur hoc instantiâ ex anima rationali petita, quæ tota est in unaquaque parte, & per hoc non redditur extensa formaliter, vel amittens extensionem, si sese reducat in punctum. Rursus, si ponantur plures animæ in aliquo corpore, & distribuantur per partes corporis, non hoc ipso erunt extensæ, & habebunt extensionem nonnisi similitudinariam; quia scil. ponerentur in pluribus partibus, ut solent poni extensa; ita etiam in præsenti gradus intensionis per partes subjecti si distribuantur, non hoc ipso extensionem habebunt. Disparitas etiam in hoc erit; quia si concedantur enti spirituali gradus intensionis, non hoc ipso concedentur partes, sed plures totales in suo ordine gradus, in eadem parte subjecti recepti: Si autem rei spirituali concedentur partes rigorosæ, & extensio supponens partes, non apparet quî tunc posset salvari ratio spiritualitatis.

INSTAT idem. Etsi forma spiritualis non possit educi ex materiali subjecto, tamen illi potest uniri; Ergo poterit Deus gratiam spiritualem creare, & illam unire subjecto materiali divisibili cum correspondentia partium ad partes.

RESPONDETUR. Neg. Cons. quia per unionem non importatur ullum prædicatum destructivum spiritualitatis, quam tu non probas positivè salvari cum pluralitate partium.

Quando autem dicit, potest Deus unire gradus gratiæ continuativè, & tunc manebit gratia habens partes extra partes extensivè; Ergo de ratione spiritus non est negatio partium. Respond. Posse admitti continuationem illorum graduum, sed similem illi, qualis esset si duæ animæ inter se unirentur, non eruntque tunc partes entis spiritualis unitæ, sed unita tota spiritualia.

5. ARGUMENTUM est. Non implicat contradictionem produci rem spiritualem & tamen includentem partes.

RESPONDETUR. Hîc quæri positivum Argumentum, non autem negativum.

Videndæ sunt rationes, quæ probant spiritualitatem non stare cum inclusione partium.

1. RATIO P. Martini Olsrevvski est. Si res spiritualis haberet partes, haberet illas essentialiter frustra; nihil autem est essentialiter frustra. Ex quo etiam principio negatur in Divinis posse dari replicationem. Seq. probatur, quia partes enti spirituali conducerent vel ad esse, vel ad operari; non ad esse, tum quia anima rationalis non habet partes, & est inter substantias spirituales infima, & tamen habet esse sine partibus: Tum quia etiam fingi rationabiliter non potest, quomodo deservire possint partes non spirituales enti spirituali ad esse? Non etiam deservirent ad operari; quia neque ad intellectionem, nec ad volitionem, nec ad motum localem deservirent, hæc enim omnia exercet Angelus sine partibus.

Respondetur. Posse illas partes conducere ad utrumque. Exemplum de Angelis & anima nihil probat; quia non tenet argumentum à modo essendi, & operandi unius substantiæ, ad modum essendi & operandi alius: Sicut non tenet hoc, Deus & Angelus sunt substantiæ spirituales completæ, ergo & anima. Addo animam rationalem de facto esse infimam inter substantias spirituales, sed non de possibili, possibilis enim est imperfectior in infinitum, ex quibus aliquæ possent habere partes.

Secunda Ratio ejusdem est. Quia esse totum in toto & totum in qualibet parte est modus spiritualis existendi; Ergo omnibus entibus spiritualibus conveniet. Nam si pro determinatis entibus nonnisi esset, non supponeret sine addito, pro spirituali existendi modo.

Respondetur. Quòd modus existendi totius in toto, & totius in qualibet parte sit de facto non nisi spiritum, ad quod reflectens sese usus communis accipit talem modum existendi pro modo existendi spiritualiter: Sed cur non posset fieri in alio rerum ordine, ut spiritus totus in toto, & pars in parte existeret? Deinde corpus Christi est totum in hostia & totum in qualibet parte, salvâ ejus materialitate, cur ergo etiam salva spiritualitate non posset spiritus commensurari possibilis toti corpori, & pars parti corporis?

Tertia Ratio ejusdem est. Quia illa substantia, & esset intellectiva & non esset; esset quidem, tum quia omnis substantia spiritualis est intellectiva. Tum quia immaterialia sunt perfectiùs operativa, perfectior autem est operatio intellectualis. Tum quia, substantia spiritualis debet esse vivens: Spiratio enim vitam indicat, & si non viveret, inferior corpore esset: Si autem vivit, non posset vivere vegetativè & sensitivè, hoc enim corporum est; Ergo deberet vivere vita intellectuali.

Non esset autem illa substantia intellectiva: Quia vel intelligeret intellectione indivisibili, vel divisibili? Si indivisibili, ergò perfectiorem actum eliceret, & non connaturalem principio divisibili: Indigeretque ad suum esse pluribus, h.e. partibus, & non indigeret, siquidem à singulis totaliter, utpote indivisibilis produceretur. Si autem intelligeret intellectione divisibili, contra erit. Tum quia partes intellectionum nullas agnoscit melior Philosophia. Tum quia, omne intellectivum debet attingere objectum indivisibile, aliàs non differret à sensitivo; Objectum autem indivisibile, constat, non posse attingi cognitione divisibili. Tum quia, si dabilis est intellectio divisibilis, posset unâ sui parte affirmare, aliâ negare, & consequens intellectionem volitio, posset unâ sui parte amare, alterâ odisse, &c.

Respondetur huic Rationi variis modis.

Primus Modus est. Indiget nova demonstratione, quòd non possit dari substantia spiritualis, non tamen intellectiva, nec obest quòd præ illa excelleret corpus vivens: Nam ratione spiritualitatis, in alio genere excederetur corpus; ad eum modum, quo character est ignobilior substantiâ, & tamen illam, ordine superat: Possetque illa substantia habere operationes non spirituales intellectivas, sed spirituales emanativas passionum, reductivas in pristinum statum, si fortè aliquæ contrariæ quamvis spirituales dispositiones illi inducerentur.

Secundus Modus. Demonstrari adhuc deberet, quòd non posset concedi illam substantiam elicituram aliquas divisibiles, aliquas indivisibiles intellectiones, sicut anima aliquas operationes elicit dependenter à Phantasmatibus materialibus; aliàs non, saltem in statu separationis: Possetque dici quòd terminos complexos operatione divisibili, incomplexos indivisibili attingeret. Casu autem quo intelligeret indivisibili actione, non sequetur actum simpliciter fore perfectiorem principio, sed secundùm quid; ad eum modum quo ipsa ratio actu ex genere actus, est perfectior potentiâ, & tamen elicitur ab illa. Rursus, Quid si illæ partes separari possent & nonnisi in statu separationis indivisibiles operationes exercere? Et sicut quando anima agit aliquid extra corpus independenter ab illo, non sequitur quòd agat supra modum suum existendi, sic nec ageret illa substantia in statu separationis, saltem, indivisibilem intellectionem eliciendo. Sed in statu conjunctionis indigebitnè utrâque parte? Dicere potes, quòd non indigebit, sicut & in nobis sola anima intelligit. Dicere potes, quòd indigeat utrâque parte ad intellectionem indivisibilem; quia rem indivisibilem nihil vetat à duobus principiis in suo genere totaliter produci, ut producitur actus à phantasmate spirituali & ab anima.

Tertius Modus est. Quòd scil. illa substantia eliceret intellectionem divisibilem. Quæ enim in hoc implicantia? Præcipuè si versetur notitia circa divisibilia. Intellectivum nego, quòd debeat attingere objectum indivisibile: Quàm multa enim divisibilia intelligimus? Vel ad maximum verum id de intelligentibus quæ sunt de facto. Adhuc tunc sensatio distinguetur ab intellectione, ipsa inprimis entitate; rursus objecto: Sequens autem volitio intellectionem secundùm rationem boni una parte amaret, secundùm rationem mali, altera parte, odisset. Sicut & intellectus partem veram affirmaret, partem falsam negaret. Ex his

Concludes. Neutram partem positivè demonstrari; non tamen debet dici rem spiritua-

ualem posse constare partibus. Ratio, quia & ullum est fundamentum, & in oppositum est uctoritas. Nec inde trahi potest quòd de facto ntia spiritualia constent partibus; quia nullum ujus fundamentum; & sicut non multiplicanda entia sine necessitate, sic nec partes; in essentiis autem rerum spectandis, quæ non sunt necessaria implicant; essentiæ enim rerum sunt icut numeri; Si autem numerus non indiget nitate, hoc ipso illi impossibilis est: Si enim uo non indiget unitate tertia, terna unitas, illi uo, est impossibilis: Hoc ipso enim non esset uo; Ergo spirituali substantiæ non necessariæ artes, implicabunt in eadem. Tota autem à obis admissa inter gradus spiritualis intensionis per hoc non sunt partes; quia manifestè artes comparantur ut actus & potentia, vel ut xtrema quæ possunt esse idem, quod in præsenti non est; quomodo enim ea quæ partes non abent, possunt habere extremum idem?

Expeditiùs esset dicere unionem spiritualem abere partes; quia hoc est necessarium ad salvandam unitatem & invariationem compositi. sse item necessarias partes in augmento gratiæ, ad salvandam intensionem. Quorum confessio firmat quidem hanc Universalem, quòd ei spirituali ut sic non repugnet habere partes, ed non firmat quòd etiam substantia spiritualis ossit illas habere: Nam nulla illarum est in ubstantia spirituali necessitas. Qui autem assereret, ut sic rei spirituali non competere partes, tueretur si supra allatis. *His positis*

Non Satisfacit explicatio allata. Tum uia, non implicat contradictionem punctum materiale, adeoque carens partibus, ergo de ratione definitiva. Spiritus non est carentia artium. Tum quia, nec Arist. nec quisquam lius negavit Zenoni possibilitatem punctorum materialium, imò hucusque in sententia Aristotelica admittuntur puncta continuativa vel terminativa. Tum quia, Entis positivi, quale est piritus, definitivus conceptus si possit fieri, non ebet dari negativus: Negatio ergo partium, oterit convenire omni spiritui, sed non soli.

Continuatur Explicatio incorporeitatis.

Explicat 2. Arriaga cum Oviedo, cum aliquibus limitationibus, quòd scil. spiritus sit ntitas, cui in statu, qui illi potest naturaliter ontingere, non repugnet formaliter ratione ntrinseci penetratio cum alia ejusdem speciei mninò à se divisâ. *Hæc explicatio*

Non Satisfacit. Tum quia cum Arist. upponimus, quòd puncta si ex illis componeretur quantitas, penetrarent sese; & tamen supponit Aristoteles cum Zenone illa puncta fore materialia; Ergo non est de ratione materialis ut sic, oppositique spiritui, esse impenetrabile. Tum quia non implicat contradictionem ut detur qualitas materialis, quæ sit donum penetrationis, nec ostendetur implicantia, nisi per petitionem principii. Tum quia lux, qualitates materiales, species materiales sunt quid materiale, & tamen sese penetrant ut suppono; probatque argum. quo ostenditur singulas qualitates, non habere proprias quantitates, sibi identificatas.

Respondet Oviedo. Quòd species objectorum receptæ in eadem parte, verè non sint omnino à se divisæ, si autem sint in diversa parte, penetrari non posse.

Contra est. Quid sibi vult ly species in eadem parte subjecti non sunt à se divisæ? Si enim hoc significat penetrationem, habetur intentum argumenti, quòd scil. possit esse aliquid materiale, & tamen connaturaliter penetrabile; si autem ly à se non divisæ, non significat penetrationem, quomodo recipiuntur in eadem parte subjecti? Quid item importat penetratio, quod non importet negatio divisionis specierum in eadem parte?

Respondet 2. Arriaga, quòd hîc definiatur corpus non corporeum, aliàs disjunctivè posse formari definitionem, nempe quod sit id, quod per se est impenetrabile, vel quod commensuratur cum impenetrabili.

Contra est. Tum quia, quid implicat rem spiritualem habentem partes, ut voluit Arriaga, commensurari cum re impenetrabili, h. e. corpore? Ergo malè definitur res materialis per dictum commensurari. Tum quia, corpus & corporeum, debent convenire in ratione corporeitatis, de hac quæro, quid importet?

Explicant 3. alii, quòd corpus sit quantitas, aut habens quantitatem, aut dependens ab habente; è contra spiritus. *Hæc explicatio*

Non Satisfacit. Tum quia, omnibus illis debet assignari ratio communis; quæro quæ illa? Tum quia, ex eo potiùs Angelus non exigit quantitatem; quia est spiritus, non verò ideò est spiritus; quia non exigit quantitatem. Tum quia. Ratio corporis, est quid essentiale corpori substantiali, ergo per exigentiam alicujus accidentalis, explicari non debet: Exigentia enim alicujus accidentalis, est posterior conceptu substantiæ; nec videtur posse extrahere rem ad gradum substantiæ; quærereque restabit, per quid ipsa quantitas differat à re spirituali?

Explicat 4. Pontius. Rationem spiritus, per locabilitatem totius in toto, & totius in qualibet parte. *Hæc Explicatio*

Non satisfacit. Tum quia locabilitas est ex alio prædicamento, ex alio, ratio corpo-

ris.

ris. Tum quia non ideò videtur Angelus esse spiritus, quia exigit talem locabilitatem, sed potiùs ideò exigit talem locabilitatem, quia est spiritus. Tum quia impossibili omni loco esset impossibilis locabilitas, & tamen possibilis esset spiritus, ergo ratio spiritus, per dictam locabilitatem, non benè explicatur.

Ut verum fatear, nulla debita definitio occurrit, quæ explicet adæquatè rationem spiritus & corporis.

Explicari tamen sic posset, quòd Ratio Corporis stet in ipsa entitate prout est radix molis. Quo etiam termino utitur Suar. cum limitationibus. D. 36. Metaph. S. 1. n. 1. Quod si quæras quid sit esse radicem molis? Hoc per notiora ita explicari posset, ut radix molis in manifestè corporibus illud sit, ad quod sequitur exigentia partium entitativarum & illa mediante exigentia extreitatis in ordine ad se, & hac ipsa mediante exigentia extreitatis in ordine ad locum. Ad eum modum quo radix rationalitatis exigit formalem rationalitatem, rationalitas admirativitatem, &c. Rursus moles radicaliter in istis quæ non sunt manifestè corpora, est principium ut aliquid ordinetur ad id, quod habet partes, vel terminando illud, vel continuando, &c. Vel non habendo jus existendi extra illud quod habet partes. Denique moles radicaliter est id quod tibi cogitante respondet, dum ex una parte Angelum cogitas, ex alia aliquod punctum materiale.

Econtra Ratio Spiritus erit radicalis exigentia maximæ subtilitatis, ad quam consequitur negatio molis. Sequitur inquam: Quia res positiva non primò importat negationes. Dicit autem spiritus exigentiam maximæ subtilitatis: Quia materialis subtilitas non est maxima. Quæ ipsa maxima subtilitas pro hoc loco clariori phrasi explicari non potest quàm negatione molis. Adscribo hîc verba Martinonis D. 36. in 1. P. n. 10. meliùs spirituale propriè dictum definiretur per negationem illius crassæ entitatis, quam habent omnia corporea, ita ut entitas spiritualis sit purior, subtilior & tenuior, quàm quæcunque materialis creata, vel creabilis.

DIFFICULTAS III.

An incorporeitas inferat intellectivitatem Angelorum?

Intulit eam S. Thomas, & post eum non pauci Thomistæ, sed negavit Grabriel, Occam, Arriaga. Hurt. in manuscript. In hoc vertitur quæstio; An implicet contradictionem ut aliqua sit substantia spiritualis, non tamen intellectiva.

Punctum Difficultatis 1.

Examinantur Implicantiæ.

Implicantia est, quâ utitur recenti Suar. in sua Met. tr. 1. n. 533. Quia talis substantia esset cognoscitiva cognitione spiritua, ergo intellectiva. Ant. prob. quia in suo es, foret perfectior qualibet substantiâ corpore, abstraheret enim plus à materia. Atqui aliq substantia corporea est cognoscitiva, ergo & la spiritualis foret cognoscitiva; nam nobilici naturæ, competit modus operandi nobilior.

Respondetur. Negando Ant. Quamvis autem illa substantia foret quoad gradum spirtualitatis perfectior præ corporeo, non tam foret perfectior quoad singula; possetque n esse noscitiva, sed per operationem spirituale, emanativa qualitatum aliquarum spirituaru. Quando autem adducit ex Dionysio, qui Agelorum intellectivitatem probat per eoru dem spiritualitatem, id non convincit, qu hîc non quæritur auctoritas, sed demonstrati, vel certè verum id est de spiritualitate quale habent Angeli, non autem de spiritualitate sic; ad eum modum, quo cognoscitivum h manum fundat intellectivitatem, non aute cognoscitivum, ut sic.

2. Implicantia est, quam adfert Ovied ex Ruiz, quia scil. immaterialitas propriè constit in potentia recipiendi species utiliter respctu subjecti: h. e. ut illis possit uti; Ergo impossibilis est potentia immaterialis, non intelectiva.

Respondetur. Negando immaterialtatem stare in dicta receptione: Quia non implicat contradictionem esse aliquam substar tiam immaterialem, non tamen receptiva specierum utiliter. Deinde immaterialitas i Deo datur, & tamen non est in illo, illa utilis receptio specierum. Angelus comparatur a sui notitiam ut quid immateriale, & tamen non noscit per species. Rursus si possibilis esset substantia non indigens speciebus, nun quidné jam hoc ipso per locum intrinsecum se queretur, illam non esse immaterialem? Ipsa intellectio est formalissimè immaterialis nun quidné recipit species utiliter? Imò ipsum recipere, supponit jam subjectum, rogo per quid nam constitutum? Cùm nonnisi pro posteriori, recipiat species.

Neque valet si dicas, capacitatem recipiendi species utiliter fundare intellectivitatem nonnisi in his, quæ sunt capacia specierum, non inquam valet: Quia jam non das universalem rationem fundativam intellectivitatis. Denique petitur hic principium: Quæro quare immate-

materialitas fundet rationem intellectivi? Respondetur, quia importat potentiam recipiendi utiliter species: Quæro, quare importet capacitatem utiliter recipiendi species: Respondetur, quia potest per illas intelligere, ergò à primo ad ultimum immaterialitas fundat intellectivum, quia potest intelligere.

3. IMPLICANTIA est ex Herize. Immateriales substantiæ illæ sunt & magis capaces cognoscendi, quæ minùs indigent dispositionibus non organicis, magis, organicis.

RESPONDETUR. Non implicat contradictionem nullo modo indigere dispositionibus organicis, vel non organicis; & tamen non esse intellectivum: Character nullis dispositionibus indiget, & tamen non est intellectivus. Deniq; talis hîc deberet assignari radix intellectivi, ex qua debitè inferatur, Deum esse intelligens perfectissimum; jam autem si ab ista exigentia vel non exigentia organorum, ratio intellectivi desumeretur, non posset inferri maxima Dei intellectivitas: Quia ex una parte Deus & Angeli æque se habent quoad non indigere dispositionibus, & tamen Deus, perfectius est intelligens, præ Angelis: Ex alia parte, ut addit Oviedo, majorem organizationem requirit planta quàm aqua, & equus quàm planta; cur ergò organizatio major equi fundat in illo rationem cognoscitivi, & non fundat in planta? Et ut dicit Arriaga I. P. D. 16. S. I. æqualis est materialitas cœli & formicæ, & tamen formica est noscitiva, non cœlum; Ergo tanta vel tanta materialitas non est principium noscendi.

4. IMPLICANTIA est, substantia quò immaterialior seu spiritualior est, perfectiùs intelligit, ergo virtus intellectiva oritur ex prædicato spiritualitatis.

RESPONDETUR, quòd cum tali de facto immaterialitate, idque in substantiis conjungatur ratio intellectivi, sed non cum immaterialitate ut sic, cùm de facto etiam accidentia spiritualia dentur, nullo modo cognoscitiva.

INSTAT aliquis apud Oviedo. Nulla potest alia ratio assignari spiritualitatis nisi immaterialitas.

RESPONDETUR. Hoc nihil demonstrat: Quia posset dici; scio quòd immaterialitas ut sic non fundet intellectivitatem, licèt nesciam quid illam fundet; sicut possumus scire, & hoc & illud non demonstrat quadraturam circuli, cùm non possim illam demonstrare. Vel quòd intellectivitatem fundet talis in specie immaterialitas, licèt nullo proprio nomine appelletur; sicut si non daretur homo, & daretur animal, dici posset actus ratiocinandi non connecti cum animali ut sic, sed cùm tali animali; quod tamen tunc, non haberet proprium nomen.

Tenenda hîc sunt aliqua præ oculis. Inprimis quòd non implicet contradictionem dari virtutem non limitatam à materia, non tamen cognoscitivam. Deinde cùm dentur de facto spiritualia, quæ non involvunt rationem intellectivi, hoc ipso habetur fundamentum asserendi, quòd conceptus ut sic immaterialitatis, non fundet intellectivitatem, cùm tamen hîc agatur de fundamento universali intellectivitatis. Denique quando aliqua separata non sunt etiam inadæquatè, alicujus formalitatis principativa, nec conjuncta, illam principiare possunt; & quia ratio substantiæ, de se, nec inadæquatè principiat intellectivum, nec item ratio spiritualitatis, ut patet in charactere, fit ut illa, etiam conjuncta, non principient ut sic intellectivitatem.

5. IMPLICANTIA est, quâ utitur Rainaudus, Disp. 2. n. 63. in sua Theol. naturali n. 67. Res aliqua dicitur dupliciter perfecta. Primò secundùm perfectionem sui esse, in propria specie: Quod esse, quia distinguitur ab esse specifico aliarum rerum, tantundem imperfectionis importat rei, quantùm perfectionis reperitur in aliis rebus. Huic imperfectioni ut occurreret auctor naturæ, providit secundum perfectionis modum, quo perfectio unius rei, transeat in aliam rem, quod fit per cognitionem; per hoc enim cognoscens differt à non cognoscente, quo ipsum objectum cognitum, est aliquo modo apud cognoscentem, ut dicitur 12. Metaph. t. 19. & cognoscendo omnia animâ, fit omnia, ex tertio de Anima tex. 5. & aliis; non potest autem perfectio unius rei, esse in altera, secundùm illud determinatum esse, quod habet in re illa, & ideò ut transeat in aliam rem, debet considerari absq; illis, quæ apta sunt illam determinare. Quia verò formæ & perfectiones rerum determinantur per materiam, unde est, quòd secundum hoc res fit cognoscibilis, secundùm quod à materia separatur: Ideò oportet quòd illud in quo talis rei perfectio suscipitur sit immateriale: Nam si esset materiale perfectio recepta esset in eo, secundùm aliquod esse determinatum, & ita non esset in eo secundùm quod est cognoscibilis seu immaterialiter, proindeq; non cognosceretur. Manifestum ergo est quòd immaterialitas alicujus rei, sit ratio, quòd sit cognoscitiva; & secundùm modum immaterialitatis, est modus cognitionis.

Hic totus discursus sic in formam redigitur. Quidquid præter id quod est, potest fieri alia omnia, est intellectuale; Sed res immaterialis præter id quod est, potest fieri alia omnia. Ergo res immaterialis est intellectualis. Maj. prob. Quia per hoc distinguitur intellectuale à non intellectuali. Min. prob. Quia cùm immateriale non coarctetur per materiam, facilè potest transire in alia omnia, & si potest cognoscere unum immateriale, poterit cognoscere & alia immaterialia, fierique ipsa, multoque magis ex tertio de An. t. 7. poterit fieri alia inferiora, noscendo scil. materialia.

Respondetur. Quod attinet ad discursum, ille probat quòd intellectivum debeat esse immateriale, sed non probat conversam, omne scilicet immateriale esse intellectivum: Tota enim vis medii termini est in hoc: Quòd oporteat illud, in quo talis notitia suscipitur esse immateriale, sed non probatur hoc ipso, quia immateriale est, jam debere esse tale, in quo alia, secundùm suas perfectiones suscipiantur. Deinde concedatur providisse Deum alterum hunc perfectionis modum, sed nego illum connecti essentialiter cum immateriali. Quod attinet ad formam, si minor sit universalis, falsa est: Si autem sit in Darii vera erit, sed non concludet intentum; nam debet inferre omne materiale intellectivum. Illa propositio quod non coarctatur per materiam facilè potest transire in alia omnia, si ly facile potest, supponit pro non impeditur vera est propositio: Quia nihil titulo præciso immaterialitatis, ab intelligendo impeditur, sicut nec titulo præciso animalis: Si autem ly facilè potest, supponit pro exigit, essentialiter, falsa est propositio nec ulteriùs probatur. Addo, de facto quidem ea, quæ recedunt à materia, suntque substantia, intelligunt: Sed quæritur: An hoc sequatur essentialiter; summaque nobilitas substantiæ immaterialis, exiget nobilissimam, h. e. immaterialem actionem, sed negatur, quòd exigat intellectionem.

Punctum Difficultatis 2.

Continuatur idem examen.

PErez. disp.3. de scientia Dei proposuit etiam alias Implicantias.

Prima Implicantia est desumpta ex Suarez. Non datur de facto talis substantia, ergo non est possibilis: Neque enim est ratio, cur de facto non esset datus hic gradus. Prob. Cons. Quia anima rationalis deberet tali substantiâ esse melior; jam autem auctor naturæ, incipiens à nihilo ita res ordinat, ut ab infima ad supremam procedat continuè sine interruptione eminentiæ, & subeminentiæ, ita ut nullus graduum locus sit vacuus. Et sicut inter corpora cœlestia, non datur vacuum sed contignatio; aliàs cœlis frustra dedisset Deus virtutem operativam uniformiter difformiter; ita etiam gradus entium substantialium, debent non esse interrupti; alioqui Deus frustra dedisset singulis naturis eminentialem virtutem, manifestandi suam eminentiam, potuissetque aliàs non producere infimam naturam, quod est absurdum: Quia natura proxima infimæ possibili, adeoque eminentior, si haberet intellectum, doleret de eo quòd facta sit infima, & quasi cauda mundi, cùm posset habere locum honoratiorem. Eadem autem ratio est, cur non sit omissa aliqua natura intermedia proxima infimæ: Doleret enim quòd facta sit proxima infimæ, neque posset ostendere suos gradus eminentiæ.

Vis dictæ Conseq. ad hoc revocatur; si natura illa esset possibilis & non est factum miraculum impediens ejus existentiam, de facto existit; sed non est factum; quia non probatur factum: Miraculum autem quod non probatur debet negari, aliàs possemus dicere, aquam connaturaliter posse calefacere, sed esse impeditam.

Addit ulteriùs rationem, cur non detur suprema creatura quamvis detur infima: Quia non est malum Angelo supremo, quòd de facto sit supremus: Homo autem non potuit naturaliter fieri suprema creatura: Quia cætera sublunaria, cœlesti indigent motu: Homo autem non potest movere cœlum.

Respondetur. Negando Conf. Ratio cur non detur de facto creatura immaterialis non intellectiva est, placitum Creatoris, sicut & in infinitis aliis creaturarum speciebus. Quod attinet ad Prosopopœiam inductam, debuisset vi illius etiam perfectissimam producere creaturam: Quia potuisset proxima supremæ, quæ nunc est dicere, hæc quæ ante me est dominatur mihi, & illi nullus, illaque de se dicit sum maxima, & tamen potest illâ inferior esse, habereque se superiorem. Durum autem est, ut præcellant parum nobiliores, & ipsi non præcedantur, sintq; inter cæcos, monoculus Rex. Quod si dicas multitudinem dominantium esse quid malum, tunc infima creatura peteret ne tam multæ creentur, malumque illi esset tot aliis subdi. Deinde si datur de facto infima creatura, ergo non datur minus Dei participativum: Jam autem sicut est Deus chaos quoddam perfectionis, ita creatura est chaos defectibilitatis, ergò potest minus & minus deficere à Deo: imo ex quacunque demonstratione, implicabit dari creaturam perfectissimam, ex eadem forma proportionaliter inferetur, implicare imperfectissimam, & sicut per negantes infinitum implicat linea finita ab una parte, & ex alia parte infinita, sic etiam implicabit finitudo in imperfectione participandi Deitatem imperfectiùs cum infinitudine, participandi eam perfectiùs. Insuper illud etiam non demonstratur, quòd homo non sit, nec posset esse supremus: Quia neque hoc demonstrari potest, de facto ab intelligentiis, cœlos moveri, & quòd nonnisi ab illis moveri possint: Et licèt unaquæq; res sit manifestativa in actu primo suæ perfectionis, hæc enim stat in ipsa connexione prædicatorum essentialium, sed non est manifestativa in actu secundo: Quia ad hanc manifestationem requiruntur termini alii, cum quibus deberet fieri commensuratio, quos omnes, non est necesse existere.

2. Impli-

2. Implicantia est. Quam multis præsuppositis sic idem format, si esset possibilis Spiritus non intellectivus, vel esset informativus materiæ, vel non esset? Si primum, exigeretur à materia, proindeque aut actu existeret, aut haberet causas naturales suæ existentiæ: frustra enim daretur appetitus in materia ad illam formam, cujus nulla causa naturalis daretur. Jam autem nullæ causæ dantur, talis Spiritus productivæ. Si autem non esset informativus materiæ ille Spiritus, ergo distaret magis ab infimo corpore quàm anima rationalis, & homo: Entia enim penitus abstracta à materia, vix cum corporalibus habere videntur similitudinem, ergo deberet esse inæqualis in perfectione cum corpore illa substantia spiritualis: Ergo vel per excessum vel per defectum essent inæquales: sed substantia illa spiritualis, non esset inæqualis corpori per defectum; infimum enim corpus plus quàm duplo exceditur ab homine: quia aliàs homo, non plus valeret, quàm terra; Ergo cùm excedat hominem illa substantia spiritualis, & homo excedat corpus, non poterit illud excessivum hominis esse inferius corpore. Si autem illa substantia spiritualis est inæqualis corpori per excessum, ergo corpus ab illo Spiritu non intellectivo plùs exceditur, quàm excedatur ab homine intellectivo: neque enim dantur species dissimiles, æquales in perfectione; melior ergo erit illa substantia quàm homo; quod est evidenter absurdum, nam substantiale intellectivum evidenter est melius substantiali non intellectivo.

Responderi potest. Illum Spiritum fore informativum materiæ, non tamen sequitur vel illum dari de facto, vel causas illius secundas: sufficit enim, quòd Deus tanquam Auctor naturæ, possit illum producere, ut producit Animam rationalem ipse solus: posset dici, quòd ille Spiritus sit informativus materiæ alîus speciei.

Responderi etiam posset, illum Spiritum non fore informativum materiæ, sed fore substantiam spiritualem, non intellectivam, possetque dici, quòd distaret magis à corpore præ nostra anima, per negationem ordinationis ad materiam, quam dicit nostra anima, sed non distaret magis per inclusionem majoris in omnibus perfectionis.

Immeritò etiam supponit quòd non possint dari duæ species æquales, de quo etiam infra. Deinde si inter dissimilia specie, non potest evidenter pro semper colligi inæqualitas substantialis, nec etiam æqualitas, ergo non est major ratio cur potius æqualitas quàm inæqualitas adstrui debeat; sicut si non apparet in bilance inæqualitas, non arguimus inæqualitatem. Quod autem dicit ideò non adverti inæqualitatem inter species ne appareat evidenter impossibilitas mysterii Trinitatis, in qua distincta specie paternitas à filiatione, habet tamen æqualitatem. Id arbitrarium est. Unde enim scitur de hac intentione Dei? Rursus ne appareret impossibilitas mysterii Trinitatis, noluit Deus elucere in creatura signum distinctionis virtualis intrinsecæ, ergo neque erat necesse occultari illam inæqualitatem, ne appareret evidenter impossibilitas mysterii. Addo non implicat Contradictionem ex ratione generica ut distincta specie sint æqualia, aliàs hoc nec in Divinis salvari posset: nec id implicat ex ratione creaturæ; quia non implicat ut unum excedat aliud in uno genere, & in alio excedatur, sicque se sibi coæquent, & sicut esset mera divinatio dicere quòd color cœruleus non sit æq; perfectus ac viridis; ita divinando dicitur, distinctas species substantiales, non posse esse æquales: & quamvis æqualitas sit unitas in tanta quantitate perfectionis, hæc tamen unitas, non debet esse per continentiam identitatis, sed sufficit ut sit per continentiam æquivalentiæ. Quando autem quærit: quæ sit ratio, cur eadem specie sint æqualia, facilè est respondere quia idem semper est sibi æquale, non possumus autem dicere quòd distincta specie sint æqualia: quia conditionem prædicatorum non attingimus. Et sicut si supra eandem basin ducantur trianguli possunt esse in ratione angulorum æquales, non in ratione materiali, casu quo lineæ unius sint aurum, alîus plumbum, eritque ibi inæqualitas cum æqualitate; ita posset esse in substantiis.

Eundem Medium Terminum sic proponit Esparza Q. 11. art. 1. & supponit inprimis quòd ea quæ sunt invicem dissimilia, sint invicem inæqualia. Supponit rursus, quòd substantia spiritualis sit magis dissimilis omni substantiæ materiali, quàm substantia materialis, alicui materiali, & substantia intellectualis est magis dissimilis cuilibet substantiæ non intellectuali, quàm sit dissimilis substantia non intellectualis, substantiæ non intellectuali. His positis sic arguit; Si possibilis esset substantia ex una parte immaterialis, ex alia parte non intellectualis, possibile esset, ut eadem substantia distaret magis, simulque distaret minus, ab uno eodemque termino: quà enim esset immaterialis, distaret magis à brutis quàm bruta inter se; quà verò non esset intellectualis, distaret minus ab iisdem rebus non sensitivis quàm bruta inter se, nam bruta essent noscitiva, illa substantia non esset noscitiva, utpote non intellectiva. Et aliàs supponitur quòd non posset illa substantia utpote spiritualis sensitivè noscere: Sed impossibile est unam eandemque substantiam magis & minus distare ab eodem termino. Ergo.

Respondetur. Non implicare Contradictionem, unam eandemque substantiam, magis & minus differre, ratione diversorum prædicatorum. Quod ipsum probatur inprimis Inductione in aliis entibus: nam v.g. si comparetur

intellectio spiritualis & brutum ad Deum, magis accedit ad Deum brutum, quod est substantia quàm intellectio quæ est accidens, & nihilominus intellectio spiritualis, sub formalitate spiritualis, & sub formalitate actus, magis accedit ad Deum. Rursus si comparentur inter se visio ocularis, & visio spiritualis, in ratione expressionis ejusdem objecti, magis inter se convenient, quàm intellectio v. g. nigri, comparata ad intellectionem albi, & nihilominus illæ duæ intellectiones in ratione spiritualitatis, & in ratione intellectionis, magis inter se convenient. In Moralibus idem evenit: nam argentum æstimabilitate magis accedit ad aurum, & nihilominus meliores sunt plures solidi æreí accedentes ad unum aureum pretio, quam grossus aliquis argenteus. Hoc ipsum ulterius in hoc principio fundatur: Quia ne unum distet magis minusve, debet id esse, ne sequatur contradictio, quæ non potest sequi, nisi ratione ejusdem de eodem, si autem sit accessus & recessus ratione diversorum prædicatorum, non erit contradictio de eodem, ratione ejusdem. Et hoc etiam modo solvi debent ea, quæ adducit art. 2.

3. Implicantia ejusdem Esparza est. Quæcunque sunt & esse possunt in universo, invicem sibi devincta sunt, per mutuas utilitates: hoc ipso enim redundaret, & perperam existeret, essetque mittendum foras, ut infatuatum sal. Substantia autem spiritualis, quæ non foret intellectualis, foret prorsus inutilis universo: utpote nulla vitali aut transeunti actione prædita: non prædita quidem vitali: quia seclusa spirituali intellectione, non habet quod agat, utpote nec sensitiva, nec vegetativa. Transeuntes etiam actiones non haberet: Nam nec aliud sibi simile, posset educere, nec generare, nec producere aliquid materiale: quia materialia non continentur efficienter in spiritualibus.

Respondetur. Lapis nullam habet actionem vitalem, nec etiam transeuntem: nec enim unus generat alium: quod si sufficiat emanare lapidem ex se suas passiones, idem dici poterit de illa substantia immateriali. Possent etiam tribui illi substantiæ actiones transeuntes, productioque eorum materialium, quæ pullulare possunt ex applicatione activorum ad passiva.

Quid si aliquis ita discurreret, diceretque, quòd illa substantia, haberet notitias immateriales non tamen intellectiones, sicque id illustraret; Ut scil. coincidant operatio spiritualis cum immateriali: nullum enim fundamentum est hæc duo separandi, cum nullibi reperiatur immateriale absque spirituali, ita tamen ut illud immateriale distinguatur ab intellectivo: quia de facto reperitur in accidentibus immaterialitas sine intellectivo, ita ut illa notitia sit quidem immaterialis, non tamen intellectio: quæ duo distingui inprimis ex eo colligitur; Pone sensationes, quæ habeant partes & dicant exigentiam molis: nunquidne si conciperetur il[...] sensatio ocularisque visio sine ulla mole, deb[...]ret jam intelligi per locum intrinsecum, qu[...] illa notitia sit jam intellectio? Apparet erg[...] hæc distingui, quæ duo non apparet, cur p[...] statu nonnisi considerationis distingui possi[...] & non pro statu reali. Rursus probatur o[...]dinariè ex hoc immaterialitas & intellecti[...]tas animæ, quia attingit semota cæteroqui[...] sensibus. Pone ergo illam substantiam nil[...] cognituram semotum cæteroqui à sensibus; [...] tenet fundamentum allatum, sequitur, qu[...] illa substantia, quæ non nosceret, alia, quà[...] cæteroqui sensibus subjecta, non sit futura inte[...]lectiva. Sed cur insuper non poterit nosc[...]re illa nonnisi objecta, cognitione tamen imma[...]teriali?

Ex his apparet, quòd cum difficultate posit[...]va Implicantia substantiæ spiritualis non inte[...]lectivæ adferatur, absolutè tamen.

Dicendum erit; *Implicare talem substa[n]tiam, sed per locum probationis negativum.*

Ratio. Tum quia, ex una parte communi[s] sententia oppositum docet, ex alia parte poss[...] sic rejici onus ostendendæ implicantiæ. N[...] implicat contradictionem, ut sit essentialis co[n]nexio substantiæ immaterialis cum intellect[i]vo, possessioque stat pro communi sententia: [...] autem est essentialis dicta connexio, implicab[...] oppositum. Tum, quia nisi ponatur hæc regu[...]la, ut de possibilibus discurramus conformit[...] ad ea, quæ videmus & scimus, dabitur ansa inf[i]nitarum fictionum, diceturque possibile esse r[...]gibile spirituale, distinctum à præsenti, & cæt[e]ra similia. Quia verò præsentes substantiæ in[...]materiales sunt intellectivæ, etiam de possibil[i]bus idem erit dicendum.

QVÆSTIO III.

De Incorruptibilitate Angelorum.

Præmitto I. *Non esse in hoc difficultatem, utrum Angeli de facto sint incorruptibiles h. [...] non annihilandi, nec desituri*: hoc enim est e[...] Script. Dicuntur enim pœnæ dæmonum for[...] æternæ & Beatitudo de Angelis. Ep. Judæ v. 6 Matth. 18. v. 10. Luc. 20. v. 36.

Suar. & Arriaga colligunt id ex eo quia in La[...]teran. definitur, animam esse immortalem, ac quod deservit ep. Sophronii recitata in 6. Synodo & approbata Act. 13. ubi dicitur; Sic hominum animæ permanent incorruptæ sic Angeli immortales perseverant. Idem docuit Dyon. de Div. Nom. c 4. Athan. L. de Com. Essen. Div. Basil. in princ. Ps. 44. & Aug. L. 12. de Civit. Dei c. 15. Angelos vocat creaturas immortales.

Præmitto 2. *Non esse in hoc difficultatem: An Angeli sint incorruptibiles, prout incorruptibile opponitur corruptibili, sumpto pro composito ex materia*

materia & forma quod sit destruibile: In hoc enim sensu cùm careant unione destruibili, non sunt corruptibiles. Sed in hoc est difficultas: An sint incorruptibiles, h. e. An scil. Angelus sit talis naturæ, ut ei desitio & destructio, competere non possit. Hoc ipsum autem ex Martinon dupliciter adhuc accipi potest; Inprimis absolutè: An scil. Angelus sit talis naturæ, ut per nullam potentiam destrui possit. Deinde: An destrui possit de potentiâ ordinariâ? Quod ipsum subdividitur ab eodem, primò quia ut ille loquitur, in toto ordine causarum naturalium nulla est vis per quam destrui possit, adeoque nulla è causis naturalibus exigit ut res illa destruatur, quare Deus agendo secundùm exigentiam causarum naturalium, non potest illam destruere. Secundò quia res illa naturaliter & intrinsecè, exigit nunquam deficere.

PRÆMITTO 3. *Non esse tantam difficultatem in asserendo quòd nullum sit agens secundùm, quod petat Angelum destrui.* Ratio, quia hæc causa vel esset distincta ab ipsomet Angelo, vel ipsemet Angelus? Non primum; quia nulla creatura potest annihilare, & tamen Angelus non posset desinere nisi per annihilationem: Non etiam secundùm, propter eandem causam.

PRÆMITTO 4. *Non esse in hoc difficultatem: An de potentia absoluta possit annihilari Angelus*: Affirmatur enim communiter: Quia vel est impossibilis per multos creatura inannihilabilis, de quo infrà, vel si est possibilis, nullum est fundamentum tribuendi id Angelo.

PRÆMITTO 5. *An de potentiâ ordinariâ annihilari possit Angelus, quærunt Auctores, & ordinariè decernunt*: cum quibus

DICENDUM est; *Angelos non esse annihilabiles per potentiam ordinariam.*

PROBARI potest 1. Conclusio. Si Angeli essent de potentia ordinaria annihilabiles, id ideò esset, quia scil. haberent intrinsecam exigentiam non nisi certæ & determinatæ durationis, sed ex unâ parte hujus determinatæ durationis, nullum est fundamentum positivum; ex alia parte consensus DD. stat pro incorruptione eorundem; E. apparet illos esse incorruptibiles, sed non sunt incorruptibiles per ordinem ad potentiam absolutam. Ergo per ordinem ad ordinariam.

PROBATUR 2. Quia si essent de potentiâ ordinariâ destruibiles, & dicerentur absolutè immortales, & non dicerentur; dicerentur quidem, quia illos ita appellant PP. non dicerentur autem; quia quod vel ab uno agente in serie agentium naturalium potest corrumpi, non potest dici absolutè immortale & incorruptibile, & ita gratia, nonnisi à peccato corrumpitur, nec tamen dicitur immortalis & incorruptibilis.

Neque valet, si recurras ad Deum secundùm potentiam ordinariam operantem: Nam hoc ipso non essent absolutè immortales. Nec obstet, quòd Deus sit agens altioris ordinis: Quia ex eo quòd D. Deus de ordinariâ potentiâ possit animam rationalem & Angelum producere, non potest uterque dici absolutè improducibilis, quamvis Deus sit agens altioris ordinis. Ergo etiam si D. Deus potest de ordinaria potentia annihilare Angelum, non poterit dici Angelus inannihilabilis, quamvis Deus annihilans, esset intra ordinem naturæ altioris ordinis.

PROBATUR 3. Anima rationalis non est de potentiâ ordinariâ destruibilis: Nam Lateranense definivit animã rationalem esse immortalem, adeoque inannihilabilem, sed non definivit esse inannihilabilem à secundis agentibus: Nam hoc definierat ipse Christus clarè Matth. 18. Ergo definivit esse indestruibilem à Deo, per potentiam ordinariam. E. etiam propter paritatem, Angelus erit indestruibilis vi potentiæ ordinariæ: Nam quod convenit imperfectiori, in eadem serie perfectionis, debet convenire & superiori, intra eundem ordinem: unde si convenit homini discurrere, conveniet & Angelo.

CONFIRMATUR hoc totum. Si Angelus esset annihilabilis per potentiam ordinariam vel ideò esset; quia haberet corpus & spiritum unita unione dissolubili; & hoc non, quia Angeli non sunt compositi modo prædicto; vel ideò esset annihilabilis per potentiam ordinariam, quia constaret materiâ & formâ spirituali, & hoc non, quia materia spiritualis vel est impossibilis, vel nullum est fundamentum illius ponendæ in Angelis. Nec petitur illorum annihilabilitas ex inductione contrariarum dispositionum; quia illarum nullum fundamentum. Non etiam ideò sunt annihilabiles per potentiam ordinariam, quia determinatam exigunt durationem; hæc enim etiam ipsa, arbitrariè ponitur.

Quia verò ordinariè solet institui Examen rationum, quæ probant, Angelos esse inannihilabiles per potentiam ordinariam, faciendum idem erit nobis.

1. RATIO desumitur ex S. Doctore hîc q. 50. art. 5. & proponitur sic; Quod convenit alicui secundùm se, nunquam ab eo separari potest; ab eo autem cui convenit per aliud, separari potest, separato eo secundùm quod ei conveniebat; rotunditas enim à circulo separari non potest; quia convenit ei secundùm seipsum; sed æneus circulus, potest amittere rotunditatem, per hoc quod circularis figura separetur ab ære; atqui Angelo secundùm ipsius esse convenit esse incorruptibilem secundùm suam naturã. E. Min. prob. Quia Angelus est forma quædam secundùm se subsistens h. e. independens in esse à materia. Eadem Min. suadetur ex operatione Angeli, quæ est incorruptibilis; quia objectum illius operationis, à quo accipit speciem & operationem hoc est intelligibile, est incorruptibile, utpote necessarium & æternum, sicut sunt objecta scientiarum; operatio autem rei, indicat modum

dum essendi ipsius operantis, cum unumquodque operetur, secundùm quod actu est.

Respondetur. Negando Min. Negando item illud solum esse incorruptibile, quod non est compositum ex materia. Certè enim ipsæmet operationes spirituales, non sunt compositæ ex materia, de facto tamen desinunt. Quod autem dicitur operationem indicare modum essendi, in hoc sensu est verum, quòd scil. non possit esse absolutè dignior, quàm ipsum suum principium, sed non est necesse, ut sequatur conditionem objecti attacti, utque sit immortalis, si objectum sit immortale: aliàs deberet esse à se, cùm noscat ens à se. Imò ex dicto principio sequitur Angelos defectibiles esse, cùm ipsa illorum operatio deficiat.

Advertit etiam Arriaga hoc Argumentum multum probare, & oppositum: multum quidem, quia si incorruptibilitas Angelorum comparetur cum rotunditate in circulo, sicut nec divinitùs rotunditas potest separari à circulo; ita nec divinitùs annihilari Angelus. Quod autem oppositum probet dicta ratio inde deducitur. Quia quamvis rotunditas non possit separari à circulo, tamen cum sua rotunditate destrui potest, ergo idem de Angelis dicendum.

2. Ratio ex eodem S. Thoma sic proponitur ab Arriaga hîc n. 26. Res quæ caret contrario, & habet causas, semper eodem modo applicatas, & potentes se conservare, semper necessariò conservabitur: Idem enim manens idē, semper aptum est facere idem. Sed Angelus non habet contrarium, & Deum à quo producitur, semper habet æque applicatum ad conservandum; Ergo æqualiter semper conservabitur.

Responderi potest 1. Negando universaliter Majorem. Quia inprimis dantur qualitates materiales, non habentes contrarium, & quæ à Deo solo conservantur, & tamen desinunt, tales sunt species audibiles, sonus, &c. In spiritualibus etiam negant aliqui species spirituales semper retineri. *Hæc Responsio*

Non Satisfacit. Nam quamvis sonus per oppositionem diversæ formæ quæ sit non sonus, non habeat contrarium; tamen propter bonum universi deposcit interire: Si enim omnes soni conservarentur, officerent distinctè auditivæ: habet etiam sonus oppositionem cum specie intra idem genus, nempe cum sono minori; sonus enim major ita superat minorem, ut non possit audiri, & vicissim potest superari à majori adhuc & majori; nihil autem simile potest dici de Angelis. Itaque aliter

Respondetur 2. Majorem scil. esse veram, si ipsum objectum conservandum dicat intrinsecam exigentiam ad conservari; & ita vivens conservatur propter exigentes id dispositiones, illis autem deficientibus, non conservatur: Difficultas autem est: An Angeli dicant exigentiam ad semper conservari? Quod autem id dicant per nostras rationes commodiùs sua detur. Quod autem adfertur, spirituales species deposcere nonnisi determinatam duratio nem, id melior Philosophia negat.

3. Ratio. Suarii est hic l. 1. c. 9. n. 7. Est scil. conforme inclinationi naturali Angeli, u sit perpetuò.

Respondetur. Si loquamur de appetit elicito, hic non probat inannihilabilitatem: qui etiam homines habent appetitum elicitum n moriantur, nec tamen sequitur de potentiâ or dinariâ, esse indestruibilem hominem. Im cùm Angeli sint rectissimi in suis appetentii noscendo se non posse ex intrinsecis principi durare semper, nunquam id appeterent appet tu elicito absoluto. Si autem dicatur hunc ap petitum esse innatum, probandum priùs fore non dicere Angelos intrinsecam determinatio nem durationis. Unde causa naturalis illorum conservationem impediens, esset, determinat durationis exigentia.

Et hæc circa examen Rationum. *Sit*

DIFFICULTAS I.

An Angelus sit inannihilabilis ex gratia pe potentiam ordinariam?

Vidimus Angelos non esse per potentiam ordinariam annihilabiles, restat discuter hæc inannihilabilitas, estné illis per naturam d bita, an verò ex gratia? Potest in præsenti es quæstio de re, & de voce. De re erit, si quis dica non esse in Angelis exigentiam, ne unquam co rumpantur, sed habere id mero favore; De voc erit quæstio, si dicas in Angelis non reperiri præ dicatum obnoxium corruptioni: quia tamen c absolutâ potentiâ possunt annihilari, debetr dici inannihilabiles per gratiam?

Dicendum est; *Angelos per naturam esse in corruptibiles, & non per gratiam.* Est contra Vasq d. 182. c. 2. Martinon d. 36. S. 6. Pro nostra Con clusione est citatus Suarez. Arriaga d. 2. S. Joan. à S. Thom. d. 20. art. 4. & alii.

Pro Conclusione restituentur nonnisi com munes rationes.

Probari solet 1. Auctoritate Lateranen sis sub Leone X. Sess. 8. ubi definitur. *Animam rationalem non solùm verè per se & essentialiter humani corporis formam existere, verùm & immortalem esse.* Ly autem *per se & essentialiter* indubi significat, naturale hoc esse Animæ: quis enim diceret, quòd per gratiam hoc habeat anima, quòd sit informativa corporis? ly autem *verùm* & connectit illud *per se & essentialiter* etiam cum anima. Hinc formatur Enthymema; Anima ex Conc. Lateran. per naturam est immortalis Ergo multò magis Angeli.

Respondet Martinon cit. n. 52. Concil tantùm definit; Animam esse per se & essentialiter immortalem, comparativè ad causas secun das

cis; quod dicit se colligere ex duobus, inprimis quia Concil. utirur Auctoritate Evang. illud autem significat à causis secundis, non posse interimi animam. Deinde quia Concil. dicit, quòd oppositum sit unum ex perniciosis erroribus, non est autem perniciosus error dicere, quòd perseverent continuo beneficio Dei.

Contra est. Concedo uti Concil. Auctoritate Evang. sed nego quòd ex illo loco, non erat animã per naturam, esse incorruptibilem; hoc enim significant illi termini, per se & essentialiter. Et si Concil. dixisset, Animam rationalem esse per naturam non solùm humani corporis formam, sed etiam immortalem, directè conclusisset per naturam competere illi immortalitatem: Ergo etiam cùm dicat per se & essentialiter convenire illi immortalitatem, concludet idem: quia ly essentialiter, est idem, ac per essentiam, & ly per essentiam, idem, ac ly per naturam. Tum, quia ly essentialiter plùs adhuc sonat, quàm si positum fuisset ly naturaliter: quia quando aliquid dicitur naturaliter non posse fieri, adhuc recursus est ad supernaturalem actionem, sed si dicatur essentiale id esse, non datur jam evadendi locus. Tum quia, negare quòd Angelus non exigat incorruptionẽ, videtur contravenire huic, ex gratia est illi incorruptio, & tamen prius illud, concedunt oppositi.

Probari solet secundò. Non implicat contradictionem res, quæ exigat naturaliter esse perpetuò, ita ut triplex sit rerum varietas, quædam quæ naturaliter existunt sed non permanenter, alia permanenter sed defectibiliter, alia permanenter sed indefectibiliter: tales autem Angelos esse suadet locutio Lateran. idem tribuens animæ.

Respondet. Martinon, quòd si daretur talis creatura deberet esse aliqua alia non Angelus; deberet enim esse excellenter perfecta: ex eo enim colligitur naturam Divinam & ejus personalitates esse perfectissimas, quia existunt absoluta necessitate, post illam verò nequit eminentior concipi creata necessitas existendi quàm in ente naturaliter incorruptibili. Porro Angeli non sunt tantæ perfectionis: dicitur enim Ps. 8. v. 6. quod illis paulo non nisi minùs minorati sint homines.

Contra est. Tum, quia necessitas existendi posita in Deo, ideò arguit summam perfectionem, quia est fundata in aseitate, quam quia non haberet creatura, fit ut non deberet esse perfectissima. Tum, quia posset illi creaturæ tribui formalitas perfectissimæ in linea durationis, non verò in linea absolutè entis. Hinc talem perfectionem etiam corporibus & ipsis cœlis tribuere possumus. Tum quia, quamvis dicantur Angeli, nonnisi paulò superiores hominibus, id non probat quòd naturaliter sint annihilabiles, cùm ipsa anima petat etiam non annihilari, in hoc minorata, quia non exigit perpetuum exercitium ejus actus, ad quem ordinatur, qui est informare corpus, vel etiam in hoc minorata, quia dicit ordinem ad corpus. Quanquam fortassis hæc minoratio stat in restrictione intelligendi: pauciora enim Angelis intelligimus.

Probari solet 3. ex Suar. Igni connaturale est calefacere passum, quamvis indigeat influxu Dei, qui liberè exercetur: Ergo etiam naturale erit Angelo semper existere, licèt indigeat concursu Dei qui liberè exercetur: sufficit enim utrobique quòd ille concursus, sit connaturaliter debitus.

Respondet Vasq. Disparitatem esse, quia ignis habet vim & potentiam producendi calorem, ferturque quasi impetu ad talem effectum, ita ut si ei negaretur concursus, violentum id illi esset; at natura spiritualis, ita existit Deo producente, & conservante, ut ipsa non habeat vim ullam, quâ cum Dei concursu seipsam conservet, nec habet inclinationem naturalem, per modum potentiæ, ad existendum, cùm ipsa non distinguatur à sua existentia. Ex eo verò quòd non distinguatur in Angelis esse ab essentia, non sequitur illorum incorruptibilitas: quia corruptibilitas tota stat in hoc, quòd hæc essentia quæ aliquando existit, nutu Dei conservetur.

Contra est. Tum, quia concedo Angelum non habere vim quasi effectivam conservandi seipsum, habet tamen prædicata exigitiva non annihilari, cur ergo hæc non fundabunt naturalem incorruptibilitatem in Angelis? sicut prædicata exigentia in igne, ut ponatur ab illo calefactio, fundant ut illi sit naturale calefacere. Tum, quia vel habet Angelus prædicata quæ magis exigant conservari quàm sonus, species audibiles, &c. vel non habet: Si non habet, ergo conservari illius, ita est illi supernaturale, sicut sono si servaretur semper: Si autem habet Angelus talia prædicata. Ergo naturale illi est conservari: quia secundùm illius prædicata exigitiva: hæc enim idem sunt. Tum, quia nego ex eo nos assumere naturâ suâ Angelos esse incorruptibiles, quia existentia illorum identificatur essentiæ eorundem. Nego item corruptibilitatem Angelorum stare in hoc quòd existentia illorum nutu Dei servetur: hoc enim servari nutu Dei dividitur in membra, h. e. servari secundùm exigentiam prædicatorum, & in servari contra exigentiam prædicatorum: primum illud debetur Angelis, & arguit naturalem conservationem.

Accipit hanc paritatem positam in argumento Cyrillus l. 8. Thes. c. 2.

Probari solet 4. quo etiam Argumento utitur Arriaga Disp. 2. S. 4. si esset naturale corrumpi Angelo, ideò esset: quia habet naturalem non repugnantiam, & capacitatem passivam ad corrumpi. Sed hæc Ratio non convincit, aliàs

exeo

ex eo, quia lapis habet naturalem capacitatem ad patiendum motum sursum, motus ille erit illi naturalis.

PROBATUR 5. Vel habet Angelus prædicata intrinseca, quæ poscunt à Deo ut illum annihilet, vel non habet. Si habet, quænam sunt illa? & si illa habet, qui est distinctus, ab iis, quæ cùm conservantur immediatè à Deo, nihilominus de lege ordinaria corrumpuntur. Si autem non habet talia prædicata, quæ poscant à Deo ut illum annihilet: Ergo habet prædicata, quæ poscunt ne annihiletur: nam illud, non poscunt, fundatur in aliquo positivo: ad eum modum; quia non poscit homo, ut sit, Leo, poscit, ne sit Leo. Quod si poscit Angelus ne annihiletur, naturale erit illi non annihilari: hæc enim idem sunt. Neque hoc erit argumentari à sensu negativo ad infinitatem; sed ostendere positivum prædicatum, in quo negatio illa fundetur, quod positivum prædicatum, intelligitur, per illud poscere non annihilari.

IDEM INTENTUM aliter probat Esparza q. 3. art. 2. Quia scil. Angelus ex natura rei habet potestatem peccandi lethaliter, peccato autem lethali æternitas pœnarum debetur. *Sed hæc ratio*

NON CONVINCIT, quia ex natura rei Angelo non debentur vires supernaturales gratiæ, sine quibus si peccetur, ad maximum non committetur peccatum mortale cui debetur æternitas pœnarum, imò nescimus demonstrationem, quod debeatur etiam mortali. Quando autem dicit, quòd ad puram torturam haberet Angelus appetitum ad sui conservationem: id non convincit, quia non est tortura noscere sibi aliquid non dandum, quod sibi nullo modo debetur, & ad quod nullum ordinem dicit: sicut non est tortura homini, quòd non sit lucidus ut sol. Hinc non esset tortura Angelo si non esset duraturus, si non probas aliunde id illum exigere, imò negabitur habere illum appetitum ad perpetuam durationem.

OBJICIT 1. Vasq. ab Auctoritate Bonav. & Richardi.

Sed illi oppositum sentiunt: Nam agnoscunt immutabilitatem, quam vocant incorruptibilitatem, & hanc dicunt esse in aliquibus rebus per naturam, ut in Angelis.

Adducit etiam Auctoritatem Justini L. qq. q. 13. & Damasc. L. 2. de Fide c. 3. *Immortalis* inquit *est Angelus non naturâ, sed gratiâ.*

RESPONDETUR. Negare PP. immortalitatem Angelis, ut significent de absolutâ potentiâ illos annihilari posse: sed non intelligunt nomine gratiæ, collationem alicujus non exigiti ab Angelis, quo etiam modo explicari debet Auctoritas Epistolæ Sophronii.

INSTAT 1. Martinon n. 50. Creatio ex sensu Patrum vocatur gratia, quia nullis ex parte nostra meritis præcedentibus, factum est, ut crearemur: Ergo & Angelis immortalitas e[…] ex gratia: quia ex gratuita Dei bonitate.

RESPONDETUR. Inprimis concedend[…] intervenire illic gratuitam bonitatem hoc se[…] su: quia oppositum posset fieri. Sed non h[…] sensu, quasi hoc non sit exigitum ab iisdem. D[…] inde multi salvant rationem gratuiti per ho[…] quia productio illorum fuit gratuita; conserv[…] tio autem est idem cum productione. Der[…] que Disparitas adferri posset; quia ut crearent[…] nulla fuit in iis exigentia, quæ datur ut conse[…] ventur.

INSTAT 2. Idem impugnando secunda[…] responsionem immediatè allatam; Nemo dic[…] ignem calefacere per gratiam, licèt prima illi[…] productio fuerit ex gratia. Ergo nec conse[…] vatio Angeli erit ex gratia, ex eo, quia illius pr[…] ductio, fuit ex gratia.

RESPONDETUR. In aliquibus quæ supp[…] nunt nonnisi pro primo suo fieri gratiam, nihil[…] minùs etiam continuatio ad gratiam reducitu[…] Et ita dignitas senatoria ad vitalitia, est gra[…] Regis, quamvis de ordinaria lege, teneat[…] Princeps servare Senatorem, in illâ gratiâ. I[…] terdum etiam gratia primò facta, non transfu[…] dit denominationem gratiæ in conservatione[…] ejusdem esse: Sic v. g. si aliquis Episcopus […] gratia extra tempora aliquem initiet, facit i[…] gratiam, neque tamen conservatio status illi[…] sacri, vocatur postea gratia Episcopi. Quan[…] autem conservatio debeat appellari gratia, pe[…] det ex usu & usurpatione humanâ, quæ non a[…] cessit ad dicendum ex gratiâ esse Dei, quòd […] gnis calefaciat; licèt ad gratiam revocetu[…] quòd sol oriatur super bonos & malos, qui etia[…] usus accessit, ut dicatur conservatio Angeloru[…] in sensu explicato, esse ex gratia.

OBJICIT 2. Vasq. Res omnes possibiles su[…] pte naturâ sunt objecta Divinæ omnipotenti[…] non ex eo, quòd sint possibiles fieri ab omnip[…] tentia, sed ideò possunt fieri ab omnipotenti[…] quia sunt possibiles. Ergo etiam eodem mo[…] philosophandum est de corruptibilitate, nem[…] quamcunque rem, ex se ipsa, secundùm rem, p[…] tentiam habere ut non sit.

RESPONDETUR. Eodem modo philoso[…] phandum esse de corruptibilitate per ordine[…] ad potentiam absolutam, ac philosophamur d[…] possibilitate, scil. dicendo non ideò de potenti[…] absolutà posse annihilari Angelum, quia De[…] habet potentiam; sed habere potentiam, qu[…] potest annihilari. De corruptibilitate auten[…] per ordinem ad potentiam ordinariã aliter discurrendum: quia nec creaturæ dicunt hunc ordinem ad sui annihilationem, nec potenia Divina ordinaria, dicit ordinem ad annihilare.

Quod autem addit in decursu Vasq. Quamvis dicant non repugnantiam possibilia ut producantur, nihilominus illis non produci, non e[…] violentum; hinc similiter non erit violentum &

innatu-

naturale, corrumpi Angelis. Id etiam non onvincit; Quia possibilia non habent prædicatum exigitivum suæ productionis, sed nonnisi ermissivum, ut ita dicam; exigunt autem Angeli ne corrumpantur, & si concedatur exigentia ad produci possibilibus, id erit nonnisi per rationem: unde illa exigentia antecedenter ad existentiam, non erit in statu actuali, cùm tamen olentia, sit existentium; è contra autem exigentia Angeli ne annihiletur, est actualis, & in atum existentiæ deducta, adeoque capax, ut catur illi non esse hoc naturale.

Objiciunt 3. Aliqui apud Martinon n. 43. aliquid naturâ suâ immortale dicatur, requitur, non modò ut posset, sed etiam ut debeat, on mori: Tale debitum non est in Angelis; uia tale debitum est vis quædam ad arcenam mortem; hanc non habent Angeli: quia ipsos non conservant, sed à solo Deo conserantur.

Respondetur. Vim illam servandi, non abere quidem Angelos, quæ sit coëffectiva onservationis: sicut enim non efficiunt sui productionem, ita nec sui conservationem: habent men vim h. e. exigentiam prædicatorum.

Instabis. Non datur exigentia in creatus durationis æternæ à parte ante. Ergo nec à arte post.

Respondetur. Qui non teneret possibilitatem creaturæ ab æterno permanentis, dispatatem facilè adferret. Deinde est Argumentum à faciliori ad difficilius, difficilius autem est urare etiam à parte ante. Addo non ostendi, uodnam sit prædicatum exigitivum durationis æternæ à parte ante; potest autem tale prædicatum ostendi ad durationem æternam à parte post per rationes suprà pro Conclusione allatas. Sed quid si aliquis dubitaret de Antecedenti? neque enim adhuc illa creatura esset à se, ec inferret necessitatem suæ positionis à Deo alem, cui per absolutam potentiam resistere Deus non possit, & quòd de facto illi restiterit. Nec inde sequeretur factam violentiam alicui creaturæ: nam violentia ut suprà diximus, non it nisi existenti. Inclinat Martinon ad possibilitatem talis creaturæ; quòd autem negatio creationis illius non sit violenta, sic explicat; quemadmodum Deus alia quædam propter fines bonos non constituit in statu naturali, sed contra psorum exigentiam, cujusmodi est quòd omnes terræ partes extimæ, non æque distant à centro: sic etiam potuit Deus non obsequi exigentiæ propter suos fines ne poneretur illa creatura.

Exigentia illa ad conservari, stans cum ipsa actuali conservatione, importat actum primum ad conservari, non quidem distinctum realiter, distinctum tamen ratione: quia in illo instanti durationis, possumus adhuc partiri duo instantia considerabilitatis, in primo exigi ab essentia Angeli ut conservetur, in secundo respondere illi exigentiæ Deum. Et licèt in eodem instanti non possit aliquid habere actum primum distinctum realiter à duratione, quia aliàs idem seipso esset prius & posterius, prius ratione actus primi, posterius ratione ipsiusmet durationis, seu actus secundi physici; potest tamē aliquid in eodem instanti, esse prius duratione per considerabilitatem: ad eum modum quo in Divinis exigit filius, ut persistatur in ejus generatione, quæ exigentia, simul est, cum illius expletione.

DIFFICULTAS II.

Possibilisné Angelus essentialiter inannihilabilis?

POssibilem esse creaturam essentialiter inannihilabilem docuit Arr. D. 15. Met. S. 2. n. 64. & hic D. 2. n. 6. eandem retractat. Favet Mart. D. 16. de Deo n. 34. Negat Suar. hîc L. 1. c. 9. n. 5. Vasq. hîc 1. p. d. 182. c. 2. n. 8.

Dicendum est. *Implicare Angelum imò quamcunque creaturam essentialiter inannihilabilem, seu quam Deus ne de absolutâ quidem potentiâ annihilare posset.*

Probatur 1. Talis creatura & conservaretur & non conservaretur à Deo: hoc implicat contradictionem: Ergo. Quòd talis creatura sit conservanda à Deo, probatione non indiget; nam hoc concedunt Oppositi cum Arriaga. Deposcit etiam hoc Auctoritas Aug. L. 4. de Gen. ad lit. c. 12. & L. 5. c. 20. Nazianz. orat. 2. de Theol. q. 36. Ansel. Monologii c. 12. qui ita loquitur; *Sicut nihil factum est nisi per creatricem præsentem essentiam; ita nihil vigeat, nisi per ejus servatricem potentiam.* Unde sicut implicat in alio rerum ordine esse aliquid, quod non sit Deus, & tamen non esse creatum, ita si vis Auctoritatis spectetur implicabit etiam in alio rerum ordine, non conservari aliquid à Deo. Gregor. 16. Moral. c. 18. *Cuncta*, inquit, *quippe ex nihilo facta sunt, eorumque essentia rursus ad nihilum tenderet, nisi eam Auctor omnium, regiminis manu teneret.* Et hoc ipsum, ulteriùs sic probat Ratio. Quia si aliqua creatura non conservaretur à Deo in genere durationis & conservationis, æq; esset independens & à se, sicut ipsemet Deus; in nulla autem formalitate est simpliciter independens, & à se, creatura. Quòd autem non sit conservanda à Deo illa creatura, sic probatur; Conservatio quæ est essentialiter frustrà non datur, ut suprà etiam probatum est in simili, sed conservatio creaturæ inannihilabilis, esset essentialiter frustra; quod probatur, si aliquid de se esset necessarium in existendo, & ponendo se extra nihilum, illius productio ab alio esset essentialiter frustrà & inimaginabilis. Hinc Deus quia est ens necessarium in existendo, non indiget ab alio & non potest produci: Ergo etiam quod est necessarium in permanendo, & essentialiter

tialiter inannihilabile, illius conſervatio eſſet eſſentialiter fruſtra. Pone enim v.g. Deum non conſervare illam creaturam vel annihilabitur illa creatura, vel non? Si annihilabitur; Ergo non eſt eſſentialiter inannihilabilis: Si non annihilabitur, Ergo ſive illam conſervet, ſive non conſervet Deus, ad nihilum conducit. Illuſtrari hoc poteſt Sic. Finge Deum nolle ut Petrus ſit Animal rationale, adhuc Petrus erit homo: quia hoc eſt de intrinſeca ratione Petri: Ergo etiam ſi inannihilabilitas eſt de intrinſeca ratione illius creaturæ, ſive illam velit ſive nolit conſervare Deus, durabit ſemper.

Quod autem adducit Arriaga Patrem æternum & producere Filium, & manere in ejus productione, nec poſſe ceſſare liberè, etiam de potentia abſoluta, ab eâ continuata productione, ſeu conſervatione, in præſenti non convincit: quia inprimis ex eo non eſt eſſentialiter fruſtra illa generatio, quia ſi per impoſſibile ceſſaret ab illa Pater, deſineret eſſe Filius; ſimile autem in præſenti non dicetur. Idque ulteriùs ex eo: quia cùm illa Generatio dicat quid intrinſecum Deo, ſi ceſſaret, hoc ipſo Deus mutaretur & ceſſaret: quo ergo titulo Deus eſt immutabilis, eodem titulo ſemper filium generat; non mutaretur autem ſi non conſervaret, cum probari non poſſit (imò oppoſitum evincitur) quòd aliquando conſervetur, illa creatura. Rurſus cùm illa generatio perficiatur dictione, quæ dictio eſt realiter ipſa intellectio communis, adeoque natura Divina; ſicut ergo natura Divina deſinere non poteſt; ita nec poteſt deſinere dictio: tale autem, nullum oſtendetur abſurdum, poſito quòd illa creatura ſit eſſentialiter inannihilabilis, quantumvis dicatur illa non conſervari à Deo. Quod ipſum ſic ulteriùs illuſtratur, quia etiam illa conſervatio, eſſet eſſentialiter fruſtra, ſi non eſſet intrinſeca & immanens Deo; & hoc excuſat, cur non ſit fruſtra, quia immanētia Deo, mutari non poſſunt: Quia autem illa conſervatio non eſſet immanens Deo, & ex altera parte eſt de ſe inannihilabilis illa creatura, hinc non habet titulum, ratione cujus illa conſervatio, non eſſet eſſentialiter fruſtra. Nec abſurdum eſt, imò conforme rationi, Deo intrinſeca & immanentia, non eſſe dependentia, à Deo, nec ſubdi dominio illius, abſurdum autem eſt dicere aliquam creaturam, in aliqua ratione, eſſe independentem à Deo.

Probatur 2. Illa creatura cum ſua inannihilabilitate eſſentiali, & non læderet dominium Dei, & læderet: non læderet quidem, quia nulla creatura eſt poſſibilis, quæ ſit oppoſita & evacuans perfectionem Divinam: læderet autem ut probatur, quia ſi non læderet, ideò non læderet, quia ſcil. nonniſi ex ſuppoſitione conſequenti ad id teneretur, quod illam videlicet Deus vellet producere, ſciens de tali ejus prædicato: ſed falſum eſt illam creaturam nonniſi ex ſuppoſitione conſequenti eſſe inannihilab[ilem]: quod ipſum probatur; Quando Deus lib[e]rè decernit ut exiſtat Petrus, non ex ſuppoſiti[o]ne conſequenti, ligatur ut ille ſit Animal rati[o]nale: quia ſcil. id depoſcit ex intrinſecis ſuis pri[n]cipiis; Ergo etiam quando Deus liberè decern[it] ut exiſtat inannihilabilis eſſentialiter creatur[a] non ex ſuppoſitione conſequenti ligabitur D[e]us, ut ſit inannihilabilis eſſentialiter; licèt erg[o] illic ſit ligatio Divina nonniſi ex ſuppoſition[e] conſequenti de ipſâ primâ exiſtentiâ, quia pot[e]rat Deus non facere decretum de hac exiſten[tia]; ſed non poteſt non facere decretum, ne ſ[it] annihilabilis eſſentialiter, adeoque non ex ſup[po]ſitione conſequenti eſt inannihilabilis.

Probatur 3. Etiam Auctoritate S. Scrip[tura], nam Sap. 11. dicitur. *Quomodo autem poſſet al[i]quid permanere, niſi tu voluiſſes, aut quod à te vocat[um] non eſſet, conſervaretur.* Ex quo loco ſic arguitu[r]. Illa creatura vel ideò conſervaretur, quia Deu[s] illam vellet conſervari, vel non ideò conſerva[re]tur; Si non ideò, ergò contradicis Scriptura[e]: Si ideò, ergo liberè conſervatur: Ly enim vol[ui] in Script. ſupponit pro liberè. Si liberè conſe[r]vatur, ergo poteſt non conſervari; Ergo & ann[i]hilari, ergo nec eſt eſſentialiter inannihilabili[s]. Quod ſi hunc locum interpreteris de ſolis præſentis ordinis creaturis, aut alio modo, arbitra[rie], non accipies Script. ut ſonat.

Objicitur 1. Ex Arriaga hîc D. 2. n. [4]. Non implicat duratio quæ ſe extendat ad tem[pus] indiviſibile, vel ad aliquot dies, vel in æter[num], de cujus eſſentia ſit tot diebus, vel æter[num] durare.

Respondetur. Hoc Argumentum ſup[ponit], ponere, quòd duratio ſit, quid diſtinctum à r[e] durante, quod falſum eſt. Sed quidquid ſit d[e] hoc, Negandum eſt Antecedens propter alla[tas] rationes; poſſibile tamen eſt ut ex libero De[creto] Dei, non ligativo abſolutè illius potenti[æ], poſſit eſſe tanta vel tanta duratio. Caſu au[tem] quo ad ſignificandum, & complendum ſu[um] decretum, quo vult Deus nunquam annihilare Angelos, produceret qualitatem aliquam illa nonniſi ex ſuppoſitione eſſet inannihilabilis quia eſſet conformis & proportionata ipſime[t] decreto, quod ipſum ex ſuppoſitione nonniſi inannihilabilitatem infert. Et ſicut ex ſuppoſitione quòd Deus velit eſſe amicus creaturæ, quoadusque ipſa non peccet, dat qualitatem gratiæ, quæ inamiſſibilitatem dicit, quoadusque creatura non peccet, idque eo titulo, quia complementum debet eſſe proportionatum ipſi actui, ita & illa qualitas, ut proportionetur decreto, debet eſſe nonniſi ex ſuppoſitione inannihilabilis.

Objicitur 2. Non eſt contra dominium Dei, licet neceſſitetur, ut Petrus ſit nonniſi Animal rationale; Ergo etiam non erit contra dominium

inium Dei creatura essentialiter inannihila-
ilis.

RESPONDETUR. Negando Conf. quia uando Deus produxit Petrum, habet illum ita bi subditum, ut possit illum in tali statu ponere, quo ita se habeat in ratione physica, ac si nullo odo exigeret esse animal rationale: Nam dum on existit, habet se, ac si non esset animal ratio-ale. Ex quo ulterius habet Deus ut dicatur li subdi Petrus, & pendere à dominio illius. Quod quia non posset Deus facere respectu reaturæ essentialiter inannihilabilis, fit ut illa on dicatur subdi Deo. Deinde exigentia illa t pro statu metaphysico & intentionali, circa uem minùs Deus potest: nam possumus pone-e in statu metaphysico rationale sine risibili; irca quod minùs Deus potest: nam illud à parte ei ponere non potest. Creatura autem essen-aliter inannihilabilis, non esset jam pro solo onnisi statu metaphysico, sed etiam pro statu hysico, qui absolutè Deo subdi potest.

Denique exigentia illa Petri, ut sit animal ra-onale, si spectetur independenter à nostris onceptibus, fundatur in ipsa existentia: extra nim existentiam, non est illa exigentia nisi in-entionalis. Quod si illa exigentia fundata est ipsa existentia, sicut ipsa existentia, est Deo bdita; ita ex consequenti, etiam fundata in illa icuntur subdi, sequique, tanquam accessoria, onditionem principalis. Quia verò nihil si-ile ostendi posset in creatura essentialiter in-nnihilabili, fit, ut illa debeat dici simpliciter on subdita Deo.

INSTAT I. Qui dicit unum actum intelle-tus aut voluntatis posse videre aut amare plura g. objecta: Item unam speciem Angelicam, osse repræsentare multa objecta, &c. non mi-uit dominium Dei, etiamsi inde sequatur non osse Deum facere, ut illa eadem cognitio, ea-em species, sit nonnisi unius objecti: Ergo e-iam & inannihilabilitas illius creaturæ, non erit ontra dominium Dei.

RESPONDETUR. Negando Conseq. pro-ter disparitatem allatam: quia scil. potest Deus llam speciem, illam cognitionem, &c. ponere n eo statu, in quo ita se habeat, ac si illam exi-entiam non haberet; non posset autem Deus dē facere cum creatura essentialiter inannihi-abili. Deinde quia illa notitia & species in con-ervari penderent à Deo, secus illa creatura.

INSTABIS 2. Dominium Dei in creaturas, on est ita absolutum, ut nihil sit imaginabile, uod non possit Deus circa quamlibet ex illis acere; aliàs deberemus semper dicere, quæcun-que nobis occurrerint esse possibilia, & quòd Deus hominem possit facere lapidem: quia est bsolutus Dominus.

RESPONDETUR. Quamvis Deus non pos-it facere ut homo sit lapis, salvabitur ejus domi-ium propter dicta suprà. Et licèt non debeamus imaginari dominium Dei tale, ut nihil sit quod non possit facere, debemus tamen imaginari tale, ut etiam secundùm illud quod Deus non potest in creaturis facere, secundùm inquā illud, sit subditum, ratione ipsius existentiæ, quam subditionem non haberet creatura, essentialiter inannihilabilis. Sic si Rex aliquis Principem non possit punire, nisi ablatâ dignitate, id non derogat dominio Regis; sed si punire non possit, nec auferre dignitatem, in qua impunibilitas exercita fundabatur, minuetur dominium Regis. Sic etiam, quia illa impotentia ne homo fiat à Deo lapis, fundatur prout est actu exercita in ipso existere; cùm illud existere sit Deo subditum, bene salvabitur adhuc dominium Dei. Quia autem existentia creaturæ essentialiter inannihilabilis Deo non esset subdita, fit ut non salvet dominium Dei.

OBJICITUR 3. Ex Martin. d. 6. n. 34. Potuit Deus cum humano intellectu producere actum supernaturalem, asserentem de seipso quòd sit toti æternitati coëxstiturus adæquatè, illi repugnabit falsitas ab intrinseco, aliàs concurreret Deus specialiter ad actum supernaturalem, qui falsus esset; falsi autem Deus non potest esse specialis auctor.

RESPONDETUR. Concedit quidem Oviedo Controv. I. Animastica p. I. Posse dari actum supernaturalem falsum, de quo aliàs. Cæterum Argumentum non convincit: Ratio, quia ille actus diceret se perpetuò duraturum, involvendo tacitam conditionem: Si scil. oppositum Deus non voluerit. De quo etiam dictum in materia de Visione.

QUÆSTIO IV.

De Prædicatis distinctivis Angelorum inter se.

PEr Scripturam constat Angelorum multitudinem maximam esse: quia exprimitur per numerum, distinctè à nobis non conceptibilem; Ut cùm dicitur; *Millia millium ministrabant, & decies millies centena millia assistebant ei.* Unde aliqui, intulerunt plures esse Angelos omnibus arenis, foliis, guttis, &c. sed immeritò. Quia hujus talis adamussim faciendæ comparationis nullum in patribus fundamentum: Sed id habet fundamentum, esse illos plures hominibus & speciebus materialium: Ratio, quia docent PP. nonnisi ex infimo ordine infimæ Hierarchiæ, Angelos nostræ custodiæ deputari, & singulis speciebus singulos. Sed hoc ipsum adhuc dicit esse obscurum Vasq. D. 180. c. 3. additque in fine, unde constare nobis posset, eundem Angelum, in custodiam multorum hominum, iterum atque iterum non delegari? Dari Angelos singulis hominibus singulos docent Origines, Basil. Niss. Theod. Hieron. dubitat tamen Magister in 2. dist. 2. Omnes apud Vasq.

d. 245. Sed nonnisi post nativitatem hanc deputationem fieri voluit Hieron. Nam ante nativitatem est veluti pars matris, ac proinde sub ejusdem Angeli curam cadit ex S. Th. q. 64. a. 5.

Singulis individuis specierum dari singulos Angelos docuit Aug. l. 83. quæst. q. 74. sed dari nonnisi singulis speciebus, plures tenent. Imò aliqui videntur significare septem spiritibus ante Deum stantibus omnium specierum gubernium deberi. Quia verò vocatur Angelus Petri Act. 12. & 18. Matth. loquens Scriptura de pluribus parvulis simul loquitur de pluribus Angelis. *Angeli* inquit *eorum vident faciem Patris.* Unde concluditur, singulos Angelos singulis hominibus dari. Dari illos etiam Gentilibus suadent locutiones PP. qui dicunt illos dari singulis hominibus, non verò singulis tantùm Christianis. Sed dubium est, An etiam dentur singulis hominibus singuli dæmones, ut tentent. Dari docuit Orig. & Nissenus apud cit. Vasq.

Circa hanc multitudinem Angelorum unum opponitur. Homines electi debent occupare sedes Angelorum malorum ut docet Aug. Beda, Ansel. apud Vasq. d. 180. Rursus, electi sunt pauciores reprobis; ergò jam soli electi pares erunt numero reprobis Angelis. Rursus, magis excedunt electos reprobi quàm tertia parte; Ergo, si electi tertiam partem exæquant Angelorum, tota multitudo hominum longè magis excedet. Ant. probatur ex Apoc. 12. Ubi Draco detraxit suâ caudâ tertiam partem stellarum.

Respondetur. Si ad figuras veniatur; Homo significatur ove perdita una, Angeli significantur per numerum 99. multò ergo erunt plures hominibus. Draco non significat decipiens Angelos, sed doctos deceptos à dæmone, ut voluit Lyranus, Richardus, Beda. Deinde non constat quòd unus homo plurium Angelorum sedes non sit occupaturus.

DIFFICULTAS I.

Essentialené Angelis nonnisi specie distingui.

QUod possint Angeli solo numero differre, ordinariè docent Nostri cum Suar. hîc c. 15. contra Thomistas. Decisio hujus difficultatis vult decisionem hujus propositionis: An sit possibilis creatura immultiplicabilis numero, cui scil. essentiale sit non habere sibi simile individuum? In hac universalitate tractat hanc quæstionem Suar. D. 5. Met. à n. 23. tenetque negativam cum Molina, accessit Vasq. d. 181. Valent. T. 1. d. 4. q. 1. p. 3. Et post illum Debubalis 1. p. q. 50. a. 4. q. 1. Possibilitatem talis creaturæ post Thomistas docuit Noster Franc. Lugo de Angelis d. 2. c. 3.

Punctum Difficultatis 1.

Proponuntur Argumenta pro possibilitate creaturæ essentialiter individuæ.

PRimum Argumentum est Prioris Laurentii Pikarski, quòd procedit potiùs de Angelis. Impossibile est multiplicari naturam se ipsa individuã, Angelica natura est hujusmodi. Ergo. Maj. prob. Tum quia, non aliam ob causam, natura Divina est immultiplicabilis numero, nisi quia se ipsa individua est. Tum, quia individuari naturam seipsâ idem est, ac illam in suo essentiali conceptu involvere immultiplicabilitatem; hinc si multiplicaretur, & esset seipsâ individua ut supponitur; & non esset, quia multiplicaretur. Min. principalis prob. Quia sicut modum essendi ex omnibus quicunque naturæ creatæ non repugnant, tribuimus Angelis optimum, sic & modum unitatis; optimus autem modus individuationis, est esse seipso individuum. Quod ipsum quoad Maj. prob. nam quemadmodum unitas, sequitur ad esse, sic & modus unitatis, sequi debet ordinem & modum essendi. Ergo & perfectissimum modum essendi creatum, individuatio perfectissima creata. Quòd autẽ talis modus unitatis sit optimus, prob. quia reperitur in Deo. Quòd autem ille non repugnet Angelis, prob. quia absolutè non implicat contradictionem creatura seipsâ individua.

Respondetur pluribus modis huic Argumento.

Primus Modus est. Quia hoc Argumentum non est demonstratio: Ultimò enim sistit in hoc, creatura seipsâ individua non implicat: medius autem terminus non implicat, non est demonstrativus.

Secundus Modus est. Quia videtur hoc Argumentum probare multum, assumendo hunc medium terminum, modus essendi genericus perfectissimus tribuitur Angelis. Ergo & tribui debet individuatio perfectissima. Intentum prob. quia scil. deberet probare, quòd sicut Angelis tribuitur modus essendi genericus perfectissimus, sic etiam tribui debeat quoad speciem, modus essendi perfectissimus, quia etiam modus speciei sequitur modum ipsius generis; & tamen Angelis non tribuitur modus essendi specificus perfectissimus, aliàs omnes deberent esse ejusdem speciei, adeoque individualiter differentes, vel ad minimum æqualis speciei, quam tamen æqualitatem, non tenet arguens. Concedo quidem non posse dari speciem perfectissimam Angeli: Concedo esse in eis inæqualitatem specificam, sed Argumentum probat, debere dari speciem perfectissimam, quia datur modus genericus perfectissimus, quem sequitur modus speciei.

Ter-

TERTIUS MODUS solvendi idem Argu- entum est. Quia intendit probare quòd in ngelis detur ratio Individuationis genericè rfectissima: probat autem dari specificè per- ctissimam: quod ipsum probatur, quia etiam ostra individuatio est individuatio, Angelica iam individuatio est etiam individuatio; Ergo fferent specie, tanquam membra dividentia dividuationem ut sic.

Ut detur aliquid argumenti, sufficit dicere uòd Angelis quibus debetur modus essendi enericus perfectissimus, etiam debeatur indi- dualis unitas perfectissima perfectione oriun- a, à gradu ipso generico, seu intellectivi; non utem perfectione oriunda, ab aliquâ aliâ speci- câ individuationis ratione, quamvis illa foret ossibilis. Sic v. g. Individuatio Petri, est per- ectior individuatione bucephali, sed perfectio- e petibili, ab ipsa specie; quia scil. individuum peciei humanæ, est perfectius, individuo spe- iei Bucephali. Sic etiam est illic perfectissima dividuatio, petibilis ex genere: quia identifi- atur perfectissimo Angelico generi, quod est tellectivum, independenter à corpore: & sic- t ad salvandam rationem perfectioris indivi- ui quod est Petrus, præ individuo quod est Bu- ephalus, non est necesse ponere aliquam perfe- tiorem individuationem petibilem de linea in- ividuationis: ita nec in præsenti.

Sed ponamus esse possibile ut detur natura reata essentialiter individua debebuntne esse ales Angeli?

RESPONDETUR quòd non. Tum, quia ullum est fundamentum in PP. tribuendæ ta- s individuationis in Angelis. Tum quia, uamvis habeant modum essendi genericum erfectissimum, non est necesse, ut habeant in- lividuationem perfectissimam, idque ideò, quia isi haberent modum essendi genericum perfe- tissimum, hoc ipso non essent distincti ab homi- ibus, adeoque nec Angeli; si autem non habe- nt perfectissimam individuationem, adhuc otuerunt esse distincti ab hominibus, esseque Angeli. Tum, quia dictum est in Philosophia, non dari, nec esse possibilia à parte rei individua generica, sed mediis nonnisi speciebus descendi ad individuationem, & ita cùm non dentur spe- cies perfectissimæ in Angelis, nec debent dari ndividuæ rationes perfectissimæ; non posset enim ad illas descendi, nisi mediis perfectissimis speciebus: quia verò modus essendi genericus non præexigit per aliquam antecedentiam spe- cierum, communicari, poterit bene convenire Angelis modus essendi genericus perfectissi- mus, licèt non competat illis individuatio perfe- ctissima, quæ communicari deberet mediis spe- ciebus perfectissimis. Tum, quia si in ratione individui non ita discurratur, ut fert communis apprehensio, scilicet ut dicatur sola natura Di- vina esse essentialiter individua & reliquæ mul- tiplicabiles, dabitur ansa ponendi multiplica- tionem naturæ determinatam, v. g. ad 10. indi- vidua. Et sicut tu immultiplicationem Ange- lorum refers in naturam talis individuationis, ita & nos naturam determinatæ multiplicatio- nis, referemus, in talem naturam. Et sicut op- positi habent fundamentum ponendæ naturæ essentialiter individuæ; quia Divina natura est essentialiter individua; ita & nos ponemus na- turam determinatè communicabilem, quia e- tiam natura Divina, nonnisi determinatis perso- nis Divinis communicabilis est. Porro cùm hæc natura essentialiter individua, esset perfe- ctissimæ individuationis, etiamsi per impossibile esset possibilis, nondum daretur, sed potiùs ali- qua individuatio, ad pauciora determinata. Quod ipsum probatur, quia quamvis possibilis esset creatura perfectissima, non diceretur illam in principiis illam tenentium, eandem debere de facto dari: Ita quamvis esset possibilis indivi- duatio essentialis creata, ex eo ipso quia esset perfectissima, non deberet inferri, illam de fa- cto dari, sed potiùs individuationes non ita mul- tiplicabiles, ut multiplicantur humanæ, ut per defectum tantæ multiplicationis, accedant ad naturam simpliciter individuam Divinam. Tum quia, sicut de ipso complemento universi dicimus illud pendere à placito Creatoris, ita & de individuationibus dicetur: unde ergo constabit illam de facto dari, quamvis sit pos- sibilis?

2. ARGUMENTUM est Thomisticum, qui dicunt individuationem sumi per ordinem ad materiam; Angelus autem est quid imma- teriale.

RESPONDETUR. Negando hoc principi- um; quia aliquæ cogitationes nostræ sunt nume- ro distinctæ, & tamen spirituales & immateria- les. Aristoteles si alicubi favet, explicandus, quòd materialitas & quantitas sit principium individuationis, magis nonnisi notum.

INSTAT 1. Joan. à S. Thom. D. 19. art. 3. n. 10. Philosophi lumine naturali cognoverunt dari unum Deum; Ergo ratio id suadens acce- ptanda est: sed ratio hęc, cur Deus sit unus, erat immaterialitas, & ita Arist. 12. Met. c. 8. t. 49. inquit; *Ipsum verò quid erat esse primum, non ha- bet materiam, cùm actus sit, unum ergo tum ratione tum numero.* 5. Met. t. 12. *Etiam* inquit *numero sunt unum, quorum materia una.*

RESPONDETUR. Legitima ratio, cur Deus sit unus, non est ejus immaterialitas; sed id quod assumsimus in prima Parte de Dei Unitate. Prior locus Arist. non plus vult, quàm Deum qui est unus esse immaterialem: Secundus ait de principio individuationis magis noto.

INSTAT 2. Idem. Differentiæ individuali- ter multiplicantes taliter se habent, quòd sine qualibet determinatè sumpta salvetur species, & tamen ipsa divisio substantialis est. Et ita Pe-

trus & Paulus differunt tanquam duæ substantiæ realiter distinctæ, & tamen non specificè diversæ. Ergo oportet pro principio distinctionis accipere aliquid, quod in se substantiale est, & tamen ejus divisio materialiter se habeat ad speciem, hoc autem non est aliud nisi materiale aliquid, quo carent Angeli. Quod Argumentum pluribus dilatat.

Respondetur. Materialitas duplex potest cogitari, primò materialitas involvens aliquid corporeum, hoc carent Angeli: sed nego, quòd illius carentia, fundet negationem multiplicitatis individualis. Secundò materialitas sumitur pro eo, quod non facit notabiliter unum ab alio differre, hæc materialitas datur de facto in Angelis; neque enim demonstrabile est omnes Angelos, debere à se nonnisi notabiliter differre. Et hanc materialitatem non destruit negatio illius prioris.

3. Argumentum est. Quo utitur cit. Lugo. Docent Logici distinguendam esse speciem prædicabilem & subjicibilē quibus diversas definitiones adscribunt, supponentes posse unam rationem ab alia separari: Jam autem species subjicibilis, uno etiam individuo est contenta.

Respondetur. Indebitam esse consequentiam ab Intentionalibus & Logicis ad Physica, licèt ergo species subjicibilis contenta sit uno individuo, non sequitur, quòd etiam physicè sit contenta: immo ex hoc ipso in contra arguitur; quia nulla est species ita subjicibilis, ut non possit esse prædicabilis, consequenter nulla ita immultiplicata, quin possit multiplicari. Deinde posset admitti divisio individuationis in multiplicabilem & immultiplicabilem, sed conditionata, adeoque non invehens ejus possibilitatem; ad eum modum quo divisio quantitatis in finitam & infinitam, non invehit possibilitatem infiniti.

Instat 1. De Lugo inter munera differentiæ specificæ unum est, constituere speciem; aliud omnino diversum, prædicari de pluribus. Ergo, videntur supponere, possibilem esse speciem subjicibilem, quæ nullo modo sit prædicabilis.

Respondetur. Diversum est officium Animalis & diversum Rationalis; nunquidné ista duo separari inter se poterunt? & universaliter à diversitate officii in intentionalibus seu Logicis, non est licitum argumentari, ad diversitatem physicam.

Instat 2. Idem. Differentiæ Individuæ sunt positivæ & inæqualis perfectionis inter se, illæque ad quidditatem individui non minùs pertinent, quàm differentiæ specificæ: Cur ergo non poterit Deus creare differentiam aliquam individuam intra genus Angelorum, ita cæteris omnibus inæqualē, ut non minùs differant inter se, quàm duæ differentiæ specificæ?

Respondetur. Si illæ differentiæ individuæ non minùs different inter se quàm duæ spe… cificæ, hoc ipso non individuam, sed specificam differentiam invehent. Deinde concedo, po… se dari tales duas differentias individuales, se… nego inde sequi, alterutram debere esse essen… tialiter individuam.

Punctum Difficultatis 2.

Adferuntur alia Argumenta pro eodem intento.

Primum Argumentum est ex Mauro … 41. Logicâ, petitum ex Arist. 12. Metaph… t. 49. qui ut probet non dari plures mundos, a… plures cœlos solo numero diversos, sic argu… mentatur. Si darentur plures mundi ac plur… cœli solo numero diversi, deberent dari plur… primi motores talium cœlorum solo numer… diversi, sed non possent dari: quod probat. Qu… sunt numero plura, ea materiam habent, … quidditas prima, materiæ est expers, est enim … ctus; Id ergo quod primum movet, cùm sit im… mobile, unum est & ratione & numero, & id er… go quod semper, continueque movetur unu… est solum, unum igitur tantum cœlum est.

Respondetur. Hoc Argum. Aristotel… probat multum: & aliquid contra fidem: pr… bat contra fidem, nempe quòd sint impossibil… plures mundi: hoc enim intendit Arist. ergo d… bet principium esse falsum quod assumit: pos… toque quòd Trinitatis personæ numero differ… rent non specie, probaret itidem in mater… Theologica falsum. Quod autem probet mu… tum ratio est, quia probat posse esse plures cœ… los: cùm cœli materiam habeant: probat iter… animas humanas non differre solo numero, qui… materiam non habent, vel illas esse materiale… Concedo ergo in præsenti assumsisse hoc princ… pium Arist. nempe quòd quæ sunt numero plu… ra, materiam habeant, sed hoc principium nih… probat, quia inducit in errorem. Rursus dic… potest mentem Arist. hanc fuisse, Deus ex ne… cessitate operatus est, & cœlos ab æterno; hin… si darentur novi cœli, jam non hic sed alius de… beret esse Deus illorum productivus; Deus au… tem est unus, quia & motor cœlorum unus: se… inde non sequitur immultiplicitas rei materiam non habentis. Denique dici potest, quòd nomine materiæ veniat illic potentialitas & exclusivum actus puri, non autem materia physica. Quod veniat potentialitas existendi ratio est quia nisi ita sumatur, sequerentur absurda jam prætacta. Deinde quia huic termino materiæ opponit Arist. ly actus, ubi nomine actus non intelligit formam, quæ opponitur materiæ physicæ: neque enim Deus est forma per Arist. sed intelligit actum oppositum potentialitati existendi. Quod si nomine materiæ venit potentialitas

ialitas existendi, bene arguit Arist. quòd quæ unt numero plura, habeant materiam seu potentialitatem existendi, quæ Deo repugnat.

2. ARGUMENTUM ejusdem est. Si plures Angeli differrent solo numero, vel essent omniò similes in omnibus prædicatis per se & necessariò convenientibus, vel essent dissimiles in aliquo prædicato, per se & necessariò convenientie: Primum dici non potest, quia non essent perfectè intelligibiles, ac per se nominabiles, nomine mentali proprio. Secunda Pars prob. quia quæ sunt dissimilia in aliquo prædicato per se &c. eo ipso differunt specie.

RESPONDETUR. Esse illos similes in omnibus prædicatis per se convenientibus; Nego autem exinde sequi, quòd non essent perfectè intelligibiles: Sicut unusquisque in se & sibi, non est specie distinctus, est tamen in se & sibi, perfectè intelligibilis; essentque nominabiles nomine mentali proprio uno specifico, licèt proprio quidem, sed non individuali. In tractu etiam arguendi immeritò supponit, diversitatem in spiritibus non posse sumi nisi in ordine ad subjectum, vel quòd formæ separatæ debent simul creari in creatione mundi: Nunquid enim modo, tempore & loco alio, non potest Deus novum Angelum producere?

3. ARGUMENTUM est. Formæ quæ non sunt ordinatæ ad formandum ullum subjectum, quales sunt intelligentiæ, non possunt differre per ordinem ad subjectum, adeoque debent esse dissimiles in ratione formæ, præscindendo ab ordine ad subjectum. Sed omnis dissimilitudo quâ formæ sunt dissimiles in ratione formæ præscindendo ab ordine ad subjectum, est specifica; Ergo in formis separatis, non potest dari alia dissimilitudo, quàm specifica. Min. prob. nam dissimilitudo per quam figuræ differunt in ratione figuræ, præscindendo ab ordine ad subjectum, differunt specie, licèt rotunditas aurea & argentea, quia differunt solùm in ordine ad subjectum, differunt solo numero.

RESPONDETUR. Inprimis concedendo totum; neque enim Angeli sunt formæ: Argumentum autem procedit de formis. Rursus, Argumentum multum probat; quia probat independenter à subjecto seu materia, non posse dari duos circulos, duo quadrata solo numero distincta, si sint per ordinem ad idem numero subjectum seu materiam; quod falsum est. Unde hoc etiam Argum. est pro nobis, sic illud aptando; Quamvis quadratum & circulus differant specie; hoc tamen non obstante, possunt dari duo quadrata numero distincta; Ergo idem dicendum de Angelis. Ex qua Retorsione directè negatur Minor. Quod autem duas figuras in ratione figuræ sit necesse distingui specie, oritur ex eo; quia si non essent distinctæ specie, hoc ipso non essent distinctæ in ratione figuræ; loquimur autem de illis tanquam de distinctis in figura: Species enim figurarum, figura est; hinc non differre illas specie, est non differre figuris, adeoque nec esse figuras; non implicat autem ut salvetur ratio veri Angeli, sine distinctione in specie; licèt non possit distinctio specifica salvari, sine specie distincta, in ipsismet Angelis: Hocque solum probat Paritas allata. Negatur autem quòd implicet, aliter comparari inter se Angelos, nisi ita, ut comparatur figura ad figuram.

4. ARGUMENTUM est. Formæ intellectivæ non ordinatæ ad materiam, non possunt per se differre, nisi in ratione formæ intellectivæ; sed differentiæ in ratione formæ intellectivæ, desumuntur ex diverso modo intelligendi, sicut differentiæ in ratione figuræ, desumuntur ex diverso modo figuræ. Ergo intelligentiæ non possunt per se differre, nisi per differentias ex diverso modo in ratione intelligendi, sed differentiæ desumptæ ex diversis modis intelligendi sunt specificæ, sicut sunt specificæ differentiæ formarum sensitivarum desumptæ ex diversis modis sentiendi.

RESPONDETUR. Argumentum multum probare; quia probat non dari duas visivas numero distinctas, aut duas auditivas; quia hæ differentiæ deberent sumi ex diversis modis sentiendi; hæ autem nonnisi specificæ. Directè ad argumentum, formæ intellectivæ non ordinatæ ad materiam, non possunt per se differre nisi in ratione formæ intellectivæ specie distinctæ Nego Maj. nisi ratione formæ intellectivæ, vel specie vel numero distinctæ Conc. Maj. Modusque intelligendi potest esse vel specie, vel numero distinctus, sicut & modus sentiendi. Denique nego Angelos esse formas intellectivas, cùm ad nullam materiam ordinentur, sed sunt substantiæ intellectivæ.

5. ARGUMENTUM est. Eo ipso quòd aliquæ formæ per intellectum sint abstractæ à materia, & ab ordine ad materiam, atque ejus accidentibus constituuntur unæ, & per intellectum non divisæ in plura individua; v.g. eo ipso quòd concipiam albedinem abstrahendo ab hoc, quòd sit albedo lactis vel nivis, constituo illam indivisam & unam; Ergo eo ipso, quòd dentur formæ à parte rei separatæ à materia, & ab ordine ad materiam à parte rei, sunt unæ, & indivisæ in plura individua; sed species Angelorum à parte rei sunt separatæ à materia, & ab ordine ad materiam; Ergo sunt indivisæ & unæ, nec in illis datur ulla multitudo individuorum.

RESPONDETUR. Inprimis ab hoc, quod est per intentionem, non est legitima argumentatio, ad id, quod est à parte rei: Nam etiam ly homo abstractum per intellectum, non includit differentias individuales; item anima hu-

mana abstracta ab individuis animarum; neque tamen inde sequitur, quòd non possint dari individui homines vel individuæ animæ, vel individuæ formæ. Rursus ex eodem medio termino assumitur probatio pro eadem sententia, quod scil. detur albedo numero distincta & quidem distinctione non petibili à solis subjectis; Ergo & in præsenti idem dicendum. Denique quòd abstracta albedo, sit nonnisi indivisa & una, oritur ex eo, quia separantur ab illa omnia principia individuantia, cæteroqui illi competentia, à parte rei: Nihil autem est quod separet à speciebus, ne dividuentur si dividuari possunt; possunt autem, quia illas dividuari non implicat.

Hoc autem Thomisticum principium, quòd multiplicitas individualis formarum, habeatur solùm per ordinem ad materiam, alibi negatum.

Punctum Difficultatis 3.

Rationes pro impossibilitate creaturæ essentialiter individuæ.

RATIO I. Quia & esset illa creatura seipsa essentialiter individua, & non esset: Esset quidem ut supponitur; non esset autem ut probatur; quia positâ quacunque creaturâ, non est negandum divinæ omnipotentiæ, quòd possit illi aliam similem creare, nisi manifesta urgeat implicantia; hæc autem in præsenti ostendi non potest.

Hoc ipsum sic aliter proponitur: Ex una parte videmus entia ut plurimum habere alia sibi similia in perfectione, & ea quæ non habent sibi simile individualiter, ut sol, concipiuntur à nobis tanquam potentia multiplicari; nec est ratio, cur non sit indispensabilis nexus inter prædicatum, quod est creatura & inter multiplicari individualiter; Ergo non est possibilis creatura, immultiplicabilis essentialiter.

HOC ARGUMENTUM non potest aliter solvi nisi dicendo, quòd Oppositi potiùs debeant ostendere implicantiam. Sed quærere restat; An habeatur implicantia, quæ ostendat implicare ut indispensabiliter nectatur inter se creatura, & multiplicatio individualis, vel non habetur; si habetur, ostendatur sine disputatione, quisnam illam ostendere debeat; si non habetur, assequitur opposita sententia intentum. Deinde ad restringendam libertatem arguendi per hoc principium: Non implicat, commoda est via impositionis ostendendæ implicantiæ in oppositos, si contra communem sensum Doctorum præcipuè procedatur: Communis autem Theologorum sensus, stat pro multiplicatione individuali: Nam quamvis oppositum sentiant Thomistæ, sed illis opponunt se reliquæ Scholæ, probantque hoc pe[r] principium, quod etiam oppositi relinquunt Nempe quòd immateriale multiplicari no[n] possit. Denique si aliquis diceret possibilem esse creaturam perfectissimam, nec implicar[e] bene contra illum argui posset sic, & esset il[la] creatura perfectissima, & non esset; esset qui[dem] ut supponitur; non esset autem, quia pos[s]et sibi habere æqualem: ubi onus ostendend[æ] implicantiæ rejicitur in alium; cur idem in præ[-] senti fieri non poterit?

Quia tamen hoc argumentum stat in solo Non implicat, fit, ut positivè nihil evincat; [&] tamen hîc quæritur argumentum positivum.

RATIO 2. est. Quia si posset produci na[-] tura essentialiter individua, posset etiam pro[-] duci talis, quæ de se exigat essentialiter, ne po[s-] sit produci alia ejusdem generis. Item posse[t] eodem jure dici, quòd possit Deus producer[e] lapidem, ex sua essentia exigentem, ne aliu[s] possit produci lapis; quæ omnia sunt absurd[a]. Nec potest legitimè recurri ad hoc, quod id ex[-] igeret essentia prædicatorum; quia illa ipsa ex[-] igentia, nullum habet fundamentum contr[a] omnipotentiam divinam, nisi merum placitum.

RESPONDETUR. Inprimis negando Con[-] seq. quia impossibilitatem unius rationis, no[n] probat impossibilitas alius rationis, & sic ex im[-] possibilitate Leo-cornicis malè argueretur a[d] impossibilitatem animalis hinnitivi; nisi com[-] mune principium impossibilitatis utrique sta[-] tuatur, quod hîc non adfertur. Deinde nega[-] tur Conseq. quia arguens habet implicantiam ut putat pro Antecedenti, quæ non apparet quomodo possit applicari ad Consequens.

Quod attinet ad objectum Antecedentis An sit possibilis creatura, cui non possit com[-] produci alia ejusdem generis, videtur esse im[-] plicantia, quia saltem in genere entis, vel in ge[-] nere proximiori, quod sit substantia, vel acci[-] dens convenire cum aliis deberet; nihil enim est quod non sit ens, aut quod non sit aut sub[-] stantia, aut accidens. Si autem agatur de ge[-] nere immediatiori, illud posset non haber[e] commune, ut consequenter teneret, qui dice[-] ret posse dari creatam, essentialiter individuam differentiam. Exigentia autem illa lapidis, n[e] alius sibi comproducatur, est fictitia.

RATIO 3. est. Quam sibi opponit citatu[s] Lugo: Nullius naturæ specificæ creabilis singularitas, est prædicatum essentiale: Ergo nulla involvit essentialiter singularitatem. Ant prob. quia prædicatum essentiale vel est genus vel differentia; dicta autem singularitas, non est genus, quia non est communis multis: Non etiam est differentia essentialis; quia differentia essentialis, debet esse de pluribus differenti-

bu[s]

us numero prædicabilis, alioqui non eſſet illa ifferentia aliud, quàm numerica.

.RESPONDETUR inprimis. Negando Ant. legando item quòd individuatio non poſſit abere rationem differentiæ ultimæ: Quod nim dicit de differentia ultima, illam debere ſe prædicabilem de multis, id verum eſt de ifferentia quæ ſit univerſalis. Hoc etiam in-ɛralia præ oculis haberi debet, quòd quando icitur, poſſibilem eſſe ſpeciem, unico indivi-uo nonniſi contentam, accipitur ſpecies non ro ſpecie formali, qualis de facto datur, ſed ro ſpecie æquivalenti, h.e. pro prædicato quod ciat non minus differre, quàm differat ratio-alitas & rugibilitas. Unde ulteriùs talis in-ividuatio, diverſo reſpectu erit ſpecies; quia otabiliter differt creatura eſſentialiter indivi-ua, à non individua eſſentialiter; diverſo au-m reſpectu faciet differre individualiter: erit nim individuatio, exiſtetque à parte rei; tali-r autem exiſtentia, omnia ſunt individua. Denique tranſito Ant. diſtingui poteſt Conſ. rgo nulla natura creata involvit eſſentiali-r ſingularitatem, tanquam ſui eſſentialiter ſenſu formali diſtinctivam. Conc. Conſeq. Nam individuationes cùm ſint de linea acci-entis Metaphyſici, non faciunt eſſentialiter ſenſu formali differre; Ergo nulla involvit ſſentialiter ſingularitatem, h. e. nulla eſt talis uæ eſſentialiter ſit immultiplicabilis; quam-is faciat nonniſi materialiter differre. Nego Conſeq.

4. RATIO eſt ex Suar. D. 15. Met. S. 2. n. 22. n qualibet ſubſtantia immateriali individuâ & nitâ, concipit mens & individuum, quatenùs oncipit hanc numero entitatem, & rationem ſſentialem & ſpecificam ejus, quæ non inclu-it eſſentialiter hanc numero entitatem, nec oſitivam repugnantiam, ut communicari poſ-t alteri individuo.

RESPONDETUR. Hæc quæ aſſumit Suar. rocedunt de ſpeciebus talibus, quæ de facto antur. Sed cur implicabit ſpecies, quæ com-arata & ſpectata per ordinem ad individuatio-em, dicat repugnantiam ad plurificari? Un-e in ſpecie eſſentialiter individua, poſſemus artiri prædicata ſecundùm ſe, & poſtea præ-licata per ordinem ad individuari: Prima ni-il dicent de individuatione, dicent poſterio-a. Modus etiam arguendi non convincit; uia quando concipimus rationale, non conci-imus riſibile; neque tamen rationale, poteſt ſſe ſine riſibili; ſic etiam quando concipimus peciem, de qua hîc, non concipimus indivi-luationem; neque tamen inde ſequetur, poſ-e jam eſſe hanc ſpeciem ſine hac, ſed ſub alia in-lividuatione.

5. RATIO ejuſdem eſt. Quòd divina natu-a eſſentialiter individua ſit, provenit ex eo, quòd infinitati ejus repugnet multiplicatio; omnis autem ſubſtantia immaterialis creata, finita eſt.

RESPONDETUR. De facto in Deo infinitas exigit immultiplicabilitatem ex vi nexus, quem prædicata divina dicunt inter ſe, ſed non ex ratione aliqua propria, eò quòd non implicet creaturam finitam idem exigere; ad eum modum quo Deus ex vi ſuæ infinitatis eſſendi, exigit eſſe intellectivus, & tamen etiam finita creatura, poteſt eſſe intellectiva.

INSTAT aliquis, omni creaturæ ut creaturæ connaturale eſt multiplicari individualiter; quia ſoli Deitati ut Deitas eſt, id non connaturale.

RESPONDETUR. Hoc ipſum probandum fuiſſe.

6. RATIO eſt. Quia videtur abſurdum, quòd ſi Deus voluiſſet annihilare omnes dæmones in pœnam peccati, quod inquam non potuiſſet illis ſimiles, alios producere.

RESPONDETUR. Non eſſe hoc abſurdum, nec implicare, ſufficereque quòd Deus iteratò eosdem poſſet reproducere.

7. RATIO Auctoritas S. Thomæ.

Sed ille negat multiplicari poſſe Angelos multiplicatione univoca, h. e. ab individuo ejuſdem ſpeciei, qualis eſt multiplicatio unius corporei ab alio; ſed non negat multiplicationem ab æquivoco, h. e. Deo.

Ex his INFERES neutram partem poſitivè demonſtrari: Probabilius tamen eſſe, quòd impoſſibilis ſit talis creatura, quia ex una parte poſſibilitas illius poſitivè non ſuadetur, ex alia parte ſenſus eſt Doctorum in Oppoſitum. Deinde ſi nihil impediat, debemus concedere Deo ſoli & uni ſicut perfectiſſimam eſſentiam, ita & perfectiſſimam individuationem: Sicut illi etiam in genere noſcendi tribuimus aliquid ſpecialiſſimum, & quod alteri communicari non poſſit, nempe comprehenſionem ſui; cur ergo ſoli illi, hanc quæ perfectiſſima eſt, eſſentialem ſcil. individuationem, non tribuemus?

DIFFICULTAS II.

An de facto diſtinguantur Angeli non niſi ſpecie?

DIviſi ſunt auctores. Aliqui cenſent illos diſtingui ſolo numero, ut Arriaga D. 4. n. 14. aliqui nonniſi ſpecie, ut Granadus cum Thomiſtis; alii partim numero, partim ſpecie ut Martinon.

DICENDUM eſt 1. *Dubium eſſe An Angeli ſint omnes diſtincti ſpecie.*

PROBATUR 1. Quia ita docet Auguſtinus L. 1. cont. Origeniſtas & Enchiridii c. 58. Ubi dum dixiſſet, nos de nominibus Angelorum ſcire, ſubdit, *ignorari autem à nobis, qualis ſit perſonarum*

narum illarum differentia, ſimilia habet contra Priſcillianiſtas cap.11. Idem ſenſit Bern. L.5. de Conſid.c.4.& 5. Damaſc. L. 2. de Fide c. 3.

PROBATUR 2. Quia nullum eſt fundamentum tribuendæ illis talis diſtinctionis: Nam quamvis aliqui appellentur Principes, alii Virtutes, poterunt iſta referri in deſtinationem, & moralitatem, qualis ſtatus Reipublicæ in malum hominum, poteſt etiam inter dæmones reperiri. Et ſicut Angelus præſidens herbulis, non eſt diſtinctus ex eo ipſo à præſidente hominibus, quia poterant illa officia eidem convenire; ita nec invehent diſtinctionem illi alii tituli. Quamvis autem Dion. cap.5. de Div. Nomin. comparat illos ita inter ſe, ut comparantur homines ad Angelos, id non convincit: Quia hæc diſtinctio fortè eſt in officiis: Fortè etiam poſſet referri illa excellentia in aliqua accidentia ſpiritualia majora & digniora v. g. ſpecies magis univerſales. Et ſicut unus homo comparatur leoni, alter agno, ſine ulla differentia ſpecifica, ita idem in præſenti dici poſſet. Fortè etiam attenditur hîc ad exceſſum gloriæ, & inæqualitatem in gloria, qualis exceſſus etiam inter homines, ſine ulla diſtinctione ſpecifica contingit. Unde etiam, quando Rituale meminit Magiſtri dæmonum, hoc magiſterium poſſet referri in dignitatem moralem, & diſtinctionem ſine ulla inæqualitate phyſica; & quamvis dæmones fateantur in energumenis ſe eſſe inæquales, id non quidem in aliquam meliorem diſpoſitionem organorum, ut in hominibus, referri debet, ſed in nobiliores ſpecies, accidentiaque ſpiritualia, quorum aliqua ut primæ ſpecies poterant liberaliter à Deo infundi, & aliquæ de novo ab iiſdem cum majori aliquorum diligentia parari. Sicut enim Angeli, poſſunt non eſſe ſemper in actu adæquato ſuæ noſcitivitatis, ita poſſunt non eſſe, in actu adæquato, fabricandarum ſpecierum, conceſſâ illis vi, earundem, fabricativa.

PROBATUR 3. Quia in iſtis quæ pendent à mera libertate Dei ſemper eſt attendendum, quid ferat auctoritas, quæ non ſtat pro ſola diſtinctione ſpecifica: Expreſſè enim Damaſc. L. de Decret. c. 1. dicit, *eſſe unam naturam omnium Angelorum, ut & omnium hominum.* Et Baſil. l. 3. contra Eunom. agnoſcit in Angelis *unitatem eſſentiæ.* Athanaſ. etiam quæſt. ad Antiochum q. 4. dicit, Dionyſium aſſeruiſſe *Angelos ordinibus differre, & tamen eſſe ejusdem ſpeciei, ſicut & homines.*

OBJICITUR 1. Diverſitas ſpecifica Angelorum ſpectat ad perfectionem univerſi, & cùm creârit tot ſpecies materialium, congruebat ut crearet multas ſpecies Angelorum.

RESPONDETUR. Vidimus ſuprà ex perfectione univerſi nihil concludi contra vel pro multitudine ſpecierum. Deinde poſſibiles ſunt animæ rationales ſpecie diſtinctæ à noſtrate, & tamen negatur de facto reperiri hæc diverſitas & ſicut in hac materia ſufficit recurrere ad voluntatem Creatoris, ita & in præſenti. Deinde propter uſum hominum tam varium, erant neceſſariæ plures ſpecies materiales; quæ neceſſitas non facit pro Angelis. Et ſicut in civitate Principis, eſt aliquod unum palatium pluribus cameris diſtinctum, ita eſt una ſpecies ſubſtantiæ ſpiritualis completæ, ſine multitudine ſpecifica.

OBJICITUR 2. Angeli ſunt in gratiis & ordine inæquales, & tamen cenſetur Deus per Dionyſium L.6. de Cæl.Hierar. Baſil. L. de Spiritu S. c. 16. &c. in conferendis gratiis accommodaſſe ſeſe perfectioni naturali Angelicæ Ergo apparet eſſe illos in natura diſtinctos.

RESPONDERI poteſt. Aliquos PP. fuiſſe in ſententia oppoſita, alios etiam in alia, & ex ſuppoſitione ſententiarum prædicta attuliſſe Quid ſi accommodavit ſeſe perfectioni majori naturali, non in ſubſtantialibus, ſed in accidentalibus?

OBJICITUR 3. Quantò aliquid eſt magis propinquum uni, dicens ordinem ad unum tantò minus eſt multiplicatum; ut in numeris apparet: Natura angelica inter omnes naturas creatas eſt Deo perfectiſſimè uni propinquior atque ad eundem dicit ordinem tranſcendentalem. Ergo.

RESPONDETUR. Quantò aliquid uni numericè eſt propinquius debet eſſe minùs multiplex, licèt poſſit eſſe multiplex quantumvis magis ſit propinquum uni quoad perfectionem gradum, ordinem eſſendi & ſimilia.

DICENDUM eſt 2. *Non conſtare quòd Angeli ſint ſolo numero diverſi.*

PROBATUR. Quia quamvis Niſſenus de opificio hominis c. 17. dicat, illos eſſe unam naturam & multos numero, & quamvis Anſelmus L. 2. Cur Deus homo c.26. dicat, Angelos eſſe ejusdem naturæ, licèt non ſint ejusdem generis ut homines, *Nec enim ſunt*, inquit, *omnes Angeli de uno Angelo.* Hæc tamen omnia non convincunt, quia ſunt etiam Patres qui in illis agnoſcunt ſpecificam differentiam. Hæ etiam ipſæ auctoritates explicari poſſent, quòd ſint ejusdem eſſentiæ, accipiendo eſſentiam pro gradu intellectuali, ſicut & homines in eodem conveniunt omnes: Et quòd non accipiatur illic natura ſtrictè pro differentia ſpecifica.

OBJICITUR 1. Non eſt poſſibilis in tanta ſimplicitate, quanta eſt in angelica natura, tanta multitudo ſpecierum.

RESPONDETUR. Id nullo modo implicare contradictionem, non tantùm in Angelis, ſed etiam in hominibus; & licèt multiplicatio ſpecierum animæ, non poſſit à nobis concipi, diſtinguendo inter ſpecies & ſpecies, illarumque nobis proprietatem particulatim proponendo;

poteſt

oteſt tamen à nobis concipi in univerſum; quia cilicet id non implicat contradictionem. Imho non ſequitur ex eo, quòd aliquid concipere on poſſimus, jam illud implicare: Certè enim on concipimus quomodo noſtra anima ſit to-a in toto, & tota in qualibet parte, nihilominùs id de facto eſt.

Objiciuntur 2. Congruentiæ aliquæ.

1. Congruentia eſt. Ad ornatum aulæ rincipum ſpectat, ut in omni ordine, ſit aliqua nultitudo cum æqualitate.

Respondetur. Etiam in aulis principum unt dignitates ſpecie morali diſtinctæ, majorue eſſet dignitas ſi ad latus Regis eſſent non nultitudo pediſequorum, ſed aliorum & aliorum officialium. Et ſicut in arte factis magis ſtimatur imago, quæ aliam & aliam habet vaetatem facierum; ſic etiam in præſenti magis ſtimanda eſſet varietas ſpecifica. Et ſicut lonè eſſet auguſtior hortus, in quo nulli eſſent uo flores ſolis individuis diſtincti; ſic & in præenti.

2. Congruentia eſt. Quia ſpectat ad majorem conjunctionem, ſi ſint aliqui ſolo nuhero diverſi.

Respondetur. Conjunctionem animi oterit conciliare recta ratio, amor beatus, ſict conciliabit inter nos & Angelos, quamvis ab lis ſimus ſpecie diſtincti.

3. Congruentia. Quia aliàs in damnatis periiſſent tot ſpecies Angelorum, & tamen PP. pro ratione adferunt, cur non ſit aſſumpta angelica natura ſed humana; quia tota natura hominum perierat, periiſſet autem in dæmonibus tanta multitudo ſpecierum.

Respondetur. Quia homines non ſunt plures ſpecies, totum genus illorum periiſſet in Adamo, non periiſſet autem totum genus angelicum, quantumvis periiſſent aliquæ ſpecies.

Objicitur 3. Non datur animal rationale volatile ut avis, natativum ut piſcis; Ergo neque debebant dari plures ſpecies Angelorum.

Respondetur. Diſparitatem eſſe quia voluit Deus hominem condere ut præeſſet reliquis infra ſe; non poſſet autem hanc præſidentiam habere abſolutam, ſi eſſent aliæ ſpecies animalis rationalis. Deinde dicitur communiter; Si nunc homines paulò nonniſi opibus vel ingenio valentiores, nihilominus convenire non poſſunt cum inferioribus, à quibus ſpecie non diſtinguuntur; quid fieret in varietate ſpecierum? Jam autem in Angelis propter immaterialitatem & libertatem à tot indigentiis, non erat morale periculum tot tricarum.

Dicendum eſt 3. *Angelos propter auctoritatem S. Thomæ differre ſpecie.* Quia ita docet S. Doctor hîc q.50. art.4.

De Operationibus angelicis.

Prius agendum fuiſſet de Potentiis angelicis; de quibus quia pauca non niſi interſerenda ſunt, & reliqua petenda ex Animaſticis, hinc titulum Tractatûs non formamus de potentiis, ſed de actionibus.

DISPUTATIO II.

De Actione Angelorum, quæ eſt Intellectio.

Quid Intellectus angelicus? Quomodo diſtinctus à ſubſtantia Angelorum? petatur ex Animaſticis. Quia tamen ſpecies impreſſæ habent aliquid ſpecialis difficultatis, proprie hujus loci. *Sit.*

QUÆSTIO I.

De ſpeciebus impreſſis Angelorum, tanquam principiis intellectionis.

Quid ſint ſpecies impreſſæ petatur ex Animaſticis, & ex dictis in prima parte: Suffice-

ficeret dixiſſe quòd ſint qualitates, concurrere natæ ad notitiam objecti, à parte ejuſdem ſe tenentes. Hoc tamen inter alia commemorandum erit, quòd hæ ſpecies, non ſint ſimilitudo formalis objecti, de quo aliàs.

DIFFICULTAS I.

An dentur ſpecies impreſſæ in intellectu angelico.

NEgant aliqui, ſed ex diverſis principiis: Nam aliqui univerſaliter negant dari ullas ſpecies, talis eſt Durandus Gabr. Occam & alii. Alii autem conceſſis ſpeciebus ſenſuum externorum, & non intellectûs, alii his etiam conceſſis homini, negant illas intellectui angelico, talis eſt Vaſq. d. 200. Quòd homines habeant ſpecies probat; quia habent illas pro ſenſibus externis, & ex eo quia volumus ea quæ aliquando vidimus, non volumus ea quæ non vidimus, cujus ratio referri debet in id, quia cognita, relinquunt ſui ſpeciem. Sed eadem argumenta ſunt pro ſpeciebus angelicis, quia ſi tenet conſequentia à ſenſibus ad noſtrum intellectum, cur non tenebit à noſtro intellectu ad Angelicum. Deinde nonne rememoratur Angelus? Et interrogatus: An tenuerit gladium Abrahamo? Reſpondere poſſet, Tenui; cur ergo id non refertur in ſpeciem impreſſam? Circa varietatem ſententiarum in hac materia conſule Suar. l. 2. c. 3.

DICENDUM eſt 1. *Dari ſpecies in intellectu angelico.*

PROBATUR. Quia dantur in ſenſibus externis, noſtro intellectu; Ergo, & in angelico dabuntur, propter paritatem rationis. Sed de his inferiùs.

DICENDUM eſt 2. *Non eſt poſſibilis Angelus, qui ſit ſibi ſpecies impreſſa rerum omnium poſſibilium.*

PROBATUR. Vera eſt hæc Contradictoria. Non eſt ſpecies rerum aliquarum poſſibilium; Ergo falſa hæc alia, eſt ſpecies rerum omnium poſſibilium. Ant. Prob. vera eſt hæc propoſitio, non eſt ſpecies rerum ſupernaturalium; Ergo vera & illa, non eſt ſpecies aliquorum poſſibilium; quia etiam inter poſſibilia ſunt res ſupernaturales. Ant. prob. Si aliqua ſubſtantia eſſet ſpecies impreſſa rerum ſupernaturalium, & eſſet ſpecies ſupernaturalium, & non eſſet; eſſet ut ſupponitur; non eſſet autem, quia ſupernaturalia quoad ſuam quidditativam & intuitivam (de qua hîc) notitiam excedunt omnem naturam; Jam autem illam non excederent, ſed eſſet illa notitia & illa ſpecies ſecundùm naturalem exigentiam illius ſubſtantiæ.

CONFIRMATUR. Poſſibilis eſt ſpecies impreſſa Dei, ſi ergo illa creatura omnes ſpecie[s] intra ſe clauderet, etiam clauderet illam ſpeciem impreſſam Dei; ſed illam claudere no[n] poſſet, quia aliàs eſſet illi connaturalis viſio Dei quod eſt abſurdum, ſicut eſt connaturale ipſimet illi ſpeciei impreſſæ productæ.

DICENDUM 3. *Poſſibilem Angelum (idem di[cendum] de aliqua alia perfecta ſubſtantia intellectuali) qu[i] ſit ſibi ſpecies impreſſa aliquorum poſſibilium.*

PROBATUR 1. Quia id non implicat contradictionem.

PROBATUR 2. Quia ex una parte videmu[s] intellectum etiam creatum poſſe aliqua noſcere, & non per ſuperadditas ſpecies, ut cùm no[s] ſcimus & experimur in nobis aliquas actuale[s] notitias: In probabili ſententia Angelus noſci[t] ſeipſum non per ſuperadditas ſpecies, &c. &c. Ex quo colligitur, non eſſe eſſentialem connexionem, & dependentiam intellectionis creatæ à ſpeciebus. Ex alia parte non poteſt oſtendi hæc connexio, & dependentia à ſpeciebu[s] circa aliqua alia objecta; Ergo bene infertu[r] poſſibilem eſſe ſubſtantiam, quæ identifice[t] ſibi aliquorum ſpeciem impreſſam.

PROBATUR 3. Anima, poſito, quòd diſtinguantur realiter ab illa, ejus potentiæ, nihilominus ſaltem poſſibiliter poſſet illas ſibi identificare. Ergo etiam quamvis ſpecies impreſſæ diſtinguantur ab eadem, poſſibile erit, ut illa[s] ſaltem aliquas ſibi identificet: Et ſicut non ſequetur ulla infinitas in intellectu, licèt ad tot & tot objecta extendere ſe poſſit, ita nec ſequetur ulla infinitas, ſi ſibi intellectus aliquas ſpecies identificet. Et ſi ſpecies univerſales poſſunt identificari alicui ſpeciei particulari, cu[r] non etiam intellectui: Quæ ratio bene notanda; multum enim valet ad retorſionem multorum argumentorum adferendorum. Han[c] ſententiam licet cum majori amplitudine docet Arriaga d. 5. n. 4. contra cit. Suar. cui conſentit Franciſcus Lugo d. 8. c. 1. n. 19.

OBJICITUR 1. Ut objectum actu cognoſcatur oportet cognoſcentem fieri actu ipſum cognoſcibile, ex 3. de An. cap. 4. Hæc verò converſio intelligentis in intelligibile, non poteſt eſſe, niſi ſaltem per ſpeciem intellectilem inſit objectum noſcenti. Ergo non poteſt intellectus intelligere actu objectum, ſine ſpeciebus impreſſis. Min. prob. Omnis cognitio actualis eſt veluti partus potentiæ noſcitivæ, & objecti, ſecundùm Auguſtinum; qui partus non poteſt eſſe, niſi uniantur ſecum potentia & objectum, ſaltem per ſpeciem impreſſam.

RESPONDETUR. Negando unionem hanc objecti cum potentia, debere eſſe formaliter per ſpeciem, ſed ſufficere ut ſit per aliquid æquivalens ſpeciei, qualis eſſet natura, identifican[s]

ſib

ſpecies : Et ſicut notitia divina exprimens jectum, eſt quidam partus intellectus divi- & objecti, nihilominùs non ponitur forma- ſpecies impreſſa in Deo, ſed ad maximum æ- ivalens ſpeciei ; ita & in præſenti : In quo n volumus imperfectius æquare perfectiori, l ſolùm volumus oſtendere, quòd ut cogni- o ſit expreſſio objecti, non debeat fieri per ſpe- em impreſſam diſtinctam. Denique hæc lo- tio, notitia eſt partus intellectus & objecti, n eſt in omnibus ut ſonat accipienda, aliàs cut nihil generat ſemine ab alio accepto, ita c poſſet intelligere intellectus, per ſpeciem alio productam : Solùm ergò hoc ſignificat cterium illud ; quòd ad notitiam ut ſic non ntùm ſit neceſſe habere potentiam, ſed & ob- ctum quod noſcatur.

Objicit 2. Suarez. De ratione intellectio- is in communi eſt, ut ſit ab objecto & poten- a ; Ergo in Angelis non poteſt eſſe à ſola po- entia, ut principio proximo, niſi illorum intel- ectiva, virtute contineat intelligibile : Hoc utem non poteſt illis tribui ; quia ut hoc illis ribuatur, deberent vel in eſſendo habere emi- entiam illorum objectorum, vel in repræſen- ando vim ; primum de illis non dicetur ; Quòd utem hoc poſterius non poſſit dici, ſic probat, uia licèt in intellectu divino, talis virtus re- præſentativa, intelligitur, conveniret illi nihi- ominus ratione divinæ ſubſtantiæ eminenter continentis omnia, quam eminentiam Angeli non important.

Respondetur. Ut ipſa ſpecies impreſ- ſa ſit repræſentativa, non eſt neceſſe, ut ſit in ra- tione entis æqualis objecto, ſed ſufficit, ut ſit æ- qualis, in ratione repræſentativi ; ita & in præ- ſenti. Quod attinet ad divinum intellectum duplici titulo illi convenit ſupplere vicem ſpe- cierũ, inprimis quia eminenter continet omnes perfectiones ; deinde quia illi identificatur vis ſpecierum : Et ita imperfecta quà talia non con- tinentur eminenter in Deo ; hoc enim ipſo non continerentur eminenter, ſi continerentur, ut quid imperfectum, & tamen cognoſcuntur quà talia ; cur ergo etiam in creatis ſimile, quid huic identificationi ſpecierum in Deo non dabitur, idque ſaltem ratione aliquorum objectorum. Addo, ſi robur argumenti ſpectetur, inferri poſ- ſe, quòd ſaltem illa objecta Angelus ſine ſpe- cie noſceret, quæ eminenter continet, & hoc ſolum ſufficit, ad verificandam Concluſio- nem.

Instat Idem. Poſita poſſibilitate talis in- tellectûs, eſſet ille ſciens in actu primo omnia, & poſſet contemplari in actu ſecundo omnes res poſſibiles, etiam nunquam futuras, poſſet contemplari Deum, deberet ſimul omnia no- ſcere ; quia non poſſet per voluntatem ma- gis ad hæc, quàm ad illa conſideranda appli- cari : Omnes autem hæ ſequelæ non debent concedi.

Respondetur. Si ly omnes conſtruatur cum ly in actu ſecundo, faciatque hunc ſenſum omnia ſimul in actu ſecundo poſſet noſcere il- le intellectus, falſa eſt propoſitio, quia deberet infinitos in actu ſecundo actus habere, quod im- plicat ; quæ infinitas non habebitur, ſi habeat potentiam omnia noſcendi. Si autem ly omnes conſtruatur cum res poſſibiles, faciatque hunc ſenſum, poteſt in actu ſecundo noſcere objecta illa, ita ut nullum ſit ex illis, quorum habet ſpe- cies, quæ noſcere non poſſit, vera erit ſequela. Et ſicut poteſt Deus in actu ſecundo dividere omnes partes continui, non tamen in actu ſe- cundo omnes ; ſic & in præſenti, nec erit ne- ceſſe ut cognoſcat res futuras ; quia poſſet ad- huc Deus denegare concurſum, ſicut & dene- gat ad ſecreta, de quo infrà. Non poſſet etiam Deum noſcere intuitivè propter dicta ſuprà : Nec deberet noſcere ſimul & ſemel ſingula, quorum habet ſpecies, quia nec Angeli ſimul nóſcunt omnia, quorum habent ſpecies ; & ſic- ut datur in Angelis excitatio ſpecierum ; ita ſi- mile quid in præſenti, admitti poſſet.

Objicit 3. Idem. Subſtantia cujuſcun- que intellectus creati finita eſt, & non conti- net formaliter aut eminenter res à ſe diſtinctas ; Ergo non eſt per ſe ſufficiens, ut per modum ha- bentis vires objecti, conſtituatur in actu proxi- mo, ad intelligendum à ſe diſtincta. Prob. Conſ. Quia objectum intelligibile, compara- tur ad intellectum per modum formæ ; at ve- rò potentia, non actuatur per formam, niſi quo- ad ea, quæ in ipſo continentur ; Ergò cum ſub- ſtantia Angeli res à ſe diſtinctas nullo modo contineat, non poteſt per illam in actu proxi- mo conſtitui, ad dictam cognitionem.

Respondetur. Ex dictis ſufficere conti- nentiam in ratione repræſentativi. Probatio Conſeq. allata non ſatis declarat, quomodo ob- jectum comparetur ad intellectum ut forma, ita ut cùm in aliis non proportionetur formæ, in hoc proportionetur : imò hoc etiam conceſ- ſo, quòd non poſſit objectum quod eſt forma, actuare intellectum, qui eſt potentia nonniſi quoad ea, quæ in ipſo continentur ; cur non ſuf- ficiet continentia ex modo quidem nonniſi concipiendi, diſtinguendo contentum, quod eſt ſubſtantia ſecundùm ſe, & continens, quod erit ipſamet illa ſubſtantia, non quidem emi- nenter continens objecta in ſe, continens ta- men quoad vim repræſentandi.

Objicit 4. Suarez. Duobus modis intelli- gi poteſt, quòd res aliqua ſit principium, & me- dium incognitum ad cognoſcenda alia : Pri- mò per modum ſeminis ſeu inſtrumenti ad hoc ſpecialiter inſtituti ; ſecundò, poteſt res aliqua

esse principium cognoscendi alia, ex perfectione sua, habendo vim ducendi in cognitionem aliorum objectorum; prior illa vis non indiget perfectione tantâ, quantam habet objectum, secunda indiget.

Respondetur. Hoc semen objecti duplex esse: Formale, quales sunt species distinctæ: Et æquivalenter semen; ut scil. aliqua substantia præhabeat in se vim faciendi, id quod faciunt illæ species, assimilando se in hoc etiam speciebus, quia non contineret entitativam perfectionem objecti, sicut nec continent species.

Instat 1. Suarez. Non potest substantia Angeli esse instrmentum objectorum, non enim est per se & ab intrinseco ordinata ad inserviendum alteri.

Respondetur. Non posse esse substantiam instrumentum formale objectorum, potest esse instrumentum æquivalenter, faciendo id scilicet, quod faciunt instrumenta, h. e. supplendo defectum specierum. Et sicut Deus supplens defectum causarum secundarum, non dicitur esse illarum instrumentum; ita nec illa substantia, rigorosè, dici poterit instrumentum objectorum.

Addi potest quòd substantiæ non sint instrumenta aliarum in ratione agendi physicè purè, possint tamen esse instrumenta agendi intentionaliter.

Instat 2. Idem. Una substantia non potest supplere vicem alîus ad generandum; Ergo neque ad noscendum.

Respondetur. Disparitatem esse. Quia generatio est processio viventis à vivente in similitudinem naturæ, si est in similitudinem naturæ, tunc generans debet habere eadem prædicata naturæ; hoc ipso enim non esset in similitudinem naturæ, debetque esse ab intrinseco, ut salvetur vitalitas; non esset autem ab intrinseco, si ab alio, scilicet assumpto perficeretur. Tale autem absurdum non ostenditur, si substantia, suppleat vicem specierum distinctarum.

Instat 3. Idem. Si illa substantia haberet sibi identificatas species aliorum objectorum, deberet esse sibi ut medium cognitum ad illa noscenda; ad eum modum quo Deus per suam substantiam omnia cognoscit, primariò noscendo suam substantiam, secundariò alia; non potest autem Angelus per seipsum, ut per medium cognitum alia distincta à se cognoscere.

Respondetur. Dupliciter tunc Angelus posset noscere illa objecta; primò, intelligendo suam substantiam, in quantùm æquivalet speciebus, & sic illa substantia erit medium cognitum, in quo noscuntur creaturæ. Secundò potest noscere illa objecta in illis ipsis, ponendo scilicet notitiam objecti. Simile q[...] contingit dum Angelus & in ipsis speciebus, [...] per species, cognoscit objecta. Et sicut d[...] cognoscit illa in speciebus tanquam medio [...]gnitio, non est necesse ipsas species esse æq[...] dignas, atque objecta, sed sufficit quòd dic[...] habitudinem ad illa objecta, ita & in præsent[...]

Objiciuntur 5. Paritates.

1. Paritas. Impossibilis est substantia, q[...] identificet sibi albedinem; Ergo & quæ id[...]tificet species impressas; cùm utrumque sit [...] prædicamento accidentis.

Respondetur Cùm substantia non p[...]sit esse alba, nisi per albedinem distinctam; q[...]re non sequitur, quòd dum homo noscit se [...]scere, debeat id facere per speciem superad[...]tam? Ex qua Instantia vides argumentum p[...]bare multum. Directè ad argumentum [...] potest; Dupliciter scilicet posse spectari albe[...]nem, sub formalitate accidentis & formæ; [...] sub formalitate faciendi aliquid in genere ca[...]sæ complentis vel efficientis; sub formalit[...] accidentis & formæ non potest identificari su[...]stantiæ; non potest enim id quod est substa[...]tia esse idem cum accidenti, & quod non [...] forma, non potest esse alia forma; sed bene p[...] est identificari quoad vim agendi, vel comple[...]di, ut scil. hoc agat substantia, quod agit ac[...]dens, vel complet.

2. Paritas. Sensui non possunt ide[...]tificari species materiales. Ergo nec intel[...]ctui suæ.

Respondetur. Si constet arguenti imp[...]cantia Antecedentis, facilè illam videbit, n[...] militare pro Consequenti. Interim hæc disp[...]ritas adferri potest, quia operationes sensuu[...] sunt alligatæ, ut percipiant nonnisi existent[...] possent autem etiam non existentia apprehe[...]dere sensus, si illis identificarentur species. [...] sicut sensus v.g. visus, non servat species, serv[...]re tamen potest intellectus; nec in hoc erit n[...]cesse parificare illas potentias; ita nec in præ[...]senti.

Quod si dicas, possunt sibi Angeli identifica[...]re species aliquorum possibilium naturalium[...] Ergo & omnium: Non tenebit Consequenti[...] est enim à faciliori ad difficilius viâ affirmatio[...]nis; & sicut non tenet hæc illatio, potest An[...]gelus noscere simul centum objecta; Ergo & omnia: Potest habere speciem universaliore[...] identificantem sibi species decem; Ergo & identificantem species omnium: Ita nec in præsenti tenebit. Et sicut in dictis Instantiis recurrendum est ad imperfectionem creaturæ; limitationem, nam à priori hujus implicantiam nescimus, &c. Cujus taxa nota sit Deo; ita & i[...] præsenti. Quid si etiam sit aliqua creatura petens sui species nulli identificari?

3. Paritas. Non possunt Angeli esse sibi spe-

ecies expreſſa aliquorum poſſibilium; Ergo
cimpreſſa.

Respondetur. Retorquendo argumenum, cur Angelus reſpectu ſui ſit ſpecies impreſſibi, & tamen per ſubſtantiam non poteſt eſſe bi ſpecies expreſſa. Rurſus arguens debet bere implicantiam pro antecedente, promat iam, & oſtendetur non quadrare conſequen-

Deinde eſſet actus purus in ratione intellindi, nec ullis indigens ſpeciebus; ad quid im tunc requireretur ſpecies impreſſa? Eſt go argumentatio à faciliori ad difficilius. Et iam putabit Arguens non valere Implicanam pro Antecedenti, ea nec valebit pro Conquenti. Sed & hîc ignoratur ratio à priori.

DIFFICULTAS II.

Undenam deſumantur hæ ſpecies?

EX Auctoribus qui intellectui angelico concedunt diſtinctas realiter ſpecies, aliqui ſenunt omnes omnino ſpecies eſſe concreatas, ut dere eſt apud Suar. ita ſentientem l.9.c.4. neatque ſolùm ſpeciem ad cognoſcendum ſeſum. Docet etiam indigere Angelum ſpee concreata ad cognoſcendum alium Angeim, c.5.n.20. Admittit item concreatas matealium ſpecies c.6. Similia habet Franc. Lugo .8.c.3. Cæterum Arriaga d.6.n.19. Mart.d.38. .5. nonniſi aliquorum objectorum ſpecies conreatas admittunt.

Punctum Difficultatis I.

Formatné Angelus ſibi aliquas ſpecies?

DICENDUM *eſt, Angelos formare ſibi aliquas ſpecies impreſſas.*

Probatur I. Quia ex una parte habere intellectum agentem, nullam dicit imperfectioem: Ex alia parte, multa ſuadent eundem de acto illis concedi debere; Ergo ne ſit otioſus, lebebit ſibi fabricare ſpecies. Antecedentis ecunda pars probatur, quia Angelus poteſt meniniſſe ſuæ cognitionis præhabitæ, ſed id ſualet, dari in illo de facto intellectum agentem; quod ipſum probatur, quia id probat dari in illo ſpeciem præhabitæ intellectionis; ſed non concreatam; Ergo ab intellectu illius agente productam; à quonam enim alio? Min. immediata, nempe quòd illa ſpecies non ſit concreata probatur: Tum quia experimentalis Chriſti ſcientia, non erat illi comproducta; Ergo & ſpecies de notitia habita, non eſt in Angelo comproducta. Tum quia in nobis reminiſcentia præhabitæ notitiæ, bene probat haberi in nobis intellectum agentem, haſque ſpecies eſſe à noſtro intellectu productas; Ergo idem ſimilis reminiſcentia probabit in Angelis.

Probatur 2. Quia ſi nullas ſpecies formaret ſibi Angelus, id ideò vel maximè eſſet, quia non eſſet explicabile, quomodo ſibi poſſit formare ſpecies materialium; ſed id bene explicari poteſt: Ponitur enim inprimis, quòd unuſquiſque Angelus habeat ſphæram locabilitatis ſuæ, quam virtuali ſuæ entitatis extenſione occupare poſſit? Rurſus quòd illam ſphæram ex uno loco in alium ſe transferendo ſemper æquabiliter occupare poſſit. Denique quod citius quàm ferat imaginatio poſſit illam ſphæram transferre & cætera ſimilia. Quo poſito: Quicquid in illa ſphæra continebitur erit jam ſufficienter præſens Angelo, & cùm materialia nec incipiant, nec deſinant inſtantaneè, & tunc promovendo ſuam ſphæram, poteſt illa materialia, ſufficienter præſentia, habere, quæ alias extra ſuam ſphæram inceperant agi. His poſitis, ſic urgetur; poteſt ſpecies materialis in communi ſententia determinare intellectum agentem, ad formandam ſpeciem impreſſam ſpiritualem, ante cujus formationem non noſcit quidem intellectus illud objectum, determinatur tamen ad producendum principium illius notitiæ, h.e. ſpeciem; Ergo & ipſum objectum materiale poterit determinare intellectum Angeli ad ſui ſpeciem producendam; cùm Angelo in illius ſphæra, non minùs ſit præſens objectum materiale, quàm animæ ſpecies materialis; niſi quòd ſubjecto ſpeciei materialis, ſit præſens informativè anima, nempe ſenſui; jam autem objecto materiali intra ſphæram locabilitatis angelicæ, eſt præſens Angelus per ſolam indiſtantiam; non videtur autem ullo modo neceſſarium, ut determinativum intellectûs angelici, ſit indiſtans, majori aliqua indiſtantia. Quid ſi dicatur: Quamvis res materiales non ſint intra ſphæram locabilitatis angelicæ, poſſe illas determinare, ut intellectus agens angelicus, formet ſibi illorum ſpeciem.

Quod autem attinet ad ſpecies rerum ſpiritualium, cur etiam illis non tribuetur vis determinandi intellectum agentem Angeli, ut producat illius ſpeciem? Forteque aliquis imaginaretur ineſſe objectis ſpiritualibus vim producendi ſui ſpeciem, conſimilem ei, quæ ineſt materialibus; & ne dicat illam ſpeciem transmitti per aliquot materiale medium, diceret ad maximum produci illas ſpecies ab objecto, ſed non transmitti per medium, ut dicunt non pauci de motu angelico poſſibili, vel produci in intellectu non niſi indiſtantis Angeli.

Probatur 3. Quia poſito, quòd non omnium objectorum Angelus habeat concreatas ſpecies, multa ſolvuntur longè facilius: Nam ſi quæratur, cur non noſcantur ab Angelis omnia futura? Pro ratione reddi poteſt; quia

quia illorum ſpecies non habent. Si quæratur cur non noſcant præterita ad quæ non adverterunt? reſpondebitur quia ſcil. non habent fabricatas eorum ſpecies. Immo id etiam poſſet transferri ad ſecreta cordium, idque duplici viá, inprimis in ipſis objectis ſpiritualibus ponendo vim emanandi ex ſe ſpecies; talem tamen ut ſicut Angelus, vel creatura rationalis, habet jus in ſubſtantiam actus ſui, ut intra cancellos ſecreti teneatur; ita quòd etiam habet jus in ſpecies, ut illo invito, non poſſint producere notitiam; meminit hujus ſententiæ Arriaga D. 5. S. 3. & ante illum Suar. l. 2. c. 5. n. 18. Ita ut non reſpectu quorumcunque objectorum ſed reſpectu nonniſi notitiarum præhabitarum, detur intellectus formativus ſpecierum, vel nonniſi reſpectu materialium. Quod enim dicit cit. Suarez & cum eo alii, Angelos habere liberum dominium, in actiones illorum internas ne noſcantur, id in præſenti ſalvaretur; Scilicet ob dominium in ſpecies, prohibens ne ponatur notitia ſecreti. Alia etiam methodo idem defendi poteſt, cur ſcilicet ſecreta non nôrint, poſito quòd poſſint ſibi ipſi fabricare ſpecies; quia ſcilicet non determinatur intellectus Angeli agens ad fabricandam ſibi ſpeciem ſecreti, niſi voluerit ipſemet Angelus, qui ponit actionem internam.

Quod ſi QUÆRAS ſub initium quorumnam objectorum concreatas habuerint ſpecies Angeli?

Responderi poſſet, quòd eorum materialium, quæ tunc erant præſentia; & per hoc ſalvabitur quomodo verum ſit fuiſſe illis concreatas ſpecies: congruebatque ut ſub initium, non eſſet Angelus ſolicitus de translatione ſphæræ ſuæ locabilitatis, ut ita translatâ illâ, præſentia haberet objecta propter ſpecierum fabricationem; congruebatque ut Deus etiam hoc munere dignificaret illas creaturas.

Objicitur 1. Ex Suarez. de ſpeciebus rerum materialium. Si non concrearentur omnes ſpecies Angelis, deberent illas accipere ab objectis; accipere eas ab objectis non poſſunt; quia illas, vel acciperent ab objectis productas; & hoc non, quia nihil materiale in ſpiritum agere poteſt ob improportionem. Si autem Angelus fabricat ſibi ſpeciem, hoc dici non poterit: Si enim illam ſpeciem efficit ſolus Angelus; Ergo in nullo genere cauſæ, res materiales, ad illam effectionem concurrent, conſequenter nec illæ ſpecies accipientur ab objectis; quia hoc accipere, non eſt ſine cauſalitate, quæ hic omnino nulla; non enim eſt Cauſalitas efficiens ut probatum; non cauſalitas materialis, quia illæ ſpecies non educuntur ex materiali objecto, non etiam eſt cauſalitas excitans, cùm non præcognoſcatur tunc objectum, conſequenter nec exemplaris: Ergo ulterius nulla illic intervenit cauſalitas.

Respondetur. Hoc poſteriori mod accipi ſpecies ab objectis, quæ concurrunt pe modum determinativi, quod determinat in tellectum angelicum ad producendam ſibi ſpe ciem impreſſam, ſive hoc determinativum re feratur ad genus cauſæ efficientis impropriun ſive ad quodcunq; aliud; nec erit hoc propriu & rigoroſum accipere ſpecies ab objectis, ſe latiùs; in quantum ly accipere ab objectis ſpe cies, ſupponit pro habere eaſdem, & non pe concreationem, vel infuſionem de novo factan à Deo.

Instari poteſt 1. Quod v. g. intellectu humanus fabricet ſibi ſpeciem, id bene refer poteſt in hoc; quia recipit ſpeciem materialen ſibi ab objecto transmiſſam ad ſenſorium; qu receptio, cùm ſit in aliquo, cui conjuncta e anima, & cum quo conſtituit unum totum bene intelligi poteſt, quomodo determin tur intellectus ad productionem illius ſpe ciei; ſed ſimilis determinatio non habetu in Angelo; & certè poſitionem illius obj ecti vel noſcit Angelus, vel non noſcit? S non noſcit, quomodo determinatur ad illiu ſpeciem impreſſam producendam: Si noſcit Ergo noſcit ante productionem ſpeciei, ad qui ergo ulterius illâ indigebit? Deinde, nunqu Angelus ad omnia materialia quæ fiunt, ſempe attendit? Si non attendit, quomodo fabrica ſibi ſpeciem? Si non fabricat ſpeciem, quo modo poterit aliquando ſaltem noſcere præ terita?

Respondetur. Quòd ab objectis reci piant ſpecies ſenſus, id non ex eo provenit, qua ſi non poſſit determinari. Anima etiam ſepara ta, ad productionem ſpeciei, niſi per aliquid me dium transmiſſum; ſed hoc inde oritur, qu niſi mediis ſpeciebus materialibus progredere tur anima ad fabricandas ſpecies ſpirituales, ho ipſo non dependeret à ſenſibus in modo ope randi, & tamen in hoc modo debet pendere cùm etiam in ipſo modo eſſendi, involvat eſ unitum corpori. Hæc autem ratio non mil tat pro Angelis utpote puris ſpiritibus. Pote rit autem Angelus determinari ad productio nem ſpeciei eo modo, v. g. quo ſola poſitio ter mini, determinat fundamentum ad relatio nem, non mittendo quidquam intermedium & ad eum modum, quo ſine ulla media trans miſſione, in multorum ſententia, per ſolam di rectionem voluntatis, determinatur intellectu alîus Angeli, ad noſcendum ſecretum; & ad eum modum, quo ipſe divinus intellectus & eju noſcitivitas, determinatur à præſentialitate ob jecti ad æternitatem, ut illud noſcitivitas De attingat. Nec fatigatur Angelus parandis illi ſpeciebus; quia nemo fatigatur redigendo ſe in ſtatum, ſibi à natura ordinatum, nemo cæteri paribus ſentit fatigari vegetativam in homine.

Et

t nos non experimur nos fatigari, parando ɔbis species spirituales dum prius aliquid sen- percipimus: Quod multò magis procedet e spiritualibus illis operibus, nulloque modo endentibus à sensu. Quod si quæras quid sit ıturum, si Angelus non attendat tunc ad positionem illius objecti materialis, vel negligat pare sibi illam speciem; quomodo ergo tunc ræteritum noscet Angelus? Ad hoc responderi potest pertinere ad Dei providentiam exitare Angelum ad parandam sibi speciem eoım, quæ postea vult illum noscere Deus. Deıde si sit objectum materiale conveniens cum liis in ante cognitis, eadem illa species, poterit ıservire ad fabricandam speciem præteriri.

Instat 2. Suarez. Si tota virtus activa tas speciei, est in Angelo, nulla potest reddi raio ex parte rei repræsentandæ, quare nam speiem efficiat intellectus, nunc potiùs quàm anea: Quia illa species non est mera relatio, sed st qualitas absoluta, propinquitasque loci est d hoc impertinens, nam hæc conditio solùm equiritur inter ea, quæ se habent ut agens, & ıt patiens, quæ habitudo in præsenti non intervenit, nec potest dici, quòd existentia rei repræsentandæ, sit necessaria conditio, ut species illius rei fiat; quia species est res permanens, & durat etiam desinente objecto, ergo nulla erit ratio ob quam Angelus nunc potiùs quàm ante, ɔroducat illam speciem.

Respondetur. Cur non citius producatur species, referri potest in defectum existentiæ objecti, determinaturi ad sui speciem. Nec obest, quòd species sit res permanens: Nam multa permanentia possunt pendere in sui determinatione à re transeunti, & à transeunti revelatione, pendet habitus fidei, ut exeat in actum. An autem ad hanc determinationem indigeat Angelus certâ distantiâ; divisi sunt Auctores. Quod non indigeat certâ distantiâ Ratio est, quia hæc determinatio non est per transmissionem alicujus intermediæ actionis, quæ sola vendicat determinatam distantiam. Martinon tamen d. 36. n. 39. citans pro se Scotum & Alensem censet, quòd objecta non videantur ab Angelis ad quamcunque distantiam. Unde etiam apud Job describitur dæmon circuiens terram. Similia habentur Matth. 12. v. 43. Addit inferius quod sicut agentia materialia intra sphæram suæ activitatis possunt uniri cum aliis intermediis, ut attingant passum per modum unius agentis totalis, ita possunt uniri objecta remota, etiam materialia, cum propinquioribus, ut simul per modum unius totalis objecti determinent.

Posito quòd nulla certa distantia requiratur ad illam determinationem, ne tamen dicatur Angelus tam multarum rerum species simul formare, referri id potest in capacitatem illius naturalem; quodque tot simul possit formare species, quot & objecta noscere. Admitti etjam posset certa mensura, in qua vult nonnisi Deus concurrere pro sua libertate ad tot v. g. species formandas: Si autem ad determinationem indigebunt Angeli certâ distantiâ, recurri poterit ad sphæram locabilitatis, modo suprà explicato.

Solvuntur reliquæ Objectiones.

Objicit 2. Suar. ab Auct. quia Ezech. 28. dicuntur, Angeli esse creati pleni sapientia & decore, quod etiam significat Dion. c. 7. de div. Nom. & Aug. l. 2. de Genes. ad lit. c. 8. ubi dicit: Omnes creaturas corporales, prius factas esse in mentibus Angelorum, secundùm creatam in illis sapientiam, subditque neque enim sicut nos, ad percipiendam sapientiam proficiebant Angeli. Similia habet c. 30.

Respondetur. Bene sunt pleni sapientiâ Angeli; quamvis non noverint futura; Ergo etiam poterunt esse pleni sapientiâ, quamvis futurorum sub initium non habuerint species. Et sicut fideles dicuntur pleni sapientiâ & intellectu qui sancti sunt, etiamsi futura non norint, ita dicendum esset de Angelis. Bene addit Arriaga locum illum posse intelligi de scientia supernaturali; quia etiam per PP. decor ille significabat decorem gratiæ supernaturalis. Ad locum Dion. quod attinet, ille non plus habet, quàm quod materialia, non per sensus noscant Angeli, sed per spiritualem potentiam, consimilem divinæ. Augus. auctoritas simpliciter accipi non potest, & nihil de hoc agit; quid enim ibi est de speciebus. Quòd simpliciter accipi non possit, ratio, quia impropria est locutio, ut aliquis ex eo, quia habet objecti alicujus species, quod non novit, nec hîc & nunc noscere potest, nihilominus dicatur esse non proficiens scientiâ: Si enim Mathematicus haberet speciem infusam de demonstratione quadraturæ circuli; neque tamen illam demonstraret, nunquid posita etiam demonstratione, non dicetur proficere sapientiâ? Ita debebunt & Angeli dici proficere sapientiâ, quando sunt jam in usu actuali illarum specierum, quod tamen videtur negare August. Immò etiam posito quòd Angeli etiam futurorum concreatas habuerint species, non sequitur illos non profecisse sapientiâ, cum non potuerint omnia illa simul sub initium noscere, de quo infra in simili.

Directè ad Auctoritatem Aug. Responderi potest. Quòd solùm voluerit docere, Angelos non proficere, ita sicut nos, mediis tantis laboribus. Arriaga dicit Aug. loqui de notitia creaturarum in Verbo, non autem de notitia naturali, per species.

Objicit 3. Idem. Nisi Angelus haberet species concreatas, haberet ignorantiam rerum

omnium materialium; Quia neque in actu neque in habitu illam scientiam haberet, sed tantùm in potentia remota, quæ non excludit ignorantiam, dicere autem quod tantum habuerint species rerum universalium, est attribuere illis nonnisi scientiam confusam, estque illos spoliare prudentiâ, quæ circa particularia versatur.

Respondetur. Non habuerunt omnium ignorantiam materialium; quia aliquorum sunt illis species concreatæ: Et sicut quamvis sub initium non omnibus illis speciebus sunt usi, neque tamen erant ignorantes; sic nec essent, quamvis illorum non omnes haberent species; præcipuè quia non est dicendus scire, qui alicujus rei habet species, quas nunquam exercuit, cum talis nec habitu, nec actu noverit, possessioque specierum, tantùm faciet potentem ne ignoret, sed non faciet non ignorantem. Advertit rectè Arriaga quòd vox ignorantia, non sit imposita, ad significandum non habere alicujus species intentionales, non enim de hoc cogitarunt impositores primi, sed ignorantia sumitur pro non scire ea, quæ quis debet & potest scire, unde prius deberet probari omnium illorum notitiam semper debitam fuisse Angelis, postea procedendum ad inferendam ignorantiam in Angelis.

Instabis 1. ex S. Thoma, Cœli sunt supremi corporum, habentque totam suam simul perfectionem; Ergo & Angeli, debent habere omnes concreatas species.

Respondetur. In hoc esse pares cœlos & Angelos; quia illi inter corpora, hi in gradu creato intellectivo eminent; Sed non est paritas in hoc, de quo est quæstio: Ratio, quia perfectiones cœlorum emanativè habentur à formis illorum, vel integrant substantiam illorum, sique deberent de novo acquiri, deberent subjacere alterationibus, quæ formæ incorruptibili saltem præsenti, unitæque inamissibiliter, convenientes non sunt; ea autem quæ emanantur & integrant substantiam simul habentur; talis autem nulla ratio est pro Angelis, quos nihil vetat mutari acquisitione specierum, cùm mutentur etiam actibus, illæque species, non sunt integrantes substantiam Angeli.

Instat 2. Animæ nostræ accipiunt species successivè, quia sunt formæ corporum, Angeli autem non sunt tales. Ergo debent habere simul concreatas species.

Respondetur. Quòd hoc Argumentum probat ab objectis materialibus non accipere Angelos species sensibiles, cùm sint sine corpore; Anima autem unita est corpori; sed non probat Angelis deesse vim productivam specierum.

Instabis 3. ex Esparza q. 12. qui cùm posuisset art. 1. indigere Angelum concursu aliquo objecti sibi cooperante, ut ita salvetur, quomodo cognitio sit imago objecti; imago autem debet procedere à prototypo: Cùm item posuisset quòd omnis cognitio habeat specialem perfectionem, respondentem speciali perfectioni objecti, quæ non apparet, quomodo possit contineri in solo intellectu', subdit postea art. 9. quòd Angeli non possint solâ sua activitate acquirere similitudines rerum omnium, propter infinitam propè varietatem perfectionum, in illis repertam. Item, quod non possint habere species ab objectis; quia hæc vel materialia sunt, vel si sunt spiritualia, producere tamen species independenter à propinquitate non possunt; Ergo debent infundi à Deo; Ergo concreari, quia non est ratio infusionis pro uno instanti, quàm pro alio. Et cùm Angelus habeat capacitatem, ut perficiatur per talia accidentia, & ex alia parte cum Deus suppeditet ea, quorum aliquis est intrinsecè capax, debuerunt etiam illis infundi species.

Respondetur. Ut cognitio sit imago objecti, procedatque ab illo, sufficit ut procedat ab illo, in aliquo sui operante, hoc est vel in specie formali, vel æquivalenti ut dictum suprà objectum etiam repræsentatur cum aliqua sua speciali perfectione, quæ quoad suum repræsentari, poterit contineri in aliquo possibili intellectu, ut dictum suprà. Quod attinet ad multitudinem tot specierum; possent nonnisi sub certo numero simul parari, successivè procedendo, ad parandas alias, ut dictum suprà. Possent etiam tam materialia quàm spiritualia objecta, independenter à propinquitate, determinare intellectum agentē Angeli, ad formandas species; quæ quamvis sunt tales, ut ad illa capacitatem habeat Angelus, nihilominus non sequitur illas extemplò debere possideri: Sicut nec possidentur ab homine, quamvis illarum sit capax.

Objicit 4. Vasq. d. 201. c. 2. Si accipit Angelus species à rebus præsentibus, sicut potest formare ipsas species objectorum, ita posset formare & notitias de objectis, independenter à speciebus. Deinde intellectus est indifferens ad hanc vel illam speciem fabricandam; Ergo debet ab aliquo determinari, non potest autem determinari, ab objecto; nam quamvis efficiens aliquid determinetur à subjecto & materia, circa quam operatur, & quamvis facultas cognoscens ab objecto quod cognoscit determinari possit; tamen intellectus agens non potest determinari à rebus, neque ut à materia, quia non operatur aliquid circa illas, neque ut ab objecto, quia non sunt objectum illius.

Respondetur. Sicut ex eo, quòd homo fabricat sibi species, non sequitur posse illum noscere sine speciebus; sic nec idem sequitur in Angelo: Determinatur autem Angelicus intellectus, ut has potiùs fabricet species, ab objecto; quod

quod licet non sit objectum illius, tanquam terminativum quid notitiæ: nam intellectus agens quà talis non noscit; est tamen objectum illius determinativum.

Objicit 5. Joan. à S. Thom. D. 21. art. 3. n. 17. Si natura Angeli posset acquirere species ab objectis, vel ex naturâ suâ id peteret, vel hoc illi accideret ex aliquo defectu talis naturæ; quia dependere ab objectis in acquisitione specierum, majoris imperfectionis est; quia est carere formis intelligibilibus, quæ sunt species; & solùm ex defectu naturæ id habet, non ergo ex naturâ suâ id petit, sed potius oppositum: quia non pertinet id ad perfectionem naturæ intellectualis, sed ad defectum ejus: natura autem non inclinatur ad id, quod defectuosum est sibi. Si autem ex naturâ suâ id habet ut accipiat species ab objectis: Ergo ex naturâ suâ Angelus non est perfectus in intellectualitate, sed imperfectus & ignorans; & sic ex naturâ suâ intellectus Angeli, non magis esset in actu, nec magis plenus sapientiâ, quàm noster intellectus; quia uterque illas acciperet ab objectis.

Respondetur. Ostendendo inprimis Argumentum multum probare, Angelus indiget distincto à se actu objecta noscere, quæro, vel ex naturâ suâ id petit, vel ex aliquo defectu? Si ex defectu, ergo id natura illius non petit, sed potius oppositum: Si ex naturâ, ergo est imperfectus in natura & ignorans.

Directè autem ad Argumentum posset dici, quòd petat species ab objectis ex defectu naturæ; nec inde sequetur, oppositum potiùs petere Angelum; quia tunc creatura petit oppositum, si quid illi contingat ex defectu accidentali; & ita petit habere duas auriculas; quia unam habere ex accidenti illi convenit; Si autem aliquid desit illi ex defectu naturæ, sed sit bonum indebitum, defectum illum petit, non autem oppositum. Et sic quia est ex defectu naturæ humanæ non habere fenestram ad cor, vel perspicaciam aquilæ, non petit homo oppositum huic; quia autem non habere species futurorum, est ex defectu naturæ; quia illi sunt indebitæ sicut & ipsæ notitiæ, fit, ut cum habet defectum harum specierum, non petat oppositum.

Sed bene etiam dici potest: quòd petere species ab objectis, sit ex natura Angelorum: quia ex naturâ suâ petunt intellectum agentem. Rursus, esse sibi principium perfectionis est aliqua perfectio; & ita Deus perfectissimus est, quia à se est: Si autem ponantur Angeli fabricare sibi species, habebunt dependenter quidem à Deo, sed non sine suo motu perfectionem; Ergo illis ut supremis intellectivis, tribui debet vis hæc, parandi species. Erit tamen Angelus perfectus in intellectualitate, hoc est habens omnia necessaria ad debitam intellectionem, sed non erit perfectus, hoc est non perfectibilis ulteriùs, nec erit ignorans propter dicta suprà, in simili, præcipuè verò quia in formandis speciebus spiritualibus, morâ & tempore, non indiget Angelus ad notitias illas, quas simul exercere potest. Addo, quòd ex natura sua est debitum alicui per modum perfectionis emanandæ, vel per productionem necessario ponendæ, omnibus inest; Si autem aliquid sit debitum, sed respectivè per completionem, aliunde natum suppleri, non est necesse, ut in omnibus æqualiter habeatur. Jam autem species sunt natæ aliunde h. e. vel ab objectis, vel à Deo suppleri: quas species rerum præsentium, quamvis potuerint sibi parare Angeli, nihilominùs accepere illas à Deo, & quidem omnes æqualiter, quia Patres indistinctim de omnibus loquuntur, solumque fuit differentia in qualitate specierum magis & minus Universalium.

Punctum Difficultatis 2.

An concreatæ sint aliquæ species Angelis?

Dicendum est. *Fuisse concreatas species aliquas Angelis.*

Probatur 1. Quia quamvis ille locus Ezech. in quo dicitur Lucifer plenus fuisse decore & sapientia, possit accipi, & non per ordinem ad invehendas concreatas species: quia tamen etiam accipiunt illum Doctores, de concreatione specierum: nihilque id vetat, præcipuè si intelligantur, nonnisi aliquorum illis concreatæ fuisse species, cur ergo id dici non debebit?

Probatur 2. Auctoritate S. Thomæ hic q. 52. a. 2. in corpore *ideò* inquit (subintellige Angeli) *suam perfectionem intelligibilem consequuntur per intelligibilem effluxum, quo à Deo species rerum cognitarum acceperunt, simul cum intellectuali natura.*

Probatur 3. Quia quamvis sub initium creationis, & deinceps sint indebitæ Angelis notitiæ futurorum, adeoque & species; cui enim indebitus est effectus, connaturaliter indebitum est & principium: Nihilominus cùm illis fuerint debitæ sub initium aliquæ notitiæ, pertinebat ad liberalitatem Dei, ut expeditos illos poneret ad formandas illas notitias, quam expeditionem non habuissent, si primum fuissent obligati, ad fabricandas species, præcipuè cùm illas tot Doctorum consensus ponat.

Objicit 1. Arriaga d. 6. n. 4. Si haberet Angelus concreatas omnium species, haberet etiam futurorum, consequenter posset naturaliter illa cognoscere; neque enim ab hac notitia impediretur defectu existentiæ actualis objecti. Quod ipsum prob. quia existentia objecti, solùm tunc potest requiri, quando mediatè vel immediatè influit in cognitionem; ad terminandam autem notitiam, nullo prorsus modo requiritur: quia illa terminatio in objecto, nihil est, nisi pura

denominatio extrinseca, ab actu existente. Quod ipsum probatur. Inprimis ex sensibus externis: nam videtur facies in speculo, etiamsi illa ibi non sit. Si autem non posset terminare nisi ubi esset, non ibi videnda esset, sed præcisè, ubi est: idemque apparet, dum idem immultiplicatum objectum, apparet multiplex, sine objecti multiplicantis proprietate. In iride fit propria visio colorum, cùm tamen ibi nulli tales sint. Simile quid accidit, dum transacto ictu, sonus auditur. Divina item cognitio non pendet ab actuali existentia objecti. Notitia creata attingit præterita & possibilia, quæ tamen non existunt. Denique voluntas afficitur bono, etiam ei, quod non est modò per intellectum repræsentetur.

Respondetur. Ex dictis Negando Angelum habere omnes species, sed posito etiam quòd habeat futurorum species, necdum convincit Argumentum: Possent enim admitti species illæ determinatæ quidem in ratione entis, non tamen in ratione concurrentis suo modo: Ita ut quousque non existat objectum, non possint fungi officio. Quamvis autem existentia objecti ad præcisè terminandam notitiam requisita non sit, requiritur tamen ad determinandam speciem, quod probatur, illis ipsis Instantiis: quia ut determinentur species ad tot & tot multiplicationes, requiritur ipsius objecti existentia. Divinus intellectus ut hanc potiùs quàm illam contradictionis partem videat, indiget præsentialitate objecti, seu existentia in æternitate. Voluntas indiget repræsentatione boni existentis, &c. Ita etiam species indigebunt existentiâ objecti, tanquam completivâ, ut in actum exire possint. Unde præcisa quidem formalitas terminandæ cognitionis non deposcit existentiam objecti, ut probat Arriaga; sed illam deposcet incompletio speciei, quæ non apparet, per quid compleatur, ut exeat in actum noscendi, de iis, quæ antea erant futura, nisi per existentiam objecti. Tota quidem vis ad ponendam cognitionem futuri, habetur, quæ est requisita à parte potentiæ; sed non habetur tota, quæ sit requisita ex parte supplentis, vices objecti: nempe ex parte speciei indigentis illo complemento objecti scil. existentiâ: quem ipsum defectum existentiæ posset Deus supplere, non quidem per solam suam voluntatem, sed per exhibitionem concursus ad agendum, quem aliàs exhiberet præsente objecto, & qui ante existentiam objecti, indebitus est.

Objicit 2. Deberent aliàs Angeli habere concreatas sibi species omnium entium in particulari, quæ in hoc universo sunt, aut erunt: hoc autem dici non potest. Quia etsi Angelus petat noscere genera & species rerum, arbitrarium tamen est dicere, quòd petat noscere omnia in particulari, cum id aliqui Philosophi Deo etiam negarint. Et si nulli Beato secundùm gratiam, debetur notitia omnium in particulari; Ergo nec secundùm naturam debetur Angelo: Gratia enim dignior est in noscendo, quàm natura.

Respondetur. Non fuisse concreatas illis species omnium, sed nonnisi materialium quæ tunc erant. Cæterum etiam absolutè non concludit Argumentũ, quia posset adhuc concedi species Universalis muscæ v.g. quæ quamvis singulas in particulari muscas non repræsentet, repræsentare tamen possit successivè, & hic & nunc, quantum sufficit. Instantia de Beatitudine allata non convincit, Ratio quia ad statum beatum, ea tantùm requiruntur, quæ ordinantur ad notitiam Dei, & complendum statum beatorum, appetitumque noscendi; quæ haber possunt sine notitia ita particularisata. Jam aute diceret aliquis ex excellentia, noscitivi, quod es Angelus, oritur extensio illius ad quodcunque noscibile ordinis naturalis: quod quia non extendit sese ad singula possibilia, saltem ne nimi limitetur, extendi debuit ad præsentia.

Instat Arriaga. Non potest dici cum probabilitate, quòd petat Angelus connaturalite infundi sibi species rerum existentium, quæ cunque illæ sint: nam etiam naturaliter possun esse mundi infiniti, sicut enim una creatura cun alia, ita nec unus mundus cum alio repugnat nunquidnè Angeli omnes, illos mundos conna turaliter noscere deberent: Saltem hoc negan dum esset Angelis inferioribus.

Respondetur inprimis non tenere se quelam; quia procedit à faciliori ad difficiliu viâ affirmationis. Deinde nego possibiles e se mundos actu infinitos, sed posito quòd essen nihil concluditur: quia sicut non est repugnan tia, ne idem intellectus immutatus extender se possit ad omnia illa objecta, ita nec erit absur dum, ut exigat se illa notia Angeli ad illa obje cta extendere, modò semel ponatur, debitan esse illis notitiam existentium. Certè enin est illis debita aliquorum objectorum notiti non præteritorum, non futurorum, ergo præ sentium. Quando autem addit per Historia constare quòd Lucifer noscat aliqua per dæ mones quæ hic apud nos sunt; fortè id dicitu ad captum nostrum: & hoc non probat, quò saltem aliquas species non habeat concreatas Non parificabuntur autem Angeli inferiore superioribus in notitia, modò illis concedantu inæquales species, & pro dignioribus, magis u niversales. Universalitas autem speciei duple cogitari potest, primò repræsentans nonnis prædicata communia, & in confuso particula ria: talis universalitas inutilis est ad noscenda o mnia singularia distinctè, utilis ad aliqua. Ali est universalitas speciei, per extensionem ejus dem entitatis, ad particularia quâ talia, repræ sentanda; & hæc, potest etiam singularia in par ticulari repræsentare saltem existentia.

Obji-

Objicit 3. Scotus apud eundem. Per ſpeciem concreatam non poteſt Angelus cognoſcere intuitivè rem ſingularem, quando actu exiſtit; Ergo debet ab illa jam exiſtente recipere ſpecies. Ant. probatur. Quia ſpecies concreata, abſtrahit in ſua repræſentatione ab exiſtentia, & ſolùm repræſentat res, ſecundùm eſſe eſſentiæ: quia antequam res exiſtat habet totam ſuam repræſentativitatem, & tamen tunc, non repræſentat rem ut exiſtentem.

Respondetur. Quòd ſpecies concreata, ſine circumſtantia exiſtentiæ creatæ, abſtrahat in ſua repræſentatione, ab exiſtentia; eò quòd non habeat determinativum tollens ejus indifferentiam ſecundùm quam eſt indeterminata, ut repræſentet exiſtentiam, vel non. Cæteroqui potens illam repræſentare.

Docet autem Martinon d. 28. n. 63. Infuſionem ſpecierum eſſe quoad modum ſupernaturalem, non quoad ſubſtantiam: quia ſcil. quamvis in entitate ſint naturales, hîc & nunc, tamen ut eo modo infundantur, non eſt exigentia in illis, ſed ſola paſſiva capacitas. Poſito autem quòd illas Deus non infudiſſet, nec dum manſiſſent Angeli ignorantes: noviſſent enim ſe & ſua accidentia ſine ſpecie: ex illis autem cognitis venire potuiſſent in notitiam poſſibilium, parium, majorum, minorum.

DIFFICULTAS III.

Ad quænam objecta dentur ſpecies?

Suppoſito quòd jam dentur ſpecies in intellectu Angelico, neceſſariæ ad ponendam notitiam alicujus objecti, facilè concludi poteſt, quòd dentur ad noſcenda materialia: hæc enim vel maximè ſunt improportionata intellectioni ſpirituali, circa ſe eliciendæ; conveniunt tamen omnes, quòd non indigeat Angelus ſpecie ad noſcendum ſeipſum. Ratio, quia ſpecies quotieſcunque adhibentur ex indigentia objecti, adhibentur tunc, quando objectum eſt materiale ſeu improportionatum, ſeu diſtans: Angelus autem non eſt materialis reſpectu ſui, eſt proportionatum objectum, indiſtatque à ſe. Quod enim dicitur, eſſentiam Angeli non inhærere intellectui Angelico, id non convincit: nam ſi inhærentia habet vim determinandi, multò magis ipſa identitas: Jam autem in noſtris principiis, intellectui Angeli, identificatur ſubſtantia Angeli: & licèt determinatio quæ ſit per formam phyſicam diſtinctam, non poſſit haberi, ſine unione; ſecùs determinatio in ratione intelligibilis. Quamvis autem potentia viſiva ſibi approximata, non poſſit ſe videre, non ſequitur quòd etiam Angelus, non poſſit ſeipſum noſcere, nam cùm viſiva non ſit coloratum quid, ſeipſam videre non poteſt. Nihil autem ſimile probat intellectum Angeli v. g. non poſſe ſeipſum intelligere.

Addit Arriaga, ſi licitum ſit argumentari à ſenſibus ad intellectionem, probari poterit intellectionem non indigere ſpeciebus, cùm illis aliqui ſenſus careant; ut plurimum enim non conceduntur ſpecies guſtus & tactus. Sed hoc ipſum additum Arriaga indiget ſua limitatione; aliàs ex eo, quòd dentur ſpecies in intellectu, malè urgeremus, dari illas in intellectu Angelico. Tunc ergo non tenet conſequentia, quando non eſt idem principium ponendi in utroque ſpeciem. Cæterum etiam Scotus cenſet quòd Angelus ad abſtractivam ſui cognitionem, indigeat ſpeciebus. Per hoc tamen non negatur, quòd de abſoluta potentia, poſſit Angelus habere ſui ſpeciem à Deo infuſam: ut videre eſt apud Arriaga d. 5. n. 16. interim ſit

Punctum Difficultatis 1.

Poteſtnè unus Angelus noſcere alium indiſtantem ſine ſpecie?

Quòd indigeat Angelus ſpecie ſuperaddita ad noſcendum Angelum indiſtantem docet Suarez L. 2. c. 5. n. 12. citans pro ſe S. Thom. Cajet. & alios Thomiſtas. Cum quibus ſentit Joan. à S. Thoma d. 21. art. 3. n. 22. Oppoſitum docet Vaſq. ſup. citat. Arriaga d. 5. n. 23. & poſt illos Martinon d. 38. n. 22.

Dicendum eſt. *Quòd unus Angelus poſſit alterum noſcere indiſtantem ſine ſpecie ſuperaddita.*

Probatur 1. Poteſt ad notitiam illius Angeli, ſuo modo concurrere ipſa ſpecies; Ergo poterit ad eandem ſuo modo concurrere & ipſum objectum ſpirituale proportionatum, indiſtans. Et ſi dicit ordinem ſpecies ad poſſe illud concurrere, cur non dicet etiam ipſum objectum?

Probatur 2. Quia quoties non poteſt objectum ſeipſo concurrere ad notitiam, id tunc fit, quando vel eſt objectum diſtans, vel improportionatum ut communiter aſſumitur. Neutrum hic habetur. Quod ſi dicas Angelum ſuperiorem eſſe improportionatum intellectui inferioris, ſufficit ad verificandam Concluſionem ut ſcil. noſcatur ipſe Angelus, qui ſit ejuſdem ſpeciei. Deinde cùm participent ex eodem generico modo eſſendi, non apparet quî in ordine ad intellectionem, ſint objectum improportionatum.

Probatur 3. Quia ſi non poſſet Angelus intimè præſens concurrere ad ſui notitiam, vel ideò non poſſet, quia non eſſet informativè præſens Angelo noſcenti: Et hoc non obeſt; quia in viſione beata Deus non eſt informativè præſens, & tamen noſcitur à Beato. Nec eſt ratio, cur ad principiandam notitiam, ſit neceſſaria unio aliqua principiorum. Vel non poſſet concurrere ad illam intellectionem ideò, quia ille actus

actus esset vitalis; sed hoc etiam non obest: quia concurrit ad illam Deus non vitaliter quidem, sed tamen tanquam ad actum vitalem. Ergo & idem facere poterit objectum: idque ex eo: quia ad actionem vitalem, non est necesse omnia principia esse vitalia. Vel non posset concurrere ideò objectum ad sui notitiam: quia noscens Angelus, habet jam illius objecti species. Sed hoc non obstat: quia non est ratio, quòd potius non debeat desinere concursus speciei, & quòd debeat desinere nonnisi concursus objecti. Deinde cur non ponetur talis vis concurrendi in speciebus quæ deposcat in actum exire, nonnisi tunc, cùm non est præsens objectum, vel quando est improportionatum, manetque in improportione. Denique cur ad illam notitiam, tam species quàm objectum non concurret? non est enim novum idem à pluribus principiis, in suo genere totalibus produci. Quod si hæ rationes non obstant, quo minùs objectum concurrat, nullæ aliæ obstabunt. Concurret ergo objectum, hoc est Angelus indistans, ad sui notitiam.

Objicit 1. Joan. à S. Thoma. Unus Angelus non potest illabi, intra mentem alterius, per suam substantiam, neque immediatè operando intra illam, præsertim infundendo lumen & species: Ergo una substantia spiritualis, non potest imprimere speciem suam in intellectu alterius Angeli, neque ipse ab eo haurire. Conf. prob. quia species spirituales, non possunt produci ab uno Angelo in alium transmittendo per medium: quia medium est extrinsecum vel corporeum; Species autem illæ sunt accidentia spiritualia, & sic non possunt inhærere medio corporeo multò minùs vacuo. Debent ergo produci sine aliquo medio in ipso intellectu Angeli, à substantia spirituali alîus Angeli. Substantia autem alterius Angeli, nequit intra intellectum alterius intrare: talis enim illapsus, convenit vel radici ipsi à qua emanat intellectus, vel principio à quo creatur; ista enim assistentia, non est præsentia localis: quia hæc ad nihil servit in intellectu per se loquendo, licèt per accidens, ut in nobis, quia anima nostra unita est corpori sensibili, confert ei præsentia localis, ad sensationes. Et cum nulla substantia creata habeat causalitatem in Angelum, cum Angelus non fiat ab altero, fit enim à Deo totaliter, per creationem necessario; Ergo intellectus unius Angeli, non habet rationem causæ, in alium Angelum.

Respondetur. Inprimis argumentum probare multum: quia probat etiam mediis speciebus ab Angelo A non intelligi Angelum B. quia illæ species deberent illabi, quod est proprium solius Dei: & sicut creatura per Thomistas non potest assumi ad aliquid creandum, quia hoc est proprium Dei, ita nec poterunt illabi species, quia hoc etiam est proprium Dei. Si autem non illabitur species habet nonnisi indistantiam localem; quæ ad nihil servit in intellectu, per se loquendo.

Quod autem attinet ad robur ipsiusmet rationis, multa non concludunt. Nam inprimis cùm hic agatur: An per suam substantiam possit Angelus A. in intellectu Angeli B. concurrere ad sui intellectionem, ille de hoc argumentatur Quomodo possit species sui, causare objectum in intellectu Angeli. Deinde ex dictis supra colligitur; Quomodo intellectus Angeli determinetur tam à materiali, quàm à spirituali objecto, ad fabricandam speciem. Denique rationes quibus probat ab objectis non transmitti species non convincunt: Posset enim dici ut innuimus suprà, quòd transmittantur non per medium, saltemque non urget difficultas, si Angelus penetrans alium Angelum, emanet suam speciem; non enim jam daretur locus transmissionis per medium, vel si illam producat in intellectu Angeli indistantis localiter.

Quod si quæras; Voluntariené emanabuntur illæ species spirituales ab objectis? Adhoc dici poterit quòd cùm aliqua objecta spiritualia sint non voluntaria qualia sunt accidentia spiritualia, non poterunt voluntariè emittere suas species, nec emanabunt illas voluntariè etiam ipsæ substantiæ volitivæ; quia de emanationibus de quibus non ita clarè constat, discurrendum est, proportionatè ad manifestè emanativa; manifestè autem emanantia, emanant suas species non voluntariè. Quamvis autem omne agens liberum habeat dominium in actiones elicitas, non tamen in eas quæ emanativè aliquid producunt. Nihilominus emanens Angelus illas species uti illis non poterit, quia emanantur & providentur nonnisi in bonum alîus ab emanante.

Quod autem objicit Vasq. D. 201. Angelum sua virtute non posse plus producere in alio, nisi motum localem; id verum est de Angelis comparatis ad corpora: Meminit hujus sententiæ Suar. l. 2. c. 5. n. 22. Dicitque n. 27. se in contra insolubile argumentum non habere.

Cæterum hunc modum proponimus quidem non defendimus quia innititur soli huic argumento, quod scilicet etiam materialia emanent sui species: Hoc autem argumentum ut dixi sup. in simili non est inevitabile. Inde ut jam dicebam accipiet species ab objectis determinantibus intellectum Angeli, ut sibi illas formet, quæ determinatio in hoc breviter loquendo stat: Quia ex una parte potest Angelus præsentia noscere: ex altera parte, objectum est etiam præsens, hinc utrumque concursum petit à Deo, qui serviat fabricandæ speciei.

Sed redeundo iteratò ad argumentum pensanda est hæc propositio. Unus Angelus non potest alteri illabi.

Triplex illapsus cogitari potest, primò merè localis, qui salvatur per expulsionem corporis & occupa-

occupationem spatii quod expulsum corpus occupabat; & hic illapsus in præsenti locum non habet. Secundò illapsus dicitur pro indistantia, cum aliqua operatione unius in alterum, qualem agnovit S. Greg. l. 17. Mor. c. 20. aliàs 18. Dæmon, si suggestioni ejus primò non resistitur, repentè totus, ad interiora cordis illabitur. Tertius illapsus est indistantia, cum jure conservandi aliquid in esse, item efficaciter prædominando & invertendo quocunque voluerit mentem; & hic illapsus, est proprius Dei; secundus tamen etiam creaturis convenit; quamvis enim præsentia localis præcisè secundùm titulum indistantiæ, non conferat quidquam, confert tamen si sit simul cum vi concurrendi. Vide de hoc illapsu citat. Suar. c. 5. n. 14.

INSTAT. Joan. à S. Thoma. Si unus Angelus posset alteri illabi, operando aut immutando intellectum aut voluntatem alterius, posset utique intelligere cogitationem cordis illius: quia non est ratio cur habeat vim immutandi intùs intellectum illius, & non habeat facultatem cognoscendi illud quod immutat, & in quod agit, videndo quid operetur.

RESPONDETUR. Si posset Angelus illabi alteri, cum universalitate operandi quod voluerit, & in ordine ad omnes notitias, necessariò deberet noscere quid agat alter Angelus, adeoque respectu illius illabentis, nullum daretur secretum, ejus, in quem illabitur. Sed si illabatur nonnisi per ordinem ad principiandam de sua substantia præcisè notitiam, non sequitur quòd secreta cordis illius sit cogniturus. Deinde duplex est sententia Auctorum; Quidam objectis concedunt, speciebusque concursum in genere causæ efficientis. Et in hac sententia Angelus illabens sciret quod concurreret ad sui notitiam. Alii concedunt concursum nonnisi terminativum & completivum, & in hac sententia nesciret Angelus quòd concurrat, nisi aliunde supponendo, quod terminet notitiam.

Punctum Difficultatis 2.

Solvuntur reliquæ Objectiones.

OBJICIUNT 2. Thomistæ & cum illis Suarez, saltem Angelus inferior, non poterit sui notitiam principiare, in intellectu superioris Angeli: quia ut objectum intelligibile concurrat cum intelligente, debet esse æque immateriale, sed Angelus inferior, non est æque immaterialis ac superior. Ergo non potest illum ad intelligendum quasi perficere. Et sicut Divina essentia, licèt maximè intelligibilis, non potest à creato intellectu nosci, nisi elevetur per lumen ordinis Divini; ita & in præsenti, non poterit inferior concurrere ad intellectionem, quam de illo, superior Angelus format.

RESPONDETUR. Si concedatur concursus nonnisi terminativus argumentum nihil urget, sed concesso etiam concursu coëffectivo nihil probatur: Ratio, quia immaterialitas quæ eximit aliquod objectum à notitiâ materialioris, debet esse immaterialitas major ratione ordinis; non autem ratione excellentioris specificæ differentiæ, intra eundem ordinem contentæ: Quia verò omnes Angeli sunt in eodem gradu generico, nec se excedunt gradu generico, sicut exceduntur à Deo, fit ut inferior Angelus, possit adhuc superiorem noscere. Et quamvis notitia perfectioris, sit perfectior entitativè præ illa notitiâ, quam inferior producere possit, non oberit tamen quo minùs inferior ad illam etiam nobiliorem concurrat; quia in ordine ad effectum majorem & nobiliorem, contentum tamen intra idem genus proximum, potest concurrere ignobilior causa, simul cum nobiliori: & ita ad trahendum idem pondus juvant sese adinvicem debilius & fortius tractivum. Atque ita etiam inferior Angelus, cum illo nobiliori, ad nobiliorem illam notitiam poterit concurrere.

OBJICIT 3. Suarez, ut una actio ab objecto & potentia indivisibiliter ac vitaliter prodeat, necesse est, ut illa principia inter se uniantur: Utque aliquam subordinationem inter se servent, ita ut ad motionem, vel influxum unius, alterum illi cooperetur: quia aliàs non potest actio inchoari ab utroque illo principio, nisi per accidens, & quasi contingenter: quod ipsum probatur. Quia neutrum ex illis principiis ex necessitate naturæ operatur; quia & Angelus cognoscens liberè exercet illum actum, & cognitus, suam coëfficientiam liberè præstat. Neque etiam unus illorum, per voluntatem suam, potest alterum ad concurrendum necessitare: quia neuter obedire debet alterius voluntati: nec etiam inter eos posset naturalis aliqua sympathia, cum fundamento fingi. Unde posset unus Angelus velle alium videre ut supponitur; & non posset, quia alter non vult concurrere: deberent ergo concurrere voluntariè priùs consentiendo, & si vellent concurrere casu, esset hoc contra ordinem & perfectionem naturæ? Si autem concurrerent annuendo simul, & hoc involvit imperfectionem in noscitivo, quia dependentiam involvit & repugnantiam; quomodo enim cognoscet voluntatem alterius, si illum nondum cognoscit?

RESPONDETUR. Hoc Arg. plura adferre principia, singula examinanda.

1. PRINCIPIUM est. An objectum & potentia, adeoque illabens Angelus, & cui illapsus est, debeant secum uniri? Ad quod dici potest, sufficere ut uniantur per identitatem actionis ab utroque principio indivisibiliter pendentis; ut videre est in multis aliis agentibus, imò & in ipso concursu Dei: & quòd specialior aliqua unio requiratur, non probat objectio.

2. PRIN-

2. PRINCIPIUM. An illa scilicet principia necessariò concurrant? Respondet Martinon d. 38. n. 44. Quòd ille concursus sit determinativus, nec liberè præstetur sed necessariò, ideoque non supponit mutuum Angelorum annuere; & sicut non est casuale ac fortuitum, sensus externos determinari ab objectis propriis, sufficienter præsentibus, si cætera sunt paria; Ita etiam se habebit Angelus ille: Si inquam cætera sint paria: quia si esset in determinatâ, totâque impletâ, suorum actuum sphærâ, velletque in illâ immutatâ persistere, tunc non nosceret illabentem Angelum; quod contingere potest in nostris etiam sensibus, qui ad aliqua non advertunt, si anima seriò aliò sit avocata.

3. PRINCIPIUM est. Quomodo Angeli noscant adinvicem voluntatem noscendi? & quomodo noscere possint volitionem, si antea non cognoverint Angelum? Hoc principium non convincit, quia necessarium est, ut prius noscatur directè substantia si cætera sint paria, ut ponatur illa notitia; sed etiam poterit noscere volitionem non cognitâ substantiâ directè; quia hæc duo distinguuntur, poteritque supponi substantia aliunde cognita dixi directè quia non potest hujus volitio attingi quin indirectè, attingatur hic.

Quando autem urgetur. Quòd supremum in genere intellectuali h. e. Deus, liberè concurrat ad sui notitiam, & cum etiam infimum intellectualium quod est homo, libertatem habeat in suis actionibus ad extra, ideoque quòd & Angeli, qui sunt quid medium, liberè debeant concurrere ad notitiam; Id non convincit; Nam supremus intellectualium Deus admittit generationem, infimum intellectualium h. e. homo generat etiam, & tamen Angeli non generant; ita etiam in præsenti. Quod si recurras ad hoc, posse ex particulari conditione aliquid non convenire intermediis entibus, idem & nos dicemus. Quanquam etiam Antecedens habet aliquid falsi, quia homo non est liber in ordine ad hoc ut cognoscatur, & Deus ipse naturaliter concurrere debet ad sui cognitionem, posito lumine gloriæ, sensus etiam necessariò noscit sua objecta in debitis circumstantiis, cur ergo idem de Angelis illabente, & eo cui illabitur, non dicetur?

OBJICITUR 4. Quando aliquod agens medio accidente causat aliquid, non potest idem causare seipso: Sic quia ignis medio calore urit, seipso non urit; quia vivens medio semine generat, seipso non generat, & sic de reliquis: Ergo si Angelus media specie producit sui notitiam, jam illam seipso, producere non poterit.

RESPONDETUR. Inductionem non esse universalem: Nam si possibilis sit species impressa Dei, nunquidne jam seipso Deus, non poterit ad notitiam sui intuitivam concurrere, mediis infusis habitibus? Deus in justificatis principiat actus supernaturales per habitum, & tamen illos cum solo concursu suo extraordinario principiare potest. Unus homo potest ex uno loco in alium medio impulsu transferre, nunquidne non poterit, deferre nonnisi? Et miles qui ferit gladio, ferire potest & pugno. Ad maximum ergo dictum Antecedens hoc sensu verificari potest, si procedat de agente, in quo non supponatur aliunde vis producendi, illius effectus; non probatur autem talem vim non haberi in ipsa substantia Angeli, & de cætero si non sit convincens ratio communis utrique non tenet consequentia, à modo agendi unius potentiæ, ad modum agendi alius.

OBJICIUNTUR 5. Si Angelus A. intimè præsens Angelo B. potest in illius intellectu principiare per seipsum notitiam sui, etiam species Angeli A. poterunt principiare in Angelo B. notitiam objecti cujus sunt species, quia non magis militat ratio pro una parte, quàm pro alia; & sicut Angelus A. est intime præsens Angelo B. sic & species Angeli A. indistant tunc ab Angelo B.

RESPONDETUR. Negando Consequentiam: Ratio, quia quamvis species Angeli A. [s]distinguantur solo numero, potuerint esse in Angelo B. si tamen non sint eductæ de potenti[a] Angeli B. non poterunt in Angelo B. principiare notitiam: Ratio, quia universaliter acciden[tia], non deserviunt ad operandum, nisi illi subje[cto], ex quo educuntur. Et ita si penetrentu[r] ignis A. & ignis B. calore ignis A. non uret igni[s] B. quia calor ignis A. non est eductus è potenti[a] ignis B. Quia ergo species Angeli A. non sun[t] eductæ è potentia Angeli B. cum potentia Angeli B. non concurrent ad notitiam. Et sicut i[n] moralibus, quando fratribus exdivisa sunt bona non habet jam jus unus ad utendum bonis alius ita facta ex divisione specierum Angelis, sive pe[r] productionem factam ab Angelo, sive per edu[ctionem] factam à Deo, non habet alter jus, i[n] bonum specierum, alius. Sed inde non sequi[tur], quòd ipsum objectum ad illam notitiam concurrere non possit: quia non est ita exdivi[sum], quin aliorum de se notitias principiare pos[sit], nec se habet per modum accidentis educti.

DIFFICULTAS IV

De Qualitate Specierum.

SOlet ab Auctoribus admitti quædam con[ditio] specierum, secundùm quam appellan[tur] quædam species universaliores: nomine autem specierum universalium veniunt species quæ cum sint in entitate indivisibiles; nihilomi[nus] hoc faciunt, quod facerent plures numer[o] species: De hac materia tractat Suar. L. 2. à cap. 14. Vasq. d. 203. Arriaga d. 7. Mart. d. 38. S. 6 Joan. à S. Thom. d. 21. a. 4. n. 9.

Pun[ctum]

Punctum Difficultatis I.

ræmittuntur quædam de ſpecierum Univerſalitate.

PRÆMITTO I. *Poſſibilem eſſe ſpeciem aliquam univerſalem.* Ratio, Tum quia id non implicat Contradictionem. Tum, quia habetur uid ſimile in aliis entibus, & ita unicus ſenſus ommunis, poteſt repræſentare omnia, quæ reræſentant ſenſus particulares. Eadem Petreius, æquivalet animalitati & intellectivo. Una numero ſpecies expreſſa, poteſt repræſentare uod aliàs repræſentant duæ. Et indiviſibile udicium repræſentare poteſt duas diſtinctas ealiter, ſimplices apprehenſiones, unus idemue actus voluntatis, poteſt fieri ex pluribus notivis, quæ aliàs plurificant actus. Tum, quia uæ eſt proportio in modo eſſendi, eadem eſt in nodo operandi, ſed perfectiora entia colligunt erfectionem inferiorum. Ergo & ſpecies perfectiores, colligent perfectionem inferiorum ſpecierum, adeoque erunt univerſaliores.

DICES I. Non poſſunt una definitione deiniri diſtinctè duo ſingularia; Ergo nec repræſentari unâ ſpecie.

RESPONDETUR. Inprimis medium terminum eſſe pro nobis; quia de facto definitio ſpecierum, eſt definitio individuorum, ſecundùm quod participant ſpeciem. Deinde diſparitas hæc poteſt eſſe, quia ſi una definitione definirentur in ſingulari duo individua diſtinctè, hoc pſo non eſſent duo individua; quia ſingularitas unius, eſſet ſingularitas alterius; ſiquidem definitio unius ſingularitatis, eſſet definitio alius: tale autem abſurdum non ſequeretur, ſi univerſalis ſpecies una entitate, ſed virtute multiplex, concurrat ad diverſas ſingularium repræſentationes. Quanquam etiam unus indiviſibilis actus, poteſt duas definitiones formare.

DICES 2. Non poſſunt duæ imagines unico exemplari repræſentari, imò hoc impoſſibile eſt; ſicut eſt impoſſibile ut roſa fiat panis: Ergo impoſſibilis erit ſpecies univerſalis.

RESPONDETUR. Si Antecedens procedat de exemplari phyſico & colorato, quia unus color non eſt alter color, nec nigrum dealbat, fit ut nigro non poſſit exemplificari album; ſed inde non ſequitur, quòd unum idemque principium, habens ſe per modum potentiæ, non poſſit concurrere ad productionem notitiarum, quæ aliàs à pluribus, pendent principiis: Si autem res ſit de exemplari intentionali, falſum eſt, quòd non poſſit indiviſibilis notitia, repræſentare plura imaginata & objecta.

DICES 3. Vel tantùm connexa objecta non implicat repræſentari ab eadem ſpecie, vel etiã inconnexa? Si ſecundum, ergo una ſpecies poterit repræſentare etiam omnia poſſibilia; Si primum, contra erit, quia connexa, non ita ſunt connexa, quin habeant diſconnexiones: Si ergo hæ diſconnexiones poſſunt non ab una ſpecie repræſentari, non obeſt, quo minus & alia ſimpliciter diſconnexa, repræſententur.

RESPONDETUR. Neutram partem convinci. Non ſecundam, quia eſt à faciliori ad difficilius viâ affirmationis; difficilius autem eſt, repræſentare poſſe omnia, quàm nonniſi aliqua. De illatione circa ſpeciem omnium poſſibilium, infrà dicetur. Primum etiam non convincitur, quia etiam procedit à faciliori ad difficilius viâ affirmationis, nempe à minori diſconnexione ad majorem: Et ſicut poteſt percipere oculus diſconnexionem minorem, quæ eſt inter colores, non poteſt majorem quæ eſt inter guſtabilia, ita & in præſenti.

PRÆMITTO 2. *Admiſſa poſſibilitate univerſalium ſpecierum, manere inter alia in hoc difficultatem, quòd cùm illæ univerſales ſpecies non ſint cauſa particularium, nec genus ad illas; quomodo tamen id facere & præſtare poterunt, quod continent & præſtant ſpecies particulares?*

RESPONDERI ſolet ad hoc per diſcurſum deſumptum ex Thoma hîc q. 55. art. 2. ad 3. & 57. art. 2. in corpore. Reperiuntur quædam quæ cùm aliorum neque cauſæ ſunt, neque genera, neque ſpecies, ſunt tamen in aliquo genere, ſive illud analogum ſive univocum ſit, aliis excellentiora. Exemplum adfert S. Th. ab habitu univerſalis prudentiæ in homine, cujus actus eſt dirigere actus virtutum, ut magnanimitatis, cautelæ, & aliarum ſimiliũ, qui tamen habitus, neque eſt cauſa, neque genus, neque ſpecies illius, quæ eſt quaſi prudentia in Leone, ad actus magnanimitatis, & ejus quæ eſt in vulpe, ad actus cautelæ; ſed tantùm eſt quædam excellentia ſupra prudentiam Leonis & Vulpis. Similiter ſenſus communis, neque eſt cauſa, neque genus, neque ſpecies ſenſuum externorum, ſed eſt potentia quædam excellentior & eminentior ſenſibus externis, iſti enim inſerviunt ſenſui interno, ſive communi; & hic omnia diſtinctè agnoſcit, quæ ſenſus particulares ſigillatim attingunt, & aliud inſuper quod illi non attingunt, v. g. differentiam albi & dulcis, quam nullus externus ſenſus percipit, cùm in nullo externo, utrumque iſtud ſimul eſſe poſſit.

Eodem modo & de ſpeciebus Angelorum dici poterit, quòd ſcilicet ratione excellentiæ, in eo genere ſimilitudinum, & ſpecierum, poſſint eſſe tanquam ratio & propria ſimilitudo plurium; quamvis reſpectu illarum, neque ſint genera, neque cauſæ, neque ſingularum ratio adæquata. Porrò hæc excellentia & eminentia ſpecierum Angelicarum non aliunde oritur tanquam à priori, niſi quia ſpecies Angelicæ, ſunt quædam naturalis participatio, & ſimilitudo eſſentiæ Divinæ prout eſſentia Divina,

habet rationem principii excellentioris & principalioris, ut indicat S. Thom. q. 57. a. 2.

Hic Discursus bonus est, sed relinquit aliquid inexplicatum, nempe quomodo plura in aliquo ente colligi possint? cùm tamen v. g. rugibilitas & hinnibilitas in eodem ente colligi non possint. *Hoc ut explicetur*

Formatur hic Discursus desumptus ex S. Thoma hîc q. 55. c. 3. Tota ratio excellentiæ est colligere perfectiones per plura sparsas: Hoc probat inprimis Inductio, nam non est ita perfectum esse Ens quàm esse substantiam, quia hanc perfectionem, quam habet Ens, habet & substantia, & insuper addit propriam. Et certè quòd Ens possit esse accidens, est quid ignobile, cùm servitus sit ignobilitas; accidentia autem sunt nata servire substantiis, hac imperfectione ablata retentaque formalitate Entis, substantia adfert dignitatem quod est dominari accidenti, perseque stare. Et hinc fit quòd substantia sit quid perfectius. Idem videre est in Deo qui appellatur à Patribus pelagus existentiæ, & nos in prima Parte diximus illum esse essentiam perfectissimam in genere essentiæ. Item quod sit perfectius colligere perfectiones per plura sparsas, per hoc probatur, quia pluralitas perfectionum, hoc ipso quia pluralitas est, numerum unius & alius unius, &c. perfectionum importat. Et cùm una perfectio, non sit alia, collectio illarum in uno, & singulas superabit, ratione aliarum perfectionũ, præter hanc unam contentarum, & æquabit hanc totam collectionem.

Porrò sunt aliquæ tales excellentiæ quas in unum colligere, est neutram habere, sic v. g. colligere hinnibilitatem & rationalitatem est neutrum habere; aliæ autem excellentiæ sunt, quarum collectio patitur unitatem; & ita in sensu communi colliguntur sensus particulares, &c. Regula autem dignoscendi quænam perfectiones ita colligi possint, hæc potest haberi: ut includenda, habeant se per modum graduum superiorum, quia talia hoc ipso quia superiora sunt, indigent in inferioribus unisari. Si autem non habeant se per modum graduum superiorum, illæ solùm & in tantum in una perfectione colligentur, quæ dicunt ordinem, & in quantùm dicunt adspecificari extrinsecè per aliud, præcipuè tanquam per objectum. Et ita quia sensus extrinsecè specificantur ab objectis, fit ut perfectio illorum, in tantùm, in quantùm dicit specificationem extrinsecam, intra unum sensum communem, colligi possit. E contrà quia rugibilitas importat specificationem suam intrinsecam, itemque rationalitas, fit ut hæc, non possint in unum colligi, nullæque hoc possunt habere entitates secundùm specificationem intrinsecam.

Horum ulterior hæc est Ratio; Quia si aliqua ratione specificationis extrinsecæ inter se contingat colligi, non sequitur ulla essentiarum confusio, quæ aliàs sequitur si colligatur perfectio duorum in unum secundùm specificationem intrinsecam, non enim tunc ipsa objecta inter se identificabuntur; non etiam virtutes ipsæ; neque enim prædicata intrinseca oculi colliguntur in sensu communi, sed dabitur tantùm virtus, quæ extendat se ad objecta plura, quàm alia; ad illa ipsa, extendendo se, alio modo: quod etiam contingit in ipsis brutis, & hominibus, quia ad eadem objecta se non raro extendunt, sine ulla intrinsecorum prædicatorum identificatione.

Quod si specificationes extrinsecæ possunt in eandem indivisibilem entitatem colligi, poterunt etiam species impressæ plures intra unam speciem universalem includi; cùm etiam hæ dicant specificationem extrinsecam ab objectis, & secundùm illam specificationem extrinsecam, dicuntur in una universali specie colligi.

PRÆMITTO 3. *Etiam posita & sic explicata universalitate specierum, non salvabunt illæ solæ rationem perfectioris intellectivi in Angelis perfectioribus.*

Ratio, quia quantumvis superior & inferior Angelus æquales haberent species nihilominus perfectior perfectiorem entitativè eliceret speciem: quia proportionatam principio perfectiori quod est ipse Angelus superior. Exiguntur ergo illæ species tanquam quid magis proportionatum, ipsi dignitati substantiæ. Quamvis autem causa quò perfectior est, eò minori concursu aliarum causarum, adeoque objecti indigeat; id verum est, si sit effectus æqualis perfectionis principiandus, ut loquitur Esparza q. 1. ad 1. vel certè causa perfectior minori concursu objecti indiget, qui sit elevativus potentiæ intellectivæ, sed non hoc sensu, quasi causa perfectior, non indigeat instrumentis à natura provisis, ad agendum, perfectioribus in entitate. His præmissis *sit*

Punctum Difficultatis 2.

An Angeli quò perfectiores, eò universaliores habeant species?

DICENDUM est; *Angelos quò perfectiores sunt, eo universaliores habere species*, est Conclusio Suar. l. 2. c. 15. Joan. à S. Thoma D. 21. art. 4. n. 9. Martinon d. 38. n. 64. Franc. Lugo d. 8. n. 15. inclinatque Arriaga d. 7. n. 8. est autem contra Vasq. 1. p. d. 203.

PROBATUR 1. Auctoritate Dionysii de Cœl. Hierar. c. 10. secundùm translationem Perionii, ad quem provocat Vasquez: ubi cum docuisset Dion. æquales esse Angelos in objectis sciendis apud citatum Joan. à S. Thoma his verbis. *At participes quidem, inquit, esse*

omnino

mnino & sapientiæ & scientiæ commune est Divi-arum mentium omnium: En æqualitatem in sci-ndis objectis; Tum subdit: *Non tamen eodem, ed inferiori modo.* Ubi, ut vides ad inferiori-atem seu non universalitatem noscendi provo-at; quæ cùm non sit ratione objectorum, de-et esse ratione specierum. Et si dicas inferio-itatem illam referri debere in modum noscen-i, diversitatemque actuum, inferri inde poterit ebere etiam illam referri in diversitatem spe-ierum, ut ita proportionentur inter se actus & pecies.

Sanctus etiam Thomas hîc q. 55. art. 3. in cor-ore ita complectitur auctoritatem Dionysii ex ap. 12. *Superiores Angeli participant scientiam agis in universali, quàm inferiores.*

Auctoritas etiam Aristotelis ex Lib. de Caus. dducitur à S. Thoma ubi docet Aristoteles, uòd Angeli superiores habeant formas magis universales, quem librum pro Aristotelico a-noscit S. Thomas, quidquid dicat Vasquez.

Respondet 1. Arriaga quòd Dionysius non egerit loco citato de cognitione naturali, sed de upernaturali: egit enim de cognitione quæ communicatur inferioribus, quæ communica-io fit nonnisi in ordine supernaturali.

Contra. Si in ordine supernaturali quò erfectiores sunt Angeli, eò habent species uni-versaliores, habebunt etiam in ordine naturali: quia etiam in hoc actû proportionari debent principia.

Respondet 2. Idem. Adhuc sub lite est, an ordines diversi, constituantur ob diversita-tem naturæ, an verò solius gratiæ; Ergo quan-do agit Dion. de Cherubinis respectu aliorum, non agit de eo excessu in naturalibus fundato. Cumque Thomistæ inter singulos Angelos po-nant distinctionem specificam, deberent singuli diversificari, quoad modum illarum specierum; quod tamen Dionysius non fecit, sed posuit di-versitatem nonnisi inter ipsos ordines.

Contra. Quamvis Dion. posuerit diver-sitatem inter ipsos ordines; quia tamen posuit ex tali ratione, quæ militat etiam pro reliquis, nempe dignitatem & excellentiam unius præ alio, fit ut hæc diversitas etiam pro aliis Angelis rectè colligatur, probeturque dari iis species universaliores, qui digniores.

Probatur 2. Argum. negativo, quia sci-licet tales species non repugnant, ex alia parte connaturalius est, ut perfectiores species, re-spondeant perfectiori intellectui; Ergo si nihil obsit censendum erit, quò perfectiores Ange-los, eò perfectiores habere species.

Probatur 3. Quia universalitas capacita-tis noscendi plura, etiam inter homines, arguit excellentiam, sequiturque ad bonitatem dispo-sitionum excellentiorem; Ergo etiam univer-salitas noscendi, adeoque & specierum, sequi debet excellentiam specificam Angelorum.

Objicitur 1. Ex Vasquez d. 203. n. 3. Non satis compertum est: An omnes Angeli specie differant, & hoc concesso non sequitur perfe-ctiores Angelos, per pauciores species intellige-re; quia hæ species fortè sola Dei voluntate, sunt Angelis communicatæ; perfectioque intelle-ctionis, bene referri posset in perfectiorem non-nisi intellectum.

Respondetur. Conclusionem procede-re ex suppositione nonnisi, si sint inæqualis spe-cificæ distinctionis Angeli: quæ species, quam-vis quoad produci dependeant à Dei voluntate; præsupponitur tamen exigentia in Angelis, quâ petunt ut suæ dignitati proportionetur dignitas illorum instrumentorum. Quamvis autem ut dixi Præm. 2. posset aliunde etiam salvari excel-lentia intellectionis in excellentioribus Ange-lis; nihilominus id non destruit, quo minùs pe-tat, etiã hæc instrumenta, excellentiora, excel-lentior substantia Angelica; præcipuè cùm ita se habere rem, ponat auctoritas Dionysii & S. Th.

Objicit 2. Idem. Quam etiam objectio-nem tetigit Ægydius apud Suar. citatum c. 16. n. 6. Si alius Angelus supremo superior qui nunc datur, crearetur, deberet esse alterius speciei; Ergo & pauciores species deberet intelligere, quàm ille qui nunc supremus est; atqui non pos-set per pauciores quam per unam intelligere. Ergo non est dicendum, Angelorum supremum qui nunc est, omnia per unam tantùm speciem intelligere.

Respondetur. Circa paucioritatem spe-cierũ dupliciter discurrere possumus, inprimis non concedendo de facto ulli Angelo speciem unam omnium quæ noscit, sed tamẽ conceden-do plures, plurium repræsentativas: ita tamen ut pauciores sint in Angelo perfectiori, plures in Angelo imperfectiori; Et in hac suppositione ar-gumentum jam locum non haberet: quia de fa-cto supremus qui nunc est Angelus, habet ad-huc plures species, licèt non tot, quot inferior. Sed quid si Angelus supremus unam nonnisi ha-beat speciem? ad hoc responderi debet per se-cundum membrũ, quomodo posset apprehen-di paucioritas specierum: quia scilicet quamvis haberet nonnisi unam speciem, non haberet ta-men ita universalẽ, sicut haberet ille perfectior. Universalitas autem illius speciei, ex duplici ca-pite peteretur, inprimis quia species illius de no-vo creati, extenderetur ad repræsentandum Angelum olim supremum; & tamen species An-geli olim supremi, non extendebatur ad illum-met ipsum, repræsentandum, Angelus enim se-ipsum noscit sine specie. Rursus Angeli novi-ter creati species inde haberet universalitatem, quia posset plura ex possibilibus repræsentare: quod etiam innuit Suar. c. 16. n. 9.

Instat Vasq. Si Angelus qui nunc est su-premus, cognoscit omnia inferiora per unam speciem, & creato superiori Angelo, solum illi

adderetur nova species, ut superiorem illum attingat, eadem ratione de reliquis qui nunc sunt, dicere deberemus, nempe unica specie intelligere omnia inferiora, & species in ipsis solùm multiplicari, ut superiora cognoscant.

RESPONDETUR. Concedi id posse, neq; n. inde sequetur, quòd nullæ sint dandæ species universales, ad quod maximè in præsenti attenditur; quia decimus v.g. noscet una specie, adeoque universali novem inferiores; licèt omnes superiores se, sit cogniturus speciebus multiplicatis.

OBJICIT 3. Arriaga cit. n.10. Inter hominem & infimum Angelum ex creatis de facto, itemque inter duos Angelos possunt poni alii infiniti in perfectione, iique inæquales; & tamen infimus præsens Angelus excedens infinitos alios, non habet speciem infinitè perfectiorem, nec dignitati illius entitativæ, accommodat sese, excellentia speciei.

RESPONDETUR. Inter hominem & infimum, qui de facto datur, Angelum posse produci infinitas species perfectiores homine, & non ita perfectas, ac est infimus Angelus, sed hæc infinitudo est nonnisi syncategorematica, consequenter & excessus speciei proportionatè Angelo infimo, est excessus infinitus syncategorematicè. Hoc idem argumentum debet solvere Arriaga, cùm possibilitatem talium specierum agnoscat. Debet item solvere, cur non sit infinitè perfecta substantia Angeli infimi.

INSTAT 1. idem. Non est bona hæc consequentia: Homo excedit cætera animantia; Ergo debet cognoscere per pauciores species; nec tenet de bruto, comparato ad aliud brutum; Ergo nec in præsenti tenebit.

RESPONDETUR. Nec in præsenti tenere consequentiam, per necessitatem illationis, sed per congruentiam; ut superiùs dictum.

INSTAT 2. Cur non ob eandem majorem perfectionem dicetur Angelos quò simpliciores, eò per pauciores potentias operari, ac proinde in iis induci unicam potentiam, quæ intellectiva, volitiva, memorativaq; sit.

RESPONDETUR. Cum in nostris principiis potentiæ identificentur animæ, multò magis identificabuntur substantiæ angelicæ, non ergo sequitur posse Angelum superiorem per pauciores potentias debere velle & intelligere; quia nihil est paucius, uno; quia verò non identificantur species intellectui, sed superadduntur, poterunt bene multiplicari magis vel minus. Rursus, cùm species animantia ab objectis recipiant, non possunt illas adunare cum in se disadunatæ sint. Forteq; perfectiora bruta, materiales species perfectiores sibi fabricant, percipiendo v.g. diversitates varias pastus, & visibilis, ad quas diversitates, non attingunt bruta imperfectiora. Quia autem homo fabricat sibi species, comparativè ad bruta, per pauciora cognoscit, comparativè autem ad alios homines, ii qui ingeniosiores sunt, universalius noscunt.

INSTARI potest 3. De facto bruta quò perfectiora sunt, eò pluribus utuntur sensibus: nam perfecta animalia utuntur quinque sensibus non autem imperfecta: nec ad salvandam perfectionem brutorum est necesse ponere paucitatem majorem sensuum. Ergo nec erit necesse ponere species pauciores in Angelo perfectiori.

RESPONDETUR. Negando Conseq. Quò pluribus sensibus utantur animalia perfectiora hoc inde est, quia quò perfectiora sunt, eò debent esse plurium noscitiva, magis enim per hoc ad gradum intellectivi accedent, per hocque ipsum perfectionabuntur. Nec etiam debent habere sextum aliquem sensum, ut plura cognoscant: quia non est imaginabilis sensus, qui particulatim noscat aliquid, quod sit sensibile, & tamen nec sit formaliter tactile, nec formaliter visibile, & similia. Quia verò positis paucioribus speciebus, non sequitur minus nosci, si sint illæ species universales, fit ut perfectio noscendi in spiritibus, salvari possit, cum paucitate specierum,

Sed URGERI adhuc potest: Cur ad salvandam perfectionem animalium perfectiorum non ponatur sensus aliquis, qui sit unus, & faciat hoc, quod visus & gustus, ad hoc.

RESPONDERI potest, quia quamvis perfectiora animalia magis sint perfecta, & perfectior participatio Deitatis: Nihilominus non est necesse illos in hoc accessu, comparare, ad accessum entium spiritualium. Cùm ergo experientia non ostendat dari tales potentias: & ad salvandam perfectionem, non sit hoc intimè necessarium: hinc non erit necesse ponere sensum talem, in perfectioribus animalibus. Quia verò experientiâ constat quòd intellectiva perfectiora, quamvis nonnisi ratione dispositionum & organorum, nihilominus universalius res attingant, & magis unitè, congruum erat illis notitiis attribuere species universaliores, & ex conducentia, præsuppositaque auctoritate, debuit hoc tribui etiam Angelis.

DIFFICULTAS V.

De aliis Species concernentibus.

ASSERO 1. *Angelo non repugnare species omnium possibilium.*

RATIO, quia non implicat: Et ex alia parte posuimus in 1. Parte, quod possit creatura aliqua noscere omnia possibilia. De facto tamen non datur talis species: quia nulla ejus necessitas, nec ullum fundamentum.

ASSERO 2. *Probabile esse quòd Angeli habeant species aliquorum possibilium.* Ratio, Tum quia commodius sic explicabitur universalitas specierum suprà defensa. Tum, quia facilius solvetur

vetur: quare non noscant futura Angeli, etiamsi concedantur illis illorum species. Tum, quia rationes in oppositum non convincunt: Nec enim probatur, Deum illas solùm species concreasse, quas produxissent objecta: Nam neque universaliores species possent habere; cum ipsa objecta talem universalitatem non habeant, adeoq; neq; vim producendi tales species.

ASSERO 3. *Qui vellet tueri, quòd Angeli non habeant species, ad hoc deberet attendere.* Inprimis quòd sit disparitas de hominibus & de Angelis: Nam si homines non haberent species, intellectio illorum nullo modo penderet à corpore: Nam quod pendeat, in id refertur: quia pendet à specie spirituali, fabricata ad imitationem speciei materialis. Rursus teneri posset quòd objecta non habeant nisi concursum terminativum. Cur autem non omnium simul objectorum eliciantur notitiæ, referendum esset in determinationem potentiæ, limitatam capacitatem habentis. Teneri denique posset, quòd respectu notitiarum præhabitarum quas se exercuisse meminit Angelus, dandæ sint species; & quod illæ ipsæ non concurrant effective ad illam notitiam, sed quod se habeant nonnisi per modum complementi.

QUÆSTIO II.

De ipsamet Intellectione Angeli.

Quòd Angelus ab omni omninò notitia cessare non possit, ordinariè docetur cum Suar. L. 2. c. 35. Tum, quia poneretur tunc Angelus, quasi in statu mortis cujusdam, nullam omninò operationem exercens vitalem: quia hæc in ente, qui est spiritus, non potest esse, nisi incipiens ab intellectione. Immò si non intelligit Angelus, nec loco quidem moveretur, quia hoc deberet facere liberè, liberè autem non posset facere, si non intelligeret. Tum, quia ut arguit Suarez ibidem. Vel necessariò abstineret Angelus ab omni omninò intellectione, vel liberè? Si necessariò, contra erit; Quia hujus necessitatis nullum est principium; cum ei nec turbari, vel auferri species; nec fatigari intellectus possit. Si autem liberè, ergò ex prælucente intellectu; Ergo dum non supponitur cogitare, cogitat: quia dum supponitur velle ne cogitet, debet cogitare; ut possit velle, ne cogitet.

Neque valet si dicas, sufficit quòd ad initium præluxerit intellectus, ut possit voluntas imperare ne intellectus cogitet, non inquam valet si id dicas: quia vel cognoscit intellectus illud imperium cùm non cogitat, vel non cognoscit: Si non cognoscit, cur non redit ad suum agere, ad quod habet omnia complementa expedita, ut species, concursum præparatum, &c. Immò illud imperium habebit se quasi non esset, cùm nec in se sit, nec in sui apprehensione. Si autem noscit hoc imperium, cum non cogitat, ergo cogitat cum non cogitat: noscere enim illud, est cogitare. Tum, quia ut probat Martinon d. 40. n. 5. quòd Angelus non sit necessitatus ad quamcunque distributivè cognitionem, proficiscitur id ex limitatione virtutis intelligendi, & ex libertate, ut possit ex una transire ad aliam cogitationem: Sed non potest se liberè avertere ab omnibus objectis collectivè; quia non potest esse exercitium libertatis sine cognitione actu præsente. Ideoque & nos experimur nos non vacare in vigilia, imò nec in somno, & si cessaremus in somno, in impedimenta corporis hoc referri deberet; quibus carent Angeli. Imò cùm nulla sit talis species quæ non habeat aliam sibi connexione similem, excitare sese poterunt adinvicem.

In duobus tamen casibus putarem cessare animam à cogitando, inprimis in infantibus propè exordium vitæ, & in patientibus spasmum. His præjactis. *Sit*

DIFFICULTAS I.

De variis Notitiis Angelicis circa seipsos.

Quoniam Objectum quod est Angelus, est sibi præ aliis intimius; hinc consideratio, notitiarum hujus objecti, primum sibi locum vendicat.

Punctum Difficultatis I.

An necessario semper noscat Angelus seipsum?

Dicendum est. *Non esse necessarium, ut Angelus noscat seipsum continuatâ semper notitiâ*; Ita Arr. d. 11. S. 2. Mart. d. 40. in quantùm dicit Angelum quavis distributivè notitia posse carere, & ante illum Vasq. d. 219. c. 3. contra Suar. hìc l. 2. c. 35. n. 8.

PROBATUR I. Angelus secundùm sua naturalia spectatus, non est necesse, ut cogitet semper de Deo tanquam Auctore naturæ, ergo nec cogitare debet semper de se. Ant. concedunt etiam oppositi, & probari per hoc potest; Quia cùm Angelus extendere sese possit ad alia & alia noscenda, desererequé notitiam unius objecti, transferendo se ad notitiam alius; Ergo etiam transferre poterit notitiam à Deo tanquam Auctore naturæ, præcipuè cùm nulla sit necessitas & fundamentum hujus adstrictionis. Conseq. principalis probatur; Quia est paritas, utrobique nulla necessitas adstringendi, & si Angelus habendo omnia requisita ad noscendum Deum tanquam Auctorem naturæ, potest divertere mentem, cur non divertere poterit à notitia sui?

PROBATUR 2. Quia si Angelus deberet in perpetuum de se cogitare, id ideò esset, quia non posset postea unquam determinari ad cogitandum de se, & ad cogitandum alia: sed hæc ratio non convincit; quia posset determinari à Deo seu à cogitationibus quas vocat Aristoteles injectas à bona fortuna. Posset determinari ex connexione specierum. Posset etiam determinari ab occurrentia objecti: ut si unus Angelus dicat alteri, ego modò cogito de me, tunc alius audiens, ab hac occurrentia, posset invitari ad cogitandum etiam de se, &c.

PROBATUR 3. Quia moraliter loquendo videtur tædio afficiendus Angelus una hac cogitatione: nam quòd Beati cogitent perpetuo de Deo, sine fastidio, id referri debet in id; quia est objectum infinitæ perfectionis, quale objectum, non est Angelus.

OBJICIT 1. Suarez. Si Angelus à sui cognitione cessaret, non posset se liberè ad aliquid cogitandum applicare; quod probatur, quia vel Angelus cessando à sui cognitione, simul cessat ab omni alia, vel in aliqua permanet; Si primum, ergo cessat ab omni etiam voluntatis actu: Unde ergò incipiet postea aliquid per intellectum vel voluntatem operari? non quidem voluntate: quia necesse est ut intellectus præeat, si autem ab intellectu, ergò non liberè nec à se: quia intellectus tunc solùm liberè exercet actum, quando à voluntate movetur. Si verò dicatur secundum, scil. non cessare illum ab alia cognitione, redibit argumentum, quomodo se scil. determinaturus sit liberè ad alia cogitanda, ab iis quæ cogitat.

RESPONDET Arriaga D. 11. n. 18. Quòd Angelus necessariò semper actu cognoscat quidditativè suas species omnes quas habet, & in iis noscit objecta omnia sed abstractivè; rationemque dat, quia Angelus ut possit uti suis speciebus liberè, est illi necessaria talis cogitatio specierum; hinc natura, quæ non deest in necessariis, petit ut Angelus semper talem actum habeat. Ut autem salvet quomodo Angelus non est in actu notitiæ omnium objectorum simul, dicit quòd semper sit in actuali cognitione sibi adæquata, quæ est v. g. 100. objectorum, ad quæ dum se applicat, deest illi virtus in actu primo ad priora, unde per accidens impeditur à voluntate. *Hæc Responsio*

NON SATISFACIT. Tum quia si Angelus est in actu cognitionis omnium suarum specierum. Ergo est & in actu cognitionis omnium illorum objectorum quorum illæ sunt species, impossibile enim est noscere speciem, quæ refertur ad objectum, non attingendo objectum. Quod si noscit omnia objecta, falsum erit, quod assumebat Arriaga nosci ab Angelo nonnisi aliqua. Et cum pluralitas notitiarum abstractivarum in speciebus, non sit major præ pluralitate notitiarum quidditativarum quæ essent objectorum in illismet ipsis, bene has simul omnes notitias quidditativas poterit habere Angelus. Quod autem dicit Arriaga, à speciebus non contineri adæquatè objectum; Si procedat ad negandam illis vim & continentiam pro repræsentando, falsa erit assumptio; vera autem, si procedat de negatione continentiæ entitativæ. Tum quia cur non habebunt Angeli quidditativas specierum? quas si habebunt, cur non noscent omnia illa objecta quidditativè, eadem indivisibili notitia attingendo speciem & objectum? sicut eadem notitia repræsentando Patrem, repræsentat suo modo filium. T. q. Si Angelus pro centum objectis noscendis haberet capacitatem illis nonnisi solis adæquatam, & nihilominus nosceret omnes suas species, & haberet potentiam adæquatam illis solis centum objectis, ut supponitur; & non haberet; quia præter illa centum objecta, nosceret adhuc species.

RESPONDETUR 2. Determinari Angelum ad sui vel aliorum objectorum notitiam per cogitationes bonæ fortunæ; per excitationem specierum vi connexionis earundem; denique per occurrentiam objectorum, ut dictum suprà.

INSTAT 1. Suarez, sequitur exinde omnes cogitationes Angelicas esse ab extrinseco necessarias, nullamque posse esse liberam; quod incredibile est. Seq. probatur; Quia cùm Angelus applicatur ad cogitationem alicujus rei, eò ipso simul cogitat de omni re, quæ cum objecto illius cogitationis habet necessariam connexionem. Hinc si prima applicatio ad cogitandum est naturalis, seu non libera, tota etiam cogitatio erit talis.

RESPONDERI potest cum Arriaga citato quòd immissas cogitationes possit abjicere itemque aliter advenientes. Hinc si non abjiciat liberè, toto etiam processu cogitabit; ad eum modum quo etiam nos facimus.

INSTAT 2. Sequitur quòd Angelo inconsideratio aliqua nunquam imputari posset, contra communem Theologorum sententiam: certè enim si ita considerare non est in illorum potestate, quomodo inconsiderantia illis imputabitur?

RESPONDETUR. Posse illis imputari inconsiderantiam: quia possunt cogitationes bonæ fortunæ, aliterque excitatas abjicere, vel ut ita dicam, nolle examinare.

INSTAT 3. Non est in potestate Angeli avertere cogitationem quam à Deo accepit; quia vel illam averteret transeundo ab una cogitatione ad aliam; vel privativè suspendendo illam. Non primo, quia ad hoc ipsum indigeret nova determinatione à Deo: Non etiam secundo modo; quia si intellectus Angeli natura sua non subest voluntati quoad eliciendam cogitationem, non est cur subsit quoad suspendendam illam, præcipuè verò quia illa suspensio sine posi-

va voluntate, fieri non potest; ipsa autem voluntas, non esset, sine nova cogitatione.

Respondetur. Quòd possit Angelus avertere mentem transeundo scilicet ad aliam cogitationem, ad quam ut transeat, potest quidem determinari à Deo; sed potest etiam determinari t dictum ab excitatione speciei conexa: & licèt ngelus, dum dicit: Nolo de me cogitare, deeat tunc de se cogitare, non sequitur quòd deeat de se vel de objecto, de quo immediatè cotavit, cogitare etiam sequenti tempore, appliando scil. mentem, ad aliud objectum, ex ejus ccurrentia, &c.

Objicit 2. Angelus ut semper duret in erpetua sui notitia, habet omnia requisita: llam & est sibi præsens, proportionatus, non atigatur, & cætera similia.

Respondetur. Quòd si Angelus velit ossit durare semper in sui notitia. Sed nego uòd debeat durare, & quod congruat ut duet. Cum autem de se non cogitat, debet habere defectum in circumstantia applicantis voluntatis, & sicut quamvis oculus sit potentia necessaria, nihilominus potest à voluntate applicari ad hoc potiùs quàm illud videndum, ita dem poterit facere Angelus, suo intellectui.

Objicitur 3. Ex iis, quæ sibi opponit Esarza q. 16. n. 3. Quælibet substantia intellectualis exhaurit totam vim suam cogitativam, ogitatione comprehensiva sui: Quia etiam Deus, nullam habet cognitionem distinctam à omprehensione sui; & tamen est impossibile t aliqua substantia, habeat majorem proportionaliter sufficientiam, quàm Deus; Ergo non uperenunt creaturæ vires ad aliquam aliam cognitionem, simul eliciendam.

Respondetur. Hoc Argumentum non antùm probare quòd semper se noscat Angeus, sed quòd etiam nihil aliud à se distinctum oscere possit. Cæterum non convincit, nam cèt cognitione comprehensiva sui exhauriatur tota vis cognitionis angelicæ; quia scil. naturaliter quoad modum perfectionis, non potst elicere perfectiorem cognitionem, quàm eliiendo illam comprehensionem sui; nihilominus non exhauritur vis intellectus, quò minùs ossit non ita in modo perfectionis perfectas, elicere notitias. De Deo dispar est ratio; quia omprehensiva illius, quam habet de se notitia, dentificat sibi omnes alias notitias, suóque comlexu tenet: Mirum ergo non est, si sola comrehensio exhauriat vim totam noscitivam in Deo. Quia verò comprehensio creata non dentificat sibi alias notitias, fit ut compatiatur ecum alias.

S. Thomas, qui in oppositum citari solet ex L. 2. contra Gent. c. 97. non plus vult, quàm quod Angelus, non possit desistere ab omni omninò cogitandi actu. In aliis locis, ut hîc q. 57. art. 1. ad 3. non plùs vult, quàm quòd nullo indigeat intrinseco, & per modum speciei principio, ut compleatur, sui notitiam eliciturus.

Punctum Difficultatis 2.

Utrum Angelus possit noscere seipsum ut possibilem?

Quæstio hæc procedit maximè de possibili; quia facile est inferre, quod Angelus exeat in talem actum saltem ex occasione, dum noscit à nobis, talia de se, inquiri.

Dicendum est. *Posse Angelum noscere seipsum ut possibilem.* Utor potiùs hac phrasi, quàm: An Angelus possit se noscere abstractivè, quia potest se noscere ut possibilem non tamen abstractivè. Est conclusio Scoti in 2. dist. 3. q. 10. Bassolis. Gabrielis, Arriaga d. 5. n. 16. Contra Suarez L. 2. c. 4. à num. 16. Vasq. d. 204. n. 3. & non paucos Thomistas.

Probatur 1. Quia id non implicat ut Angelus attingat se præcisivè, considerando suam essentiam, & non considerando existentiam; Ergo potest se cognoscere ut possibilem; nam concipere essentiam sine existentia, est considerare rem ut possibilem.

Probatur 2. Quia id vel repugnaret ex parte objecti tantùm, vel ex parte principii tantùm, vel ex parte utriusque; ex quo enim alio capite? Ex neutro autem repugnat; quod probatur. Et quidem quod non repugnat ex parte objecti. Ratio; Tum quia status existentiæ patitur prædicatum possibilitatis, bonaque est illatio, (quam virtualem solùm ponamus licèt in Angelis) Existit, ergo est possibile. Immo si Angelus se non nosceret etiam ut possibilem, non nosceret necessariam, & indispensabilem sequelam, ductam ab existentia ad possibilitatem? Tum quia objectum quod Deus noscit scientiâ visionis, nonne etiam saltem materialiter spectatum attingit scientia intelligentiæ? Tum quia objectum quod est existens Angelus, habet plures formalitates, ex alia parte Angelus habet vim cognoscendi objectum quod est alio modo, quam sit; cur ergo non poterit cognoscere inadæquatè & sine existentia. Non etiam id repugnat ex parte principii, quia multa objecta Angelus noscit ut possibilia, nec apparet quomodo in his prædicatis substantia completa intellectualis, includatur prædicatum, non noscendi possibilia. Nec repugnat quod ista notitia dicatur non esse omnino perfecta; hoc enim negari potest: Nam scientia intelligentiæ est perfecta, & tamen noscit possibilia. Sed concedendo quòd non sit perfecta, non sequitur illam excludi debere ab Angelo: sicut nec in homine excluditur simplex apprehensio, quamvis possit habere discursum. Immò in noscente finito, bonum est, varietas modorum noscendi; cum unus modus noscendi non includat perfectionem

nem alius modi noscendi. Non etiam repugnat ex parte utriusque, quia non potest ostendi, hæc repugnantia.

Confirmatur. Anima separata per Suarez agnoscit se etiam sub formalitate possibilis; Ergo & Angelus poterit idem.

Respondet Suar. Disparitatem esse, quia anima habet species acquisitas, & his utitur ut se noscat ut possibilem; & insuper respectu sui, ipsa substantia est illi species. Angelus autem habet species inditas, quibus unamquamq; rem secundùm proprium conceptum noscat, ipsa verò illius substantia, sicut nec substantia animæ separatæ, potest esse principium ut existens, noscatur sub formalitate possibilis.

Contra. Tum quia in anima non sunt illæ species otiosæ, statque notitia animæ possibilis, cum notitia ejusdem prout existentis; Ergo idem dici poterit de Angelo. Tum quia vel habet Angelus speciem noscendi possibilis quà possibile est, vel non habet? Si non habet, cur non? Si habet, cur illa non poterit uti ad se noscendum ut possibilem. Tum quia etiam se ut possibilem, non quidem notitiâ visionis, posset tamen noscere notitiâ intuitivâ, ut dictum in prima Parte.

Probatur 3. Argumento Scoti; Angelus superior potest habere de inferiori, quem novit existentem, cognitionem quæ attingat illum ut possibilem, seu ut alii loquuntur, abstractivam, concedentibus id etiam adversariis; Ergo & Angelus inferior, de se poterit habere notitiam similem. Conf. prob. quia non est major ratio, cur scientia visionis inferioris Angeli, compatiatur in superiori notitiam possibilitatis, & non compatiatur in eodem de eodem?

Neque valet si dicas, disparitatem esse, eò quòd Angelus superior cognoscat inferiorem per speciem; seipsum autem sine specie. Non inquam valet, tum quia potest essentia non se adæquatè repræsentare. Tum quia non implicat ut seipsum noscat, etiam per species distinctas. Tum quia bene videt Angelus, saltem per manifestationem secreti, notitiam sui prout possibilis, quam vel penetrat, vel non penetrat; si penetrat, ergo format sibi speciem expressam de sua possibilitate; Si autem non penetrat, cur non?

Objicit 1. Vasq. Cognitio abstractiva, vel est notitia per alienas species, vel est abstractiva rei non existentis, cognitæ tamen per propriam speciem, qualis est cognitio rosæ in hyeme: Neutro modo potest Angelus intelligere, se notitiâ abstractivâ; non priori modo, quia Angelus habet quidditativum & proprium sui conceptum, aliàs non posset quidquam aliud propriè intelligere. Non posteriori modo, nam cum seipsum intelligit, non tantùm intelligit secundùm essentiam, sed etiam secundùm existentiam.

Respondetur. Neutrum convinci: Non primum, quia licèt adæquatè se noscens habeat proprium sui conceptum, sed cur non poterit se, etiam inadæquate noscere? Nec inde sequetur quòd semper alia nonnisi abstractivè sit nosciturus, cùm etiam seipsum, noscat intuitivè. Et sicut ex eo, quia nos cognoscimus abstractivè, non sequitur quòd abstractivè noscamus nostram notitiam experimentalem; sic nec ex eo, quòd abstractivè etiam possit se noscere Angelus, sequetur, quòd nihil aliud possit noscere intuitivè. Secundum etiam membrum non convincit; potest enim concedi, quòd notitia illa possibilitatis, sit futura, per proprias species. Et quamvis concedamus Angelum se noscere etiam secundùm existentiam, hoc solùm negamus, quòd semper se ita noscere debeat.

Objicit 2. Suarez. Si Angelus alium cognoscat singularem & actu existentem quidditativè, non erit jam in illius arbitrio, unum ab alio præscindere, noscendo possibilitatem, & non existentiam; quia eo ipso, quòd rem singularem in particulari contempletur, cognoscit illam prout in se est; hinc existentem cognoscet ut existentem; præcipuè cùm in re, actu existente, non distinguatur existentia, ab essentia singulari.

Respondetur. Hoc quod est contemplari rem singularem existentem, duplicite potest contingere. 1. Contemplando eam existentem prout existentem, & ita ut modus cognitionis, sequatur modum existentiæ objecti & sic non potest nosci existens, sine existentia potestque hæc notitia appellari existentis qu existentis formaliter. 2. Potest intellectus contemplari existens, non secundùm modum existentiæ ipsius objecti, & tunc potest attingere ipsam illius possibilitatem, quà talem, quæ cognitio appellari potest, existentis, materialite accepti; quia entitatis est notitia, quæ de fact existit. Quamvis autem existentia in re no distinguatur ab essentia actuali, non sequetu hæc præscindi non posse (ut suppono ex materi de pręcisionibus) verè enim adhuc tunc existentia, erit accidens Metaphysicum.

Objicit 3. Idem. Angelus per eandem speciem intuitivè cognoscit rem singularem existere quando existit, & non existere, quando no existit; Ergo etiam necesse est dicere, quòd Angelus omnino cognoscat intuitive existentiam quando existentia supponitur.

Respondetur. Transeat Ant. quod potiùs est pro nobis: Si enim eadem species, rem existentem & non existentem repræsentat: Cu cum existit, non poterit etiam repræsentare non prout existentem. Sed interim distinguitur Conseq. Ergo necessariò debet cognoscer existentem Angelum, dum supponitur existere, si noscatur adæquatè, & quà existens formaliter Conc. si noscatur inadæquatè & quà existen

iens materialiter N. Conf. Et licèt quidem, si sit species quæ nata sit nonnisi quidditativè repræsentare, non possit concurrere ad notitiam, sub formalitate præcisè possibilitatis, poterit tamen concurrere, si indifferenter se, tanquam quædam universalis species habeat; præcipuè cùm in tali specie universali, nulla sit implicantia. Quanquam ut seipsum prout possibilem noscat Angelus, poterit non indigere specie, sicut nec indiget ad notitiam intuitivam. Sed saltem possibilis est talis species, adeoque notitia conformis. Cæterum species universalis quam habet ad noscendum hunc terminum possibilitas, poterit juvare, ut etiam seipsum, quà possibilem noscat.

Objicit 4. Suar. Illas notitias non posset habere Angelus simul, essent enim superfluæ: non etiam successivè; quia deberet ab intuitiva cessare.

Respondetur. Potest illas habere simul; stare enim secum possnt: sicut stat actus scientiæ & fidei de eodem objecto; nec erunt superfluæ, quia diversas formalitates objecti, diversoque modo attingent. Possent etiam sibi succedere, quia ut dictum, potest Angelus simpliciter cessare, à sui cognitione.

Objicit 5. quidam. Quoties cognoscit se aliquid per suam substantiam, toties noscit seipsum intuitivè; semper autem Angelus noscit per suam substantiam.

Respondetur. Quotiescunque se aliquid noscit per suam substantiam adæquatè, toties se noscit intuitivè; secus si noscat se, ut potest, per suam substantiam inadæquatè. Immo etiam non implicat, ut noscat se, non per suam substantiam, sed per speciem.

Neque inde sequetur quòd per suam substantiam possit cognoscere substantiam alius Angeli ut possibilem; quia quamvis v.g. substantia unius Angeli, non sit magis unius individui, quàm alterius, supposito quod sit multiplicabilis; cùm tamen hæc terminet notitiam, non illius alterius, fit ut substantiam alius Angeli, non cognoscat, per substantiam suam; nisi fortè attingendo suam naturam ut possibilem, formet postea conceptum universalem, possibilitatis sic.

Addo, quod cognitio suiipsius adæquata, quà suiipsius non præscindat ab existentia, secùs inadæquata.

Suppositoque quòd individuatio & existentia differant definitionibus, præscindi inter se poterunt, poteritque noscere suam substantiam individuam Angelus, non tamen existentem.

DIFFICULTAS III.

De Notitia Secretorum.

Non est difficultas in hoc, quòd Angelus notitia conjecturali & obscura, possit noscere secreta; quia hoc possunt etiam boni Physiognomici; sed est difficultas, de notitia certa & intuitiva. Et quidem certum est, quòd non noscat secreta cordis divini, quia hæc sunt ipsemet Deus ut est in se; ad quem ut est in se, nulla naturalis notitia pertingit: Nec item est tantum dubium, quòd de facto Angelus non noscat secreta cordis, quidquid in oppositum dixit Herveus & Durandus apud Vasq. 219. Suar. l. 2. c. 22. n. 5. qui etiam cap. 21. n. 3. putat, hoc esse de fide. Nihilominùs Martinon dicit d. 39. id non esse de fide; licèt communem sententiam probet tanquam tutiorem.

Quòd de facto Angeli non videant secreta cordis, probat auctoritas Scripturæ, 3. Reg. 8. v. 39. dicitur: *Tu solus nosti cor omnium filiorum hominum.* Similia habentur 2. Par. 6. *Tu solus nosti corda hominum.* Si autem dicas soli Deo competere, omnia noscere secreta, licèt aliqua nôrint Angeli non accipies locutionem Script. secundùm sensum PP. secundùm moralem acceptionem. Præcipuè cùm id serviat ad exaltationem divinam, & nullum sit in hoc absurdum; quale esset, si quis ex hac voce: Tu Deus solus potes producere omnia, si inquam, ex hac voce deduceret aliquis, nullam esse causam productivam præter Deum, Jer. etiam 13. v. 1. *Pravum*, inquit, *est cor hominis & inscrutabile, quis cognoscit illud? Ego Dominus.* Ubi Deus sibi soli notitiam secreti cordis attribuit. *Unde*, dicit Hieron. *discimus, quòd nullus cogitationum secreta cognoscit, nisi solus Deus.* Ubi non ad solam volubilitatem cordis, sed ad secreta attendit Hieron. Chrysost. etiam Hom. 13. in Joan. *Humanorum cordium cognitio solius Dei est, qui ea formavit.* Athanasius ad Antiochum q. 27. si ipse est hujus libri auctor, *Præscius*, ait, *rerum & cordium cognitor solus est Deus.* Similia habet Basil. L. 3. contra Eunom. & Cyrillus L. 2. in Joan. c. 19. Ex Latinis Aug. in Ps. 7. *Opera nostra possunt esse nota hominibus, sed quo animo fiant, solus ille novit, qui scrutatur corda Deus.* Citat quidem in oppositum auctoritates Martinon, ut venerabilis Bedæ, qui dicit: *Non enim quidquam affectuum suorum adinvicem latere spiritus potest.* Cui addit Gregor. Magnum. Zenon. Veronensem, Basil. & Aug. L. 2. de Gen. contra Manich. c. 21. *Neque enim*, inquit, *in illis corporibus cœlestibus, sic latere posse cogitationes credendum est, quemadmodum in his corporibus latent.* Sed illis locis non plus voluerunt Patres, quàm quòd habeant vim manifestandi sibi sua secreta Angeli, tali manifestatione, ut illa in illismetipsis videre possint, quomodo à nobis videri non possunt, obsistente mole corporis.

In præsenti in hoc est punctus difficultatis, quænam sit ratio, ob quam non attingunt Angeli, secreta cordium? Plures rationes adfert Vasq. tota disp. 209. Suarez L. 2. à cap. 22. Arriaga, d. 9. S. 6. Martinon. D. 39. S. 6. Joan. à S. Tho-

S. Thoma d. 22. art. 3. Principales ſententias perſtringemus.

Punctum Difficultatis I.

Cur per alios ſecreta non videantur?

S. Thomas hîc Q. 57. A. 4. in corpore, Rationem reddit. *Quia voluntas rationalis creaturæ, ſoli Deo ſubjacet, & ipſe ſolus in eam operari poteſt.*

Hoc principium refellit Durandus apud Suar. & Vaſq. eò quòd multum probet, probat enim, nec ſubſtantiam animæ rationalis, vel alterius Angeli noſci ab Angelo: Quia ſolus Deus poteſt has ſubſtantias producere, & ſi ea quæ pendent ex arbitrio humano vel angelico ſunt alteri Angelo ignota, multò magis erunt illa ignota, quæ pendent ex libero arbitrio Dei. S. Thomas in illis verbis non plus vult, quàm quòd eo titulo, quo noſcit Deus ſecreta, nulla alia creatura noſcere eadem poſſit, noſcit enim illa titulo cauſæ primæ. Accedamus ad aliorum explicationes.

Explicat 1. Joan. à S. Thoma n. 15. Angelus non habet vim intelligendi quodcunque intelligibile creatum, niſi tantùm illud, quod pertinet ad hoc univerſum, & redditur pars illius, & cum eo connexionem habet. Hinc negamus, Angelum noſcere omnia poſſibilia: quia coarctatur ejus cognitio naturalis, ad ea ſola, quæ ex cauſis naturalibus proveniunt, ſeu ad hoc univerſum ſpectant. Jam autem actus liber, prout exit à voluntate, non prout alicui effectui manifeſto, & ad hoc univerſum ſpectanti conjungitur, non habet connexionem aliquam cum cauſa aliqua totius univerſi, nec ab aliquo ſufficienter & plenè poteſt determinari voluntas; Ergo nulla vis creata, poteſt ex vi ſua, aut cognitione alicujus objecti creati, cognoſcere determinatum exitum hujus actus à ſua cauſa, ſicut neque in futuris determinatum eventum, propter indeterminationem & contingentiam cauſarum proximarum: Illæque nec in ſuo exire, poſſunt noſci; quia ſic ſumpti, habent indeterminationem à parte cauſæ proximæ, ſed totam determinationem à Deo. Si autem non videt exitum, nec poſteà poſtquam exierit, videbit illum; quia ille actus & in fieri & in conſervari, pendet à voluntate.

Neque obſtat quòd determinatus exeat à voluntate; quia iſta determinatio eſt cum omnimoda dependentia ab ipſa voluntate potente retrahere actus.

Unde infert, ea quæ à libertate Dei vel Angelorum pendent, ut motus cœlorum, animæ, Angeli, actus externi poterunt noſci ab Angelo, quia omnia hæc pertinent ad univerſum tanquam pars illius, vel concernunt alias cauſas & effectus externos, noſcentque ad invicem ſpecies infuſas, habitus &c. quia hæc omnia producuntur à Deo, tanquam accidentia adorna[ntia] Angelum, & pertinentia ad ejus integrit[a]tem, debitam diſpoſitionem ad operandum, [&] cætera ſimilia. *Hæc explicatio*

Non Satisfacit. Tum quia urgeri p[o]ſſunt communia argumenta; cur iſti actus cù[m] ſit liberi, etiam poſito quod ſolus Deus illos d[e]terminet, cùm ſint in entitate naturales, cogn[o]ſci non poſſint? Cur non pertineant ad hoc [u]niverſum, ſi de facto in eo exiſtunt? Tum qu[ia] ſi connaturaliter noſcentur ſpecies infuſæ; qu[æ] ſunt accidentia concernentia ipſum Angelu[m], cur etiam ipſi actus, qui vel maximè ornant A[n]gelum, non noſcentur? Et ſi ſpecies ſpectan[tes] ad debitam diſpoſitionem ad operandum n[o]ſcuntur, cur actus qui ſunt motus illius pote[n]tiæ, & ultima complementa earundem, non n[o]ſcentur? Tum quia falſò ſupponit determin[a]tionem actuum voluntatis, à Deo ſolo oriri; [ſi] poſito etiam illam determinationem à ſolo D[eo] oriri, cur jam objectum reddatur ex eo innoſ[ci]bile ab Angelo? Nam etiam exiſtentia ſubſta[n]tiæ Angelorum, eſt à ſolo Deo, & tamen noſ[ci]tur ab Angelis. Tum quia falſò ſupponit, qu[od] actus voluntatis, non habeat connexionem a[li]quam cum cauſa aliqua totius univerſi; int[er] cauſas enim univerſi, ſunt intellectus & volu[n]tas, à qua ſaltem in ratione vitalis, dependet [a]ctus, cur ergò ratione hujus dependentiæ actus liberi non ſpectabunt ad hoc univerſum? Tu[m] quia actus liberi ſaltem ex ſuppoſitione ſunt [ta]les, ut ab iis retrahere ſeſe non poſſit volunta[s]; cur ergo ſecundùm hanc determinatione[m], non poterunt noſci ab Angelo? Tum quia ſi [le]gantur verba S. Thomæ citata, illa neque pr[æ]determinationis neque determinationis actu[s], nec ordinis univerſi meminerunt; & tam[en] explicans aſſumit, ſe hæc dicere, ex mente [S.] Thomæ.

Explicari poteſt 2. Habito fundamen[to] in Arriaga. Ex ipſa volitionum libertate o[ri]tur, in volente, perfectum illarum dominiu[m], & ex eo, jus, non noſcendi ſecreti; quod ſi n[on] haberetur, hoc ipſo non haberetur in illos actus dominium, ſiquidem paſſim ab illo exercitio retardarentur metu, pudore, reſpectu: Mult[a]que incommoda in vita politica ſequerentu[r], nec poſſet inter convivas concordia ſervari; a[d]verterent enim quid unus contra alium cogit[a]ret: Multa etiam ex bonis affectibus eſſent [o]mittenda, ſtudio, vanæ gloriæ vitandæ. Et ſi[c] ut inter homines ipſamet natura, tantùm co[n]tulit epiſtolæ ſigillatæ, ut ſit contra jus natur[æ] eam aperire, & legere, alio invito; ita idem d[i]cendum de aliis ſecretis. Bonum item natu[ræ] intellectualis, quod eſt mutua collocutio, l[o]cum non haberet, ſi omnia paterent.

Addit Eſparza q. 14. a. 5. Quòd ſcilicet ſi n[o]ſcerent ſecreta Angeli, ipſi inter ſe & homin[es] apud illos ſubitò redderentur infames, ante ſer-

ter-

ntiam Judicis publicatam: Neque teneren-
r lege de non discerpenda aliorum fama, &c. *Hæc Explicatio*

NON SATISFACIT. Tum, quia multum obat, probaret enim ne Deo quidem debere ompetere, ut noscat secreta creaturarum, ut sint liberiores in agendo, & ne auferatur collcutio creaturæ cum Deo. Et si pudor hic; uia Deus est conscius cogitationum, non offit libertati, cur officeret pudor, si scirent id ngeli? Tum, quia dominium in cogitationes fficit, si in hoc stet, quod creatura possit elicere, vel non elicere actum, & postquam ille elitus est, non manet subjectus creaturæ ad faendum, ne sit, cum est, idque salvo dominio eaturæ; Ergo etiam salvo dominio, posset esnoscibilis; ex hoc solo, salvando dominium, uia erat in potestate ne produceretur, adeoue ne nosceretur. Ut autem servetur concoria inter cives, si agatur de concordia homium, suffecerit quòd compositæ corpori aniæ, non intelligant secreta interna. Si agatur e concordia civium, qui sint spiritus, illi si sint oni, facilè concordabunt, utpote omnia ratioabiliter agentes; si autem sint mali, parùm de lis refert. Hinc etiam inter bonos, non erit periculum vanæ gloriæ, immò constantior esset lorum amicitia; quia sciret unusquisque, ita t præscinderetur ansa etiam suspicandi, sciret nquam, alium Angelum, nihil de se mali, cogiare. Et sicut quia homo linguâ potest prodere uam aversionem, non sequitur, tollendum fuisse usum colloquii, sic nec in præsenti ad amolindas inimicitias auferri debuit notitia secretoum. Quod attinet ad epistolam, hæc potest ocum habere inter homines, qui utpote corpoei, & non attingentes ad secreta ut in se sunt, debebant etiam invenisse secretum in aliquibus Symbolis materialibus, quod locum non habet n Angelis. Salvaretur etiam tunc bonum colocutionis, quia etiam nos loquimur de aliàs notis.

Neque etiam illud additum ex Esparza convincit, quia sicut ex eo, quod extemplo reddamur infames, actu externo, coram aliis facto, non sequitur actum externum, non debuisse esse manifestum, ita nec in præsenti idem sequetur. Et sicut Judex rem cæteroqui publicam judicare, & novo titulo damnare potest, infamiâque afficere: Ita idem fieret, quamvis Angeli noscerent secreta; forteque adhuc magis, si ad noscenda indigerent propinquitate locali, ut indigent per Martinon. Tum quia, ita explicantes, dicunt se loqui secundùm mentem S. Thomæ, qui tamen de hoc nihil agit.

EXPLICAT 3. Richardus apud citat. Suarez. Secreta hæc non esse noscibilia: quia latent in profundo cordis. *Hæc Explicatio*

NON SATISFACIT. Quia de hoc ipso quæritur quid sit illud latere illa, in profundo cordis? Appendix hujus explicationis, est illud etiam, cujus meminit Mart. quòd & actus liberi, & habitus, & species non innotescant alteri Angelo, quia illi non inhærent, sed ab eo nonnisi noscuntur cui inhærent. Ad eum planè modum, quo aliqui sensus non percipiunt objecta, nisi realiter conjuncta. *Hæc Appendix*

NON SATISFACIT. Tum, quia de hoc ipso quærendum restat, cur ea noscere non possit Angelus, quæ illi non inhærent? Tum, quia Angelus A. noscit substantiam Angeli B. quæ tamen non inhæret Angelo A. Tum quia, quòd sensus aliquis nonnisi sibi conjuncta cognoscere possit, probat ratio, quæ est experientia; quæ similis non militat pro Angelis. Quod autem dicunt actus vitales, non esse sui notificativos nisi in noscente, id non convincit. Probat enim multum, scil. etiam volente altero Angelo, non posse ab illo secreta ejusdem nosci. Ratio etiam ipsa in se spectata robur non habet, quia actus vitalis, est formaliter notificativus sui, nonnisi principio vitali, cujus est actus; sed nego quòd non sit notificativus sui, etiam alteri per modum objecti attingendi.

EXPLICAT 4. Vasq. cit. n. 42. Quòd ratione Philosophica id probari non possit: natura enim Angelorum nonnisi ex Script. & PP. nobis innotescit. Hinc quarum rerum habeant, vel non habeant species ex Script. etiam & PP. discimus; per quos, quia nobis constat secreta non cognosci, non est dicendum hæc secreta esse naturâ suâ nota, sed secundùm Auctoritatem dici debet, illa, non esse intra latitudinem objecti naturalis intelligibilis ab Angelo. *Hæc explicatio*

NON SATISFACIT. Tum, quia ut urget Suar. cit. c. 23. Angelo altero volente, illud secretum, noscitur ab alio. Ergo apparet quòd sit objectum proportionatum. Hoc ipsum sic proponitur. Secretum cordis vel in entitate est improportionatum ne ab alio Angelo noscatur, vel ratione defectus voluntatis, volentis manifestare: Si primum, ergo nec accessu voluntatis proportionatum reddetur, quia voluntas non immutat entitates objectorum: Si autem est objectum proportionatum, ergo jam non statur in explicatione, reddendaque erit ratio cur ante consensum alius, nosci non possit? Tum, quia improportio inter objectum & potentiam oritur, vel ex excellentia objecti, vel ex defectu potentiæ: Ille autem actus, non dicit hanc excellentiam, casu v. g. saltem, quo inferior aliquid secretò cogitet: nec etiam est defectus ex parte potentiæ; quia aliàs nec alio volente, nosci posset secretum; quia voluntas alius, non habet vim augendi vires potentiæ. T. q. Hæc Explicatio provocat ad Auctoritatem PP. qui tamen nullibi docuerunt secreta cordis non contineri intra latitudinem objecti naturalis Angelici.

EXPLI-

Explicat 5. Quidam restaurando rationem S. Thomæ. Ideò scil. Angelum non posse secreta noscere, quia voluntas creata soli Deo subjacet, non tantùm vi transcendentalis ordinis, sed quatenus à nulla alia causa extrinseca determinari potest necessariò, & compulsivè, nisi à solo Deo, qui solus est objectum, necessariò voluntatis creatæ determinativum, si clarè videatur. Unde format talem rationem; cui voluntas aliena non subjacet secundùm determinationem sui ad eliciendum actum, ex omnibus qui elicibiles sunt, illius non est naturale objectum actus liber alienæ voluntatis; nihil enim est aliud realiter ipsa determinatio voluntatis, quàm ipse actus qui elicitur, cujus elicitione, determinat se ultimò voluntas. *Hæc explicatio*

Non Saisfacit. Tum quia totus illius succus in hoc est; Deus est bonum necessariò amabile, ergo solus actus liberos noscit: quæ Conseq. non convincit. Tum quia pone per impossibile bonum ut sic, esse noscitivum, hoc ne ipso poterit noscere jam secreta, ex eo, quia necessariò amabile est? Tum quia assumpta Major sic potest distingui; Cui voluntas aliena secundùm esse physicum ponendæ determinationis non subjacet, illi non subjacet quoad nosci. Nego Major. Si non subjaceat quoad determinationem in esse attingibilis intentionaliter, illi non subjacet quoad nosci. Conc. Maj.

Punctum Difficultatis 2.

Explicatur, cur non videantur secreta cordium.

Præmitto 1. *Secreta, quæ sunt actus in entitate naturales, esse intra latitudinem objecti pertinentis ad intellectum angelicum. Est contra plerosque inter alios contra* Vasq. sed docet Præmissum Scotus, Occam, Gabriel, & alii apud Suar. cit. Petrus Hurt. d. 12. Metaph. S. 4. n. 31. Rainaud. dist. 4. n. 88. Mart. cit. n. 69.

Ratio, quia si secretum naturale non esset intra latitudinem scibilitatis angelicæ, vel non esset ideo, quia objectum esset excellentius vi intellectivâ angelicâ, vel quia potentia est determinata ad noscendam hanc, non illam seriem: Neutrum dici potest. Non primum, quia sicut in aliis materiis, ita & in hac, illud solùm objectum dicitur excellentiâ superare potentiam noscitivam, quod vel est genere essendi superius, vel ordine: Jam autem secretum, cùm non sit Deus, genere non est superius Angelo; & cùm non sit supernaturale, ordine non excedit. Non potest etiam dici secundum, quia esset arbitraria hæc restrictio potentiæ; immo per multos impossibilis, in quantùm in simili, negant possibilem esse oculum, qui videat album, non nigrum. Et si Angelus non habet vim internam noscendi talia, etiam posita manifestatione, non posset noscere secreta nisi super naturaliter: Excedens enim vim intrinseca agendi, debet esse supernaturale; idque etia Inductio probat.

Dices 1. cum Suar. Hoc præmissum no concordare Scripturæ, quæ soli Deo tribuit vi noscendi secreta, & dicit de facto, solùm no nisi Deum, ea noscere. Unde etiam Theolo dicunt, rectè inferri Christum esse Deum, qu profitebatur se propria virtute cognoscere se creta cordium.

Respondetur. Hoc argumentum no congruere principiis ipsius Suarez, quia ille gnoscit contra Vasq. esse proportionem in in tellectu ad noscenda secreta, vide cap. 23. à n. Rursus condistinguendæ sunt hæ duæ propos tiones: Aliquid continetur intra latitudine objecti naturalis potentiæ, &: Potest natural ter cognosci: Prius illud significat, quòd res, entitate, nec genere nec ordine, sit superio consequenter quòd potentia habeat vim no scendi illud; secundum autem ostendit, quò in ordine ad illud noscendum naturaliter hab antur omnia requisita, præparatus concurs &c. prius illud asserimus, secundum negamu quod etiam solum voluit Script. Quamvis au tem negetur non nisi de facto, notitia secreto rum Angelis, bene infertur Deitas Christ sicut bene infertur ejusdem Deitas ex eo, quò de facto sit ab æterno, licèt possibilis sit creatu ra ab æterno existens: Si enim de facto nul creatura est noscens secreta, sequitur ut Chr stus non sit creatura, cum illa de facto, noscat

Dices 2. cum eodem. Eodem jure di posset, Angelos posse cognoscere futura co tingentia naturaliter, licèt impediantur ne n scant. Seq. prob. Quia eodem tenore loquu tur PP. de futuris contingentibus ac de s cretis.

Respondetur. Concedendo sequelan PP. autem non negant contineri illa futura, i tra latitudinem objecti, sed negant ut dixi, n turaliter posse nosci.

Quod autem dicit Suar. non ideò illa no cognosci, quia Angeli ad illa non habent co cursum; sed potiùs ideo non habent concu sum, quia illa non possunt noscere, quod inqua dicit, non convincit. Cur enim illa causal prior teneri non possit? quanquam alia sit dan da. Addit Mart. n. 75. solum Athanasium cita ri, qui æqualiter futurorum ac secretorum ne gat notitiam Angelis, sed negat in L. quæst. a Antiochum, qui liber teste Bellarm. non e Athanasii.

Dices 3. cum Joan. à S. Thoma, quâ ratio ne utitur ante illum Vasq. cit. n. 9. vel ille con cursus est debitus Angelo ad noscenda secreta vel non debitus? Si non debitus, non bene red ditur ratio, cur non cognoscantur, quia Deu denegat concursum; sed debet reddi ratio qua

quare sit indebitus? Si verò debitus sit concursus, ergo non est solius Dei proprium cognoscere ista secreta; quod est contra Scripturam, licet de facto non cognoscantur ex impedimento denegati concursus.

Respondetur. Illum concursum diverso respectu esse debitum, diverso indebitum; est debitus, hoc est non excedens vires potentiæ intellectivæ, comparatæ ad talem entitatem objecti; est autem indebitus, quia aliæ causæ exposcunt à Deo, ne illum præbeat, cum excessu petendi supra exigentiam, quæ posset poni in intellectu.

Instat Idem. Magnum esse inconveniens Deum alicui naturæ tribuere inclinationem, & exigentiam ad aliquam formam vel effectum, & perpetuò denegare concursum ad talem effectum non solùm in pœnam, sed etiam nulla præcedente culpâ.

Respondetur. Negando semper denegari hunc concursum, ut non denegatur intercedente manifestatione, quem concursum Deus præbet, & intuitu manifestationis vel intuitu ipsius potentiæ habentis vim. Cur enim non attenderet Deus ad illam viam? Deinde nonne dedit Deus inclinationem gravibus omnibus, ut quiescant in centro, nunquid denegatio concursus omnibus his, adfert aliquas inconvenientias? Quod si recurras denegari concursum omnibus gravibus, quia v. g. si concederetur lapidi, deberet penetrare terram, locum aliquibus ejus partibus auferre, & cætera similia. Ita in præsenti similis est exigentia, ne præbeatur concursus ad noscenda secreta, de quo infrà.

Præmitto 2. *Quòd jus secreti sit bonum creaturæ rationalis.* Mensura omnis boni, eaque infallibilis, est reperibilitas prædicati in Deo, ad cujus perfectionem participando accedere, felicitas creaturæ est, & major in pluribus accessus, arguit majus ejusdem bonum. Quia verò de facto datur in Deo jus secreti, felicitasq; Dei est inter alias, quòd nemo scrutetur ea, quæ sunt Dei, nisi ipse Deus, fit ut hoc jus secreti, sit bonum. Quod cùm non implicet creaturæ communicari; & cùm à posteriori per doctrinam PP. constet de facto communicatum esse; bene inferimus jus illud secreti, esse bonum creaturæ rationalis.

Idem sic aliter proponitur. Bonum quò excellentius est, eò pauciores in illud jus & dominium habent. Sic v. g. in Moralibus unus Rex, habet jus in regnum; quia bonum Regalitatis, est bonum excellentissimum, adeoque paucioribus dominantibus subjectum. Magnates quò excellentiores sunt, eò paucioribus juribus ligantur. Idemque videre est etiam in physicis. Nam viventia imperfectiora sunt subjecta juri plurium principiorum, ex quibus nascuntur; Ut patet in natis ex putri. Idem etiam suadetur per principia Theologica & Metaphysica: Nam in excellentissimum de facto Angelum, jus & dominatum titulo excellentiæ, nemo habet, nisi ipse Deus. Quod ipsum in hoc fundatur; quia quò aliquid paucioribus juribus subest, eò magis accedit ad indepedentiam divinam, pendere enim est subdi juri. Quia verò jus secreti in cogitationes tribuitur nonnisi Deo cognoscenti, fit ut jus illud seu potiùs secretum illud sit bonum quoddam independens, non multis subditum, adeoque bonum creaturæ rationalis.

Præmitto 3. *Cùm jam non inveniatur causa, cur Angelus non noscat secreta rejicibilis in potentiam, vel in excellentiam objecti; rejici in duo poterit.* Inprimis quòd non habeat species secretorum cordis, sed quòd illas sibi fabricet nonnisi in circumstantia manifestationis eorundem. Suarez tenet etiam eandem sententiam, licèt aliter illam explicet. Rejici etiam potest negatio notitiæ secretorum in defectum concursus divini, eò quod illum non exhibeat Deus ordinariè nisi manifestante alio. Quæ sententia

Explicatur sic. Maximè attendendo ad hoc punctum, cur negatio talis concursus non sit violenta? Datur in naturalibus pugna & contrarietas exigentiarũ & inclinationum; Sic v.g. in eadem pluma levitas appetit sursum, & gravitas deorsum, lapis appetit centrum, velletq; ad illud pervadere; supposita autem ei terra appetit ne pervadat; quia deberet illam penetrare, movere loco &c. Et sicut datur in istis sensibilibus pugna ad invicem exigentiarum; sic potest dari similis pugna, inter exigentias substantiarum spiritualium, qualis pro præsenti potest cogitari, inter scil. exigentiam intellectus Angeli A. petentis noscere secreta ordinis naturalis in Angelo B. & inter exigentiam ipsius Angeli B. ut bonum creaturæ rationalis, quod est secretum, indemné illi servetur.

Porrò sicut in exigentiis materialium illi exigentiæ Deus concursu suo adstat, quæ major est quoad pondus naturæ, vel quæ magis est, secundùm bonum universi, quibus duobus & similibus regulat Deus, exhibitionem sui concursûs, in circumstantia diversaru n exigentiarum; sic etiam in præsenti, ad eandem regulam attendere debet Deus; quia verò majori pondere exigit Angelus B. ut illi servetur bonum creaturæ rationalis, quod est jus secreti, fit, ut vincat oppositam exigentiam, alterius Angeli A. Quòd autem majori pondere id exigat, hoc inde est, quia nulla est per hoc diminutio potentiæ intellectivæ angelicæ, si non semper illi exhibeatur concursus ad noscenda secreta, cùm etiam ad multa etiam non secreta, denegetur illi concursus; & ex alia parte, si illi non offeratur concursus, lucratur etiam aliquid pro sua parte, ne scilicet respectu suorum secretorum, detur etiam alteri Angelo concursus. Unde

confluente bono utriusque vincit Angelus pro suo secreto; quia adfert exigentiam boni universi substantiarum spiritualium, & adfert lucrum aliquod etiam Angelo illi petenti; nempe stabilitionem juris, ut etiam denegetur concursus aliis Angelis, ad sua secreta noscenda.

Ut autem explicetur cur non fiat tunc violentia? Hoc ita præstari potest.

Dupliciter possumus cogitare, quòd Angelus petat concursum ad noscenda secreta alterius; scil. appetitu innato, & appetitu elicito. Appetitu innato petit, quia habet vim noscendi omnia, quæ sunt ordinis naturalis; appetitu autem elicito, quia ponit actum voluntatis appetentis illam notitiam: Illi primo appetitui non fit violentia, quia hîc & nunc, non est debitus illi iste concursus, estque ut ita dicam restrictus, conditionatus, &c. si scil. alia sint paria. Et ita non est violentum lapidi ne uniatur centro, dum ponitur supra terram; quia hîc & nunc non est illi debitus hic concursus, propter intervenientem majorem exigentiam terræ, ne penetretur; quia ergo indebitus etiam est Angelo concursus ad noscenda secreta, eò quod intercedat major exigentia boni universi, fit ut denegatio, illi, concursûs *non fit* violenta. Appetitui etiam elicito non fit violentia; quia rationabiliter operans, non petit absolutè tanquam sibi debitum, sed supererogatoriè concedendum, adeoque sine ulla violentia denegandum.

Hæc autem ipsa ratio & explicatio habet fundamentum in citato loco S. Thomæ. Soli enim Deo subjacet nostra voluntas; quia contra Deum nullum jus, nullam exigentiam prætendere potest, adeoque cùm omniscius Deus habeat vim noscendi omnia, & cùm contra illum utpote cui subjacet, non possit excipere voluntas, fit, ut solus ille, noscat secreta.

Punctum Difficultatis 3.

Jus Secreti ad quidnam extendatur?

DICENDUM est 1. *Jus secreti extendi etiam ad actus intellectûs in se spectatos, ita ut etiam illi à creatura nosci non possint actu, nisi supposità manifestatione; est communior* cum Suarez l. 2. cap. n. 5. Arriaga d. 9. S. 7. Joan. à S. Thoma disp. 22. art. 3. n. 20. licèt cum aliqua restrictione; est autem Conclusio contra Henriquez. Ægyd. Argent. Henricum, & cum aliqua limitatione contra Alphonsum Desam, qui fuit Professor Vasquez, quem vide.

PROBATUR 1. Conclusio auctoritate. Tum, quia sacra Scriptura condistinguens sua phrasi cogitationes ab affectibus, utrorumque notitiam soli Deo tribuit 1. Paral. 28. & ad Hebræos 4. de Deo dicitur: *Discretor cogitationu[m] & intentionum cordis.* Hinc etiam Divinita[s] Christi, ex sola etiam notitia cogitationum pro[ba]batur; Nam dicitur de illo Matth. 9. *Cùm v[i]disset cogitationes eorum, dixit, ut quid cogitatis ma[la]?* Ubi ut vides, cogitationum meminit; [&] cùm non dicat, ut advertit Suar. ut quid cogitatis malè, sed cogitatis mala, hoc ipso innuit, [se] non cognovisse intentiones tantùm, sed ips[as] operationes intellectus. Similia habentur ca[p.] 12. *Sciens Jesus cogitationes eorum, dixit eis*; [ex] quibus locis Hieronym. apud Suarez cit. infe[rt] Christi Divinitatem, *Dominus*, inquit, *non ad a[]cta, sed ad cogitata respondit, ut vel sic compelleren[]tur credere.* Tum, quia ita docuit Augustinus i[n] Psalmi 7. illa verba: *Scrutans corda & renes Deu[s]* & Damasc. L. 2. cap. 3. Aliique apud impresso[s]. Tum, quia ita docuit S. Thomas hîc q. 57. a. 4.

RESPONDET Vasq. Quòd Scriptura no[n] neget absolutè nosci cogitationes à creaturi[s], sed cogitationes cordis; quâ phrasi exprimun[]tur cogitationes cum affectu, intentione, &[c.] & ita dicitur sciisse quòd cogitarint mala in co[r]dibus suis, quod significat vidisse illum prava[s] intentiones, ortas ex illorum cogitationibus; ex corde item dicuntur exire cogitationes pra[]væ, h. e. pravæ res cogitatæ, ex pravo affectu.

CONTRA est. Tum, quia in aliquibus lo[]cis expressè condistinguuntur cogitationes a[f]fectibus, ut ad Hebræos 4. & Matth. 9. dicitu[r] Christus vidisse cogitationes eorum, non ac[]dendo cordis. Tum, quia ut urget Suare[z] cùm nomine cordis veniat etiam intellectus, redibit quæstio, cur illis locis non intelligantu[r] simpliciter cogitationes? Certè autem 3. Reg. *Dabis servo tuo cor docile, ut populum tuum judic[a]re possit*, & tamen ly *Cor* supponit pro intellectu. Similia adducit Suarez ex Jerem. 6. Psal. 2[] Quod etiam docuit August. sup. cit. *Cogitati[o]nes*, inquit, *nomine cordis significatæ sunt, & del[e]ctationes nomine rerum intelliguntur.* Simili[a] habet enarratione secunda in Ps. 25. Tum, qui[a] nomine cordis in Script. venit profunditas, u[t] cùm dicitur Tyrus posita in corde maris, in cor de terræ, &c. Cur ergo non poterit etiam accipi pro profunditate interiori, quæ est communis cogitationibus & affectibus?

PROBATUR 2. Rationibus. Tum, quia eadem est ratio cogitationum & affectuum. Tum, quia cogitationes cum actu libero, constituunt unum quoddam.

PROBATUR 3. Si Angeli noscerent cogitationes nostras hoc ipso noscerent etiam affectus; quod dici non potest. Sequela probatur, ad cujus probationem suppono solum intellectum & potentias noscitivas esse notificativas objecti, ejusque ex communiori sententia perceptivas; quo supposito sic arguitur. Cùm Angelus A amat Angelum B, vel noscit se amare illum, vel

non

[no]n noscit? Si noscit, vel noscit actu intellectus, [ve]l ipso actu voluntatis: Si actu intellectus; Ergo cùm ille non cadat sub secretum, noscitur ille amor ab Angelo B; quia noscitur notitia, quæ dicit illum habere amorem: Si autem noscit actu voluntatis, ergo potentia cæca potest illuminare, ponere perceptionem notificativam objecti; quod est contra Animasticos. Si autem Angelus A. dum amat Angelum B. non noscit se illum amare; ergo interrogatus an amet? respondebit nescio; ergo non experitur se amare; cùm ipsum experiri, sit de linea notitiæ.

Respondebis 1. Illos affectus non noscentes in illismet ipsis.

Contra. Concedo, sed nunquid non sufficiet nosci illos tanquam in medio cognito in illismet notitiis? Et sicut non noscuntur creaturæ in illismet ipsis, quando noscuntur in omnipotentia, nihilominus verum est dicere creaturas nosci; ita & in præsenti verum erit dicere nosci actus liberos, licèt non in illismetipsis.

Respondebis 2. Quòd eo casu noscantur eidem affectus, sed non noscantur certò; quia hæc cognitio, nosco me habere amorem, potest esse vera & falsa, & quia non internosceret veráné esset, nondum concluderet esse amorem.

Contra. Posito quòd non amet Angelus, & eliciat notitiam quâ dicat, ego amo, vel assentitur illi notitiæ, vel non assentitur? Si assentitur, ergo mentitur sibi, potentiaque necessarialiter aget, quàm necessitetur ad agendum. Si non assentitur, ergo noscet Angelus alter illum non amare, & si dicas suspicaturum Angelum, quòd aliò averterit mentem, & non ad assensum vel dissensum, id difficultatem habet in Angelo, qui non est ita dependens in noscendo ut nos, nec ita perturbabilis, saltemque videret sequentem aliam cognitionem, ex qua inferret, fuisse illum abstractum, ne assensum vel dissensum eliceret.

Objicitur. Noscit Angelus phantasiari hominem, aut aliquid percipere notitiâ materiali; Ergo etiam noscet quidnam percipiat intellectivè. Utrumque enim est æque necessarium, nec apparet ratio major pro Consequenti quàm pro Antecedenti. Antecedens autem probatur, quia noscit Angelus circa quid v. g. potentia visiva Petri versetur, & per necessariam sequelam infert etiam phantasiam operari: Videturque omnino durum, quòd cùm noscit Angelus, quomodo in nobis cogitationes generentur, & cùm norit quòd præter visum ocularíter, sit idem perceptum à sensu communi, & insuper intellectivè, durum inquam videtur, quòd hæc omnia non percipiat.

Respondetur. Transf. Ant. Negando Conf. Disparitas, quia ex una parte in actibus videndi & phantasiandi non habet plùs homo, quàm habeant bruta, si ergo brutorum phantasias noscunt Angeli, etiam noscunt humanas, consequenter sicut illæ phantasiæ non sunt bonum creaturæ rationalis quà talis, nec etiam in illas cadet jus secreti, quod est bonum naturæ intellectualis quà talis. Quia verò omnis intellectio est bonum naturæ intellectualis; hinc etiam in illam omnem cadet jus secreti, quod etiam est bonum naturæ intellectualis quà talis; & licèt sit connexio inter actus phantasiæ, & inter actus intellectus, sicut potenti phantasiâ ortâ, suspicatur de actu voluntatis, sed clarè illum non noscit; ita & suspicatur de notitia intellectuali; sed illam non noscit: certò enim novit posita phantasiatione v.g. delectabilis objecti, posse adhuc intellectum habere cogitationes dirigentes dissensum, sed tantùm colligit propositum fuisse objectum per phantasiam, sed nescit an illa propositione positâ, non sint excitata alia phantasmata spiritualia, & ex illis, an non sit processum in alias cogitationes. Unde tantùm conditionatè infert, si non fuerunt aliæ excitatæ species, processum fuisse ad intellectionem: Cæterum si quis tenere vellet, quod primæ apprehensiones circa præsentia sensibilia ab Angelis noscantur; convinci non posset, modò teneret secundas & tertias operationes non videri, immò nec primas, in quantùm sunt repræsentativæ actuum liberorum.

Instabis cum Vasq. Nulla videtur esse differentia inter cogitationes à voluntate imperatas, & inter operationes sensus, & inter motum localem; utrumque ergo videbitur.

Respondetur. Cùm motus localis quà talis, non sit bonum naturæ intellectualis, non debebit participare de jure secreti; quod est bonum naturæ intellectualis: Secus sentiendo de ipsis cogitationibus & volitionibus, quæ sunt tale bonum.

Decidendo autem ulterius, in quæ cadat Jus secreti.

Dicendum est 2. *Quòd non possit universaliter dici omnes species videri ad invicem in Angelis.*

Probatur. Quia dantur fortassis aliquæ species universales, etiam ex possibilibus, aliqua repræsentantes; quæ tamen possibilia, sint ignota inferioribus: Hinc si nosceret inferior species illas universales, & essent illa possibilia ignota illi inferiori ut supponitur; & non essent ignota, quia est impossibile speciem quæ relativa est ad objectum, attingi sine objecto.

Dicendum est 3. *Angelum A sive sit superior, sive inferior, non posse noscere species repræsentantes actum liberum habitum, vel habendum?*

Probatur. Quia hoc ipso etiam actus liber nosceretur.

De aliis speciebus non ita facilè potest determinari, cur non possint nosci? Si quis universa-

liter vellet negare notitiam hanc ſpecierum; hanc poſſet habere congruentiam, quòd ſpecies & notitiæ, habeant ſe quodammodo per modum unius, ſi ergo notitiæ non attinguntur nec ſpecies attingentur: Species enim ad nihil aliud aptæ ſunt, quàm ad intellectionem; & non ſe habent ita ſicut ſubſtantia angelica, cujus unicum officium non eſt, ordinari nonniſi ad intellectionem. Quæ autem dicta de ſpeciebus, proportionaliter dicantur de habitibus.

DIFFICULTAS III.

De aliis Notitiis Angelicis.

POteſt quæri de notitia futurorum, præteritorum, ſphæra noſcendi, &c. hinc *ſit*

Punctum Difficultatis I.

De Notitia futurorum.

NOn eſt hic difficultas, quod futura neceſſaria noſcantur: Cùm enim ſint cauſæ illorum determinatæ, bene in cauſis noſci poſſunt, ut in igne fumus: Nec eſt difficultas de futuris caſualibus, quia hæc nonniſi conjecturaliter attingi poſſunt, cum non habeant ſui principium neceſſarium. Nec eſt difficultas de hoc quod etiam futura libera de facto non noſcantur: Nam hoc Script. ſoli Deo tribuit, dicitur enim Iſai 45. *Annuntiate quæ ventura ſunt in futurum, & ſciemus quia dii eſtis vos.* Cap. etiam 46. *Ego ſum, ait Deus, nec eſt ultra me Deus, nec eſt ſimilis mei, annuntians ab exordio noviſſimorum, & ab initio, quæ nondum facta ſunt dicens.* Unde etiam Patres ex notitia futurorum arguunt Deitatem, ut videre eſt apud Suar. L. 2. c. 9. & ita Hieronymum citat: *Conſiderate* (ſic inducit Deum loquentem Hieronymus) *quòd præter me nullus ſit Deus, nec alius potuerit ſcire ventura, niſi ego, qui per Prophetas nuntio, quæ facturus ſum, ut cum prædicta complevero divinatione, probem Divinitatem.*

Devolvitur itaque tota difficultas ad hoc; Cur illa futura non noſcantur? Hanc difficultatem

EXPLICAT I. Vaſq. d. 208. c. 4. Dicitque quòd ſicut in agentibus naturalibus non ſufficit habere principium ſufficiens ad operandum, ſed neceſſe eſt habere etiam materiam & objectum debitè diſpoſitum: Ita in potentiis cognoſcitivis, præter intellectum & ſpeciem, neceſſarium eſt objectum proprium & naturale, circa quod operari poſſit. Cùm igitur futura contingentia non ſint intra latitudinem objecti naturalis, ut probatum ex Scriptura, efficitur, ut quamdiu res futura eſt, ab Angelo cognoſci non poſſit: Illa enim ſpecies impreſſa, eſt nonniſi habitualis futurorum expreſſio. Cumque fu[turum] ut futurum non ſit objectum natural[e] hujus ſpeciei, non illud noſcet. Quando autem jam ponitur objectum, ſine ulla variatione ſpe[ciei], poteſt notitiam illam elicere ſpecies, ex e[o] ſolùm, quòd comparata cum hac re, habeat il[lam] pro objecto ſibi proprio; comparata ad fu[turitionem], non habeat; quia principium co[gnitionis] operatur circa rem certam & dete[rminatam], quam habet menti propoſitam. *Hæc Explicatio*

NON SATISFACIT. Tum quia quæro cur non ſit intra latitudinem objecti natural[is] attingere futura? Noſco enim per Scripturam quòd de facto non noſcantur ab Angelis futu[ra]; ſed quæro cur non? Tum, quia concedo il[las] ſpecies eſſe nonniſi ſpectantes ad actum pri[mum] repræſentandi; ſed quæro, cur in actum ſecundum exire non poſſint? Tum, quia futu[ra] habent determinationem in ſuppoſitione ſu[i] ad ſe, cur ergo notitiam angelicam terminar[e] non poterunt?

DICES cum Arrubal; Præexiſtente ja[m] habitu fidei, quando incipit objectum pertiner[e] de novo ad eundem, non fit in ſe ulla variati[o] habitus; Ergo etiam ſine ulla variatione, poſit[o] objecto quod erat futurum, incipit illud noſce[re] intellectus.

RESPONDETUR. Transeat totum. No[n] enim de hoc quæritur, quomodo illud obje[ctum] de novo noſci poſſit, ſed de hoc, cur noſ[ci] non poſſit actu, antequam fiat? Diſparitasqu[e] adferri poſſet, quia qui habet habitum fide[i] non habet ſpecies factæ revelationis, hinc ſin[e] illis non poteſt ſe extendere habitus ad creden[dum], niſi ſub hac formalitate, *revelabitur*, *v[el]* *ſub hac*: *ſi revelaretur*; non autem ſub hac, *reve[latum] eſt.* Jam autem habentur per oppoſito [ſpecies] futurorum, cur ex illis non poteſt proce[dere] di ad hunc actum *erit objectum?*

EXPLICAT 2. Joan. à S. Thom. D. 22. art. 2 n. 18. Quòd ſcil. ſpecies Angelorum non repræſentet rem aliquam niſi prout pertinet ad ho[c] univerſum; futurum autem non pertinet ad ho[c] univerſum. Ubi etiam recurrit ad Idearum divinarum participationem. *Hæc Explicatio*

NON SATISFACIT. Tum quia de hoc ipſo quæritur; Cur futura non ſpectent ad hoc univerſum, cùm hoc univerſum omnia ambiat præterita, præſentia, & futura? Immò ambit ipſum tempus, ſpectans ad ſe, quod tamen eſt menſura motus, ſecundùm prius & poſterius. Tum quia, cùm in Ideis divinis, ſit etiam id, quod futurum eſt, cur in Angelos ſecundùm hanc formalitatem non ſint derivatæ ſimilitudines ſpecierum? Tum quia, quando recurrit ad hoc, quòd futura non aſſimilentur ſpeciei, reſtat quærere quare non aſſimilantur, & quali aſſimilatione? Si enim non aſſimilantur aſſimilatione

one per speciem expressam, de hac ipsa quæritur, quare per illam non assimilentur?

S. Thomas, quem citat ex q. 16. de Malo art. 7. ad 9. non plus dicit, quàm quòd ex varietate & transmutatione individuorum, proveniat quòd nunc noscantur esse, nunc non noscantur; sed hoc ad præsens impertinens est.

Explicat 3. Suarez l. 2. c. 10. n. 8. Angelum non posse ideò futura cognoscere in seipsis: quia ille modus attingendi futura, est proprius divinæ intellectionis, propter immutabilitatem & æternitatem suam, ratione cujus, semper, ac simul habet omnia præsentia: Nam ad habendum modum notitiæ adeò sublimem, requiritur vis intelligendi infinita, qualem non habent Angeli. *Hæc Explicatio*

Non satisfacit. Tum quia concedo futurorum notitiam deberi Deo, etiam titulo immutabilitatis, sed quæro; Cur creaturæ alio titulo convenire non possit? Nam Deo convenit esse in actu secundo notitiæ, etiam titulo immutabilitatis, & tamen etiam creaturæ sine immutabilitate, sunt in actu secundo notitiæ. Tum quia, si ad noscenda talia futura, esset necessaria virtus infinita, etiam elevatus Angelus ad noscenda futura, cùm non sit infinitus, noscere illa non posset: Ad eum modum, quo quia ad comprehensionem est necessaria virtus substantialiter infinita, etiam elevatus Angelus, non potest Deum comprehendere. Tum quia, quando ad hoc recurrit Suarez, quòd nunc non sit noscendum illud futurum per existentiam rei, id verum est, quòd non sit noscendum per existentiam rei exercitam, sed cur non erit noscendum secundùm præsentialitatem, & suppositionem illius ad se? Quamvis autem dicatur Deus vocare ea quæ non sunt, atque ea quæ sunt, illo loco hoc solùm probabitur, quòd productio rerum de nihilo, soli Deo tanquam causæ primæ competat.

Explicant 4. alii. Quòd scil. species futurorum, repræsentent quidditatem, non futuritionem. *Sed hæc explicatio*

Non satisfacit. Quia vel novæ illis species deberent ad repræsentandam futuritionem tribui, vel restabit quærere, cur illæ species futuritionem non repræsentent?

Granadus dicit non nosci futura; quia non noscit, non esse impedienda à suis causis.

Contra. Quia quærere restat, cur non noscat ipsam futuritionem? Ex qua arguat, non esse impedienda à suis causis.

Cajetanus cum aliis Thomistis dicit, non noscit futura, quia notitia fit per repræsentationem; repræsentatio per assimilationem, assimilatio est revelatio; hæc autem non datur, nisi ad objectum præsens.

Contra. Tum, quia retorqueri potest totum hoc argumentum, circa notitiam, quam habet Deus de futuro. Tum, quia relatio notitiæ ad objectum, est transcendentalis, adeoque non requirens existentiam. Tum, quia similitudo illa est intentionalis: De hac autem quæritur; cur non possit haberi in angelico intellectu, etiam non existente objecto? Et sicut dum noscit præterita Angelus, vel possibilia (quod arguit Arriaga) potest assimilatio salvari, sic & in præsenti.

Explicat 5. Arriaga. Disp. 9. n. 18. Recurrendo ad id, quòd si actus liberi non noscuntur dum sunt, multò minùs noscentur antequam sint. Sequerentur etiam absurda, si quis nosceret suos actus liberos: Hoc ipso enim nosceret sæpe alienos: Si enim nosco, à me odio habendum Petrum cras propter hanc causam; hoc ipso nosco illum daturum mihi illam causam, adeoque noscerem actum illius liberum.

Hæc explicatio retineri potest, addendo hoc, quòd etiam futura casualia videre non possit homo, quia illorum determinatio, cùm non habeatur à causis determinatè, una aliam trahentibus, fit, ut illorum determinatio pendeat à Deo, tanquam auctore naturæ, faciente id, quod faciebat apud Aristotelem bona fortuna. Hæ autem determinationes divinæ, cùm involvant actum Dei liberum, nullo signo exteriori manifestatum, fit, ut hoc ipso nosci non possint: Cùm actus Dei liberi ante sui manifestationem nosci non possint. Unde etiam consequenter dici posset, quòd illorum species non dentur.

Quia tamen hæc explicatio ostendit quidem, cur futura non noscantur titulo liberi; tentandus est modus, quòd non noscantur, idque ex titulo futuritionis, etiam supposito, quòd dentur illorum species? Quod ut fiat,

Præmitto 1. *Quòd species sint qualitates vicariæ objectorum, adeoque si nihil obsit, accommodare sese debere ingenio principalis & ductui*: Hoc enim in omni vicariatu contingit.

Præmitto 2. *Sicut ipsum objectum est ejus rationis, ut eadem entitas in quantum dicit connexionem suorum prædicatorum sit possibilis: In quantùm dicit existentiam quæ desiit, sit præteritum: In quantùm dicit actus sui extra causas positionem, dicitur existens: Et in quantùm dicit se extra causas educandam, dicitur futura. Ita eadem entitas speciei accommodando sese objecto est nata repræsentare possibile, præsens, futurum: Non quòd non possint ad ista omnia distinctæ species dari, sed quòd Auctor naturæ velit & paucitatem. & accommodationem ad conditionem principalis.*

Præmitto 3. *Si eadem indivisibilis entitas speciei est potens eandem entitatem cum dictis differentiis repræsentare, hoc ipso debet esse indifferens ad hæc omnia repræsentanda: Si est indifferens, debet habere aliquod determinativum: Et hoc ad noscenda possibilia, est ipsa connexio, ad noscenda præsentia, actualitas entis.* Quod autem erit determinativum ad noscendam futuritionem?

Quod tamen determinativum est necesse ponere, propter illud principium: Impossibile est transire à contradictorio ad contradictorium sine sufficienti mutatione. Porrò de hoc determinativo ad noscendum futura, discurrere debemus sumpta proportione à manifestioribus. Manifestissimum noscitivum futurorum est ipse Deus, qui dupliciter cogitari potest determinatus ad noscenda futura: Inprimis à parte principii noscitivi, quia scilicet immutabilis & omniscius est: Hoc determinativo caret Angelus, sed habet, nonisi vim talem, qualem vis habet ad noscenda etiam secreta. Aliud determinativum cogitari potest, ex parte ipsius objecti; quòd scil. determinet objectum speciem ad ponendam sui notitiam, & hoc determinativum nondum existente objecto, & quod non exstitit, nullum potest cogitari. Ratio, quia futurum in re ipsa, ita se habet, ac se haberent ea, & habent, quæ non sunt futura: utrumque enim à parte rei, nihil est: Sicut ergo id quod nunquam futurum est, non habet vim determinandi speciem, ad se ut futurum, cognoscendum; Ita cùm futurum à parte rei, habeat se in re, ac quod non est futurum; sicuti illud non futurum, ut dixi, non determinat ad sui notitiam, ita nec determinabit futurum.

Neque valet si dicas, quòd nec Deus futura noscat: quia Deus ex omniscitivitate sua determinatur, ut habeat vim speciei impressæ, quam haberet tunc, cùm res futura esset actu, & æquè completa, fit ut noscat futura: quia verò creatura non est omniscia, nec est necesse ut vel essentia illius, vel species suppleat illam præsentialitatem, quam etiam non suppleri de facto novimus ex auctoritate, fit ut creatura, non noscat futuros eventus. *Ex his Præmissis*

Explicatur. Cur Angeli non noscant futura etiam habitis speciebus. Quia scil. proportionantur illorum species objectis, ut dixi Præmisso primo: Sicut ergo objecti entitas eadem est, & possibilis, & præterita, & præsens, & futura; ita & species una, repræsentare nata est, hæc omnia, ut dixi Præmisso secundo. Quod si nata est repræsentare hæc omnia, & quidem non simul: Neque enim id exigit conditio hujus noscitivi, quod est Angelus, fit ut sit indifferens, ad hæc repræsentanda; Si indifferens, indiget determinativo. Hoc autem determinativum non potest esse aliud, nisi desitio jam futuritionis; & præsentia actualis, ut dixi Præmisso tertio.

Hæc Explicatio videtur esse conformis S. Thomæ hîc q. 57. a. 3. in corpore. Hoc etiam in præsenti addi posset, quòd futura non noscant Angeli, scimus ab auctoritate, sed ratio id non demonstrat; quæ enim implicantia in creatura naturaliter noscitiva futurorum naturalium? Sed positâ doctrinâ ab auctoritate, & attendendo ad principia aliàs prætacta, posset dici non haberi illorum species: Cur autem non habeantur, non potest reddi ratio per locum intrinsecum, sed non nisi per auctoritatem.

Addo insuper. Cùm Angelus unusquisque habeat species etiam possibilitatem repræsentantes, noscendo species, non noscit certò futuritionem; quia non scit annon illæ species sint datæ ad solam possibilitatem futuritionis repræsentandam. Quod si Deus revelaret quòd habeant species nonnisi futurorum, quæ non tantùm possibilem futuritionem, sed & exercendam repræsentent, bene in illis, nosceret futura. Hanc materiam concernens aliquid infrà addetur.

Punctum Difficultatis 2.

De Notitia Præteritorum.

INdubiè si perseveret effectus, in illo, præteritam actionem causæ, noscere poterit Angelus; & sic ex fumo, dicit, quòd fuerit ignitio, sicque in similibus. Nec est in hoc difficultas, quòd meminisse possit aliquorum, quæ antea noverat, noscereque illa in ipsa memoria; sed est difficultas; An possit noscere ea, quæ præterierunt, & dum erant, non cogitavit de illis Angelus. Item est de hoc difficultas; An illa, quæ in ante non noverat, vel etiam noverat, possit noscere in illismetipsis. Circa id divisi sunt auctores. Affirmat Vasq. d. 208. Arriaga d. 9. à n. 14. Negat Suarez l. 2. c. 12.

Dicendum est. *Quæcunque præterita, ut suppono ordinis naturalis, & quæ non involvunt actum liberum occultum, in illismetipsis, posse ab Angelis certò & evidenter nosci.* Procedit Conclusio de præteritis, quorum supponitur Angelus habere species.

Probat 1. Vasq. Argumento negativo. Quia Patres & Scholastici communiter solùm negant Angelis cognitionem futurorum & secretorum; Ergo cætera illis, in noscendo, subjecta putant.

Probat 2. Arriaga, Retorquendo argumentum, quod pro sua sententia formâret Suarez. Sicque proponi potest. Si non posset Angelus noscere præterita, quæ præterierunt in illismetipsis, ex eo non posset noscere, quia præterita illa jam sunt nihil omninò, æque ac futura, sunt nihil. Sed hæc ratio non convincit, quod ipsum probatur in principiis Suarez, quia cognitio præterita, habita de præterito objecto, potest nosci in illamet ipsâ per Suarez, & tamen illa æque jam non est, ac non sunt futura: Ergo si hoc non obstante, potest illa notitia in illamet ipsa nosci, poterunt nosci etiam præterita, in illismetipsis.

Confirmatur. Per experientias habemus, quòd possit aliquis ea, quæ ante cognoverat

erat, in illismet ipsis noscere sine ulla reflexio-e, quod id inante noverit: Ergo apparet, quòd lud non noscatur ratione illius memoriæ, & in otitiâ præhabitâ, sed in illomet ipso; immo pro osteriori nonnisi reflectimus nos, quòd hoc innte cognoverimus. Accedit principium negativum, quia scilicet id non repugnat Angelo, ideturque improbabile, quòd si Angelus fuit listractus cùm aliquid fiebat, jam illud non posit cognoscere, nisi ex fide vel revelatione.

PROBATUR 3. Nam ex una parte illa præerita supponuntur nec ordine, nec genere esse ltiora intellectu Angelico, adeoque jam erunt contenta intra vim noscitivam Angelicam. Ex lia parte habet species illorum objectorum sufficienter completas; Ergo in nullo deficiet, ne tatur illis speciebus: Quòd autem illæ species int sufficienter completæ, seu ut ajunt determiatæ, per hoc probatur; quia ad hoc ut transeat species à non esse completæ, pro noscendis præteritis, ad esse completæ, sufficit existentia exercita objecti, quamvis pro nunc, nihil omnino sit. Quod ipsum probatur, quia ex una parte hæc determinatio & completio, non fit per influxum physicum objecti in species, sed per esse suum positum: ex alia parte hoc esse positum, etiam cùm non est, ratione illius exercitæ existentiæ, quam pro præsenti aliquo habebat, sufficienter determinat, & complet, ut in posterum nosci possit. Quod ipsum probatur, si hodie Angelus A. dicat, volo nullam meam cognitionem esse secretam Angelo B. quamvis non duret physicè illa volitio; nihilominus quicunque actus Angeli A. nosceretur ab Angelo B. sufficietque completio, quæ præcessit; Ergo & in præsenti idem dicendum. Et sicut illa volitio aufert velamen secreti, ita & præsens esse, aufert velamen, ut præteritio attingatur. Deinde licèt ad hoc ut aliquid cadat sub fidem, non sufficiat futura revelatio; tamen ea quæ præteriit sufficiens est: Ergo etiam quamvis futuritio non possit determinare & complere ad sui notitiam, poterit tamen, esse quod præteriit, sufficienter complere ad nosci.

OBJICITUR 1. Auctoritas. Quia scil. Script. & PP. æq; loquuntur de præteritis ac de futuris. Isai. enim 41. dicitur. *Appropinquent & annunttient nobis quæ ventura sunt aut priora quæ erant dicite.* Et v. 46. *Non est similis mei annuntians ab exordio novissima.* Et Gregor. hom. 1. in Ezech. dicit; *Prophetiam esse etiam præteritorum.*

RESPONDETUR. Si Auctoritates, ut sonant, accipiantur, probabunt nec memoriam quidem præteritorum dari in nobis: sicut nulla datur notitia certa futurorum. Textus illi loquuntur de hominibus qui præteritorum non habent species, nisi in ante præcognitorum, vel si id extenditur etiã ad Angelos, loquitur Script. de præteritis talibus, qualia sunt futura, hoc est de liberis, vel fortè res est de præteritis analogicè, hoc est de iis quæ ante mundum conditum Deus cogitavit, voluit: unde etiam bene arguetur Divinitas ex notitia præteritorum, non qualiumcunque sed omnium; quia omnium talium notitia, soli Deo competit.

INSTAT Suar. Quia intuitus æternus Dei extenditur ad totum tempus futurum ac si esset præsens, fit, ut hoc sit proprium Divinitatis: Ergo & cognoscere præterita in seipsis, est proprium Divinitatis; quia intuitus illius æternus, extenditur ad totum tempus præteritum.

RESPONDETUR. Proprium esse Divinitatis, à se extendi, ad omne tempus præteritum, & insuper per notitiam quæ mensuratur æternitate. Sed cur alio modo id non competet creaturæ?

OBJICIT 2. Idem. Res futura quà talis, non habet existentiam actualem; res etiam præterita, non habet existentiam actualem; sed tam est nihil, sicut quæ nondum fuit: Ergo sicut circa rem futuram non potest dari cognitio creata per modum intuitionis: Ita nec circa præterita.

RESPONDETUR. Retorquendo argumentum in principiis Suar. Quomodo scilicet cognitio præterita, possit in se nosci per memoriã? quomodo item revelatio quæ præteriit, volitio item transacta manifestandi secreti, cùm sint nihil, non se habeant ac quid futurum? Disparitas hæc dari potest; quia futurum, hoc ipso quia futurum est, nihil habuit vel habet actu, quod se aliter habeat, vel habuerit, quàm id, quod futurum non est. Jam autem præteritum habuit aliquid, quod se aliter habeat, quàm id, quod est nihil; & illud habere, est sufficiens mutatio, ut transeatur à non esse completi in noscendo, ad esse completi. Unde futurum cùm non exierit in actum, non exiit etiam ab exemptione innoscibilitatis; secùs præteritum: & sicut ratione præteritionis exiit ad statum, ut de illo possit haberi notitia certa memoriæ; cùm tamen de futuris, nulla sit certa notitia: Ita etiam exiit ab innoscibilitate, ex qua, non exiit futurum. In adferenda disparitate debet haberi ratio illius instantiæ de revelatione. Et certè determinatio, & completio speciei ex dictis suprà nihil aliud est, quàm actualis existentia rei suo ordine non excedentis intellectum Angeli, petens à Deo concursum ad sui notitiam; quia ergo fuit hæc existentia, jam etiam facta est completio specierum, quæ semel completæ, semper sunt completæ: quia autem futura non habuerunt actualem existentiam, nec compleverant species; ideo nec poterunt nosci, & sicut semel facta revelatio pro semper complet habitum fidei, ita & semel habita existentia. Alia Disparitas est, quia si noscerentur futura, hoc ipso noscerentur actus liberi, quod absurdum non sequitur, si noscantur præterita.

Objicit 3. Idem. Si Angelus nunquam scivit rem esse, perinde se habet ad illam, ac si non fuisset. Ergo ex se non magis potest illam noscere, ac si non fuisset.

Respondetur. In ordine ad habendam de illa re memoriam æque se habere ac si non fuisset, si illam non cognovit in ante: sed ad simplicem illius notitiam secus se habet; quia esse illo, quod præhabuit, exivit extra innoscibilitatem respectu Angeli. Quod totum in hoc fundatur; quia ex una parte potentia est proportionata illi objecto; quia supponitur esse ordinis naturalis: Ex alia parte, species illius est sufficienter completa ad illud objectum noscendum; quia habitum esse dum habebatur sufficienter indifferentiam illam abstulit.

Procedit autem hæc resolutio in principiis, quæ admittunt omnium species concreari Angelis, vel de novo infundi. Quia in sententia tenente quòd Angelus fabricet sibi species, casu quo illas non fabricasset, non posset exire in notitiam præteritorum, ob defectum specierum, quas non fabricavit, sine saltem confusa notitia objecti, quod postea jam transactum, posset clariori notitia attingere ex præhabita specie.

Punctum Difficultatis 3.

De reliquis Notitiis Angelos concernentibus.

NOTO 1. Communiùs censeri, quòd Angelus semper sit in actu adæquato sui intellectus. Ratio, quia ex una parte intellectus illius est potentia necessaria; ex alia parte habet omnia requisita ad cogitandum. Et sicut oculus omnia videt, quæ videre hîc & nunc potest, ita & Angelus omnia intelliget, quæ hîc & nunc intelligere poterit. Cæterum communem hanc Doctrinam, puto aliquo modo restringendam esse: Non enim videtur probabile, quòd Angelus v. g. si habeat capacitatem ad noscenda simul centum, quòd non possit noscere saltem vel unum præterea, modò in hoc incremento, vel decremento non procedatur per notabiles mensuras, eò quòd per illas, notabiliter se aliter, deberet habere potentia. Præcipuè autem, quia posset hîc & nunc applicare illum voluntas ad aliquid hic & nunc intensius noscendum, cæteris non ita inhærendo.

Confirm. Si enim nos homines interdum simul plura cogitamus, etiam ejusdem rationis: Si oculus potest plures simul similes colores videre: Item si Anima cum organis plures diversæ rationis exercet operationes: Cur similis extensio non concedetur Angelis ad plura objecta?

Noto 2. Circa objecta quæ immediatè & evidenter noscit Angelus, licèt non componat, nec dividat formaliter, dividit tamen & componit æquivalenter. Ut intelligatur Notatum Tum dicimur intelligere componendo & dividendo, quando scil. ante judicium præcedun formaliter duæ apprehensiones de subjecto & prædicato, quæ postea uniuntur in una qualitate indivisibili judicii affirmativi, vel negativi. Quòd autem nec componat, nec dividat formaliter Angelus circa objecta evidentia, Rati est. Tum, quia hujus divisionis & compositionis, nulla necessitas: Nam in nobis oritur e dependentia à phantasmatibus, obscuritate notitiæ, &c. Tum, quia in intuitivâ notitiâ non vi detur esse locus formali compositioni & divisioni. Tum, quia si sensus percipiunt sine simili compositione & divisione, cur non percipie intuitiva? Idque verum est de Angelicis cogitationibus, non solùm quibus formalitates sib identificatas realiter, attingunt v. g. Animalitatem & Rationalitatem in Petro, sed etiam d iis, quæ non sunt identificata realiter ut cum no scit Petrum esse factum album; neque enim o pus habet seorsim Petrum, seorsim albedinen concipere. Quòd autem in talibus interve niat æquivalens compositio, Ratio est. Tu quia in notitiâ intuitivâ Angelica, non est ma jor unitas & indivisibilitas, quàm in ipso act elicito judicii, quod est simplicissima qualita ut suppono ex Philosophia, & tamen hoc no obstante, intercedit illic multiplicitas æquiva lenter. Tum, quia hæc multiplicitas æquiva lens stat in hoc: quòd in una indivisibili notitia una formalitas actus, respondet huic formalita ti objecti, & alia formalitas actus, alteri formali tati objecti, licèt hæ formalitates, sint inter identificatæ. Debet autem hoc intervenire quia formalitas repræsentationis Animalitatis non est formaliter formalitas repræsentationis notificantis rationalitatem. Tum, quia no est necesse majorem identitatem ponere in ips notitia intuitiva Angelica, ejus formalitatibu quàm inter ipsas formalitates objecti, quæ ta men habent multiplicitatem æquivalentem Stat tamen cum hoc, ut circa objecta ineviden tia, componant & dividant Angeli. Ratio e Suar. L. 2. c. 32. Ideò homo componit & divi dit; quia intellectus ejus non statim in appre hensione alicujus primi objecti potest inspicere quidquid virtute in eo continetur, sed etiam i Angelis circa inevidentia potest quid simile intervenire. v. g. Propositio Mysterii Trinitatis proportionata illis motiva credibilitatis, &c tumque primum assensus.

Noto 3. Angelos circa objecta evidente nota, non discurrere formaliter, discurrere tamen virtualiter. Quòd non discurrant formaliter. Ratio, quia discurrere formaliter est per plures actus, ex notiori, venire in notitiã minùs noti; Si autem est notitia evidens, non est jam locus progressus, à magis noto, ad minus notum.

Quod

uod autem illic interveniat discursus virtualis atio, quia ille stat cum unitate notitiæ, modò oscatur causa per effectum, effectus per causam; quod sæpè contingit Angelis.

Ex hac occasione inquiri solet: An abstractive noscant Angeli? Si per abstractivè noscere telligatur noscere per species alienas v. g. Anelum per speciem faciei alatæ, sic non noscit ngelus; est enim hæc manifesta falsitas, ludens imaginationis. Si autem abstractivè noscere est noscere per rationes communes germaum illarum conceptum formando; sic noscent bstractivè: cùm hic modus etiam noscendi imortet quiddam dignum Angelo, ut noscat rem o modo, quo noscibilis est, cum fundamento n re.

Sed hîc solvendum restat & explicandum, uomodo tunc Angelus non nosceret confusè? Triplex confusa notitia cogitari potest I. Quando ratio communis præcisa à differentiis cognoscitur præcisione objectivâ; quæ notitia oc sensu potest appellari confusa; quia per ilam non attinguntur clarè res; quia cùm illa rao communis in re nihil aliud sit, quàm ipsa sinularia, quæ tamen non attinguntur, fit ut illa otitia dicatur confusa. Hæc notitia in duous casibus non posset tribui Angelis, ex dictis ationibus. Inprimis, si ipsa ratio communis, er species alienas nosceretur. Deinde si non onjungeretur actuali notitiæ, etiam indiviuorum.

II. Est notitia confusa, in qua attingitur clarè una formalitas & confusè alia; vi cujus scilicet ita se habeat notitia, sicut se habet dum concipit decem, vel ita sicut se haberet oculus ad videndum Petrum, & parietem penetratum. Hæc confusio est rejecta in Philosophia, adeoque nullo modo etiam Angelo concessibilis. Et certè hæc sententia admittit contradictoria in creatis h. e. nosci clarè, & non nosci clarè sed confusè, propter quæ tamen evitanda negat præcisiones objectivas. Deinde quî potest dici me confusè attingere aliquid, quod æque mihi non repræsentatur, ac non repræsentatur, simpliciter non cognitum.

III. Notitia confusa est ita explicabilis, ut denominatum hoc ab intellectu, quod est animal ut sic, ita concipiatur, ut in illo non respondeat denominatum ab intellectu rationale ut sic: Licèt animal illud comparatum ad statum realem, sit cognitum animal, quod est rationale. Hæc sententia voce sola differt à prima. Nam etiam nos dicimus, quòd præcisiones objectivæ rationum communium, non dentur nisi pro statu intentionali, & quòd hoc objectum, quod est animal pro statu nonnisi intentionali non repræsentet rationale, licèt pro statu reali & physico, illud animal, sit rationale, de quo pluribus locis alibi significatum. Hæc notitia confusa potest tribui Angelis; est enim eadem cum prima.

DISPUTATIO III.

De reliquis Actionibus Angelicis.

De tribus præcipuè Actionibus hîc agetur, de Volitione, Locutione, Motu Angelico.

QUÆSTIO I.

De Volitione.

Quòd detur in Angelis voluntas, fundatur in illo principio; quia omne cognoscitivum saltem de facto, habet appetitum sibi proportionatum; hic autem, est voluntas. An volitiva illorum sit identificata substantiæ, pendet ex Animasticis. Quòd Volitiones sint distinctæ realiter in illis; petitur ex impossibilitate substantiæ creatæ, cui sint sui motus identificati, vel saltem ex perfectione talis substantiæ, de qua in Angelo non constat. Habere illos voluntatem liberam certum est ex Fide; nam aliqui peccarunt, aliqui non, sed meriti sunt; hæc autem arguunt libertatem. Et cùm nullum bonum creatum sit, summè bonum, cumque non competat illis intuitiva summi boni notitia, fit, ut liberè & Deum & creaturam ament. Hinc quia naturalis cognitio quam habent de Deo, est adhuc abstractiva, fit, ut non necessitentur ad amandum illum amore naturali. Hic tamen Amor in Beatis, est juxta naturalem inclinationem; habent enim dictamen practicum, quod honestissimum bonum, sit maximè amandum. Unde amore appretiativo etiam naturali magis Deum amant quàm se: quod etiam docet S. Thomas hîc q. 60. a. 5. fundarique potest ulterius in hoc; quia quod est alterius secundùm naturam, si cætera sint paria naturæ instinctu, principalius fertur in id cujus est, quàm in seipsum, & ita manus opponit sese ictui, pro conservatione totius. Fortè tamen attenta conditione naturali, intensius seipsos amant. Ratio; quia

quia bonum proprium præcipuè intuitivè cognitum vehementius & intensius movet, quàm bonum per abstractionem cognitum.

Duo hîc de volitione Angelica specialius discutienda sunt. Inprimis: An potuerint peccare eodem instanti quo creati sunt? Secundò: An, & quid sit inflexibilitas voluntatis Angelicæ.

DICENDUM est I. *Angelos potuisse habere actum volitionis peccaminosæ, in eodem instanti quo creati sunt*: est sententia communior contra Thomistas.

PROBATUR. Tum, quia id non implicat Contradictionem. Tum, quia pro illo instanti habuerunt voluntatem; Ergo poterant habere ejusdem & usum, si autem usum, cur non & abusum? Tum, quia nulla est necessitas, præcedentiæ boni actus, præ malo; & ex altera parte, eodem instanti possunt elici actus intellectus, & simul volitio. Ergo:

OBJICITUR I. Conditio ipsius operationis exigit, ne Angelus possit peccare primo instanti, quod ipsum probatur. Tum, quia operatio libera, non potest simul cum naturali incipere, utpote indigens deliberatione, neque applicatio voluntatis, potest esse in eodem instanti. Tum, quia pro illo instanti occupabantur Angeli judicio practico de his, quæ tenebantur facere. Ergo non poterant contra tale judicium peccare. Tum quia, ut possit committi peccatum, requiritur judicium de bonitate & malitia morali objecti, hoc autem judicium, requirit notitiam bonorum physicorum & moralium, requiritur item ut malum sub ratione boni præsentetur, quæ omnia indigent plus, quàm uno instanti.

RESPONDETUR. Hæc omnia bene posse perfici uno eodemque instanti, præcipuè supposito, quòd habeat sphæram noscibilitatis, non alligatam uni objecto. Et si potest simul exerceri visio, quæ est necessaria, & amor visi, cur multò magis id non reperietur in Angelis? Quod autem adfertur de judicio practico vel significatur, quòd illud judicium nonnisi unam partem proponat, hoc est bonum, cum tali judicio concedo non posse peccari, sed nego pro primo instanti fuisse nonnisi tale judicium. Si autem per judicium practicum, intelligatur, judicium directivum operationis, concedo illud fuisse pro primo instanti; sed quæro, cur pro eodẽ non potuerit subnecti etiam operatio mala?

OBJICIT 2. Malonius apud Suarez. Si Angelus eo instanti peccaret, Deus esset causa illius peccati; quod ipsum probatur: quia essentialiter ante actum secundum peccati, debet præcedere actus primus etiam malus: non enim malum, nisi à malo provenire potest. Ergo tribueretur Deo peccatum, ratione illius actus primi mali.

RESPONDETUR. Negando Antec. Actus secundus malus, non debet proficisci ab actu primo formaliter malo, sed ab actu primo, qui sit potentia productiva indifferens ad bonum & malum. Addit Arriaga quòd hoc Argumentum probet nec in sequenti instanti posse peccare Angelum; Nam illum actum secundum debet præcedere actus primus, qui non potest haberi à Deo, qui tam in primo quàm in secundo instanti, non potest esse causa mali: à seipsa etiam voluntas non posset habere illum actum primum; quia deberet præsupponi mala ad illum habendum, & sic in infinitum.

INSTAT I. Illud peccatum tribueretur specialiter Deo: quia effectus qui ponuntur in primo instanti productionis, tribuuntur causæ, juxta illud, qui dat esse dat consequentia ad esse.

RESPONDETUR. Axioma illud verum esse nonnisi de physica, vel metaphysica emanatione proprietatum, non autem de motibus liberis, & quamvis effectus primum in lucem editus, tribuatur efficienti: quia nihil seipsum producit: non est tamen necesse, ut motus liberi ipsius effectus, tribuantur efficienti.

INSTAT 2. Granadus apud Arriaga. In rebus humanis auctor alicujus rei artificiosæ, dirigit per se primam illius operationem: sic horologiopægus solet illud primum in suo loco constituere & experiri cursum; priusque probatur attemperatus calamus, & Professor assistit dum primùm examinatur discipulus.

RESPONDETUR. Negando Conseq. Disparitas, quia horologium & calamus habent statam & mortuo quodam modo suam perfectionem, hinc defectus perfectionis artifici tribui debebit, quod in præsenti non continget quia ille defectus bene referri poterit in ipsam libertatem creaturæ. Assistentia Professoralis, est nonnisi consuetudinaria, ad quam non ligatur Deus.

OBJICITUR 3. Si in primo instanti posset peccare Angelus, moraliter loquendo peccasset aliquis, & tamen non peccavit. Ergo nec peccare potuit.

RESPONDETUR. Ne peccarent gratia fecit: Jam autem à negatione actus, non tenet Conseq. ad negationem potentiæ.

OBJICITUR 4. Pro illo primo instanti habuerunt gratiam. Ergo pro illo primo instanti non potuerunt peccare.

RESPONDETUR. Saltem potuissent peccare, casu, quo non habuissent gratiam justificantem. Sed illa etiam posita, Nunquid de potentia absoluta non potuissent simul stare peccatum & gratia. Saltem ergo argum. probat ex accidenti non potuisse peccare: quia pro illo instanti habuerunt gratiã, sed non sequitur ex natura rei, & spectando ipsam conditionem voluntatis, quod ad malum se movere non potuerint.

OBJICIT 5. Joannes à S. Thom. d. 23. art. 2. n. 12. Angelus & quæcunque creatura intelle-

ctua-

qualis, in suo primo actu non potest se movere, nec à se accipere & formare dictamen, sed à principio exteriori. Ergo nisi tale principium movens & dans illi dictamen, sit defectuosum, non poterit defectuosum dictamen dare, sine autem defectuoso dictamine non potest voluntas aliqua peccare, quia semper vult ex motu & directione intellectus: Non potest autem dici, quòd æqualiter proponatur utrumque, & voluntas pro sua parte alterum eligat nullo defectu stante ex parte dictaminis: quia si unum ex his objectis malum est, non potest acceptari à voluntate, nisi quia convenientia ejus sibi manifestetur, & non reputetur, ut multum inconveniens. Antecedens principale probat ex S. Thom. prima secundæ q. 9. a. 4. fundamento desumpto ab Aristotele, qui censuit voluntatem in primo motu, debere operari ex instinctu exteriori: Ex quo sic arguitur. Omne movens est in actu, & omne mobile in potentia, & sic movens ut movens, reducit mobile de potentia in actũ, nulla autem potentia reducitur ad actũ per potentiam, sed per actum: Ergo ut voluntas se moveat, debet supponi in actu, & non solùm in potentia. Ergo cùm procedit in primum actum, ad illum non potuit se movere: quia non fuit alius actus prior, per quem moveretur ad istum. Conseq. princip. probatur. Quia si dictamen defectuosum est, ab agente defectuoso provenire debet, & cum in illo primo actu moveatur à suo generante, quod est Deus, qui solus potest in mentem illabi: Ergo solus ille potest illud dictamen operari: Deus autẽ est agens indefectibile.

Respondetur. Conforme esse rationi, ut prima cogitatio, veniat ab exteriori non quidem elicitive, sed determinativè ut hoc potiùs præ illo noscatur. Hoc tamen potest haberi, etiam ab occurrentia objectorum, quæ occurrentia respectu nostri casualis est, non autem respectu ordinantis Dei, hoc autem dictamine posito, in eodem instanti, posset adhuc creatura dictamen aliquod pravum facere, & subjungere pro eodem instanti actum malum. Deinde etiam non formato ullo alio dictamine pravo, potest voluntas alterutram partem sequi, quod dictamen non repræsentat malum ut malum, sed repræsentat indifferenter, ita ut relinquat locum bono & malo actui pro eodem instanti; quodque ad illud dictamen indifferenter proponens objectum non possit subnecti actus malus, non e vincit objectio, dictamen autem indifferens possit à Deo poni.

Instat Idem. Non sufficit recurrere ad objectum indifferenter propositum: quia circa tale objectum adhuc potentia est indifferens ut velit, vel nolit: Ergo solum objectum, non est sufficiens actualitas, ut potentia ita se moveat, cùm potiùs objectum indifferens, habeat se ut materia circa quam; hinc desiderabitur semper actualitas alia.

Respondetur. Hanc Instantiam invehere prædeterminationem, aliàs refutatam; imò invehit eandem etiam in intellectum, quia intellectus ut intelligat vel non intelligat, id objectum indifferens est. Directè autem ad Argumentum

Respondetur. Ut scilicet tollatur indifferentia ad volendum vel non volendum, sicut & ad intelligendum vel non intelligendum, sufficiat determinatio oriunda ex vi ipsius actus qui elicitur, determinatione inclusa in ipso exercitio, non verò orta ex aliquo antecedente. Unde illa propositio, nulla potentia reducitur ad actum per potentiam, hoc sensu est vera, nulla potentia existendi physica, reducitur ad actum existendi, per potentiam, nulla item potentia manens in esse potentię, reducitur ad actum; potest tamen potentia non manens in esse potentiæ, sed in exercitio potentiæ, reducere se ad actum, potest item potentia posita in actu existentiæ, & cum prærequisitis suis, reducere se ad actum; hæc autem prærequisita sunt decretum concurrendi ad utrumlibet, propositio objecti, oblatus concursus &c.

Dicendum 2. *Non habere Angelos inflexibilem voluntatem*, est contra Thomistas communior, & contra Granadum tr. 14. d. 2. Volunt autem Thomistæ hoc, quòd si Angelus semel aliquid amarit, non possit jam retractare voluntatem, odisseque illud, quod non ita se habere.

Probatur 1. Auctoritate PP. Aug. L. 12. de Civit. c. 9. L. de Correct. & gratiá c. 11. & Damasç. L. 2. de Fide orth. c. 3. aliorumque quos vide apud Martinon disp. 41. S. 1.

Probatur 2. Quia Angeli sunt liberi, ergo indifferentes ad volendum vel nolendum, ergo mutabilis & flexibilis voluntatis. Et certè si sunt inflexibilis voluntatis, vel ideò id est: quia actibus variis moveri non possunt, & hoc est falsum: Nam non sunt actus purus volendi. Vel id ideò fit, quia non habent potentiam flexibilitatis, & hoc dici non potest; quia habendo libertatem habent indifferentiam adeoque flexibilitatem.

Probatur 3. Angeli primo instanti operati sunt per Theologos liberè aliquid boni, saltemque habuerunt actum naturalem amoris Divini, & tamen postea cum peccarunt, illum non habuerunt. Ergo apparet illos flexibilem voluntatem habere.

Objicitur 1. In oppositum esse Auctoritates PP.

Respondetur. Illorum aliquos negare nonnisi pœnitentiam Angelis, idque vel ex eo capite, quòd corpus non habeant, accipiendo pœnitentiam, pro afflictione corporis, usitata pœnitentibus: Sicque est intelligendus Damasc. Alii non plùs volunt quàm quod peccatum illorum fuerit, sicut mors corporis, quod inflexibile est post mortem; tribuendo illis inflexibilitatem

litatem ob negationem auxilii pœnitendi: Sicque intelligendus est Bern. Serm. 22. in Cantica. S. Thomas hîc q. 64. art. 2. Angelorum inflexibilitatem in hoc refert quia supposito quòd Deum videant, inflexibiles sunt ad malum, & supposita damnatione malorum, jam illis naturalis est inflexibilitas. Vel certè hoc solum vult S. Thomas, quòd Angeli dum aliquid ita noscunt, ut ab illa notitia non moveantur, nec ad aliud, illam transferant, non possunt niti in oppositum, cum sua voluntate: quæ utpote cæca, non potest ferri incognitum. Talis autem inflexibilitas convenit quidem etiam hominibus, sed ordinariè illis non contingit, propter mobilitatem phantasiæ & specierum.

Objicit 2. Granado Congruentias.

1. Congruentia. Quò aliquis sapientior est, meliùs facienda considerat, difficiliusque propositum mutat. Angeli autem sunt sapientissimi.

Respondetur. Posse contingere ut judicium prudens dictare possit utramlibet partem æque eligibilem esse, hinc ne contra illud sapiens dictamen nitatur Angelus, flexibiliter utramque partem prosequi poterit. Rursus, nunquid sapientis non est mutare consilium, mutatis circumstantiis.

2. Congruentia. Quod maximo conatu apprehendimus, ab illo difficillimè movemur.

Respondetur. Negando Angelum ad omnia summo conatu se applicare. Sed hoc etiam posito cur non cum tempore elanguesceret conatus? cumque id adhuc faciat liberè, hoc ipso faciet flexibiliter.

3. Congruentia. Superbi nimiùm adhærent suæ sententiæ, ne agnoscant se malè egisse. Ergo idem conveniet superbiæ dæmonum.

Respondetur. Saltem humiles Angeli, flexibiles erunt. Deinde quid si instinctus superbiæ vacet, neutraque parte inclinet? Denique contingere potest superbo, ut si non mutet consilium, magis sit confundendus. Quanquam si res sit de sola difficultate morali mutandi consilii, ea bene concedi potest Angelis.

Objicitur 3. Angelum non posse cessare ab intentione ultimi finis; Ergo adhæret immobiliter mediis. Ergo habet inflexibilem voluntatem sive circa finem, sive circa media.

Respondetur. Negando inprimis malos Angelos, esse in perfecta intentione, etiam naturaliter spectati ultimi finis, propter disordinationem illorum. Boni supernaturaliter illi inhærent, sed de illorum inflexibilitate supernaturali hic non agitur, si autem agatur de intentione naturali, quam habent Angeli circa ultimum finem; hæc illis negari potest, si involvat actualem semper cogitationem de Deo ex principiis naturalibus. Sed etiam hac intentione concessa non sequitur intentum. Ratio, quia dixi in Ethicis, omni actione honesta versari nos suo modo circa ultimum finem, neque tamen in nobis datur inflexibilitas voluntatis: non enim sunt necessitantia media. De his fusius vide Mart. d. 41. Arriaga d. 14.

Instabis. Ex iis quæ adfert Joan. à S. Th. q. 64. d. 4. a. 2. Angelus utens ad aliquam determinationem principiis evidenter notis, ad omnia quæ per talia principia attingit, fertur unica & indivisibili tendentia, & tanta firmitate, atque attingit, ipsa principia: ita ut non possit ex talibus principiis, novas rationes elicere: qui comprehensivè procedit, ex vi talium principiorum. Quod etiam fecit in peccando. Hoc argumentum pluribus inibi diducit.

Responderi potest. Quamvis procedat Angelus comprehensivè cognitis principiis, sit que immutabilis in cognitionis suæ assensibus circa talia objecta, inde tamen non sequitur quòd sub tali notitia pro sua libertate, non possit subsumere alium actum voluntatis: præcipuè cùm etiam illa comprehensiva notitia, proponat adhuc indifferenter objectum, quia comprehendit motiva secundùm illorum legitimam exigentiam, legitima autem illorum exigentia non est determinativa voluntatis ad unam non nisi partem.

QUÆSTIO II.

De Actione Angelica quæ est Locutio.

Quòd locutio Angelica detur, probatur ex Scriptura, quæ frequenter locutionis illorum meminit, ut locuti secum Angelus Persarum cum Angelo Judæorum. Paulus etiam meminit linguæ Angelicæ. Quæ loca nihil vetat accipi prout sonant. Fundatur etiam hoc dicta resolutio. Quia communicatio notitiæ & sensuum, est bonum cujuscunque noscitivi, tribuendum ergo erit potiori jure, ipsis Angelis. Tota difficultas in hoc est, quomodo inter se colloquantur Angeli. Aliquos speciliores modos examinabimus. Hos & alios plures videbis ap. Suar. l. 2. à c. 26. Vasq. d. 211. Arriaga d. 12. Mart. d. 39. à n. 6. Franc. Lugo. D. 4. Raynaud dist. 4. q. 1. a. 2.

DIFFICULTAS I.

An Locutio Angelica fiat per signa?

Non moror hic Explicationem eorum, qui censent Angelos secum loqui per signa quædam materialia, cujus sententiæ meminerunt Durandus & Hervæus, sed istud fictitium est: nec locutionem quæ est bonum naturæ intellectualis, proportionat ipsi naturæ intellectuali, cujus est bonum: sicut enim improportionatum est homini per signa spiritualia loqui vel corporalia, sed improportionato modo v. g. glo-

citar-

ando, ad advocandum filium; sic & Angelis, n est naturale, loqui per signa sensibilia. ommodius itaque fieri deberet per signa spiritualia, quam sententiam docet Ægid. Argent. Grego. Marsilius, & ex nostris Vasq. cit. prondet c. 10. Argumentaque in contra solvit rriaga à n. 4.

DICENDUM est: *Rectè posse explicari locutiom Angelicam per efformationem signorum aliquom spiritualium.*

EXPLICATUR Conclusio. Sicut locutio ostra fit efformatione quorundam signorum nsibilium, quibus moventibus sensum, pervetur in notitiam objecti à loquente communiati, sic etiam illa signa spiritualia, formata, noficant conceptus Angelis ad invicem. Quod sum sic ulterius proponitur. Ratio signi non t ita alligata sensibilibus, quin possit etiam ad piritualia transferri; Ita enim character est sinum indelebile, Laureolæ item in plurium senentia. Et sicut ipsæ species non sunt alligatæ d sola sensibilia: dantur enim etiam spirituales pecies; Ita & signa, possunt esse non alligata, antùm ad sensibilia. Ex alia parte de spiritualibus sic est discurrendum, nisi ratio vetet, ut os manuducant visibilia ad invisibilia; alias nec otitia nostra dependeret à phantasmatibus, nec discursus nostri procederent à magis notis, ad minus nota. Porro ex sensibilibus, una est nonnisi locutio humana: In humanis autem locutio, signis perficitur. Et sicut in humanis non quælibet qualitas est instrumentum loquendi sed sonus, & quidem non quilibet, sed articulatus, qui ore profertur, & quidem non quomodocunque ut psittaci garriunt, sed qui procedit ex intentione aliquid significandi, tali qualitate, ex primi Polit. c. 2. Idem cum proportione in locutione spirituali contingit, in qua non omnis qualitas spiritualis, est illud signum, nec à quacunque potentia, & quocunque modo productum, sed ex intentione significandi.

PROBATUR Conclusio Argum. negativo. Quia si nihil obsit debemus explicare invisibilia per visibilia, cumque visibilis locutio fiat signis, nec obsit fieri spiritualem per signa spiritualia, inferri debet sic illam fieri. Vis probationis stat, solutione Argumentorum.

OBJICIT Suarez. Non est explicabile quid sint in entitate hæc signa: non enim sunt actus vitales; deberent enim esse in intelligente: jam autem nec in loquente esse possunt: Nam per illa signa cognosceret, nonnisi ipse loquens, si verò sunt in audiente, non possent ab ipso fieri loquente: non etiam sunt solæ species intelligibiles, vel habitus, vel qualitas nobis nota: quid ergo?

RESPONDETUR. Signa spiritualia nec sunt actus vitales, nec species, nec habitus &c. & tamen sunt verè signa, idem in præsenti dicendum. Sunt ergo illa signa qualitates spirituales, quas format è re nata Angelus loquens in eoque genere qualitatis reponibilia, in quo reponitur character, cujus qualitatis effectus formalis, sit, notificare mentem dicentis. Quod autem dicit Suar. nos principiis fidei duci ad credendam illam qualitatem; est enim de fide dari characteré, id non convincit, quia supposito articulo fidei, bene Christianus Theologus infert, quòd non repugnet signum spirituale, ulteriusque etiam manifestativum mentis, alius Angeli. Quamvis autem non meminerit Aristoteles talis qualitatis, parùm refert; quia ille divisit res, quantùm illi erat necesse ad finem intentum à se tradendorum, sufficitque quòd ad qualitatem ut sic, signum illud possit revocari.

OBJICIT 2. Idem. Non est explicabile quomodo significent illa signa, sintque medium cognoscendi mentem dicentis: vel enim sunt medium cognoscendi cognitum, vel incognitum? neutrum dici potest; non sunt quidem medium incognitum, quia non sunt species intelligibiles: Si autem sunt medium cognitum, vel repræsentant naturaliter, ut fumus ignem; & hoc non potest dici, nam omnis naturalis significatio fundatur vel in formali similitudine, vel in aliqua necessaria connexione inter signum & signatum: qualitas autem illa, non est formalis similitudo: nec etiam dicit necessariam connexionem inter signum & signatum; quia hæc connexio, non potest esse, nisi in aliquo genere causæ, vel effectus: nec pura connexio relativa ad hoc sufficit; quia nunquam potest esse una relatio, signum, per quod in cognitionem termini, vel alius relationis perveniatur. Non etiam potest dici, talia signa esse ad placitum: Si enim unusquisque Angelus sua signa ad significandum imponit, aut illa impositio ab aliis ignoratur, sensusque illius nescitur, & sic est inutilis; Vel cognoscitur mediante cognitione ipsius instituentis tale signum, & sic opus est, ut prius habeantur signa, per quæ loquatur de illis ipsis. Cumq; illa impositio sit futura libera, non poterit cognosci, sine locutione. In nobis aliud est, in quibus datur locus nutibus designando rem, ut cum homines in infantia per nutus linguam discunt; in Angelis autem nulli sunt spirituales nutus.

RESPONDERI potest. Quòd illæ qualitates sint signa ad placitum; quod ipsum placitum manifestatum signis inante à Deo positis, quæ signa erant quasi lingua communis, quo etiam modo probabile est Deum egisse, dum sub initium mundi infudit linguam Evæ & Adamo communem.

Sed est & alius ad hoc dicendi modus, quòd talia signa sint significativa ex natura sua, & quod sint signa cognita, quæ tamen non sint fundata in formali similitudine, sed in necessaria connexione, non quidem entitativa, qualis est inter causam & effectum, sed in connexione signi & signati, qualem habitudinem dicit

g chara-

character, laureola. Poteſtque dici illa liberè produci tunc cum vult loqui Angelus; & ſicut per Salaz Tomo 1. in 2. Tr. 2. d. 8. 53. n. 61. & Lug. de ſacram. d. 6. n. 38. character eſt ſignum naturale, ita & in præſenti.

OBJICIT 3. Effectio talium ſignorum vel eſt neceſſaria vel libera, ſi neceſſaria, & ſemper exiſtentia ſunt. Ergo à quolibet in mente dicentis noſcerentur, & tamen locutio eſt bonum creaturæ rationalis, nonniſi caſu, quo velit, ſe manifeſtare loquens: non etiam poteſt dici effectio talium ſignorum libera; quia vel fierent per actus voluntatis, aut per illos ipſos actus quos fortè Angelus, per talia ſigna vult manifeſtare. Non primum: quia Angelus per ſuum velle, non poteſt efficere qualitates, & ſi ſua voluntate non poſſunt efficere qualitates corporales, multò magis ſpirituales non efficient: quia hæ ſunt perfectiores: non etiam illa ſigna facere poteſt per actus illos, quos fortè manifeſtare vult; quia actus immanentes, non ſunt activi qualitatum quæ non ſunt principia ſimilium actuum ut ſunt habitus &c. Et cum illis qualitatibus eſſe ſigna ſit accidentarium, & ex impoſitione, non eſt unde poſſint illi actus habere vim efficiendi tales qualitates. Immo ſi actus illi ex natura ſua eſſent effectivi talium qualitatum, æque illas producerent, etiamſi ad ſignificandum impoſitæ non eſſent, quod videtur difficile; cum illæ qualitates non ordinentur ex natura ſua ad perficiendas potentias intellectus vel voluntatis, in ſuo munere. Immo quidquid tales actus producere poſſunt, in ipſo operante, non liberè, ſed naturaliter producunt, ita ut ille actus liberè fiat, tamen jam ipſe actus eo ipſo quod eſt, naturaliter facit, quidquid facere poteſt.

RESPONDETUR. Illa ſigna liberè fieri, ſed non fiunt ab actibus qui noſcendi erunt: Nam ut dixi in Animaſticis nulli actus ſunt productivi etiam habituum, ſed producuntur ab ipſis potentiis, licèt prædiſpoſitis per elicientiam actuũ. Proportionatè itaque ad locutionem humanam dici poteſt illa ſigna mediatè produci à voluntate, immediatè autem à potentia locutiva, conſimili ei, quæ eſt in nobis. Negoque quod illa ſigna producere, ſuperet illam locutivam, cum ad illa producenda ordinetur.

OBJICIT 4. Non poteſt oſtendi in quonam ſubjecto principali ſeu ſuppoſito hæc ſigna fiant: Si enim fient in Angelo audiente contra erit, quia unus in alio, non habet vim efficiendi ullam qualitatem: non etiam fiunt in ipſo loquente: non enim poſſet excitare alium ad auditionem. Deinde quomodo poſſet ſecreto loqui, ut ſi velit loquens, unus audiat, non cæteri. Si autem ſunt ſigna quædam communia omnibus & præter hoc particularia pro ſingulis, incredibilis multitudo ſignorum poneretur.

RESPONDETUR. Hæc ſigna produci in ipſo audiente, modo contineatur intra ſphæram locabilitatis Angeli loquentis: Nam ultra han ſphæram, nihil poteſt producere. Negandu item eſt, tales qualitates non produci in audien te, cùm illarum productionem exigat bonu communitatis rationalis, quod eſt locutio, qu non probatur, quod his ſignis perfici non poſſi Aliud eſt de qualitatibus corporalibus: Haru enim productio non adfert bonum ullum com munitati ſpirituali quà tali, ſicut adfert locuti Concedi etiam poſſet, quòd præter ſigna gen ralia dentur particularia: hoc autem non dec cet Angelos, ſicut decorat homines pluralit linguarum. Concedit Arriaga, quod ſi ſint a que præſentes non poſſint ita ſecum loqui, qui audiant alii præſentes, id autem non obeſt, ſic non obeſt locutioni humanæ. Sed commod dici poſſet quòd pro omnibus Angelis ſint ſig nonniſi communia, ſecretè tamen poterunt l qui, quia illi ſoli ſignificabunt, in quo producu tur. Quod autem dicit Suarez, ſi concedar tur ſigna generalia & particularia improbabi hoc eſſe & imperfectum, utrumque proba dum fuit; Et ſicut non eſt imperfectum ſi per m raculum unus loquens à pluribus intelligatu ſic nec in præſenti. Immo ſi ſine ulla conf ſione duas linguas aliquis loqueretur non eſſ ingratum quid, ſicut nec ſunt ingrati plures ſo ejusdem organi: Sic nec ingratum foret ſi in pl ribus ſimul Angelus unus, efformet ſigna, ſing lisque loquatur. Sed quot Angelis ſimul l qui poterit? Tot quot non ſuperant numeru illorum objectorum, quæ ſimul noſcere pot Angelus, vel velle, ita ut proportionentur m nifeſtativa, cum manifeſtabili. Imò Ange occupante totam ſphæram ſuæ locabilitati non erit neceſſe transmittere per medium vi ad producenda illa ſigna; ob immediatam eni utriusque præſentiam, datur locus immedia & non per medium transmittendæ vis alicuj ad producenda ſigna. Ipſe Suarez ad ſalva dum quomodo ſecreto loqui poſſint Angel hunc tradit modum, ut ſcil. loquens prius eff ciat ſignum in ſe, & per illud imprimat ſpecie ejusdem ſigni in audiente: Sicut nos in ore fo mamus vocem & ſpeciem in auditum alteri immittimus.

OBJICIT 5. Idem, quia non eſt explicabil quodnam ſit ſubjectum proximum talium ſi gnorum; maximè enim eſſet intellectus: quia lo cutio eſt operatio facultatis rationalis, ſimilite & auditio; jam autem intellectus, non videtu proportionatum ſubjectum talis qualitatis: qui illa non eſt operativa: quia non eſt ſpecies intel ligibilis, nec habitus, nec aliud principium in tellectualis operationis; Intellectus autem, ſo lùm eſt ſubjectum capax operationis ſuæ, ve qualitatum, quæ ſunt illius principia.

RESPONDETUR. Cùm potentiæ Angel ſint indiſtinctæ ab ipſa potentia Angeli, recipi untur hæc ſigna in ſubſtantiâ Angeli, licèt pro

ut ha

habentis denominationem intelligentis propter mox dicenda. Licet enim absolutè loquendi impositio humana non determinet sibi subjectũ naturale, cui inhærere debeat, consequenter & illa signa, si sunt signa ad placitum, nihilominus aliunde id deposcunt, ut scilicet instrumentum loquendi manifestans conceptum alius, sit penes principium cui manifestat, quæ qualitas seu signum licèt non sit fortè immediatè operativa intellectionis, sufficit quòd operetur mediatè, in quantum determinat intellectum ad formandam speciem expressam illius objecti, quod manifestat. Ad solvendas alias objectiones

NOTO I. Signa illa esse transeuntia, ad eum modum, quo & nostra, dependereque sicut in actuali productione, ita & in suo conservari, ab informatione. Cumque finis illorum sit, ut manifestent conceptum loquentis, quando hunc finem ponunt, non petunt jam ulteriùs durare.

NOTO 2. Dupliciter illa signa posse formari. Inprimis ut faciat signum, quo dicat se hoc cogitare, & eo casu non videbitur conceptus loquentis in seipso: poteritque salvari quomodo possit unus alium fallere mentiendo producendo signum de asino, cum cogitat de bove. Sed quomodo æquivocabunt? producent signa ad placitum duplicem significationem habentia. Immo posset dici etiam, posse dari signa naturalia duplicem significationem importantia, cur non enim hisque æquivocabitur? sicut potest idem esse, à diversis causis produci, cumque illis nexi. Secundò potest formare signa, quibus dicat intuere meum conceptum, quem de hac re habeo in illomet ipso, & tunc videbitur conceptus loquentis, in seipso. Non debemus autem etiam priorem modum loquendi negare Angelis: quia nihil absurdi involvit, commodus est, ut mali inter se mentiri possint, & boni æquivocare. Si enim in illismet ipsis semper videntur conceptus, nec mendacio, nec æquivocationi dabitur locus. Cumque illa signa immediatè fiant in intellectu audientis, & sint talia, ut non possint principiare sui notitiam, nisi in eo, in quo fiunt, salvabitur ut alter Angelus, non tantùm nesciat quid loquatur unus alteri, sed nec sciat, quod loquatur. Quare autem signa nonnisi ei manifestent in quo producuntur. Ratio est: quia hoc ipso quòd producantur de potentia hujus Angeli, sunt nonnisi bonum hujus Angeli, ad eum modũ, quo calor productus ex materia A. non est bonum nisi materiæ A. Sed quid fiet si Michaël prodat Gabrieli, quomodo cum illo loquatur Raphael, hoc fieri quidem potest, sed cùm loquens Raphael, producit signa in Michaële cum illa non producantur in Gabriele, nesciet quod loquatur Raphaël, nec loquetur Gabrieli, sed Michaël manifestabit Gabrieli, quid audiverit à Raphaële, utendo illismet ipsis signis.

NOTO 3. Qui diceret concreatas esse sine exceptione omnium rerum noscendarum species Angelis, admitteret concreatas species etiam illorum signorum; qui autem tribueret intellectui vim producendi species vel de novo acquirendi, diceret positis primum illis signis, tum primum fuisse species fabricatas. In quarum fabricatione, non est necesse imaginari fatigationem aliquam in Angelis secuturam, sicut nec sequitur in objectis, dum illas emanant, contingereque potuit ut si sint signa ad placitum, plures etiam convenerint in iisdem condicendis signis, ita ut in aliquibus etiam quoad sensum, in aliquibus nonnisi quoad materiale signi convenerint: hoc enim reperitur etiam in linguis nostris. Quamvis autem homines sint ita sagaces, ut investigare possint occultissimos quosque characteres, non poterit tamen unus Angelus investigare locutionem alius: quia nec signa ipsa videbit, quæ nonnisi in intellectu audientis principiant auditionem, & investigatis etiam signis cum in illo à loquente hîc & nunc non producantur, nec dicetur audire. Fortè etiam nisi accedente manifestatione, & depulsione juris secreti, non habet unus jus ad noscenda signa, quæ efformantur & educuntur, de potentia illius.

DIFFICULTAS II.

An per Productionem speciei, Directionemque voluntatis perficiatur Locutio Angelica?

SUarez c. 27. à n. 32. ita explicat Locutionem. Quòd scilicet unus Angelus, non tantùm permittat ut sui actus videantur, sed etiam illum excitat, ut audiat. Quæ excitatio per illum, fit, per productionem speciei impressæ. Hic modus cæteroqui communis, patitur hanc difficultatem. Quia non videtur salvare formalem rationem Locutionis: Si enim Deus creans species objectorum, ea intentione, ut illa sint manifesta Angelis, non dicitur illis tunc loqui; immò nec tunc loqueretur si infunderet sui speciem impressam spiritualem, cur ergo dicetur Angelus loqui ratione illius productæ speciei? Hinc

EXPLICATUR 2. Locutio Angelica à Capreolo, Cajet. Arriaga cit. n. 25. Martinon cit. n. 37. Franc. Lug. d. 11. c. 4. Raynaudo dist. 4. q. 1. a. 7. à n. 137. & post illos ab Esparza q. 21. Qui docent Locutionem perfici non alio, nisi quia Angelus vult manifestare actum suum, ita ut accedente ordinatione voluntatis, quæ removet sigillum secreti ab illo actu, hoc ipso hic quidem loquens, ille verò audiens reddatur: & sicut ob defectũ hujus voluntatis, actiones internæ clauduntur sigillo secreti, estque de illis ut ita dicam silentiũ; ita posita ordinatione voluntatis removetur illud sigillum, quo remoto, manifestatur

cogitatio; manifestatioque illius activa, vocatur locutio, manifestatio autem passiva, vocatur auditio: quæ ipsa ordinatio ut simpliciter ordinatio est, non est locutio, sicut & in nobis ordinatio, quâ ordinamus nos locuturos amico, non est locutio, sed erit; tamen in quantùm est sequens hanc ordinationem manifestatio actualis conceptus, illa est formaliter locutio. Unde possemus hic condistinguere duplicem volitionem; quandam antecedentem stantem in hoc imperio; volo manifestur; & aliam; nolo hoc tibi esse occultum, vel: volo hoc tibi esse manifestum; in hacque posteriori, stabit locutio.

Dicendum est. *Prædicto etiam modo, posse perfici locutionem Angelicam.*

Probatur Argumento negativo. Quia scil. nihil obest, quo minùs etiam ita loquantur. Sed in oppositum

Objicit 1. Vasquez, difficile est quomodo sola voluntate loquentis Angeli, secretum voluntatis seu intellectus, quòd antea omninò ignotum erat, alteri Angelo, nulla facta in ipso mutatione, nec aliqua re in ipso loquente, aut audiente producta, fiat manifestum. Nam res aliqua in se omnino non mutata, eodem modo comparatur cum intellectu nunc & antea. Mirabile namque esset, si propter respectum aliquem extrinsecum, quem à voluntate acciperet, fieret intelligibilis. Respicit hoc argumentum illud principium; Impossibile est transire à contradictorio ad contradictorium sine sufficienti mutatione.

Respondet Arriaga. Mutationem tunc esse ratione speciei, de actu, productæ, non quidem ab ipso actu, ut voluit Suarez, sed ab ipso Deo. Sed hoc est salvare locutionem per speciem potiùs, quàm per directionem voluntatis. Mart. & Rayn. admittunt tunc fieri motum vel impulsum spiritualem, ut ita excitetur ad audiendum: sed hic ipse motus & impulsus spiritualis indiget magna explicatione, & fortè difficiliori quàm sit ipsa locutio Angelica. *Hinc aliter*

Respondetur. Quòd posita ordinatione voluntatis, quâ dirigitur ille actus ad notitiam alterius, removeturque sigillum secreti, hoc ipso species præexistens (si fortè simul tunc illa non producitur) determinatur extrinsece, vel potiùs completur ut repræsentet actum illum, qui noscendus ordinatur, ut præsentem. Et licèt illa directio sit extrinseca intellectui & speciei audientis, nihilominus potest determinare illam speciem, ad eum modum, quo licèt futuritio rei sit extrinseca Deo, nihilominùs determinat Divinum intellectum, ut objectum illud noscat, approximatio passi ejusque debita dispositio, est extrinseca causæ, & tamen determinat causam necessariam ad agendum. Terminus item est extrinsecus fundamento, quod determinat ad referri. Et licèt in illis actibus ita manifestatis nulla fiat mutatio in entitate, fit tamen inprimis mutatio moralis; nam ante claudebantur sub moralis dominii signaculo secretoque; nunc autem removetur illud sigillum, redditurque proximè noscibile, cum ante fuerit nonnisi remotè noscibile. Deinde fit mutatio in circumstantia: quia ante directionem voluntatis ille actus dicebat, non positionem volitionis de manifestando actu; quæ circumstantia aufertur, positione actus voluntatis de manifestando. Quando autem S. Th. requirit novam virtutem quandam intelligibilem, per quam excitetur audiens, intelligendus non de nova aliqua entitate vel specie: sed de nova determinatione, completione, facta ratione variatæ circumstantiæ; ita ut Angelus à non esse loquentis, ad esse loquentis, transeat per suum actum voluntatis, auferentem non positionem volitionis, de manifestatione.

Instat 1. Vasquez. Si illa voluntas dirigens secretum cordis nihil variat, quomodo id quod antea non pertinebat, jam deinceps pertinet ad alium Angelum.

Respondetur. Negando tunc non variari circumstantiam objecti jam explicatam.

Instat Idem. Si sufficit directio voluntatis, ergo sequitur actum amoris quo Angelus A versatur circa Angelum B. esse illi etiam notum. Nam non minùs est de numero eorum qui pertinent ad illum, ac post directionem voluntatis pertinet ipsum secretum cordis.

Respondetur. Pertinentiam amoris ad Angelum, esse pertinentiam tanquam ad objectum & terminum, sed non esse tanquam manifestabilis, ad eum cui manifestatur. Estque ille amor adhuc secretus, quia circumstantionatur non positione voluntatis ad manifestandum.

Instat 3. Locutio per Patres, est actus intellectus.

Respondetur. Locutionem esse duplicem. Primò quæ est expressio objecti, & hæc semper est actus intellectus, & alia est locutio, quæ est manifestatio activa seu directio, ut alius habeat speciem expressam objecti, & sic non est proximè actus intellectus, dependet tamen ab eo remotè: sicut dependet etiam, nostra locutio externa.

Objicit 2. Suar. c. 27. n. 20. Immeritò supponitur actus cordis occultari Angelo, per solum velamen voluntatis: quia hoc est ex natura rei: quod ipsum probat; Quia deberet illud objectum, esse actu intelligibile de se, haberetur illius species, cum lumine sufficienti, ad cognoscendum illum actum, si non impediatur. Ergo non potest intelligi, quòd per solam voluntatem alterius impediatur notitia illius objecti: talis enim voluntas nec objectum immutat, nec potentiam alterius ligat, nec aliquid extra se operatur, quomodo ergo potest occultare tale objectum?

Respon-

RESPONDETUR. Conformiter ad dicta supà, quòd de facto defendi possit, non dari species concreatas talium actuum, sed illas tum primum poni. Sed etiam posito, quòd concreentur species secretorum, posset adhuc defendi quomodo sola voluntas illos actus constituat in ratione secretorum: quia de facto & Deus tanquam Auctor naturæ ordinat, & bonum creaturæ intellectualis id deposcit, ut actus illius interni, in ordine ad nosci ab alio, sint dependentes: Ita ut mutetur illud objectum ratione circumstantiæ, non positæ volitionis de manifestando; & quamvis illa volitio non reddat objectum quoad entitatem, magis intelligibile, reddit tamen proximius intelligibile, auferendo circumstantiam dictam, tanquam invehentem secretum. Dupliciter autem potest se habere voluntas ad inducendum secretum. Primò præcisè per actum positivum voluntatis quo dicat: Nolo hoc ab aliis sciri. Secundò potest induci negativè h. e. per non positionem actus voluntatis de manifestando. Uterque hic actus est sufficiens ad inductionem sigilli: Sed ille prior non est necessarius: non sunt enim multiplicanda entia sine necessitate: nulla autem necessitas illius positivæ voluntatis, ad inductionem secreti; poneremusque tædiosam repetitionem in Angelo, nolo hoc nosci, nolo hoc nosci. Esset que id in fraudem Angeli: quia si aliis attento excideret illi facere illum actum, hoc ipso maneret ab aliis cognitus.

INSTAT Suarez. Si secretum stat in occultatione per solam voluntatem, posset unus Angelus alteri occultare suam substantiam & se facere illi invisibilem.

RESPONDETUR. Completivè occultatio fit per voluntatem, sed non præsuppositivè: supponit enim aliundè materiam talem, quæ possit occultari: Non potest autem occultari ipsa substantia; quia non potest esse bonum naturæ rationalis non nosci suam existentiam, & cum ipsa sui existentiâ exeatur ut ita dicam, in theatrum naturæ, est extra jam dispositionem, ut possit nosci vel non nosci. Nec deposcit hoc universum rationale, ne suæ substantiæ noscantur; deposcit autem, ne noscantur actus.

Quando autem redit Suar. ad illud principium: quia sine excitatione non est intelligibile quomodo alius Angelus ad audiendum inducatur: ad hoc jam responsum est. Sufficere solam extrinsecam excitationem, avulsionemque sigilli ab actu, & sicut cum objectum habet existentiam, determinat, vel potius complet speciem ut possit in notitiam exire sine ulla excitatione extrinseca, ita & in præsenti.

OBJICITUR 3. Si locutio mentalis posset esse actus voluntatis, non bene colligeremus secundam personam accipere ex vi processionis intellectionem Patris, idque ex eo quòd procedat ut verbum per dictionem.

RESPONDETUR. Tunc nonnisi locutionem perfici volitione, quando ipsum objectum manifestandum, subditur dominio ipsius loquentis, liberæque ejus dispositioni. Et quando ad maximum est in potestate unius, dirigere illam notitiam ad alium. Jam autem ne Pater loquatur Filio, ne illi communicet naturam, quæ intellectio est, non subest id potestati Patris: nam ex necessitate, inclinatione, determinationeque naturæ, sequitur illa fœcunditas in Divinis, quæ primum exercetur locutione.

Quomodo in hac sententia unus possit mentiri alteri, explicatum ubi de locutione per signa. Poterit autem simul pluribus vel uni loqui: quia poterit ad plures vel ad unum velle dirigere suum conceptum. Jam autem tam loquens in loquendo, quàm audiens servabunt suam libertatem: Prior, quia poterit velle vel nolle dirigere suum conceptum. Posterior autem; quia poterit nolle uti & nolle applicare mentem ad penitiùs noscendum, alioque transferre cogitationem.

Sed potestne audiens omnino ignorare, id, de quo sibi fit locutio?

Multi censent non posse: quia habet omnia requisita ad agendum. Commodiùs dicetur quod sicut objecta sensibilia, ita & spiritualia habent vim occurrendi intellectui, pro occursu posito, non potest non generari aliqua saltem confusa notitia objecti: quia ad hanc confusam notitiam habet omnia requisita. Sed potest nolle scrutari penitius, aliò transferendo mentem. Unde occursu illo objecti posito Deus tanquam Auctor naturæ obligatur ad dandum concursum, ut saltem confusè attendat ad id quod alius illi loquitur, cujus oblatio concursus fundatur in exigentia, quâ exigitur notitia à potentia necessaria, posita cum suis prærequisitis, & quâ exigitur bonum locutionis, à natura rationali.

DIFFICULTAS III.

Proponitur alius modus Locutionis Angelicæ.

PRÆMITTO I. *Nomine locutionis communiter venire, manifestationem mentis alteri.* Dixi potiùs *mentis* quàm conceptus. Quia cum locutio possit fieri non solùm circa manifestandos actus intellectus, sed etiam circa actus voluntatis, commodiùs in rigore loquendo usurpatur hoc nomen mentis quàm conceptus. Quia ly conceptus magis est nomen restrictum & appropriatum actibus intellectus: quia intellectus propriè concipit gignitque intentionaliter, ly autem *Mens* in communi etiam phrasi supponere potest pro voluntatis actu. Ut cùm dico accidit hoc ad mentem meam, hoc est secundum appetitum. Item Mens mea est hoc vel illud dare. Ubi ly mens supponit pro volo.

Præmitto 2. *Manifestationem hanc mentis alteri Angelicam, utpote nobis ignotam, debere explicari per notiorem nobis locutionem nostram.* Et quidem notior est nobis locutio externa nostra, quia sub sensum cadens; sed nota nobis est locutio nostra interna, quam etiam in nobis experimur.

Quod ipsum, sic explicatur, potentiæ humanæ, in particulari intellectus non solum hoc habet, quòd possit elicere actus specie distinctos qualis est prima, secunda, tertia operatio, itemque actus specie distinctorum objectorum noscitivos; sed etiam habent modum versandi alium & alium; & quidem non solùm eum, qui stet in hoc, quod est clariùs vel obscuriùs idem penetrare, sed etiam in modo, suos actus formandi; & sic alio modo experimur nos habere cum consentimus, aliter cum dissentimus. &c. Sic etiam potest haberi modus formandi aliter & aliter verbum mentis & locutionem internam. Porro aliter verbum mentis nobis & per ordinem ad nos formamus, & aliter per ordinem ad alios: cum enim aliquis sibi loquitur, sibi format manifestationem & repræsentationem objecti, illa in hoc stabit solo præcisè, ut prædicata quæ objectum in re continet, transferat in se intentionaliter. Si autem mente loquatur alteri, non format semper sibi hunc conceptum vel lem hanc meam mentem v. g. Petrum noscere, sed format directè ipsam locutionem internam, talia formando verba mentis, quæ imbibunt expressionem ad alium, suoque ordine, ad alium vergunt. Ita ut talis modus sit internus ipsius illius cogitationis & actionis intentionalis, qui faciat hoc intentionaliter, experimatque æquivalenter, quod exprimunt formaliter illa verba extrinseca; Hoc tibi dico. Clarior hujus explicatio petitur magis ex ipsa experientia internæ locutionis, quâ nos præcipuè irati, vel parantes loqui, colloquimur cum aliis internè; ita ut videatur illa locutio præter expressionem objecti, dicere ordinem manifestationis objecti non sibi sed alteri, respondensq; ut dixi his verbis; hoc tibi dico: hoc tibi manifesto &c. Erit ergo constitutivum illius locutionis, ipsa conditio verbi mentis, talem ordinem dicens.

Præmitto 3. *Locutionem internam cum aliis, duplicem ordinem dicere ad illos alios.* Primus ordo nectens ipsum verbum mentis cum alio, tanquam cum objecto: & hic ordo non est constitutivus locutionis: nam reperitur in omni nostro actu intellectus, cum tamen non omnis actus intellectus, sit locutio. Secundus ordo est, qui nectit manifestationem cum alio per titulum ordinis, ut percipiatur objectum, perque conditionem verbi mentis, talem ordinem dicentis. *His præmissis*

Dicendum est. *Loqui Angelos prædicto modo, ita ut illa locutio sit non aliud, quàm intellectio Angelica, quæ ponit intellectualem manifestationem conceptus alteri, eo verbo, quod de se dicat ordinem ad alius notitiam, respondetque huic vel simili verbo externo: hoc tibi dico.* Videtur hæc sententia in hoc saltem doceri à Vasquez d. 211. c. 11. Quia ille locutionem ponit etiam esse intellectionem, licèt hoc longè aliter explicet.

Probatur 1. Auctoritate Patrum quos adfert cit. Vasq.

Theophilactus explicans illud Pauli si linguis Angelorum loquar, inquit, *siquidem potentia quædam intelligendi, quâ invicem dicunt, communicant sensa, Angelorum est lingua.*

Theodoretus in eundem locum, *Angelorum autem linguas, dicit, non quæ sensu, sed quæ intelligentiâ percipiuntur per quas & universorum Deum laudant & inter se disserunt.*

Beda l. 2. in Job c. 7. explicans illa verba, si subitò apparuerit aurora. Quod volunt, inquit, subitò enuntiant, enuntiatio autem, intellectio quædam est.

Sed afferri insuper possunt Auctoritates S. Thom. qui Locutionem de linea intellectionis esse dicit, & non requirit aliud excitativum intrinsecum audienti.

Inprimis q. 107. a. 2. in corpore; Quamvis meminerit ordinationis conceptus, quæ fiat per voluntatem, loquitur tamen de voluntate, quasi antecedenter movente intellectum, ut talem conceptum formet. Ad tertium enim, inquit *sicut ergo per signum sensibile excitatur sensus; Ita per aliquam virtutem intelligibilem potest excitari mens Angeli ad attendendum, quæ virtus intelligibilis est formalis locutio.* Ex quo

Inferes. Cum locutio sit virtus intelligibilis, hoc ipso erit partus intellectus.

Et in secundum Dist. 11. in secunda p. textus q. 1. art. 3. ad 4. dicit, quòd quando unus Angelus vult alteri loqui, *fit signum*, inquit, *expressivum interioris conceptus & talis expressio vocatur locutio; non quidem vocalis, sed intellectualibus signis expressa.*

Quod autem non sit necessarium ullum excitativum intrinsecum audienti colligitur ex q. 9. de verit. art. 5. ad 2. Angelus loquens, inquit, nihil facit in Angelo cui loquitur, sed fit aliquid in Angelo ipso loquente, & hoc ab alio cognoscitur. L. 2. ad Anibaldum dist. 10. q. unica a. 4. ad 3. Quando aliquis Angelus ad alium convertitur, ut eum alloquatur, ipsa conversio ab alio Angelo cognoscitur, tanquam ad se pertinens, nec est ibi aliqua excitatio necessaria.

Probatur 2. Posito verbo illo ita formato, sufficienter est illud verbum quantùm de se manifestativum mentis, ergo sufficienter per illud perficitur locutio; cum locutio sit manifestatio mentis alteri. Ant. probatur; Tum quia directio voluntatis est sufficiens manifestatio propter ordinem ad audientem, nexumque cum illo, ergo cùm etiam hic ordo, nexusque reperia-

ſperiatur in tali verbo; tale verbum erit ſuffi-
cienter manifeſtativum. Tum quia, ſi illud verbum, non eſſet de ſe ſufficienter manifeſtativum mentis, & diceret ordinem eſſentialem, nexumque ad manifeſtandum alteri & non diceret: diceret quidem ut ſupponitur ex explicatione ſententiæ: non diceret autem, quia non eſſet ſufficienter manifeſtativum: Quomodo enim eſſentialiter aliquid eſt ad manifeſtandum, ſi non eſt ſufficiens manifeſtare? Tum quia verbum in ſua ſpecifica conditione non directum ad alium, eſt ipſi noſcenti ſufficienter repræſentativum; Ergo & verbum in ſua ſpecifica conditione dicens nexum ad manifeſtandum alteri, erit eidem ſufficienter manifeſtativum.

Probatur 3. Quia inprimis hæc Explicatio eſt conformis ad locutiones nobis per experientiam notas. Et ex alia parte ſalvat omnia, quæ in hac materia difficultatem habent: Salvat enim inprimis quomodo poſſit uni loqui, quin loquatur alteri: Quia ſcil. dicit nexum illud verbum nonniſi cum hoc, idque ex conditione talis ſuæ formationis. Et ſicut hæc ordinatio voluntatis ad hunc, facit ut nonniſi hic noſcat: Ita & nexus verbi illius cum hoc, faciet ut nonniſi hic noſcat, ſuppoſito pro utraque parte jure ſecreti, aliàs explicato.

Deinde ſalvat, quomodo non omnes noſtræ intellectiones ſint locutio: Nam non omnes dicunt iſtum ordinem. Oſtendit item, quid de novo tunc ponatur: nempe ipſa intellectio, habens talem ordinem, ſuæ conditioni innexum.

Oſtendit inſuper, quomodo unus Angelus alteri mentiri, eique æquivocare poſſit: Quia poteſt habere cogitationes tales directas ad alium, quales nos habemus, dum dirigimur ut æquivocemus.

Denique per hanc ſententiam conciliantur aliæ. Nam cum ſententia Vaſquez coincidit ponendo locutionem eſſe intellectionem. Concordabit cum ſententia Arriaga requirendo applicationem intellectus ad formandum tale verbum, fitque ex imperio voluntatis. Nihilominùs non in ſola volitione ſtatuimus locutionem; quia experimur, nos, ſaltem interdum interius, aliis loqui, ſine ulla ordinatione voluntatis quà tali. Nec hanc locutionem ſtatuimus in cognitione reflexa; quia experimur nos internè loqui alteri, non reflectendo nos, quòd cogitemus, taliter illi loquendum eſſe, ſed procedendo ad directam formationem, jam deſcripti verbi mentis.

Objicitur 1. De hoc ipſo quæritur, quomodo illa ipſa manifeſtatio perficiatur?

Respondetur. Elicitivè perfici illam ab intellectu, formaliter autem ſtabit prædicatis, quæ explicuimus.

Objicitur 2. Ex dictis deberent eſſe multi actus noſtri manifeſti; imò & angelici; quorum tamen occultatio, eſſet bonum naturæ intellectualis. Ut ſi ex primo motu indignabundè unus loquatur alteri.

Respondetur. Retorquendo argumentum, & inquirendo quid ſit futurum, ſi aliquis ſubitaneo motu, velit alteri manifeſtare ſuum conceptum? Si dicas hoc ipſo exire illos ex jure ſecreti, ſubdique juribus communibus noſcendi, idem & nos dicemus. Quòd ſi dicas, quòd locutio debeat eſſe communicatio libera & voluntaria propriæ mentis, utpote bonum appropriatiſſimum, liberè operanti, naturæ rationali, cumque hæc libertas non ſit in ſubitaneis motibus; hinc ſequi, quòd nec illis perficiatur locutio: Idem in præſenti nos dicemus, quòd bonum locutionis ſit bonum advertentis naturæ rationalis appropriatum, quæ advertentia non ſalvatur in ſubitanea illa verbi formatione.

Objicitur 3. Hæc ſententia ſupponit locutionem unius Angeli ad alium conſiſtere in actu aliquo immanente loquenti, quæ in audientem non tranſeat, quod non poteſt dici: Quomodo enim ad audiendum determinaretur?

Respondetur. Sicut ipſum objectum præſens, complet ſpeciem Angeli, ut in illius objecti notitiam prodeat, nihil agendo vel in ſpeciem, vel in intellectum Angeli: Ita idem fieri poterit in præſenti; ſufficietque ſola immutatio intellectûs Angeli audientis, ſtans in actuali perceptione ejus objecti, quod illi manifeſtatur.

QUÆSTIO III.

De Actione Angeli, quæ eſt illuminatio.

Species locutionis eſt Illuminatio: Omnis enim illuminatio eſt locutio, quamvis non omnis locutio, ſit illuminatio: Nam inferiores Angeli loquuntur etiam ſuperioribus, non tamen illos illuminant. Tota difficultas in præſenti eſt quid ſit illuminatio: Nam ex hac explicatione pendet, quinam Angeli, & in qua materia illuminent? In quibus duobus tota hæc materia vertitur. Neque enim jam diſputatur, An de facto detur Illuminatio: Supponitur enim ab omnibus contra Durandum eam dari, propter auctoritatem Dionyſ. de Cœl. Hier. L. cit. c. 14. *Hæc lex à Deo ſancita eſt*, inquit, *ut in unaquaque Hierarchia & primi ſint, & medii, & poſtremi ordines; inferiorumque ſuperiores Doctores ſint, eisque quaſi digito, viam monſtrent.* Similia habet Damaſc. Lib. 2. de Fide orthod. c. 3. Bern. L. 5. de Conſid. c. 4. Et alii apud Joan. à S. Thoma diſp. 25. a. 2. & ante illum apud Suarez L. 6. c. 11.

Explicant 1. aliqui. Quòd Illuminatio ſit locutio angelica habens has conditiones.

 Pri-

Prima quod sit de contingentibus: Nam in necessariis censentur omnes esse illuminati. Secunda quòd sit de re certa, siquidem illuminatio perficit intellectum, intellectus autem non perficitur nisi certa cognitione. Tertia ut sit supernaturalis. Quarta ut sit accommodando sese inferiori, per divisionem objecti. *Hæc Explicatio*

NON SATISFACIT. Tum quia etiam circa entia necessaria, non de omnibus sunt omnes æqualiter illuminati: Nam v.g. altior potest noscere plura ex possibilibus, cur ergo data saltem rariori occasione, non poterit de illis illuminare inferiorem? Tum quia cur veritatem, quæ circa Deum versatur quasi in attestatione, non posset percipere inferior Angelus, credens attestanti superiori Angelo, quod hoc noscat, & tamen hæc illuminatio, foret circa necessaria; quid enim Deo magis necessarium? Tum quia Angelus superior subtilius & penitiùs penetrat prædicata inferioris, sicut & ipse Deus idem objectum penitiùs noscit, cur ergò non poterit inferiori communicare illam notitiam?

Neque valet si dicas, circa hæc non dari illuminationem; quia jam inferiores Angeli constituerentur pares notitiâ superioribus; non inquam valet, quia probat in nulla re inferiores illuminari; quia illuminatione redderentur pares in notitia. Quod si adhuc recurras ad id, quòd in modo noscendi non essent adhuc pares, & quòd non de omnibus illuminentur, & quòd nonnisi in auctoritate attestantis attingant, id etiam in præsenti dici poterit. Et hæc sunt, quæ probant notitiam illam illuminativam posse versari circa necessaria.

Quod attinet ad secundam conditionem in contra est ratio. Cur enim aliquis Angelus superior, circa rem aliquam obscuram, probabiliter discurrens, non poterit illum suum discursum inferiori Angelo communicare? Quæ communicatio verè erit illuminatio; quia etiam nos à Magistris illuminamur, cùm in re difficili valdè, probabiles illorum discursus audimus. Falsum item est perfici intellectum nonnisi certissima cognitione; aliàs nonnisi visione beata perficeretur, hæc enim sola est certissima cum evidenti notitia. Quod si potest perfici intellectus etiam notitia certa, poterit etiam bene perfici, etiam probabili. Cujus ulterior hæc est ratio. Quia cùm nonnisi solus error sit defectus intellectus, omne quod error non est, defectus non est: Nulla autem probabilitas est error, immò interdum probabilis notitia magis afficit, quàm certus discursus: Sicut probabilis explicatio hujus ipsius illuminationis magis afficit, quàm certus discursus rustici, maculandas esse rotas, in luto.

Quoad tertiam conditionem Ratio in contra. Quia illuminatio potest perfici etiam circa objectum naturale: Cur non enim? Idq; docuit S. Thomas q. 106. a. 1. ad 2. ubi dicitur. Quòd superior illuminando, non tradat quidem inferiori lumen naturale, convertat tamen illud manifestando ei veritatem, de his, quæ pertinent ad statum naturæ. Noster intellectus perficeretur demonstratione de natura quantitatis & compositione, & tamen hæc demonstratio est naturalis. Cur non ergo idem dicemus de Angelis?

Quod ad ultimam conditionem attinet, illa universaliter si ut sonat accipiatur falsa est; quia cur circa objectum etiam intentionaliter indivisibile, non posset unus illuminare alium? Deinde si superior Angelus noverit in Deo veritatem contingentem, de peccato Petri cras implendam, nunquidné prius dividendo debet illi manifestare notitiam peccati, subinde Petri peccati, ac demum nonnisi peccati cras futuri.

EXPLICAT 2. Aliquis fundamento desumpto ex S. Thoma hic q. 56. a. 1. in Corp. supponitque quòd illuminatio sit locutio angelica ordinata ad dirigendum illuminatum, in ordine ad suum ministerium, rectè & juxta veritatis primæ lucem exercendum, vel ad habendum se debitè circa Deum, per amorem.

Quod ipsum sic explicabat. Lumen secundùm quod ad intellectum spectat, nihil aliud est, quàm quædam manifestatio veritatis, & per hoc unus Angelus alterum illuminat; quia illi veritatem manifestat, hocq; ipsum facit, quia & fortificat virtutem illius intellectivam, & veritatem, quā ille universaliter percipit, ita distinguit ut ab inferiori capi possit, quamvis hoc non ad omnem illuminationem requiratur. Et certe cùm ad intelligendum duo concurrant, intellectus & species impressa, secundùm hæc duo Angelus superior inferiori veritatem sibi notam manifestare potest, nimirum & potentiam illius intellectivam confortando, & veritatem proponendam dividendo. Hæc ipsa autem confortatio nihil aliud est, quàm conversio unius Angeli ad alium, quod enim in corporalibus facit ordo localis propinquitatis, hoc facit in spiritualibus, ordo conversionis. Quemadmodum igitur virtus imperfectioris corporis confortatur ex situali propinquitate perfectioris corporis, ut minùs calidum, crescit in calore ex præsentia magis calidi, ita & virtus intellectiva. Rursus, quoniam conversio corporalis unius ad alterum, est veluti quidam accessus unius ad alterum, ut conversio faciei ad amicum, est accessus ad amicum; ita & conversio Angeli, est quidam accessus. Quoniam vero spiritus non habent necesse ad se accedere, vel recedere situaliter, sed solum moraliter, & affectibus: unde & Ecclesia conversionem peccatoris, quæ est quidam accessus ad Deum, explicat per affectum peccatoris: Hinc fit ut ille accessus Angeli, adeoque & conversio, sit quidam affectus Angeli ad Angelum & libera ordinatio rei manife-

nifestandæ in Angelo directa ad notitiam alterius Angeli. *Hæc Explicatio*

NON SATISFACIT. Tum quia non apparet ratio, cur illuminatio haberi non possit, etiam in ordine ad alias veritates, & non tantùm ut fungatur rectè suo ministerio, vel ut se habeat debitè in ordine ad amandum Deum. Tum quia multi sunt Angeli, qui non funguntur ullo ministerio, quomodo ergo illi illuminarentur? Imò probabilius est in ordine ad ministerium illuminationem immediatè proficisci à Deo: quid enim spectat ad alterum, cui non est ea delegata cura, attendere illi ministerio? Tum quia, non apparet qui affectus unius Angeli erga alium, sit confortatio ejusdem.

Insistendo nihilominus doctrinæ S. Thomæ, cui etiam insistit prædicta explicatio, ut difficultas explanetur.

PRÆMITTO I. *Lumen secundùm quod ad intellectum pertinet, nihil est aliud quàm quædam manifestatio veritatis*, secundùm illud ad Eph. 5. Omne quod manifestatur, lumen est: Quia verò manifestatio veritatis potest sumi & pro formali manifestatione seu manifestatione ut quo, & manifestatione quæ est per modum principii seu manifestatione ut quod; ideo & lumen aliud est, quod est ipsemet intellectus, qui appellatur lumen à Deo signatum, & ipsamet intellectio.

PRÆMITTO 2. *Quia tota veritas desumitur proximè à participatione veritatis per essentiam qualis est Deus, ita ex illa etiam desumitur tota vis illuminandi*: Jam verò veritas illa per essentiam quamvis ab omnibus Beatis prout est principium veritatum excedentium, & non excedentium videatur, nihilominus ut loquitur S. Thomas, rationes divinorum operum, quæ in Deo cognoscuntur sicut in causa, omnes quidem Deus in seipso cognoscit, quia seipsum comprehendit, alii tamen videntes, tantò unusquisque in Deo plures rationes cognoscit, quantò eum perfectius videt. Quia verò superior Angelus ut supponitur, & docet S. Thom. citatus, plura in Deo de rationibus divinorum operum cognoscit, quàm inferior; fit ut habeat radicem, titulum illuminandi, & quasi ex possessione sui intellectus illuminati, decidendi particulas luminis, in intellectum inferioris, sive secundùm quod attingit Deum prout est principium excedentium & supernaturalium veritatum, sive non excedentium. Nam de utrisque rationibus plùs est illuminatus, à lumine, quod est Deus, perfectioque major naturæ, requirit majorem participationem Dei veritatis per essentiam, etiam in ordine naturali. Per quòd non distinguimus quidem Angelos ratione objectorum, quasi non essent sibi pares in objectis naturalibus noscendis, sed distinguimus in modo perfectiore noscendi. Et sicut eandem veritatem noscendo doctus & minùs doctus, doctus percipiet idem penitiùs: Ita idem contingere potest in Angelis, ut ita modo essendi perfectiori specifico, proportionetur modus etiam cognoscendi specificus.

PRÆMITTO 3. *Quis modus sit supposita illa notitia perficiendæ illuminationis?* Cùm illuminatio sit species locutionis, & locutio ut dictum suprà, species intellectionis; sicut perficitur intellectio, ita perficietur & illuminatio; quia verò ad intellectionem concurrit ipsa potentia intellectiva, & similitudo objecti quæ est species impressa, fit ut Angelus illuminans duobus commodare & subvenire debeat illuminato.

PRÆMITTO 4. *Quod attinet ad intellectum illuminati, illi non potest subveniri tradendo illi lumen intellectus*, seu ut loquitur S. Thomas ad secundum, tradendo ei lumen naturale, cùm ille intellectus, sit identificatus ipsi substantiæ Angeli, quam unus alteri non confert; quia eum non creat: Si autem intellectus est distinctus realiter, emanatur nonnisi à substantia Angeli, non ergo potest subvenire illuminato, tradendo ei lumen naturale, sed tamen ei commodatur & subvenitur, confortando lumen naturale ipsius. Jam autem ipsa confortatio ex S. Thoma ibid. fit per conversionem unius Angeli ad alium; ipsa autem conversio conformiter addicta, est ordo manifestandi, sive fiat per signa sive per directionem voluntatis &c. Qua manifestatione posita confortatur lumen naturale illuminati; quia scilicet communicatur ei veritas, saltem eo modo percepta, ad quem modum attingendi, se solo non pertigisset illuminatus: Sicut enim in materialibus, illud dicitur confortari, quod evadit tale, ut possit aliquid ex illo addito, quod ante non potuisset; ita fit & in præsenti.

PRÆMITTO 5. *Quod attinet ad similitudinem objecti, quæ est species impressa, hæc etiam illuminans, subvenit illuminato duplici ex capite*: Inprimis quia principiat illam ipsam conversionem, seu intellectualem manifestationem, sine qua tanquam ratione illuminandi ut quo, non fuisset ipse illuminatus. Subvenit secundò ex hoc, quia veritatem quam universaliter concipit illuminans, quodammodo distinguit, inquit S. Thom. ut ab inferiore capi possit. Quod ipsum sic explicatur.

Species Angeli quò superiores eò universaliores habent, quibus dupliciter utuntur, adæquando scilicet unam cognitionem toti latitudini illorum objectorum, ad quæ se extendit illa species, & eo modo non subvenit illuminato, qui ad tot objecta simul non se extendit. Secundò potest concurrere ita illa species, ut concurrat secundùm vim repræsentandi inadæquatam, sicque commodant illuminato distinguendo per pauciora: Sicut etiam apud nos, inquit S. Thom. Doctores quod in summa capiunt, mul-

multipliciter distinguunt providentes capacitati aliorum. *His præmissis*

Explicatur. Illuminatio, quod sit locutio seu manifestatio ab Angelo superiori profecta, ut dixi Præmisso primo: de re noscibili seu objecto naturali, aut supernaturali, ad cujus notitiam inferior se solo non pertigisset, ut dixi Præmisso secundo. Perficitur autem hæc illuminatio activa, per eadem principia, per quæ & intellectio, ut dixi Præmisso tertio, scil. quando intellectus superioris confortat intellectum inferioris, confortatione stante in communicatione notitiæ, quæ notitia non conveniret illi, ut dixi Præmisso quarto. Insuper etiam conferente ad hoc specie, in quantum format notitiam, quæ sit apta illuminandi capacitati, ut dixi Præmisso quinto. Ad quam illuminationem activam sequitur illuminatio passiva: & conceptio illius conceptûs ab illuminante directi: Neque tamen erit illuminatio hæc aliquid supernaturale; quia non proficiscetur à principio, quòd sit supra exigentiam naturæ.

QUÆSTIO IV.

De Actione angelica, quæ est Motus.

Multa hîc supponenda sunt ex Philosophia, ut quid loco motiva angelica? quid motus? quid ubi? Hæc enim omnia sunt juris Philosophici. Ea quæ magis Theologica sunt, scholasticeque versantur, perstringemus.

Præmitto 1. *Quod Angelo competat esse in loco.* Ratio, quia Scriptura tribuit illis locum assistentiæ in cœlo, progressus ex uno loco in alium, &c. quæ omnia nihil vetat simpliciter & ut sonant accipi; fundaturque hoc in eo, quia cùm non sint immensi, hoc ipso non sunt determinati ad implendum spatium, atque ab illo capiuntur. Quod innuit Ambros. L. 1. de Spiritu S. c. 10. *Seraphim de loco ad locum transit, non enim complet omnia.* Esse autem Angelos nonnisi definitivè in loco. Ratio est, quia cùm sit spiritualis, partes non habet partibus loci commensurabiles, & tamen est in loco: hoc autem est esse in loco, nonnisi definitivè. Unde ulterius sequitur formalitatem essendi circumscriptivè in loco, non desumi, exinde, quòd divisibile spatium occupet: De facto enim in Eucharistia divisibile spatiũ occupat Christus correspondens scil. hostiæ, & tamen illic, est nonnisi definitivè.

Præmitto 2. *Quòd Angelus non tantùm indivisibilem locabilitatem habeat, sed etiam divisibilem.* Hæc divisibilis locabilitas in hoc stat, quòd detur in Angelis virtualis extensio ad locum, & æquivalentia ad quantitatem, in quantùm illa dicit extensionem localem. Quod ipsum sic explicari potest.

Materialia & corporalia quamvis sint posteriora ordine & dignitate præ spiritualibus; nihilominus habent suas perfectiones quæ suo modo reperiantur etiam in spiritualibus, seclusa ratione corporis; & ita materialia composita, percipiunt sua objecta; quæ perceptio objecti, non est etiam indigna, immo necessaria substantiis spiritualibus: sed quia illa perceptio sensibilitatem importat, & sensibilitas corporeitatem objecta illa Spiritus nec corporaliter, nec sensibiliter percipiunt, quia ipsi Spiritus nec sensitivi sunt nec corporei, sed faciunt id modo spirituali quod faciunt modo corporali materiales Substantiæ. Porro inter perfectiones quas habent corpora, est etiam extensio localis ut docet sensus, quæ perfectio non est etiam indigna spiritibus, modò secernantur prædicata corporeitatem imbibentia. Et ita perfectissimum spirituale Deus, omnem locum divisibilem occupat, quæ occupatio loci divisibilis, etiam in Deo, arguit extensionem virtualem: Nam si Deus ita esset inextensibilis ut punctum, sicut punctum non potest extensum spatium occupare, sic nec Deus posset. Sed quia extensio habet aliqua prædicata imbibentia corpus, quæ Deo, nullique enti spirituali convenire possunt, fit ut illi conveniat extensio, seclusis prædicatis corporeitatem imbibentibus; quale prædicatum, talem imperfectionem imbibens, est partibus suis, vel actu vel potentiâ, (ut Christus in Eucharistia) posse respondere partibus loci. Hoc secluso, obtinet Deus non nisi solam occupationem spatii divisibilis, idemque habent aliæ substantiæ spirituales. Et licèt impossibile sit ut si poneretur etiam quantitas materialis in puncto materiali, reddat illud extensum materialiter: quia ad extensionem materialem, est necesse habere partes materiales, quibus caret punctum. Sed si ad hanc materialem extensionem non indigeret partibus, appositione quantitatis illius extenderetur. Cùm ergo extensio spiritualis non indigeat partibus, identificetque sibi æquivalentiam ad extensionem localem principiandam, fit ut ratione illius virtutis, divisibile spatium occupare possit.

Hæcque dicta sunt ad explicandum, quomodo Angelus sphæram suæ locabilitatis impleat. Nam dum se colligit ad punctum, non utitur illa extensione sua virtuali. Imaginari hic est necesse & Dei præsentis, loco, & animæ rationalis informantis corpus, præsentiam.

Præmitto 3. *Quid sit sentiendum; An Angelus possit esse in pluribus locis, & plures in eodem?*

Assero 1. *Non potest esse Angelus in pluribus locis sibi adæquatis, secundùm totam sphæram suæ locabilitatis.* Ratio, quia & essent illa loca adæquata, secundùm totam sphæram locabilitatis; & non essent. Essent quidem ut supponitur: non essent autem, quia præter unã sphæram locabilitatis adæquatam, occuparet adhuc aliam sphæram locabilitatis adæquatam.

Asse-

ASSERO 2. *De facto cùm Angelus indivisibiliter non existit, tunc est in pluribus locis, sibi diverso respectu adæquatis, diverso inadæquatis.* Ratio, quia dum occupat spatium divisibile, posset se redigere in indivisibile, quod esset adæquatum entitati & substantiæ illius, esset tamen tunc diverso respectu in loco inadæquato; quia potest majorem locum occupare, secundùm sphæram locabilitatis.

ASSERO 3. *Non potest esse Angelus in pluribus locis inadæquatis, etiam intra sphæram locabilitatis contentis, si illa loca non sint continua.* Ratio, quia tunc ille Angelus reproductus esse deberet, sicut Christus in Eucharistia & in cœlo existens, distaretque à seipso. Et sicut anima potest informare caput & pedes & medium pectus, neque tamen potest informare caput & pedes non informando pectus: sic etiam in præsenti.

Neque valet si dicas, Major est perfectio implere actu totam locabilitatis sphæram, quàm non implere totam. Ergo si illud primum conceditur Angelo, concedi debet & posterius: Non impleret autem tunc totam; quia non coëxisteret aliquibus interjacentibus, & tamen intra illam sphæram contentis; quia quamvis majus sit implere totam sphæram, quàm partem illius, id verum est cæteris paribus; hic autem cætera non sunt paria, propter rationem allatam.

PRÆMITTO 4. *Ponamus quòd sphæra locabilitatis alicujus Angeli sint 4. leucæ, nihilominus Angelus dividendo hoc spatium & commensurando ut per lineam rectam extendatur à concava parte cælorum usque ad convexam, nihilominus non poterit totam illam lineam occupare.* Ratio, quia pro nulla mensura sphæram locabilitatis suæ excedere posset, immeritoque in illis poneretur determinata locabilitatis sphæra, saltem in sententia communi: possent enim per partes proportionales minores & minores totum etiam universum, & ultra hoc universum, aliud universum, occupare: Si enim granum papaveris in sententia communi, potest per partes proportionales implere hoc & aliud universum: sic posset etiam implere sphærâ suæ locabilitatis minores & minores partes loci penetrante, posset inquam implere universum, & aliud universum, Angelus.

PRÆMITTO 5. *Non teneri Angelum, ut semper totam suam sphæram impleat;* quia de facto etiam anima, non semper ita se extendit, quantum se extendere nata est, ut videre est in infantibus. Aliud est de corpore; quia nisi occuparet tantum spatium, quantùm potest sine superaddito principio rarefactionis: hoc ipso aliquæ partes deberent se penetrare, quod naturaliter fieri non potest.

DICES. Angelus tenetur noscere quantum potest; Ergo & implere locum quantum potest. Ordinariè disparitas datur, quia in ordine ad noscendum non subditur imperio voluntatis, subditur autem ad occupandum spatium. Sed redit argumentum, non subditur ad intelligendum; Ergo nec ad occupandum spatium.

Disparitas alia assignari potest, quia est bonum naturæ intellectualis quà talis, intellectio adeoq; & adæquatio ad capacitatem noscendi: Jam vero locabilitatis tanta vel tanta sphæra, non est bonum naturæ intellectualis quà talis. Unde si nihil cogitaret Angelus, hoc ipso desineret vivere intellectualiter, quod non sequeretur, si se redigat in punctum. Sed redit interrogatio, cur in illis quæ sunt bonum naturæ intellectualis quà talis, non sit subditus imperio voluntatis, sit autem subditus in aliis. Deinde quamvis extensio virtualis, ad quam sequitur locabilitatis sphæra, non sit bonum naturæ intellectualis sub formalitate intellectualis, eò quòd non sit assimilatio illic ulla intentionalis, nihilominus est bonum naturæ intellectualis: quia nulli hoc enti potest competere nisi intellectuali, ut sine partibus occupet partes spatii. Ergo adhuc si bonum illud intellectionis non cadit sub potestatem voluntatis, nec cadet bonum locabilitatis: Et sicut desineret vivere Angelus, si nihil cogitaret, ita si in hoc universo, non posito ullo vacuo, non esset Angelus, nec extra, bene inferetur illum non existere. Et quamvis major in aliquo sit necessitas intellectionis, non sequetur, quòd minor necessitas locabilitatis posset jam subdi imperio voluntatis.

Posset & alia disparitas dari, quia in humanis potentia loco motiva est subdita arbitrio voluntatis, & non est subditus intellectus, ita & sphæra locabilitatis erit subdita Angelo, non autem sphæra intellectivitatis. Sed non satisfacit, quia locabilitatis sphæra non est potentia loco motiva angelica, sed se habet sicut terminus illius & locabilitas passiva. Unde sicut in humanis locabilitas inclusa in ipso locando, nec ipsum ubi, supposito motu, est in humanis subditum dispositioni voluntatis; ita nec erit subdita sphæra locabilitatis. Hinc aliter

RESPONDERI potest ex duobus principiis, inprimis ab Auctoritate, cui in iis quæ arcana sunt, & ad quæ demonstratione, vel convictiva ratione perveniri non potest, standum est. Fert autem Doctorum sensus sphæram locabilitatis posse ab Angelo coarctari. Ex alio etiam principio responderi potest; quia connaturale esse videtur ut indivisibile in entitate, indivisibile spatium occupet, ut patet in puncto, quem locum connaturalem non posset unquam Angelus sortiri, si sphæra illius locabilitatis non posset subdi arbitrio illius. Ratio autem est, cur in præsenti clara disparitas assignari non possit: quia nullam habemus demonstrationem, nec rationem convictivam, cur sicut non potest se spoliare Angelus extensione virtuali sibi identificata,

ficata, ita non possit se spoliare extensionis exercitio, quod potest esse identificatum ipsi extensioni virtuali. *His præmissis, sit*

DIFFICULTAS I.

An Angelus sit formaliter in loco per Actionem externam.

DICENDUM est; *Angelum non constitui formaliter in loco, per aliquam externam actionem transeuntem in locum.* Est sententia communior contra Thomistas.

PROBATUR 1. Argumento negativo. Quia nulla est necessitas supra indistantiam substantiæ Angeli & loci ad salvandum Ubi, ponere illam actionem externam.

PROBATUR 2. Ponamus Angelum A. esse indistantem loco B. nec reperiri alibi præter locum B. ponamus rursus (quòd non implicat) subtrahere Deum suum omnem concursum ad agendum, non tamen annihilare illum: Quæro, vel est Angelus A. à loco B. non distans, vel distans. Si distans, contra erit, quia debuisset per modum acquirere distantiam, supponitur autem denegatus concursus ad quemcunque motum, quia ad omnem actionem. Si autem indistans; Ergo est in illo loco, quamvis nihil illic operetur; quia indistantia à loco, est esse ipsum in loco: Neque enim plus volumus; Nec tantùm tunc Angelus erit materialiter in loco, sed omnino formaliter; quia nihil deerit ad esse formaliter in loco.

PROBATUR 3. De facto Angeli sunt in cœlo empyreo & sede Beatorum. Nec tamen illud movent utpote immobilem Beatitudinis sedem, nec illud custodiunt, ad quid enim esset illa custodia? Ergo apparet non constitui Angelum formaliter in loco, per aliquam operationem. Immo ex his principiis sequetur, quòd si sit Angelus ita intentus toti sphæræ intellectionis & volitionis, ut distineatur ad agendum alia (quod fieri cur non posset?) hoc ipso deberet desinere esse in loco, nullibique esse, & tamen est impossibile esse ens creatum in mundo, non in aliquo vacuo, nec in spatiis imaginariis, & tamen esse sine loco.

Neque valet si dicas, sufficere ad jus loci, cogitare de illo loco: Nam non apparet unde nam tunc oriri possit ubitas; quæ est quid physicum non intentionale. Nunquidné non poterit Angelus transferre aliò omnes cogitationes nihil cogitando de loco? Deinde dum cogitat Angelus in cœlo existens de terra non hoc ipso habet locum in terra: quod probat cogitationem non esse locativam Angeli. Neque valet si dicas cum Joan. à S. Thom. si occultæ sunt virtutes lapidum & herbarum multò esse occultiores virtutes agendi circa corpora reperibiles in Angelis. Non inquam valet. Licèt enim sint occultiores quia spirituales, non sunt tamen sine fundamento fingendæ; nullum autem hic habetur fundamentum, præcipuè secundùm communiorem sententiam, quæ dicit, quòd præter motum localem, nihil Angeli possint in corpora.

Confirmatur. Priùs intelligitur indistare à loco Angelus quàm agere: Sicut prior est applicatio ad passum, quàm actio; Ergo per prius est in loco, quàm agat; quia esse in loco nihil est aliud, quàm indistare à loco, sive illa indistantia sit modalis ubitas, sive mera formalitas.

OBJICIT 1. Joan. à S. Thoma D. 20. A. 1. auctoritatem S. Th. hic q. 54. a. 2. q. 76. a 6. ad 3.

RESPONDETUR. S. Thomam explicare motum angelicum per applicationem virtutis activæ, tanquam per notius, & imaginationi nostræ subjectum; quia extensio virtualis à nobis admissa, multò est ignotior: Sed non explicuit locum angelicum, per illam applicationem virtutis, tanquam per aliquid formale, & ex principiis intrinsecis locativum. Agnoscit enim S. Thomas entium spiritualium finitorum locabilitatem, per illorum essentiam indistantem. Hinc in 3. P. discurrens de descensu ad limbum dicit animam Christi per suam essentiam, fuisse in limbo.

OBJICIT 2. Idem. Contactus Angeli & præsentia ejus ad corpus, est aliquid accidentale in Angelo, & variabile; quia potest esse modò in uno loco, modò in alio, nunc in majori, nunc in minori, multò melius quàm anima rationalis nunc parvum postea majus corpus informans. Ergo potest talis præsentia, & contactus fieri immediatè per ipsam substantiam Angeli; quia unio seu contactus accidentalis, non potest fieri dari immediatè in Angelo, in quantùm substantia est; quia substantia non potest uniri alteri rei, nisi tanquam substantia incompleta, scilicet forma, aut materia, vel tanquam completa ut subjectum, vel efficiens; quia omnis ista conjunctio, debet esse in aliquo genere causæ; & non est causalitas substantiæ, præter istas. Primo modo non potest Angelus uniri corpori, cùm se non habeat tanquam forma ad materiam, nec è converso; Ergo unitur & tangit illud, ut agens & efficiens.

RESPONDETUR. Quòd talis præsentia non possit fieri simpliciter per substantiam Angeli, potest tamen fieri in circumstantia majoris vel minoris loci penetrati ab Angelo, fitque hoc per unionem. Et licèt, quod unitur alteri vel per unionem substantialem, vel per unionem inhærentiæ, non possit esse nisi vel tanquam materia & forma, vel tanquam subjectum illius accidentis: quod tamen unitur impropriè, per negationem, vel intercepti corporis, vel interceptibilis cum aliquo spatio, non est necesse ut comparetur ad hoc, vel tanquam materia & forma, vel tanquam subjectum; nisi fortè dicas substa-

stantiam Angeli comparari tunc ad locum ut subjectum ad accidens metaphysicum, hoc est ubitatem, quæ est formalitas tunc pullulans, ex modo concipiendi. Et cum ista conjunctio, non sit quid physicum, h.e. physicè à substantia Angeli & loco distinctum, non est necesse illam conjunctionem ostendere, ad quod genus physicæ causæ spectet, sed sufficit ostendere ad quod genus causæ metaphysicæ spectet; spectatque formaliter ad genus causæ formalis, est enim quasi forma metaphysica ubitas. Tota autem variatio majoritatis vel minoritatis loci, debet referri in illam extensionem virtualem, in circumstantia talis, vel talis loci, partiumque ab Angelo penetratarum.

Objicit 3. Idem. Si substantia Angeli per se immediatè est ratio existendi in loco majore vel minori, juxta suam voluntatem, necesse est quòd ipsa ratio formalis existendi in loco, sit per se ipsam capax hujus inæqualitatis; non autem quod reducatur solùm ad voluntatem Angeli, tanquam ad rationem formalem; quia ista voluntas, est solum applicativa; Ergo supponit rationem formalem, per quam fiat, illa ubitas. Si ergo illud ubi nunc potest esse æquale, nunc inæquale, necesse est quòd ipsa substantia Angeli, non sit immediata ratio ponendi in loco; quia substantia in se una, non potest habere majus & minus, ex ipsa ratione substantiæ.

Respondetur. Occupationem majoris, vel minoris loci reduci in voluntatem tanquam in causam applicantem. Formale autem reducitur in indistantiam substantiæ Angeli à majori vel minori corpore. Quæ ipsa vis occupandi illud dependens, est originativè ab extensione virtuali, & æquivalenti, ipsius substantiæ Angeli. Et licèt substantia in se una, spectata sine virtuali extensione, non possit nunc majorem, nunc minorem locum occupare; potest tamen cum illa virtuali extensione, idque sine ulla replicatione; sicut anima rationalis non replicata, occupat spatium divisibile. Et licèt anima non sit pro suo libitu occupativa majoris vel minoris spatii; in hoc tamen est similitudo cum locabilitate Angeli, quia unde provenit animæ, ut secundùm materiæ & dispositionum requisitarum conditionem, extendat se ad illam informationem; quod fundatur in virtuali extensione debita animæ: & si illam non haberet, tunc etiam secundùm dispositionum & materiæ exigentiam, non posset se extendere; ita eadem virtualis extensio in Angelis, principiabit majoris vel minoris spatii occupationem. Quamvis autem ponamus in anima extensionem hanc virtualem; nihilominus, non ponimus in illa vim, cum est separata à corpore, ut possit majus, vel minus spatium occupare, sed extra corpus in punctum se colligit. Ratio, quia cùm anima sit essentialiter actus corporis, etiam virtualem extensionem debuit habere, essentialiter ordinatam ad corpus informandum, quo tamen caret in statu separationis: Hinc nec habet titulum coëxtendendi se corporibus. Jam autem angelica virtualis extensio, non est ordinata ad corpus, sicut nec ipse; hinc debuit aliud principium habere cui subderetur in sui exercitio: hoc autem non aliud est, quàm voluntas Angeli.

Sed inquirit Arriaga hic d.15. n.15. Si Angelus esset in loco majori vel minori per voluntatem suam, quod esset objectum hujus volitionis, volo esse potius in schola, quàm in illo loco? indubiè habet hunc sensum, volo me: & cùm non obstante illa volitione Angeli efficaci, possit Deus efficere, ne illa sortiatur effectum, apparet quòd in volitionem, ratio ubitatis, non possit referri, præcipuè cùm non possit intelligi quomodo volitio, quæ dicit volo me, magis constituat Angelum hic, quàm Romæ; Ergo ea volitio, non est forma dans esse in loco.

Sed dictum suprà voluntatem esse non nisi causam applicantem, forma autem est ipsa indistantia, fundata in virtuali extensione; Objectum autem illius voluntatis, erit usus illius extensionis virtualis. Usus autem stabit in penetratione actuali, & impletione hujus potiùs quàm illius loci. Unde illa volitio non dicit volo me; sed volo penetrationem & impletionem harum partium loci beneficio virtualis extensionis mihi identificatæ. Ad eum modum quo volitio Dei, quà dicit volo esse in mundo quem pono, non habet seipsam pro objecto. Cùm ergo illa volitio non sit ratio formalis locationis, sed sola applicatio, impedire illam poterit Deus, ne sequatur effectus indistantiæ, sed indistantiâ positâ, non poterit jam Deus facere, ne sit in loco.

DIFFICULTAS II.

Potestné unus Angelus movere alium? &, Quid circa corporalia præstare possint?

Quoad Primum.

Frivolum putat Vasquez esse, ut unus Angelus moveat alium, ut videre est D. 194. Sed affirmat Suarez L. 4. c. 28. quem sequitur Arriaga d.18. n. 28.

Pensandæ sunt Affirmantium Rationes.

Primatio est, quâ utitur Suar. ex Majore. Angelus potest movere corpus; Ergo potest movere Angelum inferioris vel ejusdem speciei, magis autem proportionatum quid videtur unus spiritus respectu alterius, quàm corpus respectu Angeli.

Respondetur. Majorem esse proportionem in ratione mobilis. Nec sequitur, ut id, quòd potest Angelus in corpus, hoc ipsum possit in spiritum; Ita per accidens potest Angelus

calefacere corpus, non poteſt Angelum; quia eſt incapax hujus qualitatis, & tu nondum oſtendis capacitatem in Angelo, ad motum, ab altero, principiandum, quod tamen prius debuiſſet probari.

Diſparitas etiam eſt, quia ex una parte conſtat ratione, quòd motus in corporibus ab Angelis principiari poſſit: competit enim illis movere cœlos. Ex alia parte impenetrabilitas corporum, quæ recipiunt impulſum v. g. materialem productum ab Angelis, bene probat quî moveantur illa corpora; idemque intelligi poteſt ſi motu lationis ferantur; ſed ſi impulſus transmearet corpora, non apparet quomodo corpora per impulſum moverentur. Cùm ergo Angeli Angelis ſint penetrabiles, non apparet quî unus poſſit movere alium. Quod ſi dicas; Hac reſponſione probari, quòd etiam corpora ſpoliata quantitate non poſſint ab Angelis moveri; id fortè aliquis concedere in hac ſententia poſſet, niſi recurreret ad hoc, quòd tamen haberet illa materia partes entitativas, quibus caret Angelus. Ceterum & hæ partes ſpoliatæ quantitate, non apparet, quomodo recipere poſſent impulſum, qui ſupponit ut non poſſit permanere illa qualitas, per corpus impulſum.

Ratio 2. eſt, Angelus poteſt moveri paſſivè ab extrinſeco motore v. g. Deo; Ergo & ab alio Angelo.

Respondetur. Verum eſſe Antecedens quoad potentiam obedientialem, non quoad naturalem; cùm à quacunque qualitate ſit penetrabilis Angelus. Non ergo ex eo non producetur ille motus; quia deberet eſſe vitalis, ſed quia omne principium motivum permeabit Angelum. Et licèt corpora moveantur à corporibus, non ſequitur, ſpiritus moveri à ſpiritibus, quia de ſpiritualibus conformiter ad corporalia philoſophandum eſt, ſi cætera ſint paria.

In præſenti autem cætera non ſunt paria; quia non habetur idem utrobique principium; nam corpora movent ſe ad invicem; quia non ſe penetrant; ſecùs ſpiritus. Quando autem dicunt Patres animas rapi à dæmonibus, non propter motum localem id fit, qui imprimatur animabus, ſed propter capionem exequendæ juſtitiæ vindicativæ, qualis convenit tortoribus. Dicunturque ducere animas; quia illæ non ſunt determinatæ ad illuc dirigendum motum, ſed illis ut ita dicam, oſtenditur intellectualiter, via: ſique tribuatur in ſtatu puræ naturæ vis aliqua coactiva unius ſupra alium, illius executio, eſſet ratione ſubditionis voluntariæ, non autem ex ratione cauſationis motûs, ab alio Angelo.

Ratio 3. eſt. Quia Angeli ſuperiores habent poteſtatem aliquam naturalem in inferiores; neq; enim hæc prælatio ſine hac poteſtate intelligitur; quę poteſtas non videtur eſſe moralis: nam hæc non videtur fore alia, quàm jurisdictionis; Jurisdictio autem illis non competit in inferiores; quia non ſunt cauſæ effectivæ illorum; nec habent aliquod fundamentum naturalis dominii: neque enim ſola inæqualitas perfectionis, ad hoc ſufficit; aliàs infimus Angelus, tot haberet in ſe jurisdictionem habentes, quot ſe ſuperiores. Quod ſi poteſtas illa eſt phyſica; non poteſt eſſe alia, niſi quoad motum localem, vel detentionem violentam, in loco.

Respondetur. Si ſit neceſſe ſuperioritatem Angelorum ſalvare per prælationem, hæc poterit ſtare in ratione intellectivi: quia habet jus magiſtrale, ut vocat S. Thomas ſuperior, ad illuminandum inferiorem: quod jus non ſolum eſt ſitum in aliquo placito, ſed in præcellentia phyſica. Forteque vis coërcitiva ſtaret inprimis in correptione intellectuali, & ſecundariò in productione aliqua qualitatum ſpiritualium, dolorem ſpiritualem principiantium.

His non obſtantibus

Dicendum eſt cum Suarez. *Poſſe ab uno Angelo moveri alium.*

Probatur 1. Quia non implicat Contradictionem ſpiritualis impulſus.

Neque valet ſi dicas, eum ita implicare ac implicat quantitas ſpiritualis; quia cùm quantitas ſit primò eſſentialiter extreiſativa partium in ordine ad ſe, quod partes ſpirituales non habet, ut non habet ſubſtantia ſpiritualis ex communi perſuaſione; reſpectu illius nec dabitur quantitas ſpiritualis, illi ſubſtantiæ debita: nihil autem ſimile adferri poteſt contra ſpiritualem impulſum.

Probatur 3. Quia ſi repugnaret impulſus ſpiritualis viſque movendi alterius Angeli, ex eo, ut vidimus ſupra, maximè repugnaret, quia Angelus eſt quid penetrabile. Sed hæc ratio non convincit, quia anima eſt penetrata cum corpore; nec tamen obeſt, quo minus moveat corpus. Ergo nec penetratio quà ſe penetraret cum illo impulſu, officeret, ne moveatur ille Angelus.

Probatur 3. per id, quod in ſuperioribus inexplicatum manſit. Poteſt Angelus motu lationis movere aliquod corpus & tamen penetraret illud; Ergo poterit movere & alium Angelum. Cæterùm putarem, quòd inferior ſuperiorem invitum movere non poſſit: quia videtur eſſe contra excellentiam ſuperioris, talis illius coactio.

Quoad Secundum.

Assero 1. *Non poſſunt Angeli producere immediatè formas materiales.* Adducuntur in probationem loca aliqua Patrum; ſed ea ad propoſitum non facere oſtendit Arriaga. Pro aſſerto difficile eſt poſitivam rationem reddere: Quia non implicat in potentia entis ſpiritualis, contineri eductionem formarum ſubſtantialium materialium. Recurri ergò debet ad conſenſum Doctorum. Quod autem dicit Suarez tales

es effectus contineri sufficienter in aliis cau- id certum est de præsentibus, sed cur non e- possibilis forma materialis, & tamen non nisi à otentia spirituali educibilis.

ASSERO 2. *Applicando activa passivis possunt* *ecere formas materiales.* Cur enim non pote- comburere papyrum, admotam candelæ.

ASSERO 3. *Præter motum localem convenit* *ngelis, etiam assumptio corporum.* Ratio, quia id llis tribuit Scriptura. Ad assumptionem hæc quiri solent; Primum, ut per seipsum sit præ- us corpori. Secundò, ut habeat rationem mo- ris; neque enim ille informat corpus, hoc e- m est nonnisi animæ, quæ est forma corporis. ertiò, ut corpus quod assumit, repræsentare ssit Angelum saltem tanquam in ænigmate: eque enim Angelus dicitur assumpsisse lin- gam asinæ, quæ locuta est ad Balaam. Hinc riptura non dicit esse locutum Angelum, sed nam; cùm tamen in aliis occasionibus, dica- r loqui Angelus.

Quando autem corpora assumunt, interdum umunt corpora mortuorum recens, vel fa- icant sibi corpus ex mixtura terræ, aëris, ex- lationum &c. ad eum planè modum, quo fi- larii solent. An autem in apparitionibus ve- ris Scripturæ, semper non nisi Angeli appa- erint, consulantur Interpretes, & in compen- o Arriaga d.19. n.28.

DIFFICULTAS III.

n Angelus possit transire ab extremo ad ex- tremum non pertranseundo medium.

AFfirmat Vasq. d. 196. n. 6. & ante eum S. Thom. hîc q. 53. a. 2. in Corp. similia habet Primum dist. 37. q. 4. n. 2. Eandem senten- am docet Cajet. Capreol. & post illos Joan. à Thoma d. 20. n. 15. Oppositum tanquam pro- abilius docet Suarez l. 4. c. 19. Arriaga d. 17. 12. Martinon d. 42. n. 70. Franc. Lugo. d. 6. ocet tamen talem motum esse possibilem, & uòd verosimiliter possit attribui Angelis.

Ut autem advertatur, ad statum Quæstio- is, non est quæstio; An possit transire ab ex- remo ad extremum, non pertranseundo me- ium, & tamen faciendo motum continuum; uia & esset ille motus continuus, & non esset: sset quidem ut supponitur; non esset autem, uia in motu continuo per Aristotelem, prius ertransitur medium, quàm perveniatur ad ter- inum: imò hoc ipso, quia ille motus non esset er medium, esset in sua continuatione, in me- lio interceptus, adeoque non continuus. Est rgo difficultas: An possit pertransire ab extre- no ad extremum non pertranseundo medium dque motu discreto.

DICENDUM est. *Possibile esse, ut Angelus transeat ab extremo ad extremum non transeundo medium.*

PROBATIO unica hujus Conclusionis est; Quia id non implicat. Aliquæ Congruentiæ infra adferentur: nunc solvendæ sunt obje- ctiones.

OBJICIT 1. Ægydius. Angelus cùm sit pars universi, nunquam potest esse sine ordine in il- lo. Ergo neque potest moveri de loco ad lo- cum, nisi servato ordine situum.

RESPONDETUR. Ly ordo positum in An- tecedenti non plus vult, quàm quòd primum locum obtineat in ratione entis creati. Item, quòd nullum malum naturæ moliri possit, & quòd extra hoc universum localiter esse non possit. In Consequenti autem ly ordo pro lo- cali successione, qui tamen ordo nullo modo in- fertur ex priori. Quod si referas id in ordina- tionẽ divinam, quâ abrogaverit talem motum; jam non ostendis implicantiam de tali motu: de qua hîc quæritur, præcipuè cum etiam talem motum, nulla sacra auctoritas neget Angelis.

OBJICIT 2. Gabriel. Si Angelus subitò transit ad aliud extremum; necesse est, ut si- mul & sine successione, relinquat terminum à quo; quia si successivè illum relinqueret pro aliquo tempore, partim esset in termino à quo, partim in termino ad quem, non existendo in medio, quod naturaliter fieri nequit. Immò se- quitur, quod tempus componatur ex instanti- bus, in quorum uno sit in termino à quo, & in quorum altero sit in termino, ad quem.

RESPONDET Suarez, non esse necesse, ut sequantur se duo instantia, adeoque ut compo- natur tempus ex instantibus; sed potest esse u- num idemque instans acquisitionis & amissionis utriusque loci, nempe ut sit in termino ad quem per primum esse, & in termino à quo per pri- mum non esse, quomodo in simili respondetur de inceptione, & desitione rerum permanenti- um, quia licèt primum non esse dicatur extrin- secum respectu existentiæ in priori loco, tamen respectu carentiæ ejus, est intrinsecum. Addit quòd illo instanti possit Angelus ultimò esse in priori loco & in posteriori ultimò non esse. *Hæc Responsio*

NON SATISFACIT. Tum quia impossibile est, ut Angelus sit in duobus locis dissitis simul; Ergo in eodem instanti non potest esse in duo- bus illis extremis: nam si esset in duobus illis extremis dissitis, esset in duobus locis, quod si- ne replicatione esse non potest. Quod si non sit simul in eodem instanti in duobus locis; Ergo alio instanti fuit in extremo à quo, alio in extre- mo ad quod; Ergo ulterius totus ille etiam discretus motus Angeli, debuit complecti duo instantia, unum in quo est in termino ad quem, & aliud in quo est in termino à quo: Si enim non esset in termino à quo, quomo- do ab illo inciperet moveri? Tum quia quod adfertur de inceptione & desitione entium

permanentium, ad præſens non facit; quia facilè eſt concipere, quomodo una forma primò non ſit, & alia primò ſit; quia illa prædicata procedunt de diverſis formis: quod in præſenti locum non habet; quia de eodem diceretur quòd eſſet in termino à quo, utpote à quo deberet incipere motus, & ſimul in termino ad quem; quæ duo ſine replicatione contingere non poſſunt. Tum quia ut hæc omnia clariùs explicentur, nego quòd de Angelo poſſit verificari, quòd eo inſtanti, quo primò eſt in termino ad quem, primò non ſit in termino à quo. Ratio, quia nihil poteſt incipere moveri à termino à quo, & non habere eſſe in termino à quo; cùm moveri ſupponat eſſe: Si autem eſt in termino à quo; Ergo nondum eſt in termino ad quem: cùm non intercedat replicatio; Ergo in alio inſtanti erit in termino ad quem. Quamvis autem in inſtantaneis idem ſit moveri & motum eſſe: id verum eſt hoc ſenſu, quòd non per partes moveatur; ſed non hoc ſenſu, quaſi ea prædicata quæ conveniunt moto eſſe, illudque formaliſant, conveniant formaliſentque ipſum motum eſſe; datur enim diſtinctio inter præſens inſtantaneum, & præteritum inſtantaneum.

RESPONDETUR aliter huic argumento. Inprimis quòd non eodem inſtanti intrinſeco ſit Angelus in termino à quo & in termino ad quem: Ratio, quia non poteſt eſſe in termino à quo & in termino ad quem niſi replicetur; hìc autem nulla intervenit replicatio. Quòd autem deberet tunc replicari, probatur; quia in termino à quo non eſſet per primum non eſſe, ut probatum ſuprà, ergo eſſet in illo per ultimum eſſe, non enim datur alius modus; & tamen ſimul eſſet in termino ad quem, adeoque in duobus locis; quod eſt formaliſſimè replicari. Quid ergo tunc contingit? Sequitur inſtans intrinſecum, quod inſtans, eſt ultimò eſſe, in termino à quo; & poſt hoc inſtans intrinſecum, ſequitur aliud inſtans intrinſecum, quod eſt, primò eſſe in termino ad quem. Neque tamen componetur tunc tempus ex inſtantibus, nec ſequetur inſtans extrinſecum temporis, poſt inſtans extrinſecum temporis; quia illis inſtantibus intrinſecis, nihil proportionatum reſpondet in ipſo tempore; ad eum modum, quo, ſive unico inſtanti ſit per talem motum Angelus in utroq; termino, non ſequitur dari ullum inſtans in ipſomet tempore; & ad eum modum, quo ſi ſe ponat Angelus punctualiter in corpore quanto, nihil proportionatum reſpondebit in quanto, illi indiviſibili præſentiæ: Quodque ab hac potiùs parte loci diſtet, non habet id ratione proportionatè reſpondentis loci, ſed ratione ubitatis intrinſecæ talis, qualem haberet in ſpatiis imaginariis, vel abſolutè vacuo: Univerſaliter enim & punctis continuativis, & punctis terminativis realibus, caret tam ſucceſſivum, quàm permanens continuum. Videtur hanc reſponſionem noſtram aliquo modo tenere, Joan. à S.Th. cit. n. 23.

OBJICITUR 3. Neceſſitas transeundi per medium non oritur ex quantitate, ſed ex præciſa ratione entis realis. Hinc ſubſtantia materialis ſpoliata omni quantitate; Corpus item Chriſti in Euchariſtia non poſſunt ſe ſic movere. Quod ulterius in hoc fundatur, quia ſicut alligata eſt creata ſubſtantia, ut habeat præſentiam in aliquo ſpatio; ita eſt alligata ut transeat per medium ſpatii.

RESPONDETUR. Concedendo inprimis, quòd ſubſtantia materialis, non poſſit tali motu moveri, etiam ſpoliata quantitate; ſed non ſequitur negari id debere ſubſtantiæ ſpirituali, quæ quia perfectior eſt, poteſt principiare perfectiorem motum. Sed ægrè convinceretur qui affirmaret etiam ſubſtantiam materialem ſpoliatam omni quantitate, redactamq; in punctum poſſe ſic moveri. Sed id non eſt concedendum corpori Chriſti in Euchariſtia, quia eſt ſub ſpeciebus quantis. Quod attinet ad illam alligationem ad locum, dici poteſt, cùm Ubi in recto, ſit ipſemet Angelus, qui ſine ſeipſo eſſe non poteſt, & cùm dicat in obliquo loci indiſtantiam, qui locus etiam ſupponitur eſſe; hoc ipſo implicabit eſſe creaturam in mundo, & non habere ubi: eſſet enim & non eſſet; tale autem nihil ſequitur, ſi non pertranſeatur medium.

OBJICIT 4. Suarez. Licèt non inveniatur aperta repugnantia in tali motu; difficilè à nobis percipitur, & ideò videtur ſuperare modum agendi naturalem cujuſcunq; creaturæ. Multa autem negamus Angelis, quamvis fateamur non implicare contradictionem.

RESPONDETUR. Multa eſſe quæ nos non concipimus, & tamen tribuimus Angelis: Nam v. g. ipſam ſpiritualitatem non concipimus, ſphæram item locabilitatis &c. Imò & rebus materialibus multa tribuimus, quæ difficilè imaginamur ut influentias, virtutes magneticas &c. Per hoc tamen non nego, quòd quamvis hic motus non implicet contradictionem, non jam ex hoc ipſo, ſit concedendus Angelis.

Solvuntur reliquæ Objectiones.

OBJICIUNTUR 5. Paritates. 1. PARITAS eſt. Corpus quantum non poteſt tranſire ab extremo ad extremum, niſi transeat priùs medium; Ergo neque ſubſtantia ſpiritualis id poterit.

RESPONDETUR. Tranſito Antecedenti nego Conſ. Paritaſque nulla adfertur. Deinde non tenet Conſequentia à negata perfectione inferiori, ad eandem negandam ſuperiori. Antecedentis non eſt tanta implicantia: poſſet interim hæc adferri, quod cùm ipſa ſubſtantia quanta, habeat eſſe diviſibile & medium, etiam motus illius debebit proportionari ipſi eſſe, ad-

se adeoque esse per medium. Adhibendus & hic erit respondendi modus, inferiùs, & aliàs usurpandus, quòd scilicet quæcunque adferetur à proponente implicantia Antecedentis, illa vel non sit futura legitima, vel non applicabilis consequenti.

2. PARITAS. Impossibile est transire à futuro ad præteritum, nisi per præsens, quòd est quasi medium temporaneum; Ergo etiam impossibile est transire ab uno extremo ad aliud sine medio.

RESPONDETUR. Disparitatem esse; quia hoc extremum quod est v. g. præteritum, definitivè importat præsentiam pro aliqua differentia temporis exercitam, quæ si non habeatur, non habebitur definitivum præteriti, adeoque nec præteritum. Jam autem definitivum termini ad quem, non est transitio medii, cùm item secundùm suam primam positionem, poterit illic poni, & non petranseundo medium.

3. PARITAS est. Non potest anima informare caput & pedes, non informando pectus; Ergo neque transire Angelus ab extremo ad extremum sine medio.

RESPONDETUR. Disparitatem esse, quia hoc ipso anima deberet esse in pluribus locis non continuis, quod sine replicatione fieri non potest; cùm tamen hæc, non sit naturalis. Nihil autem horum sequitur, si Angelus transeat ab extremo ad extremum, sine medio.

4. PARITAS. Non potest Angelus agere in distans, non agendo per medium; Ergo neque pertransire sine medio.

RESPONDETUR. Sicut Angelus potest transire ab extremo ad extremum sine medio, transferreq; suam virtutem activam sibi identificatam, vel unitam sine medio; ita & operari poterit. Sed casu quo retineat priorem locum, & non diffundat actionem per medium, non poterit in alio extremo agere. Cujus ratio est hæc ipsa, quam tu legitimam assignaveris, cur non possit dari actio in distans: quæ tamen ratio, non militabit contra consequens.

Deinde si aliquid operaretur in distans, concelleretur illud principium, nihil potest operari ubi non est: Nihil autem simile sequitur concesso motu non per medium. Sed poteritné Angelus producere virtutem in loco A. eamq; transfundere non per medium, illicque in illa virtute operari? Ad hoc dici potest, si sit qualitas corporalis, non posse id fieri, ex ratione suprà de corporalibus allata; Si autem procedat difficultas de qualitate spirituali, id non est promptum decidere; non enim clara apparet in hoc implicantia. Sed illâ etiam positâ staret Consequens; quia non sequitur omnem eam perfectionem tribuendam esse effectui, quæ tribuitur causæ. Hinc licèt talis mobilitas tribuatur ipsi Angelo, non sequitur tribui debere illi qualitati quæ est effectus.

5. PARITAS. Non potest se Angelus movere in locum distantissimum sine medio; aliàs in infinitum posset se movere; ergo neque in locum viciniorem.

RESPONDETUR. Inprimis argumentum procedere à faciliori ad difficilius viâ affirmationis. Deinde concedi posset quòd in infinitum syncategorematicè, possit se sine medio transferre substantia spiritualis.

6. PARITAS est, cujus etiam meminit Joan. à S. Thom. motu continuo non potest aliquis pervenire sine medio; Ergo neq; motu discreto. Conseq. prob. quia in omni motu debet esse successio; quod ipsum prob. quia quando Angelus est in termino ad quem, tunc non est in moveri, sed in motu esse; quando autem est in termino à quo, nondum incipit motus; quia adhuc non recedit ab illo termino; Ergo ut detur motus, necesse est quòd detur aliquis transitus per medium.

Responsum suprà implicare contradictionem motum continuum, non tamen per medium. Ex S. etiam Thoma cit. supponi posset hæc alia disparitas; quia in loco transeundo, sunt infinitæ partes potentiâ, quas omnes Angelus non potest tangere motu discreto, aliàs motu illo numerarentur omnes partes loci, consequenter numeraretur infinitum, quod numerari non potest: ne ergo hoc fiat in motu discreto debet pertransire Angelus ab extremo ad extremum, non pertranseundo aliquod medium. Jam autem hoc absurdum non sequetur, si pertranseat medium motus successivus: quia sicut loca media sunt infinita in potentia; ita & in motu continuo est accipere infinita quædam in potentia.

Quod attinet ad ipsam Rationem propositam, dici posset, quòd ad hoc ut dicatur motus, non sit necesse pertransire medium, sed sufficit habere terminum ad quem, seu motum esse, cùm antea fuerit in termino à quo; ita ut motum esse in quantum dicit possessionem loci, sit quies; & in quantum dicit primam occupationem spatii; dicatur instantaneus motus discretus.

OBJICIT 6. Arriaga. Quòd pro hoc motu neque stet ratio, nec auctoritas, improportionateque discurritur, ad ea, quæ sunt manifestè moventia se, quæ non moventur sine medio.

RESPONDETUR. Ratio unica in istis, quæ sunt possibilia est: Non implicat. Auctoritas etiam S. Thomæ citata est idem docentis in 1. d.37. q.1.a.2. & quodlib.1.q.3.a.2.

Quando autem adducit responsâ dæmonum in energumenis, fatentium se non posse talia, negari potest verum illos dixisse: Qui etiam adjurati non tenentur in omnibus materiis præcipuè impertinentibus respondere. Fortassis etjam hæc vis debita est nonnisi excellentissimis

spiritibus, qui fortassis localiter semper sunt inferno alligati.

Objicitur 7. Auctoritas S. Thom. hîc q. 53. a. 2. ad 2. negante, quòd possit se Angelus ita transferre ab extremo ad extremum sine medio, ut se potest cogitatio nostra transferre.

Respondetur. S. Thomam in corpore clarè esse pro nobis; loco autem quo in oppositum citatur, tantùm negat, quòd motu continuo, possit id Angelus facere; sicut continua cogitatione potest se transferre anima à Gallia in Syriam non cogitando de mari. Fortè etiam S. Tom. attendebat potiùs ad consequentiam quàm ad consequens, non licet enim argumentari à modo cogitationis, ad modum motûs.

Joannes à S. Thoma positivis instantiis illustrat Conclusionem. Quando Angelus sphæram locabilitatis suæ occupat, æquè primò se coextendit omnibus partibus loci: Idem facit anima in corpore: Corpus Christi in Eucharistia; Ergo etiam poterit spiritus transferre se ab extremo ad extremum, quin pertranseat medium. Rursus, format aliam instantiam, sed ex propriis principiis, quòd Angelus sit in loco per operationem. Commodior illa est instantia, quia Angelus potest suæ locabilitatis sphæram contrahere unico & indivisibili modo, quòd ostendit, non esse illum obligatum, ut transeat per partes intermedias. *Ex his*

Colliges, non esse hunc motum impossibilem. An autem de facto conveniat Angelis; est divinatio, nulla revelatione fulta.

Circa alia, Motum Angelorum concernentia.

Noto 1. Non posse Angelum moveri motu continuo ab uno extremo ad aliud, & tamen in instanti.

Ratio, quia & esset ille motus continuus, ut supponitur: & non esset; quia non haberet priùs & posteriùs, utpote instantaneus.

Noto 2. Posse Angelum moveri motu discreto, & tamen in instanti: Nomine autem motus discreti, venit motus, qui secernitur ab alio, eò quòd cum antecedenti vel consequenti, non habeat unitatem continuationis. Ratio notati, quia talis motus ab una parte non implicat; ex alia parte videmus, quid simile accidere debere in anima: Si enim in instanti non moveretur, ergo actu abscissa manu, deberet aliquantulum sistere in protensione sui extra corpus. Item deberet ita exire ex corpore in articulo mortis, ut sit in corpore, & simul extra corpus.

Dices cum Arriaga d. 17. n. 37. Ex hac sententia sequi intra unum instans fuisse acquisitas infinitas ubicationes: Nam quælibet fuit totalis ubicatio, & omnes eodem instanti acquisitæ: Nam si ampliùs durasset in acquisitione, jam fuisset quies, fuissetque motus non discretus, sed continuus; fuerunt enim infinitæ partes pertransitæ.

Respondetur. In sententia negante, ubi modale, non urget difficultas; quia nullo modo multiplicatur, ibi ubicatio entitativa. In sententia modalium non etiam convincit; quia ipsi non singulis partibus singulas ubicationes, sed successivis partibus, successivas ubicationes addunt; poteritque esse motus ille discretus sequens post discretum, sine hoc quòd tempus componatur ex instantibus, secundùm dicta suprà.

Noto 3. Licèt de ratione motus sit, ut id quod movetur, aliter se habeat nunc, quàm priùs; explicari tamen potest, quomodo in instanti possit moveri Angelus motu discreto. Nam licèt non sit possibile, ut in eodem instanti esset priùs & posterius; hoc ipso enim illud instans esset divisibile; nec in hoc sensu habet se Angelus nunc aliter quàm prius; potest tamen in eodem instanti habere se nunc aliter quàm prius, ratione termini, illo instanti acquisiti & ante illud instans non habiti. Quando autem ex S. Thom. adfertur, quòd omnes mutationes instantaneæ, sint termini motus successivi; sicut generatio est terminus alterationis; id verum est, de solis corporibus & materialibus.

De Es-

De Esse morali Angelorum.

De hoc Argumento multa præclara habet Suarez, à Lib. 5. consulatur aliqua ex eodem delibanda, & secundùm materiam enodanda.

DISPUTATIO IV.

De Gratia Angelorum, Peccato, & Pœna Dæmonum.

Omnia hæc simul colliguntur: quia longiorem tractationem tempus & materia hibet.

QUÆSTIO I.

De Gratia Angelorum & Merito.

Præmitto 1. *Angelos bonos indiguisse gratiâ, illamque de facto habuisse.* Ratio, quia um de facto meriti sint gloriam, debuit in illis ari principium meriti; quod non est aliud uàm gratia. Ad quod respexit Basilius L. de piritu S. cap. 16. *Sanctificatio non est absque Spiritu: non enim cœlorum virtutes, suapte naturâ, sanæ sunt.* Citat pro eadem sententia Suar. cit. 2. Dion. Cyrillum Hierosl. Damasc. Ambros. ug. Fulgent. Isid. Ansel. Bern.

Exinde tamen non sequitur, habuisse illos ratiam visionis, quamvis videatur id innuere ug. c. 4. in Gen. ad lit. c. 24. tribuit enim illis ognitionem creaturarum matutinam in vero, quam aliàs docuit haberi per visionem. Ordinariè etiam arguunt Auctores: quia si in graa visionis fuissent creati; nunquam fuissent in tatu viæ: quem illis tribuit Gelas. Nazian. Nisn. Prosper l. 1. de vita Contempl. c. 3. ubi ait; *oluntatis sanctorum Angelorum fuit, quòd malis ontè cadentibus, ipsi in sua dignitate manserint.* rriaga non est contentus hac ratione, eò quòd otuerint pro priori naturæ mereri & pro posteori præmiari. August. tribuit illis cognitioem matutinam: sed non nisi post vespertinam, t videre est in ipso Aug. Lib. 11. de Civ. c. 7. & 9.

Præmitto 2. *Quod attinet ad Angelos maos; quòd aliquando fuerint in gratia justificante sufcienter nec ex Script. nec ex ratione colligitur. Nihilominus sentiendum est quòd illam habuerint.* Est onclusio Suar. cit. c. 3. Locus enim ille Isaiæ 4. *Quomodo cecidisti Lucifer?* de Rege Babyloiæ literaliter intelligitur. Ezech. 28. *Tu signaulum similitudinis?* de Rege Tyri accipitur ad iteram. Locus ille Joan. 8. de diabolo quòd n veritate non steterit, non convincit: locus eim ille accipitur de veridicitate. Unde etiam tatim inibi Christus loquitur de mendacio: nomine autem veridicitatis, non venit gratia supernaturalis: ly etiam *non stetit* sumi potest pro non fuit, ut habetur ps. 1. *In via peccatorum non stetit*; hoc est, non fuit. Quando autem in Judæ Epist. dicuntur non servasse suum principatum; nomine principatus non venit gratia; sed sensus verborum erit, quòd majorem dignitatem appetierint; quàm suæ dignitati, naturaliter deberetur, nec conscendisse in cœlum.

Per rationem etiam id non constat; quia erat possibile ut pro primo instanti peccarent: verbumque illud simplicius accipietur; nempe diabolus ab initio peccat.

Cæterum dicta loca attendendo ad consensum Doctorum bene probant; quia saltem per accommodationem ab omnibus usurpatam, possunt illa loca sumi ad significandam gratiam: & si eam Adam habuit ex Trident. Sess. 5. idque ante peccatum, cur non idem dicendum de Angelis? Procedit autem Præmissum de gratia Sanctificante: nam necesse erat illos habere gratiam excitantem, prævenientem &c. propter necessitatem, ad posse operari bene; de quo alibi. Pro communi hac Doctrina sunt Auctoritates Gregorii Isid. Prosperi, Anselmi. Basil. Damasc. Nazian. Nisseni, adde Aug. L. 12. de Civit. c. 9. *& istam* (supple bonam voluntatem) *quis fecerat, nisi is, qui eos in bona voluntate, id est, in amore casto, quo illi adhærent, creavit, simul in eis condens naturam, & largiens gratiam.* Quando autem August. in oppositum citatur, quòd docuerit Angelos priùs fuisse informes, postea formatos; intelligendus est de formatione per gratiam visionis: poteritque salvari, quòd diabolus ab initio peccat, hoc est primò peccavit.

Præmitto 3. *Angelum habuisse fidem.* Ratio; Tum quia id suadent Auctoritates, quæ dicunt sine fide impossibile esse placere Deo: cùm ergo dæmones potuerint placere, & de facto placuerint Angeli, uterque debuerunt habere fidem. Tum, quia de Angelis bonis hoc adhuc magis urget: quia meruerunt actu supernaturali beatitudinem; actus autem supernaturalis, supponit fidem, saltem ampliori vocabulo, ut voluit Ripalda: de quo aliàs.

PRÆMITTO 4. *Cognovisse Angelos Dei Trinitatem & Vnitatem.* Rationem dat Arriaga, quia est hoc præcipuum caput Fidei. Idque docuit Thalassius L. 5. Bibliothecæ *tam Angelorum, quàm hominum sanctificatio & deificatio, est sanctæ consubstantialis Trinitatis cognitio.* Multò autem id certius est de Dei existentia propter Auctoritatem Pauli *accedentem ad Deum oportet credere, quod sit.*

PRÆMITTO 5. *In sententia quæ ponit peccatum Luciferi in appetentia unionis hypostaticæ: item in sententia quæ ponit decretum Incarnationis ex motivo capitis, per ordinem etiam ad Angelos; necesse est ponere quòd cognoverint dæmones etiam Incarnationem:* quia prædictæ sententiæ hoc ipsum respiciunt. Idem docet Rup. L. 8. in Joan. Bern. in Cantica serm. 17. c 22. innuitque Paulus ad Hebr. 2. *& cùm iterum introducit primogenitum in orbem terræ, dicit, & adorent eum omnes Angeli ejus*, quæ verba quamvis possint intelligi de Nativitate ejus; accommodari tamen poterunt, etiam ad illud tempus. Neque obstat quòd hoc mysterium appelletur absconditum à seculis in Deo, quia si verba ut sonant accipiantur, negabunt etiam Beatis notitiam hujus mysterii, contra quam ordinariè censeatur. Potest ergo hic locus accipi, de negatione cognitionis evidentis in via, & comprehensivæ in patria. Quamvis autem dicat Paulus, quòd per Ecclesiam etiam principatibus innotescat hoc mysterium, accipiendus quòd loquatur de aliquibus ejus fructibus specialibus; non autem de ipsa substantia: Quando scilicet videbant ab Ecclesia fructus illos positos in conversione Gentium, qua conversione positâ, experimentalem notitiam hauserunt illorum fructuum: quo etiam modo explicari debet Nissenus hom. 8. in Cant. & Cyrill. L. 2. in Joan. c. 3. & alii PP. Quando autem dicit Chrysost. *nobiscum didicisse Angelos quòd nesciebant*, non id eo sensu accipiendum est, quasi nihil scierint: aliàs post Incarnationem peractam, ante Evangelium scriptum à S. Joan. debuissent non noscere illam peractam: quod falsum est. Intelligi itaque hic locus debet de notitia experimentali, vel quoad aliquos effectus. Oppositum sentit Arriaga tueturque se per hoc, quia nullum est affirmandi fundamentum in PP. & Script. Ex alia parte sunt Locutiones Patrum in oppositum quas citat ipse Suar cap. 6. n. 7. innuitque Bern. hom. 1. in Missus est. Nulli beatorum Spirituum Deum antequàm Virgini, suum revelasse consilium, excepto duntaxat Archangelo Gabriele. Idem sentit Ambros. L. 1. in Lucæ c. 1. *quia non erat*, inquit, *facilè scire mysterium absconditum à seculis in Deo, quod nec superiores potestates scire potuerunt.* Hæ tamen Auctoritates ex dictis explicari possunt: præcipuè reflectendo ad hoc, quòd peccatum illorum versatum fuerit circa Verbum incarnatum.

DIFFICULTAS

An Angeli disposuerint se Motu supernaturali, ad Gratiam?

QUòd Angeli potuerint se disponere ad gratiam proprio motu, resolvitur in hæc principia: quia poterat illis ad hoc offerri concursus supernaturalis ad merendum, poteratque illi uti eodem concursu, in illo ipso instanti: hæc enim omnia compatiuntur se, intra idem instans, consequenter poterant & mereri: quia usus bonus oblati concursus meritorii, est meritum. Unde non implicabat contradictionem, ut simul & natura, & gratia, suas operationes poneret: nec implicabat duos illos ordines simul secum stare. Et sicut sol si esset rationalis, posset eodem instanti physico, & emanare lucem, simul cogitare se esse solem: ita Angeli eodem instanti physico, potuissent emanare suas passiones, & simul mereri; sufficiente ad hoc sola prioritate non physica, sed rationis: prioritate inquam conveniente naturalibus ad antecedendum supernaturalia. Unde consequenter dicitur, Angelos malos, primo instanti peccare potuisse, sed non peccasse, referendo negationem peccati, in gratiæ beneficium efficacis. Quando autem in oppositum citatur S. Thomas præcipuè ex q. 16. de malo a. 4. ad 3. Suarez dicit, eum in I. Parte retractasse sententiam, ut videre est hic q. 62. a. 2. ad 3. & art. 3. in sed contra, & q. 63. a. 5. ad 4. & a. 5. in corpore, ubi innuit, se olim nonnisi docuisse hanc sententiam

His de possibili notatis

DICENDUM est. *Probabilius esse quòd de facto disposuerint se Angeli proprio motu supernaturali ad gratiam Sanctificantem.* Est Suarii l. 5. c. 8. n. 4. citantis pro se D. Thomam Cajet. Ferrar. Malonium.

PROBATUR Conclusio. Quia de Justificatione Angelica ita discurrendum est nisi aliquid obsit, sicut discurrimus de nostra, cum, ratione utentes, justificamur: aliàs daretur ansa infinita comminiscendi pro arbitrio. Jam autem adulti per Trident. disponere se debent ad Justificationem proprio motu.

OBJICITUR 1. Patres insinuant Angelos in gratia fuisse creatos.

RESPONDETUR. Hoc quod est Deum Angelos in gratia creasse, nihil aliud significat, quàm quòd in primo instanti suæ creationis ea non caruerint: quæ propositio verificabitur, etiamsi ponatur, quòd se disposuerint ad eandem.

OBJICITUR 2. Melius est mereri gratiam de condigno, quàm de congruo; mereri gratiam de condigno supponit gratiam: Ergo illam habuerunt Angeli, & non ex dispositione propriorum meritorum.

RESPONDETUR. Transito Antecedente nego

nego Conf. Ratio, quia nullum est fundamentum, quòd omnis dignissimus modus merendi, concedendus sit Angelis.

DIXI Transito Ant. Quia mereri gratiam de condigno, supposito quòd fuerit etiam acquisita ex propria supernaturali dispositione, meliùs est, quàm caruisse illâ dispositione: nam & fit conjunctio duarum perfectionum, supponiturque quòd etiam sit bonum, non omnem perfectionem ab extrinseco accipere, sed etiam esse sibi suæ perfectionis causam.

OBJICITUR 3. Christo Domino gratia non est data propter merita, cùm tamen si hoc fuisset, honorificentius illi, commodè potuisset Deus eam dare, post prævisa bona opera: Neque obstat quòd hæc gratia debita fuerit ratione unionis: Nam etiam ratione unionis debebatur gloria corporis, & tamen Deus dedit illam propter opera.

RESPONDET Suar. quòd adhuc etiam in hac instantia, salvetur hoc principium, quòd sit honorificentius per propriam dispositionem, vel ex se gratiâ adjuto, habere gratiam: quia illa etiam gratia Christo collata, erat quasi passio emanata à gratia unionis; & ita habuit illam à se, nobiliori modo. Deinde responderi potest, quòd Antecedens procedere possit vel de gratia unionis, vel de gratia gratum faciente. Primam gratiam non potuit mereri Christus, quia non cadit sub meritum: & quia deberet ante illam supponi cum persona: quæ persona vel foret creata, vel increata: Si increata, ergo supponeretur habere sibi unitam illam personam, antequam supponeretur habere: cùm nonnisi post merita supponatur esse terminatus illâ persona; non etiam posset supponi persona creata, quia hanc fides illi negat; & tamen deberet præsupponi cum aliqua; quia actiones sunt suppositorum. Quod longè magis urget in sententia indistinguente entitativè subsistentiam; Nam in hac sententia non posset supponi cum sola natura, principiante illas actiones. Quod si res sit de gratia gratum faciente, si illam jam terminata natura personâ Verbi non haberet, non haberet aliquid ex primariis suis bonis, vel aliunde illam haberet, quàm ex exigentiâ suâ intrinsecâ; quod est insigne quoddam malum, gratiæ unionis: ad eum planè modum, quo malum esset materiæ, non ex se emanare quantitatem, sed aliunde illam habere; nihil autem simile sequitur, si dicantur Angeli, se disponere, propriis supernaturalibus meritis ad gratiam; hinc si ex gratia unionis promanet gratia sanctificans, adhuc verum erit dicere, quòd quodammodo Christus est sibi principium & Auctor gratiæ, quæ est, gratiæ unionis, tanquam passio debita. Nullo autem modo Angelus esset sibi quodammodo Auctor hujus perfectionis, quæ est gratia, si propriis supernaturalibus meritis, ad illam se non disponeret.

Quando autem addit Arriaga, quòd magis in hoc appareat liberalitas Dei, & magis ostendatur artificis potentia, quando ipse per se & immediatè ornat & perficit opus suum, quàm si ipsum opus, ut sic dicam, sibi procuret ornatum, quod inquam addit, non convincit. Quia major esset liberalitas si sine ullo merito, dedisset illis Deus gloriam, & tamen dicuntur meriri eandem. Negari etiam potest, majorem esse exinde artificis gloriam, quia non est major horologiopægi gloria, quia reparare potest horologium, quàm esset, si daret vim ipsi horologio instruendi se, rotandi, & in statum perfectum deducendi: Nam habebit gloriam non solùm ex eo, quòd ipse possit facere; sed etiam quòd fecerit alium, idem potentem facere.

DIFFICULTAS II.

De Mensura collatæ primæ gratiæ Angelis?

SUpponunt Theologi, quòd non omnibus Angelis, æqualis gratia sit data, etiam pro primo sui esse instanti, hujus persuasionis tale ponit fundamentum Suar. L. 5. c. 10. quia sancti Angeli non sunt æquales in gloria: id enim videtur innuere Script. ut dum Raphaël appellat se unum ex septem qui stant ante Dominum: dum dicitur; Michaël unus ex primis Principibus. Et sicut sancti homines, differunt in gloria sicut stella à stella, ita & Angeli: debuerunt ergo etiam esse inæquales in sanctitate, & meritis: gradus enim gloriæ respondet merito; Ergo & in primo instanti viæ fuerunt inæquales in gratia: sicut enim inæqualitas quam Angeli habent in gloria, fuit ex primaria intentione & prædestinatione Dei: ita verisimile est inchoâsse Deum illam sanctificationem, cum varietate proportionata illi termino.

Hoc fundamentum in quantùm respicit sensum communem DD. bonum est; cæterum uno convincit. Nam inprimis prima propositio non evidenter deducitur ex Script. Primitas enim illa & Principatus bene possunt explicari de excellentia naturali, officio & similia. Inæqualitas etiam hominum in gloria, non probat inæqualitatem Angelorum: quia nec è converso inæqualitas Angelorum in prima gratia, probat inæqualitatem hominum, in gratia, vi Baptismi collata. Secunda propositio vera est, sed verificatur ratione inæqualium meritorum. Tertia non convincit; Nam etiam in nobis inæqualitas in gloria oritur ex prædestinatione Dei; neque tamen verisimile est quòd Deus sanctificationem nostram, cum eadem varietate inchoârit. Et licèt quidem Congruentiæ non debeant de facili rejici, id intelligendum est cæteris paribus: Nam si assumant principium quod retorsione in eadem materia solvetur, talis Congruentia titulum Congruentiæ non meretur.

Porro circa titulum Quæstionis, in hoc est Difficultas: An secundùm proportionem naturæ ad naturam, fuerit servata proportio in collatione majoris vel minoris gratiæ.

Dicendum est. *Secundùm proportionem naturæ ad naturam, fuisse collatam gratiam Angelis.* Non est hic Conclusionis sensus, quasi meritum fuerit, vel condignitas, in natura, ad aliquid supernaturale, sed est iste sensus: quòd liberè Deus assumpserit sibi prædictam mensuram. Est Conclusio S. Thomæ, Magistri, & aliorum, quos sequitur cit. Suarez, licèt censeat non esse ita certam, quin oppositum negari debeat ullo modo contigisse. Arriaga autem d. 20. n. 45. docet, pro utraque parte suspendendum esse assensum. Procedit autem Resolutio hujus puncti ex suppositione distinctionis specificæ Angelorum.

Probatur Conclusio unica Ratione. Quia scil. id ex una parte non implicat: ex alia parte ita factum esse, suadet Auctoritas Doctorum.

I. Auctoritas est Basil. L. de Spiritu S. c. 16. *Cœlorum virtutes non suapte natura sanctæ sunt, sed juxta proportionem, quâ se invicem superant, à Spiritu, habent sanctificationis mensuram.* Quæ unius Auctoritas fulta aliorum favente phrasi, fundat judicium probabile, circa quæstionem de facto.

II. Auctoritas est Damasc. L. 2. c. 5. *Per Sancti Spiritus sanctificationem* (supple Angeli) *omnes perfectionis numeros acceperunt; ita tamen ut pro sua quisque dignitate & classe, luminis, gratiæque participes sint.* Dicit autem hæc Damasc. ex suppositione distinctionis specificæ Angelorum: quia aliàs de illa dubitat.

III. Auctoritas est Dionysii L. de Cœl. Hier. c. 7. ubi ait; *Meritò prima illa cœlestis functio ab altissimis spiritibus agitur, cùm sit ordo omnibus celsior atque sacratior.*

Neque valet si dicas cum Arriaga. Locum hunc explicari posse de differentia ordinum, ad quem evecti sunt: hoc enim arbitrariè assumitur. Deinde ipsa evectio non potest referri in altius officium, & ordinem; hoc enim esset idem per idem explicare. Ergo debet referri in ipsam conditionem naturæ, cùm tamen evectioni, respondeat sanctitas adeoque & naturæ. Denique quia expressè meminit Dion. sacrationis seu sanctitatis. Et certè si verum est, quia quò aliquis dignior officio, eò major est illius sanctitas: & si verum est, quò dignior officio est, eò dignior naturâ, prudenter inferetur quòd proportio collatæ gratiæ, secuta sit proportionem dignitatis naturæ.

Objicit 1. Arriaga. Ut appareat, Deum id non ex necessitate aut ex debito facere, sed liberaliter congruebat, ne hanc proportionem servaret: ad eum modum quo vocatis in vineam dedit tantum uni quantum & aliis: Ita ut etiam hic possit dicere; An oculus tuus nequã est &c.

Respondetur. Concedendo etiam pro opposita parte dari Congruentias: quia etiam opposita pars, non est improbabilis; sed negamus illas esse convictivas: hæc enim quæ adferuntur, multum probat; probaret enim debuisse alicui Angelo vel aliquibus, non dari gratiam ne videretur generi illorum debita; probat etiam multum; quia probat debuisse dari gratiam æqualem omnibus Angelis; sicut in vinea, æqualis denarius, singulis est datus.

Quando autem urget non dari majorem gratiam hominibus, quò meliorem habent indolem, id non convincit; quia ab uno facto libero, non tenet Consequentia ad aliud, si aliunde ad hoc, non urgeat necessitas. Et si pro una parte sint locutiones Patrum, non sint pro alia. Per quod etiam responderi debet, cur hominibus melius beandis, non detur omnibus major gratia.

Objicit sibi 2. Suarez; Inferius non potest esse mensura superioris, natura autem est inferior, quàm gratia.

Respondetur. Inferius non posse esse mensuram necessariam & obligativam ad collationem superioris; potest tamen esse mensura ad placitum, & ex voluntate conferentis. Sicut enim ex voluntate confert gratiam; Ita ex voluntate potest assumere hanc potius, quàm illam mensuram.

Objicit sibi 3. idem. Sequeretur in primo instanti creationis, Luciferum cæteris Angelis fuisse sanctiorem, quod videtur absurdum, cur enim Deus illum in sanctitate cæteris præferret, quem sciebat non fuisse in gloria, cum iis collocandum.

Respondetur. Sicut non est absurdum, quòd aliqui homines sanctissimi fuerunt ante instans mortis, commisso tamen peccato damnati sunt: Sic nec in præsenti ullum est absurdum: non desunt enim Deo admirabiles suorum judiciorum rationes.

Objicit 4. Idem. Non est major data gratia, secundùm proportionem naturalium dilectionum quas elicuerunt Angeli: Ergo neque est data, secundùm proportionem dignitatis naturarum. Supponit hoc argumentum, quòd quò dignior fuit natura Angelica, eò etiam major fuit dignitas dilectionis naturalis.

Respondetur. Potuisse hanc proportionem pro mensura adhiberi, non quod tunc illæ actiones habituræ essent formalitatem meriti, sed nonnisi præcisam rationem mensuræ, liberè acceptæ: De facto tamen non esse assumptam hanc mensuram: quia illius non meminerunt Patres.

Quærit loco citato Arriaga, posito quòd perfectioribus Angelis data sit gratia major, an etiam melius, sint illi cooperati gratiæ? Sed affirmativè sentiendum est, quia quamvis nulla sit pro hoc clara auctoritas, deduci tamen ex eo potest, quòd Deus majorem gratiam perfectioribus

Ange-

ngelis dedit, ideò ut impleret in prædestinatis am voluntatē, de illis promovendis, ad majo- m gloriā, quæ intentio vacillasset, si magis co- perati non fuissent auxiliis gratiæ, perfectiores ngeli: quia jam perfectiores habuissent minus eritum, consequenter & gloriam. Hinc cùm eus non omnes adultos æquali muneraturus gloriâ, nec providet de auxiliis æqualibus, ltem in ratione doni. Quanquam ex com- unibus nostrorum principiis, quamvis fuisset ngelis collata eadem in entitate gratia, potuis- t adhuc esse in ipsis actionibus illorum major el minor inæqualitas.

OBJICITUR 5. Per Conclusionem antece- entem probabile est disposuisse se Angelos ad imam infusionem gratiæ merito supernatura- , ergo illud erat mensura dandæ gratiæ, ergo on dignitas naturæ.

RESPONDETUR. Posse præsentem resolu- onem procedere, inprimis ex suppositione sen- entiæ, quod se non disposuerint ad gratiam, uæ etiam est probabilis. Rursus potest pro- edere non de gratia sanctificante, sed de ipsis uxiliis quòd majora & uberiora, perfectioribus ngelis sint data, secundùm perfectionem na- uræ, minora inferioribus, quamvis ut dixi, id on sit necessarium omnino.

NOTO autem, quòd in secundo instanti viæ conferendis auxiliis ostenderit Deus inæqua- tatem: Luciferum enim unum è primis, si non mnium primum reliquit peccare; cùm tamen nfimo fortassis Angelo, donaverit auxilium ongruum. Sed conclusio procedit de Ange- s bonis, quos congruebat esse in gratia inæqua- es; cùm gloria etiam futuri essent inæquales: ut a Deus procederet secundum suum proposi- um glorificandi Angelos.

DIFFICULTAS III.

De præcedentia Meriti ante Beatitudinem.

PRÆMITTO 1. *Id quod solet ordinariè doceri: distingui scilicet instans Angelicum ab instanti emporis.* Instans Angelicum vocatur duratio ertæ operationis Angelicæ. Instans autem emporis, est indivisibile ejusdem. Arriaga d. o. n. 57. non determinat instantia Angelica per perationem ipsorum, eò quòd dicat esse hanc egulam valde incertam; & expressè Scotus & Gabriel apud Suarez l. 5. c. 12. n. 5. docent, quod potuerint Angeli varios actus non tantùm si- mul, sed etiam unum post alium exercere, & ta- men hoc totum vocari secundum instans, vel se- cunda morula. Quia tamen hæc quæstio est de voce, cum pluribus loquendum erit; poterit- que istud instans Angelicum, mensurari opera- tione una, & quidem non una arithmeticè, sed per aliquam attributionem, ita ut plures opera- tiones, propter attributionem, in unum instans Angelicum colligantur v. g. Locutio Luciferi ad malos; Michaëlis ad bonos, illorum instiga- tio, horum consultatio, illorum consensus ad malum, horum ad bonum &c.

PRÆMITTO 2. *Quid, & quot sint hæc instan- tia?* Illa sic numerat cit. Suar. n. 13. Primum in- stans viæ Angelicæ complectebatur notitiam supernaturalem Dei unius & remuneratoris. Secundum complectebatur propositionem il- lius objecti, circa quod debuerunt mereri vel demereri, in eodem instanti fuit instigatio à ca- pitibus, mutua collatio, tandemque consensus bono vel malo. Tertium instans complecteba- tur decretum Dei illos damnans hos præmians, hujusque tertii instantis meminit nonnisi L. 6. c. 3. n. 5. Sed Cajetanus & Ferrariensis in eodem instanti ponunt viam & terminum Angelorum, consequenter pro bonis non nisi duas morulas, tres pro malis. Sed non apparet ratio, cur pa- rificari quoad morulas non debeant. Totum autem hoc tempus, dicit Arriaga, se non vere- ri dicere, ut extendatur ad unum quadrantem horæ.

PRÆMITTO 3. *Omninò esse necessarium & malos in via & bonos fuisse.* Quia aliàs boni de- buissent mereri in statu beatitudinis, & mali in statu damnationis, quod negatur à PP.

Ex occasione hujus præmissi disputari potest; An sit possibile ut in statu Beatitudinis creati Angeli, simul pro priori naturæ mereantur bea- titudinem.

DICENDUM est. *Possibile esse, ut Angeli (idem judicium de aliis rationalibus creaturis) eodem in- stanti & meruerint beatitudinem & receperint.* Supponit Suarez Conclusionem apud Arriag. expressè id docentem d. 20. n. 52. cum Martinon d. 43. n. 7. contra Molina, Tannerum, & alios.

PROBATUR 1. Quia id non implicat Con- tradictionem.

PROBATUR 2. Possibile est eodem instanti recipere gratiam & eandem mereri: Ergo idem dicendum de Beatitudine.

PROBATUR 3. Quia si id implicaret, vel im- plicaret ex eo, quòd in eodem instanti, ista duo perficerentur: vel ex eo quod Beatitudo non stet cum merito: vel ex aliquo alio principio: sed nihil horum est: Non primum, quia in eo- dem instanti possunt adhuc condistingui duo instantia naturæ, cur ergo pro priori naturæ in- stanti, non potuerint mereri, pro posteriori ha- bere beatitudinem. Non officit etiam secun- dum, quia de facto Christus habuit visionem beatam, & tamen aliis merebatur, & sibi etiam aliqua, licèt non augmentum gloriæ expressè- que docet Arriaga d. 21. a. n. 7. quod quidem congruat ex justissima Dei dispositione, ne beati mereantur augmentum gloriæ, absolutè tamen id non repugnat: Nam beatitudo ad multa ope- ra potest relinquere libertatem. Non etiam officit aliquid aliud: quid enim illud?

OBJI-

Objicitur 1. Illis bonis operibus prælucere debuisset fides, hæc autem repugnat cum visione.

Respondet Martinon, quod tali merito non præluceret fides: hæc enim non stat cum visione: sed quod præluceret alia cognitio evidens, qualem Christus habuit, quando merebatur. Additque Arriaga, non constare quòd Angeli non habuerint de facto cognitionem supernaturalem, præter fidem. Deinde licèt eo casu non potuerint mereri beatitudinem actu fidei ejusdem speciei circa essentiam Dei, & personas, potuerunt tamen mereri fide, circa alias veritates: Suppono enim, quod alîus speciei fides, possit dari in Beatis.

Objicitur 2. Ad meritum requiritur libertas: libertas dicit potentiam ad peccandum: hanc autem potentiam excludit visio: Ergo excludit etiam libertatem: Ergo etiam potentiam ad merendum.

Respondet Martinon tale meritum non potuisse proficisci à voluntate, cum potestate: libera ad operandum: voluntas enim non est libera ad peccandum, eo instanti, quo exstinguitur libertas ad peccandum: quod enim exstinguitur, non est eo instanti, quo exstinguitur: jam autem visione extinguitur libertas ad peccandum. Sed Arriaga aliter respondet, docetque nonnisi pro sequenti instanti à visione tolli libertatem ad peccandum. Nec probat Minorem Martinon, immeritoque supponit quòd ita se habeat visio ad non peccandum, sicut habere videndi facultatem cum esse cæco: quia esse cæcum est mera privatio: Jam autem in visione non esse liberum ad peccandum, non est mera negatio. *Hinc aliter*

Respondetur Argumento, supponendo ex alibi dictis, peccatum & visionem de potentiâ absolutâ stare secum posse, licèt non esset tunc in illa visione formalitas status omni miseria carentis; magna enim miseria est, posse in peccatum prolabi. Consequenter ex hoc principio dicetur, posse de absolutâ potentiâ stare meritum cum visione; quia etiam stare potest peccatum. Deinde, quamvis libertas ad peccandum non staret cum visione, posset tamen dari de facto libertas sufficiens ad meritum: quia Christo non est data libertas ad peccandum & non peccandum, & tamen data est libertas ad merendum. Immo de facto habent libertatem ad hoc potius, quàm illud honestum volendum: Cur ergo hac libertate uti non potuissent, Deo illam acceptante, in meritum.

Inquirit Martinon: An posset Deus cum aliquo pacisci, ut eodem instanti, quo actum charitatis eliceret, gratiam ipsi infunderet: ipsum in eadem perpetuò confirmando, ita ut eâ suppositione factâ, non possit ille nec pro eo instanti, nec imposterum peccare. Nunquid hæc impotentia non esset effectus voluntatis liberè non peccantis, sed amantis, cùm posset non amare.

Respondetque Mart. id non posse fieri. Rationemque dat, quia & haberet tunc libertatem peccandi & non peccandi, & non haberet: haberet quidem quia liberè amaret: non haberet autem, quia haberet confirmationem in gratia, quæ hanc libertatem aufert. De confirmatis in gratia consulantur dicta in prima parte Dis. 5. n. 212.

QUÆSTIO II.

De Custodibus Angelis.

Angelum habere denominationem Custodis, est moralitas quædam; non est enim quid physice superadditum, licèt rationem Custodis exerceat per multas actiones physicas. Ad eum planè modum quo Regalitas moralis est, licèt multis actionibus physicis exerceatur.

Nihil hîc Scholasticè discutiendum est. Aliqua ad eruditionem Theologicam perstringenda, addendaque iis quæ suprà erant annotata d. 1. q. 4. Fusior hujus rei tractatio petatur ab aliis ut à Suar. L. 6. à c. 17. Vasq. d. 244. Arriaga d. 22. s. 8. Tannero d. 5. q. 6. d. 8. Martinon d. 43. s. 10.

Deus visibilem hunc mundum per Angelos administrat, ita S. Thom. 3. contra gentes c. 78. Quamvis enim omnium habeat providentiam inquit Suar. nihilominus executionem hujus providentiæ, quam gubernationem vocamus, non vult solus immediatè efficere; volens creaturis non tantum esse, sed aliquibus etiam vim gubernandi communicare: hoc significavit Aug. Lib. 83. quæst. q. 79. *Vnaquæque* inquit *res visibilis in hoc mundo habet potestatem Angelicam sibi præpositam.*

Quòd homines viatores habeant Angelos custodes de fide est, inquit Suar. n. 6. Fundatur in illo psalmi; *Quoniam Angelis suis mandavit de te.* Et licet hunc Ps. specialiter de Christo exponat Aug. Beda. Ambros. Universaliter tamen de Justis illum intelligunt Basil. Theod. Bern. Hier. Chrys. Ansel. S. Thomas, quod etiam ipsum initium psalmi ostendit universaliter enuntians; Qui habitat in adjutorio &c. Eundem articulum probat illud Matth. 18. *Videte ne contemnatis unum ex pusillis istis.*

Sed habentné singuli suos, ita ut hoc sit de fide? Affirmat Suar. Mol. Tann. non esse de fide: Sed tamen docent negari non posse sine ingenti temeritate, ac ferè errore. Probantque Auctoritate Basil. Bedæ. Isid. Bern. Anselmi. Nisseni. Chrys. Theod. Justini, Athan. Eusebii. Clementis Alex. Orig. in particulari citatur Locus Hier. in prædicta verba Matth. 18. ex quo loco colligit, magnam esse dignitatem animarum, ut unaquæque ab ortu nativitatis habeat in custodia sui Angelum delegatum.

Cust-

Custoditne unus Angelus plures homines?)e hoc dixi aliàs. Annoto locum Anastasii, Nisseni q. 61. in Script. *Priùs* inquit *pro numero ;entium erant Angeli, nunc etiam non pro numero entium sed pro fidelium.* Ubi videtur duo innuere. Olim Angelum plures homines custodisse. Deinde nonnisi fidelibus sigillatim eos ari. Quod successivè unus plures custodiat do- iit Magister, ante illum Justinus in ultimò qq.).q.30. Dubiumq; putat Arriaga n. 46. Sed oppositum dicit probabilius Suar. cum communi. acilè tamen conveniunt, quòd unus simul plu- s non custodiat: quia aliâs deberet esse in plu- ous locis, si unus ex clientibus sit Polonus, al- r Chinensis. Si supponatur non habere tam agnam locabilitatis sphæram, sed si hæc illi oncedatur, convinci intentum non poterit. liqui inclinante Origene solis prædestinatis ibuerunt Angelos. Alii nonnisi Justis illos tri- iunt, sive salvandi, sive damnandi sint. Talis it Dydimus, Evagrius, significatq; Basil. Hila- is, Chrys. Cyrillus, Origenes. Sed omnibus e- am non Baptisatis dari eosdem, imò dandum Antichristo docet S. Thom. q. 113. a. 4. ad 3. icet Altisiodorensis neget Custodem Anti- iristo. Ratio communis persuasionis: Nam e- am infideles non distinguuntur auxiliis Dei fficientibus, neque providentiâ ad sufficientiã ertinente; sub quâ custodiâ Angelorum com- ehenditur inquit Suarez. Patres autem qui periuntur asserentes ab Angelis deseri pecca- res: hoc tantùm significant, quòd exercitium ecialis custodiæ interdum remittant. Licet S. homas ut dictum sup. non tribuat Angelos in- nti, nisi extra uterum exeunti; Oppositum ni- lominus sentit Anselmus in Elucid. *Unaquæque,* quit, *animæ dum in corpus immittitur, Angelo mmittitur.* Anselmo consentiendum esse pro- ıbilius judicat Suar. Arriaga n. 51. Ratio, quia iam in utero incipit jam esse viator.

Habueruntne Adam & Eva ante peccatum ngelorum custodiam? Negat. Gregor. Nisse- ıs L. de vita Moysi. *Verus sermo ad nos usque scendit quo creditur posteaquam in peccatum natu- nostra prolapsa est, non omnino à clementia Divi- neglectam, sed aliquem Angelum adminiculum cu- sque constitutum esse.* Oppositum sentit S. Th. iia sicubi illic indigebant Angelo, indigebant iim in illo statu peculiari protectione.

Quòd Christus non habuerit proprium An- :lum custodem, docet S. Th. Bonav. Altisio- ɔr. Alens. habuisse tamen multos, quibus ut inistris utebatur: quod significat etiam ascen- s & descensus Angelorum supra Christum: em, quòd dicantur venisse ad ministrandum :idemque sentiunt Cyrill. & Chrys. De bea- ssima Virgine consentiunt omnes, quòd ha- ierit Custodem, de quo non esse dubitandum icit Suar. c. 17. n. 21. citans Bern. Ep. 77. Ra- onemque disparitatis hanc dat, quia de Christo Domino est alia ratio propter absolutam peccandi impotentiam, & propter summam suæ voluntatis potestatem cum perfectissima omnium rerum & occasionum seu futurorum eventuum præscientia.

Ut verum tamen fatear, sunt in oppositum congruentiæ, quæ plures illi Angelos attribuunt sine ulla specialitate custodiæ, sed obsequii & conversationis.

Prima Congruentia est ab Auctoritate. Tostatus enim in Matth. 18. q. 60. docet, Virginem beatissimam duplicem Angelum habuisse, unum tanquam privatam personam, & alium tanquam Matrem Dei. Sed additum ejusdem Doctrinæ non placet, quòd scilicet illum secundum habuerit nonnisi eo usque quo exercuit officium Matris: Sed moralitas Matris semper in illa mansit; consequenter & adfuit titulo illo alter Angelus. Arriaga cit. n. 53. favet. De beatissima Virgine, inquit, est meo judicio certum habuisse multos, cum quibus familiariter ageret. Adscribo alias Auctoritates, quas ad hoc institutum ponit Christoph. de Vega noster in Theol. Mariana nostram sententiam defendens n. 15. Ex quibus est Franc. Maro. cit. à Pelbarto tom. 2. aurei Rosar. verbo Angelus, Negans B. V. Angelum Custodem habuisse, indicatque Odon Cameracensis in Expos. Canticorum, ubi ait; Custode Spiritu S. sine omni culpa vixit Deipara: indicantque locutiones Patrum plures illi Angelos in obsequium tribuentes. Sicut Georgius Nicomediensis? Orat. de Oblatione Deiparæ; *Oportebat non unum solum inservire Angelum, sed decies millia eam stipare.* Dion. Carthus. in Cant. art. 12. *Hanc igitur cultissimam omniũ creaturarum statim ut in utero Matris suæ concepta est Deus Trinitas Angelis sanctis custodiendam commisit.* Bern. in Serm. qui inscribitur Laus Mariæ. *Sed & innumerabilem,* inquit, *beatorum Spirituum militiam ad ministerium tantæ Principis delegatam nullatenus ambigimus.* Fulbertus Carnotensis Serm. de Virg. Nat. *quanta putamus provisio Angelorum &c. nulli profectò dubium est quòd circa eam etiam tunc omnis frequentia cœlestium agminum invigilabat: utpote quam supra se exaltandam minimè ambigebant.*

Damasc. Orat. I. de Nat. MARIÆ. *Nunc autem cœlestium virtutum copiosissimum agmen habet Ecclesia Dei genitricem nobiscum laudantium, miraculorum abyssum, illam quæ non ministrum Angelum accepit, sed illum magni consilii Angelum.* Bernardus, aliique qui in oppositum citantur, eo sensu possunt accipi, quod scil. habuerit aliquem Angelum cum quo specialiter communicaret: eum appellat prædictus Vega munus famuli à secretis obeuntem.

2. Congruentia est; quia cogitabilis est aliquis specialissimus status gratiæ in quo non egeret purus homo specialis Angeli custodiâ, qui status dignus quidem esset, & excellens, sed non

ſuperans ſtatum Matris Dei: Ergo de Matre Dei idem dicendum.

3. Congruentia, quia Cuſtodia eſt actus majoritatis & præſidentiæ cujusdam ſupra clientem: jam autem majoritas hæc excepta dignitate entitativa, quâ etiam naturam humanam Chriſti ſuperant Angeli, nulli Angelo reſpectu Beatiſſimæ tribui debet; præcipuè ſuppoſitâ ſententiâ quæ docet in inſtanti Conceptionis plus graduum gratiæ illam habuiſſe, quàm quivis SS. Angelorum.

4. Congruentia, quia pia eſt ſententia, quæ tribuit Beatiſſimæ titulo Maternitatis dominium in omnes res creatas: hinc congruebat, ne ex cliente redderetur domina, & ex ſubdita Princeps.

5. Congruentia, quia in oppoſitum Ratio non concludit. Concedo quidem non fuiſſe tantam incapacitatem peccandi in Matre Dei, quantam in Chriſto; nihilominus erat tanta, quæ non apparet, cur indigeret ſpeciali cuſtodiâ. Concedo quòd non habuerit ſuæ voluntatis poteſtatem ſupremam; habuit tamen magnam, & cur non talem quæ non indigeret ſpeciali cuſtode? Concedo non habuiſſe illam præſcientiam omnium eventuum & occaſionum; habuit tamen magnam naturalem & ſupernaturalem prudentiam, providentiamque Dei circa ſe, obſequiumque Angelorum. Hæc ſine præjudicio aliorum.

Quòd Regna habeant ſuos Cuſtodes dixi ſupra. Sed Suar. tribuit etiam ſpecialem Angelum exercitibus præſertim fidelium, & qui cauſam Dei agunt. Unde & Script. meminit Joſue 5. Principis exercitus Domini. Dari eosdem ſingulis Epiſcopatibus docet Origenes, Hier. Aug. allegaturque locus Apoc. 3. de Angelo v. g. Smyrnæ &c. Nazian. Hilar. Iſid. Beda ſpeciales Angelos tribuunt civitatibus & Eccleſiis, & Tann. etiam Communitatibus n. 27. putatque de hoc non eſſe dubitandum Suarez. Pontificibus, Regibus, Prælatis, Principibus tribuit Suar. ſpecialem Angelum; ita ut ſit inferior ſecundùm quòd ille eſt privata perſona, ſuperior in quantum eſt publica. Colligiturque id, ex illo Actor. de Ang. Petri. Sed Arriaga dicit pium eſſe id credere, ſed non neceſſarium.

Quod ex quacunque Hierarchia Angelorum ſaltem extraordinariè ad homines externa miſſione mittantur, cenſet Alenſis, Scot. Durand. Argent. Gabr. Molina. Valent. Fundaturque in illo ad Hebr. *omnes ſunt adminiſtratorii Spiritus.* Alii hoc tribuunt nonniſi Angelis cum S. Thom. Cajet. Albert. Bonav. Richardo, Ægidio, Capreolo innitentibus Auctoritati Dion. & Gregorii docentium ſuperiora agmina ab infimis nunquam recedere.

Finitur Cuſtodia morte: oppoſitum ſentit Juſt. apud Suarez & Tan. probabileque videtur iisdem quod in purgatorio non deſerant, & ad Cœlum deducant; quod ex Patribus probat Suarez l. 9. c. 19.

QUÆSTIO III.

De Peccatis Angelorum.

PRÆMITTO I. *An potuerint Angeli creari impeccabiles eſſentialiter*, pendet ex hoc principio; An implicet talis creatura; de qua quæſtione ex accidenti quidem, ſufficienter tamen informant ea, quæ dicta ſunt de ſupernaturalitate Viſionis.

Sed quæri inſuper poſſet ex occaſione ab Arriaga data hîc d. 27. n. 5. An ſit poſſibilis creatura naturâ ſuâ determinata ad malum moraliter? conſequenter: An poſſit fieri talis Angelus? Sed Negativa tenenda eſt. Ratio eſt, quia ſi eſſet eſſentialiter determinata illa creatura ad amandum nonniſi malum moraliter, & non eſſet determinata: eſſet quidem ut ſupponitur; non eſſet autem, quia vel eſſet determinata ad amandum malum moraliter, vel ſub formalitate mali moraliter, vel ſub formalitate boni moraliter incluſi in malo moraliter: neutrum dici poteſt in hac ſententia. Non primum, quia implicat, ut voluntas, amet malum quà tale. Et ſicut impoſſibile eſt alias potentias ferri extra ſuum objectum, ad quod tendere natæ ſunt; ſic nec erit poſſibile, ut cùm nata ſit tendere in bonum voluntas, tendat, & non in bonum. Quod ſi tendat in illud malum moraliter ſub formalitate boni; Ergo & erit eſſentialiter determinata ad ſequendum malum moraliter, & non erit, ut ſupponitur: non erit autem, quia bonum ſub ratione boni, non eſt malum moraliter: in multis enim reperitur ratio boni, ubi non reperitur ratio mali moraliter. Et ſicut quamvis guſtabile ſit tactile: quia tamen guſtus non fertur in tactile quà tale, ſed in guſtabile, fit ut guſtus non dicatur determinatus eſſentialiter ad tactile, ſed ad guſtabile. Ergo etiam dicendum erit, quòd illa potentia non ſit determinata eſſentialiter ad malum moraliter, ſed potiùs ad bonum, reſpectu cujus, materialiter ſe habet ratio mali moralis. Tum, quia ſi tendit in malum moraliter ſub ratione boni, ſi hanc rationem reperiat in aliquo honeſto moraliter, adhuc illam rationem appetet; quia etiam in illo objecto, inveniet ſuum formale. Tum, quia nullum eſt malum morale ejusmodi, quod determinet ſibi tale delectabile, vel tale utile, ut illud delectabile vel utile, non poſſit reperiri in aliquo honeſto, ut reflexio docebit: Ergo poterit etiam honeſte ſequi illud voluntas.

RESPONDET Arriaga, quod illud malum moraliter non ſit quidem futurum tanquam ſpecificativum motivum, ſit tamen futurum tanquam conditio ſine qua non.

Con-

CONTRA. Conditio illa sine quâ non, vel ſt conditio sine quâ non, sub formalitate mali, el sub formalitate boni; redibitque Argumenım suprà factum. Deinde illud malum moaliter & esset conditio sine quâ non, & non es-:t; esset quidem ut supponitur: non esset au-:em, quia illud non potest esse conditio sine quâ on operandi alicujus potentiæ, quod contraicit rationi ejus formali specificativæ, quæ ab la intenditur: Nam & intenderetur ab illa, reuireretur que, & non requireretur: requirereır quidem ut supponitur: non requireretur utem, quia ejus oppositum, bonum intentum, xcludit exigentiam mali. Et sicut intellectus on potest tanquam conditionem sine quâ non xigere falsum, nec oculus tenebras, quia intelectus respicit verum, & oculus deposcit lucem. rgo & voluntas attendens ad bonum, non poest pro conditione sine quâ non, respicere maım moraliter quà tale.

PRÆMITTO 2. *Verum esse illud proloquium, mnis peccans ignorans.* Veritas ejus hîc esset xaminanda, sed id factum est in prima parte, bi actum de medio noscendi futura libera, uod est excessus.

PRÆMITTO 3. *Decidisse nos suprà, quod pro rimo Instanti physicè loquendo, potuerint peccare Angeli, addendum restat, An id fuerit illis possibile noraliter?* sed certè non apparet quid illis redlat peccatum pro primo instanti impossibile noraliter, quidquid dicat Suar. Tann. Esparza ı. 26. à 2. Immo rationes quæ probant pro primo instanti impossibilitatem moralem peccanli, probant & pro secundo, reliquisque. Quod amen etiam oppositi non concedunt. Sed in ppositum.

1. RATIO Esparza est. Quia cognitio perectissima inter omnes absolutè possibiles, reпectu uniuscujusque substantiæ intellectualis lum est in via, continet in se impotentiam noralem ad peccandum; quia rationes aver-entes à peccato, sunt infiniti propemodum onderis: motiva autem peccandi, sunt nullius ermè momenti. Universaliter autem si re-:urrant pro una parte incomparabiliter præ-:minentia motiva, redditur moraliter impossi-ilis electio extremi inferioris.

RESPONDETUR. Hoc argumentum proat, ne secundo quidem instanti, imò nec reliquis potuisse illos peccare moraliter loquendo. Probat deinde quod in electione, moraliter ne-:essitetur voluntas ad majus bonum, cujus opositum alibi vidimus. Directè ad argumenum dici potest, quòd ex objecto digniora sint notiva ad non peccandum, sed ratione subjecti nalè affecti & dispositi, possunt contemni. Cur rgo etiam pro primo instanti non potuissent contemni?

2. RATIO ejusdem est. Perfectissima novissimorum consideratio adfert moralem impotentiam peccandi; *Memorare novissima tua &c.* Ergo multò magis id habebit cognitio perfectissima Dei.

RESPONDETUR. Etiam hoc argumentum probare reliquis instantibus non potuisse illos peccare: quia etiam in illis habuerunt perfectam notitiam Dei. Antecedentis phrasis & illud ly non peccabis, latiori modo sumi debet; ut non significet impotentiam moralem, sed quòd non de facili sit peccaturus. Constatque de peccatoribus, qui actu directo eligunt infernum, ut satisfaciant passioni.

3. RATIO est. Inest Deo potentia essentialiter inimpedibilis, convertendi ad se creaturam, quod tamen verificari non posset, nisi detur auxilium inductivum impossibilitatis moralis peccandi, respectu cujusvis volitionis creatæ. Jam autem non suppeteret Deo auxilium ejusmodi, si talis non esset cognitio omnium perfectissima, respectu cujuscunque.

RESPONDETUR. Sine ulla inductione impossibilitatis moralis inimpedibiliter Deus potest unumquemque convertere, ratione gratiæ efficacis, salvando efficaciam secundùm principia uniuscujusque. Deinde etiam posito illam gratiam debere inducere impossibilitatem moralem, non sequitur adstringi debere Deum, ut nonnisi illa cognitione utatur. *Sit interim*

DIFFICULTAS I.

Qualenam sit peccatum Luciferi?

PLures sunt hac in parte Doctorum sententiæ. Nos principaliores attingemus.

Punctum Difficultatis I.

Aliorum Explicationes.

EXPLICAT I. Scotus in 2. dist. 6. q. 2. vultque peccatum Luciferi, fuisse luxuriam spiritualem, quæ stabat in amore amicitiæ erga se, usque ad contemptum Dei; & in amore concupiscentiæ quo immoderatè concupivit simpliciter veram beatitudinem, dicitque non posse vocari hunc actum inordinatam superbiam simpliciter, sed latiori modo. Propriè autem debere dici luxuriam spiritualem. Quod ipsum ita declarat ex Licheto Suarez. Propria superbia dicit immoderatum affectum excellentiæ relatæ ad alios, quibus præesse vel antecedere cupit. Latiori autem modo superbia, dicit nimiam complacentiam sui, quam aliquis habet in magna æstimatione suæ perfectionis, quam in se videt, & in se amat. Unde amor ille & delectatio in propria pulchritudine potest appellari luxuria spiritualis: amor enim ille immoderatus amicitiæ, & insuper in concupiscendo immoderatè sibi beatitudinem, simpliciter plùs convenit ratione delectationis &c. cum luxuria, quàm cum alio capitali peccato. *Hæc Explicatio*

Non Satisfacit. Tum, quia Patres ſine addito appellant peccatum Luciferi ſuperbiam, quorum phraſis non obeſt, quin ut ſonat, accipiatur. Tum, quia & peccaſſet primò Lucifer peccato amoris amicitiæ in ſe, & non peccaſſet: peccaſſet quidem ut ſupponitur, non peccaſſet autem; quia amor ille amicitiæ, potuiſſet præcedere actum aliquem meritorium, & eſſe motivum operandi bene, cur non enim? Ergo apparet quòd ille amor, non ſit de ſe peccaminoſus. Unde reſtat quærere, undenam ejus vitioſitas ſumatur? vel enim deſumeretur ex magna intenſione illius amoris, & hoc non, quia objecti honeſti amor intenſus, non poteſt eſſe vitioſus, niſi vel lædat ſanitatem, vel diſtrahat ab actu alio obligativo: non etiam malitia illius amoris oſtendi poteſt ex eo, quòd ille amor ſit depretiativus Dei; non enim ſequitur ex eo, quòd ego amem meipſum intenſè, jam me depretiare Deum; immo Beati, Angeli hominesque, notitiæ naturali quam habent de bonitate ſua naturali, proportionant ſuum amorem, neque tamen per hoc depretiant Deum; immo actus ille depretiativus Dei, non poſſet eſſe actus amoris erga ſeipſum, ſed nolitio aliqua vel volitio, relata ad Deum. Tum, quia indiget hoc multa probatione, quòd materia circa quam verſabatur peccatum Luciferi, fuerit Amor ſui ipſius: quamvis enim dixerit Auguſtinus Civitatem diaboli ædificatam ab amore proprio uſque ad contemptum Dei, non ſequitur quod hic amor fuerit circa Beatitudinem ſupernaturalem, de quò infra: Beneque ſic intelligi poteſt Aug. quòd ſtatuerit peccatum in amore proprio non formaliter, ſed in quantùm eſt alligatus contemptui Dei. Contemptus autem Dei, non eſt amor ſui ipſius formaliter, ſed eſt formaliſſimè ſuperbia, quia prælatio ſui, tantæ excellentiæ. Multoque minùs convincit quando dicit: Amorem illum inordinatum fuiſſe luxuriam ſpiritualem: nemo enim philautiam dixit luxuriam, imò in multis eſt bona, & menſura, dilectionis aliorum. Et ſicut non datur concubitus ſpiritualis, ita nec luxuria ſpiritualis: eò quòd nomen luxuriæ, ſit immerſum, ſignificando objecto carnali.

Explicant 2. Thomiſtæ, recurruntque ad hoc, quòd peccaverit Lucifer nimio affectu erga beatitudinem, ut videre eſt apud Cajet. Capr. Ferrarienſem.

Prima Classis eorum eſt qui dicunt, eum peccaſſe nimio affectu erga beatitudinem naturalem: quia nimis citò eam voluit habere.

Sed quomodo appetiit cum illam habuit? Beatitudo enim illa ſtat in perfectâ notitiâ naturali de Deo, ejusque naturali amore, utrumque autem hoc habuit, ſub initium creationis. Quando autem recurritur ad hoc, quod ita amarit beatitudinem naturalem, ut contempſerit ſupernaturalem habere, id non convincit: Iſtum enim contemptum annotat Suar. L. 7. [c.] 10. duplicem poſſe reperiri, poſitivum & fo[r]malem; qui ſtet in poſitiva averſione à beatitu[-] dine ſupernaturali: ſed hoc contemptu non pe[c]carunt: quia demonſtrabant ſibi quòd exceder[et] beatitudo, ſit major naturali, adeoque in con[-] paratione illius, non contemptibilis. Alius au[-] tem contemptus poſſet eſſe præciſivus, ſtans [in] hoc, non appetere illam: ſed actio mere præc[i-] ſiva non inducit grave peccatum commiſſioni[s,] quale tamen fuit Luciferi. Deinde ut urg[et] Arriaga talis actus non tam videtur eſſe ſupe[r-] biæ, quam puſillanimitatis, & acediæ. Qu[od] ipſum ſic probat ex Suarez; Quia ille actus n[on] eſt appetitus excellentiæ, ſed potiùs fuga eju[s-] dem. Unde etiam ruſticus qui eſt content[us] vili domo, cum pòſſet aſſequi adjutus amici op[e-] bus, domum civilem, non appellatur ſuperbu[s,] ſed puſillanimis. Quamvis autem S. Tho[m.] cenſeat 2. 2. q. 133. a. 1. ad 3. quòd puſillanimit[as] oriatur ex ſuperbia, inibi tamen explicat hoc [S.] Thom. quia ſcilicet puſillanimis dum non fi[dit] judicio aliorum dicentium quòd hoc aſſeq[ui] poſſit, hoc ipſo judicium ſuum præferendo ali[is,] fit ſuperbus. Sed id in præſenti, locum non h[a-] bet. Deinde ut advertit Suarez, quamvis o[b-] ligatus fuerit Angelus ad habendum actum [di-] lectionis ſupernaturalem, cum fiducia ſupern[a-] turali obtinendi beatitudinem ſupernaturale[m,] quod tamen hic actus fuerit illi materia cont[ra] quam directè peccatum ſit, indiget probatio[ne] ex Patribus; & probatione quod hoc peccatu[m] ſit peccatum ſuperbiæ, cùm tamen ſic appell[a-] tur à PP. peccatum Luciferi.

Inquiri hic poſſet cum Arriaga; Cur [...] poſſeſſa & amata beatitudine naturali, non po[ſ-] ſet oriri hic actus ſuperbiæ: Satis habeo in h[ac] beatitudine, non volo me amplius Deo hum[i-] liare, & ab eo per obſequia, emendicare bea[ti-] tudinem. Ad eum modum, quo aliquis ſcie[ns] ſe poſſe ab alio aliqua accipere, ſi ſe humiliav[e-] rit, non vult ſe humiliare. Cui ſententiæ fav[et] etiam Joan. à S. Thoma. Sed non videtur ta[li] peccato peccaſſe Lucifer: Tum, quia de illo no[n] innuunt Patres, verbaque illorum ſi quæ ſun[t,] bene alio ſenſu accipi poſſunt. Tum, quia no[n] videtur illud peccatum fore peccatum ſupe[r-] biæ, ſed acediæ, quæ ſtat in fuga laborandi, [&] adhibendi media. Ad eum planè modum, quo Aulicus dum non vult ulterius ſua obſ[e-] quia deferre, vel miles militare, non dicitur eſ[ſe] ſuperbus, quòd illas humiliationes nolit adh[i-] bere, ita & in præſenti. Tum, quia univerſa[-] liter ſuperbia importat appetitum excellen[tiæ] ſuprà quam debeat, qui appetitus ex dicto actu non ſequitur formaliter & directè. Unde etia[m] in humanis, ſi quis dicat: Nolo me illi humiliar[e,] quia ego ſum æque dignus, vel dignior, eſt actu[s] ſuperbiæ: Si autem dicat, nolo me illi humilia[-] re, quia volo vivere contentus mea condition[e]

ne

ec volo ab illo evehi ulterius, non dicitur esse perbus, sed incurius suarum rerum; & si reperitur hic aliqua superbia, reperitur nonnisi interpretativè & indirectè. Cùm tamen Patres absolutè enuntient peccatum Luciferi, fuisse superbiam.

SECUNDA CLASSIS est eorum, qui docent peccasse Luciferum per inordinatum appetitum beatitudinis supernaturalis. Et quidem quòd non peccarit habendo appetitum beatitudinis supernaturalis, inde constat: quia erat in lo obligatio habendæ spei, & quia aliàs nos etiam peccaremus, illam appetendo. Totum ergo stat in hoc, quòd inordinatè illam appetierit. Hanc sententiam docuit Her. Ægyd. Bassolus no etiam Albert. Argent. Durandus & alii apud Suar. cit. c. 11.

Difficultas in hoc sita est, in quo fuerit deordinatio peccaminosa in appetitione illius?

Ponunt aliqui disordinationem in hoc, quia cidit in errorem Pelagianorum putans se viribus naturæ, posse beatitudinem supernaturalem acquirere. *Hæc explicatio*

NON SATISFACIT. At ut verum fatear est æc sententia S. Th. & hic & 3. contra Gentes 110. Clariusque adhuc q. 16. de malo a. 2. ad . Sed pro nobis stat Major S. Thomæ in quanìm pluribus locis docet, non fuisse in Angelis rrorem positivum. Quod autem tale peccaum non potuerit esse sine errore positivo, probatur. Vel apprehenderat Angelus illam beatitudinem esse supernaturalem, & excedentem, el non apprehenderat: Si non apprehenderat, uomodo objectum peccati, erat contempta eatitudo supernaturalis? Si autem apprehenerat illam beatitudinem esse supernaturalem, rgo non potuit putasse, vel voluisse illius assetionem viribus naturæ: Nam judicasset simul duo contradictoria esse vera, nempe & esse lam beatitudinem supernaturalem ut supponitur; & non esse; quia quod debetur saltem tanuam præmium merito naturali, non est superaturale præmium; ex titulo enim supernaturatatis, in ratione præmii, debet excedere merita ratione meriti naturalia. Quando autem dit Vasquez, ex sola simplici apprehensione, sine llo errore, potuisse illum progredi ad volenam beatitudinem supernaturalem, tanquam iribus naturæ debitam, id quidem verum est, uia ad multos actus voluntatis, sufficit sola pria operatio, id tamen accipiendum cæteris pabus: non sunt autem cætera paria quando inellectus per demonstrationem dicit illud non e possibile, adeoque nec appetibile. Quod recurras ad hoc, etiam impossibilia sub condione appeti posse: id quidem concedo, sed est ecesse alio titulo suadere talis actus vitiositaem, cùm talis actus possit esse honestus.

Eò referri debet illorum sententia qui docent, quòd Lucifer arrogaverit sibi majora merita quàm ulli alteri Angelo, & quod simul voluerit, ne homines ad visionem eveherentur. Hoc enim non convincit: Quia demonstrabat sibi quòd merita naturalia ad beatitudinem supernaturalem non valuerint; supernaturalia autem nec sua, nec aliena noscebat. Cumque alios esset tracturus ad peccatum, non poterat appetiisse tale bonum, quod nullo modo derivaretur, in sortem reliquorum. Beatitudinem etiam hominibus poterat invidisse: sed hoc non constat certò, nec id exaggerat peccatum illius, in formalitate superbiæ.

EXPLICANT 3. Alii, dicuntque superbiam Luciferi versatam esse circa ipsummet Deum appetendo æqualitatem cum Deo quà tali. Hocque docet Scotus Gabr. Lich. imò & noster Vasq. d. 234. c. 2. *Hæc explicatio*

NON SATISFACIT. Quia vel appetiit Angelus æqualitatem perfectam, & quidem absolutè. Vel appetiit æqualitatem perfectam, sed nonnisi conditionatè: Vel appetiit æqualitatem imperfectam. Neutrum dici potest. Non primùm, quia judicabat esse impossibile ut prædicatum ab alio, fiat prædicatum A se: vel ut prædicatum ab alio, manens tale, æque sit dignum ac prædicatum A se: quod si hoc judicabat impossibile, judicabat etiam non appetibile: Ergo talem æqualitatem non appetiit. Si autem appetiit æqualitatem illam sub conditione; hujus affectus aliundè pravitas ostendi debet: Annon enim Patres spirituales dicunt, hunc bonum esse actum: Vellem Deum amare, ita, si possem, ac se ille amat. Quod si dicatur illum conditionatè id appetiisse ad suum fastum, eo casu non ostenditur directè peccasse illum appetitu conditionatè æqualitatis, sed aliunde. Quod si dicatur tertium, ostendenda erit vitiositas istius actus.

Auctoritates quæ in oppositum citantur multæ possunt accipi de appetitu æqualitatis per unionem Hypostaticam, de quo infrà. Phrases Scripturę quę adferuntur de superbia Regum aliquorum, literaliter accipiuntur: Hinc non debent in omni rigore de Angelis verificari.

Punctum Difficultatis 2.

Statuitur de peccato Luciferi.

SUPPONO I. cum Suarez, quòd appetere unionem Hypostaticam de se, non sit quid malum: potest enim oriri ex appetitu honorandæ & amandæ Majestatis Divinæ Theandricis actionibus Posse tamen eundem appetitum vitiari.

SUPPONO 2. Fundamenta varia, ex quibus censet Suar. L. 7. c. 13. eundem appetitum posse vitiari.

1. Fundamentum, quòd appetierit unionem hypostaticam: Ut divinis honoribus frueretur, sed hic appetitus, licèt ægrè à superbia depurari possit, tamen absolutè loquendo depurabilis est, referendo hunc ipsum honorem non in proprium bonum, sed in bonum ipsiusmet Dei. Indubiè enim noscebat posita illa unione divinos sibi honores deberi, seque debere dominari reliquis: demonstrat enim sibi Angelus, supposita unione divinæ personæ cum natura creata intellectuali, hoc ipso illam omnium evadere dominam. Et sicut appetitus in Christo, ut ab omnibus etiam ethnicis laudetur & honoretur Deus: appetitus item ut dominetur omnibus creaturis, est rationabilis, ita nec ex suppositione conditionatæ illius unionis, ille appetitus esset de se, & præcisè, vitiosus.

2. Fundamentum est, quia poterant Angeli clausis ad reliqua oculis cordis, tota intentione considerare dignitatem illam sibi esse convenientissimam, & ratione naturalis suę existentiæ, quasi debitam. Sed etiam hoc fundamentum patitur suas difficultates. Nam si ad reliqua oculos cordis clauserunt, non tamen claudere poterant ad ea, quæ sibi demonstrabant, & quæ in deliberatione illa gravi, vel ex ipsa connexione specierum venire debebant illis in mentem; inter quæ fuit, quia demonstrabant sibi unionem illam, utpote supernaturalem, esse sibi indebitam. Quod autem consideraverint illam dignitatem esse sibi convenientissimam, hoc de se non videtur tantum malum: nam indubiè humanitas Christi elicit talem actum, quòd potiùs naturam angelicam physicè digniorem convenerit terminare Verbo, quàm semen Abrahæ. Et sicut quando cogitat creatura rationalis, supposito quòd gratia deberet dari, illam dandam esse creaturæ rationali, eò quòd nonnisi creatura rationalis, possit grata fieri, esseque amica Deo: Sic in præsenti potuisset etiam suæ dignitati attendendo, vovere unionem hypostaticam Angelus.

Suppono 3. Posse hoc tertium fundamentum vitiandi illius appetitus ad unionem hypostaticam defendi; quia scilicet oppositum ordinem sibi absolutè vel fortè conditionatè propositum, nempe quòd non suæ, sed naturæ humanæ esset unienda persona Verbi: quòd inquam oppositum hoc decretum, traxerit in sui vilipendium factum esse: quia odium vilipendii, præsupponit suæ excellentię nimium amorem: præcipuè cùm illi hæc unio, debita non fuerit. Hinc appetiit indebitam excellentiam. Rursus odium vilipendii in materia indebita, est implicita superbia, & interpretativa; sicut odium odii sui, est amor sui interpretativè. Deniq; quia tale odium præsternit viam ad sistendū in nimio amore indebitæ sibi excellentiæ, ita ut totus ille processus, ab illo complemento, bene & rigorosè, possit dici superbia. Et sicut actus non à primis

complacentiis, nec à desideriis inefficacib
sed à suo complemento denominatur talis:
& actus ille procedens primùm ab invidia,
mioque amore saltem interpretativo, excell
tiæ indebitæ, & insuper formalisatus odio
pendii sui in materia indebita, demumq; asc
dens ad sistendum in amore suæ excellentiæ
debitæ, bene dici potest superbia. Est quic
verum, quòd si ego dicam in mei vilipend
subtractum esse mihi hunc favorem, quem
aliàs mihi non deberi, potiùs committam i
gnationem formalem, quàm superbiam.
de etiam dum damnati ringuntur, quòd
majoribus v. g. peccatoribus, data sit perse
rantia finalis, non illis, non est actus superl
sed invidiæ & indignationis. Ita & in præs
prædictus similis actus Luciferi incipit quic
ab invidia & indignatione, sed consumma
ut dixi, in amore indebitæ excellentiæ, qui a
superbia est.

Ne autem peccatum hoc Luciferi, de
certò constat, salvetur nonnisi in principiis
stris, quæ ponunt venturum Christum, qu
vis Adam non peccasset, ut dicitur in mat
de incarnatione. In alia etiam sententia de
di id sic posset. Quamvis de facto sit decre
Christus nonnisi post prævisum peccatum,
tuit tamen absolutè loquendo decerni et
ante illius prævisionem absolutam; si potuit
cerni, ergo ante hoc decretum erat de se
mabilis hæc propositio: Quid faceres Luci
si natura humana terminetur personâ divi
Poterat autem illi hæc propositio revelari,
terat tanquam cogitatio, quæ est in nobis
nobis à Deo immitti, adeoque habere fun
mentum cogitandi, quòd hoc foret in sui v
pendium. Unum videtur obesse quomodo
re nonnisi conditionata, & adhuc pende
tam foret sollicitus. Sed id etiam non mult
obest; Nam poterat Deus indere illi talem
gitationem quæ attentum illum redderet so
citumque de objecto. Deinde nunquidne
experimur etiam ipsis conditionatis sollicit
nos desideriis. Immo superbi indignantur
am conditionatæ suæ postpositioni. *His s*
positis

Explicatur, in quo steterit peccat
Luciferi. Nempe in superbia: Cujus objectu
erat Unio hypostatica divina cum natura h
mana, interpretans hoc futurum fore in vilipe
dium sui, adeoque ultimò sistens ex dictis Sup
3. in nimio desiderio suæ excellentiæ.

Quod peccatum illud fuerit superbiæ. R
tio est Auctoritas Scripturæ, cujus loca liter
liter de regibus aliquibus intellecta, accor
modantur à Patribus, Lucifero. Unde hab
tur Isai 14. *Detracta est usque ad inferos superb*
tua. Ulterioraque verba de ascensu in cœlu
formalissimè superbiam indicant. Ezech. etia
28. dicitur; *Elevatum est cor tuum in decore tu*

Po

arez vide Mart.d.44.n.5. plura loca adferen- n: Unde etiam Chryſ. hom.10. explicans il- n locum, 1. ad Timoth.3. *Ne in ſuperbiam ela- in judicium incidat diaboli*, ita explicat, *ne ela- hoc eſt, ne eandem incurrat damnationem, quam per arrogantiam pertulit*. Similia habet Theo- . Theoph. Baſil. Hieron. Ep.83. ſic ait: *Judi- n & ruina diaboli, nulli dubium, quin arrogan- ſit.*

Quod autem de facto materia ſuperbiæ illius rit Unio hypoſtatica. Ratio eſt, nam inpri- ſunt loca Scripturæ, quæ oſtendunt affectaſ- lum Deitatem, qualis eſt Iſai 14. *Aſcendam & ilis ero Altiſſimo*, qui locus cùm non poſſit ac- i de æqualitate naturæ, ut ſup. dictum, debet ipi de æqualitate in perſona. Ezech. 28. *Di- i, Deus ego ſum, & in cathedra Dei ſedi &c.* Di- etiam Chriſtus de diabolo Joan. 8. quod *ab tio homicida* fuerit; quem locum Rupert. l. 8. Joan. in fine interpretatur de homicidio in ium Dei, quem odio habuit ob ſuperbiam, pfectò volens auferre illi Unionem hypoſta- am quaſi vitam divinam. Favent etiam ver- Gregorii L.33. Moral. in 40. Job. c. 20. ad fi- em: *Quia enim carnis morte non premitur & edemptorem carne mortalem vidit, altiori faſtu lationis intumuit, ſed ubi contra auctorem ſuum, enna ſe ſuperbiæ extulit, ibi laqueum ſuæ mortis nvenit; nam ea ejus carnis morte proſtratus eſt uam expetiit elatus, & inde pertulit laqueum, unde uaſi eſcam ſuæ malitiæ, mortem juſti concupivit.* Diſcurrit etiam Suarez c.13.n.30. An habue- nt Angeli præceptum adorandi Chriſtum? licitq; quòd ad hoc non ſit neceſſe recurrere, ia ad hoc ſine poſitivo præcepto, ex natura , videbantur obligari ad adornandum propo- o ſibi Verbo caro facto. Quo adduci poteſt ud teſtimonium; *Et cum iterum introducit Uni- nitum in orbem terræ, dicit, & adorent eum omnes geli ejus.* Cum hoc tamen ſtat, quòd intra ndem ſuperbiam involvantur alia peccata, vidiæ præcipuè, & inobedientiæ. Suarez e- m oſtendit omnes gradus ſuperbiæ repertos hoc peccato ſuperbiæ.

Dices 1. Si Angelus appetiit Unionem hy- poſtaticam, ergo appetiit contra naturale deſi- rium ſuæ conſervationis; quia deſideraſſet eſtructionem ſuæ perſonæ.

Respondetur. Deſtructionem propriæ rſonæ, ſi excellentiori infinitè perſonâ im- eatur, non eſſe quid malum, ſed potiùs infi- tè bonum.

Dices 2. Vel appetiit unionem indepen- enter à decreto divino; & hoc non, quia de- onſtrabat ſibi illam perfici non poſſe inde- endenter à decreto; Si autem id voluit de- endenter à decreto, non peccavit.

Respondetur. Peccaſſe illum ſuperbiâ, ò quòd interpretatus ſit, in ſui vilipendium, ecretum favens naturæ humanæ.

Dices 3. Hæc ſententia ſupponit latum præceptum de adorando Chriſto, & tamen negant ullum præceptum latum Angelis Chryſoſtomus & Origenes.

Respondetur. Non negare illos præceptum naturale, quale eſt ſubmittendi ſeſe Verbo incarnato ſtandi Dei decreto & ſimilia. Sed negaſſe præceptum ſimile ei, quod hominibus latum, in quo materia aliàs licita, prohibitione, extracta eſt ad illicitam. *Sed*

Quæres. An Lucifer fuerit ſupremus in angelica natura? Damaſc. L. 2. c. 4. Aug. L. 3. de Gen. ad lit. c. 10. Epiphanius, Theod. Ruffinus Andr. Cæſarienſis negant fuiſſe ſupremum. Probabileque putat S. Thom. quotl. 5. a.7. ad 1. Quia non decuit, ut nobiliſſimam creaturam perderet Deus. Oppoſitum ſentit Gregorius L. 4. Mor. c.13. aliàs 12. & l. 9. c. 2. l. 22. c. 18. aliàs 24. Hier. Tertull. Nazianz. Chryſ. Cyrill. Bern. Hugo. Ratio, quia cum peccatum illud fuerit ratione appetitæ indebitæ excellentiæ, debebat, quantùm pertingere poſſumus, cadere in ſupremum, excellentiâ. Hæc tamen ratio non convincit, quia ſufficiebat ut eſſet inter ſupremos, non ſupremus: vel ad maximum ut eſſet ſupremus omnium peccantium Angelorum. Locus autem ille Job. 40. *Ipſe eſt principium viarum Dei*, in negativo ſenſu accipi poteſt: quia ſcilicet ejus creationem, non præceſſit creatio alius entis.

DIFFICULTAS II.

De Peccato aliorum Angelorum.

Vaſquez 238. n. 3. cenſet non eſſe certum, quòd à ſupremo ex peccantibus Angelo, inducti ſint reliqui ad peccandum, tenetq; hoc Alber. Guilhelmus Pariſienſ. Alph. de Caſtro, Alex. Antiſiodorenſis apud eundem n. 1. Sed oppoſitum communiùs docetur cùm S. Thom. fulto auctoritate PP. ut Damaſc. Ambr. Gregor. Hieron. apud eundem Vaſquez. præter quos Suar. L. 7. c. 17. adfert Nazianzenum Cæſar. Orig. Chryſ. Cyrillum, Hieron. Euſeb. & ex Latinis Lactan. Proſp. Aug. Bern. ad quod alludit Iſai. c. 14. Ezech. c. 28. & 31. Job. 41. & Apoc. 12. Ubi caudâ dicitur traxiſſe tertiam partem cœli, quod accommodatur ad caſum Angelorum.

Quæ fuerit materia peccati illorum ex dictis decidi debet. Quia ſcil. perſuaſit illis ſine præjudicio ſuæ dignitatis, non debuiſſe conferri Unionem hypoſtaticam, excellentiæq; naturæ angelicæ, tribuendam fuiſſe.

Jam autem quo modo induxerit illos, hîc perſtringendum eſt: non induxit enim illos præciſè ſolâ ſua actione; quia hæc cùm ſit actus liber, non poterat eſſe notus aliis, neceſſariò ergo illic immiſceri debuit locutio, quæ non poterat ſtare in hoc ſolo: Ego hoc facio. Tum

quia hac methodo, non fuisset consecutus intentum: Hoc enim non erat persuadere aliis peccatum, ly autem; Ego hoc facio, non est adductio aliorum, sed manifestatio præcisa actus interni. Tum quia objectum hoc deposcebat, supposita intentione prævertendi, adductionem ponderosarum rationum. Tum quia Ezech. 28. dicitur, *in multitudine negotiationis, repletum illum iniquitate*; Negotiatio autem infert tractatum, curam, inescationem, & similia. Tum quia docet illum persuasione egisse auctoritas S. Th. & aliorum: Nazianz. enim appellat illum *ducem sceleris & Magistrum*. Cæsariensis eum nominat Ducem suggestionis. Orig. dicit illum seditionem movisse. Ambros. traxisse reliquos, quæ si ut sonant accipiantur, inductionem persuasionemque ostendent. Neque valet si dicas cùm Arriaga, quòd Lucifer superbia elatus indicaverit sufficienter se posse cæteros allicere, solo exemplo, id immeritò assumitur; quia superbus dum vult difficile intentum consequi, studiosè negotiatur.

Non nego tamen, quòd aliqui Auctorum & Patrum docuerint solo exemplo adductos esse reliquos Angelos.

Ad solvendas rationes, quæ probant non potuisse illos induci nisi exemplo, adferunturq; ab Arriaga & aliis.

NOTO 1. ex Suar. l. 7. c. 18. Duplex est instans, unum angelicum, & aliud nostri temporis: quo posito, dici posset in eodem instanti angelico, omnes peccasse, licèt priùs tempore peccaverit Lucifer, in quo instanti temporis non est damnatus, sed potuit inferioribus prædicare. Unde n. 23. dicit, posse admitti, quòd sicut unius peccatum poterat esse gravius & intensius, ita etiam quòd potuerit esse diuturnius. Addit Suarez illo tempore nullam deformitatem alios Angelos potuisse videre in Lucifero, quia illi tunc non est inflicta pœnalis turpitudo, sed subsecuta est nonnisi instans angelicum; privationem autem gratiæ quæ tunc jam facta est, non poterunt videre. Suarez tamen ipse censet eodem momento temporis facta esse hæc omnia; inprimis propositus Christus ad adorandum, quo posito, priùs naturâ Lucifer rebellavit, posterius autem direxit ad omnes suam cogitationem talibus & talibus rationibus firmatam: Angeli enim licèt non possint omnia simul cogitare, possunt multa.

NOTO 2. In eo instanti absolutè loquendo indifferentes fuisse Angelos ad operandum dependenter ab alio: ex suppositione tamen quod dependenter sint operati, ut probatum, non fuerunt indifferentes. Ad eum planè modum, quo indifferens est aliquis, ut invitatus sedeat, ex suppositione tamen quòd invitatus sederit non est indifferens.

NOTO 3. Quando Patres dicunt ideò homines reparatos non Angelos: quia homines seducti peccaverunt, non Angeli; id inprimis h[…] sensu accipi potest: quia Eva fuit verè sedu[…] putans se non morituram; Angeli autem n[…] sunt ita seducti: Si autem homines sunt sedu[…] merebantur vi hujus auctoritatis Patrum, mi[…] ricordiam, quia error voluntarium ad minim[…] minuit. Suarez dicit de tota collectione hom[…] num, præcipuè attendendo ad caput quod [...] à recto abductum: Jam autem Angelus Lu[…] fer, erat caput à nullo deceptum: ratione [...] tem capitis hæc auctoritas Patrum proces[…] Et quamvis quòd tentator fuerit diversæ aut[…] jusdem speciei, vel generis, non videatur ad h[…] quicquam conferre; confert tamen ad hoc[…] ipsum caput sit aliunde deceptum: & si ill[…] caput Angelorum fuisset ab homine seductu[…] non excusaret culpam, sed aggravaret, quia[…] re magni momenti cedere defectuosiori intel[…] ctivo, non excusat, sed auget culpam. In hom[…] ne autem minuitur culpa, quia à longè per[…] ctiori intellectivo seducebatur: quo etiam [...] titulo minuta est aliquo modo culpa etiam in[…] mi Angeli: tota tamen collectio Angeloru[…] eò quòd caput non fuerit deceptum, non [...] merebatur redemptionem.

Fortè etiam Patres locuti sunt accomm[…] dando sese communi notitiæ hominum, quib[…] vulgatiùs est tentatos fuisse primos parent[…] molestè, cùm tamen de tentatione Lucife[…] non ita sit vulgatum: ut ex hujus vulgaris no[…] tiæ suppositione, videantur loqui: non enim [...] la ratio procedit per principia intrinseca, vel p[…] congruentiam, difficile solubilem. Nec sequ[…] tur, non esse inductos, quia omnes ceciderun[…] sicut non sequitur non esse inductos exempl[…] ex eo quia omnes ceciderunt.

Quòd Angeli inducti fuerint ex variis ord[…] nibus docet S. Th. hic q. 63. a. 9. ad 3. Habetu[…] que fundamentum in Apostolo, qui illos appe[…] lat Principes & Potestates tenebrarum; imn[…] illis attribuitur etiam nomen Cherubim, quia [...] non infert sanctitatem, sed solam excellentia[…] scientiæ, & potentiæ. Non appellantur aute[…] Seraphim, quia ut ait Martinon disp. 44. n. 2[…] ex S. Thoma, hoc nomen sumitur ab ardore ch[…] ritatis, excludente mortale.

Quòd autem ex singulis ordinibus cecide[…] rint, incertum est. Phrases tamen S. Scrip[…] millia millium, tribuit Angelis, nunquam dæ[…] monibus, minoremq; numerum ostendit alle[…] goria, de tertia parte stellarum tracta. Sed re[…] stringere etiam illorum numerum, quòd scil. to[…] ciderint, quot sunt prædestinati, fundamentum non habet, & contrariatur sententiæ, quæ prædestinationem ponit, ante prævisum absolutè peccatum.

Ille autem locus Ps. 109. *Judicabit in nationibus, implebit ruinas*, ad literam intelligitur, u[t] inquit Martinon de ruinis Judæorum. Vel intelli-

gitur de implendis ruinis, non arithmeticè, quòd unde illi exciderunt, illuc prædestina-t speramus, pertingemus.

QUÆSTIO IV.

De Obstinatione Dæmonum.

E hac Suarez hîc L.8. à. c.7. Vasq. d. 239. Arriaga. d.25.n.24. Martinon d.44.n.63. ac. Lugo disp.27. Joan. à S.Th. q.44.a.2.

IFFICULTAS I.

Notantur summatim aliqua.

NOTO 1. An post peccatum exspectaverit Deus ad pœnitentiam dæmones? Exspe-le docet Scotus Gabr. Salmeron. Lorinus. ia videtur hoc congruere exaggerandæ Dei ericordiæ, citaturque locus Cyrilli Hierosſ. tech. 2. *Nesciri quanta Deus condonarit Angelis; & illis indulget.* Pro eadem sententia citat meron apud Suarez cit. cap.1.n.4. etiam Gre-. Niss. Basil. & Bernardum. Communior ta-n oppositum tenens opinio, certa. Sed pro ationem invenire non ita est expeditum.

RATIO 1. Adferri solet ex secunda Petri se-ndo, *Deus Angelis peccantibus non pepercit:* quæ rba indefinita huic universali æquivalent, llis Angelis peccantibus pepercit Deus.

RESPONDETUR. Hunc locum ostendere òd nulli pepercerit, sed non ostendere, quòd lli exhibitione gratiæ sufficientis, parcere vo-rit. Quod autem dicit Suar. ex 1. Reg. 15. od talis locutio ostendat Deum non habuisse luntatem parcendi: est enim ille locus simi-ei: *Vade & percute Amalec, & non parces ei.* uo in loco nullam habuit Deus ex parte sua luntatem remissionis: Ergo nec hîc habuit, uidem dicitur, nullis Angelis pepercit.

Sed id non convincit, quia ex una parte aliter Deus solet habere circa pœnas corporaliter ligendas; aliter circa pœnas animæ. Et sicut illo loco Regum non colligitur, quòd non derit tunc Amalecitis gratiam sufficientem pœnitendum; sic nec ex priori colligetur, òd eam non dederit dæmonibus. Deinde ex a parte sunt loca quæ ostendunt, quod ly *non rco* non sumitur ad ostendendam subtractio-m etiam gratiæ sufficientis, ut cùm Job 9. di-tur: *Verebar omnia opera mea, sciens quòd non par-res delinquenti:* & cùm Deus Sodomæ dicit se olle parcere.

RATIO 2. Solet adferri ex auctoritate Pa-um.

1. AUCTORITAS est Damasc. L.2. de Fide c.3. ed inibi solùm negat Damasc. dæmonibus pœ-itentiam stantem in afflictione corporali: ne-at enim pœnitentiam, quia non sunt corporei; tenditque ad maximum ostendere, quòd de acto non pœnituerint.

2. AUCTORITAS est Fulgentii de Fide ad Petrum c.3. Sed illo loco tantùm dicit, quòd divino munere nunquam se repararunt: hoc est, quod nullus resipuerit.

3. AUCTORITAS est Augustini pluribus lo-cis. Sed illis negat pœnitentiam, supple actua-lem, nihil agens de gratia sufficienti. Quo eti-am modo explicandus est Gregorius 2. Moral. c.3. Quando autem lib.4. c. 9. & 10. dicit: *An-gelum ita cecidisse, ut reparari non possit,* explicari debet, quòd non possit reparari ex suppositione consequenti, supposito scilicet, quòd nolit. Un-de adferens rationem, cur revocari non possit, hanc dat: *Quia nec sperat, nec emendatur;* non a-git autem quidquam de negata gratia sufficien-te; ita ut illud *non possit* ex contextu, non signi-ficet negationem gratiæ, sed negationem actio-nis, sine quâ, nemo liberè salvari potest. Quo etiam modo explicari debet Prosper & Bernard.

RATIO 3. Præter alias refutatas hæc solet adferri, quia non est probabile ex tanto numero neminem conversum esse, si habuerunt omnes gratiam sufficientem, & tamen præsumitur, quòd nemo sit salvatus.

Hæc ratio non convincit, quia multum pro-bat: probat enim reproborum aliquem ex tan-to numero finaliter convertendum: quia eis datur gratia sufficiens. Quod autem dicit Suar. quamvis Angeli non sint inflexibilis voluntatis, nihilominus magnam moralem difficultatem habere mutandæ voluntatis: Concedo, sed in-de non sequitur, non datam tali voluntati gra-tiam, cum quâ posset se convertere.

Optima ergo probatio est communior per-suasio Doctorum, cui in hoc genere standum est. Quanquam Suarez duobus in locis monet clarè datum esse illis auxilium sufficiens. Lib. enim 8.c.1.n.25. inquit; Quamvis absolutè non caruerint auxilio sufficienti, & n. 26. dicit. Nec Deum intra eandem moram illis denegasse o-mnino sufficiens auxilium gratiæ.

AUCTORITATES, quæ in oppositum citan-tur à Salmerone, non convincunt. Quia quòd ad Origenem attinet, ille præsternit viam suo errori, quo vult damnatos aliquando salvandos. Cyrilli auctoritas est difficilior. Suarez n. 13. dicit, quod fortasse aliqua levia peccata dimise-rit Deus, sanctis Angelis. Tamen dicit hanc re-sponsionem non sibi placere: quia Patres nun-quam hoc significant. Unde potiùs exponen-dum censet de anticipata indulgentia, hoc est præservando illos: unde & Christus, dicitur esse Redemptor præservativus.

NOTO 2. Quòd dæmones non sint inferno liberandi: definitum est contra Origenem & alios in 5. & 6. Synodo, & in Concil. Lateran. ab Innoc. III. fundatur autem in illo loco Scriptu-ræ: *Ite maledicti in ignem æternum. Vermis illo-rum non morietur. Lignum sive ceciderit ad Au-strum, &c.* Consequenter pœnitentiæ illic effi-

cacis,

cacis, nullus locus. Addit tamen Arriaga n. 25. Licèt omnino censeat dæmones non habere potentiam ad veram pœnitentiam, non putat tamen id adeò certum esse. Tota in hoc difficultas est, quæ sit ratio illius impœnitentiæ, obstinationis, &c. &c. Quod autem dicetur de Angelis, proportionatè dicendum de hominibus.

DIFFICULTAS II.

Quæ ratio per alios Obstinationis Dæmonum.

1. RAtio adferri solet. Ob quam sint impotentes ad faciendam veram pœnitentiam, quia scil. negatur illis gratia etiam sufficiens in pœnam peccatorum, & tamen sine tali gratia impossibile est pœnitere. In sententia autem quæ dicit naturalem dolorem esse sufficientem, illa licèt falsa sit, ad præsens accommodari non potest: quia dolor naturalis est per illos sufficiens, nonnisi ad delenda venialia; quomodo autem delerentur in illis mortalia? Ulteriùs hæc ipsa ratio in hoc resolvi solet, quòd in illis non sit possibilis actus naturalis, simpliciter tamen bonus. In oppositum hoc est, quia damnati non amiserunt suam liberam potentiam, cur ergo ex libertate, non possent procedere ad talem actum, qui & ex objecto, & ex circumstantiis, sit omni ex parte bonus moraliter? Estque pro hac sententia Scotus. Bassolis, Durand. Anglez. Pelbartus in Glossario, omnes apud Suar. l. 8. c. 8. Oppositum tamen sentiunt Patres apud eundem Suar. Fulgent. de Fide ad Petrum c. 3. *Omnes illi prævaricatores Angeli, nec mala possunt unquam voluntate carere, nec pœnis.* Similia habet Innoc. III. Prosper. Bern. Ignatius Martyr. Gregorius M. Fudaturque in illo loco Script. ad Gal. 6. *Dum tempus habemus, operemur bonum.* Joan. 9. *Venit nox, in qua nemo potest operari.* Eccles. 9. *Neque opus, neque ratio, neque sapientia, neque scientia, erunt apud inferos.* Hæc ratio, quia defectum conversionis, in defectum gratię rejicit, ordinariè ab Auctoribus respuitur.

2. RATIO ex Vasq. est d. 241. c. 4. Cur damnati non possint habere actum simpliciter bonum moraliter, referentis hoc in id principium: quia non habent cogitationem congruam. Sed hoc principium non convincit: quia nomine principii congrui accipit Vasq. gratiam efficacem, quæ absolutè loquendo non est quâ efficax, simpliciter necessaria ad agendum bene.

3. RATIO ex Molina est. Quia Deus denegat illis concursum generalem, ad quemcunque actum bonum moraliter.

IMPUGNANT 1. Aliqui hanc sententiam ex eo, quia fieret perpetuum miraculum, aut violentia voluntati illorum.

RESPONDERI posset. Nec violentiam nec miraculum futurum: quia denegatio illius concursus, est secundùm exigentiam moralem, p[...] catorum præcedentium; quâ exigentiâ posi[...] nihil fit violente à Deo.

IMPUGNANT 2. Aliqui cum Suar. Quia [...] indignum bonitati divinæ, negare auxilium, [...] animo, ut non fiat ullum opus bonum.

RESPONDERI posset. Negare tale auxili[...] independenter ab exigentibus hanc pœn[...] peccatis, esset indignum Deo, secùs illis exig[...]tibus.

IMPUGNARI potest 3. Ratione, quam [...] Suar. sic conficit Arriaga. Sequeretur mu[...] opera mala facere Deum non solùm permitt[...]do, sed positivè concurrendo. Nam permi[...] tunc tantùm habet locum, quando datur au[...]lium sufficiens, & negatur efficax. In hac [...]tem sententia, etiam sufficiens negatur: q[...] positivo & efficaci decreto, antecedenter v[...] ne fiat opus bonum. Et licèt ille actus non e[...] jam peccaminosus, quia nec liber; hoc ips[...] tamen videtur esse indecens, ut Deus deter[...]net ad actum in se malum.

RESPONDERI posset, phrasin hujus arg[...]menti, nempe quòd Deus concurrat posit[...] ad opera mala, nullum absurdum contine[...] quia ille concursus, est actio physica, quæ n[...] est imaginabile, quòd non sit positiva. Se[...] argumentum procedat de voluntate posit[...] peccati, id quidem absurdum est; sed nega[...] esse positiva voluntas peccati, sed tantùm p[...]missiva, quia directè vult Deus præcisè non[...] pœnam, & in pœnam negationem talis conc[...]sus: hoc autem quod sequitur, non est secund[...] intentionem divinam: ad eum planè modu[...] quo sciens & hostes & cives inclusos in turri, [...]bet tamen quatere Dux militiæ eandem, int[...]dens occisionem hostium, cui conjungitur [...]cisio civium: sic etiam in præsenti inten[...] Deus pœnam, quidquid sit, quid postea [...]quatur.

Nihilominùs videtur esse quædam indec[...]tia defectum illum tam enormem ex objec[...] qualis est non posse facere actum honestum m[...]raliter, rejicere in ipsummet Deum statuente[...] denegare concursum.

4. RATIO est Aureoli apud Suar. c. 10. O[...]stinationem referentis in infusum illis habitu[...] vitiosum in pœnam peccati, determinantem [...] eos ad tales actiones.

5. RATIO est Gabrielis & Occhami, qui ce[...]sent, infusum esse illis actuale odium Dei. *Utr[...]que hæc ratio*

NON SATISFACIT. Quia videtur dedec[...]re Deum ut talia infundat, immo si nomine od[...] Dei veniat vitalis actus, impossibile erit illu[...] infundi.

DIFFICULTAS III.

Undenam desumatur Obstinatio?

Sequendo methodum Martinon.

ASSERO I. *Non amisisse Angelos libertatem physicam ad non peccandum, vel agendum bemoraliter*; Ratio, quia illud principium est met voluntas, quæ eadem entitativè manet.

ASSERO 2. *De facto dæmones abstinere ab ali-bus in quibus exercendis peccarent ex objecto.* Ratio, quia de facto Exorcismis Ecclesiasticis guntur ad abstinendum ab aliquibus inferen-malis.

ASSERO 3. *In sententia, quæ assereret, posse da-ctus indifferentes in individuo, posset concedi ta-actus ab illis exerceri*: Cur enim non possent bere displicentiam de tormentis suis, ex eo ecisè, quia mala sunt? Non est autem contra ionem fugere sibi nociva, inquit Martinon.

ASSERO 4. *Non exerceri à dæmonibus actus bos moraliter, qui sint undequaque boni.* Ratio, Auctoritas 1. Joan. 3. v. 8. *Ab initio diabolus peccat.* Deinde, quia semper est in apprehensione suæ miseriæ, ob quam Deo semper irascitur. Deinque, quia ita omnes communiter docent.

Exinde tamen non sequitur, quòd singulis s actibus peccent: non enim peccant illis suis tibus, de quibus Asserto præcedenti; aliàs m etiam Ecclesia exorcismis & intermina ne imperat illis aliquid, hoc ipso imperaret is peccatum, si omnes illorum actiones, sunt ccatum. Deinde multa exercent necessariò n liberè, quæ ex eo ipso, quòd exerceantur n liberè, non sunt peccaminosa, qualis est g. dolor ille damnationis.

ASSERO 5. *Causam obstinationis eorundem, es malam illorum voluntatem, quæ præsenti semper lore irritatur, & perpetua cogitatione de æterno o, maledicto statu.* Et sicut homo dum est in a-uali ira gravi contra proximum, perpetuus est illa meditatione, quæ illum urget ad facien-um hîc & nunc, quod putat esse saltem extrin-cum malum proximi, ut maledictiones, exe-rationes, taxæ, &c. Ita simile quid evenit da-mnatis. Ex parte etiam Dei dicit Arriaga ob-tare, quia non dantur illis ullæ extraordinariæ, fortiores vocationes, ad bene operandum.

Sed daturne saltem illis gratia sufficiens? Pu-arem non dari illis gratiam sufficientem, ut œniteat illos facti: videtur enim hoc status il-exigere, consequenter nec datur illis gratia ufficiens, ne doleant, dolore illo, essentiali da-mnationi. An autem ad alia mala non facienda etur illis gratia sufficiens, pro parte affirmativa æc ratio stat: Quia si non daretur, hoc ipso a-tu non peccarent, supponuntur autem de no-o peccare damnati in multis, ut supponit Mar-inon n. 67. & Arriaga n. 51. Videturque suade-e ille locus *ab initio diabolus peccat.* In hac re tamen videntur esse oppositæ sententiæ Auctorum. Nam cum supposuisset Mart. dari illis gratiam sufficientem, nihilominus n. 70. docet auxiliis gratiæ dæmones & damnatos omnino carere, idemq; repetit n. 72. Cit. sup. Suar. docet illos gratia sufficienti non destitui, & tamen c. 11. n. 2. dicit illos relinqui sine omni gratuita vel morali Dei juvatione. In quo principio, materialiter nonnisi peccarent dæmones, malis suis actibus, quo etiam supponit Arriaga cit. n. 41. sub finem.

Ea, quæ adferuntur de bonis actibus damnatorum, tantùm ostendunt, habere illos sanas interdum cogitationes, sed necessarias; adeoque non bonas moraliter, ut cùm dicunt, se esse insensatos.

Actus voluntatis sequentes illas sanas cogitationes non sunt honesti simpliciter: quia ita dolent ob pœnas, ut ex malitia sua non dolerent, si non esset infernus, quem actum esse inhonestum dixi in materia de Pœnitentia, ubi de Attritione.

Quod attinet ad appetitum Epulonis volentis convertere fratres, cùm hoc sit fortè parabola, non debet in omnibus accommodari; Si autem est historia, potest malitia illius actus ex hoc deduci: quia non doleret, nisi esset locus ille tormentorum. Suarez dicit id factum ab illo ex odio Dei, ne de suis etiam fratribus vindictam sumeret: quod respuit Arriaga, rationemque dat; quia non potest esse odium Dei, ut peccator convertatur. Sed nunquid non est locus alteri formalitati, velle scil. alios converti ex odio Dei, ne de suis vindictam sumat: ad eum modum, quo ex odio Judicis potest dissuaderi scelus, ne vindicans sanguine suæ domus, ut vocant, tingat suas manus. S. Chrysostomus per Ironiam appellat eum humanum. Monet tamen Suarez ex communi Theologorum L. 8. c. 11. n. 26. quòd nec pœna damni, nec pœna sensûs augeatur illis, propter illa mala, quæ committunt.

QUÆSTIO V.

De Pœna Dæmonum.

PRÆMITTO 1. cum Martinon d. 44. n. 39. *Quòd pœna ut sic, sit malum, ob culpam illatum.* Hoc ipsum malum, aliud est privativum, stans in ablatione alicujus boni, & hoc appellatur pœna damni: & aliud positivum, stans in perpessione alicujus mali, & hoc vocatur pœna sensûs: prior illa absolutè loquendo potest esse sine dolore ut est in infantibus, si illi sint in limbo; de facto tamen in inferno, est cum dolore: hicque dolor pertinet ad pœnam damni, tanquam accessorium ad principale, & tanquam complementum infortunii, stantis, in non habere tantum bonum hæc Mart. ex communi sententia.

Sed oppositum sentit Vasquez, qui definit pœnam sensûs, pœna quæ sentitur seu cognoscitur, & cognita tristitiam adfert, & hoc malum quoties infligitur dicitur pœna sensûs. Respondere tamen potest communis sententia, quòd ille dolor qui sentitur & provenit ab aliquo sensibili, aut ab extrinseco sit pœna sensus, non tamen dolor proveniens ab aliquo insensibili v. g. à præcisa non visione Dei. Vel certè ut loquitur Suarez dolor sensus est positus in perpessione alicujus mali positivi: vide Suarez L. 8. c. 13. n. 19. Unde pœna sensûs primariò revocatur ad perpessionem ab igne.

PRÆMITTO 2. *Esse ignem corporeum & materialem in inferno, tam corpora quàm spiritus urentem*; est Catholicorum sententia, ut loquitur Suar. c. 12. n. 9. Licèt omnino (verba sunt Martinon n. 39.) id de fide non sit, quod etiam docuit ante ipsum Vasq. d. 243. n. 2. additq; quòd cùm in Florent. dixissent Græci, ignem Purgatorii non esse corporalem, nihil de hoc definivit Florent. sed subticuit. Ex recentioribus Catholicis Cathar. L. de præmio Bonorum & supplicio Malorum, dicit, apud Suarez cit. n. 3. quòd ignis inferni, non sit verus ignis sensibilis, atque corporeus, sed est spiritualis pœna, quæ per Metaphoram & Analogiam, appellatur ignis. Quæ etiam sententia fundari potest, non tantùm in dubitante Aug. L. de Civit. 20. c. 16. ubi ait: *Cujusmodi ille ignis sit, scire arbitror neminem, nisi cui Deus revelavit*: Sed etiam positiva illius inclinatione ad hanc sententiam, quæ habetur ibidem L. 21. c. 10. ubi explicans illa verba: *Quia crucior in hac flamma*, addit, *dicerem utique, flammam illam esse corpoream, nisi convenienter responderi posset, talem esse illam flammam, quales oculi, qualis lingua, qualis digitus, ubi erant sine corporibus animæ*. Subditque, *sic ergo incorporalis illa flamma.* Similia habet L. 12. de Gen. ad Litt. c. 32. Greg. etiam L. 15. Moral. c. 17. aliàs 14. *Ergo neque corporalium stridor aliquis dentium, neque ignis aliquis perpetuus flammarum corporalium, neque vermis est corporalis.*

Nihilominus oppositum sentiendum est.

RATIO 1. Præmissi. Quia Scripturæ verba sunt accipienda ut sonant, frequenter autem in Scriptura fit mentio ignis inferni: Jam autem ignis ut sonat, supponit pro nostro igne. Clarum est testimonium Christi, Matth. 25. *Discedite à me maledicti in ignem æternum.* Vide plura loca in Concordantiis.

Neque valet si dicas, quòd in multis locis meminerit Script. frigoris, nivium, vermium, &c. & tamen ista non sunt materialiter accipienda. Non inquam valet, quia de facto gravissimi Auctores alternationem hanc tuentur. Et ita Hieronymus sup. Matth. 10. explicans nomen Gehennæ, inquit: *Duplicem autem esse Gehennam frigoris, & ignis, in Job plenissimè legimus.* Job autem 24. v. 19. dicitur: *Ad nimium calorem transeat ab aquis nivium, & usque ad inferos pec*
tum illius. Eandem alternationem tuetur D
mian. Hugo Eterianus, Beda, Hugo Card. H
mo. Hugo Victorinus. D. Thom. in 4. d.
q. 2. a. 2. Incertum hoc tamen esse, docet Su
rez Sect. 12. n. 24. Auctoritas Jobi non plus vu
quàm quòd peccatores transeant ab uno
tio contrario ad aliud. Unde & subdit *us*
ad inferos peccatum, quasi ostendens, quòd
prioribus de Inferno non egerit. Sicque int
pretatur Tostatus, Soto, Jansenius, Maldo
Pineda post Gregor. M. lib. 16. Moral. c. 27.
&c. Est etiam conjectura Soti, quia si illic
set frigus, ad quid petiisset guttulam aquæ f
gidæ Epulo.

Quòd autem idem non debeat dici de ign
rationem dat Arriaga ex Suar. quia semper
quasi primo loco, & constanter ponitur ign
ideò clarè denotatur, quòd Scriptura non al
goricè loquatur de igne.

RATIO 2. Præmissi Auctoritas Patrum. Gr
gor. L. 4. dial. c. 29. ad interrogationem: *An ig*
inferni corporeus sit? Respondet, *corporeum*
non ambigo. August. L. 12. de Civ. c. 10. doc
Nihilominùs veris quamvis miris modis, etiam s
ritus incorporeos, posse pœna corporalis ignis affl
Et infrà: *Adhærebunt spiritus incorporei, corpor*
ignibus excruciandi. Similia habet Serm.
Temp. 181. Plura habet Suarez ibidem à n. 1

RATIO 3. Procedens ex suppositione R
velationis; quia ignis qui corpora urit, deb
esse corporeus; idem autem urit & animas, pr
pter auctoritatem Christi, æqualiter de igne
terno, loquentis; quod etiam expressit Hu
Eterianus L. de Egressu Anim. c. 12. *Unus gehe*
næ ignis est in inferno.

Ad auctoritates in oppositum quod attin
Vel ostendunt aliquos in hoc errore fuisse qu
lis fuit Tertull, negans quòd sine corporibu
possit ignis in spiritus agere. Vel loquebantu
quòd hic ignis non esset corporeus, hoc est n
ejusdem rationis cum nostrate, indigens sc
alimento. Quomodo etiam potest explica
Gregor. in oppositum cit. quanquam Sixtus S
nensis apud Suar. n. 40. dicit, non debere le
incorporeum, sed corporeum, sicque haberi
vetustioribus exemplaribus. Ad August. aucto
ritatem quod attinet, explicari posset, quò
condistinguat flamam ab igne, dicitque, igne
esse corporeum, ut constat ex locis à nobis ci
Sed vult non esse flammam corpoream; nom
ne autem flammæ intelligit effectum, qui pro
ducitur ab illo igne, quòd scil. ille, non esse
corporeus. Eodemque modo intelligendu
Ambrosius. An autem sit ejusdem atomæ spe
ciei ille ignis cum nostro, non constat ex Scr
ptura; debet tamen non esse conveniens æqui
vocè, quia sine addito appellatur ignis.

PRÆMITTO 3. *In quo sit hac in parte Difficu*
tas? Ex una parte convincunt ea quæ allat
sunt

ſint, quòd ſit ibi ignis corporeus: Ex alia par-
t non apparet qui res ſpiritualis, poſſit pati à re
orporea, & quidē dolorem. Plures in hac par-
t ſententias videbis apud Vaſq. d. 243. & apud
Suarez citatum c. 13. Sunt qui doceant, quòd
illa apprehenſione conſimili ei, quæ eſt in ſo-
nis, urantur: ſed hæc ſententia non accipit
erba Scripturæ, ut ſonant, quæ non dicit illos
ecipi, vel cogitare de igne, ſed eſſe in igne cru-
ariqueigne. Alii admittunt actionem inten-
onalem, poſitam in productione ſpeciei im-
reſſæ, illi autem dolent à tam ignobili ente, ſe
eſumere ſpeciem, ſed id non ſignificatur per
cripturam. Deinde quæ iſta foret pœna?
ìm etiam graves Auctores doceant, poſſe ab
ngelis deſumi ſpecies ex objectis etiam ma-
erialibus.

Alii dicunt torqueri illos calore. Sed quæ-
endum reſtat, quomodo calor materialis illos
rat? Dices per potentiam obedientialem. De
oc ipſo quæritur, quomodo calor habeat obe-
ientialem potentiam, vel potiùs quomodo eâ
tatur ad principiandum dolorem in ſpiriti-
us? Perſtringentur hic ſententiæ nonniſi no-
biliores.

DIFFICULTAS I.

Proponuntur aliorum Explicationes.

EXPLICAT I. Vaſquez cit. c. 5. Dæmones ab igne torqueri per alligationem quandam, quam contra ſuam voluntatem patiuntur; ita ut ab igne ſeipſos liberare non poſſint. Citatque pro hac ſententia S. Thom. Bonav. Ferarienſ. Scotum, Gabriel & alios. *Hæc Explicatio*

NON SATISFACIT I. Quia hæc explicatio non accipit verba S. Scripturæ, ut ſonant, quæ perhibet illos pati pœnam ignis; Quod ipſum probatur. Quia præter illam alligationem, quæ non plus dicit, quàm indiſtantiam ignis ab Angelis, vel patiuntur aliquid aliud illi Angeli, vel non patiuntur? ſi patiuntur, quid illud? in hocque potiùs ſtabit pœna ignis: ſi autem non patiuntur aliud, ergo non patiuntur pœnam ignis; Quod ipſum probatur. Quando erant alligati ſeu indiſtantes tres pueri in camino ignis, quia ille ignis præter ſuam indiſtantiam, nihil plus agebat in corpora illorum, nihil patiebantur; Ergo idem dicendum de ſpiritibus. Et certè Luc. 16. dicitur ab Epulone: *Crucior in hac flamma*; quis diceret ſenſum eſſe loci, indiſtat à me ignis, qui præterea nihil in me agit. Matth. 3. dicitur, quòd paleæ ſint comburendæ igni inextinguibili. Per Cyprianum dicitur illa flamma crucians & cremans: per Cyrill: urens: per Ambroſ. incendium perpetuum; ut videre eſt apud Suar. cit. c. 13. n. 18. & c. 14. n. 11. Hæ autem omnes locutiones, non ſignificant meram alligationem.

NON SATISFACIT 2. ex Suarez. Quia tunc non tam verum eſſet dicere, torqueri Angelos ab igne, ſed potiùs à Deo in igne; Quod ipſum probatur, quia ille ignis, ut ſupponit hæc ſententia, nihil in ſpiritibus efficeret; imò per aliquos, nec efficere poteſt; aliunde verò tota illa afflictio ex duobus naſcitur, ex privatione loci ſuperioris maximè cœleſtis, & ex detentione in tali loco v. g. centro terræ. Suppoſita autem illa privatione & detentione, quæ fit à ſolo Deo, quod in illo loco ſit ignis potiùs quàm terra, vel aliud corpus, nihil auget pœnam ſpiritus, ſi ab igne nihil patiuntur: quia reſpectu ſpiritus, non habet ſpeciale incommodum ignis, præciſa etiam impotentia mutandi ubi locale, non eſt pœna ignis.

NON SATISFACIT 3. Ratione principiorum, quæ aſſumit Vaſquez. Primum, quòd per hanc explicationem oſtendatur, quomodo non ſit æqualis in omnibus pœna ignis, idque ideò, quia virtute Dei fieri poteſt, ut unus vehementiùs quàm alius torqueatur. Hæc propoſitio eſt vera, ſed non oſtendit, quomodo id fiat per meram alligationem?

Secundum principium; dæmones qui in hoc aëre ſunt, non minùs cruciantur ab igne, quàm ſi in ipſo igne eſſent: idque ex eo, quia apprehendunt ſe deſtinatos eſſe, ut igni ſint perpetuo alligati. Sed contra eſt, quia pœna illa ſtaret in alligatione, hæc alligatio de facto non habetur in dæmonibus in aëre conſtitutis; ergo neque habetur pœna; apprehenſio etiam inferni non eſt infernus; ſicut nec apprehenſio decollationis, eſt decollatio.

Tertium, quod aſſumit, eſt; Quòd detur præterea alius modus cruciatus nobis ignotus: ſed hic ipſe inquirendus fuit.

SENTENTIA Joannis à S. Thoma diſp. 24. a. 3. eodem revocatur: ſalvat hanc pœnam per alligationem non localem tantùm, ſed etiam per productionem qualitatis cujuſdam, quæ impedit potentias illorum, in ſua executione. *Hæc Explicatio*

NON SATISFACIT. Concedimus quidem dari alligationem ſpirituum ad ignem, neque enim indiſtans agit. Concedimus etiam illum ignem, per modum carceris à Scriptura ſignificari. Sed ulterius negamus in hoc ſolo pœnam ſtare, quæ debet importare pœnalitatem igneam uſtionis & concremationis: hanc enim ſua phraſi ſignificat Scriptura. Deinde non ſatis eſt intelligibile, quomodo illa qualitas impediat ne intelligant Angeli, & velint; quæ tamen ſunt in illis operationes principales, licèt impediantur ab exercitio liberandi ſe ab indiſtantia ignis.

Quod autem dicit, omnem dolorem, quem in corpore ſentimus, ad hoc reduci, quia non permittuntur membra ſuo connaturali modo operari propter diſtemperamentum qualitatis

contrariæ, id quidem verum eſt. Sed nego diſtemperamentum hoc ſalvari, ut non ſit perpeſſio ab igne ſeu ſine uſtione. Redit autem quæſtio quomodo uratur ſpiritus?

S. Thomas, qui in oppoſitum adducitur, hoc tantùm ſignificat, quòd alligentur igni, nec poſſint illum à ſe excutere, nec operari ſine illo, cenſetque hoc ſuperaddi igni corporeo, in quantùm eſt inſtrumentum Juſtitiæ divinæ. Sed inde non ſequitur, quòd hoc ſolummodò torqueantur; nihil enim de hoc inibi S. Thomas.

Explicat 2. Suarez, & poſt illum Arriaga d. 6. n. 45. Quòd ſcil. producatur quædam qualitas, fædans ſubſtantiam ſpiritualem, habens formalem repugnantiam cum gratia, eandem ſubſtantiam immediatè perficiente. Sicut enim datur qualitas, quæ reddit Angelum vel animam pulcherrimam, ultra ſuam naturam: ita etiam poſſet dari qualitas, illi ex natura ſua repugnans, quæ fædet & deformem reddat talem ſubſtantiam. Et ſicut carere qualitate gratiæ, eſt de ſe ſufficiens objectum triſtitiæ, pertinentis ad pœnam damni: ita affici qualitate repugnante pulchritudini gratiæ, & conferente formalem quandam turpitudinem, illi qualitati repugnantem, eſt ſufficiens objectum doloris. Quod ipſum ſic aliter ex eodem Suar. proponitur. Ignis eſt agens quoddam materiale, & ſpiritus ſubjectum patiens, ſpirituale; Et quia omne quod recipitur ad modum recipientis recipitur; ideò dolor receptus in ſpirituali, ſpiritualis eſt, conſequenter etiam objectum illius: nullum enim extrinſecum agens, cauſat immediatè dolorem, ſed immittendo objectum doloris; dolor enim eſt actus vitæ: actus autem vitæ ſupponit objectum, præcipuè verò dolor, qui eſt definitivè de objecto, quod eſt malum præſens. Quod ſi objectum illud eſt ſpirituale, eſtque principiatum ab agente materiali, debuit illud agens facere illud, tanquam inſtrumentum Dei.

Hoc ipſum ſic ulteriùs declarat Arriaga. Sicut ſe habent qualitates materiales ad ſubjectum materiale, ita ſe poſſunt habere qualitates ſpirituales ad ſubjectum ſpirituale, quod videtur eſſe per ſe clarum. Porrò inter qualitates materiales aliquæ ſunt conformes & gratæ ſubjecto, v. g. palato dulcedo; aliæ verò ſunt contrariæ & diſſonæ, v. g. amaritudo fellis. Ergo eodem modo diſcurrere debemus reſpectu ſubjecti ſpiritualis, ut aliquæ ſint bene afficientes ſubjectum ſpirituale, aliæ malè & ingratè, inter has autem qualitates diſſonas, poteſt poni prædicta qualitas. *Hæc Explicatio*

Non satisfacit. Quia illa qualitas & ſalvaret pœnam ignis, & non ſalvaret: ſalvaret ut ſupponitur, cùm hoc depoſcant locutiones Scripturæ & Patrum: non ſalvaret autem, quia concedo per potentiam obedientialem po[...] produci talem qualitatem ſpiritualem, conc[...] do quòd fædet animam, opponatur gratiæ, d[...] ſonet ſubſtantiæ ſpirituali. Sed nego inde ſeq[...] jam illam eſſe talem, quæ habeat diſſonantia[...] preſſuram, tormentum pœnalitatis igneæ: [...] quo enim ſtabit illa pœnalitas?

Quod ipſum ſic aliter urgetur, quia vel i[...] qualitas habet rationem pœnalitatis igneæ, [...] eo, quòd producatur ab igne obedientialiter [...] gente, vel ex eo, quòd ſit diſſona ſpiritui: Ne[...] trum ſalvat pœnalitatem igneam: non primu[...] quia qualitates per potentiam obedientiale[...] ignis producibiles, poſſunt etiam eſſe gratæ ſp[...] ritui, cumque nullam ſpecialem connexione[...] habeat cum igne, nullamque ut dicunt, in [...] materiis inchoatam ſimilitudinem, non ſalv[...] pœnalitatem igneam. Deinde poſſunt divin[...] tùs produci ab alio igne variæ & ſpecie diſti[...] ctæ qualitates diſſonæ, neq; tamen habere fo[...] malitatem pœnalitatis igneæ. Ergo ex h[...] præciſè, quod producatur illa qualitas tanqua[...] diſſona ſpiritui ab igne, non poteſt ſalvari rat[...] pœnalitatis igneæ. Quæ etiam ratio probat, [...] eo, quòd illa qualitas ſit diſſona, non ſalvari pœ[...] nalitatem igneam. Imò, cum definitivè ſit il[...] qualitas nonniſi deformativa & oppoſita gr[...] tiæ, nihil importat in ſe de formalitate pœnal[...] tatis igneæ.

DIFFICULTAS I[...]

Proponitur Modus, quo puniuntur ſpiritus igne.

Explicatur 3. ſic prædicta difficu[...] tas.

Impoſſibile eſt eſſe dolorem ſine percepti[...] ne. Ratio inprimis petitur ab experientia. V[...] demus enim ea quæ nihil percipiunt, nihil d[...] lere, ut lapides, arbores & ſimilia. Et fundat[...] ulterius in hoc principio, quia dolor vel eſt [...] appetitiva, vel in noſcitiva, vel in ſola recepti[...] qualitatis dolorificæ. Si ſit in hoc ultimo, ſe[...] quitur quòd deberet etiam lapis dolere, p oſit[...] in illo qualitate dolorifica. Sequiturque ulte[...] rius, nihil eſſe in mundo, quod non ſentiat, v[...] ſentire non poſſit: quia omnia ſublunaria, ſun[...] receptiva qualitatum dolorificarum: Si auten[...] dolor eſt ſitus in ſecundo, ergo quod percepti[...] vum non eſt, non poteſt dolere, quia nihil ap[...] petitum niſi præcognitum. Quod ſi dolor e[...] in noſcitiva etiam, habetur intentum, quòd ni[...] hil doleat niſi noſcitivum. Quod ſi impoſſibi[...] le eſt eſſe dolorem ſine perceptione, etiam i[...] dæmonibus debebit eſſe perceptio doloris, qua[...] oſtendat pœnalitatem ignis, ut ita ſalventur di[...] cta Scripturæ & Patrum: Ut autem oſtendatu[...] pœnalitas ignis; debet eſſe dolor uſtionis, u[...] ita dicam: hanc enim communis apprehenſi[...] accipit pro pœnalitate ignis.

Por

Porro dolor ustionis, duplex cogitari potest, materialis & proprius, & alius spiritualis per proportionem quandam dictus: in dæmonibus non potest ab igne causari dolor materialis, & proprius ustionis: cùm enim non sit quidquam ustibile nisi materiale, si Angeli materiales non sunt, nec sunt ustibiles, ideoque respectu illorum, non potest dari materialis ustio. Ustio autem spiritualis & per proportionem dicta, si detur, illâ bene uri poterunt dæmones, salvarique tota pœnalitas ignis. De qua ipsa spirituali & proportionata ustione, sic formari potest discursus.

Experimur, admoto igne corpori, sensibilem utrum dolorem, cruciatumque materialem, quem percipit sensitiva: quia verò nunquam percipit sensitiva, quin etiam percipiat intellectiva pars, ut suppono ex Animasticis: percipit patiturque eum dolorem, etiam ipsa anima, quæ spiritualis: qui dolor, est per proportionem ustio: quia est species quædam doloris spiritualis, qui non ponitur, nisi vel ad realem unionem, vel ex specie excitata materialis ustionis, simul trahente secum speciem spiritualem, quæ deserviat ad talem dolorem spiritualem percipiendum. Quo posito

Sic ulteriùs proceditur. Non implicat contradictionem, ut ignem illum infernalem elevet Deus, per potentiam obedientialem, ad principiandum talem dolorem spiritualem, qualis solet haberi in anima unita corpori quod uritur: quæ enim in hoc implicantia? vel enim hæc implicantia ex eo esset; quia ille ignis non est vitalis & dolor est vitalis: vel ex eo; quia ille dolor dicet spiritualis, & ignis materialis: vel ex eo, quia quando non est materialis ustio, non potest esse dolor verus spiritualis, qualis percipitur, cùm fit talis ustio. Nihil horum probat intentum arguentis. Non primum, quia dari possunt comprincipia ad actum vitalem, ipsa non vitalia, modò principale principium, sit vitale: Et in habitus supernaturalis in multorum sententia non est quid vitale aliaque multa, v.g. species sensibiles, & tamen principiant actum vitalem. Secundum etiam non obest: quia non implicat contradictionem, elevari saltem divinitus materiale aliquid, ad producendū aliquid spirituale. Tertium etiā non obest, quia quamvis id naturaliter fieri non possit, præcipuè cùm vera, gravi, non apprehensā pressurā: non implicat tamē id fieri determinante Deo, ut producatur talis dolor, concurrenteq; ad illū elevato igne. Et sicut naturaliter non potest videri color absens, potest tamen divinitùs determinari potentia, & compleri, supplente completionem ponibilem ab objecto, ipso Deo, ita ut exeatur in actum visionis: cur ergo ex simili determinatione, talis dolor, de quo hîc, haberi non poterit?

Breviter EXPLICATUR. Quomodo spiritus puniantur ab igne? Quia scil. ex una parte determinat Deus ad eliciendum talem dolorem spiritualem, qualis haberi solet, dum uritur corpus, ex alia parte elevat Deus ignem, ut suo modo concurrat, determinetque ad talem dolorem.

PROBATUR I. Explicatio auctoritate Gregor. L. 4. Dialog. c. 29. *Igne visibili ardor ac dolor invisibilis trahitur, & per ignem corporeum mens incorporea, etiam incorporeâ flammâ cruciatur.* Et inferius. *Quamvis colligere ex dictis Evangelicis possumus, quia incendium anima non solum videndo, sed etiam experiendo patiatur.* Eadem sententia videtur esse Henrici apud Suarez in substantia. Ut videre est c. 14. n. 24. ubi docet, ignem affligere dæmones illo genere afflictionis, quo affligeret sensum corporis, proque eadem sententia citatus potest adferri Mart. n. 99.

PROBATUR 2. Quia ex una parte non implicat id contradictionem, ex alia parte longè simpliciùs ostendit, & explicat verba Scripturæ, utpote adferendo & ostendendo dolorem pœnalitatis igneæ.

PROBATUR 3. Quam multa vexativa somniare solemus, & si seclusa ligatione sensuum idem nobis contingeret, indubiè insigniter affligeremur, cur ergo altiori modo, præsente etiam plenè sibi animo, non poterit idem facere Justitia Dei.

DIFFICULTAS III.

Solvuntur Objectiones.

OBJICI potest I. Non potest Deus ponere qualitatem, quæ posita in Angelo, faciat illum potentem pati à calore materiali ignis. Ergo neque potest elevari ignis ad causandum dolorem explicatum. Ant. multis probat contra Henr. Suarez à n. 27.

RESPONDETUR. Quia illa qualitas & faceret Angelum posse pati à calore materiali ignis ut supponitur; & non faceret, quia deberet facere illum pati per dolorem materialem ustionis: (de hoc enim procedit quæstio) & tamen spiritus utpote incorporeus, uri non potest: tale autem absurdum nullum sequeretur, si elevaretur ignis ad principiandum dolorem spiritualem, afflictivum spiritûs, modo explicato.

INSTABIS I. Hic dolor non potest esse nisi ex qualitate illa dolorifera, quæ ex vehementi calore resultat; quia illa est proprium objectum illius: sed ignis ille in substantia spirituali, non facit formalem calorem, ergo nec principiabit prædictum dolorem.

RESPONDETUR. Illum dolorem naturaliter ex vi connexionis cum corporeo, non posse principiari, nisi ex qualitate dolorifera, orta ex calefactione: posse tamen principiare talem dolo-

dolorem, accedente Dei determinatione elevationeque. Unde adæquatum objectum talis doloris naturaliter concepti, eſt qualitas uſtiva corporea, immiſſa: ita tamen, ut ſupernaturaliter dari poſſit locus tali dolori, ſine corporali uſtione.

Instabis 2. Anima percipit dolorem uſto corpore, ex eo, quia calor ille diſponit ad corruptionem hominis; reſpectu autem Angeli, non datur diſpoſitio ad corruptionem: Ergo nec principium doloris.

Respondetur. Ex dictis duplicem eſſe talem dolorem. Primus ex connexione ad corpus, talis dolor ex connexione iſta, non habetur in Angelis, vocaturque hic dolor materialis. Secundus dolor, eſt proportionatus, determinatus ab extrinſeco & per interventionem potentiæ obedientialis; Et ſic nego illum non poſſe principiari, ſine ſenſibili dolore.

Instabis 3. Si calor poneretur in Angelo, non eſſet contra naturam illius, ſed eſſet in illo qualitas neutra. Ergo non poſſet in Angelo eſſe objectum ejuſdem doloris, cujus eſt in homine, quo ab igne torquetur.

Respondetur. Poſſe eſſe objectum talis doloris, Deo determinate potentiam, ad habendum talem dolorem, & elevante ignem, ut ad illum concurrat: calor autem eſt in Angelo qualitas neutra, ejuſque non afflictiva; quia ad hoc non elevatur.

Objicitur 2. Impoſſibile eſt dari actum vitalem ſine objecto proportionato & neceſſario: ſed in anima ſeparata non eſt objectum talis doloris, qui ex carne tranſit in animam uſque ad voluntatem ejus, quando caro igne comburitur. Ergo nec talis dolor poteſt eſſe in anima ſeparata. Major probatur, quia impoſſibile eſt velle niſi volibile, videre niſi viſibile, & ſic de reliquis; Ergo etiam impoſſibile erit dari triſtitiam, niſi de objecto diſconvenienti. Quod ipſum ulterius in hoc fundatur, quia habitudo ad objectum eſt eſſentialis omni actui immanenti. Min. principalis prob. quia objectum doloris reſultans in voluntate animæ conjunctę, ex actione ignis, eſt qualitas dolorifera corporea, cauſata ex calefactione ignis, & ſpeciali receptione in organo tactus; in ſpiritu autem, non producitur talis qualitas ab igne.

Respondetur. Naturaliter in animo præſente, non oriri talem dolorem, niſi ob qualitatem doloriferam, in tactu receptam; poſſe tamen oriri ſupernaturaliter, Deo determinante, &c. Quod autem attinet ad illud principium: impoſſibile eſt dari actum vitalem, ſine objecto proportionato. Ad hoc dici poteſt, inprimis, quærendo unde oriatur in nobis ſomniantibus dolor pœnalitatis igneæ? Si id referas in ſpecies vicarias, id in præſenti etiam facies, inſuper recurrendo ad determinationem divinam, elevationis interventionem, &c. Deinde non implicat oculum corporeum per multos ſpecie impreſſa informetur, videre etiam ob ctum abſens: in quorum ſententia illud prin pium, habitudo ad objectum eſt eſſentialis act in hoc ſenſu eſt verum, quod debeat termin ad objectum, ſed non facit hunc ſenſum, qu niſi objectum in ſe adſit, jam non poſſit circa lud, etiam divinitùs, verſari potentia. Neq inde ſequetur, quòd poſſit odor videri: nam p tentiæ exteriores verſantur circa ſua objec prout ſunt à parte rei: Cùm ergo odor non coloratus; ſupponitur autem objectum oc eſſe coloratum, fit ut non dicatur videri od Quia autem potentia volitiva, fertur in obj ctum prout repræſentatum à noſtris intentio bus; poſſit autem noſtra intentio repræſenta ignem tanquam doloriferum, fit ut objectu illius doloris, poſſit eſſe ignis.

Sed conceſſo etiam hoc principio, non ſ quetur quidquam contra nos: Dicemus eni dari tunc objectum illius doloris, hoc eſt ipſu ignem, qui ſupponitur elevatus.

Instat 1. Suarez. Objectum talis dolo in anima non eſt ipſe ignis in ſe ſpectatus, nec tiam aliquid factum in ſpiritum ab ipſo igne. E go nullum eſt objectum ibi talis doloris. An probatur. Ignis ſecundùm ſe non poteſt eſ objectum doloris ſpiritui, niſi ex falſa apprehe ſione, quæ in Angelis fingi non poteſt. Sed tiamſi apprehenderetur ignis ut diſconvenien non eſt objectum ſimile objecto doloris ex ſtione: quia hoc objectum, eſt qualitas dolor fera, intrinſecè afficiens animatum corpu Ignis verò, eſt res extrinſeca, quæ ſolum pote apprehendi, ut diſconveniens effectivè, quat nus aliquod nocumentum infert, hæc aute ratio objecti, eſt valde diverſa; Ergo & ipſe do lor, erit diverſus. Non eſt etiam aliquid ab ign transmiſſum, quid enim tale?

Respondetur particulatim, quòd ſci objectum doloris illius non ſit ignis ſecundùn ſe præciſè ſpectatus; ſit tamen prout elevatus Neque illic erit falſa apprehenſio; quia præſen tes animo ſpiritus, experientur dolorem. Cum que perſuadeant ſibi hoc non implicare; exa lia parte cùm experiantur ſe ita dolere, faci lè inferent, ſe non decipi, in illo dolore. Nor eſſet autem illud objectum ſimile objecto in uſtione, non eſſet inquam ſimile quoad vim cauſandi doloris ſibi à Deo communicatam, nego licèt non eſſet ſimile in aliis. Quamvis autem ille ignis ſit diſconveniens effectivè, eſt etiam diſconveniens ſuo modo objectivè; qui verificat hanc propoſitionem: elevatus eſt ac principiandum dolorem, ſimilem ei, qui ex uſtione haberi ſolet, in anima, conjuncta corpori, efficietque non quidem eundem omninò, ſed proportionatum dolorem, eò quòd ille prior percipiatur ratione connexionis

cum

...m corpore, posterior ex determinatione divina, interventione elevationis, &c. Posset etiam bene admitti qualitas spiritualis producta ab igne, quæ recepta in spiritu, compleat eundem ad principiandum prædictum dolorem; sed hoc non est necessarium; cùm ignis ille possit hoc facere, & ex decreto Dei, semper ab iisdem indistet. Quod autem dicit Suarez, esse hic nonnisi tristitiam in spiritu, quando crematur corpus, & non dolorem; id immeritò dicitur: est enim tristitia, sed non sine dolore: actus enim sensationum, habent correspondentes sibi actus spirituales, adeoque dolorem pœnalitatis ineæ, ad quem (ut jam explicatum) habendum determinantur damnati.

Instari adhuc sic posset. Ille dolor & esset vitalis, & non esset vitalis: esset ut supponitur: non esset autem, quia inchoatam vim naturalem ad talem dolorem non habet purus spiritus.

Respondetur. Sufficere ad salvandam vitalitatem in actu aliquo, ad quem supernaturalis determinatio requiritur, sufficere in... eam habere inchoatam vim, ad similem genere proximo actum; licèt non similem specie. ...t sic vitalis est visio beata, licèt nullum intuitivum, similem specie, producat creatura actum: sufficit autem ut producat actum intuitivæ notitiæ. Quia verò ille dolor, de quo hîc, pro genere proximo, dicit dolorem spiritualem; fit ut dicatur etiam ad illum haberi inchoata vis, adeoque ut dicatur ille dolor fieri vitaliter.

Objicit 3. Vasquez. Intellectus Angeli non potest ita deludi, ut possit apprehendere tanquam malum aliquid, quod revera non est; secùs homines, qui imaginatione decipiuntur.

Respondetur. Quòd tunc non decipiatur Angelus, quia præsente animo experitur illum dolorem, abstractivéque cognoscit, elevatum esse ignem ad hunc dolorem: Insuperque evidenter sibi solvit argumenta in oppositum.

Inquiri hîc etiam solet: An tanta sit tristitia dæmonum, ut nullam omnino consolationem capere possint? Affirmant aliqui cum Mol. & Vasq. referuntque in hoc principium, quia statuit Deus, ad nullam lætitiam, se cum illis concursurum. Alii negant cum Suar. quia appetunt aliqua dæmones, quæ sibi statuunt ut bona, quæ si possideant, cur non habebunt saltem levem delectationem? Licèt autem nulla sit tristitia in cœlo, non sequitur nullam fore lætitiam, saltem levem in inferno; quia non est necesse in omnibus contrarietatem reperiri; aliàs quia in cœlo nemo errat, deberet etiam in inferno nulla reperiri scientia, quod falsum est.

An autem dæmones nunquam exeant localiter ex inferno, nihil pro utraque parte concludit Arriaga.

Det nobis Dominus terminum Angelorum, liberationem ab inexplicabili pœna dæmonum.

TRACTATUS II.

De iis, quæ magis ſpeculativè noſcenda ſunt,

DE ACTIBUS HUMANIS.

Tractatio de Actibus humanis duplices materias habet, quasdam ſpecul tivas, quasdam practicas. Practicas ſeparato Tractatu complectemu nunc agemus de his, quæ ſunt Scholaſtici Juris.

DISPUTATIO V.

De Actu humano Voluntario, Morali, &c. in communi.

PRænoſci hîc debent variæ explicationes terminorum ad utrumque Tractatum ſervientes. Quia verò ipſe titulus, eſt de Actibus humanis, primùm inquirendum de illis erit.

QUÆSTIO I.

Quid ſit Actus humanus?

EXPLICAT I. Eſparza hîc q. 1. a. 5. Quòd omnis actus humanus, ex ſuo conceptu, referatur intrinſecè ad ultimum finem: Unde hi actus ab actibus brutorum, non tantùm differunt ex parte principii, ſed etiam ex parte objecti, & modo illud attingendi: utque fiant ab homine in quantum homo eſt, & quatenus eſt præditus ratione, diſtinctusque à brutis: Habentque proinde objectum præſtantius, circa quod exercentur, vel certè modum nobiliorem attingendi illud. Hujusmodi differentia hominis maximè elucet in libertate & dominio, quo carent inanimata, & irrationalia: Abſolutè tamen etiam ii ſunt humani actus, qui præeminent actibus liberis, tametſi nec mediatè nec immediatè liberi ſint, quales ſunt actus beatifici, actus habiti à Chriſto Domino & à parvulis Beatis absque ulla libertate.

Dici ergo poteſt cum Philoſopho lib. 1. Ethic. c. 7. diſcrimen actus humani à non humano in hoc univerſaliter conſiſtere, quòd actus humanus verſetur circa bonum univerſale, & latiùs patens, quàm bonum ſenſibile & imaginabile; quodque proinde ſit attingibile per ſolam rationem & intellectum; talis autem eſt omnis actus liber, & omnis præeminens actibus liber

Hæc Explicatio

NON SATISFACIT. I. In illo termino, qu actio humana ſit actio propria hominis, in qua tum homo eſt: quia multæ ſunt actiones hor nis in quantùm homo eſt, neque tamen voca tur humanæ v. g. ridere, flere, loqui. Imò ipſa intellectio, actus item neceſſarii volunta humanæ, qui ſunt circa bonum non ſenſibi ſunt propriè hominis, neque tamen vocant humani. Deinde immeritò dicit, quòd ma mè differat homo ab aliis irrationalibus lib tate & dominio: quia eſſe ſuarum actionu dominum præſupponit in homine formalita conſtitutivas hominis priores dominio, form litateque domini; non ergo primariò diffe per dominium, nec eſt ratio, cur ex hac nonn poſteriori formalitate, deſumatur ratio act humani.

Rurſus, illa propoſitio, quòd ratio human rum actionum maximè eluceat in actionibu quarum ille eſt dominus, indiget explication Si enim ly homo ſuarum actionum dominu ſupponat pro hoc, quòd illæ actiones poſſidea tur ab homine, ſic nulla erit, quæ non ſit hum na: quia ex eo ipſo quòd illas ponat, ſunt illi propriæ, adeoque habet poſſeſſionem illaru Quod ſi ly ſuarum actionum dominus, ſupp nat pro eo, quòd illæ actiones ſint human quæ ſunt ipſum formale dominium, & act exercitiumque dominationis; tunc ſoli act imperantes erunt humani, formalis aute amor, deſiderium, &c. non erit actus hum

nu

ns; quòd absurdum est. Quod si ly suarum actionum dominus accipiatur pro eo, quòd illæ actiones, quæ sunt liberæ, sint humanæ; non statur in eo, de quo quæritur: Nam communis apprehensio saltem formalitate distinguit rationem humani à formalitate liberi, non distingerentur autem formalitate, si utriusque esset definitivum idem, sed haberent se, sicut ensis, & gladius.

Non Satisfacit 2. Quia concedo quòd omnis actus humanus referatur suo modo ad ultimum finem; sed inquiritur, an per hoc jam constituatur in ratione humani, & quænam sit ejus ratio? Item quare illud referri ad ultimum finem, in actu humano, non se materialiter habeat ad rationem actus humani, & per modum prædicati generici?

Non Satisfacit 3. Quia cùm explicans agnoscat actus humanos, qui sunt liberi, & actus humanos præeminentes liberis & tamen humanos; debuisset formare conceptum communem omnibus his actibus humanis, quem non format, quia hic conceptus non est jam petendus à libertate. Deinde, cur non potest versari etiam circa bonum sensibile actus humanus quà talis? Item cur circa bonum universale non poterit esse actus nonnisi hominis? quales sunt actus indeliberati, versantes circa bonum universale.

Explicat 2. Suarez d. 2. S. 2. n. 7. Dicitque modum hunc esse probabilem. Est aliqua actio propria hominis quoad substantiam & entitatem, non verò quoad modum, ut v. g. intellectio, convenit homini ut ratione utitur, nec actus talis speciei potest reperiri in inferiori creatura; modus tamen, quòd ex necessitate fiat, communis est aliis rebus. 2. Contingit actionem esse propriam hominis, ut homo est, & in substantia & in modo: quia scilicet efficitur cum indifferentia & sine necessitate, qui est proprius operandi hominis quà homo est. Subdit autem inferiùs n. 9. quasi ex proprio sensu. Si per actionem humanam intelligamus moralem aut dignam laude, aut reprehensione, sic sola actio libera est humana. Si autem per actionem humanam intelligamus perfectè rationaliter & ab intrinseco procedentem ex plena hominis voluntate; sic actus beatitudinis dici potest actus humanus. *Hæc explicatio*

Non Satisfacit. Tum, quia confundit actum humanum cum libero quà tali, nam explicat actum humanum per indifferentiam & negationem necessitatis, quæ duo ad libertatem formalissimè spectant: non deberent autem hæ duæ formalitates confundi; cùm eas etiam communis apprehensio dividat: & cùm ad invicem de se prædicantur, actus humanus est actus liber: Actus liber est actus humanus, nemo cogitat esse has identicas propositiones, vel synonymicè differentes; essent autem synonymicè differentes, si uterque terminus, per indifferentiam & negationem necessitatis explicetur. Tum quia, quamvis nomine actionis humanæ intelligatur actio moralis digna laude vel vituperio, sicque sola actio libera sit humana, nunquidné in ratione humanæ, per dicta prædicata constituetur? Et certè ratio laudis vel vituperii, est extrinseca actui humano, illique advenit, jam in esse suo completo: potestque dari pro ratione laudabilitatis, sive extrinsecæ pendentis à laudante, sive intrinsecæ pendentis à merito laudis, potest inquam dari, quia illa est actio humana: Ergo apparet quòd hæ duæ sint distinctæ formalitates. Tum quia, cùm tam actum liberum, quàm necessarium sub diversa formalitate agnoscat humanum, dari deberet communis ratio actus humani, quæ extendi posset ad tam diversas formalitates. *Ex hoc autem*

Inferes. Quid sit sentiendum de illa propositione; Actio necessaria, non est actio humana. Nam inprimis fundat se in hoc, quòd actio humana sit formaliter idem quod actio libera, hoc autem refutatum est. Deinde quòd dicit Cajet. Actione necessaria non tam agere hominem quàm illâ agi; cùm tamen actio humana debeat esse ejus qui agit: id non convincit. Nam etiam actio necessaria, potest esse vitalis, adeoque proficiscens ab intrinseco; hoc autem includit agere, non agi. Quod autem dicit Cajet. Amorem beatificum non esse actionem humanam, quia est plùs quàm humana scil. quodammodo Divina: id non convincit. Nam ut arguit bene Suar. sequeretur etiam amorem viæ liberum, non esse actionem humanam: quia ratione elevationis, actus ille, est plusquam humanus. *Hinc aliter*

Explicatur 3. Quid sit actio humana?

Quamvis omnes actiones quæ proficiscuntur ab anima, sint actiones physicè humanæ, seu quod idem est, sint actiones hominis: Nihilominus non omnes illæ actiones sunt humanæ moraliter, qui ipse terminus actionis humanæ, moraliter, non ita accipiendus est, ut sonat: quia ut sonat, nonnisi humanas, h. e. ab anima humana principiatas, importat actiones. Sed debet accipi prout supponit; supponit autem pro actionibus prout sunt condistinctæ ab actionibus appetitivis brutorum, quales convenit habere, ipsis etiam Angelis. Porro ut dicantur illæ actiones non physicè tantum humanæ, sed etiam moraliter, debent fieri modo humano, seu modo intellectuali naturæ competentes. Hic autem modus dupliciter proponi potest. Inprimis viâ negationis, quando scil. ponitur actio voluntatis & appetitus sequentis notitiam, ponitur inquam non more brutorum, quæ non nisi passione & impetu aguntur. Secundò proponi potest viâ affirmationis, quæ est resolutorium illius prioris, illam scil. actionem reddi moraliter humanam, fierique humano modo, quæ

 est actio

est actio voluntatis deliberata: quia in modo agendi, deliberatio, est propria naturæ intellectualis, hîc autem agitur de actione, facta, modo proprio naturæ intellectuali: Nullus autem potest cogitari modus per prius proprius, & per prius secretivus à brutis, præter rationem, deliberatæ actionis.

RATIO I. hujus explicationis est Auctoritas S. Thom. hîc q. 1. a. 1. in corpore, qui quamvis inceperit explicationem actuum humanorum per formalitatem dominii, appellando illas actiones humanas, quarum homo dominus est. Sed hoc facit quasi incipiens à notioribus, concludendo autem & utendo particulâ Ergo, quæ est nota Conclusionis, sic loquitur; *Illæ ergo actiones propriè humanæ dicuntur, quæ ex voluntate deliberata procedunt: Si quæ autem aliæ actiones homini conveniunt, dici quidem possunt hominis actiones, sed non propriè humanæ.*

RATIO 2. est. Communis apprehensio omnium, qui nomine actionis humanæ semper accipiunt actionem deliberatam. Hinc actiones brutorum, amentium, puerorum non vocantur humanæ: quia notitiæ illorum non sunt tales, ut eas sequentes actus, dicantur deliberati: per hocque actiones nostras communiter excusamus, quia erant indeliberatæ.

RATIO 3. est. Quia nulla commodior explicatio adferri potest. Non recurrimus hic ad formalitatem actionis, quæ competat homini, quâ homo est: quia hæc generalitas, non condistinguit actum humanum. Non recurritur ad dominium, nec ad liberum, nec ad laude dignum, quia hæc omnia posteriora sunt. Et certè legitima est hæc Consequentia, est hæc actio libera. Ergo deliberata: nec ex libertate deliberati ratio, sed ex deliberato, liberum oritur.

Ne autem confundantur deliberatum & liberum, id est præ oculis habendum: quia quamvis non possit esse ullum liberum nisi deliberatum; formalitatibus tamen differunt: quæ sic explicari possunt; Deliberatum vel potest accipi pro deliberativo ut quo, & sic antecedentem importat actionem intellectus, utriusque propositivam. Secundò potest accipi pro deliberato, h. e. sequente deliberationem actu voluntatis: Et sub hac formalitate præcisè habetur ratio actus humani; in qua formalitate non stat ratio liberi, sed superaddit formalitatem hanc quòd potuerit non sequi.

Sed dicendumné erit (posita hac explicatione) quòd amor beatus sit actio humana? ut concordetur pluribus Doctoribus id asserentibus, potest dici, quòd sit actio humana & deliberata æquivalenter: sicut enim deliberatio adhibetur ad penetrandam conditionem objecti, ita cum illam optimè tradat visio beata; dicendum erit amorem illum esse actionem humanam.

QUÆSTIO II.

Quid Voluntarium & Involuntarium?

VOluntarium accipitur tripliciter, pro voluntario subjectivo, & sic qualitates etia[m] violentæ receptæ in voluntate, dici possunt sub[jectivè] jectivè voluntariæ: nec de hoc in præsenti e[st] quæstio. Item potest dici Voluntarium ob[jectivè], jectivè, hocque potius appellatur volitum, v[el] ut loquitur Scotus voluntatum. Deniq[ue] accipitur pro voluntario effectivè & motiv[è], hoc est pro motibus seu actionibus principiatis [à] voluntate: & de his in præsenti erit quæsti[o]. Cæterum si etiam brutis concedatur ratio vo[luntarii], luntarii, ut eis expressè concessit Arriaga hîc [...] 8. n. 9. idque ex eo, quia ad rationem volunt[ar]rii, requiritur aliqua cognitio finis, qualem ill[is] in Physicis concessit: Cui etiam adhæsit Espar[za] hic q. 7. a. 7. & ad tertium concedendo bru[tis] rationem voluntarii secundùm quid: tunc ja[m] deberemus de voluntario discurrere, ita, ut st[a]tuatur ratio communis voluntarii tam brut[is] quàm hominibus: jamque tunc terminus h[ic] voluntarium non deberet accipi ut sonat; qu[ia] ut sonat, indicat aliquid de linea voluntatis, [...] tamen voluntas tribuitur nonnisi naturæ inte[l]lectuali: sed deberet accipi, prout supponit p[ro] aliquo scilicet de linea appetitus, commu[ni] sensitivis & spiritualibus noscitivis; ad eum m[o]dum, quo concordia dicta de Angelis, non a[c]cipitur pro eo quòd sonat; quia dicit cordium [u]nionem, quâ carent Angeli, sed pro eo pro q[uo] supponit, h. e. conjunctione amoris.

DIFFICULTAS

Quid definitivè Voluntarium?

BRevitatis causa partiri debemus præse[n]tem Titulum. *Hinc sit*

Punctum Difficultatis

An Voluntarium idem sit quod volitum?

EXPLICANT I. Aliqui Recentiores Volu[n]tarium, quorum tacito nomine memin[it] Vasq. d. 23. c. 1. Salaz etiam tribuit illam Do[minico] minico Montagnolio. Statque explicatio i[n] hoc, quòd scil. Volitum & Voluntarium ide[m] sit: quod ipsum Voluntarium dupliciter accip[i]tur, vel pro eo quidquid voluntati alicujus pla[]cet, adeoque in idem recidit cum Volito: [...] sic complacenti in homicidio ab alio patrat[o] dicitur illud homicidium complacenti volu[n]tarium; quia aliquo pacto volitum. Secund[ò] accipitur Voluntarium, pro eo, quidquid est [à] voluntate tanquam effectus ejus; quâ ration[e] sunt voluntariæ omnes actiones voluntatis el[i]citæ: Imò & actiones aliarum potentiarum im[-]

perat

ratæ à voluntate. Quod ipsum Suarez hîc 2. disp. 1. S. 1. sic enodat. Possumus in ipso tu elicito voluntatis, duas rationes ponere; alram qualitatis seu termini, alteram dependntiæ seu actionis, videtur ergo dici posse aum ipsum, quatenus est qualitas quædam esse oluntarium, ab actione seu dependentia, per am manat à voluntate: ipsam verò actionem, ipsa voluntariam esse, per immediatam habidinem ad ipsam voluntatem: Nam actus non t à voluntate nisi mediante actione; actio ve immediatè est à voluntate per seipsam. Adt etiam ipsum actum, quatenus in facto esse inrmat voluntatem, & constituit illum volenm, non tantùm constituere illum volentem jectum, sed etiam ipsummet actum per viralem reflexionem in illo inclusam. Quod si e actus ita est voluntarius, ut simul sit objeum, bene dici poterit actus ipse volitum quid, quòd actus ipse, ut actus est, intrinsecè inclut quòd sit volitus: Neque intelligi potest vontatem constitui volentem, id est, voluntariè ndentem in objectum, quin virtualiter velit sam tendentiam. Idem salvari potest etiam actibus fugæ, qui non ita clarè videntur esse oluntarii, eò quòd illi licèt possint esse directa olitio objecti, possint tamen esse virtualis voio sui ipsius. Et ita licèt v. g. tristitia absolu, & simpliciter videatur involuntaria, tamen pposito tali malo præsenti, est voluntaria: nam oluntariè quis fugit sibi malum inhærens, etsi solutè nolit illud. *Hæc explicatio*

NON SATISFACIT 1. Quia multa sunt nos volita, hoc est appetita à nostra voluntate, æ non sunt nobis voluntaria; & sic volitum t nobis objectum Deus; nemo tamen illum pellat Voluntarium nobis.

Rursus, si ponatur hæc actio, quam appellat ependentiam Suarez, ratione cujus dicatur sa volitio volita, idque immutabiliter, id non nvincet: quia per nos actio productiva volionis identificatur ipsimet volitioni. Quod si quamur de distinctione quæ fiat per solam raonem, & conceptibilitatem, eam admittimus: d in præsenti non deberet attendi ad meras nceptibilitates nostras: possunt enim reperi Voluntarium & volitum sine ullâ nova forzatione formalitatum, ut si sit actus voluntatis ui dicitur, voluntarius, & objectum terminans lum actum, quod objectum dicitur volitum: rgo apparet, rationem voluntarii & voliti, non ebere spectari penes illas formationes formatatum.

NON SATISFACIT 2. Quia ut urget Vasq. ctio illa quam vocat dependentiam Suar. non t volitio: Ergo respectu illius, qualitas illa tenens jam in objectum, non potest appellari vota, quid enim volitum sine volitione tendente illud? Ant. probatur. Productio amoris non est amor. Item productio visionis non est visio, nec productio intellectionis intellectio: Ergo neque productio volitionis erit volitio respectu sui termini, qui dicitur qualitas, nec terminus seu qualitas respectu actionis productivæ dicetur volitum.

RESPONDEBIS. Actio respectu etiam sui est actio, unio etiam respectu sui ipsius est unio: Ergo & volitio respectu sui est volitio, adeoque non tantùm erit voluntaria, sed & volita; & quia nullus actus voluntatis est qui non sit voluntarius, nullus erit qui non sit volitus.

CONTRA est. Quia nisi ponatur processus in infinitum, Actio etiam respectu sui est actio: idem de aliis: tale autem absurdum non sequetur, si dicatur, volitionem respectu sui non esse volitam: quod enim in hoc est absurdum? & quomodo hinc sequeretur processus in infinitum? quamvis non diceretur actio voluntatis seu Voluntarium esse volitum.

Rursus habetur totum quod est necessarium ut actio respectu sui sit v. g. actio. Quod ipsum probatur, quia illæ formæ quæ respectu aliorum sunt formæ, tanquam respectu subjectorum, vel terminorum, etiam respectu sui sunt formæ intransitive: cùm enim sint formæ seipsis, non possunt seipsis esse sibi aliud, & aliud aliis à se: & ita in Physicis realibus formis albedo est sibi albedo, & in formis modalibus, actio est sibi actio, in formis metaphysicis rationalitas, est sibi rationalitas. Positâ autem volitione non habetur totum quod est necessarium, ut volitio respectu sui sit volitio: quia ad hoc ut volitio sit volita, est necessaria reflexa sive realis, sive rationis, in illam tanquam terminum, tendentia: Sicut enim quando appetit volitio objectum, est necessaria tendentia realis in illud objectum; ita quando volitio est volita, debet etiam poni sive realis, sive rationis, in illam tendentia. Quia verò non hoc ipso quia ponitur volitio, ponitur illius tendentia in seipsam: experimur enim aliter nos habere cùm tanquam objectum ipsam volitionem habemus, fit ut non habeatur semper id quod est requisitum, ut volitio, dicatur esse volita. Et licèt non possimus habere actum voluntatis, quin illum percipiat noscitiva nostra: quia tamen illum percipit experiendo, non verò proponendo ut quid proximè volibile, fit ut non hoc ipso quia ponitur illa volitio, sit illa tendens in seipsam tanquam in objectum volitum, adeoque non hoc ipso erit quid volitum.

Ex ipsis Instantiis allatis sumitur adhuc argumentum: quia quamvis actio respectu etiam sui sit actio, nihilominus respectu sui non est terminus; ita etiam & volitio licèt respectu objecti sit volitio, adeoque etiam respectu sui sit hoc quod est, nihilominùs respectu sui, non est terminus volendi: quia ergo hoc quod est esse volitum, est quasi terminus voluntatis, fit ut ex hoc

hoc ipſo, quòd ponatur volitio, reſpectu ſui volitio, non tamen reſpectu ſui terminus, ut inquam non debeat dici, volita volitio.

Unde ulterius propoſitionis hujus: volitio eſt ſibi ipſi volitio, dandi ſunt duo ſenſus. Primus ſenſus eſt: volitio per reſpectum ad ſeipſam eſt ſibi hoc, quod eſt in ſe, adeoque cùm in ſe ſit volitio, eſt intranſitivè ſibi volitio. Et hæc propoſitio eſt vera, quia ſicut albedo non poteſt eſſe ſibi nigredo; Ita nec volitio poteſt eſſe ſibi aliud, quàm volitio. Secundus ſenſus hujus propoſitionis; volitio eſt ſibi ipſi volitio, poteſt eſſe hic; volitio ſeipſam reſpicit tanquam terminum: & hæc propoſitio favet quidem explicationi, ſed falſa eſt, ſi importet quòd volitio reſpectu ſui, ſemper ſe habeat per modum termini.

Non Satisfacit 3. dicta explicatio. Quia vel dicit volitionem ſemper actu reſpectu ſui eſſe volitam; & hæc propoſitio eſt falſa: oppoſitum enim in nobis experimur: vel dicit interdum volitionem eſſe volitam reſpectu ſui, & ſic vera quidem eſt propoſitio, ſed non definitiva voluntarii, quia non convenit ſoli & ſemper voluntario.

Punctum Difficultatis 2.

Explicatur Voluntarium.

Explicat 2. Ariſtoteles 3. Eth. c. 1. Voluntarium, ubi cùm ſuppoſuiſſet ſe pro eodem accipere ſpontaneum ac voluntarium, ſub nomine ſpontanei ſic illud definit; *Cùm igitur invitum ſit*, inquit, *quod vel vi, vel ignoratione agitur, ſpontaneum illud eſſe videbitur, cujus principium eſt in eo qui agit particularia cognoſcente, in quibus actio conſiſtit.*

Explicat 3. S. Thomas quid ſit Voluntarium hîc q. 6. a. 1. in corpore tali diſcurſu. „Quorundam actuum principium eſt in agente, ſeu in eo quod movetur, quorundam autem motuum vel actuum principium eſt extra: cùm enim lapis movetur ſurſum principium hujus motionis eſt extra lapidem; ſed cùm movetur deorſum, principium hujus motionis eſt in ipſo lapide. Eorum autem, quæ à principio intrinſeco moventur, quædam movent ſeipſa, quædam autem non: cùm enim omne agens ſeu motum agat ſeu moveatur propter finem; illa perfectè moventur à principio intrinſeco, in quibus eſt aliquod intrinſecum principium non ſolum ut moveantur, ſed ut moveantur in finem. Ad hoc autem quod fiat aliquid propter finem, requiritur cognitio finis aliqualis. Quodcunque igitur ſic agit, vel movetur à principio intrinſeco; quod habet aliquam notitiam finis, habet in ſeipſo principium ſui actus non ſolùm ut agat, ſed etiam ut agat propter finem. Quod autem nullam notitiam finis habet, etſi in eo principium ſit actionis & motus, non tamen ejus quod eſt agere vel moveri propter finem eſt principium in ſeipſo, ſed in aliquo alio ei principium motionis in finem imprimitur, &c. Quæ verò habent notitiam finis, dicuntur ſeipſa movere: quia in eis eſt principium non ſolum ut agant, ſed etiam ut agant propter finem: & ideò cùm utrumque ſit à principio intrinſeco, ſcil. quod agant, & quòd propter finem agant, horum motus & actus dicuntur voluntarii.

Hic totus diſcurſus S. Thomæ & Doctrin Ariſtotelis ſic breviter colligitur. *Volunt rium eſt id quod eſt à principio intrinſeco cum cogn tione finis.*

Quia verò monuimus ſuprà, ita diſcurren dum eſſe de Voluntario, ut habeatur etiam bru torum ratio, perficiendum hoc in præſenti eri Ut autem utriuſque Auctoris mens innoteſca penſanda erit ſigillatim uniuſcujuſque defin tio, & difficultates circa illas expendendæ.

Definitio Ariſtotelis ſtat in hoc; *Volunt rium ſeu ſpontaneum eſt illud, cujus principium e in eo, qui agit particularia cognoſcente, in quibus ctus conſiſtit.* Dubitatur circa hujus definitio nis ſenſum: cùm enim ſint tam multæ formal tates in objecto attingibiles, quæ non attingu tur, & tamen actio poteſt eſſe voluntaria, qu modo voluntarium requirit particularium co gnitionem.

Primus Sensus definitionis eſt quem ſ quitur Oviedo, quia ſcil. actus poteſt eſſe v luntarius reſpectu ſubſtantiæ objecti tantùn & poteſt eſſe voluntarius reſpectu circumſtan tiarum, quibus objectum veſtitur, ut actus ſ voluntarius reſpectu ſubſtantiæ objecti, ſuffic ſubſtantiam cognoſci: Si verò voluntarius ſ futurus, reſpectu circumſtantiarum, debe ipſæ circumſtantiæ cognoſci. Sed hic ſenſus

Non Satisfacit. Quia cùm diverſu ſit & attingere circumſtantias, & non attinge re, ſed ſolùm ſubſtantiam, & cùm utroque ho modo poſſit perfici voluntarium, debuiſſet da ratio communis omnibus his, quæ non impo tatur per ly particularia cognoſcente: quia l particularia cognoſcente videtur trahere & ſubſtantiam & circumſtantias una cognitas omnia enim hæc particulatim cognoſci poſſunt & quòd particulatim noſci debeant, verba Ari ſtotelis volunt.

Secundus Sensus eſt. Quòd hîc definia tur nonniſi perfectiſſimum voluntarium, ſiv illud ſit increatum, ſive per communicationen notitiæ ſingulorum, creatum, jam autem e proportione definiri debent aliqua voluntaria ad eum modum, quo definiendo quòd ſcienti ſit notitia omnium noſcibilium certa & evidens definitur omniſcientia Divina, & ex propor tione etiam alii ſcientiæ actus & ſicut aliæ ſcien tiæ abſcindunt ſib particulam notitiæ certæ, &

eviden

evidentis licèt non omnium: ſic & voluntarium alcindet ſibi particulam notitiæ ejus, in quo eſt actus, licèt non notitiæ ſingula attingentis. *Hic ſenſus*

Non Satisfacit. Quia detorquet verb. Ariſtotelis, aliamque planè definitionem pon. Nam non vult particularia ſemper cognoſc, ut ſit voluntarium: cùm tamen hoc exigat Ariſtotelica definitio.

Tertius Sensus ſit. Ly *particularia* potest comparari vel ad numerum formalitatum in objecto contentarum, & ſic non debet eſſe in omni voluntario notitia particularia cognoſcens: ſunt enim & nimis multa, & non raro inſcibilia nobis. Deinde præcognitis pluribus circumſtantiis, poteſt aliquis nonniſi unam eligere, in illamque tendere, ita ut nonniſi reſpectu illius unius circumſtantiæ, ſit actus voluntarius, interpoſita quaſi refutatione, & rejectione aliorum particularium, quomodo ergo ad voluntarium particularia cognoſcere requiretur? Deinde ly *particularia* accipi poteſt comparative ad appetitum: ita ut arithmeticè ſibi reſpondeant, id quod eſt actus ſeu circa quod verſatur appetitus, & illud *particularia cognoſcente*; idque ita, ut tot dicantur appeti quot erant præcogni- ti hoc ſenſu, quòd nullum ſcilicet ex appetitis fuerit, quod non fuerit præcognitum; & ſic licet particularia ſint numero decem in objecto attingibilia ſi appetuntur ſeptem, præſupponi debent particularia ſeptem præcognita, ita ut non ſit neceſſe attingere reliqua tria, ſi illa non appetuntur. Unde ulterius illa verba *in quibus eſt actus*, non ita ſunt accipienda quaſi objectum voluntarii, debeat eſſe actus, cùm multa voluntaria non habeant pro objecto actum, ſed facit hunc ſenſum, *in quibus*, hoc eſt, *circa quæ verſatur appetitus*. Non utitur autem termino *circa quæ* Ariſtot. ſed *in quibus*, ob affectatam obſcuritatem, vel ad innuendum objectum illud habere rationem finis, vel quaſi finis, cui convenit ſignificando, particula potius *in*, quàm particula *circa*; quæ ad objectum potiùs vergit, quantumvis etiam hoc modo exprimi potuerit. Et hæc circa mentem Ariſtotelis.

Definitio S. Thomæ, ut dixi, ſtat in hoc; *Voluntarium eſt id, quòd eſt à principio intrinſeco cum cognitione finis.* Hæc definitio in hoc habet difficultatem. Quia hîc quæritur de voluntario latiſſimè, adeoque prout competit etiam brutis, quibus ſaltem perfectam cognitionem finis negamus, & tamen in definitione voluntarii ex S. Thoma conceptâ, ponitur cognitio finis ſine addito. *Hujus Definitionis*

Primus Sensus eſt. Quem ponit Cardin. Pallavicinus d. 1. q. 1. a. 2. Nihil nos poſſe ſcire de principio operationum in aliis agentibus, independenter ab eo quod experimur in nobis. Tria autem ſunt genera effectuum, quos videmus ex noſtra entitate prodire. Aliqui prodeunt nobis neſcientibus, & incogitantibus, ut concoctio, nutritio, &c. Quare dum videmus ſimiles effectus in plantis, arguimus pariter in illis neſcientibus, produci ejuſmodi effectus. Aliæ ſunt noſtræ operationes, quæ fiunt cum cognitione, & etiam cum aliquo appetitu, ſed ſine electione & ſine diſcurſu, cujuſmodi ſunt quæ fiunt ab infantibus, ebriis, & à nobis in primò primis motibus, & ita famelicus objecto cibo, neceſſariò concipit appetitum illius, niſi aliunde illum reſtringat. Hinc inferimus quæ tali modo operantur, operari quidem cum aliqua cognitione, & cum aliquo appetitu elicito, ſed ſine electione, & ſine illa cognitione ſuperiori, in qua conſiſtit perfecta ponderatio boni. Tertium eſt genus operationum, quas ipſi non exercemus ſine deliberatione, & diſcurſu perfecto, ut diſputare, pingere. Et ex ejuſmodi operationibus, arguimus pariter in illarum auctore deliberationem, & diſcurſum, nec unquam ſuſpicamur eas prodiiſſe ex impulſu mero naturæ, hiſque data vox, manus, tanquam ſpecialia inſtrumenta. *Hic ſenſus*

Non Satisfacit. Tum quia, cur hoc, quod eſt pingere, texere notat in nobis diſcurſum perfectum, electionem, & cætera ſimilia: & hoc quod eſt conficere nidum tali textrinâ, commoditate incubandi, &c. non arguet in avibus diſcurſum? cur in apibus conſtructio talis cratium cerearum, portarum &c. non arguit diſcurſum? & tamen ſi eaſdem portas, & crates fabricaret artifex, argueretur diſcurſus. Tum, quia quærere adhuc reſtabit, cur tertii generis operationes illis non conveniant, quamvis ſuos diſcurſus & electiones non prodant voce vel uſu manûs? Tum, quia manifeſtandæ electionis & diſcurſûs non eſt unum ſtatum & neceſſarium ſignum: hinc quamvis ea ſigna non haberent animalia, quæ habent homines, cur alia quæ faciunt, diſcurſum in illis non indicabunt?

Secundus Sensus eſt, quem ponit Eſparza hîc q. 7. a. 2. Dupliciter poſſe recognoſci finem: Primò imperfectè & materialiter, ita ut ſolùm apprehendantur res, quæ habent rationem finis, non exprimendo conceptum formalem finis, factâ comparatione ipſius cum mediis & expenſâ mutuâ eorum inter ſe proportione. Secundò perfectè poteſt cognoſci finis, ita ut exprimatur conceptus ejus formalis, facta comparatione ipſius cum mediis. Illud primum, eſt commune homini cum brutis, quatenus operanti perfectè, ex prima apprehenſione, boni convenientis. Secundum, eſt proprium hominis rationaliter ac deliberatè operantis, utentiſque potentiâ ſibi peculiari comparandi objecta inter ſe per judicium & deliberationem. Quod ipſum etiam docuerat Pallavicinus. Nam loco cit. docet, quòd non poſſint bruta ratiocinationem perfectam facere, fundatam in Dicto de omni & Dicto de nullo: quia nequeunt conci- pe-

cipere hæc univerſalia Omne & Nullum, utpote præciſa à circumſtantiis loci & temporis, à quibus non poſſunt præſcindere ſenſus, imaginatio, & memoria ſenſitiva. *Hic etiam ſenſus*

Non satisfacit. Tum quia de hoc ipſo quæritur; cur bruta non faciant comparationem finis cum mediis? Tum quia, ſi Paulus crates cereas faceret, quales apes faciunt, argueretur in Paulo diſcurſus, & comparatio finis ad media, & cur in apibus non arguetur? Tum quia, ſit bene quòd bruta non cognoſcant ly omne, & ly nullum, non poſſintque formare ſyllogiſmum ex univerſalibus: cur non poterunt formare expoſitorium, præcipuè ſi ille dicatur inniti non tam allatis principiis, quàm pure illi, quæ ſunt eadem uni tertio, &c. Tum quia, quando veſtigat canis feram, & non reperit veſtigium, cur non facit hanc propoſitionem, nulla fera hâc tranſiit, & cur ex memorativa viarum, quas tentabat ad egreſſum non poteſt dicere, omnia hæc non dant mihi locum effugii, quod videtur vel ille ipſe ejulatus indicare, teſtarique, cum tandem advertit, ſe non poſſe evadere. Quod autem dicit Pallavicinus in hoc eſſe diſparitatem: quia belluæ operantur ex inſtinctu, & ſtatim natæ, exercent prædicta opera: homines autem nonniſi poſt aliquam experientiam & inductionem comparant artes. Id etiam non convincit: Nam Angelus ſi creatus extemplo conficeret crates cereas, diceretur facere id ex comparatione mediorum ad finem: cur ergo idem de apibus non dicetur? & cum operari ex inſtinctu ſupponat vel dicat notitiam, cur illa notitia non erit diſcurſus? Quodque citiùs ſecundùm naturam ſuam bene operentur potiùs parvuli belluarum, quàm hominum, referri in hoc poteſt, quia citiùs habent proviſâ à natura complementa operandi: non verò in hoc, quòd non operentur circa finem formaliter.

Tertius Sensus eſt. Vel potiùs evaſio difficultatis. Non ponendo in definitione voluntarii hunc terminum *Finis*. Sic nonniſi eam concipiendo. *Voluntarium eſt id quod eſt à principio intrinſeco cum cognitione*, defendique hic ſenſus poteſt, præcipuè cùm etiam Suarez cit. D. 1. S. 1. n. 3. Oviedo Tr. 2. contr. 2. n. 2. omittant etiam ly *finis*.

Punctum Difficultatis 3.

Solvuntur Objectiones, concluditurque.

SEcundùm allatos definitionum ultimo loco ſenſus, poſſunt bene defendi prædictæ definitiones Ariſtotelica & S. Thomæ: conveniunt enim omni, ſoli & ſemper Voluntario, coinciduntque ſi expendantur.

Arriaga rejicit Ariſtotelis definitionem, expendenda ſunt illius argumenta.

Dices 1. cum Arriaga. Ab Ariſtote
videtur præciſè definita actio externa, quan
ex perfecta cognitione à nobis procedit: requ
rit enim Ariſtoteles, ut cognoſcantur ſingula
quibus eſt actus; hoc autem non habet locu
quando ſine ulla actione externa, efficio am
rem Dei: neque enim talis reflexio eſt nec
ſaria, &c.

Respondetur. Poſito quòd hîc defini
tur nonniſi actus externus, retorqueri poteſt a
gumentum, quomodo ſingula tunc noſcantu
cùm ſint tot formalitates, quæ tunc non atti
guntur, & aliquæ non attingi poſſunt? & qu
reſpondebit arguens ad retorſionem, idem n
dicemus. Directè autem dici poteſt, quòd
neceſſarium ſingula cognoſcere non compar
tivè ad numerum formalitatum attingibiliu
ſed eo, ut dictum ſuperius ſenſu, ne ex appeti
ullum ſit, quod non ſit præcognitum, quam
poſſit eſſe præcognitum & non appetitum.

Dices ſecundò cum Eodem. Ex vi d
ctrinæ Ariſtotelis, ſequi, omne judicium in n
bis eſſe voluntarium; quòd tamen à nullo co
ceditur: quia judicium omne eſt à principio i
trinſeco cognoſcente ſingula, non minùs qua
amor, ſit à cognitione ſingulorum.

Respondetur. Negando ſequelam. N
gando item omne judicium eſſe in ſenſu Ariſt
telico à principio &c. quia licèt omne judiciu
ex eo quod ſit actio vitalis, ſit à principio intri
ſeco: quia tamen non verſatur circa finem q
volibilem, ſeu circa bonum formaliter, nec
actus talis, qualis ſumitur in præſuppoſitâ mat
riâ, nempe appetitus, fit ut non ſit actus, qui
circa ſingula, in quibus eſt actus.

Instat 1. Arriaga. Ipſa definitio non
cit voluntarium eſſe, quod ex cognitione fe
tur circa finem.

Respondetur. Hoc quidem clarè n
importare verba Ariſtotelis, importare tam
ſecundùm ſenſum allatum, qui licèt excu
Ariſtotelem; meretur tamen ob receptam ſua
doctrinam talem explicationem, datque ex ſ
pra dictis talis explicationis & ſenſus fund
mentum.

Instat 2. Quomodocunque explicet
hæc definitio, in ea tamen explicabitur ide
per idem: tota enim difficultas manet circa
finis: ea enim eſt loco ultimæ differentiæ, int
actus voluntatis & intellectus: nihil autem p
nitus per illam explicatur, niſi recurrendo a
eoſdem terminos, hoc modo; finis eſt quod te
minat actum voluntarium; voluntarium e
quod terminatur in finem: quod ipſum ulteri
in hoc fundatur, quòd non poſſit ex parte obj
cti oſtendi formalitas aliqua, quæ ſit objectu
voluntatis per modum finis, & non ſit objectu
intellectus, qui ipſam rationem finis, debet c
gnoſcere.

Respondetur. Inprimis retorquendo Argumentum,& inquirendo, quæ sit definitio patris? Respondebitur, pater est is qui habet filium. Rursus quæ est definitio filii? Respondebitur filius est qui habet patrem. En responsiones duas idem per idem explicantes? Quod si recurratur ad hoc,quòd relativa ad invicem se notificent,dicam & ego Voluntarium cum fine, relativa esse. Quod si dicas, cui esset ignotus æque pater ac filius deberet recurrere ad alia principia,v. g. inductionem explicationemque terminorum; tunc dicam in præsenti idem fieri debere. Deinde Finis est cujus gratiâ; hinc si dicatur,voluntarium esse propter finem; sensus enim,quod voluntarium sit id,cujus gratiâ reliqua appetuntur, & quæruntur tanquam media: voluntarium autem habebit se ut tendentia; finis ut terminus. Quod si quæratur de distinctione intellectionis & actus volitionis: hæc debet ex Animasticis nota esse, omnesque Philosophi apprehendunt intentionem & electionem actus voluntatis esse, non intellectus. Quamvis autem nulla sit formalitas,quæ sit objectum voluntatis,& non intellectus in hoc sensu quia nihil esse potest volitum nisi cognitum: nihilominus in modo se habendi circa illud, differunt; rationemque boni quà bonum est,sub hac reduplicatione pro formali, respicit voluntas,pro materiali autem intellectus, qui respicit bonum quà bonum, ulterius restringendo secundùm quod intelligibile est: & è converso intelligibile, formalisans objectum intellectus, pro materiali nonnisi,respicit voluntas.

Dices 3. cum Eodem. Sub dicta definitione non comprehenduntur omnia, quæ simpliciter dicuntur voluntaria: Deo enim tribuitur voluntarium. Unde dicitur,voluntariè nos genuit, &c. & tamen actus Dei non est id, quod procedit ab intrinseco cum cognitione.

Respondetur. Defendendo doctrinam quàm sibi impugnandam proposuit Arriaga, quòd scil. actus Divinus non sit quidem per productionem realem,sed per productionem ab intrinseco per identitatem,quamvis hos duos terminos ipse distinguat.

Instat 1. Arriaga. Esse ab intrinseco,ut abstrahit ab esse per productionem,& per identitatem, nihil penitus dicit de vera processione seu productione ab intrinseco; sicut animal ut sic,nihil dicit de rationalitate; & sicut qui ex eo quòd leo & equus conveniant in animalitate, vellet inferre eos convenire in rationalitate, ineptè inferret: Ergo cùm esse ab intrinseco,solùm dicat non esse rem extrinsecam, in quo plures conveniunt,ut gratia, & accidentia unita,& tamen à nobis non producta, fit ut illos actus Divinos quamvis sint ab intrinseco, non sit necesse dicere productos.

Respondetur. Distinctas has esse propositiones, est aliquid intrinsecum,& est aliquid ab intrinseco: esse intrinsecum convenit pluribus etiam non productis ab eo cui sunt intrinseca,qualis est v. g. gratia. Unde ex eo quod aliquid sit intrinsecum non potest inferri quòd sit productum etiam per identitatem,sed particula AB infert productionem; & licèt esse ab intrinseco,sit quid commune tam productis per productionē simpliciter,quàm productis per identitatem; & licèt ex illo termino esse ab intrinseco,non possit inferri determinatè productio per identitatem vel potiùs per productionem simpliciter, sufficit nonnisi sub disjunctione membrum inferri,v. g. est ab intrinseco, ergo vel per productionem realem, vel per productionem per identitatem: Sicut bene infertur est animal,ergo vel rationale,vel irrationale.

Instat 2. Productio per identitatem implicat in terminis: quia productio maximè requirit distinctionem.

Respondetur. Quòd productio realis requirat distinctionem realem, sed non productio ut sic: nam etiam essentia producit sua attributa, & idem se potest secundò producere divinitùs,sine distinctione reali.

Commodiùs his terminis toti huic objectioni responderetur. Quòd scilicet Divini actus voluntarii procedant æquivalenter ab intrinseco, quamvis non realiter; non realiter quidem,quia sine ulla distinctione reali, sed æquivalenter & præcisis imperfectionibus. Possumus enim ut in simili dictum in prima parte ponere in Deo actum primum volendi, & ex hoc procedere ratione nostra actum secundum, cui prælucet notitia intellectiva. Alii dicunt productionem ab intrinseco solùm denotare vitalitatem actus, quorum immanentia, bene potest stare in Deo,sine physica productione. Quando autem alii urgent, quòd producantur in nobis habitus,idque ab intrinseco, cumque cognitione objecti talis habitus, & tamen nobis productio illa non sit voluntaria, id etiam non convincit: quia illa productio non est actus appetitus,sequentis prælucentem notitiam; & tamen voluntarium,est de linea appetitus.

Denique eidem objectioni satisfieri potest, inquirendo: Quo sensu dicat actus Deo esse vitales, adeoque ab intrinseco? quæ Responsio simul ostendet, quomodo competat Deo voluntarium definitum per productionem ab intrinseco. Ad salvandum difficultates propositas,posset etiam dici quòd actus vitalis debeat esse quidem ab intrinseco, sed non debet esse productus, ita ut produci competat nonnisi actui creato: in definitione autem voluntarii positum est,nonnisi ly ab intrinseco.

Sub finem horum omnium annotanda sunt aliqua. Quomodo scil. anima rationalis suas operationes advertat discerni & condistingui ab ope-

ab operationibus brutorum: ex quo etiam infertur, quare rigorosè propter finem non agant bruta. *Circa quod*

Noto 1. Nihil facilius esse, quàm ad potentias, externorum objectorum attractivas, noscendo devenire. Et sic obvium est, ut advertat homo ad potentiam ambulativam movendo pedes, ad visivam videndo & similia. Sed ut advertat ad potentias internas, quæ sunt noscitivæ & appetitivæ, indiget reflexione supra id, quod intus in se experitur anima: Advertitque quòd habeat quasdam potentias quæ objectum statuunt intra, hæque potentiæ sunt noscitivæ: Experitur item motus aliquos internos, qui non statuunt objectum, sed afficiunt, adligant, vel removent ab objecto. Reflectat se homo ad differentiam quam experitur inter noscere Petrum, & amare Petrum: nam experietur noscere quidem se Petrum dum amat, amorem tamen ipsum præcisè, afficere nonnisi, & nihil repræsentare; talisque actus principiativa potentia, vocatur appetitiva. Prior illa, vocatur: Lumen rationis; Secunda, vocatur: Potentia cæca, cùm enim prædicata non efformet, nihil manifestat, adeoque & ipsa nihil videt, cæcaque vocatur.

Noto 2. Iteratò redire animam ad seipsam, tanquam id, quod est comparabile cum aliis, videtque aliqua exteriora; in quibus nullum est signum notitiæ, nullum signum appetitus; quales sunt lapides. Et alia videt quæ noscunt & amant; sicut mater bruti & noscit & amat brutum. Hinque incipit dubitare anima, an non æqualis sit noscitiva brutorum, & appetitiva, cùm sua.

Noto 3. Considerare animam repetitò, modos in seipsa reperibiles, quibus procedit sua illuminativa, & sua cæca potentia. Inprimis advertit in se formalitatem simplicem noscendi, videt illam in brutis: Advertit rursus formalitatem quæ est post notius, noscere ignotius, advertitque hanc formalitatem in brutis: nam notius est cani, panem cum butyro sapidum esse, quàm quòd sit, ita vestiganti sibi, dandus, infertque quòd per hoc præcisè, sua noscitiva à noscitivâ bruti, non differat.

Penitiùs iterum scrutatur modos suos noscendi, & advertit dupliciter posse ferri noscitivum in ignotius post notius; ita ut habeat meram rationem sequentis & comitantis. Rursus potest ferri in ignotius post notius, ut educatur notitia ignotioris, ex illo notiori, advertaturque ad connexionem, proportionem, jusque copulationis, horum duorum inter se.

Hos ipsos modos comparat inter se intellectus; videtque hunc secundum modum perfectiorem esse primo: quia hic secundus, præsupponit primum, & tamen non est idem cum illo: cumque hic secundus modus non arguat imperfectionem; videatque illum extrahi à gradu prioris modi, bene infert extrahi illum addit[...] ne perfectionis: ut homo extrahitur à gradu a[...] malis, additione perfectionis, quæ est ration[...] tas. Habet anima & aliud fundament[...] dicendi, quòd hic secundus modus, sit per[...] ctior; quia ipsamet anima, habet difficultat[...] advertendi, ad tales connexiones, deducen[...] que, quòd hoc, ex hoc sequatur: Hinc rudes l[...] gicæ, experiuntur difficultatem in attender[...] ad bonitatem illationis, educendæque Conc[...] sionis ex Præmissis; ita ut facilitas educendi[...] tiam in homine, majorem perfectionem imp[...] tet; infertque perfectionem talis modi nosc[...] di, ipsa difficultate probari: nam perfectiora c[...] ficilius & rarius inveniuntur: hinc plures s[...] sutores, quàm horologiopægi. Habet & [...] liud fundamentum pro perfectione talis no[...] tiæ: quia scil. notitia sub sensum cadentium n[...] ita est perfecta, sicut est non cadentium sub s[...] sum: jam autem illa connexio, sensile quid n[...] est. Rursus demonstrat sibi supponamus a[...] ma suam immortalitatem, vel ex principiis P[...] losophicis, vel ex moralibus ut scil. afflicti v[...] totâ vitâ boni, præmium recipiant, & felices [...] tâ vitâ mali, pœnam; vel habeat hoc persuasi[...] inditâ à naturâ persuasione, quæ movet, ut [...] davera mortuorum hominum horreamus; n[...] horreamus Leonum, aliorumque animaliu[...] saltemque hoc de fide habeat. Hinc disqui[...] anima, ut tribuat sibi operationem quàm ma[...] mè immortali convenientem; & cùm non [...] deat in se nisi duplices operationes, quasd[...] post notius ignota attingentes, & quasdam e[...] centes unum de alio, habet fundamentum t[...] buendi has posteriores sibi non nisi. Expe[...] tur item in se notitias abstractas animalis ut [...] entis ut sic &c. & alias notitias particulariu[...] ex quibus postea educuntur notitiæ universal[...] ut dictum in materia de fabricatione univer[...] lis, comparat hos duos modos inter se, videtq[...] priorem h. e. universalium, esse perfectiore[...] illumque experiendo in se, tribuit sibi.

His positis probationibus, quibus probat s[...] anima eductivam illam cognitionem, conn[...] xionisque observativam, esse perfectiorem. V[...] stigat an sit aliquod signum, quòd etiam brut[...] tales connexiones noscant; ex unaque parte v[...] dendo nullum esse signum in illis talis notitia[...] ex alia parte advertendo, quòd sicut non su[...] multiplicanda entia sine necessitate; ita nec d[...] gnificanda; cumque reliqua omnia in brut[...] possint salvari per meram sequelam notitiarun[...] concludit; sibi hoc, non brutis tribuendum; na[...] oppositum esset fingere, cùm tales notitias n[...] experientia, non demonstratio in brutis pona[...] *Ex his*

Inferes 1. Bruta operari propter finem[...] hoc enim multa brutorum opera indicant. Se[...] non operari propriè circa finem, quia non mod[...] rationali naturæ proprio, qui modus stat in op[...]

ration[...]

[rat]ione ex præcisa connexione finis cum mediorumque cum fine, proportione. Et cum adhibitio mediorum in illis, sufficit, ut se habeat per meram sequelam, post appetitionem ejus quod finis est, adeoque appetendo quod finis est, non quia finis est, fit, ut non operentur propter finem formaliter.

INFERES 2. Brutis convenire Voluntarium, hoc est appetitivum: quia convenit illis operatio ab intrinseco cum cognitione finis materialiter, seu impropriè sumpti; ex dataque explicatione poterit tota definitio S. Thomæ defendi.

Qui autem Voluntarium vellet minùs subjacentibus verbis oppugnationi definire, diceret, quòd Voluntarium sit appetitus, tendens in objectum, notitiâ propositum.

INFERES 3. Voluntarium distingui formaliter ab actu humano: quia Voluntarium ut sic, etiam brutis convenit, non convenit actus humanus. Rursus, quia Voluntarium rigorosè acceptum, importat formalitatem procedentis ex connexionis, & dependentiæ inter finem & media; actus autem humanus, importat formalitatem sequentis post deliberationem. Quod attinet ad spontaneum, illud coincidit cum voluntario, ut sonant Aristotelis verba; formalitatibus tamen differunt: Nam spontaneum afficit jam ipsum Voluntarium, opponiturque coacto potiùs, & non Involuntario. Unde spontaneum addit supra Voluntarium negationem coacti, vel si mavis dicere per terminos positivos importat formalitatem appetendi, ex propria inclinatione.

DIFFICULTAS II.

Explicantur divisiones Voluntarii.

PRæter divisionem in Voluntarium objectivè, subjectivè, elicitivè, supersunt aliæ divisiones.

Punctum Difficultatis I.

Expediuntur aliquæ Divisiones.

VOluntarium dividitur inprimis in Voluntarium perfectum & imperfectum. Perfectum Voluntarium est, quod procedit ex perfecta cognitione finis: Imperfectum autem est, quod procedit ex imperfecta notitia finis. Perfecta notitia solet explicari per hoc, quod est attendere ad finem, quà finis est, attenta mente, & cum deliberatione de mediis, attendendo ad proportionem & connexionem cum fine quà tali; imperfectè autem noscitur, quando cognito objecto sine deliberatione, & inattentè, prorumpit appetitus in suum actum.

Dividitur rursus Voluntarium, in Voluntarium liberum & necessarium. Liberum voluntarium est, quod positis omnibus prærequisitis potest esse & non esse; Necessarium autem est, quod positis omnibus prærequisitis, non potest non esse.

Hanc divisionem esse subjecti in accidentia dicit Arriaga hic d. 8. à n. 13. Præcipuum fundamentum est, quia nimirum necessitas & libertas accidunt volitioni, eò quòd eadem volitio ex necessaria, possit esse libera.

Sed esse hanc divisionem generis in species docet Vasquez: quamvis enim accedat volitioni ut volitio est, esse liberam vel necessariam; non tamen illi accidit ut voluntaria est: quia ut voluntaria est, procedit à cognitione; procedens autem à cognitione, bene dividitur in procedentem à cognitione determinata, & sic est voluntarium necessarium, & à cognitione indifferenti, & sic est Voluntarium liberum.

Quod ipsum sic declarari solet: quia sicut accidit Leoni creari, vel generari, neque est divisio in species in Leonem genitum, & creatum; nihilominus si attendatur ad formalitatem producti, divisio in Leonem productum creatione, & productum generatione, erit in species; & sicut divisio hominis in album & nigrum sub formalitate hominis non est divisio in species, si autem homo sumatur in quantum coloratus, prædicta divisio erit in species, sic & in præsenti.

Examinat etiam Arriaga cit. à num. 26. An sit perfectius Voluntarium liberum, an necessarium? Pro libero stat Vasq. & Salaz. Pro necessario Suar. & Granado. Alii mediam viam tentarunt cum Arriaga n. 30. & Gasp. Hurt. apud Ovied. cont. 1. n. 46.

Dici posset quòd Voluntarium liberum sub formalitate voluntarii, sit perfectius necessario: quia magis est ab intrinseco: nam ipsa ejus determinatio, pendet à voluntate: determinatio autem actus necessarii, est ab extrinseco. Accipitur autem hæc majoritas perfectionis secundùm rationes communes & præcisè spectatas: Nam secundùm rationes contractas & prout sunt physicè, à parte rei bene poterit æqualis esse perfectionis liberum & necessarium, ut videre est in Deo; imo erunt æqualis perfectionis etiam in creatis, si præcisè secundùm perfectionem præcisè ab eodem principio oriundam spectentur. Neque obest dictæ resolutioni, quòd interdum actus necessarius præsupponat perfectiorem notitiam, sicut amor beatificus præsupponit visionem: fieri enim potest ut cognitio sit perfectior in se; non tamen principiet perfectius voluntarium in ratione voluntarii: quia sicut Voluntarium est ab intrinseco, ita perfectissimum Voluntarium debet esse perfectissimè ab intrinseco; non est autem perfectissime ab intrinseco, si aliunde determinatur.

Si autem spectetur Voluntarium necessarium & liberum præcisè in ratione terminabilis ad objectum; sub disjunctione responderi solet, vel

enim versatur ille actus circa objectum creatum; & sic actus liber præ necessario melior erit. Unde homines qui circa sensibilia liberè operantur, digniores sunt, & bruta quæ necessitantur, ignobiliora. Si autem Voluntarium debet versari circa objectum infinitum, melior est actus necessarius quàm liber. Unde melior est amor beatificus, amore viæ. Fundari hoc potest ulterius; quia amor necessarius respectu objecti increati importat adhærescentiam plenam ad objectum merens nonnisi amari, proportionando determinationi amabilis, determinationem amativitatis formalis; quod non habetur in actu libero amoris, respectu objecti creati.

3. Dividitur Voluntarium. In Voluntarium propriâ voluntate, qui est actus secundus appetendi, prodiens physicè vel moraliter à voluntate propriâ operantis: Voluntarium autem voluntate alienâ, est appetitio in actu secundo, prodiens à distinctâ voluntate, nobis imputabilis, in quantùm aliena voluntas censetur aliquo modo nostra, & tali voluntarietate fuit nobis Voluntarium Originale.

4. Dividitur in Voluntarium elicitum, hoc est ipsum amorem, vel universaliter actum appetendi à nobis positum, & in imperatum, qui ponitur ex dominio antecedentis actus. Et in Voluntarium consequens, quod est ipsemet eventus, qui sequitur elicitum, vel imperatum actum.

5. In Voluntarium expressum & Voluntarium interpretativum. Voluntarium expressum, est actus voluntatis expressè attingens suum objectum. Interpretativum autem Voluntarium est, quod hîc & nunc præsumi potest. Estque adhuc duplex, vel interpretativum sine ullo externo indicio, & sic interpretativa facultate accipit Religiosus pecuniam ab amico in itinere; interdum autem interpretativa voluntas, est ex aliquo signo externo, ut si superior requisitus ut det facultatem pro imperiali, taceat, modò illa taciturnitas hic & nunc non colligatur aliunde profecta.

6. In Voluntarium in se, & in alio, quâ in divisione est necesse attendere ad Voluntarium in se objectivè, & ad Voluntarium in se formaliter. Voluntarium in se objectivè, est objectum in se volitum; formaliter autem Voluntarium in se, est appetitio in actu secundo rei in se. Voluntarium autem in alio dividendo eodem modo, tunc Voluntarium objectivum in alio est objectum non in se, sed in alio appetitum; Voluntarium autem formale in alio est appetitio inclusa in alia appetitione, & sic voluntas inebriationis est voluntaria ebrietas, eaque in se voluntaria; quando autem prævidetur ex ebrietate secutura occisio alicujus, & tamen vult inebriari, occisio est voluntaria in alio. Post quam divisionem cum S. Thoma

7. Dividitur Voluntarium, in Voluntari[um] directum, & indirectum. Divisio hæc non [de]bet spectari penes tendentiam seu direction[em] voluntatis: nam hæc explicatio coincide[ret] cum antecedenti divisione. Unde ut exp[li]cetur hæc divisio, subdistinguenda est in Volu[n]tarium objectivè directum, & est non ali[ud] quàm id quod objicitur, ut sit id, quod imm[e]diatè vel remotè, apperit voluntas. Dixi imm[e]diatè vel remotè: neque enim directum opp[o]nitur hîc remoto, sed sumitur hîc cum ea u[ni]versalitate, in qua verum est dicere, quòd ab [a]vo, directè procedat nepos, & non in lin[ea] transversa. Voluntarium autem directum, [est] tendentia appetitus in descriptum objectu[m]. Voluntarium autem indirectum itidem di[vi]dendum in Voluntarium formaliter indirect[um] quod proficiscitur non omnino à voluntate p[er] se in illud influente, sed per omissionem, qu[od] potuit & debuit caveri; objectum autem illi[us] actus, est Voluntarium objectivum indirectum.

8. Dividitur. In Actuale seu Formale & Virtuale. Actuale est actus voluntatis in se ipso physicè durans; Voluntarium autem Vi[r]tuale in sui virtute perseverans. Exactiori [il]lius definitio, pauloque immutatior traditur u[bi] de Intentione virtuali.

Quid sit sentiendum de Divisione in Volu[n]tarium Habituale, Moraleque, dictum in mat[e]ria de Pœnitentia, ubi de termino Remissionis.

Punctum Difficultatis [2.]

Explicatur Voluntarium mixtum.

IN una actione solent interdum concurrere Voluntarium, & Involuntarium; ad eum mo[]dum quo in tepido concurrunt calor & frigus & ex concursu tali coalitum vocatur mixtum Voluntarium & Involuntarium. Tale Voluntarium mixtum dividitur in metum, concupiscentiam seu passionem, & ignorantiam.

Metus definitivè ex 3. Rhet. c. 5. est perturbatio animi ex apprehensione alicujus mali imminentis seu probabiliter eventuri. Qui ipse metus triplex est. Probabilis, hoc est ex ratione probabili. Justus, hoc est rationabilis: & dum cadit in constantem Virum, non adimens illi fortitudinis laudem: & in improbabilem & injustum, qui opposite se habet.

Cæterum secundùm circumstantias & personas hoc quod potest in uno esse metus injustus, potest esse in alio justus: & ita in femina potest esse metus rationabilis, qui non est talis comparativè ad virum. Ut autem metus causet Voluntarium mixtum, non debet esse cum metu operatio, quæ se nonnisi concomitanter habeat, & per accidens: Nam ea quæ sunt per accidens, non intrant considerationem, sed debet esse operatio ex metu, hoc est antecedente, & indu-

inducente ad operationem per modum causæ. Porro ea quæ fiunt ex metu, absolutè loquendo sunt voluntaria. Ratio, quia definitivè voluntarium est, quod est à principio intrinseco cum cognitione; ea autem quæ fiunt ex metu, sunt à principio intrinseco & ex cognitione. Illustraturque hoc vulgari exemplo ejicientium mercede navi ut evadant tempestatem, quæ actio fit ex præcedente cognitione, & ex appetitu boni, nempe evasionis. Quando autem dicimus, ea quæ fiunt ex metu, esse voluntaria simpliciter, non eo sensu dicimus, quòd illic nihil sit mistum involuntarii, ad quod videtur respexisse S. Th. 2.2. q. 143. a. 3. Sed quod plus sit longè de voluntario, quàm de involuntario, ad eum modũ quo dicitur Æthiops niger simpliciter, quamvis habeat aliquid de albedine in dentibus.

Quod ipsum ut explicetur, est necesse partiri considerationem in duo. In projectionem mercium, & in lucrum salutis: quæ ipsa projectio mercium dupliciter adhuc spectari potest, in se, & in his circumstantiis. Si spectetur in se, non est quid simpliciter voluntarium: est enim amissio boni: Si autem spectetur in his circumstantiis, hîc & nunc est bona & appetita tanquam medium ad lucrum salutis, quod lucrum salutis in se & in his circumstantiis cùm sit majus bonum, quàm merces, semper majorem amorem sibi vendicat, adeoque voluntarium, tale, & ita excessivum, ut excedat præ voluntario mercium; consequenter facta projectio mercium si comparetur ad seipsam, est involuntaria, non autem si comparetur ad amorem vitæ, qui amor tunc exercetur.

Quod si quæras. Cùm illic intercedat & ratio involuntarii aliqua, & ratio Voluntarii, cur potiùs facta ex metu dicuntur Voluntaria? In hoc principium referri debet: quia si comparentur inter se bona, & cum hoc ad quod habendum, & non perdendum metus urget; cùm hoc bonum hîc & nunc sit majus propositum operanti, hinc fit ut sit fundativum majoris voluntarii.

Per hoc tamen non negatur, quòd misceatur hic ratio aliqua involuntarii: unde etiam habetur postea desiderium amissorum, tristitia, & perturbatio: est enim objectum quod non est amabile simpliciter, sed nonnisi hic & nunc.

Voluntarium mixtum ex concupiscentia ordinariè describitur, quòd sit actus appetitus sensitivi, quando hic fertur in objectum aliquod delectabile, & voluntatem trahit ad illud prosequendum. Est autem hîc res de concupiscentia antecedenti; hæc enim sola allicit: non de consequenti, quæ verè consequens est: quia hæc, est nonnisi effectus; licèt respectu alîus actus, possit habere rationem antecedentis.

Hoc Voluntarium habet inprimis, ut minuat liberum; Ratio: Quia concupiscentia vehemens propter sympathiam naturalem, ita excitat spiritus & humores, perturbatque phantasiam, ut non relinquat expeditum hominem, ad proponendum sibi, sine passione objectum. Habet hoc rursus concupiscentia, quod non semper augeat Voluntarium directè. Ratio, quia habet se ut aliquid extrinsecum voluntati, Voluntarium autem augetur per aliquid intrinsecum.

Quamvis autem concupiscentia ordinariè faciat actum intensiorem, non tamen auget directè rationem Voluntarii. Ratio: quia ut dixi, ratio Voluntarii spectatur penes esse ab intrinseco: hoc autem quod est ex concupiscentia, non est ab intrinseco, cùm non sit ex determinatione ejusdem, sed potiùs ex determinatione proveniente ab objecto delectabili sensibili.

Non negatur tamen, quòd concupiscentia impediat, ne in illo actu sit involuntarium, sed non sequitur, quòd hoc ipso semper directè augeat Voluntarium: cùm non augeat esse ab intrinseco. Et sicut non ideò, quia aliquis impedit frigus auget calorem, ita & in præsenti.

Non negamus tamen quod indirectè augeat Voluntarium, quatenus scilicet, inclinat ut sit ille actus intensus.

Cæterum usitata est doctrina & phrasis, quòd concupiscentia minuat liberum, & augeat Voluntarium, pro qua S. Thom. Valenc. Salaz, Baldel, Curiel, Martinez, Sairum, Navartum, videbis citatos apud Oviedo Contr. 3. n. 57.

Deinde hoc Voluntarium ex concupiscentia habet hoc præcisè loquendo, quòd minuat Voluntarium. Ratio, quia definitivè Voluntarium est ut sit ab intrinseco, & ex cognitione boni. Utrumque hoc minuitur à concupiscentia: primum quidem; quia delectabile objectum facit, ut non moveatur ita ab intrinseco, sed ut moveatur ab objecto, adeoque ab extrinseco. Deinde minuitur ratio notitiæ; quia anima trahitur, ut applicet sese ad versandum, nonnisi circa delectabile. Quamvis autem illa passio sit intrinseca homini, sufficit quòd sit per modum extrinseci respectu voluntatis, & ejus potestatis ad suam determinationem. Quod autem illud objectum delectabile nonnisi mediâ sui notitiâ trahat, non sequitur quòd non lædat esse ab intrinseco: quia etiam Deus clarè visus, mediâ sui notitiâ trahit ad amorem, & tamen ille amor, dicitur ab extrinseco determinari.

Denique habet hoc concupiscentia, quòd non causet Involuntarium: quia ita facta nunquam fiunt cum tristitia & anxietate, quæ sunt nota Voluntarii.

Unde ulteriùs eruitur discrimen inter metum & concupiscentiam, quia qui operatur ex concupiscentia, semper sibi videtur potiri accessu novi boni h. e. usu objecti delectabilis, ex hocque sequitur gaudium & non tristitia. Quando autem operamur ex metu, amittimus aliquod

aliquod bonum sine acquisitione novi. *Vnde ulterius*

Colliges. Quòd cum non causet involuntarium concupiscentia, licet voluntarium minuat, posse adhuc illic haberi rationem voluntarii misti. Involuntarii quidem, quia minuit voluntarium: voluntarii autem, quia non causat involuntarium.

Voluntarium mistum ex ignorantia & inconsideratione dividitur in ignorantiam antecedentem, quæ est actus causa (supple voluntati) nec potuit impediri: quia scil. putatur esse legitima objecti notitia. Et in ignorantiam consequentem, quæ ex aliquo actu voluntatis oritur, vel directè, vel indirectè; Ut cùm aliquis non vult interrogare; An hodie sit dies præcepti jejunii? Et in Concomitantem, quæ neque est causa operis, nec ex illo sequitur, sed merè circumstat: consequenter neque est causa actionis, nec si tolleretur, impediret actionem: taliter se habet, qui voluit feram occidere, & occidit hostem, quem aliàs vult occidere.

Ad primam speciem Ignorantiæ revocatur ignorantia Invincibilis, ad quam scilicet depellendam hîc & nunc non sufficit ulla diligentia: unde etiam dicitur ignorantia approbabilis, justa, &c. formalisaturque ordinariè duobus, inprimis si homini non veniat in mentem quod erret. Rursus si adhibitâ hîc & nunc diligentiâ, putat se non errare: quæ adhibitio diligentiæ, debet esse proportionata objecto: Nam in re majori est major adhibenda. Et ita si hæreticus dubitet de fide, non solùm suos, sed etiam nostros Doctores tenetur consulere, eò, quod suos possit habere prudenter suspectos in hac materia.

Ad posteriorem speciem ignorantiæ revocatur ignorantia Vincibilis, quæ hîc & nunc potest vinci, & si sit de objecto prohibito, erit ignorantia culpabilis. Eandem conditionem vincibilis ignorantiæ sequitur ignorantia affectata, quæ positivè est volita, unde & ab affectu seu actu voluntatis dicitur affectata: quæ ipsa si sit voluntaria, directè dicitur crassa & supina; est enim propria desidum, quorum est crassos esse & supinari.

Post has divisiones est necesse meminisse Ignorantiæ juris, & facti: Ignorantia juris est, quando ignoratur lex: Facti autem, quando est ignorantia actionis, aut alicujus circumstantiæ illius. Quæ ipsæ ignorantiæ adhuc subdividuntur in ignorantiam pravæ dispositionis, cùm non tantùm res nescitur, sed oppositum illius inducitur in mentem erroneè. Puræ autem negationis est, quando est sine persuasione erronea oppositi. Quomodo autem illæ tres capitales ignorantiæ habeant se ad voluntarium; indicandum est.

Inprimis ignorantia Antecedens est causa voluntarii in hoc sensu, quia se habet ut notitia in aliis materiis antecedens voluntariū, quæ semper est causa operis. Sed in alio sensu involuntarium simpliciter causat: quia facit ut effectus qui ponitur, non sit cognitus, adeoque nec volitus, ut contingit, si quis occidat hominem, bona fide putans, feram. Unde ulterius dicitur; quòd illa ignorantia causet simpliciter involuntarium, non quòd illic non reperiatur explicata ratio voluntarii, sed quòd sit involuntarium ratione ignoratæ talitatis objecti, habeturque tunc non quidem actualis, sed saltem virtualis volitio oppositi, in præparatione animi, hîc & nunc expediti, ad detestationem homicidii v. g. illique respondet præparatio dolendi, de homicidio.

Ignorantia Consequens causat voluntarium simpliciter, & solùm secundùm quid involuntarium. Quod causet voluntarium simpliciter, Ratio est, quia voluntarium illi est, non nolle oppositum, & non velle oppositum. Est tamen illic etiam aliquid involuntarii: quia ostendit hoc, dum sub palliata veritate, & non per apertam oppositionem, vult operari.

Ubi ulterius advertis differentiam, quare Ignorantia antecedens simpliciter causet involuntarium respectu non cognitæ circumstantiæ. Quia facit esse effectum incognitum; adeoque non volitum, quod in præsenti non habetur: nam effectus saltem inconfusè noscitur: habetur enim universalis voluntas, hæc v. g. volo jaculari, quidquid illud sit, de quo nolo discurrere quid illud sit; quæ voluntas confusè & implicitè complectitur etiam jaculationem ad hominem; nihil autem simile habetur, quando aliquid fit ex ignorantia antecedente.

Ignorantia Concomitans neque voluntarium causat: nam occidens hostem quem putavit esse feram non habuit præcognitum hostem; quomodo ergo illi fuit voluntaria occisio hostis? Sed neq; etiam causat involuntarium, quia non est ullo modo contra voluntatem illius.

In hac materia solent distingui hi termini. Ignorantia concomitans causat non voluntarium, & eadem ignorantia non causat voluntarium, dicique solet quòd ignorantia concomitantis non debeat dici causare non voluntarium, secundùm positivum esse actionis; causat tamen secundùm esse negativum illius actionis, hoc est secundùm esse involuntarii in eadem actione contenti.

DIFFICULTAS II.

Explicatur Involuntarium.

Ut explicetur involuntarium, est necesse priùs ponere de qualinam involuntario hîc agatur. Non enim agitur de involuntario negativo formaliter accepto, quòd rectè definit Arriaga d. 9. n. 1. esse id quod non est à principio appetente. Nec de involuntario negativè secundùm objectivam rationem considerabi-

abili, quod est objectum circa quod, nec pro- quendo, nec fugiendo versatur voluntas. Nec em res est de Involuntario privativè, quod est l, quod non est à principio appetente cum pos- t esse. Sed accipitur involuntarium contrariè oc est pro eo, quod opponitur actui volunta- s, in oppositum, efficaciter, ex vi saltem actûs, endenti. Sic sumptum involuntarium, minùs tè patet, quàm necessarium, quod est superius voluntario, violento, & coacto. Nam actus noris in patria est necessarius, & tamen non t violentus, nec coactus, nec involuntarius.

Ad formalisandum autem involuntarium escriptum, est necesse, ut opponatur actui vo- intatis oppositum efficaciter appetenti: nam um inefficaci voluntate boni, potest stare vo- intarietas mali: stare autem non deberet, si tiam inefficaci voluntati, opponitur involun- rium; deberent enim inter se comparari, sicut rmæ contrariæ in summo, quæ invicem se ellunt; agimus enim hîc de tali oppositione oluntarii & involuntarii. Dixi autem illum tum, debere esse efficacem saltem ex vi actus: uia quando ducitur reluctans latro ad patibu- um, reluctatio illa non est efficax absolutè; ni- il enim ponit, sed est efficax quantùm ex parte tûs, estque illi illa punitio omninò invo- intaria.

Species Involuntarii violentum est. Hoc au- em ex Aristotele 3. Eth. c. 1. est, quòd provenit principio extrinseco non conferente vim pas- s. Ut vides ad violentiam requiritur, ut pro- eniat ab extrinseco: hinc minùs propria Ari- otelicè illa locutio Latinorum est, violentas bi manus intulit. Deinde est necesse ut ipsum atiens habeat ad oppositum appetitum, nec ifficit quòd negativè se habeat ad illud, nihil d illud activè conferendo: quia anima præci- uè rationalis, ab extrinseco advenit materiæ, empe à Deo creata, nec materia activè ad il- m concurrit; nihilominùs non est violenta ateriæ: quia est secundùm ejus appetitum, uem habet ad formas. Unde ly passo non con- rente vim, sumitur pro ly passo repugnante. eque etiam ly passo non conferente vim sumi- ur pro eo, quod passum etiam causalitatem ma- rialem præstare non debeat: hoc enim ipso uia patitur recipit in se, si recipit causat mate- aliter. Accipitur autem hic receptio in quan- m condistinguitur ab Informatione.

Hanc resistentiam debere esse activam do- iit Vasquez, ut scilicet res, quæ patitur violen- am in ablatione alicujus boni, concurrat ad il- d activè: quia aliàs non esset ratio, cur aër on patiatur violentiam; quando illi aufertur x &c. Cujus hæc sola ratio est, quia non da- r activus influxus ipsius passi, in bonum alla- m. Sed sufficere solam resistentiam ex exi- ntia passiva ortam, communiùs docetur. Ra- o: Quia ipsa definitio allata, id videtur depo- scere iis verbis: nullam vim conferente passo. Non dicitur autem nullam vim conferente acti- vo. Rursus in nullas formas materia influit acti- vè, & tamen illi spoliari omnibus est violentum.

Hæc autem exigentia passiva, ut sit legitima, debet spectari penes circumstantias: & ita quia aëri non est in omnibus circumstantiis exigitum habere lucem, ablatio hæc ab illo lucis tempore nocturno, vel recedente sole, non est illi vio- lenta. Quod ipsum spectare circumstantias ita accipiendum est; ut scil. advertatur, an ipsæ illæ circumstantiæ impeditivæ sint contra ex- igentiam passivam illius passi: & ita quia impe- ditivum hoc, quod est abscessus solis, non est contra exigentiam aëris, fit ut tunc carere illi luce non sit violentum: è contrà quia hoc im- peditivum quod est, v. g. impulsus lapidis fa- ctus ut ascendat sursum, est impeditivum, quod petit ex natura sua non poni; fit ut ille motus sit illi violentus, quamvis supposito tali impedi- mento naturale sit poni tunc motum. Quando autem datur duplex appetitus contrarius, ut a- liquid dicatur violentum simpliciter, debet at- tendi ad superiorem appetitum: hinc licèt mo- tus progressivus sit contra appetitum gravita- tis; quia tamen illum appetit superior appeti- tus vitalis & animalis, non erit violentum ani- mali progredi.

Si comparentur inter se violentum & invo- luntarium, tunc non omne violentum est invo- luntarium simpliciter: quia in lapide est vio- lentia in motu sursum, non tamen involunta- rium. Rursus, non omne etiam involuntarium est violentum: quia mendico carere pecuniâ involuntarium est, non tamen violentum.

Coactum denique est id, quod fit ab agente cognoscitivo contra vehementem inclinatio- nem contrariam. Dixi ab agente cognoscitivo: quia non dicitur lapis cogi, ut eat sursum, sed homo v. g. ut ferat compedes.

QUÆSTIO III.

Qu d sit Actus Moralis?

PRÆMITTO *Significationem hujus vocis Mo- rale.* Ly *morale* grammaticaliter derivatur à ly *Mos*: ly autem *Mos* triplicem adhuc retinet significationem: Nam interdum ita sumitur, ut etiam extendatur ad inanimata, & ita Plinius utitur etiam hac voce, *Mores cœli.* Interdum autem ita sumitur, ut supponat pro frequentato & repetito agendi modo, nonnisi noscitivis a- pto, extendendo tamen vocem etiam ad bestias, & ita fortitudinem Machabæorum describit Scriptura 2. Mach. 11. v. 10. *Leonum autem more impetu irruentes in hostem.* Denique sumitur ly *Mos* appropriando vocem ipsis intellectualibus, & accipiendo eam pro consuetudine operatio- nis; ita ut ly *actus moralis* significet illum actum ex cujus frequentiâ mos conficitur, inquit Suar.

hic Sect.1.n.2. & quidem significando actum de linea voluntatis.

PRÆMITTO 2. *Appropriata hac voce nonnisi agentibus intellectualibus adhuc ly morale & moraliter tripliciter accipi solet.* Inprimis pro ly ut plurimum, & ita dicimus: Cajus moraliter loquendo semper irascitur famescens, h. e. ut plurimum. Rursus accipitur, pro opposito gradibus aliis certitudinis; & ita dicimus: moraliter sum certus, quòd hoc vel illud sit facturus; quæ locutio, licèt habere possit hunc sensum, ut plurimum in tali judicio formando non erro, videtur tamen significari potiùs quidam gradus certitudinis minor, quàm sit in aliis scientiis, vel in assensibus supernaturalibus. Denique accipitur ly *morale* applicando illud ad actum moralem, qui ipse hîc explicandus erit. Ad primam & tertiam acceptionem hîc maximè attendendo.

PRÆMITTO 3. *Non esse in hoc difficultatem, quid sit actus moralis quoad suam entitatem*; est enim physicissimè ipsemet actus voluntatis: quia tamen non omnes actus voluntatis sunt actus morales: de hoc restabit difficultas, quid pro formali dicat actus moralis. Porrò partienda hîc erit consideratio, in actum moralem formaliter acceptum, hoc est accipiendo actum moralem physicum, prout est concretum quoddam ex entitate & moralitate. Deinde considerande veniet ipsa objectiva moralitas, quæ erit ultimum resolutorium, quare aliquid sit moraliter bonum, vel moraliter malum: hoc enim venit nomine objectivæ moralitatis.

DIFFICULTAS I.

Quid Actus Moralis formaliter acceptus?

DIvisi sunt Auctores in explicatione actus moralis formaliter accepti: Nam ut omittantur ii, qui esse morale dicunt esse Ens quoddam rationis; qui facilè impugnantur per id; quia sine ulla fictione intellectûs, dantur actus morales, qui sunt fundamentum laudis & vituperii, meriti, & demeriti, quæ non sunt quid fictum. Ut item omittantur ii, qui esse morale in actu, dicunt esse modum realiter superadditum: hi enim etiam multiplicant entia sine necessitate. Sed & aliæ insuper restant sententiæ.

EXPLICATUR 1. Actus moralis formaliter acceptus. Quod sit respectus quidam ad regulam: ita ut evadant duæ species moralitatis, scilicet moralitas bonitatis, si sit conformitas ad regulam, & malitia moralis, si sit difformitas; quem ipsum respectum volunt esse realem prædicamentalem non formaliter, sed causaliter: quia nimirum est fundamentum proximum relationis prædicamentalis: est enim formalitas connotativa, quâ actus, formaliter connotat suam regulam, à qua dependet in genere causæ, vel dirigentis vel exemplaris, priusque ratione illam connotat, quàm consurgat ulla relatio: latiùs enim dicitur patere connotatio, quàm relatio: fundamentum enim paternitatis, ut est prius relatione paternitatis, non est relativum prædicamentaliter, neque transcendentaliter; & tamen est connotativum: quia ratio causæ in illo inclusa, non potest sine connotatione explicari. *Hæc Explicatio*

NON SATISFACIT 1. Quia si esse morale est respectus ad regulam, sicut omnis alius respectus præsupponit fundamentum, ita & ille præsupponere debet. Hoc autem ipsum fundamentum quæritur quod sit? Illudque ipsum fundamentum potiùs formalisabit rationem moralis in actu: quia hoc formalisativum, est prima formalitas in actu, sufficienter illius à cæteris distinctiva. Hoc autem potiùs conveniet illi fundamento, quàm pullulanti respectui. Et sicut veritas non est merus respectus, sed stat in fundamento illius respectus, ut dictum in Logicis; ita nec moralitas erit merus respectus.

NON SATISFACIT 2. Quoad id quod assumit. Nam, quod dicit fundamentum paternitatis, ut est prius relatione paternitatis, non esse relativum, & tamen esse connotativum, id habet suam difficultatem: Nam vel ponit connotativum illud in actu primo, vel in actu secundo: Si ponit connotativum in actu primo, tunc non intelligitur tum quidem relatio, quia nec intelligitur connotatio: sed nego quòd tunc non reperiatur relativum in actu primo: nihil enim ad hoc habendum deficit. Si autem ponatur connotativum in actu secundo, illud non potest intelligi sine ipsa connotatione actuali. Ex quo inferam, dari etiam tunc relationem actualem, cùm intelligitur connotatio actualis: nihil enim deest ad esse relationis.

NON SATISFACIT 3. Quia sive ponatur connotatio prior relatione, sive non, hoc ipsum fuisset probandum, quòd ipsa illa connotatio vel ipse ille respectus, sit formalisativus moralitatis.

EXPLICANT 2. alii. Quòd formalitas Moralitatis sit non aliud, quàm ipsa Libertas. Pro qua sententia Oviedo hîc tr.4. cont.1. n.9. citat Suarez Gran. Tann. *Hæc Explicatio*

NON SATISFACIT 1. Quia quamvis concedatur non plùs patere actum liberum & actum moralem, inde non sequitur, quòd idem sint formaliter definitivè, & per ordinem ad nostros conceptus; quia etiam risivum & flexivum, risivum item & rationale, prout supponit pro noscitivo dependenter à sensibus, æqualitè patent. Nihilominùs non idem sunt definitione, saltemque ita hæc inter se different ac acclive & declive in eadem linea, & tamen hæc formalitatibus differunt: Ergo idem dici poterit de formalitate moralitatis & formalitate libertatis.

NON SATISFACIT 2. Quia quamvis decisandæ sint quæstiones de voce: nihilominùs

cœ-

conceptus etiam rerum, non sunt formandi, ut non possint aptari illis vocibus, quas usus communis, his rebus significandis applicuit; aliàs non hæ res, sed aliæ definientur. Ut si aliquis rameam per definitionem pilei circumscribat. Hæ autem voces morale & liberum, in communi usurpatione, non ad eandem rem significandam impositæ sunt. Hinc si dicam: est tibi liberum Deum amare, vel odisse, non erit sensus, est tibi moralis Dei amor vel odium.

NON SATISFACIT 3. Quia si idem est formaliter actus moralis & actus liber, frustranea esset divisio quæstionis de Moralitate, & quæstionis de Libertate: cujus oppositum praxis ostendit. Rursus bene possum prædicare; Actus liber est actus moralis, & tunc sive sit prædicatio universalis de magis universali, sive prædicatio æque latè patentis, per omnes tamen non erit identica: Ergo utriusque termini distincta debet adferri explicatio.

DICES cum Suarez n.8.f.1. Mores propriè dicuntur solùm de actibus liberis; quia frequens eorum repetitio, oritur solùm ex voluntaria determinatione operantis; in actibus autem necessariis, oritur à natura: & ita amor beatificus, licèt sit à voluntate, & à ratione, plenè considerante; nihilominùs non est actus moralis, solùm quia est necessarius; rationemque liberi sequuntur laudabilitas & vituperabilitas.

RESPONDETUR. Concedendo hoc solùm: id nego quòd formaliter & in ordine ad nostros conceptus, idem sint ista. Quod etiam videtur ipse Suarez innuere inferiùs f.5.n.15. explicans moralitatem per modum emanationis cujusdam, præsupponentis libertatem; quod illam præsupponit, non est idem formaliter cum illa.

EXPLICARI potest 3. Actus moralis. Quòd sit actus liber, non quomodocunque, sed ut procedit ex perfecta deliberatione rationis; non solùm quatenus potest unum actum vel objectum cum alio conferre in ratione delectabilis, vel alio modo convenientis naturæ; sed etiam sub ratione honesti aut turpis. Alii dicunt sub ratione laudabilis, ita inter alios cit. Suar.f.1.n.6.

Hæc Explicatio

NON SATISFACIT 1. Quia ipsa laudabilitas & vituperabilitas, supponit aliquam honestatem vel inhonestatem connexionis prædicatorum, actûs moralis: & hæc potius erit, quæ constituit actum, formaliter moralem: quia hîc quæritur de ratione primò constitutiva & distinctiva: Quod si terminis Suarii loquaris, quòd actus moralis attendat ad rationem honesti & turpis; non adfers ultimam responsionem: quia quærere restat, per quid constituatur formaliter in ratione attendentis ad honestum & turpe? quærereque adhuc restabit, per quid attendat formaliter, ad hoc, quod formaliter honestum est.

NON SATISFACIT 2. Quia qui teneret actus indifferentes in individuo, hoc ipso teneret actus nec laude, nec vituperio dignos; & tamen essent illi actus morales: Cur non enim?

NON SATISFACIT 3. Quia nihil repugnat dari actum moralem, qui nihil attendat, & præcisivè se habeat ad rationem honesti vel turpis: & bene se habeat, cumque libertate, ad bonum v.g. utile, nunquid enim etiam circa utile, exerceri non poterunt actus morales?

RESPONDET 1. Suarez n.9. Esse casum impossibilem: quia oporteret illam inadvertentiam ad inhonestatem, esse prorsus involuntariam: quia si esset voluntaria, jam esset in hominis potestate talis deliberatio actualis; hæcque est necessaria ad moralitatem actionis. Vix autem intelligi potest hominem actu operari liberè, perfecta & rationali libertate, quin sit in potestate ejus, deliberare, etiam de honestate vel turpitudine talis actionis.

CONTRA est. Tum quia, quamvis ponamus esse in potestate hominis deliberare de honestate, vel turpitudine actûs; cur non poterit sistere in sola rationabili utilitate illius, illâque moveri? Tum quia potest voluntas triplici suo actu moveri ad idem, nempe honestate, delectabilitate, utilitate: Cur hi posteriores duo non erunt actus morales? Quantumvis ad rationem honesti non attendant.

RESPONDET 2. Idem. Talem actum simpliciter & absolutè non denominandum moralem: quia actus non est natus ita fieri, ut ex eo confici possit mos, rationemque dat, quia talis modus operandi scil. ad præcisam utilitatem attendendo, est rarissimus & casualis. Deinde actus moralis propriè dictus, est in ordine ad rectitudinem & obliquitatem morum, & ideò necessariò requirit capacitatem rectitudinis vel obliquitatis; actus autem attendens, ad solum utile, non est capax rectitudinis & obliquitatis.

CONTRA. Tum quia immeritò ponit Suarez talem actum esse infrequentissimum; quàm frequenter enim solo rationabili utili movemur? Tum quia nego actum, qui attendit ad utile rationabile, non esse capacem obliquitatis, & rectitudinis moralis: cur non enim? Tum quia ipsum bonum utile rationabile, capax est objectivæ moralitatis: cur non ergo actus versans circa tale bonum, erit moralis formaliter?

Restat hoc unum dicere, quòd actus formaliter moralis, sit actus versans circa objectivam moralitatem, vel esse objectivum moraliter. Ratio explicationis est, quia actus formaliter tales, debent explicari per ordinem ad objectum circa quod versantur: Et ita actus formalis Logicæ explicatur per objectum Logicæ circa quod versatur; actus item formalis visivæ, aliarumque potentiarum per objectum proportionatum: Ergo idem dicendum de actu formali-

maliter morali. Redibit de hoc quæstio in materia de peccatis, hîc autem & nunc, ne explicetur ignotum per æque ignotum. *Sit*

DIFFICULTAS II.

In quo stet objectiva Moralitas Actionum, quæ de se nonnisi bonæ vel malæ sunt.

NOtum est esse aliquas actiones malas, quia sunt prohibitæ; aliquas ideò prohibitas, quia sunt malæ: de his posterioribus inprimis quæretur. Plures de hoc sententias licèt sub alio titulo, vide apud Oviedo Tr.4.cont.4.pun.2. Non est quòd moremur in impugnatione illius sententiæ, quæ docet hoc objectum esse malum, quia naturâ suâ est malum, non est, inquam quod moremur: quia licèt interdum sit licitum recurrere ad naturam rerum, præcipuè quando quæritur de effectu, quem experientia poni suadet: Nam ultimò effectus rejicitur in naturam causæ. Cæterùm talis respondendi modus, in aliis materiis, in quibus ratio vel maxima, hoc est experientia, non est, devitari debet; quia & præscindit filum disputationum, & potest esse refugium errandi; ut si quis dicat fornicationem esse naturâ suâ bonam, æquè ac bonum est matrimonium. Similiter procedit & illa sententia, quæ moralitatem objectivam explicat per hoc, quòd circa illam possit v.g. versari actus formaliter moralis; Nam & hæc sententia non indiget multa refutatione: quia idem per idem explicat. Accedendum erit ad alias sententias, hac tempestate magis celebres.

Punctum Difficultatis I.

An objectiva Moralitas, stet in voluntate Dei?

AFfirmat Esparza q.20. Coincidunt illi, qui in Legem divinam sive intimativam, sive præceptivam id referunt. Pro qua in substantia sententia, stat Molina, Valentia, Salaz. Unde per illos ratio quare v.g. homicidium sit malum, est, quia illud Deus prohibet. *Hanc sententiam*

Explicat ita Esparza. Bonitas actus tam circa finem, quàm circa ea, quæ sunt ad finem, dependet ex bonitate finis: Finis autem ultimus hominis, ad quem cætera omnia referuntur tanquam media, est summum bonum; Ergo summum bonum quatenus est ultimus finis hominis, est id, à quo tanquam à proxima regula, dependet bonitas actuum humanorum; consequenter in discessu ab illa regula, stabit malitia: quia eadem est regula recti & obliqui. Rursus, impossibile est ut actus quibus quis immediatè adhæret summo bono, non sint boni, & similiter ut non sint mali, quibus avertitur immediatè ab eodem; Ergo quoad istos actus, nulla libera dispositio divinæ voluntatis potest inducere ullam variationem bonitatis aut malitiæ.

Quod attinet ad actus, qui versantur mediatè circa Deum, observandum est, fieri posse, ut finis quatenus obtinendus ab aliquo connectatur omninò determinatè cum aliquibus mediis, cum aliis verò connectatur tantùm indeterminate: & ita existens Romæ ut veniat Neapolim, pro determinato medio habet motum, quòd verò veniat terrâ vel mari, non est medium determinatum. In hunc etiam modum, ad consecutionem summi boni quod est Deus, necesse est determinatè, ex ipsa hujus finis naturâ, cognoscere & amare Deum super omnia; non est tamen necesse, determinatè ex natura præcisè ejusdem finis, ut is determinatè Sacrificiis v.g. colatur, sed quoad ejusmodi habet se indifferenter, ut aliunde proveniat determinatio.

Porrò omnis determinatio indifferentiæ cujusvis, pertinet ad aliquam voluntatem, quæ sola est electiva inter plura: quod si sint plures voluntates inæquales & subordinatæ, determinatio pertinet primò & per se ad primam voluntatem, cujus cognitio est perfectior: primum autem in quovis genere est regula cæterorum: permittuntur autem respectivè se ad ea determinare, ad quorum determinationem sunt ex se sufficientes. Quod si ei determinationi sit annexus aliquis effectus, ad quem adducendum sola voluntas sufficiat, erit necessaria cooperatio primæ ac secundæ voluntatis, præcipua autem voluntas est divina, utpote quæ dirigitur cognitione perfectè comprehensiva rerum omnium.

DICENDUM est, *Objectivam moralitatem non stare ultimò, in voluntate Dei.*

PROBATUR I. Quia ea quæ assumit Esparza in suo discursu non convincunt. Concedo, à bonitate finis dependere bonitatem mediorum, non tamen ita, ut finis possit singulis tribuere rationem medii ad se, aliàs nihil esset essentialiter malum moraliter: quo posito, restabit quærere, cur v.g. fornicatio, non sit medium tendendi in finem ultimum naturalem mediatè, sit conjugium? Cur item mendacium pro Reipublicæ totius incolumitate prolatum, non possit habere talem rationem medii & similia. Uteriusque restabit quærere; quod sit fundamentum indagandi, quòd aliquid de se sit medium ad prosecutionem finis ultimi naturalis? Concedendo, impossibile esse ut actus, quibus quis adhæret summo bono sint mali, sed restat quærere: Unde sit noscendum, quòd aliquæ actiones sint quibus inhæretur ultimo fini, præcipuè in ordine naturali? Curque v.g. fornicatione non accedatur sed recedatur ab ultimo fine & cur Deus ad quem spectat determinatio indifferentium aliquorum mediorum, necessitatur ut pro tali medio non possit accipere fornicationem?

Quod

Quod etiam aſſumit, voluntatum ſubordina- arum determinationem primò & per ſe ſpecta- e ad præcipuam voluntatem, id eſt divinam, id idetur favere prædeterminantibus. Quando atem recurrit ad hoc, quòd aliquorum deter- inatio ſufficienter ponatur à voluntate crea- , explicandum veniret inprimis, cur non ſit ufficiens ad determinandum quod fornicatio t bona? Cur item ſit ſufficiens ad alias deter- inationes?

Probatur 2. Tum quia videtur Explica- o hæc moralitatis objectivæ non ſatisfacere tento, in his, quæ nonniſi determinatè velle oteſt voluntas divina: Cùm enim nihil ſit vo- tum niſi cognitum quærendum reſtabit; qua- e intellectus divinus, proponat hoc non niſi de- erminatè volendum? illudque potiùs erit mo- alitas objectiva. Cumque in iſtis quæ deter- inatè vult voluntas, ratio medii non habeatur b ipſâ voluntate, ſed ipſa voluntas neceſſitatur la determinatione objectivâ, de hac quæritur, nde oriatur? Univerſaliterque in aliis mate- is videtur, quòd ea quæ unicè ſunt neceſſaria on fiant mediâ voluntate, ſed præſupponan- ur voluntati: atque ita non ideò eſt medium ertingendi ad finem motus, quia illum vult vo- intas, ſed antecedenter ad voluntatem, habet ationem medii, imò determinat ipſam volun- atem, ad ſui uſurpationem. Jam ergo reſpectu alium mediorum voluntas Dei non habet ra- onem moralitatis objectivæ: non habet etiam ationem moralitatis objectivæ in his, quæ ipſa oluntas Dei liberè determinat: quia volun- as Dei non eſt ultimum reſolutorium interro- ationum inſtituibilium de bonitate vel malitia ctuum: cùm tamen moralitas objectiva, de- eat eſſe tale reſolutorium. Et certè quæram, ur fornicatio ſit mala? Reſpondebis tandem, quia illam voluntas divina non vult: reſtat quæ- ere, cur illam non vult, vult autem matrimo- ium? Reſtat item quærere, neceſſarione for- icationem non vult, an liberè? Si liberè, ergo on eſt intrinſecè mala: quia abſolutè volibilis Deo. Si neceſſariò quærendum reſtat, per uid conſtituatur in ratione objecti involibilis Deo? Et hoc erit potiùs quæſita moralitas bjectiva. Tum quia, ut communiter arguitur, unt aliqua objecta etiam reſpectu Dei mala, at b qua moralitate objectivâ? Non enim illa oteſt haberi à voluntate præceptiva: quia Deus eſpectu ſuæ voluntatis, non eſt ſubditus etiam d noſtros conceptus: hic enim conceptus, eſ- et dejectivus Deitatis. Non etiam habetur mo- alitas illa à voluntate intimativa, quærere nim reſtat: cur voluntas Dei non poſſit Deo in- imare mendacium? Tum quia, ſi moralitas ob- ectiva ſtat in voluntate divina; ergo quæcun- que mala ſunt, ideò ſolùm mala ſunt, quia pro- ibentur, & tamen ſtatus quæſtionis non pro- cedit de iis, quæ ideò ſolùm mala ſunt, quia pro- ibentur.

Probatur 3. Rationibus quas ſibi oppoſuit Eſparza.

Ratio 1. Quia & eſſet moralitatis objectivæ prima regula voluntas divina, ut ſupponitur; & non eſſet prima regula, quia ſupponeret priorem ſe, ipſum ſcilicet dictamen ſapientiæ & ſanctitatis naturæ divinæ, de quo ipſo dictamine urgeri poteſt ulterius, quòd præſupponat ipſam conditionem objecti boni vel mali.

Respondet Eſparza. Naturam divinam eſſe regulam noſtra ratione priorem, regulantem ſapientiam divinam, ſed reſpectu noſtri primam regulam eſſe voluntatem Dei: quia independenter à determinatione libera divina, non datur ulla determinatio ex parte alicujus prædicati neceſſarii Dei quoad plures actus, quibus exerceri & à quibus abſtinere debeat voluntas: quod autem eſt regulatum ab alio, poteſt eſſe regula prima univerſalis reſpectu reliquorum.

Contra eſt. Tum, quia Status quæſtionis inquirit de moralitate objectiva, quæ ex parte objecti ſit prima. Tum, quia ſi datur reſpectu voluntatis divinæ objectiva moralitas prior, cur eadem reſpectu noſtri non erit prima? Tum, quia licèt reſpectu eorum, quæ ideo ſunt mala, quia prohibentur, pendeat determinatio à Deo, non pendet tamen in objectis, quæ ideò prohibentur quia ſunt mala, & de horum moralitate quæritur.

Ratio 2. Pro formalitate moralitatis objectivæ eſt ultimus finis, ſed quod habet rationem ultimi finis non eſt voluntas Dei, ſed bonitas Dei. Ergo illa potiùs debet eſſe moralitas objectiva.

Respondet. Finis ultimus ex ſuo præciſè conceptu eſt prima regula operationum noſtrarum, quoad ea cum quibus ex ſe præciſè connectitur connexione determinata, reſpectu autem aliorum objectorum eſt libera voluntas divina, tanquam regula.

Contra eſt. Quia hæc reſponſio non attendit ad ſtatum quæſtionis: Nam hîc quæritur de moralitate objectiva eorum, quæ ideò prohibentur, quia ſunt mala: fatetur autem reſpectu talium voluntatem divinam non habere rationem regulæ primæ. Recurrere etiam ad ultimum finem non exhaurit difficultatem: quia quærere reſtat, cur ad ultimum finem naturalem accedi poſſit matrimonio, & non fornicatione?

Ratio 3. eſt. Priuſquam intelligamus, Deum aliquid velle vel nolle, ex conſideratione creatorum, inferimus, hoc eſſe bonum vel malum, volibile vel non à Deo: hoc autem ſufficit ad cognitionem diſtinctivam boni à malo, eſſeque poteſt ſufficiens regula noſtræ voluntatis.

Ea quæ reſpondet. Non convincunt, quia recurrit ad malitiam eorum, quæ ideo mala, quia prohibita: hoc autem refutatum eſt.

Quo-

Quomodo autem possit fieri peccatum Theologicum, infrà dicetur.

RATIO 4. Ipsi voluntati divinæ non aliam ob causam conformari tenemur, quàm quia decet naturam intellectualem, v.g. (sic enim commodiùs argumentum proponitur) subdi altiori potestati; Ergo ultima regula erit decentia vel indecentia ad naturam intellectualem.

RESPONDET Esparza. Quòd illa causalis solùm denotet prioritatem per accidens, & quoad nos in cognoscendo.

CONTRA est. Nego hanc esse prioritatem per accidens, & solùm quoad nos: & sicut possibilitas rerum intrinseca, non est sola omnipotentia, imò possibilitas intrinseca præsupponitur cum fundamento in re omnipotentiæ, ita & dicta decentia præsupponitur voluntati divinæ.

RATIO 5. Quia impossibili Deo ejusque lege & voluntate, essent adhuc honore prosequendi parentes, & vitanda occisio innocentium. Ergo apparet moralitatem objectivam non desumi à voluntate Dei.

Respondet Esparza. Vulgares locutiones de Hypothesi impossibili rarò traduci utiliter ad Scholasticas quæstiones. Cæterum re ipsa sublato Deo nullum esse discrimen honesti ab inhonesto, quia nullum discrimen bene dispositi à non bene disposito ad finem suum ultimum.

CONTRA. Tum quia, quamcunque regulam ostenderit bonæ argumentationis ex suppositione impossibili, (per quam Hurt. dicit, erui ingeniosas sequelas, & Perez ex Aureolo operosè illius principia tradit) ea servatur in hac argumentatione. Tum quia nego sublato Deo non fore discrimen inhonesti essentialiter ab inhonesto essentialiter. Quod autem dicit sublata possibilitate itinerum & onerum nullam fore distinctionem boni equi, à non bono: ita sublato Deo non fore distinctionem inhonesti ab inhonesto, id non convincit, quia etiam equi generositas ab alio principio sumitur, ex ipsa scilicet connexione naturali: cur ergo & bonitas actionis vel malitia, ex connexione aliqua constitutiva in ratione honesti vel inhonesti, desumi non poterit?

Explicatur eadem Sententia.

EAndem sententiam tuetur Perez in manuscript. de Peccatis c. 2. Concl. 2. & ad eam explicandam

PONIT 1. Quòd intellectus noster primò omnium concipiat Ens ut Ens, id est, cum abstractione ab imperfectionibus absolutum à relatione, à potentia activa, intellectiva, volitivâ.

PONIT 2. Quòd sequatur consideratio Entis prout factibilis, & in hac consideratione consonantia quædam consideratur inter potentiam & effectum: quæ consonantia in duobus stat, in similitudine positiva causæ activæ adæquatæ, cum effectu in gradu perfectionis, & præeminentiæ prædicabilis de utroque. Deinde in eo stat, quòd effectus habeat à sua causa activa originem non interruptam, quam interruptam originem, vocabat talem, qualem habet illuminatio solis reflexa: Illuminatio enim à sole est, id obliquatio à corpore opaco.

PONIT 3. Quòd sequatur consideratio rerum ut relatarum ad vitam physicam, prout ita est communis cognoscitivæ & vegetativæ; ubi est consonantia non tantùm inter operationes vitales & principium, sed etiam inter objecta.

PONIT 4. Esse considerationem rerum ut relatarum ad potentiam cognoscitivam, quæ continet sub se potentiam sensitivam, cui addi debet consideratio relativa ad potentiam appetitivam. Consonantia in his sumenda à sensione clara & non delusivâ à voluptate & delectatione, dissonantia verò ab impeditione sensionis claræ, & voluptatis, & à delusione & dolore, atque molestiâ.

PONIT 5. Sequi considerationem sublimiorem, quâ res concipimus, non solùm ut habentes essentiam & potentes produci, &c. sed ut intelligibiles & veras; Videtur autem veritas formalissimè consistere in quadam puritate, sinceritate, immixtione, & segregatione rei ab aliis, quod intellectus præstat, cujus proprium est cognoscere formaliter distinctionem & identitatem rerum: ipsaque affirmatio & negatio, habere hanc vim videtur, ut si sit vera, separet ac distinguat, tribuendo ea quę ipsius sunt. Hinc etiam bruta non affirmant nec negant: non enim possunt adhærere omnibus à quibus pendet id, quod ipsis repræsentatum, alioquin similiter posset illis repræsentari Deus, à quo omnia pendent: hoc enim est propriè affirmantis verum, ut similiter affirmare possit omnia, cum quibus connectitur illud.

Consonantia in genere intelligibilium tanquàm à fine, sumitur à contemplatione intuitivâ veritatis summâ, vel simpliciter summâ, qualem habet Deus, vel qualem potest Angelus vel homo juxta vires sibi à Deo datas, habere; vel qualis est necessaria ad depulsionem errorum. Pulchritudinem autem hujus finis illud maximè commendat, quòd cæteras res tunc dicimus bonas & pulchras, quando istæ placent, & quando non possumus habere vel amplecti contrarium illarum, sine errore seu ignorantia. Experimur autem præcipuè moliri omnia contemplationem quidditatis rerum & causæ, à qua habent res esse ens, id est posse existere: omnia enim dum ignoramus causam ipsorum, admirationem faciunt, id est desiderium inquietum cognoscendi causam, & principium, unde habet res facta, posse esse. Itaq; contemplatio possibilitatis primæ rerum est finis operum naturæ in genere intelligibilium. Quod aliunde fit perspicuum: quia omnes nostræ ratiocinationes eò te-

tendunt, ne negetur verificativum invaria-
e illius principii: *Necesse est quodlibet esse vel*
n esse, & hæc necessitas vel impossibilitas, est
ima causa & possibilitas rerum, i.e. ipse Deus.
Ponit 6. Sequi considerationem omnium
ivissimam, quâ entia ut bona & amabilia, &
lectabilia ex contemplatione veritatis intel-
ibilis consideramus, relationes facientes ad
luntatem: In hac consideratione est ultimum
udium: nam contemplatio in genere intelli-
oilium est ultima: absolutè tamen non est ulti-
, sed ultimum est gaudium verum, tanquam
itus acta probans. In hac consideratione
nsonantia sumitur à gaudio vero, id est proce-
nte ex contemplatione veritatis perfectissi-
. In hac consideratione occurrit Deus tan-
ā bonus, & res disponens ex amore &c. Nam
m in hoc genere ultimum sit gaudium produ-
ndum à nobis, jam consideratur esse aliqua
isa, à qua procedat, & emanet tota perfectio
udii; hoc autem est illam causam, esse aman-
n: nam gaudium & amor productus manife-
demonstrat amorem producentem; alioqui
lior esset effectus quam causa: melius enim
habere gaudium, & amorem, quam non ha-
re, si gaudium sit verum.
Ponit 7. Ultimum quod ad rem spectat
e contemplationem quà res intelligimus, ut
erè eligibiles. Hæc consideratio nascitur in
bis, quando primum libertatem nostram ex-
iri incipimus. Libertas autem nascitur in nō-
, post prædictas considerationes hac ratione.
stquam consideravi me posse efficere quæ-
m, agere vitam sensitivam, intellectivam, vo-
vam, perceptivam gaudii veri & maximi,
od nascitur, ex contemplatione & amore
isæ, præcontinentis totam perfectionem mei
e, & mearum omnium actionum, in qua con-
ptione involvitur cognitio mei, & præordina-
apienter, & ex intentione ab illa causa, ad præ-
tum finem, statim sequitur in me inclinatio
ædam elicita, sine ulla libertate ad meipsum,
amor mei, ut præordinati ad talem finem,
lens illum executioni mandari, subitoq; ex-
a in me cognitione hujus meæ inclinationis,
æ ipsa cognitio, tribuit causæ præordinanti,
am perfectionem hujus inclinationis, incipit
liberatio de modo exequendi finem proposi-
n. Aliquando occurrunt media, quæ statim
suam perfectionem, & propter pulchritudi-
m actionis, quâ fieri debent, arguunt debere
ci ab illa sapientia, præcontinente, quidquid
fectionis potest oriri ex me. Et quia possunt
e aliquando opposita inter se, statim ratio re-
judicabit me posse eligere quodlibet illorũ,
electionem fore bonam. Sed in hoc ipso judi-
rectæ rationis apparet nova quædam perfe-
o, causæ præordinantis ipsam electionem: ap-
ret enim illa causa, ut continens totam perfe-
onem illius electionis, i. e. actus dominii, ac
oinde jam hîc apparet Deus ut Dominus, si-
mul etiam apparet ut præscribens media libero arbitrio: hoc autem est apparere ut Legislatorem. Econtrà aliquando apparet aliquid malum ita alienum à meo fine & à sapientia præordinante, ut ratio recta manifestè judicet, non posse illud fieri ab illa sapientia. Potest etiam ratio deducere ex notitia ipsius mali, non posse illud juxta præscriptum hujus sapientiæ, non afferre, aliquod detrimentum manifestum, fini proposito. Tunc igitur ratio judicabit bonum oppositum esse necessarium ad consequendam meam beatitudinem. Quod ipsum illustrabat duobus exemplis, primò si mihi occurrat, ut possibilis hîc & nunc produci aliqua opinio, sed improbabilis, statim ratio judicat, hanc esse contrariam meo fini; manifestè enim constat amatorem opinionis improbabilis, non esse amatorem veritatis: sicut Medicus præbens medicamentum, quod certus est esse lethiferum non est amator sanitatis ægroti. Secundum exemplum est ex odio Dei, cujus contrarietas ad finem propositum manifestè patet, quomodo enim cohærebit odium Dei cum vera mea beatitudine, stante in contemplatione & gaudio de Divinitate percepto.

Et ex iisdem principiis facilè deducitur delectationem veneream extra matrimonium esse malam & prohibitam, quia propter vehementiam voluptatis, potest perturbare hominem, & vertere pæne in insaniam, nihil curantem de bonis spiritualibus. *Hæc Explicatio*

Non satisfacit. 1. Si spectentur ea, quæ proximè concernunt intentum. Ex iis enim quæ proximè illud concernunt, sunt ultima tria posita: ea autem non convincunt. Concedo intervenire contemplationem rerum prout intelligibilium, adeoque attingi etiam Deum, tanquam intelligibilium auctorem, sed quærere restat, quæ sit communis & ultima ratio, cur non intelligat ipse Deus, nec nos intelligere verè possimus, homicidium, fornicationem, furtum esse bona? cùm sit bonum occidere hostes in bello, uxorem ducere, divitem esse.

Concedo, Deum apprehendi secundum Positum 6. apprehendi inquam, ut amantem; sed restat quærere, cur non amet homicidium inimici, v.g. amet hostis? cur amet copulam matrimonialem, non copulam fornicariam? Concedo, occurrere media ob suam perfectionem determinantia, sed restat quæ sit regula dignoscendi media saltem mediatè, conjungentia cum fine? Curque cum amore Dei conjungatur matrimonium, non conjungatur fornicatio, nec conjungi possit? Concedo, rationem manifestare aliqua esse mala, & non posse fieri à sapientia divina; sed quærere restat, quæ sit regula talia dignoscendi, communis quibuscunq; malis, & ultimum resolutorium malitiæ. Concedo amatorem opinionis improbabilis, manifestè esse non amatorem veritatis. Sed de hoc ipso quæro, cur sit malum non esse, & quidem in omni eventu, amatorem veritatis. Concedo, odium

Dei esse contrarium beatitudini, sed quærere restat, quæ sit ratio malitiæ illius ultima, quæ simul sit communis & resolutiva aliarum malitiarum? curque alia quæ supponuntur mala, non possint habere rationem medii ad finem. Concedo delectationem veneream esse malam, sed quærere restat, cur sit bona in matrimonio, mala in fornicatione.

Non satisfacit 2. Ratione variorum principiorum quæ assumit. Inprimis in quantùm dicit, quòd intellectus noster primò omnium concipiat Ens ut ens, cum potiùs concipiantur prius particularia, ad quæ sensus attendit. Et si per prius conciperetur ens ut ens, prius esset aliquid in intellectu, quàm fuerit in sensu. Quod si dicas non agi hic de processu noscendi, sed de mera categoria universalium, cognoscendorum quoad gradum entis; id quidem verum est: Sed restabit quærere, cur sicut ille agnoscit rationem entis priorem ratione factibilis, cur inquam etiam non agnoscat rationem possibilis, priorem ratione factibilis, seu contenti in omnipotentia divina, rationem item essentiæ, illud etiam, quòd assumit veritatem, stare in puritate & segregatione rei ab aliis, si procedat de veritate formali, non convincit: quia veritas formalis, est conformitas ad objectum. Si procedat de veritate objectiva, non etiam convincit: quia distinctio in omni Metaphysica, est aliud quid, à veritate. Quod etiam deducit bruta non posse affirmare & negare, eò quòd non possint adhærere omnibus, à quibus pendet id, quod ipsis repræsentatur, id etiam non convincit, quia & multa de rebus affirmamus & negamus, licèt omnes illorum causas, non habeamus perspectas penitùs. Præcisio etiam est cognitio vera, & tamen ex vi illius non attinguntur ea, nec possunt attingi, à quibus res pendet. Rursus, quod assumit consonantiam intelligibilium sumi à veritatis contemplatione summâ, id non convincit. Sicut enim consonantia desumitur ab ipsomet objecto, cur etiam consonantia intelligibilium, non desumetur ab eodem ultimatè. Item, quòd universaliter enuntiat admirationem esse desiderium inquietum cognoscendi causam, id etiam universaliter non procedit, quia experimur etiam cognitâ causâ, ipsam adhuc nos causam, mirari. Nego etiam quod finis naturæ sit contemplatio causæ formaliter acceptæ: quia hæc contemplatio stat potiùs in Deitate secundùm se, & non in Deitate acceptâ secundùm potentiam suam executivam. Illud quod assumitur in omni contemplatione attendi, ne negetur verificativum propositionum, non contentat plenè: quia potiùs non negantur reliqua propter verificativum, quàm curatur, ut non negetur verificativum. Denique quod assumit de modo noscendi libertatem, id etiam non convincit: Nam ponit per prius nos noscere Deum præordinantem, mediorumq; diversitatem ad hunc finem, quod falsum est: aliàs non nosceret se esse liberũ, quin prænosceret Deum

Non Satisfacit 3. In quantùm ad od recurrit, quòd possibilitas rerum, non aliud sit quàm omnipotentia. Est autem non infrequens huic Auctori, discurrere de rebus, prout illæ subsunt nostris intentionibus, tractando de illis non prout subsunt nostris intentionibus, sed ro ut sunt à parte rei. Sic ab æterno est possibilitas rerum, cùm tamen in re nihil aliud sit ab æterno nisi Deus omnipotens, salvatque possibilitatem prout illa subest nostris intentionibus, cum fundamento in re, per solam omnipotentiam, quæ sola est à parte rei ab æterno: ita etiam scientia objectorum est ab æterno, objecta non sunt ab æterno; hinc verificativum æternum propositionum de objectis, ponit solam scientiam Dei, excludendo ipsamet objecta, quæ sunt ex modo nostro concipiendi, fundato in re, verificati im notitiarum divinarum de objectis. Et quidem quod attinet ad hoc verificativum notitiarum, quòd sit ipsamet scientia Dei; hoc refutatum manet in prima Parte. Quod attinet ad possibilitatem, hæc adferri possunt. Concedo possibilitatem realem, actualem, illamque æternam competere, ut habeatur nonnisi in omnipotentia, sitque realiter ipsamet omnipotentia. Nego tamen quod non detur fundamentum in ordine ad nostras intentiones, quod ostendat ipsis etiam rebus, in se spectatis, competere possibilitatem, ad quam præcipuè in discursu de possibilitate attenditur. Fundamentum autem hoc est: quia posito, quòd contineatur homo in omnipotentia divina, ut satisfiat progressibus nostrarum intentionum; quærere restabit, cur Deus non possit producere hominem, nisi animal rationale? cui quæstioni non potest jam responderi, quia non continetur in omnipotentia nisi homo animal rationale. Hoc enim esset petere principium: Sed responderi debet, quia ex natura sua & secundùm suum esse possibile, homo non nisi animal rationale importat. Quæ responsio ur non debet admitti? Deinde sicut de Deo ita discurrimus, ut habeat omnem plenitudinem essendi, quam illum habere non implicat contradictionem: ita & de creaturis discurrere possumus, ut si sit aliquid non implicans contradictionem & spectet ad lineam prædicatorum necessariorum, hoc ipso competat illi creaturæ. Et ita bene arguitur, non implicat hominem esse animal rationale, animalitasq; & rationalitas est de linea prædicatorum necessariorum. Ergo homini competit esse animal rationale. Ergo etiam ulterius bene arguemus; non implicat contradictionem possibilitas intrinseca, estque ipsa de linea prædicatorum necessariorum. Ergo competit creaturis. Rursus, concessa possibilitate intrinseca creaturis, magis exaltatur omnipotentia divina, quia defectus possibilitatis rejicietur non in Deum, sed in defectibilitate

tem objecti. Deinde non alia est possibilitas
iab æterno, quàm sit possibilitas in tempore,
iàs quomodo esset aliquid possibile ab æterno,
iod non est possibile pro tempore, & è conver-
. Jam autem possibilitas rei pro tempore est
samet entitas rei pro tempore: si enim essen-
ı & existentia non distinguuntur à re actuali,
ıomodo distinguetur ab entitate rei, à parte
i, possibilitas à parte rei? quo posito sic argui-
r. Possibilitas rei à parte rei est idem realiter
ım entitate rei à parte rei. Omnipotentia divi-
ı non est idem realiter cum entitate rei à parte
i; Ergo omnipotentia Dei, non est idem rea-
er cum possibilitate rei à parte rei. Denique
ıpossibilitas entis rationis non est formaliter
sa omnipotentia; Ergo neque possibilitas re-
m erit formaliter omnipotentia. Ant. proba-
r. Impossibilitas entis rationis est idem rea-
lime cum ente rationis, neq; enim per aliquid
peradditum realiter redditur impossibile; sed
mnipotentia divina non est idem realissimè
ım ente rationis; Ergo impossibilitas entis ra-
ınis non est formaliter ipsa omnipotentia.
d de his fusius in Metaphysica, ubi de Ente, in
ıantùm possibile est.

unctum Difficultatis 2.

In Moralitas objectiva sit Præponderatio objecti, aut Aptitudo, vel Ineptitudo ad finem?

Roponit hanc sententiam Arriaga d. 9. n. 15.
tacito Auctoris nomine, sed eam Pallavici-
ıs d. 9. q. 11. a. 2. dicit esse Card. Lug. quæ sen-
ntia

Explicatur sic. Illud objectum est bo-
m, quod ita est bonum, ut ejus bonitas præ-
nderet omni malo, quod secum adfert, & est
oportionatum dignitati naturæ rationalis; il-
d autem objectum est malum, cujus malitia
æponderat omni bono quod secum adfert, &
contra dignitatem naturæ rationalis. Sic v. g.
ors parentis est bona & utilis filio ad hæredi-
tem obtinendam, mala verò ipsi patri, cujus
men bonum filius jure pietatis tenetur procu-
re. Tunc si filius optet mortem parenti pro-
er successionem; operabitur inhonestè &
alè: quia bonum illud propter quod optat
ortem patri, non æquivalet damno parentis,
le resultanti. Quod si desiderat mortem pa-
s, ut consequatur vitam æternam; quia timet
forte postea illam amittat; licitè optabit:
ia salus æterna, præponderat vitæ temporali.
omparatio autē quodnam objectum præpon-
ret, & quod non præponderet, spectat ad lu-
ın rationis. Quod si nullibi sit præpondera-
, malitia vel bonitas; dubia erit. Debet au-
n illud objectum esse proportionatum digni-
i naturæ rationalis: quia sunt aliqua, quæ li-
t videantur plùs habere de bonitate, quàm de malitia; tamen ita sunt levia, ut non deceant dignitatem naturæ rationalis: Magnos enim non nisi magna decent. Talia sunt, captare muscas, levare festucas.

Impugnatur 1. ex Arriaga hæc explicatio, qui assumit terminos valde obscuros, cùm posset claros adhibere, dicendo illud objectum est bonum, in quo plus est de bonitate quàm de malitia.

Responderi potest. Nullam esse obscuritatem. Quid enim obscuritatis damnabilis habet? Dignitas hæc præponderat huic; sunt autem Lugonis termini aptiores: quia ostendunt debere accipi comparativè objecta, quod in omni deliberatione fieri debet, quam comparationem, non innuunt verba Arriagæ.

Impugnatur 2. Quia limitationes quas facit Lugo, destruunt principium quod limitatur, ut jam ampliùs ex illo nihil penitùs possit inferri: nam si quæratur quare virginitas sit bona, non potest responderi: quia ejus bonitas præponderat malitiæ, quam habet: nam malitia quam adfert, est præcisè, prolis sive filiorum impedimentum. Si autem hæc malitia est minùs malum, quàm bonum, sit integritas carnis; Ergo è contra matrimonium, in quo non est aliud bonum, quàm hæc generatio prolis, & cujus damnum, est illius integritatis amissio, erit absolutè malum: quia malitia bonitati præponderat; Ergo vel hæc regula de præponderatione debet cessare, vel dicendum erit matrimonium esse simpliciter malum.

Responderi posset. Nomine malitiæ non venire universaliter aliquod malum, ut ita dicam, positivum; sed sufficere malum, ut ita dicam, negativum, hoc est, non æquè bonum. Unde bonum integritatis carnis, cum sit majus bono prolis, quæ supponitur aliunde non defectura, fit ut virginitas præcellat matrimonio. E contrà autem quia matrimonium pro principali habet prolis propagationem, & quo privat bono, est integritas carnis, fit ut non sit quidem malum matrimonium, non tamen æquè bonum atque virginitas, nec per hanc limitationem destruitur regula allata, sed pro exigentiâ accommodatur: sicut pro exigentiâ alia ostenditur esse dissonantia mendacii ad naturam intellectualem, & alia homicidii.

Impugnatur 3. Quia sequitur ex principiis allatis, licitum esse inferre mortem parenti, si habeas revelationem illum esse in gratia, eumq; si amplius vivat, damnandum: quia illa mors propter talem finem, est objectum præponderans malitiæ.

Respondetur. Negando præponderare bonitatem vitæ æternæ malitiæ occisionis: quia non est licitum facere mala, ut eveniant bona, convenitq; peccato mortali talis infinitas, quæ non convenit operi bono. Ubi etiam recurritur ad præponderationem ultimatò, licèt suppona-

ponatur, præcognitio hujus propositionis: non licèt facere mala ut eveniant bona. Quare autem liceat desiderare mortem, & non inferre, ex eodem principio de præponderatione solvi debet, quia scil. hoc quod est malum mortis, in quantùm habet rationem offensæ divinæ, potest bene mente nostra præscindi & relinqui solum physicum malum mortis: quod si comparetur ad bonum vitæ æternæ, est minus malum, quàm amissio vitæ æternæ. Cùm autem abstractio mea non immutet physicè rem, non justificat actionem homicidii, facitque ut honestè exerceri non possit. In qua etiam responsione recurretur adhuc ad præponderationem? quia scil. secluso malo per rationem, cùm non secludatur physicè, trahatque secum malitiam, non præponderabit in tali circumstantia, bonum vitæ æternæ.

Refutatis Rationibus communibus contra hanc Explicationem. Nihilominus

DICENDUM est, *Moralitatem objectivam non stare in explicata præponderatione.*

PROBATUR 1. Quia moralitas objectiva debet esse prima, & quâ non detur prior ratio malitiæ, vel bonitatis, ultimumq; resolutorium eorundem: præponderatio autem non est talis ratio: non enim mendacium est malum, quia non præponderat veritati, sed potiùs ideò non præponderat, quia est malum, & sicut pondus ex gravitate, non gravitas ex pondere oritur, ita præponderatio dicta orietur ex talitate objecti. Quæro ergo ante illam præponderationem, unde desumatur ratio mali vel ratio boni objectiva? nam præponderatio non ponit malitiam, sed supponit, quæro ergo supposita hæc malitia unde desumatur?

PROBATUR 2. Tum, quia non respondet ad statum quæstionis, retinendo utramque partem suæ explicationis quod probatur. Quia si quæratur, quare fornicatio v.g. est mala? Respondebis, quia malitia præponderat bonitati inclusæ. Si quæram, unde hoc colligatur? Respondebis, quia id dictat lumen rationis, hic autem quæritur ulterius: Quodnam motivum illius luminis & quidem universale? Tum, quia videtur petere principium: quia explicat moralitatem objectivam per dictamen luminis rationis: honestatem autem ipsam luminis rationis, explicare deberet per moralitatem objectivam? Tum, quia ista regula non est universalis: quia datur aliquod malum, à quo præscindi possunt omnes rationes boni, illud adhuc erit malum, consequenter habebit malitiam objectivam, & non ex non præponderatione boni, cùm nullum bonum, ut supponitur, intentionaliter in se præcontineat.

PROBATUR 3. Quia eo ipso, quòd præponderet bonitas, jam objectum est homine dignum; ad quid ergo illa appositio? Ant. probatur, quia instantię quas adducit Lugo, non suadent intentum: quod enim dicit, Religiosum decere, ut faciat sacrum, & non decere ut faciat mimum, id quidem verum est, sed ut serviat intento, debuisset ostendi, quòd facere mimum præponderet sacro; licet non sit usurpandum: quia dedecet naturam intellectualē sacerdotio affectam, illud enim dedecet, addi debet tanquam novum pondus objecto cæteroqui præponderanti, idemque est de aliis exemplis. Quod autem dicitur hominem ad grandia natum talia non decere, non satis explicatur: quia etiam Deus, ut ita dicam ad grandissima natus, & tamen non eligit semper, nec facit optimum: producit etiam muscas, & non tantùm Angelos.

EXPLICAT 3. Pallavicinus citat. n. 3. &

PONIT. Inprimis naturam duo voluisse, alterum ut ex nostra libertate penderet nostra felicitas, vel miseria perpetua, sic nimirum, ut nemo esset aut per suam naturam felix, nisi Deus, nec perpetuò miser.

PONIT 2. Rursus esse aliquas actiones, quæ à suis prædicatis physicis, habent, conferre vel adversari bono statui Reipubl. humanæ, quæ actiones simul etiam dicunt aptitudinem vel repugnantiam, cum privata felicitate operantis, ut ita per idem medium & privatum & publicum bonum habeatur. Ad has actiones, illarumq; finem nemo invitatur nisi cognitione mediante: unde utilitas vel damnositas illarum actionum, debuit esse talis, quæ non inveniretur in objecto, nisi quando causæ sunt ita dispositæ, ut implicet contradictionem, eas non cognosci, alioquin non solùm aliquando essent frustra, sed etiam illa damnositas in ordine ad ultimum finem, incurreretur à nobis ex fortuna, & non ex electione, ac proinde aliquis ex mera fortuna, posset reddi perpetuò miser, contra quàm voluit natura.

PONIT 3. Quòd objectum quod repræsentatur à regula rationis, dictante aliquid esse honestum vel inhonestum, sit hoc: si ego eligo hîc & nunc tale objectum, hæc electio reddet me pulchrum vel non pulchrum, aptum vel ineptum in ordine ad meum finem.

Hæc Explicatio

NON SATISFACIT 1. Quia videtur confundere moralitatem formalem inclusam sc. in actibus, cum moralitate objectivâ: quia moralitatem objectivam explicat per electionem reddentem me pulchrum vel non pulchrum ad meum finem. Deinde non tradit regulam universalem: nam quæri potest, ipsemet finis unde desumat, quòd sit honestus vel inhonestus moraliter?

NON SATISFACIT 2. Quia etiam posito, quòd nonnisi in actionibus liberis reperiatur pulchritudo vel deformitas; quærere restat, unde sit dignoscendum quod hæc actio, quæ est fornicatio, non faciat pulchrum, & faciat pulchrum actio, quæ est conjugium?

Non satisfacit 3. Quia nomine finis, l intelligitur finis qui est Deus, & hoc jam immediatè in secunda explicatione refutatum. el intelligitur finis quicunque, & de hoc ipso æritur: unde & ipse finis & mediante fine tio sumat pulchritudinem? Deinde hæc excatio nulla ratione probatur: Concedo, iòd pulchritudo & turpitudo sunt prædicata, ibus nos voluit allicere natura: sed quæritur, æ sit taxa tam pulchritudinis & turpitudinis jecti, quàm actionis ratione objecti? Conce-, hanc pulchritudinem non debere esse in aione exteriori vel effectu illius. Sed cur non tuit esse in objecto? & si est in objecto, quæ regula illam dignoscendi? Quod autem di- damnositatem vel utilitatem non inveniri in jecto, nisi quando sunt causæ ita dispositæ, ut plicet contradictionem eas non cognosci, eò iòd ex fortuna & non ex electione id accide-t, id etiam non convincit. Non enim apparet æ sint talia objecta, quæ implicet non cogno-, ad quæ implicet, nos non advertere. Rur-s, cur non sufficiet injici nobis primas de illo jecto notitias aliunde, ut injiciuntur motus iam salutares, qui sunt in nobis sine nobis: ita ratione nonnisi sequentium actuum, procetur ad electionem. Quod item est ita damnom objectum, in quantùm usurpabile, ut implit contradictionem illius damnositatem non nosci?

unctum Difficultatis 3.

Moralitas objectiva, sit Convenientia vel Disconvenientia ad naturam intellectualem?

Dicendum est *affirmativè* ita cit. Arriaga & Oviedo, judicatque hanc sententiam obabilem Pallavicinus. Ejus Explicatio petur ex materia de Pœnitentia, ubi de illius objecto formali. *Sed insuper*

Explicatur hæc sententia. Unaquæque tura præter essentialia sua prædicata determit sibi bona quædam, cum quibus, ut ita dicam, bet quandam Sympathiam, & cum quibus i bene convenit, sic v. g. aqua præter materin & formam aquæ, determinat sibi suam liiditatem, quà dum in glacie caret, malè hat, & cum illa spissitudine, non illi convenit, petitque dissolvi. Determinat item aqua sifrigus, quo, calefacta caret, habetq; cum cate antipathiam, nititurq; calorem debellare. uod autem dictum est de aqua, idem dicenm est de natura intellectuali, quòd præter estialia sua prædicata, determinet sibi bona ædam, cum quibus bene illi est.

Quia verò triplex genus est bonorum utile, electabile, & honestum: natura intellectualis à talis, non determinat sibi solum utile quà le, sub ratione utilis: quia etiam in sensitivis multa sunt utilia, ut pluvia segeti: nec determinat sibi solùm delectabile sub ratione delectabilis: quia hoc etiam solis sensitivis, commune est: licèt enim delectationes sint etiam aliquæ propriæ intellectualium, de genere tamen suo non sunt ita determinatæ, ut non possint competere, etiam sensitivis; non quòd ad illa utraque bona non possit se extendere homo, sed quod non sint de linea, boni, nonnisi intellectuali naturæ, convenientis. Solùm itaque est honestum, quod de genere suo est tale bonum, ut nonnisi naturæ intellectuali competere possit, quæ, solâ honestate, vel inhonestate movetur. Porrò cùm determinet sibi natura bonum, seu se decens, sub ratione honesti, vel se decentis; hoc ipso debet illi convenire illud bonum, consonare, beneque afficere: sicut & aliæ naturæ, determinant sibi certa bona, suntq; illis, illa bona, consona, convenientia, & cum quibus habent statū quem appetunt, quove perficiuntur.

Itaque moralitas objectiva stabit in ipsis objectis, quæ sibi determinat natura intellectualis, tanquam sua bona, sibi convenientia vel consona. Moralitas autem objectiva mali, è contra, est inclusa in ipsis objectis, cum quibus naturæ intellectuali, quà tali, est malè, tanquam cum sibi disconvenientibus, & dissonis.

Quia verò hîc quæritur de tali moralitate, quæ sit regulativa ipsarum etiam actionum Dei, ita ut ostendatur, quare aliquid etiam respectu Dei, sit bonum vel malum: ideò nomine naturæ intellectualis, accipitur hîc ratio communis ad naturam intellectualem creatam vel increatam, eritque hæc ratio indefectibilis & æterna: quia rationes communes & essentiæ rerum, sunt indefectibiles & æternæ.

Quæ ipsa dissonantia ad naturam intellectualem, ne sit quid relativum, debet accipi radicaliter.

Si autem dicatur aliquid esse dissonum naturæ intellectuali, quia est de se malum, erit responsio per definitum; non verò per aliquid clarius: nam definitio illius malitiæ de se, est dicta dissonantia, eritque similis responsio ei, ideò aliquid est animal rationale, quia est homo. Ipsa autem consonantia ab honesto, & bono naturæ intellectuali, verbis differunt: sicut turpe, inhonestum, malum naturæ intellectuali, à dissono eidem, verbis differunt.

Sed insuper est necesse addere, quomodo ipsum dictamen rationis habeat se in ordine ad moralitatem objectivam. *Quod sic*

Explicatur. Inhonestas vel honestas inclusa in ipsis objectis tanquam disconveniens & dissona, vel tanquam conveniens & consona naturæ intellectuali, est in illis omninò inanimato & mortuo modo: nec enim est in illis, vel per vitam intellectualem, vel per vitam moralem: si ergo est mortuo modo in illis, non est modo, qui sit proportionatus naturæ intellectuali: si enim

continentia illa honeſtatis vel inhoneſtatis non repræſentetur, æquè ſe habebit, atque ſi non eſſet. Ut ergo ſit conveniens vel diſconveniens moralitas objectiva, modo intellectuali, debet eſſe per intentionem, hoc eſt vel per intellectionem vel per volitionem, in quibus duobus, ſtat intentionalitas. Quia verò penſare non ſpectat ad voluntatem, ſed ad intellectionem? hinc ad eam ſpectabit penſatio disconvenientiæ vel convenientiæ: non quòd illa faciat convenientiam vel disconvenientiam; ſed quòd illam proponat, applicet, & notificet; ad eum modum, quo in jure, Præco non format ſententiam, ſed proclamat. Lex autem ipſa ſive divina, ſive humana, habebit ſe ad moralitatem objectivam, tanquam ratio in multis immediata, quare hoc quidem bonum vel malum ſit.

PROBATUR 1. Concluſio Auctoritatibus quas adducit Oviedo. Dyon. L.5. de Div. Nomin. & ibidem cum illo S. Thomas, pro termino diſconvenientiæ peccati Angelorum, naturam angelicam aſſignat. Aug. L.11. de Civit. c.17. & L.12. de Civ. c.1. in explicanda malitia ad naturam recurrerit. *Omne*, inquit, *vitium naturæ nocet, ac per hoc contra naturam eſt.*

PROBATUR 2. Illud eſt moralitas objectiva, quod eſt ultimum reſolutorium inhoneſtatis vel honeſtatis moralis, & quod ipſum non reſolvitur in prius in hoc genere: ſed talis eſt dicta diſſonantia: quod probatur, quia quæcunque rationes particulares alicujus turpitudinis v.g. referantur, eæ omnes, ultimò reſolvi poſſunt, in dictam diſſonantiam. Nam ſi dicas fornicationem eſſe malam, quia eſt bono prolis contraria; quærere reſtat, quare fugiendum ſit econtrarium, bono prolis? Reſpondebis, quia hoc dictat ipſe intellectus; quærere reſtat quod habeat fundamentum intellectus dictandi hoc eſſe malum? Reſpondebis, quia objectum in ſe eſt malum; reſtat quærere, quæ poſſit eſſe regula taxandi, quod aliquod objectum ſit in ſe malum? Semper reſpondebis vel per formales vel per æquivalentes terminos, quia eſt turpe quoddam, dedecens, & diſconveniens naturæ intellectuali. Quod autem hæc ipſa diſſonantia non reſolvatur in prius in hoc genere; Ratio eſt, quia nullum tale adferri poteſt. Deinde ſicut ipſa natura intellectualis in ratione intellectualis, non reſolvitur in aliquid prius: nam in quod reſolveretur, jam non eſſet intellectuale: ita & diſſonantia in genere diſſonantiæ intellectualis, itemque convenientia, non reſolvitur in prius.

Porrò in hac reſolutione, ita in peccato Theologico proceditur. Quare v.g. idololatria eſt mala? Quia illam prohibuit Deus; En rationem immediatam aliquid Theologicum continentem nempe legem divinam. Quæres, quare Deus lege ſua prohibuit idololatriam? Ratio erit, quia dictamen divini intellectûs propoſuit hoc Deo tanquam malum: quærere reſt[...] quare propoſuit dictamen illud tanquam m[...]lum quid, idololatriam? Reſpondebis, q[...] diſſonat naturæ divinæ intellectuali ſuperſti[...]ſus & indebitus cultus; quærere adhuc ul[...]rius reſtat, quare hoc ipſum diſſonet naturæ [...]vinæ intellectuali? quia ut ſic diſſonum eſt [...]turæ intellectuali (quæ univerſalior eſt nat[...] divina intellectuali) quia inquam diſſonum [...] naturæ intellectuali, exhibere cultum ſup[...]mum, infinitè viliori colibili, & excellentiæ l[...]gè minori. Quamvis autem etiam pecc[...] Theologici ultima reſolutio ad naturam in[...]lectualem ut ſic ſit; adhuc peccatum erit Th[...]logicum, quia ſpecificatio actuum ab immed[...]tis motivis habetur. Et ita quamvis omni[...] ſcientiarum actus reſolvantur in hoc princ[...]um, quodlibet eſt vel non eſt: quia tamen [...]mediata motiva ſunt diverſa, fit ut & actus i[...]rum ſcientiarum, ſint diverſi.

PROBATUR 3. Quia dicta diſſonantia c[...]venit omni peccato, ſoli, ſemper, & eſt prim[...] genere moralitatis: idem proportionaliter [...]cendo de conſonantia. Ergo apparet morali[...]tem objectivam in dicto principio ſtare. Et c[...]tè hæc formalitas, quæ eſt diſſonantia ad na[...]ram intellectualem, eſt de ſe apta, ad faci[...]dam actionem moraliter inhoneſtam, cur [...] enim etiam hoc titulo poſſet reddi inhone[...] Ergo importat in ſe moralitatem objectiva[...] nam impoſſibile eſt ſine objecto moralita[...] fieri actum moralem, quæ ipſa v.g. diſſonan[...] cùm ad quaſcunque particulares malitias [...]beat ſe per modum generis, utpote prædicab[...] de ſpecie diſtinctis v.g. malitiis, fit, ut ſe hab[...] per modum prioris: nam univerſaliora ſemp[...] ſunt priora: cumque non habeat quidquam [...]perius ſe ut dictum, bene erit ultimum re[...]lutorium.

OBJICIT 1. citat. Pallavicinus nomine n[...]turæ intellectualis, quatenus intellectualis, v[...] intelligitur natura intellectualis, quatenus d[...]fert quomodocunque à naturis irrationalibu[...] vel quatenus intelligitur capax operandi hon[...]ſtè. Primum dici non poteſt: nam etiam op[...]rationes ſomniantis vel ebrii, poſſunt habere a[...]quam conformitatem cum natura rational[...] quatenus hæc differt ab irrationalibus; cùm i[...]rationalia non poſſint facere tales operatione[...] quales faciunt ſomniantes vel ebrii, cum illæ [...]liquæ pendeant ab intellectu: quin etiam al[...] quæ operationes animæ vegetativæ poſſunt e[...] ſe ſpecialiter conformes, cum natura rationa[...] materialiter accepta, quatenus ſcil. per eas eff[...]ciuntur illa organa, & illi ſpiritus, per quæ co[...]pus humanum differt ab aliis corporibus, & ta[...]men in ejuſmodi operationibus, nulla eſt hone[...]ſtas vel inhoneſtas.

Si verò dicatur ſecundum: contrà eſt, qui[...] tunc non vitatur circulus. Siquidem natur[...]

ratio

tionalis prout potest operari honestè, debet xplicari per actum honestum: sicut omnis po-ntia per suum actum, & omnis relatio per su-n terminum: Ergo ulterius honestas explica-r per id, quod rursus explicari debet, per ipsam onestatem.

Respondet aliquis quod hîc accipiatur tura intellectualis, ut sic abstrahens à creata increata; & cùm operationes quas opponit gumentum non referantur ad naturam intel-ctualem ut sic, sed ad naturam humanam; hoc so non erunt consonæ consonantiâ per ordi-m ad naturam intellectualem, ut sic spe-atam:

Sed hæc Responsio non est plena: quia etiam num prolis ex semine deciso ponendæ, non bonum naturæ intellectualis ut sic, sed non-i naturæ humanæ, & tamen quia in fornica-ne impeditur hoc bonum; dicitur fornicatio e mala moraliter. Quod si dicas dictare na-ram intellectualem ut sic, non esse contra ra-nem, dispensandum semen; etiam dicerent positi, quod natura intellectualis, ut sic, dictet mæ ordinatæ ad compositum intellectuale, manda esse organa, spiritus & similia. *Hinc ter*

Respondetur Argumento. Quod du-ces sint naturæ intellectualis, quà talis ope-iones, & in particulari, ut assumit arguens, minis: quædam enim sunt nonnisi operatio-s hominis, & physicè ab eodem profectæ. e his in præsenti non tractatur, & tamen in ea-m serie sunt operationes somniantis, ebrii, ani-e formantis organa, & similia. Aliæ autem nt operationes humanæ moraliter: quia ergo ctæ operationes somniantis, non sunt huma-moraliter: fit, ut non possint dici confor-es cum natura intellectuali, conformitate de a hîc.

Directè ad argumentum dici potest, inpri-s, quòd sumatur natura intellectualis non cundùm quod est capax operandi honeste, l quòd sumatur natura intellectualis prout terminans sibi objecta aliqua, tanquam con-nientia in genere moris, non recurrendo sci-let ad actiones, sed ad objecta: quæ ratio mo-tanquam per aliquid vulgatum, explicari so-, per laudabilitatem, vel vituperabilitatem dicalem, in objectis inclusam. Quod si quæ-, unde hæc ipsa convenientia vel disconve-ntia objectiva sumatur? jam ad hoc per ra-nem à priori responderi non poterit, ut ex-rientia ostendet, sed respondebitur per solam plicationem terminorum, inductione, &c. dixi in materia de pœnitentia: explicans quo-odo notificari debeant definitiones. Unde n vides divisivam argumenti non esse suffi-ntem: Nam datur tertium membrum, nem-acceptio naturæ intellectualis, determinan-sibi aliqua objecta honesta, & aliqua inhone-sta: nec tunc sequetur, quod objectiva moralitas per actum formaliter moralem explicari debeat. Deinde quamvis operatio honesta formaliter debeat explicari per objecta, non tamen ipsa objecta debent explicari per actiones honestas formaliter: Nam sicut actus metaphysici definiuntur per objectum Metaphysicum; non tamen objectum Metaphysicum definitur per suos actus; sic & in præsenti.

Instat Idem. Actio externa considerata secundùm se, & non quatenus imperatur à voluntate deliberata, non habet convenientiam vel disconvenientiam ad regulam rationis: quapropter si quis in objecto, quod sibi repræsentatur volendum, aut nolendum, non animadverteret nisi malum physicum, utique nec inhonestè neque honestè ageret. Ergo regula rationis in ipsa actione externa, nullum potest invenire fundamentum, ratione cujus eam repræsentet honestam vel inhonestam.

Respondetur, præcisè in ipsa actione externâ quà externâ, nulla est honestas vel inhonestas moralis, nihilominus dependenter ab interna, invenitur fundamentum, ratione cujus repræsentari possit, ut futurum honestum vel inhonestu..., non stando in actione interna tanquam ultimo resolutorio honestatis: hoc enim est moralitas objectiva explicata, sed in illa stando tanquam in immediato principio derivante honestatem in actionem externam.

Objicit 2. Multa sunt quæ non sunt contra naturam, & tamen sunt mala: Nam motus primò primi sunt naturales, & tamen ex objecto sunt mali: esus carnium feriâ sextâ, est juxta inclinationem sensus, adeoque secundùm naturam & tamen est malus: appetentia item gloriæ humanæ, non est contra naturam rationalem, & tamen est mala, licèt conveniens illi soli: furtum furanti non est malum, sed nonnisi injuriato, & tamen etiam furtum est malum. Item nonnisi aliqua sunt peccata contra naturam, ut peccatum Sodomię, & tamen multa sunt peccata quæ non sunt dicta scelera; Ergo malè explicatur peccatum ut sic, per oppositionem ad naturam intellectualem.

Respondetur, Motus primò primi vocantur naturales, h. e. ex determinatione ad unum proficiscentes sicut natura est determinata ad unum: sed non vocantur naturales h. e. convenientes & consoni naturæ intellectuali convenientiâ explicatâ: Esus carnium non est contra naturam acceptam pro appetitu sensitivo, sed est contra naturam h. e. disconveniens naturæ rationali, cui turpe est, non obedire præcepto superiorum, quale præceptum est, prohibitio esus carnium. Appetitus vanæ gloriæ, non est contra naturam rationalem eo sensu: quia nulla alia natura illum principiat, sed est contra naturam rationalem, cui disconveniens est, vanitas laudis. Furtum non est physicè ma-

lum, sed moraliter ratione disconvenientiæ ad naturam intellectualem, cui dissonum est, uti alieno tanquam suo. Peccatum Sodomiæ est dupliciter contra naturam; Inprimis quia importat malam administrationem seminis provisi à natura nonnisi ad generationem; tale contra naturam, non habetur in omni peccato. Secundò est contra naturam quia est dissonum & non conveniens eidem: & eo sensu omnia peccata sunt contra naturam.

Objicitur 3. Spectato homicidio sine libertate illud non magis est inhonestum homini, quàm si fiat à bruto: Ergo ut apprehendatur inhonestum, debet cognosci ut amabile liberè: Ergo debet fieri reflexio supra amorem liberum, illeque formalisabit ultimò malitiam.

Respondetur. Non est necesse cognosci aliquod malum ut amabile libere, sed sufficit suppositâ vi amandi liberè, appetere, cæteroqui dissonum objectum naturæ intellectuali. Pluribus hoc argumentum solvit Arriaga cit. à n. 38.

Instabis. Regula debet esse eadem, & tamen idem objectum respectu unius potest esse bonum, respectu alius malum, & ita judici ob scelera licitum est occidere reum, accusatori illicitum.

Respondet. Oviedo ut actio (idem dic de objecto) sit mala vel bona; debet sumi cum iisdem circumstantiis: Si enim non sumatur cum iisdem; non erit idem objectum.

DIFFICULTAS III.

De Objectiva Moralitate in istis, quæ v. g. mala, quia prohibentur.

Discussâ objectiva Moralitate eorum quæ Deus præcepit pro libertate ne fiant, cùm aliàs licitè exerceri potuerint, discutiendum ulterius venit, quæ sit objectiva Moralitas legis naturalis. Circa utrumque habet suas adversiones Pallavicinus, quæ hîc expendendæ sunt.

Explicat 1. Moralitatem objectivam in istis, quæ Deus liberè prohibet, dicitque quod objectum voluntatis, quâ Deus vult me obligare in hoc instanti, est, ut ego in hoc instanti, non possim velle oppositum illius objecti, ad quod dicor obligari, nisi per aliquam volitionem intrinsecè malam. Quod ipsum sic explanat d. 9. q. 1. n. 3. Deus in hoc differt ab aliis Legislatoribus, quòd hi non semper possint obligare prout desiderant; non enim possunt facere, ut notitia legis perveniat ad omnes, ad quos volunt, & permaneat in memoria, &c. Deus autem qui potest loqui in corde, quandocunque voluerit, nunquam desiderat obligare, quin re ipsa obliget: habet enim vocem, cui nullus est surdus. Et cùm novit aliquid essentialiter incompossibile, cum eo, quod simul vult, non potest velle ignorantiam obligationis prædictæ, & simul notitiam illius. Hinc voluntas obliga- di hic & nunc, nihil aliud erit, quàm volunta quâ non vult mihi dare concursum, quo m- diante ego non possim velle oppositum, nisi p voluntatem malam, &c. *Hæc explicatio*

Non Satisfacit 1. Quia aliæ moralit- tes, non debent explicari per actiones licitas v illicitas. Ergo neque præsens moralitas.

Non Satisfacit 2. Quia non tradit u- timum resolutorium malitiæ, actionis fac contra prohibitionem, quod ipsum probatu quia inprimis si quæratur ex Deo, quare tu n das mihi concursũ cum quo ego licite operab hîc & nunc? Respondebit Deus, quia prohib hanc actionem tuam; restabit quærere, qua malum sit ponere actionem à te prohibitam? quid prohibitio malitiæ attulerit? debebitq Deus tunc per aliquid aliud respondere; & h potiùs erit quæsita moralitas, motivumqu quare nonnisi talem Deus offerre possit co- cursum ad actionem aliàs prohibitam, erit ul- mum illud resolutorium. Rursus, quan Deus vult dare nonnisi selectum concursu cum quo prævidet infallibiliter secuturam op- rationem gratiosam; debet priùs respicere obj- ctum seligibile, & formam constituentem, i ratione seligibilis: Ergo etiam quando Deus c- cit se non daturum, nisi concursum talem, q mediante ego possim oppositum velle, nonn per voluntatem malam; debet per prius atten ad objectum malum, & formam constituènte in ratione mali; de qua quærere restat, quæna sit illa?

Non Satisfacit 3. Quia assumit aliq principia, quæ patiuntur suam difficultate Tale illud est, admittere voluntatem, quâ De non vult mihi dare concursum, quo median ego possim velle oppositum, nisi per volunt- tem malam: quia talis volitio repugnat sancti- ti Dei, inferens peccaminosam actionem, ul- mò referibilem in Deum, qui noluit mihi aliu concursum dare, quàm cum quo hîc & nunc- ram peccaturus: præcipuè cùm agnoscam concursus nonnisi indifferentes. Rursus co- cedo Deum differre à Legislatoribus aliis, pr- mulgareque legem cum vult: sed quæro, obj- ctum promulgationis in prohibitione, quid re- dat malum objectivè hîc & nunc? Conced Deum dum prohibet, non posse velle, ut ha actio licitè exerceatur; sed quæro illud obj- ctum prohibitionis, agereque contra illam, qu reddat, ut non possit nisi illicita actione fier *Hinc aliter*

Explicatur dicta Moralitas. Deus a- tingendo infinitam suam perfectionem, & pe- sando varias suas excellentias, attingit etiam i se formalitatem Legislatoris, Principis, & Do- mini: consequenter agnoscit in se vim Obliga- tivam, Directivam, Legislativam: Quia verò h perfectiones sunt connotativæ, respiciunt sub

ditur

cum & obligandum; habent ſe enim ſicut jus debitum, ita ut ſicut nullum eſt jus ſine debi-, ut alibi dicetur, notitiaque juris connotat titiam debiti: ita ex notitia principatus, quam eus de ſe habet; rectâ tendit in ſubditionem eaturæ; Quia verò hæc ſubditio ſumpta pro bilisſima ſui ſpecie, eſt ſubditio intellectualis turæ; agnoſcit Deus, quod conforme ſit naræ intellectuali creatæ, ut ſuo juri, ordini, leſlationi ſubdatur. Hinc Deus exercitium Legisfactionis fundat, in his duobus: in ſua præcipiendi, & in conſonantia ad naturam inllectualem, ut ſubdatur ſuæ legi, creatura.

Procedit autem Deus ad ferendam legem rca objecta, quæ aliàs honeſtâ actione exercepotuiſſent; hac methodo. Advertit inprimis ſe poteſtatem extrahendi objectum aliàs honeſtâ actione exercendum ad ſeriem objecti onniſi inhoneſta actione exercendi, hæcque maxima perfectio dominatus, quæ eo ipſo, nti perfectiſſimo competere debet. Nam uando prohibet Deus, ea, quæ de ſe ſunt mala; ohibet, ſed conſtrictus ut prohibeat. Sed uando prohibet objectum, quod aliàs actione oneſtâ potuiſſet exerceri, tum maximè dominatu ſuo utitur: quia utitur poteſtate diſponen- prout voluerit. Poſt notitiam talis honeſta-, vel potiùs ſimul ratione cum illa, advertit ligationem in creatura, tum primùm præſenntur Deo rationes illi notæ, propter quas, exhit illud objectum ad eſſe illiciti, præbitoque enſu illis motivis, tum primùm format legem.

Breviter ergo Moralitas objectiva in talibus, bit in hoc: quia eſt objectum affectum probitione extrinſecâ Divinâ, fundata in illius æciſè vi legislativa, & ex parte creaturæ, in nſonantiâ ad naturam intellectualem, ut huic gi obediatur. Unde in interrogationibus rca hanc moralitatem, ſtandum in hoc erit, ia eſt conſonum naturæ intellectuali, legi cuinque obedire, recurſus autem ad naturam inllectualem, formalitatem legis non involvenm; importabit reſponſionem, non ſpectantem l hanc materiam. *Hinc*

Colliges immediatum reſolutorium, foralisſans etiam rationem peccati Theologici, oc futurum: Quia ſcil. hæc quidem quæ de ſe ala prohibuit Deus, cùm non poſſet non probere, reſolvendo id ultimo in diſſonantiam bjectorum ad naturam, &c. Illius autem obcti, (circa quod honeſta aliàs actio fieri poiſſet) malitiæ reſolutorium erit: quia hoc Deus prohibuit, cùm poſſet non prohibere, reſolvendo hoc ipſum in id, quia conſonum eſt naturæ intellectuali, Deum prohibentem audire: in quâ reſolutione ultimò ſtatur in hac lineâ, & altior reſolutio, non ſpectabit jam ad hanc ſpeciem.

An tunc voluntas Dei habeat ſeipſam pro objecto; de hoc egi in materia de condonatione peccati; & licèt poſſit habere pro objecto una volitio aliam, hoc eſt prohibentem; non tamen habebit pro objecto ſeipſam formaliter: cùm prima non intelligatur eſſe prohibitiva, ſed volens, ut fiat prohibitio.

Explicat 2. Pallavicinus a. 4. Quæ ſit Moralitas objectiva in iſtis, quæ ſunt de lege naturæ. Dicitque legem naturalem eſſe conſtitutam eâ regulâ, quam quilibet prudens optaret in ſtatu ſuæ poſſibilitatis, ſi pro eo ſtatu poſſet ferre ſuffragium ad eam legem ferendam, ſuppoſitis cæteris proprietatibus naturalibus hominis: idque pluribus explanat. *Hæc Explcatio*

Non Satisfacit 1. Quia pro ſtatu poſſibilitatis vel haberet creatura rationalis rationem & motivum, propter quod appeteret illud objectum lege lata prohibere, vel non haberet rationem? Si non haberet rationem, ergo pro illo ſtatu, nihil operaretur, vel erroneè operaretur: Si autem haberet rationem; quam illam? & hæc potiùs erit, ſola quæ inquiritur, Moralitas objectiva, in legibus naturæ, accipiendo ſcilicet rationem & motivum, pro objecto ipſo rationis.

Non Satisfacit 2. Quia videtur totam legem naturæ revocare nonniſi ad particularem legem naturæ: Nam particularis eſt lex naturæ: hoc fac aliis quod tibi velles fieri: videtur enim hoc æquivalere huic propoſitioni: quòd lex naturalis ſit lex, quam quilibet prudens optaret in ſtatu ſuæ poſſibilitatis.

Non satisfacit 3. Quia ea, quæ aſſumit, non convincunt: Concedo magnum eſſe bonum communitatem. Concedo leges naturæ debere eſſe in bonum communitatis. Sed quærere reſtat, quæ ſit regula taxandi talia bona?

Restabit dicere, quòd Moralitas objectiva in legibus naturæ, ſit diſſonantia ad naturam intellectualem, prout illam proponit ipſamet natura, quod additum formaliſat rationem legis naturæ. Sed lex naturæ, cum jure naturæ, explicatur, in materia de Juſtitia ubi de Diviſione Juris.

DISPU-

DISPUTATIO VI.

De Divisionibus Actus Moralis.

PLures possent adferri divisiones actus moralis, sed earum aliquæ debent nosci, ex materiis philosophicis, qualis esset divisio in actum liberum, & non liberum. Tractatio autem de libertate non est hujus loci: perstringemus itaque nonnisi ea quæ hîc commodius absolvi possunt.

QUÆSTIO I.

De Divisione in Actum Moralem internum & externum.

PRÆMITTO 1. *Ex dictis supra colligi potest, quòd bonitas vel malitia objectiva, primò & radicaliter sit in ipsis objectis, & ex his derivatur in actus.*

PRÆMITTO 2. *Cùm ipsi actus, quantùm ad præsens, sint duplices, alii quidem interni, alii externi, interna est volitio eleemosynæ, externa porrectio illius; ponendum pro fundamento est: quòd actui interno primò & per se conveniat bonitas vel malitia, derivativè autem & secundariò ipsi actui externo.* Quæ quidem doctrina, non ita communis est, ut non dentur qui oppositum sentiant, ut videre est apud Oviedo hîc Contr. 8. à n. 2. Ratio allati est, quia illi actui primò & per se convenit bonitas vel malitia, cui convenit primò & per se voluntarium & liberum. Nam bonum vel malum moraliter, fundatur in voluntario: & sicut quia non competit gradui vegetativo primò & per se esse sensitivum, sed animali; hinc etiâm sensitivum primò & per se est animal: ita & in præsenti, cùm primo & per se conveniat actui interno voluntarium; illi primò & per se conveniunt bonitas vel malitia. Hoc ipsum sic aliter proponitur.

Si actui externo primò & per se conveniret esse bonum vel malum moraliter; conveniret ei ratio specifica primo & per se, sine ratione generica, quod absurdum? Seq. probatur: quia ratio voluntarii, est ratio generica, & ratio boni vel mali moralis, est ratio specifica. Ergo cùm actui externo, primò & per se non competat ratio voluntarii; nec primò per se competet ratio boni vel mali moraliter. Licèt autem legibus humanis, primò per se prohibeatur actio externa, secùs Divinis: quia lex Divina ad interna vel maximè attendit, illaque obligat. Neque inde sequetur poni per nos bonitates & malitias quatuor nempe objectivam, formalem, internam & externam; rigorosè enim loquendo sunt nonnisi duæ, nempe objectiva derivabilis in formalem, & interna derivabilis in externam.

PRÆMITTO 3. *Quid sit sentiendum de illa doctrina cit. Oviedo n. 11. ubi docet, dari malitiam vel bonitatem objectivam ex objecto & circumst[...] tiis desumibilem, quæ per se conveniat actui exter[...] priusque sit ipsa malitia formali, sicut quodlibet [...] cificativum, est priùs re specificata?* Hæc doctr[...] indiget explicatione: Si enim dicat, esse ill[...] malitiam per se convenientem actui extern[...] vel quòd secundùm formalitatem præcisam [...] terni & externi, malitia vel bonitas per pr[...] competat externo actui, falsa est proposit[...] propter immediate dicta. Si autem per se [...] dicatur convenire, quia etiam in se habet ma[...] tiam quandam, & in quantùm comparatur ac[...] externus, tanquam objectum ad actum int[...] num; vera est propositio, & ad hoc videtur [...] spexisse S. Thomas q. 1. de malo a. 3. *Peccat[...] primordialiter, & objectivè, prius est in actu ex[...] riori, quàm interiori,* intellige si comparetu[...] ctus exterior tanquam objectum ad actum [...] teriorem. Subdit S. Thom. *Sed comparat[...] ratio peccati, & mali moralis, prius est in actu in[...] riori quàm in exteriori*, h. e. si comparentur in[...] se secundum præcisas formalitates interni, [...] externi; priùs malitia reperitur in actu intern[...]

PRÆMITTO 4. *Quid sentiendum, an obje[...] tribuant effectivè, an formaliter malitiam vel bo[...] tatem actibus?* de quo tractat Arriaga hic d. [...] s. 1. sed si nolimus de vocibus disputare: C[...] tum est rigorosè loquendo, non tribui forma[...] ter: quia, quod formaliter fit ab alio, fit per co[...] junctionem, & unionem cum eodem, & ita fo[...] maliter constituitur album, unita albedine: [...] gorosè etiam illa bonitas non communicat[...] efficienter ab objectis, cùm objecta non sint e[...] stentia. Commodiùs itaque dicetur, qu[...] objecta tribuant bonitatem vel malitiam te[...] minativè, modò actus proportionetur meri[...] objecti, hoc est, ne malum ametur, bonum o[...] habetur.

PRÆMITTO 5. *Quomodo ipsemet actus inte[...] nus derivet malitiam in externum*, de quo agit c[...] Oviedo. à n. 40. quod videntur aliqui explic[...] re per relationem, inter actum externum & i[...] ternum. Sed hic modus explicandi

NON SATISFACIT; Quia explicatio ist[...] deberet esse per prima; Jam autem ipsum fu[...] damentum relationis, prius est relatione, & p[...] illud sufficienter explicatur dicta derivatio, st[...] ergo potiùs dicta derivatio in hoc, quia actus h[...] externus, fit dependenter ab interno, ita ut cu[...] illo, constituat unum actum moraliter.

De Actu externo comparato ad internum s[...] let palmariter disputari, an actus externus su[...] peraddat aliquam bonitatem vel malitiam act[...] interno? Affirmat Ripalda de ente supernatu-

ral[...]

li, disp. 68. Sed quia illius argumentis respon- Lugo disp. 26. de Pœnitentia scit. 4. restau- vit suam doctrinam Ripalda per appendicem p. 75. utriusque partis momenta examinan- sunt.

DIFFICULTAS I.

oponuntur Argumenta, quod bonitatem & malitiam actus externus interno superaddat.

R Evocabimus illa selectis nonnisi difficilio- ribus ad 3. capita partiamur difficultatem. que

unctum Difficultatis I.

Proponitur principale Fundamentum.

RIMUM ARGUMENTUM est Ripaldæ, quod innititur huic fundamento.

Meritum & laudabilitas sunt distincta: me- um enim importat obsequium vel conveni- tiam operis cum bonis alterius; laudabilitas tem importat convenientiam cum dictamine ionalis suppositi operantis: ex quo sic arguit; ritum est obsequium cedens in honorem aut nmodum Principis, aut Reipubl. valentis il- l compensare: sed actio exterior auget obse- ium Dei: quia actio exterior conducit maxi- ad excitandam in aliis laudem, cognitionem i, affectus internos, &c. Ergo actio exterior get meritum.

RESPONDET I. De Lugo n. 60. Negando aj. dicitque meritum ut meritum posse sumi ordine ad id, quod convenit ipsi operanti; n autem per convenientiam operis cum ho- re & bonis præmiantis. Tum, quia non mi- s ingenua est, & aliena à proprio commodo nditio præmiantis & laudantis, & tamen lau- ns non attendit, quid sibi commodi attulerit , quem laudat, sed quid in eo sit boni. Tum, ia præmia secundùm gubernationem re- m, non sunt instituta, ut ille qui præmiat, ho- retur; sed ut ille, cui præmium proponitur, nus fiat. Unde si esset nonnisi sola creatura ionalis, illam etiam oporteret allici præmio, deterreri suppliciis: gubernator enim, ut gu- rnator respicit bonum ipsius subditi. *Hæc bonsio*

NON SAISFACIT. I. Tum, quia non solùm enuitati obest intendere suum bonum, sed am obest bonum majus acceptum ab inferio- el æquali proportionato non recompensare emio. Ergo ad ingenuitatem attendendo, majori recepto commodo, vi meriti, debet ldi majus præmium. Tum, quia quod ad- tur de laudabilitate, disparitatem habet: eò, òd in Republica rationali debuerit respon- e, & poni aliquod invitativum honestæ a- onis, quamvis illa nonnisi bonum esset ipsius erantis, & hoc invitamentum est laus. Hinc si in laudando aliquis attenderet ad suum com- modum, hoc ipso perverteret ordinem, quem intendit Respubl. rationalis in laudando; non perverteretur autem hic ordo, si pro majori re- cepto commodo, majus tribuatur præmium: quia Respubl. rationalis providit præmium tan- quam invitamentum majoris meriti: per quid enim ad majus meritum quà tale invitaret? Ne- que valet si dicas, spectare hoc ad gratitudinem: Si enim gratitudo majori merito dat majus præ- mium, cur obsequio cedenti in commodum a- lius, titulo illius commodi, non dabitur majus præmium? Tum quia, ut detur aliquid Respon- sioni, dici potest, aliam esse hanc propositio- nem: nisi hoc esset mihi utile, nullo modo si- gnificarem aliqua redhibitione, id mihi place- re, & aliam hanc; facio hanc redhibitionem, quia recepi etiam utile: hoc alterum est secun- dùm leges ingenuitatis, secùs illud primum; vi- detur enim sordidari præcisâ quæsitione sui; ad eum planè modum, quo dolere de inferno hâc mente; non dolerem nisi esset infernus, est actio sordida, & tamen dolere propter metum inferni, est actio honesta. Videantur dicta de Attritione.

NON SATISFACIT 2. Quamvis præmia non sint instituta, ut præmians honoretur: Ne- go tamen, quòd non sint instituta, quia honora- tur. Quamvis autem dicatur, quòd guberna- tos, quà gubernator, respiciat bonum subditi: id etiam stat cum dictis; hoc ipsum enim quod præ- miet utilitatem sibi allatam, cedit in bonum subditi præmiati.

NON SATISFACIT 3. Ex iis quæ adfert Ri- palda. Tum quia S. Th. 1. secundæ q. 21. a. 3. in corpore docet, quòd meritum & demeritum dicantur in ordine ad retributionem. Tum, quia præmium sive spectet ad justitiam com- mutativam, sive ad distributivam, semper di- ctum commodum præmiantis involuit; quia hæ justitiæ semper sunt inter datum & acce- ptum. T. q. ex communi acceptione re- tribuere & remunerari, quod facit præmium; importat aliquid in ante tributum, aliquid mu- neris acceptum. Unde etiam victoria unius Reipubl. non est meritum erga aliam, quando non cedit in bonum illius.

RESPONDERI potest 2. ex eodem Lugo- ne. Quia quamvis ponatur præmium & pœna ordinari ad lucrum præmiantis, adhuc hæc, pro solis actibus internis, danda essent: cùm enim actus externi non sunt in nostra potestate, nisi mediis internis, sufficeret allicere hominem ad actum internum efficacem. *Hæc Responsio*

NON SATISFACIT. Tum, quia in Republ. quæ est inter homines, attenditur præcipuè nonnisi ad actus externos: quia attenditur ad a- ctus, quibus venitur in communionem vitæ, ad quam inter homines non venitur, nisi per actus externos, & seclusâ communione vitæ, non ex- porri-

porrigeret ſeſe ad quidquam Reſpubl. humana. Tum,quia pone, quod homicida malâ etiam intentione neminem pergat occidere &c. quid ad Rempubl. humanam interioritas actus illius? Tum,quia quamvis actio externa dependeat ab interna: quia tamen Reſpubl. humana, magis curat externam actionem, illius intuitu potiùs,debuit aſſignare præmium. Et certè ſi attenditur ad actum internum, ergo pro voluntate militandi deberet numerari ſtipendium,& non pro ſola militatione. Unde Reſpubl. dicit: Ego intendo actionem externam,hancque præmio, ad quam ponendam utere jure tuo,& tunc homo procedit ad actum internum tanquam gubernatorem externi, ita, ut æque eſſet contenta militatione externa, etiamſi illa nullo modo penderet ab interna voluntate, quantum attinet ad eventum ſuæ defenſionis. Quando autem dicit Lugo, ſæpe actum externum aliis hominibus eſſe ignotum, & Angelos non poſſe ſcire,an ſit bona actio,cum neſciant intentionem;id etiam non convincit: quia ſufficit illam actionem,quantùm eſt ex illa poſſe eſſe manifeſtam, & Angeli actum externæ virtutis videntes prudenter de intentione colligunt, attendendo ad alias circumſtantias, quod ſufficit, ut illa actio cedat in bonum Reipublicæ rationalis.

Respondet 3. Lugo n. 46. Quòd in ordine ad debitum gratitudinis,attendi poſſit ad effectum re ipſâ ſecutum, idque probat inſtantiis. Nam volentibus me duobus liberare à morte efficaciter,magis illi ſum obligatus, qui de facto me liberavit. Item ſi duæ fœminæ ſanctiſſimæ, affectu æque perfecto, ſeſe obtuliſſent ad concipiendum Verbum Dei, & altera illarum ad hoc eligeretur, ut fieret Dei Mater, quod attinet ad meritum,utraque fuiſſet æqualis, ſed tamen Filius Dei plus deberet illi, cujus Filius eſſet,&c. *Hæc Reſponſio*

Non Satisfacit. Tum, quia redit paritas in ordine ad gratitudinem. Actus externus adfert plus præ interno. Ergo & in ordine ad meritum. Tum,quia parum videtur intereſſe in ordine ad augmentum & complementum,ut ita dicam,fortunæ: tituloné gratitudinis debeatur aliquid, an titulo conferendi præmii? modo verum ſit, propter externam actionem majorari aliquem. Tum,quia ipſa gratitudo munere aliquo ſignificata vix voce differt à præmio: Ergo ſi actio externa depoſcit majorem gratitudinem, depoſcet & majus præmium.

Respondetur itaque aliter huic Argumento ex diverſis principiis. Inprimis negando Min. & ad probationem illius dicendo,quòd mera excitatio aliorum, quæ fit per actus externos,non augeat majus obſequium Dei: quia ſi aliquis non faceret hanc intentionem ut augeatur gloria Dei, ſed cum poſitiva nolitione illius gloriæ poneret actionem externam; ille non faceret majus obſequium Deo, quantum is tunc alii excitarentur ad bonum: Ergo præ[illegible] poſitio actionis externæ, non auget obſequium, ſed illius tota dignitas, ſtat in actu interno [illegible] lendi per hoc propagare gloriam Dei.

Neque valet ſi dicas,non omnem actum externum augere meritum, ſed prout connexum cum interiori:non inquam valet,quia hoc ipſum prout connexum, refundit omne meritum in actionem internam: ad eum plane modum, quo quando dicitur paries, quâ albus diſgregativum,ſenſus eſt albedo unita parieti,diſgregativum, licèt hæc denominatio albi, non ſit etiam ſine ſubjecto.

Deinde non videtur legitimum eſſe principium ad probandum, quòd augeatur meritum per actionem externam: quia alii excitantur illa actione ad bonum: pone enim impoſſibiles alias creaturas rationales,præter Petrum;pone illum facientem obſequium etiam actionis externæ, nunquidné in principiis Ripaldæ, non ſuperaddderetur tunc novum meritum? & tamen non ratione boni exempli.

Neque valet ſi dicas; Quod illa actio,quantùm eſt ex illa eſſet ædificativa aliarum creaturarum rationalium: hoc enim non videtur poſſe augere meritum: quia hæc formalitas,ſi hircocervi eſſent rationales ædificarentur bona concione, non auget meritum concionis; ita cum etiam tunc ſupponerentur creaturæ rationales eſſe,ſicut hircocervi, ratione ædificationis illarum,quæ haberetur,ſi non implicarent contradictionem, non apparet, quomodo augeatur meritum.

Directè autem ad objectionem dici poteſt, quòd ſcilicet actio exterior, augeat obſequium derivatæ honeſtatis ab obſequio interno, ſed non auget in ſe, adferendo formalitatem obſequii; conſequenter etiam erit nonniſi derivatæ honeſtatis,quòd infrà explicabitur.

Punctum Difficultatis 2.

De Reliquis Argumentis.

Secundum Argumentum eſt. Actio externa auget ſatisfactionem ſupra ſolam internam. Ergo auget etiam meritum.

Respondet 1.. de Lugo. Satisfactionis condignitatem, deſumi ex æquitate, ut qui ſe voluntariè caſtigavit, & paſſus eſt pœnam laudabiliter,non cogatur iterum pati. At verò meritum & ejus condignitas,fundatur in æquitate, poſtulante, quod bonitas operis præmietur, & homines alliciantur ad amorem boni. Si autem ex defectu eventus conſecuti, bonitas operis minus præmiaretur, homines minùs allicerentur à præmio propoſito ad ſtudium virtutis, timentes,quod absque ſuâ culpa, poſſent contus boni fraudari præmio,ob effectum non con-

ſec-

rutum : oportebat ergo eos hoc metu liberari.
c Responsio

NON SATISFACIT 1. Quia quamvis satis- tio desumatur ex dicta æquitate non depo- ndæ pœnæ &c. si castigatio externa nihil su- raddit internæ, quomodo ejus haberi potest pectus? si autem superaddit, cur non super- detur etiam formalitas meriti, & cur æquita- postulanti suam etiam formalitatem bonita- , non addet in ratione meriti quidquam, a- us externus? cùm debuerint allici homines ad norem, etiam actionum externarum.

NON SATISFACIT 2. Quia ne deterreren- r homines à faciendo bono internè, sufficie- t securos esse, quòd actio interna etiamsi non bsequatur externa sit præmianda; sed ad hoc securandum, non erat necesse ponere præ- ium æquale soli internæ, ac si externæ actio- conjungeretur; idque ideò, quia talis assecu- tio redderet illos ad actiones externas pigros. sicut, quamvis Deus titulo gratitudinis per gnem magis præmiet actionem etiam ex- rnam, quàm solam internam, nec per hoc red- ntur homines ad bene operandum pigri; sic amvis non præmietur tantùm sola actio in- rna, ac cùm adjungitur illi externa, non red- ntur per hoc homines pigri ad operandum.

NON SATISFACIT 3. Quia restaurat ar- mentum Ripalda: æquitas postulat ut non fligetur à Deo peccator à se ipso voluntariè fligatus: Et etiam postulat æquitas, ut præ- ietur justus, exhibens obsequia externa, ce- ntia in ipsius & Reipubl. rationalis bonum c. *Hinc*

RESPONDETUR aliter eidem argumento. uòd actio externa augeat satisfactionem, onnisi derivativè non augendo formaliter. isparitas etiam assignari potest, quia in satisfa- tione imponitur v. g. opus externum, & cùm tisfactio nihil aliud sit, quàm positio exigiti in compensam, tota formalitas satisfactionis abit tunc in ipso actu externo: In merito au- em non ita evenit: quia ad meritum non suf- cit velle ponere actionem externam, nec me- tum per hoc definitur; Ergo, quamvis in Sa- isfactione attendatur ad solam actionem ex- ernam, non erit necesse ad eandem attendi in nerito.

TERTIUM ARGUMENTUM est. Quia de acto tam status Ecclesiasticus, quàm Politicus ecernit præmia, vel pœnas actionibus exter- is: & idem poterit facere & Deus. Ergo ap- aret, quòd actio externa, superaddat malitiam el bonitatem.

RESPONDET Lugo. Argumentum mul- um probare: quia Ecclesia punit actum exter- ium, tunc etiam, quando effectus consequitur post pœnitentiam; & ita evadit quis irregula- is, etiam post pœnitentiam, si ab eo propina- um venenum occidat alium. Deinde Ecclesia non punit etiam externa æquali pœna, & ita duobus in eundem jaculantibus inimicum, non punitur irregularitate aberrans. Addit Eccle- siam multùm reservare ad Dei judicium, & cùm non puniat de internis, exspectat externa, per quæ metitur quantitatem culpæ internæ. *Hæc Responsio*

NON SATISFACIT 1. Quia concedo non in omnibus Deum debere sequi conditionem Ecclesiæ in modo procedendi ad puniendum: sed quæritur, cur non possit Deus & Ecclesia in hoc se æqualiter habere, ut decernant specia- lem pœnam vel præmium actui externo, idque ad exigentiam externitatis?

NON SATISFACIT 2. Quia ut urget Ri- palda si infunderet Deus principio creato noti- tiam cordium, adhuc præmia & supplicia, po- tuissent statui actui externo, qui confert vel offi- cit bono publico; cui tamen potestas creata pro- videre tenetur: Ergo non debet ad hoc recurri; ideò actus externi præmiari vel puniri: quia non noscuntur interni.

NON SATISFACIT 3. Restaurat enim Ar- gumentum Ripalda. Potestas creata decer- nit supplicia, non solum propter actus internos, externo, notificatos, sed etiam propter illum- met ipsum externum, quatenus consulit bono publico. Ergo sunt præmiabiles vel punibiles à Principe creato: Ergo & à Deo.

RESPONDETUR aliter. Distinguendo in- primis secundam Illationem. Ergo apparet, quod actio externa supperaddat malitiam vel bonitatem derivatam, concedo: In se formali- ter stantem, nego. Unde & pœna imponetur actui externo prout habenti derivatam malitiã.

Ex alio principio non concludit argumen- tum: procedit enim de posse infligere pœnas pro solo actu externo: circa quod dici posset, pro so- lo actu externo, etiam non conjuncto interiori malitiæ, posse Deum destinare aliquod malum perpetiendum; est enim absolutus nostri Domi- nus, licèt illud malum non sit habiturum for- malitatem pœnæ, quia hæc supponit culpam, culpa actum liberum, libertas internitatem.

Quæ adferuntur de Judice temporali, non convincunt: quia ille fallibilis est, & unusquis- que ad abditum securitatis, ante illos recurre- ret, nempe: quod internum actum non habue- rit; debuit ergo ad actum interiorem, ab illo non attendi. Imò etiamsi aliunde constaret de carentia interioris malitiæ, possent per mul- tos judicare secundùm allegata & probata, cir- ca solum actum externum, scientiaque illa quæ foret per accidens, non posset interturbare sta- tum ejus, quod per se est.

QUARTUM ARGUMENTUM est. Quia po- sito quod actus externus addat malitiam vel bo- nitatem novam, multò facilius explicantur.

PRIMUM, quod facilius explicatur, est; Cur non sufficiat ad Sacramentum pœnitentiæ, di-

n cere

cere solùm actum internum, & efficax desiderium, sed est necesse dicere actum externum?

RESPONDET Lugo n. 66. Præceptum Confessionis non est confitendi demerita, sed peccata: Si ergo actus externus non auget peccatum in ratione peccati, nec erit obligatio illum confitendi. *Hæc Responsio*

NON SATISFACIT. Tum, quia non respondet ad punctum, quare scil. actum externum confiteri debeamus, si ille non auget peccatum. Tum, quia facilè dicerent oppositi quod actus externus solus, non sit peccatum, sed conjunctus interno, addat malitiam. Tum quia, ut addit Ripalda etiam demerita subdantur clavibus: quia non solùm absolvimur à culpa, sed etiam à pœnâ.

RESPONDET 2. Idem. Quòd eodem modo esset obligatio confitendi effectum secutum ex peccato, si actus externus superaddit malitiam. *Hæc Responsio*

NON SATISFACIT, quia concedit sequelam Ripalda n. 62. *Sed aliter*

RESPONDETUR 3. Ex eo actum externum confitendum esse: quia habet derivatam malitiam ab actu interno præsenti formaliter vel virtualiter, & sicut justa est causa confitendi novitas malitiæ; Ita justa erit causa confitendi, malitiæ derivatio, accedente præcipuè Institutoris Christi mente: quam nobis doctrina Ecclesiæ applicuit.

SECUNDUM, quod facilius in hac sententiâ explicatur, est; Quare desideranti efficaciter Martyrium neget Deus præmium speciale Martyris.

RESPONDET Lugo. Martyrium consummatum ex peculiari privilegio adferre augmentum, vel etiam infusionem primam gratiæ. Unde sicut confert justificationem, non est mirum, quòd Deus voluerit etiam illi conferre laureolam accidentalem, ex opere operato, ultra dignitatem operis, præcipuè quia illa laureola non est pars præmii condigna: Nam totus valor refertur ad gratiam & gloriam, sed est præmium quoddam correspondens merito congruo, quod præmium potuit Deus velle dare, quando ponitur actio externa, saltem ex gratitudine. *Hæc explicatio*

NON SATISFACIT. Tum, quia in ordine ad gratitudinem, actus externus martyrii, auget aliquid. Ergo & in ordine ad meritum augebit valorem. Tum, quia vel datum est actui externo hoc privilegium ex merâ gratiâ? vel certè ex exigentia objecti? non primum: quæ enim hujus ratio? Communisque fidelium apprehensio, advertit in actu externo martyrii, eam proportionem ad aureolam, quam non dicit osculum terræ. Si autem dicatur secundum? Ergo apparet in actu externo, haberi aliquid meritivum specialis præmii, quod negatur, posito solo actu interno moriendi, qui id fit, si nihil actus externus superaddit bonitatis? Tum, quia concesso, quòd illud meritum aureolæ per actum externum, sit meritum de congruo, non debet inde inferri; quòd non augeat meritum, sed potius oppositum, quamvis illud meritum, non sit de condigno. Tum, quia non apparet, cur ex eo quòd illud meritum, sit de congruo aureolæ, dejiciatur actio externa à ratione meriti: Nam vel ex eo dejicitur, quia nullum est meritum de condigno ad finalem perseverantiam? & ex hoc fundamento nihil concluditur: quia etiam actus interni, de condigno, non merentur finalem perseverantiam; & tamen illis tribuitur perfecta formalitas meriti; Vel ex eo dejiceretur actio externa à ratione meriti de condigno: quia non fieret in gratia præhabita? sed id non convincit: sæpe enim præhabetur; & sicut actus interni, qui sunt merita nonnisi de congruo, verè sunt merita, habentque suam bonitatem; ita poterunt habere eandem etiam actus externi. Tum, quia ut urget Ripalda: Meritum congruum donorum accidentalium, vel non est dividuum à merito gratiæ: quia Deus non acceptat aliquas actiones ad accidentaria præmia, nisi simul ad promerendam gratiam: Si autem est dividuum, ex eo esset dividuum, quia valor est exiguus actionis, qui non sufficit æquare magnitudinem præmii substantialis; ex quo ipsò sequitur, quod competat actui externo ratio meriti.

RESPONDETUR aliter. Quòd scil. actio externa martyrii, habeat in se rationem derivatam bonitatis, cui nonnisi ita derivatæ, decrevit Deus se daturum præmium, licèt non habeat primariam rationem meriti.

TERTIUM, quod facilius in hac materia explicatur, est: Cur Deus in decernenda gloria Prædestinatis, non attenderit ad prævisionem solius interni desiderii ad moriendum, quod habuit Christus, sed ad prævisionem ipsius actus externi mortis obitæ; ad quam externitatem, cur attenderetur si non auget meritum?

RESPONDET Lugo, Deum exspectasse mortem ipsam Christi; quia usque ad illam durat meritum actuale ipsius Christi, cùm usque ad ultimum illud instans, semper meruerit per actus internos; voluit autem Deus, salutem nostram per omnia merita Christum obtinere; & quamvis non durâsset meritum usque ad ultimum instans, sufficit durasse satisfactionem, quam auget actio externa. *Hæc Responsio*

NON SATISFACIT. Tum, quia si actione externa augetur satisfactio. E. augetur & meritum. Tum, quia videtur ab omnibus supponi quod nulla fuerit actio Christi satisfactiva, quin fuerit meritoria. Tum, quia hoc ipsum est arbitrarium, dicere, quod exspectarit Deus non positionem actus externi, sed solos internos. *Hinc aliter*

RESPON-

Respondetur. Quòd scil. externa passio Christi habuerit etiam derivatam bonitatem, & ane fuisse exspectatam.

Quintum Argumentum est ab Autoritate: nam Aug. 3. Doctrin. 15. dicit, malâ oluntate quisque miser efficitur, sed miserior otestate, quâ desiderium malæ voluntatis imletur.

Respondetur. Hic Augustinum nihil aere de actu externo, esseque hunc sensum diti: miseri quidem sumus actu peccando, sed in oc peccato condistinguendo desiderium peccandi, & ipsum actuale peccatum, deterius est magis completum, ipsum peccatum actuale.

Respondent alii, quod actione externa, niserior homo reddatur occasionaliter, ut freuentius efficaciusque velit malum.

Recurrendo ad dicta: Dici potest miseriorem ominem reddi actione externâ tanquam deriatam malitiam participante.

Opponit insuper sibi Arriaga, sequi ex oppota sententia, quòd qui vellet dare quantùm est se infinitam eleemosynam, mereretur infinium præmium. Sed hoc Argumentum etiam pposito solvendum, quia nemo negat, actum ternum esse meritorium: cur ergo pro illo ppetitu non dabitur infinitũ præmium? Direè negatur seq. Ratio, ut meritum sit infinitum: on sufficit ut terminetur ad aliquid infinitum: Jam hoc facit illud meritum esse nonnisi exinsecè infinitum, sed est necesse ut illud meriim in entitate sit infinitum, idque ratione adertentiæ infinitæ, voluntarii infiniti &c. quod uia illi actioni non competit; fit, ut illa non sit nfinita.

DIFFICULTAS II.

Argumenta oppositæ partis, & Decisio Difficultatis.

Prima Ratio est ab Auctoritate.

Auctoritas 1. est S. Paul. 2. ad Corinth. *Quemadmodum promptus est animus voluntas, ita sit & perficiendi ex eo quod habetis. Si enim oluntas prompta est secundùm id quod habet; accetaest: non secundùm id, quod non habet.*

Respondetur ex Vasqu. & Arriaga, anc Auctoritatem non esse ad propositum. Jeque enim Apostolus mentionem illic ullam cit de æqualitate actuum, quoad intensionem, el quoad id, quod illa voluntas tanquam objeum appetit. Fortè etiam loquitur illic Apoolus exhortando illos ad collationem eleemonæ indigentibus, quæ sola juvat eos, non actus ternus; estque pauperibus accepta, secundùm uod prodit in actum externum. Aliam exicationem adfert Arriaga, ut scil. darent eleeosynam: quia illa etiam minor, ob bonum anium & ob difficultates, tam accepta est Deo, uàm alia longè major in Divite.

Auctoritas 2. est S. August. qui lib. 1. de Lib. Arbitr. cap. 3. docet; *Eum, qui vult, sed non potest abuti alienâ uxore; non minus esse reum, quam si de facto abuteretur.* Unde etiam & Gregor. Hom. 5. in Evang. dicit de Deo: *Cor namque non substantiam pensat.*

Responderi potest. Quòd hîc loquatur Aug. de voluntatibus inter se comparatis, & dicat: Si sit voluntas unius abutendi alienâ sine effectu, & voluntas alîus cum effectu; hæ voluntates si inter se comparentur, non minùs est una peccaminosa quàm alia ob æqualem primitivam malitiam. Sed non negat Aug. derivatam malitiam actui externo.

Auctoritas 3. est S. Leonis Ser. 40. de Jejunio 10. mensis. *Subinde æquatur merito, qui distat impendio: quia potest par esse animus, ubi dispar est census.*

Respondetur eadem, ut ante, Responsione.

Quando autem universaliter dicunt PP. Voluntatem stare pro facto; Respondet Ripalda disp. 68. n. 34. inprimis retorquendo Argumentum: Nam desiderium operis interni omnium confessione pro opere completo non reputatur: neque enim desiderantes merita Beatissimæ, habent merita ejusdem. Deinde dicit, voluntatem apud Deum pro facto reputari, quia scilicet Deus in ordine ad pœnas & præmium non æstimat præcisè actiones externas, ut homines solent, sed potissimùm attendit ad interiora. Vel voluntas pro facto reputatur, hoc sensu; ut si impediatur voluntas ab actu externo, non imputetur illi in pœnam, negatio actus externi, cum tamen inter homines, impeditio ne aliquis actu externo v. g. militet, dejiciat hominem ab habendo stipendio.

Ratio 2. est. Difficile & durum videtur, quod ex duobus volentibus efficaciter occidere, alter mereatur apud Deum majorem pœnam, præcisè propter actum externum; cùm sint omnino æquales in affectu & peccato interno: & tamen PP. dicunt juxta mensuram malitiæ & culpæ, futuram pœnam.

Respondet Ripalda cum æquali culpa cæteris paribus absurdam esse inæqualitatem pœnæ, secus cæteris imparibus. Quia verò actio externa addit aliquid supra internam; ratione hujus magis punitur.

Conformiter ad dicta concedendum est; esse illic æqualitatem in primitiva malitia, sed in derivata, esse excessum, ratione externi actus qui magis punitur.

Instat Lugo, quòd in Sententia Ripaldæ major peccator sæpè mitius puniretur quàm qui minus peccasset, quia fieri posset, ut cum minori malitia interna ponat actum externum, & alter sine actu externo, graviora peccata committat.

Respondêri posset, quòd actus externus augeat malitiam cæteris paribus, ita, ut si in utroque interna malitia sit æqualis, qui ponit actum insuper externum, augeat illam malitiam: sed si cætera non sint paria, potest sine actu externo augeri hæc malitia: quando scil. est tantus excessus actus interni, ut superet illud additamentum, quod poni posset ab actu externo. Quo etiam modo responderi debet ad alia, quæ adfert idem Lugo.

Advertit Ripalda condistinctas esse formalitates, reprehensibilitatis, & vituperabilitatis: quia vituperare potest etiam inferior, reprehendere non nisi superior: alia etiam est formalitas laudabilitatis, & alia remunerabilitatis: quia prior potest haberi etiam ab inferiori, posterior nonnisi à superiore. Unde etiam potest esse actus magis laudabilis & minùs remunerabilis: quia fieri potest, ut bonitas actûs sit major, quem sequitur laudabilitas, & tamen dignitas subjecti quam sequitur remunerabilitas, minor sit.

Ratio 3. communis est. Actio exterior non est formaliter libera, & procedit sine novo exercitio libertatis, cæco enim modo obediunt potentiæ exteriores, voluntati efficaciter imperanti, & multò magis quàm bruta: proinde, sicut ex eo, quòd equus movetur, quando ego volo, non augetur meritum meum, vel demeritum; ita neque ex eo, quòd moveatur pes vel manus. Tam enim unus motus est necessarius, quam alius, suppositâ meâ efficaci voluntate. Ergo Actio exterior, non auget meritum vel demeritum.

Respondetur. Actione externâ non augeri meritum vel demeritum primitivè, augeri derivativè. Quòd autem dicitur, similes esse actiones externas actionibus brutorum; id non convincit: Nam nullam habent honestatem derivatam bruta ex aliquo imperio, habent autem actiones externæ, constituentes cum internis, eandem moraliter actionem. Et sicut ipsæ actiones externæ pœnales, sunt etiã satisfactivæ per oppositos, & tamen actiones brutorum non habent vim satisfaciendi; Ita poterunt etiam habere derivatam bonitatem vel malitiam. Quamvis ergo concedatur, quod æquè subsint actiones externæ dominio voluntatis atque actiones bruti cicurati; quia tamen actiones priores, sunt actiones principii rationalis, capacitatem habere possunt, alicujus honestatis, saltem derivatæ; quod non convenit actionibus brutorum.

Paulo aliter eidem argumento respondet Ripalda: quòd scil. quamvis per actionem externam utpote in se non liberam, non augeatur bonitas moralis, quæ sumitur per respectũ moralem, ad objectum propositum à dictamine suppositi operantis; tamen auget conducentiam in bonum extrinsecum Dei & Reip. rationalis.

Instat pluribus Instantiis Arriaga. Si q[...] jaculetur animo occidendi alium, & ille se su[...] ducat; non minùs erit reus coram Deo, ac si o[...] cidisset. Ponamus duos æquali volitione v[...] lentes confodere tertium, obstupescat un[...] manus miraculosè; nunquid uterque non eri[...] æquales in culpa? Comedat aliquis carnes [...] Jovis putans esse diem Veneris cum non sit; n[...] minùs peccabit, quàm si re verâ esset dies V[...] neris & similia.

Respondetur. Quod attinet ad illas [...] cisiones, ostenditur æqualitas nonnisi quo[...] malitiam internam: inde tamen non sequit[...] quòd actio externa nullam importet malitia[...] Allata de comestione non faciunt in opposit[...] dicent enim: quòd illic ponatur actus exter[...] talis, qualis poneretur si re vera esset dies Ve[...] ris: Unde haberetur tota completa malitia st[...] in actu externo & interno. Ut tandem de[...] datur difficultas,

Præmitto 1. *Duplicem posse nos cogit[...] honestatem vel inhonestatem quandam prim[...] vam,* quæ stat in ipso, usu libertatis recto dic[...] mine præinformatæ, & quandam honestat[...] vel inhonestatem derivatam, quæ est honest[...] vel inhonestas, actionis ex præsuppositio[...] prioris oriunda, non continens in se formal[...] libertatem.

Præmitto 2. *Rationem derivati in q[...] cunque materia duplicem haberi posse.* Primo [...] ut in illo ipso in quod derivatur, nihil plus [...] quàm vel denominatio extrinseca, mera at[...] ctio intentionalis, vel physica à primitivo, si[...] g. denominatio cogniti in objecto extrinse[...] est denominatio extrinseca & sola attactio [...] jecti, tanquam termini cognitionis. Simili[...] tiam est derivatio albi in parietem ab albedi[...] in quem etiam albedo se derivat nihil illi ips[...] se spectato communicando ex se. Secun[...] Ratio derivati, ita potest haberi: ut prima [...] quidem originativè & radicaliter sit aliqua f[...] malitas in primitivo, ita tamen, ut etiam in i[...] derivato, habeatur aliquid, licèt non eod[...] modo; ita v. g. aqua originativè habetur in fo[...] te, derivativè in alveo. Calor etiam origin[...] tivè est in igne, derivatur tamen etiam in f[...] rum. Homo cùm non sit sui ipsius causa & su[...] entitatis; non habet rationem primitivam e[...] tis, habet tamen derivatam & participatam [...] Deo, per quam verè constituitur, ne sit nihil.

Præmitto 3. *In quo stet derivata ista hon[...] stas vel inhonestas,* contenta tamen suo mo[...] præcisè in ipsa actione externa: & non stat qu[...] dem, ut dixi, in continentia usus formalis libe[...] tatis præinformata recto vel pravo dictamin[...] quia hic usus, est in ipsa volitione, quæ est qu[...] internum. Sed stat in hoc: quia in circumsta[...] tia illius prioris, habet convenientiam vel di[...] convenientiam ad naturam intellectualem; h[...] bet quandam regulatam vel irregulatam stru[...]

ctura[...]

uram operis externi, decentis vel non decen- rationale principium, & ita mala omnino & uidem mala primariò est voluntas homicidii, d ipsa laniena corporis humani, effusio sangui- s, ereptio vitæ violenta, dicit etiam in se turpi- dinem & inhonestatem, constituitque hete- geneè, ut loquitur Ripalda demeritum: hoc ; non ut pars homogenea, in qua seorsim ab is sit demeritum, sed quæ simul cum aliis, fa- t demeritum.

Dicendum est. *Quòd actio externa licèt n adferat nec augeat primitivam malitiam vel nitatem, hæc enim ut dixi, stat in ipso libertatis usu i internus est, adfert tamen & auget malitiam, vel nitatem derivatam derivatione explicata.*

Probatur 1. Conclusio consensu etiam positorum, qui admittunt etiam derivatam honestatem, licet forte non ita eam explicent.

Probatur 2. à Definitione: Derivata ho- stas vel inhonestas actionis externæ, est discō- nientia vel convenientia ad naturam intelle- ualem actionis externæ, procedens ex suppo- ione boni vel mali usus libertatis. Sed datur is convenientia vel disconvenientia actionis ternæ ut dictum sup. Ergo datur inhonestas rivata. Et certè detestationem & horrorem tionabilem experimur in nobis, non solùm a- onis internæ homicidii, sed etiam externæ, e jure patratæ.

Probatur 3. Non habet se actio externa ut merus effectus, qui sequitur. Unde etiam positi docent, quòd effectus, non sit necessa- o subjiciendus confessioni, subjicienda actio terna; & tamen tam actio externa quàm effe- us dicunt etiam conjunctionem cum malitia terna tanquam cum suo principio: Ergo ap- ret, quod non ex hac conjunctione, sed insu- r ex continentia malitiæ licet derivatæ in ipsa tione externa, oriatur hæc obligatio.

Videtur tamen superesse hæc difficultas, uòd scil. improbabile sit, ut si aliquis velit di- re coronam & non possit, impeditus ab alio l ab ægritudine; non habeat æquale meritum m illo qui dicit: quia illi expeditum est dicere. quidem quod ad voluntatem illius attinet; erque habet meritum: sed non apparet etiam stum, ut negatio actionis & positio, saltem de- vatam honestatem habentis, æquale habeat æmium. Et sicut oppositi docent, quod in ercitio actionis externæ, augeatur meritum raccidens, propter repetitionem actuum; ita hîc augebitur meritum, per actionem hone- m derivatè. Cæterum dolor ille & alii af- ctus quos habet aliquis, quòd actionem exter- m meritoriam non ponit expeditè; supplet fectus actionis externæ, pertinetque ad pro- dentiam Divinam æquare illos duos. Sed si raliquem staret, ne ponat actum externum; dubiè minus merebitur.

QUÆSTIO II.

De Divisione in Actum imperantem & imperatum?

NOn pauca hic discutienda essent, quæ aliàs in Ethicis & Animastica tractata sunt. Ut, an actus imperatus sit liber? Quis influxus actus imperantis in imperatum? sed illis missis aliqua hîc attingenda.

DIFFICULTAS I.

An Actus supernaturalis possit imperari ab Actu malo?

POsset quidem universaliter quæri: An actus malus possit imperare actum bonum? quia tamen aliqui cum Hurt. d. 135. de Fide §. 41. cen- sent actum bonum naturalem, vitiari posse ex fine extrinseco, & imperari à malo, non tamen actum supernaturalem; unde esset argumenta- tio à majori ad minus: Si actus supernaturalis potest imperari à malo actu, poterit & natura- lis. Hoc ut decidatur

Dicendum est. *Actum bonum superna- turalem posse imperari ab actu malo*, est Conclusio Cajet. ex nostris eam docent Ripalda de ente supernaturali d. 50. Oviedo Tr. 4. controv. 7. n. 4. Arriaga d. 18. n. 2. Salaz, Granado, Lugo de Pœnit. d. 15. §. 4. contra Suar. Vasq. Valent. Tannerum, & contra Koning qui mediam viam init.

Probatur AUCTORITATE.

1. Auctoritas est S. Thom. Quæst. 2. de ma- lo c. 4. ad 2. Ubi expresse docet, contingit ta- men actui, secundùm se bono, adjungi aliquem actum malum, secundùm aliquem ordinem, & secundùm actum malum, bonus dicitur ali- quando malificari; non quòd in seipso sit malus: sicut dare eleemosynam pauperi, vel diligere Deum, est actus secundùm se bonus; sed referre actum hujusmodi ad finem aliquem inordina- tum, scil. cupiditatis aut inanis gloriæ; est qui- dem alius actus malus.

2. Auctoritas est PP. quos adfert Ri- palda cit. S. 4. ex quibus universaliter colligi- tur, monere eosdem, ne actus bonos mala in- tentione faciamus. Unde supponunt hoc ipso fieri posse illos tali intentione. Quæ verba PP. cum non loquantur de solis actionibus externis; accipi possunt ut sonant, adeoque universaliter cum extensione etiam ad actus internos. Ita loquitur Aug. in ps. 120. explicans illa verba: Super manum dexteræ suæ: *Si propter vitam æ- ternam opereris; dextera sola operatur: Si autem habet intentionem ad vitam æternam, sed subrepit tibi cupiditas vitæ temporalis, ut attendas etiam ista quando facis opus bonum, ut sic tibi aliquid retribua-*

tur; *miscet se sinistra operibus dextræ: Hoc vetat Deus.* Similia habet Basil. in Constit. Monast. c. 11.

3. Auctoritas est S. Scripturæ; Matth. 6. dicitur; Attendite, ne justitiam vestram faciatis coram hominibus &c. esse autem hic rem principaliter de actibus internis suadet Lyranus. Deinde quia Sanctitas morum in operibus internis consistit: unde de illis debuit esse sollicitus Christus.

Probatur 2. Rationibus Auctorum.

Ratio 1. est ex Ripalda n. 15. Actus elicitus absque fine honesto sibi debito non est simpliciter bonus. Sed actus supernaturalis potest fieri absque fine sibi debito: quod ipsum probatur: quia potest Deus imponere homini præceptum, ut nullum actum supernaturalem eliciat, quin eum dirigat in finem charitatis; quæ enim in hoc repugnantia? Sed tunc poterit homo elicere actum fidei supernaturalem, non eliciendo illum propter illum finem? Ergo. Jam autem violari illud præceptum non potest, quin re verâ ponatur actus supernaturalis absque fine charitatis: de tali enim actione procedit præceptum.

Respondet 1. Hurt. apud Oviedo, n. 28. Actum illum manere absque illa malitiæ mixtura: quia tota malitia resideret in omissione directionis, ex qua in actum dirigendum non refunderetur.

Contra est. Quidquid sit de hac quæstione: An ille actus sit futurus malus: restat difficultas: Cur actus ille supernaturalis, non possit imperari ex directione, quæ non sit charitatis, quæ directio erit mala. Unde sic procedit Ratio. Vel potest tale præceptum, de quo Rip. poni à Deo, vel non potest? Si non potest, cur: si potest, illud præceptum jam positum vel potest violari, vel non potest: Si non potest, cur? jamque otiosum esset illud imperium. Si quidem ante omnem prohibitionem inviolabile esset. Si autem est violabile, vel est violabile per actum fidei naturalis, vel per actum fidei supernaturalis. Si primum; Ergo præceptum non violatur: quia illud procedebat de actu supernaturalis fidei. Si autem sit supernaturalis. Ergo ille potest imperari intentione malâ, quod intendebatur.

Responderi potest 2. ex Oviedo: Malitia primario est in ipsa omissione dilectionis, cujus malitia, non potest derivari in ipsum actum fidei: quia omissio directionis, non est causa neque effectus fidei. Ergo in illam non potest derivare suam malitiam: quia hæc derivatio nonnisi ex influxu derivantis & derivati procedit.

Contra est. Tum quia transeat, quod omissio directionis, in ratione omissionis spectata, non sit causa illius actus: est tamen causa, intentio alius finis, quàm charitatis, quæ intentio, cur non potest imperare actum supernaturalem? etsi illum imperat; hoc ipso fit actus supernaturalis malâ intentione. Tum quia, qua[...] vis omissio directionis non sit causa actus fi[...] importare tamen potest voluntatem disobe[...] endi, quæ voluntas disobediendi, non po[...] impleri, nisi positione actûs supernaturalis, [...] tamen directi, in finem charitatis. Tum, q[...] non datur, ulla omissio pura libera, de quo al[...] Si autem illa omissio stat in exercitio actûs [...] luntatis, cur illud exercitium non poterit [...] imperativum actûs supernaturalis?

Ratio 2. communis est, quia volun[...] quando existit cum omnibus requisitis proxi[...] parata ad actum supernaturalem misericor[...] potest affectu absoluto vanæ gloriæ velle ho[...] existentiam illius. Nam intentio vanæ glo[...] & actus misericordiæ, non respiciunt obj[...] contradictoria: & ex alia parte actus miseric[...] diæ potest conducere ad objectum sive int[...] tionem vanæ gloriæ; actus autem conduc[...] ad finem, & non continens objectum contra[...] cens fini, expeti potest à voluntate ex inten[...] ne finis. Sed tunc fit actus bonus ex intenti[...] mala: quia fit actus misericordiæ ex intenti[...] vanæ gloriæ. Ergo.

Respondent 1. aliqui ap. Ripaldam: q[...] actus misericordiæ conducat ad obtinend[...] gloriam, sed non est capax, ut fiat & producat[...] ex intentione vanæ gloriæ:

Contra est: Tum quia arbitrariè assu[...] tur, quod talis actus non sit capax fieri tal[...] tentione. Tum quia, quando ego volo fac[...] actum bonum, v. g. & experior me illum v[...] facere hac intentione, nullaque alia; arbitr[...] esset dicere, illum non fieri hac intentio[...] Tum, quia concedo quidem aliquos actus [...] posse fieri intentione aliqua, v. g. volo dete[...] omnem vanam gloriam, & habere propt[...] vanam gloriam, quia hoc est contradictoriu[...] scil. nihil velle gloriæ vanæ, & aliquid velle g[...] riæ vanæ. Sed tales termini in præsenti non[...] veniuntur. Imò etiam vanæ gloriæ detesta[...] ex speciali motivo potest fieri, cum intenti[...] vanæ gloriæ. Nam potest aliquis detestari [...] nam gloriam in materia bonorum tempor[...] um, ut habeat vanam gloriam sanctitatis.

Respondetur 2. Quod positâ illâ inte[...] tione malâ, non detur influxus ullus illius i[...] ctionem bonam ex eo: quia Deus non exhi[...] suum concursum in actum supernaturalem i[...] peratum intentione malâ. Sicut non exhi[...] suum concursum, ut habitus fidei concurrat[...] objectum falsum.

Contra est, quia hoc asserere est ar[...] trarium: neque enim de hoc vel per ra[...] nem, vel per Auctoritatem constat: de fidei h[...] bitu dispar est ratio: quia ille habitus est [...] sentialiter & definitivè certissimorum, non [...] set autem habitus certissimorum, si circ[...] objectum falsum procederet. Nulla aute[...] pars definitiva actus supernaturalis, import[...] exclusionem imperii mali. Rursus, experit[...]

hon[...]

mo moveri ſe ex illa intentione mala, cur er- Deus ex ſua parte, ſubducet concurſum ſuum quam cauſa prima ſupernaturalis? Cum a- nde nihil obſit. Deinde urget Ripalda: In- elligibile eſt, voluntatem moveri efficaciâ ûs imperantis, ad actum ſupernaturalem im- ratum, quin actus imperans, exerceat cauſa- tem in actum imperatum, cum illa cauſali- ſtet in movendo & determinando. Ergo ap- ret, quod tunc exerceatur actus ex motione cauſalitate actûs imperantis: & ſicut Deus nfert concurſum ſuum ad conſecrationem ſtiæ imperatam mala intentione, ita conferet ad actum ſupernaturalem.

Tum quia, ſit obligatio ponendi aliquem a- m ſupernaturalem; in tali circumſtantia us dat gratiam vi ſui promiſſi, & ſi non da- , non eſſemus ſecuri, Deum in opere ſalutis ere quantùm eſt ex illo, & non denegare gra- m: cum tamen id importent locutiones PP. rro in circumſtantia talis obligationis, cur n poterit ſe jungere vana gloria, & tamen m ſuppoſitione gratiæ collatæ? Tum quia, namus aliquem eſſe in articulo obligationis iſtendi graviſſimæ tentationi, idq; ſub morta- jungatur tunc illi appetitus veniabilis vanæ oriæ, per te non conferetur illi gratia ſuperna- alis. Ergo cadet: Quia ſine gratia ſupernatu- i graviſſimæ tentationi reſiſti non poteſt. æro, in illo caſu peccabitné mortaliter vel n? ſi non peccabit? Ergo erit tunc volunta- s conſenſus, graviſſimæ tentationi & ad reſi- ndum graviter obliganti, ſine ullo peccato? peccabit? Ergo peccabit, & tamen non po- t non peccare, ſiquidem non habuit vires n peccandi, non enim data eſt illi gratia ſuper- turalis, miſcebatur enim vana gloria. Tum, ia in tali circumſtantia vel non datur etiam atia ſufficiens? & obſtabunt doctrinæ Theo- gicæ in hac materia, vel tantùm non dabitur icax, & quæritur cur non?

RESPONDETUR 3. Implicare, ut actus ſu- rnaturalis referatur in finem vanæ gloriæ, ia hæc non habetur, niſi ratione actuum ex- norum.

CONTRA eſt. Nego, quòd vana gloria, non ſſit intendi, ratione actuum internorum in ſum, quo ſaltem miraculoſe noſcantur. Rur- ; etiam actiones externæ merentur gloriam ud homines, nonniſi ex ſuppoſita connexione m interioribus, & in materiis Chriſtianæ vi- , ex ſuppoſitione actuum ſupernaturalium. go ſi actus exteriores poſſunt imperari à vo- ntate mala, poterunt imperari ſaltem indire- è, etiam ſupernaturales interni. Deinde nul- eſt in hoc repugnantia, ut ſit Angelus vanæ oriæ capax etiam habendæ ab aliis: pone er- illum velle hanc vanam gloriam, cur tunc n poterit imperare ſibi actionem internam? am ſolam manifeſtet alteri, modo ſuæ locu- tionis, non autem faciendo Actum externum. Quod autem dicitur, intervenire tunc duas vo- litiones, quandam bonam imperantem etiam actum internum bonum, & quandam malam, imperantem actum externum.

CONTRA eſt. Quia hoc ipſum arbitrariè dicitur. Rurſus, cum eos actus, quos ſigilla- tim poſſumus facere, poſſimus etiam uno actu complecti: & ita genus & differentia, quæ aliàs noſcuntur diſtincto actu, poſſunt à nobis attin- gi uno actu indiviſibili; cur ergo etiam illas duas actiones, non poſſet unus actus complecti, ut ei reſpondeat tota illa actio interna ſupernatura- lis? Tum, quia conniti poteſt homo, ut nonniſi malâ intentione ponat dolorem, confeſſionem &c. cur ergo affingetur illi tunc alia intentio bona, quam ille in ſe non experitur?

3. RATIO eſt, quâ utitur Oviedo cit. n. 5. Motiva actûs imperantis & imperati ſunt inter ſe diſtincta, diſtinctos efficientia actus: Ergo in- ter ſe non ſunt incompoſſibilia: ſicut non ſunt incompoſſibiles duo actus in eadem voluntate, quorum unus reſpiciat pravum objectum, à quo malitiam trahat, & alius objectum honeſtum. Ergo idem dici poterit de imperio malo, & de actu imperato ſupernaturali bono.

PROBATUR 3. Concluſio Argumento ne- gativo, ſcilicet quia id non implicat contradi- ctionem.

DIFFICULTAS II.

Solvuntur Argumenta in oppoſitum.

OBJICITUR I. Actus fidei non poteſt impe- rari à voluntate mala. Ergo nec actus ſu- pernaturalis v.g. amoris vel ſpei.

RESPONDET I. Arriaga, diſparitatem aſſi- gnando: quia amor non pendet ab ullo prævio imperio: hinc bene poterit ex ſupererogatione impelli voluntas ad illum, à naturali actu, & conſequenter etiam à malo. At actus fidei pe- tit neceſſario determinativum, & cum in ſe ſit valde perfectus & ſupernaturalis; exigit etiam proportionatum determinativum ſibi & ſui. Ergo ſupernaturale.

RESPONDETUR 2. Appetitus vanæ glo- riæ ex actu fidei, poteſt inprimis conſiderari ſe- cundùm quod non importat etiam virtuale im- perium intellectui, ut aſſentiatur objecto inevi- denti, ſic ſumpta vana gloria, non poteſt eſſe in- fluxiva ad poſitionem actûs fidei: quia adhuc tunc reſponderet intellectus, ego non poſſum aſſentiri liberè: quia non ſum liber: non etiam poſſum aſſentiri actu neceſſario: quia ego non aſſentior niſi rebus certis & evidentibus, quan- tùm eſt ex me, mihi autem objectum revelatum, non eſt evidens: ex alia parte non inclinor à vo- luntate imperante hoc mihi: & ſicut, ſi appeti- tus vanæ gloriæ imperaret actum volandi ho- mini; diceret potentia executiva, non poſſum:

quia non habeo requisita ad volandum, quæ executioni applicare possim; nec vana gloria, potest efficaciter imperare illum volatum; ita & in præsenti efficaciter non imperabit actum fidei, cum præcisè attendat ad solam excellentiam vanam, ad imperium non accedendo, quale aliàs requiritur. Quod si illa vana gloria, sit simul imperium virtuale imperans intellectui, ut etiam objecto inevidenti assentiatur, nihilominus præcisè, ex vi imperii talis, non prodibit actus fidei supernaturalis: quia per Patres requiritur voluntas credendi, sicut oportet ad salutem, & voluntas credendi, quæ est donum Dei, quibus & similibus phrasibus ostendunt, antecedere debere indispensabiliter, pro præsenti ordine, actum voluntatis supernaturalem. Hinc si ille non ponatur, non ponetur actus supernaturalis fidei. Secus fit in aliis materiis, quia PP. sentiunt ex vana gloria posse nos moveri ad bona opera, sine addito: bonorum autem operum nomine sine addito, veniunt operationes supernaturales, salvâ exceptione actûs fidei, quàm faciunt iidem PP. Quamvis autem supra dixerimus non intervenire duplicem voluntatem in positione actuum supernaturalium; id intelligendum est salvis exceptionibus: præcipuè cum etiam experientia ostendat, præter appetitum vanæ gloriæ, dari imperium credendi.

Objicit 2. Suarez. Motivum actûs mali est valde imperfectum. Ergo non sufficit ad excitandam voluntatem pro actu bono & supernaturali in se perfectissimo.

Respondet Arriaga, hoc argumento saltem non probari, quòd actus bonus naturalis, qui non est perfectissimus non possit imperari à malo.

Alio ex principio satisfit, quòd tunc solùm motivum imperfectius, non possit ponere actum perfectiorem longè, quando illud motivum, est necessariò requisitum, & aliunde non supplebile: ad actus autem supernaturales, non requiritur illud motivum antecedens vanæ gloriæ: & determinatio illius actus ad esse, potest haberi ex ipso motivo, ut ita dicam, intrinseco actui. Quanquam videmus etiam causas ignobiliores æquivocas, concurrere ad nobiliorem in ratione entis effectum, & instrumentum ferreum, procudere annulos aureos.

Objicit 3. Repugnat sanctitati Dei ad actum supernaturalem ex hac intentione concurrere.

Respondetur. Sicut sanctitas Dei non vetat, quò minùs Deus, ut causa prima naturalis, ad ipsam pravam intentionem concurrat; ita nec vetabit, ut in ordine supernaturalis ad talem actum concurrat.

Instabis 1. Quamvis Deus habeat jus & dominium vitæ & mortis, possitque vitam auferre Petro, tamen non potest eam auferre, si id ab eo petam malâ intentione. Ergo neque concurrere potest ad actum supernaturalem malâ intentione faciendum.

Respondetur. Disparitatem esse, quia in priori casu Deus esset causa specialis & particularis ipsam illam occisionem per se ponendo, vel ejus medium per se applicando; in casu autem consequentis, Deus se haberet ut causa prima supernaturalis, non denegans suum concursum. Rursum, duo illic interveniunt actus: in primis intentio mala; ad hanc non concurrit Deus supernaturali concursu: secundò intervenit actus supernaturalis, ad quem concurrit quidem Deus tanquam Auctor supernaturalium; sed ille actus retinet in se totam bonitatem intrinsecam. Jam autem, si Deus ad instantiam illius odii occideret Petrum; & odium, & instantia, & occisio, secundum has circumstantias esset mala, Deusque cooperaretur malo: cooperando autem actui supernaturali, non cooperatur malo. Quod ulteriùs in hoc resolvitur, quia motivum intrinsecum illius occisionis esset malum, nempe odium petentis: motivum autem intrinsecum actus amoris Dei, imperati à vana gloria, esset bonum, nempe bonitas Dei.

Instabis 2. Actum illum supernaturalem detestatur Deus, propter illud imperium voluntatis, licèt non detestetur propter illum et ipsum: ad eum modum, quo actum externum non detestatur Deus propter illummet ipsum, sed propter malitiam internam.

Respondetur, quod illa detestatio compatiatur amorem illius actûs in se. Unde detestabitur illum Deus in quantùm dicit relationem ad vanam gloriam; non detestabitur autem in quantùm est à principio supernaturali & ex motivo intrinseco bono: quod motivum in hoc actu, habet rationem principalis.

Instabis 3. Ex iis, quæ sibi opponit Ripalda cit. n. 2. Actus supernaturalis non potest fieri sine gratia per Christum, actus autem vitiosus non potest fieri auxilio gratiæ per Christum, quia Christus non est mortuus, ut operaremur vitiosè.

Respondetur. Actum vitiosum extrinsecè, intrinsecè autem bonum, posse fieri auxilio gratiæ per Christum: quia illud auxilium non nisi actum illum supernaturalem causaret. Unde negatur illum actum in se esse malum, adeoque non esse talem, ut meliùs fuerit illo carere, sed sola illa intentio est mala. Addit Ripalda. Meliùs fuisset damnato non habuisse auxilium sufficiens quàm habuisse, & reddidisse non operans, & tamen etiam illud, habet rationem doni. Sic & actus ille in se spectatus, habebit rationem doni, licèt meliùs fuisset, non habuisse talem intentionem.

Objicitur 4. Non potest fieri id, quod ponit Conclusio, idque ex natura & conditione ipsiusmet virtutis: quia per August. *Virtus est*

bo

a qualitas mentis, qua nemo malè utitur. Quan-
autem sit actus virtutis supernaturalis sed
lo fine, malè tunc utimur virtute.

Respondetur. Cùm nonnisi extrinsecè
actus sit futurus malus, & intrinsecè bonus;
dum virtute quisquam malè utetur. Unde
mittimus duplex motivum, extrinsecum in
scilicet vana gloria inclusum, & moti-
n intrinsecum formalisans v. g. amorem,
imusque: Si sit motivum intrinsecum bo-
m, hoc est motivum, sine quo impossibile est
illum actum; & ipse actus, erit bonus.

Instabis 1. Bonum est ex integra causa,
lum verò ex quocunque defectu. Ergo ille
us erit simpliciter malus.

Respondetur. Bonum esse ex integra
illa quoad prædicata intrinseca actûs, licèt
oad extrinseca sit aliquis defectus. Neque
et si dicas, quòd sit extrinseca actui prohibi-
, tempus, & similia, & tamen hæc omnia vi-
nt actum. Ergo idem dicendum de illa mala
entione. Nam sunt quidem hæc extrinseca
ui physicè, sed non extrinseca moraliter, non
m est extrinsecum actui malo, fieri contra
ohibitionem, quæ etiam prohibitio formali-
malitiam. Actio autem virtuosa supernatu-
is intrinsecè non est mala, quamvis sit disso-
m imperium, quod illam imperat, quod im-
ium non formalisat illam intrinsecè.

Instabis 2. Actio quæ essentialiter pendet
mala intentione, non potest esse bona, ille au-
m actus supernaturalis essentialiter pendet à
la intentione.

Respondetur. Majorem esse veram de
ionibus, quæ insuper in se non dicunt moti-
m intrinsecum bonum. Ad Min. dici potest,
òd per accidens sit illud imperium, & nonnisi
ui reduplicativè accepto essentiale.

Instabis 3. Circumstantia finis est potissi-
a in objecto. Ergo cum fine malo, non potest
e objectum bonum.

Respondetur. Finem & motivum intrin-
ùm, esse circumstantiam potissimam in ob-
to, non autem finem extrinsecum. Amor au-
n v.g. Dei, habet aliud motivum intrinsecum,
non vanam gloriam.

Objicitur 5. à pari.

1. Paritas est: Actus exterior imperatus
malus malitiâ imperantis mali. Ergo & actus
supernaturalis, erit malus malitiâ imperan-
. Ergo cùm non possit esse malus actus super-
turalis, non poterit imperari ab actu malo.

Respondetur. Cùm non habeat actus
terior propriam suam bonitatem, debet de-
minari malus, vel bonus nonnisi ab interno
perante. Hinc si imperans sit malus, etiam
rivabit malitiam in externum. Cùm autem
ternus actus, habeat malitiam & bonitatem
opriam, sicut & propriam libertatem; pote-
rit in conditionem boni vel mali per sua intrin-
seca transire.

2. Paritas est. Actus bonus non potest
imperare malum. Ergo nec malus bonum.

Respondetur. Si actus bonus impera-
ret malum, esset bonus, ut supponitur: non es-
set autem, quia actus cujus objectum est ma-
lum, quod prosequitur voluntas; & ipse est
malus: potest autem actus malus habere obje-
ctum bonum, esse tamen malus, eò quòd non
debito modo illud bonum appetatur. De actu
autem habente simul motivum bonum & ma-
lum infra dicetur. Fusiùs de hac objectione
tractat Arriaga n. 23.

3. Paritas est, ab effectu malo causa voca-
tur mala. Ergo & è contra à causa mala, deno-
minabitur effectus simpliciter malus.

Respondet Arriaga, disparitatem esse: quia
causare malum, est simpliciter malum, ponitq;
illa causa malitiam, etiam in effectu, qui postea
etiam denominat suam causam malam: jam au-
tem causare bonum, non est quid malum: hinc
illud bonum, non refundet malitiam.

QUÆSTIO III.

De Divisione in Actum indifferentem bonum vel malum essentialiter, aut accidentaliter.

Ordo inferiùs ponendorum titulorum sequetur ordinem jam factum.

DIFFICULTAS I.

An dentur Actus indifferentes.

Nomine actuum indifferentium per PP. antiquos veniunt opera, quæ nec sunt meritoria, nec demeritoria, adeoque naturalia. Et ita Hieron. epist. 19. ad August. cùm numerâsset aliqua opera naturalia; subdit: *Hoc nec bonum, nec malum est, sive enim feceris, sive non feceris; nec injustitiam habebis, nec justitiam.* In præsenti non est de hoc ulla quæstio. Sed procedit de hoc: An dentur in specie, & individuo indifferentes actus? Nomine autem in specie indifferentium actuum veniunt actus, qui versantur circa objectum secundùm se, nec bonum, nec malum, ut hanc vocem explicat, Ripalda d. 69. n. 1. Nomine autem actûs indifferentis in individuo, venit actus exercitus, qui neque sit bonus neque sit malus. Unde prior actus ad objectum attendit, posterior ad modum versandi, & actûs in se spectati conditionem.

Non est dubium dari actus indifferentes in specie, estque communis Theologorum cum S. Th. 1. secundæ q. 18. a. 8.

Ratio. Tum, quia actus versantes circa objecta neque bona in se, neque mala in se, sunt actus indifferentes in specie, ita enim definiuntur. Sed dantur actus circa talia objecta: sic enim præscindere mystaces, neque est bonum in se

in ſe neque in ſe malum. Ergo; Tum quia, ſi non dantur objecta indifferentia in ſpecie; nullum poterit fieri præceptum de novo, cum poſſet non fieri: hoc non poteſt dici, cum de facto talia præcepta exſtent. Seq. probatur, ſi enim eſſet illud præceptum de novo factum, vel faceret objectum illud bonum ex malo, vel malum ex bono, cum nullum jam eſſet indifferens, ſed non poteſt fieri bonum ex malo ex ſe, nec malum ex bono ex ſe, idque ex vi præcepti. Ergo nullum eſſet præceptum de novo factum. Tum, quia ex una parte non implicat talis actus, ex alia parte etiam objecta talia inveniuntur. Ergo poterunt dari, & actus indifferentes in ſpecie.

Tota Difficultas: An dentur actiones in individuo indifferentes. Negat illos communis ſententia Thomiſtarum cum S. Th. cit. a. 9. & de malo q. 2. a. 5. quibus acceſſit Granado, Tann. Valent. Bellarm. Azor, omnes apud Oviedo tr. 4. contr. 7. n. 64. quam etiam ſententiam docet Eſparza hic q. 27. Oppoſitum ſentiunt Scotiſtæ cum illis Vaſq. Hurt. Oviedo cit. & Arriaga diſp. 21. n. 42.

Dicendum eſt. *Non dari actus indifferentes in individuo.*

Probatur 1. Quia & eſſent indifferentes in individuo ut ſupponitur, & non eſſent: quia vel fierent illi actus ex deliberatione: vel non fierent: ſi non fierent ex deliberatione, non eſſent humani, adeoque neq; actus, de quibus hîc quæſtio: quia hîc quæritur de actibus humanis, in individuo tamen indifferentibus: ſi autem fierent ex deliberatione, proponeret ratio poſſe illos rationabiliter fieri, & tales actus ſunt boni, ſi autem proponat ratio non poſſe illos rationabiliter fieri, jam eſſent mali.

Respondet Oviedo n. 80. Hominem eo ipſo, quòd rationalis eſt, debere ſua opera metiri regulâ rationis, antequam ea exerceat, ex vi cujus menſuræ, diſtinguitur homo in modo operandi, à brutis; ſemel autem hâc menſurâ factâ, licèt illi exercere omnia, quæ poſitivè contra rationis regulam non invenerit, etiamſi juxta illam poſitivè eſſe non deprehendat, ſed tantùm à ratione permiſſa.

Contra eſt. Tum, quia ſi homo regulâ rationis omnia opera ſua metitur; Ergo & illa indifferentia in individuo, adeoque non erunt jam indifferentia in individuo: quia opera formaliſata à regula bonæ actionis, ſunt bona, facta autem ſecundùm menſuram rationis opera, ſunt opera formaliſata à regula bonæ actionis. Tum quia, quando dicit, illa opera non eſſe juxta rationem poſitivè, ſed ſolùm permiſſivè, quæro vel judicat ratio poſſe adhiberi actiones permiſſas à ratione, vel non judicat: ſi non judicat, ergo ſunt mala: ſi judicat, ergo ſunt bona; ita ut ratio permiſſi, ſit nonniſi materialis, formaliſetur autem à regula rectè operandi, nempe ratione dictante, hæc adhiberi poſſe, licèt ſufficiat, non ita clarum, ad hoc, prædictum dicium. Tum, quia datur aliquis actus bo ideò, quia regulatur dictamine rationis. E etiam actus, quem tu appellas indifferente individuo, & permiſſum à dictamine ratio erit bonus: quia utrobique idem formale.

Ad diſcutiendam vim hujus rationis, po quæri: An motus primi debeant dici boni raliter? Si dicas, nihil eſſe bonum morali niſi liberum, non erunt illi actus boni morali quia non ſunt liberi. Si autem concedas, et actus neceſſarios eſſe bonos moraliter, per a bonos moraliter intelligendo actus huma ſic actus illi non erunt boni moraliter: qui ctus humanus, eſt actus ſecundùm delibera nem, illi autem actus, ſunt indeliberati; quibus ipſis adhuc reſtat quærere: An ſint differentes in individuo? Quod non ſint: tio: Quia dantur motus primò primi etiam pernaturales, vocanturq; Gratia, quæ eſt in bis ſine nobis; quomodo autem ſupernatura non ſunt bona? Sed hæc ratio non convin Quia ſi darentur actus in individuo indiffer tes naturales; poſſent per nos dari etiam ſu naturales, totaque illorum bonitas eſſet in ra ne Entis, non in ratione Moris: Ita & in præ ti contingeret. Rurſus ideo illi actus poſ dici non indifferentes in individuo: quia vetat ratio illos haberi; cùm ſciat ab illis inch ri debere deliberationem. Sed ad hæc om ſalvanda ſufficeret illos eſſe indifferentes: motè enim non niſi ratio circa illos verſatur, pote tanquam circa indeliberatos: habere ſe ad illos illud dictamen ſicut dictamen de litia operationis. Quod ſi hic & nunc non re ceat, malitiam non adfert.

Neque valet ſi dicas illos motus, ſi ſequa bona operatio fore bonos; ſi mala; mal Nam non eſt ratio cur reddantur boni vel cum jam ſint transacti. Deinde ſi ſunt mali ſu ſequentis malæ operationis; Ergo, Deus los injicere non poteſt: Et tamen prima co tatio habet determinationem à Deo, vices næ fortunæ ſupplente.

Indeciſum hoc relinquo. Tranſito aute An actus primò primi ſint indifferentes. N Conſeq. Diſparitas eſt: quia in actibus inde beratis non habetur forma, quæ illos conſtit in ratione boni vel mali: neque dictat poſit ratio, poſſe illos poni vel non poni: jam aut in omni actu deliberato, dictat ratio, illum p ſe poni vel non poni, conſequenter habetu quod illum actum dejiciat à ratione indiff rentis.

Probatur 2. Tum, quia actus aliquis indifferens ſecundùm ſpeciem, factus intenti ne bona ſupernaturali, habet meritum. Er etiam ſi fiat intentione hac, quia licitum eſt ſ illum ponere, erit etiam actus bonus, & oppo tus illi malus: nullus autem actus indifferen

p

te eſt, qui licitè poni non poſſit. Tum quia, exercet libertatem ſuam, modo ſibi licito, e facit; aliâs ſi malè ageret, non faceret mo- ibi licito. Sed qui ponit actionem indiffe- tem in individuo, ut tu dicis, facit modo ſibi to; Ergo facit illam bene. Ergo & ipſa eſt erminata jam ad bonum. Tum quia, quan- opera cæteroqui indifferentia intenduntur ono aliquo fine, & ratione ejus evadunt ma- a præcepti, ſi fiant illa opera erunt bona: o etiam ſi ſine hoc fiant, quia illa ponere li- & quia dictat ratio talia poſſe uſurpari, bo- runt: quia operari ſecundùm dictamen, atio generica boni. Et ſi opus cæteroqui um modò putetur eſſe bonum, evadit ex ecto bonum; multò magis actio illa indif- ns erit bona, ſi putetur ſecundùm dictamen æ rationis, poſſe illam poni.

ROBATUR 3. Non ſunt multiplicanda en- ſine neceſſitate. Ergo nec ponendi actus, ter bonos & malos, indifferentes in indivi- , cùm illorum ponendorum, non ſit neceſ- .

ONFIRMATUR. Verba otioſa ſunt mala Evang. Ergo & opera prædicta ſi daren- eſſent mala, adeoque non indifferentia in viduo. Conſ. probatur. Quia eadem eſt o utriusque.

ESPONDETUR 1. cùm Chryſoſt. Theo- lacto, Maldon. Vaſquez etiam citato cap. & poſt illos Arriaga cit. n. 43. nomine ver- tioſi intelligi verbum nocivum, detracto- , mendax, calumnioſum, hinc non imme- de illo reddituros homines rationem.

olligit hoc Arriaga ex ipſo Evangelio. Nam Chriſtus dixiſſet, Matth. 12: *Progenies vi- rum quomodo poteſtis bona loqui, cum ſitis mali?* jungit de reddenda ratione de omni verbo ſo, quod ad propoſitum non fuiſſet: nam ad oſcendum quòd homo ſit fraudulentus, li- & odia fovens, parum refert, quòd inter- inutilia ſibi & aliis proferat.

ONTRA eſt, quia Hier. Baſil. Greg. Bern. ntibus etiam oppoſitis, definiunt verbum ſum, quod ſine loquentis & audientis utili- profertur, cui auctoritati accedit commu- enſus & ſuppoſitio iſtius vocis jam recepta: umentum autem Chriſti videtur eſſe à mi- ad majus, ſi verba otioſa judicanda ſunt, tò magis quæ indicant pravum animum in- um.

ESPONDET 2. Oviedo n. 79. Quòd ſcil. um otioſum ſit, quod nec ob commodita- aliquam naturæ, nec ob honeſtam cauſam lucitur. Adducitque Joan. Sanchez quod re, ſole v.g. fervente, dies calidus eſt, non erbum otioſum, additque ex eodem, quòd ſimè proferatur verbum otioſum, quod catum ſit, præcipuè in hominibus prudenti- ; cùm ferè ſemper enuntietur ob aliquam naturæ commoditatem, ad eam v.g. ſublevan- dam, complacendum amicis, oſtendendam dex- teritatem ingenii, ad vitandum ſilentii mole- ſtiam, non ob pravum finem, ne agreſtis quis judicetur non confabulans &c. Verbum ergo erit otioſum dictum ob meram garrulitatem. Quod ipſum reſolvit Arriaga in hoc principium: quia homo qui rationalis eſt, tenetur operari ob aliquem finem bonum, ſaltem phyſicè, ſi non moraliter, quod non ſervatur in verbo otioſo.

CONTRA eſt. Quia verbum erit otioſum, adeoque malum, ſi homo non operetur ob ali- quem finem cæteroqui bonum; Ergo & fa- ctum indifferens in individuo, erit etiam ma- lum, ſi non ſit ob aliquem finem cæteroqui bo- num, vel ſi ſit ob illum finem erit bonum. Ergo nullum datur indifferens in individuo.

OBJICIT 1. Oviedo cum Vaſquez. Dantur actus ex ſua ſpecie indifferentes. Ergo dantur & in individuo indifferentes: quia hi cùm nul- lam ex objecto malitiam habeant, & nullum a- liud caput eſt, ex quo illam trahant, debebunt eſſe in individuo indifferentes.

RESPONDETUR. Dari fundamentum qua- re aliqui actus ſint in ſpecie indifferentes: Nem- pe quia ſunt circa objecta, quæ poſſunt bona vel mala actione exerceri; nullum autem eſt fundamentum ſalvans actiones indifferentes in individuo. Caput autem unde ſumunt bonita- tem vel malitiam, eſt, quòd fiant, vel non fiant modo rationali, quæ formalitas eſt intrinſeca a- ctibus humanis. Unde illa bonitas, vel malitia, non peteretur ex objecto, ſed ex formalitate tranſcendentali modi agendi incluſibilis in o- mni actione humana; ita ut non ſola omiſſio o- perandi humano modo ſit mala, ſed etiam ipſa operatio ſine tali modo, ſit mala; quia tunc tan- tum omiſſio alicujus, eſt mala, & non operatio, quando non eſt defectus prædicati intrinſeci & tranſcendentalis in actu ad illum reddendum bonum: fieri autem humano modo, eſt tale prædicatum.

Alia phraſi dicta Conſequentia probatur, quia ſcil. cùm non poſſit dari ſpecies in individuo, ſi dantur actiones in ſpecie indifferentes, debe- bunt dari & in individuo indifferentes. Sed hoc non convincit: nam poteſt dari ſpecies per Tho- miſtas ſine individuis. Deinde hoc ſenſu dan- tur actus in ſpecie indifferentes, quia ſunt ver- ſantes circa objectum, in ſe nec bonum nec ma- lum. Sed non eo ſenſu indifferentes, quaſi de- tur collectio aliqua actuum individuorum, neq; bonorum, neque malorum.

Neque valet ſi dicas, per nos concedi non niſi actus in genere indifferentes, non autem in ſpe- cie: quia ſpecies deſumuntur ab objectis; cum- que hîc indifferentiam oſtendamus ex objecto; fit, ut oſtendamus indifferentiam in ſpecie.

OBJICIT 2. Arriaga. Non debemus volun- tati ullam obligationem imponere ſine ullo fun- damen-

damento. Ergo pro sua libertate poterit etiam actus in individuo indifferentes ponere.

RESPONDETUR. Fundamentum esse hoc, quia non est liberum voluntati, ut sine culpa, humano modo non operetur, quo modo si operetur, bona erit actio, adeoq; nulla indifferens.

OBJICIT 3. Idem. Fricare caput ob naturæ commoditatem, neq; est bonus actus: quia ut alii urgent, non fit ex motivo virtutis: nec est laude dignus: nec est materia voti: non etiam est actus malus, quia aliàs caderet sub absolutionem.

RESPONSUM in Ethicis fricationem capitis factam ob naturæ commoditatem, esse bonam: quia conformem dictamini rationis, dictantis faciendum aliquid, ob naturæ commoditatem. Consequenter esse etiam hoc laudabile; quamvis id usus non ferat: eò quòd laudanda censuerunt homines debere esse singularia. Suar. Lib. 2. de voto c.4.n.5. censet actum ex sua specie indifferentem posse esse materiam voti, modo ei adjungatur bona intentio.

OBJICITUR 4. Actus fricandi caput sine fine prædicto, nulli opponitur virtuti; Ergo non est malus.

RESPONDETUR. Esse illic oppositionem ad dictamen rationis, quidquid sit, an detur specialis virtus, ad talia dictamina attendens.

OBJICITUR 5. Multi actus exercentur ex opinione probabili, sed hi sunt indifferentes in individuo.

RESPONDETUR. Negando Minorem, quia rationabile est sequi opinionem probabilem.

Quid sentiendum de Actibus supernaturalibus?

RESTAT decidendum, an dentur actus indifferentes in specie & individuo supernaturales tamen? Suar. dicit 1.2.Tr.3.d.9.s.2. hanc quæstionem se primùm movisse; sed Ripalda disp.64. dicit, se illam exposuisse discipulis 1624. cùm tamen suum illum tomum ediderit Suar. 1628. Quidquid sit de historia, negat cit. Suarez, posse dari actus supernaturales in specie indifferentes cum Turriano & Salaz; licèt hic loquatur cum aliqua distinctione. Affirmat Ripalda cit. & Oviedo n.46. cum Arriaga n.27.

Ad decidendam Difficultatem

NOTO 1. Non implicare actus supernaturales in specie indifferentes. Ratio: Tum, quia ex una parte, ut suppono ex materia de supernaturalitate, Actus supernaturalis non requirit objectum supernaturale: quo posito: si dantur objecta actûs naturalis, quæ nec sunt bona vel mala; poterit dari actus supernaturalis circa illa versans, adeoque indifferens quoad speciem. Unde est argumentum à pari: Potest esse actus naturalis indifferens quoad speciem; Ergo & actus supernaturalis poterit esse talis. Tum, quia hoc, quod est præscindere mystaces ob reverentiam sumendi calicis, potest esse actus [su]pernaturalis, & tamen versans circa object[um] de se nec malum nec bonum. Tum, quia imm[e]ritò nos patres spirituales ad minutias oper[um] Deo offerendas instigarent, si illæ ut plurim[um] indifferentes ex objecto, non possunt exer[ceri] actione supernaturali.

NOTO 2. Non dari ullos actus supernatu[ra]les indifferentes in individuo. Tum, quia [non] dantur naturales ejusmodi; Ergo nec dab[un]tur supernaturales. Tum, quia Patres, qua[ndo] loquuntur de actionibus supernaturalibus, [lo]quuntur semper de iis tanquam de bonis. T[um] quia congruit, ut ea, quæ optimus artifex D[eus] tanquam causa specialis facit, sint bona, os[ten]dantque artificem.

NOTO 3. In alio rerum ordine, suppo[sito] quòd possint fieri actiones humanæ, & tam[en] individuo indifferentes, posset dari actio su[per]naturalis in individuo indifferens. Ratio, [est] quia ex una parte dari posset actio natural[is in] individuo indifferens: ex alia parte non [est] ratio, cur non etiam posset fieri supernatur[alis]. Tum quia, quod Deus non possit esse caus[a su]pernaturalis peccati; vetat ejus Sanctitas: [quia] non potest esse causa specialis mali: sed qu[is] non potest esse causa specialis, rei indifferen[tis]. Tum, quia nec ex ratione generica, ut sic su[per]naturalitatis habetur, ut sit aliquid bonum [mo]raliter; dantur enim de facto supernatur[alia] quæ tamen non habent ullam honestatem [mo]ralem: qualis est actio conservativa quan[tita]tis, sine omni subjecto. Nec etiam id hab[etur] ex ratione specifica; quod enim hujus fu[nda]mentum? Ergo non implicabit actio supe[rna]turalis in alio rerum ordine indifferens in i[ndi]viduo, si cæteroqui talis actus non repugn[at in] ordine naturali.

DIFFICULTAS I[I]

De Bonitate vel Malitia Actuum ex Circumstantiis.

PRÆMITTO 1. *Frequenter meminisse Aris[tote]lem Circumstantiarum, illasq; appellat singul[ia in] quibus est actus.* Quænam autem sint ista sin[gu]la, sic explicat 3. Eth. c. 1. *Considerandum ig[itur] est, quid & quis, & circa quid, aut in quo agat. [In]terdum etiam quo instrumento, & cujus causâ, u[t sa]lutis; & quomodo, ut sensim an vehementer: [Hæc] enim omnia, nisi insanus sit, nemo ignorat.* Infra [au]tem subdit: *Cùm in omnibus igitur his, in qui[bus] est actio, ignorantia contingat; fit, ut qui aliquid [ex] his ignoraverit, invitus egisse dicatur.* In hoc t[ex]tu duo videntur esse Contradictoria: Nam af[fir]mat Aristoteles, has etiam circumstantias ne[mi]nem ignorare nisi insanum, ponit postea in [his] omnibus ignorantiam contingere. Priori p[arti] soli institit Vasq. 1. 2. d.30. n.12. ex quo infe[rt] Aristotelem non eo sensu accepisse circumsta[n]tias, quo Theologi; quia Theologi accipiu[nt] il[la]s

ls pro accidentibus actionis. Ariſt. autem n accepit. Quod probat Vaſquez. Quia per cumſtantiam Quis intelligunt Theologi non ſtantiam perſonæ, ſed qualitatem, dignitan, &c. Ariſt. autem intellexit ſubſtantiam ſonæ. Quia hęc ſola non poteſt niſi ab inſano gorari: Cùm tamen multi dignitatem ſuam qualitatem ignorent. Idem probat de Cirnſtantia QUID: Nam nomine hujus apud Teologos venit ſolum prædicatum accidenobjecti, v.g. magnitudo, intenſio &c. & tan Ariſt. intellexit ſubſtantiam objecti: Nam xemplum ponit proditionem Myſteriorum Creris, ſecreti autem revelatio ſpectat ad ſubtiam actionis. Sicque de reliquis diſcurrit q. Secundæ autem parti adhæſit cum comni poſt Suar. Arriaga d.13.n.3. infertq; Ariſt. ellexiſſe circumſtantias, quales cognoſcunt Teologi: quia nomine Circumſtantiæ QUIS ellexit Ariſtot. id, quod aliquis ignorare non eſt, ut oſtendunt illa verba allata: Nemo aun ſubſtantiam ſuæ perſonæ ignorat, nec ignoſe eſſe lapidem, cum ſciat ſe eſſe hominem. uit tamen Ariſtot. etiam Circumſtantias, ex bus in ipſis agentibus poteſt variari actio, non ex ſubſtantia perſonæ variatur, ſed ex identali illius perfectione; Ergo hanc intelt. Exemplum de revelatis myſteriis Cerenon convincit: Quia ratio ſecreti poteſt eſccidentalis interdum circumſtantia: ut cùm ur hoc vel illud aliquem dixiſſe, & neſcitur, uiſſe, hoc eſſe ſecretum. Circumſtantia en filicidii poteſt eſſe accidentalis homicidio. nciliat hunc utrumq; locum Arriaga, quòd . omnes ſimul circumſtantiæ non poſſint eſſe otæ, licèt poſſint eſſe ignotæ non niſi aliquæ.

PRÆMITTO 2. *Quænam ſit diviſio Circumtiarum.* Aliæ ſunt circumſtantiæ Phyſicæ, e Morales. Et ita circumſtantia eſt Phyſica nè occidiſſe, quæ non eſt moralis: parum en refert, niſi fortè ex aliquo accidenti, ut ſi nicidia, magis ſub crepuſculum inhibean. Cum hoc tamen ſtat, ut ſint aliqua accintia phyſica, quæ reſpectu actûs phyſici ſint cidentia, reſpectu autem actûs moralis ſint entialia. Sic v.g. libertas actui phyſico eſt cumſtantia accidentalis, actui autem moraſſentialis. Rurſus Circumſtantiæ morales iduntur in Circumſtantias tenentes ſe ex te objecti, & ex parte actûs, tenentes ſe ex te actûs ſunt illæ. Quis, Quid, Ubi, Quis Auxiliis, Cur, Quomodo, Quando. Denie in Circumſtantias mutantes ſpeciem & ag.vantes. His præmiſſis, *ſit*

unctum Difficultatis I.

dentur Circumſtantiæ Actûs moralis. Et quomodo nectantur cum Actu?

AN dentur Circumſtantiæ actûs, diviſi ſunt Auctores. Nam aliqui dicunt dari quidem circumſtantias actuum phyſicè ſpectatorum, ſed nullas actuum moralium: eò quòd circumſtantiæ actûs moralis, ſint verè ſpecificativæ illius, & eſſentiales actui: Citatur pro hac ſententia Alenſis, Durand. Navarr. Alii concedunt circumſtantias actui externo, non tamen interno, talis fuit Gabr. Occ. & innuit Durand. Differunt hæ duæ ſententiæ inter ſe, quòd prior actui ut ſic, modò phyſicè ſpectetur; tribuat circumſtantias; adeoq; tam actui interno quàm externo. Poſterior autem loquitur de ſolo externo actu, qui independenter ab interno, non habet proximè bonitatem vel malitiam, habet tamen fundamentaliter & remotè. Ad eum modum, quo unus paries albus, non eſt niſi fundamentaliter ſimilis, licèt non proximè & formaliter. Sed contra.

DICENDUM eſt. *Dari Circumſtantias actuum humanorum moraliter ſpectatorum, easq; tam ſpecificantes, quàm aggravantes.* Circumſtantiæ aggravantes ſunt verè circumſtantiæ & per modum accidentium ſe habentes: Circumſtantiæ autem ſpecificantes, non ſunt verè circumſtantiæ & accidentia, quia tamen adveniunt actui jam in ſe cæteroqui ſpecificato, vocantur circumſtantiæ: ut cùm ſacrilegium advenit furto. Vel certè vocantur ex eo circumſtantiæ: quia ſunt accidentia actûs humani ſecundùm ſe ſpectati: ſicut accidit animali rationalitas: Neque enim animal vi eſſentiæ ſuæ, eſt rationale.

PROBARI I. ſolet concluſio. Quoad hanc partem quòd dentur circumſtantiæ mutantes ſpeciem: quia uſui corporum propter delectationem, accidentale eſt, quod ſit aliena, vel non aliena; & tamen uſus alienæ, eſt diſtinctus ab uſu non alienæ. Sed

RESPONDERI poteſt. Hoc ipſum fuiſſe probandum, diceret enim aliquis actum cum aliena, ab actu non cum aliena, differre intra eandem ſpeciem, ſicut furtum majus & minus.

Quod autem dentur circumſtantiæ aggravantes. Rationem communem dat Ov. T. 4. cont. 2. n. 23. Quia dantur circumſtantiæ, quæ ad rationem actûs moralis accidentaliter pertinent, eò quòd nec primò ſpeciem conſtituant, neque novam malitiam ſpecie diſtinctam adferant.

RESPONDERI etiam huic rationi poſſet, quòd illæ circumſtantiæ non accidentales ſint, ſed ſpecificantes actum moralem. *Hinc aliter*

PROBATUR 2. Concluſio Auctoritate S. Th. & recepta doctrinâ jam in Scholis.

PROBATUR 3. ratione. Specie ea diſtinguuntur, quæ notabiliter diſtinguuntur, ſed dantur aliquæ circumſtantiæ notabiliter diſtinguentes, aliæ non notabiliter diſtinguentes; Ergo dantur circumſtantiæ mutantes ſpeciem, & aggravantes. Min. probatur: circumſtantias aliquas facere notabiliter differre, eſt facere, ut

re, ut in actione vel objecto reperiatur aliquid tale, quod idem, vel illi aliquid æquivalens, non reperiatur in alia actione, vel objecto: Contra autem, aliquas circumſtantias non facere notabiliter differre, ſed ſolùm aggravare; eſt non adferre actioni vel objecto aliquid tale, quod idem vel æquivalens non reperiatur in alio, ſicut dictum eſt in Animaſticis. Sed dantur tales circumſtantiæ. Quod ipſum probatur. Quia in ſimplici fornicatione eſt uſus corporum, non ſecundùm educationem prolis, nam in adulterio eſt etiam idem: quia tamen adulterium adfert circumſtantiam uſus non ſuæ, quam non habet fornicatio; fit, ut uſus non ſuæ, ſit circumſtantia ſpecificans. Jam autem quòd ſit uxor Pauli vel Andreæ, id non addit malitiam, ſicut Paulus & Andreas inter ſe non diſtinguuntur ſpecie. Et quamvis diſtinguerentur ſpecie; ad conſiderationem moralem non adferrent prædicatum ſpeciale. Sicut beſtialitas non diſtinguitur ſpecie, cum quocunque animali fiat. Jam autem ſive fureris decem, ſive viginti; erit circumſtantia aggravans: quia licèt hæc phyſicè differant, in conſideratione tamen morali nullum ſpeciale prædicatum adferunt. Reliqua petantur ex regulis de dignoſcendis his circumſtantiis.

Objicitur 1. ex S. Th. 1. 2. q. 18. a. 6. in corpore. Sed illo loco hoc tantùm dicit S. Thom. quòd accidens reſpectu cujus eſt accidens, dare ſpeciem non poſſit, ſecùs reſpectu cujus non eſt accidens. Et ita injuſtitia reſpectu intemperantiæ eſt accidens, ſecùs reſpectu adulterii.

Objicitur 2. Quod eſt per modum objecti voluntatis, eſtque volitum, non eſt circumſtantia reſpectu illius actus; ſed quidquid auget bonitatem vel malitiam debet eſſe per modum objecti voluntatis. Ergo

Respondetur. Id quod reſpectu uno, poteſt ſe habere tanquam circumſtantia accidentalis, poteſt etiam proponi tanquam circumſtantia, adeoq; & appeti, conſequenter non erit motivum voliti, ſed circumſtantia motivi.

Objicitur 3. Nulla eſt regula diſcernendi, quòd aliquæ circumſtantiæ ſint mutantes ſpeciem & aliæ aggravantes.

Respondetur. Negando aſſumptum. Porro.

1. Regula diſcernendi circumſtantias ſpecificantes ab aggravantibus traditur à S. Th. 1. 2. q. 18. n. 11. in corpore. Quòd ſcil. circumſtantia aggravans præſupponat jam malitiam, circumſtantia autem dans ſpeciem, non præſupponit illam malitiam ſed adfert: Hoc ut defendatur; Tenendum eſt. Intemperantiam v. g. poſſe eſſe circumſtantiam aggravantem, interdum circumſtantiam mutantem ſpeciem. Erit circumſtantia dans ſpeciem, ſi non præſupponat aliam malitiam ante ſe: Et ita, quia comedere multum, quamvis præſupponat comedere parum, quia illud comedere parum, n[on] eſt malum ſed bonum; fit, ut comedere m[ul]tum ſit circumſtantia mutans ſpeciem: n[on] enim præſupponit malitiam ante ſe: Quia [au]tem poſito quod comedere 5. ſit multum, e[ve]nire poteſt, ut quis comedat octo; Sed quia comeſtio 8. præſupponit ante ſe malitiam co[m]eſtionis 5. fit, ut illa circumſtantia comeſt[io]nis, ut 8. ſit nonniſi aggravans. Unde eti[am] malitia v. g. furti mortalis, cùm non præſup[po]nat ante ſe malitiam ejusdem rationis, hoc malitiam mortalem; fit, ut acceptio mult[um] det ſpeciem. Sed ſuppoſito quòd acceperis quod eſt mortale, ſi accipias 20. erit circu[m]ſtantia nonniſi aggravans: quia 20. accep[tio] præſupponit mortalem malitiam in acceptio[ne] 10. incluſam. Malitia etiam ſacrilegii non p[ræ]ſupponit ante ſe irreverentiam rei ſacræ, li[cèt] præſupponat acceptionem alieni: Unde fit ſit circumſtantia mutans ſpeciem.

2. Regula quam ponit cit. Oviedo n. Quæ regula in hoc tandem ultimò reſolvit quòd ſcil. eæ ſint circumſtantiæ mutantes ſ[pe]ciem, quæ dicunt diverſam habitudinem op[po]ſitionis ad diverſum principium, & ita uſus n[on] ſuæ in adulterio opponitur huic principio: n[on] licèt uti alieno, fitq; ut illa circumſtantia ſit m[u]tans ſpeciem. Quia autē eidem principio op[po]nitur accipere mortaliter 10. & accipere mor[ta]liter 20. fit, ut hæ circumſtantiæ ſint aggravā[tes].

3. Regula eſt. Quam tradit Arria[ga] Tunc à circumſtantia extrahitur actus ad n[o]vam ſpeciem, quando circumſtantia eſt con[tra] diſtinctam virtutem, ab ea, contra quam ſubſtantia actionis: & ita circumſtantia ac[ce]ptionis rei ſacræ, eſt circumſtantia mutans ſ[pe]ciem: quia extrahit actionem, ut cùm debe[t] eſſe contra ſolam juſtitiam, opponatur eti[am] religioni. Hæc regula indiget hac modifi[ca]tione: quòd ſcil. hæc ſpecies debeat accipi qu[oad] ad ſpecificationem non ſubalternam, ſed a[tho]mam: quia unus idemque actus peccaminoſ[us] eſt contra obedientiam & reverentiam Dei.

Dicendum eſt 2. *Actum internum bon[um] ratione objecti & circumſtantiarum non poſſe tra[nſ]ire in malum, nullâ variatione poſitâ, & è conver[ſo].*

Probatur 1. Concluſio. Impoſſibile [eſt] tranſire à contradictorio ad contradictoriu[m] ſine ſufficienti mutatione, ut alibi probatu[r]. Sed hic nulla eſſet mutatio; Ergo nec tranſit[us] à bono in malum.

Probat 2. Oviedo. Ut actus ſit bon[us], debet reſpicere honeſtatem objecti, adde[ndo] circumſtantiæ, ſed actus malus ex objecto, a[ut] circumſtantia afficiente objectum, non pote[ſt] reſpicere honeſtatem propter ipſam. Ergo [a]ctus internus malus non poteſt tranſire in b[o]num v. g. nulla variatione poſitâ.

Probatur 3. Quia ſi actus malus tran[ſ]iret in bonum, vel retineret ſuam malitiam, v[el]

retineret? si non retineret, ergo non ille esset alius, si retineret; Ergo bonus non esset, quia bonum est ex integra causa. Mutatis en circumstantiis potest actus bonus moraliter esse, non moraliter bonus; Ut si fiat necesse cum ante fieret liberè. Imò potest fieri us moraliter accedente aliqua circumstan- Sic eadem comestio ob sanitatem est bona, lo disobediendi mala.

Ex occasione hactenus dictorum, inquiri t; An quando non præsupponendo mali- n ejusdem rationis, & interdum nullam, sed n adferendo, constituitur aliqua actio in rae malæ, an inquam illud constitutivum in one malæ, sit adhuc verè circumstantia? rmat Arr. cit. n.17. Negat Vasq.

ed possent conciliari dicendo, quòd cirnstantia illa si comparetur ad ipsum actum, lis tunc absolutè evadit, non sit circumstanverè; licèt sit verè circumstantia, si comparur ad moralitatem antecedentem. Prioris tis ratio est, quia circumstantia verè non est essentia actionis, illaque ablatâ, debet posse manere, vel saltem intelligi, eodem modo ad substantiam, se habere, illa actio: hic en est conceptus verè circumstantiæ. Jam aun circumstantia, primò extrahens ad ration malæ actionis, est de essentia illius actionis, q; ablatâ, non intelligeretur esse mala. Ernon est verè circumstantia.

. Partis Ratio est. Quia si cogitet præcisè quis de hoc capite, quòd comedere carnes, sit illius sanitati, nihilque cogitet de die Veis, hic actus habet suam moralitatem, deptam ex honestate satisfaciendi sanitati, aclat advertentia, quòd dies ille sit dies Venevelit tamen comedere, hæc formalitas comata ad priorem est verè circumstantia: Ra, quia est verè accidens illius, habetque se ita it rationale ad animal, vel dulce ad album. nde consequenter dici potest illam moralitan posse manere, & advenire illi hanc alten. Ratio, quia nulla est incompossibilitas er has duas moralitates, quin secum stare sint, quid enim repugnat talem actum fieri, quidem hoc commodum sanitati, sed man animæ, comedam tamen. Illaque moralicomestionis propter sanitatem fuit bona in lividuo & non indifferens, ut volunt alii.

Est quidem verum duplicem indifferentiam sse in illa comestione spectari; Prima est indifentia, quòd possit motivo malo vitiari, hæc lifferentia fuit in illa comestione, tolliturq; nc. Alia indifferentia cogitari potest, quòd a actio non fuerit facta secundùm regulam næ vel malæ operationis, hæc autem indiffentia actuum in individuo jam est supra negased fuit determinatio ad rationem bonæ aonis, quæ etiam tunc manet.

Est verum, quando unum elementum convertitur in aliud, non manere jam tunc elementum: quia non manet forma elementi: Sed in præsenti manet adhuc forma prioris moralitatis, nempe satisfaciendi sanitati, manens vel in se, vel in simili sibi actu.

Punctum Difficultatis 2.

Utrum Circumstantiæ, ut formalisent actum, debeant esse intentæ?

Alii eundem titulum sic proponunt: An ad bonitatem formalem actûs requiratur tendentia in objectivam honestatem, propter illammet ipsam. Utraq; quæstio est sibi affinis. Non debere intendi docet Sal. Montes. Lorca, Cornejo Hurt. Oppositum Vasq. Suar. Occ. Cont.3.n.25. Arriaga d.15.n.37. Tann. d.3. q.2. dub.3. Utraque pars convenit in hoc, quòd illæ circumstantiæ debeant esse præcognitæ, idque ob rationes, quæ dictæ in materia de Ignorantia.

Dicendum est 1. *Ut actus sit bonus circumstantiæ ex parte objecti se tenentes debent esse formaliter & directo volitæ.* Est difficilis ratio conclusionis inventu. Pensandæ erunt variorum Probationes.

Ratio 1. ex Arriaga d.17.n.31. Quia si illæ circumstantię directè non amarentur, nec amarentur indirectè, & tamen concedi debet saltem indirectè illas amari, quomodo enim spectarent ad voluntatem? seq. prob. quia cùm independenter ab ea circumstantia supponatur bonitas in objecto, ratione cujus illud amatur, non possumus dicere, actum illum esse virtualem ejus circumstantiæ amorem, nisi habeat aliquid de novo, ratione cujus in eam feratur.

Responderi potest. Haberi illic aliquid de novo virtualiter ad actum: quod virtuale in hoc stabit, quòd scil. ametur directè objecti honestas, quamvis advertatur ita circumstantionata, intervenitque tunc voluntarium indirectum.

Ratio 2. Quia plus requiritur ad bonitatem, quàm ad malitiam; Ergo, si sufficit ad malitiam indirectum voluntarium, requiretur directum ad bonitatem.

Responderi potest. Illud plùs quod debet reperiri in actu bono, non esse determinatum: Unde quodcunq; plus ostendetur satisfiet Axiomati, si fortè sit Axioma: nam de hoc dubitat Arr. citatus. Porro plus requisitum ad bonum in hoc stare poterit, quòd ad reddendum actum malum sufficiat vel una circumstantia mala, ad actum autem bonum non sufficit, sed debet esse bonum ex omni circumstantia. Rursus, omne bonum debet esse contractivum entis, debet adferre aliquid, quod in ente secundùm se spectato non sit: quia autem malum non contrahit ens, & si contrahit, contra-

hit per defectum, adeoq; nihil adferendo; fit ut plus requiratur ad bonum, quàm ad malum.

RATIO 3. est Oviedi n. 42. Qui tribueret eleemosynam propter levandum miseriam pauperis, etiamsi præviderat ratione eleemosynæ acceptæ à paupere, alia bona opera esse ab illo præstanda, malave vitanda, dum voluntas nullo modo curaret de bonis secuturis, actum meliorem moraliter non eliceret: quia objecta non tribuunt bonitatem actibus per imputationem, sicut tribuunt malitiam, sed per tendentiam positivam in ipsam honestatem.

RESPONDERI potest. Hoc ipsum negari, tribui honestatem per ipsam nonnisi tendentiam in bonum. Adhuc autem hæ circumstantiæ distinguentur à circumstantiis tenentibus se à parte operantis, ipsâ sui conditione, licèt convenirent in modo suæ attingibilitatis, casu quo sufficeret utrasque indirectè attingere.

RATIO 4. est ab auctoritate Aristotelis 2. Eth. c. 4. quam proponit cit. Tann. ex variis versionibus.

RESPONDERI potest. Feliciani translationem dicere hoc solùm, quòd res non tantùm bona & justa fieri debeat, sed & benè & justè: sed inde non probatur solum indirectum voluntariũ, non sufficere ad derivandam honestatem.

Versio quâ utitur S. Th. in Eth. hoc habet, quòd ad participandam honestatem sufficiat, si qui agit, aliquo modo affectus agat: sed hoc verificaretur, etiamsi ponatur indirectum voluntarium honesti. Argiropilus vult ut bonum quis sciens & eligens faciat: sed cur non sufficiet indirectè velle?

Difficilior est versio Perionii, quia ille dicit, quòd debeat esse eligens propter ipsa. Sed concedi potest, illum quidem sic vertisse, Græcum tamen textum id non deposcere, tantùm enim dicit, quòd debeat esse eligens: stat autem electio, quamvis sit circa aliquid, nonnisi indirectè versans. Fortè etiam Perionius ly propter ipsa accipit prout significat, quòd eligens non debeat cogi ab alio, & non accipit ly propter ipsa opponendo illud ad volitum indirectè.

RATIO 5. Tanneri. Commune hoc est habitibus intellectualibus, ut actus ab illis eliciti, non ferantur in suum materiale, nisi sub propria ratione motivâ; Ergo idem dicendum de virtutibus, propria autem ratio earundem est ipsamet propria cujuscunque virtutis honestas.

RESPONDERI potest, argumentum probare, etiam malitiam objecti, debere semper intendi directè. Deinde sicut non semper objectum directè attingitur, & tamen salvatur formalitas cognitionis; Ergo etiam salvâ ratione bonitatis poterit bonitas indirectè intendi. Denique disparitas dari potest, quia nisi objectum materiale attingat intellectus sub sibi propria ratione, non erit ullum specificativum actuum, & distinctivum eorundem: & ita si sub formali Ethicæ, etiam Physica attingeret actus voluntatis, hoc ipso ille actus Physicæ, esset jam actus Ethicæ. Quamvis autem voluntas etiam indirectè attingat bonitatem, habebit sufficiens distinctivum. Unde quamvis non sufficiat ferri in solum materiale virtutis, sufficiet ferri indirectè in formale, eritq; adhuc actus bonus & ex integra causa: quia bonum est quod appetitur, nisi oppositum probetur, de quo infra.

Quod autem dicit Tann. verum virtutis moralis actum procedere ex prudentia quæ respicit honestum, non autem utile: id etiam non convincit: Cur non enim poterit attendi non nisi indirectè ad honestatem: Præcipuè cum prudentia extendere se possit etiam ad utile, licèt non tanquam ad proprium bonum. Actus autem v. g. indirectè volens abstinentiam, potest dici, quòd generet novum habitum: sicut alius est habitus directè noscens patrem, & alius nonnisi indirectè attingens eundem.

Quanquam posset dici, quòd idem habitus tunc generetur, sicut etiã concedi potest, quòd si una honestas directè ametur, & alia indirectè, quòd tunc non tam ipsa ametur, quàm illud aliud; negando tamen, quòd etiam illa alia non ametur, & quòd indirectè amata non sit formalisativa bonitatis in actu, licèt alio modo.

Benè etiam addit Arriaga, quòd si ad gratitudinem sit requisitum dare propter motivum quod petatur ex ipsomet accipiente, sequetur, quòd pro eleemosyna data, amore Dei, nemo teneretur gratias agere, quia daretur non intuitu accipientis, sed Dei. *interim sic*

PROBARI potest Conclusio: quia si præcognitæ boni objecti circumstantiæ non amentur directè, cùm possint amari, hoc ipso non esset illa bona actio: negatio enim directi amoris, non posset honestari. Quod ipsum probatur. Negatio amoris directi circa circumstantiam aliquam inhonestam, non potest poni, nisi actione quæ in se præcisè spectata sit bona: sic v. g. qui nollet comedere carnes sub hac formalitate, quia sunt prohibitæ, poneret actionem bonam; Ergo etiam negatio amoris directi, versantis circa circumstantiam aliquam honestam, non potest poni nisi actione, quæ in se præcisè spectata non sit bona. Et sicut quando nolumus inhonestam circumstantiam, proportionatur actio objecto, estque exinde præcisè spectata, bona; ita cùm bono improportionata ponatur actio, nempe nolitio amoris, non erit actio illa bona: quia hæc debet esse ex integra causa.

OBJICITUR I. Sufficit ad contrahendam malitiam indirectè appetita malitia; Ergo & ad contrahendam bonitatem sufficiet eandem indirectè appetere.

RESPONDETUR. Disparitatem esse, quia si aliquis non nisi indirectè amaret bonum, hoc ipso non esset illa bona actio: quamvis autem non nisi indirectè ametur circumstantia mali,

salvi-

ari adhuc poterit ratio malæ actionis: ma- enim est ex singulis defectibus. Deinde sunt multiplicanda entia sine necessitate, oq; nec requisita ad constituendum aliquid atione formaliter mali: est autem necessi- ut bonum sit ex integra causa.

Aliam dat disparitatem Arriaga; quia mali- non potest esse aliter volita, quàm indirectè: enim malum ut malum potest amari. Un- nfertur id sufficere, ut derivetur in actum; qui nullus unquam posset esse actus malus, on dicamus bonitatem indirectè amari: & e id negemus, non potest tunc dare bonita- actui; quia habet se planè per accidens re- ctu operantis, perinde ac si ibi non esset.

Objicit 2. Montesino. Si est necesse ama- onitatem propter se; Ergo, qui minus bo- m v. g. eleemosynam eligit propter Deum, qui eligit propter eundem Martyrium, non is merebitur.

Respondetur. Posse tribui ipsis mediis nestatem majorem, quantumvis dici possit, cætera sint paria, utrumque æqualiter me- urum.

Objicitur 3. Ergo Deus, quia non amat jecta virtutum propter illa, sed propter se, n habebit actus virtutum moralium.

Respondetur. Habiturum, quia move- r etiam honestate.

Quando charitas dicitur forma virtutum, on eo sensu dicitur, quòd omnium formale otivum sit, sed quòd sine gratia factæ virtutes on sint virtutes formatæ & meritoriæ. Cæ- rum quando indirectè aliquid boni volumus, el volumus ita, ut positivo actu vellemus illud on esse, eo casu, nihil augetur meriti, aliàs no- entes fieremus boni: si autem non refellatur la bonitas, indirectè tamen appetatur, auget cèt non multum meritum.

Dicendum 2. *Ad contrahendam malitiam fficere indirectè ferri in circumstantiam annexam.*

Probatur. Quia ex communi sensu rece- taq; doctrina, qui novit hanc esse alienam, vel- etque illam non esse alienam, abutitur autem lâ, verè est adulter, & tamen non fertur dire- tè in circumstantiam alienæ. Ergo ad contra- endam malitiam sufficiet indirectè voluisse.

Quod ulterius sic resolvit Arriaga, quia non liud habet objectum materiale voluntas, uàm quod amat ut medium utile ad finem in- entum, ad finem autem delectationis carnalis uàm adulter intendit, non est medium utile uòd sit aliena.

Neque tamen sequetur, ut inferebat Cajet. ore infinitas malitias in peccato: Si enim infi- itæ non præcognoscuntur, quomodo infinitæ erunt indirectè volitæ? Per hoc tamen non nego transcendentales malitias plures in eodem peccato inveniri.

Utraque Conclusio tandem in hoc princi- pium redit. Quia cùm bonum sit perfectum, perfectum autem carens defectu, hoc ipso si ha- beatur defectus, malum erit, adeoq; si habeatur defectus circumstantiæ inhonestæ etiam indi- rectè volitæ, erit defectus non quidem tantus, nec ita explicitus, atque si ipsa circumstantia in- honesta directè appeteretur; sufficiens tamen, ne ab illa specie malitiæ extrahatur, malum e- nim est ex singulis defectibus. Econtrà si non habeatur perfectio directè volitæ circumstan- tiæ honestæ, refuteturq; illa virtualiter, ex cir- cumstantia illa nulla refundetur honestas, ut dictum suprà. Si autem non refellatur illa ho- nestas, complacentia in illa ut supponitur deli- berata, augebit quidem meritum aliquo modo, sed non constituet in ratione formali illius vir- tutis, quæ posset haberi, si circumstantia illa di- rectè amaretur; idque ideò, quia si esset ille a- ctus bonus, illoq; genere bonitatis, careret de- fectu in illo genere bonitatis, quo carere illi proprium est, & tamen non caret defectu dire- cti amoris.

Dicendum est 3. *Circumstantias tenentes se ex parte ipsius actûs aliquas non esse prænoscendas, ut tribuant bonitatem vel malitiam.*

Ratio. Quia sive quis noscat se habere Dei gratiam, sive non noscat, habeat illam ta- men, semper eliciet opus gratiosum. Dixi ali- quas circumstantias, quia si quis se humiliaret nesciens se esse Regem non tantum mereretur. Tunc autem circumstantia. Quis saltem im- plicitè nosci debet, quando defectus notitiæ mutat in sensu prudentum moralitatem.

Circumstantia Quid pro quantitate sum- pta, debet etiam esse prævisa & indirectè saltem volita. Ratio, quia si quis furaretur gemmas putans esse pisa, non peccaret tantum, ut volens furari gemmas.

Circumstantia Ubi & Quando, nisi sit di- rectè volita, nec bonitatem, nec malitiam au- get: parum enim refert sive die Dominico, sive in Polonia, sive aliàs furetur quis.

Quando tamen sumptum pro duratione sive noscatur, sive non noscatur auget morali- tatem: majus enim malum, est diutiùs idem voluisse.

Circumstantia Quomodo. Si sumatur pro intensione sive noscatur, sive non, auget mora- litatem: quia sive noscas, sive non noscas te a- mare ut 8. amabis ut 8.

Quibus Auxiliis. Denotat personas & instrumenta: hæc circumstantia interdum præcognita auget moralitatem, ut augetur in Sodomia, si fiat cum persona sacra: interdum non auget; parum enim interest, quo genere ferri aliquis occidatur.

Cur. Sumptum pro fine extrinseco, saltem indirectè prænosci debet.

Ratio, quia cùm finis moveat intentionali- ter, quomodo id præstabit sine præcognitione,

DIFFICULTAS III.

An sumatur Bonitas vel Malitia à fine?

PRÆMITTO I. *Non posse dici, quòd finis sit circumstantia aggravans*: quia hæc est accidentalis, & tamen finis non se habet tanquam accidens, respectu actionis. Non etiam finis est circumstantia mutans speciem, quia primò illam constituit: neque enim in intentione, ante finem, præsupponitur specificatio.

Procedit autem id de fine intrinseco non de extrinseco. Actio exterior respicit finem non-nisi tanquam circumstantiam: quia eadem manere potest, ob quemcunq; finem fiat: non erit autem eadem entitativè intentio ex alio fine; respectus enim unius finis, non est respectus alîus finis.

PRÆMITTO 2. *Posse ab una eademq; intentione, duos non solùm inadæquatos, sed etiam adæquatos fines respici.* Ratio, quia assensus conclusionis potest haberi ex duabus præmissis inadæquatè concurrentibus, & propter duo motiva æqualia, potest eidem objecto assentiri intellectus, cur non ergo & voluntas. Porrò illa plura motiva non se habebunt, ut componentia eundem actum, neq; tanquam partes integrantes ejusdem, si enim actus indivisibilis est, quomodo partes componentes habebit? sed erit illic nonnisi indivisibilis tendentia in plura objecta, quæ sunt extrinseca actui: & nec in tendentia, nec in se identificantur sibi; ad eum planè modum, quo dum dico, Petrus non est lapis, eadem indivisibilis entitas est expressio & Petri, & lapidis; licèt nec Petrus, nec lapis, inter se identificentur, habentq; se in ordine ad illum actum per modum nonnisi termini, & objecti.

Posito autem, quòd diversi fines diversis actibus attingantur, illi actus non possunt fieri unum identificatione: quia implicat duo distincta realiter identificari: non etiam possunt fieri unum, hoc est unitum; non enim ad se ordinantur ut materia & forma: nec possunt fieri unum unitate consimili ei, quæ contingit, dum intenduntur gradus spirituales: quia licet localiter uniri possint, non tamen unientur unione intensiva: quia illi actus cùm sint circa diversos fines, sunt diversæ rationis, habentque se sicut frigus & albedo, quæ se non intendunt: & etiamsi essent circa eosdem fines conjungerenturque, non se intenderent: nam intensio reddit aliquid magis operativum & efficax, ordinatque entia ut se invicem juvent, nec æque se bene habent, si sigillatim ponantur. Jam autem una intentio non redderet magis operativam aliam, nec ordinantur à natura, ut se invicem juvent. Hinc nec deposcent simul secum stare &c. Et sicut duæ visiones non faciunt magis visum sed pluries, ita & illæ cognitiones.

PRÆMITTO 3. *Nullam actionem humanam esse sine fine.* Ratio, quia omnis actio humana voluntaria, si voluntaria. Ergo ex præcogniti[one] ne finis.

DICENDUM est. *Desumi moralitatem ab [actio]nis humanæ à fine.*

PROBATUR I. Quia actio formaliter mo[ra]lis, accipit moralitatem ab objecto. Ergo [à] fine supple intrinseco. Finis enim intrinsecu[s &] objectum verbis differunt.

PROBATUR 2. Ex absurdis, quia aliàs seq[ue]retur, omnes actiones esse æquales, à quo en[im] una præ alia attolleretur, si non ab objecto [&] fine?

PROBATUR 3. Consensu comuni Auctoru[m].

NOTO I. Quod attinet ad electionem re[me]diorum; vel intentio boni finis, est causa [e]lectionis boni medii, & sic quò melius est mediu[m], melior erit intentio; quia medium tunc tra[hit] in objectum: Et ita melior est intentio, titu[lo] mortificationis exhauriendi pus, quàm oscul[an]di terram, vel intentio esset causa electionis ma[li] medii, & sic ipsa intentio erit quidem inten[tio] boni, quia supponitur finis ipse esse bonus, [sed] non erit bona: quia bonum est ex integra cau[sa]; non esset autem ex integra causa, si involve[]ret mali volitionem. Casu autem quo præsu[p]dat intentio efficax à mediis; relinquendo []scil. decernendum pro posteriori, si electio [fiat] mali medii, intentio transacta erit bona; qu[an]do enim fiebat, erat bona, quando autem fa[cta], non potest non esse facta, qualis facta fuit, ad[e]que bona: si tamen adhuc duraret actu, de[be]ret non continuari: quia jam non maneret [bo]na, accedente scilicet circumstantia malæ [e]lectionis.

NOTO 2. cum Arriaga, si quis habeat bo[]num finem, & eligat malum medium, mi[nui] malitiam ipsius medii: Ratio, quia quando [o]stenditur minùs curari malitia, minuitur volu[n]tarium erga malitiam; hoc autem tum temp[o]ris fit: quia non eligit medium, nisi intuitu fin[is], qui censetur bonus. De hoc dubio vide Arri[a]gam D. 15. tota Sect. 6.

NOTO 3. Quid sit sentiendum: An bonit[as] vel malitia electionis, præcisè ex mediis sum[a]tur? Indubiè sumitur ex medio malitia. Et [] si quis velit eleemosynam in sua intentione, [] eligat furtum tanquam medium, electio illi[us] est mala, quia est circa objectum malum, pro[se]quendo illud.

Sed præcisè à bono medio, desumiturq; bo[]nitas electionis, & quidem bonitas novæ speci[ei]. Negat Vasq. cum distinctione loquitur Suare[z], sed affirmat S. Thom. Tann. & cum illis Arri[a]ga, d. 15. n. 26.

RATIO, quia potest directè ipsummet illu[d] medium attingi, adeoque potest voluntas illu[d] propter se amare, non per exclusionem, ne re[]feratur bonitas illius ad aliud, nempe finem[,] se[d]

d per excluſionem non attactionis directę, potius illud directè appetendo: & cùm etiam medium in ſe ſpecialem bonitatem habeat, quare la directè in ſe appetita, non adferet bonitatem ſpecialem? ſicut adferunt bonitates aliæ. t certè melius eſt eligere martyrium propter Deum ſummè dilectum, quàm propter eundem ligere deambulationem; & tamen hic diverſitas veniet nonniſi à medio.

Neq; valet ſi dicas, in electione melioris medii, creſcere meritum nonniſi ratione intentionis, quæ tunc eſt intenſior; quia nullâ poſitâ majori intenſione, non repugnat illam bonitatem deſumi. Argumentumque factum procedit de tendentia in ipſummet medium melius uà tale; ad quod per accidens ſe habet intenſior intentio. Urget etiam Arriaga, quòd voluntas pro ſua libertate poſſit amare intenſè levem aliquam mortificationem & remiſſè valde amare aliam longè majorem; nullaque poſita melioritate in fine, poteſt ſequi melioritas actus, ex melioritate medii in ſe appetiti; procurabiturque tunc majus bonum divinum, ſed contentum nonniſi in meliori medio: cumque utilitas illius medii in finem, non in fine, ſed in ipſo medio habenda ſit, ex ipſo etiam medio, deſumetur bonitas major.

DIFFICULTAS IV.

De Actibus eſſentialiter bonis vel malis.

ASSERO I. *Actus intrinſecè bonus, ſeu non ideò bonus, quia imperatur, non poteſt reddi intrinſecè malus; ſed neque actus intrinſecè malus, ſeu non ideò malus, quia imperatur, poteſt reddi intrinſecè bonus.* Idem aſſertum ſic alii ponunt. *Dantur actus, quibus eſſentialis eſt ſua moralitas.*

RATIO I. eſt. Quia eo caſu & redderetur ille actus non bonus & non redderetur; redderetur quidem ut ſupponitur; non redderetur autem; quia ad hoc contradictionis membrum verificandum nulla poſſet adferri ſufficiens mutatio: vel enim eſſet extrinſeca, & ſic intrinſecè non redderet objectum malum: non etiam intrinſeca, quia quocunque intrinſeco alio de novo poſito, jam non hic actus intrinſecè ſpectatus erit malus, ſed alius alia intrinſeca dicens.

RATIO 2. eſt. Quia impoſſibile eſt, ut eſſentiæ rerum mutentur. Ergo nec actus qui eſt eſſentialiter bonus, poteſt reddi eſſentialiter malus.

RATIO 3. Quia dantur objecta aliqua immutabiliter bona. Ergo & actus dabuntur immutabiliter boni.

ASSERO 2. *Actum intrinſecè bonum vel malum poſſe reddi bonum vel malum non moraliter.* Utor potiùs hac phraſi bonum vel malum non moraliter, ut oſtendam eadem intrinſeca prædicata manere actûs, licèt extrinſecè vitientur. RATIO Aſſerti; quia idem actus manens cum ſua intrinſeca bonitate poteſt fieri neceſſariò; Ergo erit bonus non moraliter: quia actus bonus moraliter debet fieri liberè ut ſuppono; ſed idem actus bonus poteſt fieri non liberè. Ergo. Quod etiam contingeret in odio Dei, ſi idem numero fiat in phreneſi, quod fieret in pleno potentiarum uſu.

ASSERO 3. *Poſſe actum intrinſecè bonum ſupernaturalem reddi extrinſecè malum ratione prohibitionis.* Circa hoc aſſertum diviſi ſunt Auctores. Aliqui concedunt accedente prohibitione poſſe illum reddi malum; ita docuit Durandus, Capreolus, Vaſquez, Tannerus, Hurtado, & poſt illos Ripalda d.50. ſ.8. Negat autem Suarez, Kon. Granado, Gabriel, & poſt illos Oviedo Cont.7. n.37. Alii autem cum Oviedo n. 45. concedunt actum ſupernaturalem poſſe prohiberi non tamen fieri malum. Alii concedunt, quòd aliqui actus prohiberi poſſint, negant id de actu charitatis, in qua ſententia fuit Baſil. Legionenſis, Lorca.

Et quidem quòd Deus poſſit prohibere actum ſupernaturalem.

RATIO. Tum quia, ut urget Ripalda cit. ſi Deus non poſſet prohibere actum intrinſecè bonum eumque ſupernaturalem, id ideò eſſet, quia non poteſt odiſſe bonum, ſed ſine ullo odio boni poteſt illum actum prohibere, quod ipſum probat; ſine ullo odio actus ſupernaturalis, poteſt Deus nolle exiſtentiam actus ſupernaturalis: libera enim eſt illius exiſtentia. Ergo & prohibitione poteſt illam non-exiſtentiam decernere. Tum, quia nulla in hoc repugnantia, poſſuntque Deo ſubeſſe rationes juſtæ, quibus moveatur, ad formandum hoc præceptum, v.g. etiam ad exercendum ſuum dominium circa objectum nullam involvens turpitudinem indignam Deo. Tum, quia per multos ex oppoſitis poteſt prohiberi actus naturalis bonus; Ergo prohiberi poterit & actus ſupernaturalis bonus: immò videtur de facto interceſſiſſe prohibitionem aliquorum ſupernaturalium: eſt enim ſupernaturalis converſio Euchariſtica, & tamen illa prohibetur fieri v. g. in peccato mortali, & ſi fiat, ratione illius prohibitionis, redditur extrinſecè mala.

DICES I. Si poſſet prohiberi actus ſupernaturalis intrinſecè bonus, præceptum illud nullius valoris eſſet: quia daretur de objecto, quod non eſt tranſgreſſibile: & ſicut præceptum datum Petro ut ſit homo, eſt præceptum nullius valoris; independenter enim ab omni prohibitione oppoſitum non poteſt fieri: ſic etiam ſuppoſita prohibitione actus ſupernaturalis, non poſſet jam fieri ſupernaturalis actus; involveret enim turpitudinem, cujus Deus ſpecialis cauſa eſſe non poteſt.

RESPONDETUR. Negando quòd tunc involveret ille actus ſupernaturalis turpitudinem

intrinsecam, sed haberet nonnisi extrinsecam turpitudinem ratione prohibitionis; idem enim invariatus actus posset manere, etiamsi non foret prohibitio. Unde ad illum actum secundùm illius intrinseca, posset specialiter concurrere Deus, licèt ad complacentiam in transgressione illius præcepti, Deus tanquam specialis causa, concurrere non posset. Specialitas porrò in præsenti non in hoc stat, quòd ad illum actum concurreret Deus cum inclinatione, sed quia concurreret concursu excedenti, quem tamen quantùm ex illo nollet tunc fieri: sicut nollet quantùm ex se Deus, ut fiat conversio Eucharistica, in mortali.

DICES 2. Non potest explicari, foretné ille actus intrinsecè malus?

RESPONDETUR. Non fore intrinsecè malum. Ratio, quia eadem in individuo conversio Eucharistica, posset fieri in gratia. Fore autem illum actum extrinsecè malum. Ratio est. Tum, quia actus qui procedit secundùm merita objecti, & nihilominus ultra illa sua prædicata, habet aliquam dissonantiam, est actus extrinsecè malus, sed ille actus est talis, ut probatum suprà, habetq; annexam transgressionem præcepti; Ergo est extrinsecè malus. Tum, quia actus bonus, qui fit ob finem vanæ gloriæ, est extrinsecè malus; Ergo idem in præsenti dicendum. Tum, quia malitia separabilis ab actu, est malitia extrinseca, sed illa malitia est separabilis ab actu: manens enim idem in entitate actus, posset fieri, si non esset prohibitio.

DICES 3. Si actus supernaturalis esset extrinsecè malus, posset etiam esse extrinsecè malus actus amoris Dei: hoc non potest dici, quia actus qui est conformis ultimo fini non potest prohiberi, ille actus est conformis ultimo fini. Ergo

RESPONDET Ripalda. Actum dilectionis non esse conformem ultimo fini; ita ut excludat omnem difformitatem etiam offensæ venialis; licèt excludat offensam mortalem: Quod si non excludit offensam venialem, poterit sub illa prohiberi.

DICES 4. ex Oviedo. Posita cognitione præcepti prohibentis illum actum, non potest esse ille actus honestus, destruiturq; objectum illius honestum. Quod ipsum probatur. Quia objectum talibus circumstantiis affectum honestum non est; quia honestas ut sic, excludit quamlibet malitiam. Jam autem virtus eo ipso, quòd inclinet ad hanc specificam honestatem, inclinat ad rationem communem honestatis, quæ dicit carentiam omnis turpitudinis.

RESPONDETUR. Inprimis retorquendo argumentum, qui scil. fieri possit, ut imperetur ab actu malo, actus bonus. Neque valet si dicas, disparitatem esse, quia actus imperans præcedit imperatum: Sic enim & malus finis, & notitia præcepti, & volitio transgrediendi potest præcedere actum supernaturalem. Directe autem dici potest, quòd honestas ut sic, honestas inquam simpliciter, excludat malitiam ut sic; licèt non excludat omnem malitiam honestas ut sic, communis ad honestatem simpliciter, & honestatem secundùm quid. Tu autem nondum probas non dari honestatem ut sic, communem ad honestatem simpliciter, & honestatem secundùm quid.

INSTABIS 1. Illud objectum judicatur simpliciter honestum, quod est conveniens homini ut rationali, & quod hîc & nunc omnibus pensatis consonum est rationi; Ergo, eo ipso quòd objectum habeat circumstantiam prohibitionis, hîc & nunc non censetur honestum.

RESPONDETUR. Instantiam esse præter suppositionem: negamus enim esse illud objectum honestum simpliciter; quia non est exclusivum omnis turpitudinis, sed est honestum si sumatur præcisè actus secundùm motivum suum intrinsecum.

INSTABIS 2. Etiamsi circumstantia cadat supra actum, & non supra objectum extrinsecè tamen afficit objectum, & facit ne objectum hîc & nunc proponatur, ut honestum: quia ut hoc ut objectum honestè ametur, non est judicandum tantùm cum honestate quasi intrinseca, sed etiam cum extrinseca honestate objectiva, ita ut judicetur hîc & nunc ex omni capite capax esse terminandi actum simpliciter honestum, quòd potest judicari, dum judicatur objectum ad ipsum terminatum, fore inhonestum.

RESPONDETUR. Posse tunc proponi objectum ut honestum intrinsecè; quod enim semel est honestum intrinsecè, semper est honestum intrinsecè cum hoc tamen stat ut judicetur inhonestum extrinsecè. Nego autem requiri ad honestatem intrinsecam, ut judicetur actus etiam extrinsecè honestus.

INSTABIS 3. Implicat voluntatem tendere in objectum propter sui honestatem, dum cognoscitur hanc esse quasi extrinsecè impeditam, ad seipsam actui communicandam; hoc autem tum temporis fit.

RESPONDETUR. Etiam tunc tendi in objectum propter illius honestatem, non per exclusionem omnis turpitudinis, sed per inclusionem honestatis intrinsecæ, in seipsa directè attactæ. Negoque tunc non posse actui honestatem intrinsecam communicari.

DICES 5. Quando objectum indifferens prohibetur, jam non manet indifferens; Ergo nec actus supernaturalis prohibitus, est bonus.

RESPONDETUR. Disparitatem esse, quia nomine objecti indifferentis venit objectum, ne extrinsecè quidem prohibitum: Nego autem quòd nomine actus intrinsecè boni veniat actus, ne quidem extrinsecè prohibitus. Quanquam rigorosè loquendo objectum de se indif-

ferens,

[..]ens, nunquam redditur intrinsecè malum, [..]n actus circa illud, posset fieri idem in enti[..]e bonus. Illud quod in tali peccato habet [..]rinsecam malitiam, est non obedire supe[..]i, quod objectum non est indifferens ad ma[..]um.

[V]idetur tamen esse specialis turpitudo, ut [..]ctus extrinsecè malus, & tamen supernatu[..]s.

ASSERO 4. *Aliquem actum non posse reddi [..]um extrinsecâ malitiâ mortali.*

RATIO, quia tale præceptum in aliquo actu [..]t impossibile transgressu. Quod ipsum pro[..]ur, quia non posset illud præceptum trans[..]di quisquam mortaliter nisi habendo illum [..]um; sed datur talis actus, qui non potest ha[..]i, quando est mortalis prohibitio; nempe a[..]s amoris super omnia, quia hic actus non stat [..]n mortali.

ASSERO 5. *Aliquem actum non posse reddi ma[..]extrinsecè etiam malitiâ veniali.* Talis actus v.g. nolle etiam venialiter transgredi præce[..] Dei.

RATIO. Quia habens talem actum, & pec[..]ret venialiter, ut supponitur, transgredere[..]enim præceptum sub veniali; & non pecca[..]; quia actu qui ne venialiter quidem pecca[..]vult, non peccatur venialiter.

ASSERO 6. *Actum intrinsecè malum posse esse [..]trinsecè bonum.*

RATIO. Quia ex intentione bona potest eli[..] malum medium v.g. furtum ad dandam elee[..]osynam; & cur tunc non erit actus ille ex[..]nsecè bonus?

ASSERO. *Actum externum eundem posse de [..]alo in bonum, de bono in malum transire.*

RATIO. Quia unus idemque actus exter[..]s potest nunc à bona, nunc à mala voluntate [..]perari.

[D]IFFICULTAS V.

[A]n unus idemque actus possit bono & malo motivo simul moveri?

ASSERO 1. *Impossibile esse unum eundemque actum esse intrinsecè bonum & intrinsecè ma[..]m ratione ejusdem intrinsecè prædicati.* Ratio, [q]uia verificarentur tunc duo prædicata contra[..]ctoria, de eodem, ratione ejusdem: nempe [n]on esse bonum, esse bonum.

ASSERO 2. *Possibile esse unum eundemque a[..]um, moveri motivo intrinsecè bono & motivo in[..]rinsecè malo.* Est assertum post alios Oviedo [..]t. n. 36. post alios contra Arriaga d. 21. n. 10. & [c]ontra Esparza & Rosmer.

RATIO. Quia ex una parte potest unus idem[q]ue actus, ut suppono ex Animasticis, pluri[b]us motivis moveri, & ex alia parte nulla [e]st repugnantia, quæ probet illa motiva con[..]ungi secum non posse. Deinde, quia si ali-quid obstaret asserto, maximè obstaret, quòd bonum debeat esse ex integra causa: sed hoc non obstat: quia quamvis aliquo orto defectu non possit esse denominatio simpliciter boni, inde non sequitur, quòd nihil jam boni habere possit; sic v.g. quamvis aliquis non possit denominari sanus, qui laborat dentibus, cum hoc tamen stat, quòd possit habere sanos oculos. Argumentum item negativum non tantùm non respuit, sed etiam deposcit præmissam unam affirmativam: peccatum ipsum supposito, quòd in negativo consistat, formaliter non respuit entitatem physicam actus: & sic de reliquis. Ergo nec malitia motivi deposcet exclusionem motivi boni.

Quod autem dicit Arriaga, contingere posse v.g. sanitatem in uno membro, ægritudinem in alio; quia illæ partes sunt distinctæ realiter: non convincit. Nam quòd potest esse ratione partium distinctarũ realiter, cur non potest esse ratione etiam finium, & motivorum distinctorum realiter? Et sicut unum eundemq; realem actum potest specificare ens & non ens; ut si dicam indivisibili actu, ens dicit negationem non entis: cur etiam eundem actum specificare non poterit duplex motivum bonum & malum.

ASSERO 3. *Actum illum non fore simpliciter bonum.*

RATIO. Quia bonum simpliciter, est simpliciter perfectum, perfectum simpliciter, est simpliciter carens omni defectu: ille autem actus, non careret simpliciter omni defectu: haberet enim defectum aliquem, includendo scil. etiam malum motivum. Imò actus ille erit simpliciter malus: quia idem in entitate non poterit poni, ut sit simpliciter bonus; licèt possit etiam appellari secundùm quid bonus, ratione alius boni motivi: ad eum modum quo aliquis dicitur simpliciter æger, licèt secundùm quid v.g. secundùm auriculas sit sanus.

DICES 1. cum Suarez. Non potest derivari honestas nisi propter se ametur: tunc autem propter se non amatur; non enim potest apprehendi honestas in objecto vitiato cæteroqui.

RESPONDETUR. Sub diverso respectu apprehenditur illud objectum ut bonum, & propter se amatur illa formalitas.

DICES 2. cum eodem. Omnis honestas regulatur per prudentiam; prudentia autem excludit omnia mala, etiam accidentalia.

RESPONDETUR. Etiam tunc prudentia excludit illam malitiam, sed solùm dictat, illam alteram honestatem esse bonam; hæcque pendet à prudentia; formalitas autem mali motivi opponitur prudentiæ.

DICES 3. ex Arriaga. Eadem indivisibilis entitas, non potest respectu ejusdem hominis simul & semel prohiberi, & mandari: Ergo nec habere motivum bonum & malum.

RESPONDETUR. Unam eandemque indivisibi-

visibilem entitatem, excludentem diversas formalitates, connotationes, non posse & prohiberi, & mandari: sed ratione diversarum formalitatum, potest id stare.

Eundem medium terminum sic proponit Rosmer. pag. 425. Non potest eadem indivisibilis entitas placere Deo, & simul eidem displicere: non potest Deus velle efficaciter, ut eadem indivisibilis entitas ponatur à parte rei, & simul nolle efficaciter quantum est ex se, ut non ponatur à parte rei. Sed ex dictis

RESPONDETUR. Unam eandemque indivisibilem entitatem, ratione diversæ formalitatis posse placere & displicere Deo: posse sub una formalitate efficaciter appeti, sub alia efficaciter respui: licèt non possit dici, quòd simpliciter appetatur efficaci voluntate illa actio; cùm negemus illam esse simpliciter bonam.

DICES 4. Cum eodem Rosmer, ut aliquod objectum sit adæquatè honestum, non sufficit, ut secundùm se consideratum habeat honestatem objectivam; sed præterea ut excludat omnem circumstantiam malam.

RESPONDETUR. Cùm illud objectum per nos non sit simpliciter bonum, nec etiam est adæquatè honestum.

INSTAT Idem. Ex asserto sequitur, quòd homo non est obligatus ad vitandum peccatum, & quòd esset obligatus ad vitandum actum honestum quà talem: quod implicat. Sequela probatur. Qui non est obligatus ad aliquid vitandum, non potest esse obligatus ad vitandum id, quod est necessariò & essentialiter connexum cum illo; hinc qui non est obligatus ad prosequendum efficaciter aliquem finem, non est obligatus, ad effugiendum unicum medium, necessarium ad illum finem consequendum. Atqui homo non est obligatus ad vitandum illum actum quà honestus est formaliter; Ergo neque erit obligatus ad vitandum eundem quatenus malus est. Sequitur etiam, quòd esset obligatus ad vitandum illum actum quatenus honestus est: quia est ad vitandum peccatum obligatus, quod illic reperitur.

RESPONDETUR. Negando sequelam & quamvis qui non est obligatus ad aliquid vitandum, non potest esse obligatus ad vitandum id, quod est necessariò & essentialiter cum illo connexum, si illud connexum non habeat diversam suam moralitatem, ut medium quà medium, non habet diversam bonitatem à fine; & si illud connexum non sit tale, quod licèt quidem per libertatem connectatur, ita tamen ut deposcat unum motivum, quantùm est ex illo, non connecti cum illo alio motivo. Jam autem motivum malum & habet diversam moralitatem, & motivum bonum, quantùm est ex illo petit non conjungi cum malo motivo.

DICES 5. cum Esparza ex Matth. 7. ubi dicitur, non posse arborem bonam malos fructus facere, colligitur ex bona intentione n[on] posse proficisci nisi bonam electionem, & b[o]num moraliter opus. Ergo electio & opus pr[o]cedens ex intentione bona, non est bonum [&] malum simul, sed bonum tantùm. Ipsa eti[am] intentio non potest esse bona simul & mal[a] quia aliàs divisio tradita à Spiritu S. dictis lo[cis] esset inadæquata, si ultra intentionem tum b[o]nam tum malam, superesset tertium intentio[nis] genus, quæ bona simul esset & mala.

RESPONDETUR. Etiam intentio bona [ex] sua formalitate bona, non ponit electionem [nisi] bonam, quantùm ex sua parte præcisè. Qua[m]vis autem intentio non possit esse bona simp[li]citer, & mala simul; potest tamen esse bona [se]cundùm quid. Quod autem illa divisio sit a[d]æquata & doctrinalis, inde deducitur, quòd a[d]huc talis intentio dicenda erit simpliciter ma[la] unde ad membrum, quòd est intentio mala [re]vocabitur. Deinde nego intendisse Spiritum [S.] tradere divisionem adæquatam, sed volu[it] proponere doctrinam vulgarem cæteroqui, [de] divisione actus meritorii & demeritorii, bon[i &] mali. Denique posito etiam quòd intende[rit] Spiritus S. dare divisionem adæquatam: n[on] quòd dederit per ultimata jam membra, r[eli]quitq; Theologis reliqua membra: hinc me[m]brum illud, quòd est malum, potest subdiv[idi] in malum exclusivum omnis omnino bonita[tis] & non exclusivum omnis bonitatis.

INSTAT idem primò. Dupliciter pot[est] moveri voluntas fine. Inprimis, ut sit aliq[uid] tanquam removens, prohibens, nec directè [ap]petitum. Secundò potest movere positivè, t[an]quam influens in actum ratione sui formalit[er]. Ex priori illa causalitate, nulla in actum red[un]dat moralitas; quia libertas est de concep[tu] moralitatis: cùm ergo finis & causalitas t[ota] existat independenter à libertate operantis, n[on] insit ipsi libera facultas, illam impediendi, nu[lla] profectò moralitatis species, potest inde red[un]dare in actum, qui sequitur. Ex posteriori a[u]tem modo, evadit actus moraliter bonus, fi[ne] existente honesto; & malus moraliter eod[em] existente inhonesto, & quidem bonitate [&] malitiâ adæquatè intrinsecâ actui, quod ips[um] probat, quia actui liberè elicito, est adæqua[tè] intrinseca omnis ratio libertatis, quæ exerc[e]tur per ipsam

RESPONDETUR. Actui liberè elicito [est] adæquatè intrinseca omnis ratio libertatis, p[er] exclusionem omnis exercitii, & usus libertatis per diversum motivum. Nego: est adæqua[tè] intrinseca, hoc est, non petibilis ab extrinse[co]. Transeat: De hoc enim, in præsenti non quæ[ri]tur, sed infrà. Deinde assumit aliqua, quæ n[on] convincunt: nam assumit, quòd directè app[eti] debeat circumstantia mala. Non satis etia[m] liquet, quomodo causalitas finis tota existat i[n]dependeter à libertate operantis. Deniq; cùm

ly a-

dæquata actui libero elicito, adæquata in-
m intrinsecè, sit per illum omnis libertas,
ly adæquata per illum excludit motivum
um; nescio cur idem ly adæquata non ex-
at etiam motivum bonum, secundùm vel
ium concurrens ad eundem actum, quod a-
probatum.

NSTAT 2. Commune est Dionysii Axio-
Bonum est ex integra causa: quod ita est acci-
dum, ut negetur aliquam relatè ad aliquod
ctum bonitatem moralem, posse conveni-
tui, cui convenit aliqua ratio malitiæ, im-
bilis operanti propter eundem actum:
actus ut habeat bonitatem aliquam mora-
relatè ad aliquod objectum, necesse est ut
eat Deo: nullum autem objectum potest
ere Deo prout conjunctum cum objecto
malo.

ESPONDETUR. Bonum positum in Axio-
e est bonum sine addito, si sine addito, ergo
simpliciter bonum: non negamus autem bonum simpliciter, esse ex integra causa: hinc & prædictum actum non dicimus esse bonum simpliciter; cæterum quid repugnat esse aliquod bonum secundùm quid? & si in physicis datur sanum secundùm quid, coloratum secundùm quid; si in Logicis & Animasticis dantur formalitates attingentiarum diversi objecti, intra eandem entitatem actus: demonstrabile item secundùm quid: cur non dabitur etiam bonum secundùm quid? Quod ipsum in hoc fundatur: quia fieri potest ut duo aliqua inter se conjungantur, neque tamen unum agat in aliud, destruatque ipsum: consequenter ut se duo illa compati possint; non apparet autem quomodo motivum malum, agat in motivum bonum. Quod si datur bonum secundùm quid, non debet dari ex integra causa, hoc ipso enim non esset bonum secundùm quid, si esset ex integra causa.

DISPUTATIO VII.

De Prædicato Actuum humanorum, quod est Libertas.

VOluntatem humanam libertate pollere probant contra hæreticos Controversistæ, & præstitum est in Ethicis. Et certè nullæ deberent assignari pænæ pro malè factis, & nulla præ-
, si nemo libertate peccat, sed necessitate.
llusque virtuosus est, si necessariò talis est.
reliqua explicentur.

PRÆMITTO 1. *Spontaneum & Liberum rigo-
loquendo distincta esse.* Inprimis ratione sub-
orum quibus conveniunt: nam spontaneum
m brutis convenit: liberum non convenit,
Aristoteles 3. Moral. c. 4. *Ejus*, inquit, *quod
taneum vocant, participes sunt pueri & ani-
ntes aliæ.* Item distinguuntur ratione termi-
um quibus opponuntur: spontaneo enim
ponitur coactio & violentia, non opponitur
essitas: & ita spontè canis appetit cibum,
est non coactè nec violentè; & tamen ne-
sariò: liberum autem opponitur necessario
coacto.

PRÆMITTO 2. *Spontaneum appropriari in-
dum enti rationali:* ut illud appropriat Ari-
t. 3. Moral. c. 3.

PRÆMITTO 3. *Libertatem posse à nobis conci-
secundùm quod in re est, & sic non aliud est, quàm
potentia libera: vel ipsum exercitium liberta-
.* Secundò possumus concipere libertatem
tiquam formalitatem quandam ex modo concipiendi concrescentem cum potentia & actu, facientemq; concretum hoc, quod est liberum, formando scil. illud & differentiando. In hac posteriori consideratione vix aliqua de libertate attingentur. Ut sub priori consideratione explicetur. Sit

QUÆSTIO I.

De Libertate secundùm se.

QUæremus inprimis, quid definitivè Libertas? Deinde, an esse liberum sit prædicatum essentiale & intrinsecum actui?

DIFFICULTAS I.

Quid definitivè Libertas?

DICENDUM est. *Definitivè Libertatem esse Potentiam, quæ positis omnibus prærequisitis ad operandum, potest agere, vel non agere oppositum.* Si autem displiceat ista enumeratio: sufficiet dicere quòd libertas sit Potentia, positis omnibus prærequisitis indifferens ad operandum. Si autem spectetur libertas in actu, tunc sic definietur, quòd sit actus, qui positis omnibus prærequisitis ad operandum, poterat non esse.

PROBATUR 1. Definitio Auctoritate.

1. AUCTORITAS est. Aristotelis ex 9. Metaph. c. 5. & c. 7. inquit: *Cui nihil addendum tollendumve sit, ut agere vel non agere possit.* 3. Ethic. c. 5. *In quibus*, inquit, *in nostra potestate situm est agere*,

agere, situm est etiam non agere, & in quibus non agere simili etiam modo agere. Cap. etiam 7. dicit: *Ea esse sita in nostra potestate, in quibus*, inquit, *non solùm agere, sed etiam non agere possumus, ita ut tam Non, quàm Etiam, juris nostri sit & arbitrii.*

2. AUCTORITAS S. Thomæ ita in Philosophicis commentando. 3.Eth.c.5.Lect.2. *Si operari*, inquit, *est in nostra potestate, oportet etiam quòd non operari sit in nostra potestate: si enim non operari non esset in potestate nostra, impossibile esset nos non operari: Ergo necesse esset nos operari: & sic operari non esset in nobis, sed in necessitate.* Quæst. etiam 22. de veritate, Art. 6. *Secundò*, inquit, *voluntas est indeterminata respectu actus: quia circa objectum determinatum potest uti actu suo cum voluerit, vel non uti.* Et ibid. ad 1. *Ipsa*, inquit, *voluntas determinat sibi suum velle, & ideò quamvis esse sit immutabile, tamen velle indeterminatum est, ac per hoc in diversa flexibile.* Quæst. 6. de Malo. Quærit an electio sit necessaria? *Respondeo*, inquit, *dicendum quod quidam posuerunt, quòd voluntas hominis ex necessitate moveatur ad aliquid volendum, nec tamen ponebant, quòd voluntas cogeretur, non enim omne necessarium est violentum, sed solum id cujus principium est extra. Unde & motus naturales inveniuntur aliqui necessarii, non tamen violenti &c. hæc autem opinio est hæretica.* Et ibidem q. 3. ad 5. *Dicendum*, inquit, *quod voluntas cum sit ad utrumlibet per aliquid determinatur ad unum, nec oportet hoc esse aliquod agens extrinsecum.* En S. Thomam agnoscentem determinationem ab intrinseco. Et ibidem q. 13. art. 2. ad 3 & art. 6. similia habet.

In sua Theologia 1.p.q.83.a 3. in corpore. *Proprium*, inquit, *liberi est electio; ex hoc enim liberi arbitrii esse dicimur, quod possumus unum recipere, alio recusato.* Prima 2.q.10.a.4. *Quia igitur*, inquit, *voluntas est activum principium, non determinatum ad unum, sed indifferenter se habens ad multa; sic Deus ipsam movet, quòd non ex necessitate eam ad unum determinet, sed remanet motus ejus contingens & non necessarius, nisi in iis ad quæ naturaliter movetur.* Similia habet ibid. q. 13. a. 2. ad 3. Et ibid. q. 9. a. 6. ad tertium: *Deus movet voluntatem, sicut universalis motor, & sine universali motione homo non potest aliquid velle, sed homo per rationem determinat se ad volendum hoc vel illud.* Similia habet in secunda secundæ q. 6. a. 4. Et in 2. Dist. 25. q. 1. a. 1. ad 3. Qui locus recitatur in prima parte, censeturque inter efficaces. Similia habet 1. contra Gentes, c. 66. & 88.

3. AUCTORITAS est Augustini.

1. LOCUS sit de Actis cum Felice L. 2. c. 4. *Habet*, inquit, *quisq; in voluntate, aut eligere, quæ bona sunt, & esse arbor bona, aut eligere, quæ mala sunt, & esse arbor mala.* Et ibidem c. 3. *Esse autem liberum arbitrium atque inde peccare quenquam si velit, non peccare si nolit, non solum in divinis Scripturis, quas non intelligitis, sed etiam in verbis ipsius Manichæi tibi probo.* Similia habet c. 5. *qui enim*
servare legem non vult, in potestate ejus est si ve
Et paulò infra: *Hoc ergo quod in eorum volun*
est, ut nolint, peccatum est, & certè sine aliqua
cessitate.

2. LOCUS ex Homil. 12. de 52. *Deo auxili*
nostrum est, vel eligere vel repudiare quod sugg
(supple Sathan) similia habet de duabus Anir
bus contra Manich. c. 12. & c. 15. Retract.
voluntatem seu liberum arbitrium dicit
motu n animi liberum ad faciendum, vel n
faciendum. Epistolâ item 46. lib. 22. con
Faustum, & lib. de Gratia & Libero arbit
per plura cap. 1.2.4.8. 78. ubi citato cap. 2.
Nempe, ubi dicitur noli hoc, & noli illud: Ubi ad
quid faciendum vel non faciendum in Divinis
nitis opus voluntatis exigitur; satis liberum
monstratur arbitrium.

3. LOCUS est ex lib. de Prædestinat. & G
tia c. 9. *Ita inter se atque homines Deus tempora*
ficiaq; distribuens ordinavit, ut vocatione ipsius
norum principia sumeremus: Vocati autem atq; i
minati vias mandatorum Dei boni ingenii int
gentiâ nosceremus, & eas libero vel eligeremus,
relinqueremus arbitrio.

4. LOCUS est lib. 3. de Libero Arbit. ca
Quidquid fit quando volumus, & non fit qua
nolumus, liberum est.

5. LOCUS est ex lib. de Gratia Christi c
Habemus possibilitatem utriusq; partis à Deo
tam. Similia habet L. 1. contra Julianum.
quo autem homo incipit uti libertatis arbitrio
peccare & non peccare potest.

6. LOCUS est ex lib. de Prædest. Sancto
c. 5. *Non quia*, inquit, *credere vel non credere*
est in arbitrio voluntatis humanæ, sed in electis
paratur voluntas à Domino. Ad quod alludi
Retract. 1. circa lib. 3. de Libero arbitrio c
Quid, inquam, quisque sectandum & amplect
dum eligat, in voluntate se positum constitit.

7. LOCUS est, lib. 1. contra Julianum ca
Victoria, quâ peccatum vincitur nihil aliud
quàm donum Dei in isto certamine adjuvantis L
rum arbitrium. Et Epist. 89. *Neque enim volu*
tis arbitrium ideo tollitur, quia juvatur, sed
juvatur, quia non tollitur.

Quando autem August. videtur negare
berum arbitrium, non negat illud in quant
importat potentiam animæ ad utrumlibet
differentem; sed in quantum non habet ex
ditum sui usum propter impedimenta, vel sp
tè, vel aliunde, hoc est à concupiscentia po
Unde lib. de Gratia Christi c. 25. explicans, q
modo & velle & operari Deus operetur in
bis: *Non quia*, inquit, *nos non volumus aut nos*
agimus, sed quia sine ipsius adjutorio nec volu
aliquid boni nec agimus.

PROBATUR 2. Ratione: Si non consiste
Libertas in illa indifferentia, consisteret in
gatione coactionis, quamvis cùm hoc st
quòd necessariò velit; ut volunt nuperi hæ

Jansenistæ, & ante eos Calviniani. Sed Li-
tas non stat in illa negatione coactionis:
d ipsum ordinariè probatur: quia Beati non
untur amare Deum, & tamen illum non li-
è amant. Intellectus supposito assensu præ-
ßarum non cogitur ut assentiatur Conclusio-
oactio enim & invitum, in hoc genere coin-
unt, non invitus autem intellectus assentitur
nclusioni. Et certè circa objectum suum
ans potentia actu à se profecto, non facit id
tè; aliàs dicerem potentiam sensitivam invi-
electari, si vel semel cum tendentia in obje-
n contemperatum principiis potentiæ ten-
tis, dicatur stare invitum.

Deinde negatio coactionis videtur esse ali-
d negativum, cùm tamen esse liberum sit
d ex communi apprehensione positivum.

RESPONDEBIS. Quòd intellectus violen-
n re vera haberet in assentiendo Conclusio-
non esset potentia necessaria.

CONTRA: Quia præscindendo à quæstio-
e voce; Quæro, an cogatur, vel non coga-
intellectus ad assentiendum? si cogitur? re-
argumentum factum. Si non cogitur? Er-
onsentit liberè: quod falsum: quidquid sit,
ebeat dici pati violentiam id quod necessa-
n est. Deinde etiam potentiæ necessariæ
unt pati violentiam: nam Lapis deorsum
m projectus cum impetu, violentiam habet,
amen est potentia necessaria ad motum de-
um: homo item habet potentiam necessa-
n productivam motus progressivi, & tamen
notu progressivo violentiam pati potest, si
trudatur.

PROBATUR 3. Tum quia vel liberum est
nini esse liberum, vel non est liberum? neu-
n dici potest: Ergo neque dici potest liber-
m stare in negatione coactionis. Min. pro-
r, si non est liberum homini ut sit liber, ergo
itur, ergo contra renisum voluntatis est li-

Si autem est liberum illi: Ergo non cogi-
ut sit liber: quod ipsum non cogitur ut sit li-
quem rogo sensum habet? si enim dicas, non
it homo se, ut sit liber; ridiculum est: nam
illo priori, quo debet poni homo, debent
intelligi principia productiva illius, adeo-
productiva illius in esse liberi: non suppo-
r autem ante positionem hominis, homo
se cogens ut sit liber. Non etiam potest
, quòd Deus non cogat hominem ut sit li-
adeoque liberè est liber: quia si id verum
tunc hujus propositionis, homo est liber,
us erit, hominem non cogit Deus, ut sit li-
: quod dici non potest. Ponamus enim,
d cogat Deus hominem; vel erit liber, vel
: Si non erit liber, ergo falsum est illum co-
sit liber: Si autem erit liber? Ergo cum coa-
ne stat libertas. Tum, quia possibilis est ta-
bertas quæ stet cum indifferentia, & cur
erit nostras? Tum, quia quando aliquid in
rationalibus fit contra renisum voluntatis, illud est coactum & tollit libertatem: tunc quæro, ille renisus voluntatis, vel supponit potentiam liberam vel non supponit? Si non supponit: Ergo nec facit; quia nullus actus in eo esse constituit potentiam, quod ab ea participat: atque ita cùm renisus voluntatis sit liber, debet supponere potentiam à qua proficiscitur liberam: Si supponit potentiam liberam: Ergo datur libertas ante elicitum renisum voluntatis, contra quem agit coactio.

Neque valet si dicas, quòd sola actualis libertas consistat in negatione coactionis, non autem ipsius potentiæ. Non enim est major ratio unius quàm alius: & si libertatem actus salvas per indifferentiam, salvare poteris & potentiæ libertatem. Tum, quia falsa est hæc affirmativa, omne necessarium habet indifferentiam ad utrumlibet, aliàs & objecta haberent indifferentiam: Ergo vera est hæc, nullum necessarium habet indifferentiam ad utrumlibet, quia in propositione necessaria, si sit affirmativa falsa, debet esse vera negativa. Posita veritate illius negativæ, vera erit opposita hæc alia diversæ appellationis, omne scilicet contingens habet indifferentiam ad utrumlibet: Quæ simul est contraria illi negativæ nullum necessarium habet indifferentiam ad utrumlibet. Cùm autem omne liberum sit contingens, omne etiam liberum habebit indifferentiam ad utrumlibet. T. q. per oppositos non paucos in idem coincidere deberet non coactum & naturale: dicunt enim non esse liberum quia est naturale vivere animam: & tamen hæc duo communi etiam apprehensione differunt.

DIFFICULTAS II.

An Libertas sit prædicatum essentiale?

PRÆMITTO 1. *Non esse quæstionem de actu Libero reduplicativè accepto:* Nam certum est quòd illi esse liberum sit essentiale, sicut essentiale est accidenti esse accidens.

PRÆMITTO 2. *Sensum quæsiti hunc esse; An esse liberum dicat prædicatum aliquod intrinsecum, quod non dicit actus necessarius, consequenter an actus liber idem in entitate possit vel potuerit esse necessarius.*

PRÆMITTO 3. *Sentire Hurt. & cum eo Esparza aliosque, essentialem esse actui libero libertatem.* Negat uterque Suarez, Vasquez, Arriaga, Oviedo.

Punctum Difficultatis I.

Proponuntur Argumenta utriusque partis. Negativæ partis.

1. RATIO est. Quâ utitur Rec. Suar. quia Libertas actus dicit in obliquo requisita ad se, qualis est advertentia, decretum conditionatum, concursus indifferens: hæc autem

ſunt extrinſeca actui, & poſſunt variari illo perſiſtente: & ita actus qui incepit ſine advertentia, poteſt continuari cum advertentia.

Responderi poteſt. Retorquendo Argumentum. Relationi terminus eſt extrinſecus in ſententia ipſius Recent. Suarez, nunquidne jam relatio perſiſtere poterit variato termino? Facilè item negabunt Oppoſiti, quòd idem actus fieri poſſit cum advertentia & inadvertentia, dicentque ſimiles eſſe, ſed non eoſdem. Et licèt differentias iſtas in ipſo exercitio actus, potentia quæ elicit actum, diſcernere non poſſit, negabunt tamen quòd in re, idem erit actus.

2. Ratio eſt quâ utitur Arriaga: Actus liber libertate contrarietatis, non differt à neceſſariò quoad ſpeciem, ergo ſaltem libertas contrarietatis non eſt actui eſſentialis: Ergo nec libertas contradictionis. Antecedens probatur, quia idem eſt amor Dei ſive habeas paratum concurſum ad odio habendum, ſive non.

Responderi poteſt. Quia cum neceſſitate quoad ſpeciem ſtat adhuc libertas contradictionis: Hæc ipſa erit actui eſſentialis. Probatio etiam Anteced. ex dictis negatur.

Instat idem. Da me determinari ad actum amoris vel odii, ita ut alterutrum neceſſariò elicere debeam, Petrus autem determinetur nonniſi ad amorem, ille amor tam eſt mihi liber, quàm Petro.

Respondetur. Hoc ipſum eſſe quod negant Oppoſiti, ulteriuſque probandum fuiſſet.

3. Ratio eſt Oviedi. Actus Liber eſt ille, qui provenit à principio indifferenti, ſed eſt extrinſecum actui libero provenire ab hoc principio: quia actui amoris ſupponere ex parte principii duplicem cognitionem, unam quæ ducit ad amorem, aliam quæ ad odium, per accidens eſt; ſcilicet illa quæ ducit ad odium; ducens enim ad odium non influit in amorem, ſed ab eo retrahit.

Respondetur hoc Argumentum multum probare; Quia probat etiam actui libero, quà liber eſt, non eſſe eſſentialem libertatem; quia in illum non influit per ſe cognitio, quæ retrahit ab objecto. Directè etiam Reſponderi poteſt. Actui ſcil. amoris quâ amor eſt, accidentale eſſe, imò impertinens ſupponere cognitionem, quæ ducit v. g. ad odium; non tamen actui libero, ſub formalitate liberi.

Addo, quòd cogitatio inclinans ad amorem non juvetur cogitatione retrahente ab amore, per modum principii motivi; juvatur tamen à cognitione retrahente ab amore, per modum principii in eſſe liberi actus conſtituente. Sic v. g. ſpecies impreſſa ut concurrat ad hanc ſpeciem actus potiùs, non juvatur à potentia vitali, licèt in ratione ponentis actum vitalem juvetur à potentia vitali. Et univerſaliter fieri poteſt ut duo principia concurrentia ita ſe habeant

ut unum non juvet aliud, in una ratione, ju[...]
in alia.

4. Ratio ejuſdem eſt. Idem actus qui p[...]
cedit à voluntate Dei, & decreto ejus indi[...]
rente, procedere poteſt à decreto ejuſdem [...]
terminato. Quia decretum Dei applicat o[...]
potentiam, nec ipſa per ſe influit: Ergo ſiv[...]
mnipotentia ex vi hujus, ſive ex vi illius dec[...]
applicetur; idem erit principium immediat[...]
tingens effectum: Ergo nec variabitur a[...]
Quia quotieſcunque principium immediat[...]
tingens effectum eſt omninò idem, effectus [...]
teſt eſſe idem. Addit, decretum applicar[...]
mnipotentiam habet ſe ita, ſicut mea pote[...]
loco motiva applicans ad deambulationem [...]
eadem erit deambulatio, ſive ab hac, ſive ab[...]
voluntate applicetur: Ergo eadem erit vo[...]
ſive ab hoc, ſive ab illo decreto omnipote[...]
applicetur.

Respondetur. Voluntatem Divi[...]
non eſſe cauſam immediatam effectus, ſed [...]
niſi applicativam ad effectum. Cæterum [...]
omnipotentia continet diverſos concurr[...]
modos, hinc ex ea poteſt ſequi nunc liber, [...]
neceſſarius actus. Principium illud: quo[...]
cunque eſt cauſa immediata idem eſt effe[...]
tunc ſolùm verificatur, quando eodem m[...]
agit cauſa: negabunt autem oppoſiti, eo[...]
modo acturam omnipotentiam in caſu pr[...]
ctionis actus neceſſarii. Inſtantia de deam[...]
latione non tenet, quia illi utpote actui exte[...]
nunquam primitiva libertas convenire pot[...]

Instat idem. Non implicat contradi[...]
nem ut prædeterminet Deus efficaciter vo[...]
tatem ad ponendum actum, quem prævidit [...]
ſe libere à voluntate fieri: Ergo idem actu[...]
eſt liber poteſt eſſe neceſſarius. Antece[...]
probatur, ſi id non poſſet fieri, ideò non p[...]
quia ille actus per ſe & eſſentialiter depen[...]
decreto indifferenti: vel ideò non poſſet f[...]
quia & eſſet neceſſarius, utpote procede[...]
principio determinato, & ſimul eſſet liber e[...]
trinſeco, & naturâ ſuâ: neutra ex his repug[...]
tia ſequitur: non prior, quia actus imme[...]
non pendet à decreto Dei. Non ſequitur e[...]
ſecunda repugnantia, quia ille actus non pr[...]
ceretur à principio determinato, & etiam a [...]
differenti: Ergo non ſequeretur illum for[...]
ceſſarium & liberum.

Respondetur. Non eundem actum [...]
ſimilem aliquo modo à Deo prædetermi[...]
dum. Et licèt à decreto ſecundùm ſe ſpec[...]
non pendeat actus liber; pendet tamen ab[...]
prout applicante omnipotentiam. Negab[...]
etiam quòd idem omninò actus ſit futurus [...]
ceſſarius: diceturque illam prædetermina[...]
nem implicare: quia ex vi eſſentiæ ſuæ, quæ [...]
dum manet confutata, depoſcit actus libe[...]
prædeterminetur.

Instat 2. Idem. Sequitur ex opp[...]

ſen[...]

tentia, quòd actum liberum quem habui in anti præcedenti, & jam illo careo, non porit Deus de potentia sua absoluta ad hoc us- instans conservare non producta alia cotione de novo: Sequela probatur, vel Deus t conservaturus illam volitionem liberam, necessariam respectu voluntatis: non necesam; quia contra oppositos volitio de libera nsiret in necessariam: non etiam servabit illiberam, quia in tantum Deus potest convare liberam volitionem, quatenus potest licare principia indifferentia, ex vi quorum rè ponatur à voluntate: quod tamen jam eo non esset; quia & omnipotentia, & decren, nonnisi esset ad unum determinatum.

Respondetur. Sicut Deus sine ulla præerminatione potest facere, ut homo consen-, quantumvis datis principiis non necessitanis; quæ alias explicata, ita poterit facere, ut m fiat conservatio actus positis, etiam prinis indifferentibus.

nstat 3. Idem. Ad omnem volitionem quam est libera voluntas cum his cogitatious & comprincipiis creatis, est etiam liber us suppositis iisdem principiis: Ergo libertas est intrinseca actioni.

Respondetur. Quando Deus dicitur esiber respectu volitionis liberæ; non est iste sus, potest Deus facere ne sint causæ indiffetes, maneat tamen idem effectus liber; alias set etiam Deus prædeterminare, ut nonnisi r actus fiat; quod tamen alias refutatum ma-: sed sit nonnisi hic sensus, quòd nemo necest Deum, ut à parte sua ponat omnia quæ ad rtatem requiruntur.

. Ratio est. Actus Liber est ille qui pos omnibus prærequisitis potuit esse & non : Ergo ex eo præcisè potest intelligi hic actus r quod processerit à voluntate cum omniprærequisitis, ita ut talis actus potuerit esse non esse.

Respondetur. Conc. Totum, & Neg. òd hoc ipsum posse esse & non esse non sit innsecum actui, vel quod sequatur posse illum am esse necessarium.

Affirmativæ Partis.

Argumentum est. Desumptum ex Paritatibus.

1. Paritas est. Vitalitas est intrinseca ai: Ergo & libertas.

Respondetur. Neg. Ant. nam etiam ly intrinseco quod ponitur in definitione actus alis, est aliquid extrinsecum, licet intrinsecè quisitum.

2. Paritas. Potentia libera differt essenliter à potentia necessaria: Ergo & actus liber fert essentialiter à necessario.

Respondetur Ant. In sententia identifinte sibi potentias falsum est; si ly essentialiter importet etiam alietatem entitatis. Quod si per ly essentialiter intelligatur quidem differentia per definitiones, sicut duæ illæ potentiæ distinctas habent definitiones, ita & actus liber & necessarius distinctas etiam habebunt definitiones. Sed negari potest, quod definitionibus distingui non possint, quamvis non sit essentiale prædicatum libertas & intrinsecum, ad eum modum, quo relatum & non relatum distinguuntur essentialiter, & tamen terminus non est quid simpliciter intrinsecum relationi, sed nonnisi extrinsecum intrinsecè requisitum.

3. Paritas. Idem actus intellectus non potest esse deliberatus & indeliberatus; Ergo nec idem potest esse liber & necessarius.

Respondetur. Negando Cons. quia esse actum deliberatum nihil aliud est: quàm ly: Ego adverto: esse autem actum indeliberatum nihil aliud est, nisi esse ly: Ego non adverto: quæ duo non possunt esse idem. Quia autem similis repugnantia non ostendetur in actu liberó & necessario, fit ut idem actus, possit esse necessarius & liber.

4. Paritas est. Non potest esse eadem propositio vera & falsa. Ergo.

Respondetur. Anteced. in aliquo sensu falsum esse, de quo in Logicis. Deinde si idem actus de eodem objecto, & ratione omnium reliquarum circumstantiarum esset verus & non verus, sequeretur contradictio, quæ non sequeretur si idem actus esset liber & necessarius ob mutationem extrinsecarum circumstantiarum. Utrique paritati allatæ per id etiam potest responderi, quia sicut non potest manere eadem relatio variatò termino, licèt terminus non sit quid intrinsecum relationi; ita nec erit necesse ponere inter istos duos actus necessarium scil. & liberum differentiam ratione intrinsecorum, cùm salvari possit ratione extrinsecorum, licèt intrinsecè requisitorum.

5. Paritas est. Perfectio est intrinseca actui; esse etiam malum, est etiam intrinsecum actui: Ergo & libertas erit prædicatum intrinsecum.

Respondetur. Non omnes malitias esse intrinsecas actui: Perfectionesque connotativè explicabiles suum connotatum non important tanquam quid intrinsecum, idem in præsenti dicendum.

2. Argumentum est Hurt. Actus liber est objectum specialis complacentiæ vel displicentiæ Divinæ, quale objectum non est actus necessarius: Ergo liber, habet aliquam intrinsecam perfectionem quam non habet necessarius. Antecedens probatur, quia aliàs non præmiaret Deus actum bonum liberum, nec puniret malum, si non esset verum Antecedens, & tamen ad præmium & vituperabilitatem supponitur libertas.

Respondetur. Communiter duplicia esse Entia circa quæ versatur complacentia: alia quidem simplicia & absoluta; qualis est entitas, Angelus, qui simplex cùm sit, propter suam perfectionem placet Deo. Alia autem quæ placent, sunt composita, & ea quæ sic placent non placent propter perfectionem quam habent singula seorsim accepta, sed prout conjuncta reliquis. Sic pulchritudo non est quid simplex, sed quoddam aggregatum ex pluribus, & pulchritudinis partes non placent secundùm se, sed secundùm quod conjunguntur cæteris: nam idem nasus si esset in fronte breviore, & in facie curtiore non placeret; in proportionata autem facie placet: idemque proportionaliter applicari debet ad displicentiam; nam is nasus qui displicet sub fronte parva, placeret sub magna. Quod dicitur de complacentia vel displicentia in ordine physico, dici potest, de displicentia in ordine morali; sic esus carnium, qui secundùm se spectatus placere potest, si fiat die Jovis, displicet si fiat die Veneris. Porrò in istis quæ displicentiæ, vel complacentiæ sunt objectum, suntque ex pluribus composita, fieri potest, ut unum seorsim spectatum amabile sit, conjunctum cum altero odibile; sic idem cibus, si apponatur sapit, si misceatur cum altero desipit, ita & propositio boni placere potest, conjuncta cum amore mali displicet

Respondetur 2. Concesso Ant. Neg. Cons. Quia ad hoc ut aliquid reddatur dignum odio non est necesse tanquam aliquid intrinsecum dicere illud objectum odibilitatis: Sed sufficit dicere tanquam aliquid necessariò connexum. Unde etiam quando aliquid de novo displicet, non est necesse advenire aliquid mali in se: Sed sufficit ut in conjuncto illo, resultet aliquid, quod sit odio dignum, quamvis non omnia seorsim sumpta, sint odio digna.

Instabis 1. Cùm actus liber per nos compleatur etiam advertentia, propositio ipsa non dicetur mala, sed sola actio voluntatis. Cujus ratio non potest reddi nisi quòd intrinsecam malitiam habeat actus liber, quam non habet advertentia.

Responderi potest. Advertentiam in seipsa, esse quid commune ad bonum & malum, utque completum ex advertentia & volitione reddatur malum, ponitur determinatio ab ipsomet actu voluntatis. Et sicut pes rectus non est claudus, quamvis determinetur ad claudicationem à pede curvo; nec Deus est causa peccati, quia concursus illius, & voluntas sancta non determinat ad peccatum, sed ipsa causa secunda determinat se ad illud; ita etiam cùm rationem determinantis habeat actus voluntatis, vel sequens advertentiam; vel post advertentiã continuatus, fit ut soli illi tribuatur malitia.

3. Argumentum est. Procedere à voluntate, à cognitione indifferenti, itemque concursu, sunt hæc omnia essentialia actui liber[o] Ergo & libertas.

Respondetur. Hæc omnia esse non n[on] quid extrinsecum intrinsecè requisitum.

4. Argumentum est. Ratio liberi in [a]ctu, est ipsa actio, quæ est quid intrinsecum sib[i]

Respondetur. Rationem liberi secu[n]dùm id quod dicit in recto esse quid intrin[se]cum; non autem secundùm ea, quæ dicit extri[n]secè, & in obliquo.

5. Argumentum. Si non sit libertas i[n]trinsecum quid actui, non habebunt potiori [ti]tulo libertatem actus interni, quàm externi.

Respondetur. Fore adhuc rationen[m] quia externæ actiones proficiscuntur à prin[ci]pio ad unum determinato, nec sunt capaces p[ri]mitivè participandi illud extrinsecum prædic[a]tum libertatis, sed illud participant non nisi m[e]diante actu interno.

Instabis. Principium liberum reducit[ur] ad actum secundum per operationem libera[m] formaliter: Ergo hæc dicit aliquid adæquatè d[i]stinctum ab ipso principio.

Respondetur. Actus liber per suam e[n]titatem distinguitur realiter à suo principio, [li]cèt non secundùm omnia, quæ importat, ade[o]que non secundùm posse esse & non esse, qu[od] idem tam actui quàm potentiæ convenit. sicut Pater distinguitur realiter à filio, non t[a]men distinguitur realiter à seipso prout impo[r]tato ab eodem filio; sic & in præsenti. Co[n]cedi ergo potest activa libertas potentiæ, pa[ssi]va actui.

Punctum Difficultatis

Deciditur de Difficultate.

Præmitto 1. *Sicut in Metaphysica duplic[em] possibilitatem agnovimus; unam intrinseca[m] quæ est in connexione prædicatorum essentialium [...]ta; & aliam extrinsecam sitam in causis potentib[us] producere effectum: ita & in præsenti possumus po[ne]re duplicem Libertatem, unam extrinsecam & act[i]vam, quæ est ipsamet potentia: & ipsamet prærequi[si]ta indifferentia; & aliam libertatem intrinsecam, [...] quasi passivam, quæ est ipsemet actus prout connota[t] ipsas potentias indifferentes.*

Præmitto 2. *Libertatem passivam duo d[i]cere. Unum in Recto, hoc est ipsam entitatem [a]ctus; & aliud in obliquo hoc est prædictum posse esse & non esse.* Illud posse esse & non esse, non pote[st] importari ab actu intrinsecè, & tanquam al[i]quid intrinsecum.

Ratio. Tum quia sicut non sunt multipl[i]canda entia sine necessitate, ita nec intrinseca[n]da; nulla autem necessitas intrinsecandi act[ui] illud posse esse, & non esse. Tum quia pos[se] esse & non esse desumitur relatè ad ipsum m[e] principium: Ergo sicut principium non est in[]

trins[e]

insecum prædicatum effectui ; ita nec illud osse esse & non esse erit intrinsecum prædicaum. Tum, quia negatio ejusdem esse, non post intrinsecari ipsi esse : Ergo nec actui libero osse esse, & posse non esse intrinsecari poterit. onf. probatur, quia illud esse, quod ponit ly : osse esse, negat postea ly : posse non esse : Ergo negatio esse, non potest intrinsecari ipsi esse, ec actui libero posse esse, & posse non esse, innsecari poterit.

Præmitto 3. *Quòd libertas actui voluntasecundùm quod actus voluntatis est, neque sit estialis, neque non essentialis*: non essentialis, quia iàs actus voluntatis non posset esse necessaus, si est illi essentialis libertas, neque etiam teſt dici, quod sit non essentialis libertas, alias que actui libero reduplicativè sumpto essenlis foret. Cumque actus voluntatis quà tapræscindat ab esse liberi & necessarii, non pot dici essentialem esse actui voluntatis quà talibertatem. Est ergo actus voluntatis nec cundùm suam entitatem simpliciter accipiens, neque sub reduplicatione Liberi, sed speciativè nonnisi: An scil. actus voluntatis liber ecificativè acceptus, tanquam intrinsecum ædicatum dicat libertatem.

Dicendum. *Quòd actus liber importet lirtatem tanquam aliquid extrinsecum, intrinsecè nen & essentialiter requisitum.* Est conclusio nformis istis quæ dicta sunt in materia de onnotatis & Relatione, iisque quæ dicta sunt materia de Pænitentia: An scilicet peccatum pars compositiva pænitentiæ ?

Probatur 1. Id quod definitivè spectat ad um Liberum, si non est intrinsecum, saltem bet esse extrinsecum intrinsecè requisitum: enim quæ ad definitionem spectant, spectant essentiam rei : sed actus liber per posse esse & n esse definitur : Ergo.

Probatur 2. Conclusio. Non apparet io cur major sit connexio actus liberi cum se esse & non esse, quàm sit inter relationem terminum ; sed terminus est nonnisi quid exnsecum intrinsecè requisitum ad relationem : go idem dicendum de posse esse & non esse mparato ad actum liberum.

Probatur 3. Posse esse, & non esse, vel est nditio actus liberi, vel prædicatum intrinsem, vel aliquod extrinsecum connotatum : sed n est sola conditio; quia si posse esse & non esst sola conditio actus liberi, necessariò actus er deberet habere alia prædicata sui definiti : nihil enim definitur per meram conditiom. Non etiam illud posse esse & non esse est ædicatum intrinsecum propter dicta Præsso secundò : non etiam est extrinsecum absote etiam per Te: quia ingreditur definitionem eri, debet ergo esse, ut intenditur, extrinsem quidem connotatum, intrinsecè autem reisitum, quia ingrediens definitionem.

Sed poteritne idem actus qui erat liber esse necessarius? si adæquatè & cum suis connotatis accipiatur actus liber non poterit reddi necessarius. Ratio, quia pro connotato dicit indifferentiam causarum, adeoque exclusionem necessitatis desumibilis à causis determinatis. Inadæquatè tamen acceptus actus liber, seu pro sola entitate, potest reddi necessarius : nulla enim in hoc implicantia apparet, unica posset esse in hoc contradictio, nempe quòd sit libertas intrinsecum prædicatum : hoc autem ipsum negatur.

Objicit 1. Esparza hîc q. 14. Omnis actus liberè ac indifferenter elicitus, est essentialiter comparativus eorum extremorum, inter quæ versatur libertas arbitrii; utpote intrinsecè prosecutivus unius & rejectivus alterius : Ergo actus liberè elicitus ex conceptu suo, est intrinsecè ac essentialiter exercitium potentiæ liberæ, ut libera est, adæquatè sumptus, atque adeò est illi adæquatè intrinseca libertas in actu secundo : non secus atque est adæquatè intrinseca libertas in actu primo voluntati, quatenus conjunctæ cum omnibus requisitis, ad agendum & non agendum.

Respondetur. Alia hæc est quæstio: An sit essentiale actui libero posse esse & non esse; alia autem; An hoc ipsum posse esse & non esse sit aliquid intrinsecum, intrinsecè requisitum, parsque illius. Nam etiam relationi essentiale est esse ad terminum, neque tamen terminus est pars relationis : essentiale est causæ esse ad effectum ; neque tamen effectus etiam per oppositos est pars causæ. Rursus Antecedens non continet definitionem libertatis, sed prædicatum commune etiam deliberationi intellectuali: hinc ex illo non est recta consequentia. Rursus Consequens hoc sensu est verum, quòd actus liber stante libertate reduplicativeque acceptus ex conceptu suo sit exercitium potentiæ liberæ, secùs non stante libertate, & actu non nisi specificativè sumpto.

Conformiter ad Conclusionem dici potest, quòd actus liber sit essentialiter comparativus, non ita ut sit hoc illi quid intrinsecum & ab intrinseco petibile: sed ita ut sit quid extrinsecum, & ab extrinseco, hoc est, à causis indifferentibus petibile: licet sit intrinsecè requisitum : quia ingrediens definitionem: non est autem novum ut entia connotativa, & respectiva aliquod extrinsecum, quia ad aliud, pro definitivo exposcant.

Paritas allata non tenet, quia esse causam talem & esse requisita talia non est prædicatum ab aliquo extrinseco pendens in ratione causativi; hinc libertas actui primo erit intrinseca : Jam autem libertas in actu secundo, est pendens ab extrinseco, nempe à principio potente operari vel non operari; quod ipsum prædicatum sicut est extrinsecum actui;

ita & prædicata ab illo petibilia. Et ſicut eſſe album eſt prædicatum intrinſecum & abſolutum, ſecus eſſe ſimile: Ita & intrinſeca erit libertas actui primo, ſtans in indifferentia cauſæ, non autem libertas actus ſecundi.

Objicit 2. Idem. Actus opinativus differt intrinſecè à cognitione evidenti: Ergo & liber à neceſſario, differet intrinſecè: quia ſicut actus opinativus oritur ab intellectu diſtracto per motiva oppoſita, ita & actus liber oritur à voluntate diſtracta per plura motiva.

Respondetur. Eſſe actum opinativum, nihil aliud eſt niſi eſſe expreſſionem aſſenſivam objecto ob rationem non convictivam: ratio quidem non convictiva eſt quid extrinſecum, expreſſio tamen ipſa non eſt quid extrinſecum ſibi ipſi. Jam autem actus liber non ratione ſui, ſed ratione cauſæ potentis operari, & non operari eſt liber: hinc ſicut illa cauſa eſt quid extrinſecum actui; ita & prædicatum ex illa petibile, erit extrinſecum actui. Ex dictis etiam diſtinguitur Conſ. Ergo & liber actus à neceſſario differt intrinſecè involvendo poſſe eſſe & non eſſe tanquam aliquid extrinſecum intrinſecè requiſitum Con. Conſ. Involvendo illud tanquam intrinſecum ſibi & non connotativum Neg. Conſ. Nec eſt neceſſe ut in omnibus ſit imitativa voluntas actuum intellectus & prædicatorum ab expreſſione petibilium; aliàs & ipſi actus voluntatis deberent eſſe expreſſio: Jam autem quòd eſſe opinionem ſit quid intrinſecum petitur ex prædicato expreſſionis. Sed ſufficit ut in hoc imitetur notitiam nempe in poſitione aſſenſus ad ſuum bonum, & in imitatione ne quidquam intentet voluntas niſi prius exprimat & cognoſcat intellectus. Et cùm eſſe vitale ſit quid extrinſecum intrinſecè requiſitum ad vitalitatem, etiam in actibus intellectus, eoſdem imitando voluntas, eſſe liberum importabit pro prædicato extrinſeco intrinſecè requiſito.

QUÆSTIO II.

De Diviſione, & Subjecto Libertatis.

PAuca erunt de Diviſione tradenda; de ſubjecto autem libertatis petantur reliqua ex Animaſticis, & Ethicis. Ubi tractatum eſt, An Intellectus ſit potentia libera? Itemque potentia appetitiva ſenſibilis? Ibidem etiam tractabatur. An Actus liber dum fit ſit liber? Item An electio, Actus imperatus ſint liberi, &c.

Quoad primum.

DIviditur 1. Libertas in Libertatem potentiæ, & libertatem actus. Utraque eſt explicata ſuper præmiſſo 1.

Dividitur 2. In Libertatem quoad ſpecificationem, & in Libertatem quoad exercitium. Libertas quoad ſpecificationem eſt indifferentia ad ponendum hunc vel illum in ſpecie actum, licèt alteruter poni debeat. Liber tas autem quoad exercitium eſt quando non ſo lùm eſt indifferens ad hunc vel illum ponen dum actum, ſed poteſt neutrum ponere.

Dividitur 3. quanquam diviſione cu priori coincidente Libertas in libertatem con tradictionis, & libertatem Contrarietatis. Li bertas contradictionis eſt quando non tantù eſt indeterminata potentia ad hunc potius ctum, quàm ad illum, ſed fieri poteſt ut nullu eliciat. Appellatur hæc libertas contradicti nis, quia ſicut contradictio ſtat in eſſe & non e ſe, ita illa libertas habet indifferentiam ad eſ actus, & non eſſe actus. Libertas autem Co trarietatis eſt, ſecundùm quam datur indiff rentia ad alterutrum actum, non tamen ad n gationem utriusque. Appellatur hæc libe tas Contrarietatis, quia ſicut contraria ſunt c ca terminos poſitivos, ſic & libertas Contrari tatis, eſt circa terminos poſitivos hujus, vel illi actus.

Quoad ſecundum:

ILlud in præſenti reliquis alibi tractatis diſc tiendum venit; An Subjectum Libertatis nonniſi potentia activa, ita ut potentia paſſiv nullo modo poſſit eſſe libera?

Dicendum eſt. *Non poſſe ſalvari liber tem in potentia paſſiva ſine ullo omnino actu illius*

Videndæ ſunt in primis Rationes alioru

Ratio 1. Adferri ſolet. Quia Trident. d cet de Juſtif. Can. 4. Quod in negotio ſalu merè paſſivè nos non habeamus.

Responderi poteſt. Hoc loco non t ſupponere Tridentinum quòd nulla poten paſſiva libera de facto detur.

Ratio 2. eſt. Quâ utitur Rec. Suar. I ratione Libertatis eſt indifferentia activa: de nitur enim libertas, potentia quæ poſitis omi bus prærequiſitis poteſt agere, vel non ager vel agere oppoſitum. Hæc autem indiffere tia debet eſſe immediata libertati.

Responderi poteſt. Quòd liberta nonniſi activæ ſit hæc definitio, non autem bertatis ut ſic, quam non poſſe extendi etiam potentiam paſſivam, necdum oſtenditur.

Instat 1. Idem. Voluntas ut ſit liber debet habere *dominium ſupra ſuos actus*, & po ſe illos cohibere; hoc autem dominium, no eſt v. g. in gratia: quia gratia non eſt cohibitiv actus.

Responderi poteſt. De facto libert tem non eſſe conjunctam niſi cum dominio act vo: ſed inde non ſequitur eſſe impoſſibilem l bertatem potentiæ paſſivæ.

Instat 2. Idem. Potentia paſſiva quà ta lis non poteſt non recipere actum, potentia au tem libera debet habere poſſe agere & non age re. Aſſumptum probatur quia potentia paſſ va aut poſſet recipere actum, vel non reciper ante illius productionem, aut poſt illius produ ctio

actionem: hoc secundum dici non potest, quia actio eductiva necessariò infert passionem: non etiam ante productionem posset recipere & non recipere: quia receptioni resisteret vel formaliter, vel effectivè; si resisteret formaliter non posset unquam non resistere: non etiam effectivè; quia redibit ratio facta.

Respondetur. Fieri posse ut potentia passiva habeat concursum, & influxum in formam, eo casu neque ante productionem, neque post productionem resisteret, sed quasi concomitanter negando concursum suum, & causalitatem sine quâ non potest procedere ad opus ipsum efficiens: fieriq; potest ut ipsum efficiens sit adstrictum ut prævideat, an sit potentia passiva exhibitura suum concursum, recepturaque an non: hinc ante productionem posset adhuc salvari quî resistat receptioni. Et certè ponatur qualitas aliqua spiritualis in Petro, cur non erit possibile, ut connaturaliter illa non sit transferibilis in Paulum, nisi præconsulta libertate passiva: An sit scilicet recepturus, an non. Alia argumenta ejusdem non probant non posse dari potentiam passivam liberam, sed tantùm quòd potentia activa libera, debeat immediatè influere in suos actus.

Ratio 3. est, quâ utitur Oviedo. Causa materialis determinatur ab efficiente, & efficiens determinat materialem: Unde determinatio nunquam oritur à causa materiali. Quapropter causæ materiali non potest tribui libertas in actu secundo.

Respondetur. Non esse de conceptu, ut sit causæ materialis determinabilitatem, ut dictum in physicis; Consequenter procedit argumentum, ad maximum, nonnisi de causa materiali præsentis ordinis; non autem de causa materiali possibili. Deinde illa propositio causa efficiens determinat materialem causam, verum est hoc sensu; quia determinat efficiendo formam, sine qua maneret materia indeterminata ad certam speciem: sed non est vera hoc sensu, quasi agens determinet pro omni eventu possibili, ut materia formam nonnisi recipiat, ita ut illam non possit non recipere, hoc enim probari deberet.

Instat idem. Actio identificata passioni alio modo respicit principium efficiens, alio modo materiale: respicit enim principium efficiens tanquam id à quo exit, & principium passivum tanquam id, ad quod tendit, & in quo recipitur. Et sicut prius concipitur ex modo concipiendi exire, quàm recipi; ita prius concipitur agens determinare materiam, quàm materia determinans agens.

Respondetur. Vi hujus rationis sequitur, quòd ab organo anima spiritualis determinari non possit ad eliciendam nonnisi actionem sensitivam; cùm prius determinetur à principio effectivo nempe anima; quæ independenter ab organo determinata non est ad eliciendam operationem materialem, utpote improportionatam suæ spiritualitati. Dictum etiam suprà, quamvis vis determinandi concedatur principio effectivo pro rerum ordine qui modò est, sed non pro possibili; ut si non possit ad productionem formæ procedere agens nisi preconsultâ potentiâ passivâ an sit receptura, vel non. Posito autem, quòd materia illum concursum posset præbere, vel non præbere, non hoc ipso erit causa efficiens; quia ex vi illius concursûs præbiti potentia materialis mutaretur in se; non mutatur autem in se efficiens ex vi concursus præbiti. Deinde quia efficiens ex genere efficientis non debet recipere suum effectum; debet autem causa materialis ex vi passivæ potentiæ pati suum effectum. Denique quamcunq; tu differentiam ostendes inter causam materialem & efficientem, eadem hîc in præsenti applicabitur.

Antequam probetur Conclusio.

Suppono 1. Non posse salvari libertatem sine indifferentia ad concurrendum, vel non concurrendum, per ly concursum non accipiendo solum concursum in genere causæ efficientis, sed in quocunque tandem genere.

Ratio. Suppositi, quia libertas cum determinatione quâ tali salvari non potest; esset autem determinatio, si non esset indifferentia concurrendi, vel non concurrendi.

Suppono 2. Quòd per solam indifferentiam entitativam non possit salvari libertas, quia aliàs etiam materia nostra esset libera, quia indifferens ad formas, ipseq; intellectus est indifferens ad hoc vel illud noscendum, imò & potentiæ sensitivæ; Ergo indifferentia entitativa libertatem non salvat.

Suppono 3. Ad hoc ut indifferentia entitativa salvet libertatem addi debet indifferentiæ, posse præbere concursum, vel non præbere, in circumstantia reliquorum prærequisitorum. *His suppositis.*

Probatur 1. Conclusio. In potentia passiva sine ullo actu & posset salvari ratio liberi ut dicis, & non posset salvari ut probatur, quia non posset salvari sine indifferentia ad præbendum concursum vel non præbendum ut dixi præmisso 1. Sed hoc ipsum non potest salvari sine ullo actu, quia aliàs posset salvari per solam indifferentiam entitativam contra suppositum secundum.

Probatur 2. Nisi ponatur in potentia passiva aliquis actus, non potest quidquam ostendi per quid illa potentia transeat à non esse præbentis concursum liberè ad esse præbentis: Nihil enim plùs haberet (si actus non ponatur) dum præberet concursum, ac dum non præberet liberè concursum. Et tamen dum liberè non præbet concursum, verè non præbet concursum.

Probatur 3. Quia interrogata illa potentia passiva; An vellet recipere formam deberet respondere, ut ita dicam, volo: hoc autem volo non est ipsa entitas potentiæ: quia aliàs sicut semper retinet entitatem, ita semper retineret volo recipere, adeoque non esset indifferens ad recipiendum, adeoq; illud volo recipere debet esse aliquid distinctum ab illius entitate: hoc autem non potest esse aliud, nisi aliqua actio illius, & aliquis motus. Et certè si detur potentia, in quam efficiens inducere non possit formam nisi consulat potentiam passivam, an sit liberè receptura, non potest videre an sit liberè receptura, in ipsa entitate potentiæ: quia entitas supponitur indifferens ad utramq; partem: Ergo debet id videre in aliqua determinatione quocunque tandem modo salvabili & appellabili à te, modò sit aliquid præter ipsam entitatem, quod solum vel maximè in præsenti intenditur.

Censet quidem Tridentinum *sanctificari nos per voluntariam susceptionem gratiæ & donorum*: sed illo loco vult quidem ad infusionem gratiæ præcedere motus nostros supernaturales, sed non vult posse libertatem potentiæ salvari, sine ullo actu.

Supponunt etiam hæ Probationes & Conclusio, quòd omissio libera & tamen sine ullo actu dari non possit: de quo aliàs in materia de Peccatis & Gratia.

QUÆSTIO III.

De Impedimentis Libertatis.

De impedimento petibili ex Prædeterminatione, Decreto efficaci dictum in prima parte, & ostensum etiam quòd per Prædefinitiones quales à nostris tenentur non paucis illæsa maneat Libertas. Aliqua alia hic expedienda.

Quæres 1. *An Deus voluntatem necessitare possit eodem numero concursu quo concurrisset ad actum liberum?*

Assero 1. *Quòd hoc solo titulo, quia est indifferens concursus, non possit necessitari voluntas.*

Ratio. Quia hoc titulo quòd aliquid non sit necessitans non potest necessitare, sicut necquidquam dealbat hoc ipso titulo, quia album non est. Hoc autem quia est indifferens concursus, est concursus non necessitans: Ergo

Assero 2. *Posito per possibile vel impossibile concursu indifferenti, & tamen posito decreto divino ad unum determinante auferretur libertas.*

Ratio. Quia libertas est indifferentia agendi vel non agendi, vel agendi oppositum positis omnibus prærequisitis; jam autem posito illo decreto utpote efficaci & prærequisito ad agendum, non posset non agere causa.

Dices 1. Deus non potest facere ut cu qualitate necessitante homo operetur liber Ergo nec potest facere, ut cum qualitate ind ferenti operetur necessariò.

Respondetur. Disparitatem esse; qu ad hoc ut aliquid dicatur liberè agi ex vi defi tionis, sequitur ut nihil sit ex prærequisitis d terminativum; quia si sit determinativum n potest non sequi operatio: Jam autem id, qu fit necessariò, falsum est quòd omnia prærequ sita ad agendum debeat habere necessar Supponitur autem hîc præter concursum i differentem esse appositum decretum dete minans.

Dices 2. Concursus Dei ordinarius, q concurrit cum voluntate creata est talis cond tionis ut ei possit voluntas resistere: Ergo p illum nequit voluntas necessitari.

Respondetur. Quòd per talem concu sum extra circumstantiam decreti determina tis, non possit voluntas determinari: secus suppositione talis decreti.

Dices 3. Solum decretum Dei extrinsecu non potest facere, ut ignis non comburat s pam persistente eodem concursu ex parte D Ergo nec necessitare potest voluntatem ad perandum concursu indifferenti.

Respondetur. Disparitatem esse quòd concursus exhibitus igni sit determina nonnisi ad ustionem, consequenter necessa sequitur ustio: quia necessarium non defini per hoc, ut omnia principia sint determina Jam autem libertas definitur per hoc, ut om principia sint indifferentia. Hinc quam concursus esset indifferens, & supponeretur cretum Dei determinatum, adhuc auferre libertas.

Assero 3. *Indifferens secundùm potenti obedientialem acceptum potest assumi à Deo, & vari ad necessitandum.*

Ratio. Tum quia nulla in hoc implica tia: nec ostendi potest hoc esse extra sphæra potentiæ obedientialis. Tum, quia potest sumi ignis ut miraculosè producat frigus: Er etiam potest assumi indifferens ad necessita dum. Tum, quia actus necessarius stat cu hoc, quòd proficiscatur ab extrinseco, unde coacta ab extrinseco principium habent: E go etiam poterit proficisci necessitatio ab e quod in entitate sua non est necessitativu Cæterum non erit adhuc tunc illud auxilium entitate necessitativum: quia elevatio Dei n turas rerum immutare non potest: Ergo si a xilium illud vel concursus naturâ suâ indiff rens erit, etiam posita elevatione indiffere erit. Et sicut ignis elevatus ad produce dum frigus, non evadit adhuc naturâ suâ frig dus; ita nec auxilium indifferens elevatum necessitandum erit necessarium in entitat Hinc istud auxilium erit necessarium non ni

ca

casativè. Quod autem dicitur de auxilio indifferenti idem proportionaliter dici debet de auxilio necessario, quòd scil. divinitus assumi possit ad ponendum aliquid liberum constitutè Deo, ut causativè evadat liberum per positionem exempli gratiâ alicujus qualitatis remingentis vim ejusdem, multo magis procedit assertum si dicatur assumi lignum ad comproducendum actum liberum &c.

Cæterum posito decreto determinante videtur non posse dari concursum indifferentem auxilium, si nihil insuper superaddatur: Ratio, quia per nihil transiret (in sententia actum ei liberum per connotata salvante) illud Decretum à non esse determinantis, ad esse determinantis.

QUÆRES 2. *An absolutè voluntas necessitari possit.*

ASSERO. *Posse necessitari voluntatem*, est contra Vasq. Bann. Alvarez, quibus opponunt se Suar. uterque Bellarm. & alii.

RATIO. Quia id non implicat contradictionem. Deinde dari potest qualitas necessaria & determinata non nisi ad hoc, qualem agnoscunt Thomistæ suam Prædeterminationem: Hæc qualitas necessariò inferret actum volitionis; hoc ipso enim non esset determinata: Ergo per illam qualitatem necessitabitur voluntas: quia eam necessitari non aliud est, quàm reddi non indifferentem in agendo.

DICES 1. Potentia necessaria non potest etjam divinitùs liberè operari: Ergo nec libera necessariò poterit operari.

Responsum sup. Falsum esse Antecedens: Si enim divinitùs potest frigidum producere calorem: quare necessarium non poterit assumi tanquam instrumentum per elevationem ad producendum aliquid liberum.

Probat etiam Argumentum multum; quia probat voluntatem nostram in patria non elicere actum necessarium amoris. Item divinam voluntatem non necessariò seipsam amare, eò quòd liberè possit aliquid amare v. g. decreta sua libera, existentiam creaturarum, &c. similia.

DICES 2. Stante judicio necessario non potest liberè operari voluntas: Ergo stante judicio indifferenti non potest operari necessariò, aliàs ferretur in incognitum.

RESPONDETUR. Si sit res de judicio necessario per ordinem ad potentiam obedientialem poterit elevari judicium necessarium, ut sequatur actus liber: Si autem quæstio non procedat de elevatione, disparitas erit: quia ad libertatem requiritur vi definitionis, ut positis omnibus prærequisitis possit non agere voluntas: hinc quamvis maneat judicium indifferens, si aliunde ponatur determinatio, auferretur libertas. Posito autem judicio necessario, jam ponitur principium determinans, adeoque non poterit liberè operari voluntas.

TRACTATUS III.

De Actibus Humanis in ordine ad Praxim.

Formavi Titulum Methodi causâ, Tractatum tamen hunc aliàs impressum, hìc non adjicio, volens si Deo cordi fuerit, unà omnes materias morales complecti.

Hæc postquam de Angelis & Actibus Humanis tractavimus, Angeli & Humani esse condiscamus.

A. M. D. G. Bq; V. H. b. M.

